NƆƆ HAU KUFAM
TAKAYAƴ

NↃↃ HAU KUFAM
TAKAYAƳ

Bibles International®

609 36th Street SE
Grand Rapids, Michigan USA
49548

Kabıyɛ

3 M

ISBN 1-596 45-126-2 Hardcover

© 2011

Bibles International®

The Bible Society of Baptist Mid-Missions

Nɔɔ hau kɪfam takayaɣ taa takayɪsɪ

Takayɪsɪ hɪla	Toboyuu	Ñʊŋ	Hɔɔlʊʊ
Maatiyee	Mat	28	1
Maarkɪ	Mrk	16	60
Lukɪ	Luk	24	97
Yohanɛɛsɪ	Yoh	21	157
Tʊma Labʊ	Tʊma	28	202
Room	Room	16	262
1 Kɔrɛntɪ	1 Kɔr	16	289
2 Kɔrɛntɪ	2Kɔr	13	313
Galaatɪ	Gal	6	329
Efɛɛzɪ	Efɛ	6	339
Filiipu	Fil	4	348
Koloosi	Kol	4	355
1 Tesalonika	1Tes	5	362
2 Tesalonika	2Tes	3	368
1 Timootee	1Tim	6	372
2 Timootee	2Tim	4	380
Tiiti	Tit	3	386
Fileemɔɔ	File	1	390
Ebree	Ebr	13	392
Yakubu	Yak	5	411
1 Pɪyɛ	1 Pɪ	5	418
2 Pɪyɛ	2 Pɪ	3	426
1 Yohanɛɛsɪ	1Yoh	5	431
2 Yohanɛɛsɪ	2Yoh	1	437
3 Yohanɛɛsɪ	3Yoh	1	439
Yuudi	Yud	1	441
Lɪzʊʊ nɛ Wɪlʊʊ	Wɪl	22	444

Tɔm Kiheyitu

Taabalaa mba mɪ ɪkalɪɣ takayaɣ kanɛ yɔ, ɖjiheyiɣ-mɪ se lnaɣ canzɪ kɪɖaɣlasɪ naalɛ takayaɣ hayʊʊ hɛkʊ taa. Pama sɪ hɛkʊ taa tɔm nɛ haɣlasɪ nasɪyɪ nɛ sɪyɔɔ nɪ tɔlɪm camɪyɛ. Haɣlasɪ nzɪ sɪwɛ canzɪ nzɪ sɪ-naalɛ sɪhɛkʊ taa yɔ, sɪwɛ takayaɣ hayʊʊ kʊɖʊmʊʊ ŋgʊ kɪ-yɔɔ.

Pʊwayɪ lɛ, ɪnaɣ ɛsɔtɔm takayaɣ taa haɣlasɪ lɛɛsɪ; nzɪ sɪtɔlɪm tanɪ ɖeu yɔ, sɪyɔɔdɪɣ tɔm kʊɖʊmtʊ ndʊ (yaa sɪwɛna tɔm biye kʊɖʊmɖɪyɛ). Ðɪmaɣzɪna pʊnɛ: ɪnaɣ Maatiyee kajalaɣ takayaɣ hayʊʊ yɔɔ canzɪ hɛkʊ taa 1:1 pʊtɔbʊʊ se: Maatiyee ñʊʊ kʊɖʊmʊʊ kajalaɣ haɣlaɣ. Pʊwayɪ lɛ; ɪnaɣ Luk 3:23. Haɣlasɪ nzɪ sinaalɛ sɪyɔɔdʊʊ Yesu cejewiye tɔm.

Pʊwayɪ lɛ; ɪnaɣ ɖɔɖɔ 1.2 (Mattiyee ñʊʊ kʊɖʊmʊʊ haɣlasɪ naalɛ). Pʊpʊ wayɪ haɣlasɪ nzɪ sɪtɪŋʊʊ yɔ, sɪlɪnɪ kiɖe tɛɛ tɔm taa. Kiɖe tɛɛ tɔm haɣlasɪ nzɪ sɪyɔɔdʊʊ Yesu cejewiye taa samaɣ kʊɖʊmaɣ ŋga kɔ-tɔm (yaa ɛyaa kʊdʊmaa mba pɔ-tɔm).

Haɣlasɪ lɛɛsɪ sakɪyɛ wɛ ɖɔɖɔ canzɪ hɛkʊ taa peeɖe nɛ sɪlɪnɪ takayaɣ kɪbɪnaɣ taa. Ɛlɛ ɖɪtalɪzɪda takayaɣ kɪbɪnaɣ taa tɔm nɛ Kabɪyɛ taa. Pʊ-yɔɔlɛ ɪpɪzɪɣ ɪkalɪ haɣlasɪ nzɪ ɛsɔtɔm takayaɣ taa farasɪ kʊnʊŋ taa takayaɣ kɪbɪnaɣ taa. lpɪzɪɣ nɛ ɪna ɛzɪma mbʊ pama takayɪsɪ nzɪ sɪhɪla kpata kʊnɛ kɪ-yɔɔ yɔ nɛ pɪsɪnɪ-mɪ. Kpata yɔɔ peeɖe lɛ ɖɪnaɣ kajalaɣ taa, ɛzɪma mbʊ potoboyi hɪla ana yɔ, pʊwayɪ lɛ, ɖɪnaɣ hɪla ana pilim, nɛ pʊpʊ wayɪ ɖɪnaɣ yɛɛ farasɪ kʊnʊŋ taa.

Nɔɔ Hau Kɩbɩm Takayɩsɩ

Toboyuu	Takayɩsɩ hɩla	Takayɩsɩ hɩla farasɩ kunuŋ taa
Kiḍ	Kiḍe tɛɛ tɔm	Genèse
Exo	Lɩu	Exode
Lev	Paɣtu	Lévitique
Kɩk	Kɩkalʊu	Nombres
Way	Wayɩ Wayɩ Paɣtu	Deutéronome
Yos	Yozuwee	Josué
Tɔm	Tɔm Huyaa	Juges
Rut	Rut	Ruth
1 Sam	I Samɩyɛɛlɩ	1 Samuel
2 Sam	II Samɩyɛɛlɩ	2 Samuel
1 Awy	I Awiya	1 Rois
2 Awy	II Awiya	2 Rois
1 Kro	I Kroniiki	1 Chronique
2 Kro	II Kroniiki	2 Chronique
Ɛzd	Ɛzɩdrasɩ	Esdras
Neh	Nehemii	Néhémie
Ɛzt	Ɛzɩtɛɛrɩ	Esther
Yɔb	Yɔbɩ	Job
Keɣ	Keɣsi	Psaumes
Adu	Aduwa	Proverbes
Ekel	Ekelezɩyaasɩ	Eccelésiaste
Wend	Wendu Taa Wendu	Cantique des cantiques
Eza	Ezayi	Ésaïe
Yer	Yeremii	Jérémie
Kuñɔ	Kunɔ Wiye	Lamentations de Jérémie
Eze	Ezekɩyɛɛlɩ	Ézéchiel
Dan	Danɩyɛɛlɩ	Daniel
Oze	Ozee	Osée
Yow	Yowɛɛlɩ	Joël
Amɔ	Amɔɔsɩ	Amos
Abd	Abɩdɩyaasɩ	Abdias
Yna	Yonaasɩ	Jonas
Mik	Mikee	Michée
Nah	Naahumɩ	Nahum
Hab	Habaakusi	Habacuc
Sof	Soofoonii	Sophonie
Hag	Hagee	Aggée
Zak	Zakadɩ	Zacharie
Mal	Malakɩ	Malachie

Tɔm Kıbandʊ ndʊ
Maatıyee

mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛʊ tɔm

Takayaɣ Mayʊ: Maatiyee
Takayaɣ Mʊyʊ: Yuda ñıma
Pınaɣ: 50 ŋga Yesu lʊlʊʊ wayı

Tɔm ndʊ pɛɖɛzı nɔɔ haʊ kıbım takayaɣ taa Meesiya kɔm yɔɔ yɔ, tıɖɔ sakıyɛ. Ɛsɔ cɛlı ɛyaa kɛtɛzaɣ tɔm nɔɔ haʊ kıbım takayaɣ taa nɛ pıla ɛzı pınzı nasınaza lɛ, etiyini ɛ-Pıyalʊ kedeŋa taa. Pama ɛ-Pıyalʊ ɛnʊ ɛ-tɔm Tɔm Kıbandʊ takayısı naanza taa. Takayısı nzı sı-naanza sıkɛdıɣ-ɖʊ tɔm kıbandʊ pılınt Yesu wezuu nɛ ɛ-sım nɛ ɛ-sıɖaa taa lıʊ pɔ-yɔɔ. Yesu Krıstʊ ɖɛwa nɛ pıla ɛzı pınzı nınʊwa lɛ, Maatiyee ma ɛ-Tɔm Kıbandʊ takayaɣ se ɛwılı ɛzuma mbʊ Yesu wɛtʊ nɛ ɛ-tʊmıyɛ peyeba nɛ tɔm ndʊ pɛɖɛzı nɔɔ haʊ kıbım takayaɣ taa yɔ, tına tı-ñʊʊ yɔ. Ɛma takayaɣ kanɛ se ɛla nɛ Yuda ñıma tisi se Yesu lɛ Meesiya.

Maatiyee wɛnı hıɖɛ lɛɛɖɛ, ndı lɛ Leevi. Pʊcɔ nɛ Kıbaɣlʊ lɛɣzı-ı nɛ ɛyaa-ı se ɛkɛ e-tiyiyu lɛ, ɛɛkɛ lambuu mʊyʊ (Maatiyee 2:14). Alıwaatʊ ndʊ tı-taa lɛ, Room ñıma tɔkaɣnı kewiyaɣ Yuda ñıma yɔɔ. Pʊ-yɔɔ Yuda ñıma cɔŋaɣnı-wɛ ɛzı po-koyindinaa yɔ. Lambuu mʊyaa mʊwaɣ lambuu se pɛcɛlı koyindinaa mba. Ɛlɛ alıwaatʊ ndʊ palakaɣ mbʊ yɔ, pasıɣaɣ pa-tı ɖɔɖɔ nadıyɛ. Kıbaɣlʊ ya Maatiyee se eyele tʊmıyɛ kıtɛkɛdıyɛ ndı. Pʊwayı ɛlɛɣzı-ı nɛ ɛlabını-ı tʊmıyɛ se ɛpızı nɛ ɛma Tɔm Kıbandʊ takayaɣ kanɛ.

Takayaɣ kanɛ, ka-mayaɣ kajalaɣ ñıŋga heyiɣ-ɖʊ ndʊ pama ka-taa yɔ. Ndʊ lɛ se Yesu lɛ Meesiya. Ɛkɛ Abraham sayı ɛzı dınaɣʊ ñʊʊ kajalaɣ ñıŋgʊ taa Yesu cɔzɔnaa hıla yɔ. Ɛkɛ ɖɔɖɔ Daaviidi sayı. Takayaɣ kanɛ ka-tıŋa ka-taa Maatiyee ma tɔm Daaviidi nɛ kewiyaɣ pɔ-yɔɔ. Yesu lɛ wiyaʊ weyi ɛkɔ tɔm ndʊ pɛɖɛzı nɔɔ haʊ kıbım takayaɣ taa yɔ, tı-ñʊʊ yɔ. Ɛnʊ lɛ Izrɛɛlı Meesiya. Ɛnʊ ɖɔɖɔ lɛ ajɛyɛ kpeekpe Meesiya. Tɔm ndʊ takayaɣ kanɛ kɛtɛzıɣna yɔ lɛ paɣtʊ ndʊ Yesu ɖʊwa se pala ajɛyɛ kpeekpe taa ñıma ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa yɔ.

Maatiyee cɔlı ɛ-tɔm ndʊ camıyɛ se pısa nɛ mba pakalıɣ-tʊ yɔ, panıı tı-tɔbʊʊ. Ɛtayı Yesu wezuu nɛ ɛ-tʊmıyɛ hɔɔlıŋ naadozo taa. Ɛnʊ yɔ: Wiyaʊ ñɔɔzʊʊ (1:1-4:16); Wiyaʊ tʊmıyɛ labʊ ɛyaa tıŋa ɛsındaa (4:17-16:20) nɛ Wiyaʊ sım nɛ e-pim nɛ ɛ-sıɖaa taa lıʊ (16:21-28:20). Paa hɔɔlʊʊ ŋgʊ kı-taa lɛ, Maatiyee kpeɣli tɔm ñʊʊ kʊɖʊmʊʊ tɛɛ nɛ ñʊŋ ɛnı ɛwɛ ndı ndı. Ɛtɛm yɔɔdʊʊ mbʊ pılaba yɔ, pʊ-yɔɔ lɛ, ɛyɔɔdı pılınt wılıtʊ yɔɔ. ɛ-wılıtʊ ndʊ ɛyaa kılı sım yɔ, ndʊ lɛ tɔm ndʊ pawılı pʊʊ taa yɔ (5-7).

Yesu lɛ ajɛyɛ kpeekpe wiyaʊ nɛ Meesiya. Pʊwɛɛ se ɖitisi ɛ-yɔɔ nɛ ɖıtıŋ ɛ-wayı.

Yesu cɔzɔnaa hıla

Lukı 3:23 - 38

1 Yesu Krıstʊ weyi ɛkɛ Daaviidi sayı, Abraham sayı yɔ, e-cejewiye yɔ.
2 Abraham lʊlı Izaakı,
Izaakı lʊlı Yakubu,
Yakubu lʊlı Yuda nɛ ɛ-ɖalaa nɛ e-neyaa.
3 Yuda kpaɣ Tamaarı nɛ ɛlʊlı Peresı nɛ Zara.
Peresı lʊlı Esıɖɔnı,
Esıɖɔnı lʊlı Aram.
4 Aram lʊlı Aminaadaabı,
Aminaadaabı lʊlı Naasɔnı,
Naasɔnı lʊlı Salımɔɔ.
5 Salımɔɔ kpaɣ Rahaabı nɛ ɛlʊlı Bohaazı.
Bohaazı kpaɣ Rʊtı nɛ ɛlʊlı Obɛɛdı.
Obɛɛdı lʊlı Isayii.
6 Isayii ñalʊlı wiyaʊ Daaviidi.
Daaviidi ñakpaɣ Uurii halʊ nɛ ɛlʊlıSalomɔɔ.
7 Salomɔɔ lʊlı Roboam,
Roboam lʊlı Abiya,
Abiya lʊlı Asaa.
8 Asaa lʊlı Yozafatı,
Yozafatı lʊlı Yoram,
Yoram lʊlı Oziyaası.
9 Oziyaası lʊlı Yoatam,
Yoatam lʊlı Ahazı
Ahazı lʊlı Ezekiyası.
10 Ezekiyası lʊlı Manaase,
Manaase lʊlı Amɔɔnı,
Amɔɔnı lʊlı Yoziyaası.
11 Yoziyaası lʊlı Yekoniyası nɛ ɛ-ɖalaa nɛ e-neyaa alıwaatʊ ndʊ pɛkɛzı Izrɛɛlı piya tɛtʊ Babilɔɔnı ɛjaɖɛ taa yɔ.
12 Pakpaɣ Izrɛɛlı piya nɛ powoni-wɛ Babilɔɔnı ɛjaɖɛ taa wayı lɛ,
Yekoniyası lʊlı Selatıyɛlı,
Selatıyɛlı lʊlı Zorobaabɛɛlı.
13 Zorobaabɛɛlı lʊlı Abihuudı,
Abihuudı lʊlı Eliyaakim,
Eliyaakim lʊlı Azɔɔrı.
14 Azɔɔrı lʊlı Sadɔɔkı,
Sadɔɔkı lʊlı Akım,
Akım lʊlı Elihuudı.
15 Elihuudı lʊlı Eleyazaarı,
Eleyazaarı lʊlı Maatan,
Maatan lʊlı Yakɔɔbʊ.
16 Yakɔɔbʊ ñalʊlı Maarʊ walʊ Yozɛɛfʊ. Maarʊ ɛnʊ lɛ Yesu weyi payaɣ-ı se Krıstʊ yɔ, e-ɖoo.
17 Ðıkalıɣ yɔ, ɖınaɣ se cejewe hiu nɛ naanza wɛnı kpaɣnı Abraham nɛ ŋtalı Daaviidi. Kpaɣ nı Daaviidi nɛ ŋtalı alıwaatʊ ndʊ pakpaɣ Izrɛɛlı piya nɛ powoni Babılɔnı ɛjaɖɛ taa yɔ, cejewe hiu nɛ naanza wɛnı ɖɔɖɔ. Nɛ cejewe hiu nɛ naanza ñɛwɛnı kpaɣnı alıwaatʊ ndʊ pakpaɣ Izrɛɛlı piya nɛ powoni Babılɔnı ɛjaɖɛ taa yɔ nɛ ŋtalı Krıstʊ.

Yesu Krıstʊ lʊlʊʊ

Lukı 1:26-38; 2:1-7
Yohanɛɛsı 1:1-2, 14

18 Ɩcɔnı ına ɛzıma mbʊ palʊlı Yesu Krıstʊ yɔ. E-ɖoo lɛ Maarʊ weyi Yozɛɛfʊ kosuwa yɔ. Pʊcɔ nɛ pacaɣ ɖama cɔlɔ lɛ, Maarʊ haɣ hoɣa Cıɖıcıɖı Kalızaɣ ɖoŋ taa. 19 Ɛ-walʊ Yozɛɛfʊ kɛkɛ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ. Ɛtaasɔɔlı se ekuli ɛ-wayı ɛyaa ɛsındaa. Ɛñınaɣ se ekizi-i mɛɛsaɣ tɛɛ.

1:1 Luk 3.23
1.2 Kiɖ 21.2,3; 25.26; 29.35
1.3 Rut 4.18 1Kro 2.5,9
1.6 1Sam 16.1 2Sam 12.24
1.7 1Kro 3.10
1.10 2Awy 20.21 1Kro 3.13
1.11 Yer 27.20 Dan. 1.2
1.12 Ɛzd 3.2 Neh 12.1 Hag 1.1
1.16 Kiɖ 3:15 Luk 2:11
1.17 Yer 27:20
1.18 Luk 1.27,35
1.19 Way 24.1

20Ɛmaɣzaɣ tɪ-yɔɔ mbʊ lɛ,
Kɪbaɣlʊ tiyiyu nɔɔyʊ kɔɔ ɛ-cɔlɔ
ɖoziye taa nɛ eheyi-i se: Daaviidi
sayɪ Yozɛɛfʊ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-ŋ
se ŋkpaɣ ña-halʊ Maarɪ nɛ ɛwɛɛ
ñɔ-cɔlɔ. Pɪɣa ŋga kɛwɛ e-lotu
taa yɔ, kalɪnɪ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ
cɔlɔ. 21Ɛkaɣ lʊlʊʊ abalɪpɪɣa nɛ
ŋyaa-kɛ se Yesu mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
ŋga kaɣnɪ ka-ñɪma ñʊʊ yabʊ
pa-kɪwɛɛkɪm taa.

22Pɪtɪŋa payɪ pɪlaba se pɪsa nɛ
ndʊ Kɪbaɣlʊ kɔyɔɔdɪnɪ ɛsɔtɔm
ɖɛzɪyʊ nɔɔ yɔ, tɪla. 23Ɛetɔm se:

Cɔnɪ ŋna, pɛlɛ weyi ɛɛsɪŋ
abalʊ yɔ, ɛhakɪ hoɣa,
nɛ ɛlʊlɪ abalɪpɪɣa.
Pakaɣ-kɛ yaʊ se Emanuyɛɛlɪ,
pʊ-tɔbʊʊ lɛ se: Ɛsɔ wɛ
ɖɔ-cɔlɔ.

24Yozɛɛfʊ fema lɛ, ɛla mbʊ
Kɪbaɣlʊ tiyiyu kapaɣ-ɪ se ɛla
yɔ. Ɛkpaɣ ɛ-halʊ Maarɪ nɛ
ɛwɛɛ ɛ-tɛ. 25Ɛ nɛ ɪ patasʊʊ nɛ
pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛlʊlɪ
ɛ-kɔɔnɔɔ pɪyalʊ yɔ. Ɛlʊlɪ-ɪ lɛ,
Yozɛɛfʊ yaa-ɪ se Yesu.

Ɛyaa mba pɛkpɛlɛkɪɣ tɪɪnzɪ wɛtʊ yɔ, powoki nɛ pana pɪɣa

2 Palʊlɪ Yesu Bɛtlɛhɛm tɛtʊ taa
Galilee egeetiye taa alɪwaatʊ
ndʊ Eroodi kɛkɛ wiyaʊ yɔ. Ðɪnɛ
lɔŋsɪnɖaa lɪnɪ wɪsɪ ɖɪlɪyɛ nɛ pɔkɔɔ
Yeruusalɛm tɛtʊ taa. 2Patalaa lɛ,
pɔpɔzʊʊ se: Yuda ñɪma wiyaʊ
weyi palʊlɪ-ɪ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ɛwɛ le?
Ðɪna ɛ-tɪɪŋa wɪsɪ ɖɪlɪyɛ nɛ ɖɪkɔɔ
se ɖilʊŋ ɛ-tɛɛ.

3Wiyaʊ Eroodi nɪ tɔm ndʊ lɛ, ɛ
nɛ Yeruusalɛm ñɪma tɪŋa pa-laŋa
maa. 4Peeye ekpeɣli Ɛsɔ layaa
ñʊŋ tɪnaa tɪŋa nɛ samaɣ paɣtʊ
wɪlɪyaa nɛ ɛpɔzɪ-wɛ se le pʊwɛɛ
se palʊlɪ Meesiya. 5Peheyi-i se:
Pʊwɛɛ se palʊlɪ-ɪ Bɛtlɛhɛm tɛtʊ
taa Yudee egeetiye taa, mbʊ
pʊyɔɔ yɔ, ndʊ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ
kɔyɔɔdaa. 6Ɛmawa se:

Nɛ ña Bɛtlɛhɛm Yuda tɛtʊ yɔ,
Paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, pɪtɛkɛ ña
pɪkɔzɪnɪ Yuda tɛtʊ sɔsɔtʊ
taa,
Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
weyi eɖiyuu yɔ, ɛlɪɣnɪ ña-taa
nɛ ɛcɔnɪ man-samaɣ Izrɛɛlɪ
yɔɔ.

7Peeye Eroodi ya lɔŋsɪnɖaa
mba mɛɛsaɣ tɛɛ nɛ ɛpɔzɪ-wɛ se
alɪwaatʊ ɛzɪma ɖeyi ɖeyi yɔ tɪɪŋa
ŋga kalɪʊ nɛ pana-kɛ yɔ. 8Ɛlɛ,
etiyi-wɛ se powolo Bɛtlɛhɛm
nɛ eheyi-wɛ se: Iwolo nɛ ɪñɪnɪ
pɪɣa ŋga camɪyɛ. Ɪtɪnaɣ-kɛ lɛ,
ɪla nɛ manɪ nɛ pɪsa nɛ ma ɖɔɖɔ
mowolo nɛ molʊŋ kɛ-tɛɛ.

9Lɔŋsɪnɖaa nɪ ndʊ wiyaʊ
yɔɔdaa yɔ lɛ, palɪ nɛ pɛɖɛɛ. Ɛlɛ,
pana tɪɪŋa ŋga paana-kɛ wɪsɪ
ɖɪlɪyɛ yɔ, kɔɖɔŋaɣ pɛ-ɛsɪndaa
nɛ katalɪ nɛ kasɪŋ ɖendɛ pɪɣa
kɛwɛɛ yɔ, pɪ-ñʊʊ taa. 10Pana
tɪɪŋa ŋga mbʊ lɛ, pɪlabɪ-wɛ leleŋ
siŋŋ. 11Pasʊ ɖɪɣa lɛ, pana pɪɣa
ŋga nɛ ko-ɖoo Maarɪ. Peeye
polʊŋ kɛ-tɛɛ nɛ paɖʊ-kɛ hɪɖɛ.
Ɛlɛ pɛhɛɖɪ po-wondu nɛ paha-kɛ
sika nɛ tilaaɖi ŋgʊ pɔhɔkɪ yɔ, nɛ
sɔzɪŋ ketu. 12Pɛtɛm labʊ mbʊ lɛ,
Ɛsɔ paɣ-wɛ ɖoziye naɖɪyɛ taa

1.20 Luk 1.35
1.21 Luk 1.31 Tʊma 5.31
1.23 Eza 7.14
1.25 Kiɖ 22.18 Exo 13.2 Luk 2.7,21
2.1 Luk 2.4 1Awy 4.30
2.2 Luk 2.11 Kɪk 24.17 Eza 60.3
2.4 2Kro 36.14 Mal 2.7
2.6 Mik 5.2 Yoh 7.42 Wɪl 2.27
2.11 Keɣ 72.10 Eza 60.6
2.12 Mat. 1.20

se pataapısı Eroodi cɔlɔ. Peeye pakpaɣ nʊmɔʊ lɛɛkʊ nɛ pekpe pɛ-tɛ.

Yozɛɛfʊ nɛ Maarɪ peseɣ nɛ powolo Ejiptɪ

13Lɔŋsɪndaa mba palɪwa nɛ pɛdɛɛ lɛ, Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ kɔɔ Yozɛɛfʊ cɔlɔ doziye taa nɛ eheyi-i se: Eroodi ñɪnɪɣ pɪɣa se ɛkʊ-kɛ. Pʊ-yɔɔ lɛ, kʊyɪ nɛ ŋkpaɣ ka nɛ ko-doo nɛ ise nɛ iwolo Ejiptɪ ɛjadɛ taa. lcaɣ peeye nɛ pʊkɔɔ nɛ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ mɔyɔɔdɪnɪ-ŋ yɔ.

14Yozɛɛfʊ kʊyɪ doo taa nɛ ɛkpaɣ pɪɣa ŋga nɛ ko-doo nɛ pɛdɛɛ Ejiptɪ ɛjadɛ taa. **15**Ɛcaɣ peeye nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ Eroodi sɪba yɔ. Pɪlabɪ mbʊ se Kɪbaɣlʊ ɛla ndʊ ɛ-tɔm dɛzɪyʊ kɔyɔɔdaa yɔ. Ɛɛtɔm se:

Maya man-pɪyalʊ se ɛlɪʊ Ejiptɪ ɛjadɛ taa.

16Eroodi nawa se lɔŋsɪndaa mba pɛcɛtɪ-ɪ lɛ, ɛmʊ pana siŋŋ. Peeye ɛha nɔɔ se pɔcɔɔ Bɛtlɛhɛm tɛtʊ taa nɛ ndʊ tɪcɔ-tʊ yɔ, tɪ-taa nɛ pakʊ abalɪpiya nzɪ sɪwɛnɪ pɪnzɪ naalɛ nɛ pɪkpaɣ pitii yɔ. Ɛɛkɛdɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ dɛyi dɛyi lɔŋsɪndaa keheyi-i yɔ. **17**Ðɪnɛ ndʊ ɛsɔtɔm dɛzɪyʊ Yeremiya kɔyɔɔdaa yɔ, tɪlaba.

18Ɛtɔm se:

Panɪɣ nɔɔ nakɛyɛ taŋ Rama
tɛtʊ taa.
Pɪkɛ peenduu nɛ witu nɛ
kʊñɔwiye siŋŋ.
Racɛɛlɪ wiɣ e-piya.
Ɛɛñɪnɪɣ se pɛhɛzɪ ɛ-laŋɪyɛ,
mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
e-piya tɪtasɪ wɛʊ.

Yozɛɛfʊ nɛ Maarɪ papɪsɪɣ Nazarɛɛtɪ tɛtʊ taa

Lukɪ 2:39-40

19Eroodi sɪba lɛ, Kɪbaɣlʊ tiyiyu nɔɔyʊ kɔɔ Yozɛɛfʊ cɔlɔ doziye taa Ejiptɪ ɛjadɛ taa. **20**Eheyi-i se: Kʊyɪ nɛ ŋkpaɣ pɪɣa nɛ ko-doo nɛ ŋpɪsɪ Izrɛɛlɪ ɛjadɛ taa. Mba pañɪnaɣ se pakʊ-kɛ yɔ, pasɪba.

21Yozɛɛfʊ kʊyɪ nɛ ɛkpaɣ pɪɣa nɛ ko-doo nɛ ɛpɪsɪ Izrɛɛlɪ ɛjadɛ taa. **22**Ɛlɛ ɛnɪwa pɔtɔm se Arkelayʊsɪ tɔkaɣ kewiyaɣ Yudee egeetiye yɔɔ ɛ-caa Eroodi lone taa. Ðɪnɛ sɔɔndʊ kpa-ɪ se ewolo peeye. Ɛsɔ yɔɔdɪnɪ-ɪ doziye taa nɛ ɛkʊyɪ ewolo Galilee egeetiye taa. **23**Ɛtalaa lɛ, ɛcaɣ Nazarɛɛtɪ tɛtʊ taa. Mbʊ ndʊ ɛsɔtɔm dɛzɪyaa kɔyɔɔdaa yɔ, tɪlaba. Paatɔm se:

Pakaɣ-ɪ yaʊ se Nazarɛɛtɪ tʊ.

Mɪsʊʊ sɔnzɪ ladʊ Yohanɛɛsɪ ñɔɔzʊʊ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ

Maarkɪ 1:1-8 Lukɪ 3:1-20 Yohanɛɛsɪ 1:6-8, 15-37

3 Alɪwaatʊ ndʊ Mɪsʊʊ sɔnzɪ ladʊ Yohanɛɛsɪ kɔm Yudee egeetiye taa nɛ esuzuu tɔm lakʊ taa. **2**Ɛtɔŋaɣ se: lpɪsɪnɪ mɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛsɔdaa kewiyaɣ ñɔtaa. **3**Ɛ-tɔm ɛsɔtɔm dɛzɪyʊ Ezayii kɔyɔɔdɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛtɔm se:

Ɛyʊ nɔɔ nakɛyɛ makɪ kubusi
lakʊ taa se:
lñɔɔzɪ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ.
lla nɛ ɛ-dɪdɔnɛ tʊʊzɪ.

2.15 Ose 11.1
2.17 Yer 31.15
2.22 Mat. 3.13 Luk 2.39
2.23 Yoh 1.45 Yud 13.5 1Sam 1.11
3.1 Luk 3.2 Yoh 1.28 Yos 14.10
3.2 Dan. 2.44 Mat. 4.17; 10.7
3.3 Eza 40.3 Luk 1.76 Yoh 1.23

4Yohanɛɛsɪ ɛnʊ, esuwaɣ toko ŋgʊ palʊnɪ kʊyʊndʊʊ kpaŋnɔ kpɛm yɔ nɛ ɛtaŋ ɛ-tɪnaɣ taa tɔnɛ tambaɖɛ. Nakaŋ nɛ tɛyɛ tɪŋ num ɛtɔkaɣ. **5**Peeye Yeruusalɛm ñɪma nɛ Yudee egeetiye tɪŋa taa ñɪma nɛ Yɔɔrdaŋ pɔɔ hɔɔlɪŋ taa ñɪma powokaɣ ɛ-cɔlɔ. **6**Petisaɣ pa-kɪwɛɛkʊm yɔɔ nɛ pakaɖɪɣ -pʊ kpayɪ nɛ ɛlakɪ-wɛ mɪsʊʊ sɔnzɪ Yɔɔrdaŋ pɔɔ taa.

7Yohanɛɛsɪ na Farɪsɪ ñɪma nɛ Saduki ñɪma sakɪyɛ powokaɣ ɛ-cɔlɔ se ɛmɪsɪ-wɛ lɛ, eheyi-wɛ se: Paza tikaɣ kanɛ, awɪlɪ-mɪ se ise pana wena akɔŋ yɔ? **8**Ɩlʊlɪ pee wena awɪlɪɣ toovenim taa se ɪpɪsɪnɪ mɪ-tɪ yɔ. **9**Ɩtaamaɣzʊʊ se ɪpɪzɪɣ nɛ ɪyɔɔdɪ mɪ-taa yem se: Abraham lɛ ɖa-caa! Meheyiɣ -mɪ se Ɛsɔ pɪzɪɣ nɛ ɛlɪzɪ pɛ anɛ a-taa Abraham piya. **10**Laɖɪyɛ tɛm wɛʊ tɪŋ kila tɛɛ. Tɪʊ ŋgʊ kɪlʊlʊʊ pee kɪbana yɔ, pɛkpɛzɪɣ-kʊ nɛ pɛpɛɖɪ-kʊ miŋ taa.

11Ma lɛ, lɪm taa mamɪsɪɣ -mɪ se pɪwɪlɪ se ɪpɪsɪnɪ mɪ-tɪ. Ma-wayɪ lɛ, weyi ɛkɔŋ yɔ, ɛkɪlɪ-m nɛ mantatɪmʊnaʊ se mankpaɣ ɛ-naataŋkpala nɛ mɔɖɔkɪ. Ɛnʊ yɔ, Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ nɛ miŋ pa-taa ɛkaɣ-mɪ mɪsʊʊ. **12**Ɛɖɔkɪ e-nesi tɛɛ mbʊ pafalɪɣna yɔ nɛ ɛwɛɛ ɖɪfalɪyɛ. Ɛfalɪɣ mbʊ pɪtŋa payɪ pʊwɛ ɖɪfalɪyɛ yɔ nɛ ɛlɪzɪ tɔɔnaɣ pee nɛ esuu e-kpou nɛ ɛɖʊ lɔtʊ miŋ weyi eeɖeŋ kaʊ yɔ, ɪ-taa.

3.4 2Awy 1.8 Lev 11.22
3.5 Mrk 1.5 Luk 3.7\
3.6 Tʊma 19.4,18
3.7 Yoh 8:44 Room 5.9 1Tes 1.10
3.9 Tʊma 13.26 Room 4.1
3.10 Luk 13.7,9 Yoh 15.6
3.11 Yoh 1.26,33 Tʊma 1.5
3.12 Mal 3.3 Mal 4.1 Mat. 13.30
3.13 Mrk 1.9 Luk 3.21 Mat. 2.22
3.16 Eza 11.2 Luk 3.22 Yoh 1.32,33
3.17 Eza 42.1 Mat. 17.5 Mrk 1.11 Luk 9.35 Yoh 12.28
4.1 Mrk 1.12 Luk 4.1 Eze 3:14 Tʊma 8.39
4.4 Way 8.3 Efɛ 6:17

Yohanɛɛsɪ mɪsʊʊ Yesu

Maarkɪ 1:12-13 Lukɪ 3:21-22 Yohanɛɛsɪ 1:31-34

13Peeye Yesu kʊyaa nɛ ewolo Yohanɛɛsɪ cɔlɔ Yɔɔrdaŋ pɔɔ nɔɔ Galilee egeetiye taa se Yohanɛɛsɪ ɛlabɪ-ɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ. **14**Ɛlɛ Yohanɛɛsɪ tacaɣ tisuu, ekizini-i nɛ ɛtɔ se: Ma pʊwɛɛ se mɔnkɔɔ ñɔ-cɔlɔ nɛ ŋlabɪ-m mɪsʊʊ sɔnzɪ, nɛ ña ñɔkɔŋ mɔn-cɔlɔ na?

15Yesu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se: Yele nɛ pɪla mbʊ lɛɛlɛɛyɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ pʊmʊnaa se ɖɪla mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊtʊʊzaa yɔ. Peeye Yohanɛɛsɪ tisaa nɛ ɛlabɪ-ɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ.

16Yohanɛɛsɪ tɪtɛm Yesu mɪsʊʊ lɛ, Yesu lɪŋɪ lɪm taa. Peeye ɛsɔtɔnʊʊ tʊlaa nɛ ɛna Ɛsɔ Kalɪzaɣ lɪ ɛzɪ ehooye yɔ, nɛ ketii ɛ-yɔɔ. **17**Ɛlɛ pʊyɔɔdɪnɪ ɛsɔdaa se: Ɛnɛ lɛ man-Pɪyalʊ kʊsɔɔlʊʊ weyi ɛkɛdɪnɪ-m yɔ.

Aleewaa ñʊʊ tʊ takɪɣ Yesu

4Peeye Kalɪzaɣ ɖiyi Yesu nɛ kowoni-i lakʊ taa se aleewaa ñʊʊ tʊ ɛtakɪ-ɪ. **2**Yesu hɔkɪ nɔɔ avema 40nɛ ɖoo 40nɛ ɛtɛ lɛ, ñɔɔsɪ wɪɣ-ɪ. **3**Takɪyʊ ñɔtɪnɪ-ɪ nɛ eheyi-i se: Ye ŋkɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔ, heyi pɛɛ ana se apɪsɪ tɔɔnaɣ.

4Yesu cosi se: Pama Ɛsɔtɔm Takayaɣ taa se:

> Pɪtɛkɛ tɔɔnaɣ ɖeke ɛyʊ cakɪnɪ wezuu,
> ɛlɛ tɔm ndʊ tɪtɪŋa payɪ tɪlɪɣnɪ Ɛsɔ nɔɔ taa yɔ.

5Peeye aleewaa ñuu tu kpaɣ-ı nɛ ewoni-i Yeruusalɛm tɛtu taa nɛ ɛkpazı-ı Ɛsɔ ɖıɣa ñuu taa. **6**Ɛlɛ eheyi-i se: Ye ŋkɛ Ɛsɔ Pıyalu yɔ, tii nɛ ŋmaa tataa. Mbu puyɔɔ yɔ, pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa se:

Ɛkaɣ e-tiyiyaa paɣu ñɔ-yɔɔ.
Nɛ pamawa ɖɔɖɔ se:
Pakaɣ-ŋ pe-nesi taa ɖɔkuu
se ña-nuŋgbaŋaɣ ɛtaatuuli
pıyɛ.

7Yesu heyi-i se: Pamawa ɖɔɖɔ se:

Putɔpɔzı se ŋtakı Kıbaɣlu
ñɛ-Ɛsɔ.

8Aleewaa ñuutu tası-ı kpaɣu nɛ ɛkpazı-ı puu susɔu nakuyu ñuu taa. Ɛlɛ, ɛwılı-ı kedeŋa yɔɔ kewiisi kpeekpe nɛ si-koboyaɣ. **9**Ɛlɛ eheyi-i se: Mankaɣ kpaɣu punɛ pıtuŋa payı nɛ maha-ŋ ye ŋluŋ mɛn-tɛɛ nɛ ŋɖu-m hıɖɛ yɔ.

10Peeye Yesu heyi-i se: Ðɛɛ mɔ-yɔɔ Satanı! Pama Ɛsɔtɔm Takayaɣ taa se:

Kıbaɣlu ñɛ-Ɛsɔ tɛɛ puwɛɛ
se ŋluŋ nɛ e-ɖeke koloŋ
ŋlakı tumıyɛ.

11Peeye aleewaa ñuu tu ɖɛwa nɛ eyebi-i nɛ Ɛsɔ tiyiyaa kɔɔ ɛ-cɔlɔ nɛ pasını-ı.

Yesu pazıɣ ɛ-tumıyɛ labu

Maarkı 1:14-15 Lukı 4:14-15

12Yesu nıwa se pakpa Yohanɛɛsı nɛ paɖu-ı salaka lɛ, ɛkuyı nɛ ewolo Galilee egeetiye taa. **13**Ɛkuyı Nazarɛɛtı tɛtu taa nɛ ewolo nɛ ɛwɛɛ Kapɛrnayum ñundu taa. Tɛtu ndu, tuñɔtını **4.5** Neh 11.1 Eza 48.2 Mat. 27.53 Wtl 11.2 **4.6** Keɣ 91.11 **4.7** Way 6.16 **4.10** Way 6.13 **4.11** Ebr 1.14 **4.12** Mrk 1.14 Luk 3.20 **4.15** Eza 9.1,2 **4.16** Eza 42.7 Luk 2.32 **4.17** Mat. 10.7 **4.18** Mrk 1.16-18 Luk 5.2 Yoh 1.42 **4.19** Luk 5.10 **4.20** Mrk 10.28 Luk 18.28 **4.21** Mrk 1.19,20 Luk 5.10 luŋgamuu ŋgu kıwɛ Zabulɔŋ nɛ Nɛfıtalii pa-ageeta taa yɔ. **14**Mbu tɔm ndu Ɛsɔ tɔm ɖɛzıyu Ezayii kɔyɔɔdaa yɔ, tılaba. **15**Ɛɛtɔm se:

Ilınaɣ, Zabulɔn nɛ Nɛfıtalii
pɛ-tɛtu luŋgamuu hɔɔluu
taa kiŋ,
Yɔɔrdaŋ pɔɔ wayı,
Galilee egeetiye taa, ɖende
mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ,
pɛwɛɛ yɔ.
16Ɛyaa mba paawɛ
cıkpɛnduu taa yɔ,
pana ñalımıyɛ sɔsɔɖɛ.
Mba paawɛ sum cıkpɛnduu
ɛjaɖɛ taa yɔ, ñalımıyɛ
ñandı-wɛ.

17Kpaɣnı alıwaatu ndu, Yesu pazı tɔm suzuu nɛ ɛtɔŋ se: Ipısunı mı-tı mbu puyɔɔ yɔ, ɛsɔdaa kewiyaɣ ñɔtaa.

Yesu yaɣ ɛ-kɔɔnɔɔ tɔm kpɛlukıyaa

Maarkı 1:16-20
Lukı 5:1-11
Yohanɛɛsı 1:35-51

18Yesu ɖɔŋaɣ Galilee luŋgamuu nɔɔ yɔɔ lɛ, ɛna abalu nɔɔyu pıyalaa naalɛ: Siimɔɔ weyi payaɣ aɣ-ı se Pıyɛ yɔ nɛ e-neu Andree. Pɔlɔwaɣ piyuu luŋgamuu taa mbu puyɔɔ yɔ, paakɛ kpakpasu kpayaa. **19**Ɛna-wɛ lɛ, eheyi-wɛ se: Ituŋ-m nɛ manpısı-mı ɛyaa kpayaa ɛzı ukpaɣu kpakpasu yɔ. **20**Peeye patiyebi pe-piyiŋ nɛ patuŋ-ı.

21Ɛtasu wobu nɛ ɛsundaa pazı lɛ, ɛna Zebedee pıyalaa

Yakubu nɛ e-neu Yohanɛɛsɪ. Pa nɛ pa-caa Zebedee paawɛ kpɪyʊ taa nɛ pɔñɔɔzʊʊ pe-piyiŋ. Yesu na-wɛ mbʊ lɛ, ɛyaa-wɛ. 22Peeye pacaŋaa nɛ palɪ kpɪyʊʊ taa nɛ peyele pa-caa nɛ patɪŋ-ɪ.

Yesu laba nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ

23Yesu cɔwaɣ Galilee egeetiye tɪŋa taa payɪ. Ɛwɪlaɣ ɛyaa tɔm Yuda ñɪma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ taa nɛ esuzuu kewiyaɣ Tɔm Kɪbandʊ. Ɛlakaɣ ɖɔɖɔ nɛ kʊdɔndɪnaa nɛ ajama mba paawɛ samaɣ hɛkʊ taa yɔ, pɔ-yɔɔ cɛkɪ. 24Peeye ɛ-hɪɖɛ sɛ Siirii egeetiye tɪŋa taa. Pʊ-yɔɔ pakpakaɣ kʊdɔndɪnaa tɪŋa mba paahɛnɪ kʊdɔmɪŋ ndɪ ndɪ yɔ, nɛ mba pʊcɔzaɣ-wɛ yɔ nɛ powokini ɛ-cɔlɔ. Eluukenaa nɛ aboyi tɔlɪyaa nɛ kalɪkalɪsɪ kɛwɛ pɛ-hɛkʊ taa ɖɔɖɔ. Yesu lakaɣ nɛ pɔ-yɔɔ cɛkɪ. 25Ɛyaa samaɣ sakɪyɛ kpɛzɪnɪ hɔɔlɪŋ tɪŋa nɛ patɪŋɪɣ ɛ-wayɪ. Paalɪnɪ Galilee nɛ Dekapooli nɛ Yudee pa-ageeta taa nɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ Yɔɔrdaŋ pɔɔ wayɪ.

Ti-hiɣu tɔm

Lukɪ 6:20-26

5 Yesu na ɛyaa samaɣ mbʊ lɛ, ɛkpa pʊʊ taa. Ɛcaɣaa lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ñɔtɪnɪ-ɪ. 2Peeye ɛkpaɣ tɔm nɛ ɛpazɪ-wɛ wɪlʊʊ. 3Ɛtɔm se:

Mba pɛkɛ kʊñɔndɪnaa kalɪzaɣ taa yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba tɪna ɛsɔdaa kewiyaɣ.

4Mba pewiɣ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kaɣ pa-laŋa hɛzʊʊ.

5Mba pɛwɛ hɛɛ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pakaɣ tɛtʊ tɪɣyʊʊ.

6Mba pasɪkɪ tʊʊzʊtʊ ñɔɔsɪ nɛ lɔkɔtʊ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pakaɣ haɣʊ.

7Mba panaɣ pʊtɔdɪyɛ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pakaɣ pa-pʊtɔdɪyɛ naʊ.

8Mba pɛwɛnɪ cɪɖɪ cɪɖɪ laŋɪyɛ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pakaɣ Ɛsɔ naʊ.

9Mba palakɪ laŋhɛzɪyɛ tʊmɪyɛ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pakaɣ-wɛ yaʊ se Ɛsɔ piya.

10Mba paɖʊ pa-wayɪ kaŋ kaŋ tʊʊzʊtʊ yɔɔ yɔ, pehiɣ pa-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba tɪna ɛsɔdaa kewiyaɣ.

11Ihiɣ mɪ-tɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛyaa tʊʊ-mɪ nɛ paɖʊʊ mɪ-wayɪ kaŋ kaŋ nɛ pɛcɛtɪɣnɪ mɪ-taa tɔm ndɪ ndɪ mɔ-yɔɔ yɔ. 12Mɪ-taa ɛhʊlʊmɪ nɛ ɪmɛyɪ amaya mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɪ-kɪhɛyʊʊ kaɣ ɖɔʊ ɛsɔdaa. Mbʊ paanazɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa pʊcɔ pɪtalɪɣnɪ-mɪ.

Ðɔm nɛ ñalɪmɪyɛ pɔ-tɔm

Maarkɪ 4:21-23
Lukɪ 8:16-18; 11:33-36

13Mɪ lɛ kedeŋa ɖɔm. Ɛlɛ ye ɖɔm leleŋ ɛsɪba lɛ, ɛzʊma palakɪ-pʊ nɛ pɪɖaɣnɪ leleŋ kpaʊ yɔ? Pɪtatasɪ wazaɣ nakɛyɛ wɛnaʊ. Pɔlɔʊ-pʊ awayɪ yem nɛ ɛyaa ɖɔ pʊ-yɔɔ.

4.23 Mat. 9.35 Mrk 1.39 Luk 4.15; **4.25** Mrk 3.7 **5.1** Mrk 3.13 **5.3** Keɣ 51.17 Eza 57.15; 66.2 **5.4** Eza 61.2,3 Luk 6.21 Wɪl 21.4 **5.5** Keɣ 37.11 Room 4.13 **5.6** Eza 55.1; 65.13 **5.7** Keɣ 41.1 Yak 2.13 **5.8** 1Kɔr 13.12 1Yoh 3.2,3 **5.10** 2Tim 2.12 1Pɪ 3.14 **5.11** Luk 6.22 1Pɪ 4.14 **5.12** 2Kro 36.16 Mat. 23:37 Tʊma 7.52 **5.13** Mrk 9.50 Luk 14.34, 35

14Mı lɛ kedeŋa ɛyaa ñalımıyɛ. Ðısı nzı sıwɛ pʊʊ yɔɔ yɔ, panaɣ -sı paa le. **15**Nɔɔyʊ ɛɛsɔkı kandu nɛ ɛpam-kʊ ɖaakuɖe tɛɛ ɛlɛ, ɛsıɣ -kʊ tilimiye yɔɔ. Peeye kınaɣ mba pa-tıŋa payı pɛwɛ ɖıɣa taa yɔ. **16**Mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛɛ se mı-ñalımıyɛ ɛñalı ɛyaa ɛsındaa nɛ pana mı-camıyɛ lakası nɛ pasa mı-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ.

Yesu kɔma se ɛkɔ paɣtʊ ñʊʊ

17Ltaamaɣzı se mɔnkɔma se menɖezi paɣtʊ nɛ ndʊ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa wılaa yɔ. Mɔntɔkɔɔ se menɖezi-tʊ ɛlɛ mɔnkɔm se tıla. **18**Toovenim taa meheyiɣ-mı se, alıwaatʊ ndʊ ɛsɔtɔnʊʊ nɛ tɛtʊ pɛwɛɣ yɔ, mayaɣ nakɛyɛ yaa cacayaɣ nakɛyɛ fɛyı se kalıɣ paɣtʊ taa. Pʊwɛɣ mbʊ nɛ pıkɔɔ pıtalı alıwaatʊ ndʊ pı-tıŋa payı pılaba yɔ. **19**Pʊ-yɔɔ yɔɔ, ɛyʊ weyi ɛlızıɣ paɣtʊ ndʊ tı-taa ndʊ tıwɛ kpaagbaa ñıı yɔ, nɛ ɛwılıɣ lɛlaa se pala mbʊ ɖɔɖɔ yɔ, ɛkaɣ kɛʊ tɔyaɣ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. Ɛlɛ, weyi ɛñaŋ paɣtʊ ndʊ nɛ ɛwılıɣ lɛlaa se pañam-tʊ yɔ, ɛkaɣ kɛʊ sɔsɔ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. **20**Meheyiɣ -mı se, ye mı-tʊʊzʊtʊ ɛtıkılı paɣtʊ wılıyaa nɛ Farısı ñıma ñındʊ yɔ, ıkaɣ sʊʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa.

Ɛyaa kʊʊ tɔm

21Lnıwa se paaheyi ɖa-kıbıma se: Taakʊ ɛyʊ.

Weyi ɛkʊʊ ɛyʊ yɔ, ɛmʊnaa se

5.14 Adu 4.18 Fil 2.15
5.15 Mrk 4.21
5.16 1Pı 2.12 Yoh 15.8 1Kɔr 14.25
5.17 Room 3.31; 10.4 Gal 3.24
5.18 Luk 16.17
5.19 Yak 2.10
5.20 Room 10.3
5.21 Exo 20.13 Way 5.17
5.22 1Yoh 3.15 Yak 2.20
5.23 Mrk 11.25
5.24 Yɔb 42.8 Mat. 18.19
5.25 Adu 25.8 Luk 12.58
5.27 Exo 20.14 Way 5.18
5.28 Kiɖ 34.2 Yɔb 31.1 Adu 6.25
5.29 Mat. 18.9 Mrk 9.43-47 Kol 3.5

powoni-i tɔm ɖıhʊyɛ. **22**Ɛlɛ, ma meheyiɣ-mı se: Weyi ɛkɔʊ pana nɛ lɛlʊ ɖʊlum yem yɔ, ɛmʊnaa se powoni-i tɔm ɖıhʊyɛ. Weyi ɛkaɣ ɛ-ɛgbaɣdʊ tʊʊ se: Kımɛlɛŋ ña! yɔ, ɛmʊnaa se powoni-i tɔm hʊyaa sɔsaa cɔlɔ. Weyi ɛlɛ ñatʊʊ-ı se: Kpaŋsʊyʊ ña! yɔ, ɛmʊnaa se paɖʊ-ı Gehenna miŋ taa.

23Pʊtɔma yɔ, ŋwoba se ŋha ña-haɖɛ kılaʊ ndene yɔɔ lɛ, ŋtɔzı se ñɛ-ɛgbaɣdʊ taa wɛnı-ŋ nɛ natʊyʊ. **24**Ðınɛ lɛ, yele ña-haɖɛ kılaʊ ndene ɛsındaa nɛ ŋwolo ñɛ-ɛgbaɣdʊ cɔlɔ nɛ ña nɛ ı iceɣ. Pʊwayı lɛ, ŋpısı nɛ ŋha ña-haɖɛ.

25Ye ŋyʊsını nɔɔyʊ tɔm nɛ ewokini-ŋ tɔm hʊyʊ tɛ yɔ, ñaɣ pana nɛ ña nɛ ı ınını ɖama lɔŋ alıwaatʊ ndʊ ıkpɛndı ıwɛ nʊmɔʊ yɔ. Ye pıtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛkpakıɣ-ŋ nɛ ɛɖʊzı tɔm hʊyʊ nee tɛɛ nɛ tɔm hʊyʊ ñakpaɣ-ŋ nɛ ɛɖʊzı ɛ-tʊmlaɖʊ nee tɛɛ nɛ ɛlɛ ñaɖʊ-ŋ salaka. **26**Toovenim lɛ, meheyiɣ-ŋ se, ŋwɛɣ peeye mbʊ, ŋŋkaɣ lıʊ nɛ pʊkɔɔ nɛ pısını alıwaatʊ ndʊ ŋhɛyı ña-kımıyɛ tıŋa yɔ, pıkazıɣ paa kobo kʊɖʊmʊʊ.

Hayitu tɔm

27Lnıwa se pɔtɔm se: Taala hayitu.

28Ɛlɛ, ma meheyiɣ-mı se weyi ɛcɔŋnı halʊ nɔɔyʊ nɛ ɛlabı-ı liu yɔ, ɛtɛm hayitu labʊ nɛ halʊ ɛnʊ ɛ-laŋıyɛ taa. **29**Ye ña-nıwaŋ ɛzıyɛ eyekina se ŋtɔlı kıwɛɛkım taa yɔ, hɔɔzı-ɖı nɛ

ŋlɔ-ɖɩ poliŋ. Pɪkɪlɪ ɖeu se ŋlesi ño-tomnaɣ yɔɔ piliŋa kʋɖʊmaɣ se paakpaɣ ño-tomnaɣ pilim nɛ pɛpɛɖɩ-kɛ Gehenna miŋ taa. **30**Ye ña-nɪwaŋ eyekina se ŋtɔlɪ kɪwɛɛkʊm taa yɔ, sɛtɪ-sɪ nɛ ŋlɔ-sɪ poliŋ. Pɪkɪlɪ ɖeu se ŋlesi ño-tomnaɣ yɔɔ piliŋa kʋɖʊmaɣ se paakpaɣ ño-tomnaɣ pilim nɛ pɛpɛɖɩ Gehena miŋ taa.

Halʊ kizuu tɔm

Maatiyee 19:3-10 Maarkɪ 10:2-12

31Pɔtɔm se:

Weyi ekiziɣ ɛ-halʊ yɔ, pʊwɛɛ se pʊdʊ ɛnʊ ɛcɛlɪ-ɪ kizuu takayaɣ.

32Ɛlɛ, ma meheyiɣ-mɪ se weyi ekiziɣ ɛ-halʊ weyi ɛtala hayitu yɔ, ɛwɪlɪ-ɪ hayitu nʊmɔʊ. Ɛyʊ weyi ɛlɛ ñakpakɪɣ halʊ weyi pekizi-i yɔ, ɛlabɪ hayitu.

Ðuunaʊ tɔm

33lɪnɪwa ɖɔɖɔ se peheyi ɖa-kɪbɪma se:

Taayele mbʊ ŋɖuunaa se ŋlakɪ yɔ, labʊ,
ɛlɛ, tamaɣ ŋga ŋɖʊ Kɪbaɣlʊ
ɛsɪndaa nɛ ŋɖuuna se ŋlakɪ
yɔ, la-kɛ.

34Ɛlɛ, meheyiɣ-mɪ se ɪtaatɪɪɖuunaʊ. Ɪtaaɖuuna nɛ ɛsɔtɔnʊʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋgʊ lɛ Ɛsɔ kewiyaɣ kpelaɣ. **35**Itaaɖuuni tɛtʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ndʊ lɛ kpeɖe ndɩ Ɛsɔ tɪnʊʊ ɛ-nɪŋkpanzɪ ɖɩ-yɔɔ yɔ. Itaaɖuuni Yerusaalɛmɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, wiyaʊ sɔsɔ tɛtʊ lɛ. **36**Itaaɖuuni ɖɔɖɔ mɪ-ñʊʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪpɪzɪɣ nɛ ɛla nɛ kɪ-taa ñɔyaɣ nakɛyɛ hʊlʊmɪ yaa kepiyi. **37**Ndʊ ɪyɔɔdʊʊ yɔ, tɪkɛ ɛɛɛ yaa aayɪ. Ndʊ pɔsɔzʊʊ nɛ tɪkɪlɪ mbʊ yɔ, kañadʊ cɔlɔ tɪlɪnaa.

5.31 Way 24.1 Mat. 19.3
5.32 Room 7.3 1Kɔr 7.10,11
5.33 Mat. 23.16 Exo 20.7
5.34 Yak 5.12 Eza 66.1
5.35 Keɣ 48.2
5.37 Kol 4.6 Yak 5.12
5.38 Lev 24.20 Way 19.21
5.39 Room 12.17 1Kɔr 6.7 1Pɪ 3.9;
5.41 Mat. 27.32 Mrk 15.21
5.42 Way 15.8,10 Luk 6.30,35]
5.43 Lev 19.18 Way 23.6 Keɣ 41.10
5.44 Luk 6.27,35 Room 12.14,20 1Pɪ 2.23;
5.45 Yɔb 25.3
5.46 Luk 6.32

Ɛzɪyɛ, ɛzɪyɛ lone taa

38lɪnɪwa pɔtɔm se:

Ɛzɪyɛ, ɛzɪyɛ lone taa, nɛ keɖe, keɖe lone taa.

39Ɛlɛ meheyiɣ-mɪ se ɪtaakaɖɪnɪ kañadʊ. Weyi ɛcɛkɪ ña-nɪwaŋ lɪkpaɣzaɣ kadaŋa yɔ, kɛzɪ lɛɛka nɛ ɛtɛzɪ-kɛ cɛbʊ. **40**Weyi ɛñʊnɪɣ se ewoni-ŋ tɔm hʊyʊ tɛ nɛ ɛmʊ ño-toko cikpeluu yɔ, yebi-i ɖɔɖɔ nɛ ɛmʊ sɔsɔʊ. **41**Ye nɔɔyʊ ɛkpa-ŋ nɛ ɖoŋ se ña nɛ ɪ ɪɖɔ naataŋ kudoku yɔ, yele nɛ ña nɛ ɪ ɪɖɔ kudokiŋ naalɛ. **42**Ha ɛyʊ weyi ɛsʊlʊmʊʊ-ŋ yɔ nɛ kɪndɪ weyi ɛkɔm ñɛ-tɛ se ŋkɪndɪ-ɪ yɔ.

Koyindinaa sɔɔlʊʊ tɔm

Lukɪ 6:27-36

43lɪnɪwa se pɔtɔm se: Sɔɔlɪ ñɛ-ɛgbaɣdʊ nɛ ŋpaɖɩ ño-koyindu. **44**Ɛlɛ, meheyiɣ-mɪ se: lsɔɔlɪ mi-koyindinaa nɛ ɪwazɪ mba pɔlɔʊ mɪ-yɔɔ nɔɔ kɪdɛkɛdaɣ yɔ. Ila camɪyɛ mba pɔtɔsɔɔlɪ-mɪ yɔ nɛ ɪtʊmɪnɪ Ɛsɔ mba panazɪɣ mɪ nɛ paɖʊʊ mɪ-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ, pɔ-yɔɔ. **45**Ye ɪlakɪ mbʊ yɔ, ɪpɪsɪɣ mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, e-piya. Ŋgʊ, ɛlɛ ñeyeki nɛ wɪsɪ lʊ ɛyaa kañadɪnaa nɛ kɪbama pɔ-yɔɔ. Eyeki ɖɔɖɔ nɛ tɛʊ nɪɣ kɪtʊʊzaa nɛ kɪtatʊʊzɪŋ pɔ-yɔɔ. **46**Ye mba pɔsɔɔlɪ-mɪ yɔ, pe-ɖeke ɪsɔɔlaa lɛ, kɪhɛyʊʊ ŋgʊ ɪwɛɣna yɔ? Lambuu mʊyaa

ɛɛlakɪ mbʊ ɖɔɖɔ yaa we? 47Ye mɪ-taabalaa ɖeke ɪsɛɣ lɛ, pita lakasɪ nzɪ ɪlaba yɔ? Pɪtɛkɛ mbʊ lambuu mʊyaa lakɪ ɖɔɖɔ yaa we? 48Pʊ-yɔɔ lɛ, iɖe nɛ ɪtɛ mɪ-taa ɛzɪ mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, eɖeu nɛ ɛtɛ ɛ-taa yɔ.

Ɛzɪma pʊwɛɛ se paha kʊñɔndɪnaa

6 Ikpa mɪ-tɪ! Ɪtaala mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ ɛyaa tɪŋa ɛsɪndaa se pana-mɪ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɪmʊʊ kɪhɛyʊʊ nakʊyʊ mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛ-cɔlɔ.

2Alɪwaatʊ ndʊ ɪñɪnɪɣ se ɪha nabʊyʊ kʊñɔndɪnaa yɔ, ɪtaama agbogbo nɛ eheyi ɛyaa tɪŋa. Mbʊ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñɪma lakɪ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ taa nɛ habɛɛ yɔɔ se ɛyaa ɛsam-wɛ. Meheyiɣ-mɪ toovenim taa se pɛtɛm pa-kɪhɛyʊʊ mʊʊ. 3Ɛlɛ ña yɔ, alɪwaatʊ ndʊ ŋhaɣ pʊyʊ kʊñɔndɪnaa yɔ, ña-nɪmɪyɛ ɛtaana mbʊ ña-nɪwaŋ haɣ yɔ. 4Ye ŋlabɪ mbʊ yɔ, ŋhaɣ kʊñɔndɪnaa mɛɛsaɣ tɛɛ. Ña-Caa weyi ɛnaɣ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, ɛkaɣ-ŋ pɪsɪnaʊ keɣlee.

Adɪma

Lukɪ 11:1-4

5Alɪwaatʊ ndʊ ŋtɪmʊʊnɪ Ɛsɔ yɔ, taanɪɣzɪnɪ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñɪma. Pɔsɔɔlɪ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ taa nɛ habɛ nɔsɪ sɪŋʊʊ nɛ patɪmʊʊnɪ Ɛsɔ se ɛyaa ɛna-wɛ. Meheyiɣ-mɪ toovenim taa se pamʊʊ pa-kɪhɛyʊʊ. 6Ɛlɛ, alɪwaatʊ ndʊ ŋtɪmʊʊnɪ Ɛsɔ yɔ, sʊʊ ña-ɖaŋ taa nɛ ŋɖɪɣ pɔɔyʊʊ nɛ ŋtɪmɪnɪ ña-Caa weyi ɛwɛ peeye mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. Nɛ ña-Caa weyi ɛnaɣ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, ɛkaɣ-ŋ pɪsɪnaʊ keɣlee. 7Ɛlɛ mɪ yɔ, alɪwaatʊ ndʊ ɪsɛɣ Ɛsɔ yɔ, ɪtaakpɪtɪɣ tɔm yem ɛzɪ mba pɛtɛkɛ yuda ñɪma yɔ, palakʊʊ yɔ. Pamaɣzɪɣ se alɪwaatʊ ndʊ pɔyɔɔdʊʊ sakɪyɛ yɔ, Ɛsɔ cosuu-wɛ. 8Ɪtaanɪɣzɪnɪ-wɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɪ-Caa sɪm mbʊ pɪtɛɖɪɣ-mɪ yɔ pʊcɔ nɛ ɪpɔzʊʊ-ɪ pʊ.

9Ɛzʊnɔ pʊwɛɛ se ɪtɪmɪnɪ Ɛsɔ:
Ða-Caa ña weyi ŋwɛ ɛsɔdaa yɔ,
Paha ña-cɪɖɪcɪɖɪ hɪɖɛ ñamtʊ.
10Ñe-kewiyaɣ ɛkɔɔ .
La mbʊ ñe-liu wɛɛ yɔ tataa
ɛzɪ ŋlakʊʊ-pʊ ɛsɔdaa yɔ.
11Ha-ɖʊ sɔnɔ ɖa-kɪyakʊ tɔɔnaɣ.
12Kpeɣ-ɖʊ ɖa-kɪma,
ɛzɪ ɖɪkpeɣu ɖɔɖɔ ɖa-kʊmtɔɔyaa yɔ.
13Taawoni-ɖʊ takɪm taa,
ɛlɛ, holi-ɖʊ kañadʊ nesi tɛɛ.
Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñatʊna kewiitu nɛ ɖoŋ
nɛ koboyaɣ waasɪ nɛ waasɪ.
Pɪla mbʊ!

14Ye ikpeɣu ɛyaa alɪwaatʊ ndʊ payʊsʊʊnɪ-mɪ yɔ, mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ekpeɣu-mɪ ɖɔɖɔ. 15Ɛlɛ ye iikpeɣu ɛyaa alɪwaatʊ ndʊ payʊsʊʊnɪ-mɪ yɔ, mɪ-Caa eekpeɣu-mɪ ɖɔɖɔ alɪwaatʊ ndʊ ɪyʊsʊʊ yɔ.

Nɔɔ hɔkʊʊ tɔm

16Alɪwaatʊ ndʊ ɪhɔkɪɣ nɔɔ yɔ, ɪtaawɛɛkɪ mɪ-ɛsɪndaa ɛzɪ pɪ-tɛɛ

5.48 Lev 19.2 Kol 1.28 1Pɪ 1.15
6.2 Room 12.8
6.4 Luk 14.14
6.6 2Awy 4.33
6.7 1Awy 18.26
6.9 Luk 11.2
6.10 Keɣ 103.20
6.11 Adu 30.8
6.12 Mat. 18.21
6.13 1Kro 29.11 Luk 22.40,46 Yoh 17.15
6.14 Efɛ 4.32 Kol 3.13
6.15 Mat. 18.35 Yak 2.13
6.16 Eza 58.5

nɛ pɪ-yɔɔ ñɪma lakʊʊ yɔ. Pañɪŋɪɣ pɛ-ɛsɪndaa se ɛyaa ɛna se pɔhɔkɪɣ nɔɔ. Meheyiɣ-mɪ toovenim taa se pamʊ pa-kɪhɛyʊʊ. 17Ɛlɛ, ña yɔ, alɪwaatʊ ndʊ ŋhɔkɪɣ nɔɔ yɔ, mɪzɪ ña-ñʊʊ taa tilaaqi nɛ ŋkɔ ñɛ-ɛsɪndaa. 18La mbʊ nɛ pɪsa nɛ ŋtaawɪlɪ ɛyaa se ŋhɔkɪɣ nɔɔ ɛlɛ, ña-Caa weyi ɛwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. Nɛ ña-Caa weyi ɛnaɣ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, ɛpɪsɪnɪ-ŋ mbʊ ŋlaba yɔ, pu-lone taa.

Ñɪm ɛsɔdaa

19Ɩtaakaɣ mɪ-tɪ ñɪm kedeŋa yɔɔ. Ŋgbam nɛ kalɪkɔdaɣ pamʊʊ wondu peeye nɛ mɪlaa ñɛwɛɛ ɖɔɖɔ nɛ pɔyɔkɪɣ pɔɔyɪŋ se pamɪlɪ. 20Ɛlɛ, ɪkaɣ mɪ-tɪ ñɪm ɛsɔdaa ɖendɛ ŋgbam nɛ kalɪkɔdaɣ paamʊʊ wondu yɔ, nɛ ɖendɛ mɪlaa fɛyɪ se paayɔkɪ nɛ pamɪlɪ yɔ. 21Ðɪnɛ lɛ, ɖendɛ ña-ñɪm wɛɛ yɔ, ɖɪnɛ ɖɔɖɔ ña-laŋɪyɛ wɛʊ.

22Ɛzɪyɛ lɛ tomnaɣ kandʊ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ye ñɛ-ɛzɪyɛ ɛwɛ camɪyɛ yɔ, ño-tomnaɣ tɪŋa wɛɣ ñalɪmɪyɛ taa. 23Ɛlɛ ye ñɛ-ɛzɪyɛ ɛfɛyɪ camɪyɛ yɔ, ño-tomnaɣ tɪŋa wɛɣ cɪkpɛndʊʊ taa. Ye mbʊ, ñalɪmɪyɛ ndɪ ɖɪwɛ ñɔ-yɔɔ yɔ, ɖɪpɪsɪ cɪkpɛndʊʊ lɛ, ɛzɪma cɪkpɛndʊʊ ŋgʊ kʊtɛzɪɣ ɖɔʊ kpem yɔ!

24Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛla tʊmɪyɛ caanaa naalɛ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛpaɖɪɣ lɛlʊ nɛ ɛsɔɔlɪ lɛlʊ, ɛhɔkɪɣ ɛ-tɪ nɛ lɛlʊ nɛ ekizi lɛlʊ.lɪpɪzɪɣ nɛ ɪlakɪ Ɛsɔ tʊmɪyɛ nɛ ɪtɛ nɛ ɪlakɪ ñɪm tʊmɪyɛ ɖɔɖɔ.

6.17 Rut 3.3 Dan. 10.3
6.19 Adu 23.4 Yak 5.1
6.20 Mat. 19.21 Luk 12.33,34
6.22 Luk 11.34,36
6.24 Yak 4.4 1Yoh 2.15

Ɩtaanɪɣzɪ

25Pʊ-yɔɔ yɔ, meheyiɣ-mɪ se: Ɩtaanɪzɪɣ mi-wezuu yɔɔ se ɛbɛ ɪtɔɔ nɛ ɪñɔɔ. Ɩtaanɪɣzɪɣ ɖɔɖɔ mi-tomnaɣ yɔɔ se ɛbɛ iisuu. Wezuu takɪlɪ tɔɔnaɣ wazaɣ yaa we? Nɛ tomnaɣ ñatakɪlɪ wondu kusustu yaa we? 26lɔɔnɪ ɛsɔdaa sumasɪ nɛ ɪna, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, siiɖuu nɛ sɪɪkʊŋ ɖɔɖɔ. Sɪfɛyɪnɪ kpoŋ. Ɛlɛ mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛcalɪɣ-sɪ. Mɪ mɪtakɪlɪ-sɪ wazaɣ tɔm sakɪyɛ yaa we? 27Mɪ-taa anɪ pɪzɪɣ nɛ etuzi ɛ-sɪm kɪyakʊ kpaagbaa ñɪɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛnɪɣzɪɣ yɔ?

28Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪnɪɣzɪɣ wondu kusustu yɔɔ yɔ? lɔɔnɪ camɪyɛ tɛyɛ ñɪtʊ lɪzɪɣ hɛtʊ ndʊ yɔ nɛ ɪna. Tɪñɔʊ camɪyɛ nɛ tɪkpaɣ ɛlɛ tɪlakɪ tʊmɪyɛ nɛ tɪlʊʊ. 29Meheyiɣ-mɪ se Salomɔɔ maɣ maɣ, e-koboyaɣ tɪŋa taa, etaasuu wondu ɛzɪ tɪ-taa nakʊyʊ yɔ. 30Tɛyɛ yɔɔ ñɪtʊ wɛ sɔnɔ nɛ cee padʊ-tʊ miŋ. Ye Ɛsɔ esuu tɛyɛ yɔɔ ñɪtʊ wondu mbʊ lɛ,eesuu-mɪ wondu nɛ pɪkɪlɪ yaa we, ɛyaa lidaʊ ñɪɪ tɪnaa mɪ? 31Ɩtaanɪɣzɪɣ nɛ ɪtaayɔɔdʊʊ se: Ɛbɛ ɖɪkaɣ tɔɔʊ? Ɛbɛ ɖɪkaɣ ñɔʊ? Ɛbɛ ɖɪkaɣ suu? 32Mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, mba ñɪnɪɣna wondu ndʊ tɪtɪŋa. Ɛlɛ mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛnawa se wondu ndu tɪtɪŋa tɪtɛɖɪɣ-mɪ. 33Ɩlɛyɪ ñɪnɪɣ Ɛsɔ kewiyaɣ nɛ ɛ-tʊʊzʊtʊ nɛ ɛtɛzɪ-mɪ haʊ wondu ndʊ tɪtɪŋa payɪ. 34Ɩtaanɪɣzɪ cee yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, cee maɣmaɣ kaɣnɪ

6.25 Luk 12.22,23 Fil 4.6 1Pɪ 5.7
6.26 Yɔb 38.41 Keɣ 147.9
6.33 Keɣ 37.25 Mrk 10.30 1Tim 4.8

nıɣzʊʊ kı-tı yɔɔ. Paa kıyakʊ ŋgʊ nɛ kʊ-sʊʊtʊ.

ltaahʊʊnı lɛlaa tɔm

Lukı 6:37-42

7 ltaahʊnı nɔɔyʊ tɔm nɛ pataahʊʊnı-mı tɔm ɖɔɖɔ. **2**Ɛzıma mbʊ ıhʊʊnı lɛlaa yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ pakaɣ-mı hʊnaʊ. Mbʊ ımaɣzıɣnı lɛlaa yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ pamaɣzıɣnı-mı.

3Pılabı ɛzıma nɛ ŋcɔnı kemaɣ ŋga kɛwɛ nɛ-ɛgbaɣdʊ ɛzıyɛ taa yɔ nɛ ŋŋnaɣ ɖeɣa ŋga kɛwɛ nɛ-ɛzıyɛ taa yɔ? **4**Ɛzıma ŋpızıɣ nɛ ŋheyi nɛ-ɛgbaɣdʊ se: Yele nɛ malızı nɛ-ɛzıyɛ taa kemaɣ ŋga yɔ? Ŋgʊ ŋyebi ña-nınɖɛ taa ɖeɣa! **5**Pı-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ tʊ ña, calı ɖeɣa ŋga kɛwɛ nɛ-ɛzıyɛ taa yɔ lızʊʊ, peeye lɛ, ŋnaɣ kpayı kpayı nɛ ŋpızı nɛ ŋlızı kemaɣ ŋga kɛwɛ nɛ-ɛgbaɣdʊ ɛzıyɛ taa yɔ.

6ltaakpaɣ mbʊ pʊwɛ cıɖı cıɖı yɔ nɛ ıcɛlı hası nɛ ıtaapɛɖı mı-lıtʊ afanaa ɛsındaa. Ye ılabı mbʊ yɔ, pamıtıɣ tı-yɔɔ nɛ papısını mı-yɔɔ nɛ pacıyı-mı.

lsʊlʊmı, ıñını, ıma pɔɔyʊʊ

7lsʊlʊmı nɛ paha-mı. lñını nɛ ihiɣ. lma pɔɔyʊʊ nɛ patʊlı-mı nɔnɔɔ. **8**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛsʊlʊmʊʊ yɔ, ɛmʊʊ, weyi ɛñınıɣ yɔ, ehikiɣ nɛ patʊlʊʊ nɔnɔɔ weyi ɛmakı pɔɔyʊʊ yɔ.

9Mı-taa anı pızıɣ ɛkpaɣ pıyɛ nɛ ɛcɛlı ɛ-pıyalʊ alıwaatʊ ndʊ ɛsʊlʊmʊʊ-ı kpɔnɔ yɔ? **10**Ye ɛsʊlʊmı-ı kpakpayaɣ lɛ, ɛcɛlʊʊ-ı

7.1 Luk 6.37 Room 2.1 1Kɔr 4. 5 Yak 4.11
7.2 Mrk 4.24 Luk 6.38
7.3 Luk 6.41,42
7.6 Adu 9.7; 23.9 Tʊma 13.45
7.7 Mat. 21.22 Mrk 11.24 Luk 11.9-13 Yoh 14.13; 16.23;
7.8 Adu 8.17 Yer 29.12,13
7.11 Kiḍ 6.5
7.12 Luk 6.31 Room 13.8-10 Gal 5.14
7.13 Luk 13.24
7.15 Way 13.3 Yer 23.16 Tʊma 20.29 2Pı 2.1-3 1Yoh 4.1
7.16 Mat. 12.33 Luk 6.43
7.17 Mat. 12.33
7.19 Mat. 3.10 Yoh 15.2,6

ɖʊm yaa we? **11**Ye mı mba ıkɛ ɛyaa kıdɛkɛdıŋ yɔ, ısım pʊyʊ kıbanʊ haʊ mi-piya lɛ, pıkılı we nɛ mı-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛɛhaɣ mbʊ pʊwɛ ɖeʊ yɔ mba pasʊlʊmʊʊ-ı yɔ? **12**Mbʊ pıtıŋa payı ıñınıɣ se ɛyaa ɛlabı-mı yɔ, ılabı-wɛ ɖɔɖɔ mbʊ ɖeyi ɖeyi. Mbʊ paɣtʊ nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa tɔm ɖʊwa se pala.

Nʊmɔŋ naalɛ tɔm

13lsʊʊnı nɔnɔɔ ŋga kɛwɛ kpıyɔɔ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, nʊmɔʊ ngʊ patıŋıɣ nɛ peleki yɔ, kıwɛ yem wemm nɛ nɔnɔɔ ñawalı. Ɛyaa mba patıŋıɣnı nʊmɔʊ ŋgʊ nɛ pasʊʊnı nɔnɔɔ ŋga yɔ, pɔɖɔ sakıyɛ. **14**Nʊmɔʊ ŋgʊ patıŋıɣ nɛ pehikiɣ wezuu yɔ, kıwɛ kpıyɔɔ nɛ nɔnɔɔ ñatawalı. Ɛyaa mba panaɣ nɔnɔɔ ŋga nɛ nʊmɔʊ ŋgʊ yɔ, pɔtɔɖɔɔ.

Tıʊ nɛ ki-pee

15lkpa mı-tı nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa pɔpɔtınaa. Pɔkɔŋnı mı-yɔɔ ɛzı heyisi yɔ, naze lɛ, pɛkɛ kpemtɔɔyısı kañadınaa. **16**lkɔŋ-wɛ sım nɛ pa-lakası ɛzı pasıŋʊʊ tıʊ nɛ ki-pee yɔ. Pokoyuu pee wena payaɣ-yɛ se kırapı yɔ, cɔkɔyɛ yɔɔ ya we? Pokoyuu hiwee kpansɔɔ yɔɔ yaa we? **17**Mbʊ ɖɔɖɔ paa tıʊ kıbaŋgʊ ŋgʊ lɛ, kılʊlʊʊ pee kıbana nɛ tıʊ kıtɛkɛdʊʊ ñalʊlı pee kıtɛkɛda. **18**Tıʊ kıbaŋʊ ɛɛpızıɣ nɛ kılʊlı pee kıtɛkɛda mbʊ ɖɔɖɔ tıʊ kıtɛkɛdʊʊ ñaapızıɣ nɛ kılʊlı pee kıbana. **19**Tıʊ ŋgʊ kılʊlʊʊ

pee kıbana yɔ, pɛsɛtıɣ-kʊ nɛ padʊ-kʊ miŋ. **20**Pʊyɔɔ lɛ, pee wena palʊlʊʊ yɔ, a-yɔɔ ıtuŋıɣna nɛ ıtılı-wɛ.

21Ɛyaa mba patıŋa payı payaɣ-m se Kıbaɣlʊ, Kıbaɣ lʊ yɔ, pıtɛkɛ patıŋa pakaɣnı ɛsɔdaa kewiyaɣ taa sʊʊ. Ɛlɛ, weyi ɛlakı mbʊ man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, e-liu wɛɛ yɔ, ɛnʊ sʊʊna. **22**Puwiye ndı, ɛyaa sakıyɛ kaɣ-m heyuu se: Kıbaɣlʊ, Kıbaɣlʊ, dıtɛdɛzı tɔm ña-hıdɛ taa yaa we? Ðıtɔdɔɔnı aleewaa ña-hıdɛ taa yaa we? Ðıtala pita lakası sakıyɛ ña-hıdɛ taa yaa we? **23**Peeye mankadıɣ-wɛ kpayı se: Mantasım-mı doli kaʊ. Kıtɛkɛdıŋ-mı, ıkʊyı mɔn-cɔlɔ cınɛ nɛ ıdɛɛ poliŋ.

Lɔŋsındʊ nɛ kımɛlɛŋ po-kuduyiŋ maʊ

24Pʊ-yɔɔ yɔ weyi ɛnıɣ mɔn-tɔm nɛ ɛdɔŋ tı-yɔɔ yɔ, ɛwɛɣ ɛzı lɔŋsındʊ weyi ɛma e-kuduyuu ɛwaɣ yɔɔ yɔ. **25**Tɛʊ nıwa nɛ pɔsı su nɛ sıwadı nɛ heɣlim ma doŋ kuduyuu ŋgʊ kʊ-yɔɔ. Ɛlɛ, kʊtɔtɔlı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pama-kʊ ɛwaɣ yɔɔ. **26**Weyi ɛlɛ ñanıɣ mɔn-tɔm nɛ ɛɛdɔŋ tı-yɔɔ yɔ, ɛwɛɣ ɛzı kımɛlɛŋ ŋgʊ kıma ki-kuduyuu kañuŋa yɔɔ yɔ. **27**Tɛʊ nıwa nɛ pɔsı su nɛ sıwadı nɛ heɣlim ma doŋ kuduyuu ŋgʊ kʊ-yɔɔ nɛ kʊtɔlı kʊyɔkı kı-tuŋa naŋa naŋa.

28Yesu tɛm yɔɔdʊʊ lɛ, ɛ-wılıtʊ la ɛyaa samaɣ piti. **29**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtaawılı-wɛ ɛzı paɣtʊ wılıyaa wılʊʊ yɔ, ɛlɛ, ɛwılı-wɛ nɛ abalıtʊ.

7.21 Luk 6.46 Yak 1.22
7.22 Yoh 11.51 1Kɔr 13.2
7.23 Mat. 25.12;41 Luk 13.25,27
7.24 Luk 6.47
7.28 Mat. 13.54 Mrk 1.22; 6.2 Luk 4.32
7.29 Yoh 7.46
8.2 Mrk 1.40 Luk 5.12
8.4 Mrk 5.43 Lev 14.3, 4,10 Luk 5.14
8.5 Luk 7.1
8.8 Keɣ 107.20

Yesu laba nɛ canaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ

Maarkı 1:40-45 Lukı 5:12-16

8 Yesu lını pʊʊ taa nɛ etiki lɛ, samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ tuŋıɣ ɛ-wayı. **2**Peeye canaɣ nakɛyɛ ñɔtını-ı nɛ koluŋ ɛ-tɛɛ nɛ kɔtɔ se: Kıbaɣlʊ, ye ŋsɔɔlaa yɔ, ŋpızıɣ nɛ ŋla nɛ mɛwɛɛ cıdı cıdı.

3Yesu posi e-nesi nɛ etukuni-kɛ nɛ ɛtɔ se: Mɔnsɔɔlaa, wɛɛ cıdı cıı. Ɛtıyɔɔdı mbʊ lɛ, ka-canıtʊ caŋ nɛ tımʊʊ. **4**Ɛlɛ Yesu heyi-kɛ se: Welesi, taaheyi nɔɔyʊ mbʊ pılaba yɔ. Ɛlɛ wolo nɛ ŋwılı ña-tı Ɛsɔ layʊ nɛ ŋwoni dɔdɔ hadɛ ndı Mooyiizi dʊwa yɔ nɛ pıwılı-wɛ se ñɔ-yɔɔ cɛba.

Sɔɔjanaa mınʊʊ yɔɔ cɔnıyʊ nɔɔyʊ lidaʊ

Lukı 7:1-10

5Yesu sʊ Kapɛrnayum tɛtʊ taa lɛ, Room sɔɔjanaa mınʊʊ yɔɔ cɔnıyʊ nɔɔyʊ ñɔtını-ı. **6**Ɛlɛ, etendi-i nɛ ɛtɔŋ se: Kıbaɣlʊ, man-tʊmladʊ hɛnı mɛn-tɛ. Ɛkɛ kalıkalaɣ nɛ ɛnıɣ sizin siŋŋ.

7Yesu heyi-i se: Mowoki nɛ mala nɛ ɛ-yɔɔ cɛ.

8Sɔɔjanaa ñʊʊ tʊ ɛnʊ ecosi nɛ ɛtɔ se: Kıbaɣlʊ, mantımʊna se ŋsʊʊ mon-cokiye tɛɛ. Ɛlɛ, yɔɔdı tɔm piye kʊdʊmdıyɛ yem nɛ man-tʊmladʊ yɔɔ cɛ. **9**Mɛwɛ nɔɔyʊ tɛɛ nɛ sɔɔjanaa wɛɛ

mɛn-tɛɛ. Meheyi nɔɔyʊ se wolo yɔ, ewoki. Meheyi lɛlʊ se kɔɔ yɔ, ɛkɔŋ. Meheyi mo-yom se la pʊnɛ yɔ, ɛlakɪ-pʊ.

10Yesu nɪ tɔm ndʊ lɛ, pɪɖɪɣ zɪ-ɪ. Ɛlɛ eheyi mba patɪŋaɣ-ɪ yɔ se: Meheyiɣ-mɪ toovenim taa se, mantana lidaʊ sɔsɔʊ kʊnɛ kɪ-ɖaɣʊ Izrɛɛlɪ ñɪma hɛkʊ taa. **11**Mankaɖɪɣ-mɪ kpayɪ se ɛyaa sakɪyɛ kaɣ lɪnaʊ wɪsɪ ɖɪlɪyɛ nɛ wɪsɪ ɖɪɖʊyɛ nɛ pɔkɔɔ nɛ pa nɛ Abraham nɛ Izaakɪ nɛ Yakubu pacaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. **12**Ɛlɛ pakpakɪɣ kewiyaɣ ŋga ka-ñɪma nɛ pɔlɔ nɛ awayɪ cɪkpɛndʊʊ taa. Peeye wiluu nɛ kela salʊʊ pɛwɛɣ.

13Yesu heyi sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ cɔnɪyʊ se: Wolo, pɪla ɛzɪ ŋtisuu yɔ. Ðɪnɛ ɛ-tʊmlaɖʊ ɛnʊ, ɛ-yɔɔ tɪcɛbɪ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa.

Yesu lakɪ nɛ kʊdɔndɪnaa sakɪyɛ yɔɔ cɛkɪ

Maarkɪ 1:29-34 Lukɪ 4:38-41

14Pʊwayɪ lɛ, Yesu wolo Pɪyɛ tɛ nɛ ɛmaɣnɪ se kɪnamɪyɛ kakpa Pɪyɛ yɔsɔ nɛ ɛhɛnɪ. **15**Etukini e-nesi nɛ ɛ-kɪnamɪyɛ cɛ nɛ ɛkʊyɪ nɛ ɛha-ɪ lɪm.

16Pɪɖanaa lɛ, pakpaɣ eluukenaa sakɪyɛ nɛ powoni Yesu cɔlɔ. Ɛyɔɔdɪ tɔm nɛ ɛɖɔɔnɪ aleewaa mba nɛ ɛla nɛ kʊdɔndɪnaa tɪŋa yɔɔ cɛ. **17**Ɛlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ tɔm ndʊ Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii kɔyɔɔdaa yɔ, tɪla. Ɛɛtɔm se:

8.11 Eza 49.12 Mat. 1.11 Luk 13.29
8.12 Mat. 13.41, 42; 21.43 Yud 1.13
8.14 1Kɔr 9.5
8.16 Mrk 1.32
8.17 Eza 53.4 1Pɪ 2.24
8.19 Luk 9.57,58
8.21 Luk 9.59,60 1Awy 19.20
8.24 Mrk 4.37 Luk 8.23
8.26 Keɣ 65.7; 89.9; 107.29

Ɛmʊʊ ɖɛ-ɛjandʊ
nɛ ɛkpaɣ ɛ-yɔɔ ɖa-kʊdɔmɪŋ.

Yesu wayɪ tɪŋʊʊ wɛ kaɖɛ

Lukɪ 9:57-62

18Yesu na samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ cɔ-ɪ nɛ kata lɛ, ɛha nɔɔ se pɛtɛzɪ lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ. **19**Paɣtʊ wɪlɪyʊ nɔɔyʊ ñɔtɪnɪ-ɪ nɛ ɛtɔ se: Wɪlɪyʊ, paa le ŋwoki yɔ, mantɪŋɪɣ-ŋ.

20Yesu heyi-i se: Pʊdanaa wɛnɪ pɔŋ nɛ sumasɪ ñɛwɛɛnɪ ɖandʊ. Ɛlɛ Ɛyʊ Pɪyalʊ fɛyɪnɪ ɛ-ñʊʊ ɖʊɖʊyɛ.

21Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa taa lɛlʊ heyi-i se: Kɪbaɣlʊ, yele nɛ mowolo nɛ menpi man-caa nɛ pʊcɔ.

22Ɛlɛ Yesu heyi-i se: Tɪŋ ma-wayɪ nɛ ŋyele sɪɖaa nɛ pepi pa-sɪɖaa.

Yesu hɛzɪɣ heɣlim teŋu yɔɔ

Maarkɪ 4:35-41 Lukɪ 8:22-25

23Yesu kpa kpɪyʊʊ taa lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tɪŋ ɛ-wayɪ. **24**Peeye heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ pazɪ mabʊ lɪŋgamʊʊ yɔɔ nɛ pɪkʊsʊʊ lʊm hola nɛ pɪsʊʊ kpɪyʊʊ taa. Pɪlakaɣ mbʊ lɛ, Yesu ɖowaɣ. **25**Ɛ-tɔm kpɛlɪkɪyaa ñɔtɪnɪ-ɪ nɛ pefezi-i nɛ pɔtɔ se: Kɪbaɣlʊ, ya ɖa-ñʊʊ, ɖɪsɪkɪ!

26Yesu pɔzɪ-wɛ se: Pɪlabɪ ɛzʊma nɛ sɔɔndʊ kpaɣ-mɪ, lidaʊ ñɪʊ tʊnaa mɪ? Peeye ɛkʊyaa nɛ eholini heɣlim nɛ lɪŋgamʊʊ nɛ pusu ɖiɣ ɖiɣ.

27Pɪɖɪɣzɪ ɛyaa mba nɛ pɔtɔŋ se: Anɪ ɛnɛ ɛkɛnaa kpem nɛ

pɪkpɛndɪnɪ heɣlim nɛ lɪŋgamʊʊ pɪñaŋ-ɪ?

Yesu lakɪ nɛ eluukenaa naalɛ yɔɔ cɛ

Maarkɪ 5:1-20 Lukɪ 8:26-39

28Yesu talɪ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ Gadara ñʊma ɛjadɛ taa. Peeye eluukenaa nabɛyɛ naalɛ lɪnɪ pɪlaŋ yɔɔ nɛ pakatɪ-ɪ. Paawɛ kañatʊ kpem nɛ nɔɔyʊ taakatɪɣ se ɛtʊŋɪnɪ nʊmɔʊ ŋgʊ. **29**Peeye papazɪ kubusi mabʊ nɛ pɔtɔŋ se: Ɛsɔ Pɪyalʊ Yesu, ɖa nɛ-ŋ se we? Ŋkɔma se ŋdʊ-ɖʊ kʊñɔŋ pʊcɔ nɛ alɪwaatʊ talɪ yaa we?

30Afanaa tikaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kɛwɛ peeye nɛ kacazɪɣ tɔɔnaɣ. Kaaposini-wɛ pazɪ. **31**Aleewaa tendaɣ Yesu nɛ pɔtɔŋ se: Ye ŋdɔɔnʊʊ-ɖʊ yɔ, yele nɛ ɖɪsʊʊ afanaa tikaɣ ŋga yɔ, ka-taa.

32Eheyi-wɛ se: Iwolo!Peeye palɪwa nɛ powolo nɛ pasʊʊ afanaa mba pa-taa nɛ paba kpaɣ seya pa-tʊŋa nɛ pʊʊ yɔɔ nɛ petii pafalɪ lɪŋgamʊʊ taa nɛ lʊm kpaɣ-wɛ nɛ pasɪ. **33**Afanaa yɔɔ cɔnɪyaa na mbʊ lɛ, pese nɛ powolo tɛtʊ taa. Patalaa lɛ, pɛkɛdɪ ɛyaa mbʊ pɪtʊŋa payɪ pɪlaba yɔ. **34**Peeye tɛtʊ taa ñʊma tʊŋa lɪwa nɛ pakatɪɣ Yesu. Patɪna-ɪ lɛ, petendi-i se ɛlɪ pɛ-tɛtʊ taa.

Yesu lakɪ nɛ kalɪkalaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ

Maarkɪ 2:1-12 Lukɪ 5:17-26

9 Yesu kpa kpɪyʊʊ taa nɛ ɛtɛzɪ lɪŋgamʊʊ nɛ ewolo ɛ-tɛtʊ taa. **2**Ɛtalaa lɛ, ɛyaa nabɛyɛ kɔnɪ kalɪkalaɣ nakɛyɛ, kɛhɛnɪ ka-ñalʊʊ yɔɔ. Yesu nawa se pɛwɛnɪ lidaʊ ɛ-yɔɔ lɛ, eheyi kalɪkalaɣ se: Ðɔkɪ ña-tɪ, man-pɪɣa. Pekpeɣ-ŋ ña-kɪwɛɛkʊm.

3Paɣtʊ wɪlɪyaa nabɛyɛ kɛwɛ peeye nɛ pahʊʊ pa-taa nɛ pɔtɔŋ se: Abalʊ ɛnɛ, ɛtʊʊ Ɛsɔ!

4Yesu kɛtɛm pa-lɪmaɣza sʊm nɛ ɛtɔ se: Ɛbɛ laba nɛ ɪwɛɛnɪ lɪmaɣza kɪdɛkɛda mɪ-taa mbʊ? **5**Ye meheyi kalɪkalaɣ se: Pekpeɣ-ŋ ña-kɪwɛɛkʊm, yaa kʊyɪ nɛ ŋdɔ, tɪ-naalɛ tɪ-taa lɛ, ndʊ tɪfɛyɪ kaɖɛ? **6**Ɛlɛ mañɪnɪɣ se ɪtɪlɪ se Ɛyʊ Pɪyalʊ wɛnɪ ɖoŋ tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ se ekpeɣ ɛyaa pa-kɪwɛɛkʊm. Peeye eheyi kalɪkalaɣ ŋga se: Kʊyɪ, kpaɣ ña-ñalʊʊ nɛ ŋkpe. **7**Ɛyʊ ɛnʊ ɛkʊyɪ nɛ ekpe ɛ-tɛ. **8**Ɛyaa samaɣ na mbʊ pɪlaba yɔ lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ nɛ pasa Ɛsɔ weyi ɛha ɛyaa ɖoŋ ɛnɪ mbʊ yɔ.

Yesu yaɣ Maatiyee

Maarkɪ 2:14-17 Lukɪ 5:27-32

9Yesu kʊyɪ peeye nɛ ɛɖɛʊ lɛ, ɛna abalʊ nɔɔyʊ ɛɛcaɣ lambuu ɖɪmʊyɛ nɛ payaɣ-ɪ se Maatiyee. Ɛna-ɪ mbʊ lɛ, eheyi-i se: Tɪŋ ma-wayɪ. Peeye ɛlɛ kʊyaa nɛ ɛtɪŋ ɛ-wayɪ.

10Kɪyakʊ nakʊyʊ Yesu kɛwɛ Maatiyee ɖɪya taa tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ. Ŋgʊ lambuu mʊyaa sakɪyɛ nɛ ɛyaa azaɣa paakɔm peeye nɛ pacaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔ-cɔlɔ. **11**Farɪsɪ ñʊma na mbʊ lɛ, pɔpɔzɪ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa se: Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ mɪ-wɪlɪyʊ nɛ lambuu

8.28 Mrk 5.1 Luk 8.26
8.34 Luk 5.8 Tʊma 16.39
9.1 Mat. 4.13
9.2 Mrk 2.3 Luk 5.18
9.4 Mat. 12.25 Luk 6.8; 9.47; 11.17
9.9 Mrk 2.14 Luk 5.27
9.10 Mrk 2.15 Luk 5.29
9.11 Mat. 11.19 Luk 15.2

mʊyaa nɛ ɛyaa azaɣa pɛkpɛndʊʊ nɛ pɔtɔkɪ?

12Yesu nɪ mbʊ lɛ, ɛtɔ se: Kɔyɛ laḍʊ fɛyɪ wazaɣ nakɛyɛ tɔnʊʊ taa alaafɪya tɪnaa, kʊdɔntɪnaa ɛwɛ wazaɣ. **13**Iwolo nɛ ɪ̃nɪ tɔm tʊnɛ tɪ-tɔbʊʊ:

Pɪtɛkɛ kɪlaŋ maɲ̃ɪnɪɣ ɛlɛ,
pʊtɔdɪyɛ nav.

Pʊ-yɔɔ lɛ, mɔntɔkɔɔ ɛyaa kʊtʊʊzaa yav ɛlɛ, kɪwɛɛkʊm laḍaa yav mɔnkɔma se papɪsɪnɪ pa-tɪ.

Pɔpɔzɪɣ Yesu tɔm nɔɔ hɔkʊʊ yɔɔ

Maarkɪ 2:18-22 Lukɪ 5:33-35

14Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa ɲ̃ɔtɪnɪ Yesu nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se: Pɪlabɪ ɛzʊma nɛ ḍa nɛ Farɪsɪ ɲ̃ʊma ḍɪhɔkɪɣ nɔɔ nɛ ɲ̃ɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ɲ̃aahɔkɪɣ?

15Yesu heyi-wɛ se: Halɪkpaɣ yʊ taabalaa pɪzɪɣ nɛ pɛwɛɛ laŋpɪsɪyɛ taa alɪwaatʊ ndʊ ɛwɛ pɔ-cɔlɔ yɔ, yaa we? Ɛlɛ kɪyakɪŋ nɪɪyɪ kaɣ kɔm nɛ palɪzɪ halɪkpaɣ yʊ ɛnʊ pɛ-hɛkʊ taa, peeye lɛ, pɔhɔkɪɣ nɔɔ.

16Nɔɔyʊɛɛkpakɪɣpɪsavkɪfalʊʊ hɔɔlaɣ nɛ ɛtɔnɪ toko kɪbɪnʊʊ, ye ɛlabɪ mbʊ yɔ, hɔɔlaɣ kɪfalaɣ ŋga, kɛtɛzɪɣ toko kɪbɪnʊʊ ngʊ cɪyʊʊ. **17**Ðɔḍɔ lɛ, nɔɔyʊ eesuu sʊlʊm kɪfam tɔna huyiŋ kɪbʊŋ taa. Ye ɛlabɪ mbʊ yɔ, sʊlʊm yasɪɣ huyiŋ ɛnɪ. Ðɪnɛ lɛ, pelesiɣ huyiŋ ɛnɪ nɛ sʊlʊm ɲ̃ekpe tataa. Ɛlɛ, posuu sʊlʊm kɪfam tɔna huyiŋ kɪfaŋ taa nɛ pɪtʊŋa payɪ pʊwɛɛ pi-ḍeḍe camɪyɛ.

9.13 Ose 6.6 Mik 6.6-8 Mat. 12.7
9.14 Mrk 2.18 Luk 18.12
9.15 Yoh 3.29 Tʊma 13.2,3; 14.23
9.18 Mrk 5.22 Luk 8.41
9.20 Mrk 5.25 Luk 8.43
9.22 Luk 7.50; 17.19; 18.42
9.23 2Kro 35.25
9.24 Tʊma 20.10
9.27 Mrk 10.47

Yesu lakɪ nɛ halʊ nɔɔyʊ yɔɔ cɛ nɛ efezi peliɣa nakɛyɛ nɛ sɪḍaa taa

Maarkɪ 5:21-43 Lukɪ 8:40-56

18Ɛyɔɔdaɣnɪ-wɛ mbʊ lɛ, Yuda ɲ̃ʊma ɲ̃ʊvtʊ nɔɔyʊ talɪ. Elʊŋ ɛ-tɛɛ nɛ ɛtɔ se: Mɛn-pɛlɛ sɪbɪna yɔ leeleeyɔ. Ɛlɛ, kɔɔ nɛ ŋtɪnɪ ɛ-yɔɔ nesi nɛ efe. **19**Yesu kʊyɪ nɛ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa patɪŋ ɲ̃ʊʊ tʊ ɛnʊ, ɛ-wayɪ.

20Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, halʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye, calɪm kpeŋaɣnɪ-ɪ pɪlabɪ pɪnzɪ hiu nɛ naalɛ yɔ. Halʊ ɛnʊ ɛɲ̃ɔtɪnɪ Yesu nɛ ɛ-wayɪ nɛ etukini e-toko nɔsɪ. **21**Ɛḍʊ ɛ-taa se: Ye maatiitukini e-toko yeke yɔ, mɔ-yɔɔ kɛcɛba.

22Yesu kisaa nɛ ɛna-ɪ lɛ, eheyi-i se: Ðɔkɪ ɲ̃a-tɪ, mɛn-pɛlɛ, ɲ̃e-lidav laba nɛ ɲ̃ɔ-yɔɔ cɛ. Nɛ ɛ-yɔɔ tɪcɛbʊ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa.

23Yesu talɪ ɲ̃ʊʊ tʊ ɛnʊ ɛ-ḍɪɣa taa lɛ, ɛna yɪsɪ hʊlɪyaa nɛ ɛyaa samaɣ posuni ḍɪɣa nɛ pamakɪ kubusi. **24**Yesu heyi-wɛ se: Ulu cunɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɛlɛ ḍou kuḍou, ɛtasɪ kɪsɪbʊ. Peeye papazɪ-ɪ hoŋuu. **25**Palɪzɪ samaɣ nɛ awayɪ lɛ, ɛḍɔkɪ pɪɣa peliɣa ŋga ke-nesi nɛ kakʊyɪ. **26**Mbʊ pɪlaba yɔ, pɪ-tɔm cɔɔ hɔɔlɪŋ ɛnɪ ɛ-tɪŋa ɛ-taa payɪ.

Yesu lakɪ nɛ Yʊlʊmaa nabɛyɛ nɛ kaayɔɔdaɣ nakɛyɛ pɔ-yɔɔ cɛ

27Yesu kʊyɪ peeye nɛ ɛḍɛʊ lɛ, yʊlʊmaa nabɛyɛ naalɛ tɪŋɪɣ ɛ-wayɪ. Pamakaɣ kubusi nɛ

pɔtɔŋ se: Daaviidi sayı, na ɖa-pʊtɔdıyɛ!

28Ɛsʊ ɖıɣa lɛ, yʊlʊmaa mba pa-naalɛ pɔñɔtını-ı nɛ ɛpɔzı-wɛ se: Itisiɣ se manpızıɣ nɛ mala mbʊ yaa we?

Pocosi-i se: Ɛɛɛ Kıbaɣlʊ.

29Peeye etukuni pɛ-ɛza nɛ eheyi-wɛ se: Pıtalı-mı ɛzı mi-lidaʊ wɛʊ yɔ. **30**Pɛ-ɛza kuli nɛ Yesu ka pa-ñʊŋ taa se: lɖɔkı mı-tı nɛ nɔɔyʊ ɛtaanıı-tʊ. **31**Ɛlɛ paba lıwa lɛ, papazı ɛ-tɔm suzuu paa le tɛtʊ ndʊ tı-taa.

32Pɛɖɛwaɣ lɛ, pɔkɔnı Yesu abalʊ nɔɔyʊ, eleeu kɛwɛ ɛ-taa nɛ ɛkɛ kaayɔɔdaɣ. **33**Ɛɖɔɔnı eleeu ɛnʊ lɛ, kaayɔɔdaɣ ŋga kapazı yɔɔdʊʊ. Pıɖıɣzı samaɣ tıŋa nɛ kɔtɔŋ se: Ðoo yɔ, ɖıtanada nabʊyʊ ɛzʊnɔ Izrɛɛlı ɛjaɖɛ taa kaʊ.

34Ɛlɛ Farısı ñʊma ñɔtɔ se: Aleewaa ñʊʊ tʊ ɛɖɔnʊʊnı aleewaa.

Haɖaa tɔɖɔɔ

35Yesu cɔwaɣ tɛtʊ cikpetu nɛ sɔsɔtʊ tıŋa taa. Ɛwılaɣ tɔm Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaamıŋ taa nɛ esuzuu kewiyaɣ Tɔm Kıbandʊ. Ɛlakaɣ ɖɔɖɔ nɛ kʊdɔndınaa nɛ ajama pɔ-yɔɔ cɛkı. **36**Ɛnaɣaɣ samaɣ lɛ, kɔ-tɔm lakı-ı pʊtɔdıyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa mba pıını-wɛ nɛ po-toma taa tii yɔɔɔ. Pɛwɛ ɛzı heɣsi nzı sıfɛyını ɖiyiyu yɔ. **37**Ɛlɛ eheyi ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa se: Tɔɔnaɣ kʊm ɖɔwa ɛlɛ tʊmlaɖaa tɔɖɔɔ. **38**Pʊyɔɔ lɛ, itendi kʊmtʊ ñʊʊ tʊ se etiyini tʊmlaɖaa hayım taa.

9.30 Mat. 8.4; Luk 5.14
9.31 Mrk 7.36
9.32 Mat. 12.22 Luk 11.14
9.34 Mat. 12.24 Mrk 3.22 Luk 11.15
9.35 Mat. 4.23
9.36 Mrk 6.34 Eze 34.5 Zak 10.2
9.37 Luk 10.2 Yoh 4.35
9.38 2Tes 3.1

10.1 Mrk 6.7 Luk 9.1
10.2 Yoh 1.42
10.4 Tʊma 1.13 Yoh 13.26
10.5 2Awy 17.24 Yoh 4.9
10.6 Eza 53.6 Yer 50.6,17 Mat. 15.24 Tʊma 13.46
10.7 Mat. 4.17 Luk 10.9
10.9 Luk 10.7 1Kɔr 9.7 1Tim 5.18
10.11 Luk 10.8

Yesu tiyiɣ ɛ-tɔmkpɛlıyaa 12

Maarkı 6:7-13 Lukı 9:1-6

10 Yesu ya ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ naalɛ mba nɛ ɛha-wɛ ɖoŋ se pɔɖɔɔnı kalızası kıdɛkɛdısı nɛ pala nɛ kʊdɔmıŋ tıŋa nɛ ɛjandʊ tıŋa tɛ.

2Yesu tiyiyaa hiu nɛ naalɛ mba yɔ: Kɔɔnɔɔ tʊ, Siimɔɔ weyi ɛya-ı se Pıyɛ yɔ nɛ e-neu Andree nɛ Zebedee pıyalʊ Yakubu nɛ ɛlɛ neu Yohanɛɛsı nɛ **3**Filiipu nɛ Bartelemii nɛ Tomaa nɛ lambʊʊ mʊyʊ Maatiyee nɛ Alfee pıyalʊ Yakubu nɛ Taadee nɛ **4**Siimɔɔ weyi payaɣ-ı ɖɔɖɔ se yɔɔ kandıyʊ yɔ nɛ Yudaası Iskarıyɔɔtı-tʊ weyi ɛkpaɣ Yesu nɛ ɛɖʊzı koyindinaa nesi tɛɛ yɔ.

5Yesu tiyi ɛyaa hiu nɛ naalɛ mba nɛ ɛpaɣ-wɛ se: Itaawolo ɛyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pɔ-cɔlɔ. ltaasʊʊ tɛtʊ ndʊ tıwɛ Samaarı egeetiye taa yɔ, tı-taa. **6**Ɛlɛ, iwolo Izrɛɛlı heɣsi nzı sileba yɔ, sı-cɔlɔ. **7**Iwolo nɛ isuzi se: Ɛsɔdaa kewiyaɣ ñɔtaa. **8**lla nɛ kʊdɔndınaa yɔɔ cɛ, ifezi sıɖaa, ıla nɛ canası wɛɛ cıɖı cıɖı nɛ ıɖɔɔnı aleewaa. Falaa ımʊwa, ıha falaa ɖɔɖɔ. **9**ltaakpaɣ sika yaa liidiye naɖıyɛ mı-yɔɔ kaʊ. **10**ltaakpaɣ ɖɔɖɔ huyuu yaa tokonaa naalɛ yaa naataŋgbala yaa nʊmɔɖaʊ, toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se pɛcɛlı tʊmlaɖʊ ɛ-tɔɔnaɣ.

11lsʊ tɛtʊ natʊyʊ yaa haɖaa nabɛyɛ taa lɛ, ıpɔzı nɛ ına se añʊnıɣ se ɛmʊ-mı. Ye nɔɔyʊ ɛmʊ-mı lɛ, ıcaɣ ɛ-tɛ pʊkɔɔ nɛ

pısını kıyakʊ ŋgʊ ıkʊyʊʊ peeye yɔ. **12**lsʊ dɩɣa nakɛyɛ taa lɛ, ısɛɛ ka-taa ñʊma. **13**Ye pamʊ-mı yɔ, mı-laŋhɛzıyɛ ɛkɔɔ pɔ-yɔɔ. Ɛlɛ, ye patamʊ-mı yɔ, mı-laŋhɛzıyɛ epısı mı-cɔlɔ. **14**Ye nɔɔyʊ ɛtamʊ-mı nɛ etewelesi mı-tɔm yɔ, ılıı dɩɣa ŋga yaa tetʊ ndʊ tı-taa. Ikpizi mı-nıŋgbanzı yɔɔ mʊzʊʊ. **15**Toovenim taa lɛ, meheyiɣ-mı se, kıyakʊ ŋgʊ Ɛsɔ kaɣ ɛyaa tɔm hʊnaʊ yɔ, Sodomi nɛ Gomɔɔrı pa-ajɛyɛ kʊñɔŋ ɛɛtalıɣ tetʊ ndʊ tı-taa ɛyaa tamʊ-mı yɔ, pa-ñıŋgʊ. **16**Iwelesi ınıı! Mentiyiɣ-mı ezı heyisi yɔ kpentɔɔyısı hɛkʊ taa. Pʊyɔɔ lɛ, ıwɛɛ lɔŋ ɛzı dʊmaa yɔ nɛ mı-taa wɛɛ cıdɩ cıdɩ ɛzı halikukunaa yɔ.

17lkpa mı-tı nɛ ɛyaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pakaɣ-mı kpaɣʊ nɛ padʊzı tɔm hʊyaa nesi tɛɛ nɛ polu-mı agbazɛɛ pɛ-Ɛsɔ dɩsɛyɛ kpaamıŋ taa. **18**Mɔ-yɔɔ lɛ, pakaɣ -mı hɔm nɛ powoni kominanaa nɛ awiya pɛ-ɛsındaa se ılızı aseɣ dɛ pa nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ. **19**Alıwaatʊ ndʊ padʊzʊʊ-mı pe-nesi tɛɛ yɔ, ıtaanıɣzı ndʊ ıʊyɔɔdı yɔ nɛ ɛzʊma mbʊ ıʊyɔɔdı yɔ, pʊ-yɔɔ. Pakaɣ-mı haʊ ndʊ ıʊyɔɔdı alıwaatʊ ndʊ yɔ. **20**Pıtɛkɛ mıkaɣnı yɔɔdʊʊ ɛlɛ, mı-Caa Kalızaɣ kaɣnı yɔɔdʊʊ mı-taa.

21Ɛyʊ kaɣ ɛ-dalʊ yaa e-neu kpaɣʊ nɛ ɛcɛlı se pakʊ-ı nɛ caa ñala mbʊ dɔdɔ ɛ-pıɣa. Piya kaɣ sı-caanaa yɔɔ kʊyʊʊ nɛ pakʊ-wɛ. **22**Ɛyaa tʊŋa kaɣ-mı padʊʊ ma-hıdɛ yɔɔ. Ɛlɛ weyi ɛdɔkıɣ ɛ-tı kpam nɛ

10.13 Luk 10.5 Keɣ 35.13
10.14 Neh 5.13 Tʊma 13.51
10.15 Mat. 11.24
10.16 Luk 10.3 1Kɔr 14.20
10.17 Mat. 24.9 Tʊma 5.40
10.18 Tʊma 24.10; 2Tim 4.16
10.19 Yer 1.7 Luk 12.11
10.20 2Tim 4.17
10.21 Mik 7.6 Mat. 10.35
10.22 Luk 21.17 Mrk 13.13
10.23 Mat. 16.28 Tʊma 14.6
10.24 Luk 6.40 Yoh 13.16; 15.20
10.25 Mat. 12.24 Mrk 3.22
10.26 Mrk 4.22 Luk 12.2-9
10.28 Eza 8.13 Ebr 10.31
10.29 Mat. 18.28
10.30 1Sam 14.45 Tʊma 27.34

pıtalı tınaɣ yɔ, ɛwɛɣnı ñʊʊ yabʊ. **23**Ye padʊʊ mı-wayı kaŋ kaŋ tetʊ natʊyʊ taa yɔ, ise nɛ iwolo leetʊ taa. Toovenim lɛ, meheyiɣ-mı se, ʊtɛŋ Izrɛɛlı tetʊ tʊŋa taa cɔʊ pʊcɔ Ɛyʊ Pıyalʊ kɔɔ.

24Kpɛlıkıyʊ nɔɔyʊ takılı ɛ-wılıyʊ. Yom takılı ɛ-tʊ. **25**Ɛlɛ ye kpɛlıkıyʊ ɛñıtaa nɛ ɛtalı ɛ-wılıyʊ nɛ Yom ñatalı ɛ-tʊ yɔ, pımaɣaa. Ye paya dɩɣa tʊ se Belzeebuuli* yɔ, hıla wena pakaɣ ɛ-hɔʊ taa ñʊma yaʊ yɔ, akılıɣ ndɩ.

26ltaase-wɛ sɔɔndʊ. Mbʊ pı-tʊŋa payı pɛmɛɛsaa yɔ, pɔkɔŋ-pʊ lızʊʊ nɛ pawılı. Mbʊ pıtʊŋa payı pʊwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, pɔkɔŋ-pʊ tılʊʊ. **27**Tɔm ndʊ meheyi-mı cıkpɛndʊʊ tɛɛ yɔ, ıyɔɔdı-tʊ ñalımıyɛ taa. Ndʊ pɛwɛtıɣ-mı mı-nıŋgbaaŋ taa yɔ, isuzi-tʊ kuduyiŋ ñʊŋ taa. **28**Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mı nɛ ɛyaa mba pakʊʊ tomnaɣ nɛ paapızıɣ nɛ paku kalızaɣ yɔ. Ɛlɛ sɔɔndʊ ɛkpa-mı nɛ weyi epızıɣ se ɛkʊ kalızaɣ nɛ tomnaɣ tam tam Gehena miŋ taa yɔ. **29**Paapɛdıɣ suması cikpesi naalɛ liidiye pɔɔyaɣ yaa we? Paa nɛ mbʊ yɔ, sı-taa nakɛyɛ ɛɛtɔlıɣ tataa yem nɛ pıtɛkɛnı mbʊ mı-Caa Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ. **30**Halı mı-ñʊŋ taa ñɔsı wɛʊ yɔ, Ɛsɔ kalı sıtıŋa payı. **31**Pʊ-yɔɔ lɛ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ıwɛ wazaɣ nɛ pıkılı suması cikpesi sakıyɛ.

* **10:25** *Belzeebuuli* - Pıkɛnı hıdɛ ndɩ Kanaanı ñʊma nɛ Fenisii ñʊma payaɣaɣ aleewaa ñʊʊ tʊ yɔ.

32Weyi ɛkaɖıɣ ɛyaa ɛsındaa kpayı se mɛnkɛ ɛ-ɨ̄ınυ yɔ, mankaɖıɣ man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛ-ɛsındaa kpayı se ɛkɛ ma-ɨ̄ınυ. **33**Weyi ɛkpɛzıɣ ɛyaa ɛsındaa se mɛntɛkɛ ɛ-ɨ̄ınυ yɔ, mɛnkpɛzıɣ ɖ̣ɔɖ̣ɔ man-caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛ-ɛsındaa se ɛtɛkɛ ma-ɨ̄ınυ.

34Ltaamaɣzı se mɔnkɔma se mɔnkɔnı laŋhɛzıyɛ kedeŋa yɔɔ. Mɔntɔkɔɔ se mɔnkɔnı laŋhɛzıyɛ ɛlɛ, you monkɔnaa. **35**Pυ-yɔɔ lɛ, mɔnkɔma se

mantayı ɛyυ nɛ ɛ-caa
pɛ-hɛkυ taa,
pɛlɛ nɛ e-ɖ̣oo pɛ-hɛkυ taa,
wolu nɛ ɛ-waŋ pɛ-hɛkυ taa.

36Ɛyυ koyindinaa kaɣ kɛυ ɛ-ɖ̣ıɣa taa ɨ̄ıma.

37Ɛyυ weyi ɛsɔɔlı ɛ-caa yaa e-ɖ̣oo nɛ pıkılı-m yɔ, ɛtımυnı-m. Weyi ɛsɔɔlı ɛ-pıyalυ yaa ɛ-pɛlɛ nɛ pıkılı-m yɔ, ɛtımυnı-m. **38**Ye nɔɔyυ ɛtakpaɣ ɛ-kaamaŋkaɣ nɛ ɛtıŋ ma-wayı yɔ, ɛtımυnı-m. **39**Weyi ɛ̄ınıɣ se ehiɣ e-wezuu yɔ, ɛkaɣ-kυ lesuu, ɛlɛ weyi elesiɣ e-wezuu mɔ-yɔɔ yɔ, ɛkaɣ -kυ hiɣu.

40Weyi ɛmυυ-mı yɔ, ma ɛmυwa nɛ weyi ɛmυυ-m yɔ, ɛmυ weyi etiyi-m yɔ. **41**Ɛyυ weyi ɛmυυ Ɛsɔ tɔm ɖ̣ɛzıyυ mbυ pυyɔɔ yɔ ɛkɛ Ɛsɔ tɔm ɖ̣ɛzıyυ yɔ, ɛkaɣ Ɛsɔ tɔm ɖ̣ɛzıyυ kıhɛyυυ mυυ. Ɛyυ weyi ɛmυυ ɛyυ kυtυυzυ mbυ pυyɔɔ yɔ, ɛtυυzaa yɔ, ɛkaɣ ɛyυ kυtυυzυ kıhɛyυυ mυυ. **42**Ɛyυ weyi ɛhaɣ lım kiniɣdim yem ɛyaa cikpema panɛ pa-taa nɔɔyυ mbυ pυyɔɔ yɔ, ɛkɛ mɔn-tɔmkpɛlıkıyυ yɔ, ɛkaɣ mυυ kıhɛyυυ. Toovenim taa lɛ, meheyiɣ-mı se, ɛɛkaɣ ɛ-kıhɛyυυ lesuu.

10.32 Luk 12.8 Room 10.9 Wtl 3.5
10.33 Luk 9.26 2Tim 2.12
10.34 Luk 12.51-53
10.35 Mik 7.6
10.36 Mik 7.6 Yoh 13.18
10.37 Luk 14.26
10.38 Mat. 16.24
10.39 Yoh 12.25
10.40 Yoh 12.44; 13.20 Gal 4.14
10.41 2Awy 4.8
10.42 Mrk 9.41 Ebr 6.10

11.2 Luk 7.18-19 Mat. 14.3
11.3 Kık 24.17 Dan. 9.24 Yoh 6.14
11.5 Eza 42.7; 61.1 Yoh 5.36 Yak 2.5
11.6 Mat. 13.57 1Pı 2.8
11.7 Luk 7.24 Efɛ 4.14
11.9 Luk 1.76

Yesu yɔɔdυυ Mıısυυ sɔnzı laɖυ Yohanɛɛsı yɔɔ

Lukı 7:18-35

11 Yesu tɛm ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ naalɛ mba tɔm wılυυ lɛ, ɛkυyı peeye nɛ ɛɖ̣ɛɛ nɛ ɛcɔυ tɛtυ ndυ tıwɛ egeetiye ndı̣ ɖı-taa yɔ, tı-taa nɛ ɛwılıɣ nɛ esuzuu ɛyaa tɔm.

2Yohanɛɛsı weyi ɛkɛwɛ salaka taa yɔ, ɛnı tυma wena Yesu lakaɣ yɔ, ataŋ. Pυyɔɔ yɔɔ etiyi ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa naalɛ ɛ-cɔlɔ. **3**Paba talaa lɛ, pɔpɔzı-ı se: N̄a lɛ weyi ɛkɔŋ yɔ, yaa pυwɛɛ se ɖ̣ıɖ̣aŋ nɔɔyυ?

4Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Iwolo nɛ ıkɛdı Yohanɛɛsı mbυ ınaɣ nɛ ndυ ınıɣ yɔ. **5**Yυlυmaa naɣ nɛ talatınaa ɖ̣ɔŋ. Canası yɔɔ cɛba nɛ sıwɛɛ cıɖ̣ cıɖ̣ nɛ ŋdamaa nıɣ. Sıɖ̣aa feŋ, posuzi Tɔm Kıbandυ kυn̄ɔndınaa. **6**Ɛyυ weyi ɛɛlɔυ liu mɔ-yɔɔ yɔ, ehiɣ ɛ-tı.

7Yohanɛɛsı tɔm kpɛlıkıyaa kυyaa nɛ pɛɖ̣ɛυ lɛ, Yesu pazı samaɣ yɔɔdınaυ Yohanɛɛsı yɔɔ. Ɛtɔm se: Ɛbɛ iwobi naυ lakυ taa? Loku ŋgυ heɣlim makı nɛ pıcɔzυυ-kυ yem yɔ yaa we? **8**Ɛbɛ iwobi naυ lakυ taa? Ɛyυ weyi esu n̄ıɣlum wondu yɔ yaa we? lcɔnı ına, mba posuu n̄ıɣlım wondu yɔ, pɛwɛ awii ɖ̣ısı taa. **9**Ɛlɛ ɛbɛ iwoba nɛ ına? Ɛsɔ tɔm ɖ̣ɛzıyυ nɔɔyυ na? Ɛɛɛ,

meheyiɣ-mɪ se, ɛkɪlɪ Ɛsɔ tɔm
ɖɛzɪyʊ. 10Ɛ-tɔm pamawa se:
Welesi, mentiyiɣ men-tiyiyu
nɛ ɛɖɛ-ŋ nɔɔ.
Ɛkaɣ nʊmɔʊ ɲɔɔzʊʊ ɲɛ-ɛsʊndaa.
11Toovenim taa lɛ, meheyiɣ
-mɪ se ɛyaa mba pa-tɪŋa payɪ
palɪnɪ halaa taa yɔ, pa-taa nɔɔyʊ
fɛyɪ nɛ ɛkpaɖɪ Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ
Yohanɛɛsɪ. Ŋgʊ, weyi ɛkɔzɪ
ɛsɔdaa kewiyaɣ taa yɔ, ɛkpaɖɪ-ɪ.
12Kpaɣnɪ Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ
Yohanɛɛsɪ alɪwaatʊ nɛ ŋtalɪnɪ
sɔnɔ, ɛyaa kʊyaa nɛ palakɪ kiɖi
kiɖi lakasɪ ɛsɔdaa kewiyaɣ yɔɔ
nɛ kañadɪnaa ɲɪnɪɣ se palazɪ
ka-taa ɲɪm. 13Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa
tɪŋa nɛ paɣtʊ pɛɖɛzɪ tɔm nɛ
pɪtalɪnɪ Yohanɛɛsɪ. 14Ye ɪɲɪnɪɣ
se ɪnɪɪ pɪ-tɔbʊʊ yɔ, ɛnʊ lɛ Elii
weyi pɪɪwɛɛ se ɛkɔɔ yɔ. 15Weyi
ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ se ɛnɪɪ yɔ,
ɛnɪɪ.
16Anɪ mankpakɪɣ alɪwaatʊ
tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa nɛ mɛnkɛdɪna?
Pɛwɛ ɛzɪ piya nzɪ sɪcaɣ kacaɣ
taa nɛ sɪyɔɔdʊʊnɪ sɪ-taabalaa
nɛ sɪtɔŋ se:
17Ðɪya hɪlaɣ
ɛlɛ, ɪtapaa.
Ðite kʊɲɔŋ wondu
nɛ ikizi wiu.
18Yohanɛɛsɪ kɔma, ɛɛtɔkɪ nɛ
ɛɛɲɔʊ. Pɔtɔŋ se: Ɛwɛnɪ eleeu
nɔɔyʊ. 19Ɛyʊ Pɪyalʊ ɲɔkɔma
nɛ ɛtɔkɪ nɛ ɛɲɔʊ. Pɔtɔŋ se: Ɩna!
Ɛkɛ ɛyʊ weyi ɛmaɣzɪɣ tɔɔʊ
nɛ ɲɔʊ pɔ-yɔɔ ɖeke yɔ. Ɛkɛ
lambuu mʊyaa nɛ ɛyaa azaɣa
taabalʊ. Ɛlɛ pasɪŋ lɔŋsɪnɖɛ se
ɖɪtʊʊzaa ɖɪ-lakasɪ yɔɔ.

11.10 Mal 3.1
11.12 Luk 16.16
11.13 Mal 4.6
11.14 Mal 4.5
11.15 Mat. 13.9
11.16 Luk 7.31
11.19 Mat. 9.10
11.20 Luk 10.13
11.21 Yna 3.6
11.22 Mat. 10.15
11.23 Eza 14.13
11.24 Mat. 10.15
11.25 Luk 10.21
11.27 Mat. 28.18
Yoh 3.35; 17.2

Yesu lɔɔ nɔɔ kɪdɛkɛdaɣ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɛyaa tapɪsɪnɪ pa-tɪ yɔ, pɔ-yɔɔ

20Peeye Yesu pazɪ kalʊʊ
tɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɛɛlabɪ pita lakasɪ
sakɪyɛ yɔ. Ɛlabɪ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ
yɔ, tɪ-taa ɲɪma tapɪsɪnɪ pa-tɪ.
21Ɛtɔm se: Pʊtɔɔ-ŋ Korazim
tɛtʊ! Bɛtsayɪda tɛtʊ, pʊtɔɔ-ŋ!
Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, hama
lakasɪ nzɪ palabɪ-sɪ mɪ-tɛ yɔ, ye
paalabɪ-sɪ Tiiri nɛ Sidɔɔ pɛ-tɛtʊ
taa yɔ, tɪ-taa ɲɪma kapɪsɪnɪ pa-tɪ
ɖooo lɔŋ. Paasu kutokiŋ nɛ
pacaɣ tɔlɪma taa. 22Paa nɛ mbʊ,
meheyiɣ-mɪ se: Tɔm hʊʊ kɪyakʊ
wiye Tiiri nɛ Sidɔɔ pɔ-tɔm
kaɣ wɛʊ weewee nɛ mɪ-ɲɪndʊ.
23Piyele ña Kapɛrnayum tɛtʊ yɔ,
pakaɣ-ŋ ɛsɔdaa kpazʊʊ yaa we?
Aayɪ, petisuu-ŋ nɛ ŋtalɪ sɪɖaa
lone taa. Pita lakasɪ nzɪ palabɪ-sɪ
ɲɛ-tɛ yɔ, paalabɪ-sɪ Sodomɪ tɛtʊ
taa yɔ, tɛtʊ ndʊ tɪɪwɛɛ nɛ pɪtalɪnɪ
sɔnɔ. 24Paa mbʊ, meheyiɣ-ŋ se
tɔm hʊʊ kɪyakʊ wiye, Sodomɪ
tɛtʊ tɔm kaɣ wɛʊ weewee nɛ
ña-ɲɪndʊ.

Hɛzɪyɛ ɛyaa mba pɪnɪ-wɛ yɔ

25Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, Yesu
tɔm se: O Caa, ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ
pa-tʊ, mansam-ŋ. Mansam-ŋ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋmɛsɪ pʊnɛ
lɔŋsɪnɖaa nɛ lɛɣtʊ tɪnaa ɛlɛ,
ŋlɪzɪ-pʊ nɛ ŋwɪlɪ mba panɪɣzɪnɪ
piya yɔ. 26Ɛɛɛ Caa, pʊwɛ mbʊ,
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋsɔɔlɪ mbʊ.
27Man-Caa kpaɣ pɪtɪŋa nɛ
ɛɖʊzɪ me-nesi tɛɛ. Caa ɖeke
sɪmnɪ Pɪyalʊ. Pɪyalʊ nɛ ɛyʊ

weyi Pɪyalʊ ñɪnɪɣ se ɛlɪzɪ Caa nɛ ɛwɪlɪ-ɪ yɔ, pe-ɖeke pasɪmnɪ Caa.

28Ɩkɔɔ mɔn-cɔlɔ, mɪ mba mɪ-tɪŋa ɪsɪɣlaa nɛ pɪnɪɪ-mɪ yɔ, nɛ maha-mɪ hɛzɪyɛ. **29**Iluzi mɪ-tɪ mɛ-tɛɛ nɛ nɛ ɪkpɛlɪkɪ ma-wɪlɪtʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɛwɛ leleŋ nɛ moluzi man-tɪ. Mbʊ mɪ-kalɪzasɪ hikiɣ hɛzʊʊ. **30**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔn-tɔm fɛyɪ kaɖɛ nɛ sʊʊtʊ ndʊ mansʊkɪ-mɪ yɔ, tɪsɪɣ lɪɣ fɛyɪ kaɖɛ.

Yesu lɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ tʊ

Maarkɪ 2:23 - 3:6 Lukɪ 6:1-10

12 Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔɖɔŋaɣ hayɪm nabʊyʊ taa nɛ pɛɖɛʊ Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ nakʊyʊ wiye. Poɖʊ hayɪm mbʊ pɪ-taa tɔɔnaɣ nakɛyɛ, kɛwɛ ɛzɪ mɪsɪ yɔ. Ñɔɔsɪ kawɪwaɣ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ pɛpɛlɪɣ tɔɔnaɣ ŋga ke-pee ñʊŋ nɛ pɔtɔkɪ. **2**Farɪsɪ ñɪma na mbʊ lɛ, pɔtɔ se: Cɔnɪ ŋna ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa lakʊʊ mbʊ paɣtʊ taha nʊmɔʊ se pala kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yɔ!

3Ɛlɛ Yesu heyi-wɛ se: Ɩtakalɪ mbʊ Daaviidi labɪ alɪwaatʊ ndʊ ñɔɔsɪ wɪ ɛ nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ yaa we? **4**Ɛsʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛtɔɔ kpɔnɔnaa mba paaha Ɛsɔ yɔ. Ŋgʊ pɪtaamʊna se Daaviidi nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, pɔtɔɔ-wɛ. Ɛsɔ layaa ɖeke paɣtʊ kaha nʊmɔʊ se pɔtɔɔ kpɔnɔnaa mba. **5**Ɩtakalɪ paɣtʊ takayaɣ taa mbʊ Ɛsɔ layaa lakaɣ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yɔ, yaa we? Palakɪ tʊmɪyɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye ɛlɛ paayʊsʊʊnɪ Ɛsɔ. **6**Ɛlɛ meheyiɣ -mɪ se nabʊyʊ wɛ cɪnɛ nɛ pɪkɪlɪ Ɛsɔ ɖɪɣa. **7**Pɪtɪtɪlɪ, ye ɪsɪm tɔm ndʊ pama se:

Pɪtɛkɛ kɪlaŋ mɔnsɔɔlaa ɛlɛ
pʊtɔdɪyɛ nau

yɔ, tɪ-tɔbʊʊ yɔ, ɪtaakʊ mba patala pʊyʊ yɔ, pɔ-tɔm. **8**Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ lɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ tʊ.

9Yesu kʊyɪ peeye lɛ, ewolo nɛ ɛsʊʊ pɛ-Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa. **10**Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ e-nesi camaa. Mba paawɛ peeye yɔ, pɔpɔzɪ Yesu se: Pɪha nʊmɔʊ se pala nɛ kʊdɔndʊ nɔɔyʊ yɔɔ cɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yaa we? Pañɪnaɣ se pehiɣ kawanaɣ nakɛyɛ nɛ pakʊyɪ ɛ-yɔɔ.

11Yesu heyi-wɛ se: Ye mɪ-taa nɔɔyʊ ewɛnɪ heɣa kʊɖʊmaɣ nɛ kɔtɔlɪ pɔʊ nakʊyʊ taa kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye, pʊdʊ ɛnʊ, eewoki nɛ ɛlɪzɪ-kɛ yaa we? **12**Ŋgʊ, ɛyʊ ñakɪlɪ heɣa wazaɣ tɔm sakɪyɛ! Pʊ-yɔɔ lɛ, paɣtʊ ha nʊmɔʊ se pala camɪyɛ lakasɪ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye.

13Peeye eheyi abalʊ weyi e-nesi camaa yɔ se: Losi ñe-nesi. Peeye ɛlɛ ñolosi e-nesi nɛ sɪpɪsɪ sɪwɛɛ camɪyɛ ɛzɪ lɛɛsɪ yɔ. **14**Pɪlabɪ mbʊ lɛ, Farɪsɪ ñɪma lɪ nɛ pala lɪmaɣza se pana ɛzɪma mbʊ paala nɛ pakʊ Yesu yɔ.

Tʊmlaɖʊ weyi Ɛsɔ lɪzaa yɔ

15Yesu nɪ mbʊ lɛ, ɛkʊyɪ peeye nɛ ɛɖɛɛ. Samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ tɪŋaɣ ɛ-wayɪ nɛ ɛla nɛ

11.29 Yoh 13.15 Fil 2.5,7,8 1Pt 2.21
11.30 1Yoh 5.3
12.1 Way 23.25 Luk 6.1
12.3 1Sam 21.6
12.4 Exo 25.30 Lev 24.9
12.5 Kɪk 28.9 Yoh 7.22
12.6 2Kro 6.18 Mat. 3.1
12.7 Ose 6.6 Mik 6.6-8 Mat. 9.13
12.9 Mrk 3.1 Luk 6.6
12.10 Luk 14.3 Yoh 9.16
12.11 Way 22.4 Luk 14.5
12.14 Mrk 3.6
12.15 Mrk 3.7 Ebr 4:13

kudɔndɪnaa tɪŋa yɔɔ cɛ. **16**Ɛlɛ ɛka pa-ñʊŋ taa se pataala nɛ nɔɔyʊ nɪɪ. **17**Ɛɛlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ ndʊ Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii kɔyɔɔdaa yɔ, tɪla. **18**Ɛɛtɔm se:

Ɩna man-tʊmlaɖʊ weyi
malɪzaa yɔ.
Ɛnʊ mɔnsɔɔlɪ siŋŋ,
nɛ ɛ-yɔɔ men-ciyam nɪɣ leleŋ.
Mankaɣ man-Kalɪzaɣ sɪʊ ɛ-yɔɔ,
nɛ esuzi ajɛɛ mɔn-tɔm hʊʊ.
19Ɛ nɛ nɔɔyʊ paakaɣ tɔm
hɔm nɛ ɛɛkaɣ kubusi mabʊ.
Nɔɔyʊ ɛɛkaɣ ɛ-nɔɔ nɪʊ habɛ
yɔɔ.
20Ɛɛkaɣ loku ŋgʊ kukotiɣ yɔ
pɛlʊʊ.
Ɛɛkaɣ kandʊ nimaɣ ŋga
kalɪɣ ñɔsɪ yɔ ɖezuu.
Mbʊ ɛwɛɣ labʊ yɔɔ nɛ
pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ mbʊ
pʊtʊʊzaa yɔ, pɪwaba yɔ.
21Ajɛyɛ taa ñʊma kaɣ-ɪ liu tau.

Yesu nɛ Belzeebuuli

Maarkɪ 3:20-30 Lʊkɪ 11:14-26

22Peeye pakpaɣ abalʊ weyi ɛkɛwɛnɪ eleeu yɔ nɛ powoni ɛ-cɔlɔ. Abalʊ ɛnʊ, ɛɛkɛ yʊlʊm nɛ kaayɔɔdaɣ. Peeye Yesu laba nɛ ɛ-yɔɔ cɛ nɛ ɛnʊ weyi ɛɛkɛ yʊlʊm nɛ kaayɔɔdaɣ yɔ, ɛpazɪ nau nɛ yɔɔdʊʊ. **23**Peeye pɪɖɪɣzɪ samaɣ tɪŋa nɛ kɔtɔŋ se: Ɛzɪ abalʊ ɛnɛ ɛkɛ Daaviidi sayɪ na?

24Farɪsɪ ñʊma nɪ mbʊ lɛ, pɔtɔ se: Ɛnɛ yɔ, aleewaa ñʊʊ tʊ Belzeebuuli* ɛɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa.

12.16 Mat. 9.30
12.18 Eza 42.1 Mat. 3.17
12.22 Mat. 9.32 Luk 11.14
12.24 Mat. 9.34

25Yesu kaasɪm pa-lɪmaɣza nɛ eheyi-wɛ se: Kewiyaɣ ŋga ka-taa ñʊma kʊyʊʊ ɖama yɔɔ yɔ, kɔyɔkʊʊ. Tɛtʊ ndʊ yaa ɖɪɣa ŋga ka-taa ñʊma youni ɖama yɔ, kaatasɪɣ wɛʊ. **26**Ye Satanɪ ɛɖɔɔnʊʊ Satanɪ yɔ, pʊbʊ ɛtɛyaa. Ɛzɪma e-kewiyaɣ pɪzɪɣ nɛ katasɪ wɛʊ yɔ? **27**Ye Belzeebuuli mɔnɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa lɛ, mɪ-pɪyalaa ñɔɖɔɔnʊʊ-wɛ nɛ anɪ yɔ? Pʊ-yɔɔ yɔɔ, pa-maɣmaɣ pɔkɔŋŋɪ kɛʊ mɪ-tɔm hʊyaa. **28**Nɛ ye Ɛsɔ Kalɪzaɣ mɔnɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa yɔ, ɖɪnɛ lɛ Ɛsɔ kewiyaɣ talɪ-mɪ.

29Ɛzɪma ɛyʊ pɪzɪɣ nɛ ɛsʊʊ ɖoŋ tʊ nɔɔyʊ ɖɪɣa taa keɣlee nɛ ɛlazɪ ɛ-ñʊm alɪwaatʊ ndʊ ɛtakpa-ɪ nɛ ɛhɔkɪ-ɪ camɪyɛ yɔ? Ɛlɛ ye ɛkpa-ɪ nɛ ɛhɔkɪ-ɪ yɔ, ɛpɪzɪɣ nɛ ɛlazɪ ɛ-ñʊm ɛ-ɖɪɣa taa.

30Weyi ɛɛtɪnɪɣ mɔ-yɔɔ yɔ, ɛkʊyʊʊnɪ-m. Weyi ɛɛsɪŋnɪ-m ɛyaa kpeɣluu yɔ, ɛmɪzɪɣ-wɛ kɪmɪzʊ. **31**Pʊyɔɔ yɔɔ, meheyiɣ -mɪ se, Ɛsɔ kaɣ ɛyaa kpeɣu kɪwɛɛkɪm tɪŋa nɛ tʊtʊ tɪŋa. Ɛlɛ, weyi ɛtʊʊ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔ, Ɛsɔ ɛɛkaɣ-ɪ kɪwɛɛkɪm mbʊ kpeɣu kaʊ. **32**Ɛyʊ weyi ɛyɔɔdʊʊ tɔm natʊyʊ nɛ tɪkʊyɪnɪ Ɛyʊ Pɪyalʊ yɔɔ yɔ, Ɛsɔ kaɣ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-kɪwɛɛkɪm kpeɣu. Ɛlɛ weyi ɛyɔɔdʊʊ nɛ pɪkʊyɪnɪ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɛɛkaɣ-ɪ kpeɣu. Eekpeɣu-i alɪwaatʊ tʊnɛ nɛ ndʊ tɪkaɣ kɔm yɔ, tɪ-taa.

33Ye tɪʊ nakʊyʊ ɛwɛ ɖeu yɔ, ki-piye wɛʊ ɖeu ɖɔɖɔ. Ye

12.25 Mat. 9.4 Yoh 2.25 Wɪl 2.23
12.28 1 Yoh 3.8
12.29 1 Yoh 4.4
12.31 Mrk 3.28 Luk 12.10 1Yoh 5.16
12.32 Mat. 11.19 Yoh 7.12,52 1Tim 1.13
12.33 Mat. 7.17 Luk 6.43,44

*__12:24__ *Belzeebuuli* - Pɪkɛnɪ hɪɖɛ ndɪ Kanaanɪ ñʊma nɛ Fenisii ñʊma payaɣaɣ aleewaa ñʊʊ tʊ yɔ.

tıu nakuyu ɛtɛkɛdı yɔ, ki-piye ɛɛkɛdıɣ ɖɔɖɔ. Pasıŋ tıu nɛ ki-piye. 34Pazaa tikaɣ kanɛ! Mı mba ıkɛ ɛyaa kıdɛkɛdaa yɔ, ɛzıma ıpızıɣ nɛ ıyɔɔdı tɔm ndu tıwɛ ɖeu yɔ? Ndu tisu ɛyu laŋıyɛ taa yɔ, ndu lıunı nɛ ɛ-nɔɔ. 35Ɛyu kıbanu lızıɣ puyu kıbanu nɛ e-koozaɣ kıbaŋa taa. Ɛyu kıdɛkɛduu ñalızıɣ puyu kıtɛkɛduu nɛ e-koozaɣ kıdɛkɛdaɣ taa. 36Ɛlɛ meheyiɣ-mı se: Tɔm ndu ɛyaa yɔɔduu nɛ paamaɣzıɣ tı-yɔɔ yɔ, tɔm huu wiye lɛ, pakaɣ-wɛ tıtıŋa payı tu-yɔɔ hunau. 37Mı-tɔm yɔɔ pakaɣ tɔm se ıtuuzaa nɛ mı-tɔm yɔɔ ɖɔɖɔ pakaɣ mı-tɔm kuu.

Ɛyaa pɔzuu Yesu se ɛwılı kawılaɣ

Lukı 11:29-32

38Peeye paɣtu wılıyaa taa nabɛyɛ nɛ Farısı ñuma nabɛyɛ pakpaɣ tɔm nɛ pɔtɔŋ se: Wılıyu, ɖıñunıɣ se ŋwılı kawılaɣ nakɛyɛ nɛ ɖına.

39Ɛlɛ ecosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Alıwaatu tunɛ tı-taa ɛyaa kıtɛkɛdıŋ nɛ hayitu laɖaa pañunıɣ se pawılı-wɛ kawılaɣ nakɛyɛ nɛ pana. Ɛsɔtɔm ɖɛzıyu Yonaası ɖeke kawılaɣ pakaɣ -wɛ wılu. 40Yonaası kacaɣ avema naadozo nɛ ɖoo naadozo kpakpayaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ lotu taa. Mbu ɖɔɖɔ Ɛyu Pıyalu kaɣ caɣu avema naadozo nɛ ɖoo naadozo tɛtu tɛɛ. 41Niniivı ñuma kɔŋ kuyuu tɔm huu kıyaku wiye nɛ paku alıwaatu tunɛ tı-taa ɛyaa tɔm. Puwɛɣ mbu mbu puyɔɔ yɔ, paapısunı pa-tı tɔm ndu Yonaası heyi-wɛ yɔ, tu-yɔɔ. Cɔnı ŋna, weyi ɛlɛ ñakılı Yonaası yɔ, ɛwɛ cunɛ. 42Hadɛ kiŋ ɛjaɖɛ taa abiɖe kaɣ kuyuu tɔm huu kıyaku wiye nɛ ɖıku alıwaatu tunɛ tı-taa ɛyaa tɔm. Puwɛɣ mbu mbu puyɔɔ yɔ, ɖıulunı tɛtu kamaɣ yɔɔ nɛ ɖıkɔɔ se ɖınu Salomɔɔ lɔŋsunɖɛ. Cɔnı ŋna, weyi ɛlɛ ñakılı Salomɔɔ yɔ, ɛwɛ cunɛ.

43Kalızaɣ kıdɛkɛdaɣ lıɣ ɛyu nɔɔyu taa lɛ, kowoki laku taa ɖenɖe pıwılaa yɔ. Kañunıɣ ɖıhɛzıyɛ ɛlɛ kaanaɣ. 44Ɛlɛ, kɔtɔ se: Manpısıɣ ɖıɣa ŋga ka-taa malınaa yɔ. Katalıɣ lɛ, kamaɣ na se nɔɔyu fɛyı ɖıɣa taa ɛlɛ, pahazı-kɛ nɛ pɔñɔɔzı camıyɛ. 45Ɛlɛ, kowolo nɛ kɛtɛɣ kalısazı lɛɛsı lubɛ nzı sıkılı-kɛ kañatu yɔ nɛ sıkpɛndı kɔ-yɔɔ nɛ sısuu ɖıɣa ŋga ka-taa nɛ sıwɛɛ. Peeye lɛ, wɛtu ndu tı-taa ɛyu ɛnu ɛwɛɣ yɔ, tıkɔzuu nɛ pıkılı ndu tı-taa ɛɛwɛ kajalaɣ yɔ. Mbu pıkaɣ wɛu alıwaatu tunɛ tı-taa kañadınaa.

Yesu ɖoo nɛ e-newaa abalıñuma

Maarkı 3:31-35 Lukı 8:19-21

46Yesu ɖiɣni samaɣ yɔɔdınau mbu lɛ, e-ɖoo nɛ e-neyaa abalıñuma patalı pasuŋ awayı nɛ pañunıɣ se pɔyɔɔdını-ı. 47Nɔɔyu heyi-i se: Cɔnı ŋna, ño-ɖoo nɛ ñe-newaa abalıñuma pɛwɛ awayı nɛ pañunıɣ se pɔyɔɔdını-ŋ.

48Ɛlɛ Yesu pısını weyi ɛyɔɔdı mbu yɔ se: Anı lɛ mon-ɖoo ? Nɛ mba lɛ me-newaa ? 49Eposi

12.34 Mat. 3.7 Luk 6.45
12.38 Mat. 16.1 Yoh 2.18 1Kɔr 1.22
12.39 Yoh 4.48
12.40 Yna 1.17
12.41 Room 2.27 Yna 3.5
12.42 1Awy 10.1 2Kro 9.1 Luk 11.31
12.43 Luk 11.24 1Pı 5.8
12.45 2Pı 2.20-22
12.46 Mat. 13.55 Yoh 7.3,5 Tuma 1.14 1Kɔr 9.5 Gal 1.19

e-nesi nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔɔ nɛ ɛtɔ se: lna, mon-ɖoo nɛ me-newaa abalɪñɪma yɔ. **50**Weyi ɛlakɪ mbʊ man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, e-liu wɛɛ yɔ, ɛnʊ lɛ me-neu abalɪñɪnʊ nɛ me-neu halɪñɪnʊ nɛ mon-ɖoo.

Ðomaɣ ɖuyʊ eduuye

Maarkɪ 4:1-20 Lukɪ 8:4:15

13 Kɪyakʊ ŋgʊ ki-wiye, Yesu lɪ ɖɪɣa nɛ ewolo nɛ ɛcaɣ lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ yɔɔ. **2**Samaɣ nakɛyɛ kpeɣli ɛ-cɔlɔ sakɪyɛ pɪŋŋ. Pʊ-yɔɔ ɛkʊyaa ɛkpa kpɪyʊʊ taa lɪm yɔɔ nɛ ɛcaɣ nɛ ɛyaa wɛɛ lɪŋgamʊʊ nɔɔ. **3**Ɛwɪlɪ-wɛ tɔm sakɪyɛ nɛ aduwa taa. Ɛtɔm se: Ðuyu nɔɔyʊ lɪnɪ mbʊ ɖomaɣ. **4**Ɛmɪzaɣ tɔɔnaɣ pee lɛ, naayɛ tɔlɪ nʊmɔʊ nɔɔ nɛ sumasɪ tii nɛ sɪtɔɔ-yɛ. **5**Pee lɛɛna tɔlɪ ɛwasɪ yɔɔ ɖendɛ tɛtʊ tɔɖɔɔ yɔ. Ɛzɪma mbʊ tɛtʊ telim lɛ, atɪñɔʊ. **6**Wɪsɪ kɔm sɪñaɣ lɛ, pɪwɪlɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, hosi taawɛɛ. **7**Pee lɛɛna tɔlɪ kpaŋsɔɔ taa nɛ añɔ. Pʊñɔwa nɛ ɛzɪ pɪɪkpa camɪyɛ lɛ, kpaŋsɔɔ ñakpa nɛ alɛɣtɪ. **8**Pee lɛɛna ñɔtɔlɪ tɛtʊ kɪbandʊ taa, alɛ ñɔ nɛ pɪpaɣlɪ tɪŋ nɛ ɛlʊlɪ pee. Tɪʊ nakʊyʊ yɔɔ mɪnʊʊ nɛ lɛɛkʊ yɔɔ nɪɪnʊwa nɛ hiu nɛ lɛɛkʊ yɔɔ niidozo. **9**Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ weyi ɛnɪɣ yɔ, ɛnɪɪ.

10Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ñɔtɪnɪ-ɪ nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se: Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋyɔɔdʊʊnɪ-wɛ aduwa taa?

11Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Paha-mɪ wadɛ se ɪtɪlɪ Ɛsɔdaa kewiyaɣ tɔm ndʊ tɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. Ɛlɛ pataha-wɛ wadɛ ndɪ. **12**Pahaɣ weyi ɛwɛna yɔ nɛ ɛwɛna nɛ pɪkɪlɪ. Ɛlɛ weyi ɛlɛ ñɛfɛyɪnɪ pʊyʊ yɔ, pamʊʊ mbʊ ɛtɪɪwɛnɪ pazɪ yɔ. **13**Pʊyɔɔ yɔ, mɔyɔɔdʊʊnɪ-wɛ aduwa taa. Pʊwɛ mbʊ se,

alɪwaatʊ ndʊ pɔcɔŋna yɔ,
paanaɣ.
Nɛ alɪwaatʊ ndʊ pewelesiɣ yɔ,
paanɪɣ nɛ paanɪɣ pɪ-tɔbʊʊ.

14 Ðɪnɛ tɔm ndʊ Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii kɔyɔɔdaa yɔ, tɪlakɪ. Ɛɛtɔm se:

lkaɣ nɪʊ camɪyɛ ɛlɛ ɪnɪɣ
pɪ-tɔbʊʊ
lkaɣ cɔnaʊ camɪyɛ ɛlɛ ɪnaɣ.
15Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa panɛ
pa-laŋa wɛ kpɪzɪŋ.
Padɪɣ pa-nɪŋgbaaŋ
nɛ pohuuzi pɛ-ɛza yɔɔ.
Palabɪ mbʊ se pataapɪzɪ nɛ
pananɪ pɛ-ɛza
nɛ panɪnɪ pa-nɪŋgbaaŋ.
Nɛ pataapɪzɪ ɖɔɖɔ nɛ panɪɪ
pɪ-tɔbʊʊ pa-laŋa taa
nɛ papɪsɪnɪ mɔ-yɔɔ nɛ mala
nɛ pɔ-yɔɔ cɛ.

16Yesu wobi pʊ-yɔɔ nɛ ɛtɔ se: Mɪ-ɛza hiɣ a-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, anaɣ. Mɪ-nɪŋgbaaŋ hiɣ ɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪnɪɣ. **17**Meheyiɣ -mɪ toovenim taa se, ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa nɛ ɛyaa kʊtʊʊzaa sakɪyɛ pañɪnaɣ se pana mbʊ ɪnaɣ ɛzʊnɔ yɔ, nɛ patana. Pañɪnaɣ se panɪɪ ndʊ ɪnɪɣ ɛzʊnɔ yɔ, nɛ patanɪɪ.

18Ye mbʊ, iwelesi ɖomaɣ ɖuyu eduuye tɔbʊʊ. **19**Alɪwaatʊ ndʊ nɔɔyʊ nɪɣ kewiyaɣ tɔm nɛ

12.50 Kol 3.11 Ebr 2.11
13.1 Mrk 4.1
13.2 Luk 8.4 Luk 5.3
13.3 Luk 8.5
13.8 Kiɖ 26.12
13.9 Mat. 11.15 Mrk 4.9
13.11 1Kɔr 2.10 1Yoh 2.27
13.12 Luk 19.26
13.14 Eza 6.9 Tʊma 28.26,27 Room 11.8 2Kɔr 3.14,15
13.15 Ebr 5.11
13.16 Mat. 16.17 Luk 10.23,24 Yoh 20.29
13.17 Ebr 11.13 1Pɪ 1.10,11
13.18 Mrk 4.14 Luk 8.11
13.19 Mat. 4.23

ɛɛnıɣ tı-tɔbʊʊ lɛ, kañadʊ Satanı kɔŋ nɛ ɛlızı ndʊ poḍu ɛ-taa yɔ. Mbʊ lɛ, ḍomaɣ ŋga poḍu nʊmɔʊ nɔɔ yɔ. **20**Ðomaɣ ŋga poḍu ɛwası yɔɔ yɔ, ŋga lɛ weyi ɛnıɣ tɔm nɛ ɛtımʊ-tʊ nɛ laŋhʊlʊmıyɛ yɔ. **21**Ɛlɛ, ɛtaka hosi ɛ-taa. Ɛɛḍɔkıɣ-tʊ nɛ pıḍɛɛnı ɛsındaa. Cɛyıtʊ natʊyʊ talıɣ-ı yaa paḍʊʊ ɛ-wayı kaŋ kaŋ tɔm ndʊ tı-yɔɔ lɛ, ɛlɔ liu. **22**Ðomaɣ ŋga poḍu kaka kpaŋsɔɔ taa yɔ, ŋga lɛ weyi ɛnıɣ tɔm yɔ, ɛlɛ, wezuu kʊnɛ kʊ-yɔɔ nıɣzʊʊ, nɛ ɛzıma mbʊ ñım peɣzuu ɛyaa yɔ, pıḍıkı tɔm ndʊ nʊmɔʊ nɛ tııpızıɣ nɛ tılʊlı pee. **23**Ɛlɛ ḍomaɣ ŋga poḍu kaka tɛtʊ kıbandʊ taa yɔ, ŋga lɛ weyi ɛnıɣ tɔm nɛ ɛnıɣ tı-tɔbʊʊ yɔ. Ɛḍɔkıɣ pee: Naḍıyɛ mınʊʊ nɛ lɛɛḍɛ nuınʊwa nɛ hiu nɛ lɛɛḍɛ ḍɔḍɔ niidozo.

Ñıyʊʊ ɛzaɣʊ eduuye

24Yesu tası-wɛ eduuye lɛɛḍɛ tuu. Ɛtɔm se: Ɛsɔdaa kewiyaɣ nıɣzını abalʊ weyi eḍu ḍomaɣ kıbaŋa ɛ-hayım taa yɔ. **25**Ðoo naayɛ taa lɛ, e-koyindu wolo alıwaatʊ ndʊ ɛyaa ḍowaɣ yɔ nɛ eḍuu ñıyʊʊ ɛzaɣʊ tɔɔnaɣ taa nɛ ɛḍɛɛ. **26**Tɔɔnaɣ ñɔwa nɛ kakpa camıyɛ nɛ katʊlı lɛ, ñıyʊʊ ɛzaɣʊ ŋgʊ kıñɔ nɛ kıkpa ḍɔḍɔ.

27Ðıɣa tʊ ɛnʊ e-yomaa pɔzı-ı se: Ða-caa, pıtɛkɛ ḍomaɣ kıbaŋa ŋḍu ña-hayım taa yaa we? Le ñıyʊʊ ɛzaɣʊ kʊnɛ kʊkʊ ñalınaa yɔ?

28Eheyi-wɛ se: Koyindu nɔɔyʊ labını mbʊ.

13.20 Eza 58.2 Yoh 5.35
13.21 Mat. 11.6 2Tim 1.15
13.22 Mat. 19.23 1Tim 6.9 2Tim 4.10 Yer 4.3

Yomaa mba, pɔpɔzı-ı se: Ŋ̄ınıɣ se ḍiwolo nɛ ḍıkpɛzı-kʊ yaa we?

29Ecosi-wɛ se: Aayı, sɔɔndʊ kpaɣ-m se alıwaatʊ ndʊ ıkpɛzı ñıyʊʊ ŋgʊ yɔ, ıkpɛndını tɔɔnaɣ. **30**Iyele pı-tıŋa nɛ pıpaɣlı nɛ pıtalını tɔɔnaɣ kʊm. Pıtalıɣ kʊm lɛ, meheyi kʊnḍaa se: lcalını ñıyʊʊ ɛzaɣʊ ŋgʊ kpɛzıɣ nɛ ıhɔkı-kʊ nɛ ıḍʊ miŋ. Ɛlɛ, ıkʊ tɔɔnaɣ nɛ esuu-kɛ mon-kpou.

Piye cikpeḍe nɛ kpɔnɔ kɔyɛ pa-aduwa

Maarkı 4:30-32 Lukı 13:18-21

31Ɛtası-wɛ eduuye lɛɛḍɛ tuu. Ɛtɔm se: Ɛsɔdaa kewiyaɣ nıɣzını piye cikpeḍe ndı nɔɔyʊ kpaɣaa nɛ eḍuu ɛ-hayım taa yɔ. **32**Piye ndı ḍıkılını kɔzʊʊ pee lɛɛna wena poḍuu yɔ, a-taa. Ɛlɛ poḍu-ḍı lɛ, ḍıñɔ nɛ pıpaɣlı nɛ pıkılı ñıtʊ tıŋa nɛ pıpısı tʊʊ nɛ suması kɔŋ nɛ sıcakı ki-piliŋzi yɔɔ.

33Ɛtası-wɛ eduuye lɛɛḍɛ tuu se: Ɛsɔdaa kewiyaɣ nıɣzını kpɔnɔ kɔyɛ ndı halʊ nɔɔyʊ kpaɣ aa nɛ ɛḍʊ kpɔnɔ mʊlʊm ḍaakula naadozo taa pʊkɔɔ nɛ pıtalı alıwaatʊ ndʊ pı-tıŋa pıkpawa yɔ.

34Yesu heyi samaɣ tɔm ndʊ tı-tıŋa aduwa taa. Aduwa taa ḍeke ɛyɔɔdaɣnı-wɛ. **35**Mbʊ ndʊ ɛsɔtɔm ḍɛzıyʊ yɔɔdaa yɔ, tılaba. Ɛɛtɔm se:

Monkuluu mɔ-nɔɔ aduwa taa.
Mankaɣ suzuu mbʊ paamɛsı
ḍooo lɔŋ yɔ, kpaɣnı alıwaatʊ
ndʊ palabı kedeŋa yɔ.

13.30 Mat. 3.12
13.31 Eza 2.2,3 Mik 4.1 Mrk 4.30
13.33 Luk 13.20
13.34 Mrk 4.33,34
13.35 Keɣ 78.2 Room 16.25 1Kɔr 2.7

Yesu lızıɣ ñıyuu ɛzaɣu eduuye tɔbuu

36Peeye Yesu heyi samaɣ se kekpe ɛlɛ, ɛsuu ɖıɣa. Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa ñɔtını-ı nɛ pɔtɔ se: Lızı-ɖu ñıyuu ɛzaɣu ŋgu poɖu-ku hayım taa yɔ, ki-eduuye tɔbuu.

37Ecosi-wɛ se: Weyi eɖu ɖomaɣ kıbaŋa ŋga yɔ, ɛnu lɛ Ɛyu Pıyalu. **38**Kedeŋa lɛ hayım nɛ ɖomaɣ kıbaŋa lɛ kewiyaɣ taa piya. Ñıyuu ɛzaɣu lɛ kañadu Satanı piya. **39**Koyindu weyi eɖu-ku yɔ, ɛnu lɛ kañadu Satanı. Kumtu lɛ kedeŋa tɛm nɛ kunɖaa lɛ Ɛsɔ tiyiyaa.

40Ɛzı pɛkpɛzıɣ ñıyuu ɛzaɣu nɛ paɖu-ku miŋ yɔ, mbu pukɔŋ wɛu kedeŋa tɛm wiye. **41**Ɛyu Pıyalu kaɣ e-tiyiyaa tiyuu nɛ paba ñɛkpɛzı e-kewiyaɣ taa mba pa-tıŋa payı peyeki nɛ lɛlaa lakı kıwɛɛkım nɛ paaɖɔkıɣ paɣtu yɔ. **42**Pakaɣ pa-kpaɣu nɛ pɛpɛɖı miŋ ɖeɖeŋ taa. Peeye wiluu nɛ kela saluu pɛwɛɣ. **43**Peeye lɛ, ɛyaa kutuuzaa kaɣ ñılınzuu ɛzı wısı yɔ, pa-caa kewiyaɣ taa. Weyi ɛwɛnı nıŋgbaaŋ weyi ɛnıɣ yɔ, ɛnıı.

Ñım nɛ lıyuu pa-aduwa

44Ɛsɔdaa kewiyaɣ tası nıɣ zınau nɛ ñım mbu pɛmesı-pu hayım nabuyu taa yɔ. Ɛyu nɔɔyu na ñım mbu lɛ, ɛtası-pu mɛsuu. Ɛlɛ, ɛɖɛɛ nɛ laŋhulımıyɛ nɛ ewolo ɛpɛdı mbu pıtıŋa payı ɛwɛna yɔ nɛ ewolo nɛ ɛya hayım mbu.

13.38 Luk 24.47 Yoh 8.44 Kiɖ 3.15
13.39 Yow 3.13 Wıl 14.15
13.41 Mat. 18.7 2Pı 2.1,2
13.42 Mat. 8.12; 13.50
13.43 Dan. 12.3 Mat. 13.9
13.44 Fil 3.7,8 Eza 55.1
13.46 Adu 2.4; 3.14
13.47 Mat. 22.10
13.49 Mat. 25.32
13.50 Mat. 13.42
13.54 Mat. 2.23 Mrk 6.1

45Ɛsɔdaa kewiyaɣ tası nıɣzınau nɛ tadıyɛ laɖu weyi ɛñınıɣ lıtu ndu tıwɛ kɔcɔka yɔ. **46**Ɛkɔma nɛ ɛna lıyuu ŋgu kıkılı liidiye yɔ lɛ, ewolo nɛ ɛpɛdı mbu pıtıŋa payı ɛwɛna yɔ, nɛ ɛyabı-ku.

Piyuu eduuye

47Ɛsɔdaa kewiyaɣ tası nıɣ zınau nɛ piyuu ŋgu pɔlɔ-ku lıŋgamuu taa se pakpa kpakpası ndı ndı yɔ. **48**Kisuu lɛ, piyiŋ lɔyaa hɔm-ku nɛ palızı-ku kidiiliŋ yɔɔ. Ɛlɛ pacaɣ nɛ palızı kpakpası nzı sıwɛ ɖeu yɔ nɛ paɖu ɖɔkıŋ taa nɛ pɔlɔ nzı sıfɛyı ɖeu yɔ. **49**Mbu ɖɔɖɔ pıkaɣ wɛu kedeŋa tɛm wiye. Ɛsɔ tiyiyaa kaɣ kɔm nɛ pɛtɛyı ɛyaa kañadınaa nɛ kutuuzaa pɛ-hɛku taa. **50**Pɔlɔu kañadınaa miŋ ɖeɖeŋ taa. Peeye wiluu nɛ kela saluu pɛwɛɣ.

51Yesu heyi-wɛ se: Lnı tunɛ tıtıŋa payı tı-tɔbuu na?

Pocosi-i se: Ɛɛɛ, Kıbaɣlu.

52Eheyi-wɛ se: Paɣtu wılıyu weyi ɛpısıɣ ɛsɔdaa kewiyaɣ tɔmkpɛlıkıyu yɔ, ɛwɛ ɛzı ɖıɣa tu weyi ɛlızıɣ e-koozaɣ taa wondu kıfatu nɛ wondu kıbındu yɔ.

Ɛsɔtɔm ɖɛzıyu weyi paaɖuu-ı hıɖɛ yɔ

53Yesu tɛm ɛ-aduwa ana tuu lɛ, ɛkuyı peeye nɛ ɛɖɛɛ. **54**Ɛlɛ ɛtalı haɖaa mba pa-taa ɛɛcaɣaa nɛ ɛpaɣlı yɔ. Ɛwılaɣ tɔm Yuda ñuma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ taa nɛ pıɖıɣzı ɛyaa nɛ pɔpɔzıɣ se: Le ɛlı lɔŋ ɛnu ɛ-yɔɔ? Ɛzuma ɛpızıɣ

nɛ ɛlakɪ pita lakasɪ nzɪ mbʊ? **55**Pɪtɛkɛ kuduyiŋ kandʊ pɪyalʊ lɛ yaa we? Pɪtɛkɛ e-ɖoo lɛ Maarɪ yaa we? Yakubu nɛ Yozɛɛfʊ nɛ Siimɔɔ nɛ Yuudi pɛtɛkɛ e-newaa abalɪñɪma yaa we? **56**E-newaa halɪñɪma fɛyɪ ɖɛ-hɛkʊ taa na? Le ɛlɪ pʊnɛ pɪ-tɪŋa payɪ pʊ-yɔɔ? **57**Pʊnɛ pʊ-yɔɔ lɛ, pekizi Yesu.

Peeye Yesu heyi-wɛ se: Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ wɛʊ mbʊ yɔ, ɛ-tɛtʊ nɛ ɛ-ɖɪɣa pa-taa ɖeke paaɖʊʊ-ɪ hɪɖɛ.

58Petetisi tisuu mbʊ yɔ, pʊ-yɔɔ yɔɔ lɛ, ɛtala pita lakasɪ sakɪyɛ peeye.

Wiyaʊ yeki nɛ pɛsɛtɪ Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ ñʊʊ

Maarkɪ 6:14-29 Lukɪ 9:7-9

14 Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa lɛ, Galilee egeetiye ñʊʊ tʊ Eroodi nɪ pɔyɔɔdɪ tɔm Yesu yɔɔ. **2**Peeye eheyi ɛ-tʊmlaɖaa se: Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ femni sɪɖaa taa! Pʊ-yɔɔ yɔɔ, ɛpɪzɪŋ nɛ ɛlakɪ pita lakasɪ nzɪ mbʊ.

3Toovenim lɛ, Eroodi keyebina nɛ pakpa Yohanɛɛsɪ nɛ pɔhɔkɪ nimee nɛ paɖʊ-ɪ salaka e-neu Filiipu halʊ Erodiyaasɪ yɔɔ. **4**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yohanɛɛsɪ keheyi-i se: Paɣtʊ taha-ŋ nʊmɔʊ se ŋkpaɣ-ɪ ɛzɪ ña-halʊ yɔ. **5**Eroodi ñɪnaɣ se ɛkʊ-ɪ ɛlɛ esewaɣ ɛyaa samaɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-tɪŋa pɔɔŋaɣ nɪ Yohanɛɛsɪ ɛzɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ nɔɔyʊ yɔ. **6**Pɔtɔkaɣ Eroodi lʊlʊʊ kazandʊ lɛ, Erodɪyaasɪ pɛlɛ paa ɛyaa mba paaya-wɛ kazandʊ ɖeɖe yɔ, pɛ-ɛsɪndaa. **7**Peeye ɛkɛdɪnɪ Eroodi siŋŋ nɛ ɛɖʊ-ɪ tamaɣ nɛ eɖuuna se ɛhaɣ-ɪ mbʊ ɛpɔzʊʊ-ɪ yɔ. **8**E-ɖoo tasɪ-ɪ lɔŋ lɛ, ɛtɔ se: Ha-m ñanaɣ taa Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ ñʊʊ. **9**Mbʊ ɛpɔzaa yɔ, pɪwɛɛkɪ Eroodi laŋɪyɛ. Ɛlɛ, ɛ-agɔma yɔɔ nɛ ɛzɪma mbʊ eɖuunaa yɔ, pʊ-yɔɔ lɛ, ɛha nɔɔ se pɛcɛlɪ pɛlɛ ɛnʊ mbʊ ɛpɔzaa yɔ. **10**Peeye etiyi nɔɔyʊ nɛ ewolo nɛ ɛsɛtɪ Yohanɛɛsɪ ñʊʊ salaka taa. **11**Pɔkɔnɪ-ɪ ñʊʊ ŋgʊ ñanaɣ taa nɛ ewoni ɛcɛlɪ pɛlɛ ɛnʊ, ɛlɛ ñowoni-kʊ nɛ ɛcɛlɪ e-ɖoo. **12**Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa wolo nɛ pakpaɣ e-tomnaɣ nɛ pepi. Pʊwayɪ powolo nɛ peheyi-tʊ Yesu.

Yesu calɪɣ abalaa 5000

Maarkɪ 6:30-44 Lukɪ 9:10-17
Yohanɛɛsɪ 6:1-15

13Yesu nɪ tɔm ndʊ lɛ, ɛkʊyɪ peeye nɛ ɛkpa kpɪyʊʊ taa nɛ ɛɖɛɛ kɪcaʊ lakʊ taa ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ. Ɛyaa samaɣ nɪ mbʊ lɛ, patɪŋa palɪ tɛtʊ ndɪ ndɪ taa nɛ pakpaɣ nɪŋgbanzɪ nɛ patɪŋ ɛ-wayɪ. **14**Yesu lɪnɪ kpɪyʊʊ taa nɛ etii lɛ, ɛmaɣnɪ samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ. Kɔ-tɔm labɪ-ɪ pʊtɔdɪyɛ pɪŋŋ nɛ ɛla nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ.

15Pʊkɔm ɖanaɣ yɔɔ kpaagbaa lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa wolo ɛ-cɔlɔ nɛ peheyi-i se: Alɪwaatʊ tem ɖɛʊ ŋgʊ lakʊ taa ɖɪwɛɛ. Yebi-wɛ powolo haɖaa taa nɛ paya tɔɔnaɣ. **16**Yesu heyi-wɛ se:

13.55 Yoh 6.42 Mat. 12.46 Mrk 15.40
13.57 Keɣ 6 Eza 53.2, 3 Yoh 4.44
13.58 Mrk 6.5,6
14.1 Mrk 6.14 Luk 9.7
14.3 Mrk 6.17 Luk 3.19,20
14.4 Lev 18.16; 20.21
14.5 Mat. 21.26 Luk 20.6
14.13 Mrk 6.32 Luk 9.10 Yoh 6.1,2
14.14 Mat. 9.36 Mrk 6.34
14.15 Luk 9.12

Pʊtɔpɔzɪ se pekpe. Mɪ-maɣmaɣ ɛha-wɛ tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔɔ.

17Ɛlɛ peheyi-i se: Kpɔnɔnaa kagbaanzɪ nɛ kpakpasɪ naalɛ ɖeke ɖɪwɛnɪ cɪnɛ.

18Eheyi-wɛ se: Ɩkɔnɪ-m wɛ cɪnɛ. 19Eheyi samaɣ se kacaɣ ñɪtʊ yɔɔ. Ɛkpaɣ kpɔnɔnaa kagbaanzɪ mba nɛ kpakpasɪ naalɛ nzɪ nɛ ɛkʊsɪ ɛ-ɛza ɛcɔnɪ ɛsɔdaa nɛ ɛsɛɛ pʊ-yɔɔ Ɛsɔ. Ɛlɛ ɛcɪyɪ kpɔnɔnaa nɛ ɛcɛlɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ paba ñatayɪ ɛyaa samaɣ. 20Patɪŋa pɔtɔɔ nɛ pahaɣ. Poku hɔɔlasɪ nzɪ sɪkazaa yɔ lɛ, pusu ɖɔkɪŋ hiu nɛ naalɛ. 21Ŋgʊ mba paatɔwaa yɔ, abalaa kɛkpɛndɪ ɛzɪ 5000 yɔ. Patakalɪnɪ halaa nɛ piya.

Yesu ɖɔŋ lum yɔɔ

Maarkɪ 6:45-56
Yohanɛɛsɪ 6:16-24

22Pʊwayɪ Yesu cɛyɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se pakpa kpɪyʊʊ taa. Eheyi-wɛ se pɛɖɛɛ-ɪ nɔɔ nɛ pɛtɛzɪ kidiiliŋ leɛkʊ yɔɔ. Eheyiɣ samaɣ se kepke lɛ, ewolo. 23Eyebi samaɣ nɛ kekpe lɛ, ɛkpa pʊʊ taa se ɛwɛɛ kɪcaʊ nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ. Pɪlɛdaa lɛ, ɛkɛwɛ e-ɖeke. 24Kpɪyʊʊ ñaatɛm wɛʊ lɪŋgamʊʊ hɛkʊ taa nɛ lum cɔzʊʊ-kʊ mbʊ pʊyɔɔ heɣlim makaɣ tuliŋa.

25Pɪkɔm pɪma ɛzɪ ɖoo taa ñɪɣtʊ naadozo yɔɔ lɛ, Yesu kʊyɪ ɛɖɔŋ lum yɔɔ nɛ ewoki pɔ-cɔlɔ. 26Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa na-ɪ ɛɖɔŋaɣ lum yɔɔ mbʊ lɛ, pa-laŋa maa nɛ papazɪ seluu nɛ pɔtɔŋ se: Ñazɪñazʊʊ na! Sɔɔndʊ kakpa-wɛ siŋŋ nɛ pamakɪ kubusi.

27Peeye Yesu tɪyɔɔdɪnɪ-wɛ nɛ ɛtɔ se: Ɩɖɔkɪ mɪ-tɪ kpam! Ma na. Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ.

28Pɪyɛ cosi-i nɛ ɛtɔ se: Kɪbaɣ lʊ, ye pɪkɛ ña toovenim yɔ, ŋyele nɛ mɔnɖɔ lum yɔɔ nɛ makatɪ-ŋ.

29Eheyi-i se: Kɔɔ!

Peeye Pɪyɛ lɪ kpɪyʊʊ taa nɛ ɛɖɔŋ lum yɔɔ se ɛkatɪ Yesu. 30Ɛlɛ sɔɔndʊ kpa-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnawa se heɣlim makaɣ ɖoŋ. Ɛpazɪ lum tɛɛ sʊʊ lɛ, ɛma kubuka nɛ ɛtɔ se: Kɪbaɣlʊ, ya ma-ñʊʊ.

31Peeye Yesu tisezaa nɛ ɛkpa e-nesi taa nɛ ɛtɔ se: Lidaʊ ñɪʊ tʊ ña, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋpʊtɪ ña-taa?

32Pakpa kpɪyʊʊ taa nɛ heɣlim yele mabʊ. 33Mba paawɛ kpɪyʊʊ taa yɔ, poluŋ Yesu tɛɛ nɛ pɔtɔŋ se: Toovenim, ña lɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ.

34Pɛtɛzɪ lɪŋgamʊʊ lɛ, patalɪ Jenezaarɛɛtɪ ɛjaɖɛ taa. 35Peeye ɛyaa sɪm-ɪ lɛ, petiyi ɛyaa egeetiye ndɪ ɖɪ-tɪŋa ɖɪ-taa se peheyi se ewobi peeye. Ɛlɛ pakpaɣ kʊdɔndɪnaa tɪŋa nɛ pɔkɔnɪ ɛ-cɔlɔ. 36Petendi-i se eyele nɛ potukuni e-toko sɔsɔʊ nɔsɪ. Mba patɪŋa payɪ potukaɣ ni-kʊ yɔ, pɔ-yɔɔ cɛkaɣ.

Mbʊ pʊwɛ cɪɖɪ cɪɖɪ yɔ nɛ mbʊ pʊwɛ azumna yɔ

15 Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ɛgbɛyɛ taa nabɛyɛ palɪnɪ mbʊ Yeruusalɛm nɛ powolo pekpeɣli Yesu cɔlɔ. 2Patalaa

14.19 Mat. 15.36
14.23 Mrk 6.46 Yoh 6.16
14.26 Yɔb 9.8
14.33 Keɣ 2.7; Mrk 1.1 Room 1.4
14.34 Mrk 6.53
14.36 Luk 6.19 Tʊma 19.12
15.1 Mrk 7.1
15.2 Mrk 7.5 Kol 2.8

lɛ, pɔpɔzɪ-ɪ se: Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa maanɪ caanau sɔnzɪ yɔɔ? Paasaŋɪɣ pe-nesi pʊcɔ nɛ pɔtɔkɪ tɔɔnaɣ.

3Peeye ecosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Nɛ mɪ yɔ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ mɪ-sɔnzɪ yɔɔ lɛ, ɪũãŋ Ɛsɔ paɣtʊ? **4**Ɛsɔ ɖʊ paɣtʊ se:

Ðʊ ña-caa nɛ ño-ɖoo hɪɖɛ.

Weyi ɛyɔɔdʊʊ tɔm ɛzaɣtʊ ɛ-caa yaa e-ɖoo yɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se pakʊ-ɪ. **5**Ɛlɛ, mɪ mɪtɔŋ se: Ye nɔɔyʊ eheyi ɛ-caa yaa e-ɖoo se: "Mbʊ pɪɪwɛɛ se mankpaɣ nɛ masɪnɪ-ŋ yɔ, maha-pʊ Ɛsɔ" yɔ, **6**pɪtɛkɛnɪ-ɪ kɪcɛyʊʊ se ɛtasɪ hɪɖɛ ɖʊʊ ɛ-caa yaa e-ɖoo. Mbʊ ɪkpakɪɣ mɪ-sɔnzɪ nɛ ɪwɛɛkɪɣnɪ Ɛsɔ paɣtʊ. **7**Pɪ-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ ñʊma mɪ, ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii yɔɔdɪ camɪyɛ mɪ-yɔɔ. **8**Ɛtɔm se:

Ɛyaa panɛ, pɔ-nɔsɪ taa yem
pɔñɔtɪɣnɪ-m,
po-ndomee yɔɔ yem
paɖʊʊ-m hɪɖɛ
ɛlɛ pa-laŋa posini-m.

9Falaa yem poluŋuu mɛn-tɛɛ.
Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
tɔm ndʊ pawɪlɪɣ yɔ,
tɪkɛ ɛyaa paɣtʊ yem.

10Ɛya samaɣ lɛ, eheyi-kɛ se: Iwelesi nɛ ɪnɪ. **11**Mbʊ pipisiɣ ɛyʊ yɔ, pɪtɛkɛ mbʊ pɪsʊʊ ɛ-nɔɔ taa yɔ. Ɛlɛ, mbʊ pɪlɪɣnɪ ɛyʊ nɔɔ taa yɔ, mbʊ pisiɣni-i.

12Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ñɔtɪnɪ-ɪ nɛ peheyi-i se: Ŋnawa se ŋɖʊ ɖɪwɪzɪyɛ Farɪsɪ ñʊma alɪwaatʊ ndʊ panɪ tɔm ndʊ yɔ yaa we?

13Ecosi nɛ ɛtɔ se: Tɪʊ ŋgʊ man-Caa tɔsɔ-kʊ yɔ, ɛkaɣ-kʊ kpɛzʊʊ. **14**Iyebi-wɛ. Pɛkɛ yʊlʊmaa mba pɔhɔŋ yʊlʊmaa lɛlaa yɔ. Ye yʊlʊm ɛhɔŋ yʊlʊm lɛlʊ yɔ, pa-naalɛ pɔtɔlɪɣ pɔʊ taa.

15Pɪyɛ cosi-i nɛ ɛtɔ se: Lɪzɪ-ɖʊ eduuye ndɪ ɖɪ-tɔbʊʊ.

16Yesu tɔ se: Mɪ-ɖɔɖɔ, halɪ nɛ sɔnɔ ɪnɪɣ pʊ-tɔbʊʊ na? **17**Ɪtanɪɪ se mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊsʊʊ ɛyʊ nɔɔ taa yɔ, pitiki e-lotu taa nɛ pʊwayɪ ewolo nɛ ɛlɪɪ awayɪ yaa we? **18**Ɛlɛ ndʊ tɪlɪɣnɪ ɛyʊ nɔɔ taa yɔ, ɛ-laŋɪyɛ taa tɪlɪɣna. Mbʊ pisiɣni-i. **19**Ɛyʊ laŋɪyɛ taa lɪmaɣza kɪdɛkɛda nɛ ɛyaa kʊʊ nɛ hayitu nɛ acɛyɛ nɛ mɪlʊm nɛ ɛyaa taa cɛtɪnaʊ nɛ ɛyaa tɔm yɔɔdʊʊ palɪɣna. **20**Pʊnɛ pipisiɣni ɛyʊ. Ɛlɛ ye ŋtasaŋ ñe-nesi pʊcɔ nɛ ŋtɔkɪ yɔ, piipisiɣ-ŋ.

Kanaanɪ halʊ lidaʊ

Maarkɪ 7:24-30

21Yesu kʊyɪ peeye nɛ ewolo Tiiri nɛ Sidɔɔ pa-ageeta taa. **22**Ɛtalaa lɛ, Kanaanɪ halʊ nɔɔyʊ, weyi ɛkɛwɛ peeye yɔ, ewolo ɛ-cɔlɔ nɛ ɛma kubuka nɛ eheyi-i se: Kɪbaɣlʊ, Daaviidi sayɪ, na man-pʊtɔdɪyɛ. Mɛn-pɛlɛ wɛnɪ eleeu nɔɔyʊ nɛ ɛnazɪɣ-ɪ siŋŋ.

23Ɛlɛ etocosi-i natʊyʊ. Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ñɔñɔtɪnɪ-ɪ nɛ pentendi-i se: Ðɔɔnɪ halʊ ɛnʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛwɛɛ nɛ ɛtɪŋɪɣ ɖa-wayɪ nɛ ɛmakɪ kubusi.

24Yesu cosi-i nɛ ɛtɔ se: Ɛsɔ tiyi-m Izrɛɛlɪ heyisi nzɪ sileba yɔ, si-ɖeke sɪ-cɔlɔ na.

15.4 Way 5.16 Exo 20.12 Lev 19.3 Adu 23.22 Efe 6.2
15.7 Mrk 7.6
15.8 Eza 29.13 Eze 33.31
15.9 Eza 29.13 Kol 2.18-22 Tit 1.14
15.10 Mrk 7.14
15.11 Tɪma 10.15 Room 4.14 1Tim 4.4
15.13 Yoh 15.2 1Kɔr 3.12
15.14 Eza 9.16 Mat. 23.16 Luk 6.39
15.15 Mrk 7.17
15.16 Mat. 16.9 Mrk 7.18
15.17 1Kɔr 6.13
15.18 Yak 3.6
15.19 Kiɖ 8.21 Adu 6.14 Yer 17.9
15.21 Mrk 7.24
15.24 Mat. 10.6 Tɪma 3.25,26; 13.46

25Ɛlɛ halʊ ɛnʊ ɛkɔɔ nɛ elʊŋ ɛ-tɛɛ nɛ ɛtɔ se: Kıbaɣlʊ, sını-m!
26Ecosi nɛ ɛtɔ se: Pıfɛyı ɖeu se pakpaɣ piya tɔɔnaɣ nɛ pɛpɛɖı hayisi.
27Halʊ ɛnʊ ɛtɔ se: Toovenim Kıbaɣlʊ, ɛlɛ hayisi maɣmaɣ tɔzʊʊ mbʊ pıtɔlʊʊ sı-caa taabılı tɛɛ yɔ nɛ sıtɔkı.
28Peeye Yesu cosaa nɛ ɛtɔ se: Halʊ ña, ñe-lidaʊ paɣlaa! Pıla ɛzı ñe-liu wɛʊ yɔ. Nɛ Ɛsɔ la nɛ ɛ-pɛlɛ yɔɔ cɛ alıwaatʊ ndʊ tı-taa.

Yesu calıɣ abalaa 4000

Maarkı 8:1-10

29Yesu kʊyı peeye nɛ ewolo Galilee lıŋgamʊʊ nɔɔ. Ɛtalaa lɛ, ɛkpa pʊʊ nakʊyʊ yɔɔ nɛ ɛcaɣ. 30Samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kɔm ɛ-cɔlɔ. Talatınaa nɛ yʊlʊmaa nɛ kaayɔɔdası nɛ mba pe-nesi camaa yɔ nɛ kʊdɔndınaa lɛlaa sakıyɛ kɛwɛ kɛ-hɛkʊ taa. Paakɔnı-wɛ nɛ pasıı Yesu naŋgbanzı tɛɛ nɛ ɛla nɛ pɔ-yɔɔ cɛ. 31Ɛyaa nawa se kaayɔɔdası yɔɔdaɣ nɛ mba pe-nesi camaa yɔ, pɔ-yɔɔ cɛba nɛ talatınaa ɖɔŋaɣ camıyɛ nɛ yʊlʊmaa naɣ aɣ lɛ, pıɖıɣzı-wɛ. Ɛlɛ pasaŋ Izrɛɛlı Ɛsɔ.
32Yesu ya ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nɛ eheyi-wɛ se: Ɛyaa panɛ, pɛwɛ-m pʊtɔdıyɛ. Ɩcɔnı una, kıyakʊŋ naadozo yɔ, pɛwɛʊ mɔn-cɔlɔ nɛ pɛfɛyʊnı nabʊyʊ se pɔtɔɔ yɔ. Maañınıɣ se meyebi-wɛ nɛ pekpemni ñɔɔsı. Pıtıtılı yɔ, pɛ-ɛza yɔɔ piyiɣ nɛ pɔtɔlı nʊmɔʊ taa.

15.26 Mat. 7.6 Fil 3.2
15.29 Mrk 7.31 Mat. 4.18
15.30 Eza 35.5,6 Mat. 11.5 Luk 7.22
15.32 Mrk 8.1

33Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pɔzı-ı se: Le ɖınaɣ lakʊ kʊnɛ kı-taa tɔɔnaɣ nɛ ɖıcelı samaɣ sɔsɔɔ kanɛ yɔ?
34Peeye Yesu pɔzı-wɛ se: Kpɔnɔnaa ɛzıma ıwɛna?
Pocosi-i se: Ðıwɛnı kpɔnɔnaa lʊbɛ nɛ kpakpası cikpesi nasıyı pazı.
35Eheyi samaɣ se kacaɣ tataa. 36Ɛlɛ ɛkpaɣ kpɔnɔnaa lʊbɛ mba nɛ kpakpası nzı nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ pʊ-yɔɔ nɛ ɛcɛyı nɛ ɛcɛlı ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nɛ paba tayı samaɣ. 37Pa-tıŋa pɔtɔɔ nɛ pahaɣ. Pɛtɛm tɔɔʊ lɛ, pekpeɣ li hɔɔlası nzı sıkazaa yɔ nɛ pusu ɖɔkıŋ lʊbɛ. 38Ɛyaa mba paatɔwaa yɔ, pa-taa abalaa kɛkpɛndı ɛzı ɛyaa 4000 mbʊ yɔ. Patakalını halaa nɛ piya. 39Ɛɖɔɔnı samaɣ se kekpe lɛ, ɛkpa kpıyʊʊ taa nɛ ewolo Magdanı haɖaa hɔɔlıŋ taa.

Pɔpɔzıɣ kawılaɣ nakɛyɛ

Maarkı 8:11-13

16 Farısı ñıma nɛ Saduki ñıma pɔkɔm Yesu cɔlɔ se patakı-ı nɛ pana. Peheyi-i se ɛwılı-wɛ kawılaɣ nakɛyɛ, ŋga kalını ɛsɔdaa yɔ.
2Eheyi-wɛ se: Pıñɔtıɣnı ɖanaɣ lɛ, ıtɔŋ se: Alıwaatʊ wɛɣ camıyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛsɔdaa sɛwa. 3Tanaŋ cu lɛ, ıtɔŋ se: Sɔnɔ tɛʊ nıɣ mbʊ pʊyɔɔ ɛsɔdaa sɛwa nɛ pʊwɛɛ yuulee. Pı-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ ñıma mı! Ɩsum ɛsɔdaa wɛtʊ tɔbʊʊ camıyɛ ɛlɛ ıusıŋ kawılası alıwaatʊ. 4Alıwaatʊ tʊnɛ tı-taa

15.33 2Awy 4.43
15.36 1Sam 9.13 Luk 22.19
15.39 Mrk 8.10
16.1 Mat. 12.38 Mrk 8.11 Luk 11.16
16.4 Mat. 12.39

ɛyaa kɪtɛkɛdɪŋ nɛ mba peyebi Ɛsɔ nɛ poluŋuu lɛɛbʊ tɛɛ yɔ, pañɪnɪɣ se pawɪlɪ-wɛ kawɪlasɪ nɛ pana. Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Yonaasɪ kawɪlaɣ ɖeke pakaɣ -wɛ wɪlʊʊ. Peeye eyebi-wɛ nɛ ɛɖɛɛ.

Farɪsɪ ñɪma nɛ Saduki ñɪma pɔ-kpɔnɔ kɔyɛ

Maarkɪ 8:14-21

5Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa kɔsɔwa nɛ patakpaɣ kpɔnɔnaa alɪwaatʊ ndʊ pɛtɛzɪ lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ yɔ. **6**Yesu heyi-wɛ se: Heyi ! lkpa mɪ-tɪ ɖeu nɛ Farɪsɪ ñɪma nɛ Saduki ñɪma pɔ-kpɔnɔ kɔyɛ.

7Ɛlɛ papazɪ ɖama yɔɔdɪnaʊ nɛ pɔtɔŋ se: Ðɪtakpaɣ kpɔnɔnaa yɔ ɛyɔɔdʊʊ mbʊ.

8Yesu nawa se pɔyɔɔdaɣnɪ ɖama mbʊ lɛ, ɛpɔzɪ-wɛ se: Lidaʊ ñɪɪ tɪnaa mɪ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪhɔŋnɪ ɖama tɔm? ltakpaɣ kpɔnɔnaa yɔɔ yɔɔ, yaa we? **9**ltatɪunɪda ɖɔɖɔ? lɪtɔzʊʊ kpɔnɔnaa kagbaanzɪ mba ɪtayɪ abalaa 5000 nɛ ɖɔkɪŋ weyi pɪkazaa nɛ ɪkpaɣ yɔ yaa we? **10**lɪtɔzʊʊ abalaa 4000 nɛ kpɔnɔnaa lʊbɛ mba ɪtayaa nɛ ɖɔkɪŋ weyi ɪ-taa ɪkpaɣ hɔɔlasɪ nzɪ sɪkazaa yɔ, yaa we? **11**Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪunɪɣ pɪ-tɔbʊʊ se pɪtɛkɛ kpɔnɔ yɔɔ mɔyɔɔdɪnɪ-mɪ? lkpa mɪ-tɪ nɛ Farɪsɪ ñɪma nɛ Saduki ñɪma pɔ-kpɔnɔ kɔyɛ. **12**Peeye panɪwa se ɛtaayɔɔdʊʊ se pakpa pa-tɪ nɛ kpɔnɔ kɔyɛ. Ɛlɛ eheyi-wɛ se pakpa pa-tɪ nɛ mbʊ Farɪsɪ ñɪma nɛ Saduki ñɪma pawɪlaɣ yɔ.

16.5 Mrk 8.14
16.6 Luk 12.1
16.9 Mat. 14.17 Yoh 6.9
16.10 Mat. 15.34
16.13 Mrk 8.27 Luk 9.18
16.14 Mat. 14.2 Luk 9.7-9
16.16 Yoh 6.69
16.17 1Kɔr 2.10 Gal 1.16
16.18 Yoh 1.42 Efɛ 2.20 Eza 38.10
16.19 Yoh 20.23
16.20 Mat. 17.9

Pɪyɛ tɪlaa se Yesu lɛ Meesiya

Maarkɪ 8:27-30 Lukɪ 9:18-21

13Pʊwayɪ Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa patalɪ Sezaaree-Filiipu hɔɔlʊʊ taa. Ɛpɔzɪ ɛ-tɔm kpɛlɪkɪyaa se: Ɛyaa tɔŋ se Ɛyʊ Pɪyalʊ ma lɛ anɪ?

14Pocosi-i se: Nabɛyɛ tɔŋ se ña lɛ Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ nɛ lɛlaa se ña lɛ Elii nɛ lɛlaa ɖɔɖɔ se ña lɛ Yeremiya yaa Ɛsɔ tɔm ɖɛsɪyaa taa nɔɔyʊ.

15Eheyi-wɛ se: Nɛ mɪ yɔ, mɪtɔŋ se ma lɛ anɪ?

16Siimɔɔ Pɪyɛ cosi nɛ ɛtɔ se: Ña lɛ Meesiya, Ɛsɔ weyi ɛ nɛ ɛ-ɛza yɔ, ɛ-Pɪyalʊ.

17Yesu cosi-i nɛ ɛtɔ se: Yonaasɪ pɪyalʊ Siimɔɔ, ŋhiɣ ña-tɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɪtɛkɛ ɛyʊ nɔɔyʊ lɪzɪnɪ pʊnɛ nɛ ɛwɪlɪ-ŋ ɛlɛ, man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ. **18**Nɛ ma meheyiɣ-ŋ se ña lɛ Pɪyɛ* nɛ mankaɣ mɛ-Ɛgbɛyɛ maʊ pɪyɛ ndɪ ɖɪ-yɔɔ. Sɪm ɖoŋ ɛɛkaɣ-ɖɪ wabʊ. **19**Mankaɣ-ŋ ɛsɔdaa kewiyaɣ nɔnɔɔ ñɪma cɛlʊʊ. Mbʊ ŋkaɣ tataa cɪnɛ tam yɔ, pakaɣ-pʊ tam ɛsɔdaa. Mbʊ ŋkaɣ tataa cɪnɛ yɛɖʊʊ yɔ, pakaɣ-pʊ yɛɖʊʊ ɛsɔdaa. **20**Peeye ɛpaɣ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se pataaheyi nɔɔyʊ se ɛnʊ lɛ Meesiya.

---

* **16:18** *Sefaasɪ / Pɪyɛ* - Sefaasɪ Aɖaamee ñɪma kʊnʊŋ taa nɛ Pɪyɛ Greɛkɪ ñɪma ñɪŋgʊ ta. Pɪ-tɔbʊʊ lɛ se: ɛwaɣ.

Yesu yɔɔdʊʊ ɛ-sɪm tɔm

Maarkɪ 8:31-9:1 Lukɪ 9:22-27

21Kpaɣnɪ alɪwaatʊ ndʊ Yesu pazɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔɔdɪnaʊ nɛ ɛwɪlɪɣ-wɛ se pʊwɛɛ se ewolo Yeruusalɛm tɛtʊ taa. Pʊwɛɛ se Yuda ñɪma sɔsaa nɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa paɖʊ-ɪ kʊnɔŋ siŋŋ. Pʊwɛɛ se pakʊ-ɪ nɛ efemni sɪɖaa taa kɪyakɪŋ naadozo wiye.

22Pɪyɛ yaa-ɪ nɛ ɛkɛzɪ-ɪ nɛ kɪjaʊ nɛ ɛkalɪ-ɪ nɛ ɛtɔŋ se: Kɪbaɣ lʊ, Ɛsɔ ehuuzi ñɔ-yɔɔ! Nabʊyʊ ɛɛlakɪ-ŋ kaʊ.

23Peeye Yesu kisaa nɛ eheyi Pɪyɛ se: Ðɛɛ mɔ-yɔɔ Satanɪ! Ŋwɛɛ ŋɲɪkɪ-m kpaca mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ña-lɪmaɣza tɛkɛ Ɛsɔ ñɪna, ɛyaa ñɪna akɛnaa.

24Peeye Yesu heyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se: Ye nɔɔyʊ liu ɛwɛɛ se ɛtuŋɪɣ ma-wayɪ yɔ, pʊwɛɛ se ekizi ɛ-tɪ nɛ ɛkpaɣ ɛ-kaamaŋkaɣ nɛ ɛtuŋ ma-wayɪ. **25**Weyi ɛñɪnɪɣ se ehiɣ e-wezuu yɔ, ɛkaɣ-kʊ lesuu, ɛlɛ weyi elesiɣ e-wezuu mɔ-yɔɔ yɔ, ɛkaɣ-kʊ hiɣu. **26**Ye ɛyʊ ehiɣ kedeŋa kanɛ ka-tuŋa payɪ nɛ elesi e-wezuu lɛ, pʊwazɪɣ-ɪ we? Ɛbɛ ɛyʊ pɪzɪɣ ɛkpaɣ ɛleɣzɪ e-wezuu lone taa? **27**Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyʊ Pɪyalʊ kaɣ kɔm ɛ-Caa koboyaɣ taa. Ɛ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa pakaɣnɪ kɔm. Peeye lɛ, ɛhɛyɪɣ paa weyi mbʊ ɛlaba yɔ, pu-lone taa. **28**Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɪ se mba pɛwɛ cɪnɛ yɔ, pa-taa lɛlaa naɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ kɔm e-kewiyaɣ taa pʊcɔ nɛ pasɪ.

16.21 Mat. 20.17 Luk 9.22-27
16.23 2Sam 19.22 Room 8.7
16.24 1Tes 3.3 2Tim 3.12
16.25 Luk 17.33 Yoh 12.25
16.26 Keɣ 49.7,8
16.27 Mat. 25.31 2Kɔr 5.10 Yud 1.14 Wɪl 22.12
16.28 Mrk 9.1 Luk 9.27

17.1 Mrk 9.2 Luk 9.28
17.5 Way 18.15 Eza 42.1 Mrk 1.11 2Pɪ 1.17 Luk 3.22 Tʊma 3.22
17.6 2Pɪ 1.18
17.7 Dan. 8.18; 9.21
17.9 Mat. 16.20
17.10 Mal 4.5

Yesu lɛɣzʊʊ tomnaɣ yɔ

Maarkɪ 9:2-13 Lukɪ 9:28-36

17 Kɪyakɪŋ loɖo ɖɛwa lɛ, Yesu yaa Pɪyɛ nɛ Yakubu nɛ e-neu Yohanɛɛsɪ nɛ ɛ nɛ wɛ pakpa pʊʊ sɔsɔʊ nakʊyʊ yɔɔ pe-ɖeke. **2** Peeye Yesu lɛɣzɪ pɛ-ɛsɪndaa nɛ ɛ-ɛsɪndaa ñɪlɪnzɪɣ ɛzɪ wɪsɪ yɔ. E-wondu hʊlʊmɪ layɪ layɪ nɛ tuñɪlɪnzɪɣ ɛzɪ ñalɪmɪyɛ yɔ. **3**Peeye Mooyiizi nɛ Elii palɪ pɔ-yɔɔ nɛ pa nɛ Yesu pɔyɔɔdʊʊ.

4Pɪyɛ kpaɣ tɔm nɛ eheyi Yesu se: Kɪbaɣlʊ, pʊwɛ ɖeu puŋŋ se ɖɪwɛɛ cɪnɛ. Ye ŋɲɪnɪɣ yɔ, ɖɪpɪzɪɣ nɛ ɖisiɣ kɪɖandɪŋ naadozo, ña lɛɛkʊ, Mooyiizi lɛɛkʊ nɛ Elii lɛɛkʊ. **5**Ɛyɔɔdaɣ mbʊ lɛ, ɛsɔmɪnʊʊ kɪñɪlɪzʊʊ nakʊyʊ kɔɔ nɛ kihuuzi pɔ-yɔɔ. Ɛlɛ pɪyɔɔdɪnɪ ɛsɔmɪnʊʊ ŋgʊ kɪ-tɛɛ se: Ɛnɛ lɛ man-Pɪyalʊ kʊsɔɔlʊ weyi ɛkɛdɪnɪ-m puŋŋ yɔ. Lnɪnɪ-ɪ.

6Tɔmkpɛlɪkɪyaa mba, panɪ mbʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ siŋŋ nɛ pɔtɔlɪ tataa papa pɛ-ɛza nɛ tɛtʊ. **7**Yesu wobi pɔ-cɔlɔ nɛ etukini-wɛ nɛ ɛtɔ se: Ikʊyɪ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ. **8**Pakʊsɪ pɛ-ɛza nɛ pɔcɔna lɛ, panaɣ Yesu ɖeke.

9Pakʊyɪ pʊʊ yɔɔ nɛ petiki lɛ, Yesu paɣ-wɛ nɛ ɛtɔŋ se: Itaaheyi nɔɔyʊ mbʊ ɪnawa yɔ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ femni sɪɖaa taa yɔ.

10Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kpaɣ tɔm nɛ pɔpɔzɪɣ-ɪ se: Pɪlabɪ ɛzɪma

paɣtʊ wılıyaa tɔŋ se pʊwɛɛ se Elii ɛlɛyı kɔm yɔ?

11Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Toovenim lɛ, Elii kɔŋ nɛ ɛɖaɣnı pı-tıŋa camıyɛ. **12**Ɛlɛ meheyiɣ -mı se: Elii tɛm kɔm, ɛlɛ, ɛyaa tasımı-ı nɛ palabı-ı mbʊ pɔsɔɔlaa yɔ. Mbʊ ɖɔɖɔ pakaɣ Ɛyʊ Pıyalʊ kʊñɔŋ ɖʊʊ sıŋŋ. **13**Peeye ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nı pı-taa se Mıısʊʊ sɔnzı laɖʊ Yohanɛɛsı yɔɔ tɔm ɛyɔɔdaɣ.

Yesu ɖɔɔnʊʊ eleeu nɔɔyʊ pıɣa nakɛyɛ taa

Maarkı 9:14-29
Lukı 9:37-43

14Petibini pʊʊ yɔɔ nɛ patalı ɖendɛ samaɣ kɛwɛɛ yɔ lɛ, abalʊ nɔɔyʊ ɲɔtını Yesu nɛ eluŋ ɛ-tɛɛ. **15**Ɛlɛ ɛtɔ se: Kıbaɣlʊ, na man-pıyalʊ pʊtɔdıyɛ. Abom kpa-ı nɛ pıcɛyıɣ-ı puŋŋ. Ɛɛlaɣ zıɣ tɔlʊʊ miŋ nɛ lım pa-taa. **16**Mɔkɔnı-ı ɲɔ-tɔmkpɛlıkıyaa cɔlɔ, ɛlɛ, patapızı nɛ pala nɛ ɛ-yɔɔ cɛ.

17Peeye Yesu pısını-wɛ se: Ikɛ ɛyaa mba petetisi yɔ nɛ kıdɛkɛdıŋ. Mɛwɛɣ mı-cɔlɔ nɛ pısını kıyakʊ ŋgʊ? Mankatıɣ-mı nɛ pısını alıwaatʊ ndʊ? Ikɔnı-m ı cınɛ. **18**Yesu kalı eleeu nɛ ɛlıı ɛ-taa. Mbʊ Yesu laba nɛ ɛ-yɔɔ cɛ alıwaatʊ ndʊ tı-taa.

19Yesu tɔmkpɛlıkıyaa kɛzı-ı nɛ kıjaʊ nɛ pɔpɔzı-ı se: Pılabı ɛzıma nɛ ɖıtapızı nɛ ɖıɖɔɔnı-ı?

20Yesu heyi-wɛ se: Itetisi yɔɔ, ıtapızı. Toovenim lɛ, meheyiɣ-mı se, ye ıɯɛnı lidaʊ ɛzı piye ndı ɖıkılı kɔzʊʊ yɔ yɔ, ıpızaɣ se iheyi pʊʊ kʊnɛ se: Kpɛzı cınɛ nɛ ŋwolo ŋsıŋ peeye yɔ. Nɛ kıla mbʊ ɖɔɖɔ. Nabʊyʊ taawɛɛ se ıpızıɣ nɛ ɛla-pʊ. **21**Ɛlɛ, papızıɣ nɛ palızı eleeu ɛnɛ yɔ alıwaatʊ ndʊ patımıɣnı Ɛsɔ nɛ pɔhɔkıɣ nɔɔ yɔ, pi-ɖeke.

22Paawɛ Galilee egeetiye taa lɛ, Yesu heyi-wɛ se: Piileɖuu pakpakıɣ Ɛyʊ Pıyalʊ nɛ paɖʊzı ɛyaa nesi tɛɛ. **23**Paba ɲakʊʊ-ı nɛ efemni sıɖaa taa kıyakıŋ naadozo wiye. Panı mbʊ lɛ, pa-laŋa wɛɛkı.

Ɛsɔ ɖıɣa lambuu

24Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa patalı Kapɛrnayum tɛtʊ taa lɛ, Ɛsɔ ɖıɣa taa lambuu mʊyaa wolo Pıyɛ cɔlɔ nɛ pɔpɔzı-ı se: Mı-wılıyʊ ɛɛhɛyıɣ Ɛsɔ ɖıɣa taa lambuu yaa we?

25Ɛtɔ se: Ɛɛɛ, ɛhɛyıɣ.

Ɛsʊ ɖıɣa lɛ, Yesʊ lɛyı tɔm kpaɣʊ nɛ ɛpɔzı-ı se: Ŋmaɣzıɣ se we, Siimɔɔ? Mba cɔlɔ kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ awiya mʊʊ lambuu? Tɛtʊ ɲıma cɔlɔ yaa agɔma cɔlɔ pamʊʊ-kʊ?

26Pıyɛ tɔ se: Agɔma cɔlɔ.

Yesu heyi-i se: Ye mbʊ, pʊtɔpɔzı se tɛtʊ ɲıma ɛhɛyı-kʊ. **27**Ɛlɛ, ɖıɲıŋıɣ se ɖıɖʊ ɛyaa panɛ ɖıwızıyɛ. Wolo lıŋgamʊʊ taa nɛ ŋlɔ kolaɣ. Kpakpayaɣ ŋga ŋcalıɣ kpaʊ yɔ, haa kɔ-nɔɔ, ŋmakını liidiye ndı pʊpɔzıɣ yɔ. Kpaɣ-ɖı nɛ ŋwolo nɛ ŋhɛyı ma nɛ-ŋ ɖɔ-yɔɔ.

17.11 Mal 4.6 Tʊma 3.21
17.12 Mat. 14.3,10
17.13 Mat. 11.14
17.14 Mrk 9.14 Luk 9.37
17.20 Mat. 21.21 Mrk 11.23 Luk 17.6 1Kɔr 13.2
17.22 Mrk 9.30-32; Luk 9.22, 43-45
17.24 Exo 30.13 Mrk 9.33

Weyi ɛkılı paɣlʊʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa yɔ

Maarkı 9:33-37 Lukı 9:46-48

18 Alıwaatʊ ndʊ tı-taa, Yesu tɔmkpɛlıkıyaa wobi ɛ-cɔlɔ nɛ pɔpɔzı-ı se: Ye mbʊ, akılı sɔsɔtʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa?

2 Peeye Yesu ya pıɣa cikpelaɣ nakɛyɛ nɛ ɛsu-kɛ pɛ-hɛkʊ taa. 3 Ɛtɔ se: Meheyiɣ-mı toovenim taa se ye ıtıpısunı mı-tı Ɛsɔ yɔɔ nɛ ıwɛɛ ɛzı piya cikpesi yɔ, ıkaɣ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa sʊʊ. 4 Pʊ-yɔɔ yɔɔ, weyi eluzuu ɛ-tı nɛ ɛwɛɛ ɛzı pıɣa cikpelaɣ kanɛ yɔ ɛnʊ kılıɣnı sɔsɔtʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa.

5 Ɛyʊ weyi ɛmʊʊ pıɣa cikpelaɣ nakɛyɛ ɛzı kanɛ yɔ, ma-hıɖɛ taa yɔ, ma ɛmʊwa. 6 Ɛlɛ, ye nɔɔyʊ eyeba nɛ piya cikpesi nzı sitisi mɔ-yɔɔ yɔ, sı-taa nakɛyɛ la kıwɛɛkum yɔ, pıkılı-ı weewee se padı e-liu nɛ namıyɛ nɛ potuzi-i pɛpɛdı teŋgu taa pitisi-i lim tɛɛ nɛ ɛñɔɔ lum nɛ ɛsı.

7 Pʊtɔɔ kedeŋa yɔɔ ɛyaa mbʊ piyeki se ɛyaa ɛla kıwɛɛkum yɔ, pʊ-yɔɔ! Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se mbʊ piyeki se ɛyaa ɛla kıwɛɛkum yɔ, pʊwɛɛ. Ɛlɛ, pʊtɔɔ ɛyʊ weyi ɛ-yɔɔ pıtuŋıɣna yɔ. 8 Ye ñe-nesi yaa ña-nıŋgbaŋaɣ eyekina se ŋtɔlı kıwɛɛkum taa yɔ, sɛtı nesi nzı yaa nıŋgbaŋaɣ ŋga nɛ ŋlɔ poliŋ. Pıkılı ɖeu se ŋwɛnı nesi kʊɖʊmsı yaa nıŋgbaŋaɣ kʊɖʊmaɣ nɛ ŋsʊʊ wezuu taa ɛzı ŋŋwɛnı nesi naalɛ yaa nıŋgbanzı naalɛ nɛ pɛpɛdı-ŋ tam tam miŋ taa. 9 Ye ñe-ɛzıyɛ eyekina nɛ ŋtɔlıɣ kıwɛɛkum taa yɔ, hɔɔzı-dı nɛ ŋlɔ poliŋ. Pıkılı ɖeu se ŋwɛnı ɛzıyɛ kʊɖʊmdıyɛ nɛ ŋsʊʊ wezuu taa ɛzı ŋŋwɛnı ɛza naalɛ nɛ pɛpɛdı-ŋ Gehenna miŋ taa.

18.1 Mrk 9.33 Luk 9.46
18.3 Mrk 10.14 Luk 18.16 1Kɔr 14.20 1Pı 2.2
18.4 Mrk 9.35
18.5 Mat. 10.42 Luk 9.48
18.6 Mrk 9.42 Luk 17.1,2
18.7 Luk 17.1 1Kɔr 11.19 Mat. 26.24
18.8 Mat. 5.29,30 Mrk 9.43,45
18.10 Keɣ 34.7 Ebr 1.14 Tʊma 12.15 Luk 1.19
18.11 Luk 9.56; 19.10
18.12 Luk 15.4
18.15 Lev 19.17 Luk 17.3 Yak 5.20
18.16 Way 19.15 Ebr 10.28

Heu kilebu eduuye

Lukı 15:1-7

10 Ukpa mı-tı se itaaniɣzi ɛyaa cikpema panɛ pa-taa nɔɔyʊ. Meheyiɣ-mı se pɛ-Ɛsɔ tiyiyaa naɣ man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛ-ɛsundaa. 11 Ɛyʊ Pıyalʊ kɔma se ɛya mba peleba yɔ, pa-ñʊʊ.

12 Imaɣzıɣ se ye nɔɔyʊ ɛwɛnı heŋ mınʊʊ nɛ ı-taa kʊɖʊm le, ɛlakı ɛzıma? Eeyeki heŋ 99 weyi ɛsaɣaa yɔ pʊʊ yɔɔ nɛ ɛdɛɛ nɛ ɛñını weyi eleba yɔ yaa we? 13 Ye ɛna-ı yɔ, meheyiɣ-mı toovenim se, ɛ-taa hʊlʊmʊʊnı-ı nɛ pıkılı kʊɖʊm fɛyı mınʊʊ weyi ɛsaɣaa yɔ. 14 Mbʊ ɖɔɖɔ mı-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛɛcaɣ se ɛyaa cikpema panɛ pa-taa nɔɔyʊ ele.

Ɛgbaɣdʊ weyi ɛyʊsʊʊnı-ŋ yɔ

Lukı 17:3-4

15 Ye ñɛ-ɛgbaɣdʊ ɛyʊsını-ŋ yɔ, wolo nɛ ŋwılı-ı mbʊ ɛlaba nɛ pıfɛyı ɖeu yɔ, mı-taa mi-ɖeke. Ye ɛnını-ŋ yɔ, ɖınɛ lɛ, ŋwabı ñɛ-ɛgbaɣdʊ. 16 Ye ıtanını-ŋ yɔ, kpaɣ ɛyʊ kʊɖʊm yaa ɛyaa naalɛ nɛ ña nɛ wɛ iwolo.

Pʊbʊ lɛ, pɔñɔɔzı tɔm tuŋa aseɣɖe tınaa naalɛ yaa naadozo tɔm yɔɔ.

17Ye ekizaa se ɛɛnɪɣnɪ-wɛ yɔ, yɔɔdɪ-tʊ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa. Ɛlɛ ye pɪkpɛndɪnɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ɖɔɖɔ, ekizaa se ɛɛnɪɣnɪ-ɖɪ yɔ, kpaɣ-ɪ ɛzɪ weyi ɛtɛkɛnɪ Yuda tʊ yɔ, yaa lambuu mʊyʊ.

18Meheyiɣ-mɪ toovenim se, mbʊ ɪtaŋ tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ yɔ, pataŋ-pʊ ɛsɔdaa. Mbʊ ɪyɛɖɪɣ tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ yɔ, pɛyɛɖɪɣ-pʊ ɛsɔdaa.

19Mantasɪɣ-mɪ heyuu se, ye mɪ-taa ɛyaa nabɛyɛ naalɛ ɛnɪnɪ ɖama tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ nɛ pasʊlʊmɪ pʊyʊ yɔ, man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛhaɣ-wɛ pʊ. **20**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖendɛ ɛyaa naalɛ yaa naadozo kpeɣli ma-hɪɖɛ taa yɔ, mɛwɛ pɔ-cɔlɔ.

Tʊmlaɖʊ weyi ɛɛnaɣ pʊtɔdɪyɛ yɔ

21Pɪyɛ ɲɔtɪnɪ-ɪ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se: Kɪbaɣlʊ, tɔm ɛzɪma pʊwɛɛ se menkpeɣ mɛ-ɛgbaɣdʊ weyi ɛyʊsʊʊnɪ-m yɔ? Pɪsɪnɪ tɔm lʊbɛ yaa we?

22Yesu heyi-i se: Maaheyiɣ-ŋ se pɪsɪnɪ tɔm lʊbɛ, ɛlɛ, tɔm **70**tɔm lʊbɛ taa.

23Pʊyɔɔ ɛsɔdaa kewiyaɣ nɪɣzɪnɪ wiyaʊ weyi ɛñɪnaɣ se e-yomaa ɛhɛyɪ-ɪ pa-kɪma yɔ. **24**Ɛpazɪ ɛ-kɪma pɔzʊʊ lɛ, pɔkɔnɪ-ɪ e-yom nɔɔyʊ, ɛɛtɔɔ-ɪ kɪmɪyɛ liidiyee kutokiŋ ɛgbaŋ ɛgbaŋ. **25**Abalʊ ɛnʊ, ɛɛnaɣ ɛzɪma mbʊ ɛla nɛ ɛhɛyɪ yɔ lɛ, ɛ-caa ha nɔɔ se pɛpɛdɪ ɛ nɛ ɛ-halʊ nɛ e-piya nɛ ɛ-ñɪma tɪŋa payɪ nɛ pɛhɛyɪ ɛ-kɪmɪyɛ.

18.17 Room 16.17 1Kɔr 5.9
18.18 Mat. 16.19 Yoh 20.23
18.19 Mat. 5.24 Mrk 11.24
18.21 Luk 17.4
18.22 Kol 3.13
18.25 2Awy 4.1 Neh 5.8

26Yom ɛnʊ, ɛtɔlɪ tataa nɛ elʊŋ ɛ-caa tɛɛ nɛ ɛtɔ se: Man-caa, tɔɔ ñɔ-hɔyɛ nɛ ŋna man-pʊtɔdɪyɛ, mankaɣ-ŋ ɖɪ hɛyʊʊ. **27**Ɛ-caa na ɛ-pʊtɔdɪyɛ nɛ ekpeɣ-i ɛ-kɪmɪyɛ ndɪ nɛ eyebi-i nɛ ɛɖɛɛ.

28Yom ɛnʊ, ɛlɪwa lɛ, esuluni ɛ-taabalʊ tʊmlaɖʊ lɛlʊ. Ɛlɛ ñaatɔɔ-ɪ kɪmɪyɛ liidiye pazɪ yem. Ɛlɛ ɛta e-liu tɛɛ nɛ ɛtɔ se: Hɛyɪ-m kɪmɪyɛ ndɪ ŋtɔɔ-m yɔ!

29Peeye taabalʊ ɛnʊ elʊŋ ɛ-tɛɛ nɛ etendiɣ-i se: Tɔɔ ñɔ-hɔyɛ nɛ ŋna man-pʊtɔdɪyɛ, mankaɣ-ŋ ɖɪ hɛyʊʊ.

30Ɛlɛ, lɛlʊ ɛnʊ etetisi nɛ ɛkpa-ɪ nɛ ewona ɛɖʊ salaka pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛhɛyɪ ɛ-kɪmɪyɛ yɔ. **31**Tʊmlaɖaa lɛlaa nɪ mbʊ pa-taabalʊ laba yɔ lɛ, pa-laŋa wɛɛkɪ siŋŋ. Peeye powoba nɛ pɛkɛdɪ pa-caa mbʊ pɪlaba yɔ, pɪ-tɪŋa payɪ.

32Peeye pa-caa ya yom ɛnʊ nɛ eheyi-i se: Yom kañadʊ ña! Menkpeɣ-ŋ ña-kɪmɪyɛ tɪŋa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋŋtendi-m se menkpeɣ-ŋ. **33**Pɪtaamʊna se ŋna ña-taabalʊ pʊtɔdɪyɛ ɛzɪ manaʊ ña-pʊtɔdɪyɛ yɔ yaa we? **34**Pa-caa ɛnʊ, ɛ-pana kpa nɛ eyele nɛ pakpa-ɪ nɛ paɖʊzɪ mba panazɪɣ ɛyaa yɔ pe-nesi tɛɛ se panazɪ-ɪ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ ɛhɛyɪ ɛ-kɪmɪyɛ tɪŋa yɔ.

35Mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛɛ. Ye mɪ-taa nɔɔyʊ etekpeɣ ɛ-ɛgbaɣ dʊ nɛ ɛ-laŋɪyɛ tɪŋa alɪwaatʊ ndʊ ɛyʊsʊʊnɪ-ɪ yɔ, man-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, mbʊ ɛkɔŋ-ɪ labʊ ɖɔɖɔ.

18.28 Mat. 20.2
18.35 Mrk 11.26 Yak 2.13

Halʊ kizuu tɔm

19 Yesu tɛm tɔm ndʊ yɔɔdʊʊ lɛ, ɛkʊyɪ Galilee egeetiye taa nɛ ewolo Yudee egeetiye taa Yɔɔrdaŋ pɔɔ wayɪ. **2**Samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ tɪŋ ɛ-wayɪ nɛ ɛla nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ.

3Farɪsɪ ñɪma wobi ɛ-cɔlɔ se patakɪ-ɪ. Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se: Pɪha nʊmɔʊ ɛyʊ se ɛdʒɔnɪ ɛ-halʊ paa mbʊ pʊ-yɔɔ yaa we?

4Ɛlɛ, Yesu pɔzɪ-wɛ se: ɩtakalɪ se ɖooo kiɖe tɛɛ lɛ, Laɖʊ Ɛsɔ
labɪ abalʊ nɛ halʊ na,
yaa we?
5Nɛ Ɛsɔ tɔ se:
Pʊ-yɔɔ yɔɔ, abalʊ yeki ɛ-caa nɛ e-ɖoo
nɛ ɛhɔkɪnɪ ɛ-tɪ nɛ ɛ-halʊ.
Pa naalɛ papɪsɪ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ.
6Pʊ-yɔɔ lɛ, patatasɪ kɛʊ ɛyaa naalɛ, ɛlɛ, papɪsɪ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ. Ye mbʊ, ɛyʊ ɛtaayasɪ mbʊ Ɛsɔ kpɛndaa yɔ.

7Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se: Ye pɪkɛ mbʊ lɛ, pɪlabɪ ɛzɪma ɖɔɖɔ nɛ Mooyiizi ñaɖʊ se abalʊ ɛcɛlʊ halʊ kizuu takayaɣ nɛ ɛdʒɔnɪ-ɪ yɔ?

8Ecosi-wɛ se: Mɪ-laŋa kpɪzɪŋ yɔɔ Mooyiizi ha-mɪ nʊmɔʊ se ikizi mɪ-halaa. Ɛlɛ, pɪtaawɛɛ mbʊ ɖooo kiɖe tɛɛ. **9**Ɛlɛ, meheyiɣ-mɪ se, ye nɔɔyʊ halʊ ɛtala acɛyɛ nɛ ɛdʒɔnɪ-ɪ nɛ ewolo nɛ ɛkpaɣ lɛlʊ yɔ, ɛlabɪ hayitu.

10Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa heyi-i se: Ye mbʊ pʊwɛɛ yɔ, pɪkɪlɪ wee wee se abalʊ ɛtaacazɪ kpaɣʊ halʊ.

19.1 Mrk 10.1 Yoh 10.40
19.2 Mat. 12.15
19.4 Kiɖ 1.27
19.5 Kiɖ 2.24 1Kɔr 6.16 Efɛ 5.31
19.7 Way 24.1 Mat. 5.31
19.9 Luk 16.18 1Kɔr 7.10,11
19.10 Adu 21.19
19.11 1Kɔr 7.7,17
19.12 1Kɔr 7.32,34
19.13 Mrk 10.13 Luk 18.15
19.14 Mat. 18.3
19.16 Mrk 10.17 Luk 18.18
19.18 Exo 20.13 Way 5.17

11Eheyi-wɛ se: Pɪtɛkɛ ɛyaa tɪŋa pɪzɪɣna nɛ petisi tɔm tʊnɛ, ɛlɛ, mba pe-ɖeke Ɛsɔ ha-wɛ ɖoŋ yɔ, mba pɪzɪɣna. **12**Nabɛyɛ wɛɛ nɛ paapɪzɪɣ nɛ pakpaɣ halaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, palʊlɪ-wɛ mbʊ. Ɛyaa nabɛyɛ ñalabɪna nɛ lɛlaa ñɛwɛɛ mbʊ. Piyele lɛlaa ñaakpakɪɣ halaa ɖɔɖɔ ɛsɔdaa kewiyaɣ yɔɔ. Weyi ɛpɪzɪɣ se etisi-tʊ yɔ, etisi.

Yesu ne piya cikpesi

Maarkɪ 10:13-16
Lukɪ 18:15-17

13Pʊwayɪ ɛyaa kpaɣ piya cikpesi nɛ powoni Yesu cɔlɔ se ɛtʊnɪ sɪ-yɔɔ nesi nɛ ɛsɛɛ sɪ-yɔɔ Ɛsɔ. Ɛlɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kalɪ ɛyaa mba.

14Peeye Yesu tɔm se: Iyele piya cikpesi. ɩtaaɖaŋ-sɪ se sɪkɔɔ mɔn-cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa mba pɛwɛ ɛzɪ nzɪ yɔ, mba tɪnɪ ɛsɔdaa kewiyaɣ. **15**Ɛtɪnɪ sɪ-yɔɔ nesi nɛ ɛkʊyɪ peeye nɛ ɛdɛɛ.

Evebu ñɪm tʊ

Maarkɪ 10:17-31 Lukɪ 18:18-30

16Peeye abalʊ nɔɔyʊ wobi Yesu cɔlɔ nɛ ɛtɔ se: Wɪlɪyʊ kɪbanʊ, pʊyʊ kɪbanʊ weyi pʊwɛɛ se mala nɛ mɛwɛnɪ tam tam wezuu?

17Ɛtɔ se: Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋyaɣ -m se kɪbanʊ? Nɔɔyʊ tɛkɛ kɪbanʊ nɛ pɪtasɪnɪ Ɛsɔ. Ye ŋcaɣ se ŋsʊʊ wezuu taa yɔ, ɖɔ paɣtʊ yɔɔ.

18Ɛpɔzɪ-ɪ se: Tʊtʊ lɛ ndʊ?
Yesu tɔ se:
Taakʊ ɛyʊ.
Taala hayitu.

Taamılı.
Taacɛtını lɛlʊ taa
19Ðʊ hıdɛ ña-caa nɛ ño-ɖoo.
Nɛ ŋsɔɔlı ɛyʊ lɛlʊ ɛzı
ŋsɔɔlʊʊ ña-maɣmaɣ ña-tı yɔ.
20Evebu ɛnʊ ecosi-i se: Mɔndɔm paɣtʊ ndʊ tı-tıŋa payı, tı-yɔɔ ɖooo me-evebitu taa. Ɛbɛ pʊwɛɛ se mantası labʊ yɔ?
21Yesu heyi-i se: Ye ŋcaɣ se ŋtʊʊzı nɛ ŋtɛ yɔ, wolo nɛ ŋpɛdı mbʊ ŋwɛna yɔ. Ŋkpaɣ pi-liidiye nɛ ŋtayı kʊñɔndınaa nɛ ŋwɛnı ñım ɛsɔdaa. Ŋlabı mbʊ lɛ, ŋkɔɔ nɛ ŋtıŋ ma-wayı.
22Evebu ɛnʊ, ɛnı mbʊ lɛ, ɛdɛɛnı laŋwɛɛkıyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɛwɛnı ñım sakıyɛ.
23Yesu heyi ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa se: Toovenim lɛ, meheyiɣ-mı se: Pʊwɛ kaɖɛ ñım tʊ se ɛsʊʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. **24**Mantasıɣ -mı heyuu se, Pʊwɛ kʊyʊndʊʊ kpaŋnɔ kɛlɛʊ se ɛsʊʊnı ɛcɔʊ pɔʊ taa pıkılı ñım tʊ se ɛsʊʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa.
25Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nı tɔm ndʊ lɛ, tıdıɣzı-wɛ pıŋŋ nɛ pɔtɔŋ se: Ðınɛ lɛ, apızıɣ nɛ ɛwɛnı ñʊʊ yabʊ yɔ?
26Yesu cɔnı-wɛ nɛ ɛtɔ se: Ɛyaa ɛɛpızıɣna, ɛlɛ, Ɛsɔ ñapızıɣ pıtıŋa.
27Peeye Pıyɛ cosi-i nɛ ɛtɔ se: Cɔnı ŋna, ɖıyebi pıtıŋa payı nɛ ɖıtıŋ ña-wayı. Ɛbɛ pılıɣ-ɖʊ pı-taa?
28Yesu heyi-wɛ se: Toovenim lɛ, meheyiɣ-mi se alıwaatʊ kɔŋ nɛ Ɛsɔ la pıtıŋa kıfam. Alıwaatʊ ndʊ tı-taa Ɛyʊ Pıyalʊ kɔŋ caɣʊ e-kewiyaɣ kpelaɣ koboyaɣ ñıŋga yɔɔ. Alıwaatʊ ndʊ lɛ, mba mı ıtıŋıɣ ma-wayı yɔ, ıcakı ɖɔdɔ kewiyaɣ kpelesi hiu nɛ naalɛ yɔɔ nɛ ıhʊʊnı Izrɛɛlı cejewe hiu nɛ naalɛ tɔm. **29**Ɛyaa mba patıŋa payı, peyebi ɖısı yaa ɖalaa yaa kɔɔnaa yaa neyaa yaa caa yaa ɖoo yaa halʊ yaa piya yaa hayım ma-hıdɛ yɔɔ yɔ, pakaɣ-pʊ mʊʊ tɔm mınʊʊ. Pakaɣ tam tam wezuu tıɣyʊʊ. **30**Ɛlɛ, ɛyaa mba pɛkɛ kɔɔnɔɔ ñuma yɔ, pa-taa sakıyɛ kɔŋ kɛʊ kɛtɛzaɣ ñuma nɛ kɛtɛzaɣ ñuma taa sakıyɛ ñɛkɛ kɔɔnɔɔ ñuma.

19.19 Lev 19.18 Mat. 15.4; 22.39 **19.21** Luk 12.33 Tʊma 2.45 1Tim 6.18 **19.23** Mat. 13.22 1Kɔr 1.26 1Tim 6.9,10 **19.26** Kiḍ 18.14 Yɔb 42.2 Yer 32.17 Zak 8.6 **19.27** Mat. 4.20 Luk 5.11 **19.28** Luk 22.28-30 1Kɔr 6.2,3 Wıl 2.26 **19.29** Mrk 10.29 Luk 18.29 **19.30** Mat. 20.16 **20.2** Mat. 18.28

Viiñı hayım taa tʊmlaɖaa eduuye

20 Ilcɔnı nɛ ına mbʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ nıɣzınaa kpem yɔ: Hayım tʊ nɔɔyʊ lını mbʊ tanaŋ nakʊyʊ tɛɛ cu se ɛmʊ tʊmlaɖaa nɛ pala tʊmıyɛ e-viiñı hayım taa. **2**Ɛ nɛ wɛ panını ɖama se ɛhɛyıɣ-wɛ liidiye deeniye kʊɖʊm evemiye taa. Peeye ewoni-wɛ se pala tʊmıyɛ ɛ-hayım mbʊ pı-taa.
3Pʊkɔma ɛzı ñıɣtʊ nakʊ yɔ lɛ, ɛlıı samaɣ ɖikpeɣliye nɛ ɛtası nabɛyɛ naʊ, paba sıŋ yem, paalakı pʊyʊ. **4**Ɛlɛ, eheyi-wɛ se: Mı-ɖɔdɔ, iwolo ıla tʊmıyɛ ma-hayum taa nɛ mɛhɛyı-mı mbʊ pʊmʊnaa yɔ. Nɛ paba wolo.
5Ɛtası lıʊ wısı siɣu taa nɛ ɖanaɣ ñıɣtʊ naadozo yɔɔ nɛ ɛla mbʊ ɖɔdɔ. **6**Pʊkɔma ɛzı ɖanaɣ ñıɣtʊ kagbaanzı yɔ lɛ, ɛtası lıʊ nɛ ɛmaɣnı nabɛyɛ, pasıŋ ɖɔdɔ yem. Ɛpɔzı-wɛ se: Pılabı ɛzʊma

nɛ ɪsɪŋ cɪnɛ kɪyakʊ nɛ kɪ-tɛɛ pilim nɛ ɪlakɪ pʊyʊ?

7Pocosi-i se: Nɔɔyʊ tamʊ-ɖʊ se ɖɪlabɪ-ɪ tʊmɪyɛ yɔɔ, ɖɪsɪŋ cɪnɛ yem.

Eheyi-wɛ se: Mɪ-ɖɔɖɔ, iwolo ma-hayɪm taa nɛ mɛhɛyɪ-mɪ mbʊ pʊmʊnaa yɔ.

8Wɪsɪ tɛma lɛ, hayɪm tʊ ɛnʊ eheyi weyi ɛcɔŋnɪ tʊmlaɖaa yɔɔ yɔ se: Yaa tʊmlaɖaa mba nɛ ŋhɛyɪ-wɛ pe-liidiye. Pazɪnɪ wayɪ wayɪ ñɪma nɛ ŋɖɪɣnɪ kajalaɣ ñɪma.

9Mba powobi hayɪm taa ɖanaɣ ñɪɣtʊ kagbaanzɪ yɔɔ yɔ, ɛhɛyɪ pa-taa paa weyi liidiye deeniye kʊɖʊm. **10**Kajalaɣ ñɪma na mbʊ lɛ, pamaɣzɪ se pamʊʊ nɛ pɪkɪlɪ mbʊ. Ɛlɛ pɛhɛyɪ paba ɖɔɖɔ paa weyi deeniye kʊɖʊm. **11**Peeye papazɪ pɪɣyɪnaʊ hayɪm tʊ ɛnʊ. **12**Pɔtɔm se: Ɛyaa panɛ, ñɪɣyʊʊ kʊɖʊmʊʊ palabɪ tʊmɪyɛ, ɛlɛ, ŋhɛyɪ ɖa nɛ wɛ liidiye ɖeyi ɖeyi. Ŋgʊ ɖa, pɪnɪ-ɖʊ nɛ tʊmɪyɛ labʊ evemiye pilim nɛ wɪsɪ ñaɣ-ɖʊ.

13Ɛlɛ, ecosi pa-taa lɛlʊ nɛ ɛtɔ se: Man-taabalʊ, montomuli-ŋ. Ma nɛ ŋ ɖɪnɪnɪ ɖama se ŋlakɪ tʊmɪyɛ nɛ mɛhɛyɪ-ŋ liidiye deeniye kʊɖʊm na. **14**Mʊ ñe-liidiye nɛ ŋɖɛɛ. Ɛlɛ, mañɪnɪɣ se mɛhɛyɪ ña nɛ wayɪ wayɪ tʊ ɖeyi ɖeyi. **15**Mɛnfɛyɪnɪ waɖɛ se malabɪnɪ me-liidiye mbʊ me-liu wɛɛ yɔ yaa we? Yaa man-camɪyɛ lakasɪ yɔɔ ŋlakɪ ɛzɪsɛmɪyɛ mbʊ?

16Mbʊ wayɪ wayɪ ñɪma kaɣ kɛʊ kajalaɣ ñɪma nɛ kajalaɣ ñɪma ñapɪsɪ wayɪ wayɪ ñɪma.

20.15 Mat. 6.23 Room 9.21
20.16 Mat. 19.30

Yesu tasɪɣ ɛ-sɪm tɔm yɔɔdʊʊ

Maarkɪ 10:32-34 Lukɪ 18:31-34

17Yesu kʊyaa nɛ ɛkpaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa lɛ, ɛkɛzɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ naalɛ mba nɛ hɔɔlʊʊ. **18**Ɛlɛ eheyi-wɛ nʊmɔʊ taa se: Iwelesi, ɖɪkpaɣʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa yɔ, pakaɣ kpaʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ paɖʊzɪ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa pe-nesi taa. Paba kaɣ ɛ-tɔm hʊʊ nɛ pakʊ-tʊ nɛ paɖʊ se pakʊ-ɪ. **19**Pakaɣ-ɪ kpaɣʊ nɛ paɖʊzɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pe-nesi taa nɛ paba woŋ-i nɛ polu-i agbazɛɛ nɛ pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ efemni siɖaa taa kɪyakɪŋ naadoo wiye.

20.17 Mrk 10.32 Luk 18.31
20.18 Mat. 16.21
20.19 Mat. 16.21 Tʊma 3.13

Mbʊ ɖoo nɔɔyʊ pɔzɪɣ yɔ

Maarkɪ 10:35-45

20Peeye Zebedee halʊ kpaɣ ɛ-pɪyalaa Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ nɛ powolo Yesu cɔlɔ. Ɛlɛ, elɪŋ ɛ-tɛɛ nɛ ewiini-i.

21Yesu pɔzɪ-ɪ se: Ɛbɛ ŋñɪnɪɣ?

Ecosi-i se: Man-pɪyalaa naalɛ yɔ. Ðʊ-m tamaɣ se pakaɣ caɣʊ ñe-kewiyaɣ taa, lɛlʊ ña-nɪwaŋ yɔɔ nɛ lɛlʊ ña-nɪmɪyɛ yɔɔ.

22Yesu cosi nɛ ɛtɔ se: lɪsɪŋ mbʊ ɪsʊlʊmʊʊ yɔ. lpɪzɪɣ ɪñɔɔ kɔpʊ ŋgʊ mɔnkɔŋ ñɔʊ yɔ? lpɪzɪɣ itisi mɪsʊʊ sɔnzɪ nzɪ mankaɣ tisuu yɔ ?

Pocosi-i se : Ɛɛɛ, ɖɪpɪzɪɣ.

23Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se: Toovenim, ɪkaɣ ñɔʊ kɔpʊ

20.20 Mrk 10.35 Mat. 4.21
20.21 Mat. 19.28
20.22 Mrk 14.36 Yoh 18.11
20.23 Tʊma 12.2 Room 8.17 Wɪl 1.9

ŋgʊ mɔnkɔŋ ñɔʊ yɔ nɛ itisi mʊsʊʊ sɔnzʊ nzʊ mɔnkɔŋ tisuu yɔ. Ɛlɛ, pʊtɛkɛ ma mahaɣnʊ nʊmɔʊ weyi ɛkaɣ ma-nʊwaŋ yɔɔ yaa ma-nʊmʊyɛ yɔɔ caɣʊ yɔ. Man-Caa kɔñɔɔzʊ lona ana nɛ ɛsʊ mba yɔ, mba ɛkaɣ-yɛ cɛlʊʊ.

24Yesu tɔmkpɛlʊkʊyaa hiu mba pʊkazaa yɔ, paba nʊ mbʊ lɛ, pa-taa wʊzʊnʊ Yakubu nɛ Yohanɛɛsʊ. **25**Ɛlɛ, Yesu yaa-wɛ ɛ-cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se: lsʊm mbʊ se, mba pɛkɛ awiya yɔ, ponuutuu pa-ajɛɛ taa ñʊma nɛ mba paba kɛ ɖoŋ tʊnaa yɔ, pawʊlʊɣ-wɛ po-ɖoŋ. **26**Pʊkaɣ mbʊ wɛʊ mʊhɛkʊ taa. Ɛlɛ, mʊ-taa weyi ɛcaɣ se ɛpʊsʊ sɔsɔ yɔ, ɛkɛ mʊ-tʊmlaɖʊ. **27**Weyi ɛcaɣ se ɛkɛ kɔɔnɔɔ tʊ mʊ-taa yɔ, ɛpʊsʊ mi-yom. **28**Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛyʊ Pʊyalʊ tɔkɔɔ se ɛyaa ɛlabʊ-ʊ tʊmʊyɛ. Ɛlɛ, ɛkɔma se ɛla ɛyaa tʊmʊyɛ nɛ ɛkpaɣ e-wezuu nɛ ɛha nɛ pʊkɛnʊ kʊhɛyʊʊ ŋgʊ kiholuu sakʊyɛ yɔ.

Yʊlʊmaa naalɛ yɔɔ cɛkʊ

29Palʊnʊ Yeriikoo tɛtʊ taa nɛ pɛɖɛɣ lɛ, samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ tʊŋʊɣ pa-wayʊ. **30**Yʊlʊmaa naalɛ nabɛyɛ kacaɣ peeye nʊmɔʊ nɔɔ. Panʊwa se Yesu tʊŋaɣnʊ peeye nɛ ɛɖɛɣ lɛ, pama kubusi nɛ pɔtɔŋ se: Kʊbaɣlʊ Daaviidi sayʊ, na ɖa-pʊtɔdʊyɛ!

31Peeye samaɣ ñazʊ-wɛ se posu. Ɛlɛ, pɛtɛzʊ kubusi mabʊ ɖoŋ se: Daaviidi Sayʊ, na ɖa-pʊtɔdʊyɛ!

32Ɛlɛ, Yesu sʊŋ nɛ ɛyaa-wɛ nɛ ɛtɔ se: Ɛbɛ ʊñʊnʊɣ se malabʊ-mʊ?

33Pocosi-i se: Kʊbaɣlʊ, ɖʊcaɣ se ɖɛ-ɛza ɛna.

34Peeye Yesu na pa-pʊtɔdʊyɛ nɛ etukini pɛ-ɛza nɛ patʊpazʊ nav nɛ patʊŋ ɛ-wayʊ.

Yesu sʊʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa

Maarkʊ 11:1-10
Lukʊ 19:28-40
Yohanɛɛsʊ 12:12-19

21 Pɔñɔtʊnʊ Yeruusalɛm, Bɛtfaajee haɖaa taa Oliiviye pʊʊ cɔlɔ lɛ, Yesu yaa ɛ-tɔmkpɛlʊkʊyaa naalɛ nɛ etiyi-wɛ. **2**Eheyi-wɛ se: Iwolo haɖaa mba pɛwɛ mʊ-ɛsʊndaa yɔ pa-taa. ltʊtalʊɣ lɛ, ʊmakʊnʊ paɖʊ kpaŋaɣ nakɛyɛ nɛ ke-piye. lhɛɖʊ-wɛ nɛ ʊkɔnʊ-m. **3**Ye nɔɔyʊ ɛpɔzʊ-mʊ natʊyʊ lɛ, icosi-i se: Kʊbaɣlʊ liu wɛ-wɛ. Pʊdʊ tiyeki-mʊ nɛ ʊɖɛɛ.

4Pʊnɛ pʊlabʊ pʊtʊŋa payʊ se tɔm ndʊ ɛsɔtɔm ɖɛzʊyʊ kɔyɔɔdaa yɔ, tʊla. **5**Ndʊ lɛ se:

Iheyi Siiyɔn tɛtʊ taa pɛlɛ se:
Cɔnʊ ŋna, ñe-wiyav kɔŋ
ñɔ-cɔlɔ,
ɛwɛ hɛɛɛ nɛ ɛcaɣ kpaŋaɣ
nɛ ke-piye.

6Yesu tɔmkpɛlʊkʊyaa woba nɛ pala ɛzʊ eeheyuu-wɛ yɔ. **7**Patanʊ kpaŋaɣ nɛ ke-piye nɖʊ ɛ-cɔlɔ lɛ, pɔpɔ pɔ-yɔɔ wondu kpaŋaɣ ŋga nɛ ke-piye pɔ-yɔɔ nɛ pakpazʊ-ʊ nɛ ɛcaɣ. **8**Ɛyaa sakʊyɛ hɔzʊ pɔ-yɔɔ wondu nɛ

20.24 Mrk 10.41 Luk 22.24
20.26 1Pʊ 5.3 Mrk 9.35
20.27 Mat. 18.4
20.28 Fil 2.7 1Pʊ 1.19
20.29 Mrk 10.46 Luk 18.35
20.30 Mat. 9.27
21.1 Zak 14.4 Mrk 11.1 Luk 19.29
21.5 Eza 62.11 Zak 9.9
21.6 Mrk 11.4
21.7 2Awy 9.13
21.8 Lev 23.40 Yoh 12.13

pɔpɔ nʊmɔʊ taa ɖendɛ ɛtɪŋaɣ naɣ yɔ, nɛ lɛlaa ñɛcɛ tɪŋ hatʊ nɛ pɔpɔ. 9Ɛyaa mba paawɛ Yesu ɛsɪndaa nɛ mba patɪŋaɣ ɛ-wayɪ yɔ, pokoɣaɣ nɛ pɔtɔŋ se:

Ozaana, Daaviidi sayɪ!
Pasa weyi ɛkɔŋ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ taa yɔ!
Ozaana! Pasa Ɛsɔ ɖooo ɛsɔdaa.

10Ɛsʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa lɛ, piseɣti ɛyaa tɪŋa nɛ pɔpɔzʊʊ se: Anɪ yɔ ɛnɛ?

11Samaɣ kocosaɣ se: Ɛnʊ lɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Yesu weyi ɛlɪnɪ Nazarɛɛtɪ, Galilee egeetiye taa yɔ.

Yesu sʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa

Maarkɪ 11:15-18 Lukɪ 19:45-48

12Yesu sʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛɖɔɔnɪ pɛdɪyaa nɛ yaɖaa pa-tɪŋa payɪ peeye. Etuzi liidiye lɛɣzɪyaa taabɪlɪnaa nɛ halikukunaa pɛdɪyaa kpelesi nɛ ɛpɛɖɪ. 13Eheyi-wɛ se: Pamawa se:

Pakaɣ man-ɖɪɣa yaʊ se,
Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ.
Ɛlɛ mɪkpaɣ-kɛ nɛ ɪpɪsɪ
mɪlaa sɔsaa ɖɪmɛlɪyɛ!

14Ɛwɛ peeye mbʊ lɛ, taladɪnaa nɛ yʊlʊmaa powolo ɛ-cɔlɔ nɛ ɛla nɛ pɔ-yɔɔ cɛ. 15Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa paawɛ peeye ɖɔɖɔ. Pana pita lakasɪ nzɪ ɛlakaɣ yɔ nɛ panɪ piya kou se: Ozaana Daaviidi sayɪ! Peeye pɪwɪzɪ-wɛ.

16Pɔpɔzɪ-ɪ se: Ŋnɪɣ ndʊ piya nzɪ yɔ, sɪyɔɔdʊʊ yɔ?

21.9 Keɣ 118.26 Mat. 23.39
21.10 Mrk 11.15 Luk 19.45 Yoh 2.13,15
21.11 Mat. 2.23 Luk 7.16 Yoh 6.14; 7.40
21.12 Mrk 11.11 Luk 19.45 Yoh 2.15 Way 14.25
21.13 Eza 56.7 Yer 7.11
21.16 Keɣ 8.2
21.17 Mrk 11.11 Yoh 11.18
21.18 Mrk 11.12
21.19 Mrk 11.13
21.20 Mrk 11.20
21.21 Luk 17.6 1Kɔr 13.2 Yak 1.6
21.22 Mrk 11.24 Luk 11.9 Yak 5.16 1Yoh 3.22; 5.14
21.23 Mrk 11.27 Luk 20.1 Tʊma 4.7; 7.27

Yesu cosi-wɛ se: Ɛɛɛ. Ɪtakalɪ ndʊ pamawa yɔ yaa we? Ndʊ lɛ se:

Ŋyeba nɛ piya ajama nɛ
nzɪ sɪɖɪɣni mʊzʊʊ yɔ,
sɪsam-ŋ nɛ sɪ-nɔsɪ.

17Pʊwayɪ Yesu yebi-wɛ nɛ ɛlɪnɪ tɛtʊ taa nɛ ewolo Betaanii haɖaa taa nɛ ɛsʊʊ.

Fiigiyee tɪʊ wɪlaa

Maarkɪ 11:12-4, 20-26

18Tɛʊ fema lɛ, Yesu kʊyɪ nɛ ɛpɪsɪɣ tɛtʊ taa nɛ ñɔɔsɪ kpa-ɪ. 19Ɛna fiigiye tɪʊ nakʊyʊ nʊmɔʊ nɔɔ nɛ ewolo kɪ-tɛɛ. Ɛlɛ, ɛmaɣ nɪ hatʊ ɖeke kʊ-yɔɔ kpemm nɛ ɛtɔ se: Ŋŋkaɣ tasʊʊ piye lʊlʊʊ widɪyi kaʊ. Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, tɪʊ ŋgʊ kɪcaŋ nɛ kɪwɪlɪ kpaagbaa.

20Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa na mbʊ lɛ, pɪɖɪɣzɪ-wɛ nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se: Ɛzɪma fiigiye tɪʊ ŋgʊ kɪwɪlɪ kpaagbaa mbʊ?

21Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɪ se, ye ɪwɛnɪ lidaʊ nɛ ɪpʊtʊʊ yɔ, ɪpɪzɪɣ ɪla mbʊ malabɪ fiigiye tɪʊ kʊnɛ yɔ. Ɛlɛ pɪsɪɣnɪ pi-ɖeke, halɪ ɪpɪzaɣ se iheyi pʊʊ kʊnɛ se: “Kpɛzɪ peeye nɛ ŋwolo ŋtɔlɪ teŋgu taa” nɛ pɪla mbʊ ɖɔɖɔ. 22Mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ ɪsʊlʊmʊʊ Ɛsɔ mɪ-adɪma taa nɛ lidaʊ yɔ, ɪmʊʊ-pʊ.

Le Yesu ɖoŋ lɪɣna?

Maarkɪ 11:27-33 Lukɪ 20:1-8

23Yesu sʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛwɪlaɣ tɔm lɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñɪma sɔsaa powolo

ɛ-cɔlɔ nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se: Ðoŋ weyi ŋlakɪnɪ mbʊ? Aha-ŋ ɖoŋ ɛnɪ?

24Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Ma ɖɔɖɔ mɔnpɔzɪɣ-mɪ tɔm natʊyʊ. Ye icosi-m yɔ, meheyiɣ-mɪ ɖɔɖɔ ɖoŋ weyi malakɪnɪ mbʊ yɔ. **25**Yohanɛɛsɪ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ lɪnɪ le? Ɛsɔdaa yaa ɛyaa cɔlɔ?

Peeye pɔyɔɔdaɣnɪ ɖama nɛ pɔtɔŋ se: Ye ɖɪtɔm se: Ɛsɔdaa yɔ, ɛkaɣ-ɖʊ pɔzʊʊ se: Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ itetisi ɛ-yɔɔ yɔ? **26**Ɛlɛ, ye ɖɪtɔm se: Ɛyaa cɔlɔ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣ-ɖʊ nɛ samaɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa tɪŋa tisaa se Yohanɛɛsɪ kɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ nɔɔyʊ.

27Peeye pocosi Yesu nɛ pɔtɔ se: Ðɪusɪŋ.

Eheyi-wɛ se: Ma ɖɔɖɔ, maaheyiɣ-mɪ ɖoŋ weyi malakɪnɪ mbʊ yɔ.

Pɪyalaa naalɛ eduuye

28Yesu heyi-wɛ se: Se we ɪmaɣzɪɣ tɔm tʊnɛ tɪ-yɔɔ? Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ piya naalɛ. Nakʊyʊ wiye lɛ, eheyi sɪ-taa sɔsɔɔ se: Man-pɪɣa, sɔnɔ wolo ma-hayɪm taa nɛ ŋlabɪ-m tʊmɪyɛ.

29Ɛlɛ, kocosi-i se: Maawoki. Pɪkɛdaa lɛ, kapɪsʊnɪ ka-tɪ nɛ kowolo.

30Abalʊ ɛnʊ, ewobi lɛɛka cɔlɔ nɛ eheyi kaka ɖɔɖɔ mbʊ. Kaka cosi-i se: Caa, mowoki. Ɛlɛ kotowolo.

31Sɪ-naalɛ sɪ-taa lɛ, ŋga labɪ mbʊ ka-caa liu wɛɛ yɔ?

Pɔtɔ se: Kajalaɣ tʊ.

21.26 Mat. 14.5 Mrk 6.20
21.31 Luk 7.29,50

Yesu heyi-wɛ se: Toovenim taa lɛ, meheyiɣ-mɪ se, lambuu mʊyaa nɛ halaa hayitu laɖaa pɛɖɛɣ-mɪ nɔɔ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. **32**Yohanɛɛsɪ kɔmnɪ mɪ-yɔɔ nɛ tʊʊzʊtʊ nʊmɔʊ nɛ itetisi ɛ-yɔɔ. Lambuu mʊyaa nɛ halaa hayisi petisi ɛ-yɔɔ. Ɩna mbʊ lɛ, ɪtapɪsʊnɪ nɪ-tɪ se itisi ɛ-tɔm.

Ɛyaa mba palakɪ tʊmɪyɛ viiñɪ hayɪm taa yɔ, pe-eduuye

Maarkɪ 12:1-12 Lukɪ 20:9-19

33Yesu tɔm se: Iwelesi eduuye lɛɛɖɛ. Tɛtʊ tʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ ɛsɔ tɪŋ weyi popuu e-pee sʊlʊm yɔ ɛ-hayɪm nabʊyʊ taa nɛ ɛcɔzɪ-pʊ koloŋa. Ehuyi pɔʊ ŋgʊ kɪ-taa pañazʊʊ tɪŋ pee lɪm yɔ nɛ ɛma tilimiye ŋɖɪ ɖɪ-yɔɔ pasɪŋɪɣ nɛ pefeŋuu yɔ. Ɛkpaɣ ɛyaa se pɔcɔnɪ hayɪm mbʊ pʊ-yɔɔ nɛ ɛɖɛɛ nʊmɔʊ. **34**Tɪŋ pee koyuu talaa lɛ, abalʊ ɛnʊ ɛkʊsɪ e-yomaa nɛ etiyi-wɛ se powolo tʊmlaɖaa cɔlɔ nɛ pamʊ e-ɖeɖe nɛ pɔkɔnɪ-ɪ.

21.32 Mat. 3.1 Luk 3.12,13
21.33 Mrk 12.1-12 Luk 20.9-19
21.35 2Kro 36.16 Mat. 23.34 Tʊma 7.52
21.38 Yoh 11.53 Tʊma 4.27

35Ɛlɛ tʊmlaɖaa mba, pakpa yomaa mba. Pamabɪ lɛlʊ nɛ pakʊ lɛlʊ nɛ payaɣ lɛlʊ pɛɛ. **36**Hayɪm tʊ ɛnʊ, ɛtasɪ kʊsʊʊ yomaa lɛlaa nɛ pakɪlɪ mba eetiyaa yɔ ɖɔʊ nɛ etiyi-wɛ. Patalaa lɛ, tʊmlaɖaa mba, pakpa-wɛ nɛ palabɪ-wɛ ɛzɪ paalabʊ kajalaɣ ñʊma yɔ. **37**Pʊwayɪ ɛtɛzɪnɪ-wɛ ɛ-pɪyalʊ tiyinaʊ nɛ ɛtɔŋ se: Pakaɣ man-pɪyalʊ ñam.

38Ɛlɛ tʊmlaɖaa mba, pana ɛ-pɪyalʊ lɛ, pɔyɔɔdɪnɪ ɖama se:

lınaɣ weyi ɛkaɣ kpaɣʊ ɛ-caa ñum yɔ, ıkɔɔ nɛ ɖıkʊ-ı nɛ ɖımʊ ɛ-ñum. **39**Peeye pakpa-ı nɛ pɔlɔ nɛ koloŋa wayı nɛ pakʊ-ı.

40Hayım tʊ ɛnʊ ɛkɔŋ lɛ, ɛbɛ ɛkaɣ tʊmlaɖaa mba labʊ?

41Pɔtɔ se: Ɛkaɣ ɛyaa ɛzaɣaa mba kʊʊ, pılakı-ı pʊtɔdıyɛ kaʊ. Ɛlɛ, ɛkpaɣ ɛ-hayım mbʊ nɛ ɛɖʊzı tʊmlaɖaa lɛlaa nesi tɛɛ nɛ paba ñaacɛlı e-ɖeɖe pee koyuu alıwaatʊ.

42Yesu heyi-wɛ se: ltakalı Ɛsɔ tɔm yaa we ? Pamawa se:

Pıyɛ ŋɖı kuduyiŋ mayaa
kpaɣaɣ nɛ pɔlɔ yɔ,
Ŋɖı pısını, ŋɖı ɖıkılı wɛnaʊ
wazaɣ yɔ.
Kıbaɣlʊ cɔlɔ pılınaa.
Pıkɛ mbʊ piɖe pıŋŋ
ɖɛ-ɛsındaa yɔ.

43Pʊ-yɔɔ meheyiɣ-mı se, pakaɣ -mı lızʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa nɛ pakpaɣ-kɛ nɛ pɛcɛlı ɛyaa mba pakaɣ lʊlʊʊ ke-pee yɔ. **44**Weyi ɛtɔlʊʊ pıyɛ nɖı ɖı-yɔɔ yɔ, ɛmızıɣ kpɛdɛɛɛ. Weyi ɛ-yɔɔ pıyɛ nɖı ɖıtɔlʊʊ yɔ, pʊtɔyıtıɣ-ı.

45Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Farısı ñuma panı aduwa ana lɛ, pana se mba etuu-yɛ. **46**Pañınaɣ nʊmɔʊ ŋgʊ paatıŋ nɛ pakpa-ı yɔ, ɛlɛ, peseɣaɣ samaɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kakpaɣ-ı se ɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊ nɔɔyʊ.

Halıkpaɣyɛ kazandʊ eduuye

Lukı 14:15-24

22 Yesu kakpaɣ tɔm nɛ ɛtası-wɛ yɔɔdınaʊ aduwa taa. **2**Ɛtɔm se: Ɛsɔdaa kewiyaɣ wɛ ɛzı wiyaʊ weyi ɛlabı ɛ-pıyalʊ halıkpaɣyɛ kazandʊ yɔ. **3**Etiyi e-yomaa se powolo nɛ payaa mba paaya-wɛ ti-ɖeɖe yɔ. Paya-wɛ lɛ, paba kizi se paawoki.

4Ɛtası e-yomaa lɛlaa tiyuu nɛ ɛtɔ se: Iheyi mba ɖıyawa yɔ se: lcɔnı ına, mɛntɛm naŋ nɛ kpına wena awɛ num yɔ kʊʊ nɛ mala tɔɔnaɣ. Mɔñɔɔzı pıtıŋa payı nɛ maɖaŋnı-mı. lkɔɔ halıgbaɣyɛ kazandʊ tɔɔnaɣ ɖeɖe.

5Ɛlɛ piteheyi mba paaya-wɛ yɔ, natʊyʊ nɛ pɛɖɛɛ pe-ɖeɖe pe-ɖeɖe: Lɛlʊ ɛ-hayım taa nɛ lɛlʊ ɛ-tadıyɛ ɖeɖe. **6**Pısɛɣ mba yɔ, paba ñakpa yomaa mba nɛ panazı-wɛ nɛ pakʊ-wɛ. **7**Wiyaʊ nı tɔm ndʊ lɛ, pıwızı-ı. Peeye etiyi ɛ-sɔjanaa nɛ powolo nɛ pakʊ ɛyaa kʊyaa mba nɛ pɔsɔ pɛ-tetʊ miŋ.

8Ɛlɛ eheyi e-yomaa se: Halıkpaɣyɛ kazandʊ tɔɔnaɣ pıwa, ɛlɛ mba paaya-wɛ yɔ, pataamʊna. **9**Ye mbʊ, iwolo habɛ yɔɔ nɛ ıyaa mba patıŋa payı ıkatıɣ yɔ nɛ pɔkɔɔ halıkpaɣ yɛ kazandʊ tɔɔnaɣ ɖeɖe. **10**Yomaa mba palıı habɛɛ yɔɔ nɛ pekpeɣli mba patıŋa payı pakataa yɔ. Paya kıbama nɛ azaɣaa nɛ powoni-wɛ nɛ posu kuduyuu ŋgʊ kı-taa pɔtɔkı kazandʊ ndʊ yɔ pam.

11Wiyaʊ sʊwa se ɛna mba paya-wɛ yɔ lɛ, ɛmaɣnı abalʊ nɔɔyʊ peeye etosuu halıkpaɣ yɛ kazandʊ toko. **12**Ɛlɛ ɛpɔzı-ı

21.41 Luk 21.24
21.42 Keɣ 118.22 Eza 28.16 Tʊma 4.11 Efɛ 2.20 1Pı 2.6,7
21.43 Mat. 8.12
21.44 Eza 8.14,15 Dan. 2.44
21.46 Yoh 7.40
22.1 Luk 14.16 Wıl 19.7,9
22.4 Adı 9.2
22.7 Dan. 9.26 Luk 19.27
22.8 Tʊma 13.46
22.10 Mat. 13.38,47
22.11 Room 3.19 Wıl 3.4

se: Taŋ! ŋgʊ ŋtɪŋaa nɛ ŋsʊʊ cɪnɛ nɛ ŋtosuu halɪkpaɣyɛ kazandʊ toko? Ɛlɛ abalʊ ɛnʊ esuma.

13Peeye wiyaʊ ɛnʊ eheyi ɛ-tʊmladaa se: lhɔkɪ e-nesi nɛ ɛ-nʊŋgbanzɪ nɛ ʊɔ-ɪ awayɪ cɪkpɛndʊʊ taa. Peeye wiluu nɛ kela salʊʊ pɛwɛɣ.

14Paya ɛyaa sakɪyɛ, ɛlɛ, pazɪ palɪzɪɣ pa-taa.

Wiyaʊ sɔsɔ lambuu

Maarkɪ 12:13-17
Lukɪ 20:20-26

15Farɪsɪ ñuma woba nɛ pala ketizaɣ se pana ɛzuma mbʊ paala nɛ pañɪ Yesu nɔɔ cɔlɔ tɔm nɛ pakpa-ɪ yɔ. **16**Peeye petiyi pɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nabɛyɛ nɛ Eroodi hɔɔlʊʊ taa ñuma nabɛyɛ se powolo nɛ peheyi-i se: Wɪlɪyʊ, dɪnawa se ŋkɛ ɛyʊ weyi ɛyɔɔdʊʊ toovenim yɔ nɛ ŋwɪlɪɣ Ɛsɔ nʊmɔʊ toovenim yɔɔ. Sɔɔndʊ ɛɛkpaɣ-ŋ nɛ nɔɔyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋŋcɔŋnɪ ɛyaa ɛsɪndaa. **17**Heyi-dʊ ndʊ ŋmaɣ zɪɣ tʊnɛ tɪ-yɔɔ yɔ: Ða-paɣtʊ haɣ-dʊ nʊmɔʊ se dɪhɛyɪ wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ lambuu yaa dɪtaahɛyɪ-ɪ?

18Yesu ñɛtɛm sʊm pa-kañatʊ nɛ eheyi-wɛ se: Pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñuma mɪ, ɛbɛ yɔɔ ɪtakʊʊ-m ? **19**Liidiye pɔɔyaɣ ŋga pɛhɛyɪɣ nɪ-kɛ lambuu yɔ, ɪkɔnɪ-m kɛ nɛ mana. Peeye pɔkɔnɪ-ɪ liidiye pɔɔyaɣ ŋga payaɣ se Deniye yɔ. **20**Ɛlɛ, ɛpɔzɪ-wɛ se: A-kɪlɛmʊʊ nɛ a-hɪdɛ pɛwɛ kɔ-yɔɔ ?

21Pocosi-i se: Sezaarɪ.

Ɛlɛ eheyi-wɛ se: lcɛlɪ Sezaarɪ mbʊ pɪkɛ ɛ-ñum yɔ, nɛ Ɛsɔ mbʊ pɪkɛ ɛlɛ ñɪm yɔ.

22Panɪ mbʊ lɛ, pɪdɪɣzɪ-wɛ yem nɛ peyebi-i nɛ pacaŋ nɛ pɛdɛɛ.

Halɪkpaɣyɛ fɛyɪ sɪdaa fem wayɪ

Maarkɪ 12:18-27 Lukɪ 20:27-39

23Saduki ñuma mba pɔtɔŋaɣ se sɪdaa eefeŋ yɔ, pɔkɔm puwiye ndɪ dɔdɔ Yesu cɔlɔ nɛ pɔpɔzɪ-ɪ tɔm natʊyʊ. **24**Pɔtɔm se: Wɪlɪyʊ, Mooyiizi tɔm se: Ye ɛyʊ nɔɔyʊ ɛsɪba nɛ ɛfɛyɪnɪ pɪɣa yɔ, e-neu hɔŋ e-lelu nɛ ɛlʊlɪ-ɪ piya dalʊ hɪdɛ taa. **25**Ŋgʊ ɛyaa nabɛyɛ kɛwɛnɪ mbʊ dɛ-hɛkʊ taa, pɛkpɛndɪ lʊbɛ pa-caa cɔlɔ. Pa-taa sɔsɔ kpaɣ halʊ nɛ ɛkɔɔ ɛsɪ ɛfɛyɪnɪ pɪɣa. Mbʊ eyebi ɛ-halʊ nɛ e-neu. **26**Mbʊ dɔdɔ pɪlabɪ naalɛ-tʊ nɛ tozo tʊ mbʊ nɛ pɪtalɪnɪ lʊbɛ tʊ. **27**Pʊwayɪ halʊ ɛnʊ ɛsɪ dɔdɔ. **28**Lɛɛlɛɛyɔ, dɪpɔzʊʊ-ŋ se: Sɪdaa fem wiye, pa-taa anɪ kɛɣnɪ halʊ tʊ ? Ŋgʊ patɪŋa pakpaɣ-ɪ.

29Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: lwɛɛ nɛ ɪcɛtɪɣ mɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪŋ Ɛsɔ tɔm nɛ Ɛsɔ dɔŋ. **30**Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ fezuu sɪdaa yɔ, abalaa ɛɛkpakɪɣ halaa nɛ halaa ñaawalɪɣ dɔdɔ. Pɛwɛɣ ɛzɪ Ɛsɔ tiyiyaa mba pɛwɛ ɛsɔdaa yɔ. **31**Piyele sɪdaa fem tɔm yɔɔ lɛ, ɪtakalɪ ndʊ Ɛsɔ heyi-mɪ yɔ, yaa we? **32**Ɛtɔm se:

Ma lɛ Abraham Ɛsɔ nɛ Izaakɪ Ɛsɔ nɛ Yakubu Ɛsɔ.

22.13 Mat. 8.12
22.14 Mat. 20.16
22.15 Mrk 12.13 Luk 20.20
22.19 Mat. 20.2
22.21 Mat. 17.25 Room 13.7
22.23 Mrk 12.18 Luk 20.27 Tʊma 23.8
22.24 Way 25.5
22.29 Yoh 20.9
22.30 1Yoh 3.2
22.32 Exo 3.6,16 Tʊma 7.32

Ɛsɔ tɛkɛnɪ sɪɖaa Ɛsɔ, ɛlɛ, mba pɛwɛnɪ pɛ-ɛzaa yɔ, pɛ-Ɛsɔ .

33Samaɣ nɪ tɔm ndʊ lɛ, pɪɖɪɣ zɪ-kɛ yem ɖɪɣ ɖɪɣ.

Paɣtʊ ndʊ tɪkɪlɪ lɛɛtʊ yɔ

34Farɪsɪ ñʊma nɪwa se Yesu yɔɔdaa nɛ Saduki ñʊma tapɪzɪ nɛ pocosi natʊyʊ lɛ, pekpeɣli ɖama. 35Pa-taa lɛlʊ weyi ɛkɛ paɣtʊ wɪlɪyʊ yɔ, ɛpɔzɪ Yesu tɔm se ɛtakɪ-ɪ. 36Ɛtɔm se: Wɪlɪyʊ, Ɛsɔ paɣtʊ tɪŋa taa lɛ, ndʊ tɪkɪlaa?

37Yesu cosi-i se:

Pʊwɛɛ se ŋsɔɔlɪ Kɪbaɣlʊ ñɛ-Ɛsɔ nɛ ña-laŋɪyɛ pilim nɛ ñe-ciyam tɪŋa nɛ ña-lɪmaɣza tɪŋa.

38Ndʊ lɛ kajalaɣ paɣtʊ nɛ ndʊ tɪkɪlɪ Ɛsɔ paɣtʊ tɪŋa taa payɪ yɔ. 39Tɪ-wayɪ ñʊndʊ ndʊ tɪwɛ ɛzɪ ndʊ yɔ, tʊtʊ yɔ:

Pʊwɛɛ se ŋsɔɔlɪ ɛyʊ lɛlʊ ɛzɪ ŋsɔɔlʊʊ ña-maɣmaɣ ña-tɪ yɔ.

40Paɣtʊ tɪŋa nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa tɔm palɪnɪ paɣtʊ tʊnɛ tɪ-naalɛ tɪ-taa.

Meesiya kɛ a sayɪ ?

Maarkɪ 12:35-37 Lukɪ 20:41-44

41Farɪsɪ ñʊma kpeɣli ɖama lɛ, Yesu pɔzɪ-wɛ tɔm natʊyʊ. 42Ɛtɔm se: Se we ɪmaɣzɪɣ Meesiya yɔɔ? Ɛkɛ a-sayɪ?

Pocosi-i se: Daaviidi sayɪ.

43Eheyi-wɛ se: Ye mbʊ, pɪlabɪ ɛzʊma nɛ Kalɪzaɣ yele nɛ Daaviidi yaa-ɪ se Kɪbaɣlʊ yɔ? 44Ɛtɔm se:

Kɪbaɣlʊ heyi man-Kɪbaɣlʊ se:
Caɣ ma-nɪwaŋ yɔɔ
Pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ
ndʊ manpɪsɪ ño-koyindinaa
ña-nɪŋgbanzɪ ɖɪsɪyɛ yɔ.

45Ye Daaviidi maɣmaɣ ɛya-ɪ se Kɪbaɣlʊ, ɛzʊma ɛtasɪ kɛʊ ɛ-sayɪ yɔ? 46Nɔɔyʊ taapɪzɪɣ se ecosi natʊyʊ. Kpaɣnɪ puwiye ndɪ, nɔɔyʊ tɪtasɪ katʊʊ se ɛpɔzɪ-ɪ natʊyʊ.

Nɔsɪ kɪdɛkɛdɪsɪ 7 lɔʊ

Maarkɪ 12:38-40 Lukɪ 20:45-47

23 Peeye Yesu kɛzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛyaa samaɣ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔ-yɔɔ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ. 2Ɛtɔm se: Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma pacakɪ Mooyiizi kpelaɣ yɔɔ. 3Ɩɖɔkɪ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ peheyiɣ-mɪ yɔ nɛ ɪɖɔ tɪ-yɔɔ. Ɛlɛ, ɪtaala ɛzɪ palakʊʊ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paalakɪ mbʊ pa-maɣmaɣ peheyiɣ ɛyaa se pala yɔ. 4Pɔhɔkɪɣ yuŋ sʊʊtʊ ndʊ tɪwɛ kaɖɛ sɪɣlʊʊ yɔ nɛ pasɪɣ ɛyaa hasazɪ yɔɔ ɛlɛ, pa-maɣmaɣ paañɪnɪɣ tukunaʊ nɛ pe-niye.

5Palakɪ pɪtɪŋa payɪ se ɛyaa ɛna-wɛ. Pamaɣ Ɛsɔ tɔm nɛ paɖʊ aɖakasɪ cikpesi nzɪ sɪkɪlɪ walʊʊ yɔ, sɪ-taa nɛ paɖʊʊ pɔ-yɔɔ. Palakaɣ ɖɔɖɔ nɛ nimee wena paɖʊʊ po-tokonaa tɛɛ yɔ, akɪlɪɣ ɖalʊʊ. 6Pɔsɔɔlaa se pacaɣ lona sɔsɔna taa Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ taa nɛ kazandʊ ɖeɖe. 7Pe-liu wɛɛ se ɛyaa ɛsɛʊ-wɛ ɛyaa ɖikpeɣliye nɛ payaɣ-wɛ se Raabii Raabii.

8Ɛlɛ, mɪ yɔ, itaayele nɛ payaa-mɪ se Raabii. Ɛyʊ kʊɖʊm ɖeke kɛŋnɪ mɪ-wɪlɪyʊ, ɛnʊ lɛ Meesiya. Mɪ-tɪŋa ɪkɛ ɛgbaɣ dɪnaa. 9Ɩtaayaa nɔɔyʊ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ se Caa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ,

22.33 Mat. 7.28
22.34 Mrk 12.28
22.35 Luk 10.25
22.37 Way 6.5
22.39 Lev 19.18
22.40 Mat. 7.12 1Tim 1.5
22.41 Mrk 12.35 Luk 20.41
22.44 Key 110.1 Mat. 26.64
22.46 Luk 14.6; 20.40
23.2 Neh 8.4,8 Mal 2.7 Mrk 12.38 Luk 20.45
23.3 Room 2.19
23.4 Luk 11.46 Tʊma 15.10 Gal 6.13
23.5 Mat. 6.1,2 Kɪk 15.38
23.6 Mrk 12.38 Luk 11.43 3Yoh 1.9
23.8 Yak 3.1 2Kɔr 1.24 1Pɪ 5.3
23.9 Mal 1.6

Caa kʊɖʊm koŋ ɪwɛna, ɛnʊ lɛ weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ. **10**Mɪ-taa nɔɔyʊ etaayele nɛ payaa-ɪ se ñʊʊ tʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ñʊʊ tʊ kʊɖʊm koŋ ɪwɛna. Ɛnʊ lɛ Meesiya. **11**Mɪ-taa sɔsɔ ɛkɛnɪ mɪ-tʊmlaɖʊ. **12**Weyi ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ yɔ, Ɛsɔ tisiɣ-i nɛ weyi etisiɣ ɛ-tɪ yɔ, Ɛsɔ kpazɪɣ-ɪ.

13Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ! lkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. lɖɪkɪ ɛyaa nʊmɔʊ se pataasʊʊ ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. Ŋgʊ, mɪ-maɣmaɣ ʊsʊʊ, ɛlɛ, iiyeki mba pe-liu wɛ sʊʊ yɔ se paba ɛsʊʊ. **14**Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ! lkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. lhɔɔzɪɣ lelaa nesi tɛɛ nɛ ɪsɛɣ Ɛsɔ nɛ pɪɖaɣlʊʊ se ɛyaa ɛna-mɪ. Pʊyɔɔ pakaɣ mɪ-tɔm kʊʊ siŋŋ nɛ pɪkɪlɪ lɛlaa.

15Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma mɪ pʊtɔɔ-mɪ! lkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. lcɔʊ paa le teŋgʊ yɔɔ nɛ ajɛɛ taa se ihiɣ nɔɔyʊ nɛ ɪla nɛ ɛpɪsɪ mɪ-tɔmkpɛlɪkɪyʊ. ltɛŋ-ɪ hiɣ ʊ lɛ, ɪlakɪ-ɪ nɛ ɛpɪsɪ weyi ewoki Gehɛna miŋ taa yɔ, tɔm nabʊlɛ nɛ pɪkɪlɪ-mɪ.

16Pʊtɔɔ-mɪ, nʊmɔʊ wɪlɪyaa yʊlʊmaa mɪ. ltɔŋ se: Ye nɔɔyʊ eɖʊʊni Ɛsɔ ɖɪɣa yɔ, pɪtɛkɛ pʊyʊ. Ɛlɛ ye nɔɔyʊ eɖʊʊni Ɛsɔ ɖɪɣa sika yɔ, ɛla mbʊ ɛɖʊ tamaɣ se ɛlakɪ yɔ. **17**Kɪmɛlɛmɪŋ nɛ yʊlʊmaa mɪ! Ɛbɛ kɪlɪ wazaɣ? Sika yaa Ɛsɔ ɖɪɣa ŋga kapɪsɪ sika ŋga ɛ-ñʊm yɔ? **18**ltɔŋ ɖɔɖɔ se: Ye nɔɔyʊ eɖʊʊni Ɛsɔ kɪlaʊ kumoɖe yɔ, pɪtɛkɛnɪ pʊyʊ. Ɛlɛ, ye nɔɔyʊ eɖʊʊni kɪlaʊ ŋgʊ kɪwɛ kumoɖe yɔɔ yɔ, ɛla mbʊ ɛɖʊ tamaɣ se ɛlakɪ yɔ. **19**Kɪmɛlɛmɪŋ nɛ yʊlʊmaa mɪ! Ɛbɛ kɪlɪ wazaɣ? Kɪlaʊ yaa kumoɖe nɖɪ ɖɪpɪsɪ kɪlaʊ ŋgʊ Ɛsɔ ñʊm yɔ? **20**Weyi eɖʊkini kumoɖe yɔ, eɖʊkini-ɖɪ nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ ɖɪ-yɔɔ yɔ. **21**Weyi eɖʊkini Ɛsɔ ɖɪɣa yɔ, eɖʊkini-kɛ nɛ weyi ɛwɛ ka-taa yɔ. **22**Weyi eɖʊkini ɛsɔdaa yɔ, eɖʊkini Ɛsɔ kewiyaɣ kpelaɣ nɛ weyi ɛcakɪ kɔ-yɔɔ yɔ.

23Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ! lkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. lhaɣ sɔzɪŋ ñɪtʊ ndʊ pehiliɣni ɖozi nɛ payaɣ-tʊ se mɛntɪ nɛ anɛɛtɪ nɛ kʊmɛɛ yɔ, tɪ-hiu haɖɛ. lɭakɪ mbʊ nɛ ʊtasɪɣ nɪɣzʊʊ mbʊ pɪkɪlɪ wazaɣ wɛnaʊ Ɛsɔ paɣtʊ taa yɔ, pʊ-yɔɔ. Pʊbʊ yɔ: tʊʊzʊtʊ nɛ pʊtɔdɪyɛ naʊ nɛ lidaʊ. Pɪɪwɛɛ se mbʊ ɪla nɛ ɪtaasɔɔ lɛɛbʊ yɔɔ. **24**Nʊmɔʊ wɪlɪyaa yʊlʊmaa mɪ! lcatɪɣ mɪ-sʊlʊm se ɪlɪzɪ sʊŋɲɔɔyʊŋ nɛ piyele ilikini kʊyʊnduʊ kpaŋnaŋ pilim.

25Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ! lkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. lñalɪɣ kɔpɪ nɛ ñanaɣ pa-wayɪ ɖeke, ɛlɛ pɪ-taa suni lɛɛɣʊ nɛ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ. **26**Farɪsɪ tʊ yʊlʊm ña! Calɪnɪ kɔpɪ nɛ ñanaɣ pa-taa ñalʊʊ nɛ pa-wayɪ wɛɛ cɪɖɪ cɪɖɪ ɖɔɖɔ.

27Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ! lkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. lwɛ ɛzɪ pɪlaŋ weyi pahʊlʊnzɪ-ɪ yɔ. Ɛwɛ ɖeu ɛ-yɔɔ ñɪlɪ ñɪlɪ. Ŋgʊ ɪ-taa suni

23.11 Mat. 20.26
23.12 Yɔb 22.29 1Pɪ 5.5
23.13 Luk 11.52
23.14 Mrk 12.40 Luk 20.47
23.16 Mat. 15.14
23.17 Exo 30.29
23.19 Exo 29.37
23.21 1Awy 8.13 Keɣ 26.8
23.22 Keɣ 11.4 Tʊma 7.49
23.23 Ose 6.6 Mik 6.8
23.25 Mrk 7.4 Luk 11.39
23.27 Luk 11.44 Tʊma 23.3

sıɖaa mɔɔ nɛ mbʊ pʊwɛ azumna yɔ. **28**Mbʊ ɖɔɖɔ ıwɛ ɛzı ɛyaa kʊtʊʊzaa yɔ ɛyaa ɛsındaa, ɛlɛ, mı-taa lɛ pı-tɛɛ nɛ pı-yɔɔ lakası nɛ kaatʊʊzʊtʊ posuni ɖo.

29Paɣtʊ wılıyaa nɛ Farısı ñuma mı, pʊtɔɔ-mı! lkɛ pı-tɛɛ nɛ pı-yɔɔ ñuma. lmaɣ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa pılaŋ nɛ ıcanıɣ ɛyaa kʊtʊʊzaa pılaŋ. **30**ltɔŋ se: Ye ɖıwɛ ɖɔ-cɔzɔnaa alıwaatʊ taa yɔ, ɖıtaatisi ɖıtʊnı pɔ-yɔɔ nɛ ɖa nɛ wɛ ɖıkpɛdı ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa calım. **31**Mbʊ ıwılıɣnı mı-tı se mı lɛ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa kʊyaa pıyalaa. **32**Tɔ, ıla mbʊ mı-cɔzɔnaa lakaɣ yɔ nɛ ıtɛzı-pʊ.

33Ðʊmaa, tikaɣ kanɛ! Ɛzıma ılakı nɛ Ɛsɔ ɛtaakʊ mı-tɔm nɛ ɛpɛɖı-mı Gehena miŋ taa yɔ? **34**Pʊyɔɔ yɔ, ıcɔnı ına, mentiyiɣni-mı ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa nɛ lɔŋsınɖaa nɛ paɣtʊ wılıyaa. lkaɣ kʊʊ lɛlaa nɛ ıka lɛlaa kaamaŋkası yɔɔ nɛ ilu lɛlaa agbazɛɛ mı-Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaamıŋ taa. lwɛɣ pa-wayı kaŋ kaŋ tɛtʊ ndı ndı taa. **35**Mbʊ mba patıŋa payı paku-wɛ ɖulum tɛtʊ yɔɔ yɔ, pasʊkı-mı pa-calım. Calım mbʊ pɛkpɛdaa kpaɣnı Abɛɛlı nɛ ŋtalını Baraki pıyalʊ Zakarı sım yɔ. Zakarı ɛnʊ pakʊ Ɛsɔ ɖıɣa taa cıɖıcıɖı lone nɛ kılaŋ ndene pɛ-hɛkʊ taa. **36**Toovenim taa lɛ, meheyiɣ-mı se pʊnɛ pıtıŋa payı pʊ-sʊʊtʊ cakı alıwaatʊ tʊnɛ tı-taa ɛyaa yɔɔ.

37Yeruusalɛm, Yeruusalɛm, ña weyi ŋkʊʊ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa yɔ nɛ ŋyakı pɛɛ mba petiyini-ŋ yɔ, tɔm ɛzıma mɔntɔsɔɔlı se menkpeɣli ñe-piya mɔn-cɔlɔ ɛzı ɖoyuu kpeɣluu kı-kalıması ki-keŋ tɛɛ yɔ? Ɛlɛ, itetisi. **38**lcɔnı ına, pakaɣ -mı yebu mı-ɖıɣa nɛ kapısı ŋjɛyɛ nɛ nɔɔyʊ ɛewɛɣ ka-taa. **39**Meheyiɣ-mı se, ıtasıɣ-m nav nɛ pʊkɔɔ pısını kıyakʊ ŋgʊ ıyɔɔdʊʊ se:

Pasa weyi ɛkɔŋ Kıbaɣlʊ
hıɖɛ taa yɔ.

Mbʊ pıwılıɣ se kɛtɛzaɣ alıwaatʊ talaa yɔ

Maarkı 13:1-37 Lukı 21:5-38

24 Yesu lını Ɛsɔ ɖıɣa taa se ɛɖɛɣ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa ñɔtını-ı nɛ pɔyɔɔdʊʊnı-ı se ɛna ɛzıma mbʊ pama Ɛsɔ ɖıɣa kuduyiŋ yɔ. **2**Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: lnaɣʊ pıtıŋa payı ɛzʊnɔ yɔ, meheyiɣ-mı toovenim se, pıkaɣ pıyɛ naɖıyɛ kazʊʊ lɛɛɖɛ yɔɔ. Pɔyɔlısʊʊ pıtıŋa payı.

3Ɛkpa tıŋ weyi payaɣ se oliiviye yɔ, e-piyaɣ yɔɔ nɛ ɛcaɣ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa wolo ɛ-cɔlɔ. Ɛlɛ pɛkɛzı-ı kıjau nɛ peheyi-i se: Heyi-ɖʊ alıwaatʊ ndʊ pıtıŋa pʊkɔŋ talʊʊ yɔ. Ɛbɛ kɔŋ wılʊʊ se ñɔ-kɔm nɛ kedeŋa tem pawızaa?

4Peeye Yesu cosaa nɛ eheyi-wɛ se: lkpa mı-tı nɛ nɔɔyʊ etaapeɣzi-mı. **5**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa sakıyɛ kaɣ kɔm ma-hıɖɛ taa nɛ pɔtɔŋ se: Ma lɛ Meesiya. Pakaɣ ɛyaa sakıyɛ peɣ zuu. **6**lkaɣ nıʊ yoŋ taŋ nɛ ɛyaa

23.29 Luk 11.47
23.31 Tʊma 7.51; 1Tes 2.15
23.32 Kiɖ 15.16; 1Tes 2.16
23.33 Mat. 3.7; 12.34
23.34 1 Th 2.15; 2Kɔr 11.23-25
23.35 Wıl 18.24; Kiɖ 4.8; 1Yoh 3.12
23.37 Way 32.11; Keɣ 17.8
23.39 Keɣ 118.26
24.1 Mrk 13.1; Luk 21.5
24.2 Yer 26.18; Mik 3.12; Luk 19.44
24.3 Mrk 13.3; 1Tes 5.1
24.4 1Yoh 4.1
24.5 Yer 14.14; 23.21; Yoh 5.43

yɔɔdʊʊ yoŋ tɔm. Ɛlɛ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se pɪla mbʊ. Ɛlɛ, kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ tatalɪda. 7Ɛjaɖɛ naɖɪyɛ taa ɛyaa kaɣ kʊyɪnaʊ leɛɖɛ taa ñɪma. Kewiyaɣ nakɛyɛ taa ɛyaa kaɣ kʊyɪnaʊ leɛka taa ñɪma. Ñɔɔsɪ nɛ kɪsɪkʊ pakaɣ lɪʊ nɛ tɛtʊ ñañamsɪ lona ndɪ ndɪ taa. 8Pɪ-tɪŋa payɪ pɪkɛ lʊlʊʊ wɪzasɪ ɖɪpazɪyɛ.

Peeye ɛyaa kaɣ-mɪ kpaɣʊ nɛ paɖʊzɪ tɔm hʊyaa nesi tɛɛ se paɖʊ-mɪ kʊñɔŋ. Pakaɣ-mɪ kʊʊ nɛ ajɛɛ kpeekpe taa ɛyaa paɖɪ-mɪ ma-hɪɖɛ yɔɔ. 10Peeye ɛyaa sakɪyɛ kaɣ liu lɔʊ nɛ palɪ ɖama wayɪ nɛ papaɖɪ ɖama. 11Cɛtum tɔm ɖɛzɪyaa sakɪyɛ kaɣ lɪʊ nɛ pepeɣzi ɛyaa sakɪyɛ. 12Kaatʊʊzʊtʊ kaɣ tɛzʊʊ ɖɔʊ nɛ ɛyaa lesi pɔ-sɔɔlum. 13Weyi ɛɖɔkɪɣ ɛ-tɪ kpam nɛ pʊkɔɔ pɪtɛ yɔ, ɛwɛɣnɪ ñʊʊ yabʊ. 14Posuzuu kewiyaɣ Tɔm Kɪbandʊ kedeŋa kpeekpe nɛ pɪkɛnɪ aseɣɖe ajɛɛ tɪŋa payɪ. Pʊwayɪ lɛ, kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ talɪ.

15Piyele mɪ-yɔ, ɪkaɣ nau

fɛyɛ wonuu ŋgʊ kɪwɛ kiniŋ yɔ, kɪsɪŋ cɪɖɪcɪɖɪ lone taa. Kɪ-tɔm ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Danɪyɛɛlʊ kɔyɔɔdaa. Weyi ɛkalɪɣ tɔm tʊnɛ yɔ, ɛnɪɪ tɪ-tɔbʊʊ. 16Alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ mbʊ yɔ, ɛyaa mba pɛwɛɣ Yudee egeetiye taa yɔ, pese nɛ pakpa pʊŋ yɔɔ. 17Weyi ɛwɛɣ e-kuduyuu ñʊʊ taa yɔ, etaatii nɛ ɛsʊʊ ɛ-ɖɪɣa taa se ɛkpakɪɣ pʊyʊ. 18Weyi ɛwɛɣ hayɪm taa yɔ, ɛtaapɪsɪ ɖɪɣa se ɛkpaɣ e-toko sɔsɔʊ. 19Pʊtɔɔ halaa mba pahakɪ hɔsɪ nɛ mba pɛkɛɣ asɔŋ kɪyakɪŋ ɪnɪ ɪ-taa yɔ. 20Ɩtʊmɪnɪ Ɛsɔ se mi-seɣa alɪwaatʊ ɛtaatʊʊzɪnɪ niŋkaɣ taa yaa kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye. 21Kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛkɛɣnɪ kʊñɔŋ sɔsɔʊ kɪyakɪŋ. Kpaɣnɪ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ ma pɪ-tɪŋa payɪ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ sɔnɔ yɔ, kʊñɔŋ nakʊyʊ fɛyɪ ɛzɪ ŋgʊ yɔ. Nakʊyʊ ɛɛtasɪɣ wɛʊ mbʊ ɖɔɖɔ kaʊ. 22Ye Kɪbaɣlʊ ɛtaapasɪ kɪyakɪŋ ɛnɪ yɔ, nɔɔyʊ taakaɣ pɪ-taa lɪʊ. Ɛlɛ, Kɪbaɣlʊ pasɪ kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛyaa mba ɛlɪzaa yɔ, pɔ-yɔɔ. 23 Ðɪnɛ, ye nɔɔyʊ eheyi-mɪ se: lɔɔna, Meesiya wɛ cɪnɛ yaa ɛwɛ peeye yɔ yɔ, itaatisini-i. 24Mba pɛcɛtɪɣ se pɛkɛ Meesiya yɔ nɛ mba pɛcɛtɪɣ se pɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛsɪyaa yɔ, pakaɣ lɪʊ. Pakaɣ kawɪlasɪ sɔsɔsɪ wɪlʊʊ nɛ pala pita lakasɪ sɔsɔsɪ se ye papɪzɪɣ yɔ, pepeɣzi pɪkpɛndɪnɪ ɛyaa mba Ɛsɔ lɪzaa yɔ. 25Iwelesi nɛ ɪnɪɪ, meheyi-mɪ se pʊcɔ pʊkɔɔ nɛ pɪla mbʊ.

26Ye mbʊ, ye peheyi-mɪ se: lɔɔnɪ ɪna, ɛwɛ lakʊ taa yɔ, itaawolo. Ye peheyi-mɪ se: lɔɔnɪ ɪna, ɛwɛ kʊlɔmʊʊ taa kuduyuu nakʊyʊ tɛɛ yɔ, itaatisi. 27Ɛzɪ tɛʊ ñɪlɪzʊʊ tɔm kʊɖʊm peleu wɪsɪ ɖɪlɪyɛ nɛ pɪnaɣ wɪsɪ ɖʊɖʊyɛ yɔ, mbʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ kaɣ kɔm. 28Iwelesi, namɖazʊʊ wayɪ kpeliŋ fɛtɪɣ.

29Kʊñɔŋ sɔsɔʊ ŋgʊ kɪ-kɪyakɪŋ tɪɖɛʊ lɛ,

wɪsɪ ɖe.
Fenaɣ ɛɛtasɪɣ ñaɣʊ.
Tɪʊnzɪ kaɣ kpɛzʊʊ nɛ
Ɛsɔdaa nɛ sɪtɔlɪ,

24.7 Hag 2.22 Zak 14.13 **24.9** Tʊma 7.59; 12.1 1Pɪ 4.16 **24.10** 2Tim 4.10,16 **24.11** 2Pɪ 2.1 1Tim 4.1 **24.13** Mat. 10.22 Wɪl 2.10 **24.14** Mat. 4.23; 9.35 Room 10.18 **24.15** Dan. 9.27; 12.11 **24.19** Luk 23.29 **24.21** Dan. 12.1 Yow 2.2 **24.22** Eza 65.8,9 Zak 14.2,3 **24.23** Mrk 13.21 Luk 17.23; 21.8 **24.24** Yoh 6.37 2Tes 2.9-11 **24.27** Luk 17.24 **24.28** Yɔb 39.30 Luk 17.37 **24.29** Eza 13.10 Eze 32.7 Yow 2.31; 3.15 Wɪl 6.12

nɛ ɖoŋ weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ,
ɛñamsɪ.
30Peeye pɪwɪlɪɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ
kawɪlasɪ ɛsɔdaa nɛ ajɛɛ kpeekpe
taa ɛyaa pazɪ peenduu nɛ pana
Ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ e-ɖoŋ sɔsɔŋ nɛ
e-koboyaɣ ɛsɔmɪndʊ yɔɔ ɛɖɔŋ
kɔm. 31Pɔkɔŋ yaʊ ɛgandɪyɛ
sɔsɔɖɛ nɛ etiyi ɛ-ɛsɔdaa tiyiyaa
kedeŋa kpeekpe yɔɔ nɛ pekpeɣli
ɛyaa mba patɪŋa payɪ Ɛsɔ lɪzaa
nɛ pɛkɛ ɛ-ñʊma yɔ.
32Ɩkpɛlɪkɪ tɔm pɪlɪʊnɪ fiigiye
tɪʊ eduuye yɔɔ. Alɪwaatʊ ndʊ
kɪnɛɣdɪɣ yɔ, ɪsʊm kpaagbaa se
tɛsoŋiye wɪzaa. 33Mbʊ ɖɔɖɔ mɪ,
alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ pɪlakɪ mbʊ lɛ,
ɪtɪlɪ kpaagbaa se Ɛyʊ Pɪyalʊ talɪ
mɪ-cɔlɔ kpam, ɛwɛ nɔnɔɔ taa.
34Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɪ
se, alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa
ɛɛɖɛɣ pʊcɔ nɛ pɪtɪŋa payɪ pɪla.
35Ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ pɛɖɛɣ, ɛlɛ
mɔn-tɔm ɛɛkaɣ ɖɛʊ.

Nɔɔyʊ ɛɛsɪŋ kɪyakʊ ŋgʊ yaa alɪwaatʊ ndʊ pɪtalʊʊ yɔ

36Nɔɔyʊ ɛɛsɪŋ kɪyakʊ ŋgʊ
yaa alɪwaatʊ ndʊ pɪ-tɪŋa payɪ
pʊkɔŋ talʊʊ yɔ. Pɪkpɛndɪnɪ
Ɛsɔ tiyiyaa mba pɛwɛ ɛsɔdaa
yɔ, paasɪŋ. Man-Caa ɖeke koŋ
sɪmna alɪwaatʊ ndʊ. 37Mbʊ
pɪtalɪ Nowee alɪwaatʊ yɔ, mbʊ
talɪɣnɪ ɖɔɖɔ alɪwaatʊ ndʊ Ɛyʊ
Pɪyalʊ kɔŋ yɔ. 38Pʊcɔ nɛ kɪyakʊ
ŋgʊ tɛʊ sɔsɔʊ nɪwa yɔ, kɪtalɪ
lɛ, ɛyaa tɔkaɣ nɛ pɔ̃ɔʊ, abalaa
kpakaɣ halaa nɛ peyeki nɛ
pɛ-pɛlaa ñawalɪɣ. Palakaɣ mbʊ
nɛ pɪtalɪ kɪyakʊ ŋgʊ Nowee sʊ
mɛlɛ taa yɔ. 39Pataatɪlɪ se tɛʊ
kɔŋ nɪʊ sɔsɔʊ mbʊ nɛ pʊkɔɔ
pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ lʊm suwa nɛ
pasɪ patɪŋa payɪ yɔ. Mbʊ ɖɔɖɔ
pɪkaɣ wɛʊ alɪwaatʊ ndʊ Ɛyʊ
Pɪyalʊ kɔŋ yɔ. 40Alɪwaatʊ ndʊ,
abalaa naalɛ wɛɣ hayɪm taa nɛ
pakpaɣ kʊɖʊm nɛ peyele lɛlʊ.
41Halaa naalɛ wɛɣ namɪyɛ yɔɔ
nɛ pakpaɣ kʊɖʊm nɛ peyele
lɛlʊ.
42Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪŋ alɪwaatʊ
ndʊ tɪ-yɔɔ mɪ-Kɪbaɣlʊ kaɣ
talʊʊ yɔ. 43Ɩtɪlɪ camɪyɛ se: Ye
ɖɪɣa tʊ ɛɛna alɪwaatʊ ndʊ tɪ-yɔɔ
mɪlʊ woki-i mɪlʊʊ ɖoo taa yɔ
yɔ, ɛɛcaɣnɪ ɛ-ɛza, ɛtaayebi-i nɛ
ɛhʊyɪ ɛ-ɖɪɣa pɔʊ. 44Pʊ-yɔɔ lɛ,
mɪ-ɖɔɖɔ ɪ̃ɔɔzɪ mɪ-tɪ kpam nɛ
ɪɖaŋ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ
kɔŋ alɪwaatʊ ndʊ ɪtamaɣzɪ yɔ,
tɪ-yɔɔ.
45Anɪ lɛ yom weyi ɛmʊnaa
se pataa-ɪ liu nɛ ɛwɛ lɛɣtʊ nɛ
ɛ-tʊ sɪɪ-ɪ se ɛcɔŋnɪ e-yomaa
lɛlaa yɔɔ nɛ ɛcɛlɪɣ-wɛ tɔɔnaɣ
alɪwaatʊ ndʊ pʊmʊnaa yɔ,
tɪ-yɔɔ yɔ? 46Yom ɛnʊ, ehiɣ
ɛ-tɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛ-tʊ kɔŋ nɛ
ɛmaɣnɪ-ɪ ɛɖiɣni tʊmɪyɛ nɖɪ
labʊ camɪyɛ yɔ. 47Toovenim
lɛ, meheyiɣ-mɪ se, ɛsɪɣ-ɪ ɛ-ɪ̃ʊm
tɪŋa yɔɔ. 48Ɛlɛ, pɪtɪtɪlɪ yɔ, yom
ɛnʊ ɛwɛ kañatʊ nɛ ɛɖʊ ɛ-taa se:
Man-caa ɛɛkɔŋ lɔŋ. 49Pɪtɪtɪlɪ
yɔ, ɛsʊʊ ɛ-taabalaa yomaa lɛlaa
mabʊ nɛ ɛ nɛ sʊlʊm kpaŋɪyaa
pɔtɔkɪ nɛ pɔ̃ɔʊ. 50Ðɪnɛ lɛ, yom
ɛnʊ ɛ-tʊ kɔŋ kɪyakʊ ŋgʊ ɛtaɖaŋ-ɪ
yɔ nɛ alɪwaatʊ ndʊ ɛɛsɪŋ yɔ,

24.30 Dan. 7.13 Zak 12.12 Wɪl 1.7
24.31 1Kɔr 15.52 1Tes 4.16
24.32 Luk 21.29
24.33 Yak 5.9
24.34 Mat. 23.36
24.35 Mat. 5.18 Mrk 13.31
24.36 Tʊma 1.7 1Tes 5.2 2Pɪ 3.10
24.38 Luk 17.26 1Pɪ 3.20
24.40 Luk 17.34
24.42 Mat. 25.13
24.43 Luk 12.39
24.44 Mat. 25.13 1Tes 5.6
24.45 Luk 12.42 1Kɔr 4.2 Ebr 3.5
24.46 Wɪl 16.15
24.47 Mat. 25.21,23

tı-yɔɔ. 51Ɛ-tʊ ɛnʊ, ɛpɛlıɣ-ı tɔm nabʊlɛ, nɛ ɛdʊ-ı kʊñɔŋ ŋgʊ padʊʊ pı-tɛɛ nɛ pı-yɔɔ ñıma yɔ. Peeye wiluu nɛ kela salʊʊ pɛwɛɣ.

Pɛlaa 10 eduuye

25 Ɛsɔdaa kewiyaɣ nıɣzını pɛlaa hiu mba pakpaɣ kandʊnaa nɛ palıı se pakatı halıkpaɣyʊ yɔ. Pɛlaa mba, paasıŋ abalʊ. 2Pa-taa lɛ, pɛlaa kagbaanzı kɛ lɔŋsındaa nɛ kagbaanzı ñɛkɛ kımɛlɛmıŋ. 3Kımɛlɛmıŋ ɛnı, ıkpaɣ kandʊnaa nɛ ıtakpaɣ num mbʊ padʊʊ pa-taa yɔ. 4Piyele lɔŋsındaa ñakpaɣ pa-kandʊnaa nɛ pɛkpɛndʊnı num fisi taa nɛ powolo. 5Halıkpaɣyʊ tɔkɔɔ lɔŋ lɛ, dom kpa pɛlaa mba patuŋa nɛ podoo.

6Pʊkɔm ɛzı doo hɛkʊ lɛ, panıı kubuka nakɛyɛ se: lınaɣ, halıkpaɣyʊ dıɣni kɔm! Iwolo nɛ ıkatı-ı.

7Peeye pɛlaa mba, pakʊyı patuŋa nɛ pɔñɔɔzʊʊ pa-kandʊnaa. 8Kımɛlɛmıŋ heyi lɔŋsındaa se: lha-dʊ mi-num pazı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, da-kandʊnaa deŋ.

9Paba ñocosi-wɛ nɛ pɔtɔŋ se: Aayı, do-num makını-dʊ, pıtalıɣnı-mı. Iwolo pɛdıyaa cɔlɔ nɛ ıcɛ.

10Pɛdɛcɛbʊlɛ, halıkpaɣyʊ talı. Ɛ nɛ mba paañɔɔzı pa-tı nɛ padaŋ yɔ, pasʊʊ halıkpaɣyɛ kuduyuu tɛɛ nɛ padıɣ pɔɔyʊʊ nɛ pakadı.

11Pıkɛdaa lɛ, kımɛlɛmıŋ ɛnı ıtalaa nɛ ıtɔŋ se: Kıbaɣlʊ, Kıbaɣ lʊ, tʊlı-dʊ nɔnɔɔ.

24.51 Mat. 25.30
25.1 Efɛ 5.29,30 Wıl 19.7
25.2 Mat. 24.45
25.5 1Tes 5.6
25.6 Mat. 24.31 1Tes 4.16
25.7 Luk 12.35
25.10 Luk 13.25
25.11 Mat. 7.21-23
25.12 Keɣ 5.5 Yoh 9.31
25.13 Mat. 24.42 Mrk 13.33 Wıl 16.15
25.14 Luk 19.12 Mat. 21.33
25.15 Room 12.6 Efɛ 4.11
25.21 Mat. 24.47 Luk 16.10 2Tim 2.12

12Ɛlɛ, ecosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Toovenim lɛ, meheyiɣ-mı se mantasım-mı.

13Pʊ-yɔɔ lɛ, ıcaɣnı mı-ɛza mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ısıŋ kıyakʊ ŋgʊ yaa alıwaatʊ ndʊ Ɛyʊ Pıyalʊ kɔŋ yɔ.

Talentonaa eduuye

14Ɛzʊnɔ ɛsɔdaa kewiyaɣ kɔŋ wɛʊ dɔdɔ: Abalʊ nɔɔyʊ wɛnı mbʊ nɛ ɛdʊ se ewoki nʊmɔʊ. Ɛdɛyaɣ lɛ, ɛyaa e-yomaa nɛ ɛtayı-wɛ ɛ-ñım. 15Ɛcɛlı kajalaɣ tʊ liidiye tenlentonaa kagbaanzı. lcɛlı naalɛ tʊ talentonaa naalɛ nɛ tozo tʊ talento kʊdʊm. Ɛcɛlı-wɛ mbʊ nɛ ɛmaɣzını paa weyi e-doŋ nɛ piyele nɛ ɛcaŋ ɛdɛɛ. 16Weyi ɛmʊ talentonaa kagbaanzı yɔ, ɛtıkpaɣ e-liidiye ndı nɛ ewolo nɛ ɛlabını tadıyɛ nɛ pısɛɛ-ı talentonaa kagbaanzı dɔdɔ. 17Mbʊ dɔdɔ weyi ɛlɛ ñamʊ naalɛ yɔ, ɛlɛ laba dɔdɔ nɛ pısɛɛ-ı talentonaa naalɛ. 18Ɛlɛ, weyi ɛmʊ ɛ-caa talento kʊdʊm yɔ, ewolo nɛ ehuyi pɔʊ nɛ epim-kʊ.

19Pileda lɛ, yomaa mba pa-tʊ pısı nɛ ɛkɔɔ. Ɛlɛ ɛyaa-wɛ se powolo nɛ peheyi mbʊ palabını liidiye ndı ɛcɛlı-wɛ yɔ. 20Weyi ɛmʊ talentonaa kagbaanzı yɔ, ewobi ɛ-caa cɔlɔ nɛ ɛwılı-ı talentonaa kagbaanzı lɛlaa dɔdɔ. Ɛlɛ eheyi-i se: Man-caa, talentonaa kagbaanzı ŋŋcɛlı-m. Na, pısɛ-m kagbaanzı dɔdɔ.

21Peeye ɛ-caa heyi-i se: Pʊwɛ deu, ŋkɛ yom kıbanʊ nɛ ŋmʊna se pata-ŋ liu. Ŋlabı mbʊ pʊpɔzʊʊ yɔ

cikpem taa. Pʊ-yɔɔ lɛ, meyekini-ŋ mbʊ pʊdɔwa pɪtɪɪfɛyɪ yɔ. Kɔɔ nɛ ma nɛ ŋ dɪwɛɛ laŋhʊlʊmɪyɛ taa.

22Weyi ɛlɛ ñamʊ talentonaa naalɛ yɔ, ewolo ɛ-cɔlɔ nɛ eheyi-i se: Man-caa, talentonaa naalɛ ŋcɛlɪ-m. Na, pɪsɛ-m naalɛ dɔdɔ.

23Peeye ɛ-caa heyi-i se: Pʊwɛ dɛu, ŋkɛ yom kɪbanʊ nɛ ŋmʊna se pata-ŋ liu. Ŋlabɪ mbʊ pʊpɔzʊʊ yɔ cikpem taa. Pʊ-yɔɔ lɛ, meyekini-ŋ mbʊ pʊdɔwa pɪtɪɪfɛyɪ yɔ. Kɔɔ nɛ ma nɛ ŋ dɪwɛɛ laŋhʊlʊmɪyɛ taa.

24Piyele weyi ɛlɛ mʊ kʊdʊm yɔ, ewolo ɛ-cɔlɔ nɛ eheyi-i se: Man-caa, manawa se ñɔ-tɔm wɛ kadɛ pɪtɪɪfɛyɪ. Đendɛ ŋtodʊu yɔ, peeye ŋkʊŋ nɛ dɛndɛ ŋtamɪzɪ yɔ, peeye ŋkuu. **25**Pʊ-yɔɔ sɔɔndʊ kpa-m nɛ mowolo mɛmɛsɪ ña-talento tɛtɛɛ. Ŋgʊ yɔ, mʊ.

26Peeye ɛ-caa cosi-i se: Yom ɛzaɣʊ nɛ feendu ña! Ŋsum mbʊ se dɛndɛ montodʊu yɔ, peeye mankʊŋ nɛ dɛndɛ mantɪmɪzɪ yɔ, peeye monkuu. **27**Ye mbʊ, pɪɪwɛɛ se ŋwoni me-liidiye nɛ ŋdʊ liidiye koozaɣ taa. Tɛtɛɣ, mɔnkɔm ɛzʊnɔ yɔ, maawobi mamʊ-dɪ nɛ dɪ-kɛzɛɣ.

28Ɩmʊ talento ŋgʊ e-nesi tɛɛ nɛ ɪcɛlɪ weyi ɛwɛnɪ Talentonaa hiu yɔ. **29**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔsɔzʊʊ weyi ɛtɛm nabʊyʊ wɛnaʊ yɔ nɛ puhuuni-i. Ɛlɛ weyi ɛfɛyɪnɪ pʊyʊ yɔ, halɪ pɛtɛzɪɣ lɛyʊ mbʊ ɛwɛna yɔ. **30**Piyele yom wazaɣ fɛyɪ tʊ ɛnɛ yɔ lɛ, ɪkpaɣ-ɪ nɛ ɪlɔ-ɪ awayɪ cɪkpɛndʊʊ taa. Peeye wiluu nɛ kela salʊʊ pɛwɛɣ.

25.23 Mat. 25.21
25.29 Luk 8.18 Yoh 15.2
25.30 Mat. 8.12
25.31 Zak 14.5 Tʊma 1.11 1Tes 4.16 2Tes 1.7
25.32 Eze 20.34-38 Wɪl 20.12
25.34 Luk 12:31 1Kɔr 2.9 Ebr 11.16 Wɪl 21.7
25.35 Eza 58.7 Ebr 13.2 Yak 1.27
25.36 Yak 2.15,16 2Tim 1.16
25.40 Adu 19.17 Ebr 6.10

Heŋ nɛ pʊŋ

31Puwiye ndɪ Ɛyʊ Pɪyalʊ kpɛndʊʊnɪ Ɛsɔ tiyiyaa cɪdɪcɪdɪ ñʊma tɪŋa nɛ ɛkɔɔ e-koboyaɣ taa yɔ, ɛcakɪ e-kewiyaɣ koboyaɣ kpeɣlaɣ yɔɔ. **32**Ajɛɛ kpeekpe ñʊma kpeɣluu ɛ-ɛsɪndaa. Ɛlɛ ɛkɛzɪ lɛlaa hɔɔlʊʊ nɛ piyele lɛlaa hɔɔlʊʊ lɛɛkʊ ɛzɪ niŋdɪɣyu kpeɣ luu puŋ nɛ heŋ ndɛke ndɛke yɔ. **33**Ɛkɛzɪɣ heŋ ɛ-nɪwaŋ yɔɔ nɛ pʊŋ ɛ-nɪmɪyɛ yɔɔ.

34Peeye wiyaʊ kaɣ heyuu mba pɛwɛ ɛ-nɪwaŋ yɔɔ yɔ se: Ikɔɔ, mɪ mba man-Caa wazaa yɔ. Ikɔɔ nɛ ɪtɔɔ kewiyaɣ ŋga ɛɛñɔɔzɪ-mɪ dɔoo alɪwaatʊ ndʊ ɛlabɪ kedeŋa yɔ. **35**Ñɔɔsɪ kawɪ-m nɛ ɪha-m tɔɔnaɣ nɛ mɔntɔɔ. Lɔkɔtʊ kɛdɛ-m nɛ ɪha-m lʊm nɛ mɔñɔɔ. Maakɛ ɛgɔm nɛ ɪmʊ-m mɪ-tɛ. **36**Mɔdɔŋaɣ ŋtaakpedɛ nɛ ɪha-m wondu nɛ monsuu. Pɪwɪɣ aɣ-m nɛ ɪkɔɔ nɛ ɪna-m. Maawɛ salaka taa nɛ ɪkɔɔ mɔn-cɔlɔ.

37Peeye mba patʊʊzaa yɔ, pocosuu-i se: Kɪbaɣlʊ, dɔoye dɪna-ŋ nɛ ñɔɔsɪ wɪɣaɣ-ŋ nɛ dɪha-ŋ tɔɔnaɣ nɛ ŋtɔɔ? Đooye dɪna-ŋ nɛ lɔkɔtʊ dɛ-ŋ nɛ dɪha-ŋ lʊm nɛ ŋñɔɔ? 38 Đooye dɪna-ŋ ɛgɔm nɛ dɪmʊ-ŋ dɛ-tɛ? Đooye dɪna-ŋ ŋtaakpedɛ nɛ dɪha-ŋ wondu nɛ ŋsuu? 39 Đooye dɪna-ŋ pɪwɪɣaɣ-ŋ yaa ŋwɛ salaka taa nɛ dɪkɔɔ nɛ dɪna-ŋ?

40Wiyaʊ kaɣ po-cosuu nɛ eheyi-wɛ se: Toovenim lɛ, meheyiɣ -mɪ se, alɪwaatʊ ndʊ ɛlabɪ pʊnɛ mon-koobiya taa mba pakɪlɪ kɔzʊʊ yɔ, ma ɪlabɪ mbʊ.

41Ɛkaɣ heyuu ɛ-nɪmɪyɛ yɔɔ
ñuma se: lkʊyɪ mɔn-cɔlɔ cɪnɛ
nɛ ɪɖɛɛ poliŋ, mɪ mba pawɪlɪ-mɪ
kpalʊʊ yɔ. Iwolo tam tam miŋ
weyi Ɛsɔ ñɔɔzaa nɛ ɛsɪɪ Satanɪ
nɛ e-tiyiyaa yɔ, ɪ-taa. 42Ñɔɔsɪ
wɪɣ-m ɛlɛ, ɪtaha-m tɔɔnaɣ nɛ
mɔntɔɔ. Lɔkɔtʊ kɛɖɛ-m nɛ
ɪtaha-m lʊm nɛ mɔñɔɔ. 43Maakɛ
ɛgɔm nɛ ɪtamʊ-m mɪ-tɛ. Maawɛ
ŋtaakpeɖe nɛ ɪtaha-m wondu
nɛ monsuu. Pɪɪwɪ-m nɛ maawɛ
salaka taa ɛlɛ, ɪtɔkɔɔ se ɪna-m.

44Peeye paba kaɣ tɔm se:
Kɪbaɣlʊ, ɖooye ɖɪna-ŋ ñɔɔsɪ
wɪɣaɣ-ŋ yaa lɔkɔtʊ kɛɖɛ-ŋ
yaa ŋkɔm ɛgɔmdʊ yaa ŋɖɔŋaɣ
ŋtaakpeɖe yaa pɪwɪɣaɣ-ŋ yaa
ŋkɛwɛ salaka taa nɛ ɖɪtasɪnɪ-ŋ?

45Wiyaʊ kaɣ-wɛ cosuu se:
Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɪ se,
alɪwaatʊ ndʊ ɪtala pʊnɛ mɛ-ɛyaa
taa mba pakɪlɪ kɔzʊʊ yɔ, ma
ɪtala-pʊ.

46Powokini-wɛ ɖenɖe tam
tam kʊñɔŋ wɛɛ yɔ, nɛ mba
patʊʊzaa yɔ powolo tam tam
wezuu taa.

Yuda ñɪma ɖʊwa se paku Yesu

Maarkɪ 14:1-2 Lukɪ 22:1-2

26 Yesʊ tem ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa
wɪlɪtʊ ndʊ tɪ-tŋa wɪlʊʊ lɛ,
eheyi-wɛ se: 2Inawa se pɪkazɪ
kɪyakɪŋ naalɛ se pɔtɔɔ Yuda
ñuma yɔɔ ɖɛʊ kazandʊ. Pakaɣ
Ɛyʊ Pɪyalʊ kpaɣʊ nɛ paɖʊzɪ-ɪ
koyindinaa nesi taa se paba
ɛkam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ.

3Peeye Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ
paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Yuda ñɪma
sɔsaa pekpeɣli Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ
weyi payaɣaɣ-ɪ se Kayifʊ yɔ,
ɛ-tɛ. 4Panɪnɪ ɖama se pala ajitu
nɛ pakpa Yesu nɛ pakʊ-ɪ. 5Ɛlɛ,
pɔtɔm se: Ðɪtaakpa-ɪ kazandʊ
alɪwaatʊ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛyaa
samaɣ kʊyʊʊ ɖɔ-yɔɔ.

Halʊ nɔɔyʊ pɪyʊʊ tɪlaaɖɪ Yesu ñʊʊ taa Betaanii

Maarkɪ 14:3-9 Yohanɛɛsɪ 12:1-8

6Yesu kowobi Betaanii haɖaa
taa nɛ ɛsʊʊ canaɣ Siimɔɔ ɖɪɣa
taa. 7Ɛkɛwɛ peeye lɛ, halʊ nɔɔyʊ
ɖɔkɪ fiɣa kʊhʊlʊmaɣ ŋga kɛwɛ
liidiye nɛ kañɪlɪsʊʊ yɔ nɛ ɛkɔɔ.
Fiɣa ŋga, ka-taa wɛ tɪlaaɖɪ ŋgʊ
kʊwɛ liidiye pɪtɪʊfɛyɪ yɔ. Yesu
kɛwɛ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ lɛ, halʊ ɛnʊ
ɛpɪyɪ tɪlaaɖɪ ŋgʊ ɛ-ñʊʊ taa.

8Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa na mbʊ lɛ,
pa-taa wɪɪnɪ halʊ ɛnʊ nɛ pɔtɔ se:
Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɛwɛɛkʊʊ tɪlaaɖɪ
ŋgʊ mbʊ? 9Papɪzaɣ se pɛpɛdɪ-kʊ
liidiye sɔsɔɖɛ nɛ pakpaɣ-ɖɪ nɛ
paha kʊñɔndɪnaa.

10Ɛlɛ, Yesu kanɪ ndʊ
pɔyɔɔdaa yɔ nɛ ɛtɔ se: Pɪlabɪ
ɛzɪma nɛ ɪcɛyɪɣ halʊ ɛnʊ mbʊ?
Mbʊ ɛlabɪ-m yɔ, pʊwɛ ɖeʊ.
11Kʊñɔndɪnaa wɛ mɪ-hɛkʊ taa
tam. Piyele ma yɔ, maawɛɣ
mɪ-cɔlɔ tam yɔɔ mbʊ. 12Ɛpɪyɪ
mon-tomnaɣ yɔɔ tɪlaaɖɪ ŋgʊ
se ɛñɔɔzɪ-kɛ pʊcɔ nɛ pepim-m.
13Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɪ se
paa le posusuu Tɔm Kɪbandʊ
kedeŋa kpeekpe yɔɔ yɔ, pɛkɛdɪɣ
ɖɔɖɔ mbʊ halʊ ɛnɛ ɛlaba yɔ nɛ
pɔtɔzʊʊnɪ ɛ-yɔɔ.

25.41 Mat. 13.41 2Pɪ 2.4 Yud 1.6
25.45 Adu 17.5 Zak 2.8 Tʊma 9.5
25.46 Dan. 12.2 Room 2.7
26.2 Mrk 14.1 Luk 22.1
26.3 Keɣ 2.2 Yoh 11.47 Tʊma 4.25
26.6 Mat. 21.17
26.8 Yoh 12.4
26.11 Way 15.11 Yoh 17.11

Yudaasɩ ñɔɔzɩ ɛ-tɩ se ɛpɛdɩ Yesu

Maarkɩ 14:10-11 Lukɩ 22:3-6

14Peeye Yesu tɔmkpɛlɩkɩyaa hiu nɛ naalɛ taa weyi payaɣ-ɩ se Yudaasɩ lskarɩyɔɔtɩ yɔ, ɛkʊyaa nɛ ewolo Ɛsɔ layaa sɔsaa cɔlɔ. **15**Ɛlɛ, ɛpɔzɩ-wɛ se: Ye mankpaɣ Yesu nɛ mandʊzɩ mi-nesi tɛɛ, ɛbɛ ɩñɩnɩɣ se ɩha-m? Peeye pakalɩ liidiye pɔɔyɩsɩ niidozo nɛ pɛhɛyɩ-ɩ. **16**Pɩkpaɣʊnɩ alɩwaatʊ ndʊ yɔ, ɛñɩnaɣ nʊmɔʊ ŋgʊ ɛɛtɩŋ nɛ ɛkpaɣ Yesu nɛ ɛdʊzɩ pe-nesi taa yɔ.

Kɩbaɣlʊ kɛtɛzaɣ tɔɔnaɣ

Maarkɩ 14:12-26 Lukɩ 22:7-23

17Kpɔnɔnaa mba paadʊ pa-taa kɔyɛ yɔ, pa-kazandʊ kajalaɣ kɩyakʊ wiye, Yesu tɔmkpɛlɩkɩyaa pɔzɩ-ɩ se: Le ŋcaɣ se dʒiwolo nɛ dʒiñɔɔzɩ-ŋ lone nɛ ŋtɔɔ Ɛsɔ tiyiyu dɛʊ kazandʊ ?

18Peeye ɛtɔm se: Iwolo tɛtʊ taa akele cɔlɔ nɛ iheyi-i se: Wɩlɩyʊ se: Ma-alɩwaatʊ ñɔtaa. Ñɛ-tɛ ma nɛ mɔn-tɔmkpɛlɩkɩyaa dɩkaɣ Ɛsɔ tiyiyu dɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ tɔɔʊ. **19**Tɔmkpɛlɩkɩyaa wolo nɛ pala mbʊ Yesu heyi-wɛ se pala yɔ nɛ patɩzɩ kazandʊ tɔɔnaɣ.

20Pɩdʒanaɣ lɛ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa hiu nɛ naalɛ mba pacaɣ tɔɔnaɣ dɩtɔɔyɛ. **21**Pɔtɔkaɣ tɔɔnaɣ lɛ, Yesu heyi-wɛ se: Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɩ se, mɩ-taa nɔɔyʊ kaɣ-m kpaɣʊ nɛ ɛdʊzɩ koyindinaa nesi tɛɛ.

22Peeye pa-laŋa wɛɛkɩ siŋŋ nɛ papazɩ-ɩ pɔzʊʊ kʊdʊm kʊdʊm se: Kɩbaɣlʊ, ma na? Ɛnɛ se ma na ?

23Ɛlɛ Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se: Weyi ma nɛ-ɩ dɩkpɛndɩ kpɔnɔ nɛ dʒiliɣ ñanaɣ taa yɔ, ɛnʊ kaɣnɩ-m dʊzʊʊ. **24**Ɛyʊ Pɩyalʊ dɛɣ ɛzɩ pamaʊ tɔm pɩlɩnɩ ɛ-yɔɔ yɔ. Ɛlɛ pʊtɔɔ weyi ɛdʊzʊʊ-ɩ koyindinaa nesi taa yɔ. Ye pataalʊlɩ pʊdʊ ɛnʊ yɔ, pɩɩkɩlɩ-ɩ sɛʊ.

25Yudaasɩ weyi ɛkpakaɣ-ɩ se ɛdʊzɩ yɔ, ɛtɔ se: Raabii, ma na?

Yesu heyi-i se: Ñɔyɔɔdɩnɩ mbʊ.

26Pɔtɔkaɣ tɔɔnaɣ lɛ, Yesu kpaɣ kpɔnɔ, ɛsa Ɛsɔ nɛ ɛpɛlɩ-kʊ nɛ ɛcɛlɩ ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa nɛ ɛtɔ se: lmʊ nɛ ɩtɔɔ, pʊnɛ lɛ mon-tomnaɣ.

27Pʊwayɩ lɛ, ɛkpaɣ kɔpʊ nɛ ɛsa Ɛsɔ nɛ ɛcɛlɩ-wɛ nɛ ɛtɔ se: lmʊ nɛ ɩñɔɔ mɩ-tuŋa. **28**Pʊnɛ lɛ man-calʊm, nɔɔ hau kɩfam calʊm mbʊ pɛkpɛdɩ ɛyaa sakɩyɛ yɔɔ se Ɛsɔ ekpeɣ-wɛ pa-kɩwɛɛkʊm yɔ. **29**Meheyiɣ-mɩ se maatasɩɣ viiñɩ kʊnɛ, kɩ-tɩʊ pee lʊm ñɔʊ pʊkɔɔ pɩsɩnɩ kɩyakʊ ŋgʊ ma nɛ mɩ dʒiñɔʊ kɩfam man-Caa kewiyaɣ taa yɔ.

30Pɛtɛm hondu teu lɛ, powolo nɛ pakpa Oliiviye pʊʊ yɔɔ.

Yesu yɔɔdʊʊ se Pɩyɛ kɔŋ kpɛzʊʊ se ɛtasɩm-ɩ yɔ

Maarkɩ 14:27-31
Lukɩ 22:31-34
Yohanɛɛsɩ 13:36-38

31Peeye Yesu heyi-wɛ se: Ðoo anɛ a-taa, iseɣ mɩ-tuŋa payɩ nɛ

26.14 Mat. 10.4
26.15 Zak 11.12 Mat. 27.3
26.17 Exo 12.6,18 Luk 22.7
26.20 Luk 22.14 Yoh 13.21
26.23 Keɣ 41.9 Yoh 13.18
26.24 Eza 53.1-12 Dan. 9.26 Luk 24.25, 26,46 1Pɩ 1.10
26.26 Mrk 14.22 Luk 22.19 1Kɔr 11.23
26.27 Mrk 14.23
26.28 Exo 24.8 Lev 17.11 Yer 31.31 Room 5.15 Ebr 9.22
26.29 Mrk 14.25 Luk 22.18 Tʊma 10.41
26.30 Mrk 14.26
26.31 Zak 13.7

iyebi-m. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pama tɔm se:

Mankaɣ nindi̱yuu mabʊ
sʊm yɔɔ sʊm yɔɔ
nɛ e-heŋ tʊŋa mɪzɪ ɖama.

32Ɛlɛ, mefeŋni sɪɖaa taa lɛ, mɛnɖɛɣ-mɪ nɔɔ nɛ mowolo Galilee egeetiye taa.

33Ɛlɛ, Pɪyɛ heyi-i se: Paa lɛlaa eseɣ patʊŋa se peyebi-ŋ yɔ, ma maalakɪ mbʊ kaʊ.

34Yesu heyi-i se: Meheyiɣ-ŋ toovenim se sɔnɔ ɖoo taa pʊcɔ nɛ kalɪmaʊ koo lɛ, ŋkpɛzɪɣ tɔm nabudozo se ŋtasʊm-m.

35Peeye Pɪyɛ heyi-i se: Paa sʊm pʊwɛɛ se ma nɛ-ŋ ɖi̱sɪ yɔ, maakpɛzɪɣ kaʊ se mantasʊm-ŋ. Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tʊŋa yɔɔdɪ tɔm kʊɖʊmtʊ ndʊ.

Jesemaanɪ

Maarkɪ 14:32-42 Lukɪ 22:39-46 Yohanɛɛsɪ 18:1

36Pʊwayɪ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pakʊyaa nɛ powolo ɖendɛ payaɣ se Jesemaanɪ yɔ. Patalaa lɛ, Yesu heyi-wɛ se: lcaɣ cɪnɛ nɛ mowolo peeye yɔ mantʊmɪnɪ Ɛsɔ nɛ mɔnkɔɔ. **37**Ɛya Pɪyɛ nɛ Zebedee pɪyalaa mba pa-naalɛ nɛ ɛ nɛ wɛ pɛɖɛʊ. Pɛɖɛɣaɣ lɛ, ɛ-laŋɪyɛ pazɪ wɛɛkʊʊ nɛ ɛ-yɔɔ kpɛyɪ siŋŋ. **38**Ɛlɛ eheyi-wɛ se: Men-ciyam nɪɣzɪɣ sʊm yɔɔ sʊm yɔɔ. lwɛɛ cɪnɛ nɛ ma nɛ mɪ ɖɪcaɣnɪ ɖɛ-ɛza.

39Eposini-wɛ pasɪ lɛ, ɛtɔlɪ ɛpa ɛ-ɛza nɛ tɛtʊ nɛ ɛtɔ se: Man-Caa ye pɪsaŋ yɔ, posini-m nɛ kʊn̄ɔŋ kɔpʊ kʊnɛ. Ɛlɛ, la mbʊ n̄e-liu wɛɛ yɔ, pɪtaakɛ mbʊ me-liu wɛɛ yɔ.

40Ɛpɪsɪ ɛ-tɔmkpɛlɪyaa cɔlɔ lɛ, ɛmaɣnɪ-wɛ pɔɖɔŋ ɖou. Peeye ɛpɔzɪ Pɪyɛ se: ltapɪzɪ se ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza ñɪɣyʊʊ kʊɖʊmʊʊ na ? **41**lcaɣnɪ mɪ-ɛza nɛ ɪtɪmɪnɪ Ɛsɔ nɛ ɪtaasʊʊ takɪm taa. Ɛyʊ kalɪzaɣ liu wɛɛ se kala mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ ɛlɛ, tomnaɣ wɛ ɛjandʊ taa.

42Eposini-wɛ nabʊlɛ ɖeɖe nɛ etendi Ɛsɔ se: Man-Caa, pɪtɪtlɪ yɔ, kʊn̄ɔŋ kɔpʊ kʊnɛ kɪʊpɪzɪɣ nɛ kɪɖɛɛ mɔ-yɔɔ nɛ mɔntɔn̄ɔɔ-kʊ. Ye mbʊ yɔ, la mbʊ n̄e-liu wɛɛ yɔ.

43Ɛɖaɣnɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa cɔlɔ pɪsʊʊ lɛ, ɛmaɣnɪ-wɛ pedi̱ɣni ɖou ɖɔɖɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖom kɔhɔkɪ pɛ-ɛza. **44**Yesu tasɪ ɛ-tɪ tʊzʊʊ tozo ɖeɖe nɛ ɪla adʊma kʊɖʊmɛɛ ana.

45Ɛlɛ, ɛpɪsɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se: Iɖoo lɛɛlɛɛyɔ nɛ ɪhɛzɪ. lcɔnɪ nɛ ɪna, alɪwaatʊ n̄ɔtaa se pakpaɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ paɖʊzɪ kɪwɛɛkʊm laɖaa nesi taa. **46**lkʊyɪ nɛ ɖɪɖɛɛ. lcɔna, weyi ɛkpaɣ-m se ɛɖʊzɪ pe-nesi taa yɔ, ɛkɔŋ naɣ yɔ.

Pakpa Yesu

Maarkɪ 14:43-51 Lukɪ 22:47-53 Yohanɛɛsɪ 18:2-11

47Yesu yɔɔdaɣ mbʊ lɛ, e-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ taa lɛlʊ weyi payaɣ-ɪ se Yudaasɪ yɔ nɛ ɛyaa samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ patalɪ. Samaɣ ŋga, kɔɖɔkɪ abalɪsɛsɪ nɛ pɔla. Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñɪmaa sɔsaa

26.32 Mat. 28.7
26.34 Mrk 14.30 Luk 22.34 Yoh 13.38
26.36 Mrk 14.32 -35 Luk 22.39 Yoh 18.1
26.37 Mat. 4.21
26.38 Yoh 12.27
26.39 Mat. 20.22 Yoh 12.27 Ebr 5.7
26.41 Efɛ 6.18 1Pɪ 5.8
26.47 Luk 22.47 Yoh 18.3

paatiyini-wɛ. **48**Weyi ɛɖʊzaɣ-ɪ pe-nesi taa yɔ ɛɛtɛm-wɛ heyuu ɛzɪma mbʊ ɛlakɪ nɛ pasɪm-ɪ yɔ. Ɛtɔm se: Ɛyʊ weyi mɛnsɛɣ nɛ mamʊzɪ ɛ-laɣzaɣ yɔɔ yɔ, ɛnʊ lɛ. lkpa-ɪ. **49**Yudaasɪ tɪtalaa lɛ, ɛñɔtɪnɪ Yesu nɛ ɛtɔ se: Raabii, sɛɛ ɖeu? Nɛ ɛmʊzɪ ɛ-laɣzaɣ yɔɔ.

50Ɛlɛ Yesu pɔzɪ-ɪ se: Man-taabalʊ, ɛbɛ yɔɔ ŋkɔm cɪnɛ?

Peeye pɔ̃ɔtɪnɪ Yesu nɛ paɖʊ nesi ɛ-yɔɔ nɛ pakpa-ɪ. **51**Mba paawɛ Yesu cɔlɔ yɔ, pa-taa lɛlʊ kpɛɛ ɛ-abalɪsɪɣa nɛ ɛsɛtɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ yom nɪŋgbaaŋ.

52Peeye Yesu heyi-i se: Pɪsɪnɪ ña-sɪɣa ko-huyuu taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba patɪŋa payɪ pakpakɪɣ sɛsɪ yɔ, sɪɣa ɖɔɖɔ pakʊʊnɪ-wɛ. **53**Ŋmaɣzɪɣ se maapɪzɪɣ nɛ mayaa man-Caa nɛ etiyini-m alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-yɔɔ Ɛsɔ tiyiyaa sɔɔjanaa tikasi hiu nɛ pɪkɪlɪ yaa we? **54**Ŋgʊ, ye malabɪ mbʊ, ɛzɪma tɔm ndʊ pama Ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ, tɪpɪzɪɣ nɛ tɪla? Pamawa se pʊwɛɛ se pɪla mbʊ.

55Peeye Yesu pɪsɪnɪ ɛyaa samaɣ yɔɔ nɛ ɛpɔzɪ-wɛ se: Ɛzɪ mɛnkɛ mɪlʊ sɔsɔ nɛ ɪkɔŋ ma-wayɪ nɛ abalɪsɛsɪ nɛ pɔla se ɪkpa-m? Maawɛ mɪ-hɛkʊ taa kɪyakɪŋ tɪŋa. Mancakaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ mawɪlɪɣ tɔm, ɛlɛ, ɪtakpa-m. **56**Pɪlabɪ pɪtɪŋa mbʊ se tɔm ndʊ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa kamawa yɔ, tɪla. Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tɪŋa yebi-i nɛ pese nɛ pɛɖɛɛ.

26.49 2Sam 20.9
26.50 Keɣ 41.9; 55.13
26.51 Yoh 18.10
26.52 Kiḓ 9.6 Wɪl 13.10
26.53 2Awy 6.17 Dan. 7.10
26.54 Eza 53.7 Mat. 26.24
26.56 Mat. 26.54 Yoh 18.15
26.57 Mrk 14.53 Luk 22.54
26.60 Way 19.15 Keɣ 27.12
26.61 Mat. 27.40 Yoh 2.19
26.62 Mrk 14.60
26.63 Lev 5.1 Mat. 27.12
26.64 Keɣ 110.1 Dan. 7.13 Wɪl 1.7

Powonau Yesu Yuda ñɪma tɔm hʊyaa sɔsaa cɔlɔ yɔ

Maarkɪ 14:53-65
Lukɪ 22:54, 63-65
Yohanɛɛsɪ 18:12-13, 19-24

57Ɛyaa mba paakpa Yesu yɔ, powoni-i Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ Kayifu tɛ. Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Yuda ñɪma sɔsaa pekpeɣli peeye. **58**Pɪyɛ tɪŋaɣ ɛ-wayɪ poliŋ taa nɛ ɛkɔɔ nɛ ɛtalɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ taɣ yɔɔ. Ɛlɛ ɛsʊʊ nɛ ɛcaɣ ñʊʊ tʊ ɛnʊ, ɛ-tʊmlaɖaa cɔlɔ se ɛna mbʊ pʊkɔŋ tɛmnaʊ yɔ.

59Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñɪma kɪbɪma nɛ pɔ-tɔm hʊyaa sɔsaa tɪŋa pañɪnaɣ aseɣɖe tɪnaa se powolo nɛ pɛcɛtɪnɪ Yesu taa nɛ pɪsa nɛ pakʊ-ɪ. **60**Ɛlɛ, petehiɣ nɔɔyʊ. Ŋgʊ ɛyaa sakɪyɛ woba nɛ pɛcɛtɪɣnɪ ɛ-taa. Pɪkɛdaa lɛ, pa-taa naalɛ wolo.

61Cɛtɪm aseɣɖe tɪnaa mba pɔtɔ se: Abalʊ ɛnɛ yɔ, ɛtɔm se: Manpɪzɪɣ nɛ mɔyɔkɪ Ɛsɔ ɖɪɣa nɛ manɖaɣnɪ-kɛ maʊ nɛ kɪyakɪŋ naadozo.

62Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ kʊyaa nɛ ɛsɪŋ nɛ ɛpɔzʊʊ Yesu se: Ŋŋcosuu natʊyʊ yaa we ? Aseɣɖe ndɪ ɛyaa panɛ palɪzɪɣ ñɔ-yɔɔ mbʊ ? **63**Ɛlɛ, Yesu su tamɪyɛ nɛ etocosi natʊyʊ.

Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ heyi-i se: Mañɪnɪɣ se ŋɖʊʊni Ɛsɔ weyi ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ nɛ ŋheyi-ɖʊ nɛ ɖɪnɪ se ña lɛ Meesiya, Ɛsɔ Pɪyalʊ yaa we?

64Peeye Yesu cosi-i se: Ñɔtɔmnɪ mbʊ. Ɛlɛ, meheyiɣ-mɪ se, pɪkpaɣʊnɪ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ɪkaɣ Ɛyʊ

Pıyalʊ naʊ ɛcaɣ Ɛsɔ ɖoŋ nıwaŋ yɔɔ. lkaɣ-ı naʊ ɖɔɖɔ ɛkɔŋ ɛsɔdaa ɛsɔmındʊ yɔɔ.

65Peeye Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ cıyı ɛ-yɔɔ wondu nɛ ɛtɔ se: Ɛtʊ Ɛsɔ! Ɛbɛ yɔɔ ɖıtasıɣ aseɣɖe tınaa ñınʊʊ ɖɔɖɔ yɔ ? Mı maɣmaɣ ını ɛzıma mbʊ ɛtʊ Ɛsɔ yɔ. **66**lmaɣ zʊʊ se we?

Pocosi-i se: Pʊpɔzʊʊ se ɛsı.

67Peeye pɔtɔ ɛ-ɛsındaa ndaatʊ nɛ pamakı-ı ŋguluma nɛ pɛcɛkı ɛ-nɔɔ kadanzı. **68**Pɔtɔŋ se: Meesiya, kpeɣ nɛ ɖına weyi ɛmabı-ŋ yɔ.

Pıyɛ tɔm se ɛtası Yesu yɔ

Maarkı 14:66-72
Lukı 22:54-62
Yohanɛɛsı 18:15-18, 25-27

69Pıyɛ kacaɣ awayı taɣ yɔɔ lɛ, tʊmlaɖʊ halıñınʊ nɔɔyʊ wolo ɛ-cɔlɔ nɛ ɛtɔ se: Ña ɖɔɖɔ ŋŋwɛ Yesu Galilee egeetiye taa tʊ cɔlɔ.

70Ɛlɛ, Pıyɛ kpɛzı pa-tıŋa pɛ-ɛsındaa nɛ ɛtɔŋ se: Maasıŋ ndʊ ŋcaɣ yɔɔdʊʊ yɔ.

71Ɛyɔɔdı mbʊ lɛ, ɛlıı nɛ ewolo nɔnɔɔ taa. Tʊmlaɖʊ halıñınʊ lɛlʊ na-ı nɛ eheyi mba paawɛ peeye yɔ se: Abalʊ ɛnɛ yɔ ɛkɛwɛ Yesu Nazarɛɛtı tʊ cɔlɔ.

72Pıyɛ tası kpɛzʊʊ nɛ ɛɖuu se: Mantası abalʊ ɛnʊ!

73Pıkɛdaa lɛ, mba paawɛ peeye yɔ, pɔñɔtını Pıyɛ nɛ peheyi-i se: Toovenim taa ŋkɛ pa-taa lɛlʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋyɔɔdʊʊ ɛzı pɔyɔɔdʊʊ yɔ.

74Ɛlɛ, ɛpazı tɔm se ye ɛcɛtıɣ yɔ, Ɛsɔ ɛkʊ ɛ-tɔm. Ɛɖuu se: Mantası abalʊ ɛnʊ.

Kpaagbaa mbʊ lɛ, kalımaʊ koo. **75**Peeye Pıyɛ tɔzı tɔm ndʊ Yesu keheyi-i yɔ se: Pʊcɔ nɛ kalımaʊ koo lɛ, ŋkpɛzıɣ tɔm nabudozo se ŋtasım-m. Pıyɛ lu nɛ ewili siŋŋ.

Yudaası kʊʊ ɛ-tʊ

27 Tɛʊ fem tanaŋ tɛɛ cu lɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa tıŋa nɛ Yuda ñıma sɔsaa pɔyɔɔdı pa-tıŋa payı nɛ panını ɖama se pakʊ Yesu. **2**Peeye pɔhɔkı-ı nɛ powoni-i tɛtʊ ñʊʊ tʊ Pɔɔnsı Pilaatı tɛ nɛ paɖʊzı-ı e-nesi taa.

3Yudaası weyi ɛɛɖʊzı Yesu koyindinaa nesi taa yɔ, ɛnawa se pakʊʊ Yesu lɛ, ɛpazı kpiɖuu. Peeye ɛkpaɣ liidiye pɔɔyısı niidozo nzı paahɛyı-ı yɔ nɛ ɛpısını Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñıma sɔsaa. **4**Ɛtɔm se: Malabı kıwɛɛkum alıwaatʊ ndʊ mankpa ɛyʊ ɛnɛ ɖulum nɛ mɛncɛlı se pakʊ-ı yɔ!

Pocosi-i se: Pıtana-ɖʊ, ñɔ-cɔlɔ lɛ!

5Peeye ɛkpaɣ liidiye ndı nɛ ɛmızı Ɛsɔ ɖıɣa taa nɛ ewolo ɛɖı ɛ-tı nimiye nɛ ɛsı.

6Ɛsɔ layaa sɔsaa tɔzı liidiye pɔɔyısı nzı nɛ pɔtɔ se: Pataha nʊmɔʊ se ɖıɖʊ liidiye ndı Ɛsɔ ɖıɣa koozaɣ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pıkɛ calım liidiye. **7**Panını ɖama nɛ pakpaɣ liidiye ndı nɛ payabını tɛtʊ pɛŋ mayʊ cɔlɔ se pepi agɔma. **8**Mbʊ labına

26.65 2Awy 18.37
26.66 Lev 24.16 Yoh 19.7
26.67 Eza 50.6 Mik 5:1
26.68 Mrk 14.65 Luk 22.64
26.69 Mrk 14.66 Luk 22.55 Yoh 18.25
26.73 Luk 22.59
26.74 Mrk 14.71
26.75 Mat. 26.34 Yoh 13.38
27.1 Keɣ 2.2 Yoh 18.28
27.2 Mat. 20.19 Tʊma 3.13
27.3 Mat. 26.14, 15
27.5 2Sam 17.23 Tʊma 1.18
27.8 Tʊma 1.19

nɛ payaɣ tɛtʊ ndʊ halɪ nɛ sɔnɔ se calɪm Tɛtʊ. 9Pɪlaba ɛzɪ Ɛsɔtɔm ɖɛsɪyʊ Yereemii kɔyɔɔdʊʊ yɔ:

Pakpaɣ liidiye pɔɔyɪsɪ
niidozo.
Liidiye ndɻ paɖʊ ɛ-yɔɔ yɔ,
ndɻ Izrɛɛlɪ ñɪma ɖʊ ɛ-yɔɔ yɔ.
10Pakpaɣ-ɖɻ nɛ payabɪnɪ pɛŋ
mayʊ tɛtʊ,
ɛzɪ Kɪbaɣlʊ kaɖʊʊ-m yɔ.

Powoni Yesu Pilaatɪ ɛsɪndaa

Maarkɪ 15:1-15 Lukɪ 23:1-5, 17-32 Yohanɛɛsɪ 18:28-19:1

11Yesu kɛwɛ tɛtʊ ñʊʊ tʊ Pilaatɪ ɛsɪndaa lɛ, ɛlɛ pɔzɪ-ɪ se: Ña lɛ Yuda ñɪma wiyaʊ yaa we?

Yesu cosi-i se: Ñɔyɔɔdɪnɪ mbʊ.

12Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñɪma sɔsaa pakʊyɪ ɛ-yɔɔ se ɛyʊsaa ɛlɛ, etocosi-wɛ natʊyʊ. 13Peeye Pilaatɪ pɔzɪ-ɪ se: Ŋŋnɪɣ ɛzɪma mbʊ pakʊyʊʊ ñɔ-yɔɔ sɪŋŋ yɔ yaa we? 14Ɛlɛ Yesu suma, ɛtatasɪ natʊyʊ cosuu. Peeye pɪɖɪɣzɪ tɛtʊ ñʊʊ tʊ sɪŋŋ.

15Paa Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ ndʊ tɪ-yɔɔ lɛ, Pilaatɪ lɪzɪɣ salaka tɪnaa taa kʊɖʊm weyi ɛyaa samaɣ sɔɔlaa se ɛlɪzɪ yɔ. 16Ŋgʊ, salaka tʊ nɔɔyʊ kɛwɛɛ nɛ pasɪm-ɪ paa le, payaɣaɣ-ɪ se Barabaasɪ. 17Pekpeɣlaa lɛ, Pilaatɪ pɔzɪ-wɛ se: Ɛyaa panɛ pa-naalɛ pa-taa lɛ, anɪ mi-liu wɛɛ se meyele? Barabaasɪ yaa Yesu weyi payaɣ-ɪ se Krɪstʊ yɔ? 18Ɛɛnawa se ɛzɪsɛmɪyɛ palaba nɛ pakpa Yesu nɛ paɖʊzɪ-ɪ e-nesi taa.

19Pilaatɪ kacaɣ tɔm ɖɻhʊyɛ. Peeye ɛ-halʊ tiyaa se peheyi-i se: Taaɖʊ ñɔ-nɔɔ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ ɛnʊ ɛ-tɔm taa. Ðeɖe ɖoo taa malabɪ kʊñɔŋ sɪŋŋ ɛ-yɔɔ ɖoziye taa.

20Ɛlɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñɪma sɔsaa peseɣti ɛyaa samaɣ se kɔtɔ se Pilaatɪ eyele Barabaasɪ nɛ ɛkʊ Yesu.

21Peeye Pilaatɪ tasɪ-wɛ pɔzʊʊ se: Ɛyaa panɛ pa-naalɛ pa-taa lɛ, anɪ mi-liu wɛɛ se meyele?

Pocosi-i se : Barabaasɪ.

22Peeye Pilaatɪ se: Ye mbʊ, mala Yesu weyi payaɣ-ɪ se Krɪstʊ yɔ ɛzɪma?

Pocosi-i patɪŋa se: Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ!

23Tɛtʊ ñʊʊ tʊ pɔzɪ-wɛ se: Kɪwɛɛkɪm mbʊ kpem ɛlaba?

Ɛlɛ pɛtɛzɪ kubusi mabʊ ɖoŋ se: Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ!

24Pilaatɪ nawa se pɪlɛzɪɣ pʊyʊ, ɛlɛ, pɪtɛzɪɣ mɪŋ saʊ kɪsaʊ. Peeye ɛkpaɣ lɪm nɛ ɛkɔ e-nesi samaɣ ɛsɪndaa nɛ ɛtɔ se: Mɛnfɛyɪ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ ɛnɛ, ɛ-calɪm tɔm taa. Mɪ-cɔlɔ lɛ.

25Samaɣ tɪŋa cosi-i se: Ɛ-calɪm ɛpɪyɪ ɖa nɛ ɖe-piya ɖa-ñʊŋ taa.

26Ɛlɛ ɛlɪzɪ Barabaasɪ salaka taa nɛ eyele polu Yesu agbazɛɛ nɛ ɛkpaɣ-ɪ ɛcɛlɪ-wɛ se powoni-i nɛ pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ.

27.9 Zak 11.12, 13
27.11 Mrk 15.2 Luk 23.3 Yoh 18.33
27.12 Mat. 26.63 Yoh 19.9
27.13 Mat. 26.62 Yoh 19.10
27.15 Mrk 15.6 Luk 23.17 Yoh 18.39
27.20 Tɪma 3.14
27.24 Way 21.6
27.25 Way 19.10 Tɪma 5.28
27.26 Eza 53.5 Mrk 15.15

Sɔɔjanaa pɛŋʊʊ Yesu tɛtɛ yɔ

Maarkɩ 15:16-20
Lukɩ 22:63-65
Yohanɛɛsɩ 19:2-3

27Pʊwayɩ lɛ, tɛtʊ ñʊʊ tʊ ɛnʊ, ɛ-sɔɔjanaa woni Yesu ñʊʊ tʊ ɛnʊ, ɛ-kadaɣ taa. Peeye sɔɔjanaa tikaɣ tɩŋa woba nɛ kekpeɣ lini-i. **28**Pɔhɔzɩ ɛ-yɔɔ wondu nɛ posuu-i awiitoko kɩsɛɛmʊʊ nakʊyʊ waaa. **29**Palʊ awiihulaɣ nɛ sɔɔ nɛ papam-ɩ nɛ pɛcɛlɩ-ɩ loku nɛ ɛɖɔkɩ e-nesi kɩbanzɩ taa. Ɛlɛ, polɩŋ pa-nʊŋbɔla yɔɔ ɛ-tɛɛ nɛ powoŋuu-i nɛ pɔtɔŋ se: Sɛɛ ɖeu, Yuda ñɩma wiyaʊ! **30**Pɔtɔ ɛ-yɔɔ ndaatʊ nɛ pamʊ loku ŋgʊ paacɛlɩ-ɩ yɔ, nɛ pamakɩ ɛ-ñʊʊ taa. **31**Pɛtɛm-ɩ tɛtɛ pɛŋʊʊ lɛ, pɔhɔzɩ ɛ-yɔɔ awiitoko kɩsɛɛmʊʊ ŋgʊ paasu-i yɔ nɛ posuu-i ɛ-maɣmaɣ e-wondu nɛ palɩnɩ-ɩ awayɩ se powoni-i nɛ pakam-ɩ kaamaŋkaɣ yɔɔ.

Pakam Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ

Maarkɩ 15:21-32
Lukɩ 23:26-43 Yohanɛɛsɩ 19:17-27

32Sɔɔjanaa lɩ nʊmɔʊ taa lɛ, pakatɩ Siirɛɛnɩ tɛtʊ taa tʊ nɔɔyʊ, payaɣ-ɩ se Siimɔɔ. Sɔɔjanaa kpa-ɩ nɛ ɖoŋ se ɛhɔɔlɩ Yesu kaamaŋkaɣ. **33**Patalɩ ɖendɛ payaɣ se Goligota yɔ, pɩ-tɔbʊʊ se ñʊŋbɔɔyaɣ lone. **34**Patanɩ Yesu lɛ, pɛcɛlɩ-ɩ sʊlʊm mbʊ pesidi pɩ-taa kɔyɛ ndɩ ɖɩwɛ ñaŋ yɔ se ɛñɔɔ. Ɛɖɩkaa lɛ, ekisi ñɔʊ. **35**Pakam-ɩ kaamaŋkaɣ yɔɔ lɛ, patayɩ ɖama ɛ-yɔɔ wondu. Padʊ miika se pana wonuu ŋgʊ paa weyi ɛkpakɩɣ yɔ. **36**Pɛtɛma lɛ, pacaɣ peeye nɛ padaŋ ɛ-yɔɔ. **37**Paama kpata yɔɔ mbʊ pɩlaba nɛ pakʊ-ɩ yɔ nɛ paka ɛ-ñʊʊ yɔɔ. Pamawa se: Ɛnɛ yɔ lɛ Yesu, Yuda ñɩma Wiyaʊ. **38**Ɛ nɛ mɩlaa sɔsaa nabɛyɛ naalɛ paakama, lɛlʊ ɛ-nɩwaŋ yɔɔ nɛ lɛlʊ ɛ-nɩmɩyɛ yɔɔ. **39**Nʊmɔɖɔnaa mba pɛɖɛɣaɣnɩ peeye yɔ, patʊɣ aɣ-ɩ nɛ pekpiɣyuu ñʊŋ. **40**Pɔtɔm se: Ña weyi ŋyɔkʊʊ Ɛsɔ ɖɩɣa nɛ ŋma-kɛ kɩyakʊŋ naadozo taa yɔ, ya ña-maɣmaɣ ña-ñʊʊ. Ye ña lɛ Ɛsɔ Pɩyalʊ yɔ, tibini kaamaŋkaɣ yɔɔ.

41Mbʊ ɖɔɖɔ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɩlɩyaa nɛ Yuda ñɩma kɩbɩma nɛ Farɩsɩ ñɩma pɛpɛŋaɣ -ɩ tɛtɛ. **42**Pɔtɔm se: ''Ɛyabɩ lɛlaa ñʊŋ ɛlɛ, ɛɛpɩzɩɣ se ɛya ɛ-maɣmaɣ ɛ-ñʊʊ. Ye ɛkɛ Izrɛɛlɩ ñɩma wiyaʊ yɔ, lɛɛlɛɛyɔ, etibini kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɖɩna. Peeye lɛ, ɖɩtisiɣ ɛ-yɔɔ. **43**Ɛta Ɛsɔ liu. Ye Ɛsɔ ɛsɔɔlɩ-ɩ yɔ, ɛya ɛ-ñʊʊ lɛɛlɛɛyɔ. Mbʊ ɛɛtɔm se: Ma lɛ Ɛsɔ Pɩyalʊ.'' **44**Halɩ pɩkpɛndɩnɩ mɩlaa sɔsaa mba paakam ɛ-cɔlɔ yɔ, nɛ patʊʊ-ɩ ɖɔɖɔ mbʊ.

Yesu sɩbʊ yɔ

45Puwiye ndɩ wɩsɩ siɣaa lɛ, cɩkpɛndʊ yu ɛjadɛ tɩŋa yɔɔ kpemm nɛ pʊkɔɔ pɩsɩnɩ wɩsɩ wɛlʊʊ ñɩɣtʊ naadozo. **46**Pɩmabɩ ɛzɩ wɩsɩ wɛlʊʊ ñɩɣtʊ naadozo lɛ, Yesu ma kubuka nɛ ɛtɔ se: ''Eli, Eli, lama sapakɩtanɩ? ''Pɩ-tɔbʊʊ se: ''Mɛ-Ɛsɔ, mɛ-Ɛsɔ, pɩlabɩ ɛzɩma nɛ ŋlɔ-m?''

27.27 Mrk 15.16 Yoh 19.2 **27.28** Luk 23.11 **27.29** Keɣ 69.19 Eza 53.3 **27.30** Eza 50.6 Mat. 26.67 **27.31** Eza 53.7 **27.32** Tʊma 7.58 Ebr 13.12 Mrk 15.21 Luk 23.26 **27.33** Yoh 19.17 **27.34** Keɣ 69.21 Mat. 27.48 **27.35** Keɣ 22.18 **27.36** Mat. 27.54 **27.37** Mrk 15.26 Luk 23.38 Yoh 19.19 **27.38** Eza 53.12 **27.39** Keɣ 22.7; 109.25 **27.40** Mat. 26.61 Yoh 2.19 **27.43** Keɣ 22.8 **27.44** Mrk 15.32 Luk 23.39 **27.45** Amɔ 8.9 Mrk 15.33 Luk 23.44 **27.46** Ebr 5.7 Keɣ 22.1

47Mba paawɛ peeye yɔ, pa-taa nabɛyɛ nɪ mbʊ lɛ, pɔtɔŋ se: Ɛyaɣ Eli.

48Peeye pa-taa lɛlʊ tisewa nɛ ewolo ɛkpaɣ kʊca nɛ elii sʊlʊm kɪñɪŋɪm taa nɛ ɛtʊʊ-kʊ ɖaʊ yɔɔ nɛ ɛcɛlɪ Yesu se ɛmʊzɪ. 49Ɛlɛ, lɛlaa ñɔtɔŋaɣ se: Yebi-i nɛ ɖɪna se Elii kɔŋ nɛ ɛlɪzɪ-ɪ yaa we.

50Peeye Yesu tasɪ kubuka mabʊ ɖoŋ nɛ etisi fezuu.

51Pɪsaʊ sɔsɔʊ ŋgʊ paakaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa yɔ, kɪkpaɣnɪ ñʊʊ taa faɣʊ nɛ kitii kɪkaɖɪnɪ pɪ-tɛɛ hɔɔlɪŋ naalɛ. Tɛtʊ ñamsaa nɛ ɛwasɪ ya. 52Pɪlaŋ yɔɔ kulaa nɛ cɪɖɪcɪɖɪ ñɪma sakɪyɛ mba paasɪba yɔ, pefe. 53Yesu kɔma nɛ efe lɛ, palɪnɪ pɪlaŋ taa nɛ powolo Yerusaaleemɪ nɛ ɛyaa sakɪyɛ na-wɛ.

54Room sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ cɔnɪyʊ nɛ mba paawɛ peeye nɛ paɖaŋ Yesu yɔɔ yɔ, pana tɛtʊ ñamsʊʊ nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɪlabɪ mbʊ yɔ. Peeye sɔɔndʊ kpa-wɛ pɪŋŋ nɛ pɔtɔ se: Toovenim, ɛyʊ ɛnɛ ɛkɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ.

55Halaa nabɛyɛ kɛwɛ polɪŋ taa nɛ pɔcɔŋna ɖɔɖɔ, pɔɖɔ sakɪyɛ. Paatɪŋ Yesu wayɪ ɖooo Galilee egeetiye taa se pasɪnɪ-ɪ. 56Pa-taa lɛlaa yɔ: Maarɪ Magdala tʊ nɛ Yakubu nɛ Yozɛɛfʊ po-ɖoo Maarɪ nɛ Zebedee pɪyalaa ɖoo.

Pepim Yesu yɔ

Maarkɪ 15:42-47
Lukɪ 23:50-56
Yohanɛɛsɪ 19:38-42

57Ðanaɣ ɖanaa lɛ, Ariimatee tɛtʊ taa ñʊm tʊ weyi payaɣ-ɪ se Yozɛɛfʊ yɔ, ɛtalɪ. Ɛkɛ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɖɔɖɔ. 58Ewobi Pilaatɪ cɔlɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ Yesu tomnaɣ. Ɛlɛ, Pilaatɪ tisi nɛ ɛha nɔɔ se pɛcɛlɪ-kɛ. 59Yozɛɛfʊ kpaɣ Yesu tomnaɣ nɛ ɛhɔkɪ-kɛ pɪsaʊ kɪbaŋʊ nakʊyʊ taa. 60Ɛlɛ, ewoni-kɛ nɛ epi pɪlaʊ kɪfalʊʊ ŋgʊ eeyeba nɛ pɛcɛsɪ-ɪ ɛwaɣ taa yɔ, kɪ-taa nɛ epilinzi pɪyɛ sɔsɔɖɛ naɖɪyɛ nɛ ɛɖɪɣ kʊ-nɔɔ nɛ ɛɖɛɛ. 61Maarɪ Magdala tʊ nɛ Maarɪ lɛlʊ paacaɣ peeye nɛ patʊʊzɪnɪ pɪlaʊ nɔɔ nɛ pɔcɔŋna.

Paɖaŋʊʊ Yesu pɪlaʊ yɔɔ yɔ

62Kɪyakʊ ŋgʊ Yuda ñɪma ñɔɔzʊʊ pa-tɪ pʊcɔ pɪtalɪ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ yɔ, kɪɖɛwa nɛ tɛʊ fe. Puwiye nɖɪ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Farɪsɪ ñɪma powoba nɛ pekpeɣ li Pilaatɪ tɛ. 63Ɛlɛ, peheyi-i se: Ðajaa, ɖɪtɔzʊʊ se alɪwaatʊ ndʊ pɔpɔtʊ ɛnɛ ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ, ɛtɔm se: Kɪyakɪŋ naadozo wayɪ lɛ, menfeŋ. 64Pʊ-yɔɔ lɛ, ɖʊ se paɖaŋ ɛ-pɪlaʊ yɔɔ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakɪŋ naadozo ɛnʊ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa woki ɖoo taa nɛ pamɪlɪ e-tomnaɣ nɛ peheyi samaɣ se: Efemni sɪɖaa taa. Pa-kpaagbaa cɛtɪm mbʊ, pʊkɔŋ nɛ pɪkɪlɪ kajalaɣ ñɪmbʊ.

65Pilaatɪ heyi-wɛ se: lwɛnɪ sɔɔjanaa. Iwolo nɛ ɪɖaŋ pɪlaʊ yɔɔ ɛzɪ ɪsɔɔlʊʊ yɔ. 66Peeye powoba nɛ pañɪ pɪyɛ nɖɪ paɖɪɣ pɪlaʊ nɔɔ yɔ, ɖɪ-yɔɔ se nɔɔyʊ etukunaa lɛ, pana nɛ pasɪ sɔɔjanaa se paɖaŋ kpam.

27.48 Keɣ 69.21 Yoh 19.29
27.50 Mrk 15.37 Luk 23.46
27.51 Exo 26.31 Ebr 10:19, 20
27.54 Mat. 27.36
27.55 Luk 8.2,3
27.56 Mrk 15.40
27.57 Mrk 15.42 Luk 23.50 Yoh 19.38
27.60 Eza 53.9
27.63 Mat. 16.21 Yoh 2.19
27.66 Dan. 6.17

Yesu feŋ nɛ sɪd̨aa taa

Maarkɪ 16:1-14 Lukɪ 24:1-12 Yohanɛɛsɪ 20:1-18

28 Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ d̨ɛwa nɛ kife kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye lɛ, Maarɪ Magdala tʊ nɛ Maarɪ lɛlʊ pakʊyɪ tanaŋ cu nɛ powolo se pana Yesu pɪlaʊ.

2 Peeye tɛtʊ ñamsɪ pʊŋŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Kɪbaɣlʊ tiyiyu nɔɔyʊ lɪnɪ ɛsɔdaa nɛ etii nɛ epilinzi pɪlaʊ nɔɔ pɪyɛ nɛ ɛsɪ kʊjaʊ nɛ ɛcaɣ d̨ɪ-yɔɔ. 3 Tiyiyu ɛnʊ, ɛñʊlɪzaɣ ɛzɪ tɛʊ ñʊlʊnzʊʊ yɔ nɛ e-wondu hʊlʊmɪ layɪ layɪ. 4 Sɔɔjanaa mba paad̨aŋ pɪlaʊ yɔɔ yɔ, pana mbʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ siŋŋ nɛ peseliɣ yem kpa kpa kpa nɛ pefiɣni.

5 Ɛlɛ, Ɛsɔ tiyiyu heyi halaa mba se: ''Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, manawa se Yesu weyi pakam kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ, ɛnʊ ɪñɪnɪɣ. 6 Ɛfɛyɪ cɪnɛ, efemni sɪd̨aa taa ɛzɪ ɛɛyɔɔdʊʊ yɔ. lkɔɔ nɛ ɪna d̨endɛ paahɛzɪ Kɪbaɣlʊ yɔ. 7 Iwolo lɔŋ nɛ iheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se efemni nɛ sɪd̨aa taa. Ɛd̨ɛɣ-mɪ nɔɔ nɛ ewolo Galilee egeetiye taa. Peeye ɪkaɣ-ɪ naʊ. lna, meheyi-mɪ lɛ.

8 Peeye patɪkʊyɪ pɪlaʊ yɔɔ nɛ sɔɔndʊ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ siŋŋ nɛ peseɣ se powolo peheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa. 9 Pɪkɛdaa lɛ, Yesu katɪ-wɛ nɛ ɛtɔ se: Mɛnsɛ-mɪ. Peeye powoba nɛ poluŋ ɛ-tɛɛ nɛ pakpa ɛ-nɪŋgbanzɪ nɛ pad̨ʊ-ɪ hɪd̨ɛ. 10 Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se: Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ. Iwolo nɛ iheyi mɛ-ɛgbaɣdʊnaa se powolo Galilee egeetiye taa. Peeye pakaɣ-m naʊ.

28.1 Mrk 16.1 Luk 24.1 Yoh 20.1
28.2 Mrk 16.5 Luk 24.4 Yoh 20.12
28.3 Dan. 10.6
28.6 Mat. 16.21
28.7 Mat. 26.32 Mrk 16.7
28.9 Mrk 16.9 Yoh 20.14
28.10 Yoh 20.17 Room 8.29 Ebr 2.11
28.16 Mat. 28.7
28.18 Dan. 7.13 Luk 10.22 Efe 1.10,21 Fil 2.9,10
28.19 Luk 24.47 Tʊma 2.38
28.20 Mat. 19.26 Tʊma 2.42

Ndʊ sɔɔjanaa kɛdaa yɔ

11 Halaa mba, paawɛ nʊmɔʊ lɛ, sɔɔjanaa mba paad̨aŋ pɪlaʊ yɔɔ yɔ, pa-taa nabɛyɛ sʊʊ tɛtʊ taa. Patalaa lɛ, pɛkɛdɪ Ɛsɔ layaa sɔsaa mbʊ pɪtʊŋa payɪ pɪlaba yɔ. 12 Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñɪma sɔsaa pekpeɣli d̨ama nɛ pɔyɔɔdɪ. Ɛlɛ pad̨ʊ se pɛcɛlɪɣ sɔɔjanaa mba liidiye sɔsɔd̨ɛ. 13 Pɔtɔ se: ltɔ se: Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kɔm d̨oo taa nɛ pamɪlɪ e-tomnaɣ alɪwaatʊ ndʊ d̨ɪd̨owaɣ yɔ. 14 Ye tɛtʊ ñʊʊ tʊ ɛnɪ mbʊ yɔ, d̨ɪsɪm mbʊ d̨ɪla nɛ d̨ɪhɛzɪ ɛ-laŋɪyɛ nɛ ɛtaalabɪ-mɪ pʊyʊ yɔ. 15 Ɛlɛ sɔɔjanaa mba, pamʊ liidiye nɛ pala ɛzɪ peheyuu-wɛ yɔ. Nɛ tɔm ndʊ tɪwɛɛ nɛ tɪcɔʊ Yuda ñɪma cɔlɔ halɪ nɛ sɔnɔ.

Yesu d̨ʊʊ ɛ-tʊmɪyɛ sɔsɔd̨ɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa

Maarkɪ 16:15-18 Lukɪ 24:44-49

16 Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ kʊd̨ʊm kowobi Galilee egeetiye taa nɛ pakpa pʊʊ ŋgʊ ɛɛwɪlɪ-wɛ yɔ, kʊ-yɔɔ. 17 Pana-ɪ lɛ, poluŋ ɛ-tɛɛ, ɛlɛ, pa-taa nabɛyɛ wɛɛ nɛ papʊtʊʊ pa-taa. 18 Peeye Yesu wobi pɔ-cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se: Ɛsɔ ha-m d̨oŋ tɪŋa payɪ ɛsɔdaa nɛ tataa. 19 Iwolo ajɛɛ kpeekpe taa nɛ ɪla nɛ ɛyaa pɪsɪ mɔn-tɔmkpɛlɪkɪyaa. Ilabɪ-wɛ lɪm mɪɪsʊʊ sɔnzɪ Caa nɛ Pɪyalʊ nɛ Cɪd̨ɪcɪd̨ɪ Kalɪzaɣ hɪd̨ɛ taa. 20 lwɪlɪ-wɛ nɛ pɔd̨ɔ mbʊ pɪtʊŋa payɪ mad̨ʊ-mɪ yɔ, pʊ-yɔɔ. ltɪlɪ se mɛwɛ mɪ-cɔlɔ kɪyakʊŋ tɪŋa nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kedeŋa tɛm wiye.

Tɔm Kıbandʊ ndʊ
Maarkı

mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛʊ tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Yohanɛɛsı Maarkı
Takayaɣ Mʊyʊ : Krıstʊ ñıma mba pɛwɛ Room yɔ
Pınaɣ: 67 - 69Yesu lʊlʊʊ wayı

Paa se Yesu Krıstʊ ɛlabı ɛ-tʊmıyɛ pınzı naadozo nɛ hɔɔlʊʊ ɖeke yɔ, mbʊ mbʊ ɛlaba nɛ ndʊ ndʊ ɛwılaa yɔ, pıɖɔ pıŋŋ. Ɛsɔ Kalızaɣ ɖiɣ Maarkı nɛ ɛtıŋını mbʊ Yesu laba yɔ, pʊ-yɔɔ nɛ ɛwılı tɔm pıkılı wılıtʊ ndʊ Krıstʊ wılaa yɔ. Ðɔɖɔ lɛ, Maarkı pam yɔɔdʊʊ pılıını Krıstʊ kʊñɔŋ tɔɔʊ yɔɔ. Krıstʊ tʊmıyɛ labʊ nɛ ɛ-kʊñɔŋ tɔɔʊ tɔm pıʊmʊnaa se Room Krıstʊ ñıma mba ɛma takayaɣ kanɛ yɔ panıı. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kpaɣnı Yesu lʊlʊʊ wayı pınaɣ 65 ñıŋga taa, papazı tisiyaa mba pa-wayı lıʊ kaŋ kaŋ nɛ panazıɣ-wɛ. Paa pıla ɛzıma yɔ, Maarkı ma Tɔm Kıbandʊ takayaɣ kanɛ Yesu lʊlʊʊ wayı kpaɣ pınaɣ 67 ñıŋga taa nɛ ŋwolo pınaɣ 69 ñıŋga taa. Krıstʊ ɛgbɛyɛ kɔɔnɔɔ ñınɖɛ tɔŋ se Maarkı Tɔm Kıbandʊ wılıɣ Krıstʊ ñıma mba pɛwɛ Room tɛtʊ taa yɔ, tɔm ndʊ Pıyɛ suzaɣ yɔ, Pıyɛ ɛnʊ ɛ-sım wayı. MaarkıTɔm Kıbandʊ ndʊ, tıɖʊ hʊnʊm Krıstʊ ñıma mba mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tıwılıɣ-wɛ ɛzıma mbʊ Krıstʊ wɛnı wabıtʊ kʊñɔŋ tɔɔʊ taa yɔ.

Payaɣaɣ Maarkı ɖɔɖɔ se Yohanɛɛsı (Tʊm. 12:12). Ɛ-caanaa ɖıɣa taa kɔɔnɔɔ Krıstʊ ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Yeruusalɛm yɔ, ɖikpeɣlaɣ (Tʊm. 12:12). Ɛɛsı Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pɔ-kɔɔnɔɔ nʊmɔʊ wobu taa se posuzi Tɔm Kıbandʊ (Tʊm. 13:4-12). Ɛlɛ, eyebi-wɛ nʊmɔʊ nɛ ɛpısı (Tʊm. 13:13). Mbʊ labına nɛ alıwaatʊ ndʊ patasaɣ nʊmɔʊ ɖɔm nabʊlɛ ɖeɖe lɛ, Pɔɔlı taañınıɣ se ɛkpɛndını-ı. Ɛlɛ, Barnaabaası weyi ɛkɛ e-egbele yɔ, etisi se ɛkpɛndʊʊnı-ı. Barnaabaası kpaɣ Maarkı nɛ ɛ nɛ-ı pɛɖɛɛ Ciiprı nɛ Pɔɔlı ñakpaɣ Silaası nɛ paba ñɛɖɛɛnı hɔɔlʊʊ lɛɛkʊ (Tʊm. 15:3-40). Pʊwayı, Maarkı pısı tʊmlaɖʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ı liu yɔ nɛ Pɔɔlı tılı se pıkɛ toovenim (2 Tim. 4:11).

Maarkı tayıɣ ɛ-Tɔm Kıbandʊ takayaɣ hɔɔlıŋ naalɛ. Kpaɣnı 1:1 ŋwolo 8:30, Maarkı wılıɣ Yesu ɖoŋ. Hama lakası nzı Yesu laba yɔ, Maarkı yɔɔdı tɔm sı-taa hiu nɛ lutozo yɔɔ, nɛ sı-taa sakıyɛ wɛɛ kɔɔnɔɔ hɔɔlʊʊ taa. Krıstʊ wɛnı ɖoŋ mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛ wezuu yɔ, pʊ-yɔɔ. Kpaɣnı 8:31 nɛ ŋwolo 16:20, Maarkı ñıɣ niye Krıstʊ sım nɛ e-pim nɛ ɛ-sıɖaa taa lıu pɔ-yɔɔ. Ðınaɣ hıɖɛ ndı payaɣ-ɖı se “ Ɛyʊ Pıyalʊ’’ yɔ, tɔm hiu nɛ naalɛ Tɔm Kıbandʊ takayaɣ kanɛ ka-taa. Alıwaatʊ ndʊ Maarkı yaɣ Yesu mbʊ yɔ, ɛwılıɣ tɔm Yesu ɖoŋ nɛ ɛzıma mbʊ ɛkɛ Ɛsɔ nɛ ɛtɛ ɛkɛ ɛyʊ yɔ, pʊ-yɔɔ. Ɛlɛ, Maarkı wılıɣ se pʊwɛɛ se Ɛyʊ Pıyalʊ ɛtɔɔ kʊñɔŋ ɖɔɖɔ. “Ɛkɔma se ɛla ɛyaa tʊmıyɛ nɛ ɛkpaɣ e-wezuu nɛ ɛha nɛ pıkɛnı kıhɛyʊʊ ŋgʊ kiholuu sakıyɛ yɔ” (10:45).

Yesu tɔɔ kʊñɔŋ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa yɔɔ, nɛ ɛyaa-wɛ ɖɔɖɔ se pɔtɔɔ kʊñɔŋ pe-wezuu caɣʊ taa. Ɛlɛ, ɛwabı kʊñɔŋ, nɛ ɛkaɣ ɛ-samaɣ lızʊʊ kʊñɔŋ taa ɖɔɖɔ.

Yohanɛɛsɪ, mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ ñɔɔzɪ Yesu nʊmɔʊ

Maatiyee 3:1-12 Lukɪ 3:1-20
Yohanɛɛsɪ 1:6-8, 15-37

1 Ɛsɔ pɪyalʊ Yesu Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ ɖɪpazɪyɛ yɔ.
2 Tɪpazɪ ɛzɪ pamaʊ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii takayaɣ taa yɔ. Pamawa se :

> Na, mentiyiɣ men-tiyiyu
> se ɛɖɛ-ŋ nɔɔ nɛ ɛñɔɔzɪ
> ña-nʊmɔʊ. (Malachie 3:1)
> 3 Ɛnʊ lɛ ɛyʊ nɔɔ ŋga kamakɪ
> kubusi lakʊ taa yɔ se :
> Ɩñɔɔzɪ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ,
> Ɩla nɛ ɛ-ɖɪɖɔnɛ tʊʊzɪ.
>
> *Ɛsayii 40:3*

4 Yohanɛɛsɪ kɔm lakʊ taa nɛ ɛmɪsɪɣ ɛyaa lɪm taa. Esuzaɣ mɪsʊʊ sɔnzɪ tɔm se pɪwɪlɪ se pʊwɛɛ se ɛyaa ɛpɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ Ɛsɔ kpeɣ-wɛ pa- kɪwɛɛkɪm. 5 Yeruusalɛm ñɪma tɪŋa nɛ Yudee egeetiye hɔɔlɪŋ tɪŋa taa ñɪma powokaɣ Yohanɛɛsɪ cɔlɔ nɛ petisiɣ pa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ nɛ pakaɖɪɣ-pʊ kpayɪ nɛ ɛlɛ ñalakɪ patɪŋa mɪsʊʊ sɔnzɪ Yɔɔrdaŋ pɔɔ taa. 6 Yohanɛɛsɪ ɛnʊ, esuwaɣ toko ŋgʊ palʊnɪ kʊyʊndʊʊ kpaŋnɔ kpɛm yɔ. Ɛtaŋaɣ tambaɖɛ ndɪ palabɪnɪ tɔnɛ yɔ. Nakaŋ nɛ tɛyɛ tɪŋ num ɛtɔkaɣ. 7 Esuzaɣ tɔm nɛ ɛtɔŋ se : Ma-wayɪ lɛ, weyi ɛkɔŋ yɔ, ɛkɪlɪ-m. Mantatɪmʊna se moluŋ nɛ mɛyɛdɪ ɛ-naataŋgbala tɔnzɪ. 8 Ma lɛ, lɪm taa mamɪsɪ-mɪ, ɛlɛ ɛnʊ yɔ, Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ taa ɛkaɣ-mɪ mɪsʊʊ.

1.1 Mat. 11.10 Luk 1.35 Yoh 1.34 Mal 3.1
1.3 Eza 40.3 Yoh 1.15,23
1.4 Mat. 3.1 Luk 3.3 Yoh 3.23
1.5 Mat. 3.5
1.6 Mat. 3.4 Lev 11.22
1.7 Mat. 3.11 Yoh 1.27 Tʊma 13.25
1.8 Tʊma 2.4; 10.45
1.9 Mat. 3.13 Luk 3.21
1.10 Mat. 3.16 Yoh 1.32
1.11 Keɣ 2.7 Mat. 3.17 Mrk 9.7
1.12 Mat. 4.1 Luk 4.1
1.13 Mat. 4.11
1.14 Mat. 4.12 Mat. 4.23
1.15 Dan. 9.25 Gal 4.4
1.16 Mat. 4.18 Luk 5.4
1.18 Mat. 19.27 Luk 5.11

Yesu mɪsʊʊ sɔnzɪ nɛ ɛtakʊʊ pɔ-tɔm

Maatiyee 3:13-4:11 Lukɪ 3:21-22 Yohanɛɛsɪ 1:31-34

9 Kɪyakɪŋ ɛnʊ ɛ-taa, Yesu lɪnɪ Nazarɛɛtɪ, Galilee egeetiye taa, ewolo Yohanɛɛsɪ cɔlɔ nɛ ɛlɛ ñamɪsɪ-ɪ Yɔɔrdaŋ pɔɔ taa. 10 Yesu lɪnɪ lɪm taa lɛ, ɛtɪnaʊ ɛsɔtɔnʊʊ tʊlaa nɛ Ɛsɔ Kalɪzaɣ lɪɪ nɛ ketii ɛ-yɔɔ ɛzɪ ehoye yɔ. 11 Nɔɔ nakɛyɛ yɔɔdɪnɪ ɛsɔdaa se : Iǰkɛ man-pɪyalʊ kʊsɔɔlʊ. Man-taa wɛnɪ-ŋ leleŋ.

12 Kpaagbaa mbʊ lɛ, Ɛsɔ Kalɪzaɣ ɖiyi Yesu nɛ kowoni-i lakʊ taa. 13 Ɛcaɣ lakʊ ŋgʊ kɪ-taa kɪyakɪŋ nɪnaza. Peeye *Satanɪ takɪ-ɪ. Tɛtɛkpɪna hɛkʊ taa ɛkɛwɛɛ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa wolo ɛ-cɔlɔ nɛ pasɪɣnɪ-ɪ.

Yesu yaʊ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kɔɔnɔɔ mba yɔ

Maatiyee 4:18-22 Lukɪ 5:1-11

14 Paɖʊ Yohanɛɛsɪ salaka wayɪ lɛ, Yesu kʊyɪ nɛ ewolo Galilee nɛ esuzuu Ɛsɔ kewiyaɣ Tɔm Kɪbandʊ. 15 Ɛtɔŋaɣ se : Alɪwaatʊ talaa nɛ Ɛsɔ kewiyaɣ ñɔñɔtɪ kpam. Ɩpɪsɪnɪ mɪ-tɪ nɛ itisi Tɔm Kɪbandʊ.

16 Kɪyakʊ nakʊyʊ Yesu cɔlaɣ Galilee lɪŋgamʊʊ. Pɪkɛdaa lɛ, ɛna kpakpasɪ kpayaa nabɛyɛ naalɛ pɔlɔwaɣ piyiŋ lɪŋgamʊʊ taa : Siimɔɔ nɛ e-neu Andree. 17 Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se : Ɩtɪŋ-m nɛ manpɪsɪ-mɪ ɛyaa kpayaa ɛzɪ ɪkpaɣʊ kpakpasɪ yɔ. 18 Peeye patiyebi pe-piyiŋ nɛ patɪŋ-ɪ.

19Ɛtasɪ wobu nɛ ɛsɪndaa pasɪ lɛ, ɛna Zebedee pɪyalaa : Yakubu nɛ e-neu Yohanɛɛsɪ. Paawɛ kpɪyʊʊ taa nɛ pɔñɔɔzʊʊ pe-piyiŋ. 20Ɛlɛ ɛtɪyaʊ-wɛ nɛ peyele pa-caa Zebedee nɛ tʊmladaa kpɪyʊʊ taa nɛ patɪŋ ɛ-wayɪ.

Yesu ɖɔɔnɪ eleeu

Lukɪ 4:31-37

21Pa nɛ Yesu powobi Kapɛrnayum tɛtʊ taa. Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye, Yesu tɪsʊʊ Yuda ñɪma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛpazɪ tɔm wɪlʊʊ. 22Ɛ-wɪlɪtʊ labɪ-wɛ piti, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtaawɪlɪ-wɛ ɛzɪ *paɣtʊ wɪlɪyaa wɪlʊʊ yɔ, ɛlɛ, ɛwɪlɪ-wɛ nɛ abalɪtʊ. 23Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ ɛwɛnɪ kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ. Abalʊ ɛnʊ ɛma kubuka nɛ ɛtɔ se : 24Heyi! Yesu Nazarɛɛtɪ-tʊ, ɖa nɛ-ŋ se we? Ŋkɔma se ŋkʊ-ɖʊ yaa we ? Mansɪm weyi ŋkɛnaa yɔ, ña lɛ Ɛsɔ ñɪnʊ cɪɖɪcɪɖɪ tʊ.

25Peeye Yesu holini-i nɛ ɛtɔ se: Heyi suli ñɔ-nɔɔ nɛ ŋlɪ abalʊ ɛnɛ ɛ-taa. 26Kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ ŋga kañamsɪ abalʊ ɛnʊ ɖoŋ, kama kubuka sɔsɔɔ nɛ kalʊ ɛ-taa.

27Pɪɖɪɣzɪ ɛyaa mba paawɛ peeye yɔ patɪŋa pɪŋŋ nɛ pɔpɔzʊʊ ɖama se : Ɛbɛ lɛ mbʊ? Ɛwɪlɪɣ tɔm kɪfatʊ nɛ abalɪtʊ ! Ɛñazʊʊ pɪkpɛndɪnɪ kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nɛ suñaŋ-ɪ. 28Kpaagbaa mbʊ lɛ, Yesu hɪɖɛ sɛɛ Galilee egeetiye tɪŋa taa payɪ.

1.19 Mat. 4.21
1.21 Mat. 4.13 Luk 4.31
1.22 Mat. 7.28
1.23 Luk 4.33
1.24 Mat. 8.29
1.25 Mrk 1.34
1.26 Mrk 9.20

Yesu laba nɛ kʊdɔndɪnaa sakɪyɛ yɔɔ cɛ

Maatiyee 8:16-17 Lukɪ 4:40-44

29Palɪnɪ Yuda ñɪma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ peeye lɛ, pa nɛ Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ pacaŋ pasʊʊ Siimɔɔ nɛ Andree pɛ-tɛ. 30Kɪnamɪyɛ kakpa Siimɔɔ yɔsɔ nɛ ɛhɛnɪ. Patalaa lɛ, pakpaɣ halʊ ɛnʊ ɛ-tɔm nɛ peheyi Yesu. 31Peeye Yesu wobi ɛ-cɔlɔ, ɛɖɔkɪ e-nesi taa nɛ ɛkʊsɪ-ɪ. Ɛ-kɪnamɪyɛ caŋ nɛ pɪcɛ kpaagbaa, ɛkʊyɪ nɛ ɛha-wɛ lɪm.

32Wɪsɪ ɖʊwa lɛ, pakpaɣ kʊdɔndɪnaa nɛ mba pɛwɛnɪ aleewaa yɔ, powoni-wɛ Yesu cɔlɔ. 33Tɛtʊ taa ɛyaa tɪŋa kpeɣli ɖɪɣa ŋga kɔ-nɔnɔɔ taa. 34Yesu laba nɛ ɛyaa mba paahɛnɪ kʊdɔmɪŋ ndɪ ndɪ yɔ, pa-taa sakɪyɛ yɔɔ cɛ. Ɛɖɔɔnɪ ɖɔɖɔ aleewaa sakɪyɛ. Ɛtaahaɣ aleewaa mba nʊmɔʊ se pɔyɔɔdɪ tɔm natʊyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paasɪm-ɪ.

1.29 Mat. 8.14 Luk 4.38
1.32 Mat. 8.16 Luk 4.40
1.34 Mrk 3.12 Tʊma 16.17
1.35 Luk 4.42
1.38 Luk 4.43 Eza 61.1
1.39 Mat. 4.23 Luk 4.44

Yesu sɛ Ɛsɔ ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ

35Yesu kʊyɪ tɛbɪyɛ tɛɛ nɛ ewolo ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ Ɛsɔ sɛʊ. 36Siimɔɔ nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ papazɪ-ɪ ñɪnʊʊ. 37Pana-ɪ lɛ, peheyi-i se : Ɛyaa tɪŋa payɪ ñɪnɪɣ-ŋ.

38Peeye Yesu cosi-wɛ se : Ðiwolo tɛtʊ lɛɛtʊ taa nɛ monsuzi ɛsɔtɔm ɖɔɖɔ. Pɪ-maɣmaɣ pʊ-yɔɔ mɔnkɔma. 39Peeye ɛpazɪ cɔʊ Galilee egeetiye hɔɔlɪŋ tɪŋa taa payɪ nɛ esuzuu ɛsɔtɔm pɛ-Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ ndɪ ndɪ taa. Ɛɖɔɔnaɣ ɖɔɖɔ aleewaa.

Canaɣ nakɛyɛ tɔm

Maatiyee 8:2-4 Lukɩ 5:12-14

40Canaɣ nakɛyɛ ñɔtɩnɩ Yesu, koluŋ ɛ-tɛɛ nɛ ketendi-i nɛ kɔtɔŋ se : Ye ŋsɔɔlaa yɔ, ŋpɩzɩɣ ŋla nɛ mɛwɛɛ cɩdɩ cɩdɩ. **41**Kɔ-tɔm labɩ Yesu pʊtɔdɩyɛ pɩŋŋ. Peeye ɛkʊsɩ e-nesi etukini-kɛ nɛ eheyi-kɛ se : Mɔnsɔɔlaa, wɛɛ cɩdɩ cɩdɩ. **42**Ɛtɩyɔɔdɩ mbʊ lɛ, ka-canatʊ caŋ nɛ tɩmʊʊ nɛ kapɩsɩ ɛyʊ weyi ɛwɛ cɩdɩ cɩdɩ yɔ.

43Yesu heyi-i se ɛdɛɛ lɛ, ɛka ɛ-ñʊʊ taa nɛ ɛtɔ se : **44**Taaheyi nɔɔyʊ mbʊ pɩlaba yɔ. Ɛlɛ, wolo ŋwɩlɩ ña-tɩ Ɛsɔ layʊ nɛ ŋwoni dɔdɔ mbʊ Mooyiizi dʊwa yɔ nɛ pɩwɩlɩ-wɛ se ñɔ-yɔɔ cɛba. **45**Ɛlɛ ɛlɩwa lɛ, ɛpazɩ tɔm ndʊ kɛdʊʊ nɛ esuzuu-tʊ paa le. Pʊ-yɔɔ Yesu taapɩzɩɣ se ɛsʊʊ tɛtʊ taa keɣlee. Ɛcakaɣ lakuŋ taa nɛ ɛyaa lɩɣnɩ hɔɔluŋ tuŋa taa nɛ powoki ɛ-cɔlɔ.

Yesu laba nɛ kalɩkalaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ

Maatiyee 9:2-8 Lukɩ 5:18-26

2 Pɩlabɩ kɩyakuŋ cabɩ lɛ, Yesu pɩsɩ Kapɛrnayum tɛtʊ taa. Ɛyaa nɩwa se ɛwɛ dɩɣa. **2**Panɩ mbʊ lɛ, pekpeɣli pɩtɩfeɣɩ nɛ posu pɩkpɛndʊnɩ awayɩ nɔnɔɔ taa nɛ ɛtasɩ-wɛ Ɛsɔtɔm heyuu. **3**Ɛyaa nabɛyɛ wokaɣnɩ kalɩkalaɣ nakɛyɛ ɛ-cɔlɔ. Ɛyaa naanza kpaɣnɩ-kɛ. **4**Ɛyaa samaɣ yɔɔ lɛ, pataapɩzɩɣ se pɔñɔtɩnɩ Yesu. Pʊ-yɔɔ pakpa kuduyuu ŋgʊ ɛɛwɛ kɩ-tɛɛ yɔ, kʊ-ñʊʊ taa, patʊʊsɩnɩ dɛndɛ ɛwɛɛ yɔ, patʊlɩ pɔʊ nɛ petisi kalɩkalaɣ ŋga nɛ ka-ñalʊʊ. **5**Yesu nawa se ɛyaa mba petisi ɛ-yɔɔ lɛ, eheyi kalɩkalaɣ ŋga se : Man-pɩɣa, pekpeɣ-ŋ ña-kɩwɛɛkɩm.

6 ***Paɣtʊ mayaa nabɛyɛ kɛwɛ peeye nɛ pahʊʊ pa-taa nɛ pɔtɔŋ se : **7**Ɛyʊ ɛnɛ, ɛcalɩ ɛ-taa se we nɛ ɛyɔɔdʊʊ mbʊ? Ɛtʊʊ Ɛsɔ. Apɩzɩɣ nɛ ekpeɣ ɛyʊ ɛ-kɩwɛɛkɩm nɛ pɩtasɩnɩ Ɛsɔ?

8Kpaagbaa mbʊ lɛ, Yesu tɩlɩ ɛ-kalɩzaɣ taa tɔm ndʊ pahʊwaɣ pa-taa mbʊ yɔ. Pʊ-yɔɔ ɛpɔzɩ-wɛ se : Pɩlabɩ ɛzɩma nɛ ɩhʊʊ mɩ-taa mbʊ? **9**Ye meheyi kalɩkalaɣ se : Pekpeɣ-ŋ ña-kɩwɛɛkɩm, yaa kʊyɩ, kpaɣña-ñalʊʊnɛŋdɔ, tɩ-naalɛ tɩ-taa ndʊ tɩfeyɩ kadɛ? **10**Eheyi-wɛ se : Mañɩnɩɣ se ɩtɩlɩ se Ɛyʊ Pɩyalʊ wɛnɩ dɔŋ tɛtʊ yɔɔ cɩnɛ se ekpeɣ ɛyaa pa-kɩwɛɛkɩm. Pʊcɔ ɩpɩzɩ nɛ ɩtɩlɩ lɛ, meheyiɣ kalɩkalaɣ kanɛ se : **11**Ña, kʊyɩ, kpaɣ ña-ñalʊʊ nɛ ŋkpe. **12**Peeye kalɩkalaɣ ŋga kakʊyɩ kpaka, kakpaɣ ka-ñalʊʊ ɛyaa tuŋa ɛsɩndaa nɛ kalɩɩ. Pana-kɛ mbʊ lɛ, pɩdɩɣzɩ patuŋa puŋŋ nɛ pasaŋ Ɛsɔ nɛ pɔtɔŋ se : Ðooo yɔ, dɩtanada mbʊ ɛlabɩ ɛzʊnɔ yɔ, pɩ-lɛzʊʊ.

Yesu ya Leevi

13Yesu tasɩ wobu luŋgamʊʊ nɔɔ nɛ ɛyaa samaɣ tuŋa wolo ɛ-cɔlɔ nɛ ɛwɩlɩ-wɛ tɔm. **14**Ɛdɔŋaɣ nɛ ɛdɛɣ lɛ, ɛna Alfee pɩyalʊ Leevi ɛcaɣ lambuu dʊmʊyɛ. Peeye Yesu heyi-i se : Tuŋ-m. Ɛlɛ ñakʊyɩ nɛ ɛtuŋ-ɩ.

15Yesu kacaɣ tɔɔnaɣ dɩtɔɔyɛ Leevi dɩɣa taa lɛ, lambuu mʊyaa sakɩyɛ nɛ ɛyaa azaɣaa pɔkɔ nɛ pa

1.40 Mat. 8.2 Luk 5.12
1.44 Lev 14.2 -32 Luk 5.14
1.45 Mat. 9.10 Mrk 2.13
2.1 Mat. 9.1 Luk 5.18
2.7 Yɔb 14.4 Eza 43.25
2.8 Mat. 9.4
2.9 Mat. 9.5
2.13 Mat. 9.9
2.14 Mat. 9.9 Luk 5.27
2.15 Mat. 9.10

nɛ-ɪ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pacaɣ nɛ pɔtɔkɪ tɔɔnaɣ. Paadɔ sakɪyɛ nɛ patɪŋɪɣ ɛ-wayɪ. **16**Paɣtʊ mayaa nɛ *Farɪsɪ ñʊma panawa se Yesu nɛ lambuu mʊyaa nɛ ɛyaa azaɣ aa pɛkpɛndaa nɛ pɔtɔkɪ tɔɔnaɣ lɛ, pɔpɔzɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ, ɛ nɛ lambuu mʊyaa nɛ azaɣaa pɛkpɛndɪɣ pɔtɔkɪ nɛ pɔñɔʊ?

17Yesu nɪ mbʊ lɛ eheyi -wɛ se : Kɔyɛ ladʊ fɛyɪ wazaɣ nakɛyɛ tɔnʊʊ taa alaafɪya tɪnaa, kʊdɔndɪnaa ɛwɛ wazaɣ. Mɔntɔkɔɔ ɛyaa kʊtʊʊzaa yaʊ, ɛlɛ azaɣaa yaʊ mɔnkɔma se papɪsɪnɪ pa-tɪ.

Pɔpɔzɪ Yesu nɔɔ hɔkʊʊ tɔm

18Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔhɔkaɣ nɔɔ. Ɛyaa nabɛyɛ wolo Yesu cɔlɔ nɛ peheyi-i se : Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ *Farɪsɪ ñʊma tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔhɔkʊʊ nɔɔ. Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ña-ñʊma ñaahɔkʊʊ?

19Peeye Yesu cosi-wɛ se : Ɪmaɣzɪɣ se mba paya-wɛ halɪkpaɣ yɛ kazandʊ ɖeɖe yɔ, pɔhɔkʊʊ nɔɔ halʊ kɪfalʊ walʊ ɛsɪndaa yaa we? Alɪwaatʊ ndʊ ɛwɛɣ pɔ-cɔlɔ yɔ, paahɔkʊʊ nɔɔ. **20**Ɛlɛ, pɔkɔŋ lɪzʊʊ walʊ ɛnʊ pɛ- hɛkʊ taa kɪyakɪŋ nɪɪyɪ. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa pakaɣ nɔɔ hɔkʊʊ.

21Nɔɔyʊ ɛɛkpakɪɣ pɪsaʊ kɪfalʊʊ hɔɔlaɣ ɛtɔnɪ toko kɪbɪnʊʊ, ye ɛlabɪ mbʊ yɔ, hɔɔlaɣ kɪfalaɣ ŋga, kɛtɛzɪɣ toko kɪbɪnʊʊ ngʊ cɪyʊʊ. **22**Ðɔɖɔ lɛ, nɔɔyʊ eesuu sʊlʊm kɪfam tɔna huyiŋ kɪbɪŋ taa. Ye ɛlabɪ mbʊ yɔ, sʊlʊm yasɪɣ huyiŋ ɛnɪ. Ðɪnɛ lɛ, pelesiɣ huyiŋ ɛnɪ nɛ sʊlʊm ñekpe tataa. Ɛlɛ, posuu sʊlʊm kɪfam tɔna huyiŋ kɪfaŋ taa.

2.17 Mat. 18.11 Luk 19.10 1Tim 1.15
2.18 Mat. 9.14 Luk 5.33

Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ-tʊ

23Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ nakʊyʊ wiye, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔɖɔŋaɣ hayɪm nabʊyʊ taa nɛ pɛɖɛʊ. Poɖʊ hayɪm mbʊ pɪ-taa tɔɔnaɣ nakɛyɛ, kɛwɛ ɛzɪ mɪsɪ yɔ. Pɛɖɛwaɣ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɛlɪɣ tɔɔnaɣ pee ñʊŋ nɛ ponuutuu. **24**Peeye *Farɪsɪ ñʊma pɔzɪ Yesu se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa lakɪ mbʊ paɣtʊ tɪha nʊmɔʊ se pala kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yɔ?

25Peeye Yesu cosi-wɛ se : Ɪtakalɪ mbʊ Daaviidi labɪ alɪwaatʊ ndʊ ñɔɔsɪ wɪ ɛ nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, nɛ pɛwɛɛ cɛyɪtʊ taa yɔ yaa we? **26**Alɪwaatʊ ndʊ Abiyaataarɪ kɛkɛnɪ Ɛsɔ layʊ sɔsɔ yɔ, Daaviidi sʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛtɔɔ kpɔnɔnaa mba paaha Ɛsɔ yɔ. Ŋgʊ layaa ɖeke paɣtʊ kaha nʊmɔʊ se pɔtɔɔ-wɛ. Ɛha ɖɔɖɔ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ.

27Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Ɛsɔ ɖʊ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ se kɪwazɪ ɛyʊ. Ɛtala ɛyʊ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ yɔɔ. **28**Ɛyʊ Pɪyalʊ kɛ ɖɔɖɔ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ-tʊ.

2.23 Mat. 12.1 Luk 6.1 Way 23.25
2.25 1Sam 21.6
2.26 Exo 29.32 Lev 24.9
2.28 Mat. 12.8
3.1 Mat. 12.9 Luk 6.6

3 Yesu ɖaɣnɪ sʊʊ Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa. Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ e-nesi camaa. **2**Mba paawɛ peeye yɔ, pɔcɔŋaɣnɪ Yesu pɪŋŋ se pana se ɛlakɪ nɛ abalʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ cɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye naa ɛɛlakɪ.

Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pañɪnaɣ mbʊ paawana nɛ palɪʊ ɛ-wayɪ yɔ. **3**Yesu heyi abalʊ weyi e-nesi camaa yɔ se : Kʊyɪ ŋsɪŋ ɛyaa hɛkʊ taa cɪnɛ.

4Ɛlɛ, ɛpɔzɪ mba pɔcɔŋaɣnɪ-ɪ yɔ se : ɛbɛ paɣtʊ ha nʊmɔʊ se pala kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye? Kɪbandʊ naa ɛzaɣtʊ? Paya ɛyaa ñʊŋ naa pakʊ-wɛ? Ɛlɛ nɔɔyʊ tocosi-i natʊyʊ.

5Peeye Yesu cɔnɪ pɛ-ɛsɪndaa kpɛɛɛ nɛ pana. Ɛ-hɔyɛ kapɪsɪnɪ ɖɔɖɔ pa-laŋkpɪzɪyɛ nɛ eheyi abalʊ weyi e-nesi camaa yɔ se : Losi ñe-nesi. Peeye ɛlɛ ñolosi e-nesi nɛ sɪpɪsɪ nɛ sɪwɛɛ camɪyɛ ɛzɪ lɛɛsɪ yɔ. **6**Pɪlabɪ mbʊ lɛ, *Farɪsɪ ñʊma tɪlɪʊ nɛ pa nɛ Eroodi ɛgbɛyɛ taa ñʊma pɛkpɛyɪ tɔm se pana ɛzʊma mbʊ paala nɛ pakʊ Yesu yɔ.

Ɛyaa samaɣ tʊŋɪɣ Yesu wayɪ

7Pʊwayɪ lɛ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa palɪwa nɛ powolo lʊŋgamʊʊ nɔɔ nɛ ɛyaa samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kpɛzɪ nɛ katʊŋ-ɪ. Ɛyaa mba, palɪnɪ Galilee nɛ Yudee pa-ageeta taa. **8**Palɪnɪ ɖɔɖɔ Yeruusalɛm tɛtʊ taa, Iduumee egeetiye taa, Yɔɔrdaŋ pɔɔ wayɪ, Tiiri nɛ Sidɔɔ pɛ-tɛtʊ hɔɔlʊŋ taa. Samaɣ sɔsɔɔ ŋga kowobi Yesu cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kanɪ mbʊ pɪtʊŋa payɪ ɛlakaɣ yɔ. **9**Ɛyaa samaɣ yɔɔ lɛ, eheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se pɔñɔɔzɪ-ɪ kpɪyʊʊ nakʊyʊ nɛ ɛcaɣ kɪ-taa nɛ ɛyaa ɛtaañɪɣ-ɪ. **10**Ɛlakaɣ nɛ kʊdɔndɪnaa sakɪyɛ yɔɔ cɛkʊ. Pʊ-yɔɔ mba mba pɪwɪɣaɣ-wɛ yɔ, pekpedesaɣ se potukini-i. **11**Kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ naɣaɣ-ɪ lɛ, siluŋuu ɛ-tɛɛ nɛ sɪmakɪ kubusi nɛ sɪtɔŋ se : Ŋkɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ. **12**Ɛlɛ, Yesu ka sɪ-ñʊŋ taa siŋŋ se sɪtaala nɛ nɔɔyʊ tɪlɪ-ɪ.

Yesu lɪzɪ e-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ

13Pʊwayɪ lɛ, Yesu kpa pʊʊ taa. Ɛya mba e-liu wɛ-wɛ yɔ nɛ powolo ɛ-cɔlɔ. **14**Ɛlɪzɪ pa-taa ɛyaa hiu nɛ naalɛ se pɛwɛɛ ɛ-cɔlɔ nɛ ɛpɪzɪ etiyiɣ-wɛ nɛ posuzuu ɛ-tɔm. **15**Ɛlɪzɪ-wɛ se ɛha-wɛ ɖɔɖɔ ɖoŋ nɛ papɪzɪ pawazɪ kʊdɔndɪnaa yɔɔ nɛ pɔɖɔɔnɪ ɖɔɖɔ aleewaa. **16**Ɛyaa hiu nɛ naalɛ mba ɛlɪzaa yɔ, mba yɔ : Siimɔɔ weyi ɛkʊm-ɪ hɪɖɛ se Pɪyɛ yɔ nɛ **17**Zebedee pɪyalʊ Yakubu nɛ e-neu Yohanɛɛsɪ, ɛkʊm paba hɪɖɛ se Boanɛrjɛsɪ pɪ-tɔbʊʊ lɛ se tɛʊ tiluu pɪyalaa. **18**Ɛlɪzɪ ɖɔɖɔ Andree nɛ Filiipu nɛ Bartelemii nɛ Maatiyee nɛ Tomaa nɛ Alfee pɪyalʊ Yakubu nɛ Taadee nɛ Siimɔɔ kpeɣtaɣ tʊ **19**nɛ Yudaasɪ Iskarɪyɔɔtɪ, weyi ɛɖʊzɪ Yesu koyindinaa nesi tɛɛ yɔ.

Yesu nɛ Belzeebuuli

20Papɪsɪ ɖɪɣa lɛ, ɛyaa samaɣ tasɪ kpeɣluu nɛ patapɪzɪɣ se pɔtɔɔ tɔɔnaɣ maɣmaɣ. **21**Yesu ñɪma nɪ mbʊ pɪlakaɣ yɔ lɛ, pakʊyɪ powolo se pakpa-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔtɔŋaɣ se ɛsʊ kpaaŋ.

3.6 Mat. 22.16
3.7 Luk 6.17
3.11 Luk 4.41 Mat. 14.33
3.12 Mat. 12.16 Mrk 1.34
3.13 Mat. 10.1 Luk 6.12
3.16 Yoh 1.42
3.20 Mrk 6.31
3.21 Yoh 7.5; 10.20

22*Payʏtʊ mayaa mba palɪnɪ Yeruusalɛm yɔ, pɔtɔm se : Yesu kem Belzeebuuli*. Aleewaa ñʊʊ tʊ haʏnɪ-ɪ ɖoŋ nɛ ɛɖɔɔnʊʊ aleewaa.

23Peeye Yesu ya-wɛ nɛ etuu-wɛ aduwa se : Ɛzɪma Satanɪ pɪzɪʏ nɛ ɛɖɔɔnɪ Satanɪ? **24**Ye kewiyaʏ nakɛyɛ taa ñuma ɛkʊyɪnɪ ɖama yɔ, kewiyaʏ ŋga kaapɪzɪʏ nɛ kɛwɛɛ. **25**Ye ɖɪʏa nakɛyɛ taa ɛyaa eyouni ɖama yɔ, ɖɪʏa ŋga kɔyɔkʊʊ. **26**Ye *Satanɪ ɛkʊyɪnɪ ɛ-maʏmaʏ ɛ-tɪ yɔ, pʊbʊ ɛtɛyaa. Ɛɛpɪzɪʏ ɛtasɪ wɛʊ, ɛ-tɔm tɛma. **27**Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪʏ ɛsʊʊ ɖoŋ tʊ nɔɔyʊ ɖɪʏa taa keʏlee nɛ ɛlazɪ ɛ-ñʊm ye ɛtɔhɔkɪ-ɪ camɪyɛ nɛ pʊcɔ yɔ. **28**Meheyiʏ-mɪ toovenim se, Kɪwɛɛkɪm mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛyaa lakɪ yɔ, Ɛsɔ kpeʏu-wɛ pʊ. Paa tʊtʊ ndʊ patʊ Ɛsɔ yɔ, ɛpɪzɪʏ ekpeʏ-wɛ. **29**Ɛlɛ, weyi ɛtʊʊ Cɪɖɪcɪɖɪ kalɪzaʏ yɔ, ɛɛkaʏ-ɪ kɪwɛɛkɪm mbʊ kpeʏu kaʊ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛwɛ tam tam tɔm hʊʊ tɛɛ.

30Payʊsaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔtɔŋaʏ se Yesu wɛnɪ kalɪzaʏ kɪdɛkɛdaʏ.

Yesu ɖoo nɛ e-newaa abalɪñɪuma

31Yesu yɔɔdaʏ mbʊ lɛ, e-ɖoo nɛ e-newaa abalɪñuma patalɪ pasɪŋ awayɪ nɛ petiyi se payaa-ɪ. **32**Ɛyaa samaʏ kɛwɛ Yesu cɔlɔ. Peeye peheyi-i se : Ño-ɖoo nɛ ñe-newaa abalɪñuma pɛwɛ awayɪ nɛ pañɪnɪʏ-ŋ.

3.22 Mat. 9.34; 10.25 Luk 11.15 Yoh 8.48, 52; 10.20
3.23 Mat. 12.25
3.27 Eza 49.24 Mat. 12.29
3.28 Luk 12.10 1Yoh 5.16
3.31 Mat. 12.46 Luk 8.19

33Ɛlɛ Yesu pɪsɪnɪ-wɛ se : Anɪ lɛ mon-ɖoo ? Mba lɛ me-newaa ?

34Ɛkʊsɪ ɛ-ɛza nɛ ɛcɔnɪ ɛyaa mba pacaʏ ɛ-cɔlɔ yɔ kpɛɛɛ nɛ ɛtɔ se : Ɩna, mon-ɖoo nɛ me-newaa abalɪñɪuma yɔ. **35**Weyi ɛlakɪ mbʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ, ɛnʊ lɛ me-neu abalɪñɪnʊ nɛ me-neu halɪñɪnʊ nɛ mon-ɖoo.

Ðomaʏ eduuye

4 Yesu tasaʏ Ɛsɔ tɔm wɪlɪʏ lɪŋgamʊʊ nɔɔ lɛ, ɛyaa samaʏ kpeʏli ɛ-cɔlɔ sakɪyɛ pɪŋŋ. Pʊ-yɔɔ ɛkʊyaa nɛ ɛkpa kpɪyʊʊ taa lɪm yɔɔ nɛ ɛcaʏ nɛ ɛyaa wɛɛ lɪŋgamʊʊ nɔɔ. **2**Ɛwɪlɪ-wɛ tɔm sakɪyɛ nɛ aduwa taa. Ndʊ eheyi-wɛ ɛ-wɪlɪtʊ taa yɔ, ndʊ yɔ : **3**Iwelesi camɪyɛ. Ðuyu nɔɔyʊ lɪnɪ mbʊ ɖomaʏ. **4**Ɛmɪzaʏ tɔɔnaʏ pee lɛ, naayɛ tɔlɪ nʊmɔʊ nɔɔ nɛ sumasɪ tii nɛ sɪtɔɔ-yɛ. **5**Pee lɛɛna tɔlɪ ɛwaʏ yɔɔ ɖendɛ tɛtʊ tɔɖɔɔ yɔ. Ɛzɪma mbʊ tɛtʊ telim lɛ, atɪñɔʊ. **6**Wɪsɪ kɔm sɪñaʏ lɛ, pɪwɪlɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, hosi tetii tɛtɛɛ. **7**Pee lɛɛna tɔlɪ kpaŋsɔɔ taa nɛ añɔ. Ɛzɪ pɪɪkpa camɪyɛ lɛ, kpaŋsɔɔ lɛʏtɪ nɛ pɪtapɪzɪ lʊlʊʊ. **8**Pee lɛɛna ñɔtɔlɪ tɛtʊ kɪbandʊ taa, alɛ ñɔ nɛ pɪpaʏ lɪ tɪŋ nɛ ɛlʊlɪ pee. Tɪʊ nakʊyʊ yɔɔ niidozo, lɛɛkʊ yɔɔ nɪnʊwa nɛ hiu nɛ lɛɛkʊ yɔɔ mɪnʊʊ.

9Ɛtɛm yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, eheyi-wɛ se : Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ se ɛnɪʏ yɔ, ɛnɪɪ.

10Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, pɛkɛsɪ pa-tɪ kɪjaʊ lɛ, pɔpɔzɪ-ɪ eduuye

4.1 Mat. 13.1 Luk 8.4
4.2 Mrk 12.38
4.8 Yoh 15.5 Kol 1.6
4.10 Mat. 13.10 Luk 8.9

* **3:22** *Belzeebuuli* - Pɪkɛnɪ hɪɖɛ ndɪ Kanaanɪ ñuma nɛ Fenisii ñuma payaʏaʏ aleewaa ñʊʊ tʊ yɔ.

ndɻ dɻ-tɔbʊʊ. 11Peeye ecosi-wɛ se : Paha-mɪ se ɪtɪlɪ Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm ndʊ tɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, tɪ-tɔbʊʊ. Piyele lɛlaa yɔ, aduwa potuki-wɛ 12se pɪsa nɛ
alɪwaatʊ ndʊ pɔcɔŋna yɔ,
panaɣ
ɛlɛ paasɪŋ mbʊ panaɣ yɔ.
Nɛ alɪwaatʊ ndʊ pewelesiɣ
yɔ, panɪɣ
ɛlɛ paanɪɣ pɪ-tɔbʊʊ.
Pʊwɛ mbʊ se pataapɪzɪ nɛ
papɪsɪnɪ Ɛsɔ yɔɔ
nɛ ekpeɣ-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm.
(*Ezayii 6:9-10)*

13Peeye ɛpɔzɪ-wɛ se : Ye ɪnɪɣ eduuye dɻnɛ dɻ tɔbʊʊ lɛ, ɛzɪma ɪlakɪ nɛ ɪnɪ leɛna tɔbʊʊ yɔ? 14Ðuyu dɻuu Ɛsɔ tɔm. 15Ɛyaa nabɛyɛ wɛɛ, panɪɣ Ɛsɔ tɔm ndʊ lɛ, Satanɪ tɪŋ nɛ ɛhɔɔzɪ-tʊ pa-taa. Mba wɛna ɛzɪ nʊmɔʊ nɔɔ dɻendɻe pee tɔlaa yɔ. 16Mba paba wɛ ɛzɪ ɛwaɣ ŋga kɔ-yɔɔ pee tɔlaa yɔ, panɪɣ-tʊ lɛ, petisi-tʊ kpaagbaa nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ. 17Ɛlɛ tɔm ndʊ, paadɻkʊʊ-tʊ nɛ pɪdɻɛɣnɪ ɛsɪndaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tɪtaka hosi pa-taa. Cɛyɪtʊ natʊyʊ talɪɣ -wɛ yaa padɻʊʊ pa-wayɪ kaŋ kaŋ tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ lɛ, patɪlɔ liu. 18Lɛlaa wɛ ɛzɪ kpaŋsɔɔ taa dɻendɻe pee tɔlaa yɔ. Panɪɣ Ɛsɔ tɔm. 19Ɛlɛ, wezuu kʊnɛ kʊ-yɔɔ nɪɣzʊʊ, nɛ ɛzɪma mbʊ ñum peɣzuu ɛyaa yɔ nɛ sɔɔlɪm ndɪ ndɪ pasʊʊ pa-taa nɛ pɪlɛɣtɪ tɔm ndʊ nɛ tɪpɪzɪɣ se tɪlʊlɪ pee. 20Lɛlaa ñɛwɛɛ ɛzɪ tɛtʊ kɪbandʊ taa dɻendɻe pee tɔlaa yɔ. Panɪɣ Ɛsɔ tɔm lɛ, pamʊ-tʊ nɛ palʊlɪ pee. Nabɛyɛ niidozo, nabɛyɛ nɪɪnʊwa ne hiu nɛ nabɛyɛ mɪnʊʊ.

4.12 Eza 6.9 Yoh 12.40 Tʊma 28.26
4.14 Mat. 13.19
4.19 1Tim 6.9,17

Kandɻʊ eduuye

21Pʊwayɪ lɛ, Yesu pɔzɪ-wɛ se : Pɔsɔkɪ kandɻʊ lɛ, le pasɪɣ -kʊ ? Paapaŋ-kʊ *dɻaakudɻe tɛɛ nɛ paasʊzʊʊ-kʊ kadɻʊ tɛɛ. Ɛlɛ, pasɪɣ-kʊ kandɻu tilimiye yɔɔ. 22Mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛyʊ mɛsaa yɔ, Ɛsɔ kɔŋ-pʊ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ. Mbʊ pɪtɪŋa pʊwɛ cɪkpɛndʊʊ tɛɛ yɔ, ɛkɔŋnɪ-pʊ ñalɪmɪyɛ taa. 23Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ weyi ɛnɪɣ yɔ, ɛnɪɪ.

24Ɛlɛ ɛtasɪ-wɛ heyuu se : lkpa mɪ-tɪ nɛ ndʊ ɪnɪɣ yɔ. Mbʊ ɪmaɣzɪɣnɪ lɛlaa yɔ, mbʊ dɻɔdɻɔ pamaɣzɪɣnɪ-mɪ. Mɪ mba ɪnɪɣ yɔ, pahaɣ-mɪ nɛ pɪkɪlɪ. 25Pahaɣ weyi ɛwɛna yɔ. Ɛlɛ weyi ɛfɛyɪna yɔ, pɛlɛɣ mbʊ ɛwɛna yɔ.

26Pʊwayɪ, ɛtasɪ yɔɔdʊʊ se : Ɛsɔ kewiyaɣ nɪɣzɪnɪ abalʊ weyi edɻuu dɻomaɣ ɛ-hayɪm taa yɔ. 27Ɛtɛŋ-kɛ dɻuu lɛ, ɛhɛnɪɣ nɛ ɛkʊyʊʊ dɻoo nɛ wɪsɪ, dɻomaɣ ŋga kɔñɔʊ nɛ pɪpaɣlɪɣ. Ɛlɛ, ɛɛsɪŋ ɛzɪma mbʊ pɪlakɪ mbʊ yɔ. 28Tɛtʊ maɣmaɣ lakɪna nɛ pɪpaɣlɪɣ. Pɪcalɪɣnɪ hɔʊ nɛ pʊkɔɔ pɪñɔ. Pʊwayɪ lɛ, pɪlɪɪ hɛtʊ nɛ pʊtʊlɪ ñʊŋ nɛ pʊdɻʊ pee. 29Pee ana apɪɣ lɛ, pakpaɣ loozonaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kʊmtʊ talaa.

4.21 Mat. 5.15 Luk 8.16
4.22 Mat. 10.26 Luk 12.2
4.23 Mat. 11.15 Mrk 4.9
4.24 Mat. 7.2 Luk 6.38
4.25 Mat. 13.12
4.26 Mat. 13.24
4.29 Wɪl 14.15

Piye cikpeḍe eduuye

30Ɛlɛ, ɛtɔ se : ɛbɛ ḍɪkɛtʊʊnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ lee? Eduuye nḍɪ ḍituki kɔ-yɔɔ kɛ ? **31**Kɛwɛ ɛzɪ piye nḍɪ ḍɪkɪlɪ kɔzʊʊ pee lɛɛna wena poḍuu kedeŋa yɔɔ cɪnɛ yɔ. **32**Poḍuu-ḍɪ lɛ, ḍiñɔ nɛ pɪpaɣlɪ nɛ pɪkɪlɪ ñɪtʊ tɪŋa. Pɪyɛzɪɣ pilinzi sɔsɔsɪ nɛ sumasɪ ḍʊ ḍandu hɔtʊ taa.

33Mbʊ Yesu tukaɣ aduwa sakɪyɛ nɛ eheyuu-wɛ Ɛsɔ tɔm. Tɔm ndʊ papɪzaɣ se panɪ yɔ, ndʊ eheyaɣ-wɛ. **34**Aduwa ḍeke etukaɣ-wɛ. Ɛlɛ, ɛ-nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɛwɛɣ pe-ḍeke lɛ, ɛlɪzɪɣ-wɛ pɪtɪŋa pɪ-tɔbʊʊ.

Yesu hɛzʊʊ heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ yɔ

35Kɪyakʊ ŋgʊ kɪ-ḍanaɣ yɔɔ, Yesu heyi-wɛ se : Ðɪtɛzɪ lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ. **36**Peheyi ɛyaa samaɣ se pekpe lɛ, pakpa kpɪyʊʊ ŋgʊ kɪ-taa Yesu kɛwɛɛ yɔ nɛ pɛḍɛɛ. Kpɪyɪŋ lɛɛŋ kɛwɛ ɛ-cɔlɔ peeye. **37**Pɛḍɛwaɣ lɛ, heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ pazɪ mabʊ yem nɛ lɪm huu nɛ pʊsʊʊ pa-kpɪyʊʊ taa nɛ lɪm caɣaɣaɣ suu kɪ-taa. **38**Yesu hɛnɪ wayɪ nɛ ɛḍʊ ɛ-ñʊʊ ñʊʊ kʊḍʊḍʊʊ nɛ eḍou. Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa woba nɛ pefezi-i nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se : Wɪlɪyʊ, piteheyi-ŋ natʊyʊ se ḍɪsɪkɪ cɪnɛ yaa we ?

39Ɛkʊyaa lɛ, ɛkalɪ heɣlim nɛ eheyi lɪŋgamʊʊ se : Hɛɛ, caɣ ñe-ḍeḍe. Peeye heɣlim yebi mabʊ nɛ pusu ḍiɣḍiɣ.

4.30 Mat. 13.31 Luk 13.18 Tʊma 2.41
4.33 Mat. 13.34 Yoh 16.12
4.35 Mat. 8.18, 23 Luk 8.22

40Ɛlɛ, ɛpɔzɪ-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ sɔɔndʊ kpa-mɪ mbʊ ? lfɛyɪnɪ lidaʊ yaa we ?

41Peeye sɔɔndʊ tɛzɪ-wɛ kpaʊ nɛ pɔpɔzʊʊ ḍama se : Anɪ ɛnɛ ɛkɛnaa kpem nɛ pɪkpɛndɪnɪ heɣlɪm nɛ lɪŋgamʊʊ piñaŋ-ɪ ?

Yesu ḍɔɔnɪ aleewaa.

5 Pʊwayɪ lɛ, patalɪ lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ Gadara ñuma ɛjaḍɛ taa. **2**Yesu lɪnɪ kpɪyʊʊ taa nɛ etii lɛ, abalʊ nɔɔyʊ tɪlɪʊnɪ pɪlaŋ yɔɔ nɛ ɛkatɪ-ɪ. Abalʊ ɛnʊ, ɛɛwɛnɪ kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ. **3**Ɛ-ḍɪcaɣyɛ lɛ pɪlaŋ yɔɔ. Nɔɔyʊ taapɪzɪɣ se ɛhɔkɪ-ɪ. Yoŋgbasɪ maɣmaɣ ɛɛlakɪ-ɪ pʊyʊ. **4**Alɪwaatʊ sakɪyɛ yɔɔ, pakam kpasɪ ɛ-naŋgbanzɪ taa nɛ pɔhɔkɪnɪ-ɪ yoŋgbasɪ nɛ ɛpʊʊtɪ pɪtɪŋa. Nɔɔyʊ fɛyɪ se ɛpɪzɪɣ ɛ-tɔm. **5**Ðoo nɛ wɪsɪ, ɛwɛɛ nɛ ɛcɔʊ pɪlaŋ nɛ pʊŋ pɔ-yɔɔ. Ɛmakaɣ kubusi nɛ ɛhɛdɪɣ ɛ-tɪ nɛ pɛɛ.

6Ɛlɛ, elosi Yesu poliŋ taa lɛ, ese nɛ ewolo eluŋ ɛ-tɛɛ. **7**Ɛma kubusi ḍoŋ nɛ ɛtɔ se : Ɛsɔ Caabiyuu Pɪyalʊ Yesu, ma nɛ-ŋ se we? Mentendiɣ-ŋ Ɛsɔ hɪḍɛ taa se ŋtaaḍʊ-m kuñɔŋ. **8**Kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ ŋga kɔyɔɔdɪ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yesu keheyi-kɛ se : Kalɪzaɣ kɪtɛkɛdaɣ ña, lʊ abalʊ ɛnɛ ɛ-taa.

9Yesu pɔzɪ-ɪ se payaɣ-ɪ se we lɛ, ecosi se : Ma-hɪḍɛ lɛ you laḍaa tikaɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ḍɪḍɔwa. **10**Peeye kewini Yesu

5.1 Mat. 8.28 Luk 8.26

cɔɔɔ se ɛtaaɖɔɔnɪ-wɛ nɛ palʊ ɛjaɖɛ taa.

11Ŋgʊ, afanaa tikaɣ nakɛyɛ kɛwɛ pɔ-cɔlɔ peeye pʊʊ hɔɔlʊʊ taa kiŋ nɛ kacazɪɣ tɔɔnaɣ. **12**Aleewaa mba, petendi Yesu se : Ha-ɖʊ nʊmɔʊ nɛ ɖiwolo ɖisʊʊ afanaa mba yɔ, pa-taa. **13**Peeye Yesu ha-wɛ nʊmɔʊ se powolo nɛ pasʊʊ. Aleewaa mba palɪ abalʊ ɛnʊ ɛ-taa lɛ, powolo nɛ pasʊʊ afanaa mba pa-taa. Afanaa mba paakpɛndɪ ɛzɪ kudokiŋ naalɛ yɔ. Pese nɛ powolo pafalɪ lɪŋgamʊʊ taa nɛ lʊm kpaɣ-wɛ.

14Afanaa yɔɔ cɔnɪyaa na mbʊ lɛ, pese nɛ powolo peheyi tɛtʊ taa ɛyaa nɛ tɛyɛ yɔɔ ñʊma tɔm ndʊ. Patɪŋa pakʊyɪ se powolo pana mbʊ pɪlaba yɔ. **15**Patalɪ Yesu cɔlɔ lɛ, pana abalʊ weyi ɛɛwɛnɪ aleewaa tikaɣ yɔ. Abalʊ ɛnʊ ɛ-kpaaŋ cɛba nɛ esuu wondu camɪyɛ nɛ ɛcaɣ. Peeye sɔɔndʊ kpa-wɛ pɪŋŋ. **16**Mba paawɛ peeye nɛ pana yɔ, pɛkɛdɪ-wɛ mbʊ pɪlabɪ abalʊ weyi ɛɛwɛnɪ aleewaa yɔ nɛ afanaa mba paawɛ peeye yɔ. **17**Peeye ɛyaa mba pasʊ Yesu tenduu yɔɔ se ɛkʊyɪ pɛ-ɛjaɖɛ taa nɛ ɛɖɛɛ.

18Yesu sʊ kpɪyʊʊ taa se ɛɖɛɣ lɛ, abalʊ weyi ɛɛwɛnɪ aleewaa yɔ, etendi Yesu se eyele nɛ ɛtɪŋ-ɪ nɛ ɛwɛɛ ɛ-cɔlɔ. **19**Yesu tetisi, ɛlɛ eheyi-i se : Pɪsɪ ɖiɣa ña-ñʊma cɔlɔ nɛ ŋheyi-wɛ mbʊ Kɪbaɣlʊ labɪ-ŋ yɔ, nɛ ɛzɪma mbʊ ɛna ña-pʊtɔdɪyɛ yɔ. **20**Peeye abalʊ ɛnʊ ɛɖɛwa nɛ ɛpazɪ suzuu mbʊ pɪtɪŋa payɪ Yesu labɪ-ɪ yɔ Dekapooli egeetiye taa. Pɪlakaɣ ɛyaa tɪŋa piti.

5.17 Mat. 8.34 Tʊma 16.39
5.18 Luk 8.38

Yayiruusi pɛlɛ nɛ halʊ weyi calʊm kpeŋaɣnɪ-ɪ yɔ

21Yesu sʊ kpɪyʊʊ taa nɛ ɛpɪsɪ lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ lɛ, ɛyaa sakɪyɛ kpeɣli ɛ-cɔlɔ lʊm nɔɔ. **22**Pɪkɛdaa lɛ, Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnɪyaa taa nɔɔyʊ kɔɔ Yesu cɔlɔ. Ɛ-hɪɖɛ lɛ Yayiruusi. Ɛna Yesu lɛ, ɛtɔlɪ ɛ-naŋgbanzɪ tɛɛ. **23**Ewini-i kʊñɔŋ cɔɔɔ nɛ ɛtɔ se : Man-pɪɣa peliɣa sɪkɪ kɪsɪbʊ, pɪsɛɣ fezuu ɖaaa. Kɔɔ ŋtʊnɪ kɔ-yɔɔ nesi nɛ kɔ-yɔɔ cɛ nɛ kɛwɛɛ. **24**Yesu nɪ mbʊ lɛ, ɛkʊyɪ nɛ ɛ nɛ-ɪ pɛɖɛɛ.

Ɛyaa sakɪyɛ tɪŋaɣ-ɪ nɛ pañɪkɪɣ-ɪ cemince. **25**Calʊm kpeŋaɣnɪ halʊ nɔɔyʊ ɖooo pɪnzɪ hiu nɛ naalɛ. **26**Halʊ ɛnʊ, ɛnɪ siziŋ pɪtɪɪfɛyɪ fɛɖaa sakɪyɛ tɛ nɛ e-nesi tɛɛ kpizi cɪɖɪ cɪɖɪ. Ɛlɛ, ɛ-kʊdɔŋ tatɪpasɪ, kɪtɛzaɣ kɪtɛzʊ. **27**Ɛyaa yɔɔdɪ Yesu tɔm nɛ halʊ ɛnʊ ɛnɪ lɛ, ɛkɔɔ samaɣ taa nɛ etukini Yesu toko nɛ wayɪ. **28**Eheyaɣ ɛ-tɪ se : Ye maatɪpɪzaa nɛ montukini e-toko yeke yɔ, mɔ-yɔɔ kɛcɛba. **29**Etukuni-i mbʊ lɛ, ɛ-calʊm lɪɣ aɣnɪ ɖendɛ nɛ pikpeŋ yɔ, pʊsɔɔ kpaagbaa. Ɛnɪ e-tomnaɣ taa se ɛ-yɔɔ cɛba.

5.21 Mat. 9.1 Luk 8.40
5.22 Mat. 9.18 Luk 8.41
5.25 Lev 15.25 Mat. 9.20
5.30 Luk 6.19

30Ɛlɛ, Yesu tɪnaʊ se ɖoŋ nɪɪyɪ lɪnɪ ɛ-taa. Peeye, ɛtɪkɛzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛyaa samaɣ yɔɔ nɛ ɛpɔzɪ-kɛ se : Atukini mon-toko ?

31Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa cosi-i se : Ŋnaɣ ɛzɪma ɛyaa samaɣ ñɪkɪɣ-ŋ

yɔ nɛ ŋtasıɣ pɔzuu ɖɔɖɔ se atukini-m?

32Peeye Yesu cɔnı ɛ-cɔlɔ se ɛna halu weyi etukini-i yɔ. 33Halu ɛnu, ɛna mbu ɛlabı-ı yɔ lɛ, ɛ-laŋıyɛ maa nɛ ɛ-nandu pazı pau. Ewolo nɛ eluŋ Yesu tɛɛ nɛ ɛkɛdı-ı mbu pıtuŋa payı pılaba yɔ. 34Peeye Yesu heyi-i se : Mɛn-pɛlɛ, ñe-lidau yeba nɛ ñɔ-yɔɔ cɛ. Ðɛɛnı laŋhɛzıyɛ. Ña-kudɔŋ ɛwaa.

35Yesu yɔɔdaɣ mbu lɛ, nabɛyɛ luını Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnıyu ɛnu ɛ-tɛ nɛ pɔkɔɔ peheyi-i se : Ñɛ-pɛlɛ sıba. Taatasu wulıyu mızınau ɖɔɖɔ.

36Ɛlɛ Yesu kanı tɔm ndu pɔyɔɔdaɣ yɔ. Kpaagbaa mbu lɛ, eheyi Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnıyu ɛnu se : Sɔɔndu ɛtaakpa-ŋ, tisi yem. 37Peeye ɛya Pıyɛ nɛ Yakubu nɛ e-neu Yohanɛɛsu se pasu-ı. Ɛlɛ, eteyele se lɛlaa ɛsu-ı. 38Ɛtalı Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnıyu ɛnu ɛ-tɛ lɛ, ɛna se kɔkɔɖɛ kɛwɛ peeye. Ɛyaa wilaɣ nɛ pamakı kubusi sɔsɔsı. 39Ɛlɛ, ɛsuu ɖıɣa nɛ ɛpɔzı-wɛ se : Pılabı ɛzıma nɛ iwiliɣ nɛ ıyakı kɔkɔɖɛ mbu ? Pıɣa ŋga, katası kısıbu ɛlɛ, kodou kuɖou. 40Panı mbu lɛ, papazı-ı woŋuu.

Peeye ɛdɔɔnı-wɛ se palu nɛ ɛ nɛ mba paası-ı yɔ nɛ pıɣa caa nɛ ko-ɖoo pasuu ɖendɛ pɛhɛzı-kɛ yɔ. 41Ɛdɔkı pıɣa ŋga ke-nesi taa nɛ eheyi-kɛ se : Taliita kum. Pı-tɔbuu se : Pıɣa peliɣa meheyiɣ-ŋ se ŋkuyı. 42Pıɣa peliɣa ŋga, katıkuyuu nɛ kapazı ɖɔm. Kaawɛnı punzı hiu nɛ naalɛ. Pana-kɛ mbu lɛ, pıɖıɣzı-wɛ puŋŋ. 43Yesu ka pa-ñuŋ taa se pataayɔɔdı mbu pılaba yɔ nɔɔyu cɔlɔ, ɛlɛ se paha pıɣa ŋga tɔɔnaɣ nɛ kɔtɔɔ.

5.34 Mat. 9.22 Mrk 10.52 Tuma 14.9
5.35 Luk 8.49
5.39 Yoh 11.11
5.40 Tuma 9.40
5.43 Mat. 8.4 Mrk 3.12 Luk 5.14
6.1 Mat. 13.54 Luk 4.16
6.2 Yoh 6.42
6.3 Mat. 11.6; 12.46 Gal 1.19
6.4 Mat. 13.57 Yoh 4.44
6.5 Mrk 9.23
6.6 Eza 59.16 Mat. 9.35 Luk 13.22
6.7 Mat. 10.1 Luk 9.1

Ɛsɔtɔm ɖɛzıyu weyi paaɖuu-ı hıdɛ yɔ

6 Yesu kuyunı peeɖe lɛ, ewolo ɛ-haɖaa taa. Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa tuŋ ɛ-wayı. 2Pıtalı Kıyaku kıhɛzuu wiye lɛ, Yesu suu Yuda ñuma Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛpazı tɔm wuluu. Ɛyaa sakıyɛ nı-tu lɛ, pılabı-wɛ piti.

Pɔpɔzaɣ se : Le ɛlı tɔm ndu tı-yɔɔ ? Lɔŋ weyi pıha-ı mbu ? Ɛzuma ɛpızıɣ nɛ ɛlakı hama lakasu nzı? 3Pıtɛkɛ ɛnu lɛ kuduyiŋ kandu yaa we? Pıtɛkɛ ɛnu lɛ Maaru pıyalu ? Yaa pıtɛkɛ e-newaa lɛ Yakubu nɛ Yoosi nɛ Yuudi nɛ Siimɔɔ ? Pıtɛkɛ ɖa nɛ e-newaa halıñuma ɖıwɛnı cınɛ yɔ ? Peeye ɛpısı nɔɔtuliye pe-lidau.

4Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se : Ɛyaa ɖuu Ɛsɔtɔm ɖɛzıyu hıdɛ paa le. Ɛlɛ, ɛ-tɛtu nɛ ɛ-hɔu nɛ ɛ-ɖıɣa pa-taa paaɖuu-ı hıdɛ. 5Mbu labına nɛ ɛtapızı se ɛla hama lakasu nasıyı peeye. Ɛlɛ, kudɔndınaa nabɛyɛ yɔɔ ɛtunı nesi nɛ ɛla nɛ pɔ-yɔɔ cɛ. 6Pıɖıɣzaɣ Yesu nɛ ɛzuma mbu petetisuu ɛ-yɔɔ yɔ.

Yesu tiyi ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa 12

Yesu cɔwaɣ haɖaa mba paawɛ peeye pa-taa nɛ ɛwulıɣ tɔm. 7Ɛlɛ ɛyaa ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ

naalɛ nɛ ɛha-wɛ ɖoŋ se papɪzɪ pɔɖɔɔnɪ kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nɛ etiyi-wɛ naalɛ naalɛ.

8Ɛpaɣ-wɛ se pataaɖɔkɪ pʊyʊ pa-nʊmɔʊ wobu taa nɛ pɪtasʊnɪ nʊmɔ-ɖaʊ. Pɪtɔpɔzɪ ɖɔɖɔ se pakpaɣ huyuu yaa tɔɔnaɣ yaa se liidiye ɛwɛɛ pɔ-yɔɔ. **9**Papɪzɪɣ pɛlɛɛ naataŋgbala ɛlɛ, pataasuu tokonaa naalɛ naalɛ. **10**Eheyi-wɛ se : lsʊ ɖɪɣa nakɛyɛ taa lɛ, ɪcaɣ peeye nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ ɪɖɛɣ yɔ. **11**Nabɛyɛ ɛɛkaɣ-mɪ mʊʊ pɛ-tɛ yaa tɔm ndʊ ɪyɔɔdʊʊ yɔ, paakaɣ-tʊ welesuu. Alɪwaatʊ ndʊ palakɪ mbʊ yɔ, ɪlu pɛ-tɛtʊ ndʊ tɪ-taa. Ikpizi-wɛ mɪ-naŋgbanzɪ yɔɔ mʊzʊʊ nɛ pɪkɛnɪ-wɛ aseɣɖɛ lɪzʊʊ. Meheyiɣ-mɪ toovenim se, kɪyakʊ ŋgʊ Ɛsɔ kɔŋ ɛyaa tɔm hʊnaʊ yɔ, pɪwɛɣ kaɖɛ Sodomi nɛ Gomɔɔrɪ pa-ajɛyɛ. Ɛlɛ, tɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɛyaa tamʊ-mɪ yɔ, pa-ñɪndʊ ñakaɣ kɪlʊʊ kaɖɛ Sodomi nɛ Gomɔɔrɪ.

12Peeye Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa ɖɛwa nɛ papazɪ ɛyaa tɔm suzuu se papɪsɪnɪ pa-tɪ. **13**Pɔɖɔɔnɪ aleewaa sakɪyɛ nɛ pataa kʊdɔndʊnaa sakɪyɛ nʊm nɛ pala nɛ pɔ-yɔɔ cɛ.

Wiyaʊ Eroodi yeba nɛ pɔkɔ Yohanɛɛsɪ mʊsʊʊ sɔŋzɪ laɖu ñʊʊ

14Yesu hɪɖɛ sɛ paa le nɛ wiyaʊ Eroodi nɪʊ lɛ, ɛtɔ se : Yohanɛɛsɪ, mʊsʊʊ sɔnzɪ laɖu femni sɪɖaa taa, pʊ-yɔɔ ɛpɪzɪɣ ɛlakɪ hama lakasɪ nzɪ mbʊ.

15Nabɛyɛ ñɔtɔŋaɣ se : ɛnʊ lɛ Elii.

6.8 Mat. 10.9 Luk 9.3
6.9 Tʊma 12.8
6.10 Mat. 10.11 Luk 9.4
6.11 Mat. 10.14 Tʊma 13.51; 18.6
6.13 Yak 5.14
6.14 Mat. 14.1 Luk 9.7
6.15 Mat. 16.14 Mrk 8.28

Piyele lɛlaa se ɛnʊ lɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ ɛzɪ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa taa lɛlʊ yɔ.

16Ɛlɛ, Eroodi ñanɪwa lɛ, ɛtɔ se : Ɛkɛɣnɪ Yohanɛɛsɪ Mʊsʊʊ sɔnzɪ laɖu weyi meyeba nɛ pɔkɔ ɛ-ñʊʊ yɔ, ɛnʊ femna nɛ sɪɖaa taa.

17Eroodi ɛɛlɛɣ e-neu Filiipu halʊ Eroodiyaasɪ nɛ ɛpɪsɪ-ɪ ɛ-ñɪnʊ. Eroodiyaadɪ ɛnʊ ɛ-yɔɔ Eroodi maɣmaɣ tiyaa se pakpa Yohanɛɛsɪ nɛ pɔhɔkɪ-ɪ nɛ paɖʊ-ɪ salaka. **18**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yohanɛɛsɪ keheyi Eroodi se : Paɣtʊ taha-ŋ nʊmɔʊ se ŋkpaɣ nɛ̃-neu halʊ. **19**Peeye pɪwɪzɪ halʊ ɛnʊ pɪŋŋ nɛ ɛñɪnɪɣ se ɛkʊ Yohanɛɛsɪ. Ɛlɛ, ɛtapɪzɪɣ. **20**Eroodi sewaɣ Yohanɛɛsɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛsɪm-ɪ se ɛkɛ Ɛsɔ ñɪnʊ nɛ ɛtʊʊzaa. Pʊ-yɔɔ ɛɖaŋaɣ ɛ-yɔɔ. Ɛyɔɔdʊʊ tɔm nɛ Eroodi nɪɣ lɛ, pɪcɛyɪɣ-ɪ. Ŋgʊ, e-liu kɛwɛɛ se ewelesini-i siŋŋ.

21Eroodi lʊlʊʊ kazandʊ kɪyakʊ talaa lɛ, ɛyaa e-kewiyaɣ taa sɔsaa nɛ sɔɔjanaa sɔsaa nɛ Galilee egeetiye ñʊŋ tɪnaa se powolo nɛ pɔtɔɔ. Kɪyakʊ ŋgʊ kɪhanɪ halʊ ɛnʊ waɖɛ. **22**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Eroodiyaadɪ ɛnʊ, ɛ-pɛlɛ sʊ ɖendɛ ɛyaa mba pacaɣaɣ yɔ nɛ ɛpaa nɛ pɪla Eroodi nɛ ɛyaa mba pɔtɔkaɣ yɔ, pa-tɪŋa leleŋ.

Peeye Wiyaʊ heyi pɛlɛ ɛnʊ se : Pɔzɪ-m mbʊ ŋsɔɔlaa yɔ, mahaɣ-ŋ pʊ. **23**Ɛlɛ, eɖuu nɛ ɛtɔ se : Paa ɛbɛ ŋpɔzɪ-m yɔ, mahaɣ -ŋ pʊ, paa pɪkɛ men-kewiyaɣ hɔɔlʊ yɔ.

16.16 Mat. 14.2 Luk 3.19
16.18 Lev 18.16
16.20 Mat. 11.9
16.21 Mat. 14.6 Kiɖ 40.20
16.23 Ɛst 5.3,6

24Peeye pɛlɛ ɛnu ɛlɪwa nɛ ewolo ɛpɔzɪ e-ɖoo se : Mɔnpɔzɪ-ɪ ɛbɛ? Ɛlɛ cosi-i se : Pɔzɪ-ɪ se ɛha-ŋ Yohanɛɛsɪ Muʂuu sɔnzɪ laɖu ñuu.

25Ɛtɪpɪsɪ wiyau cɔlɔ lɛ, eheyi-i se : Mancaɣ se ŋɖu muʂuu sɔnzɪ laɖu Yohanɛɛsɪ ñuu tɛlɛm taa lɛɛlɛɛyɔ nɛ ŋcɛlɪ-m.

26Wiyau Eroodi nɪ tɔm ndu lɛ, ɛ-laŋɪyɛ wɛɛkɪ siŋŋ. Ŋgu, ɛ-agɔma nɛ ɖuu mbu e-ɖuwaa yɔ, pɔ-yɔɔ lɛ, ɛtaañunɪɣ se ekizi. 27Peeye etiyi ɛ-sabaabɪ lɛlu se ewolo nɛ ɛsɛtɪ Yohanɛɛsɪ ñuu nɛ ɛkɔnɪ-ɪ ku. Ɛlɛ ñowolo salaka taa nɛ ɛsɛtɪ Yohanɛɛsɪ ñuu, 28ɛɖu-ku tɛlɛm taa nɛ ewoni ɛcɛlɪ pɛlɛ ɛnu, ɛlɛ ñowoni-ku nɛ ɛcɛlɪ e-ɖoo. 29Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa nɪ mbu lɛ, powolo pakpaɣ e-tomnaɣ nɛ pepi.

Yesu caluu ɛyaa kutokiŋ kagbaanzɪ yɔ(5000)

30Puwayɪ lɛ, Yesu tiyiyaa kpeɣli ɛ-cɔlɔ nɛ pɛkɛdɪ-ɪ mbu mbu palaba yɔ nɛ tɔm ndu pawɪlaa yɔ. 31Mba powokaɣ ɛ-cɔlɔ nɛ pɛɖɛɣ yɔ, pɔɖɔ pɪtɪfeyɪ lɛ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa petehikiɣ numɔu se pɔtɔɔ tɔɔnaɣ. Pu-yɔɔ eheyi-wɛ se : Ikɔɔ ɖɪkɛzɪ ɖa-tɪ ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ nɛ ɪhɛzɪ pazɪ.

32Peeye pasu kpɪyuu taa se pɛkɛzɪ pa-tɪ kɪjau, ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ. 33Pɛɖɛɣaɣ lɛ, ɛyaa samaɣ na-wɛ nɛ sakɪyɛ tɪlɪ Yesu. Peeye pakpaɣ seya nɛ tetu ndɪ ndɪ taa nɛ pɛlɛyɪ-wɛ taluu ɖendɛ powokaɣ yɔ nɛ pekpeɣli. 34Yesu lɪnɪ kpɪyuu taa nɛ etii lɛ, ɛmaɣnɪ ɛyaa samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ nɛ pɪlabɪ-ɪ putɔdɪyɛ puŋŋ. Mbu puyɔɔ yɔ, paawɛ ɛzɪ heŋ weyi ɪfɛyɪnɪ ninɖiyuu yɔ. Peeye ɛpazɪ-wɛ tɔm sakɪyɛ wɪluu.

6.26 Mat. 14.9
6.30 Luk 9.10
6.31 Mat. 14.13 Mrk 3.20
6.32 Mat. 14.13

35Pukɔm ɖanaɣ yɔɔ kpaagbaa lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa wolo ɛ-cɔlɔ nɛ peheyi-i se : Alɪwaatu tɛm ɖɛu ŋgu ñɪtu hɛku taa ɖɪwɛɛ. 36Yebi-wɛ powolo tɛyɛ yɔɔ nɛ haɖaa mba pɔñɔtɪnɪ-ɖu yɔ, pa-taa nɛ paya tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔɔ mbu puyɔɔ yɔ, nabuyu fɛyɪ cɪnɛ se pɔtɔɔ.

37Ɛlɛ, ecosi-wɛ se : Mɪ-maɣ maɣ ɪha-wɛ tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔɔ.

Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se : Pubu ɖɪkpaɣ liidiye Deeniyenaa nasɪlɛ nɛ ɖɪyanɪ tɔɔnaɣ nɛ ɖɪcɛlɪ-wɛ yɔ?

38Peeye Yesu heyi-wɛ se : Kpɔnɔnaa ɛzɪma ɪwɛna? Iwolo nɛ ɪna.

Pewilaa lɛ, peheyi-i se pɛwɛna kpɔnɔnaa kagbaanzɪ nɛ kpakpasɪ naalɛ.

39Mbu eheyi-wɛ se peheyi ɛyaa nɛ pacaɣ tataa ñɪtu leŋ ñundu yɔɔ cabɪ cabɪ. 40Pacaɣ cabɪ cabɪ, lɛlaa mɪnuu nɛ lɛlaa nɪnuwa. 41Yesu kpaɣ kpɔnɔnaa kagbaanzɪ mba nɛ kpakpasɪ naalɛ nzɪ lɛ, ɛkusɪ ɛ-ɛza ɛcɔnɪ ɛsɔdaa nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ pu-yɔɔ. Ɛlɛ, ɛcɪyɪ kpɔnɔnaa mba nɛ ɛcɛlɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se patayɪ ɛyaa tɪŋa. Puwayɪ ɛtayɪ-wɛ kpakpasɪ nzɪ ɖɔɖɔ. 42Ɛyaa tɪŋa tɔɔ nɛ pahaɣ. 43Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kpeɣ

6.34 Mat. 9.36 Mrk 14.14 Luk 9.11
6.35 Mat. 14.15 Luk 9.12
6.37 Kɪk 11.13, 22 2Awy 4.43 Mat. 18.28
6.38 Mat. 15.34 Mrk 8.5
6.41 1Sam 9.13 Mat. 26.26

li kpɔnɔnaa hɔɔlasɪ nɛ kpakpasɪ nzɪ sɪkazaa yɔ lɛ, pusu ɖɔkɪŋ hiu nɛ naalɛ. 44Ɛyaa mba pɔtɔɔ tɔɔnaɣ ŋga yɔ, abalaa kɛkpɛndɪ ɛzɪ kutokiŋ kagbaanzɪ yɔ.

Yesu ɖɔm lum yɔɔ

45Patɪtɛm tɔɔnaɣ tɔɔʊ lɛ, Yesu cɛyɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se pasʊʊ kpɪyʊʊ taa nɛ pɛɖɛɛ-ɪ nɔɔ nɛ pɛtɛzɪ luŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ Bɛtsayɪda kiŋ. Piyele ɛnʊ yɔ, ɛcaɣ peeye se eeheyi samaɣ se kekpe. 46Eyebi samaɣ nɛ kekpe lɛ, ɛkpa pʊʊ yɔɔ Ɛsɔ sɛʊ.

47Pɪlɛdaa lɛ, patalɪ luŋgamʊʊ hɛkʊ taa. Ŋgʊ, Yesu ñaawɛ e-ɖeke tataa. 48Elosi-wɛ lɛ, pɪɪwɛ-wɛ kaɖɛ nɛ kpɪyʊʊ saʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ heɣlim makaɣ tuliŋa. Pɪkɔm pɪma ɛzɪ ɖoo taa ñɪɣtʊ naadozo yɔ lɛ, Yesu kʊyɪ ɛɖɔŋ lum yɔɔ nɛ ewoki pɔ-cɔlɔ nɛ ɛcaɣaɣ pɔ-yɔɔ ɖɛʊ. 49Pana-ɪ ɛɖɔŋaɣ lum yɔ mbʊ lɛ, pama kubusi mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɛwɛ yem se ñazɪñazʊʊ nakʊyʊ. 50Pana-ɪ pa-tɪŋa nɛ sɔɔndʊ kpa-wɛ.

Peeye Yesu tɪyɔɔdɪnɪ-wɛ nɛ ɛtɔ se : lɖɔkɪ mɪ-tɪ kpam, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ, ma na.

51Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɛkpa pɔ-cɔlɔ kpɪyʊʊ taa nɛ heɣlim yele mabʊ. Peeye pɪlabɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa piti nɛ pɪdɪɣzɪ-wɛ pɪŋŋ. 52Pɪdɪɣ zɪ-wɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-laŋa wɛ kpɪzɪŋ nɛ pataanɪ kpɔnɔnaa hama lakasɪ tɔbʊʊ.

53Pɛtɛzɪ luŋgamʊʊ lɛ, patalɪ Jeneezaarɛɛtɪ ɛjaɖɛ taa nɛ paɖɪ pa-kpɪyʊ nimiye kidiiliŋ liu tɛɛ. 54Palɪnɪ kpɪyʊʊ taa nɛ petii lɛ, ɛyaa na Yesu nɛ patɪlɪ-ɪ kpaagbaa. 55Peeye pakpaɣ seya nɛ pɔcɔʊ ɛjaɖɛ tɪŋa taa nɛ pakpakɪɣ kʊdɔndɪnaa pa-ñalɪŋ taa nɛ powokini-wɛ ɖendɛ panɪɣaɣ se ɛwɛɛ yɔ. 56Paa Yesu ewobi tɛtʊ cikpetu yaa sɔsɔtʊ taa yaa tɛyɛ yɔɔ yɔ, pasɪɣ kʊdɔndɪnaa ɖendɛ ɛyaa kpeɣ luu yɔ. Petendaɣ-ɪ se eyele nɛ potukuni e-toko sɔsɔʊ nɔsɪ. Ɛyaa mba potukaɣnɪ kʊ yɔ, ɛlakaɣ nɛ pɔ-yɔɔ cɛkɪ.

6.45 Mat. 14.22 Yoh 6.17
6.47 Mat. 14.23 Yoh 6.16, 17
6.48 Luk 24.28
6.52 Mrk 16.14
6.53 Mat. 14.34
6.56 Mrk 5.28 Tʊma 19.12
7.1 Mat. 15.1
7.5 Mat. 15.2

Mbʊ pʊwɛ ɖeu nɛ mbʊ pʊwɛ azumna

7 *Farɪsɪ ñɪma nɛ *paɣtʊ mayaa nabɛyɛ palɪnɪ Yeruusalem nɛ powolo pekpeɣ li Yesu cɔlɔ. 2 Peeye pana Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa tɔkaɣ tɔɔnaɣ nɛ nesi nzɪ sɪwɛ asumna yɔ, pɪ-tɔbʊʊ lɛ se pɔtɔkɔ pe-nesi. Pʊ-yɔɔ pakʊyɪ pɔ-yɔɔ. 3Ŋgʊ, *Farɪsɪ ñɪma nɛ Yuda ñɪma tɪŋa paatɔkɪ tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔkɔ pe-nesi ɛzɪ pɔ-sɔnzɪ pɔzʊʊ yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paaɖɔkɪ pa-caanaʊ sɔnzɪ kpam. 4Ye palɪnɪ kɪyakʊ nɛ patɪmɪɪsɪ pa-tɪ lɪm tɛɛ yɔ, paatɔkɪ. Palakaɣ ɖɔɖɔ caanaʊ taa sɔnzɪ lɛɛsɪ sakɪyɛ ɛzɪ caɖasɪ nɛ ɖeɣsi nɛ ñɪɣtʊ wondu nɛ kaɖʊnaa pa-mɪɪsʊʊ.

5Peeye *Farɪsɪ ñɪma nɛ paɣtʊ mayaa mba pɔpɔzɪ Yesu se : Pɪlabɪ ɛzɪmanɛñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ɛɛɖɔŋ caanaʊ sɔnzɪ yɔɔ? Ɛbɛ yɔɔ pɔtɔkɪ tɔɔnaɣ nɛ nesi nzɪ sɪwɛ azumna yɔ?

6Ɛlɛ, ecosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Pɪ-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ ñuma mɪ, ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii yɔɔdɪ camɪyɛ mɪ-yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛmawa se :

Ɛyaa panɛ, paɖʊʊ-m hɪɖɛ
pɔ-nɔsɪ taa yem,
ɛlɛ pa-laŋa posini-m.
7Poluŋuu mɛn-tɛɛ yɔ
pɪfɛyɪ-m kazʊwa nakɛyɛ.
Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
pawɪlɪɣ
tɔm ndʊ tɪkɛ ɛyaa paɣtʊ yem
yɔ. *(Ezayii 29:13)*

8Iyebi Ɛsɔ paɣtʊ nɛ ɪnɪɣnɪ ndʊ ɛyaa ɖʊwa yɔ ɛzɪ ʊmɪɪsʊʊ caɖasɪ nɛ ɖɛɣsi yɔ. Ɩlakɪ ɖɔɖɔ sɔnzɪ sakɪyɛ nzɪ sɪwɛ ɛzɪ sɪnɛ yɔ.

9Eheyi-wɛ se : Toovenim, ɪñaɣ pana nɛ ɪlɔ Ɛsɔ paɣtʊ nɛ ɪɖɔŋ mɪ-sɔnzɪ yɔɔ. **10**Mooyiizi tɔm se :

Ðʊ ña-caa nɛ ño-ɖoo hɪɖɛ.
Nɛ
Weyi ɛyɔɔdʊʊ tɔm ɛzaɣtʊ
ɛ-caa yaa e-ɖoo yɔɔ yɔ,
pʊwɛɛ se pakʊ-ɪ.

11Ɛlɛ, mɪ mɪtɔŋ se : Ye nɔɔyʊ eheyi ɛ-caa nɛ e-ɖoo se mbʊ pɪɪwɛɛ se ɛha-wɛ yɔ, pɪkɛ "Kɔrbaŋ", pʊ-tɔbʊʊ se ɛha-pʊ Ɛsɔ yɔ, **12**ɪɪtasɪɣ-ɪ hau waɖɛ se ɛsɪnɪ-wɛ. **13**Mbʊ ɪkpakɪɣ mɪ-sɔnzɪ nzɪ mɪ-maɣmaɣ ɪɖʊwa yɔ nɛ ɪwɛɛkɪɣnɪ Ɛsɔtɔm. Ɩlakɪ lakasɪ lɛɛsɪ ndɪ ndɪ mbʊ ɖɔɖɔ.

14Ɛɛya ɛyaa samaɣ tuŋa ɛ-cɔlɔ lɛ, eheyi-wɛ se : Iwelesini-m mɪ-tuŋa nɛ ɪnɪ. **15**Nabʊyʊ fɛyɪ awayɪ se pitiki ɛyʊ taa nɛ pipisi-i. Ɛlɛ mbʊ pɪlɪɣnɪ ɛ-taa yɔ, mbʊ pisiɣni-i. **16**Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ se ɛnɪɣ yɔ, ɛnɪɪ.

17Yesu kʊyɪ ɛyaa samaɣ taa nɛ ɛsʊʊ ɖɪɣa nakɛyɛ taa lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔzɪ-ɪ eduuye nɖɪ ɖɪ-tɔbʊʊ. **18**Peeye ɛpɔzɪ-wɛ se : Pɪkpɛndɪnɪ-mɪ ɖɔɖɔ ɪnɪɣ pʊ-tɔbʊʊ na? Ɩtatɪlɪ se pʊyʊ fɛyɪ se pɪlɪɣnɪ awayɪ nɛ pitiki ɛyʊ taa nɛ pipisi-i yaa we? **19**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ pɪlɪɣnɪ awayɪ nɛ pʊsʊʊ ɛyʊ taa yɔ, piitiki ɛ-laŋɪyɛ taa, e-lotu taa pitiki, pʊwayɪ lɛ, pɪlɪnɪ ɛ-tɔbʊʊ. Yesu yɔɔdʊʊ mbʊ yɔ, ɛwɪlɪɣ se tɔɔnɪsɪ tuŋa wɛ cɪɖɪ cɪɖɪ.

20Nɛ ɛtɔ se : Mbʊ pɪlɪɣnɪ ɛyʊ taa yɔ, mbʊ *pisiɣni-i. **21**Ɛyʊ taa kɪwɛɛkɪm lɪɣna : ɛzɪ lɪmaɣ za kɪdɛkɛda nɛ hayitu nɛ acɛyɛ nɛ ɛyaa kʊʊ nɛ **22**mɪlɪm nɛ ɛza naɣnaɣ nɛ kañatʊ nɛ mulum nɛ ɛzaɣtʊ nɛ ɛzɪsɛmɪyɛ nɛ ɛyaa tɔm yɔɔdʊʊ nɛ kʊndʊʊ nɛ kɪmɛlɛndʊ labʊ. **23**Lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nzɪ sɪ-tuŋa payɪ, ɛyʊ taa sɪlɪɣna nɛ sipisiɣ-i.

Siirii Fenisii halʊ wɛnɪ lidaʊ

24Pʊwayɪ, Yesu kʊyɪ peeye nɛ ewolo Tiiri nɛ Sidɔɔ pɔ-hɔɔlɪŋ taa. Ɛsʊ ɖɪɣa nakɛyɛ taa lɛ, ɛtaañɪnɪɣ se nɔɔyʊ ɛna se ɛwɛ peeye. Ɛlɛ ɛtapɪzɪɣ se ɛmɛlɪ. **25**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔyɔɔdɪ ɛ-tɔm nɛ halʊ nɔɔyʊ nɪɪ. Halʊ ɛnʊ, ɛ-pɪɣa peliɣa kɛwɛnɪ kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ. Ɛnɪ mbʊ lɛ, ewolo nɛ ɛtɔlɪ ɛ-naŋkpanzɪ tɛɛ. **26**Halʊ ɛnʊ ɛtɛkɛ Yuda tʊ nɛ

7.6 Eza 29.13 Mat. 15.8
7.10 Exo 20.12; 21.17 Lev 20.9 Way 5.16 Adu 20.20
7.11 Mat. 23.18
7.14 Mat. 15.10
7.16 Mat. 11.15
7.17 Mat. 15.15
7.21 Kiɖ 6.5; 8.21 Mat. 15.19
7.24 Mat. 15.21

palʊlı-ı Siirii Fenisii egeetiye taa. Peeye etendi Yesu se ɛla nɛ eleeu lıı ɛ-pıɣa peliɣa ŋga ka-taa.

27Ɛlɛ, Yesu heyi-i se : Yele piya tɔɔ sıhaɣ nɛ pʊcɔ. Pıfɛyı ɖeu se pakpaɣ piya tɔɔnaɣ nɛ pɛpɛɖı hayisi.

28Ɛlɛ halʊ ɛnʊ ecosi-i se : Ɛɛɛ Kıbaɣlʊ, ɛlɛ hayisi maɣmaɣ tɔzʊʊ mbʊ pıtɔlʊʊ piya ñanzı tɛɛ yɔ nɛ sıtɔkı.

29Peeye Yesu heyi-i se : Tɔm ndʊ ŋcosaa yɔ tı-yɔɔ lɛ, pısı ɖıɣ a. Eleeu ɛnʊ, ɛlı ña-pıɣa peliɣa ŋga ka-taa.

30Ekpema lɛ, ɛmaɣnı ɛ-pıɣa ŋga kɛhɛnı kaɖʊ yɔɔ, eleeu kɛtɛm ka-taa lıʊ.

Yesu laba nɛ ndam kaayɔɔdaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ

31Pʊwayı lɛ, Yesu kʊyı Tiiri nɛ Sidɔɔ pa-ageeta taa, ɛtıŋını Dekapooli egeetiye taa nɛ ɛtalı Galilee lıŋgamʊʊ nɔɔ. **32**Peeye powoni ndam kaayɔɔdaɣ nakɛyɛ ɛ-cɔlɔ nɛ pewiini-i se ɛtını kɔ-yɔɔ nesi.

33Ɛlɛ, ɛkpaɣ-kɛ nɛ ɛkɛzı kıjaʊ nɛ ɛlɛkı e-niwee ka-nıŋgbaaŋ taa nɛ ɛla ndaatʊ nɛ ɛtaa ka-nzʊlʊmıyɛ yɔɔ. **34**Ɛtɛma lɛ, ɛkpazı ɛ-ɛza ɛsɔdaa nɛ etisi fezuu nɛ ɛtɔ se : Efata. Pı-tɔbʊʊ se : Tʊlı ña-tı. **35**Kpaagbaa mbʊ lɛ, ndam kaayɔɔdaɣ ŋga, ka-nıŋgbaaŋ taa tʊlı nɛ ka-nzʊlʊmıyɛ yɛɖı nɛ kapazı yɔɔdʊʊ camıyɛ.

36Yesupaɣ-wɛsepataaheyi-tʊ nɔɔyʊ. Ɛlɛ, alıwaatʊ ndʊ ekizaɣ nı-wɛ yɔ, alıwaatʊ ndʊ pɛtɛzaɣ -tʊ suzuu. **37**Peeye Yesu lakası labı-wɛ piti pıŋŋ nɛ pɔtɔŋ se : Mbʊ ɛlabı payı yɔ, pıtıŋa pʊwɛ ɖeu. Ɛlakı nɛ ndamaa nıɣ nɛ kaayɔɔdası yɔɔdʊʊ.

7.31 Mat. 15.29
7.32 Mat. 9.32 Luk 11.14
7.33 Mrk 8.23 Yoh 9.6
7.34 Mrk 6.41 Yoh 11.41
7.35 Eza 35.5,6 Mat. 11.5
7.36 Mrk 5.43

Yesu calı ɛyaa kutokiŋ naanza

8 Kıyakıŋ ınʊ ɛ-taa, ɛyaa samaɣ tası kpeɣluu Yesu cɔlɔ ɛlɛ, pɛfɛyını pʊyʊ se pɔtɔɔ. Peeye Yesu ya ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nɛ eheyi-wɛ se : **2**Ɛyaa panɛ, pɔ-tɔm lakı-m pʊtɔdıyɛ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kıyakıŋ naadozo yɔ pɛwɛʊ mɔn-cɔlɔ cınɛ yɔ ɛlɛ, pɛfɛyını pʊyʊ se pɔtɔɔ. **3**Ye meyebi-wɛ se pekpemni ñɔɔsı yɔ, pɛ-ɛza yɔɔ piyiɣ nɛ pɔtɔlı nʊmɔʊ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-taa lɛlaa lını poliŋ.

4Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pɔzı-ı se : Le ɖınaɣ lakʊ kʊnɛ kı-taa kpɔnɔnaa nɛ ɖıcalını-wɛ?

5Mbʊ ɛpɔzı-wɛ se : Kpɔnɔnaa ɛzʊma ıwɛna ?

Pocosi-i se lʊbɛ.

6Ðınɛ eheyi ɛyaa se pacaɣ tataa. Peeye, ɛkpaɣ kpɔnɔnaa lʊbɛ mba nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ pɔ-yɔɔ. Ɛtɛma lɛ, ɛcıyı-wɛ nɛ ɛcɛlı ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa se patayı-wɛ ɛyaa samaɣ nɛ paba ñala mbʊ ɖɔɖɔ. **7**Paawɛnı ɖɔɖɔ kpakpası cikpesi nasıyı pazı. Yesu wazı Ɛsɔ sı-yɔɔ nɛ ɛcɛlı ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa se pamʊ nɛ patayı-wɛ ɖɔɖɔ. **8**Patayı-wɛ pɔtɔɔ pa-tıŋa nɛ pahaɣ. Pekpeɣli hɔɔlası nzı sıkazaa yɔ nɛ pusu ɖɔkıŋ lʊbɛ.

8.1 Mat. 15.32
8.5 Mat. 15.34 Mrk 6.38
8.7 Mat. 14.19 Mrk 6.41

9Ɛyaa mba pɔtɔɔ tɔɔnaɣ ŋga yɔ, patalı ɛzı kutokiŋ naanza yɔ. Pɛtɛma lɛ, Yesu ɖɔɔnı-wɛ se pekpe. 10Kpaagbaa mbʊ lɛ, ɛ-nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pakpa kpıyʊʊ taa nɛ powolo Dalmanuuta egeetiye taa.

11Peeye *Farısı ñıma lıwa nɛ pa-nɛ Yesu pɔhɔŋnı ɖama tɔm. Pacaɣaɣ se patakı-ı lɛ, pɔpɔzı-ı se ɛwılı-wɛ kawılaɣ nakɛyɛ, ŋga kalını ɛsɔdaa yɔ. 12Yesu hʊʊ ɛ-taa, emuzi nɛ ɛtɔ se : Pılabı ɛzıma nɛ nɔɔnɔɔ ɛyaa panɛ pañınıɣ kawılaɣ nakɛyɛ ? Meheyiɣ-mı toovenim se, Ɛsɔ ɛɛkaɣ-wɛ kawılaɣ nakɛyɛ wılʊʊ. 13Ɛlɛ, Yesu yebi-wɛ nɛ ɛɖaŋnı kpıyʊʊ taa kpaʊ nɛ ɛtɛzı lıŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔ.

Farısı ñıma kpɔnɔ kɔyɛ nɛ Heroodi ñınɖɛ

14Yesu tɔmkpɛlıkıyaa kɔsɔwa nɛ patakpaɣ kpɔnɔnaa. Kʊɖʊmʊʊ ɖeke kɛwɛnı pɔ-cɔlɔ kpıyʊʊ taa. 15Yesu paɣ-wɛ se : Heyi ! lkpa mı-tı ɖeu nɛ *Farısı ñıma kpɔnɔ kɔyɛ nɛ Eroodi ñıma ñınɖɛ.

16Ɛlɛ papazı ɖama yɔɔdınaʊ se : Ðıfɛyını kpɔnɔnaa yɔɔ ɛyɔɔdʊʊ mbʊ.

17Yesu nawa se pɔyɔɔdaɣnı ɖama mbʊ lɛ, ɛpɔzı-wɛ se : Pılabı ɛzıma nɛ ıhɔŋnı ɖama tɔm? ltakpaɣ kpɔnɔnaa yɔɔ yɔɔ yaa we? lfɛyını lɛɣtʊ yaa we? lınıɣ pʊ-tɔbʊʊ na ? Mı-laŋa tası wɛʊ kpızıŋ ɖɔɖɔ ? 18lwɛnı ɛza ɛlɛ, pılabı ɛzıma nɛ ınaɣ? lwɛnı nıŋgbaaŋ ɛlɛ, pılabı ɛzıma nɛ ınıɣ? lıtɔzʊʊ yaa we? 19Alıwaatʊ ndʊ mancıyı kpɔnɔnaa kagbaanzı nɛ ɛyaa kutokiŋ kagbaanzı tɔɔ yɔ, ɖɔkıŋ ɛzıma taa iku hɔɔlası nzı sıkazaa yɔ ?

Pocosi-i se : Hiu nɛ naalɛ.

20Ɛtası-wɛ pɔzʊʊ se : Alıwaatʊ ndʊ mancıyı kpɔnɔnaa lʊbɛ nɛ ɛyaa kutokiŋ naanza tɔɔ yɔ, ɖɔkıŋ ɛzıma taa iku hɔɔlası nzı sıkazaa yɔ ?

Pocosi-i se : lʊbɛ.

21Peeye ɛpɔzı-wɛ se : Pılabı ɛzıma nɛ ıtatıınıda ɖɔɖɔ yɔ ?

Yesu kuli yʊlʊm nɔɔyʊ ɛza Bɛtsayıda

22Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa patalı Bɛtsayıda haɖaa taa. Peeye powoni-i yʊlʊm nɔɔyʊ nɛ petendi-i se etukuni-i. 23Peeye Yesu ɖɔkı e-nesi taa nɛ ɛhɔm-ı ɛlızı-ı tɛtʊ kıjaʊ yɔɔ. Ɛlɛ, ɛtɔ yʊlʊm ɛnʊ ɛ-ɛza yɔɔ ndaatʊ nɛ ɛtını ɛ-yɔɔ nesi nɛ ɛpɔzı-ı se : Ŋnaɣ nabʊyʊ yaa we?

24Yʊlʊm kʊsı ɛ-ɛza nɛ ɛtɔ se : Manaɣ ɛyaa, pɛwɛ ɛzı tıŋ yɔ nɛ pɔɖɔŋ.

25Ɛlɛ, Yesu tası e-nesi tınʊʊ yʊlʊm ɛnʊ ɛ-ɛza yɔɔ nɛ ekuli-yɛ. Ɛ-yɔɔ cɛ nɛ ɛnaɣ pı-tıŋa camıyɛ kpayı kpayı. 26Ɛlɛ, Yesu heyi-i se ɛɖɛɛ ekpe nɛ ɛtɔ ɖɔɖɔ se : Taasʊʊ tɛtʊ taa nɛ taaheyi nɔɔyʊ peeye mbʊ pılaba yɔ.

Pıyɛ sım se Yesu kɛnı Meesiya yɔ

27Pʊwayı lɛ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pakʊyı se

8.10 Mat. 15.39
8.11 Mat. 12.38; 16.1 Yoh 6.30
8.14 Mat. 16.5
8.15 Mat. 16.6 Luk 12.1
8.16 Mat. 16.7
8.17 Mrk 6.52
8.19 Mat. 14.20 Mrk 6.43 Luk 9.17 Yoh 6.13
8.20 Mat. 15.37 Mrk 8.8
8.21 Mrk 6.52
8.23 Mrk 7.33
8.26 Mat. 8.4 Mrk 5.43
8.27 Mat. 16.13 Luk 9.18

powoki haɖaa mba pɛwɛ Sezaaree-Filiipu egeetiye taa yɔ, pa-taa. Palʊ nʊmɔʊ taa lɛ, ɛpɔzʊ-wɛ se : Ɛyaa tɔŋ se ma lɛ anʊ?

28Pocosi se : Nabɛyɛ tɔŋ se ña lɛ mʊsʊʊ sɔnzʊ laɖʊ Yohanɛɛsʊ. Lɛlaa se ña lɛ Elii nɛ lɛlaa se ña lɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzʊyaa taa lɛlʊ.

29Peeye ɛpɔzʊ-wɛ se : Ɛlɛ mʊ yɔ, mʊtɔŋ se ma lɛ anʊ ?

Pʊyɛ cosi-i nɛ ɛtɔ se : Ña lɛ *Meesiya.

30Ɛlɛ, Yesu paɣ-wɛ siŋŋ se pataaheyi nɔɔyʊʊ natʊyʊ pʊlʊnʊ ɛ-yɔɔ.

Yesu yɔɔdʊ ɛ-sʊm nɛ e-fem pɔ-tɔm

31Yesu pazʊ ɛ-tɔmkpɛlʊkʊyaa tɔm wʊlʊʊ nɛ ɛtɔŋ se : Pʊwɛɛ se Ɛyʊ Pʊyalʊ ɛtɔɔ kʊñɔŋ siŋŋ nɛ Yuda ñʊma kʊbʊma nɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ *paɣtʊ wʊlʊyaa pekizi ɛ-tɔm. Pʊwɛɛ se paku-ʊ ɛsʊ nɛ efemni sʊɖaa taa kʊyakʊŋ naadozo wiye. **32**Eheyaɣ-wɛ tɔm ndʊ keɣlee. Ɛlɛ, Pʊyɛ yaa-ʊ nɛ ɛkɛzʊ kʊjaʊ nɛ ekizini-i tʊ.

33Peeye Yesu kisini ɛ-tɔmkpɛlʊkʊyaa yɔɔ nɛ ɛkalʊ Pʊyɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ðɛɛ mɔ-yɔɔ *Satanʊ! Na-lʊmaɣza tɛkɛ Ɛsɔ ñʊna, ɛyaa ñʊna akɛnaa.

34Pʊwayʊ lɛ, Yesu yaa ɛyaa samaɣ nɛ ɛ-tɔmkpɛlʊkʊyaa nɛ eheyi-wɛ se : Weyi e-liu wɛɛ se ɛtʊŋʊɣ ma-wayʊ yɔ, pʊwɛɛ se ekizi ɛ-tʊ nɛ ɛkpaɣ ɛ-kaamaŋkaɣ nɛ ɛtʊŋ ma-wayʊ. **35**Weyi ɛñʊnʊɣ se ɛya e-wezuu ñʊʊ yɔ, elesuu-kʊ. Ɛlɛ, weyi elesuu e-wezuu ma nɛ Tɔm Kʊbandʊ ɖɔ-yɔɔ yɔ, ɛyakʊ kʊ-ñʊʊ. **36**Ye ɛyʊ ehiɣ kedeŋa yɔɔ cʊnɛ ñʊm tʊŋa payʊ nɛ elesi e-wezuu lɛ, pʊwazʊɣ-ʊ we ? **37**Ɛbɛ ɛyʊ pʊzʊɣ ɛkpaɣ ɛlɛɣzʊ e-wezuu lone taa ? **38**Alʊwaatʊ tʊnɛ tʊ-taa ɛyaa panɛ pɛkɛ kʊtɛkɛdʊŋ nɛ mba peyebi Ɛsɔ nɛ poluŋuu lɛɛbʊ tɛɛ yɔ. Ye nɔɔyʊ ɛsʊkʊ fɛyɛ ma nɛ mɔn-tɔm ɖɔ-yɔɔ ɛyaa panɛ pɔ-cɔlɔ yɔ, Ɛyʊ Pʊyalʊ kaɣ fɛyɛ sʊbʊ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ alʊwaatʊ ndʊ ɛ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa cʊɖʊcʊɖʊ ñʊma pɔkɔŋ ɛ-Caa koboyaɣ taa yɔ.

9 Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se : Toovenim lɛ, meheyiɣ-mʊ se mba pɛwɛ cʊnɛ yɔ, pa-taa lɛlaa naɣ ɛzʊma mbʊ Ɛsɔ kewiyaɣ kɔŋnʊ ɖoŋ yɔ nɛ pʊcɔ pasʊ

Yesu lɛɣzʊ e-tomnaɣ

2Kʊyakʊŋ loɖo ɖɛwa lɛ, Yesu yaa Pʊyɛ nɛ Yakubu nɛ Yohanɛɛsʊ nɛ ɛkpanʊ-wɛ pʊʊ sɔsɔʊ nakʊyʊ yɔɔ pe-ɖeke. Peeye Yesu wɛtʊ lɛɣzʊ pɛ-ɛsʊndaa. **3**E-wondu hʊlʊmʊ layʊ layʊ nɛ tʊñʊlʊzʊɣ. Wondu cɔtʊyʊ nɔɔyʊ fɛyʊ kedeŋa yɔɔ cʊnɛ se ɛpʊzʊɣ ɛhʊlʊsʊ-tʊ mbʊ. **4**Peeye Elii nɛ Mooyiizi palʊ pɔ-yɔɔ nɛ pa nɛ Yesu pɔyɔɔdʊʊ.

5Pʊyɛ kpaɣ tɔm nɛ eheyi Yesu se : Raabii, pʊwɛ ɖɛu pʊŋŋ se ɖʊcaɣ cʊnɛ. Yele nɛ ɖisiɣ kʊɖandʊŋ naadozo, ña lɛɛkʊ, Mooyiizi lɛɛkʊ nɛ Elii lɛɛkʊ. **6**Pʊyɛ taana ndʊ ɛyɔɔdʊ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔɔndʊ kakpa-wɛ pʊŋŋ.

8.28 Mat. 14.2
8.29 Mat. 16.16 Yoh 6.69; 11.27
8.30 Mat. 16.20
8.31 Mat. 16.21 Luk 9.22
8.34 Mat. 10.38 Luk 14.27
8.35 Yoh 12.25
8.38 Mat. 10.33 Luk 12.9 Room 1.16
9.1 Mat. 24.30 Luk 22.18
9.2 Mat. 17.1 Luk 9.28
9.3 Dan. 7.9 Mat. 28.3

7Ɛlɛ, ɛsɔmɪnʊʊ nakʊyʊ kɔɔ kuhuuzi pɔ-yɔɔ nɛ panɪ pʊyɔɔdʊʊnɪ kɪ-tɛɛ se : ɛnɛ lɛ man-Pɪyalʊ kʊsɔɔlʊ, iwelisini-i.

8Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa mba patɪcɔnɪ pɔ-cɔlɔ kpɛɛɛ lɛ, patatasɪ nɔɔyʊ naʊ nɛ pɪtasɪnɪ Yesu.

9Pakʊyɪ pʊʊ yɔɔ nɛ petiki lɛ, Yesu paɣ-wɛ se : Itaaheyi nɔɔyʊ mbʊ ɪnawa yɔ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ femni sɪɖaa taa nɛ ɛlɪʊ yɔ. 10Ɛlɛ, pɔɖɔkɪ tɔm ndʊ nɛ pɔpɔzʊʊ ɖama se : Ɛyɔɔdʊʊ se fem nɛ sɪɖaa taa yɔ, pʊ-tɔbʊʊ se we?

11Peeye pɔpɔzɪ-Yesu se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ *paɣtʊ mayaa tɔŋ se pʊwɛɛ se Elii ɛlayɪ kɔm?

12Yesu cosi-wɛ se : Toovenim lɛ, Elii layʊʊ kɔm nɛ ɛɖaɣnɪ pɪ-tɪŋa camɪyɛ. Pama tɔm pɪlɪʊna Ɛyʊ Pɪyalʊ yɔɔ se : Pʊwɛɛ se ɛtɔɔ kʊñɔŋ pɪŋŋ nɛ ɛyaa ɛtaakpaɣ-ɪ nɛ payaa pʊyʊ. 13Ɛlɛ meheyiɣ-mɪ se Elii tɛm kɔm nɛ ɛyaa labɪ-ɪ mbʊ pɔsɔɔlaa yɔ ɛzɪ pamaʊ tɔm pɪlɪʊnɪ ɛ-yɔɔ yɔ.

Yesu laba nɛ eluukenu nɔɔyʊ yɔɔ cɛ

14Petibini pʊʊ yɔɔ nɛ patalɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa cɔlɔ lɛ, pamaɣnɪ ɛyaa samaɣ kpeɣlini-wɛ. Paɣtʊ mayaa kɛwɛ peeye nɛ pɔhɔŋnɪ-wɛ tɔm. 15Ɛyaa samaɣ tɪna Yesu lɛ, pɪɖɪɣzɪ pa-tɪŋa pɪŋŋ nɛ pese powolo ɛ-cɔlɔ se pɛsɛɛ-ɪ.

16Ɛlɛ, ɛpɔzɪ paɣtʊ mayaa se : Ɛbɛ yɔɔ mɪ nɛ wɛ ɪhɔŋaɣnɪ ɖama tɔm mbʊ ?

9.9 Mat. 17.9
9.11 Mal 4.5 Mat. 17.10
9.12 Eza 53.2 Luk 23.11 Fil 2.7
9.13 Mat. 11.14 Luk 1.17
9.14 Mat. 17.14 Luk 9.37
9.17 Mat. 17.14 Luk 9.38
9.20 Mrk 1.26 Luk 9.42
9.23 Mat. 17.20 Mrk 11.23 Luk 17.6 Yoh 11.40

17Peeye ɛyaa samaɣ taa nɔɔyʊ cosi-i se : Wɪlɪyʊ, mɔnkɔnɪ man-pɪyalʊ ñɔ-cɔlɔ. Ɛwɛnɪkalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ nakɛyɛ nɛ kapɪsɪ-ɪ kaayɔɔdaɣ. 18Paa le ɛwɛɛ, eleeu ɛnʊ ɛkpaɣ-ɪ nɛ ɛyakɪnɪ tɛtʊ nɛ ɛ-nɔɔ ñɛyɪɣ huluu nɛ ɛsalɪɣ e-kela nɛ ɛwɛɛ canjanaa. Mɔyɔɔdɪnɪ ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se pɔɖɔɔnɪ-ɪ, ɛlɛ, patɪpɪzɪ.

19Peeye Yesu cosi-wɛ se : Ɛyaa lidaʊ fɛyɪ tɪnaa mɪ, alɪwaatʊ ɛzɪma mancakɪ mɪ-cɔlɔ ? Alɪwaatʊ ɛzɪma mɔɖɔkʊʊ mɔ-hɔyɛ mɪ-yɔɔ? Ɩkɔnɪ-m pɪɣa ŋga cɪnɛ.

20Ɛlɛ, powoni-i kɛ. Eleeu na Yesu lɛ, ɛpazɪ pɪɣa ŋga nazʊʊ nɛ ɛpɪsʊʊ-kɛ kpɛndɛlɪsɪ. Kɔtɔlɪ tɛtaa nɛ kepilimi nɛ huluu ñɛyɪnɪ kɔ-nɔɔ.

21Yesu pɔzɪ caja se : Pɪlakʊʊ-kɛ mbʊ yɔ, pɪlabɪ alɪwaatʊ ɛzɪma?

Ɛlɛ cosi se : Ðooo ka-pɪjatʊ taa. 22Wɪdɪyi wɪdɪyi etuzuu-kɛ nɛ ɛpɛɖɪɣ mɪŋ nɛ lɪm pa-taa se ɛkʊ-kɛ. Ye ŋpɪzɪɣ se ŋla pʊyʊ yɔ, na ɖa-pʊtɔdɪyɛ nɛ ŋsɪnɪ-ɖʊ.

23Peeye Yesu heyi-i se : Ye ŋpɪzɪɣ ŋtisi, weyi etisaa yɔ ɛpɪzɪɣ pɪtɪŋa.

24Ɛlɛ pɪɣa ŋga ka-caa tɪmabʊ kubuka nɛ ɛzɪtɛɣlɪm nɛ ɛtɔ se : Kɪbaɣlʊ, mentisaa. Ɛlɛ sɪnɪ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɪwɛ-m kaɖɛ se mentisi.

25Yesu na ɛyaa samaɣ seɣ aɣ kowoki ɛ-cɔlɔ lɛ, eholini kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ ŋga nɛ ɛtɔ se : Kalɪzaɣ ndam nɛ kaayɔɔdaɣ

ña, mañazʊʊ-ŋ se ŋlıı pıɣa kanɛ ka-taa. Taatası sʊʊ wiɖiyi.

26Eleeu ɛnʊ ɛma kubuka nɛ ɛñamsı pıɣa ŋga ɖoŋ nɛ ɛlıı ka-taa. Ɛlɛ kefiɣni halı pʊwɛɛ ɛzı kasıba yɔ nɛ ɛyaa tɔŋ se kasıba. **27**Ɛlɛ, Yesu ɖɔkı ke-nesi taa nɛ ɛkʊsı-kɛ nɛ kasıŋ.

28Yesu wobi ɛsʊʊ ɖıɣa nɛ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pacaɣ pe-ɖeke lɛ, pɔpɔzı-ı se : Pılabı ɛzıma nɛ ɖıtapızı ɖıɖɔɔnı kalızaɣ ŋga ?

29Peeye Yesu cosi-wɛ se : Ɛsɔ sɛʊ nɛ nɔɔ hɔkʊʊ pe-ɖeke peyekina nɛ pɔɖɔɔnı pıtɛ kalızaɣ ŋga.

30Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa palı ɖıɣa lɛ, patʊŋʊnı Galiile egeetiye taa. Yesu taañʊnıɣ se nɔɔyʊ ɛna ɖendɛ ɛwɛɛ yɔ. **31**Ɛkawılaɣ tɔm ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nɛ eheyiɣ-wɛ se : Pakaɣ Ɛyʊ Pıyalʊ kpaɣʊ nɛ paɖʊzı ɛyaa nesi taa nɛ pakʊ-ı nɛ ɛsı nɛ pʊwayı efemni sıɖaa taa kıyakıŋ naadozo wiye. **32**Ɛyɔɔdı mbʊ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa tanıı pʊ-tɔbʊʊ. Ŋgʊ, sɔɔndʊ kakpa-wɛ nɛ patakatıɣ se pɔpɔzı-ı natʊyʊ tı-yɔɔ.

Sɔsɔtʊ yɔɔ tɔm hɔm

33Ɛlɛ, ɛtalı Kapernayum tetʊ taa. Pasʊ ɖıɣa lɛ, Yesu pɔzı-wɛ se : Tɔm ndʊ ıhɔŋaɣnı ɖama nʊmɔʊ taa ? **34**Posu tamıyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, nʊmɔʊ taa pɔhɔŋaɣnı ɖama tɔm se pana weyi ɛkılı sɔsɔtʊ pa-taa yɔ.

35Peeye Yesu caɣaɣ nɛ ɛyaa ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ naalɛ mba ɛ-cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se : Ye nɔɔyʊ ɛñʊnıɣ se ɛkɛ kajalaɣ tʊ yɔ, pʊwɛɛ se ɛkɛ kɛtɛzaɣ tʊ nɛ patıŋa pe-tiyiyu.

36Ɛkpaɣ pıɣa cikpelaɣ nakɛyɛ nɛ ɛsıı-kɛ pɛ-hɛkʊ taa. Ɛɖɔkı-kɛ e-nesi taa nɛ eheyi-wɛ se : **37**Weyi ɛmʊʊ piya cikpesi sınɛ sı-taa nakɛyɛ ma-hıɖɛ taa yɔ, ma ɛmʊwa. Weyi ɛmʊʊ-m yɔ, pıtɛkɛ ma ɛmʊwa, ɛlɛ, weyi etiyi-m yɔ ɛmʊwa.

Weyi ɛɛkʊyʊʊ ɖɔ-yɔɔ yɔ, ɛkɛ ɖa-ñʊnʊ.

38Yohanɛɛsı heyi-i se : Wılıyʊ, ɖına nɔɔyʊ ɖɔɔnaɣ aleewaa ña-hıɖɛ taa ɛlɛ, pʊdʊ ɛnʊ ɛɛtıŋıɣ ɖa-wayı. Pʊyɔɔ ɖikizini-i se ɛtaala mbʊ.

39Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se : Ɩtaaɖaŋ-ı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ye nɔɔyʊ ɛlabı hama lakası ma-hıɖɛ taa yɔ, ɛɛpızıɣ kpaagbaa peeye mbʊ nɛ ɛyɔɔdı tɔm kıdɛkɛdıtʊ mɔ-yɔɔ. **40**Weyi ɛɛkʊyʊʊ mı-yɔɔ yɔ, ɛkɛ mı-ñʊnʊ. **41**Ye nɔɔyʊ ɛha-mı ma-hıɖɛ taa lım ehiɣa mbʊ pʊyɔɔ yɔ ıkɛ Krıstʊ ñʊma yɔ, meheyiɣ-mı toovenim se pʊdʊ ɛnʊ eelesuu ɛ-kıhɛyʊʊ.

42Ye nɔɔyʊ eyeba nɛ piya cikpesi nzı sitisi mɔ-yɔɔ yɔ, sı-taa nakɛyɛ la kıwɛɛkım yɔ, pıkılı-ı weewee se paɖı e-liu nɛ namıyɛ nɛ potuzi-i pɛpɛɖı teŋgu taa. **43**Ye ñe-nesi eyekina se ŋla kıwɛɛkım yɔ, sɛtı-sı nɛ ŋlɔ. Pıkılı-ŋ ɖeu se ŋsʊʊ wezuu taa nɛ nesi kʊɖʊmsı se ŋŋwɛnı nesi naalɛ nɛ ŋwolo Gehenna

9.28 Mat. 17.19
9.31 Mat. 17.22 Luk 9.44
9.33 Mat. 18.1 Luk 9.46; 22.24
9.35 Mat. 20.26, 27 Mrk 10.43
9.36 Mat. 18.2 Mrk 10.16
9.37 Mat. 10.40 Luk 9.48
9.38 Kık 11.28 Luk 9.49
9.39 1Kɔr 12.3
9.40 Mat. 12.30
9.41 Mat. 10.42
9.42 Mat. 18.6 Luk 17.1
9.43 Way 13.6 Mat. 5.29; 18.8

miŋ taa. Miŋ sɔsɔŋ weyi eeɖeŋ kaυ yɔ.

44Peeye po-sonzooye ɛɛsɪkɪ nɛ miŋ ñaaɖeŋ kaυ. (Ezayii 66:24)

45Ye ña-naŋgbaŋaɣ eyekina se ŋla kɪwɛɛkɪm yɔ, sɛtɪ-kɛ nɛ ŋlɔ. Pɪkɪlɪ-ŋ ɖeu se ŋsυυ wezuu taa nɛ naŋgbaŋaɣ kυɖυmaɣ se ŋŋwɛna ña-naŋgbansɪ naalɛ nɛ pɛpɛɖɪ-ŋ Gehenna miŋ taa. Miŋ sɔsɔŋ weyi eeɖeŋ kaυ yɔ.

46Peeye po-sonzooye ɛɛsɪkɪ nɛ miŋ ñaaɖeŋ kaυ. (*Ezayii 66:24)*

47Ye ñɛ-ɛzɪyɛ eyekina se ŋla kɪwɛɛkɪm yɔ, hɔɔzɪ-ɖɪ nɛ ŋpɛɖɪ. Pɪkɪlɪ-ŋ ɖeu se ŋsυυ Ɛsɔ kewiyaɣ taa nɛ ɛzɪyɛ kυɖυmɖɪyɛ se ŋŋwɛnɪ ɛza naalɛ nɛ pɛpɛɖɪ-ŋ Gehenna miŋ taa.

48Peeye po-sonzooye ɛɛsɪkɪ nɛ miŋ ñaaɖeŋ kaυ.

(*Ezayii 66:24)*

49Ɛsɔ kaɣ miŋ ɖυυ ɛyaa tɪŋa yɔɔ ɛzɪ paɖυυ ɖɔm kɪlaυ kpɪna tɪŋa yɔɔ yɔ.

50Ðɔm kɛ pυyυ kɪbanυ. Ɛlɛ, ye pilesi pi-leleŋ lɛ, ɛzɪma palakɪ-pυ nɛ pɪɖaɣnɪ leleŋ kpaυ yɔ? Pυwɛɛ se ɖɔm ɛwɛɛ mɪ-taa nɛ laŋhɛzɪyɛ ñɛwɛɛ mɪ-hɛkυ taa.

Halυ nɛ ɛ-walυ pa-ɖama yaυ tɔm

10 Yesu kυyɪ peeye lɛ, ɛtɛzɪ Yɔɔrdaŋ pɔɔ wayɪ nɛ ɛtalɪ Yudee egeetiye taa. Ɛyaa samaɣ kpeɣli ɛ-cɔlɔ nɛ ɛtasɪ-wɛ tɔm wɪlυυ ɛzɪ ɛtɪlakυυ yɔ.

2Peeye *Farɪsɪ ñɪma nabɛyɛ wobi ɛ-cɔlɔ se patakɪ-ɪ. Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se : Pɪha nυmɔυ abalυ se ɛɖɔɔnɪ ɛ-halυ yaa we ? Patakaɣ-ɪ kɪtakυυ se pana.

3Ɛlɛ, Yesu pɔzɪ-wɛ se : Paɣtυ ndυ Mooyiizi ɖυ-mɪ ?

4Pocosi-i se : Mooyiizi ha nυmɔυ se ɛyυ pɪzɪɣ ɛma kizuu takayaɣ nɛ ɛɖɔɔnɪ ɛ-halυ.

5Peeye Yesu cosi-wɛ se : Mɪ-laŋa kpɪzɪŋ yɔɔ Mooyiizi ɖυ-mɪ paɣtυ ndυ. **6**Ɛlɛ, ɖooo kiɖe tɛɛ Ɛsɔ labɪ pɪtɪŋa lɛ, ɛla abalυ nɛ halυ.

7Pυ-yɔɔ abalυ yeki ɛ-caa nɛ e-ɖoo nɛ ɛhɔkɪnɪ ɛ-tɪ nɛ ɛ-halυ.

8Pa naalɛ papɪsɪɣ tomnaɣ kυɖυmaɣ.

Pυ-yɔɔ lɛ patatasɪ kɛυ ɛyaa naalɛ ɛlɛ, papɪsɪ tomnaɣ kυɖυmaɣ. **9**Ye mbυ, ɛyυ ɛtaayasɪ mbυ Ɛsɔ kpɛndaa yɔ.

10Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɛwɛ ɖɪɣa lɛ, patasɪ-ɪ pɔzυυ tɔm ndυ tɪ-yɔɔ. **11**Ɛlɛ, ɛcosi-wɛ se : Ɛyυ weyi ɛɖɔɔnυυ ɛ-halυ nɛ ɛkpaɣ lɛlυ yɔ, ɛyυsɪnɪ kajalaɣ ñɪnυ, ɛlabɪ hayitu. **12**Ye halυ nɔɔyυ ɛkυyɪ ɛ-walυ yɔɔ nɛ ɛɖɛɛ ɛwalɪ lɛlυ yɔ, ɛlabɪ hayitu.

Yesu nɛ piya cikpesi

13Ɛyaa wokaɣni piya cikpesi Yesu cɔlɔ se etukini-si ɛlɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa wɛɛ nɛ pakalɪɣ mba powokaɣnɪ-sɪ yɔ. **14**Yesu na mbυ lɛ, pɪtɛkɛdɪnɪ-ɪ. Peeye ɛtɔm se : Iyele piya cikpesi nɛ sɪkɔɔ mɔn-cɔlɔ. ɭtaaɖaŋ-sɪ mbυ pυyɔɔ yɔ, ɛyaa mba pɛwɛ ɛzɪ nzɪ yɔ, mba tɪnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ. **15**Meheyiɣ-mɪ

9.44 Eza 66.24
9.49 Lev 2.13 Eze 43.24
9.50 Mat. 5.13 Luk 14.34
10.1 Mat. 19.1 Yoh 10.40; 11.7
10.2 Mat. 19.3
10.4 Way 24.1 Mat. 5.31; 19.7
10.6 Kiɖ 1.27; 5.2
10.7 Kiɖ 2.24
10.11 Mat. 5.32 Luk 16.18 Room 7.3
10.13 Mat. 19.13 Luk 18.15
10.14 1Kɔr 14.20 1Pɪ 2.2
10.15 Mat. 18.3

toovenim se ye nɔɔyʊ ɛtɪmʊ Ɛsɔ kewiyaɣ ɛzɪ pɪɣa cikpelaɣ yɔ, ɛɛpɪzɪɣ ɛsʊʊ ka-taa ɖɔɖɔ. **16**Peeye ɛkpaɣ piya cikpesi nzɪ ɛ-yɔɔ, ɛtɪnɪ sɪ-yɔɔ nesi nɛ ɛwazɪ-sɪ.

Evebu ñum tʊ

17Yesu kpaɣ nʊmɔʊ nɛ ɛɖɛɣ lɛ, abalʊ nɔɔyʊ se nɛ ewolo eluŋ ɛ-tɛɛ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : Wɪlɪyʊ kɪbanʊ, ɛbɛ pʊwɛɛ se mala nɛ mɛwɛnɪ tam tam wezuu ?

18Ɛlɛ, Yesu cosi-i se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋyaɣ-m se kɪbanʊ ? Nɔɔyʊ tɛkɛ kɪbanʊ nɛ pɪtasɪnɪ Ɛsɔ.

19Ŋsɪm paɣtʊ :
Taala hayitu,
Taakʊ ɛyʊ,
Taamɪlɪ,
Taacɛtɪnɪ lɛlʊ taa,
Taamuli lɛlʊ,
Ðʊ hɪdɛ ña-caa
nɛ ño-ɖoo.

20Abalʊ ɛnʊ ecosi-i se : Wɪlɪyʊ, mɔnɖɔm paɣtʊ ndʊ tɪtuŋa payɪ tɪ-yɔɔ ɖooo me-evebitu taa.

21Yesu cɔnɪ-ɪ nɛ ɛsɔɔlɪ-ɪ. Peeye eheyi-i se : Pʊyʊ kʊɖʊm koŋ pɪkazɪ-ŋ se ŋla : Wolo ŋpɛdɪ mbʊ pɪtuŋa payɪ ŋwɛna yɔ nɛ ŋtayɪ kʊñɔndɪnaa pi-liidiye nɛ ŋwɛnɪ ñum ɛsɔdaa. Ye ŋlabɪ mbʊ lɛ, ŋkɔɔ ŋkpaɣ ña-kaamaŋkaɣ nɛ ŋtuŋ-m.

22Abalʊ ɛnʊ ɛnɪ mbʊ lɛ, ɛñuŋ ɛ-ɛsɪndaa nɛ ɛcaŋ ɛɖɛɛ hɛɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛwɛnɪ ñum sakɪyɛ.

10.17 Mat. 19.16 Luk 18.18
10.19 Exo 20.1 -26 Room 13.9
10.21 Mat. 6.19, 20 Luk 12.33
10.23 Mat. 19.23 Luk 18.24
10.24 Yɔb 31.24 Key 52.7 1Tim 6.17
10.27 Yer 32.17 Mat. 19.26
10.28 Mat. 19.27 Luk 18.28
10.30 2Kro 25.9 Luk 18.30
10.31 Mat. 20.16 Luk 13.30

23Yesu cɔnɪ ɛ-cɔlɔ kpɛɛɛ nɛ eheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Pʊwɛ ñum tɪnaa kaɖɛ puŋŋ se pasʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa.

24Tɔm ndʊ ɛyɔɔdaɣ yɔ, tɪlakaɣ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa piti. Peeye ɛtasɪ-wɛ heyuu se : Men-piya, pʊwɛ kaɖɛ mba pataɣ pa-ñum liu yɔ se pasʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa.

25Pʊwɛ kʊyʊndʊʊ kpaŋnɔ kɛlɛʊ se ɛsʊʊnɪ ɛcɔʊ pɔʊ taa pɪkɪlɪ ñum tʊ se ɛsʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa.

26Peeye ɛ-wɪlɪtʊ ndʊ tɪɖɪɣ zɪ-wɛ puŋŋ nɛ pɔpɔzʊʊ ɖama se : Apɪzɪɣ nɛ ɛwɛnɪ ñʊʊ yabʊ yɔ?

27Yesu cɔnɪ-wɛ nɛ ɛtɔ se : Ɛyaa ɛɛpɪzɪŋna ɛlɛ, Ɛsɔ ñapɪzɪɣ, toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ pɪzɪɣ nɛ ɛla pɪtuŋa payɪ.

28Peeye Pɪyɛ pazɪ-ɪ heyʊʊ se : Cɔnɪ ŋna, ɖɪyebi pɪtuŋa payɪ nɛ ɖɪtuŋ ña-wayɪ.

29Yesu cosi-i nɛ ɛtɔ se : Toovenim lɛ, meheyiɣ-mi se ma nɛ Tɔm Kɪbandʊ ɖɔ-yɔɔ lɛ, ɛyaa nabɛyɛ yebi ɖɪsɪ yaa ɖalaa yaa kɔɔnaa yaa neyaa yaa caa yaa ɖoo yaa halʊ yaa piya yaa hayɪm. **30**Ɛyaa mba, patuŋa pamʊʊ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa tɔm mɪnʊʊ ɖɪsɪ nɛ ɖalaa nɛ kɔɔnaa nɛ ɖoonaa nɛ piya nɛ hayɪm. Ðɔɖɔ lɛ, ɛyaa kʊyʊʊ pɔ-yɔɔ kaŋ kaŋ. Nɛ alɪwaatʊ ndʊ tɪkɔŋ yɔ tɪ-taa, pamʊ tam tam wezuu. **31**Ɛlɛ ɛyaa mba pɛkɛ kɔɔnɔɔ ñɪma yɔ, pa-taa sakɪyɛ kɔŋ kɛʊ kɛtɛzaɣ ñɪma nɛ kɛtɛzaɣ ñɪma taa sakɪyɛ ñɛkɛ kɔɔnɔɔ ñɪma.

Yesu tasɪ ɛ-sɪm tɔm yɔɔdʊʊ

32Pakpaɣ nʊmɔʊ se pakpaɣ Yeruusalɛm lɛ, Yesu ɖɛɛ-wɛ nɔɔ. Pɪɪɖɪɣzɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɪŋŋ. Patɪŋaɣ ɛ-wayɪ nɛ sɔɔndʊ. Peeye ɛkɛzɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ naalɛ mba nɛ hɔɔlʊ nɛ ɛpazɪ-wɛ kɛdʊʊ mbʊ pʊkɔŋ-ɪ tɛmnaʊ alɪwaatʊ pazɪ taa yɔ. **33**Eheyi-wɛ se : lɔɔna, ɖɪkpaɣ Yeruusalɛm. Pakaɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ kpaɣʊ nɛ paɖʊzɪ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ *paɣtʊ mayaa pe-nesi taa. Paba hʊʊ ɛ-tɔm nɛ pakʊ-tʊ nɛ paɖʊ se pakʊ-ɪ nɛ paɖʊzɪ-ɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pe-nesi taa. **34**Paba kaɣ-ɪ woŋuu nɛ polodi-i agbazɛɛ, pɔtɔ ɛ-yɔɔ ndaatʊ nɛ pakʊ-ɪ. Ɛlɛ, efeŋni sɪɖaa taa kɪyakɪŋ naadozo wiye.

Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ pɔpɔzɪ pʊyʊ

35Zebedee pɪyalaa Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ powobi Yesu cɔlɔ nɛ peheyi-i se : Wɪlɪyʊ ɖɪcaɣ se ŋlabɪ-ɖʊ mbʊ ɖɪpɔzʊʊ-ŋ yɔ.

36Peeye ɛpɔzɪ-wɛ se : ɛbɛ ɪcaɣ se malabɪ-mɪ ?

37Pocosi-i se : Alɪwaatʊ ndʊ ŋsʊʊ ño-koboyaɣ taa yɔ, ha-ɖʊ waɖɛ nɛ ɖɪcaɣ ɖa-naalɛ ñɔ-cɔlɔ, lɛlʊ ña-nɪwaŋ yɔɔ nɛ lɛlʊ ña-nɪmɪyɛ yɔɔ.

38Ɛlɛ yesu heyi-wɛ se : lɪsɪŋ mbʊ ɪsʊlʊmʊʊ yɔ. Ipɪzɪɣ ɪñɔɔ kɔpʊ ŋgʊ mɔnkɔŋ ñɔʊ yɔ yaa we? Ipɪzɪɣ ɪmʊ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ nzɪ mankaɣ mʊʊ yɔ ?

39Pocosi-i se : Ɛɛɛ, ɖɪpɪzɪɣ. Ɛlɛ, Yesu heyi-wɛ se : lñɔʊ kɔpʊ ŋgʊ mɔnkɔŋ ñɔʊ yɔ nɛ ɪmʊ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ nzɪ mɔnkɔŋ mʊʊ yɔ. **40**Ɛlɛ, pɪtɛkɛ ma mahaɣnɪ nʊmɔʊ weyi ɛkaɣ ma-nɪwaŋ yɔɔ yaa ma-nɪmɪyɛ yɔɔ caɣʊ yɔ. Ɛsɔ kɔñɔɔzɪ lona ana nɛ ɛsɪ mba yɔ, mba ɛkaɣ-yɛ cɛlʊʊ.

41Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu mba pɪkazaa yɔ, paba nɪ mbʊ lɛ, pa-taa pazɪ wɪnaʊ Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ. **42**Ɛlɛ, Yesu yaa-wɛ ɛ-cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se : lsɪm mbʊ se, mba pasɪ awiya yɔ, ponuutuu pa-ajɛɛ taa ñɪma nɛ mba paba kɛ ɖoŋ tɪnaa yɔ, pawɪlɪɣ-wɛ po-ɖoŋ. **43**Pɪtaawɛɛ mbʊ mɪ-hɛkʊ taa. Ɛlɛ mɪ-taa weyi ɛcaɣ se ɛpɪsɪ sɔsɔ yɔ, ɛkɛ mɪ-tʊmlaɖʊ. **44**Weyi ɛcaɣ se ɛkɛ kɔɔnɔɔ tʊ yɔ, ɛpɪsɪ ɛyaa tɪŋa yom. **45**Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ tɔkɔɔ se ɛyaa ɛlabɪ-ɪ tʊmɪyɛ. Ɛlɛ, ɛkɔma se ɛla ɛyaa tʊmɪyɛ nɛ ɛkpaɣ e-wezuu nɛ ɛha nɛ pɪkɛnɪ kɪhɛyʊʊ ŋgʊ kiholuu sakɪyɛ yɔ.

Yʊlʊm Bartiimee yɔɔ cɛba

46Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa patalɪ Yeriikoo tɛtʊ taa. Palɪ tɪ-taa se pɛɖɛɣ lɛ, ɛyaa samaɣ kɛwɛ pɔ-cɔlɔ. Tiimee pɪyalʊ yʊlʊm weyi payaɣaɣ se Bartiimee yɔ, ɛɛcaɣ nʊmɔʊ nɔɔ nɛ ɛsʊlʊmʊʊ. **47**Ɛnɪwa se Yesu Nazarɛɛtɪ tʊ ɖɛɣaɣna lɛ, ɛpazɪ kubusi mabʊ nɛ ɛtɔŋ se : Daaviidi Sayɪ Yesu, na man-pɔtɔdɪyɛ.

48Peeye ɛyaa sakɪyɛ ñazɪ-ɪ se esu. Ɛlɛ, ɛtɛzʊʊ kubusi mabʊ

10.32 Mat. 20.17 Luk 18.31
10.35 Mat. 20.20
10.41 Mat. 20.24
10.42 Luk 22.25
10.43 Mrk 9.35 Luk 9.48
10.45 Yoh 13.14 Fil 2.7 1Tim 2.6 Tit 2.14
10.46 Mat. 20.29 Luk 18.35

ɖoŋ se : Daaviidi Sayı, na man-pɔtɔdıyɛ.

49Yesu sıŋ nɛ ɛtɔ se payaa-ı. Peeye peheyi yulum ɛnu se : Ñaɣ pana nɛ ŋkuyı, ɛyaɣ-ŋ. **50**Peeye ɛlɔ e-toko sɔsɔu, ɛkuyı kpaka nɛ ewolo Yesu cɔlɔ.

51Ɛtalaa lɛ, Yesu pɔzı-ı se : Ɛbɛ ŋcaɣ se malabı-ŋ ? Ɛlɛ, ecosi-i se : *Raabii, mancaɣ se mana.

52Yesu heyi-i se : Wolo, ñe-lidau laba nɛ ñɔ-yɔɔ cɛ. Peeye ɛtıpazı nau nɛ ɛtuŋıɣ Yesu wayı.

Yesu sʊ Yeruusalɛmı tɛtʊ taa ɛzı wiyaʊ yɔ

11 Pɔñɔtını Yeruusalɛm, Bɛtfaajee nɛ Betaanii pa-haɖaa taa Oliiviyee puu cɔlɔ lɛ, Yesu yaa ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa naalɛ nɛ etiyi-wɛ se : **2**Iwolo haɖaa mba pɛwɛ mı-ɛsındaa yɔ, pa-taa. Ɩtıtalıɣ lɛ, ımakını paɖı kpaŋaɣ piye naɖıyɛ, nɔɔyu tacaɣdı ɖı-yɔɔ wiɖiyi. Ɩkpɛzı-ɖı nɛ ıkɔna. **3**Ye nɔɔyu ɛpɔzı-mı se pılabı ɛzıma nɛ ıkpɛzuu-ɖı lɛ, iheyi-i se : Kıpaɣlu liu wɛ-ɖı, ɛpısıɣnı-ɖı lɛɛlɛɛyɔ.

4Powoba lɛ, pamaɣnı paaɖı kpaŋaɣ piye nɖı numɔu nɔɔ ɖıɣa nakɛyɛ nɔɔnɔɔ taa nɛ pɛkpɛzı-ɖı. **5**Ɛyaa mba paasıŋ peeye yɔ, pa-taa nabɛyɛ pɔzı-wɛ se : Pılabı ɛzıma nɛ ıkpɛzuu kpaŋaɣ piye nɖı ? **6**Ɛlɛ, pocosi ɛzı Yesu keheyuu-wɛ yɔ nɛ peyebi-wɛ nɛ pɛkpɛzı-ɖı. **7**Yesu tɔmkpɛlıkıyaa tanı kpaŋaɣ piye nɖı ɛ-cɔlɔ lɛ, pɔhɔzı pɔ-yɔɔ wondu lɛɛtu nɛ pɔpɔ ɖı-yɔɔ nɛ ɛkpa ɛcaɣ. **8**Ɛyaa sakıyɛ hɔzı pɔ-yɔɔ wondu lɛɛtu nɛ pɔpɔ numɔu taa ɖenɖe ɛtuŋaɣnaɣ yɔ nɛ lɛlaa ñɔpɔ tuŋ hatu ndu paacɛbı hayum taa yɔ. **9**Ɛyaa mba paawɛ Yesu ɛsındaa nɛ mba patuŋaɣ ɛ-wayı yɔ, pokowaɣ nɛ pɔtɔŋ se :

*Ozaana !
Pasa weyi ɛkɔŋ Kıbaɣlu
hıɖɛ taa yɔ.
10Pasa ɖɔ-cɔzɔ Daviidi kewiyaɣ
ŋga kɔkɔŋ Kıbaɣlu hıɖɛ taa yɔ.
Ozaana! Pasa Ɛsɔ ɖooo ɛsɔdaa.

11Yesu talı Yeruusalɛm nɛ ɛsuu Ɛsɔ ɖıɣa taa. Ɛna mbu pıtuŋa payı pılakaɣ yɔ lɛ, ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ naalɛ mba palıu nɛ pɛɖɛɛ Betaanii. Mbu puyɔɔ yɔ, alıwaatu kɛtem ɖɛu.

12Tɛu fema nɛ palıu Betaanii tɛtu wayı lɛ, ñɔɔsı wıɣaɣ Yesu. **13**Peeye elosi tuu nakuyu kıwɛ ɛzı hiyuu yɔ poliŋ taa, kulɔbı kpemm. Ɛñɔtını-ku se ɛna se piye naɖıyɛ kɛwɛɛ kı-yɔɔ yaa we. Ɛtalı kı-tɛɛ lɛ, ɛmaɣnı hatu ɖeke. Kıtalulı mbu puyɔɔ yɔ, pıtɛkɛ ku-luluu alıwaatu. **14**Peeye Yesu heyi tuu ŋgu se : Nɔɔyu ɛɛtasıɣ ñe-piye tɔɔu wiɖiyi kau. Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nı ndu eyɔɔdaa yɔ.

Yesu ɖɔɔnı tadıyɛ laɖaa Ɛsɔ ɖıɣa taa

15PatalıYeruusalɛm lɛ, Yesu suu Ɛsɔ ɖıɣa taa nɛ ɛpazı ɖɔɔnuu

10.52 Mat. 9.22 Mrk 5.34
11.1 Mat. 21.1 Luk 19.29 Yoh 12.14
11.8 Mat. 21.8
11.9 Keɣ 118.26
11.10 Keɣ 148.1
11.11 Mat. 21.12
11.12 Mat. 21.18
11.13 Mat. 21.19
11.15 Mat. 21.12 Luk 19.45 Yoh 2.14

pɛdıyaa nɛ yaɖaa peeye. Etuzi liidiye lɛɣzıyaa taabılınaa nɛ halikukunaa pɛdıyaa kpelesi nɛ ɛpɛɖı. **16**Etetisiɣ se nɔɔyu ɛsıɣlı pʊyʊ nɛ ɛtuŋını Ɛsɔ ɖıɣa taa. **17**Ɛwılaɣ-wɛ tɔm nɛ ɛtɔŋ se : Pama Ɛsɔtɔm takayaɣ taa se : Pakaɣ man-ɖıɣa yaʊ se ajɛyɛ kpeekpe Ɛsɔ ɖısɛyɛ. Pıtɛkɛ mbʊ yaa we ? Ŋgʊ mı, mıpısı-kɛ mılaa sɔsaa ɖımɛlıyɛ.

18 *Paɣtʊ mayaa nɛ layaa sɔsaa panı mbʊ lɛ, pañınıɣ nʊmɔʊ ŋgʊ paatıŋ nɛ pakʊ-ı yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, peseɣaɣ-ı. Pıwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-wılıtʊ ɖıɣzaɣ ɛyaa samaɣ tıŋa payı.

19Pıɖanaalɛ, ɛlıı Yeruusalɛm tɛtʊ ndʊ tı-taa nɛ ɛɖɛɛ.

Tıʊ ŋgʊ kıwɛ ɛzı hiyuu tıʊ yɔ, kıwılaa

20Tɛʊ fema nɛ Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pɛɖɛɣ lɛ, pana se tıʊ ŋgʊ kıwılaa pıkpɛndını ki-lila. **21**Peeye Pıyɛ tɔzı mbʊ pılaba yɔ nɛ eheyi Yesu se : *Raabii, cɔna, tıʊ ŋgʊ ŋlɔ kı-yɔɔ nɔɔ kıdɛkɛdaɣ yɔ, kıwılı kı-tıŋa.

22Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : ɬwɛnı lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ. **23**Ðıkpaɣ se nɔɔyu heyi pʊʊ kʊnɛ se : Pʊʊ ña, kpɛzı nɛ ŋwolo ŋtɔlı lıŋgamʊʊ taa. Meheyiɣ-mı toovenim se, ye pʊdʊ ɛnʊ ɛtapʊtı ɛ-taa ɛlɛ, etisaa se ndʊ ɛyɔɔdaa yɔ tılakı yɔ, pılakı mbʊ ɖɔɖɔ. **24**Pʊ-yɔɔ meheyiɣ-mı se : Mbʊ pıtıŋa payı ısʊlʊmʊʊ Ɛsɔ yɔ, itisi se ımʊʊ-pʊ. Pʊbʊ ıkaɣ-pʊ mʊʊ ɖɔɖɔ. **25**Alıwaatʊ ndʊ ıkʊyʊʊ se ısɛɛ Ɛsɔ yɔ, ye mı-taa ıwɛnı nɔɔyu yɔ, ikpeɣ pʊdʊ ɛnʊ. Peeye mı-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ekpeɣu-mi mbʊ ıyʊsaa yɔ ɖɔɖɔ. **26**Ɛlɛ ye iikpeɣ u-i yɔ, mı-caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛɛkaɣ-mı kpeɣu alıwaatʊ ndʊ ıyʊsʊʊ yɔ.

11.17 Eza 56.7 Yer 7.11
11.18 Mat. 21.46 Mrk 1.22
11.20 Mat. 21.19
11.23 Mat. 17.20 Luk 17.6
11.24 Mat. 7.7 Yoh 14.13; 16.24 Yak 1.5,6

Pɔpɔzı Yesu se aha-ı ɖoŋ nɛ ɛlakını tʊmıyɛ.

27Patası Yeruusalɛm pısʊʊ. Yesu sʊ Ɛsɔ ɖıɣa taa nɛ ɛcɔʊ lɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ mayaa nɛ Yuda ñıma sɔsaa powolo pekpeɣlini-i. **28**Peeye pɔpɔzı-ı se : Ðoŋ weyi ŋlakını lakası nzı ? Aha-ŋ ɖoŋ nɛ ŋlakı mbʊ ?

29Ɛlɛ, Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Ma ɖɔɖɔ mɔnpɔzʊʊ-mı tɔm natʊyʊ. Ye icosi-m yɔ, meheyiɣ -mı ɖoŋ weyi malakını mbʊ yɔ. **30**Yohanɛɛsı mıısʊʊ sɔnzı lını Ɛsɔdaa yaa ɛyaa cɔlɔ ? Icosi-m nɛ manıı.

31Ɛlɛ pɔyɔɔdını ɖama se : Ye ɖicosaa se : “Ɛsɔdaa yɔ”, ɛpɔzʊʊ-ɖʊ se : “Ye mbʊ, pılabı ɛzıma nɛ itetisi ɛ-yɔɔ yɔ ?” **32**Ɛlɛ ɖıɪkatı nɛ ɖıtɔ se ɛyaa cɔlɔ yaa we? Pɔyɔɔdı mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ peseɣaɣ ɛyaa samaɣ sɔɔndʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-tıŋa petisaa se Yohanɛɛsı kɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊ sıŋŋ.

33Peeye pocosi Yesu nɛ pɔtɔ se : “Ðıısıŋ.” Eheyi-wɛ

11.25 Mat. 6.14 Kol 3.13
11.26 Mat. 18.35
11.27 Mat. 21.23 Luk 20.1
11.32 Mat. 3.5; 14.5 Mrk 6.20

se : “Ye mbʊ ma ɖɔdɔ maaheyiɣ-mɪ ɖoŋ weyi malakɪnɪ mbʊ yɔ.”

Viiñɪ tɪŋ hayɪm taa tʊmlaɖaa eduuye

12 Yesu pasɪ aduwa tuu nɛ
εyɔɔdʊʊnɪ-wɛ. Ɛtɔm se :
Tɛtʊ tʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ ɛsɔ
tɪŋ weyi popuu e-pee sʊlʊm yɔ
ɛ-hayɪm nabʊyʊ taa nɛ ɛcɔzɪ-pʊ
nɛ koloŋa. Ehuyi pɔʊ ŋgʊ kɪ-taa
pañazʊʊ tɪŋ pee lɪm yɔ nɛ ɛma
tilimiye ŋdɪ ɖɪ-yɔɔ pasɪŋɪɣ
nɛ pefeŋuu yɔ. Ɛkpaɣ ɛyaa se
pɔcɔnɪ hayɪm mbʊ pʊ-yɔɔ nɛ
ɛɖɛɛ nʊmɔʊ. 2Tɪŋ pee koyuu
talaa lɛ, abalʊ ɛnʊ ɛkʊsɪ e-yom
nɛ etiyi-i se ewolo tʊmlaɖaa
cɔlɔ nɛ ɛmʊ e-ɖeɖe nɛ ɛkɔnɪ-ɪ.
3Ɛlɛ pakpa yom ɛnʊ, pamabɪ-ɪ
nɛ pɔɖɔɔnɪ-ɪ nɛ ɛpɪsɪ ŋtaakpasɪ.
4Ɛtasɪ-wɛ tiyinaʊ yom lɛlʊ.
Payaɣ ɛlɛ pɛɛ nɛ patʊlɪ ɛ-ñʊʊ,
patʊʊ-ɪ nɛ pɔɖɔɔnɪ-ɪ. 5Hayɪm
tʊ ɛnʊ etiyini lɛlʊ nɛ pakpa-ɪ nɛ
pakʊ-ɪ. Etiyi yomaa sakɪyɛ ɛlɛ,
pama nabɛyɛ nɛ pakʊ lɛlaa.

6Ɛ-pɪyalʊ weyi ɛsɔɔlaa yɔ,
e-ɖeke koŋ pɪzaɣaɣ se etiyina.
Peeye ɛtɛzɪnɪ-wɛ ɛ-pɪyalʊ ɛnʊ
tiyinaʊ. Ɛtɔŋaɣ se : Pakaɣ
man-pɪyalʊ ñam.

7Ɛlɛ tʊmlaɖaa mba pana-ɪ lɛ,
pɔyɔɔdɪnɪ ɖama se : Ɩnaɣ weyi
ɛkaɣ kpaɣʊ ɛ-caa ñʊm yɔ, ɪkɔɔ nɛ
ɖɪkʊ-ɪ nɛ ñʊm mbʊ pɪpɪsɪ ɖɛ-mbʊ.
8Peeye pakpa-ɪ nɛ pakʊ-ɪ nɛ pɔlɔ
nɛ koloŋa wayɪ.

9Ɛbɛ hayɪm tʊ ɛnʊ ɛkɔŋ labʊ
? Ɛkɔŋ nɛ ɛkʊ tʊmlaɖaa mba nɛ
ɛkpaɣ ɛ-hayɪm mbʊ nɛ ɛɖʊzɪ
lɛlaa nesi tɛɛ. 10Ɩtakalɪ matʊ
tʊnɛ yaa we ?

Pɪyɛ ŋdɪ kuduyiŋ mayaa
kpaɣaɣ nɛ pɔlɔ yɔ,
Ŋdɪ pɪsɪnɪ, ŋdɪ ɖɪkɪlɪ wɛnaʊ
wazaɣ yɔ.
11Kɪbaɣlʊ cɔlɔ pɪlɪnaa.
Pɪkɛ mbʊ piɖe pɪŋŋ
ɖɛ-ɛsɪndaa yɔ.

12Pañɪnaɣ nʊmɔʊ ŋgʊ paatɪŋ
nɛ pakpa-ɪ yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
pasɪm mbʊ se mba etuuni eduuye
ndɪ. Ɛlɛ, peseɣaɣ ɛyaa samaɣ.
Peeye peyebi-i nɛ pɛɖɛɛ.

Lambuu hɛyʊʊ tɔm

13Petiyi *Farɪsɪ ñɪma nɛ
Eroodi hɔɔlʊʊ taa ñɪma se
powolo nɛ pañɪ Yesu nɔɔ cɔlɔ
tɔm nɛ pɪtɔma yɔ ɛtɔlɪ natʊyʊ
taa nɛ pakpa-ɪ. 14Patalaa lɛ,
peheyi-i se : Wɪlɪyʊ, ɖɪnawa se
ŋkɛ ɛyʊ weyi ɛyɔɔdʊʊ toovenim
yɔ. Sɔɔndʊ ɛɛkpaɣ-ŋ nɛ nɔɔyʊ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋŋcɔŋnɪ ɛyaa
ɛsɪndaa. Ɛlɛ, ŋwɪlɪɣ Ɛsɔ nʊmɔʊ
toovenim yɔɔ. Pʊwɛɛ se pɛhɛyɪ
wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ lambuu yaa
pataahɛyɪ-ɪ ? Ðɪhɛyɪ-kʊ yaa
ɖɪtaahɛyɪ?

15Yesu nawa se paakɛ
pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma. Peeye
ɛpɔzɪ-wɛ se : Ɛbɛ yɔɔ ɪtakʊʊ-m
? Ɩkɔnɪ-m liidiye pɔɔyaɣ ŋga
payaɣ se Deeniye yɔ nɛ mana
kɛ. 16Pɔkɔnɪ kɛ. Peeye Yesu
pɔzɪ-wɛ se :

A kʊlɛmʊʊ nɛ a matʊ pɛwɛ
kɔ-yɔɔ ?

Pocosi se *wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ.

12.1 Mat. 21.33 Luk 20.9
12.10 Keɣ 118.22
12.12 Mat. 11.18
12.13 Mat. 22.15 Luk 20.20
12.15 Mat. 18.28

17Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se :
lcɛlı *Sezaarı mbʊ pıkɛ ɛ-ñʊm
yɔ, nɛ Ɛsɔ mbʊ pıkɛ ɛlɛ ñʊm yɔ.
Tɔm ndʊ ecosaa yɔ, tıɖıɣzı-wɛ.

Halıkpaɣyɛ ɛɛwɛɣ alıwaatʊ ndʊ sıɖaa feŋ yɔ

18 *Saduki ñʊma mba pɔtɔŋaɣ
se sıɖaa eefeŋ yɔ pɔkɔm Yesu
cɔlɔ nɛ pɔpɔzı-ı tɔm natʊyʊ.
19Pɔtɔm se : Wılıyʊ, Mooyiizi
ma-ɖʊ tɔm tʊnɛ se : Pıtıtılı
nɔɔyʊ wɛnı ɖalʊ nɔɔyʊ nɛ
ɖalʊ ɛnʊ ɛsı. Ye eyebi halʊ
nɛ ɛfɛyını pıɣa nakɛyɛ yɔ,
e-neu hɔŋ lelu nɛ ɛlʊlı piyaa
ɛ-ɖalʊ hıɖɛ taa. 20Ɛyaa nabɛyɛ
kɛwɛnı mbʊ, pɛkpɛndı lʊbɛ
pa-caa cɔlɔ. Kɔɔnɔɔ tʊ kpaɣ
halʊ nɛ ɛsı eteyele cejewiye.
21Naalɛ tʊ ñɔhɔ lelu nɛ ɛsı. Ɛnʊ
ɖɔɖɔ eteyele cejewiye naɖıyɛ.
Tozotu ñala mbʊ ɖɔɖɔ. 22Peeye
ɛyaa lʊbɛ mba pakpaɣ halʊ ɛnʊ
ɛlɛ, peteyele cejewiye naɖıyɛ.
Pʊwayı halʊ ɛnʊ ɛsı ɖɔɖɔ.
23Kıyakʊ ŋgʊ sıɖaa feŋ yɔ,
pa-taa anı kɛɣnı halʊ tʊ ? Ŋgʊ
pa-lʊbɛ paakpaɣ-ı.

24Yesu cosi-wɛ se : lwɛɛ nɛ
ıcɛtıɣ mı-tı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ıtatılı
Ɛsɔ tɔm nɛ Ɛsɔ ɖoŋ, pıtɛkɛ mbʊ
yaa we ? 25Alıwaatʊ ndʊ sıɖaa
feŋ yɔ, ɛyaa ɛɛkpakıɣ halaa nɛ
halaa ñaawalıɣ ɖɔɖɔ. Pɛwɛɣ
ɛzı Ɛsɔ tiyiyaa mba pɛwɛ
Ɛsɔdaa yɔ. 26Piyele sıɖaa fem
tɔm yɔɔ lɛ, ıtakalı Mooyizi
takayaɣ yaa we? Alıwaatʊ ndʊ
Ɛsɔ yɔɔdını-ı cɔkɔyɛ tɛɛ yɔ,
ɛtɔm se :

12.18 Mat. 22.23 Luk 20.27 Tʊma 23.8
12.19 Way 25.5
12.25 1Kɔr 15.42, 49,52
12.26 Exo 3.6
12.28 Mat. 22.35
12.29 Way 6.4 Luk 10.27
12.31 Lev 19.18 Room 13.9
12.32 Way 4.39 Eza 45.6,14

Ma lɛ Abraham Ɛsɔ nɛ Izaakı
Ɛsɔ nɛ Yakubu Ɛsɔ.
27Ɛsɔ tɛkɛnı ɛyaa mba pasıba
yɔ pɛ-Ɛsɔ ɛlɛ, ɛkɛ ɛyaa mba
pɛwɛnı pɛ-ɛza yɔ, pɛ-Ɛsɔ. lwɛ
cɛtım sɔsɔm taa.

Paɣtʊ ndʊ tıkılı lɛɛtʊ yɔ

28 *Paɣtʊ mayaa taa lɛlʊ nıwa
se pɔhɔŋaɣnı ɖama tɔm nɛ ɛna
ɖɔɖɔ se Yesu cosi-wɛ camıyɛ lɛ,
ɛkɔɔ nɛ ɛpɔzı-ı se : Paɣtʊ tıŋa
taa lɛ ndʊ kılaa?
29Yesu cosi-i se : Paɣtʊ ndʊ
tıkılı paɣtʊ tıŋa taa yɔ, ndʊ yɔ :
Izrɛɛlı ñuma mı, iwelesi !
Ða-Kıbaɣlʊ Ɛsɔ ɖeke kɛŋnı
Kıbaɣlʊ.
30Pʊwɛɛ se ŋsɔɔlı Kıbaɣlʊ
ñɛ-Ɛsɔ nɛ ña-laŋıyɛ pilim
nɛ ñe-ciyam tıŋa nɛ ña-lımaɣ
za tıŋa nɛ ño-ɖoŋ tıŋa.
Paɣtʊ ndʊ tıkılını lɛɛtʊ.
31Tı-wayı ñındʊ yɔ :
Sɔɔlı ɛyʊ lɛlʊ ɛzı ŋsɔɔlʊʊ
ña-maɣmaɣ ña-tı yɔ.
Paɣtʊ natʊyʊ fɛyı nɛ tıkılı
tı-naalɛ.
32Peeye *paɣtʊ mayʊ
heyi-i se : Wılıyʊ, pʊwɛ ɖeu.
Ŋtɔm se Ɛsɔ kʊɖʊm wɛna nɛ
nɔɔyʊ fɛyı nɛ pıtasını-ı yɔ,
ŋyɔɔdı toovenim. 33Pʊwɛɛ se
ɛyʊ ɛsɔɔlı-ı nɛ ɛ-laŋıyɛ pilim
nɛ ɛ-lımaɣza tıŋa nɛ e-ciyam
tıŋa nɛ e-ɖoŋ tıŋa, nɛ ɛsɔɔlı
ɖɔɖɔ ɛyʊ lɛlʊ ɛzı ɛsɔɔlʊʊ
ɛ-maɣmaɣ ɛ-tı yɔ. Pʊwɛ ɖeu
nɛ pıkılı pahaɣʊ Ɛsɔ kpına
wena padʊ miŋ taa yɔ, a-tıŋa
nɛ kılaŋ.

34Yesu nawa se ecosini lɛɛtʊ lɛ, eheyi-i se : Ŋtoposini Ɛsɔ kewiyaɣ. Nɔɔyʊ tɪtasɪ katʊʊ se ɛpɔzɪ-ɪ tɔm natʊyʊ.

Meesiya kɛ a sayɪ ?

35Yesu wɪlaɣ tɔm Ɛsɔ ɖɪɣa taa lɛ, ecosi nɛ ɛtɔ se : Ɛzɪma paɣtʊ mayaa pɪzɪɣ nɛ pɔtɔ se *Meesiya kɛ Daaviidi sayɪ ? **36**Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yeba nɛ Daaviidi maɣmaɣ tɔ se :

Kɪbaɣlʊ heyi man-Kɪbaɣ
lʊ se :
Caɣ ma-nɪwaŋ yɔɔ
Pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ
ndʊ manpɪsɪ ño-koyindinaa
ña-nɪŋgbanzɪ ɖɪsɪyɛ yɔ.

37Daaviidi maɣmaɣ yaɣ-ɪ se Kɪbaɣlʊ. Ɛzɪma ɛtasɪ kɛʊ ɛ-sayɪ yɔ ?

Ɛyaa samaɣ welesaɣnɪ Yesu nɛ pɪkɛdʊʊnɪ-wɛ. **38**Ɛwɪlaɣ-wɛ tɔm nɛ ɛtɔŋ se : Ikpa mɪ-tɪ nɛ *paɣtʊ mayaa. Pe-liu wɛɛ se posuu tokonaa kitibaa nɛ pɛyɛlɪɣ. Pɔsɔɔlaa se ɛyaa ɛsɛʊ-wɛ ɛyaa ɖikpeɣliye. **39**Pɔsɔɔlaa se pacaɣ kajalaɣ lona taa Yuda ñuma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ ndɪ ndɪ taa nɛ kazandʊ ɖeɖe. **40**Pɔtɔkɪ lelaa ñum. Pɛsɛɣ Ɛsɔ nɛ pɪɖaɣlʊʊ se ɛyaa ɛcɔnɪ-wɛ. Pɔkɔŋ pɔ-tɔm kʊʊ siŋŋ nɛ pɪkɪlɪ lelaa.

Lelu haɖɛ

41Yesu wobi Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛcaɣ haɖɛ aɖakaɣ ɛsɪndaa nɛ ɛcɔŋnɪ ɛzɪma mbʊ ɛyaa samaɣ ɖʊwaɣ liidiye aɖakaɣ taa yɔ. Ñɪmtɪnaa sakɪyɛ ɖʊwaɣ liidiye sakɪyɛ. **42**Pɪkɛdaa lɛ, lelu kʊñɔndʊ nɔɔyʊ kɔɔ nɛ ɛɖʊ liidiye pɔɔyɪsɪ cikpesi naalɛ.

43Yesu yaa ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ eheyi-wɛ se : Meheyiɣ-mɪ toovenim se lelu kʊñɔndʊ ɛnɛ ɛɖʊwa nɛ pɪkɪlɪ mba patɪŋa payɪ paɖʊ haɖɛ aɖakaɣ taa yɔ. **44**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñɪmtɪnaa kpaɣ pe-liidiye ndɪ ɖɪɪwazɪɣ-wɛ pʊyʊ yɔ nɛ pɔkɔnɪ paɖʊ. Ɛlɛ ɛnʊ yɔ, ɛ-kʊñɔndɪtʊ taa ɛɖʊ mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ ɛwɛna yɔ, mbʊ ɛɛwɛna se ɛcaɣnɪ wezuu yɔ.

Masɪ ŋzɪ sɪwɪlɪɣ se kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ talaa yɔ

13 Ɛlɪwaɣnɪ Ɛsɔ ɖɪɣa taa se ɛɖɛɛ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyʊ lɛlʊ heyi-i se : Wɪlɪyʊ, cɔna. Pɛɛ kɪbana wena yɔ! Kuduyiŋ sɔsɔŋ weyi yɔ!

2Yesu cosi nɛ eheyi-i se : Ŋna kuduyiŋ sɔsɔŋ ɛnɪ ? Pɪkaɣ pɪyɛ naɖɪyɛ kazʊʊ lɛɛɖɛ yɔɔ. Pɔyɔlɪsʊʊ pɪtɪŋa payɪ.

3Ɛkpa tɪŋ weyi payaɣ se oliviye yɔ, e-piyaɣ yɔɔ nɛ ɛcaɣ nɛ ɛha ɛza nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa. Peeye Pɪyɛ nɛ Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ nɛ Andree pɛkɛzɪ-ɪ kɪjaʊ nɛ pɔpɔzʊʊ-ɪ tɔm. **4**Pɔtɔm se : Heyi-ɖʊ alɪwaatʊ ndʊ pɪtɪŋa payɪ pʊkɔŋ talʊʊ yɔ nɛ mayaɣ ŋga kɔkɔŋ wɪlʊʊ se pɪwɪzɪ talʊʊ yɔ ?

5Peeye Yesu cosaa nɛ ɛpazɪ-wɛ heyuu se : Ikpa mɪ-tɪ nɛ nɔɔyʊ etaapeɣzi-mɪ **6**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa sakɪyɛ kaɣ kɔm

12.34 Mat. 22.46
12.35 Mat. 22.41 Luk 20.41
12.36 2Sam 23.2 Keɣ 110.1
12.38 Mrk 4.2 Mat. 23.1 Luk 20.46
12.40 Mat. 23.14
12.41 Luk 21.1 Mat. 10.9 2Awy 12.9
12.43 2Kɔr 8.12
12.44 Way 24.6 1Yoh 3.17
13.1 Mat. 24.1 Luk 21.5
13.2 Luk 19.44
13.4 Mat. 24.3 Luk 21.7
13.5 Yer 29.8 Efɛ 5.6 1Tes 2.3

ma-hıdɛ taa nɛ pɔtɔŋ se : Ma lɛ Meesiya. Pakaɣ ɛyaa sakıyɛ peɣzuu. **7**Ye ınıɣ you taŋ nɛ ɛyaa yɔɔdʊʊ you tɔm lɛ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mı. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se pıla mbʊ ɛlɛ, kɛtɛzaɣ alıwaatʊ tatalıda. **8**Ɛjadɛ nadıyɛ taa ɛyaa kaɣ kʊyınaʊ leedɛ taa ñıma. Kewiyaɣ nakɛyɛ taa ɛyaa kaɣ kʊyınaʊ leɛka taa ñıma. Tɛtʊ kaɣ ñamsʊʊ lona ndı ndı taa. Ñɔɔsı kaɣ lıʊ nɛ ɛyaa kʊyını pa-ñʊʊ yɔɔ ñıma. Pı-tıŋa payı pıkɛ lʊlʊʊ wızası dıpazıyɛ.

9Mı lɛ, ıkpa mı-tı camıyɛ. Pakaɣ-mı dʊzʊʊ tɔm hʊyaa nesi tɛɛ nɛ pamabı-mı Yuda ñıma Ɛsɔ dısɛyɛ kpaamuŋ taa. Mɔ-yɔɔ lɛ, pakaɣ-mı komina nɛ awiya pɛ-ɛsındaa wonaʊ se ılızı-wɛ aseɣdɛ. **10**Pʊwɛɛ se posuzi Tɔm Kıbandʊ ajɛyɛ kpeekpe taa ñıma nɛ pʊcɔ. **11**Alıwaatʊ ndʊ pakpaɣ-mı se padʊzı nabɛyɛ nesi tɛɛ yɔ, ıtaanıɣzı tɔm ndʊ ıkaɣ yɔɔdʊʊ yɔ tı-yɔɔ nɛ ıtaamaɣzı tı-yɔɔ dɔdɔ. lyɔɔdı ndʊ pahaɣ-mı alıwaatʊ ndʊ tı-taa yɔ. Pıtɛkɛ mıkaɣnı yɔɔdʊʊ ɛlɛ, Ɛsɔ Kalızaɣ.

12Ɛyaa kaɣ pa-dalaa yaa pe-newaa pɛdʊʊ se pakʊ-wɛ. Caa kaɣ mbʊ labʊ ɛ-pıɣa dɔdɔ. Piya kaɣ sı-caanaa yɔɔ kʊyʊʊ nɛ sıkʊ-wɛ. **13**Ɛyaa tıŋa kaɣ-mı padʊʊ ma-hıdɛ yɔɔ. Ɛlɛ, weyi ɛdɔkʊʊ ɛ-tı kpam nɛ pʊkɔɔ pıtɛ yɔ, ɛwɛɣnı ñʊʊ yabʊ.

14lkaɣ naʊ

fɛyɛ wonuu ŋgʊ kıwɛ kiniŋ yɔ, kısıŋ dendɛ pıtumʊna se kısıŋ yɔ. Tɔm ndʊ Ɛsɔtɔm dɛzıyʊ Danıyɛɛlı yɔɔdaa. Weyi ɛkalıɣ tɔm tʊnɛ yɔ, ɛnıʊ tı-tɔbʊʊ. Alıwaatʊ ndʊ ınaɣ mbʊ yɔ, ɛyaa mba pɛwɛɣ Yuudee egeetiye taa yɔ, pese nɛ pakpa pʊŋ yɔɔ. **15**Weyi ɛwɛ kuduyuu ñʊʊ taa yɔ, ɛtaatii nɛ ɛsʊʊ ɛ-dıɣa taa se ɛkpakıɣ pʊyʊ. **16**Weyi ɛwɛɣ tɛyɛ yɔɔ yɔ, ɛtaapısı dıɣa se ɛkpaɣ e-toko sɔsɔʊ. **17**Pʊtɔɔ halaa mba pahaɣ hɔsı nɛ mba pɛkɛ asɔŋ kıyakuŋ ɛnı ɛ-taa yɔ. **18**lsɛɛ Ɛsɔ se mi-seɣa alıwaatʊ ɛtaatʊʊzını yolum taa. **19**Kıyakuŋ ɛnı ɛkɛɣnı kuñɔŋ sɔsɔʊ kıyakuŋ. Kpaɣnı alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ ma pı-tıŋa payı nɛ pʊkɔɔ pısını sɔnɔ yɔ, kuñɔŋ nakʊyʊ fɛyı ɛzı ŋgʊ yɔ. Nakʊyʊ ɛɛtasıɣ wɛʊ mbʊ dɔdɔ kaʊ. **20**Ye Kıbaɣlʊ ɛtaapası kıyakuŋ ɛnı yɔ nɔɔyʊ taakaɣ pı-taa lıʊ. Ɛlɛ, Kıbaɣlʊ pası kıyakuŋ ɛnı ɛyaa mba ɛɛlızaa yɔ, pɔ-yɔɔ. **21**Peeye ye nɔɔyʊ eheyi-mı se : lcɔna, *Meesiya wɛ cınɛ yaa ɛwɛ peeye yɔ yɔ, itaatisini-i. **22**Mba pɛcɛtıɣ se pɛkɛ *Meesiya yɔ nɛ mba pɛcɛtıɣ se pɛkɛ Ɛsɔtɔm dɛzıyaa yɔ, pakaɣ lıʊ. Pakaɣ hama lakası nɛ pita lakası labʊ se ye papızıɣ yɔ, pepeɣzi pıkpendını ɛyaa mba pɛkɛ Ɛsɔ ñıma yɔ. **23**Ɛlɛ mı yɔ, ıkpa mı-tı deu. Iwelesi camıyɛ nɛ ınıı, meheyi-mı pıtuŋa payı se pʊcɔ pʊkɔɔ nɛ pıla mbʊ.

24Ɛlɛ, kuñɔŋ sɔsɔʊ ŋgʊ
kı-wayı kıyakuŋ ɛnı ɛ-taa,
wısı kaɣ dem.
Fenaɣ ɛɛtasıɣ ñaɣʊ.

13.8 Mat. 24.8
13.9 Mat. 10.17-22 Wıl 2.10
13.10 Mat. 24.14
13.11 Luk 12.11 Tʊma 2.4; 4.8,31
13.12 Mik 7.6
13.13 Mat. 24.9 Luk 21.17 Dan. 12.12
13.14 Mat. 24.15 Dan. 9.27
13.17 Luk 23.29
13.19 Dan. 12.1 Yow 2.2 Wıl 3.10
13.21 Mat. 24.23 Luk 17.23
13.23 2Pı 3.17
13.24 Eza 13.10 Wıl 6.12

25Tʊnzɪ kaɣ kpɛzʊʊ nɛ
Ɛsɔdaa nɛ sɪtɔlɪ,
nɛ ɖoŋ weyi ɛwɛ Ɛsɔdaa yɔ,
ɛñamsɪ.
26Dɪnɛ pakaɣ ɛyʊ Pɪyalʊ naʊ nɛ ɛkɔŋ ɛsɔmɪndʊ yɔɔ nɛ ɖoŋ sɔsɔŋ nɛ koboyaɣ. 27Peeye etiyiɣ Ɛsɔ tiyiyaa nɛ pekpeɣli ɛyaa mba ɛɛlɪzaa nɛ pɛkɛ ɛ-ñʊma hɔɔlɪŋ tɪŋa taa yɔ, kpaɣnɪ tɛtʊ kamaɣ yɔɔ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ Ɛsɔdaa kamaɣ yɔɔ.
28ʟkpɛlɪkɪ tɔm pɪlɪnɪ eduuye nɖi montuki tʊ ŋgʊ kɪwɛ ɛzɪ hiyuu tʊ yɔ, kɪ-yɔɔ : Alɪwaatʊ ndʊ kɪnɛɣdɪɣ yɔ, ɪsɪm kpaagbaa se tesoŋiye wɪzaa. 29Mbʊ ɖɔɖɔ mɪ, alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ pɪlakɪ mbʊ lɛ, ɪtɪlɪ se mawɪzɪ talʊʊ, mɛwɛ nɔnɔɔ taa. 30Toovenim lɛ, meheyiɣ -mɪ se : Kpanɖaʊ kʊnɛ kɪ-taa ñʊma ɛɛɖɛɣ pʊcɔ nɛ pɪ-tɪŋa payɪ pɪla. 31Ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ pɛɖɛɣ, ɛlɛ mɔn-tɔm ɛɛkaɣ ɖɛʊ.

Nɔɔyʊ ɛɛsɪŋ kɪyakʊ ŋgʊ yaa alɪwaatʊ ndʊ pɪtalʊʊ yɔ

32Nɔɔyʊ ɛɛsɪŋ kɪyakʊ ŋgʊ yaa alɪwaadʊ ndʊ pɪ-tɪŋa payɪ pʊkɔŋ talʊʊ yɔ. Paa Ɛsɔ tiyiyaa mba pɛwɛ ɛsɔdaa yɔ yaa ɛ-Pɪyalʊ maɣmaɣ. Caa ɖeke koŋ sɪmna alɪwaatʊ ndʊ. 33ʟkpa mɪ-tɪ ɖeʊ, ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza nɛ ɪtɪmɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪŋ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-yɔɔ pʊkɔŋ talʊʊ yɔ. 34Pʊwɛɣ ɛzɪ ɛyʊ nɔɔyʊ ɖɛɣʊ nʊmɔʊ yɔ. Eyeki ɛ-ɖɪɣa nɛ e-yomaa se pɔcɔnɪ kɔ-yɔɔ. Ɛɖʊʊ paa weyi ɛ-tʊmɪyɛ nɛ eheyi nɔnɔɔ yɔɔ ɖaŋɪyʊ se ɛɖaŋ camɪyɛ.

35Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪŋ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪɣa-tʊ kɔŋ yɔ. Pɪtɪtɪlɪ ɛkɔŋ ɖanaɣ yɔɔ yaa ɖoo hɛkʊ yaa kalɪmaŋ kou yaa tanaŋ tɛɛ. 36ʟcaɣnɪ mɪ-ɛza nɛ ɛtaakɔɔ ɛmaɣnɪ-mɪ iɖiɣni ɖou. 37Tɔm ndʊ meheyiɣ-mɪ yɔ, ɛyaa tɪŋa meheyiɣ-tʊ : ʟcaɣnɪ mɪ-ɛza.

Halʊ nɔɔyʊ pɪyɪ Yesu ñʊʊ taa num Betaanii tɛtʊ taa

14 Ŋgʊ, pɪkazɪ kɪyakɪŋ naalɛ se pɔtɔɔ Yuda ñɪma Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ nɛ kpɔnɔnaa mba paaɖʊʊ pa-taa kɔyɛ yɔ, pa kazandʊ. Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ mayaa pañɪnaɣ ɛzɪma mbʊ paala ajitu nɛ pakpa Yesu nɛ pakʊ-ɪ nɛ nɔɔyʊ ɛtaana yɔ. 2Pɔtɔŋaɣ se : Ðɪtaakpa-ɪ kazandʊ alɪwaatʊ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛyaa samaɣ kʊyʊʊ ɖɔ-yɔɔ.
3Yesu kowobi Betaanii haɖaa taa nɛ ɛsʊʊ canaɣ Siimɔɔ ɖɪɣa taa. Ɛtɔkaɣ tɔɔnaɣ lɛ, halʊ nɔɔyʊ ɖɔkɪ fiɣa kʊhʊlʊmaɣ ŋga kɛwɛ liidiye nɛ kañɪlɪsʊʊ yɔ nɛ ɛkɔɔ. Fiɣa ŋga, ka-taa wɛ tɪlaaɖɪ ŋgʊ petesidi kɪ-taa pʊyʊ nɛ payaɣ-kʊ se naarɪ yɔ. Tɪlaaɖɪ ŋgʊ, palabɪ-kʊ nɛ tʊ ŋgʊ kɪwɛ liidiye pɪtɪɪfɛyɪ yɔ. Ɛkpalɪ fiɣa ŋga kɔ-nɔɔ lɛ, ɛpɪyɪ tɪlaaɖɪ ŋgʊ Yesu ñʊʊ taa.
4Mba pacaɣ peeye yɔ pa-taa nabɛyɛ taa wɪɪ nɛ pɔyɔɔdʊʊ pa-taa pe-ɖeke se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɛwɛɛkʊʊ tɪlaaɖɪ ŋgʊ mbʊ ? 5Papɪzaɣ se pɛpɛdɪ-kʊ nɛ ki-liidiye ɖɛɛ

13.26 Dan. 7.13 Tʊma 1.11 Wɪl 1.7
13.28 Mat. 24.32 Luk 21.29
13.31 Eza 40.8
13.33 Room 13.11 1Tes 5.6
13.34 Mat. 25.14
13.35 Mat. 24.42,44
14.1 Mat. 26.2 Luk 22.1
14.3 Mat. 26.6 Yoh 12.1,3 Luk 7.37
14.5 Mat. 18.28

liidiye Deeniyenaa nasidozo nɛ patayı-dɻ kuñɔndınaa. Mbʊ pɛwɛɛ nɛ pakʊʊ halʊ ɛnʊ ɛ-tɔm.

6Ɛlɛ, Yesu tɔ se : Iyele halʊ ɛnʊ! Pılabı ɛzʊma nɛ ıcɛyıɣ-ı mbʊ ? Mbʊ ɛlabı-m yɔ, pʊwɛ dɛu. **7**Kuñɔndınaa wɛ mı-hɛkʊ taa tam. Paa alıwaatʊ ndʊ ısɔɔlaa yɔ, ıpızıɣ ısını-wɛ. Ma lɛ, maawɛɣ mı-cɔlɔ tam yɔɔ mbʊ. **8**Ɛlabı mbʊ ɛpızaɣ se ɛla yɔ. Ɛkɔm se ɛtaa mon-tomnaɣ nʊm se pʊcɔ nɛ pepim-kɛ. **9**Toovenim lɛ, meheyiɣ-mı se paa le posuzuu Tɔm Kıbandʊ kedeŋa kpeekpe yɔɔ yɔ, pɛkɛdʊʊ dɔdɔ mbʊ halʊ ɛnɛ ɛlaba yɔ nɛ pɔtɔzʊʊ nɛ ɛ-yɔɔ.

10Peeye Yesu tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ naalɛ taa weyi payaɣ se Yudaası Iskarıyɔɔtı yɔ, ewobi Ɛsɔ layaa sɔsaa cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se ɛcaɣ se ɛdʊzı Yesu pe-nesi taa. **11**Panı mbʊ lɛ, pılabı-wɛ leleŋ pıŋŋ nɛ padʊ se pahaɣ-ı liidiye. Peeye Yudaası ñınaɣ nʊmɔʊ ŋgʊ ɛɛtıŋ nɛ ɛkpaɣ Yesu nɛ ɛdʊzı pe-nesi taa yɔ.

Kıbaɣlʊ kɛtɛzaɣ tɔɔnaɣ

12Kpɔnɔnaa mba paadʊʊ pa-taa kɔyɛ yɔ pa-kazandʊ kajalaɣ kıyakʊ wiye, kıyakʊ ŋgʊ palaɣ Ɛsɔ tiyiyu dɛʊ kazandʊ heɣa yɔ, Yesu tɔmkpɛlıkıyaa pɔzı-ı se : Le ŋcaɣ se dɻiwolo nɛ dɻiñɔɔzı-ŋ lone nɛ ŋtɔɔ tiyiyu dɛʊ kazandʊ?

13Peeye etiyi pa-taa ɛyaa naalɛ se : Iwolo tɛtʊ taa. Isuluuni abalʊ nɔɔyʊ, ɛsıɣlu lım nɛ peɣa. ltıŋ-ı. **14**Ɛsʊʊ dɛndɛ yɔ, ıpɔzı dɻıɣa-tʊ se : Wılıyʊ se kuduyuu ŋgʊ tɛɛ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa pɔtɔkı Ɛsɔ tiyiyu dɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ? **15**Ɛwılıɣ-mı ɛsɔdaa kuduyuu sɔsɔʊ nakʊyʊ, kı-taa nɛ kpelesi nɛ pı-tıŋa pʊwɛ kı-tɛɛ. Peeye ılakı-dʊ tɔɔnaɣ.

16Ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa dɛwa nɛ pasʊʊ tɛtʊ taa lɛ, pamaɣna ɛzı Yesu keheyuu-wɛ yɔ. Mbʊ palabı tiyiyu dɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ.

17Pıdɛanaa lɛ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa hiu nɛ naalɛ mba patalı. **18**Pacaɣaa nɛ pɔtɔkı tɔɔnaɣ lɛ, Yesu tɔ se : Toovenim lɛ, meheyiɣ-mı se mba mı ma nɛ mı dɻıcaɣaa nɛ dɻıtɔkı ɛzʊnɔ yɔ, mı-taa nɔɔyʊ kaɣ-m kpaʊ nɛ ɛdʊzı koyindinaa nesi taa.

19Peeye ɛ-tɔmkpɛlıyaa laŋa pazı wɛɛkʊʊ nɛ pɔpɔzʊʊ-ı kʊdʊm kʊdʊm se : Ma na ? Ɛnɛ se Ma na?

20Ɛlɛ Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Mi-hiu nɛ naalɛ mı-taa weyi ma nɛ-ı dɻiliɣ kpɔnɔ ñanaɣ kʊdʊmaɣ taa yɔ. **21**Ɛɛɛ, Ɛyʊ Pıyalʊ dɛɣ ɛzı pamaʊ tɔm pılını ɛ-yɔɔ yɔ. Ɛlɛ pʊtɔɔ weyi ɛdʊzʊʊ-ı koyindinaa nesi taa yɔ. Ye pataalʊlı pʊdʊ ɛnʊ yɔ, pıʊkılı-ı sɛʊ.

22Pɔtɔkaɣ tɔɔnaɣ lɛ, Yesu kpaɣ kpɔnɔ nɛ ewazı kı-yɔɔ nɛ ɛpɛlı-kʊ nɛ ɛcɛlı-wɛ nɛ ɛtɔ se : lmʊ nɛ ıtɔɔ, pʊnɛ lɛ mon-tomnaɣ.

23Pʊwayı lɛ, ɛkpaɣ kɔpʊ nɛ ɛsa Ɛsɔ nɛ ɛcɛlı-wɛ nɛ pɔñɔɔ pa-tıŋa.

14.7 Way 15.11
14.10 Mat. 26.14 Luk 22.3,4
14.12 Mat. 26.17 Luk 22.7
14.17 Mat. 26.20
14.21 Mat. 26.24 Luk 22.22
14.22 1Kɔr 11.23

24Eheyi-wɛ se : Pʊnɛ lɛ man-calʊm, nɔɔ hau kɪfam calʊm mbʊ pɛkpɛdɪ ɛyaa sakɪyɛ yɔɔ yɔ. **25**Toovenim lɛ, meheyiɣ -mɪ se : Maatasɪɣ tɪŋ pee lʊm ñɔʊ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ mɔñɔʊ tɪŋ pee lʊm kɪfam Ɛsɔ kewiyaɣ taa yɔ.

26Pɛtɛm hondu teu lɛ, powolo nɛ pakpa Oliiviye pʊʊ yɔɔ.

Yesu yɔɔdʊʊ se Pɪyɛ kɔŋ kpɛzʊʊ se ɛtasʊm-ɪ yɔ

27Yesu heyi-wɛ se : Ðoo anɛ a-taa, iseɣ mɪtɪŋa payɪ nɛ iyebi-m. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pama tɔm se :

Mankaɣ ninɖiyuu mabʊ
sʊm yɔɔ sʊm yɔɔ
nɛ heŋ mɪzɪ ɖama.

28Ɛlɛ, mefeŋni sɪɖaa taa lɛ, mɛnɖɛɣ-mɪ nɔɔ nɛ mowolo Galilee egeetiye taa.

29Ɛlɛ, Pɪyɛ heyi-i se : Paa lɛlaa eseɣ patɪŋa se peyebi-ŋ yɔ, ma maalakɪ mbʊ.

30Yesu cosi-i se : Meheyiɣ-ŋ toovenim se sɔnɔ ɖoo taa pʊcɔ nɛ kalʊmaʊ koo tɔm nabʊlɛ lɛ, ŋkpɛzɪɣ tɔm nabudozo se ŋtasʊm-m.

31Ɛlɛ, Pɪyɛ ñɪŋɪ nɛ ɛtɔ se : Paa sʊm pʊwɛɛ se ma nɛ-ŋ ɖɪsɪ yɔ, maakpɛzɪɣ se mantasʊm-ŋ. Pa-tɪŋa pɔyɔɔdɪ tɔm kʊɖʊmtʊ ndʊ.

Jesemaanɪ

32Pʊwayɪ lɛ, patalɪ ɖendɛ payaɣ se Jesemaanɪ yɔ. Peeye Yesu heyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : lcaɣ cɪnɛ nɛ mowolo peeye yɔ nɛ mantɪmɪnɪ Ɛsɔ nɛ mɔnkɔɔ. **33**Ɛyaa Pɪyɛ nɛ Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ nɛ ɛ nɛ-wɛ pɛɖɛʊ. Pɛɖɛɣaɣ lɛ, ɛ-yɔɔ kpɛyɪ nɛ ɛ-laŋɪyɛ lɪɪ. **34**Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Men-ciyam nɪɣzɪɣ sɪm yɔɔ sɪm yɔɔ. lwɛɛ cɪnɛ nɛ ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza.

35Eposini-wɛ pasɪ lɛ, ɛtɔlɪ tataa. Peeye ɛtɪmaa se pɪsaŋ yɔ, alɪwaatʊ ndʊ tiposini-i. **36**Ɛlɛ, ɛtɔ se : Caa Paaba, manawa se ŋpɪzɪɣ ŋla pɪ-tɪŋa. Posini-m kʊñɔŋ kɔpʊ kʊnɛ. Ɛlɛ, la mbʊ ñe-liu wɛɛ yɔ, pɪtaakɛ mbʊ me-liu wɛɛ yɔ.

37Ɛpɪsaa lɛ, ɛmaɣnɪ-wɛ pɔɖɔŋ ɖou. Peeye ɛpɔzɪ Pɪyɛ se : Siimɔɔ ŋwɛɛ ŋɖou? ltapɪzɪ se ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza ñɪɣyʊʊ kʊɖʊmʊʊ na ? **38**lcaɣnɪ mɪ-ɛza nɛ ɪsɛɛ Ɛsɔ nɛ ɪtaasʊʊ takɪm taa. Ɛyʊ kalɪzaɣ liu wɛɛ se kala mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ ɛlɛ, tomnaɣ wɛ ɛjandʊ taa.

39Ɛtasɪ ɛ-tɪ tɪzuu nɛ ɛtasɪ adɪma kʊɖʊmɛɛ ana labʊ. **40**Ɛɖaɣnɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa cɔlɔ pɪsʊʊ lɛ, ɛmaɣnɪ-wɛ peɖiɣni ɖou ɖɔɖɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖom kɔhɔkɪ pɛ-ɛsɪndaa siŋŋ. Pataatɪlɪ se pocosi-i se we.

41Ɛpɪsɪ tozo ɖeɖe lɛ, eheyi-wɛ se : Iɖoo lɛɛlɛɛyɔ nɛ ɪhɛzɪ. Pɪmaɣaɣ mbʊ. Alɪwaatʊ talaa. Pakpaɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ paɖʊzɪ-ɪ kɪwɛɛkɪm laɖaa nesi taa. **42**lkʊyɪ nɛ ɖɪɖɛɛ. lcɔna, weyi ɛkpaɣ-m se ɛɖʊzɪ pe-nesi taa yɔ, ɛkɔŋ naɣ yɔ.

14.26 Mat. 26.30
14.27 Mat. 26.31 Zak 13.7
14.28 Mrk 16.7
14.29 Yoh 13.38
14.32 Mat. 26.36 Luk 22.39 Yoh 18.1
14.34 Yoh 12.27
14.36 Room 8.15 Gal 4.6
14.38 Room 7.23 Gal 5.17
14.41 Yoh 13.1
14.42 Mat. 26.46 Yoh 18.1,2

Pakpa Yesu

43Yesu yɔɔdaɣ mbʊ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ naalɛ taa lɛlʊ weyi payaɣ se Yudaasɪ yɔ nɛ ɛyaa samaɣ nakɛyɛ patɪtalɪ. Samaɣ kɔɖɔkɪ abalɪsɛsɪ nɛ pɔla. Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ *paɣ tʊ mayaa nɛ Yuda ñuma sɔsaa petiyini-wɛ.

44Weyi ɛɖʊzaɣ-ɪ pe-nesi taa yɔ ɛɛtɛm-wɛ heyuu ɛzuma mbʊ ɛlakɪ nɛ pasum-ɪ yɔ. Ɛtɔm se : Ɛyʊ weyi mɛnsɛɣ nɛ mamʊzɪ ɛ-laɣzaɣ yɔɔ yɔ, ɛnʊ lɛ. Ukpa-ɪ ɪɖɔkɪ-ɪ ɖeʊ nɛ ɪɖɛnɪ-ɪ. **45**Yudaasɪ tɪtalaa lɛ, ɛñɔtɪnɪ Yesu nɛ ɛtɔ se : *Raabii ! Raabii! ɛlɛ ɛmʊzɪ ɛ-laɣzaɣ yɔɔ. **46**Peeye lɛlaa sesi nesi nɛ pakpa Yesu. **47**Mba paawɛ peeye yɔ, pa-taa lɛlʊ kpɛɛ abalɪsɪɣa nɛ ɛsɛtɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ yom nɪŋgbaaŋ.

48Peeye Yesu pɔzɪ-wɛ se : Ɛzɪ mɛnkɛ mɪlʊ sɔsɔ nɛ ɪkɔŋ ma-wayɪ nɛ abalɪsɛsɪ nɛ pɔla se ɪkpa-m ? **49**Ma nɛ mɪ ɖɪɪwɛ Ɛsɔ ɖɪɣa taa kɪyakɪŋ tɪŋa nɛ mawɪlɪɣ tɔm ɛlɛ, ɪtakpa-m. Pɪlabɪ mbʊ se tɔm ndʊ paamawa yɔ tɪla. **50**Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tɪŋa yebi-i nɛ pese nɛ pɛɖɛɛ.

51Evebu nɔɔyʊ tɪŋaɣ Yesu wayɪ. Pɪsaʊ ɖeke ehu ɛ-yɔɔ. Evebiya lɛlaa na-ɪ lɛ, pakpa-ɪ. **52**Peeye eyebini-wɛ ɛ-pɪsaʊ nɛ ese nɛ ɛɖɛɛ ŋtaakpeɖe.

Powonuu Yesu Yuda ñuma tɔm hʊyaa sɔsaa cɔlɔ yɔ

53Powoni Yesu Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ tɛ, ɖendɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa tɪŋa nɛ Yuda ñuma sɔsaa nɛ *paɣtʊ mayaa pekpeɣlaa yɔ. **54**Pɪyɛ tɪŋaɣ ɛ-wayɪ poliŋ taa nɛ ɛkɔɔ nɛ ɛtalɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ taɣ yɔɔ nɛ ɛcaɣ ɛ-tʊmlaɖaa cɔlɔ nɛ ehoyuu miŋ.

55Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñuma tɔm hʊyaa sɔsaa pañɪnaɣ ɛyaa se palɪzɪ aseɣɖe Yesu yɔɔ nɛ pɪsa nɛ pakʊ-ɪ ɛlɛ, patana nɔɔyʊ. **56**Ɛyaa sakɪyɛ woba nɛ pɛcɛtɪnɪ Yesu taa ɛlɛ, pɔ-tɔm tɛkɛ kʊɖʊmtʊ.

57Peeye ɛyaa nabɛyɛ kʊyaa nɛ pɛcɛtɪnɪ ɛ-taa tɔm nɛ pɔtɔŋ se : **58**Ɛyɔɔdaa nɛ ɖɪnɪɪ se : Mɔyɔkʊʊ Ɛsɔ ɖɪɣa kanɛ, ŋga ɛyaa manɪ pe-nesi yɔ nɛ kɪyakɪŋ naadozo taa mama kɪfalaɣ, ɛlɛ maamaɣ-kɛ nɛ ɛyaa nesi. **59**Ɛlɛ, pa-aseɣɖe tɪkpɛndɪ ɖɔɖɔ.

60Peeye Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ kʊyaa nɛ ɛsɪŋ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɛpɔzʊʊ Yesu se : Ŋŋcosuu natʊyʊ yaa we ? Aseɣɖe ndɪ ɛyaa panɛ palɪzɪɣ ñɔ-yɔɔ mbʊ ? **61**Ɛlɛ, Yesu su tamɪyɛ nɛ etocosi natʊyʊ.

Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ tasɪ-ɪ pɔzʊʊ se : Ñ̃a lɛ *Meesiya, Ɛsɔ weyi ɖɪsaŋ yɔ, ɛ-Pɪyalʊ yaa we?

62Peeye Yesu cosi-i se : Ɛɛɛ Ma. Ukaɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ naʊ ɛcaɣ Ɛsɔ ɖoŋ nɪwaŋ yɔɔ. Ukaɣ-ɪ naʊ ɖɔɖɔ ɛkɔŋ ɛsɔdaa ɛsɔmɪndʊ taa.

63Peeye Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ cɪyɪ ɛ-yɔɔ wondu nɛ ɛtɔ se : Ɛbɛ yɔɔ ɖɪtasɪɣ aseɣɖe tɪnaa ñɪnʊʊ ɖɔɖɔ yɔ ? **64**Mɪ maɣmaɣ ɪnɪ ɛzuma mbʊ ɛtʊ Ɛsɔ yɔ. Ɩmaɣzʊʊ se we ?

Pa-tɪŋa pakʊ Yesu tɔm se pʊwɛɛ se ɛsɪ. **65**Pa-taa nabɛyɛ

14.43 Mat. 26.47 Luk 22.47 Yoh 18.3
14.48 Mat. 26.55 Luk 22.52
14.49 Keɣ 22.6 Eza 53.7 Luk 24.44
14.50 Keɣ 88.8 Mrk 14.27
14.53 Mat. 26.57 Luk 22.54 Yoh 18.13
14.55 Mat. 26.59
14.58 Mrk 15.29 Yoh 2.19
14.60 Mat. 26.62
14.61 Eza 53.7 Mat. 26.63
14.62 Keɣ 110.1 Tɪma 1:11

pazɩ ɛ-yɔɔ ndaatʊ tɔʊ. Pohuuzi ɛ-ɛza yɔɔ nɛ pamakɩ-ɩ ŋguluma nɛ pɔtɔŋ se : Kpeɣ nɛ ɖɩna weyi ɛmabɩ-ŋ yɔ. Ɛlɛ sɔɔjanaa ñɛcɛbɩ-ɩ katanzɩ.

Pɩyɛ tɔm se ɛtasɩ Yesu yɔ

66Pɩyɛ kɛwɛ taɣ yɔɔ lɛ, Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ tʊmlaɖʊ halɩñɩnʊ nɔɔyʊ wolo peeye. **67**Ɛna Pɩyɛ eɖiɣni miŋ hoyuu lɛ, ɛcɔnɩ-ɩ nɛ ɛtɔ se : Ña ɖɔɖɔ ŋŋwɛ Yesu Nazarɛtɩ tʊ cɔlɔ.

68Ɛlɛ, Pɩyɛ kpɛzɩ nɛ ɛtɔŋ se : Maasɩŋ yaa maatɩɩnɩɣ tɔm ndʊ ŋyɔɔdʊʊ yɔ, tɩ-tɔbʊʊ. Ɛyɔɔdɩ mbʊ lɛ, ɛlɩɩ nɔnɔɔ taa nɛ kalɩmaʊ nakʊyʊ koo.

69Tʊmlaɖʊ halɩñɩnʊ ɛnʊ ɛtasɩ-ɩ naʊ lɛ, ɛpazɩ mba paawɛ peeye yɔ heyuu se : Abalʊ ɛnɛ yɔ ɛkɛ pa-taa lɛlʊ. **70**Pɩyɛ tasɩ kpɛzʊʊ.

Pʊwayɩ mba paawɛ peeye yɔ, peheyi Pɩyɛ ɖɔɖɔ se : Toovenim taa ŋkɛ pa-taa lɛlʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ ŋlɩnɩ Galilee egeetiye taa. Ŋyɔɔdʊʊ ɛzɩ pɔyɔɔdʊʊ yɔ.

71Ɛlɛ, ɛpazɩ tɔm se ye ɛcɛtɩɣ yɔ, Ɛsɔ ɛkʊ ɛ-tɔm. Ɛdʊʊna nɛ ɛtɔ se : Mantɩsɩ abalʊ weyi ɩyɔɔdʊʊ ɛ-tɔm yɔ.

72Ɛtɩyɔɔdɩ mbʊ lɛ, kalɩmaʊ tasɩ kou nabʊlɛ ɖeɖe. Ɛlɛ Pɩyɛ tɔzɩ tɔm ndʊ Yesu keheyi-i yɔ, tɩ-yɔɔ. Ndʊ le se : Pʊcɔ nɛ kalɩmaʊ koo tɔm nabʊlɛ lɛ, ŋkpɛzʊʊ tɔm nabudozo se ŋtasɩm-m. Pɩyɛ maɣzɩ tɩ-yɔɔ lɛ, ɛpazɩ wiluu.

14.66 Mat. 26.58, 69 Luk 22.55 Yoh 18.16
14.69 Mat. 26.71 Luk 22.58 Yoh 18.25
14.70 Tʊma 2.7
14.72 Mat. 26.75

15.1 Keɣ 2.2 Yoh 18.28 Tʊma 4.26
15.2 Mat. 27.11
15.4 Mat. 27.13
15.5 Eza 53.7 Yoh 19.9
15.6 Mat. 27.15 Luk 23.17 Yoh 18.39
15.11 Mat. 27.20 Tʊma 3.14

Powoni Yesu Pɩlaatɩ cɔlɔ

15 Kifem tanaŋ tɛɛ cu lɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñʊma sɔsaa nɛ *paɣtʊ mayaa nɛ tɔm hʊyaa sɔsaa tʊŋa pekpeɣli ɖama se pala lʊmaɣza. Pɛtɛma lɛ, pɔhɔkɩ Yesu nɛ powoni-i paɖʊzɩ Pilaatɩ nesi tɛɛ.

2Peeye Pilaatɩ pɔzɩ-ɩ se : Ña lɛ Yuda ñʊma wiyaʊ yaa we ?

Yesu cosi-i se : Ñɔyɔɔdɩnɩ mbʊ.

3Ɛsɔ layaa sɔsaa kʊyɩ ɛ-yɔɔ se ɛyʊsɩ tɔm sakɩyɛ ɛlɛ, etocosi natʊyʊ. **4**Peeye Pilaatɩ tasɩ-ɩ pɔzʊʊ se : Ŋŋcosuu natʊyʊ yaa we? Nɩɩ ɛzɩma mbʊ pakʊyʊʊ ñɔ-yɔɔ siŋŋ yɔ!

5Ɛlɛ Yesu tatasɩ natʊyʊ cosuu. Peeye pɩɖɩɣzɩ Pilaatɩ.

6Paa Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ ndʊ tɩ-yɔɔ lɛ, Pilaatɩ lɩzɩɣ salaka tɩnaa taa kʊɖʊm weyi ɛyaa samaɣ sɔɔlaa se palɩzɩ yɔ. **7**Salaka tʊ nɔɔyʊ kɛwɛɛ nɛ payaɣ-ɩ se Barabaasɩ. Paaɖɩɣ ɛ nɛ ɛyaa lɛlaa salaka alɩwaatʊ ndʊ paalaba nɛ putuli tɛtʊ taa nɛ pakʊ ɛyʊ nɔɔyʊ yɔ. **8**Peeye ɛyaa samaɣ makaɣ kubusi nɛ pɔpɔzʊʊ Pilaatɩ se ɛla ɛzɩ ɛtɩɩlakʊʊ yɔ.

9Ɛlɛ, Pilaatɩ pɔzɩ-wɛ se : ɩcaɣ se meyele-mɩ Yuda ñʊma wiyaʊ yaa we? **10**Ɛpɔzɩ-wɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnawa se ɛzɩsɛmɩyɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa laba nɛ pakpa Yesu nɛ paɖʊzɩ-ɩ e-nesi taa. **11**Ɛlɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa mba peseɣti ɛyaa samaɣ se pɔtɔ se ɛzɩ Pilaatɩ keyele Yesu lɛ, ɛlɩzɩ Barabaasɩ salaka taa.

12Peeye Pilaatı tası-wɛ pɔzʊʊ se : Ye mbʊ, ɛbɛ ıcaɣ se mala ɛyʊ weyi ıyaɣ se Yuda ñuma wiyaʊ yɔ?
13Ɛlɛ patası kubusi mabʊ nɛ pɔtɔŋ se : Kam-ı kaamaŋkaɣ yɔɔ.
14Peeye Pilaatı pɔzı-wɛ se : Ɛlɛ, kıwɛɛkum mbʊ kpem ɛlaba ?
Ɛlɛ pɛtɛzı kubusi mabʊ ɖɔŋ se : Kam-ı kaamaŋkaɣ yɔɔ.
15Pilaatı ñınaɣ se ɛla mbʊ pıkɛdını ɛyaa samaɣ yɔ. Pʊ-yɔɔ ɛlızı Barabaası salaka taa nɛ eyele polu Yesu agbazɛɛ nɛ ɛkpaɣ-ı ɛcɛlı-wɛ se powolo nɛ pakam-ı kaamaŋkaɣ yɔɔ.

Sɔɔjanaa pɛŋʊʊ Yesu tɛtɛ yɔ

16Pʊwayı lɛ, sɔɔjanaa yaa ɖama patıŋa nɛ pakpaɣ-ı powoni-i ñʊʊ tʊ ɖıɣa taa tɔm hʊʊ kʊjɔŋ tɛɛ. **17**Peeye posu-i awiitoko kısɛɛmʊʊ nakʊyʊ waaa nɛ papam-ı awiihulaɣ ŋga palʊ-kɛ nɛ sɔɔ yɔ. **18**Papazı-ı sɛʊ nɛ pɔtɔŋ se : Sɛɛ ɖeu Yuda ñuma Wiyaʊ. **19**Pamakaɣ ɛ-ñʊʊ taa loku nɛ pɔtɔʊ ɛ-yɔɔ ndaatʊ. Polʊŋaɣ pa-nʊŋbɔla yɔɔ ɛ-tɛɛ nɛ paɖʊʊ-ı hıɖɛ. **20**Pɛtɛm-ı tɛtɛ pɛŋʊʊ lɛ, pɔhɔzı ɛ-yɔɔ awii toko kısɛɛmʊʊ ŋgʊ paasu-i yɔ nɛ posuu-i ɛ-maɣmaɣ e-wondu nɛ palını-ı awayı se powoni-i nɛ pakam-ı kaamaŋkaɣ yɔɔ.

Pakam Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ

21Palı nʊmɔʊ taa lɛ, pakatı Alɛksandrı nɛ Ruufuusi pa-caa Siimɔɔ weyi ɛkɛ Siirɛɛnı tɛtʊ taa tʊ yɔ, ɛlını tɛyɛ nɛ epkeŋ. Sɔɔjanaa kpa-ı nɛ ɖoŋ se ɛhɔɔlı Yesu Kaamaŋkaɣ. **22**Powoni-i ɖendɛ payaɣ se Goligota yɔ, pı-tɔbʊʊ se ñʊmbɔɔyaɣ lone. **23**Patanı Yesu lɛ, pɛcɛlı-ı sʊlʊm mbʊ pesidi pı-taa kɔyɛ ndı payaɣ se miiri yɔ se ɛñɔɔ ɛlɛ, ekisi. **24**Peeye pakam-ı kaamaŋkaɣ yɔɔ. Pɛtema lɛ, patayı ɖama e-wondu. Paɖʊ miika se pana wonuu ŋgʊ paa weyi ɛkpakıɣ yɔ.
25Pakaŋaɣ-ı lɛ, pımabı ɛzı tanaŋ tɛɛ ñıɣtʊ nakʊ yɔ. **26**Paama mbʊ pılaba nɛ pakʊ-ı yɔ. Pamawa se : Yuda ñuma Wiyaʊ. **27**Paakam ɖɔɖɔ mılaa sɔsaa nabɛyɛ naalɛ ɛ-cɔlɔ, lɛlʊ ɛ-nıwaŋ yɔɔ nɛ lɛlʊ ɛ-numıyɛ yɔɔ. **28**Pakam-ı pɛ-hɛkʊ taa mbʊ se tɔm ndʊ Ɛsɔtɔm kɔyɔɔdaa yɔ, tına tı-ñʊʊ. Ndʊ lɛ se :

Paɖʊ-ı mba paañaŋ paɣtʊ yɔ,
pɛ-hɛkʊ taa.

29Nʊmɔɖɔnaa mba patıŋaɣ nı peeye yɔ pekpiɣyaɣ ñʊŋ nɛ patʊʊ-ı nɛ pɔtɔŋ se : Heyi, ña weyi ŋyɔkʊʊ Ɛsɔ ɖıɣa nɛ ŋma-kɛ kıyakıŋ naadozo taa yɔ, **30**ya ña-maɣmaɣ ña-ñʊʊ nɛ ŋtibini kaamaŋkaɣ yɔɔ.
31Mbʊ ɖɔɖɔ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ *paɣtʊ mayaa pɛpɛŋaɣ-ı tɛtɛ. Pɔyɔɔdaɣnı ɖama se : Ɛyabı lɛlaa ñʊŋ ɛlɛ, ɛɛpızıɣ se ɛya ɛ-maɣmaɣ ɛ-ñʊʊ. **32***Meesiya weyi ɛkɛ Izrɛɛlı ñuma wiyaʊ yɔ, etibini kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɖına nɛ ɖitisi ɛ-yɔɔ. Mba paakam ɛ-cɔlɔ yɔ, patʊyaɣ-ı ɖɔɖɔ.

15.15 Mat. 27.26 Yoh 19.1,16 **15.16** Mat. 27.27 **15.21** Mat. 27.32 Luk 23.36 **15.22** Mat. 27.33 Luk 23.33 Yoh 19.17 **15.23** Mat. 27.34 **15.24** Keɣ 22.18 **15.25** Yoh 19.14 **15.26** Mat. 27.37 Yoh 19.19 **15.27** Mat. 27.38 **15.28** Eza 53.12 Luk 22.37 **15.29** Keɣ 22.7 Mrk 14.58 **15.32** Mat. 27.44 Luk 23.39

Yesu sɪbʊ yɔ

33Puwiye nɖɪ wɪsɪ siɣa lɛ, cɪkpɛndʊʊ yu ɛjaɖɛ tɪŋa yɔɔ kpemm nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ wɪsɪ wɛlʊʊ ñɪɣtʊ naadozo. **34**Pɪmabɪ wɪsɪ wɛlʊʊ ñɪɣtʊ naadozo lɛ, Yesu ma kubuka nɛ ɛtɔ se : Eloyi, Eloyi, lama sapaktanɪ? Pɪ-tɔbʊʊ se : Mɛ-Ɛsɔ, mɛ-Ɛsɔ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋlɔm ?

35Mba paawɛ peeye yɔ, pa-taa lɛlaa nɪ mbʊ lɛ, pɔtɔŋ se : lnɪʊ ɛyaɣʊ Eli.

36Pa-taa lɛlʊ se nɛ ewolo ɛkpaɣ kʊca nɛ elii sʊlʊm kɪñʊŋɪm taa nɛ ɛtʊʊ-kʊ loku ɖaʊ yɔɔ nɛ ɛcɛlɪ Yesu se ɛmʊzɪ nɛ ɛtɔŋ se : Iyele-i nɛ ɖɪna se Eli kɔŋ nɛ etisi-i yaa we.

37Peeye Yesu mabɪ kubuka ɖoŋ nɛ ɛhɛɛ.

38Pɪsaʊ sɔsɔʊ ŋgʊ paakaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa yɔ, kɪkpaɣnɪ ñʊʊ taa faɣʊ nɛ kitii kɪkaɖɪnɪ pɪ-tɛɛ hɔɔlʊŋ naalɛ. **39**Room sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ cɔnɪyʊ weyi ɛɛsɪŋ Yesu ɛsɪndaa yɔ, ɛna Yesu mabɪ kubuka nɛ ɛhɛɛ mbʊ lɛ, ɛtɔ se : Toovenim, ɛyʊ ɛnɛ ɛkɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ.

40Halaa nabɛyɛ kasɪŋ polɪŋ nɛ pɔcɔŋna. Pa-taa lɛlaa yɔ : Maarɪ Magdala tʊ nɛ Maarɪ weyi ɛkɛ Yakubu cikpelu nɛ Yose po-ɖoo yɔ, nɛ Salome. **41**Halaa mba, paatɪŋ Yesu wayɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛɛwɛ Galilee egeetiye taa yɔ nɛ pasɪŋnɪ-ɪ. Halaa lɛlaa sakɪyɛ katɪŋɪ-ɪ ɖɔɖɔ nɛ pakpa Yeruusalɛm.

15.33 Mat. 27.45 Luk 23.44 **15.34** Keɣ 22.1 Mat. 27.46 **15.36** Keɣ 69.21 **15.37** Yoh 19.30 **15.38** Mat. 27.51 Luk 23.45 **15.39** Mat. 27.54 Luk 23.47 **15.40** Luk 23.49 Keɣ 38.11 **15.41** Luk 8.2,3

15.42 Mat. 27.57 Luk 23.50 Yoh 19.38 **15.46** Luk 23.53 Yoh 19.40 **16.1** Mat. 28.1 Luk 24.1 Yoh 20.1

Pepim Yesu yɔ

42Pɪkɛ kɪyakʊ ŋgʊ pɔñɔɔzʊʊ pɪ-tɪŋa pʊcɔ nɛ pifeŋ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ yɔ, kɪ-ɖanaɣ yɔɔ. **43**Ariimatee tʊ weyi payaɣ se Yozɛɛfʊ yɔ, ɛkɔɔ nɛ ɛkaɖɪ ewolo Pilaatɪ cɔlɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ Yesu tomnaɣ. Yozɛɛfʊ ɛnʊ, ɛɛkɛ Yuda ñɪma tɔm hʊyaa taa lɛlʊ weyi ɛyaa ñaŋaɣ yɔ. Ɛɛɖaŋ ɖɔɖɔ Ɛsɔ kewiyaɣ. **44**Peeye, pɪɖɪɣzɪ Pilaatɪ se Yesu tɛm sɪbʊ. Ɛlɛ, ɛyaa sɔɔja sɔsɔ weyi ɛcɔŋnɪ sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ yɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se ɛna se Yesu sɪbʊ yɔ, pɪleɖaa yaa we. **45**Sɔɔja ɛnʊ ecosi-i lɛ, Pilaatɪ ha Yozɛɛfʊ nʊmɔʊ se ewolo nɛ etisi Yesu tomnaɣ kaamaŋkaɣ yɔɔ. **46**Yozɛɛfʊ yabɪ pɪsaʊ kɪbaŋʊ nakʊyʊ. Etisi Yesu lɛ, ɛhɔkɪ-ɪ kɪ-taa nɛ ewoni-i nɛ ɛhɛzɪ pɪlaʊ ŋgʊ pɛcɛsɪ ɛwaɣ taa yɔ kɪ-taa. Ɛlɛ, epilinzi pɪyɛ sɔsɔɖɛ naɖɪyɛ nɛ ɛɖɪɣ kʊ-nɔɔ. **47**Maarɪ Magdala tʊ nɛ Yose ɖoo Maarɪ paawɛɛ nɛ pɔcɔŋna ɖendɛ ɛhɛzaɣ-ɪ yɔ.

Yesu fem yɔ

16 Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ ɖɛwa lɛ, Maarɪ Magdala tʊ nɛ Yakubu ɖoo Maarɪ, nɛ Salome powolo paya sɔzɪŋ nʊm se powoni pataa Yesu tomnaɣ. **2**Kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye, palɪ tanaŋ tɛɛ cʊ ɛzɪ wɪsɪ hɔʊ yɔ nɛ powolo pɪlaŋ yɔɔ. **3**Pɛɖɛyaɣ lɛ, pɔpɔzʊʊ ɖama se : Apilinziɣ -ɖʊ pɪyɛ nɖɪ ɖɪwɛ pɪlaʊ nɔɔ yɔ?

4Pakʊsɪ pɛ-ɛza nɛ pɔcɔna lɛ, pana se nɔɔyʊ tɛm pɪyɛ sɔsɔɖɛ

ndɻ pilinzuu. **5**Pasʊ pɪlaʊ taa lɛ, pana evebu nɔɔyʊ pa-nɪwaŋ yɔɔ esu toko kʊhʊlʊmʊʊ waaa nɛ ɛcaɣ. Pana-ɪ mbʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ siŋŋ.

6Peeye eheyi-wɛ se : Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ. Yesu Nazarɛɛtɪ tʊ weyi pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ, ɛnʊ ɪñɪnɪɣ. Efema, ɛfɛyɪ. Ɩna ɖendɛ paahɛzɪ-ɪ yɔ. **7**Ɛlɛ, iwolo nɛ iheyi Pɪyɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa se ɛɖɛɣ-mɪ nɔɔ nɛ ewolo Galilee egeetiye taa. Peeye ɪnaɣ -ɪ ɛzɪ eeheyuu-mɪ yɔ.

8Peeye halaa mba pakpaɣ seya nɛ palɪʊ pɪlaʊ taa. Pɪɪɖɪɣzɪ-wɛ pɪŋŋ nɛ peseluu. Pataayɔɔdʊʊnɪ nɔɔyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ sɔɔndʊ kakpa-wɛ pɪŋŋ.

9Yesu fem kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye tanaŋ tɛɛ cu. Ɛcalɪ ɛ-tɪ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ Maarɪ Magdala tʊ weyi ɛɛwɛnɪ aleewaa lʊbɛ nɛ Yesu ɖɔɔnɪ-wɛ yɔ. **10**Maarɪ ɖɛɛ nɛ ewolo eheyi tɔm ndʊ mba pa nɛ Yesu paawɛɛ yɔ. Paawɛ kʊñɔŋ taa nɛ pewiluu. **11**Panɪwa se Yesu nɛ ɛ-ɛza nɛ Maarɪ na-ɪ lɛ, petetisini-i tɔm ndʊ.

12Pʊwayɪ Yesu lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa naalɛ wɛtʊ kɪfatʊ taa alɪwaatʊ ndʊ petikaɣ tɛyɛ yɔ. **13**Paba ɖɔɖɔ pɪsɪ nɛ pɛkɛdɪ-tʊ lɛlaa ɛlɛ, petetisini-wɛ tʊ ɖɔɖɔ.

16.5 Luk 24.3 Yoh 20.11,12
16.6 Mat. 28.5-7
16.7 Mat. 26.32 Mrk 14.28
16.8 Mat. 28.8 Luk 24.9
16.9 Yoh 20.14 Luk 8.2
16.10 Luk 24.10 Yoh 20.18
16.11 Luk 24.11
16.12 Luk 24.13
16.14 1Kɔr 15.5
16.15 Mat. 28.19 Kol 1.23
16.16 Room 10.9 1Pɪ 3.21
16.17 Tʊma 2.4; 10.46 1Kɔr 12.10
16.18 Luk 10.19 Tʊma 28.5
16.19 Luk 24.51 Ebr 1.3 Tʊma 7.55
16.20 Tʊma 5.12 Ebr 2.4

14Pʊwayɪ lɛ, Yesu lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ kʊɖʊm alɪwaatʊ ndʊ pacaɣaa nɛ pɔtɔkɪ tɔɔnaɣ yɔ. Ɛkalɪ-wɛ pa-kaatisitu nɛ pa-laŋkpɪzɪyɛ pɔ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, petetisi ɛyaa mba pana efemni sɪɖaa taa nɛ peheyi-wɛ yɔ, pɔ-tɔm.

15Eheyi-wɛ se : Ɩcɔɔ kedeŋa kpeekpe yɔɔ nɛ isuzi ɛyaa mba pa-tɪŋa payɪ Ɛsɔ laba yɔ Tɔm Kɪbandʊ. **16**Weyi etisuu tɔm ndʊ nɛ eyele nɛ palabɪ-ɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ yɔ, ɛwɛɣnɪ ñʊʊ yabʊ ɛlɛ, weyi eetisuu-tʊ yɔ, pakʊʊ ɛ-tɔm. **17**Ɛyaa mba petisuu yɔ, ɪnaɣ masɪ nzɪ sɪwɪlɪɣ se petisaa yɔ : Pɔɖɔɔnʊʊ aleewaa ma-hɪɖɛ taa, pɔyɔɔdɪ kʊnʊmɪŋ kɪfaŋ. **18**Pekpiki ɖʊmaa mba pɛwɛ sɔtʊ yɔ nɛ pe-nesi. Paa pɔñɔ mbʊ pʊkʊʊ ɛyaa yɔ yɔ, pɪlakɪ-wɛ pʊyʊ. Patɪnɪɣ pe-nesi kʊdɔndɪnaa yɔɔ nɛ Ɛsɔ la nɛ pɔ-yɔɔ cɛ.

19Kɪbaɣlʊ tɛm ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔɔdɪnaʊ mbʊ lɛ, pɪkpaɣ-ɪ nɛ pɪkpazɪ-ɪ ɛsɔdaa nɛ ɛcaɣ Ɛsɔ nɪwaŋ yɔɔ. **20**Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ɖɛwa nɛ posuzuu Tɔm Kɪbandʊ ndʊ paa le. Kɪbaɣlʊ kɛwɛ pɔ-cɔlɔ nɛ ɛ nɛ wɛ palakɪ pa-tʊmɪyɛ. Eyekaɣ nɛ palakɪ hama lakasɪ nɛ pɪwɪlɪɣ se tɔm ndʊ posusaɣ yɔ, tɪkɛ toovenim. Pɪla mbʊ.

Tɔm Kıbandʊ ndʊ
Lukı
mawa yɔ
Nɔɔ ɖɛʊ tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Lukı
Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ
Pınaɣ: 57 - 59 Yesu lʊlʊʊ wayı

Yesu paɣ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa se patanı Tɔm Kıbandʊ ajɛyɛ kpeekpe taa ñıma. Kɔɔnɔɔ Krıstʊ ñıma ñam paɣtʊ ndʊ. Ɛyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pa-taa sakıyɛ tıŋ Yesu wayı. Pʊpɔzʊʊ tisiyaa kıfama mba se pɛwɛnı takayaɣ kıbaŋa ŋga kawılıɣ-wɛ kpayı kpayı ndʊ Ɛsɔtɔm suziyaa keheyi-wɛ yɔ. Pʊ-yɔɔ kpem Lukı ma ɛ-Tɔm Kıbandʊ takayaɣ. Toovenim lɛ, ɛma-kɛ abalʊ weyi payaɣ-ı se Tewofiilı yɔ, ɛlɛ Tewofiilı ɛnʊ, ɛwɛ mba patıŋa payı pɛkɛ tisiyaa nɛ pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, po-lone taa. Lukı ma ɛ-Tɔm Kıbandʊ takayaɣ wayı yɔ ɛma Yesu Tiyiyaa tʊma labʊ takayaɣ (Tʊma labʊ 1:1). Alıwaatʊ ndʊ ɖınawa se ɛma Tʊma labʊ takayaɣ Yesu sum wayı pınaɣ 61 ñıŋga taa yɔ, ɖısım se paa pıla ɛzʊma yɔ, ɛmaɣ Tɔm kıbandʊ takayaɣ kanɛ Yesu sum wayı kpaɣ pınaɣ 57 nɛ ŋwolo pınaɣ 59 ñıŋga taa.

Ɛsɔ ñɔɔzı Lukı ñɔɔzʊʊ mbʊ se ɛpızı nɛ ɛma Tɔm Kıbandʊ takayaɣ kanɛ yɔ, pıfɛyı ɖaɣʊ. E-ɖeke kolоŋ ɛkɛnı weyi ɛtɛkɛ Yuda tʊ nɛ ɛma takayaɣ Nɔɔ Haʊ Kıfam takayası taa yɔ. Ɛɛkɛ fɛɖʊ (Kolosı 4:14) nɛ ɛ nɛ Pɔɔlı powobini Pɔɔlı nʊmɔŋ weyi ɛ-tıŋa payı ɛɖɔm-ı nɛ pama ɛ-tɔm Yesu Tiyiyaa tʊma labʊ takayaɣ taa yɔ. Ɛtaananı ɛ-ɛza Yesu tʊmıyɛ labʊ. Ɛlɛ, ɛñʊnı sıŋŋ nɛ ɛna ndʊ pıwɛɛ se ɛma yɔ (1:1-4). Nɛ ɛñʊnıɣ taa lɛ, ehiɣ tɔm sakıyɛ nɛ ɛma-tʊ ɛ-takayaɣ taa. Tɔm ndʊ, Tɔm Kıbandʊ takayısı naadozo nzı sısaɣaa yɔ, patama-tʊ sısı taa. Toovenim taa lɛ ye ɖımaɣzʊʊ kikiŋ yɔɔ yɔ, Lukı takayaɣ kılını kiu Nɔɔ Haʊ Kıfam takayası tıŋa taa.

Lukı cɔlı Yesu tʊma labʊ pılıʊnı hɔɔlıŋ weyi ɛlabı tʊma ana yɔ, ɛ-yɔɔ. Ɛlızıɣ Yesu nɛ ɛwılıɣ (1:1-2:52) nɛ ɛyɔɔdıɣ ɛzʊma mbʊ ɛñɔɔzı ɛ-tı se ɛla tʊmıyɛ yɔ (3:1-4:13). Pʊwayı Lukı kɛdıɣ tʊmıyɛ nɖı Yesu labı Galilee egeetiye taa yɔ (4:14-9:50) nɛ alıwaatʊ ndʊ ɛwɛ nʊmɔʊ nɛ ewoki Yeruusalɛmı tɛtʊ taa yɔ (9:51-19:44) nɛ tʊmıyɛ nɖı ɛlabı ɖıɖı Yeruusalɛm tɛtʊ taa peeye yɔ (19:45 - 24:53).

Mbʊ pılabı Yeruusalɛm yɔ, pʊ-yɔɔ takayaɣ kanɛ kakılıɣ nesi ñıɣʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, peeye Krıstʊ labı ñʊʊ yabʊ tʊmıyɛ.

Tɔm Kıbandʊ takayaɣ ŋga Lukı mawa yɔ, kalızıɣ Yesu nɛ kawılıɣ-ı ɛzı ɛyʊ weyi eɖewa nɛ ɛtɛ yɔ. Ɛzı ɛyʊ yɔ, ɛkpakaɣ ɛ-alıwaatʊ nɛ ɛzıɣ Ɛsɔ sɛʊ yɔɔ nɛ ɛtaɣ Kalızaɣ liu. Ɛzı ñʊʊyaɖʊ yɔ, Yesu ñınaɣ se ewoni paa kıwɛɛkım laɖʊ weyi nɛ ɛpısını ɛ-tı. Pıpızıɣ nɛ pıla se kıwɛɛkım laɖʊ ɛnʊ ɛkɛ halʊ yaa abalʊ, ñım tʊ yaa kʊñɔndʊ, pıɣa yaa ɛzıtıyʊ, Yuda tʊ yaa weyi ɛtɛkɛ Yuda tʊ yɔ. Ɛkɔma se ɛkpeɣ kıwɛɛkım laɖʊ weyi eleba yɔ, ɛ-kıwɛɛkım nɛ ɛha ɛyʊ mbʊ ɛɛmɛyını yɔ.

Lukı wılıɣ kpayı kpayı se “ Ɛyʊ Pıyalʊ kɔma se ɛñını mbʊ piileba yɔ nɛ ɛya pı-ñʊʊ” (19:10).

Đıpazıyɛ tɔm

1 Ɛyaa sakıyɛ ñaɣ pana nɛ pama mbʊ pıılabı ɖɛ-hɛkʊ taa yɔ, pʊ-tɔm takayası taa. 2Ɛyaa mba, pama-tʊ ɛzı mba paananı pɛ-ɛza ɖooo kiɖe tɛɛ mbʊ pılaba yɔ, nɛ pɛkɛ Tɔm tʊmlaɖaa yɔ, pɛkɛdıɣ-ɖʊ yɔ. 3Sʊsɔ Tewofiilı, mamaɣzaa se pʊwɛ ɖeu se mama-ŋ takayaɣ. Mɔnpɔzaa nɛ pɛkɛdı-m mbʊ mbʊ pılabı ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ camıyɛ nɛ mañını se mama-ŋ takayaɣ nɛ mawılı-ŋ tʊ ɛzı tıɖɔm yɔ. 4Đınɛ ŋpızıɣ nɛ ŋtılı se ndʊ pawılı-ŋ yɔ, tıkɛ toovenim.

Ɛsɔ tiyiyu suzuu mısʊʊ sɔnzı laɖʊ Yohanɛɛsı lʊlʊʊ tɔm

5Alıwaatʊ ndʊ Eroodi kaakɛ wiyaʊ Galilee egeetiye taa yɔ, Ɛsɔ layʊ nɔɔyʊ kɛwɛɛ nɛ payaɣ-ı se Zakarı. Ɛkɛwɛ Abiya Ɛsɔ layaa canɖaʊ taa. Ɛ-halʊ Elizaabɛɛtı kɛkɛ Aarɔnı liɖe taa tʊ. 6Pa-naalɛ paawɛ siɣsiɣ Ɛsɔ ɛsındaa. Pɔɖɔŋaɣ Ɛsɔ paɣtʊ nɛ mbʊ Ɛsɔ ɖʊwa yɔ, pı-tʊŋa payı pʊ-yɔɔ camıyɛ. 7Pataaweɛnı pıɣa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Elizaabɛɛtı kaakɛ kaalʊlaɣ. Pa-naalɛ paakpadıyaa.

8Pıılalını Zakarı nɛ ɛlakı ɛ-tʊmıyɛ ɛzı layʊ yɔ Ɛsɔ ɛsındaa. 9Ɛzı Ɛsɔ layaa tıılakʊʊ yɔ, paɖʊ mıika nɛ palızı-ı se ɛsʊʊ Kıbaɣlʊ cıɖıcıɖı lone taa nɛ ɛhɔ tılaaɖı. 10Alıwaatʊ ndʊ pɔhɔkaɣ tılaaɖı yɔ, samaɣ sʊsɔɔ nakɛyɛ kekpeɣ li awayı nɛ katımʊʊnı Ɛsɔ.

11Peeye Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ lı Zakarı yɔɔ nɛ ɛsıŋ ɖendɛ pɔhɔkı tılaaɖı yɔ, pı-nıwaŋ yɔɔ. 12Zakarı na-ı lɛ, ɛña kpekpeyi nɛ sɔɔndʊ kpa-ı. 13Ɛlɛ, Ɛsɔ tiyiyu heyi-i se : Zakarı taasɔɔndı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ nı ña-adʊma. Ña-halʊ Elizaabɛɛtı kaɣ-ŋ lʊlʊʊ abalıbıɣa nɛ ŋyaa-kɛ se Yohanɛɛsı. 14Kakaɣ-ŋ kɛʊ laŋhʊlʊmıyɛ nɛ amɛya pʊyʊ. Ɛyaa sakıyɛ taa hʊlʊmʊʊ kıyakʊ ŋgʊ palʊlʊʊ-kɛ yɔ. 15Kɛkɛɣ ɛyʊ sʊsɔ Kıbaɣlʊ ɛsındaa. Kaakaɣ vɛŋ yaa sʊlʊm ɖoŋ ñımbʊ ñɔʊ. Ɛsɔ lakı nɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ su ka-taa ɖooo ko-ɖoo lotu taa. 16Kalakı nɛ Izrɛɛlı piya sakıyɛ pısını pa-Kıbaɣlʊ Ɛsɔ yɔɔ. 17Kɔɖɔŋ Kıbaɣlʊ ɛsındaa nɛ Elii kalızaɣ nɛ e-ɖoŋ. Kalakı nɛ caanaa laŋa pısını pe-piya yɔɔ nɛ mba paañaŋ yɔ, papısını lɔŋsındaa lɔŋ yɔɔ. Mbʊ kɔñɔɔzʊʊ samaɣ nɛ kaɖaŋ Kıbaɣlʊ.

18Ɛlɛ Zakarı pɔzı Ɛsɔ tiyiyu se : Ɛbɛ kaɣ-m wılʊʊ se pıkaɣ labʊ? Mankpadıyaa nɛ ma-halʊ ñakpadıyı ɖɔɖɔ.

19Ɛsɔ tiyiyu ɛnʊ ecosi-i se : Ma lɛ Gabriyɛɛlı. Masıŋıɣna Ɛsɔ ɛsındaa. Ɛnʊ tiyini-m se mɔyɔɔdını-ŋ ne meheyi-ŋ Tɔm Kıbandʊ tʊnɛ. 20Cɔnı ŋna, ŋpısıɣ kaayɔɔdaɣ. Ŋŋtasıɣ pızʊʊ nɛ ŋyɔɔdı pʊkɔɔ pısını kıyakʊ ŋgʊ pʊnɛ pılakı yɔ. Pʊwɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋtetisi ndʊ meheyi-ŋ yɔ, tı-yɔɔ. Pʊcɔ tʊtʊ ñakaɣ labʊ tı-alıwaatʊ yɔɔ.

21Ɛyaa samaɣ kɛwɛ awayı nɛ paɖaŋ Zakarı. Pılakaɣ-wɛ piti se ɛkɛwɛ cıɖıcıɖı lone nɖı ɖı-taa nɛ

1.2 Ebr 2.3 2Pı 1.16 1Yoh 1.1 Yoh 15.27
1.3 Tʊma 1.1; 11.4
1.4 Yoh 20.31
1.5 Mat. 2.1 1Kro 24.10,19 Neh 12.4
1.6 2Awy 20.3 Fil 3.6
1.8 1Kro 24.19 2Kro 8.14
1.9 Exo 30.7,8
1.10 Lev 16.17 Wıl 8.3,4
1.11 Exo 30.1
1.12 Tɔm 6.22; 13.22
1.13 Luk 1.60,63
1.14 Luk 1.58
1.15 Kık 6.3 Tɔm 13.4 Yer 1.5
1.16 Mat. 4.5,6
1.17 Mal 4.5 Mat 11.14 Mrk 9.12
1.18 Kiɖ 17.17
1.19 Dan. 8.16; 9.21 Ebr 1.14
1.20 Eze 3.26

pileɖi. 22Ɛlunu peeye lɛ, ɛtaapuzuɣ se ɛyɔɔdunu-wɛ. Ðunɛ panawa se ɛna natu natuyu cuɖucuɖu lone nɖu ɖu-taa. Nesi ɛwulaɣ yem, ɛtaapuzuɣ se ɛyɔɔdu.

23Ɛtɛm ɛ-kuyakuŋ weyi puwɛɛ se ɛla tumuyɛ yɔ lɛ, ɛpusu nɛ ekpe ɛ-tɛ. 24Puwayu fenaɣ ɖɛɛ ɛ-halu Elizaabɛɛtu yɔɔ. Elizaabɛɛtu na mbu lɛ, ɛmɛlu fenasu kagbaanzu. 25Ɛtɔm se : Ɩcɔnu nɛ una mbu Kubaɣlu labu-m yɔ. Ɛcɔnu-m nɛ ɛkusu mɛn-fɛyɛ ɛyaa ɛsundaa.

26Fenasu loɖo wayu Ɛsɔ tiyi e-tiyiyu Gabriyɛɛlu tɛtu natuyu taa Galilee egeetiye taa. Payaɣ-tu se Nazarɛɛtu. 27Ɛsɔ tiyi-i puɣa peleɣa ŋga kaasuŋ abalu yɔ, kɔ-cɔlɔ. Payaɣ-kɛ se Maaru. Paca-kɛ abalu nɔɔyu Daaviidi cejewiye taa. Abalu ɛnu lɛ Yosɛɛfu. 28Ɛsɔ tiyiyu su Maaru cɔlɔ nɛ eheyi-i se : Ña weyi Ɛsɔ labu-ŋ lootiye yɔ, ña-taa ɛhulumu. Kubaɣlu wɛ ñɔ-cɔlɔ. Ɛwazu-ŋ halaa taa.

29Ɛna-u lɛ, ɛ-laŋuyɛ ma nɛ ndu ɛyɔɔdaa yɔ nɛ ɛpɔzuu ɛ-tu se sɛtu ndu tu-tɔbuu se we? 30Ɛsɔ tiyiyu heyi-i se : Maaru, sɔɔndu ɛtaakpa-ŋ mbu puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ labu-ŋ lootiye. 31Cɔnu ŋna, ŋkaɣ hoɣa haɣu nɛ ŋlulu abalubuɣ a nɛ ŋyaa-kɛ se Yesu. 32Kabaɣ luu nɛ payaa-kɛ se Ɛsɔ Cabiyuu Puyalu. Kubaɣlu Ɛsɔ kaɣ-kɛ cɛluu kɔ-cɔzɔ Daaviidi kewiyaɣ kpelaɣ. 33Kakaɣ tɔɔu kewiyaɣ Yakubu ɖuɣa yɔɔ tam tam. Ke-kewiyaɣ ɛɛkaɣ su tunaɣ.

1.23 2Awy 11.5 1Kro 9.25
1.25 Kiɖ.30.23
1.27 Mat. 1.18 Luk 2.4,5
1.28 Dan. 9.23; 10.19 Yud 6.12
1.29 Luk 1.12
1.31 Eza 7.14 Mat. 1.21 Luk 2.21
1.32 2Sam 7.11 Keɣ 132.11 Wul 3.7
1.33 Dan. 2.44; 7.14,27 Ebr 1.8
1.35 Mrk 1.1 Yoh 1.34; 20.31
1.37 Kiɖ 18.14 Room 4.21
1.39 Yos 21.9, 10,11
1.39 Yos 21.9, 10,11
1.42 Tɔm 5.24 Luk 1.28

34Maaru pɔzu tiyiyu se : Maasuŋ abalu yɔ, ɛzuma pupuzuɣ nɛ pula mbu?

35Ɛsɔ tiyiyu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Cuɖucuɖu Kalizaɣ tiki ñɔ-yɔɔ nɛ Cabiyuu ɖoŋ kuzotuu huuzi ñɔ-yɔɔ. Puyɔɔ yɔɔ, cuɖucuɖu puɣa ŋga kaluɣnu ña-taa yɔ, pɔkɔŋ-kɛ yau se Ɛsɔ Puyalu. 36Cɔnu ŋna ñɛ-ɖɛdu Elizabɛɛtu ɖɔɖɔ haɣ hoɣa nɛ ɛkaɣ abalubuɣ a luluu ɛ-akpadayutu taa. Weyi payaɣaɣ-u se kaalulaɣ yɔ, ɛhaɣ hoɣa e-fenasu loɖo yɔ. 37Nabuyu fɛyu se Ɛsɔ ɛɛpuzuɣ nɛ ɛlabu-pu.

38Maaru tɔ se : Cɔnu ŋna, mɛnkɛ Kubaɣlu tumlaɖu. Pula ɛzu ŋheyuu-m yɔ. Peeye Ɛsɔ tiyiyu kuyu ɛ-cɔlɔ nɛ ɛɖɛɛ.

Maaru woki Elizabɛɛtu cɔlɔ

39Maaru kuyu kuyakuŋ ɛnu ɛ-taa nɛ ɛɖɔmnu seya nɛ ɛkpa puŋ taa Yudee egeetiye tɛtu natuyu taa. 40Ɛtalaa lɛ, ɛsuu Zakaru ɖuɣa taa nɛ ɛmaɣnu Elizabɛɛtu nɛ ɛsɛɛ-u. 41Elizabɛɛtu nu ɛ-sɛtu lɛ, puɣa ciidi e-lotu taa nɛ Cuɖucuɖu Kalizaɣ suni-i ɖo. 42Ðunɛ ɛmabu kubuka nɛ ɛtɔŋ se : Ɛsɔ wazu-ŋ halaa taa nɛ ɛwazu ɖɔɖɔ ño-lotu taa puɣa. 43Koboyaɣ ŋga mehiɣ mbu se man-Kubaɣlu ɖoo ɛkɔɔ mɛn-tɛ? 44Cɔnu ŋna, mantunu ñɛ-sɛtu lɛ, man-puɣa suu mɛyuu yɔɔ mo-lotu taa. 45Weyi etisaa yɔ, ehiɣ ɛ-tu mbu puyɔɔ yɔ, mbu putuŋa payu Kubaɣlu heyi-i yɔ, pukɔŋ labu.

Maarɩ keɣa

46Ðɩnɛ Maarɩ tɔm se :
Men-ciyam ñɔkʊʊ Kɩbaɣlʊ.
47Man-kalɩzaɣ taa hʊlʊmɩnɩ
Ɛsɔ ma-Ñʊʊyadʊ.
48Etisi ɛ-ɛza nɛ ɛcɔnɩ
ɛ-tʊmladʊ weyi ɛtɛkɛ pʊyʊ yɔ.
Kpaɣnɩ lɛɛlɛɛyɔ, ɛyaa tɩŋa
kpadaŋ tɩŋa taa
tɔŋ se mehiɣ man-tɩ.
49Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ðoŋtɩŋatʊ
labɩ-m pʊyʊ sɔsɔ
nɛ ɛ-hɩdɛ wɛ cɩdɩcɩdɩ.
50Mba pañaŋ-ɩ paa alɩwaatʊ
ndʊ tɩ-taa yɔ,
ɛnaɣ pa-pʊtɔdɩyɛ.
51Ɛlɩzɩ e-nesi taa dɔŋ nɛ
ɛwɩlɩ.
Ɛmɩzɩ ɛyaa mba pa-tɩŋa
pakʊndʊʊ pa-taa yɔ.
52Etʊzi ñʊndɩnaa pe-kewiisi
kpelesi yɔɔ nɛ ɛpɛdɩ
nɛ ɛkpazɩ ajama.
53Ɛhaɣzɩ ñɔɔsɩ tʊnaa ñʊm
nɛ ɛdɔɔnɩ ñʊmtɩnaa ŋtaakpasɩ.
54Ɛsɩnɩ ɛ-tʊmladʊ Izrɛɛlɩ
nɛ ɛtɔzɩ ɛ-pʊtɔdɩyɛ nav yɔɔ.
55Ɛsɩnɩ-ɩ ɛzɩ ɛɛdʊʊ
dɔ-cɔzɔnaa yɔ,
Abraham nɛ e-cejewiye taa
ñʊma tamaɣ tam yɔɔ yɔ.
56Maarɩ caɣ Elizabɛɛtɩ cɔlɔ ɛzɩ fenasɩ naadozo yɔ lɛ, ɛpɩsɩ nɛ ekpe ɛ-tɛ.

Mɩsʊʊ sɔnzɩ ladʊ Yohanɛɛsɩ lʊlʊʊ

57Elizabɛɛtɩ yɔ, ɛ-kɩyakʊ talaa se ɛlʊlɩ lɛ, ɛlʊlɩ abalɩbɩɣa. **58**Ɛ-cɔlɔ ñʊma nɛ ɛ-hɔʊ taa ñʊma panɩ ɛzɩma mbʊ Ɛsɔ na ɛ-pʊtɔdɩyɛ yɔ lɛ, powolo se pa nɛ-ɩ pɛmɛyɩ amɛya. **59**Powobi kɩyakʊ lutozo ñʊŋgʊ wiye nɛ pɛpɛlɩ pɩɣa ŋga. Paya-kɛ se Zakarɩ ɛzɩ ka-caa yɔ. **60**Ðɩnɛ ko-dʊo cosaa nɛ ɛtɔŋ se : Pɩtɛkɛ mbʊ, ɛlɛ ka-hɩdɛ lɛ Yohanɛɛsɩ. **61**Papɩsɩnɩ-ɩ se : Nɔɔyʊ fɛyɩ mi-cejewiye taa nɛ payaɣ-ɩ se Yohanɛɛsɩ.

62Peeye pawɩlɩ nesi ka-caa nɛ pɔpɔzʊʊ-ɩ se hɩdɛ ndɩ ɛñɩnɩɣ se ɛyaa-kɛ. **63**Zakarɩ pɔzɩ nɛ pɔkɔnɩ-ɩ pɩtaahɛlɛŋa nɛ ɛma kɔ-yɔɔ se : Ka-hɩdɛ lɛ Yohanɛɛsɩ. **64**Peeye Ɛsɔ tikuli Zakarɩ nɔɔ nɛ ɛhɛdɩ ɛ-ŋsʊlʊmɩyɛ nɛ ɛpazɩ yɔɔdʊʊ nɛ ɛsaŋ Ɛsɔ. **65**Sɔɔndʊ kpa ɛyaa mba patɩŋa payɩ paawɛ pɔ-cɔlɔ peeye yɔ. Samaɣ ŋga ka-tɩŋa payɩ kaawɛ Yudee pʊŋ taa yɔ, kɔyɔɔdaɣ tɔm ndʊ. **66**Mba patɩŋa payɩ panɩ-tʊ yɔ, pasɩ-tʊ pa-taa. Pɔpɔzaɣ pa-tɩ se : Ɛzɩ pɩɣa ŋga kɔkɔŋ anɩ kɛʊ kpem? Ɛsɔ nesi kɛwɛ kɔ-yɔɔ.

Zakarɩ keɣa

67Cɩdɩcɩdɩ Kalɩzaɣ kosu
ka-caa Zakarɩ taa dɔ nɛ
ɛpazɩ tɔm dɛzʊʊ. **68**Ɛtɔm se :
Pasa Kɩbaɣlʊ, Izrɛɛlɩ Ɛsɔ,
Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ewili ɛ-samaɣ
nɛ ɛya ka-ñʊʊ.
69Ɛlɩzɩ holiyu
ɛ-tʊmladʊ Daaviidi dɩɣa taa.
70Pɩlabɩ ɛzɩ Ɛsɔ katɩŋɩɣnɩ
dɔoo lɔŋ
ɛ-cɩdɩcɩdɩ tɔm dɛzɩyaa nɔsɩ
yɔɔ nɛ ɛdʊ tamaɣ yɔ.
71Ɛɛdʊ tamaɣ se eholuu-dʊ
dɔ-koyindinaa

1.46 1Sam 2.1
Keɣ 34.2,3
1.48 1Sam 1.11
1.49 **Keɣ** 71.19;
1.50 Kid 17.7
Exo 20.6
Keɣ 103.17,18
1.51 **Keɣ** 98.3
1Pɩ 5.5
1.52 1Sam 2.6
1.53 1Sam 2.5
Keɣ 34.10
1.54 **Keɣ** 98.3
1.55 Kid 17.19
1.58 Luk 1.14
1.59 Kid 17.12
Lev 12.3
1.60 Luk 1.13
1.63 Luk 1.13
1.64 Luk 1.20
1.65 Luk 1.39
1.66 Luk 2.19
Tʊma 11.21
1.67 Jo 2.38
1.68 1Awy 1.48
Keɣ 72.18; 111.9
Luk 7.16
1.69 **Keɣ** 132.17
1.70 Yer 23.5
Dan. 9.24
Tʊma 3.21
Room 1.2

nɛ mba pɔtɔsɔɔlı-ɖʊ yɔ,
pe-nesi tɛɛ.
72Mbʊ ɛwılıɣ ɛ-pʊtɔdıyɛ nau
ɖɔ-cɔzɔnaa
nɛ ɛtɔzʊu ɛ-cıɖıcıɖı nɔɔ
hau yɔɔ.
73Ɛlabı tamaɣ ŋga
ɛɛɖʊ-kɛ ɖa-caa Abraham
nɛ eɖuuna yɔ.
74Ɛɖʊ tamaɣ se eholuu-ɖʊ
ɖo-koyindinaa nesi tɛɛ
se pısa nɛ ɖılabı-ı tʊmıyɛ
kaalɛyıtʊ.
75Ɖılakı tʊmıyɛ ɛ-ɛsındaa
kıyakuŋ tuŋa
cıɖı cıɖı wɛtʊ nɛ tʊʊzʊtʊ
pa-taa.
76Piyele ña yɔ, pıɣa cikpelaɣ,
pakaɣ-ŋ yau se Cabiyuu
tɔm ɖɛzıyʊ.
Ŋkaɣ Kıbaɣlʊ ɛ-ɛsındaa
ɖɔm nɛ ŋñɔɔzı ɛ-nʊmɔʊ.
77Ŋkaɣ nɔɔ ɖɛʊ se pısa nɛ
ɛ-samaɣ tılı se
Ɛsɔ yakı ka-ñʊu alıwaatʊ
ndʊ ekpeɣu-kɛ ka-kıwɛɛkum
yɔ.
78Ɖɛ-Ɛsɔ kpeɣu-kɛ
ka-kıwɛɛkum ɛ-pʊtɔdıyɛ
nau siŋŋ yɔɔ.
Mbʊ labına nɛ wısı lıɣ nɛ
sıcɔŋnı-ɖʊ nɛ ɛsɔdaa.
79Eyeki nɛ ñalımıyɛ
ñandı ɛyaa
mba pɛwɛ cıkpɛndʊu taa yɔ,
nɛ mba pacaɣ sım kuzotuu
taa yɔ.
Edjiyiɣ ɖa-nuŋgbanzı laŋhɛzıyɛ
nʊmɔʊ taa.
80Pıɣa paɣlaɣ nɛ kakpaɣ ɖoŋ
kalızaɣ taa. Kacaɣ lakʊ taa nɛ
pʊkɔɔ pısını kıyakʊ ŋgʊ kalızı
ka-tı nɛ kawılı Izrɛɛlı ñuma yɔ.

1.72 Lev 26.42 Key 105.8; 106.45
1.73 Kiḍ 22.16,17 Ebr 6.13
1.74 Room 6.18, 22 Ebr 9.14
1.75 Yer 32.39 Efɛ 4.24
1.76 Eza 40.3 Mal 3.1
1.77 Mrk 1.4 Luk 3.3
1.78 Kık 24.17 Mal 4.2
1.79 Eza 9.2 Mat. 4.16 Tʊma 26.18
1.80 Luk 2.40

Yesu lʊlʊʊ

Maatiyee 1:18-2:1

2 Kıyakuŋ ɛnı ɛ-taa wiyau sɔsɔ Sezaarı Ogusıtı takayaɣ lıwa se pakalı ɛyaa mba pa-tuŋa payı pɛkɛwɛ e-kewiyaɣ taa yɔ. 2Palabı kıkalʊʊ kɔɔnɔɔ ñuŋgʊ ŋgʊ alıwaatʊ ndʊ Kiriniyuusı kɛkɛ Siirii egeetiye ñʊʊ tʊ yɔ. 3Puıwɛɛ se paa ɛyʊ weyi ekpe ɛ-tɛ nɛ pakalı-ı.

4Mbʊ ɖɔɖɔ Yozɛɛfʊ kʊyı Nazareɛtı tetʊ taa Galilee egeetiye taa nɛ ewolo Bɛtlɛhɛm tɛtʊ taa Yudee egeetiye taa. Bɛtlɛhɛm tetʊ kɛkɛ Daaviidi tetʊ nɛ Yozɛɛfʊ ñɛkɛ Daaviidi dıya taa tʊ. 5Eewoba se pakalı ɛ nɛ ɛ-halʊ Maarı weyi ɛkahaɣ hoya yɔ. 6Pɛkɛwɛ peeye lɛ, alıwaatʊ ndʊ puıwɛɛ se Maarı ɛlʊlı yɔ, tıtalı. 7Peeye ɛlʊlı ɛ-kɔɔnɔɔ pıɣa. Ɛhɔkı-kɛ pısaŋ taa nɛ ɛhɛzı-kɛ pulone taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, petehiɣ ɖıcaɣyɛ agɔma ɖıya taa.

2.2 Tʊma 5.37
2.4 1Sam 16.1, 4 Mat. 1.16 Luk 1.27 Yoh 7.42
2.5 Mat. 1.18 Luk 1.27
2.7 Mat. 1.25
2.9 Luk 1.12
2.10 Mat. 28.19 Mrk 1.15

Nindjiɣyaa nɛ Ɛsɔ tiyiyaa

8Nindjiɣyaa nabɛyɛ kɛwɛ egeetiye ndı ɖı-taa teyɛ yɔɔ nɛ pefeŋiɣ po-wondu yɔɔ ɖoo taa. 9Peeye Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ kɔm pɔ-cɔlɔ nɛ ɛsuŋ nɛ Ɛsɔ koboyaɣ ñandı pɔ-yɔɔ. Pana-ı mbʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ siŋŋ. 10Ɛsɔ tiyiyu heyi-wɛ se : Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mı. lɔɔnı ına, mɔnkɔma se monsuzi-mı Tɔm Kıbandʊ ndʊ tıkɔŋnı laŋhʊlımıyɛ ɛyaa

tuŋa taa yɔ. 11Sɔnɔ, halʊ nɔɔyʊ lʊlɪ-mɪ Ñʊʊyaɖʊ Daaviidi tetʊ taa. Ɛnʊ lɛ Krɪstʊ Yesu. 12Mbʊ ɪsuŋnɪ-ɪ yɔ, mbʊ yɔ : lmakɪnɪ pɪɣa nakɛyɛ paɖʊ-kɛ pɪsaŋ taa nɛ pɛhɛzɪ-kɛ pulone taa.

13Kpaagbaa mbʊ lɛ, ɛsɔdaa you laɖaa sakɪyɛ kɔɔ Ɛsɔ tiyiyu ɛnʊ ɛ-cɔlɔ nɛ pasaŋ Ɛsɔ. 14Pɔtɔŋaɣ se :

Pasa Ɛsɔ ɖooo ɛsɔdaa
nɛ tetʊ yɔɔ lɛ, laŋhɛzɪyɛ
nɛ kɪbandʊ pɛwɛɛ ɛyaa yɔɔ.

15Ɛsɔ tiyiyaa kʊyɪ nɛ pakpa ɛsɔdaa. Peeye nindɨɣyaa tɔm se : Ðɪwolo Bɛtlɛhɛm tetʊ taa nɛ dɪna mbʊ pɪlaba yɔ, mbʊ Kɪbaɣlʊ yeba nɛ dɪtɪlɪ yɔ.

16Peeye patɪkʊyaa nɛ pɔɖɔmnɪ seya nɛ powolo nɛ pamaɣnɪ Maarɪ nɛ Yozɛɛfʊ nɛ pɪɣa ŋga kaawɛ pulone taa yɔ. 17Pana pɪɣa ŋga lɛ, posuzi tɔm ndʊ Ɛsɔ tiyiyu keheyi-wɛ kɔ-yɔɔ yɔ. 18Mba pa-tɪŋa payɪ panɪwaɣ-tʊ yɔ, pɪdɨɣzaɣ-wɛ nɛ ndʊ nindɨɣ yaa kɛdaɣ yɔ. 19Ɛlɛ Maarɪ ñɔɖɔkaɣ tɔm ndʊ ɛ-taa nɛ ɛmaɣ zɪɣ tɪ-yɔɔ. 20Peeye nindɨɣyaa kʊyaa nɛ papɪsɪ. Pasaŋaɣ Ɛsɔ nɛ pɔñɔkʊʊ-ɪ mbʊ panɪwa nɛ pana yɔ, pʊ-yɔɔ. Pɪtɪŋa pɪlaba ɛzɪ Ɛsɔ tiyiyu keheyuu-wɛ yɔ.

Maarɪ nɛ Yozɛɛfʊ powokini pɪɣa Ɛsɔ ɖɪɣa taa

21Kɪyakʊ lutozo ñuŋgʊ kɛkɛ kɪyakʊ ŋgʊ pɪuwɛɛ se pɛpɛlɪ pɪɣa ŋga yɔ. Paha-kɛ hɪdɛ se Yesu. Hɪdɛ ndɨ lɛ ndɨ Ɛsɔ tiyiyu kaha-kɛ pʊcɔ nɛ ko-ɖoo hakɪ ko-hoɣa yɔ.

2.11 Eza 9.6 Mat. 1.16,21; 16.16 Tʊma 2.36; 10.36 Fil 2.11
2.13 Kiɖ 28.12 Keɣ 103.20 Wɪl 5.11
2.14 Eza 57.19 Efɛ 2.14, 18 Kol 1.20 2Tes 2.16
2.19 Kiɖ 37.11 Luk 1.66; 2.51
2.21 Kiɖ 17.12 Lev 12.3 Mat. 1.21
2.22 Lev 12.2-6
2.23 Exo 13.2,12 Kɪk 3.13
2.24 Lev 12.8
2.25 Eza 40.1 Mrk 15.43
2.26 Keɣ 89.48 Ebr 11.5
2.27 Mat. 4.1
2.29 Fil 1.23
2.30 Eza 52.10 Luk 3.6
2.32 Eza 9.2; 42.6; 49.6 Mat. 4.16 Tʊma 13.47; 28.28

22Kɪyakɪŋ weyi paaɖʊ Moyiizi paɣtʊ taa se palabɪnɪ cɪdɨ cɪdɨ sɔnzɪ yɔ, ɪtɛmaa lɛ, powoni pɪɣa ŋga Yeruusalɛm tetʊ taa se pawɪlɪ-kɛ Kɪbaɣlʊ. 23Pɪɪwɛ ɛzɪ Moyiizi kamaʊ Kɪbaɣlʊ paɣtʊ takayaɣ taa yɔ. Ɛmawa se :

Kɔɔnɔɔ abalɪpɪɣa ŋga palʊlʊʊ-kɛ yɔ, pasɪ-kɛ nɛ hɔɔlʊʊ nɛ kɛkɛ Kɪbaɣlʊ ñɪŋga.

24Powoba ɖɔɖɔ se pala kɪlaʊ ŋgʊ Kɪbaɣlʊ paɣtʊ pɔzʊʊ yɔ. Pɪɪpɔzaa se palaa ahowa naalɛ yaa halikukunaa naalɛ.

25Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ Yeruusalɛm tetʊ taa nɛ payaɣ-ɪ se Siimeyɔɔ. Ɛɛkɛ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ nɛ ɛ-paa kɛwɛnɪ Ɛsɔ. Ɛɛɖaŋ weyi ɛkaɣ Israyɛlɪ ñuma laŋa hɛzʊʊ yɔ. Cɪdɨcɪdɨ Kalɪzaɣ kɛwɛ ɛ-yɔɔ. 26Cɪdɨcɪdɨ Kalɪzaɣ kaaheyi-i se ɛnaɣ Kɪbaɣlʊ Meesiya pʊcɔ nɛ ɛsɪ. 27Kalɪzaɣ ɖiyi Simeyɔn nɛ ewolo Ɛsɔ ɖɪɣa taa. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa lɛ, Yesu caanaa kowoni-i se pala mbʊ paɣtʊ pɔzʊʊ yɔ. 28Siimeyɔɔ mʊ Yesu e-nesi taa nɛ ɛsa Ɛsɔ. 29Ɛtɔm se :

Lɛɛlɛɛyɔ Kɪbaɣlʊ Ɛsɔ,
yele ña-tʊmlaɖʊ nɛ ɛɖɛɛ
laŋhɛzɪyɛ taa
ɛzɪ ŋŋyɔɔdʊʊ yɔ.
30Ma-maɣmaɣ mana
ña-nʊʊyabʊ nɛ mɛ-ɛza.
31Ŋñɔɔzɪ-pʊ samaɣ tuŋa
ɛsɪndaa.
32Ɛkɛɣ ñalʊmɪyɛ ndɨ ɖiyeki
nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ,
pasʊm-ŋ yɔ.

Nɛ ña-samaɣ Izrɛɛlɪ koboyaɣ.
33Tɔm ndʊ pɔyɔɔdaɣ kɔ-yɔɔ yɔ, tɪlakaɣ ka-caa nɛ ko-ɖoo piti. 34Siimeyɔɔ wazɪ-wɛ nɛ eheyiɣ ko-ɖoo Maarɪ se : Cɔnɪ ŋna, Ɛsɔ lɪzɪ pɪɣa kanɛ nɛ ɛsɪɪ-kɛ se kɔ-yɔɔ lɛ, ɛyaa sakɪyɛ tɔlʊʊ nɛ sakɪyɛ kʊyɪ Izrɛɛlɪ ɛjaɖɛ taa. Kɛkɛɣ mayaɣ ŋga pakaɣ kɔ-yɔɔ kʊyɪnaʊ yɔ. 35Mbʊ Ɛsɔ kaɣ lɪzʊʊ mbʊ ɛyaa sakɪyɛ maɣzʊʊ pa-taa yɔ, nɛ ɛwɪlɪ. Piyele ña yɔ, abalɪsɪɣa nakɛyɛ kaɣ ñe-ciyam tʊlʊʊ.

36Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ halɪñɪnʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ payaɣ-ɪ se Ana. Ɛkɛ Asɛɛrɪ liɖe taa tʊ Fanʊelɪ pɛlɛ. Ɛ-pɪnzɪ kɔɖɔ pɪŋŋ. Ɛlabɪ halʊ lɛ, ɛ nɛ ɛ-walʊ pacaɣ pɪnzɪ lʊbɛ. 37Ɛɛkɛ lelu nɛ ɛwɛnɪ pɪnzɪ ɛzɪ 84yɔ. Ɛtaalɪɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa ɛlɛ, ɛlakaɣ Ɛsɔ tʊmɪyɛ ɖoo nɛ wɪsɪ nɔɔ hɔkʊʊ nɛ Ɛsɔ sɛtʊ pa-taa. 38Ɛnʊ ɖɔɖɔ, ɛtalɪ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-yɔɔ lɛ, ɛsa Ɛsɔ nɛ esuzuu Yesu tɔm mba patɪŋa payɪ paɖaŋ Yeruusalɛm se poholi-wɛ yɔ.

39Palabɪ mbʊ pɪtɪŋa payɪ Kɪbaɣlʊ paɣtʊ kɔpɔzaa yɔ lɛ, Yozɛɛfʊ nɛ Maarɪ papɪsɪ nɛ pekpe pɛ-tɛ Nazareɛtɪ tɛtʊ taa Galilee egeetiye taa. 40Pɪɣa paɣlaɣ nɛ kakpasɪɣ kalɪzaɣ taa. Ka-taa kosuni lɔŋsɪnɖɛ nɛ Ɛsɔ lootiye wɛɛ kɔ-yɔɔ.

41Paa Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ ndʊ tɪ-yɔɔ, Yesu caanaa kpaɣaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa kazandʊ tɔɔʊ. 42Yesu talɪ pɪnzɪ hiu nɛ naalɛ lɛ, pa nɛ-ɪ powolo kazandʊ ɖeɖe ɛzɪ patɪlakʊʊ yɔ. 43Kazandʊ kɪyakɪŋ ɖɛwa nɛ ɛ-caanaa pɪsɪ nɛ pekpeŋ lɛ, pɪɣa Yesu kɛɛ kacaɣ Yeruusalɛm. Ɛlɛ Yozɛɛfʊ nɛ ko-ɖoo pataana. 44Pamaɣzaɣ se Yesu kɛwɛ pa-nʊmɔɖɔnaa lɛlaa cɔlɔ. Pɔɖɔm evemiye pilim nɛ patana-ɪ lɛ, papazɪ-ɪ ñɪnʊʊ pɔ-hɔʊ taa ñɪma nɛ pa-taabalaa pɔ-cɔlɔ. 45Pañɪnɪ-ɪ nɛ patana-ɪ. Peeye pakʊyaa nɛ papɪsɪ Yeruusalɛm se pañɪnɪ-ɪ. 46Tozo wiye lɛ, pamakɪnɪ-ɪ Ɛsɔ ɖɪɣa taa. Ɛɛwɛ wɪlɪyaa hɛkʊ taa nɛ ewelesiɣ ni-wɛ nɛ ɛpɔzʊʊ-wɛ tɔm. 47Ɛyaa mba patɪŋa pewelesaɣnɪ-ɪ yɔ, ɛ-lɔŋsɪnɖɛ nɛ ɛ-tɔm cosuu lakaɣ -wɛ piti. 48Pana-ɪ lɛ, pɪɖɪɣzɪ-wɛ. E-ɖoo heyi-i se : Pɪɣa, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋlabɪ-ɖʊ mbʊ? Na ma nɛ ña-caa ɖɪñɪnɪ-ŋ nɛ laŋɪyɛ lɪʊ.

49Ɛpɔzɪ-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪñɪnɪɣ-m? Ɩtana se pʊwɛɛ se mala man-caa tʊmɪyɛ yaa we? 50Ɛlɛ patɪnɪ ndʊ ɛyɔɔdaa yɔ, tɪ-tɔbʊʊ.

51Ɛ nɛ ɛ-caanaa papɪsɪ Nazareɛtɪ tɛtʊ taa nɛ ɛñaŋ-wɛ. E-ɖoo ɖɔkaɣ tɔm ndʊ tɪtɪŋa payɪ ɛ-taa. 52Yesu pɪɣaɣ ɛ-lɔnsɪŋɖɛ taa nɛ ɛɖaɣlɪɣ. Ɛkɛwɛ ɖeu Ɛsɔ nɛ ɛyaa pɛ-ɛsɪndaa.

Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ ñɔɔzʊʊ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ

3 Pɪkɛ wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ Tɪbɛɛrɪ pɪnaɣ hiu nɛkagbaanzɪ ñɪŋga. Pɔnsɪ Pilaatɪ cɔŋaɣnɪ Yudee egeetiye yɔɔ. Eroodi ñɛkɛ Galiilee egeetiye ñʊʊ tʊ. Ɛ-ɖalʊ Filiipu ñɛkɛ Ituree nɛ Tɪrakonitɪ

2.34 Eza 8.14 1Kɔr 1.23 1Pɪ 2.7, 8
2.35 Keɣ 42.10 Yoh 19.25
2.37 Tʊma 26.7 1Tim 5.5
2.38 Mrk 15.43 Luk 2.25; 24.21
2.40 Luk 1.80; 2.52
2.41 Exo 23.15 Way 16.1-8
2.47 Mat. 7.28 Mrk 1.22 Yoh 7.15, 46
2.49 Yoh 2.16
2.50 Luk 9.45; 18.34
2.51 Dan. 7.28 Luk 2.19
2.52 1Sam 2.26 Luk 2.40

pa-ageeta ñʊʊ tʊ. Lisaniyaasɪ ñɛkɛ Abilɛɛnɪ egeetiye ñʊʊ tʊ. **2**Ana nɛ Kayifu paakɛ Ɛsɔ layaa ñʊŋ tɪnaa. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa Ɛsɔ yɔɔdɪnɪ Zakarɪ pɪyalʊ Yohanɛɛsɪ lakʊ taa. **3**Peeye ɛlɛ kʊyaa nɛ ewolo Yɔɔrdaŋ pɔɔ hɔɔlɪŋ tɪŋa taa nɛ esuzuu mɪsʊʊ sɔnzɪ tɔm se pɪwɪlɪ se pʊwɛɛ se ɛyaa ɛpɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ Ɛsɔ kpeɣ-wɛ pa- kɪwɛɛkɪm. **4**Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii kama ndʊ ɛ-takayaɣ taa yɔ, ndʊ lɛ. Ɛmawa se :

Ɛyʊ nɔɔ nakɛyɛ makɪ kubusi lakʊ taa se :
lɪ̃ɔɔzɪ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ lakʊ taa,
ɪla nɛ ɛ-ɖʊɖɔnɛ tʊʊzɪ.
5Isuyi kɛtɛnzɪ tɪŋa
ɪyɔlɪsɪ pʊŋ nɛ piyisi tɪŋa,
ɪla nɛ habɛ wena akotaa yɔ,
atʊʊzɪ
nɛ nʊmɔŋ weyi ɛwɛ kucokiŋ yɔ, esuyi lantam.
6Ɛyaa tɪŋa kaɣ Ɛsɔ ñʊʊyabʊ naʊ.

7Ɛyaa sakɪyɛ wokaɣ ɛ-cɔlɔ se ɛlabɪ-wɛ mɪsʊʊ sɔnzɪ. Peeye eheyi-wɛ se : Paza tikaɣ kanɛ, awɪlɪ-mɪ se ise pana wena akɔŋ yɔ? **8**Mba papɪsɪnɪ pa-tɪ yɔ, palʊlʊʊ pee wena yɔ, ɪlʊlɪ yɛ. Ɪtaayɔɔdʊʊ mɪ-taa yem se : Abraham lɛ ɖa-caa. Meheyiɣ-mɪ se Ɛsɔ pɪzɪɣ nɛ ɛlɪzɪ pɛ ana a-taa Abraham piya. **9**Laɖɪyɛ tɛm wɛʊ tɪŋ kila tɛɛ. Tɪʊ ŋgʊ kɪlʊlʊʊ pee kɪbana yɔ, pɛkpɛzɪɣ-kʊ nɛ pɛpɛɖɪ-kʊ miŋ taa.

3.2 Yoh 11.49; 18.13 Tʊma 4.6
3.3 Mat. 3.1 Mrk 1.4 Luk 1.77
3.4 Eza 40.3
3.6 Keɣ 98.2 Eza 52.10
3.7 Mat. 3.7
3.9 Mat. 7.19
3.10 Tʊma 2.37
3.11 Yak 2.15 1Yoh 3.17
3.12 Mat. 21.32 Luk 7.29
3.13 Luk 19.8
3.14 Exo 23.1 Lev 19.11
3.16 Mat. 3.11
3.17 Mik 4.12 Mat. 13.30
3.19 Mat. 14.3 Mrk 6.17

10Ɛyaa samaɣ pɔzɪ-ɪ se : Ɛbɛ pʊwɛɛ se ɖɪla yɔ?

11Yohanɛɛsɪ cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Weyi ɛwɛnɪ tokonaa naalɛ yɔ, ɛha kʊɖʊmʊʊ weyi ɛfɛyɪnɪ nakʊyʊ yɔ. Weyi ɛwɛnɪ tɔɔnaɣ yɔ, ɛla mbʊ ɖɔɖɔ.

12Lambuu mʊyaa kɔm ɖɔɖɔ se palabɪ-wɛ lʊm mɪsʊʊ sɔnzɪ. Pɔpɔzɪ-ɪ se : Wɪlɪyʊ, ɛbɛ pʊwɛɛ se ɖɪla?

13Eheyi-wɛ se : Ɪtaamʊ nɛ pɪkɪlɪ mbʊ paɖʊwa se pamʊ yɔ.

14Sɔɔjanaa ñɔpɔzɪ-ɪ se : Nɛ ɖa yɔ, ɛbɛ pʊwɛɛ se ɖɪla?

Eheyi-wɛ se : Ɪtaamʊ nɔɔyʊ liidiye nɛ ɖoŋ yaa ɪtaacɛtɪnɪ nɔɔyʊ taa. Mɪ-taa ɛla leleŋ nɛ mbʊ pɛhɛyɪɣ-mɪ yɔ.

15Samaɣ tɪŋa ɖaŋaa nɛ kɔpɔzʊʊ ka-tɪ se ɛzɪ Yohanɛɛsɪ ɛnʊ lɛ Meesiya na. **16**Yohanɛɛsɪ cosi ɛyaa tɪŋa nɛ ɛtɔŋ se : Ma lɛ, lʊm taa mamɪsɪɣ-mɪ. Ɛlɛ weyi ɛkɪlɪ-m ɖoŋ yɔ, ɛkɔŋ. Mantɪmʊna se moluŋ nɛ mɛhɛɖɪ ɛ-naataŋkpala tɔnzɪ. Ɛnʊ yɔ, ɛkaɣ-mɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ labʊ nɛ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ nɛ miŋ. **17**Ɛɖɔkɪ e-nesi tɛɛ mbʊ pafalɪɣna yɔ nɛ ɛwɛɛ ɖɪfalɪyɛ. Ɛfalɪɣ nɛ ɛlɪzɪ tɔɔnaɣ pee nɛ esuu e-kpou. Piyele nɛ ɛsɔ lɔtʊ miŋ weyi eeɖeŋ kaʊ yɔ, ɛ-taa. **18**Yohanɛɛsɪ tasɪ-wɛ lɔŋ sɪɣsɪɣ sakɪyɛ nɛ esuzi-wɛ Tɔm Kɪbandʊ.

19Egeetiye ñʊʊ tʊ Eroodi kakpaɣ ɛ-ɖalʊ halʊ Erodiyasɪ. Yohanɛɛsɪ nɪ mbʊ lɛ, ɛkalɪ-ɪ pʊ-yɔɔ nɛ lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nzɪ

sɪ-tɪŋa ɛlakaɣ yɔ, sɪ-yɔɔ ɖɔɖɔ.
20Peeye Eroodi kpa-ɪ nɛ ɛɖʊ salaka nɛ ɛla mbʊ pɪdɛkɛdɪ yɔ nɛ ɛsɔzɪ lakasɪ lɛɛsɪ yɔɔ.

Yesu lum muusuu sonzu

21Samaɣ tɪŋa wokaɣ nɛ palakɪ-kɛ lum muusuu sɔnzɪ lɛ, Yesu wolo nɛ palabɪ-ɪ ɖɔɖɔ. Ɛsɛwaɣ Ɛsɔ lɛ, ɛsɔdaa tʊlɪ.
22Peeye Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ tibi ɛ-yɔɔ ɛzɪ ehoye yɔ. Ɛlɛ pʊyɔɔdʊʊnɪ ɛsɔdaa se : Ña lɛ man-Pɪyalʊ kʊsɔɔlʊʊ weyi ɛkɛdɪnɪ-m yɔ.

Yesu Cɔzɔnaa hula

23Yesu kɛwɛnɪ ɛzɪ pɪnzɪ niidozo alɪwaatʊ ndʊ ɛpazɪ ɛ-tʊmɪyɛ yɔ. Ɛyaa maɣzaɣ se ɛɛkɛ Yozɛɛfʊ pɪyalʊ,
Eli pɪyalʊ.
24Eli kɛkɛ Mataatɪ pɪyalʊ
Levii pɪyalʊ
Mɛlɪkɪ pɪyalʊ,
Yanayɪ pɪyalʊ
Yozɛɛfʊ pɪyalʊ.
25Yozɛɛfʊ ɛnʊ lɛ Matatɪyasɪ pɪyalʊ,
Amɔɔsɪ pɪyalʊ,
Nahumɪ pɪyalʊ,
Eslii pɪyalʊ,
Nagayii pɪyalʊ.
26Nagayii ñɛkɛ Maatɪ pɪyalʊ,
Matatɪyaasɪ pɪyalʊ,
Semeyii pɪyalʊ,
Yozɛɛkɪ pɪyalʊ,
Yodaa pɪyalʊ.
27Yodaa kɛkɛ Yoanaanɪ pɪyalʊ,
Reeza pɪyalʊ,
Zorobaabɛlɪ pɪyalʊ,
Salaatɪyɛlɪ pɪyalʊ,
Neerii pɪyalʊ.
28Neeri ñɛkɛ Mɛlɪkii pɪyalʊ,
Adii pɪyalʊ,
Koozam pɪyalʊ,
Ɛlmaadam pɪyalʊ,
Ɛɛrɪ pɪyalʊ.
29Ɛɛrɪ ñɛkɛ Yesu pɪyalʊ,
Eliyeezɛɛrɪ pɪyalʊ,
Yoorim pɪyalʊ,
Mataatɪ pɪyalʊ,
Leevi pɪyalʊ.
30Leevi ñɛkɛ Siimeyɔɔ pɪyalʊ,
Yuda pɪyalʊ,
Yozɛɛfʊ pɪyalʊ,
Yonam pɪyalʊ,
Eliyaakim pɪyalʊ.
31Eliyaakim ñɛkɛ
Meleya pɪyalʊ,
Menaa pɪyalʊ,
Matataa pɪyalʊ,
Naataɣ pɪyalʊ,
Daaviidi pɪyalʊ.
32Daaviidi ñɛkɛ Isayii pɪyalʊ,
Yobɛɛdɪ pɪyalʊ,
Boozi pɪyalʊ,
Salɪmɔɔ pɪyalʊ,
Naasɔɔnɪ pɪyalʊ.
33Naasɔɔnɪ ñɛkɛ
Aminadaabɪ pɪyalʊ,
Admi pɪyalʊ,
Arnii pɪyalʊ,
Ɛsrɔm pɪyalʊ,
Perɛɛzɪ pɪyalʊ,
Yuda pɪyalʊ.
34Yuda ñɛkɛ
Yakɔɔbʊ pɪyalʊ,
Izaakɪ pɪyalʊ,
Abraham pɪyalʊ,
Taara pɪyalʊ,
Naacɔɔrɪ pɪyalʊ.

3.21 Mat. 3.13 Yoh 1.32
3.23 Mat. 13.55 Yoh 6.42
3.31 Zak 12.12 2Sam 5.14 1Kro 3.5
3.32 Rut 4.18 1Kro 2.10
3.34 Kiɖ 11.24,26

35Naacɔɔrɪ ñɛkɛ
Seruuki pɪyalʊ,
Raagoo pɪyalʊ,
Faalɛɛkɪ pɪyalʊ,
Ebɛɛrɪ pɪyalʊ,
Sala pɪyalʊ.
36Sala ñɛkɛ
Kayɪnam pɪyalʊ,
Arpaksaadɪ pɪyalʊ,
Sem pɪyalʊ,
Nowee pɪyalʊ,
Laamɛɛkɪ pɪyalʊ.
37Laamɛɛkɪ ñɛkɛ
Matuusalaa pɪyalʊ,
Enɔɔkɪ pɪyalʊ,
Yaarɛɛdɪ pɪyalʊ,
Maleleyɛɛlɪ pɪyalʊ,
Kayɪnanɪ pɪyalʊ.
38Kayɪnanɪ ñɛkɛ
Enɔɔsɪ pɪyalʊ,
Sɛɛtɪ pɪyalʊ,
Adam pɪyalʊ,
Ɛsɔ pɪyalʊ.

Eleeu takɪɣ Yesu

4 Cɪdɻɪcɪdɻ Kalɪzaɣ kosu Yesu taa ɖo nɛ ɛlʊnɪ Yɔɔrdaŋ pɔɔ nɔɔ nɛ ɛpɪsɪ. Kalɪzaɣ ŋga kedɻiyi-i nɛ kowoni-i ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ. **2**Eleeu takɪ-ɪ kɪyakʊŋ nʊnaza pilim. Yesu taatɔɔ pʊyʊ nɔɔyʊ kɪyakʊŋ ɛnɪ ɛ-taa. Kɪyakʊŋ nʊnaza ɛnɪ ɛdɛwa lɛ, ñɔɔsɪ wɪɣ-ɪ.

3Peeye eleeu heyi-i se : Ye ŋkɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔ, la nɛ pɪyɛ ɖɪnɛ ɖɪpɪsɪ kpɔnɔ.

4Yesu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Pamawa se :

Pɪtɛkɛ tɔɔnaɣ ɖeke ɛyʊ cakɪnɪ wezuu, ɛlɛ tɔm ndʊ tɪtʊŋa payɪ tɪlɪɣnɪ Ɛsɔ nɔɔ taa yɔ.

3.36 Kid 11.10,12
3.38 Kid 5.1,2
4.1 Mat. 4.1 Mrk 1.12 Luk 2.27
4.2 Exo 34.28 1Awy 19.8
4.4 Way 8.3
4.6 Yoh 12.31; 14.30 Wɪl 13.2,7
4.8 Way 6.13
4.9 Mat. 4.5
4.10 Keɣ 91.11
4.12 Way 6.16
4.13 Yoh 14.30 Ebr 4.15
4.14 Mat. 4.12 Yoh 4.43 Tʊma 10.37
4.16 Mat. 13.54 Mrk 6.1 Tʊma 13.14

5Eleeu kpaɣ-ɪ nɛ ɛkpazɪ pʊʊ sʊsɔʊ nakʊyʊ ñʊʊ taa. Ɛlɛ, ɛtɪlɪzɪ kedeŋa kewiisi kpeekpe nɛ ɛwɪlɪ-ɪ. **6**Eleeu heyi-i se : Mankaɣ-ŋ ɖoŋ ɛnɛ ɛ-tɪŋa nɛ e-koboyaɣ hau mbʊ pʊyɔɔ yɔ paha-m ɪ. Nɛ ɛyʊ weyi me-liu wɛɛ yɔ, ɛnʊ mahaɣ-ɪ. **7**Ye ŋlʊŋ mɛn-tɛɛ yɔ, mɛncɛlɪɣ-ŋ ɪ-tɪŋa.

8Yesu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Ðɛɛ mɔ-yɔɔ Satanɪ! Pamawa se : Kɪbaɣlʊ ñɛ-Ɛsɔ tɛɛ pʊwɛɛ se ŋlʊŋ nɛ e-ɖeke ŋlakɪ tʊmɪyɛ.

9Eleeu kpaɣ-ɪ nɛ ewoni-i Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ ɛkpazɪ-ɪ Ɛsɔ ɖɪɣa ñʊʊ taa nɛ eheyi-i se : Ye ŋkɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔ, tii nɛ ŋmaa tataa. **10**Pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa se :

Ɛkaɣ e-tiyiyaa paɣʊ ñɔ-yɔɔ se padaŋ-ŋ.

11Nɛ ɖɔdɔ se :

Pɔdɔkɪɣ-ŋ pe-nesi taa
se ña-nʊŋgbaŋaɣ ɛtaatuuli pɪyɛ.

12Yesu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Ɛsɔtɔm tɔŋ se :

Pɪtɔpɔzɪ se ŋtakɪ Kɪbaɣlʊ
ñɛ-Ɛsɔ.

13Eleeu tɛm-ɪ takʊʊ wɛtʊ ndɪ ndɪ taa mbʊ lɛ, eyebi-i alɪwaatʊ natʊyʊ nɛ eposini-i.

Pɔlɔ Yesu Nazarɛɛtɪ tɛtʊ taa

14Kalɪzaɣ ɖoŋ kɛwɛ Yesu yɔɔ nɛ ɛpɪsɪ Galilee egeetiye taa. Ɛ-hɪdɛ sɛ egeetiye ndɻ ɖɪ-tɪŋa payɪ ɖɪ-taa. **15**Ɛwɪlɪ tɔm pɛ-Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamʊŋ taa nɛ ɛyaa tɪŋa payɪ yɪkɪɣ-ɪ.

16Ɛkʊyaa nɛ ewolo Nazarɛɛtɪ tɛtʊ taa ɖendɛ ɛkɛwɛɛ nɛ ɛpaɣlɪ

yɔ. Peeye ɛsʊ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa ɛzɪ ɛtʊlakʊʊ yɔ. Ɛkʊyɪ se ɛkalɪ tɔm. **17**Pɛcɛlɪ-ɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii takayaɣ, ekuli-kɛ nɛ ɛtalɪ ɖendɛ Ezayii ma se :

18Kɪbaɣlʊ Kalɪzaɣ wɛ mɔ-yɔɔ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɖʊ-m
se monsuzi Tɔm Kɪbandʊ
kʊñɔndɪnaa.
Etiyi-m se mala nɛ mba
pa-laŋa wɛɛkaa yɔ,
pɔ-yɔɔ cɛ,
19se monsuzi mba pakpa-wɛ
yɔ se poholuu-wɛ,
nɛ yʊlʊmaa se panaɣ.
Etiyi-m ɖɔɖɔ se malɪzɪ mba
padʊ-wɛ kʊñɔŋ yɔ,
nɛ monsuzi Kɪbaɣlʊ pɪnaɣ
kɪbaŋa tɔm.

20Ɛlɛ ekpiyi takayaɣ ŋga nɛ ɛcɛlɪ-kɛ kpaaŋ taa tʊmladʊ nɛ etii nɛ ɛcaɣ. Mba patɪŋa payɪ paawɛ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa peeye yɔ, papam-ɪ nɛ pɛ-ɛza. **21**Ɛpazɪ-wɛ yɔɔdʊnaʊ nɛ ɛtɔŋ se : Tɔm ndʊ ɪnɪ-tʊ ɛzʊnɔ yɔ, tɪna tɪ-ñʊʊ sɔnɔ.

22Patɪŋa payɪɣyaɣ-ɪ nɛ pɪɖɪɣ zɪɣ-wɛ nɛ lootiye tɔm ndʊ tɪlɪɣ aɣnɪ ɛ-nɔɔ taa yɔ. Peeye pɔtɔŋaɣ se : Pɪtɛkɛ ɛnʊ lɛ Yozɛɛfʊ pɪyalʊ yaa we?

23Yesu heyi-wɛ se : Paa pɪla ɛzɪma yɔ, ɪkaɣ-m eduuye ɖɪnɛ tuu se : Fɛɖʊ, fɛ ña-tɪ ña-maɣmaɣ. Mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɖɪnɪwa se ŋlabɪ Kapɛrnayum tɛtʊ taa yɔ, la-pʊ ɖɔɖɔ ñɛ-tɛtʊ taa Nazarɛɛtɪ cɪnɛ.

24Eheyi-wɛ se : Meheyiɣ-mɪ toovenim taa se : Paatisiɣ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɛtʊ taa. **25**Toovenim meheyiɣ-mɪ. Elii alɪwaatʊ taa, Ɛsɔ kadɪɣ ɛsɔdaa se tɛʊ ɛtaanɪ pɪnzɪ naadozo nɛ fenasɪ lodɔ lɛ, lelaa kɔdɔ Izɪrɛɛlɪ ɛjadɛ taa. Alɪwaatʊ ndʊ ñɔɔsɪ kalɪ pɪŋŋ. **26**Ɛsɔ tetiyi Elii lelaa mba paawɛ Izɪrɛɛlɪ ɛjadɛ taa yɔ, pa-taa nɔɔyʊ cɔlɔ. Ɛlɛ, etiyi-i Sarɛpɪta hadaa taa lelu nɔɔyʊ cɔlɔ na. Sarɛpɪta kɛwɛ Sidɔɔ tɛtʊ cɔlɔ. **27**Canasɪ kɔdɔ Izɪrɛɛlɪ ɛjadɛ taa Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Elisee alɪwaatʊ taa. Ɛtala nɛ sɪ-taa nakɛyɛ yɔɔ cɛ nɛ pɪtasɪnɪ Naaman weyi ɛɛkɛ Siirii egeetiye taa tʊ yɔ.

28Ɛyaa mba patɪŋa payɪ paawɛ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa peeye yɔ, panɪ tɔm ndʊ lɛ, pɪwɪzɪ-wɛ. **29**Peeye pakʊyaa nɛ palɪzɪ-ɪ tɛtʊ taa nɛ pakpanɪ-ɪ pʊʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ paama tɛtʊ ndʊ yɔ, kʊ-ñʊʊ taa. Pañɪnaɣ se potuzi-i nɛ pɛpɛɖɪ-ɪ kajalaŋa taa. **30**Ɛlɛ, ɛtɪŋɪ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɛɖɛɛ.

Yesu ɖɔɔnɪ eleeu

31Ɛɖɛwa lɛ, ewolo Kapɛrnayum tɛtʊ taa Galilee egeetiye taa. Ɛwɪlaɣ-wɛ tɔm kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye. **32**Ɛ-wɪlɪtʊ labɪ-wɛ piti mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyɔɔdaɣ nɛ abalɪtʊ.

33Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa peeye nɛ ɛwɛnɪ kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ. Abalʊ ɛnʊ ɛmabɪ kubuka ɖoŋ. **34**Ɛtɔm se : Heyi! Yesu Nazarɛɛtɪ-tʊ, ɖa nɛ-ŋ se we? Ŋkɔma se ŋdɛzi-ɖʊ yaa we? Mansɪm weyi ŋkɛnaa yɔ. Ña lɛ Ɛsɔ ñɪnʊ cɪdɪcɪdɪ tʊ.

4.18 Eza 61.1
4.22 Keɣ 45.2
4.23 Mat. 4.13; 11.23 Mrk 6.1 Yoh 4.44
4.24 Mat. 13.57
4.25 1Awy 17.9; 18.1 Yak 5.17
4.27 2Awy 5.14
4.30 Yoh 8.59; 10.39
4.31 Mat. 4.13 Mrk 1.21
4.32 Mat. 7.28,29 Tit 2.15
4.33 Mrk 1.23
4.34 Keɣ 16.10 Dan. 9.24 Luk 1.35

35Peeye Yesu holini-i nɛ ɛtɔ se : Suli ñɔ-nɔɔ nɛ ŋlıı abalʊ ɛnɛ ɛ-taa. Eleeu pɛdı-ı tataa ɛyaa hɛkʊ taa nɛ ɛlıı ɛ-taa. Eleeu talabı-ı kıdɛkɛdım nabʊyʊ.

36Pıdıɣzı patıŋa nɛ pɔpɔzʊʊ dama se : Tɔm ndʊ yɔ? Ɛñazʊʊ kalızası kıdɛkɛdısı nɛ abalıtʊ nɛ dɔŋ nɛ sılıʊ. 37Yesu hıdɛ sɛɛ hɔɔlıŋ ɛnı ɛ-tıŋa ɛ-taa payı.

Yesu laba nɛ kʊdɔndınaa sakıyɛ yɔɔ cɛ

38Yesu lını Yuda ñuma Ɛsɔ dısɛyɛ peeye lɛ, ɛcaŋ ɛsʊʊ Siimɔɔ tɛ.

Kınamıyɛ kakpa Siimɔɔ yɔsɔ siŋŋ. Pɔpɔzı Yesu se ɛsını-ı. 39Peeye Yesu ñɔtını-ı nɛ ɛñazı kınamıyɛ nɛ dıdɛɛ. Ɛlɛ halʊ ɛnʊ ɛtıkʊyı nɛ ɛha-wɛ lım.

40Wısı dʊwa lɛ, mba patıŋa payı pɛwɛnı kʊdɔndınaa ndı ndı yɔ, pakpaɣ-wɛ nɛ powoni-wɛ Yesu cɔlɔ. Ɛtını pa-taa paa weyi ɛ-yɔɔ nesi nɛ ɛla nɛ pɔ-yɔɔ cɛ. 41Aleewaa lıɣaɣnı pa-taa ɛyaa sakıyɛ taa. Pɔyɔɔdaɣ dɔŋ se : Ña lɛ Meesiya, Ɛsɔ Pıyalʊ! Yesu kalı-wɛ. Ɛtaahaɣ-wɛ nʊmɔʊ se pɔyɔɔdı tɔm natʊyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paasım-ı se ɛnʊ lɛ Meesiya.

42Tɛʊ tiifema lɛ, Yesu kʊyı nɛ ewolo dɛndɛ ɛyaa fɛyı yɔ. Ɛyaa samaɣ ñını-ı nɛ powolo ɛ-cɔlɔ. Pañınaɣ se pakpa-ı nɛ pası-ı se ɛtaatası-wɛ yebu nɛ ɛdɛɛ. 43Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Pʊwɛɛ se monsuzi Ɛsɔ kewiyaɣ Tɔm Kıbandʊ tʊnɛ tɛtʊ lɛɛtʊ taa dɔdɔ. Pı-maɣmaɣ pʊ-yɔɔ Ɛsɔ tiyi-m. 44Esuzaɣ tɔm Yuda ñuma Ɛsɔ dısɛyɛ kpaamıŋ taa Galilee egeetiye taa.

4.38 Mat. 8.14 Mrk 1.29 **4.40** Mat. 8.16 Mrk 1.32 **4.41** Mrk 3.11 **4.42** Mrk 1.35 **4.44** Mrk 1.39 **5.1** Mat. 4.18 Mrk 1.16 **5.4** Yoh 21.6 **5.8** 2Sam 6.9 1Awy 17.18

Yesu yaɣ ɛ-kɔɔnɔɔ tɔmkpɛlıkıyaa

5 Nakʊyʊ wiye Yesu kɛwɛ Genezarɛɛtı lıŋgamʊʊ nɔɔ. Ɛyaa samaɣ ñıkaɣ dama ɛ-cɔlɔ se pewelesi Ɛsɔ tɔm. 2Ɛna kpıyıŋ naalɛ lıŋgamʊʊ nɔɔ. Kpakpası kpayaa kalını ɛ-taa nɛ petii se pañalı pe-piyiŋ. 3Yesu kpa kpıyʊʊ ŋgʊ kıkɛ Siimɔɔ ñıŋgʊ yɔ, kı-taa lɛ eheyi-i se eposini kidiiliŋ pazı. Peeye Yesu caɣ kı-taa nɛ ɛwılı ɛyaa samaɣ tɔm.

4Ɛtɛm yɔɔdʊʊ lɛ, eheyi Siimɔɔ se : Tuzi kpıyʊʊ nɛ ŋwoni lım cukaŋ taa nɛ ŋlɔ ñe-piyiŋ.

5Siimɔɔ cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Wılıyʊ, dılabı tʊmıyɛ doo pilim dıtakpa pʊyʊ. Ɛlɛ ñɔ-tɔm yɔɔ lɛ mɔlɔʊ piyuu.

6Palabı mbʊ lɛ, pakpa kpakpası sakıyɛ nɛ pe-piyiŋ pazı cɛbʊ. 7Peeye paya pa-taabalaa mba paawɛ kpıyʊʊ lɛɛkʊ taa yɔ se pɔkɔɔ nɛ pasını-wɛ. Paba ñɔkɔɔ nɛ palızı kpakpası nɛ sisu kpıyıŋ ɛnı ɛ-naalɛ nɛ ɛlɛ ñapazı lım tɛɛ sʊʊ.

8Sıımɔɔ Pıyɛ na mbʊ lɛ, ɛtɔlı Yesu nıŋbɔla tɛɛ nɛ ɛtɔ se : Kıbaɣlʊ, posini-m nɛ ña-tı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɛnkɛ kıwɛɛkım ladʊ. 9Ɛyɔɔdı mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pıdıɣzı ɛ nɛ ɛ-taabalaa kpakpası sakıyɛ nzı paakpawa yɔ, sı-yɔɔ.

10Piudiɣzi ɖɔɖɔ Zebedee piyalaa Yakubu nɛ Yohanɛɛsi mba pa nɛ Piyɛ palakaɣ tumiyɛ yɔ.

Yesu heyi Siumɔɔ se : Sɔɔndu ɛtaakpa-m. Kpaɣni leeleeyɔ lɛ, ɛyaa ŋkaɣ kpau. **11**Powoni pa-kpiyiŋ kidiiliŋ yɔɔ lɛ, peyele pitiŋa nɛ patiŋ Yesu.

Yesu laba nɛ canaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ

12Nakuyu wiye Yesu kɛwɛ tɛtu natuyu taa. Canitu kakpa abalu nɔɔyu ti-taa peeye siŋŋ. Ɛna Yesu lɛ, ɛñɔtini-i, ɛtɔli ɛ-tɛɛ nɛ ɛpa ɛ-ɛza nɛ tɛtu nɛ etendi-i nɛ ɛtɔŋ se : Kibaɣlu, ye ŋsɔɔlaa yɔ, ŋpizi ŋla nɛ mɛwɛɛ cidi-cidi.

13Yesukusi e-nesi nɛ etukuni-i nɛ eheyi-i se : Mɔnsɔɔlaa, wɛɛ cidi cidi. Ɛtiyɔɔdi mbu lɛ, ɛ-canatu caŋ nɛ tumuu.

14Yesu paɣ-i se : Taayɔɔdi mbu pilaba yɔ nɔɔyu cɔlɔ. Ɛlɛ, wolo nɛ ŋwili ña-ti Ɛsɔ layu nɛ ŋwoni ɖɔɖɔ hadɛ ndi Mooyiizi ɖuwa se paha yɔ nɛ piwili-wɛ se ñɔ-yɔɔ cɛba.

15Ɛlɛ Yesu hidɛ tɛzaɣ sɛu. Ɛyaa samaɣ kpeɣlaa se pewelesini-i nɛ ɛla nɛ pɔ-yɔɔ cɛ. **16**Ɛlɛ Yesu ñowokaɣ ɖendɛ ɛyaa fɛyi yɔ se ɛsɛɛ Ɛsɔ.

Yesu laba nɛ kalikalaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ

17Nakuyu wiye Yesu wilaɣ Ɛsɔtɔm. Farisi ñuma nɛ paɣtu wiliyaa paacaɣ ɛ-cɔlɔ. Palini Galilee nɛ Yudee pa-ageeta hadaa tiŋa taa nɛ Yeruusalɛm tɛtu taa. Kibaɣlu ɖoŋ kɛwɛ ɛ-yɔɔ se ɛla nɛ kudɔndinaa yɔɔ cɛ. **18**Cɔni ŋna, ɛyaa nabɛyɛ kasiɣli kalikalaɣ nakɛyɛ ñaluu taa. Pañinaɣ se powoni-kɛ nɛ pasii-kɛ Yesu ɛsindaa. **19**Ɛyaa samaɣ yɔɔ lɛ, pataapizi se pasuni-kɛ. Puyɔɔ pakpa kuduyuu ñuu taa, patuli pɔu nɛ petisi kalikalaɣ ŋga nɛ ka-ñaluu ɛyaa hɛku taa Yesu ɛsindaa.

20Yesu nawa se ɛyaa mba pɛwɛni lidau ɛ-yɔɔ lɛ, eheyi kalikalaɣ ŋga se : Abalu ña, pekpeɣ-ŋ ña-kiwɛɛkim.

21Peeye paɣtu wiliyaa nɛ Farisi ñuma papazi pa-taa huu nɛ pɔtɔŋ se : Ani yɔ ɛyu ɛnɛ nɛ ɛtuu Ɛsɔ? Apizi nɛ ekpeɣ ɛyu ɛ-kiwɛɛkim nɛ pitasini Ɛsɔ?

22Yesu kasim ndu pahuwaɣ pa-taa yɔ. Peeye ecosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Pilabi ɛzima nɛ ihuu mi-taa mbu? **23**Ye meheyi kalikalaɣ se : Pekpeɣ-ŋ ña-kiwɛɛkim, yaa kuyi nɛ ŋɖɔ, ti-naalɛ ti-taa ndu tifɛyi kaɖɛ yɔɔduu ? **24**Ɛlɛ mañinig se itili se Ɛyu Piyalu, wɛni ɖoŋ tɛtu yɔɔ cine se ekpeɣ ɛyaa pa-kiwɛɛkim. Peeye eheyi kalikalaɣ se : Meheyiɣ-ŋ se, kuyi, kpaɣ ña-ñaluu nɛ ŋkpe. **25**Peeye kalikalaɣ ŋga katikuyi kpaka ɛyaa tiŋa ɛsindaa, kakpaɣ ka-ñaluu ŋgu ku-yɔɔ kaahɛnaɣ yɔ nɛ kalii. Kekpe kɛ-tɛ nɛ kasa Ɛsɔ. **26**Piudiɣzi patiŋa nɛ pasaŋ Ɛsɔ. Sɔɔndu kakpa-wɛ nɛ pɔtɔŋ se : Đina pita lakasi sɔnɔ.

5.10 Mat. 4.19 Mrk 1.17
5.11 Mat. 19.27 Luk 18.28
5.12 Mat. 8.2 Mrk 1.40
5.14 Mat. 8.4 Lev 14.2-32
5.15 Mat. 4.25 Mrk 3.7 Yoh 6.2
5.16 Mat. 14.23 Mrk 6.46
5.18 Mat. 9.2 Mrk 2.3
5.21 Mat. 9.3 Mrk 2.6,7 Keɣ 32.5 Eza 43.25

Yesu yaɣ Leevi

27Pʊwayɪ Yesu lu nɛ ɛna lambuu mʊyʊ nɔɔyʊ ɛɛcaɣ lambuu ɖɪmʊyɛ. Ɛ-hɪɖɛ lɛ Leevi. Peeye Yesu heyi-i se : Tuŋ-m. **28**Ɛlɛ ñakʊyɪ nɛ eyele pɪtɪŋa nɛ ɛtuŋ-ɪ.

29Leevi kɔtɔɔ Yesu kazandʊ ɛ-tɛ. Lambuu mʊyaa sakɪyɛ nɛ ɛyaa lɛlaa paakɔma nɛ pa nɛ wɛ pacaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ. **30**Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñuma pemindiɣ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔɔ nɛ pɔpɔzɪɣ-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ mɪ nɛ lambuu mʊyaa nɛ ɛyaa azaɣa ɪkpɛndɪɣ ɪtɔkɪ nɛ ɪñɔʊ?

31Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Kɔyɛ laɖʊ fɛyɪ wazaɣ nakɛyɛ tɔnʊʊ taa alaafiya tɪnaa, kʊdɔndɪnaa ɛwɛ wazaɣ. **32**Mɔntɔkɔɔ ɛyaa kʊtʊʊzaa yaʊ, ɛlɛ kɪwɛɛkʊm laɖaa mɔnkɔm yaʊ, se papɪsɪnɪ pa-tɪ.

Pɔpɔzɪ Yesu nɔɔ hɔkʊʊ tɔm

33Pɔpɔzɪ Yesu se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ Farɪsɪ ñuma tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔhɔkɪɣ nɔɔ ɖoŋ ɖoŋ nɛ pɛsɛʊ Ɛsɔ nɛ ña-ñuma ñɛwɛɛ nɛ pɔtɔkɪ nɛ pɔñɔʊ yem?

34Peeye Yesu cosi-wɛ se : Ɩpɪzɪɣ nɛ ɪpɔzɪ walʊ taabalaa se pɔhɔkɪ nɔɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛwɛ pɔ-cɔlɔ yɔ yaa we? **35**Ɛlɛ, pɔkɔŋ lɪzʊʊ walʊ ɛnʊ pɛ- hɛkʊ taa kɪyakɪŋ nɪɪyɪ. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa pakaɣ nɔɔ hɔkʊʊ.

36Eduu-wɛ eduuye naɖɪyɛ se : Nɔɔyʊ ɛɛkpakɪɣ toko kɪfalʊʊ hɔɔlaɣ nɛ ɛtɔnɪ toko kɪbɪnʊʊ. Ye ɛlabɪ mbʊ yɔ, ɛcɪyɪɣ toko kɪfalʊʊ. Piyele hɔɔlaɣ kɪfalaɣ ŋga, kaamʊʊnɪ toko kɪbɪnʊʊ. **37**Nɔɔyʊ eesuu sʊlʊm kɪfam tɔna huyiŋ kɪbɪŋ taa. Ye ɛlabɪ mbʊ yɔ, sʊlʊm yasɪɣ huyiŋ ɛnɪ. Ðɪnɛ lɛ, pelesiɣ huyiŋ ɛnɪ nɛ sʊlʊm ñekpe tataa. **38**Ɛlɛ, posuu sʊlʊm kɪfam tɔna huyiŋ kɪfaŋ taa nɛ sʊlʊm nɛ huyiŋ pɛwɛɛ pa-naalɛ. **39**Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛñɔɔ sʊlʊm kɪbɪm nɛ ɛñɪnɪɣ se ɛñɔɔ kɪfam. Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔtɔŋ se : Kɪbɪm kɪlɪ ɖeu.

6 Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ nakʊyʊ wiye, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔɖɔŋaɣ hayɪm nabʊyʊ taa nɛ pɛɖɛʊ. Poɖu hayɪm mbʊ pɪ-taa tɔɔnaɣ nakɛyɛ, kɛwɛ ɛzɪ mɪsɪ yɔ. Pɛɖɛwaɣ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɛlɪɣ tɔɔnaɣ pee ñʊŋ nɛ ponuutuu nɛ palɪzɪɣ pee nɛ pɔtɔkɪ. **2**Peeye Farɪsɪ ñuma nabɛyɛ pɔzɪ-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪlakɪ mbʊ pʊtɔpɔzɪ se pala kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yɔ?

3Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ɪtakalɪ mbʊ Daaviidi labɪ alɪwaatʊ ndʊ ñɔɔsɪ wɪ ɛ nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, yaa we ? **4**Ɛsʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛkpaɣ kpɔnɔnaa mba paaha Ɛsɔ yɔ nɛ ɛtɔɔ. Ɛha ɖɔɖɔ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ. Ŋgʊ Ɛsɔ layaa ɖeke paaha nʊmɔʊ se pɔtɔɔ-wɛ. **5**Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Ɛyʊ Pɪyalʊ lɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ tʊ ɖɔɖɔ.

6Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ lɛɛkʊ wiye Yesu sʊ Yuda ñuma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ

5.27 Mat. 9.9 Mrk 2.13,14
5.29 Mat. 9.10 Luk 15.1
5.32 Mat. 9.13 1Tim 1.15
5.33 Mat. 9.14 Mrk 2.18
5.36 Mat. 9.16 Mrk 2.21
6.1 Mat. 12.1 Mrk 2.23
6.2 Exo 20.10
6.3 1Sam 21.6
6.4 Lev 24.9
6.6 Mat. 12.9 Mrk 3.1 Luk 13.14; 14.3 Yoh 9.16

kpaaŋ taa nɛ ɛwɪlɪɣ tɔm. Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ ɛ-nɪwaŋ camaa. 7Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma pɔcɔŋaɣnɪ Yesu se pana se ɛlakɪ nɛ abalʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ cɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yaa ɛɛlakɪ. Pañʊnaɣ se pana mbʊ paawaana nɛ pakʊyɪ ɛ-yɔɔ yɔ. 8Ɛlɛ Yesu kaatɪlɪ ndʊ pamaɣzaɣ yɔ. Peeye eheyi abalʊ weyi e-nesi camaa yɔ se : Kʊyɪ nɛ ŋsɪŋ ɛyaa hɛkʊ taa. Ɛlɛ ñakʊyɪ nɛ ɛsɪŋ.

9Ɛlɛ Yesu heyi-wɛ se : Mɔnpɔzʊʊ-mɪ se paha ɛyʊ nʊmɔʊ se ɛla kɪbandʊ yaa kɪtɛkɛdɪtʊ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye, se ɛkʊ ɛyʊ yaa ɛya ɛ-ñʊʊ?

10Yesu cɔnɪ pɛ-ɛsɪndaa nɛ eheyi abalʊ ɛnʊ se : Losi ñe-nesi. Ɛlɛ la mbʊ nɛ sɪpɪsɪ sɪwɛɛ camɪyɛ ɛzɪ leɛsɪ yɔ. 11Peeye paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñʊma pa-taa wɪzaa nɛ pɔyɔɔdʊʊnɪ ɖama se pana mbʊ papɪzɪɣ nɛ pala Yesu yɔ.

Yesu tiyiyaa hiu nɛ naalɛ

12Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa Yesu kpa pʊʊ taa Ɛsɔ sɛʊ. Ɛcaɣ peeye ɖoo pilim nɛ ɛtɪmɪnɪ Ɛsɔ. 13Ɛya ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tɛbɪyɛ tɛɛ nɛ ɛlɪzɪ pa-taa ɛyaa hiu nɛ naalɛ nɛ ɛyaa-wɛ se tiyiyaa. 14Ɛlɪzɪ Siimɔɔ weyi ɛkʊm-ɪ hɪɖɛ se Pɪyɛ yɔ nɛ ɛ-ɖalʊ Andree, Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ, Filiipu nɛ Bartelemii, 15Maatiyee nɛ Tomaasɪ nɛ Alfee pɪyalʊ Yakubu nɛ Siimɔɔ kpeɣtaɣ-tʊ 16nɛ Yakubu pɪyalʊ Yuudi nɛ Yudaasɪ Iskarɪyɔɔtɪ weyi ɛɖʊzɪ Yesu koyindinaa nesi tɛɛ yɔ.

Wazʊʊ nɛ kpalʊʊ lɔʊ

17Ɛ nɛ wɛ palɪnɪ pʊʊtaa nɛ petiki lɛ, patalɪ ɖendɛ pɪwɛ lantam yɔ nɛ pasɪŋ. Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa sakɪyɛ kɛwɛ peeye. Samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kɛwɛ peeye ɖɔdɔ. Samaɣ ŋga, kaalɪnɪ Yudee egeetiye hɔɔlɪŋ tɪŋa taa nɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ tɛtʊ ndʊ tɪwɛ teŋgu nɔɔ Tiiri nɛ Sidɔɔ pɔ-hɔɔlɪŋ taa yɔ, tɪ-taa. Pɔkɔma se pewelesini-i nɛ ɛla nɛ pa-kʊdɔmɪŋ waa. 18Ɛlaba nɛ mba kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ cɛyaɣ -wɛ yɔ, pɔ-yɔɔ cɛ. 19Samaɣ tɪŋa ñʊnaɣ se kotʊkuni-i mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖoŋ nɪɪyɪ lɪɣaɣnɪ ɛ-taa nɛ ɛlakɪ nɛ ka-tɪŋa payɪ kɔ-yɔɔ cɛkɪ.

20Ɛcɔnɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ ɛtɔ se :

Kʊñɔndɪnaa mɪ, ihiɣ mɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɪtɪnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ.

21Mɪ mba ñɔɔsɪ wɪɣ-mɪ leɛleɛyɔ yɔ, ihiɣ mɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪkɔŋ haɣʊ.

Mɪ mba iwiɣ leɛleɛyɔ yɔ, ihiɣ mɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪkɔŋ woŋuu.

22Ihiɣ mɪ-tɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛyaa paɖɪɣ-mɪ nɛ pɔɖɔnʊʊ-mɪ nɛ patʊʊ-mɪ nɛ pɛwɛɛkɪɣ mɪ-hɪɖɛ Ɛyʊ Pɪyalʊ yɔɔ yɔ.

23Mɪ-taa ɛhʊlʊmɪ puwiye ndɪ nɛ umɛyɪ amaya mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɪ-kɪhɛyʊʊ kaɣ ɖɔʊ ɛsɔdaa. Mbʊ ɖɔdɔ pɔ-cɔzɔnaa nazɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa.

24Ñɪmtɪnaa mɪ, pʊtɔɔ-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɛtɛm mɪ-laŋa hɛzʊʊ.

25Mba mɪ ɪhaɣ yɔ, pʊtɔɔ-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñɔɔsɪ kɔŋ-mɪ wɪʊ.

6.12 Mat. 14.23
6.13 Mat. 10.1
6.14 Yoh 1.42
6.16 Yud 1.1
6.17 Mat. 4.25 Mrk 3.7
6.19 Mat. 14.36 Mrk 3.10
6.20 Mat. 5.3; 11.5 Yak 2.5
6.21 Eza 61.3 Mat. 5.4,6
6.22 Mat. 5.11 1Pɪ 2.19 Yoh 16.2
6.23 Tʊma 5.41; 7.51 Kol 1.24
6.24 Amɔ 6.1 Yak 5.1
6.25 Eza 65.13 Adu 14.13

Mba mɪ iwoŋuu lɛɛlɛɛyɔ yɔ, pʊtɔɔ-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪkɔŋ wiluu nɛ ipeendi.

26Pʊtɔɔ-mɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛyaa yɪɣyɪɣ-mɪ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ pɔ-cɔzɔnaa kalabɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa pɔpɔtɪnaa.

ʟsɔɔlɪ mi-koyindinaa

27Mba mɪ iwelesiɣ yɔ, meheyiɣ-mɪ se : ʟsɔɔlɪ mi-koyindinaa. ʟla kɪbandʊ mba pɔtɔsɔɔlɪ-mɪ yɔ. **28**ʟwazɪ mba pɔlɔʊ mɪ-yɔɔ nɔɔ kɪdɛkɛdaɣ yɔ. ʟtʊmɪnɪ Ɛsɔ mba panazɪɣ-mɪ yɔ, pɔ-yɔɔ. **29**Weyi ɛcɛkɪ ña-lɪkpaɣ zaɣ kadaŋa yɔ, tɛzɪ-ɪ lɛɛka cɛlʊʊ. Weyi ɛmʊʊ ño-toko sʊsɔʊ yɔ, taaɖaŋ-ɪ se ɛkpaɣ cikpeluu. **30**Ha ɛyaa mba pa-tɪŋa payɪ pasʊlʊmʊʊ-ŋ pʊyʊ yɔ. Ye nɔɔyʊ ɛkpaɣ ña-pʊyʊ yɔ, taapɔzɪ-ɪ. **31**Mbʊ ɪñɪnɪɣ se ɛyaa ɛlabɪ-mɪ yɔ, ɪlabɪ-wɛ ɖɔɖɔ mbʊ ɖeyi ɖeyi.

32Ye mba pɔsɔɔlɪ-mɪ yɔ, mba ɪsɔɔlʊʊ lɛ, kɪhɛyʊʊ ŋgʊ ɪwɛɣna yɔ? Ɛyaa azaɣa ɖɔɖɔ sɔɔlɪ mba pɔsɔɔlɪ-wɛ yɔ. **33**Ye ɪlakɪ kɪbandʊ mba palakɪ-mɪ kɪbandʊ yɔ lɛ, kɪhɛyʊʊ ŋgʊ ɪwɛɣna yɔ? Ɛyaa azaɣa lakɪ mbʊ ɖɔɖɔ. **34**Ye ɪkɪndɪɣ nɛ ɪɖaŋɪɣ se paahɛyɪ-mɪ yɔ, kɪhɛyʊʊ ŋgʊ ɪtasɪ wɛnaʊ yɔ? Ɛyaa azaɣa ɖɔɖɔ kɪndɪɣ lɛlaa se paahɛyɪ-wɛ mbʊ pakɪndaa yɔ. **35**Ɛlɛ, ɪsɔɔlɪ mi-koyindinaa nɛ ɪla kɪbandʊ. ʟkɪndɪ nɛ ɪtaataɣ liu se paahɛyɪ-mɪ. Peeye mɪ-kɪhɛyʊʊ ɖɔʊ nɛ ɪkɛ Caa Piyuu piya mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛlakɪ ɖeu kʊcɔkpalɪyaa nɛ kañadɪnaa. **36**ʟna ɛyaa pʊtɔdɪyɛ ɛzɪ mɪ-Caa naɣʊ ɛyaa pʊtɔdɪyɛ yɔ.

6.26 Yoh 15.19 1Yoh 4.5
6.27 Adu 25.21 Room 12.20
6.28 Luk 23.34 Tʊma 7.60
6.29 Mat. 5.39 1Kɔr 6.7
6.30 Way 15.7 Adu 21.26
6.31 Mat. 7.12
6.32 Mat. 5.46
6.34 Mat. 5.42
6.35 Keɣ 37.26 Mat. 5.45
6.36 Mat. 5.48
6.37 Mat. 7.1
6.38 Mrk 4.24 Yak 2.13
6.39 Mat. 15.14
6.40 Mat. 10.24 Yoh 13.16; 15.20
6.41 Mat. 7.3
6.42 Adu 18.17
6.43 Mat. 7.16,17
6.44 Mat. 12.33

ʟtaahʊʊnɪ lɛlaa tɔm

37ʟtaahʊʊnɪ nɔɔyʊ tɔm nɛ pataahʊʊnɪ-mɪ ɖɔɖɔ. ʟtaakʊ nɔɔyʊ tɔm nɛ pataakʊ mɪ-ñɪndʊ ɖɔɖɔ. Ikpeɣ lɛlaa pa-kɪwɛɛkɪm nɛ pekpeɣ-mɪ mɪ-ñɪmbʊ. **38**ʟha nɛ paha-mɪ. Pamaɣzʊʊ camɪyɛ, petiti, peciɣdi, pusu nɛ pɪwadɪ nɛ paha-mɪ. Mbʊ ɪmaɣzʊʊnɪ lɛlaa yɔ, mbʊ pamaɣzʊʊnɪ-mɪ ɖɔɖɔ.

39Eduu-wɛ eduuye se : Yʊlʊm pɪzɪɣ nɛ ɛhɔ lɛlʊ na? Pa-naalɛ paatɔlʊʊ pɔʊ taa yaa we? **40**Tɔmkpɛlɪkɪyʊ takpaɖɪ ɛ-wɪlɪyʊ. Ɛlɛ tɔmkpɛlɪkɪyʊ weyi pawɪlɪ-ɪ camɪyɛ yɔ, ɛwɛɣ ɛzɪ ɛ-wɪlɪyʊ yɔ.

41Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋcɔnɪ kemaɣ ŋga kɛwɛ ñɛ-ɛgbaɣdʊ ɛzɪyɛ taa yɔ nɛ ŋŋnaɣ ɖɛekukulaɣ ŋga kɛwɛ ñɛ-ɛzɪyɛ taa yɔ? **42**Ɛzɪma ŋpɪzɪɣ nɛ ŋheyi ñɛ-ɛgbaɣdʊ se : Mɛ-ɛgbaɣdʊ, yele nɛ malɪzɪ ñɛ-ɛzɪyɛ taa kemaɣ ŋga yɔ? Ŋŋnaɣ ɖɛɣkukulaɣ ñɛ-ɛzɪyɛ taa yaa we? Pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ tʊ ña, calɪ ɖɛɣkukulaɣ ŋga kɛwɛ ñɛ-ɛzɪyɛ taa yɔ lɪzʊʊ. Peeye lɛ, ŋnaɣ kpayɪ kpayɪ nɛ ŋpɪzɪ nɛ ŋlɪzɪ kemaɣ ŋga kɛwɛ ñɛ-ɛgbaɣdʊ ɛzɪyɛ taa yɔ.

Tɪʊ nɛ ki-pee

43Tɪʊ kɪbaŋgʊ ɛɛlʊlʊʊ pee kɪdɛkɛdɛɛ. Tɪʊ kɪdɛkɛdʊʊ ñaalʊlʊʊ pee kɪbana. **44**Pasɪŋ paa tɪʊ ŋgʊ nɛ ki-pee. Pokoyuu hiwee kpansɔɔ yɔɔ yaa we?

Pokoyuu leemiŋ cɔkɪyɛ yɔɔ ya we? 45Ɛyu kɪbanu lɪzuu puyu kɪbanu nɛ ɛ-laŋɪyɛ kɪbandɛ koozaɣ taa. Ɛyu kɪtɛkɛduu lɪzuu puyu kɪtɛkɛduu nɛ ɛ-laŋɪyɛ kɪtɛkɛdɪyɛ koozaɣ taa. Ndu tisu ɛyu laŋɪyɛ taa yɔ, ndu lɪunɪ nɛ ɛ-nɔɔ.

Lɔŋsɪndu nɛ kɪmɛlɛŋ po-kuduyiŋ mau tɔm

46Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪyaɣ-m se Kɪbaɣlu, Kɪbaɣlu nɛ ɪlakɪ ndu mɔyɔɔduu yɔ? 47Weyi ɛkɔŋ mɔ-cɔlɔ nɛ ɛnɪɣ mɔn-tɔm nɛ ɛdɔŋ tɪ-yɔɔ yɔ, mawɪlɪɣ-mɪ ɛyu weyi ɛnɪɣzɪnaa yɔ. 48Ɛwɛ ɛzɪ weyi ɛma kuduyuu nakuyu yɔ. Puco nɛ ɛma-ku lɛ, ehuyaa nɛ pilim nɛ ɛsu tikidɛ ɛwaɣ yɔɔ. Pɔɔ taa lum wadaa lɛ, pikpemni dɔŋ nɛ pɪfalɪ kuduyuu ŋgu kɪ-yɔɔ. Ɛlɛ kɪtañamsɪ mbu puyɔɔ yɔ, pama-ku ɛwaɣ yɔɔ. 49Weyi ɛnɪɣ mɔn-tɔm nɛ ɛɛdɔŋ tɪ-yɔɔ yɔ, ɛlɛ ñɛwɛ ɛzɪ weyi ɛmaɣ kuduyuu tataa yem yɔ. Lum tɪɪfalɪɣ ku-yɔɔ lɛ, kɪtɔlɪ nɛ kɪpɪsɪ ŋcɛyɛ sɔsɔdɛ.

Sɔɔja sɔsɔ nɔɔyu lidau

7 Yesu tɛm samaɣ heyuu ndu ɛkɛwɛna se eheyi-kɛ yɔ lɛ, ɛsuu Kapɛrnayum tɛtu taa. 2Roomɪ sɔɔja weyi ɛcɔŋnɪ sɔɔjanaa mɪnuu yɔɔ yɔ, ɛkɛwɛnɪ yom nɔɔyu nɛ pɪwɪɣ-ɪ sum yɔɔ sum yɔɔ. Ɛkɔsɔɔlɪ e-yom ɛnu siŋŋ. 3Ɛnɪ pɔyɔɔdɪ Yesu tɔm lɛ, etiyi Yuda ñuma kɪbuma Yesu cɔlɔ se pɔpɔzɪ-ɪ nɛ ewolo nɛ ɛla nɛ e-yom yɔɔ cɛ. 4Paba talɪ Yesu cɔlɔ lɛ, pewiini-i cɔɔɔ se : Sɔɔja sɔsɔ ɛnu ɛmunaa se ŋlabɪ-ɪ mbu. 5Ɛsɔɔlɪ ɖa Yuda ñuma nɛ ɛ-maɣmaɣ ɛma-ɖu Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ. 6Yesu nɪ mbu lɛ, ɛkuyɪ ɛ nɛ wɛ pɛdɛɛ.

Ɛñɔtɪnɪ ɖɪɣa lɛ, sɔɔja sɔsɔ ɛnu etiyi ɛ-taabalaa se peheyi-i se : Kɪbaɣlu, taacɛyɪ ña-tɪ mbu puyɔɔ yɔ, mantumuna se ŋsuu mon-cokiye tɛɛ. 7Puyɔɔ yɔɔ, mantakatɪ se mɔnkɔɔ ñɔ-cɔlɔ. Ɛlɛ yɔɔdɪ tɔm piye nɛ mo-yom yɔɔ cɛ. 8Ma ɖɔdɔ mɛwɛnɪ ma-ñuu yɔɔ ñuma nɛ sɔɔjanaa wɛɛ mɛn-tɛɛ. Meheyiɣ nɔɔyu se : Wolo!nɛ ewolo. Meheyi lɛlu se : Kɔɔ! nɛ ɛkɔɔ. Meheyiɣ mo-yom se : La punɛ! nɛ ɛla.

9Yesu nɪ tɔm ndu lɛ, pɪdɪɣ zɪ-ɪ. Peeye ɛpɪsɪnɪ samaɣ ŋga katɪŋaɣ ɛ-wayɪ yɔ, kɔ-yɔɔ nɛ ɛtɔ se : Meheyiɣ-mɪ se, mantana lidau sɔsɔu kunɛ kɪ-ɖaɣu Izrɛɛlɪ ñuma maɣmaɣ hɛku taa. 10Sɔɔja sɔsɔ ɛnu eetiyi ɛyaa mba yɔ, papɪsɪ ɖɪɣa nɛ pamaɣnɪ yom weyi pɪwɪɣaɣ-ɪ yɔ nɛ alaafɪya.

Yesu fezuu lelu nɔɔyu pɪyalu nɛ sɪdaa taa

11Yesu wobi tɛu kifemuu tɛtu natuyu taa payaɣ-tu se Nayiinɪ. Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa sakɪyɛ nɛ samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ patɪŋaɣ ɛ-wayɪ. 12Ɛñɔtaɣnɪ tɛtu ndu tɪ-nɔnɔɔ lɛ, ɛkatɪ ɛyaa pasɪɣlɪ sɪdu nɔɔyu nɛ powokini pim. Ɛɛkɛ lelu nɔɔyu pɪyalu ɛgbamɪyɛ. Tɛtu ndu tɪ-taa samaɣ sɔsɔɔ

6.45 Mat. 12.34,35
6.46 Mal 1.6 Mat. 25.11 Luk 13.25
6.47 Mat. 7.24
7.1 Mat. 8.5

nakɛyɛ sıɣaɣ lelu ɛnʊ. 13Kıbaɣ lʊ na-ı lɛ, ɛ-tɔm labı-ı pʊtɔdıyɛ nɛ eheyi-i se : Taawii.

14Ɛn̄ɔtını ɛyaa nɛ etukini kpatıya. Mba paasıɣlı sıdʊ ɛnʊ yɔ, pasıŋ. Peeye Yesu tɔm se : Evebu n̄a, meheyiɣ-ŋ se ŋkʊyı. 15Sıdʊ kʊyı nɛ ɛcaɣ nɛ ɛpazı yɔɔdʊʊ. Yesu cɛlı-ı e-ɖoo.

16Sɔɔndʊ kpa ɛyaa tıŋa. Pasaŋaɣ Ɛsɔ nɛ pɔtɔŋ se : Ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊ sɔsɔ nɔɔyʊ lı ɖɛ-hɛkʊ taa. Ɛsɔ wili ɛ-samaɣ yɔɔ. 17Pɛkɛdı mbʊ mbʊ ɛlabı Yudee egeetiye tıŋa nɛ hɔɔlıŋ lɛɛŋ taa yɔ.

Yesu yɔɔdʊʊ mıısʊʊ sɔnzı laɖʊ Yohanɛɛsı tɔm

18Yohanɛɛsı tɔmkpɛlıkıyaa woba nɛ pɛkɛdı-ı pıtıŋa payı. 19Peeye Yohanɛɛsı ya ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa taa naalɛ nɛ etiyi-wɛ Yesu cɔlɔ. Pɔpɔzı-ı se : N̄a lɛ weyi ɛkɔŋ yɔ yaa pʊwɛɛ se ɖıɖaŋ lɛlʊ?

20Ɛyaa mba patalı Yesu cɔlɔ lɛ, peheyi-i se : Mıısʊʊ sɔnzı laɖʊ Yohanɛɛsı tiyini-ɖʊ se ɖıpɔzı-ŋ se : N̄a lɛ weyi ɛkɔŋ yɔ yaa pʊwɛɛ se ɖıɖaŋ lɛlʊ?

21Alıwaatʊ ndʊ tı-yɔɔ, Yesu laba nɛ ɛyaa sakıyɛ mba paawɛnı kʊdɔmıŋ nɛ kalıkalıtʊ nɛ aleewaa yɔ, pɔ-yɔɔ cɛ. Ɛlaba nɛ yʊlʊmaa sakıyɛ na ɖɔɖɔ. 22Yesu cosi-wɛ se : Iwolo nɛ ıkɛdı Yohanɛɛsı mbʊ ınawa nɛ ınıı yɔ. Yʊlʊmaa naɣ nɛ talatınaa ɖɔŋ. Canası yɔɔ cɛba nɛ sıwɛɛ cıɖı cıɖı nɛ ndamaa nıɣ. Sıɖaa feŋ, posuzi Tɔm Kıbandʊ kʊn̄ɔndınaa. 23Ɛyʊ weyi ɛɛlɔʊ liu mɔ-yɔɔ yɔ, ehiɣ ɛ-tı.

24Mba Yohanɛɛsı ketiyaa yɔ, pɛɖɛwa lɛ, Yesu pazı samaɣ yɔɔdınaʊ Yohanɛɛsı yɔɔ nɛ ɛtɔŋ se : Ɛbɛ iwoba naʊ lakʊ taa? Loku ŋgʊ heɣlim makı nɛ pıcɔzʊʊ-kʊ yem yɔ yaa we? 25Ɛbɛ iwoba naʊ lakʊ taa ? Ɛyʊ weyi esu n̄ıɣlım wondu yɔ yaa we? lcɔnı ına, mba posuu n̄ıɣlım wondu nɛ pacakı wezuu n̄um taa yɔ, pɛwɛ awii ɖısı taa. 26Ɛlɛ ɛbɛ iwoba nɛ ına? Ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊ na? Ɛɛɛ, meheyiɣ-mı se, ɛkılı ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊ. 27Ɛ-yɔɔ pamawa se :

Welesi, mentiyiɣ men-tiyiyu
nɛ ɛɖɛ-ŋ nɔɔ.
Ɛkaɣ nʊmɔʊ n̄ɔɔzʊʊ n̄ɛ-ɛsındaa.

28Meheyiɣ-mı se ɖooo yɔ, patılılıda nɔɔyʊ nɛ ɛkpadı Mıısʊʊ sɔnzı laɖʊ Yohanɛɛsı ɛnʊ. Ŋgʊ, weyi ɛkɔzı Ɛsɔ kewiyaɣ taa yɔ, ɛlɛ n̄akpadı-ı.

29Samaɣ tıŋa nɛ lambuu mʊyaa mba Yohanɛɛsı kalabı-wɛ lım mıısʊʊ sɔnzı yɔ, panıwa nɛ pɔtɔ se Ɛsɔ tʊʊzaa. 30Ɛlɛ Farısı n̄ıma nɛ paɣtʊ wılıyaa n̄ekizi se Yohanɛɛsı ɛtaalabı-wɛ lım mıısʊʊ sɔnzı. Mbʊ pawılınaa se pekizi mbʊ Ɛsɔ n̄ınaɣnı-wɛ yɔ.

31Anı mankpakıɣ nɛ mɛnkɛdını alıwaatʊ tʊnɛ tı-taa ɛyaa? Anı panıɣzınaa? 32Panıɣ zını piya nzı sıcaɣ kacaɣ taa nɛ sıyɔɔdʊʊnı ɖama nɛ sıtɔŋ se :

Ðıya hılaɣ ɛlɛ, ıtapaa.

7.14 Tʊma 9.40 Room 4.17
7.16 Luk 1.65,68 Yoh 6.14
7.18 Mat. 11.2
7.22 Mat. 11.4 Eza 35.5 Luk 4.18
7.24 Mat. 11.7
7.27 Mal 3.1
7.29 Mat. 3.5 Luk 3.12
7.30 Tʊma 20.27
7.31 Mat. 11.16

Ðite kʊñɔŋ wondu nɛ ekizi wiluu.

33Mɪɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ kɔma, ɛɛtɔkɪ kpɔnɔ nɛ ɛɛñɔʊ sʊlʊm. Ɩtɔŋ se : Ɛwɛnɪ eleeu. **34**Ɛyʊ Pɪyalʊ kɔma nɛ ɛtɔkɪ nɛ ɛñɔʊ. Ɩtɔŋ se : Ɩna! Ɛyʊ ɛnɛ, ɛmaɣzɪɣ tɔɔʊ nɛ ñɔʊ pɔ-yɔɔ ɖeke. Ɛkɛ lambuu mʊyaa nɛ ɛyaa azaɣa taabalʊ. **35**Ɛlɛ lɔŋsɪnɖɛ piya tɪŋa wɪlɪɣ se lɔŋsɪnɖɛ tʊʊzaa.

Halʊ nɔɔyʊ pɪyɪɣ num Yesu nɪŋgbanzɪ yɔɔ

36Farɪsɪ tʊ nɔɔyʊ ya Yesu se ewolo ɛ-tɛ nɛ ɛ nɛ-ɪ pɔtɔɔ tɔɔnaɣ. Yesu wolo Farɪsɪ-tʊ ɛnʊ ɛ-ɖɪɣa taa nɛ ɛ nɛ-ɪ pɛwɛɛ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ. **37**Halʊ ɛzaɣʊ nɔɔyʊ weyi ɛkɛwɛ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa yɔ, ɛkanɪwa se Yesu tɔkaɣ tɔɔnaɣ Farɪsɪ-tʊ nɔɔyʊ tɛ. Peeye ɛɖɔkɪ tilaaɖɪ fiɣa kʊhʊlʊmaɣ ŋga kɛwɛ liidiye nɛ kañɪlɪzʊʊ yɔ, nɛ ewolo. **38**Ɛtalaa lɛ, ɛsɪŋ ɛ-wayɪ ɛ-nɪŋgbanzɪ cɔlɔ nɛ ɛpazɪ wiluu nɛ ɛ-ɛzɪtɛɣlʊm tiki Yesu nɪŋgbanzɪ yɔɔ. Ɛhɛzaɣ sɪ-yɔɔ nɛ ɛ-ñʊʊ taa ñɔsɪ nɛ ɛmʊzʊʊ-sɪ nɛ ɛpɪyɪɣ sɪ-yɔɔ tɪlaaɖɪ.

39Farɪsɪ tʊ weyi ɛɛya Yesu yɔ, ɛna mbʊ lɛ, ɛyɔɔdɪ ɛ-taa e-ɖeke se : Ye ɛyʊ ɛnɛ ɛɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ yɔ, ɛɛna mbʊ halʊ weyi etukuuni-i yɔ, ɛkɛnaa yɔ. Ɛɛnawa se ɛkɛ halʊ ɛzaɣʊ.

40Yesu cosi-i se : Siimɔɔ, mɛwɛnɪ natʊyʊ se meheyi-ŋ.

Peeye eheyi-i se : Wɪlɪyʊ, yɔɔdɪ.

41Ɛyaa naalɛ kakɪndɪ liidiye kɪndɪyʊ nɔɔyʊ cɔlɔ. Nɔɔyʊ kakɪndɪ liidiye pɔɔyɪsɪ taŋga nɛ lɛlʊ nɪɪnʊwa. **42**Pa-naalɛ pɛfɛyɪnɪ se pɛhɛyɪ lɛ, kɪndɪyʊ kpeɣ-wɛ. Heyi-m nɛ manɪɪ se pa-naalɛ pa-taa lɛ, akɪlɪɣ-ɪ sɔɔlʊʊ?

43Siimɔɔ cosi nɛ ɛtɔŋ se : Mamaɣzʊʊ se weyi ekpeɣ-i liidiye ndɪ ɖɪkɪlɪ ɖɔʊ yɔ.

Yesu heyi-i se : Ŋhʊ tɔm camɪyɛ.

44Peeye Yesu pɪsɪnɪ halʊ yɔɔ nɛ eheyi Siimɔɔ se : Ŋnaɣ halʊ ɛnɛ? Mansʊ ña-ɖɪɣa taa. Ŋtaha-m lʊm se mɔnkɔ ma-nɪŋgbanzɪ ɛlɛ, halʊ ɛnɛ ɛñalɪ-sɪ nɛ ɛ-ɛzɪtɛɣlʊm nɛ ɛhɛzɪ sɪ-yɔɔ nɛ ɛ-ñɔsɪ. **45**Ŋtamʊzɪ ma-lɪkpaɣzaɣ yɔɔ. Ðooo mansʊʊ cɪnɛ yɔ, halʊ ɛnɛ eteyele man-nɪngbanzɪ yɔɔ mʊzʊʊ. **46**Ŋtɪpɪyɪ ma-ñʊʊ taa num. Ɛlɛ halʊ ɛnɛ ɛpɪyɪ ma-nɪŋgbanzɪ yɔɔ tɪlaaɖɪ. **47**Pʊyɔɔ yɔɔ meheyiɣ -mɪ se : Sɔɔlʊm sɔsɔm tʊmɪyɛ ndɪ ɛlaba yɔ, ɖɪwɪlɪɣ se pɛtɛm-ɪ kpeɣʊ ɛ-kɪwɛɛkʊm sakɪyɛ mbʊ ɛlaba yɔ. Ɛyʊ weyi Ɛsɔ kpeɣ-i pazɪ yɔ, ɛsɔɔlʊʊ pazɪ.

48Yesu heyi halʊ ɛnʊ se : Menkpeɣ-ŋ ña-kɪwɛɛkʊm.

49Ɛyaa mba ɛ nɛ wɛ paacaɣ aɣ nɛ pɔtɔkɪ yɔ, papazɪ yɔɔdʊʊ pa-taa pe-ɖeke se : Anɪ lɛ ɛnɛ nɛ ɛkatɪɣ ekpeɣʊ ɛyaa pa-kɪwɛɛkʊm maɣmaɣ ?

50Eheyi halʊ ɛnʊ se : Ñe-lidaʊ yabɪ ña-ñʊʊ. Ðɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa.

7.33 Mat. 3.4 Mrk 1.6 Luk 1.15
7.35 Mat. 11.19
7.36 Mat. 26.6 Mrk 14.3 Yoh 11.2
7.39 Luk 15.2
7.41 Mat. 18.28
7.46 Keɣ 23.5
7.47 1Tim 1.14
7.48 Mat. 9.2 Mrk 2.5
7.49 Mat. 9.3 Mrk 2.7
7.50 Mat. 9.22 Tʊma 15.33

Ðomaɣ ɖuyu eduuye

8 Pʋwayɪ Yesu cɔwaɣ tɛtʋ ndɪ ndɪ nɛ kookasɪ pa-taa nɛ esuzuu Ɛsɔ Tɔm Kɪbandʋ. E-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ mba paasɪɣaɣ-ɪ. **2**Halaa nabɛyɛ sɪɣ aɣ-ɪ ɖɔɖɔ. Yesu koholi halaa mba kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nesi tɛɛ nɛ ɛla nɛ pa-kʋdɔmʉ waa. Pa-taa lɛlʋ yɔ Maarɪ Magdala tʋ weyi ɛ-taa Yesu kɔɖɔɔnɪ Aleewaa lʋbɛ yɔ. **3**Yoana nɛ Suzaana nɛ halaa lɛlaa sakɪyɛ paawɛ ɖɔɖɔ mba pasɪɣaɣ Yesu yɔ, pa-taa. Yoana ɛɛkɛ Kuzaa weyi ɛcɔŋnɪ Eroodi ñum yɔɔ yɔ, ɛ-halʋ. Halaa mba, pakpakaɣ pa-ñum nɛ pasʉŋnɪ Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪyaa.

4Ɛyaa samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kalɪnɪ tɛtʋ tɪŋa taa nɛ kekpeɣli ɛ-cɔlɔ. Yesu tuu-wɛ eduuye. **5**Ɛtɔm se : Ðuyu nɔɔyʋ lɪnɪ mbʋ ɖomaɣ. Ɛmɪzaɣ tɔɔnaɣ pee lɛ, naayɛ tɔlɪ nʋmɔʋ nɔɔ. Ɛyaa fɛyɪ a-yɔɔ nɛ ɛsɔdaa sumasɪ tii nɛ sɪtɔɔ-yɛ. **6**Pee lɛɛna tɔlɪ ɛwaɣ yɔɔ. Pɪñɔwa lɛ, pɪwɪlɪ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, niŋkaɣ fɛyɪ tataa. **7**Pee lɛɛna tɔlɪ kpaŋsɔɔ taa. Kpaŋsɔɔ ñɔ nɛ alɛɣtɪ-yɛ. **8**Pee lɛɛna ñɔtɔlɪ tɛtʋ kɪbandʋ taa, alɛ ñɔ nɛ pɪpaɣlɪ tɪŋ nɛ ɛlʋlɪ pee. Paa tɪʋ ŋgʋ kɪlʋlɪ pee mɪnʋʋ.

Ɛtɛm yɔɔdʋʋ mbʋ lɛ, eholi nɛ ɛtɔŋ se : Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ se ɛnɪɣ yɔ, ɛnɪɪ.

9Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔzɪ-ɪ se : Eduuye ndɪ ɖɪ-tɔbʋʋ se we? **10**Peeye Yesu tɔm se : Paha-mɪ se ɪtɪlɪ Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm ndʋ tɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. Piyele lɛlaa yɔ, aduwa potuki-wɛ. Pʋwɛ mbʋ se

alɪwaatʋ ndʋ pɔcɔŋna yɔ,
paanaɣ.
Alɪwaatʋ ndʋ pewelesiɣ yɔ,
paanɪɣ pɪ-tɔbʋʋ.

11Eduuye ndɪ ɖɪ-tɔbʋʋ yɔ : Ðomaɣ lɛ ɛsɔtɔm. **12**Mba pɛwɛ nʋmɔʋ nɔɔ yɔ, mba lɛ ɛyaa mba panɪɣ nɛ eleeu kɔŋ nɛ ɛlɪzɪɣ tɔm ndʋ pa-laŋa taa yɔ. Ɛlakɪ mbʋ se pataapɪzɪ nɛ petisi nɛ Ɛsɔ ya pa-ñʋʋ. **13**Wena atɔlɪ ɛwaɣ yɔɔ yɔ lɛ ɛyaa mba panɪɣ tɔm nɛ pamʋ-tʋ nɛ laŋhʋlʋmɪyɛ yɔ. Ɛlɛ, patɪka hosi. Petisiɣ tɔm ndʋ alɪwaatʋ pazɪ yem. Takɪm nabʋyʋ talɪɣ-wɛ lɛ, pɔlɔ lidaʋ. **14**Pee wena atɔlɪ kpaŋsɔɔ taa yɔ lɛ ɛyaa mba panɪɣ tɔm ɛlɛ, wezuu kʋnɛ kʋ-yɔɔ nɪɣzʋʋ nɛ ñɪm nɛ sɔɔlɪm ndɪ ndɪ pɛlɛɣtɪ tɔm ndʋ nɛ tɪɪpɪzɪɣ se tɪlʋlɪ pee kɪpɪwa. **15**Pee wena atɔlɪ tɛtʋ kɪbandʋ taa yɔ lɛ ɛyaa mba pɛwɛnɪ laŋɪyɛ kɪbanɖɛ nɛ siɣsiɣ yɔ. Panɪɣ tɔm lɛ, pañaɣ pana nɛ pɔɖɔkɪ-tʋ nɛ palʋlɪ pee.

Kanɖʋ nɛ kɪ-ɖɪsɪyɛ

16Nɔɔyʋ ɛɛsɔkɪ kanɖʋ nɛ ɛpam-kʋ ñanaɣ tɛɛ yaa ɛsʋzɪ-kʋ ɛ-kaɖʋ tɛɛ, ɛlɛ ɛsɪɣ-kʋ ki-tilimiye yɔɔ se kɪna mba pasʋʋ ɖɪya taa yɔ. **17**Mbʋ pɪtɪŋa payɪ pʋwɛ ɛyaa mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, pɔkɔŋ pʋ-yɔɔ kuluu nɛ mbʋ ɛyaa ɛɛsɪŋ yɔ, pɔkɔŋnɪ-pʋ ñalʋmɪyɛ taa nɛ paa weyi ɛna. **18**Ɩkpa mɪ-tɪ nɛ

8.2 Mrk 16.9 Mrk 16.9
8.4 Mat. 13.2 Mrk 4.1
8.9 Mat. 13.10 Mrk 4.10
8.10 Eza 6.9 Mrk 4.12
8.11 Mat. 13.18 Mrk 4.14
8.16 Mat. 5.15 Luk 11.33
8.17 Mat. 10.26 Luk 12.2
8.18 Mat. 25.29 Luk 19.26

ɛzɪma mbʊ ɪnɪɣ yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pahaɣ weyi ɛwɛna yɔ. Weyi ɛlɛ ñɛfɛyɪna pʊyʊ yɔ, pamʊʊ pɪkpɛndɪnɪ mbʊ ɛmaɣzʊʊ se ɛwɛna yɔ.

Yesu neyaa nɛ e-ɖoo

8.19 Mat. 12.46 Mrk 3.31

19Yesu ɖoo nɛ e-neyaa abalɪñɪma pɔkɔma. Ɛyaa samaɣ yɔɔ lɛ, patapɪzɪɣ se pɔ̃ɔ̃tɪnɪ-ɪ. **20**Peeye peheyi-i se : Ño-ɖoo nɛ ñe-neyaa abalɪñɪma pɛwɛ awayɪ nɛ pañɪnɪɣ se pana-ŋ.

8.22 Mat. 8.23 Mrk 4.35

21Ɛlɛ Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Mon-ɖoo nɛ me-neyaa lɛ mba panɪɣ Ɛsɔ tɔm nɛ pɔɖɔŋ tɪ-yɔɔ yɔ.

Yesu hɛzʊʊ heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ

22Kɪyakʊ nakʊyʊ Yesu kpa kpɪyʊʊ nakʊyʊ taa. Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kɛwɛ ɛ-cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se : Ðɪtɛzɪ lɪŋgamʊʊ kidiilɪŋ lɛɛkʊ yɔɔ. Peeye pɛɖɛwa. **23**Pɛtɛzaɣ lɪŋgamʊʊ lɛ, Yesu ɖoo. Heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ pazɪ mabʊ lɪŋgamʊʊ yɔɔ. Lɪm huu nɛ pɪsʊʊ pa-kpɪyʊʊ taa nɛ pɪcaɣ se pɪlabɪ-wɛ asayʊʊ.

24Pɔ̃ɔ̃tɪnɪ Yesu nɛ pefezi-i nɛ pɔtɔŋ se : Wɪlɪyʊ, wɪlɪyʊ, ɖɪsɪkɪ! Peeye ɛkʊyaa nɛ ɛñazɪ heɣlim nɛ lɪm hola. Heɣlim yele mabʊ nɛ pisu ɖiɣɖiɣ. **25**Ɛlɛ ɛpɔzɪ-wɛ se : Mi-lidaʊ wɛ le?

Sɔɔndʊ kakpa-wɛ piŋŋ, pɪɖɪɣzɪ-wɛ nɛ pɔpɔzʊʊ ɖama se : Anɪ lɛ ɛnɛ kpem nɛ ɛñazʊʊ pɪkpɛndɪnɪ heɣlɪm nɛ lɪm hola nɛ piñaŋ-ɪ?

8.26 Mat. 8.28 Mrk 5.1

8.31 Wɪl 20.3

Yesu ɖɔɔnɪ Aleewaa ɛyʊ nɔɔyʊ taa

26Pʊwayɪ lɛ, patalɪ Gadara ñɪma ɛjaɖɛ ndɪ ɖɪpam ɛza nɛ Galilee yɔ, ɖɪ-taa nɛ palɪ kpɪyʊʊ taa nɛ petii. **27**Yesu nɪŋgbanzɪ tɪbɪ tɛtaa lɛ, tɛtʊ taa tʊ nɔɔyʊ kɔɔ nɛ ɛkatɪ-ɪ. Abalʊ ɛnʊ, ɛɛwɛnɪ Aleewaa ɖooo lɔŋ. Ɛtaasuu toko. Ɛtaawɛɛ ɖɪɣa nakɛyɛ taa ɛlɛ, ɛ-ɖɪcaɣyɛ lɛ pɪlaŋ yɔɔ. **28**Ɛna Yesu lɛ, ɛma kubuka nɛ ewolo nɛ ɛtɔlɪ Yesu tɛɛ nɛ ɛyɔɔdɪ ɖoŋ se : Ɛsɔ Caa Piyuu Pɪyalʊ Yesu, ma nɛ-ŋ se we? Mentendi-ŋ se ŋtaaɖʊ-m kʊ̃ɔ̃ŋ. **29**Ɛyɔɔdɪ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yesu holini Kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ se kalɪ abalʊ ɛnʊ ɛ-taa. Kalɪzaɣ ŋga kaawɛɛ nɛ kekpiki-i nɛ pʊkʊyʊʊnɪ-ɪ ɖoo lɔŋ yɔ. Pʊkʊyɪnɪ-ɪ nɛ paa pɔhɔkɪ-ɪ yoŋgbasɪ nɛ paka kpasɪ ɛ-naŋgbanzɪ taa yɔ, ɛpʊʊtʊʊ pɪtɪŋa. Eleeu ɖɔɔnaɣ-ɪ ɖɔɖɔ nɛ ɛsʊzʊʊ-ɪ lakʊ.

30Yesu pɔzɪ-ɪ se : Payaɣ-ŋ se we?

Ecosi se : Ma-hɪɖɛ lɛ You Laɖaa Tikaɣ. Ɛyɔɔdɪ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, aleewaa sakɪyɛ kaasʊnɪ ɛ-taa. **31**Aleewaa wini Yesu cɔɔɔ se ɛtaapaɣ-wɛ se powolo cukaŋ pɔʊ lɔkɔ taa.

32Afanaa tikaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kɛwɛ pʊʊ yɔɔ nɛ kacazɪɣ tɔɔnaɣ. Aleewaa mba, petendi Yesu se ɛha-wɛ nʊmɔʊ nɛ powolo pasʊʊ afanaa mba pa-taa. Peeye Yesu ha-wɛ nʊmɔʊ se powolo nɛ pasʊʊ. **33**Aleewaa mba palʊ

abalʊ ɛnʊ ɛ-taa nɛ powolo nɛ pasʊʊ afanaa mba pa-taa. Peeye Afanaa mba, pesewa nɛ petii pʊʊ nɛ powolo pafalı lıŋgamʊʊ taa nɛ lʊm kpaɣ-wɛ.

34Afanaa yɔɔ cɔnıyaa na mbʊ pıtalı afanaa yɔ lɛ, pese nɛ powolo peheyi tɛtʊ taa ɛyaa nɛ tɛyɛ yɔɔ ñʊma tɔm ndʊ. **35**Paba kʊyı nɛ powolo se pana mbʊ pılaba yɔ. Patalı Yesu cɔlɔ lɛ, pana abalʊ weyi ɛ-taa aleewaa kalıwa yɔ. Abalʊ ɛnʊ ɛ-kpaaŋ cɛba nɛ esuu wondu camıyɛ nɛ ɛcaɣ Yesu nıŋgbanzı tɛɛ. Peeye sɔɔndʊ kpa-wɛ pıŋŋ. **36**Mba paawɛ peeye nɛ pana yɔ, pɛkɛdı-wɛ mbʊ Yesu laba nɛ eholi abalʊ weyi aleewaa kɛwɛ ɛ-taa yɔ. **37**Ɛyaa mba patıŋa payı paawɛ Gerasa ñʊma egeetiye taa yɔ, sɔɔndʊ kpa-wɛ pıŋŋ nɛ pɔpɔzı Yesu se ɛɖɛɛ pɔ-cɔlɔ nɛ eposi ɛ-tı nɛ wɛ. Yesu kpa kpıyʊʊ taa nɛ ɛpısı.

38Abalʊ weyi Yesu koholi-i nɛ Aleewaa nesi tɛɛ yɔ, etendi Yesu se eyele nɛ ɛtıŋ-ı nɛ ɛwɛɛ ɛ-cɔlɔ. Ɛlɛ Yesu ɖɔɔnı-ı. **39**Eheyi-i se : Pısı ña-ɖıɣa taa nɛ ŋkɛdı mbʊ pıtıŋa payı Ɛsɔ labı-ŋ yɔ. Peeye abalʊ ɛnʊ ɛɖɛwa nɛ ɛcɔɔ tɛtʊ taa payı nɛ esuzuu mbʊ pıtıŋa payı Yesu labı-ı yɔ.

Yesu laba nɛ halʊ nɔɔyʊ yɔɔ cɛ nɛ efezi Yayiruusi pɛlɛ nɛ sıɖaa taa

40Yesu pısaa lɛ, samaɣ ŋga ka-tıŋa kaaɖaŋ-ı yɔ, kamʊ-ı. **41**Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛɛ nɛ payaɣ-ı se Yayiruusi. Ɛɛkɛ Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnıyʊ. Ɛtɔlı Yesu nıŋgbanzı tɛɛ nɛ etendi-i se ewolo ɛ-tɛ. **42**Ɛ-ɛgbamıyɛ pɛlɛ weyi ɛɛwɛnı pınzı hiu nɛ naalɛ yɔ, ɛɖiɣni sıbʊ.

Yesu ɖɛwaɣ lɛ, ɛyaa samaɣ ñıkıɣ-ı ceminje. **43**Halʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ calım kpeŋni-i pılabı ɛzı pınzı hiu nɛ naalɛ yɔ. Fɛɖaa kpizi halʊ ɛnʊ e-nesi tɛɛ caɣ caɣ nɛ nɔɔyʊ tapızı nɛ ɛwazı-ı ɛ-kʊdɔŋ. **44**Ɛñɔtını Yesu nɛ wayı nɛ etukini e-toko nɔsı nɛ calım mbʊ pikpeŋaɣnı-ı yɔ, pıtısıŋ.

45Yesu tɔm se : Atukini-m.

Pa-tıŋa pɛkpɛzı se pototukini-i. Pıyɛ nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, pɔtɔ se : Ɛyaa samaɣ kpıtıɣnı-ŋ nɛ pañıkıɣ-ŋ. Ɛzıma ŋpɔzʊʊ se atukini-ŋ?

46Ɛlɛ Yesu tɔ se : Nɔɔyʊ tukini-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, manı ɖoŋ nıyı lını man-taa.

47Halʊ ɛnʊ ɛnawa se ɛɛpızıɣ nɛ ɛmɛlı. Sɔɔndʊ kpa-ı nɛ ewolo nɛ eluŋ ɛ-ɛsındaa. Ɛkɛdı Yesu samaɣ tıŋa ɛsındaa mbʊ pʊyɔɔ etukini-i yɔ. Ɛkɛdı ɖɔɖɔ ɛzıma mbʊ Yesu laba nɛ ɛ-yɔɔ cɛ alıwaatʊ ndʊ tı-yɔɔ yɔ. **48**Yesu heyi-i se : Ðɔkı ñɔ-hɔyɛ mɛn-pɛlɛ, ñe-lidaʊ laba nɛ ñɔ-yɔɔ cɛ. Ðɛɛ laŋhɛzıyɛ taa.

49Yesu yɔɔdaɣ mbʊ lɛ, nɔɔyʊ lını Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnıyʊ ɛnʊ ɛ-tɛ nɛ ɛkɔɔ nɛ eheyi Yayiruusi se : Ñɛ-pɛlɛ sıba.

8.37 Mat. 8.34 Tʊma 16.39 8.38 Mrk 5.18

8.41 Mat. 9.18 Mrk 5.22 8.43 Mat. 9.20 8.46 Mrk 5.30 Luk 6.19 8.49 Mrk 5.35

Taatasɪ wɪlɪyʊ mɪzɪnaʊ ɖɔɖɔ.
50Ɛlɛ Yesu kanɪ-tʊ. Peeye eheyi Yayiruusi se : Sɔɔndʊ ɛtaakpa-ŋ, tisi yem, ñɛ-pɛlɛ yɔɔ cɛkɪ.
51Yesu talɪ ɖɪɣa taa lɛ, ɛtaha nʊmɔʊ nɔɔyʊ se ɛsʊʊ pɪtasɪnɪ Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ nɛ Yakubu nɛ pɪɣa caa nɛ ko-ɖoo pe-ɖeke.
52Ɛyaa tɪŋa wilaɣ nɛ pepeenduu kɔ-yɔɔ. Ɛlɛ Yesu heyi-wɛ se : Itaawii. Katasɪ ɛlɛ, kodɔu kuɖou.
53Panɪ mbʊ lɛ, papazɪ-ɪ woŋuu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paanawa se kasɪba.
54Ɛɖɔɔnɪ-wɛ nɛ palɪ lɛ, ɛɖɔkɪ pɪɣa ŋga ke-nesi taa nɛ eheyi-kɛ ɖoŋ se : Pɪɣa ña, kʊyɪ.
55Ka-kalɪzaɣ pɪsɪ nɛ kasʊʊ ka-taa nɛ katɪkʊyʊʊ. Ɛpɔzɪ-wɛ se paha-kɛ tɔɔnaɣ nɛ kɔtɔɔ.
56Pɪɪɖɪɣzɪ ka-caanaa. Yesu heyi-wɛ se pataaheyi nɔɔyʊ mbʊ pɪlaba yɔ.

Yesu tiyiɣ e-tiyiyaa 12 mba

9 Yesu ya ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ naalɛ mba. Ɛha-wɛ ɖoŋ se pɔɖɔɔnɪ aleewaa tɪŋa nɛ pala nɛ kʊdɔmɪŋ tɪŋa waa.
2Etiyi-wɛ se powolo nɛ posuzi Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm nɛ pala nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ.
3Eheyi-wɛ se : ɩtaaɖɔkɪ pʊyʊ mɪ-nʊmɔʊ wobu taa. ɩtaakpaɣ nʊmɔ-ɖaʊ yaa huyuu yaa tɔɔnaɣ yaa liidiye. ɩtaaɖɔkɪ tokonaa naalɛ.
4ɩsʊ ɖɪɣa nakɛyɛ taa lɛ, ɪcaɣ peeye nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ ɪɖɛɣ yɔ.
5Ye nɔɔyʊ ekizaa se ɛɛmʊʊ-mɪ yɔ, ulɪ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa lɛ, ikpizi mɪ-nɪŋgbanzɪ yɔɔ mʊzʊʊ. Pʊnɛ pɪkaɣ aseɣɖe lɪzʊʊ pɔ-yɔɔ.
6Peeye pakʊyaa nɛ palʊ nɛ pɔcɔʊ haɖaa taa nɛ posuzuu Tɔm Kɪbandʊ nɛ palakɪ paa le nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛkɪ.
7Egeetiye yɔɔ cɔnɪyʊ Eroodi nɪ mbʊ pɪtuŋa payɪ Yesu lakaɣ yɔ lɛ, ɛtaana se ɛmaɣzɪ se we mbʊ pʊyɔɔ yɔ, nabɛyɛ tɔŋaɣ se Yohanɛɛsɪ femni nɛ sɪɖaa taa.
8Lɛlaa ñɔtɔŋ se Elii lɪna. Nɛ lɛlaa ña se, ɖooo lɔŋ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa taa nɔɔyʊ femni nɛ sɪɖaa taa.
9Eroodi tɔm se : Meyeba nɛ pɔkɔ Yohanɛɛsɪ ñʊʊ lɛ, anɪ lɛ ɛyʊ weyi ɛ-tɔm manɪɣ ɛzʊnɔ yɔ? Peeye ɛñɪnaɣ se ɛna-ɪ.

Yesu calɪɣ abalaa 5000

10Yesu tiyiyaa pɪsaa nɛ pɔkɔɔ lɛ, pɛkɛdɪ-ɪ mbʊ pɪtuŋa payɪ palaba yɔ. Ɛkpaɣ-wɛ nɛ pɛkɛzɪ pa-tɪ kʊjaʊ ɖendɛ ɛyaa fɛyɪ yɔ Bɛtsayɪda tɛtʊ cɔlɔ.
11Ɛyaa samaɣ nɪ mbʊ nɛ patɪŋ ɛ-wayɪ. Ɛmʊ-wɛ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm. Ɛlabɪ ɖɔɖɔ nɛ mba pɪwɪɣaɣ-wɛ yɔ, pɔ-yɔɔ cɛ.
12Wɪsɪ ɖʊwaɣ lɛ, Yesu tiyiyaa hiu nɛ naalɛ mba pɔñɔtɪnɪ-ɪ nɛ peheyi-i se : Yele samaɣ nɛ kowolo tɛyɛ yɔɔ nɛ haɖaa mba pɔñɔtɪnɪ-ɖʊ yɔ, pa-taa nɛ kehiɣ ɖɪhɪnɪyɛ nɛ kañɪnɪ tɔɔnaɣ nɛ kɔtɔɔ. Ñɪtʊ taa ɖɪwɛ cɪnɛ.
13Yesu heyi-wɛ se : Mɪ-maɣ maɣ ɪha-wɛ tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔɔ.
Peeye pɔtɔm se : Nabʊyʊ fɛyɪ ɖɔ-cɔlɔ nɛ pɪtasɪnɪ kpɔnɔnaa kagbaanzɪ nɛ kpakpasɪ naalɛ. Yaa ŋcaɣ se ɖayabɪnɪ tɔɔnaɣ nɛ

8.52 Yoh 11.11,13
8.54 Luk 7.14 Yoh 11.43
8.56 Mat. 8.4; 9.30 Mrk 5.43
9.1 Mat. 10.1 Mrk 3.13
9.2 Mrk 6.12 Luk 10.1,9
9.3 Mrk 6.8 Luk 10.4; 22.35
9.4 Mat. 10.11 Mrk 6.10
9.5 Mat. 10.14 Tʊma 13.51
9.6 Mrk 6.12
9.7 Mat. 14.1 Mrk 6.14
9.9 Luk 23.8
9.10 Mrk 6.30 Mat. 14.13
9.12 Mat. 14.15 Mrk 6.35 Yoh 6.1,5

ɖɪcalɪ ɛyaa samaɣ kanɛ ka-tɪŋa? 14Abalaa kɛkpɛndɪ ɛzɪ kudokiŋ kagbaanzɪ yɔ.

Yesu heyi ɛ-tɔmpkɛlɪkɪyaa se : ʊla nɛ pacaɣ cabɪ cabɪ ɛzɪ nɪnʊwa nɪnʊwa yɔ. 15Paña nɛ palabɪ-wɛ nɛ pa-tɪŋa pacaɣ. 16Yesu kpaɣ kpɔnɔnaa mba pa-kagbaanzɪ nɛ kpakpasɪ nzɪ sɪ-naalɛ lɛ, ɛcɔnɪ ɛsɔdaa nɛ ɛwazɪ pʊ-yɔɔ. Pʊwayɪ lɛ, ɛcɪyɪ nɛ ɛcɛlʊ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se patayɪ ɛyaa tɪŋa. 17Ɛlɛ, pala mbʊ nɛ ɛyaa mba pa-tɪŋa pɔtɔɔ nɛ pahaɣ. Pekpeɣli hɔɔlasɪ nzɪ sɪkazaa yɔ lɛ, pusu ɖɔkɪŋ hiu nɛ naalɛ.

Pɪyɛ tɪla se Yesu lɛ Meesiya

18Nakʊyʊ wiye Yesu kɛwɛ kɪjaʊ nɛ ɛseɣ Ɛsɔ. Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kɛwɛ ɛ-cɔlɔ peeye. Ɛpɔzɪ-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ɛyaa tɔŋ se ma lɛ anɪ?

19Pocosi se : Nabɛyɛ tɔŋ se ña lɛ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ. Lɛlaa se ña lɛ Elii nɛ lɛlaa se ña lɛ ɖooo lɔŋ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa taa lɛlʊ weyi efemni nɛ sɪɖaa taa nɛ ɛkɔɔ yɔ.

20Peeye ɛpɔzɪ-wɛ se : Ɛlɛ mɪ yɔ, mɪtɔŋ se ma lɛ anɪ ?

Pɪyɛ cosi-i nɛ ɛtɔ se : Ña lɛ Ɛsɔ Meesiya.

21Peeye Yesu paɣ-wɛ siŋŋ se : Itaaheyi-tʊ nɔɔyʊ. 22Ɛlɛ ɛtɔ se : Pʊwɛɛ se Ɛyʊ Pɪyalʊ ɛtɔɔ kʊñɔŋ siŋŋ nɛ Yuda ñɪma sɔsaa nɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa pekizi-i. Pʊwɛɛ se pakʊ-ɪ nɛ efemni sɪɖaa taa kɪyakɪŋ naadozo wiye.

9.18 Mat. 16.13 Mrk 8.27
9.19 Mat. 14.2 Luk 9.7-8
9.20 Mat. 16.16 Yoh 6.69
9.21 Mat. 16.20
9.22 Mat. 16.21; 17.22
9.23 Mat. 10.38 Mrk 8.34 Luk 14.27
9.25 Mat. 16.26 Mrk 8.36
9.26 Mat. 10.33 2Tim 2.12
9.27 Mat. 16.28 Mrk 9.1
9.28 Mat. 17.1 Mrk 9.2
9.32 Dan. 8.18; 10.9

23Eheyi pa-tɪŋa se : Ye nɔɔyʊ liu ɛwɛɛ se ɛtɪŋɪɣ ma-wayɪ yɔ, pʊwɛɛ se ekizi ɛ-tɪ, ɛkpaɣ ɛ-kaamaŋkaɣ nɛ ɛtɪŋ ma-wayɪ. 24Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛñɪnɪɣ se ɛya e-wezuu ñʊʊ yɔ, ɛkaɣ-kʊ lesuu, ɛlɛ weyi elesiɣ e-wezuu mɔ-yɔɔ yɔ, ɛkaɣ kʊ-ñʊʊ yabʊ. 25Ye ɛyʊ ehiɣ kedeŋa kanɛ ka-tɪŋa payɪ nɛ eleki yaa pʊɖʊzʊʊ e-keem lɛ, pʊwasɪɣ-ɪ we? 26Ye nɔɔyʊ ɛsɪkɪ fɛyɛ ma nɛ mɔn-tɔm ɖɔ-yɔɔ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ kaɣ fɛyɛ sɪbʊ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛkɔŋ ɛ nɛ Caa nɛ Ɛsɔ tiyiyaa po-koboyaɣ taa yɔ. 27Meheyiɣ-mi toovenim se mba pɛwɛ cɪnɛ yɔ, pa-taa nabɛyɛ kaɣ Ɛsɔ kewiyaɣ naʊ pʊcɔ nɛ pasɪ.

Yesu lɛɣzʊʊ tomnaɣ yɔ

28Yesu yɔɔdɪ tɔm ndʊ nɛ pɪla ɛzɪ kɪyakɪŋ lutozo yɔ lɛ, ɛyaa Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ nɛ Yakubu nɛ ɛ nɛ wɛ pakpa pʊʊ nakʊyʊ yɔɔ Ɛsɔ sɛʊ. 29Ɛsɛwaɣ Ɛsɔ lɛ, ɛ-wɛtʊ lɛɣzɪ pɛ-ɛsɪndaa. Ɛ-yɔɔ wondu hʊlʊmɪ layɪ layɪ nɛ tɪñɪlɪzɪɣ. 30Peeye ɛyaa naalɛ nabɛyɛ kɔma nɛ ɛ nɛ wɛ pɔyɔɔdʊʊ. Ɛyaa mba yɔ Mooyiizi nɛ Elii. 31Pɔkɔmnɪ koboyaɣ nɛ pɔyɔɔdʊʊnɪ Yesu ɛ-sɪm mbʊ pɪkaɣ labʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa yɔ, pʊ-tɔm. 32Ɖom kɔhɔkɪ Pɪyɛ nɛ ɛ-taabalaa pɛ-ɛsɪndaa kpaɖɪɪ. Pɔ-yɔɔ cɛba lɛ, pana Yesu koboyaɣ nɛ ɛyaa naalɛ mba paasɪŋ ɛ-cɔlɔ yɔ. 33Ɛyaa mba pa-naalɛ pakʊyaɣ Yesu cɔlɔ

se pɛɖɛɛ lɛ, Pɪyɛ heyi Yesu se : Wɪlɪyʊ, pʊwɛ ɖeu pɪŋŋ se ɖɪwɛɛ cɪnɛ. Yele nɛ ɖisiɣ kɪɖandɪŋ naadozo, ña leɛkʊ, Mooyiizi leɛkʊ nɛ Elii leɛkʊ. Ɛtaatɪlɪ ndʊ ɛyɔɔdaɣ yɔ.

34Pɪyɛ yɔɔdaɣ mbʊ lɛ, ɛsɔmɪnʊʊ nakʊyʊ tii nɛ kuhuuzi pɔ-yɔɔ nɛ sɔɔndʊ kpa-wɛ siŋŋ. **35**Panɪɪ pʊyɔɔdʊʊnɪ-wɛ nɛ ɛsɔmɪnʊʊ tɛɛ se : Ɛnɛ lɛ man-Pɪyalʊ kʊsɔɔlʊ, iwelisini-i. **36**Pɪtɛm yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, pɪsaɣ Yesu ɖeke. Posu tamɪyɛ nɛ pɛtɛkɛdɪ nɔɔyʊ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa mbʊ panawa yɔ.

Yesu ɖɔɔnʊʊ eleeu abalɪpɪɣa nakɛyɛ taa

37Tɛʊ fema nɛ petikini pʊʊ taa lɛ, samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kɔɔ nɛ kakatɪɣ Yesu. **38**Ɛyʊ nɔɔyʊ kɛwɛ samaɣ ŋga ka-taa nɛ ɛma kʊbuka nɛ ɛtɔŋ se : Wɪlɪyʊ, mentendi-ŋ cɔnɪ man-pɪyalʊ, ɛkɛ mɛ-ɛgbamɪyɛ pɪɣa. **39**Kalɪzaɣ nakɛyɛ tiki ɛ-yɔɔ nɛ keyeki nɛ ɛmakɪ kubusi, kañamsɪɣ-ɪ ɖoŋ nɛ ɛ-nɔɔ ñɛyɪɣ huluu. Kalɪzaɣ ŋga kalakɪ nɛ ɛmʊʊ heŋ nɛ pʊwɛ-kɛ kaɖɛ se kalɪʊ ɛ-taa. **40**Mentendi ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se pɔɖɔɔnɪ kalɪzaɣ ŋga ɛlɛ, patɪpɪzɪ.

41Yesu cosi nɛ ɛtɔŋ se : Ʊkɛ ɛyaa mba petetisi yɔ nɛ kɪdɛkɛdɪŋ. Mɛwɛɣ mɪ-cɔlɔ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakʊ ŋgʊ? Mankatɪɣ-mɪ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ? Kɔnɪ ña-pɪyalʊ cɪnɛ.

42Powokaɣnɪ pɪɣa ŋga Yesu cɔlɔ lɛ, eleeu yaɣ-kɛ nɛ tɛtʊ nɛ ɛñamsɪ-kɛ ɖoŋ. Peeye Yesu holini kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ ŋga nɛ kalɪʊ pɪɣa taa. Ɛla nɛ pɪɣa yɔɔ cɛ nɛ ɛcɛlɪ-kɛ ka-caa. **43**Ɛsɔ paɣlɪka labɪ pa-tɪŋa piti.

Pʊlakaɣ paa anɪ piti nɛ mbʊ Yesu lakaɣ yɔ lɛ, eheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : **44**Iwelesi tɔm tʊnɛ camɪyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, piileɖʊʊ pakpakɪɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ paɖʊzɪ-ɪ ɛyaa nesi tɛɛ. **45**Ɛlɛ, pataanɪɣ tɔm ndʊ Yesu yɔɔdaa yɔ, tɪ-tɔbʊʊ. Ɛsɔ kɛmɛsɪ-wɛ tɪ-tɔbʊʊ se pataanɪ. Sɔɔndʊ kakpa-wɛ se pɔpɔzɪ-ɪ natʊyʊ tɪ-yɔɔ.

Akaɣ sɔsɔ kɛʊ

46Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa pazɪ ɖama tɔm hɔmnaʊ se pana weyi ɛkɪlɪ sɔsɔtʊ pa-taa yɔ. **47**Yesu kasɪm ndʊ pamaɣzaɣ pa-taa yɔ. Ɛkpaɣ pɪɣa cikpelaɣ nakɛyɛ nɛ ɛsɪɪ-kɛ ɛ-cɔlɔ. **48**Eheyi-wɛ se : Weyi ɛmʊʊ pɪɣa cikpelaɣ kanɛ ma-hɪɖɛ taa yɔ, ma ɛmʊwa. Weyi ɛmʊʊ-m yɔ, ɛmʊ weyi etiyi-m yɔ. Weyi pɪkɔzɪnɪ-ɪ mɪ-taa yɔ, ɛnʊ lɛ sɔsɔ.

49Peeye Yohanɛɛsɪ cosaa nɛ ɛtɔŋ se : Wɪlɪyʊ, ɖɪna ɛyʊ nɔɔyʊ ɖɔɔnaɣ aleewaa ña-hɪɖɛ taa ɛlɛ, pʊdʊ ɛnʊ ɛɛtɪŋɪɣ-ɖʊ. Pʊyɔɔ ɖikizini-i se ɛtaala mbʊ.

50Ɛlɛ, Yesu heyi-i se : Ʊtaaɖaŋ-ɪ. Weyi ɛɛkʊyʊʊ ɖɔ-yɔɔ yɔ, ɛkɛ ɖa-ñɪnʊ.

Samaarɪ ñɪma kizi Yesu

51Alɪwaatʊ ndʊ pɪwɛɛ se Ɛsɔ ɛkʊsɪ Yesu kedeŋa yɔɔ cɪnɛ yɔ,

9.35 Mat. 3.17 Tʊma 3.22
9.36 Mat. 17.9
9.37 Mat. 17.14 Mrk 9.14,17
9.44 Mat. 17.22
9.45 Mrk 9.32 Luk 2.50; 18.34
9.46 Mat. 18.1 Mrk 9.34
9.48 Mat. 10.40; 23.11-12 Mrk 9.37 Yoh 12.44; 13.20
9.49 Mrk 9.38 Kɪk 11.28
9.50 Mat. 12.30
9.51 Mrk 16.19 Tʊma 1.2

tuñɔtaa. Peeye Yesu ɖʊ kpem se ɛkpaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa. **52**Ɛɖɛzɪ nabɛyɛ nɔɔ nɛ paba kpaɣ nʊmɔʊ nɛ powolo Samaarʊ haɖaa nabɛyɛ taa se pɔñɔɔzɪ-ɪ pɪ-tɪŋa. **53**Ɛlɛ peeye ñɪma kizi se paamʊʊ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, etikaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa. **54**Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa Yakubu nɛ Yohanɛɛsɪ pana mbʊ lɛ, pɔtɔ se : Ða-caa, ɛbɛ ŋñʊnɪɣ se ɖɪla? Ŋñʊnɪɣ se ɖɪyaa miŋ nɛ etibini ɛsɔdaa nɛ ɛñaɣ-wɛ ɛzɪ Elii kaalabʊ ɖooo lɔŋ yɔ yaa we? **55**Ɛlɛ, ɛkɛzɪnɪ pɔ-yɔɔ nɛ ɛkalɪ-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : lɪsɪŋ kalɪzaɣ ŋga ka-ñɪma ɪkɛwa yɔ. **56**Ɛyʊ Pɪyalʊ tɔkɔɔ se ɛkʊ ɛyaa ɛlɛ, se ɛya pa-ñʊʊ. Peeye palɪ haɖaa mba pa-taa nɛ powolo ɖoli lɛɛɖɛ.

Yesu wayɪ tŋɪɣ wɛ kaɖɛ

57Paawɛ nʊmɔʊ taa lɛ, nɔɔyʊ heyi-i se : Kɪbaɣlʊ, paa le ŋwoki yɔ, matʊŋɪɣ ña-wayɪ.

58Yesu heyi-i se : Pudanaa wɛnɪ pɔŋ nɛ sumasɪ ñɛwɛɛnɪ ɖandʊ. Ɛlɛ, Ɛyʊ Pɪyalʊ fɛyɪnɪ ɛ-ñʊʊ ɖʊɖʊyɛ.

59Yesu heyi lɛlʊ se : Tɪŋ ma-wayɪ!

Ɛlɛ ɛyʊ ɛnʊ ecosi-i se : Kɪbaɣ lʊ yele nɛ mowolo nɛ menpi man-caa nɛ pʊcɔ.

60Yesu heyi-i se : Yele sɪɖaa nɛ pepi pa-sɪɖaa. Piyele ña yɔ, wolo nɛ ŋsuzi Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm.

61Lɛlʊ ñɔtɔ se : Kɪbaɣlʊ, mantʊŋɪɣ-ŋ, ɛlɛ yele-m nɛ mowolo mɛnsɛɛ man-ɖɪɣa taa ñɪma nɛ pʊcɔ.

9.53 Yoh 4.4,9
9.54 2Awy 1.10,12
9.56 Yoh 3.17; 12.47
9.57 Mat. 8.19
9.59 Mat. 8.21
9.61 1Awy 19.20

10.1 Mat. 10.1 Mrk 6.7
10.2 Mat. 9.37-38 Yoh 4.35
10.3 Mat. 10.16
10.4 Mat. 10.9-10 Mrk 6.8
10.5 Mat. 10.12
10.7 Mat. 10.10-11 1Tim 5.18
10.9 Luk 9.2 Mat. 3.2; 10.7
10.11 Mat. 10.14 Luk 9.5

62Yesu heyi-i se : Weyi ɛɖɔkɪɣ hakuu se ɛhayɪ nɛ eyele nɛ ekisiɣ nɛ ɛ-wayɪ yɔ, ɛtʊmʊnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ.

Yesu tiyiɣ ɛyaa 70

10 Pʊwayɪ Kɪbaɣlʊ lɪzɪ ɛyaa nɪʊnʊwa nɛ nʊlɛ lɛlaa nɛ etiyi-wɛ naalɛ naalɛ nɛ pɛɖɛɛ-ɪ nɔɔ. Etiyi-wɛ se powolo tɛtʊ ndʊ tʊtʊŋa tɪ-taa nɛ lona wena a-tʊŋa a-taa ɛkaɣ wobu yɔ. **2**Eheyi-wɛ se : Tɔɔnaɣ kʊm ɖɔwa ɛlɛ tʊmlaɖaa tɔɖɔɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, itendi kʊmtʊ ñʊʊ tʊ se etiyini tʊmlaɖaa hayʊm taa. **3**Iwolo! lɔɔna ɪna, mentiyiɣ-mɪ ɛzɪ heŋ yɔ kpeŋtɔɔyɪsɪ hɛkʊ taa. **4**ltaaɖɔkɪ liidiye, ɪtaapaa huyuu, ɪtaalɛɛ naataŋkpala. ltaasɛɛ nɔɔyʊ nʊmɔʊ taa.

5ltalɪ ɖɪɣa nakɛyɛ taa lɛ, ɪcalɪ yɔɔdʊʊ se : Laŋhɛzɪyɛ ɛwɛɛ ɖɪɣa kanɛ ka-taa. **6**Ye nɔɔyʊ ɛwɛ peeye nɛ ɛñʊnɪɣ laŋhɛzɪyɛ yɔ, mɪ-laŋhɛzɪyɛ wɛɣ ɛ-yɔɔ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, mɪ-laŋhɛzɪyɛ pɪsɪɣ mɪ-yɔɔ. **7**lcaɣ ɖɪɣa ŋga ka-taa nɛ ɪtɔɔ nɛ ɪñɔɔ mbʊ pahaɣ -mɪ yɔ. Tʊmlaɖʊ mʊnɪ ɛ-kɪhɛyʊʊ. ltaacɔʊ ɖɪsɪ taa yem.

8Alɪwaatʊ ndʊ ɪsʊʊ tɛtʊ natʊyʊ taa nɛ pamʊ-mɪ yɔ, ɪtɔɔ mbʊ pahaɣ-mɪ yɔ. **9**lla nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ nɛ iheyi-wɛ se : Ɛsɔ kewiyaɣ ñɔtɪnɪ-mɪ. **10**Alɪwaatʊ ndʊ ɪsʊʊ tɛtʊ natʊyʊ taa nɛ patamʊ-mɪ yɔ, ɪlɪ habɛɛ yɔɔ. **11**Ɛlɛ ɪtɔ se : Ðikpizɪɣ mɪ-tɛtʊ mʊzʊʊ ŋgʊ kɪkpa ɖa-naataŋ yɔɔ yɔ, mɪ-yɔɔ. Ɛlɛ, ɪtɪlɪ camɪyɛ

se : Ɛsɔ kewiyaɣ ɲɔtınɩ-mı. 12Meheyiɣ-mı se kıyakʊ ŋgʊ ki-wiye, Sodomi kʊñɔŋ ɛetalıɣ tɛtʊ ndʊ tı-ɲıŋgʊ.

13Korazim tɛtʊ, pʊtɔɔ-ŋ! Bɛtsayıda tɛtʊ, pʊtɔɔ-ŋ! Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, hama lakası nzı palabı-sı mı-tɛ yɔ, ye paalabı-sı Tiiri nɛ Sidɔɔ pɛ-tɛtʊ taa yɔ, tı-taa ɲıma kapısını pa-tı ɖooo lɔŋ. Paasu kutokiŋ nɛ pacaɣ tɔlıma taa. 14Ɛlɛ, tɔm hʊʊ kıyakʊ wiye Tiiri nɛ Sidɔɔ pɔ-tɔm kaɣ wɛʊ weewee nɛ mı-ɲındʊ. 15Piyele ɲa Kapɛrnayum tɛtʊ yɔ, pakaɣ-ŋ ɛsɔdaa kpazʊʊ yaa we? Aayı, petisiɣ-ŋ nɛ ŋtalı sıɖaa lone taa.

16Weyi ewelesiɣni-mı yɔ, ewelesiɣni-m. Weyi ekiziɣ-mı yɔ, ekiziɣ-m. Weyi ekiziɣ-m yɔ, ekizi weyi etiyi-m yɔ.

17Ɛyaa nınʊwa nɛ nıle mba papısını laŋhʊlʊmıyɛ lɛ, pɔtɔ se : Kıbaɣlʊ, pıkpɛndını aleewaa nɛ pañaŋ-ɖʊ ɲa-hıɖɛ yɔɔ.

18Eheyi-wɛ se : Mana Satanı nɛ ɛtɔlı ɛzı ɛsɔdaa ɲalumıyɛ yɔ. 19Ɩcɔnı ına, mahaɣ-mı ɖoŋ se ıɖɔ ɖʊmaa nɛ pıcası pɔ-yɔɔ. Mi-ɖoŋ kılı koyindu ɖoŋ tıŋa. Kıdɛkɛdım nabʊyʊ ɛetalıɣ-mı. 20Ɛlɛ, mı-taa ɛtaala leleŋ se kalızası ɲaŋ-mı. Mı-taa ɛla leleŋ se pama mı-hıla ɛsɔdaa.

21Alıwaatʊ ndʊ tı-taa, Cıdıcıdı kalızaɣ laba nɛ Yesu taa suni laŋhʊlʊmıyɛ nɛ ɛtɔ se : O Caa, ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ pa-tʊ, mansam-ŋ. Mansam-ŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋmɛsı pʊnɛ lɔŋsınɖaa nɛ lɛɣtʊ tınaa ɛlɛ, ŋlızı-pʊ nɛ ŋwılı mba panıɣzını piya yɔ. Ɛɛɛ Caa, pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋsɔɔlı mbʊ.

10.12 Mat. 10.15 Mrk 6.11 **10.13** Mat. 11.21 Eze 3.6 **10.15** Kiḍ. 11.4 Way 1.28 Eza 14.13 Yer 51.53 Eze 26.20 **10.16** Mat. 10.40 Yoh 13.20 1Tes 4.8 **10.17** Luk 10.1 **10.18** Yoh 12.31 Wıl 19.1; 12.8-9 **10.19** Mrk 16.18 Tʊma 28.5 **10.20** Fil 4.3 Ebr 12.23 Wıl 20.12 **10.21** Mat. 11.25 **10.22** Mat. 28.18 Yoh 3.35; 17.2 **10.23** Mat. 13.16 **10.24** 1Pı 1.10 **10.25** Mat. 19.16 **10.27** Way 6.5 Lev 19.18 **10.28** Lev 18.5 Mat. 19.17 **10.29** Luk 16.15

22Man-Caa kpaɣ pıtıŋa nɛ ɛɖʊzı me-nesi tɛɛ. Caa ɖeke sımnı weyi Pıyalʊ kɛwa yɔ. Pıyalʊ nɛ ɛyʊ weyi Pıyalʊ ɲınıɣ se ɛlızı Caa nɛ ɛwılı-ı yɔ, pe-ɖeke pasımnı Caa.

23Ɛpısını ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa yɔɔ nɛ eheyi-wɛ se : Ɛza wena anaɣ mbʊ ınaɣ ɛzʊnɔ yɔ, ahiɣ a-tı. 24Meheyiɣ-mı se, ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa nɛ awiya sakıyɛ pañınaɣ se pana mbʊ ınaɣ yɔ, ɛlɛ, patana-pʊ. Pañınaɣ se panıı ndʊ ınıɣ yɔ, ɛlɛ, patanıı-tʊ.

Samaarıı tʊ kıbanʊ nɔɔyʊ tɔm

25Paɣtʊ wılıyʊ nɔɔyʊ kʊyaa nɛ ɛpɔzı Yesu tɔm se ɛtakı-ı. Ɛtɔm se : Wılıyʊ, ɛbɛ pʊwɛɛ se mala nɛ mɛwɛnı tam tam wezuu?

26Peeye Yesu heyi-i se : Suwe pama paɣtʊ takayaɣ taa? Ndʊ ŋkalıɣ yɔ, ŋnıɣ tı-tɔbʊʊ se we?

27Ecosi-i nɛ ɛtɔŋ se :

Pʊwɛɛ se ŋsɔɔlı Kıbaɣlʊ ñɛ-Ɛsɔ nɛ ɲa-laŋıyɛ pilim nɛ ñe-ciyam tıŋa nɛ ño-ɖoŋ tıŋa nɛ ɲa-lumaɣza tıŋa.

Nɛ ŋsɔɔlı ɛyʊ lɛlʊ ɛzı ŋsɔɔlʊʊ ɲa-maɣmaɣ ɲa-tı yɔ.

28Yesu cosi-i se : Ŋcosi camıyɛ. La mbʊ nɛ ŋwɛɛ wezuu.

29Ɛlɛ, ɛñınaɣ se ɛwılı ɛ-tʊʊzʊtʊ lɛ, ɛpɔzı Yesu se : Anı lɛ lɛlʊ yɔ?

30Yesu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Abalʊ nɔɔyʊ lını mbʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ etiki Yeriikoo ñındʊ taa.

Ɛlɛ, ɛtɔlɪ mɪlaa sɔsaa nesi tɛɛ. Paba lɛɣ e-wondu kpeekpe nɛ pamabɪ-ɪ sɪm yɔɔ sɪm yɔɔ nɛ peyebi-i nɛ pɛɖɛɛ. **31**Ɛsɔ layʊ nɔɔyʊ tikaɣ nʊmɔʊ kʊɖʊmʊʊ ŋgʊ, kɪ-taa. Ɛna abalʊ ɛnʊ lɛ, ɛtʊŋɪnɪ nʊmɔʊ kpɛŋa yɔɔ nɛ ɛɖɛɛ. **32**Leevi-tʊ nɔɔyʊ ñatalɪ peeye ɖɔɖɔ. Ɛtalaa nɛ ɛmaɣnɪ weyi pʊkʊ-ɪ mbʊ yɔ lɛ, ɛtʊŋ nʊmɔʊ kpɛŋa yɔɔ nɛ ɛɖɛɛ ɖɔɖɔ. **33**Samaarɪ egeetiye taa tʊ nɔɔyʊ ɖɔŋaɣ nʊmɔʊ nɛ ɛtalɪ abalʊ ɛnʊ ɛ-cɔlɔ. Ɛna-ɪ lɛ, ɛ-tɔm labɪ-ɪ pʊtɔdɪyɛ. **34**Ɛñɔtɪnɪ-ɪ nɛ ɛpɪyɪ e-heŋ taa vɪn nɛ num. Ɛlɛ ɛkpaɣ -ɪ nɛ ɛsɪɪ-ɪ ɛ-maɣmaɣ ɛ-kpɪnɛ yɔɔ nɛ ewoni-i agɔma ɖɪsʊyɛ nɛ ɛcɔnɪ ɛ-yɔɔ.

35Samaarɪ abalʊ ɛnʊ, tɛʊ fema pʊcɔ nɛ ɛkʊyʊʊ peeye se ɛɖɛɛ lɛ, ɛkpaɣ liidiye deeniyenaa naalɛ nɛ ɛcɛlɪ agɔma ɖɪɣa yɔɔ cɔnɪyʊ nɛ eheyi-i se : Cɔnɪ ɛ-yɔɔ camɪyɛ. Mbʊ ŋlakɪ nɛ pɪɖɛɛ liidiye ɖɪnɛ ɖɪ-yɔɔ yɔ, maapɪsɪɣ lɛ, mɛhɛyɪ-pʊ.

36Ña-naʊ taa, pa-naadozo pa-taa lɛ, awɪlaa se ɛsɔɔlɪ ɛyʊ lɛlʊ ɛzɪ ɛsɔɔlʊʊ ɛ-maɣmaɣ yɔ?

37Ecosi se : Weyi ɛna ɛ-pʊtɔdɪyɛ yɔ.

Peeye Yesu heyi-i se. Wolo nɛ ŋla mbʊ.

Maarta nɛ Maarɪ pɛ-tɛ

38Yesu ɖɛwaɣ lɛ, ɛtalɪ haɖaa nabɛyɛ taa. Ɛtalaa lɛ, halʊ nɔɔyʊ mʊ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ɛ-tɛ. Halʊ ɛnʊ, payaɣ-ɪ se Maarta. **39**Ɛɛwɛnɪ neu halɪñɪnʊ nɔɔyʊ nɛ payaɣ-ɪ se Maarɪ. Ɛlɛ ñowoba nɛ ɛcaɣ Yesu nɪŋgbanzɪ tɛɛ nɛ ewelesiɣ ndʊ ɛyɔɔdaɣ yɔ. **40**Maarta sazɪɣ nɛ etiki nɛ ɛkpaɣ e-ɖeke mɪzaɣ nɔɔ. Ɛñɔtɪnɪ Yesu nɛ eheyi-i se : Kɪbaɣlʊ, pɪlakɪ-ŋ pʊyʊ se me-neu yebi men-ɖeke nɛ malakɪ tʊmɪyɛ yaa we? Heyi-i nɛ ɛkɔɔ nɛ ɛsɪnɪ-m.

41Yesu cosi-i nɛ ɛtɔ se : Maarta, Maarta, ɪnɪɣzɪɣ nɛ ŋyɔkʊʊ ña-ñʊʊ wondu sakɪyɛ yɔɔ. **42**Ɛlɛ pʊyʊ kʊyʊm wɛnɪ wazaɣ. Maarɪ lɪzɪnɪ mbʊ pɪkɪlɪ ɖeu yɔ nɛ nɔɔyʊ ɛɛmʊʊ-pʊ ɛ-cɔlɔ kaʊ.

10.31 Keɣ 38.11
10.33 Yoh 4.9
10.35 Mat. 20.2
10.38 Yoh 11.1; 12.2-3
10.39 1Kɔr 7.32 Luk 8.35 Tʊma 22.3
10.42 Keɣ 27.4
11.2 Mat. 6.9

Yesu wɪlɪɣ ɛzɪma mbʊ pɛsɛɛ Ɛsɔ yɔ

(Maatiyee 6:9-15)

11 Nakʊyʊ wiye Yesu kɛwɛ ɖoli nɛ ɛsɛɣ Ɛsɔ. Ɛtɛma lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa taa lɛlʊ heyi-i se : Kɪbaɣlʊ, wɪlɪ-ɖʊ ɛzɪma mbʊ pɛsɛɣ Ɛsɔ yɔ ɛzɪ Yohanɛɛsɪ wɪlʊʊ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔ.

2Eheyi-wɛ se : lsɛɣ Ɛsɔ lɛ, ɪtɔ se :

Ða-Caa ña weyi ŋwɛ
ɛsɔdaa yɔ!
Paha ña-cɪɖɪcɪɖɪ hɪɖɛ ñamtʊ.
Ñe-kewiyaɣ ɛkɔɔ.
La mbʊ ñe-liu wɛɛ yɔ kedeŋa
yɔɔ cɪnɛ ɛzɪ ŋlakʊʊ-pʊ
ɛsɔdaa yɔ.
3Ha-ɖʊ paa evemiye
ndɪ ɖɪ-tɔɔnaɣ
4Kpeɣ-ɖʊ ɖa-kɪwɛɛkɪm,
mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
ɖa-ɖɔɖɔ ɖikpeɣu mba
payʊsɪnɪ-ɖʊ yɔ.

Taawoni-ɖʊ takɪm taa,
ɛlɛ holi-ɖʊ kañadʊ nesi tɛɛ.
5Eheyi-wɛ se : Ðɪkpaɣ se mɪ-taa nɔɔyʊ wɛnɪ taabalʊ nɛ ewolo ɛ-cɔlɔ ɖoo hɛkʊ nɛ eheyi-i se : Taabalʊ, kɪndɪ-m kpɔnɔnaa naadozo. **6**Cɔnɪ ŋna, mɛ-ɛgbaɣdʊ nɔɔyʊ lɪnɪ nʊmɔʊ nɛ ɛsʊʊ mɔ-yɔɔ nabʊyʊ fɛyɪ se mɛncɛlɪ-ɪ.
7Weyi ɛwɛ pɪ-taa yɔ, ɛkaɣ-ɪ cosuu se : Taacɛyɪ-m. Mɛntem nɔnɔɔ kaɖʊʊ. Ma nɛ men-piya ɖɪtem hɛnʊʊ. Maapɪzɪɣ nɛ mankʊyɪ nɛ mɛncɛlɪ-ŋ mbʊ ŋpɔzʊʊ yɔ. **8**Meheyiɣ-mɪ se : Pʊtʊ ɛnʊ ɛɛkʊyʊʊ se ɛcɛlɪ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɛ ɛ-taabalʊ. Ɛlɛ ɛkʊyʊʊ mbʊ pʊyɔɔ lɛlʊ ɖiɣni-i cɛyʊʊ. Ɛcɛlɪɣ-ɪ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɪtɛɖɪɣ-ɪ yɔ.
9Nɛ ma meheyiɣ-mɪ se : lsʊlʊmɪ nɛ paha-mɪ. lñɪnɪ nɛ ihiɣ. lma pɔɔyʊʊ nɛ patʊlɪ-mɪ nɔnɔɔ. **10**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛsʊlʊmʊʊ yɔ, pahaɣ-ɪ. Weyi ɛñɪnɪɣ yɔ, ehikiɣ nɛ patʊlʊʊ nɔnɔɔ weyi ɛmakɪ pɔɔyʊʊ yɔ.
11Caa weyi wɛ mɪ-taa nɛ ɛcɛlɪɣ ɛ-pɪyalʊ pɪyɛ alɪwaatʊ ndʊ ɛsʊlʊmɪ-ɪ kpɔnɔ yɔ? Ye ɛsʊlʊmɪ-ɪ kpakpayaɣ yɔ, ɛhaɣ -ɪ ɖʊm kpakpayaɣ lone taa yaa we? **12**Ye ɛsʊlʊm-ɪ yaɖɛ lɛ, ɛhaɣ-ɪ pɪcaka yaa we? **13**Ye mɪ mba ɪkɛ ɛyaa kɪdɛkɛdɪŋ yɔ, ɪsɪm pʊyʊ kɪbanʊ hau mi-piya lɛ, pɪɪkɪlɪ we nɛ mɪ-Caa weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ɛɛhaɣ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ mba pasʊlʊmʊʊ-ɪ kɛ yɔ?

11.8 Luk 18.1
11.9 Mat. 7.7; 21.22 Mrk 11.24 Yak 1.6 1Yoh 3.22
11.11 Mat. 7.9
11.14 Mat. 9.32
11.15 Mat. 9.34; 12.24
11.16 Mat. 16.1
11.17 Mat. 12.25 Mrk 3.24 Yoh 2.25
11.20 Exo 8.19
11.21 Mat. 12.29 Mrk 3.27
11.22 Eza 53.12 Kol 2.15
11.23 Mat. 12.30

Yesu nɛ Belzeebuuli

14Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ eleeu nɔɔyʊ nɛ ɛpɪsɪ-ɪ kaayɔɔdaɣ. Yesu na-ɪ lɛ, ɛɖɔɔnɪ eleeu ɛnʊ nɛ ɛlɪʊ ɛ-taa nɛ abalʊ ɛnʊ ɛpazɪ yɔɔdʊʊ. Peeye pɪɖɪɣzɪ samaɣ tɪŋa. **15**Ka-taa nabɛyɛ tɔm se : Aleewaa ñʊʊ tʊ Belzeebuuli* ɛɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa. **16**Lɛlaa ñatakaɣ-ɪ se pana mbʊ pʊyɔɔ pañɪnaɣ se ɛlɪzɪ ɛsɔdaa kawɪlaɣ nakɛyɛ nɛ ɛwɪlɪ-wɛ.
17Yesu kɛtɛm pa-lɪmaɣza sɪm nɛ eheyi-wɛ se : Kewiyaɣ ŋga ka-taa ñɪma kʊyʊʊnɪ ɖama yɔ, kɔyɔkʊʊ. Ðɪɣa nakɛyɛ taa ñɪma eyouni ɖama yɔ, kɔtɔlʊʊ. **18**Ye Satanɪ ɛkʊyɪnɪ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ lɛ, ɛzɪma e-kewiyaɣ pɪzɪɣ nɛ katasɪ wɛʊ yɔ? Mɔyɔɔdʊʊ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪyɔɔdʊʊ se Belzeebuuli mɔnɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa. **19**Ye Belzeebuuli mɔnɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa lɛ, mɪ-piya ñɔɖɔɔnʊʊ-wɛ nɛ anɪ yɔ? Pʊyɔɔ yɔɔ, sɪ-maɣmaɣ sɪkɔŋɪ kɛʊ mɪ-tɔm hʊyaa. **20**Ye Ɛsɔ niye mɔnɖɔɔnʊʊnɪ aleewaa yɔ, ɖɪnɛ lɛ Ɛsɔ kewiyaɣ talɪ-mɪ.
21Ye ɛyʊ ɖoŋ-tʊ nɔɔyʊ ɛpa you wondu nɛ ɛcɔŋɪ ɛ-ɖɪɣa yɔɔ yɔ, mbʊ ɛwɛna yɔ, pʊwɛɣ pi-ɖeɖe. **22**Weyi ɛlɛ kɪlɪ-ɪ ɖoŋ yɔ, ɛkɔŋ lɛ, eyooni-i nɛ ɛwabɪ-ɪ nɛ ɛmʊ e-you wondu ndʊ ɛtaɣ aɣ-tʊ liu yɔ nɛ ɛkpaɣ ɛ-ñɪm tɪŋa nɛ ɛtayɪ ɛ-ɛyaa.
23Weyi ɛɛtɪnɪɣ mɔ-yɔɔ yɔ, ɛkʊyʊʊnɪ-m. Weyi ɛɛsɪŋnɪ-m

* **11:15** *Belzeebuuli* - Pɪkɛnɪ hɪɖɛ ndɪ Kanaanɪ ñɪma nɛ Fenisii ñɪma payaɣaɣ aleewaa ñʊʊ tʊ yɔ.

kpeɣluu ɛyaa yɔ, ɛmɪzɪɣ-wɛ kɪmɪzʊ.

24Kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ lɪɣ ɛyʊ nɔɔyʊ taa lɛ, kowoki lakʊ taa ɖɛnɖɛ pɪwɪlaa yɔ. Kañɪnɪɣ ɖɪhɛzɪyɛ nɛ kaanaɣ lɛ, kɔtɔ se : Manpɪsɪɣ ɖɪɣa ŋga ka-taa malɪnaa yɔ. **25**Katalɪɣ lɛ, kamaɣna se pahazaa nɛ pɔñɔɔzɪ camɪyɛ. **26**Ɛlɛ, kowolo nɛ kɛtɛɣ kalɪzasɪ lɛɛsɪ lʊbɛ nzɪ sɪkɪlɪ-kɛ kañatʊ yɔ nɛ sɪkpɛndɪ kɔ-yɔɔ nɛ sɪsʊʊ ɖɪɣa ŋga ka-taa nɛ sɪwɛɛ. Peeye lɛ, wɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɛyʊ ɛnʊ ɛwɛɣ yɔ, tɪkɔzʊʊ nɛ pɪkɪlɪ ndʊ tɪ-taa ɛɛwɛ kajalaɣ yɔ.

27Ɛdɪɣni yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, halʊ nɔɔyʊ heyi-i nɛ ɛyaa samaɣ taa ɖoŋ se : Halʊ weyi ɛlʊlɪ-ŋ nɛ ɛha-ŋ hɪdɛ yɔ, ehiɣ ɛ-tɪ.

28Ɛlɛ Yesu tɔ se : Pɪtɛkɛ ɛnʊ, ɛlɛ mba panɪɣ Ɛsɔ tɔm nɛ pañaŋ-tʊ yɔ, mba hiɣni pa-tɪ.

Yonaasɪ kawɪlaɣ

29Samaɣ tɛzaɣ ɖɔʊ Yesu cɔlɔ lɛ, ɛpazɪ yɔɔdʊʊ se : Alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa kañadɪnaa ñɪnɪɣ kawɪlaɣ nakɛyɛ. Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Yonaasɪ ɖeke kawɪlaɣ pakaɣ-wɛ wɪlʊʊ. **30**Ɛzɪ Yonaasɪ kaakɛʊ Niniivɪ ɛyaa kawɪlaɣ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ Ɛyʊ Pɪyalʊ kɛɣ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa kawɪlaɣ. **31**Hadɛ kiŋ ɛjadɛ taa abiɖɛ kaɣ kʊyʊʊ tɔm hʊʊ kɪyakʊ wiye nɛ ɛkʊ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa tɔm. Pʊwɛɣ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛlɪnɪ tɛtʊ kamaɣ yɔɔ nɛ ɛkɔɔ se ɛnɪɪ Salomɔɔ lɔŋsɪnɖɛ. Cɔnɪ ŋna, weyi ɛlɛ kɪlɪ Salomɔɔ yɔ, ɛwɛ cɪnɛ. **32**Niniivɪ ñɪma kɔŋ kʊyʊʊ tɔm hʊʊ kɪyakʊ wiye nɛ pakʊ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa tɔm. Pʊwɛɣ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paapɪsɪnɪ pa-tɪ tɔm ndʊ Yonaasɪ heyi-wɛ yɔ, tʊ-yɔɔ. Cɔnɪ ŋna, weyi ɛlɛ kɪlɪ Yonaasɪ yɔ, ɛwɛ cɪnɛ.

11.24 Mat. 12.43
11.26 Yoh 5.14 Ebr 10.26 2Pɪ 2.20
11.27 Luk 1.28,48
11.28 Mat. 7.21 Luk 8.21 Yak 1.25
11.29 Mat. 12.38-39
11.30 Yna 1.17; 2.10
11.31 1Awy 10.1
11.32 Yna 3.5
11.33 Mat. 5.15 Mrk 4.21 Luk 8.16
11.34 Mat. 6.22
11.38 Mrk 7.3
11.39 Mat. 23.25 Tit 1.15

Tomnaɣ kanɖʊ

33Pɔsɔkɪ kanɖʊ lɛ, paamɛsɪɣ -kʊ kʊlɔmʊʊ taa yaa paapaŋ-kʊ ɖaakuɖɛ tɛɛ. Ɛlɛ, pasɪɣ-kʊ tilimiye yɔɔ se kɪna mba pasʊʊ ɖɪɣa taa yɔ. **34**Ɛzɪyɛ lɛ tomnaɣ kanɖʊ. Alɪwaatʊ ndʊ ñɛ-ɛzɪyɛ wɛ camɪyɛ yɔ, ño-tomnaɣ tɪŋa wɛɣ ñalumɪyɛ taa. Ɛlɛ, alɪwaatʊ ndʊ ñɛ-ɛzɪyɛ fɛyɪ camɪyɛ yɔ, ño-tomnaɣ tɪŋa wɛɣ cɪkpɛndʊʊ taa. **35**Pʊyɔɔ lɛ, kpa ña-tɪ se ña-ñalumɪyɛ ɛtaapɪsɪ cɪkpɛndʊʊ. **36**Ye ño-tomnaɣ tɪŋa ɛwɛ ñalumɪyɛ taa yɔ, kɔ-hɔɔlʊʊ nakʊyʊ ɛɛwɛɣ cɪkpɛndʊʊ taa. Peeye lɛ ñalumɪyɛ ndɪ, ɖɪñandʊʊ ño-tomnaɣ tɪŋa ɛzɪ kanɖʊ ŋgʊ kʊmʊʊ yɔ, kɪñandʊʊ-ŋ yɔ.

Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñɪma tɛɛ nɛ yɔɔ lakasɪ

37Ɛyɔɔdaɣ mbʊ lɛ, Farɪzɪ tʊ nɔɔyʊ yaa-ɪ se ewolo ɛ-tɛ nɛ ɛtɔɔ tɔɔnaɣ. Peeye ɛsʊwa nɛ ɛtɪcaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ. **38**Farɪsɪ tʊ ɛnʊ ɛnawa se Yesu caɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ nɛ ɛtasaŋ e-nesi lɛ, pɪdɪɣ zɪ-ɪ.

39Kɪbaɣlʊ heyi-i se : Lɛɛlɛɛyɔ mɪ Farɪsɪ ñɪma, ɪñalɪɣ kɔpɪ nɛ ñanaɣ pa-wayɪ ɖeke ɛlɛ

pɪ-taa suni lɛɛɣʊ nɛ kañatʊ. **40**Kɪmɛlɛmɪŋ-mɪ! Weyi ɛlabɪ pʊ-yɔɔ yɔ, pɪtɛkɛ ɛnʊ labɪnɪ ɖɔɖɔ pɪ-taa yaa we? **41**Ɛlɛ mbʊ ɪwɛna yɔ, ɪkpaɣ-pʊ nɛ ʊla kʊjɔʊ kʊñɔndɪnaa. Ðɪnɛ lɛ, pɪtɪŋa pʊwɛɣ-mɪ cɪɖɪ cɪɖɪ.

42Farɪzɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ. ʊhaɣ sɔzɪŋ ñɪtʊ ndʊ pehiliɣni ɖozi nɛ payaɣ-tʊ se mɛntɪ nɛ rʊ nɛ ñɪtʊ lɛɛtʊ yɔ, ti-hiu haɖɛ. ʊlakɪ mbʊ nɛ ʊtasɪɣ nɪɣzʊʊ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ nɛ Ɛsɔ sɔɔlʊm pɔ-yɔɔ. Pɪɪwɛɛ se mbʊ ʊla nɛ ɪtaasɔɔ lɛɛbʊ yɔɔ.

43Farɪzɪ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ. ʊsɔɔlaa se ɪcaɣ lona sɔsɔna taa Ɛsɔ ɖɪseyɛ kpaamɪŋ taa nɛ ɪñɪnɪɣ se pɛsɛʊ-mɪ ɛyaa ɖikpeɣ liye.

44Paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪzɪ ñʊma, pɪ-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ ñʊma mɪ, pʊtɔɔ-mɪ. Iwɛ ɛzɪ pɪlaŋ weyi paanaɣ-ɪ yɔ. Ɛyaa ɖɔŋ ɛ-yɔɔ nɛ paanaɣ.

45Paɣtʊ wɪlɪyaa taa lɛlʊ kʊyɪ nɛ ɛtɔ se : Wɪlɪyʊ, ŋyɔɔdʊʊ tɔm ndʊ yɔ, ŋtʊʊ-ɖʊ ɖɔɖɔ.

46Ɛlɛ Yesu pɪsɪnɪ-ɪ se : Paɣ tʊ wɪlɪyaa mɪ, pʊtɔɔ-mɪ! ʊsʊkɪ ɛyaa sʊʊtʊ ndʊ tɪwɛ kaɖɛ sɪɣlʊʊ yɔ ɛlɛ, mɪ-maɣmaɣ iitukuuni-tʊ nɛ mi-niye.

47Pʊtɔɔ-mɪ! Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪmaɣ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa mba mɪ-cɔzɔnaa kʊwa yɔ, pa-pɪlaŋ. **48**Mbʊ ʊkɛ aseɣɖe tɪnaa nɛ itisi se mbʊ mɪ-cɔzɔnaa laba yɔ, pʊwɛ ɖeu. Pakʊ-wɛ nɛ mʊmaɣ pa-pɪlaŋ. **49**Mbʊ yebina nɛ Ɛsɔ lɔŋsɪnɖɛ tɔŋ se : Mankaɣ-wɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa nɛ tiyiyaa tiyinaʊ. Pakʊʊ nabɛyɛ nɛ paɖʊ lɛlaa wayɪ kaŋ kaŋ. **50**Pʊyɔɔ lɛ, Ɛsɔ kɔŋ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa calɪm mbʊ pɛkpɛdɪ-pʊ ɖooo ɛjaɖɛ kiɖe tɛɛ yɔ, pɪ-tɔm pɔzʊʊ. **51**Ɛsɔ pɔzʊʊ-wɛ kpaɣnɪ Abɛɛlɪ nɛ pɪtalɪnɪ Zakarɪ weyi pakʊ-ɪ Ɛsɔ ɖɪɣa taa cɪɖɪcɪɖɪ lone nɛ kɪlaŋ ndene pɛ-hɛkʊ taa yɔ, pa-calɪm tɔm pɔzʊʊ.

52Paɣtʊ wɪlɪyaa mɪ, pʊtɔɔ-mɪ. ʊkpɛ lɔŋ sɪmtʊ ñʊmɪyɛ. Mɪ-maɣ maɣ ɪtasʊʊ nɛ ɪɖaŋ mba pañʊnaɣ peeye sʊʊ yɔ nɛ patasʊʊ.

53Yesu yɔɔdaɣ tɔm ndʊ lɛ, Farɪzɪ ñʊma nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa papazɪ-ɪ wɪlʊʊ se pa-taa wɪɣnɪ-ɪ nɛ pañʊnaɣ se pɔpɔzɪ-ɪ tɔm sakɪyɛ. **54**Pañɪkaɣ ɛ-nɔɔ yɔɔ tɔm se ɛyɔɔdɪ natʊyʊ nɛ pakpaɣ-tʊ nɛ pakʊyɪnɪ ɛ-yɔɔ.

Lɔŋ tasʊʊ nɛ paɣʊ

12 Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa ɛyaa ɛgbɔŋ ɛgbɔŋ kaakpeɣlaa. Paaɖɔ sakɪyɛ halɪ nɛ pakpaɣ ɖama naŋgbanzɪ yɔɔ. Peeye Yesu kpaɣ tɔm nɛ ɛcalɪna ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔɔdɪnaʊ se : ʊkpa mɪ-tɪ nɛ Farɪzɪ ñʊma kpɔnɔ kɔyɛ ndɪ ɖɪkɛ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ lakasɪ yɔ. **2**Mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɛmɛɛsaa yɔ, pɔkɔŋ-pʊ lɪzʊʊ nɛ pawɪlɪ. Mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, pɔkɔŋ-pʊ tɪlʊʊ. **3**Tɔm ndʊ ɪyɔɔdɪ-tʊ cɪkpɛndʊʊ tɛɛ yɔ, pɔkɔŋ-tʊ nɪʊ ñalʊmɪyɛ taa. Ndʊ ɪwɛɛtɪ ɖama nɪŋgpaaŋ taa mɪ-nʊmʊŋ tɛɛ yɔ, pɔkɔŋ-tʊ suzuu kuduyiŋ ñʊŋ taa.

11.41 Eza 58.7 Dan. 4.27 Luk 12.33
11.42 Mat. 23.23
11.43 Mat. 23.6 Mrk 12.38-39
11.44 Mat. 23.27 Keɣ 5.9
11.46 Mat. 23.4
11.47 Mat. 23.29
11.49 Mat. 23.34
11.51 Kiɖ 4.8 2Kro 24.20-21
11.52 Mat. 23.13
11.54 Mrk 12.13
12.1 Mat. 16.6,12 Mrk 8.15
12.2 Mat. 10.26 Mrk 4.22 Luk 8.17

4Mɪ mba ɪkɛ man-taabalaa yɔ, meheyiɣ-mɪ se : Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ nɛ ɛyaa mba pakʊʊ tomnaɣ nɛ paapɪzɪɣ nɛ patasɪ pʊyʊ nɔɔyʊ labʊ pʊ-wayɪ yɔ. 5Ɛlɛ mawɪlɪɣ-mɪ weyi pʊwɛɛ se sɔɔndʊ ɛkpanɪ-mɪ yɔ. Sɔɔndʊ ɛkpa-mɪ nɛ weyi ɛtɛŋ kʊʊ lɛ, ɛwɛnɪ ɖoŋ se ɛpɛɖɪ-mɪ Gehɛɛna taa yɔ. Ɛɛɛ, meheyiɣ-mɪ se ɛnʊ pʊwɛɛ se ise sɔɔndʊ. 6Paapɛdɪɣ sumasɪ cikpesi kagbaanzɪ liidiye pɔɔyɪsɪ naalɛ yaa we? Paa mbʊ Ɛsɔ ɛɛsɔʊ sɪ-taa nakɛyɛ yɔɔ. 7Halɪ mɪ-ñʊŋ taa ñɔsɪ wɛʊ yɔ, Ɛsɔ kalɪ sɪ-tɪŋa payɪ. Pʊ-yɔɔ lɛ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪwɛ wazaɣ nɛ pɪkɪlɪ sumasɪ cikpesi sakɪyɛ.

8Meheyiɣ-mi se weyi ɛkaɖɪɣ ɛyaa ɛsɪndaa kpayɪ se mɛnkɛ ɛ-ñɪnʊ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ kadɪɣ ɖɔɖɔ kpayɪ Ɛsɔ tiyiyaa ɛsɪndaa se pʊdʊ ɛnʊ ɛkɛ ɛ-ñɪnʊ. 9Ɛlɛ weyi ɛkpɛzɪɣ ɛyaa ɛsɪndaa se mɛntɛkɛ ɛ-ñɪnʊ yɔ, mɛnkpɛzɪɣ ɖɔɖɔ Ɛsɔ tiyiyaa ɛsɪndaa se ɛtɛkɛ ma-ñɪnʊ. 10Ɛyʊ weyi ɛyɔɔdʊʊ tɔm nɛ tɪkʊyɪ ɛyʊ Pɪyalʊ yɔɔ yɔ, Ɛsɔ kaɣ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-kɪwɛɛkɪm kpeɣu. Ɛlɛ weyi ɛtʊʊ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔ, Ɛsɔ ɛɛkaɣ-ɪ kpeɣu.

11Ye pakpa-mɪ nɛ powona Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ taa nɛ awiya nɛ ɖoŋtɪnaa pa-tɪŋ tɛɛ yɔ, ɪtaanɪɣzɪ ɛzɪma mbʊ ɪʊlʊ mɪ-yɔɔ yɔ nɛ ndʊ ɪʊyɔɔdɪ yɔ, tɪ-yɔɔ. 12Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ kaɣ -mɪ wɪlʊʊ ndʊ pʊwɛɛ se ɪʊyɔɔdɪ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa yɔ.

Ñɪm tʊ kɪmɛlɛŋ eduuye

13Nɔɔyʊ yɔɔdɪnɪ samaɣ taa nɛ eheyi Yesu se : Wɪlɪyʊ, heyi man-ɖalʊ se ɛtayɪnɪ-m mbʊ ɖa-caa yebini-ɖʊ yɔ.

14Yesu cosi-i se : Abalʊ ña! Asɪ-m se mahʊʊ mɪ-tɔm yaa mantayɪ-mɪ mɪ-ñɪm? 15Eheyi-wɛ se : Ɩɖɔkɪ mɪ-tɪ ɖeu, ɪkpa mɪ-tɪ nɛ lɛɣʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paa ɛyʊ ɛwɛnɪ ñɪm sakɪyɛ ɛzɪma yɔ, ɛɛwɛɣ wezuu ñɪm mbʊ pʊ-yɔɔ na.

16Etuu-wɛ eduuye nɛ ɛtɔŋ se : Ɛyʊ ñɪm tʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ tɔɔnaɣ la ɛ-hayɪm taa pɪtɪʊfɛyɪ. 17Peeye ɛmaɣzɪ ɛ-taa nɛ ɛtɔŋ se : Malakɪ ɛzɪma lɛ? Maanaɣ monsuu le mɔn-tɔɔnaɣ kanɛ ka-tɪŋa.

18Ɛtɔ se : Ɩcɔnɪ ɪna mbʊ malakɪ yɔ : Mɔyɔkɪɣ mon-kpoŋ nɛ mama kɪfaŋ weyi ɛkɪlɪ-ɪ paɣlʊʊ yɔ. Peeye monsuu mɔn-tɔɔnaɣ nɛ ma-ñɪm tɪŋa. 19Ɛlɛ meheyi man-tɪ se : Men-ciyam, ŋwɛna pɪnzɪ sakɪyɛ tɔɔnaɣ. Hɛzɪ, tɔɔ, ñɔɔ nɛ ŋmɛyɪ amɛya.

20Ɛlɛ Ɛsɔ heyi-i se : Kɪmɛlɛŋ ña! Ðoo ana a-taa mɔnpɔzʊʊ-ŋ ñe-ciyam. Peeye lɛ, mbʊ ŋñɔɔzaa nɛ ŋsɪʊ yɔ, akaɣ-pʊ kpaɣʊ?

21Peeye Yesu tasɪ yɔɔdʊʊ se : Mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛnɪ weyi ɛcazɪɣ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ ñɪm nɛ ɛsɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛɛñɪnɪɣ se ɛkɛ ñɪm tʊ Ɛsɔ cɔlɔ yɔ.

Ɩtaanɪɣzɪ

22Pʊwayɪ Yesu heyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Pʊyɔɔ

12.4 Yer 1.8 Mat. 10.28 Yoh 15.14-15
12.6 Mat. 10.29
12.8 Mrk 8.38 2Tim 2.12 1Yoh 2.23
12.10 Mat. 12.31-32 Mrk 3.28 Yoh 5.16
12.11 Mat. 10.19 Mrk 13.11 Luk 21.14
12.14 Yoh 18.36
12.15 1Tim 6.7
12.19 Wɪlhr 11.9 1Kɔr 15.32 Yak 5.5
12.20 Yɔb 27.8 Keɣ 39.6 Yer 17.11
12.21 1Tim 6.18 Yak 2.5
12.22 Mat. 6.25

yɔɔ meheyiɣ-mɪ se ɪtaanɪɣzɪ mi-wezuu yɔɔ, mbʊ ɪkɔŋ tɔɔʊ yɔ, pʊ-yɔɔ. Ɩtaanɪɣzɪ mi-tomnaɣ yɔɔ, mbʊ ɪkɔŋ suu yɔ, pʊ-yɔɔ. **23**Wezuu kɪlɪ tɔɔnaɣ nɛ tomnaɣ ñakɪlɪ wondu kususutu. **24**Ɩcɔna kaŋgala. Aaɖuu nɛ aakʊŋ. Afɛyɪnɪ kpoŋ nɛ wondu ɖɪsɪyɛ. Ɛlɛ, Ɛsɔ calɪɣ-yɛ. Ŋgʊ ɪwɛ wazaɣ nɛ pɪkɪlɪ sumasɪ! **25**Mɪ-taa anɪ pɪzɪɣ nɛ etuzi ɛ-sum kɪyakʊ kpaagbaa ñɪʊ alɪwaatʊ ndʊ ɛnɪɣ zɪɣ yɔ? **26**Ye pʊyʊ cikpem ɛzɪ pʊnɛ yɔ, pɪkɪlɪ-mɪ ɖoŋ lɛ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪnɪɣzɪɣ mbʊ pɪkazaa yɔ, pʊ-yɔɔ yɔ?

27Ɩcɔnɪ ɛzɪma mbʊ hayum taa hɛtʊ kpaɣ yɔ. Tɪlakɪ tʊmɪyɛ nɛ tɪlʊʊ. Ɛlɛ meheyiɣ-mi se Salomɔɔ maɣmaɣ, e-koboyaɣ tɪŋa taa, etosuu wondu nɛ pɪtalɪ tɪ-taa nakʊyʊ. **28**Tɛyɛ yɔɔ ñɪtʊ wɛ sɔnɔ nɛ cee pɔsɔkɪ-tʊ miŋ. Ye Ɛsɔ esuu ñɪtʊ ndʊ wondu camɪyɛ mbʊ lɛ, eesuu-mɪ wondu nɛ pɪkɪlɪ yaa we, ɛyaa lidaʊ ñɪʊ tɪnaa mɪ? **29**Ɩtaañɪnɪ mbʊ ɛkaɣ tɔɔʊ nɛ mbʊ ɛkaɣ ñɔʊ yɔ. Ɩtaanɪɣzɪ pʊ-yɔɔ. **30**Pʊnɛ pɪ-tɪŋa kedeŋa yɔɔ ɛyaa ñɪnɪɣ. Mɪ-Caa sum se pɪtɛɖɪɣ-mɪ. **31**Ɛlɛ, ɪñɪnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ nɛ ɛha-mɪ pʊnɛ pɪ-tɪŋa payɪ.

32Heŋ tikaɣ cikpelaɣ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɪlabɪ mɪ-Caa ɖeu se ɛcɛlɪ-mɪ kewiyaɣ. **33**Ɩpɛdɪ mbʊ ɪwɛna yɔ nɛ ɪkpaɣ pi-liidiye nɛ ɪla kʊñɔndɪnaa kʊjɔʊ. Ɩla mɪ-tɪ kabʊya ŋga kaacɛkɪ yɔ. Peeye ɪwɛɣnɪ ñɪm mbʊ pɪtɛŋ yɔ ɛsɔdaa. Mɪlʊ ɪɪñɔtʊʊnɪ ɖɪnɛ nɛ kalɪkɔdaɣ ɛɛwɛɛkɪɣ pʊyʊ.

12.24 Yɔb 38.41 Keɣ 147.9
12.31 Mat. 6.33
12.32 Mat. 11.25-26
12.33 Mat. 6.20 Tʊma 2.45; 4.34
12.35 Efɛ 6.14 1Pɪ 1.13 Mat. 25.1
12.37 Mat. 24.46
12.39 1Tes 5.2 2Pɪ 3.10 Wɪl 16.15
12.40 Mrk 13.33 1Tes 5.6 2Pɪ 3.12
12.42 Mat. 24.45 1Kɔr 4.2
12.44 Mat. 24.27
12.45 Mat. 24.48

34Đenɖe mɪ-ñɪm wɛɛ yɔ, peeye ɖɔɖɔ mɪ-laŋɪyɛ wɛʊ.

Ɩwɛɛ kpekpeka

35Ɩñɔɔzɪ mɪ-tɪ camɪyɛ. Iyele mɪ-kanɖʊnaa wɛɛ mʊʊ yɔɔ. **36**Ɩwɛɛ ɛzɪ ɛyaa mba paɖaŋ pa-tʊ weyi ɛlɪɣnɪ halɪkpaɣyɛ ɖeɖe se ɛkɔɔ yɔ. Ɛtalɪɣ nɛ ɛma pɔyʊʊ lɛ, patɪtʊlɪ-ɪ. **37**Yomaa mba pa-tʊ kɔŋ nɛ ɛmaɣnɪ-wɛ pɛwɛɛ nɛ paɖaŋ-ɪ yɔ, pehiɣ pa-tɪ. Toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, pa-tʊ ñɔɔzʊʊ ɛ-tɪ camɪyɛ nɛ ɛsɪɪ pɛ-tɛɛ tɔɔnaɣ nɛ ɛlabɪ-wɛ tʊmɪyɛ. **38**Pɪtɪtɪlɪ yɔ ɛkɔŋ ɖoo hɛkʊ yaa tɛbɪyɛ tɛɛ ñɪɣtʊ naadozo yɔɔ. Ye ɛna-wɛ pacaɣaa paɖaŋ-ɪ yɔ, pehiɣ pa-tɪ! **39**Ɩtɪlɪ camɪyɛ se ye ɖɪɣa tʊ ɛɛna alɪwaatʊ ndʊ tɪ-yɔɔ mɪlʊ kɔŋ yɔɔ yɔ, ɛɛcaɣnɪ ɛ-ɛza. Ɛtaayebi-i nɛ ɛhʊyɪ ɛ-ɖɪɣa pɔʊ. **40**Mɪ ɖɔɖɔ lɛ, ɪñɔɔzɪ mɪ-tɪ kpam nɛ ɪɖaŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ kɔŋ alɪwaatʊ ndʊ ɪtamaɣ zɪ yɔ, tɪ-yɔɔ.

41Pɪyɛ heyi-i se : Kɪbaɣlʊ ɖa ŋtuki eduuye ɖɪnɛ yaa, ɛyaa tɪŋa?

42Peeye Kɪbaɣlʊ tɔm se : Akɛ tʊmladʊ kɪbanʊ nɛ leɣtʊ-tʊ? Yom weyi ɖɪɣa-tʊ sɪ-ɪ e-yomaa yɔɔ se ɛcɛlɪɣ-wɛ tɔɔnaɣ alɪwaatʊ ndʊ pʊmʊnaa yɔ, tɪ-yɔɔ yɔ? **43**Yom ɛnʊ, ehiɣ ɛ-tɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛ-tʊ kɔŋ nɛ ɛmaɣnɪ-ɪ eɖiɣni ɛ-tʊmɪyɛ ndɪ labʊ camɪyɛ yɔ. **44**Toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, ɛkaɣ-ɪ sɪʊ ɛ-ñɪm tɪŋa yɔɔ. **45**Ɛlɛ pɪtɪtɪlɪ yɔ, yom ɛnʊ ɛkaɣ ɛ-tɪ heyuu se : Man-caa ɛɛkɔŋ

lɔŋ. Pɪtɪtɪlɪ yɔ, ɛpazɪɣ tʊmlaɖaa abalɪñɪma nɛ halɪñɪma mabʊ nɛ ɛtɔkɪ nɛ ɛñɔʊ nɛ sʊlʊm kʊʊ-ɪ. **46**Peeye lɛ, yom ɛnʊ ɛ-tʊ kɔŋ kɪyakʊ ŋgʊ ɛtaɖaŋ-ɪ yɔ nɛ alɪwaatʊ ndʊ ɛɛsɪŋ yɔ. Ðɪnɛ ɛ-tʊ pɛlɪɣ-ɪ tɔm nabʊlɛ nɛ ɛlabɪ-ɪ ɛzɪ palakʊʊ mba patʊmʊna se pataɣ -wɛ liu yɔ.

47Yom nɔɔyʊ tɪlɪ mbʊ ɛ-tʊ liu wɛɛ yɔ. Ɛlɛ, ɛtɔñɔɔzɪ nabʊyʊ nɛ ɛtala ɛzɪ ɛ-tʊ liu wɛʊ yɔ. Yom ɛnʊ, ɛ-tʊ makɪ-ɪ ɖaŋ sakɪyɛ. **48**Yom lɛlʊ ñatatɪlɪ mbʊ ɛ-tʊ liu wɛɛ yɔ. Ɛlabɪ mbʊ pʊmʊnaa se pɔhɔ ɛ-nɪŋgbaaŋ yɔ. Yom ɛnʊ ɛ-tʊ makɪ-ɪ pazɪ. Ɛyʊ weyi pɛcɛlɪ-ɪ sakɪyɛ yɔ, pɔpɔzʊʊ-ɪ sakɪyɛ. Weyi paɖʊzɪ e-nesi tɛɛ sakɪyɛ yɔ, pɔpɔzʊʊ-ɪ se ɛla nɛ pɪkɪlɪ.

Yesu kɔma nɛ tayʊʊ wɛɛ ɛyaa hɛkʊ taa

49Mɔnkɔma se mɔnsɔ miŋ kedeŋa yɔɔ. Halɪ mañɪnɪɣ se ɛpazɪ mʊʊ! **50**Pʊwɛɛ se palabɪ-m mɪɪsʊʊ sɔnzɪ nasɪyɪ. Mɛwɛɛ nɛ manɪɣ siziŋ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ palabɪ-m sɪ yɔ! **51**Ɩmaɣzʊʊ se mɔkɔma se mɔnkɔnɪ laŋhɛzɪyɛ kedeŋa yɔɔ yaa we? Aayɪ yoo, meheyiɣ-mɪ se mɔnkɔma se mala nɛ ɛyaa tayɪ ɖama. **52**Pɪkpaɣʊ nɛ sɔnɔ yɔ, ɛyaa kagbaanzɪ ɛwɛ ɖɪɣa kʊɖʊmaɣ taa yɔ, patayɪɣ ɖama, naadozo kʊyʊʊ naalɛ yɔɔ nɛ naalɛ ñakʊyɪ naadozo yɔɔ. **53**Caja kʊyʊʊ ɛ-pɪyalʊ yɔɔ nɛ pɪyalʊ ñakʊyɪ ɛ-caa yɔɔ. Ðoyo kʊyʊʊ ɛ-pɛlɛ yɔɔ nɛ pɛlɛ ñakʊyɪ e-ɖoo yɔɔ. Waŋ kʊyʊʊ e-wolu yɔɔ nɛ wolu ñakʊyɪ ɛ-waŋ yɔɔ.

12.47 Kɪk 15.30 Way 25.2
12.48 Lev 5.17 1Tim 1.13
12.49 Luk 12.51
12.50 Mat. 20.22 Mrk 10.38
12.51 Mat. 10.34 Mik 7.6
12.52 Mat. 10.35

Alɪwaatʊ ɖɪɣzinaʊ tɔm

54Ɛtasɪ samaɣ heyuu se : Alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ ɛsɔmɪndʊ wɪsɪ ɖʊɖʊyɛ yɔ, ɪtɔŋ kpaagbaa se : Tɛʊ nɪʊ. Nɛ pɪla mbʊ ɖɔɖɔ. **55**Ɩnaɣ heɣlim makʊnɪ hadɛ kiŋ lɛ, ɪtɔ se : Soŋaɣ kaɣ wɛʊ. Nɛ pɪla mbʊ ɖɔɖɔ. **56**Pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ ñʊma mɪ, ɪnɪɣ ɛsɔdaa nɛ tɛtaa pɛ-wɛtʊ tɔbʊʊ. Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪnɪɣ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-tɔbʊʊ yɔ?

57Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ iiɖɪɣziɣna mɪ-maɣmaɣ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ? **58**Ye tɔm ɛwɛ ña nɛ nɔɔyʊ mɪ-hɛkʊ taa yɔ, ñaɣ pana nɛ ña nɛ ɪ iceɣ pʊcɔ nɛ ɛtanɪ-ŋ wiyaʊ tɪŋ tɛɛ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ewokini-ŋ tɔm hʊyʊ cɔlɔ nɛ ɛlɛ ñakpaɣ-ŋ nɛ ɛɖʊzɪ sɔɔja nesi tɛɛ nɛ ɛlɛ ñaɖʊ-ŋ salaka. **59**Meheyiɣ-ŋ se ŋŋlɪɣ peeye nɛ pʊkɔɔ nɛ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ ŋhɛyɪ ña-kɪmɪyɛ tɪŋa nɛ pɪtakazɪ-ŋ paa pɔɔyaɣ kʊɖʊmaɣ yɔ.

12.54 Mat. 16.2
12.58 Adu 25.8 Mat. 5.25
12.59 Mrk 12.42

Ɩpɪsɪnɪ mɪ-tɪ yaa ɪsɪ

13 Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, ɛyaa nabɛyɛ wobi Yesu cɔlɔ nɛ pɛkɛdɪ-ɪ mbʊ Pilaatɪ labɪ Galilee egeetiye taa ñʊma nabɛyɛ yɔ. Ɛɛkʊ-wɛ alɪwaatʊ ndʊ palaɣaɣ pa-kɪlaŋ yɔ. **2**Ecosi-wɛ se : Ɩmaɣ zʊʊ se Galilee ñʊma mba palabɪ kɪwɛɛkʊm pɪkɪlɪ Galilee ñʊma lɛla mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔtɔɔ kʊñɔŋ ŋgʊ yaa we ? **3**Aayɪ pɪtɛkɛ mbʊ. Ɛlɛ meheyiɣ-mɪ se ye ɪtɪpɪsɪnɪ

mɪ-tɪ yɔ, mɪ-tɪŋa ɪsɪkɪ mbʊ ɖɔɖɔ. 4Silowe kuduyuu sɔsɔʊ kpɛzaa nɛ kɪɖa ɛyaa hiu nɛ lutozo yɔɔ nɛ pasɪ. Ɩmaɣzʊʊ se ɛyaa mba palabɪ kɪwɛɛkɪm nɛ pɪkɪlɪ Yeruusalɛm ñɪma tɪŋa yaa we? 5Aayɪ pɪtɛkɛ mbʊ. Ɛlɛ meheyiɣ-mɪ se ye ɪtɪpɪsɪnɪ mɪ-tɪ yɔ, mɪ-tɪŋa ɪsɪkɪ mbʊ ɖɔɖɔ.

6Yesu tuu-wɛ eduuye ɖɪnɛ ɖɔɖɔ se : Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ fiigiye tɪʊ ɛ-hayɪm taa mbʊ. Ewoba se ekoyi pee lɛ, ɛtana. 7Peeye eheyi hayɪm yɔɔ cɔnɪyʊ se : Pɪlabɪ pɪnzɪ naadozo yɔ mɔnkɔŋʊʊ cɪnɛ se monkoyi pee tɪʊ kʊnɛ kʊ-yɔɔ nɛ maanaɣ yɔ. Sɛtɪ-kʊ nɛ ŋlɔ. Ɛbɛ yɔɔ kɪmʊʊ tɛtʊ falaa yem?

8Hayɪm yɔɔ cɔnɪyʊ cosi-i se : Ða-caa, tasɪ-kʊ yebu pɪnaɣ kanɛ. Mohuyuu kɪ-tɛɛ nɛ manɖʊ huɖɛ. 9Pɪtɪtɪlɪ yɔ, kʊlʊlʊʊ pee. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ŋsɛtɪ-kʊ.

Yesu laba nɛ halʊ nɔɔyʊ yɔɔ cɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye

10Yesu wɪlaɣ tɔm kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye Yuda ñɪma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa. 11Halʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye, ɛ-taa nɛ kalɪzaɣ nakɛyɛ ŋga kalabɪ-ɪ nɛ ɛpɪsɪ ɛjam pɪnzɪ hiu nɛ lutozo yɔ. Ɛpam koɖoŋ nɛ ɛɛtɪpɪzʊʊ se ɛkʊyɪ nɛ ɛsɪŋ siɣ siɣ. 12Yesu na-ɪ lɛ, ɛyaa-ɪ nɛ eheyi-i se : Halʊ, moholuu-ŋ ñɛ-ɛjandʊ taa. 13Ɛtɪnɪ halʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ nesi. Kpaagbaa mbʊ lɛ, ɛtɪkʊyɪ nɛ ɛsɪŋ siɣ siɣ nɛ ɛsa Ɛsɔ.

13.4 Mat. 18.24 Luk 11.4
13.6 Eza 5.2 Mat. 21.19
13.13 Mrk 16.18 Tʊma 9.17
13.14 Exo 20.9 Luk 6.7; 14.3
13.15 Luk 14.5
13.16 Luk 19.9
13.18 Mat. 13.31 Mrk 4.30
13.21 Mat. 13.33

14Ɛlɛ pɪɪwɪzɪ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnɪyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yesu laba nɛ halʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ cɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye. Peeye eheyi samaɣ se : Kɪyakɪŋ loɖo wɛɛ se pala tʊmɪyɛ. Ɩkɔɔ kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛ-taa nɛ pala nɛ mɪ-yɔɔ cɛ. Ɩtaakɔŋ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye.

15Kɪbaɣlʊ cosi-i se : Pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ tɪnaa mɪ! Mɪ-taa anɪ ɛɛhɔzɪɣ ɛ-nɔ yaa ɛ-kpaŋaɣ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye nɛ ewoni-i se ɛñɔɔ lɪm? 16Halʊ ɛnɛ, ɛkɛ Abraham cejewiye taa tʊ. Satanɪ kɔhɔkɪ-ɪ nɛ ɛɖʊ-ɪ salaka pɪnzɪ hiu nɛ lutozo. Pɪfɛyɪ ɖeu se poholi-i kpasɪ nzɪ sɪ-taa kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yaa we?

17Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, fɛyɛ kpa e-koyindinaa tɪŋa. Samaɣ mɛyaɣ pita lakasɪ nzɪ ɛlakaɣ yɔ, sɪ-yɔɔ.

Piye cikpeɖe nɛ kpɔnɔ kɔyɛ pa-aduwa

18Yesu tɔm ɖɔɖɔ se : Ɛbɛ Ɛsɔ kewiyaɣ nɪɣzɪnaa? Ɛbɛmanpɪzɪɣ mankpaɣ nɛ mɛnkɛdɪnɪ-kɛ? 19Kɛwɛ ɛzɪ piye cikpeɖe ndɪ ɛyʊ nɔɔyʊ kpaɣaɣ nɛ ɛpeɖɪ ɛ-kaɖaɣ taa yɔ. Ðɪñɔʊ nɛ pɪpaɣlɪ nɛ pɪpɪsɪ tɪʊ nɛ ɛsɔdaa sumasɪ kɔɔ nɛ sɪcaɣ ki-pilinzi yɔɔ.

20Ɛtasɪ tɔm se : Ɛbɛ mankpakɪɣ nɛ mɛnkɛdɪnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ? 21Kɛwɛ ɛzɪ kpɔnɔ kɔyɛ ndɪ halʊ nɔɔyʊ kpaɣaa nɛ ɛɖʊ kpɔnɔ mʊlʊm ɖaakula naadozo taa se ɛla nɛ pɪkpa pɪ-tɪŋa yɔ.

Ðɛɛmɛnɖɛɛ eduuye

22Yesu kpaɣaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa lɛ, ɛtʊŋɪɣna tɛtʊ cikpetu nɛ sɔsɔtʊ pa-taa nɛ ɛwɪlɪɣ tɔm. **23**Abalʊ nɔɔyʊ pɔzɪ-ɪ se : Kɪbaɣ lʊ, toovenim se ɛyaa pazɪ ɖeke hikiɣni ñʊʊ yabʊ yaa we?

24Ɛlɛ ecosi-i nɛ ɛtɔŋ se : lcɛyɪ mɪ-tɪ nɛ ɪsʊʊnɪ nɔnɔɔ ŋga kɛwɛ kpɪyɔɔ yɔ. Meheyiɣ-mɪ se ɛyaa sakɪyɛ kɔŋ ñʊnʊʊ se pasʊʊ ɛlɛ paakaɣ pɪzʊʊ. **25**Alɪwaatʊ ndʊ ɖɪɣa-tʊ kʊyʊʊ nɛ ɛkaɖɪ nɔnɔɔ yɔ, mɪ mba ɪwɛɣnɪ awayɪ yɔ, ɪmakɪ nɔnɔɔ nɛ ɪtɔŋ se : Kɪbaɣ lʊ, Kɪbaɣlʊ, tʊlɪ-ɖʊ.

Peeye ɛkaɣ-mɪ heyuu se : Maasɪŋ se mɪ-tɛ le.

26Ðɪnɛ mɪpazʊʊ tɔm se : Ðɪtɔwaa nɛ ɖɪñɔɔ ñɛ-ɛsɪndaa. Ŋwɪlɪ tɔm ɖa-habɛɛ yɔɔ.

27Ɛkaɣ-mɪ cosuu se : Mɔntɔm se maasɪŋ ɖendɛ ɪlɪnaa yɔ. lɖɛɛ mɔ-yɔɔ mɪ-tɪŋa, mba mɪ ɪlakɪ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ.

28lkaɣ nau Abraham nɛ Izaakɪ nɛ Yakubu nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa tɪŋa Ɛsɔ kewiyaɣ taa, ɛlɛ mɪ yɔ, pɔlɔʊ-mɪ awayɪ. Peeye wiluu nɛ kela salʊʊ pɛwɛɣ. **29**Ɛyaa kaɣ lɪnau wɪsɪ ɖɪlɪyɛ nɛ wɪsɪ ɖɪdʊyɛ, hayi kiŋ nɛ hadɛ kiŋ nɛ pacaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ Ɛsɔ kewiyaɣ taa. **30**lcɔnɪ ɪna, wayɪ wayɪ ñɪma taa nabɛyɛ kaɣ pɪsʊʊ kajalaɣ ñɪma nɛ kajalaɣ ñɪma taa nabɛyɛ ñapɪsɪ wayɪ wayɪ ñɪma.

Yesu wiɣ Yeruusalɛ yɔɔ

31Kɪyakʊ ŋgʊ ki-wiye, Farɪsɪ ñɪma nabɛyɛ kɔma nɛ peheyi-i se : Kʊyɪ cɪnɛ nɛ ŋɖɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Eroodi ñɪnɪɣ se ɛkʊ-ŋ.

32Yesu cosi-wɛ se : Iwolo nɛ iheyi puda ɛnʊ se : Sɔnɔ nɛ cee mɔnɖɔɔnʊʊ aleewaa nɛ mala nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ. Mɛntɛzɪɣ ma-tʊmɪyɛ kɪyakʊ naadozo ñɪŋgʊ wiye. **33**Ɛlɛ pʊwɛɛ se mɔnɖɔ nʊmɔʊ sɔnɔ nɛ cee nɛ tɛʊ kifemuu. Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛsɪ ɖoli yem nɛ pɪtɛkɛnɪ Yeruusalɛm tɛtʊ taa.

34Yeruusalɛm, Yeruusalɛm, ña weyi ŋkʊʊ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa nɛ ŋyakɪ pɛɛ mba petiyini-ŋ yɔ, se pasɪ yɔ. Tɔm ɛzɪma mañɪnaɣ se menkpeɣli ñe-piya ɛzɪ ɖoyuu kpeɣluu kɪ-kalɪmasɪ ki-keŋ tɛɛ yɔ! Ɛlɛ, ɪtaañɪnɪ mbʊ! **35**lcɔnɪ ɪna, pakaɣ-mi yebu mɪ-ɖɪɣa njeyɛ nɛ nɔɔyʊ ɛɛtasɪɣ ka-taa wɛʊ. Meheyiɣ-mɪ se ɪnaɣ-m nɛ pʊkɔɔ pɪsʊnɪ alɪwaatʊ ndʊ ɪtɔŋ se :

Pasa weyi ɛkɔŋ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ taa yɔ.

Yesu wɛ Farɪsɪ tʊ nɔɔyʊ tɛ

14 Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ nakʊyʊ wiye Yesu sʊ Farɪsɪ ñɪma ñʊʊ-tʊ nɔɔyʊ tɛ tɔɔnaɣ tɔɔʊ. Farɪsɪ ñɪma cɔŋaɣnɪ-ɪ pɪŋŋ se pana. **2**Cɔnɪ ŋna, ɛyʊ nɔɔyʊ, pɪwɪɣaɣ-ɪ nɛ ehuu, ɛɛsɪŋ Yesu ɛsɪndaa. **3**Yesu kpaɣ tɔm nɛ ɛpɔzʊʊ paɣtʊ wɪlɪyaa nɛ Farɪsɪ ñɪma se : Paha nʊmɔʊ se pala nɛ kʊdɔndʊ yɔɔ cɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye yaa pataha? **4**Ɛlɛ, posum tamɪyɛ potocosi natʊyʊ. Peeye Yesu kpaɣ kʊdɔndʊ ɛnʊ nɛ ɛla nɛ ɛ-yɔɔ cɛ nɛ eyebi-i nɛ ekpe.

13.22 Mat. 9.35 Mrk 6.6
13.24 Mat. 7.13 Room 9.31
13.25 Mat. 7.23; 25.10,12
13.27 Mat. 25.41 Luk 13.25 Keɣ 6.8
13.28 Mat. 8.11,12
13.30 Mat. 19.30 Mrk 10.31
13.32 Ebr 2.10
13.34 Mat. 23.37
13.35 Keɣ 69.25 Mik 3.12 Keɣ 118.26 Luk 19.38
14.3 Mat. 12.10

5Ɛlɛ ecosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ye mɪ-taa nɔɔyʊ kpaŋaɣ yaa nɔ ɛtɔlɪ lɔkɔ taa lɛ, pʊdʊ yeki-i lɪzʊʊ kpaagbaa se pɪkɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ yaa we? **6**Patapɪzɪ nɛ pocosi natʊyʊ tɪ-yɔɔ.

7Ɛnawa se ɛyaa mba paya-wɛ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ yɔ, paɲɪnaɣ kajalaɣ lona lɛ, etuu-wɛ eduuye. **8**Ɛtɔm se : Ye nɔɔyʊ ɛya-ŋ halɪkpaɣyɛ ɖeɖe yɔ, taacaɣ lone ndɪ ɖɪkɪlɪ ɖeu yɔ, ɖɪ-taa. Pɪtɪtɪlɪ yɔ, ɛya nɔɔyʊ nɛ pʊdʊ ñakɪlɪ-ŋ. **9**Peeye lɛ, ɛyʊ weyi ɛya-mɪ yɔ, ɛkɔŋ nɛ eheyi-ŋ se : Kʊyɪ nɛ ŋkazɪ kpelaɣ ɛyʊ ɛnɛ. Ðɪnɛ ŋwoki nɛ ŋɲɪnɪ ɖɪcaɣyɛ kɛtɛzaɣ ɲɪnɖɛ nɛ fɛyɛ. **10**Ɛlɛ alɪwaatʊ ndʊ payaɣ-ŋ yɔ, wolo nɛ ŋcaɣ kɛtɛzaɣ lone taa. Weyi ɛya-ŋ yɔ, ɛkɔŋ lɛ, eheyi-ŋ se : Man-taabalʊ kpa nɛ ɛsɔdaa kiŋ. Peeye pʊɖʊʊ-ŋ hɪɖɛ ɛyaa mba paya-wɛ nɛ ña nɛ wɛ ɪwɛɛ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ yɔ, pa-tɪŋa pɛ-ɛsɪndaa. **11**Petisiɣ weyi ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ yɔ nɛ pakpazɪ weyi etisiɣ ɛ-tɪ yɔ.

12Yesu yɔɔdɪnɪ weyi ɛya-ɪ yɔ nɛ eheyi-i se : Ye ŋya ɛyaa se pɔkɔɔ nɛ pɔtɔɔ tɔɔnaɣ wɪsɪ taa yaa ɖanaɣ yɔɔ yɔ, taayaa ña-taabalaa yaa ña-ɲɪma yaa ña-caanaa yaa ña-ɖɪɣa cɔlɔ ɲɪma mba pɛwɛnɪ ɲɪm yɔ. Ye ŋlabɪ mbʊ yɔ, paba ɖɔɖɔ pakaɣ-ŋ yaʊ nɛ papɪsɪnɪ-ŋ mbʊ ŋlabɪ-wɛ yɔ. **13**Ye ŋtɔkɪ kazandʊ yɔ, yaa kʊñɔndɪnaa nɛ kalɪkalɪsɪ nɛ taladɪnaa nɛ yʊlʊmaa. **14**Peeye lɛ, ŋhikiɣ ña-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paapɪzɪɣ nɛ papɪsɪnɪ-ŋ mbʊ ŋlabɪ-wɛ yɔ. Ɛsɔ hɛyɪɣ-ŋ pʊ kɪyakʊ ŋgʊ efeziɣ ɛyaa kʊtʊʊzaa nɛ sɪɖaa taa yɔ, ki-wiye.

14.5 Exo 23.5 Way 22.4 Luk 13.15
14.10 Adu 25.6,7
14.11 Key 18.27 Adu 29.23 Mat. 23.12 Luk 18.14 Yak 4.6 1Pɪ 5.5
14.13 Neh 8.10,12
14.15 Wɪl 19.9
14.16 Mat. 22.2
14.17 Adu 9.2,5

Payaɣʊ ɛyaa kazandʊ ɖeɖe yɔ, pi-eduuye

15Ɛyaa mba pa nɛ Yesu paacaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ peeye yɔ, pa-taa lɛlʊ nɪ tɔm ndʊ lɛ, eheyi Yesu se : Ɛyʊ weyi ɛkaɣ tɔɔnaɣ tɔɔʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa yɔ, ehiɣ ɛ-tɪ.

16Peeye Yesu cosi-i se : Abalʊ nɔɔyʊ kalabɪnɪ tɔɔnaɣ sakɪyɛ mbʊ nɛ ɛyaa ɛyaa sakɪyɛ se pɔkɔɔ nɛ pɔtɔɔ. **17**Tɔɔnaɣ tɔɔʊ alɪwaatʊ talaa lɛ, etiyi e-yom se ewolo nɛ eheyi ɛyaa mba ɛyawa yɔ se : Ukɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tɔɔnaɣ pɪwa.

18Ɛlɛ pa-tɪŋa pasʊʊ-ɪ tenduu yɔɔ se paapɪzɪɣ nɛ powolo. Kajalaɣ-tʊ heyi-i se : Mayabɪ hayɪm nabʊyʊ nɛ pʊwɛɛ se mowolo nɛ mana-pʊ. Mentendi-ŋ, maapɪzɪɣ nɛ mɔnkɔɔ.

19Lɛlʊ se : Mayabɪ naŋ hiu nɛ pʊwɛɛ se mowolo nɛ mamaɣ zɪ-ɪ. Mentendi-ŋ maapɪzɪɣ nɛ mɔnkɔɔ.

20Lɛlʊ ñɔtɔ ɖɔɖɔ se : Pɛlɛ tɪŋ-m pʊyɔɔ lɛ, maapɪzɪɣ nɛ mɔnkɔɔ.

21Yom ɛnʊ ɛpɪsaa lɛ, ɛkɛdɪ tɔm ndʊ tɪ-tɪŋa ɛ-caa. Peeye pɪwɪzɪ ɛ-caa ɛnʊ, nɛ eheyi e-yom se : Lɪɪ kpɛdɛɛ habɛɛ sɔsɔna nɛ cikpena yɔɔ nɛ ŋyaa kʊñɔndɪnaa nɛ kalɪkalɪsɪ nɛ taladɪnaa nɛ yʊlʊmaa nɛ ŋkɔnɪ-wɛ cɪnɛ.

22Yom ɛnʊ eheyi ɛ-caa se : Man-caa, mbʊ ŋtɔm se mala yɔ, malaba nɛ pɪɖaɣnɪ saɣʊ ɖɪcaɣyɛ.
23Ɛ-caa heyi-i se : Wolo nʊmɔŋ taa nɛ kolonzi kilaa nɛ mba ŋnaɣ yɔ, hɔm-wɛ nɛ ɖoŋ nɛ ŋkɔnɪ cɪnɛ nɛ man-ɖɪɣa su. 24Meheyiɣ-mɪ se, mba mancalʊ yaʊ yɔ, pa-taa nɔɔyʊ ɛɛɖɪkɪɣ mɔn-tɔɔnaɣ.

Mbʊ pʊwɛɛ se ɛyʊ ɛla nɛ ɛkɛ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyʊ yɔ

25Ɛyaa caɖaŋ nɛ Yesu pɔɖɔŋaɣ lɛ, ekisi nɛ ɛcɔnɪ-wɛ. 26Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Weyi ɛtʊŋɪɣ ma-wayɪ yɔ, pʊwɛɛ se ɛkpa koyindiye ɛ-caa nɛ e-ɖoo nɛ ɛ-halʊ nɛ e-piya nɛ ɛ-ɖalaa nɛ ɛ-kɔɔnaa. Pʊwɛɛ ɖɔɖɔ se ɛkpa koyindiye pɪkpɛndɪnɪ e-tomnaɣ maɣmaɣ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkɛ mɔn-tɔmkpɛlɪkɪyʊ. 27Weyi ɛɛkpakɪɣ ɛ-kaamaŋkaɣ nɛ ɛtʊŋ ma-wayɪ yɔ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkɛ mɔn-tɔmkpɛlɪkɪyʊ.
28Ye mɪ-taa nɔɔyʊ ɛñɪnɪɣ se ɛma kuduyuu sɔsɔʊ nakʊyʊ yɔ, ɛlɛyʊʊ caɣʊ nɛ ɛmaɣzɪ nɛ ɛna se liidiye ndɪ ɛwɛna yɔ, ɖɪpɪzɪɣ nɛ ɖɪma kuduyuu ŋgʊ nɛ kɪtɛ yaa we. 29Ye ɛtala mbʊ yɔ, ɛsɪɣ tikiɖɛ lɛ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛma nɛ pɪtɛ. Peeye mba pa-tʊŋa panaɣ-ɪ yɔ, powoŋiɣ -i. 30Pɔtɔŋ se : Abalʊ ɛnɛ ɛpazɪ maʊ nɛ ɛɛpɪzɪɣ se ɛtɛzɪ.
31Ɖɔɖɔ ye wiyaʊ nɔɔyʊ ɛñɪnɪɣ se ewolo ɛlabɪnɪ lɛlʊ you yɔ, ɛlɛyʊʊ caɣʊ nɛ ɛmaɣ zɪ wɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɛwɛɛ yɔ. Ɛɛmaɣzɪɣ nɛ ɛna se ye ɛkpaɣ sɔɔjanaa kudokiŋ hiu yɔ, ɛpɪzɪɣ ɛla you nɛ weyi ɛwɛna sɔɔjanaa kudokiŋ nɪlɛ yɔ yaa we? 32Ye ɛnawa se ɛɛpɪzɪɣ yɔ, etiyiɣ nabɛyɛ e-lone taa se powolo nɛ pa nɛ wiyaʊ lɛlʊ ɛnʊ pecɛɣ alɪwaatʊ ndʊ ɛlɛ ñoposini-wɛ yɔ. 33Mbʊ ɖɔɖɔ weyi ɛñɪnɪɣ se ɛkɛ mɔn-tɔmkpɛlɪkɪyʊ yɔ, pʊwɛɛ se ekizi mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ ɛwɛna yɔ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkɛ mɔn-tɔmkpɛlɪkɪyʊ.
34Ɖɔm kɛ pʊyʊ kɪbanʊ. Ɛlɛ ye ɖɔm leleŋ ɛsɪba lɛ, ɛzɪma palakɪ-pʊ nɛ pɪɖaɣnɪ leleŋ kpaʊ yɔ? 35Ɖɔm mbʊ, pɪtatasɪ wazaɣ nakɛyɛ wɛʊ tɛtʊ yaa huɖe. Pɔlɔʊ-pʊ nɛ awayɪ.
Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ se ɛnɪɣ yɔ, ɛnɪɪ.

Heɣa ŋga keleba yɔ, ke-eduuye

15 Lambuu mʊyaa tɪŋa nɛ ɛyaa azaɣa paawobi Yesu cɔlɔ se pewelesini-i. 2Farɪsɪ ñɪma nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa pana mbʊ lɛ pemindiɣ pe-liŋ tɛɛ nɛ pɔtɔŋ se : Ɛyʊ ɛnɛ yɔ, ɛmʊʊ ɛyaa azaɣ a nɛ ɛ nɛ wɛ pɔtɔkɪ tɔɔnaɣ.
3Peeye etuu-wɛ eduuye ɖɪnɛ. 4Ɛtɔm se : Pɪtɪtɪlɪ yɔ, mɪ-taa ɛyʊ nɔɔyʊ wɛnɪ heɣsi mɪnʊʊ nɛ elesi sɪ-taa kʊɖʊmaɣ. Eeyeki heɣsi kʊɖʊm fɛyi mɪnʊʊ nzɪ sɪsaɣ yɔ lakʊ taa nɛ ɛɖɛɛ nɛ ɛñɪnɪ ŋga keleba yɔ nɛ pɪsɪɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛna-kɛ yɔ yaa we? 5Ɛnaɣ -kɛ lɛ, ɛhɔɔlɪ-kɛ ɛ-hazasɪ yɔɔ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ. 6Ɛtalɪɣ ɖɪɣa lɛ,

14.24 Mat. 21.43; 22.8 Tʊma 13.46
14.26 Mat. 10.37 Wʊl 12.11
14.27 Mat. 16.24 Mrk 8.34
14.28 Adu 24.27
14.34 Mat. 5.13 Mrk 9.50
15.1 Mat. 9.10
15.2 Tʊma 11.2 Gal 2.12
15.4 Mat. 18.12
15.6 1Pɪ 2.10,25

ekpeɣli ɛ-taabalaa nɛ ɛ-ɖɩ-ɣa cɔlɔ ñuma. Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Ɩsɩnɩ-m amɛya mɛyuu mbu puyɔɔ yɔ, mana me-heɣa ŋga kaaleba yɔ. 7Mbu ɖɔɖɔ meheyiɣ-mɩ se, ye kɩwɛɛkum laɖu kuɖum ɛpɩsɩnɩ ɛ-tɩ yɔ, laŋhulumɩyɛ kaɣ wɛu ɛsɔdaa ɛ-yɔɔ. Laŋhulumɩyɛ kaɣ wɛu ɛsɔdaa ɛ-yɔɔ nɛ pɩkɩlɩ ɛyaa kutuuzaa 99 mba pɩtɔpɔzɩ-wɛ se papɩsɩnɩ pa-tɩ yɔ, pɔ-yɔɔ.

Liidiye pɔɔyaɣ ŋga pelesaa yɔ, ke-eduuye

8Yaa ɖɩkpaɣ se halu nɔɔyu wɛnɩ liidiye pɔɔyɩsɩ hiu nɛ elesi sɩ-taa kuɖumaɣ. Ɛɛsɔkɩ kaŋɖu nɛ ɛhazɩ e-kuduyuu tɛɛ nɛ ɛñunɩ-kɛ camɩyɛ pɩsɩunɩ alɩwaatu ndu ɛna-kɛ yɔ yaa we? 9Ɛnaɣ-kɛ lɛ, ekpeɣli ɛ-taabalaa nɛ ɛ-ɖɩɣa cɔlɔ ñuma nɛ eheyi-wɛ se : ɩsɩnɩ-m amɛya mbu puyɔɔ yɔ, mana me-liidiye pɔɔyaɣ ŋga kaaleba yɔ. 10Mbu ɖɔɖɔ meheyiɣ-mɩ se, laŋhulumɩyɛ wɛɣ Ɛsɔ tiyiyaa ɛsɩndaa kɩwɛɛkum laɖu weyi ɛpɩsɩnɩ ɛ-tɩ yɔ, ɛ-yɔɔ.

Pɩyalu weyi eleba yɔ, e-eduuye

11Ɛtasɩ yɔɔduu se : Abalu nɔɔyu kɛwɛnɩ mbu nɛ ɛwɛnɩ pɩyalaa naalɛ. 12pa-taa tɩnuu heyi ɛ-caa se : Caa cɛlum ñum hɔɔluu ŋgu kɩkaɣ kɛu ma-ñuŋgu yɔ. Ɛyɔɔdɩ mbu lɛ, ɛ-caa tayɩ-wɛ ɛ-ñum.

13Kɩyakuŋ pazɩ wayɩ, ɛ-pɩyalu cikpelu ɛnu ɛkpaɣ pɩ-tuŋa nɛ ɛɖɛɛ ɖooo ɛjaɖɛ naɖɩyɛ taa. Ɛwɛɛkɩ ɛ-ñum mbu pɩ-tuŋa payɩ nɛ acɛyɛ labu. 14Ɛwɛɛkɩ pɩ-tuŋa mbu nɛ pɩtɛ lɛ, haŋaɣ nakɛyɛ lu ɛjaɖɛ ndɩ ɖɩ-taa nɛ ɛɛnaɣ mbu ɛtɔɔ yɔ. 15Peeye ewobi ɛjaɖɛ ndɩ ɖɩ-taa tu nɔɔyu cɔlɔ se ɛlɛ ɛñunɩ-ɩ tumɩyɛ nɛ ɛlɛ tiyi-i tɛyɛ se ɛcɔŋnɩ-ɩ afanaa yɔɔ. 16Ɛsɔɔlɩ puŋŋ se paa afanaa tɔɔnaɣ maɣ maɣ yɔ, ɛtɔɔ ɛlɛ, nɔɔyu ñataahaɣ -ɩ kɛ.

17Peeye ɛhu ɛ-taa puŋŋ nɛ ɛtɔ se : Man-caa wɛnɩ tumlaɖaa sakɩyɛ, pɔtɔkɩ paatɛŋ. Piyele nɛ ma mansɩkɩ ñɔɔsɩ cɩnɛ. 18Mankuyuu nɛ mowolo man-caa cɔlɔ nɛ meheyi-i se : Caa, mayusɩnɩ ɛsɔdaa nɛ mansunɩ-ŋ ɖɔɖɔ. 19Mantatasɩ munau se paya-m se ña-pɩyalu. Kpaɣ-m ɛzɩ ña-tumlaɖu yem yɔ. 20Ɛyɔɔdɩ mbu lɛ, ɛkuyɩ nɛ ɛpɩsɩ ɛ-caa cɔlɔ.

Ɛlɩ poliŋ taa lɛ, ɛ-caa lesi-i nɛ ɛ-tɔm labɩ-ɩ putɔdɩyɛ. Peeye ɛ-caa sewa ɛkatɩ-ɩ nɛ ekpibi-i nɛ ɛmuzɩ ɛ-lɩkpaɣzaɣ yɔɔ.

21Pɩyalu ɛnu eheyi-i se : Caa, mayusɩnɩ ɛsɔdaa nɛ mayusɩnɩ-ŋ. Mantatasɩ munau se paya-m se ña-pɩyalu.

22Ɛlɛ, ɛ-caa heyi e-yomaa se : Ɩkɔnɩ-m lɛɛlɛɛ toko ŋgu kɩkɩlɩ ɖeu yɔ nɛ isuu-i. Ɩlɛɛ-ɩ kokoye e-niye yɔɔ nɛ naataŋgbala ɛ-naataŋ taa. 23Ɩkɔnɩ neɣye ndɩ ɖɩɖu num yɔ nɛ ɩku. Ðɩtɔɔ nɛ ɖɩmɛyɩ amaya. 24Ðumɛyɩ amaya mbu puyɔɔ yɔ, man-pɩyalu weyi ɛɛsɩba yɔ, efema. Eeleba ɛlɛ, lɛɛlɛɛyɔ mana-ɩ. Peeye papazɩ amɛya mɛyuu.

15.7 Luk 5.32
15.12 Mrk 12.44
15.20 Tuma 2.39 Efɛ 2.13,17
15.21 Keɣ 51.4
15.24 Luk 15.32 Efɛ 2.1; 5.14 Wul 3.1

25Pɪlakaɣ mbʊ lɛ, ɛ-pɪyalʊ sɔsɔ kɛwɛ hayɪm taa. Ɛlɪnɪ hayɪm taa nɛ ɛñɔtɪnɪ ɖɪɣa lɛ, ɛnɪɣ soo nɛ payɛ pa-taŋ. **26**Ɛlɛ ɛyaa tʊmlaɖʊ nɔɔyʊ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : Ɛbɛ lakɪ mbʊ? **27**Tʊmlaɖʊ ɛnʊ ecosi-i se : Ñe-neu kɔmna nɛ ña-caa kʊ neɣ ye nɖɪ ɖɪɖʊ num yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛna-ɪ nɛ alaafiya.

28Peeye pɪyalʊ sɔsɔ ɛnʊ ɛ-taa wɪzaa nɛ ɛtaañɪnɪɣ se ɛsʊʊ ɖɪɣa. Ɛ-caa lɪɪ ɛ-cɔlɔ nɛ etendi-i se ɛsʊʊ. **29**Ɛlɛ, ecosi-i se : Cɔnɪ ŋna, mɛwɛ ñɔ-cɔlɔ cɪnɛ nɛ malabɪ-ŋ tʊmɪyɛ, mantɪkʊyɪ ña-paɣtʊ natʊyʊ yɔɔ wɪdɪ̨yi kaʊ. Ŋtatɪha-m kɪyakʊ nakʊyʊ ŋpuka se ma nɛ man-taabalaa ɖɪtɔɔ kazandʊ. **30**Ɛlɛ ña-pɪyalʊ weyi ɛwɛɛkɪ ña-ñɪm tɪŋa nɛ halaa hayitu laɖaa yɔ, ɛkɔma lɛ, ŋkʊ-ɪ neɣye ŋdɪ ɖɪɖʊ num yɔ!

31Ɛ-caa cosi-i se : Ña man-pɪɣ a lɛ, ŋwɛ mɔn-cɔlɔ tam yɔɔ. Mbʊ pɪkɛ ma-ñɪm yɔ, ñatɪnɪ-pʊ. **32**Ɛlɛ, pɪwɛɛ se ɖa-taa ɛhʊlʊmɪ nɛ ɖɪmɛyɪ amɛya mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñe-neu weyi ɛɛsɪba yɔ, efema. Eeleba yɔ, manɖaɣnɪ-ɪ naʊ.

15.32 Luk 15.24

Ñɪm yɔɔ cɔnɪyʊ ɛzaɣʊ eduuye

16 Yesu tasɪ ɛ-tɔmkpelɪkɪyaa heyuu se : Ñɪm tʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ ɛwɛɛnɪ ɛ-ñɪm yɔɔ cɔnɪyʊ. Peheyi-i se cɔnɪyʊ ɛnʊ, ɛwɛɛkɪɣ ɛ-ñɪm tɪŋa. **2**Peeye ɛya-ɪ nɛ eheyi-i se : Suwe manɪɣ pɔyɔɔdʊʊ ñɔ-yɔɔ? Kɔɔ nɛ ŋtʊʊzɪ-m mbʊ ŋlabɪnɪ ma-ñɪm yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋŋtasɪɣ pʊ-yɔɔ cɔnʊʊ.

16.6 Eze 45.10, 11,14
16.8 Yoh 12.36 Efɛ 5.8 1Tes 5.5
16.9 Mat. 19.21 Luk 11.41
16.10 Mat. 25.21 Luk 19.17

3Ñɪm yɔɔ cɔnɪyʊ yɔɔdɪ ɛ-taa e-ɖeke se : Man-caa ɖɔɔnʊʊ-m se mantaatasɪ ɛ-ñɪm yɔɔ cɔnʊʊ. Ɛbɛ malakɪ yɔ? Maapɪzɪɣ haɖaʊ kʊkʊ nɛ fɛyɛ ñakpaɣ-m se mɔncɔʊ nɛ mansʊlʊmʊʊ. **4**Aaa! Mana mbʊ malakɪ yɔ se man-caa ɛɖɔɔnɪ-m lɛ, ɛyaa kamʊ-m pa-ɖɪsɪ taa.

5Peeye ɛyaa ɛ-caa kɪmdɪnaa tɪŋa nɛ pɔkɔɔ. Ɛpɔzɪ kajalaɣ -tʊ se : Kɪmɪyɛ ɛzɪma ŋtɔɔ man-caa?

6Ecosi se : Num kokola sɔsɔna mɪnʊʊ.

Ñɪm yɔɔ cɔnɪyʊ ɛnʊ eheyi-i se : Kpaɣ ña-kɪmɪyɛ takayaɣ. Caɣ nɛ ŋma lɛɛlɛɛ se nɪnʊwa.

7Ɛlɛ, ɛpɔzɪ lɛlʊ se :

Nɛ ña yɔ,
kɪmɪyɛ ɛzɪma ŋtɔwaa?
Ecosi-i se : Mɪla ɖɔkɪŋ sɔsɔŋ mɪnʊʊ.

Eheyi-i se : Kpaɣ ña-kɪmɪyɛ takayaɣ nɛ ŋma se 80.

8Ñɪm tʊ sam ɛ-ñɪm yɔɔ cɔnɪyʊ weyi ɛtatʊʊzɪ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛlabɪnɪ lɔŋ. Alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa wɛ lɔŋ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa yɔɔ nɛ pɪkɪlɪ ñalɪmɪyɛ ɛyaa. **9**Nɛ ma meheyiɣ-mɪ se : Ɩkpaɣ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ ñɪm mbʊ ɪwɛna yɔ nɛ ɪñɪnɪnɪ taabalaa. Ñɪm mbʊ pɪtɛɖɪɣ-mɪ lɛ, pamʊ-mɪ nɛ ɪwɛɛ tam tam lone taa.

10Weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu wondu cikpetu taa yɔ, ɛmʊnaa ɖɔɖɔ se pataa-ɪ liu sɔsɔtʊ taa. Weyi ɛtamʊna se pataa-ɪ liu wondu cikpetu taa yɔ, ɛɛmʊʊna ɖɔɖɔ se pataa-ɪ liu sɔsɔtʊ taa.

11Ye ɪtamʊna se pataa-mɪ liu kedeŋa yɔɔ cɪnɛ ñɪm taa lɛ, acɛlɪɣ-mɪ ñɪm maɣmaɣ sɪŋŋ yɔ? **12**Ye ɪtamʊnɪ se pataɣ-mɪ liu mbʊ pɪkɛ lɛlʊ ñɪm yɔ, pɪ-taa yɔ, acɛlɪɣ-mɪ mbʊ pɪkɛ mɪ-ñɪm yɔ?

13Ðɪɣa nakɛyɛ taa tʊmladᶄʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛla tʊmɪyɛ caanaa naalɛ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛpadɪɣ lɛlʊ nɛ ɛsɔɔlɪ lɛlʊ, ɛhɔkɪɣ ɛ-tɪ nɛ lɛlʊ nɛ ekizi lɛlʊ. Ɩɪpɪzɪɣ nɛ ɪlakɪ Ɛsɔ tʊmɪyɛ nɛ ɪtɛ nɛ ɪlakɪ ñɪm tʊmɪyɛ ɖɔɖɔ.

14Farɪsɪ ñɪma mba paasɔɔlɪ liidiye yɔ, pewelesaɣ ndʊ Yesu yɔɔdaɣ yɔ, tɪ-tŋa nɛ powoŋuu-i. **15**Peeye eheyi-wɛ se : Ɩcaɣ se ɛyaa ɛna-mɪ se ɪkɛ kʊtʊʊzaa. Ɛlɛ, Ɛsɔ sɪm mbʊ pʊwɛ mɪ-laŋa taa yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ ɛyaa cɔŋna se pɪkɛ pʊyʊ sɔsɔ yɔ, pɪkɛ kʊsɔɔtʊ pʊyʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa.

Wɩɩtʊ ndɪ ndɪ

16Paɣtʊ nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa pɛwɛɛ pɪtalɪnɪ Yohanɛɛsɪ alɪwaatʊ. Kpaɣnɪ ɛ-kɔm posuzi Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm nɛ paa weyi lɛ, ɛcɛyɪɣ ɛ-tɪ se ɛsʊʊ ka-taa nɛ ɖoŋ. **17**Ŋgʊ, ɛsɔtɔnʊʊ nɛ tɛtʊ papɪzɪɣ nɛ pamʊʊ yem nɛ pɪkɪlɪ se cacayaɣ nakɛyɛ ɛpɪzɪ nɛ kalɪʊ paɣtʊ taa.

18Ɛyʊ weyi ekizi ɛ-halʊ nɛ ɛkpaɣ lɛlʊ yɔ, ɛlabɪ hayitu. Ɛyʊ weyi ɛlɛ kpakɪɣ halʊ weyi pekizi-i yɔ, ɛlabɪ ɖɔɖɔ hayitu.

Ñɪmtʊ nɛ Lazaarɪ pɔ-tɔm

19Ñɪmtʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ esuu awiitokonaa ñɪlɪ ñɪlɪ nɛ ɛtɔkɪ leleŋ leleŋ kɪyakɪŋ tɪŋa. **20**Kʊñɔndʊ nɔɔyʊ kɛwɛ mbʊ ɖɔɖɔ nɛ ɛ-yɔɔ nɛ kɪcɪkpɪŋ nɛ payaɣ-ɪ se Lazaarɪ. Ɛɛhɛnɪ ñɪmtʊ nɔnɔɔ taa. **21**Ɛɛñɪnaɣ sɪŋŋ se ɛtɔɔ ñɪmtʊ tɔkɪ tɔɔnaɣ nɛ ɖʊla wena atɔlʊʊ tataa yɔ. Ðɔɖɔ lɛ, hasɪ ñowokaɣ nɛ sineziɣ ɛ-kɪcɪkpɪŋ taa.

22Nakʊyʊ wiye lɛ, kʊñɔndʊ ɛnʊ ɛsɪ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa tii pakpaɣ -ɪ nɛ powoni-i Abraham nɔkɔyʊʊ taa. Ñɪmtʊ ñasɪ ɖɔɖɔ nɛ pepim-i. **23**Ɛnɪɣaɣ siziŋ sɪŋŋ sɪɖaa lone taa. Ɛkʊsɪ ɛ-ɛza nɛ ɛcɔna lɛ, ɛnaɣ Abraham nɛ Lazaarɪ kɛwɛ ɛ-cɔlɔ. **24**Peeye ɛmabɪ kʊbuka nɛ ɛtɔŋ se : Man-caa Abraham, na man-pʊtɔdɪyɛ. Tiyi Lazaarɪ nɛ elii e-niye lɪm taa nɛ etosi man-ŋzʊlʊmɪyɛ yɔɔ nɛ piniɣdi-ɖɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, malakɪ kʊñɔŋ sɪŋŋ mɪŋɖeɖeŋ ɛnɛ ɛ-taa.

25Abraham cosi-i se : Man-pɪɣa, tɔzɪ se ŋmʊ ña-ñɪm ñe-wezuu taa nɛ Lazaarɪ ñanɪʊ siziŋ. Lɛɛlɛɛyɔ, pɛhɛzɪ ɛ-laŋɪyɛ piyele ña ñanɪɣ siziŋ. **26**Ðɔɖɔ lɛ, Ɛsɔ ɖʊ cɪkpɛndʊʊ kajalaŋa sɔsɔɔ nakɛyɛ ɖa nɛ mɪ ɖɛ-hɛkʊ taa se nɔɔyʊ ɛtaapɪzɪ nɛ ɛkʊyɪ cɪnɛ ewolo mɪ-cɔlɔ yaa ɛkʊyɪ mɪ-cɔlɔ nɛ ɛkɔɔ cɪnɛ.

27Ñɪm tʊ heyi Abraham se : Man-caa Abraham, mentendi-ŋ se ŋtiyi Lazaarɪ man-caa ɖɪɣa taa. **28**Tiyi-i mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɛwɛnɪ neyaa kagbaanzɪ. Ewolo nɛ ɛpaɣtɪ-wɛ niye se pataapɪzɪ nɛ pɔkɔɔ kʊñɔŋ taa cɪnɛ.

16.13 Mat. 6.24
16.14 Mat. 23.14
16.15 Luk 10.29 Keɣ 7.9 1Sam 16.7
16.16 Mat. 4.17; 11.12,13 Luk 7.29
16.17 Eza 40.8 Mat. 5.18
16.18 Mrk 10.11 1Kɔr 7.10,11
16.24 Eza 66.24 Mrk 9.44
16.25 Yɔb 21.13 Luk 6.24

29Abraham cosi-i se : Pɛwɛnɪ Mooyiizi takayasɪ nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa, pewelesini-wɛ.

30Ñɪmtʊ se : Aayɪ, caa Abraham, ɛlɛ ye sɪɖaa taa nɔɔyʊ ɛpɪsɪna nɛ ɛmaɣnɪ-wɛ yɔ, papɪsɪɣ nɪ pa-tɪ.

31Abraham heyi-i se : Ye petewelesini Mooyiizi nɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa yɔ, paa sɪɖaa taa nɔɔyʊ efema nɛ ewolo nɛ ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ yɔ, paakaɣ tisuu se papɪsɪnɪ pa-tɪ.

Kɪwɛɛkɪm kpeɣu nɛ lidaʊ pɔ-tɔm

17 Yesu heyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Paa pɪla ɛzɪma yɔ, mbʊ piyeki se ɛyaa ɛla kɪwɛɛkɪm yɔ, pʊwɛ tam. Ɛlɛ pʊtɔɔ weyi pɪtɪŋɪɣnɪ ɛ-yɔɔ yɔ. 2Pɪkɪlɪ pʊdʊ ɛnʊ wee wee se pɛlɛɛ e-liu tɛɛ namɪyɛ nɛ powoni pɛpɛɖɪ-ɪ teŋgu taa se ɛɛla nɛ piya cikpesi taa nakɛyɛ la kɪwɛɛkɪm yɔ. 3Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪɖɔkɪ mɪ-tɪ.

Ye ñɛ-ɛgbaɣdʊ ɛyʊsɪnɪ-ŋ yɔ, kalɪ-ɪ. Ye ɛpɪsɪnɪ ɛ-tɪ yɔ, kpaɣ ɛ-kɪwɛɛkɪm nɛ ŋkpeɣ-i. 4Pɪtɪtɪlɪ yɔ, ɛyʊsɪnɪ-ŋ evemiye taa tɔm lʊbɛ. Ye ɛpɪsɪnɪ ñɔ-yɔɔ tɔm lʊbɛ nɛ ɛtɔŋ se : Menkpiɖiɣ mbʊ malaba yɔ yɔ, kpaɣ ɛ-kɪwɛɛkɪm nɛ ŋkpeɣ-i.

5Peeye Yesu tiyiyaa heyi-i se : Kɪbaɣlʊ tasɪ-ɖʊ lidaʊ nɛ kɪpaɣlɪ.

6Ɛlɛ Kɪbaɣlʊ tɔ se : Ye ɪwɛnɪ lidaʊ ɛzɪ piye nɖɪ ɖɪkɪlɪ kɔzʊʊ yɔ yɔ, ɪpɪzɪɣ nɛ iheyi sikamɔɔrɪ tɪʊ kʊnɛ se kɪkpɛzɪ nɛ kɪsɪŋ lɪŋgamʊʊ taa nɛ kɪñam-mɪ.

16.29 Eza 8.20; 34.16 Yoh 5.39,45 Tɪma 15.21
16.31 Yoh 12.10,11
17.1 Mat. 18.6,7 Mrk 9.42 1Kɔr 11.19
17.3 Mat. 18.15
17.6 Mat. 17.20; 21.21 Mrk 9.23
17.8 Luk 12.37
17.10 1Kɔr 9.16,17
17.11 Luk 9.51,52 Yoh 4.4
17.12 Lev 13.46
17.14 Lev 14.3 Mat. 8.4

7Ðɪkpaɣ se mɪ-taa nɔɔyʊ wɛnɪ yom nɔɔyʊ nɛ ɛhayɪɣ-ɪ yaa ɛcɔŋnɪ e-heŋ yɔɔ. Mɪ-taa anɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛlɪɣnɪ hayɪm nɛ ɛtalɪ yɔ, eheyiɣ-i se : Kɔɔ lɛɛlɛɛ nɛ ŋcaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ? 8Pɪtɛkɛ eheyiɣ-i se : Wolo ŋlɛɣzɪ wondu nɛ ŋlabɪ-m tɔɔnaɣ nɛ ŋsɪɪ-kɛ mɛn-tɛɛ nɛ mɔntɔɔ. Mɛntɛŋ tɔɔʊ nɛ mɔñɔɔ lɛ, ŋkpaɣ ña-ñɪŋga nɛ ŋtɔɔ. 9Ɛkaɣ yom ɛnʊ sɛʊ se ɛlaba lɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛlabɪ mbʊ ɛɛɖʊ-ɪ se ɛla yɔ yaa we? Maamazɪɣ se ɛlakɪ mbʊ. 10Mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛnɪ-mɪ. Ɪtɛŋ labʊ mbʊ pɔpɔzɪ-mɪ se ɪla yɔ lɛ, ɪtɔ se : Ðɪkɛ tʊmlaɖaa mba pɛfɛyɪnɪ wazaɣ yɔ. Mbʊ pɔpɔzɪ-ɖʊ se ɖɪla yɔ, pi-ɖeke ɖɪlaba.

Yesu laba nɛ canasɪ hiu yɔɔ cɛ

11Yesu kɛwɛ nʊmɔʊ nɛ ɛkpaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa lɛ, ɛtɪŋɪnɪ Samaarɪ nɛ Galilee pa-ageeta kamasɪ yɔɔ. 12Ɛsʊwaɣ haɖaa nabɛyɛ taa lɛ, canasɪ nasɪyɪ hiu kɔŋ nɛ sɪkatʊʊ-ɪ nɛ sɪsɪŋ poliŋ taa. 13Peeye sɪyɔɔdɪ ɖoŋ se : Yesu, wɪlɪyʊ, na ɖa-pʊtɔdɪyɛ.

14Ɛna-sɪ lɛ, eheyi-sɪ se : Iwolo nɛ ɪwɪlɪ mɪ-tɪ Ɛsɔ layaa. Sɪɖɛwaɣ lɛ, sɪ-yɔɔ cɛ nɛ sɪpɪsɪ cɪɖɪ cɪɖɪ.

15Sɪ-taa lɛɛka nawa se kɔ-yɔɔ cɛba lɛ, kapɪsɪ ka-nɪŋgbanzɪ taa nɛ kasaŋ Ɛsɔ kpamm. 16Katalɪ Yesu cɔlɔ lɛ, kɔtɔlɪ ɛ-nɪŋgbanzɪ tɛɛ nɛ kapamnɪ kɛ-ɛza nɛ tɛtʊ nɛ kɛsɛɛ-ɪ se ɛlaba lɛ. Canaɣ ŋga, kaakɛ Samaarɪ egeetiye taa tʊ.

17.19 Mat. 9.22 Luk 18.42
17.21 Luk 17.23 Room 14.17 Yoh 1.26
17.22 Mat. 9.15 Yoh 17.12
17.23 Mat. 24.23 Mrk 13.21 Luk 21.8
17.24 Mat. 24.27
17.25 Mrk 8.31 Luk 9.22
17.26 Kid. 8.1-24 Mat. 24.37
17.28 Kid. 19.1-38
17.29 Kid. 19.16,24
17.30 2Tes 1.7
17.31 Mat. 24.17 Mrk 13.15
17.32 Kid. 19.26
17.33 Mat. 10.39; 16.25 Yoh 12.25
17.34 Mat. 24.40,41 1Tes 4.17
17.37 Yɔb 39.30 Mat. 24.28
18.1 Room 12.12 Efɛ 6.18 Kol 4.2 1Tes 5.17

17Yesu kpaɣ tɔm nɛ ɛtɔŋ se : Pɪtɛkɛ ɛyaa hiu yɔɔ cɛbɪna yaa we? Nɛ kʊdʊm fɛyɪ hiu ñɛwɛ le yɔ ? 18Ɛgɔm ɛnɛ e-ɖeke pʊwɛɛ se ɛpɪsɪ nɛ ɛkɔɔ nɛ ɛsa Ɛsɔ yaa we? 19Peeye eheyi-i se : Kʊyɪ, ɖɛɛ, ñe-lidaʊ yeba nɛ ñɔ-yɔɔ cɛ.

Ɛsɔ kewiyaɣ

20Farɪsɪ ñɪma pɔzɪ Yesu se : Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kewiyaɣ kɔŋ? Ecosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ɛsɔ kewiyaɣ ɛɛkɔŋ keɣlee nɛ pana-kɛ. 21Paakaɣ tɔm se : Kɛwɛ cɪnɛ yaa kɛwɛ peeye yɔ. lcɔnɪ ɪna, Ɛsɔ kewiyaɣ wɛ mɪ-hɛkʊ taa.

22Yesu heyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Kɪyakuŋ nɪɪyɪ kaɣ kɔm nɛ ɪñɪnɪ se ɪna Ɛyʊ Pɪyalʊ kɪyakʊ kʊɖʊmʊʊ nɛ ɪkaɣ naʊ. 23Pakaɣ -mɪ heyuu se : lcɔna! ɪwɛ cɪnɛ yaa peeye yɔ. Itaawolo. lɪaatɪŋ pa-wayɪ. 24Ɛzɪ tɛʊ ñɪlɪzɪɣ ɛsɔdaa nɛ pɪnaɣ paa le yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ Ɛyʊ Pɪyalʊ kaɣ kɔm ɛ-kɪyakʊ wiye. 25Ɛlɛ, pʊwɛɛ se ɛtɔɔ kʊñɔŋ siŋŋ nɛ pʊcɔ. Alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa kaɣ-ɪ lɔʊ.

26Mbʊ pɪtalɪ Nowe alɪwaatʊ taa yɔ, mbʊ kaɣnɪ talʊʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ kɪyakʊ wiye. 27Ɛyaa tɔkaɣ nɛ pɔñɔʊ. Abalaa kpakaɣ halaa nɛ peyeki nɛ pɛ-pɛlaa ñawalɪɣ. Palakaɣ mbʊ nɛ pɪtalɪ kɪyakʊ ŋgʊ Nowe sʊ mɛlɛ taa yɔ. Tɛʊ sɔsɔʊ nɪɪ nɛ pasɪ pa-tɪŋa.

28Mbʊ ɖɔɖɔ pɪɪwɛ Lɔɔtɪ alɪwaatʊ taa. Ɛyaa tɔkaɣ nɛ pɔñɔʊ, payakaɣ nɛ pɛpɛdɪɣ, pɔsɔwaɣ tɪŋ nɛ pamaɣ kuduyiŋ. 29Ɛlɛ, kɪyakʊ ŋgʊ Lɔɔtɪ lʊ Sodomɪ tɛtʊ taa nɛ ɛɖɛɛ yɔ, miŋ nɛ tɪm palɪnɪ ɛsɔdaa ɛzɪ tɛʊ yɔ nɛ petii nɛ pakʊ pa-tɪŋa.

30Mbʊ pɪkaɣ wɛʊ kɪyakʊ ŋgʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ lɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ yɔ. 31Kɪyakʊ ŋgʊ ki-wiye ɛyʊ nɔɔyʊ wɛɣ kʊduyuu ñʊʊ taa nɛ ɛ-ñʊm ñɛwɛɛ ɖɪɣa taa. Ɛtaapɪsɪ pɪ-kpaɣ ʊ! Ðɔɖɔ weyi ɛwɛ tɛyɛ yɔɔ yɔ, ɛtaapɪsɪ ɖɪɣa. 32ltɔzɪ Lɔɔtɪ halʊ yɔɔ. 33Weyi ɛkaɣ ñɪnʊʊ se ɛya e-wezuu ñʊʊ yɔ, ɛkaɣ-kʊ lesuu. Weyi elesiɣ-kʊ yɔ, ɛkaɣ kʊ-ñʊʊ yabʊ. 34Meheyiɣ-mɪ se ɖoo ana a-taa, ɛyaa naalɛ kaɣ wɛʊ ñalʊʊ kʊɖʊmʊʊ yɔɔ. Pakaɣ kʊɖʊm kpaɣʊ nɛ peyele lɛlʊ. 35Halaa naalɛ kaɣ wɛʊ namɪyɛ yɔɔ. Pakpakɪɣ kʊɖʊm nɛ peyele lɛlʊ. 36Abalaa naalɛ kaɣ wɛʊ hayum taa. Pakpakɪɣ kʊɖʊm nɛ peyele lɛlʊ.

37Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa cosi-i nɛ pɔtɔŋ se : Le Kɪbaɣlʊ?

Peeye eheyi-wɛ se : Ðendɛ tomnaɣ wɛɛ yɔ, peeye ɖɔɖɔ abɛntɛnaa kpeɣluu.

Lelu nɛ wiyaʊ pe-eduuye

18 Yesu tuu-wɛ eduuye se ɛsazɪ-wɛ se pʊwɛɛ se pɛwɛɛ Ɛsɔ sɛʊ yɔɔ tam. Pɪtaatii po-toma taa kaʊ. 2Ɛtɔm se : Tɔm hʊyʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ tɛtʊ natʊyʊ taa mbʊ nɛ eeseɣ Ɛsɔ. Ðɔɖɔ lɛ, ɛɛcɔŋnɪ nɔɔyʊ se ɛkɛ pʊyʊ. 3Lelu nɔɔyʊ kɛwɛ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɖɔɖɔ. Lelu ɛnʊ, ewokaɣ tam tɔm hʊyʊ ɛnʊ ɛ-cɔlɔ nɛ eheyiɣ-i se : Hʊʊ ma nɛ mo-koyindu ɖɔ-tɔm nɛ ŋɖezi-m.

4Ɛlɛ eekeŋni-i. Pʊkɔma nɛ pɪnɪʊ tɔm hʊyʊ ɛnʊ lɛ, ɛtɔ se : Maaseɣ Ɛsɔ nɛ maacɔŋnɪ nɔɔyʊ se ɛkɛ pʊyʊ ɖɔɖɔ. 5Ɛlɛ, ɖendɛ lelu ɛnɛ ɛkɔŋ tam nɛ ɛcɛyɪɣ-m yɔ, manɪɣnɪ-ɪ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛwɛɣ kɔm yɔɔ mbʊ nɛ ɛtɛzɪɣ-m cɛyʊʊ.

6Kɪbaɣlʊ tɔm se : ʟnɪʊ ndʊ tɔm hʊyʊ ɛzaɣʊ ɛnɛ ɛyɔɔdaa yɔ. 7ʟmazɪɣ se Ɛsɔ ñaaɖeziɣ ɛyaa mba ɛlɪzaa nɛ pamakɪ kubusi ɖoo nɛ wɪsɪ nɛ payaɣ-ɪ yɔ yaa we? Pileɖiɣ pʊcɔ nɛ eɖezi-wɛ po-koyindinaa ɛsɪndaa yaa we? 8Meheyiɣ-mɪ se eɖeziɣ-wɛ lɔŋ. Ɛlɛ alɪwaatʊ ndʊ Ɛyʊ Pɪyalʊ kɔŋ yɔ, ɛnaɣ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ ɛyaa mba pɛwɛnɪ lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ yɔ yaa we?

Farɪsɪ tʊ nɛ lambuu mʊyʊ pe-eduuye

9Yesu tuu ɖɔɖɔ ɛyaa mba pataɣaɣ pa-maɣmaɣ liu se mba lɛ kʊtʊʊzaa Ɛsɔ ɛsɪndaa nɛ paakpakɪɣ lɛlaa se pɛkɛ pʊyʊ yɔ, eduuye. 10Ɛtɔm se : Ɛyaa nabɛyɛ naalɛ kowobini mbʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa tɪmʊʊ. Lɛlʊ kɛ Farɪsɪ tʊ nɛ lɛlʊ ñɛkɛ lambuu mʊyʊ. 11Farɪsɪ tʊ sɪŋaa nɛ ɛsɛɣ Ɛsɔ nɛ ɛyɔɔdʊʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ se : Hayɪ Ɛsɔ, mansaŋ-ŋ se mɛnfɛyɪ ɛzɪ ɛyaa lɛlaa mba pɛkɛ lɛɣtɪnaa nɛ kɪtatʊʊzɪŋ nɛ acɛyɛ laɖaa yɔ, yaa ɛzɪ lambuu mʊyʊ ɛnɛ yɔ. 12Mɔhɔkɪɣ nɔɔ tɔm naalɛ kpɪtaʊ taa. Mbʊ pɪtɪŋa payɪ mehikiɣ yɔ, mantayɪɣ-pʊ tɔm hiu nɛ maha-ŋ hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ.

18.5 Luk 11.8
18.7 Wɪl 6.10
18.8 Ebr 10.37 2Pɪ 3.8,9
18.9 Luk 16.15
18.11 Keɣ 135.2 Eza 58.2 Wɪl 3.17
18.14 Mat. 23.12 Luk 14.11 1Pɪ 5.5,6
18.15 Mat. 19.13 Mrk 10.13
18.16 1Kɔr 14.20 1Pɪ 2.2
18.17 Mrk 10.15
18.18 Mat. 19.16 Mrk 10.17
18.20 Exo 20.12,16 Way 5.16-20

13Lambuu mʊyʊ ɛnʊ, ɛkasɪŋ poliŋ taa. Ɛtakatɪɣ se ɛkʊsɪ ɛ-ɛza nɛ ɛcɔnɪ ɛsɔdaa. Ɛlɛ, ɛmakaɣ ɛ-laŋɪyɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ɛsɔ na man-pʊtɔdɪyɛ ma kɪwɛɛkɪm laɖʊ.

14Meheyiɣ-mɪ se Ɛsɔ kpaɣ abalʊ ɛnɛ ɛzɪ kʊtʊʊzʊ yɔ pʊcɔ nɛ ekpe ɛ-tɛ. Ɛlɛ, ɛtakpaɣ Farɪsɪ-tʊ ɛzɪ kʊtʊʊzʊ yɔ. Weyi ɛkpazɪɣ ɛtɪ yɔ, petisiɣ-i nɛ weyi ɛlɛ ñetisiɣ ɛ-tɪ yɔ, pakpazɪɣ-ɪ.

Yesu nɛ piya cikpesi

15Ɛyaa kpakaɣ piya ajama nɛ powokini ɛ-cɔlɔ se etukini-sɪ. Ɛlɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa na mbʊ lɛ, pakalɪ-wɛ. 16Peeye Yesu ya-wɛ nɛ eheyi-wɛ se : Iyele piya cikpesi nɛ sɪkɔɔ mɔn-cɔlɔ. ʟtaaɖaŋ-sɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba panɪɣzɪnɪ-sɪ yɔ, mba tɪna Ɛsɔ kewiyaɣ. 17Toovenim lɛ, meheyiɣ-mɪ se : Ye nɔɔyʊ ɛtɪmʊ Ɛsɔ kewiyaɣ ɛzɪ pɪɣa cikpelaɣ yɔ, ɛɛtɪsʊʊ ka-taa kaʊ.

Ñʊʊ-tʊ ñɪmtʊ nɔɔyʊ tɔm

18Yuda ñɪma ñʊʊ-tʊ nɔɔyʊ kɔpɔzɪnɪ Yesu se : Wɪlɪyʊ kɪbanʊ, ɛbɛ pʊwɛɛ se mala nɛ mehiɣ tam tam wezuu?

19Ɛlɛ Yesu heyi-i se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋyaɣ-m se kɪbanʊ? Nɔɔyʊ tɛkɛ kɪbanʊ nɛ pɪtasɪnɪ Ɛsɔ. 20Ŋsɪm paɣtʊ :

Taala hayitu.
Taakʊ ɛyʊ.
Taamɪlɪ.
Taacɛtɪnɪ lɛlʊ taa.
Ðʊ ña-caa nɛ ño-ɖoo hɪɖɛ.

21Peeye ɛyʊ ɛnʊ ɛtɔm se :

Mɔnɖɔm paɣtu ndu tɪ-tɪŋa payɪ tɪ-yɔɔ ɖooo me-evebitu taa.

22Yesu nɪ mbu lɛ, eheyi-i se : Pɪɖaɣnɪ-ŋ kazuu puyu kuyum koŋ se ŋla. Wolo nɛ ŋpɛdɪ mbu pɪ-tɪŋa payɪ ŋwɛna yɔ. Kpaɣ pi-liidiye nɛ ŋtayɪ kuñɔndɪnaa ɖɪnɛ lɛ, ŋwɛɣnɪ ñum ɛsɔdaa. Ɛlɛ ŋkɔɔ nɛ ŋtɪŋ ma-wayɪ.

23Ɛnɪ mbu lɛ, ɛ-laŋɪyɛ wɛɛkɪ siŋŋ mbu puyɔɔ yɔ, ɛkɛwɛnɪ ñum sakɪyɛ. **24**Yesu nawa se ɛ-laŋɪyɛ wɛɛkaa lɛ, ɛtɔ se : Puwɛ ñum tɪnaa kaɖɛ pɪŋŋ se pasuu Ɛsɔ kewiyaɣ taa. **25**Puwɛ kuyundUU kpaŋnɔ kɛlɛu se ɛsuunɪ ɛcɔu pɔu taa pɪkɪlɪ ñum tu se ɛsuu Ɛsɔ kewiyaɣ taa.

26Peeye ɛyaa mba panɪ-tu yɔ, pɔtɔ se : Apɪzɪɣ nɛ ɛwɛnɪ ñuu yabu yɔ ?

27Yesu yɔɔdɪ se : Mbu ɛyaa ɛɛpɪzɪɣ nɛ pala yɔ, Ɛsɔ pɪzɪɣ nɛ ɛla-pu.

28Pɪyɛ tɔ se : Cɔnɪ ŋna, ɖiyebi pɪtɪŋa payɪ nɛ ɖɪtɪŋ ña-wayɪ.

29Yesu cosi-wɛ se : Toovenim lɛ, meheyiɣ-mi se ye ɛyu nɔɔyu eyebi ɖɪɣa yaa caanaa yaa ɖalaa yaa neyaa yaa halu yaa piya Ɛsɔ kewiyaɣ yɔɔ yɔ, **30**ɛmuu alɪwaatu tunɛ tɪ-taa sakɪyɛ nɛ ɛmu tam tam wezuu alɪwaatu ndu tɪkɔŋ yɔ, tɪ-taa.

Yesu tasɪɣ ɛ-sɪm tɔm yɔɔdUU

31Yesu kpaɣ e-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ mba nɛ hɔɔluu nɛ eheyi-wɛ se : lɔɔnɪ ɪna, ɖɪkpaɣ Yeruusalɛm tɛtu taa. Tɔm ndu tɪtɪŋa payɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa ma Ɛyu Pɪyalu yɔɔ yɔ, tɪnaɣ tɪ-ñuu. **32**Pakaɣ-ɪ kpaɣu nɛ paɖuzɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pe-nesi tɛɛ. Paba kaɣ-ɪ woŋuu nɛ patuu-ɪ nɛ pɔtɔ ɛ-yɔɔ ndaatu. **33**Pakaɣ-ɪ agbazɛɛ luu nɛ puwayɪ paku-ɪ nɛ efemni sɪɖaa taa kɪyakɪŋ naadozo wiye.

34Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa tanɪ ndu ɛyɔɔdaa yɔ, tɪ-tɔbuu. Ɛsɔ kɛmɛsɪ-wɛ tɔm ndu tɪ-tɔbuu nɛ pataatɪlɪ ndu ɛyɔɔdaɣ yɔ.

Yulum sulumuyu nɔɔyu yɔɔ cɛkɪ

35Yesu ñɔtaɣnɪ Yeriikoo tɛtu lɛ, yulum nɔɔyu kacaɣ numɔu nɔɔ nɛ ɛsulumuu. **36**Ɛnɪwaɣ samaɣ sɔsɔɔ ŋga kɛɖɛwaɣ yɔ, ka-taŋ lɛ, ɛpɔzɪɣ se ɛbɛ lakɪɣ. **37**Peheyi-i se Yesu Nazarɛɛtɪ tu ɖɛɣna.

38Peeye ɛyɔɔdɪ ɖoŋ se : Yesu, Daaviidi sayɪ na man-putɔdɪyɛ!

39Mba pɔɖɔŋaɣ ɛ-ɛsɪndaa yɔ, pakalɪ-ɪ se esu. Ɛlɛ, ɛtɛzɪ yɔɔduu ɖoŋ se : Daaviidi sayɪ, na man-putɔdɪyɛ.

40Peeye Yesu sɪŋaa nɛ ɛpɔzɪ se powoni-i yulum ɛnu. Ɛtalɪ ɛ-cɔlɔ lɛ, Yesu pɔzɪ-ɪ se : **41**Ɛbɛ ŋñɪnɪɣ se malabɪ-ŋ?

Yulum tɔ se : Kɪbaɣlu, mancaɣ se mana!

42Yesu heyi-i se : Na. Ñe-lidau laba nɛ ñɔ-yɔɔ cɛ. **43**Kpaagbaa mbu lɛ, ɛpazɪ nau

18.22 Mat. 6.19-21 1Tim 6.19
18.24 Adu 11.28 Mat. 19.23 Mrk 10.23
18.27 Yer 32.17
18.28 Mat. 19.27
18.29 Way 33.9
18.30 Yɔb 42.10
18.31 Mrk 10.32 Keɣ 22.1-31 Eza 53.1-12
18.32 Mat. 27.2 Luk 23.1
18.34 Mrk 9.32 Luk 9.45
18.35 Mat. 20.29 Mrk 10.46
18.42 Luk 17.19
18.43 Luk 5.26 Tuma 4.21

nɛ ɛtuŋıɣ Yesu wayı nɛ ɛsaŋ Ɛsɔ. Samaɣ tuŋa na mbʊ lɛ, kasa Ɛsɔ.

Lambuu mʊyʊ Zaheo

19 Yesu sʊ Yeriikoo tɛtʊ taa nɛ ɛdɛʊ. 2Ñumtʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ payaɣ-ı se Zaheo. Ɛɛkɛ lambuu mʊyaa ñʊʊtʊ. 3Ɛñınaɣ se ɛna se anı lɛ Yesu ɛlɛ, ɛtaapızıɣ ɛyaa samaɣ yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛkɛ ɛyʊ kitopiyu. 4Peeye esewa nɛ ɛdɛɛnı ɛsundaa nɛ ɛkpa sikomɔɔrı tʊ yɔ se ɛna Yesu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, peeye ɛtuŋaɣnaɣ se ɛdɛɛ.

5Yesu talı tʊ ŋgʊ kı-tɛɛ lɛ, ɛcɔnı ɛsɔdaa nɛ ɛna-ı. Ɛlɛ eheyi-i se : Zaheo, tii lɛɛlɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔnɔ mansʊʊ ñɛ-tɛ. 6Zaheo tii lɛɛlɛɛ nɛ ɛmʊ-ı nɛ laŋhʊlʊmıyɛ.

7Ɛyaa na mbʊ lɛ, pemindi pe-liŋ tɛɛ nɛ pɔtɔŋ se : Ɛsʊ ɛyʊ kıtɛkɛdʊʊ tɛ nɛ ɛcaɣ.

8Ɛlɛ Zaheo suŋ Kıbaɣlʊ ɛsundaa nɛ eheyi-i se : Cɔnı ŋna Kıbaɣlʊ, mahaɣ ñum mbʊ mɛwɛna yɔ, pı-hɔɔlʊʊ kʊñɔndʊnaa. Ye momuli nɔɔyʊ nɛ mamʊ e-liidiye yɔ, manpısıɣnı-ı ɖı ɖı-tɔm naanza.

9Peeye Yesu heyi-i se : Ñʊʊyabʊ sʊ ɖıɣa kanɛ ka-taa sɔnɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, abalʊ ɛnɛ ɛkɛ ɖɔɖɔ Abraham sayı. 10Ɛyʊ Pıyalʊ kɔma se ɛñını mbʊ piileba yɔ, nɛ ɛya pı-ñʊʊ.

Liidiye pɔyaɣ ŋga payaɣ Miinı yɔ, ke-eduuye

11Ɛyaa kɛwɛɛ nɛ pewelesiɣ-tʊ lɛ, ɛtası eduuye lɛɛdɛ tuu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛñɔtını Yeruusalɛm tɛtʊ. Ɛyaa kamaɣzaɣ se Ɛsɔ kewiyaɣ kɔŋaɣ alıwaatʊ ndʊ tı-taa. 12Mbʊ ɛtɔm se : Ɛyʊ sɔsɔ nɔɔyʊ wobini mbʊ poliŋ ɛjadɛ nadıyɛ taa se ɛmʊ kewiyaɣ nɛ ɛpısı. 13Pʊcɔ nɛ ɛdɛɛ lɛ, ɛya e-yomaa hiu nɛ ɛcɛlı paa weyi liidiye pɔyaɣ kʊɖʊmaɣ ŋga payaɣ se Miinı yɔ. Eheyi-wɛ se : ƖlabınI tadıyɛ nɛ mɔnkɔɔ.

14Ɛlɛ ɛ-ɛjadɛ taa ñʊma tɔsɔɔlı-ı. Pʊ-yɔɔ petiyi po-lone taa caɣyaa ɛ-cɔlɔ nɛ peheyi-i se : Ðuñınıɣ se abalʊ ɛnɛ ɛtɔɔ ɖɔ-yɔɔ kewiyaɣ.

15Ɛmʊ kewiyaɣ nɛ ɛpısı lɛ, ɛyaa e-yomaa mba ɛɛcɛlı-wɛ liidiye yɔ se pɔkɔɔ nɛ ɛna ɛzʊma mbʊ pehiɣwaa yɔ.

16Kajalaɣ-tʊ ñɔtını-ı nɛ eheyi-i se : Ða-caa, ñe-liidiye pɔɔyaɣ kɔnı pɔɔyısı hiu.

17Peeye eheyi-i se : Pʊwɛ ɖɛu, ŋkɛ yom kıbanʊ. Ŋwɛʊ siɣsiɣ pʊyʊ cikpem taa yɔ, ŋtɔkı kewiyaɣ tɛtʊ hiu yɔɔ.

18Ɛlɛ, naalɛ tʊ ñɔtını-ı nɛ eheyi-i se : Ða-caa, ñe-liidiye pɔɔyaɣ kɔnı pɔɔyısı kagbaanzı.

19Eheyi-i ɖɔɖɔ se : Ŋtɔkı kewiyaɣ tɛtʊ kagbaanzı yɔɔ.

20Lɛlʊ ñɔtını-ı nɛ ɛtɔ se : Ða-caa, ñe-liidiye pɔɔyaɣ yɔ. Mɔhɔkı-kɛ pısaʊ taa nɛ mansıı. 21Sɔɔndʊ kakpaɣaɣ-m nɛ-ŋ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋkɛ ɛyʊ weyi ɛ-tɔm wɛ kaɖɛ yɔ. Ŋkpakıɣ mbʊ ŋtasıı yɔ, nɛ ŋkʊŋ ɖenɖe ŋtoɖuu yɔ.

19.7 Mat. 9.11 Luk 5.30
19.8 Exo 22.1 1Sam 12.3 2Sam 12.6
19.9 Room 4.16 Gal 3.7
19.10 Mat. 18.11
19.11 Tʊma 1.6
19.12 Mat. 25.14 Mrk 13.34
19.14 Yoh 1.11
19.17 Mat. 25.21 Luk 16.10
19.21 Mat. 25.24

22Peeye eheyi-i se : Yom kɪdɛkɛduu, ŋna mbʊ se mɛnkɛ ɛyʊ weyi ɛ-tɔm wɛ kaɖɛ yɔ. Ŋnawa se mankpakɪɣ mbʊ mantasɪ yɔ nɛ mankʊŋ ɖendɛ montoɖɪu yɔ. **23**Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋtasɪ me-liidiye koozaɣ taa se maapɪsɪ lɛ, mamʊ-ɖɪ nɛ ɖɪ-kɛzɛɣ yɔ?

24Ɛlɛ, eheyi mba paawɛ peeye yɔ se : Ɩmʊ ɛ-cɔlɔ liidiye pɔɔyaɣ ŋga nɛ ɛcɛlɪ-kɛ weyi ɛwɛnɪ pɔɔyɪsɪ hiu yɔ.

25Paba heyi-se : Ɖa-caa, ɛtɛm pɔɔyɪsɪ hiu wɛnaʊ.

26Peeye eheyi-wɛ se : Meheyiɣ-mɪ se, weyi ɛwɛna yɔ, patasɪɣ-ɪ hau nɛ pʊɖɔɔ-ɪ. Ɛlɛ, weyi ɛlɛ ñɛfɛyɪnɪ pʊyʊ yɔ, pamʊʊ mbʊ ɛtɪwɛnɪ pazɪ yɔ. **27**Ɖɔɖɔ lɛ, ɪkɔnɪ mon-koyindinaa mba paañɪnɪɣ se mɔntɔɔ pɔ-yɔɔ kewiyaɣ yɔ, cɪnɛ. Ɩkʊ-wɛ mɛ-ɛsɪndaa.

Yesu kpaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ koboyaɣ

28Yesu tɛm tɔm ndʊ yɔɔdʊu lɛ, ɛɖɛɛ-wɛ nɔɔ nɛ ɛkpa Yeruusalɛm tɛtʊ taa. **29**Ɛñɔtɪnɪ Bɛtfaajee nɛ Betaanii pɔ-hɔɔlʊu taa Oliiviye pʊʊ cɔlɔ lɛ, ɛyaa ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa naalɛ nɛ etiyi-wɛ. **30**Eheyi-wɛ se : Iwolo haɖaa mba pɛwɛ ɛsɪndaa yɔ, pa-taa. Ɩtalɪɣ nɛ ɪsʊʊ lɛ, ɪmakɪnɪ kpaŋaɣ piye naɖɪyɛ, paɖɪ-ɖɪ nimiye. Nɔɔyʊ tɪcaɣda ɖɪ-yɔɔ wiɖiyi kaʊ. Ɩhɛɖɪ-ɖɪ nɛ ɪkɔna. **31**Ye nɔɔyʊ ɛpɔzɪ-mɪ se pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪhɛɖɪɣ-ɖɪ lɛ, iheyi-i se : Kɪbaɣ lʊ liu wɛ-ɖɪ.

32Mba Yesu tiyiyaa yɔ, pɛɖɛwa nɛ patalɪ nɛ pamaɣna ɛzɪ eeheyuu-wɛ yɔ. **33**Pɛkpɛzɪ kpaŋaɣ piye ŋɖɪ lɛ, ɖɪ-tɪnaa pɔzɪ-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪkpɛzɪɣ kpaŋaɣ piye?

34Pocosi se : Kɪbaɣlʊ liu wɛ-ɖɪ.

35Peeye peyebi-wɛ nɛ powoni kpaŋaɣ piye Yesu. Patanɪ-ɖɪ lɛ, pɛpɛɖɪ ɖɪ-yɔɔ po-wondu kususutu nɛ pakpazɪ Yesu nɛ pacaɣzɪ. **36**Ɛcaɣ ɖɪ-yɔɔ nɛ ɛɖɛɣ lɛ, ɛyaa hɔzʊu pɔ-yɔɔ wondu nɛ pɔpɔʊ nʊmɔʊ taa ɖendɛ ɛtŋaɣna yɔ.

37Yesu ñɔtɪnɪ Yeruusalɛm ɛzɪ eetii Oliiviye pʊʊ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa sakɪyɛ mɛyɪɣ amɛya. Pasaŋaɣ Ɛsɔ ɖoŋ pita lakasɪ nzɪ Paanawa yɔ, sɪ-yɔɔ. **38**Pɔtɔŋaɣ se :

Pasa wiyaʊ weyi ɛkɔŋ Kɪbaɣ lʊ hɪɖɛ taa yɔ.

Laŋhɛzɪyɛ nɛ koboyaɣ pɛwɛɛ ɖooo ɛsɔdaa. *(Keɣa 118:26)*

39Peeye Farɪzɪ ñɪma nabɛyɛ mba paawɛ ɛyaa samaɣ taa yɔ, peheyi Yesu se : Wɪlɪyʊ, kalɪ ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se posu.

40Yesu tɔ se : Meheyiɣ-mɪ se ye posuma yɔ, pɛɛ kou.

41Yesu ñɔtaɣnɪ Yeruusalɛm tɛtʊ lɛ, ɛna-tʊ nɛ ewii. **42**Ɛtɔm se : Ye sɔnɔ kɪyakʊ kʊnɛ ŋkasɪm kpem mbʊ pɪhaɣ-ŋ laŋhɛzɪyɛ yɔ yɔ. Ɛlɛ, lɛɛlɛɛyɔ, ñɛ-ɛza ɛɛpɪzɪɣ nɛ pɪna-pʊ. **43**Kɪyakɪŋ nɪɪyɪ kaɣ ñɔ-yɔɔ kɔm nɛ ño-koyindinaa maɣ kolonzi nɛ pɔcɔ-ŋ nɛ pata nɛ pañɪkɪɣ-ŋ

19.22 2Sam 1.16 Yɔb 15.6 Mat. 12.37
19.26 Mat. 13.12 Mrk 4.25 Luk 8.18
19.28 Mrk 10.32
19.29 Mat. 21.1 Mrk 11.1
19.35 2Awy 9.13 Mat. 21.7 Mrk 11.7 Yoh 12.14
19.36 Mat. 21.8
19.38 Keɣ 118.26 Luk 2.14; 13.35
19.40 Hab. 2.11
19.41 Yoh 11.35
19.43 Eza 29.3,4 Yer 6.3,6 Luk 21.20

ceminje. 44Potuzuu ño-kolonzi nɛ pɛpɛdɩ tataa nɛ pakʊ ñe-piya nzɩ sɩwɛ ña-taa yɔ pa-tɩŋa payɩ. Pɔyɔkɩɣ pɩtɩŋa ñɛ-tɛ nɛ pɩkazɩɣ pɩyɛ se dɩwɛ lɛɛdɛ yɔɔ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋtaatɩlɩ kɩyakʊ ŋgʊ Ɛsɔ kaɣ kɔm se ɛya ña-ñʊʊ yɔ.

Yesu wɛ Ɛsɔ dɩɣa taa

45Yesu sʊ Ɛsɔ dɩɣa taa lɛ, ɛpazɩ pɛdɩyaa ɖɔɔnʊʊ. 46Ɛtɔm se : Pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa se :

Man-dɩɣa kɛɣnɩ Ɛsɔ dɩsɛyɛ.
Ɛlɛ, mɩkpaɣ-kɛ nɛ ɩpɩsɩ
mɩlaa sɔsaa dɩmɛlɩyɛ.

47Yesu wɩlaɣ tɔm kɩyakɩŋ tɩŋa Ɛsɔ dɩɣa taa. Ɛlɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɩlɩyaa nɛ Yuda ñʊma sɔsaa pañʊnaɣ se pakʊ-ɩ. 48Ɛlɛ, pataanaɣ ɛzɩma mbʊ paala yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa tɩŋa welesaɣnɩ-ɩ siŋŋ.

Yesu ɖoŋ lɩɣnɩ le

20 Kɩyakʊ nakʊyʊ Yesu wɩlaɣ samaɣ tɔm Ɛsɔ dɩɣa taa nɛ esuzuu tɔm kɩbandʊ. Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɩlɩyaa nɛ Yuda ñʊma sɔsaa powolo ɛ-cɔlɔ. 2Ɛlɛ, pɔyɔɔdɩnɩ-ɩ nɛ pɔtɔŋ se : Heyi-dʊ ɖoŋ weyi ŋlakɩnɩ mbʊ yɔ. Aha-ŋ ɖoŋ ɛnɩ?

3Ecosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Ma ɖɔdɔ mɔnpɔzʊʊ-mɩ tɔm natʊyʊ. 4Yohanɛɛsɩ mɩɩsʊʊ sɔnzɩ lɩnɩ ɛsɔdaa yaa ɛyaa cɔlɔ?

5Ɛlɛ pɔyɔɔdɩnɩ ɖama nɛ pɔtɔŋ se : Ye dɩtɔm se : Ɛsɔdaa yɔ, ɛkaɣ-dʊ pɔzʊʊ se : Pɩlabɩ ɛzɩma nɛ itetisi ɛ-tɔm yɔ ? 6Ye dɩtɔm se : Ɛyaa cɔlɔ yɔ, peeye lɛ, samaɣ tɩŋa yakɩ-dʊ kaaŋ nɛ dɩsɩ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ketisaa se Yohanɛɛsɩ ɛɛkɛ ɛsɔtɔm dɛzɩyʊ.

7Pocosi Yesu se paasɩŋ ɖendɛ ɛlɩnaa yɔ.

8Yesu cosi-wɛ se : Ma ɖɔdɔ maaheyiɣ-mɩ ɖoŋ weyi malakɩnɩ mbʊ yɔ.

Ɛyaa mba palakɩ tʊmɩyɛ viiñɩ hayɩm taa yɔ, pe-eduuye

9Yesu pazɩ eduuye dɩnɛ tuu ɛyaa samaɣ. Eheyi-wɛ se : Tɛtʊ tʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɩ mbʊ nɛ ɛdʊ tɩŋ weyi payaɣ-ɩ se viiñɩ yɔ, ɛ-hayɩm. Ɛlɛ ɛkpaɣ ɛyaa se pɔcɔŋnɩ hayɩm mbʊ pʊ-yɔɔ nɛ ɛdɛɛ nʊmɔʊ nɛ ɛcaɣ nɛ piledi. 10Tɩŋ pee koyuu talaa lɛ, abalʊ ɛnʊ ɛkʊsɩ e-yom nɛ etiyi-i se ewolo tʊmladaa cɔlɔ nɛ ɛmʊ e-dɛdɛ nɛ ɛkɔnɩ-ɩ. Ɛlɛ pakpa yom ɛnʊ, pamabɩ-ɩ nɛ pɔdɔɔnɩ-ɩ nɛ ɛpɩsɩ ŋtaakpasɩ. 11Pʊwayɩ hayɩm-tʊ tiyini-wɛ yom lɛlʊ. Ɛlɛ pama ɛlɛ ɖɔdɔ nɛ patʊʊ-ɩ nɛ pɔdɔɔnɩ-ɩ nɛ ɛpɩsɩ ŋtaakpasɩ. 12Etiyi tozo ñɩnʊ. Ɛlɛ ɖɔdɔ padʊ ɛ-yɔɔ kɩcɩkpɩŋ nɛ pɔlɔ-ɩ nɛ awayɩ.

13Hayɩm-tʊ tɔ se : Ɛbɛ mankaɣ labʊ yɔ? Mɛntɛzɩɣ man-Pɩyalʊ weyi mɔnsɔɔlɩ-ɩ siŋŋ yɔ, tiyinaʊ. Pɩtɩtɩlɩ panaɣ-ɩ lɛ, pañam-ɩ.

14Ɛlɛ tumladaa mba pana-ɩ lɛ pɔyɔɔdɩnɩ ɖama se : lɩnaɣ weyi ɛkaɣ kpaɣʊ ɛ-caa ñʊm yɔ. lkɔɔ nɛ dɩkpa-ɩ nɛ dɩkʊ-ɩ nɛ ñʊm mbʊ pɩpɩsɩ dɛ-mbʊ. 15Peeye pakpaɣ-ɩ nɛ palɩzɩ-ɩ nɛ hayɩm nɛ wayɩ nɛ pakʊ-ɩ.

19.44 1Awy 9.7,8 Dan. 9.24 Luk 21.6
19.45 Mat. 21.12 Yoh 2.14,15
19.46 Eza 56.7 Yer 7.11
19.47 Mrk 11.18 Yoh 7.19
20.1 Mat. 21.23
20.2 Tʊma 4.7; 7.27
20.6 Mat. 14.5 Luk 7.29
20.9 Mat. 21.33 Mrk 12.1

Ɛbɛ hayım tʊ ɛnʊ ɛkɔŋ-wɛ labʊ ? 16Ɛkaɣ kɔm nɛ ɛkʊ tʊmladaa mba nɛ ɛkpaɣ ɛ-hayım mbʊ nɛ ɛdʊzı lɛlaa nesi tɛɛ.

Ɛyaa nı tɔm ndʊ lɛ, pɔtɔ se : Aayı, paa pıla ɛzıma yɔ, pıkaɣ labʊ mbʊ!

17Yesu cɔnı-wɛ pıŋŋ nɛ ɛtɔ se : Ðınɛ lɛ, tɔm ndʊ pamawa yɔ, tı-tɔbʊʊ se we ? Pamawa se :

Pıyɛ ndı kuduyiŋ mayaa
kpaɣaɣ nɛ pɔlɔ yɔ,
Ŋdı pısını, ŋdı dıkılı wɛnaʊ
wazaɣ yɔ.

18Weyi ɛtɔlıɣ pıyɛ ndı dı-yɔɔ yɔ, pıpɛlıɣ-ı, nɛ weyi ɛ-yɔɔ pıyɛ ndı dıtɔlıɣ yɔ, pʊtɔyıtıɣ-ı.

19Alıwaatʊ ndʊ tı-taa, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wılıyaa pañınaɣ nʊmɔʊ ŋgʊ paatıŋ nɛ pakpa Yesu yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pasım mbʊ se mba etuu eduuye ndı. Ɛlɛ sɔɔndʊ kapka-wɛ nɛ ɛyaa samaɣ.

Lambuu hɛyʊʊ
Wiyaʊ sɔsɔ

20Pɛwɛɛ nɛ pɔcɔŋʊʊ Yesu. Peeye petiyi agutaaku tınaa mba pɛcɛtaa se pɛkɛ ɛyaa kʊtʊʊzaa yɔ, ɛ-cɔlɔ. Pañınaɣ se pañı Yesu nɔɔ cɔlɔ tɔm nɛ pıtɔma yɔ ɛtɔlı natʊyʊ taa nɛ pakpa-ı nɛ padʊzı-ı ɛjadɛ ñʊʊ-tʊ nesi tɛɛ. 21Pɔpɔzı Yesu tɔm nɛ pɔtɔŋ se : Wılıyʊ, dınawa se ŋkɛ ɛyʊ weyi ɛyɔɔdʊʊ tɔm nɛ ɛwılıɣ-tʊ siɣ siɣ yɔ. Ðınawa dɔdɔ se ŋŋcɔnı ɛyaa ɛsındaa. Ɛlɛ, ŋwılıɣ Ɛsɔ nʊmɔʊ toovenim yɔɔ. 22Heyi-dʊ nɛ dınu se da-paɣtʊ ha-dʊ nʊmɔʊ se dıhɛyı wiyaʊ sɔsɔ Sezaarı lambuu yaa dıtaahɛyı-ı ?

23Ɛlɛ, Yesu kaatɛm naʊ pɔ-lɔŋ. Peeye ɛpɔzı-wɛ se : Ɛbɛ yɔɔ ıtakʊʊ-m ? 24Ɩwılı-m liidiye pɔɔyaɣ ŋga payaɣ se deeniiye yɔ nɛ mana. A-kılɛmʊʊ nɛ a-hıdɛ pɛwɛ kɔ-yɔɔ ?

Pocosi-i se : Sezaarı.

25Peeye eheyi-wɛ se : Ɩcɛlı Sezaarı mbʊ pıkɛ ɛ-ñʊm yɔ, nɛ Ɛsɔ mbʊ pʊbʊ ñɛkɛ ɛlɛ ñʊm yɔ.

26Tɔm ndʊ ecosaa yɔ, patana tı-taa ndʊ paawana nɛ pakpa-ı samaɣ ɛsındaa yɔ, tʊdıɣzı-wɛ nɛ posu tamıyɛ, patatası natʊyʊ yɔɔdʊʊ.

Halıkpaɣyɛ fɛyı
sıdaa fem wayı

27Saduki ñʊma mba pɔtɔŋaɣ se sıdaa eefeŋ yɔ, pɔkɔm Yesu cɔlɔ nɛ pɔpɔzı-ı tɔm natʊyʊ. 28Pɔtɔm se : Wılıyʊ, Mooyiizi ma-dʊ tɔm tʊnɛ se : Pıtıtılı nɔɔyʊ wɛnı dalʊ nɔɔyʊ nɛ dalʊ ɛnʊ ɛsı. Ye ɛ-dalʊ ɛnʊ ɛɛkpaɣ halʊ nɛ ɛfɛyını pıɣa nakɛyɛ yɔ, e-neu hɔŋ lelu nɛ ɛlʊlı piya nɛ ɛ-dalʊ wɛɛnı lidɛ. 29Ŋgʊ abalaa nabɛyɛ kɛwɛnı mbʊ, pɛkpɛndı lʊbɛ pa-caa cɔlɔ. Pa-taa sɔsɔ kpaɣ halʊ nɛ ɛsı ɛfɛyını pıɣa. 30Naalɛ-tʊ ñɔhɔ lelu nɛ ɛsı. Ɛnʊ dɔdɔ ɛfɛyını pıɣa nakɛyɛ. 31Tozotu ñala mbʊ dɔdɔ. Ɛyaa lʊbɛ mba pakpaɣ halʊ ɛnʊ pa-tıŋa payı nɛ pası pa-taa nɔɔyʊ talʊlı pıɣa. 32Pʊwayı halʊ ɛnʊ ɛsı dɔdɔ. 33Ye mbʊ,

20.17 Keɣ 118.22 Mat. 21.42
20.18 Dan. 2.34,35 Mat. 21.44
20.20 Mat. 22.15
20.21 Mat. 22.16 Mrk 12.14
20.24 Mat. 18.28
20.27 Mat. 22.23 Mrk 12.18 Tʊma 23.6,8
20.28 Way 25.5

kıyakʊ ŋgʊ sıɖaa feŋ yɔ, pa-taa anı keɣnı halʊ tʊ ? Ŋgʊ pa-lʊbɛ paakpaɣ-ı.

34Yesucosi-wɛse : Alıwaatʊ tʊnɛ tı-taa abalaa kpakıɣ halaa nɛ halaa ñawalıɣ abalaa. 35Ɛlɛ ɛyaa mba pamʊnaa se pasʊʊ alıwaatʊ ndʊ tıkɔŋ yɔ, tı-taa nɛ pefemni sıɖaa taa yɔ, paba taa abalaa ɛɛkpakıɣ halaa nɛ halaa ñaawalıɣ. 36Paapızıɣ nɛ patası sıbʊ ɖɔɖɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɛwɛɣ ɛzı Ɛsɔ tiyiyaa yɔ. Pɛkɛ Ɛsɔ pıyalaa, ɛ-pıyalaa mba efezini sıɖaa taa yɔ. 37Piyele sıɖaa fem tɔm lɛ, Mooyiizi maɣmaɣ kɛtɛm pʊ-tɔm yɔɔdʊʊ ɛ-takayaɣ taa ɖendɛ ɛma hɔɖaɣ miŋ mʊʊ tɔm yɔ. Ɛkaya Kıbaɣlʊ se :

Abraham Ɛsɔ nɛ Izaakı Ɛsɔ nɛ Yakubu Ɛsɔ.

38Ŋgʊ Ɛsɔ tɛkɛnı ɛyaa mba pasıba yɔ, pɛ-Ɛsɔ ɛlɛ, ɛkɛ ɛyaa mba pɛwɛnı pɛ-ɛza yɔ pɛ-Ɛsɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-cɔlɔ lɛ, pa-tıŋa pɛwɛnı pɛ-ɛza.

39Paɣtʊ wılıyaa taa nabɛyɛ cosi-i nɛ pɔtɔŋ se : Wılıyʊ ŋyɔɔdı camıyɛ. 40Pa-taa nɔɔyʊ tıtası katʊʊ se ɛpɔzı-ı tɔm natʊyʊ.

A pıyalʊ lɛ Meesiya?

41Yesu heyi-wɛ se : Ɛzʊma papızıɣ nɛ pɔtɔ se Meesiya kɛ Daaviidi pıyalʊ? 42Daaviidi maɣ maɣ yɔɔdı Keɣsi takayaɣ taa se :

Kıbaɣlʊ heyi man-Kıbaɣlʊ se :

Caɣ ma-nıwaŋ yɔɔ,

43Pʊkɔɔ pısını alıwaatʊ ndʊ manpısı ño-koyindinaa ña-nıŋgbanzı ɖızıyɛ yɔ.

44Daaviidi ya-ı se Kıbaɣlʊ. Pılakı ɛzʊma nɛ ɛkɛɣ ɛ-pıyalʊ yɔ?

45Ɛyaa tıŋa payı welesaɣni-i lɛ, ɛyɔɔdını ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa. 46Ɛtɔm se : Ɩkpa mı-tı nɛ paɣtʊ wılıyaa. Pe-liu wɛɛ se posuu tokonaa kitibaa nɛ pɛyɛlıɣ. Pɔsɔɔlaa se ɛyaa ɛsɛʊ-wɛ ɛyaa ɖikpeɣliye. Pɔsɔɔlaa se pacaɣ kɔɔnɔɔ lona taa Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaamuŋ taa nɛ kazandʊ ɖeɖe. 47Pɔhɔɔzıɣ lelaa nesi tɛɛ. Pɛsɛɣ Ɛsɔ nɛ pıɖaɣlʊʊ se ɛyaa ɛcɔnı-wɛ. Pɔkɔŋ pɔ-tɔm kʊʊ siŋŋ nɛ pıkılı lɛlaa.

Lelu haɖɛ

21 Yesu kʊsı ɛ-ɛza nɛ ɛcɔna lɛ, ɛna ñʊmtʊnaa ɖʊwaɣ liidiye haɖɛ aɖakaɣ taa Ɛsɔ ɖıɣa taa. 2Ɛna ɖɔɖɔ lelu kʊñɔndʊ nɔɔyʊ nɛ ɛɖʊ liidiye pɔɔyısı cikpesi naalɛ. 3Ɛlɛ ɛtɔ se : Meheyiɣ-mı toovenim se lelu kʊñɔndʊ ɛnɛ ɛɖʊwa nɛ pıkılı mba patıŋa payı paɖʊ haɖɛ aɖakaɣ taa yɔ. 4Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñʊmtʊnaa panɛ pa-tıŋa pɔkɔyı pe-liidiye katınaɣ yɔɔ nɛ pɔkɔnı paɖʊ. Piyele halʊ kʊñɔndʊ ɛnɛ yɔ, ɛlɛ kpaɣ mbʊ ɛɛwɛnı payı se ɛcaɣnı wezuu yɔ, ɛkɔnı ɛɖʊ.

Ması ŋzı sıwılıɣ se kɛtɛzaɣ alıwaatʊ talaa yɔ

5Ɛyaa nabɛyɛ yɔɔdaɣ Ɛsɔ ɖıɣa yɔɔ nɛ pɔtɔŋ se pacanı-kɛ nɛ pɛɛ kıbana nɛ mbʊ mbʊ paaha Ɛsɔ yɔ. 6Yesu tɔ se :

20.36 Room 8.23 1Yoh 3.2
20.37 Exo 3.6
20.38 Room 6.10,11
20.41 Mat. 22.42 Mrk 12.35
20.42 Keɣ 110.1 Tʊma 2.34
20.45 Mat. 23.1 Mrk 12.38
20.46 Mat. 23.5 Luk 11.43
20.47 Mat. 23.14
21.1 Mrk 12.41
21.2 Mrk 12.42
21.3 2Kɔr 8.12
21.5 Mat. 24.1 Mrk 13.1
21.6 Luk 19.44

Mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɪnaɣ ɛzʊnɔ yɔ, kɪyakɪŋ nɪɪyɪ kɔŋ nɛ pɪkaɣ pɪyɛ nadɻɪyɛ kazʊʊ leɛdɻɛ yɔɔ. Pɔyɔlɪsʊʊ pɪ-tɪŋa payɪ.

7Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se : Wɪlɪyʊ, alɪwaatʊ ndʊ pɪkɔŋ talʊʊ? Ɛbɛ kɔŋ wɪlʊʊ se pɪwɪzɪ talʊʊ?

8Yesu tɔ se : Ɩkpa mɪ-tɪ nɛ nɔɔyʊ etaapeɣzi-mɪ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa sakɪyɛ kaɣ kɔm ma-hɪdɻɛ taa nɛ pɔtɔŋ se : "Ma lɛ Meesiya nɛ alɪwaatʊ ñɔtaa". Ɩtaatɪŋ pa-wayɪ. 9Ye ɪnɪɣ pɔyɔɔdʊʊ you tɔm nɛ pituluu yɔ, sɔɔndʊ ɛtaakpa-mɪ. Pʊwɛɛ se pɪla mbʊ. Ɛlɛ, kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ tatalɪda.

10Eheyi-wɛ se : Ɛjadɻɛ nadɻɪyɛ taa ɛyaa kaɣ kʊyɪnaʊ leɛdɻɛ taa ñʊma. Kewiyaɣ nakɛyɛ taa ɛyaa kaɣ kʊyɪnaʊ leɛka taa ñʊma. 11Tɛtʊ kaɣ ñamsʊʊ siŋŋ lona ndɪ ndɪ taa. Kɪsɪkʊ nɛ ñɔɔsɪ palɪɪ. Mbʊ pɪlakɪ ɛyaa sɔɔndʊ siŋŋ yɔ nɛ kawɪlasɪ sɔsɔsɪ ndɪ ndɪ pakaɣ lɪʊ ɛsɔdaa.

12Ɛlɛ pʊcɔ nɛ pɪ-tɪŋa pɪtalɪ lɛ, pakaɣ mɪ-yɔɔ nesi kpazʊʊ nɛ panazɪ-mɪ. Pakpakɪɣ-mɪ nɛ padɻʊzɪ Yuda ñʊma Ɛsɔ dɻɪsɛyɛ kpaamɪŋ nɛ salaka pa-taa. Ma-hɪdɻɛ yɔɔ lɛ, pakaɣ-mɪ wonaʊ awiya nɛ ñʊŋ tɪnaa pɛ-ɛsɪndaa.

13Pʊnɛ pɪhaɣ-mɪ nʊmɔʊ se ɪlɪzɪ aseɣdɻɛ. 14Ɩlɪzɪ mɪ-taa se ɪɪñɔzʊʊ tɔm ndʊ ɪkaɣ cosɪɪ yɔ. 15Ɩla mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɛncelɪɣ -mɪ ndʊ ɪɪyɔɔdɪ yɔ nɛ maha-mɪ lɛɣtʊ sɔsɔtʊ. Mi-koyindu nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛsɪŋ tɔm ndʊ tɪ-ɛsɪndaa yaa ɛkɛlɛsɪ-tʊ. 16Mɪ-caanaa nɛ mi-koopiya nɛ mɪ-ñʊma nɛ mɪ-taabalaa maɣmaɣ kaɣ-mɪ pɛdʊʊ. Pakaɣ mɪ-taa ɛyaa sakɪyɛ kʊʊ. 17Ma-hɪdɻɛ yɔɔ lɛ, ɛyaa tɪŋa padɻɪɣ-mɪ. 18Ɛlɛ, ɪkaɣ mɪ-ñʊʊ taa ñɔyaɣ nakɛyɛ lesuu. 19Ye ɪdɻɔkɪ mɪ-tɪ camɪyɛ yɔ, ihikiɣ wezuu.

20Alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ you ladɻaa cɔ Yeruusalɛm tɛtʊ nɛ pata yɔ, ɪttɪlɪ se tɪ-yɔkʊʊ ñɔtaa. 21Pʊbʊ, ɛyaa mba pɛwɛ Yudee egeetiye taa yɔ, pese nɛ pakpa pʊŋ taa. Mba pɛwɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa yɔ, palɪɪ. Mba paba ñɛwɛ tɛyɛ yɔɔ yɔ, pataacazɪ sʊʊ tɛtʊ taa. 22Kɪyakɪŋ ɛnɪ, ɛkaɣ kɛʊ kɪmɪyɛ kpaʊ kɪyakɪŋ. Kɪyakɪŋ ɛnɪ ɪ-taa, Ɛsɔ kaɣ labʊ mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ Ɛsɔtɔm yɔɔdʊʊ yɔ. 23Pʊtɔɔ halaa mba pakaɣ hɔsɪ haɣʊ nɛ mba pɛkɛɣ asɔŋ kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛ-taa yɔ! Kʊñɔŋ sɔsɔʊ kaɣ wɛʊ ɛjadɻɛ taa nɛ pana wɛɛ ɛyaa yɔɔ. 24Pakaɣ pa-taa lɛlaa kʊʊ nɛ abalɪsɛsɪ nɛ papɪsɪ lɛlaa yomaa nɛ pɛkɛzɪɣ -wɛ tɛtʊ ɛyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pɛ-tɛ. Ɛyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pakaɣ Yeruusalɛm mɪtʊʊ pa-nɪŋgbanzɪ tɛɛ pʊkɔɔ nɛ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ, pa-alɪwaatʊ tɛma yɔ.

25Kawɪlasɪ kaɣ wɪlʊʊ wɪsɪ nɛ fenaɣ nɛ tɪyɪnzɪ pa-taa. Tɛtʊ yɔɔ lɛ, sɔɔndʊ kaɣ ɛyaa kpaʊ siŋŋ. Panɪɣ teŋgu lɪm nɛ pu-hola taŋ lɛ, paakaɣ naʊ mbʊ pala yɔ. 26Ɛyaa laŋa kaɣ lɪʊ sɪm yɔɔ sɪm yɔɔ mbʊ pɪkaɣ talʊʊ kedeŋa yɔɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. Toovenim taa lɛ, dɻoŋ weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ,

21.8 Luk 17.23
21.10 Mat. 24.7
21.12 Mrk 13.9 Wɪl 2.10
21.13 Fil 1.28 2Tes 1.5
21.14 Mat. 10.19 Mrk 13.11 Luk 12.11
21.15 Tʊma 6.10
21.16 Mik 7.6 Mrk 13.12 Tʊma 7.59; 12.2
21.17 Mat. 10.22
21.18 Mat. 10.30
21.20 Mat. 24.15 Mrk 13.14
21.22 Dan. 9.26,27 Zak 11.1
21.23 Mat. 24.19
21.24 Dan. 9.27 Room 11.25
21.25 Mat. 24.29 Mrk 13.24 2Pɪ 3.10,12
21.26 Mat. 24.29

ɛkaɣ ñamsʊʊ. 27Peeye panaɣ ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ ɛkɔŋ ɛsɔmɪndʊ taa nɛ ɖoŋ nɛ koboyaɣ sɔsɔɔ. 28Alɪwaatʊ ndʊ pɪpazɪɣ labʊ mbʊ yɔ, ɪɖɔkɪ mɪ-tɪ nɛ ɪkʊsɪ mɪ-ñʊŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mi-holuu ñɔtaa.

29Etuu-wɛ eduuye ɖɪnɛ se : Ɩcɔnɪ fiigiye tɪʊ nɛ tɪŋ tɪŋa. 30Alɪwaatʊ ndʊ ɪpazɪɣ nɛɣdʊʊ yɔ, ɪnaɣ-ɪ nɛ ɪsɪm kpaagbaa se tesoŋiye wɪzaa. 31Mbʊ ɖɔɖɔ mɪ, alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ pɪlakɪ mbʊ lɛ, ɪtɪlɪ se Ɛsɔ kewiyaɣ ñɔtaa.

32Toovenim lɛ, meheyiɣ -mɪ se : Pɪ-tɪŋa payɪ pɪlakɪ nɛ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa na pʊcɔ nɛ pasɪ. 33Ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ pɛɖɛɣ, ɛlɛ mɔn-tɔm ɛɛkaɣ ɖɛʊ.

34Ɩkpa mɪ-tɪ ɖeu. Itaayele nɛ tɔɔʊ nɛ sʊlʊm ñɔʊ katatayaɣ nɛ wezuu kʊnɛ kʊ-yɔɔ nɪɣzʊʊ pɪñɪɣ mɪ-laŋa yɔɔ nɛ kɪyakʊ ŋgʊ kitudi-mɪ. 35Kɪyakʊ ŋgʊ kɪkaɣ talʊʊ ɛzɪ piyuu tɔlɪɣ kedeŋa kpeekpe yɔɔ ɛyaa tɪŋa yɔɔ yɔ. 36Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza nɛ ɪtɪmɪ alɪwaatʊ tɪŋa se pɪsa nɛ Ɛsɔ cɔnɪ-mɪ se ɪmʊnaa se ɩlɪ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɪkaɣ talʊʊ alɪwaatʊ pazɪ taa yɔ, pɪ-taa. Ɩla mbʊ nɛ pɪsa nɛ ɪpɪzɪ nɛ ɪsɪŋ Ɛyʊ Pɪyalʊ ɛsɪndaa.

37Yesu wɪlaɣ tɔm paa evemiye ndɪ Ɛsɔ ɖɪɣa taa. Ðoo yuu lɛ, ɛkpa pʊʊ ŋgʊ payaɣ se Oliiviye pʊʊ yɔ, kʊ-yɔɔ nɛ ɛwɛɛ. 38Ɛyaa wokaɣ ɛ-cɔlɔ tanamɪŋ tɛɛ Ɛsɔ ɖɪɣa taa se pewelesini-i.

21.27 Mat. 24.30 Wɪl 1.7; 14.14
21.28 Room 8.19,23
21.29 Mat. 24.32 Mrk 13.28
21.33 Mat. 24.35
21.34 Room 13.13 1Tes 5.6
21.35 1Tes 5.2
21.36 Mat. 25.13 Mrk 13.33 Efɛ 6.13
21.37 Yoh 8.1,2 Luk 22.39

Yudaasɪ nɛ Yesu koyindinaa patam nɔɔ Yesu yɔɔ

22 Kpɔnɔnaa mba paaɖʊʊ pa-taa kɔyɛ yɔ, pa-kazandʊ ndʊ payaɣ-tʊ ɖɔɖɔ se Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ yɔ, tɪñɔtaa. 2Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ takayasɪ mayaa pañɪnaɣ ɛzɪma mbʊ paala nɛ pakʊ Yesu yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣaɣ-wɛ nɛ samaɣ. 3Satanɪ sʊ Yudaasɪ weyi payaɣ -ɪ ɖɔɖɔ se Isɪkarɪyɔɔtɪ yɔ, ɛ-taa. Ɛɛkɛ ɛyaa hiu nɛ naalɛ mba pa-taa lɛlʊ. 4Yudaasɪ kʊyaa nɛ ewolo Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa yɔɔ cɔnɪyaa ñʊŋ tɪnaa cɔlɔ. Ɛtalaa lɛ, ɛ nɛ wɛ pɔyɔɔdɪ ɛzɪma mbʊ ɛɛla nɛ ɛɖʊzɪ Yesu pe-nesi tɛɛ yɔ. 5Panɪ mbʊ lɛ, pɪlabɪ-wɛ leleŋ pɪŋŋ nɛ paɖʊ se pɛhɛyɪɣ-ɪ liidiye. 6Peeye etisaa nɛ ɛpazɪ ñɪnʊʊ nʊmɔʊ ŋgʊ ɛɛtɪŋ nɛ ɛkpaɣ Yesu nɛ ɛɖʊzɪ pe-nesi tɛɛ nɛ samaɣ ɛtaana yɔ.

22.1 Mat. 26.2 Mrk 14.1
22.2 Keɣ 2.2 Yoh 11.47 Tʊma 4.27
22.3 Yoh 13.2
22.5 Zak 11.12
22.7 Mat. 26.17 Mrk 14.12

Kɪbaɣlʊ kɛtɛzaɣ tɔɔnaɣ

7Kpɔnɔnaa mba paaɖʊ pa-taa kɔyɛ yɔ, pa-kɪyakʊ talaa. Kɪyakʊ ŋgʊ pakʊwaɣ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ heɣa. 8Puwiye ndɪ, Yesu tiyi Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ nɛ ɛtɔŋ se : Iwolo nɛ ɩla-ɖʊ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ nɛ ɖɪtɔɔ.

9Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se : Le ŋcaɣ se ɖiwolo nɛ ɖɪñɔɔzɪ kazandʊ ndʊ?

10Peeye eheyi-wɛ se : Ɩcɔnɪ ɪna, ɪsʊʊ tɛtʊ taa lɛ, isuluuni abalʊ nɔɔyʊ ɛsɪɣlɪ lɪm nɛ peɣa. Ɩtɪŋ-ɪ ɖɪɣa ŋga ka-taa ɛsʊʊ yɔ.

11Ɩsʊʊ lɛ, ɪpɔzɪ ɖɪɣa-tʊ se : Wɪlɪyʊ pɔzʊʊ-ŋ se kuduyuu ŋgʊ kɪ-tɛɛ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔtɔkɪ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ? **12**Ɛkaɣ-mɪ wɪlʊʊ dɪɣa ñʊʊ yɔɔ kuduyuu sɔsɔʊ nakʊyʊ, pɪ-tɪŋa pʊwɛ kɪ-taa. Peeye ɪlakɪ-ɖʊ kazandʊ tɔɔnaɣ.

13Palɪwa lɛ, pamaɣnɪ ɛzɪ Yesu keheyuu-wɛ yɔ. Mbʊ palabɪ kazandʊ tɔɔnaɣ.

14Alɪwaatʊ talaa lɛ, Yesu nɛ e-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ mba pacaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ. **15**Eheyi-wɛ se : Mañɪnaa siŋŋ se ma nɛ mɪ ɖɪtɔɔ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ kanɛ pʊcɔ nɛ mɔntɔɔ kʊñɔŋ. **16**Toovenim taa meheyiɣ-mɪ se maatasɪɣ-kɛ tɔɔʊ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ mbʊ pɪ-tɪŋa tɔɔnaɣ kanɛ kawɪlɪɣ yɔ, pɪna pɪ-ñʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa yɔ.

17Yesu kpaɣ kɔpʊ lɛ, ɛsa Ɛsɔ kʊ-yɔɔ nɛ ɛtɔ se : Ɩmʊ nɛ ɪtayɪ ɖama. **18**Meheyiɣ-mɪ se maatasɪɣ viiñɪ tɪʊ pee lʊm ñɔʊ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kewiyaɣ talaa yɔ.

19Pʊwayɪ ɛkpaɣ kpɔnɔ. Ɛtɛm Ɛsɔ sam kʊ-yɔɔ lɛ, ɛpɛlɪ-kʊ nɛ ɛcɛlɪ-wɛ. Ɛlɛ ɛtɔ se : Pʊnɛ lɛ mon-tomnaɣ ŋga mɛncɛlɪɣ mɪ-yɔɔ yɔ. Ɩla pʊnɛ nɛ ɪtɔzɪnɪ mɔ-yɔɔ.

20Mbʊ ɖɔɖɔ pɛtɛm tɔɔʊ lɛ, ɛkpaɣ kɔpʊ nɛ ɛtɔ se : Kɔpʊ kʊnɛ lɛ nɔɔ hau kɪfam mbʊ paɖʊ-pʊ nɛ man-calɪm mbʊ pɛkpɛdɪ mɪ-yɔɔ yɔ. **21**Pɪtɛ lɛ, nesi nzɪ sɪkpakɪɣ-m se sɪɖʊzɪ koyindinaa nesi tɛɛ yɔ, ma nɛ sɪ

22.14 Mat. 26.20 Mrk 14.17
22.16 Luk 14.15 Wɪl 19.9
22.18 Mrk 14.25
22.19 1Kɔr 11.24
22.20 1Kɔr 10.16
22.21 Keɣ 41.9 Mat. 26.21,23 Mrk 14.18 Yoh 13.21,26
22.22 Tʊma 2.23; 4.28
22.23 Yoh 13.22,25
22.24 Mrk 9.34 Luk 9.46
22.25 Mat. 20.25 Mrk 10.42
22.26 Mat. 20.26 1Pɪ 5.3 Luk 9.48
22.27 Yoh 13.14 Fil 2.7
22.28 Ebr 4.15
22.29 Mat 24.47 2Tim 2.12
22.30 Mat 19.28 Luk 14.15
22.31 1Pɪ 5.8 Amɔ 9.9
22.32 Yoh 17.9,15 Keɣ 51.13 Yoh 21.15-17

ɖɪkpɛndɪ tɔɔnaɣ nɛ ɖɪtɔkɪ. **22**Paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, pʊwɛɛ se Ɛyʊ Pɪyalʊ ɛɖɛɛ ɛzɪ Ɛsɔ kaɖʊʊ yɔ. Ɛlɛ weyi ɛɖʊzʊʊ-ɪ koyindinaa nesi tɛɛ yɔ, pʊtɔɔ-ɪ. **23**Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pazɪ ɖama tɔm pɔzʊʊ se pana se pa-taa anɪ kaɣ labʊ mbʊ.

24Pɔhɔŋaɣnɪ ɖama tɔm ɖɔɖɔ se pana se pa-taa lɛ, anɪ lɛ sɔsɔ. **25**Yesu heyi-wɛ se : Ajɛyɛ awiya ñazʊʊ pa-ajɛyɛ taa ñɪuma. Ɛyaa mba, payaɣ mba pɛwɛnɪ pɔ-yɔɔ ɖoŋ yɔ, se pɔ-ɖɔkɪyaa. **26**Ɛlɛ mɪ yɔ, ɪtaala mbʊ. Weyi ɛkɛ mɪ-taa sɔsɔ yɔ, ɛpɪsɪ ɛzɪ cikpelu yɔ. Weyi eɖjyiɣ yɔ, ɛpɪsɪ tʊmlaɖʊ. **27**Akɪlɪ sɔsɔtʊ, weyi ɛcaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ yɔ, yaa tʊmlaɖʊ weyi ɛɖʊʊ tɔɔnaɣ yɔ? Pɪtɛkɛ weyi ɛcaɣ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ yɔ, yaa we? Pɪtɛ lɛ, mɛwɛ mɪ-hɛkʊ taa ɛzɪ tʊmlaɖʊ yɔ. **28**Mɪ lɛ, mɪɪwɛnɪ mɔn-cɔlɔ alɪwaatʊ kpeekpe ma-kʊñɔmɪŋ tɪŋa taa. **29**Mɛncɛlɪɣ-mɪ kewiyaɣ ɛzɪ man-Caa cɛlɪɣ-m kɛ yɔ. **30**Mɛncɛlɪɣ-mɪ kɛ se pɪsa nɛ ɪtɔɔ nɛ ɪñɔɔ mɔn-tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ men-kewiyaɣ taa. Mɛncɛlɪɣ-mɪ kɛ se pɪsa ɖɔɖɔ nɛ ɪcaɣ kewiyaɣ kpelesi yɔɔ nɛ ɪhʊʊnɪ Izrɛɛlɪ cejewe hiu nɛ naalɛ tɔm.

31Kɪbaɣlʊ heyi Pɪyɛ se : Siimɔɔ, Siimɔɔ, cɔnɪ ŋna, Satanɪ pɔzɪ nʊmɔʊ se ɛfalɪ-mɪ ɛzɪ pafalʊʊ mɪla yɔ. **32**Ɛlɛ mantʊmɪnɪ Ɛsɔ ñɔ-yɔɔ se ŋtaalesi lidaʊ. Ŋpɪsɪɣ nɛ ŋkɔɔ mɔn-cɔlɔ lɛ, ŋtasɪ ñɛ-ɛgbaɣdɪnaa ɖoŋ.

33Peeye Siimɔɔ heyi-i se : Kıbaɣlʊ, mɔñɔɔzı man-tı se ma nɛ-ŋ ɖɪsʊʊ salaka nɛ ɖɪsı.

34Yesu heyi-i se : Pıyɛ, meheyiɣ-ŋ se, pʊcɔ nɛ kalʊmaʊ koo sɔnɔ lɛ, ŋkpɛzıɣ tɔm nabudozo se ŋtasʊm-m.

35Eheyi-wɛ se : Mentiyi-mi nɛ ıtakpaɣ liidiye nɛ huyiŋ nɛ naataŋkpala lɛ, nabʊyʊ tɛɖı-mı yaa we?

Pocosi-i se : Aaayı, nabʊyʊ tıtɛɖı-ɖʊ.

36Mbʊ eheyi-wɛ se : Ɛlɛ lɛɛlɛeyɔ, weyi ɛwɛnı liidiye yɔ, ɛkpaɣ-ɖı nɛ weyi ɛwɛnı huyuu yɔ, ɛkpaɣ-kʊ. Weyi ɛfɛyını abalısıɣa yɔ, ɛpɛdı ɛ-yɔɔ wondu nɛ ɛya-kɛ. **37**Meheyiɣ-mı se pʊwɛɛ se ndʊ pama mɔ-yɔɔ yɔ, pɔkɔ tı-ñʊʊ. Pamawa se :

Paɖʊ-ı azaɣa hɛkʊ taa.

Piileɖuu ndʊ tı-tuŋa payı pama mɔ-yɔɔ yɔ, tılakı.

38Peheyi-i se : Kıbaɣlʊ, cɔnı ŋna, abalısısı naalɛ yɔ.

Eheyi-wɛ se : Pımaɣaa.

Yesu sɛɣ Ɛsɔ Oliiviye pʊʊ yɔɔ

39Yesu lıwa nɛ ɛkpa ɛzı ɛtʊlakʊʊ yɔ Oliiviye tuŋ pʊʊ yɔɔ. Ɛ-tɔm kpɛlıkıyaa kası-ı ɖɔɖɔ. **40**Patalı peeye lɛ, eheyi-wɛ se : lsɛɛ Ɛsɔ nɛ pısa nɛ ıtaasʊʊ takʊm taa. **41**Eposini-wɛ pazı ɛzı pɔlɔʊ pıyɛ yɔ nɛ eluŋ ɛ-nuŋbɔla yɔɔ nɛ ɛtʊmını Ɛsɔ. **42**Ɛtɔm se : Caa, ye ŋsɔɔlaa yɔ, posini-m kɔpʊ kʊnɛ. Ɛlɛ, pıtaakɛnı mbʊ me-liu wɛɛ yɔ. La mbʊ ñe-liu wɛɛ yɔ. **43**Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ lıunı ɛsɔdaa nɛ etii nɛ ɛtası-ı ɖoŋ. **44**Ɛnı siziŋ siŋŋ nɛ ɛtʊmını Ɛsɔ pıtʊfɛyı. Soŋaɣ ŋga kalıɣaɣ ɛ-yɔɔ yɔ, kapısı ɛzı calʊm toota nɛ kɔtɔlıɣ tataa.

45Ɛsɛ Ɛsɔ nɛ ɛkʊyı lɛ, ewolo ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa cɔlɔ. Ɛtalaa lɛ, ɛmaɣnı-wɛ peɖiɣni ɖou pa-laŋpısıyɛ yɔɔ. **46**Peeye eheyi-wɛ se : Pılabı ɛzʊma nɛ iɖou? lkʊyı nɛ ısɛɛ Ɛsɔ nɛ pısa nɛ ıtaasʊʊ takʊm taa.

Pakpaʊ Yesu yɔ

47Yesu ɖiɣni yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, ɛyaa samaɣ nakɛyɛ talı. E-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ taa lɛlʊ weyi payaɣ-ı se Yudaası yɔ, ɛkɛɖɛ-wɛ nɔɔ. Ɛtalaa lɛ, ɛñɔtını Yesu nɛ ɛmʊzı ɛ-lıkpaɣzaɣ yɔɔ. **48**Ɛlɛ Yesu heyi-i se : Yudaası, lıkpaɣzaɣ yɔɔ mʊzʊʊ ŋdʊzʊʊnı Ɛyʊ Pıyalʊ koyindinaa nesi tɛɛ na?

49Ɛyaa mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, pana mbʊ pıkaɣ labʊ yɔ lɛ, pɔpɔzı-ı se : Kıbaɣlʊ, ɖilomni abalısısı yaa we? **50**Pa-taa lɛlʊ lo abalısıɣa Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ yom nɛ ɛsɛtı ɛ-nıwaŋ nuŋgbaaŋ.

51Yesu cosi nɛ ɛtɔ se : Sıŋ, pımaɣaa. Peeye etukini abalʊ ɛnʊ ɛ-nuŋgbaaŋ nɛ ɛla nɛ kıwaa.

52Yesu yɔɔdını Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Ɛsɔ ɖıɣa yɔɔ ɖaŋıyaa ñʊŋ tınaa nɛ Yuda ñıma sɔsaa. Eheyi mba pɔkɔm ɛ-wayı yɔ se : Ɛzı mɛnkɛ mılʊ sɔsɔ nɛ ıkɔŋ ma-wayı nɛ abalısısı nɛ pɔla na? **53**Ma nɛ mı ɖıwɛ kıyakuŋ tuŋa Ɛsɔ ɖıɣa taa ɛlɛ, ıtakpazı nesi mɔ-yɔɔ. Ɛlɛ

22.34 Mat. 26.34 Mrk 14.30 Yoh 13.38
22.35 Mat. 10.9 Luk 9.3; 10.4
22.37 Eza 53.12 Mrk 15.28
22.39 Mat. 26.36 Yoh 18.1
22.40 Mat. 6.13
22.41 Mat. 26.39 Mrk 14.35
22.42 Yoh 5.30; 6.38
22.43 Mat. 4.11
22.44 Yoh 12.27 Ebr 5.7
22.46 Luk 22.40
22.47 Mat. 26.47 Mrk 14.43 Yoh 18.3
22.50 Mat. 26.51 Mrk 14.47 Yoh 18.10
22.52 Mat. 26.55 Mrk 14.48
22.53 Yoh 12.27

lɛɛlɛɛyɔ mɪ nɛ cɪkpɛndʊʊ tɛɛ ɖoŋ mɪ-alɪwaatʊ talɪna yɔ.

Pɪyɛ kpɛzɪɣ se ɛɛsɪŋ Yesu

54Ɛlɛ pakpa Yesu nɛ powoni-i Ɛsɔ layaa nʊʊ-tʊ ɖɪɣa taa. Pɪyɛ tɪŋaɣ pa-wayɪ poliŋ taa. **55**Paapuzi miŋ taɣ hɛkʊ taa nɛ ɛyaa hoyuu. Pɪyɛ wolo nɛ ɛcaɣ pɔ-cɔlɔ. **56**Tʊmlaɖʊ halɪ̃nʊ nɔɔyʊ na-ɪ miŋ cɔlɔ nɛ ɛcɔnɪ-ɪ pɪŋŋ. Ɛlɛ, ɛtɔ se : Abalʊ ɛnɛ ɛwɛ ɛ-cɔlɔ ɖɔɖɔ.

57Ɛlɛ ɛkpɛzɪ nɛ ɛtɔŋ se :

Halʊ, maasɪŋ-ɪ.

58Pʊwayɪ lɛlʊ na-ɪ nɛ ɛtɔ se : Ŋkɛ pa-taa lɛlʊ.

Ɛlɛ Pɪyɛ tɔ se : Abalʊ ña, mɛntɛkɛ-ɪ.

59Ñɪɣyʊʊ kʊɖʊmʊʊ wayɪ lɛlʊ yɔɔdɪ nɛ ɛñɪɣ niye tɪ-yɔɔ se : Toovenim taa abalʊ ɛnɛ ɛɛwɛ ɛ-cɔlɔ ɖɔɖɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɛ Galilee egeetiye taa tʊ.

60Pɪyɛ cosi se : Abalʊ ña, maasɪŋ ndʊ ŋyɔɔdʊʊ yɔ. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, eɖiɣni yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, kalɪmaʊ koo. **61**Kɪbaɣlʊ kisi nɛ ɛcɔnɪ Pɪyɛ. Peeye Pɪyɛ tɔzɪ tɔm ndʊ Kɪbaɣ lʊ keheyi-i yɔ, tɪ-yɔɔ. Eeheyi-i se : Pʊcɔ nɛ kalɪmaʊ koo lɛ, ŋkpɛzɪɣ tɔm nabudozo se ŋtasɪm-m. **62**Peeye Pɪyɛ lɪwa nɛ ewii siŋŋ.

Sɔjanaa woŋuu Yesu

63Abalaa mba paaɖɔkɪ Yesu yɔ, powoŋaɣ-ɪ nɛ pamakɪ-ɪ. **64**Pohuuzi ɛ-ɛza yɔɔ nɛ pamakɪ ɛ-ɛsɪndaa nɛ pɔpɔzɪɣ-ɪ se : Kpeɣ se amabɪ-ŋ? **65**Peheyi-i tɔm lɛɛtʊ sakɪyɛ se patʊʊ-ɪ.

Yesu wɛɛ Pilaatɪ nɛ Eroodi pɛ-ɛsɪndaa

66Pifema lɛ, pakpaɣ Yesu tɛbɪyɛ nɛ powoni-i Yuda ñuma sɔsaa nɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣ tʊ wʊlɪyaa mba pa-tɪŋa paakpeɣ laa yɔ, pɛ-ɛsɪndaa. **67**Peheyi-i se : Ye ŋkɛ Meesiya yɔ, ŋheyi-ɖʊ tʊ.

Yesu heyi-wɛ se : Ye meheyi-mɪ tʊ yɔ, iitisiɣni-m. **68**Nɛ ye mɔnpɔzɪ-mɪ tɔm natʊyʊ yɔ, ɪkaɣ-m cosuu nɛ ɪkaɣ-m yebu. **69**Pɪkpaɣʊ nɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ kaɣ Ɛsɔ ɖoŋ nɪwaŋ yɔɔ caɣʊ.

70Pa-tɪŋa pɔpɔzɪ-ɪ se : Ye mbʊ, ña lɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ yaa we?

Ecosi-wɛ se : Mɪyɔɔdʊʊnɪ mbʊ se ma lɛ ɛnʊ.

71Peeye pɔtɔm se : Pɪtasɪɣ -ɖʊ aseɣḛ tʊ nɔɔyʊ pɔzʊʊ ɖɔɖɔ. Ða-maɣmaɣ ɖɪnɪ-tʊ ɛ-nɔɔ taa.

23 Ɛyaa samaɣ ŋga ka-tɪŋa kɛkpɛzaa nɛ kakpaɣ Yesu nɛ kowoni-i Pilaatɪ tɛ. **2**Katalaa lɛ, kapazɪ ɛ-yɔɔ tɔm kʊyɪnaʊ nɛ kɔtɔŋ se : Ðɪna abalʊ ɛnɛ eɖiɣnɪ ɛyaa samaɣ peɣzuu. Ɛɖaŋɪɣ ɛyaa se pataahɛyɪ lambuu wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ. Ɛtɔŋ se ɛ-maɣmaɣ ɛnʊ lɛ Meesiya, pɪ-tɔbʊʊ se wiyaʊ. **3**Pilaatɪ pɔzɪ-ɪ tɔm nɛ ɛtɔŋ se : Ña lɛ Yuda ñuma wiyaʊ yaa we?

Yesu cosi-i se : Ñɔyɔɔdɪnɪ mbʊ.

4Pilaatɪ heyi Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ ɛyaa samaɣ se : Maanaɣ mbʊ abalʊ ɛnɛ ɛyʊsaa yɔ.

22.54 Mat. 26.57,58 Yoh 18.15
22.55 Yoh 18.17,18
22.58 Mat 26.71 Mrk 14.69 Yoh 18.25
22.59 Mat. 26.73 Mrk 14.70 Yoh 18.26
22.61 Mat. 26.34 Mrk 14.72 Yoh 13.38
22.63 Mat. 26.67,68 Mrk 14.65
22.66 Mat. 27.1
22.67 Mat. 26.63 Mrk 14.61
22.69 Mat 26.64 Mrk 14.62 Ebr 1.3; 8.1
22.70 Mat 26.64 Mrk 14.62
22.71 Mat. 26.65 Mrk 14.63
23.1 Mat. 27.2 Mrk 15.1 Yoh 18.28
23.2 Tʊma 17.7 Mat. 17.24-27
23.3 Mat. 27.11 1Tim 6.13
23.4 1Pɪ 2.22
23.7 Luk 3.1

5Ɛlɛ pɔyɔɔdɪ nɛ pañɪɣ tɪ-yɔɔ niye se : Eseɣtiɣ ɛyaa samaɣ. Ɛwɪlɪ tɔm Yudee egeetiye tɪŋa taa, kpaɣnɪ Galilee egeetiye taa ɖendɛ epazaa yɔ, nɛ ŋtalʊ cɪnɛ.

6Pilaatɪ nɪ paya Galilee lɛ, epɔzɪ se ɛna se abalʊ ɛnʊ ɛkɛ Galilee tʊ yaa we. **7**Pilaatɪ nɪwa se Yesu kɛ Eroodi tɛtʊ taa ɛyʊ lɛ, etiyini-i Eroodi. Puwiye ndɪ, Eroodi kɛwɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa.

8Eroodi na Yesu lɛ, ɛ-taa la leleŋ pɪŋŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖooo lɔŋ ɛñɪnaɣ se ɛna-ɪ. Ɛɛnɪ tɔm sakɪyɛ Yesu yɔɔ nɛ ɛtaɣaɣ liu se ɛɛla pita lakasɪ nasɪyɪ. **9**Ɛpɔzɪ-ɪ tɔm sakɪyɛ, ɛlɛ Yesu tocosi-i natʊyʊ. **10**Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ paɣtʊ wɪlɪyaa paasɪŋ peeye nɛ pakʊyʊʊ ɛ-yɔɔ nɛ hoɖe siŋŋ. **11**Eroodi nɛ ɛ-sɔɔjanaa pɛpɛŋ-ɪ tɛtɛ. Powoŋi-i nɛ posuu-i ñɪɣlum toko kɪbaŋgʊ nakʊyʊ. Peeye eyeba nɛ papɪsɪnɪ-ɪ Pilaatɪ cɔlɔ. **12**Ɖooo lɛ, Eroodi nɛ Pilaatɪ paakɛ koyindinaa, ɛlɛ pʊwiye ndɪ papɪsɪ taabalaa.

13Pilaatɪ kpeɣli Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ samaɣ nɛ ka-ñʊŋ tɪnaa. **14**Ɛlɛ, eheyi-wɛ se : Ɩkɔnɪ abalʊ ɛnɛ mɔn-cɔlɔ ɛzɪ weyi epeɣzɪɣ ɛyaa samaɣ yɔ. Ɩcɔnɪ ɪna, mɔnpɔzɪ-ɪ tɔm mɪ-ɛsɪndaa. Mantana se ɛyʊsɪnɪ mbʊ pɪtɪŋa ɪkʊyʊʊnɪ-ɪ yɔ. **15**Mentiyi-mi Eroodi cɔlɔ. Ɛnʊ ɖɔɖɔ ɛtana se ɛyʊsɪnɪ nabʊyʊ. Abalʊ ɛnɛ, ɛtala nabʊyʊ nɛ pʊmʊna se pakʊ-ɪ. **16**Ye mbʊ, mamakɪ-ɪ nɛ pʊwayɪ meyebi-i.

23.8 Luk 9.9 Mat. 14.1 Mrk 6.14
23.11 Eza 53.3
23.12 Tʊma 4.27
23.13 Mat. 27.23 Mrk 15.14
23.14 Luk 1.2 Luk 23.4
23.16 Mat. 27.26 Yoh 19.1
23.17 Mat. 27.15 Mrk 15.6 Yoh 18.39
23.18 Tʊma 3.14
23.24 Mat. 27.26 Mrk 15.15 Yoh 19.16 Exo 23.2
23.26 Yoh 19.17

17Paa kazandʊ ndʊ tɪ-yɔɔ, pɪɪwɛɛ se eyebi-wɛ salaka tʊ nɔɔyʊ.

18Ɛlɛ samaɣ tɪŋa ma kubusi nɛ kɔtɔŋ se : Kʊ abalʊ ɛnɛ. Yebi-ɖʊ Barabaasɪ. **19**Ŋgʊ paaɖʊ Barabaasɪ salaka mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛlaba nɛ putuli tɛtʊ taa nɛ ɛkʊ ɛyʊ ɖɔɖɔ.

20Pilaatɪ tasɪ-wɛ yɔɔdɪnaʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛñɪnaɣ se eyele Yesu. **21**Ɛlɛ pɛkpɛndɪ nɛ pamakɪ kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ! Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ!

22Pilaatɪ yɔɔdɪnɪ-wɛ tɔm nabudozo ɖeɖe se : Ɛlɛ, kɪwɛɛkum mbʊ kpem ɛlaba? Mantana nabʊyʊ ɛ-yɔɔ nɛ pʊpɔzʊʊ se pakʊ-ɪ. Pʊ-yɔɔ mamakɪ-ɪ nɛ pʊwayɪ meyebi-i.

23Ɛlɛ pamakaɣ kubusi ɖoŋ nɛ pɔpɔzʊʊ Pilaatɪ nɛ pañɪkɪɣ pʊ-yɔɔ se ɛkam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ. Peeye ɛyaa mba nɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa pɔ-nɔsɪ tɛzɪ ɖoŋ kpaʊ nɛ pawa. **24**Peeye Pilaatɪ tisaa se ɛlakɪ mbʊ pe-liu wɛɛ yɔ. **25**Eyebi-wɛ weyi pɔpɔzaɣ-ɪ yɔ, weyi paaɖʊ salaka mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛlaba nɛ putuli tɛtʊ taa nɛ ɛkʊ ɛyʊ ɖɔɖɔ yɔ. Ɛlɛ Pilaatɪ cɛlɪ-wɛ Yesu se palabɪ-ɪ mbʊ pe-liu wɛɛ yɔ.

Pakam Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ

26Pakpaɣ Yesu nɛ pɛɖɛɣna lɛ, pakpa Siirɛɛnɪ tɛtʊ taa tʊ Siimɔɔ se ɛhɔɔlɪ Yesu kaamaŋkaɣ nɛ ɛtɪŋɪɣ ɛ-wayɪ. Siimɔɔ ɛnʊ, ɛɛlɪnɪ tɛyɛ nɛ ekpeŋ. **27**Samaɣ

sɔsɔɔ nakɛyɛ nɛ halaa patɪŋaɣ ɛ-wayɪ. Halaa mba, pamakaɣ pa-laŋa taa nɛ pepeenduu. **28**Yesu pɪsɪnɪ halaa mba pɔ-yɔɔ nɛ eheyi-wɛ se : Yerusaalɛm pɛlaa mɪ, itaawi-m ɛlɛ, iwii mɪ nɛ mi-piya. **29**Ɩcɔnɪ ɪna, kɪyakɪŋ nɪɪyɪ kaɣ kɔm nɛ kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛ-taa, pakaɣ tɔm se : Kaalʊlasɪ hiɣ sɪ-tɪ. Halaa mba pɛfɛyɪnɪ piya, nɛ hɪla wena patɪmʊzɪ-yɛ yɔ, pewiɣ pa-tɪ. **30**Peeye samaɣ kaɣ pazʊʊ pʊŋ heyuu se :

Ɩtɔlɪ ɖɔ-yɔɔ.

Kakaɣ piyisi heyuu se :

Ihuuzi ɖɔ-yɔɔ.

31Ye palakɪ mbʊ ɖɛɣa lɛŋ ŋga yɔ, ɛbɛ kaɣ talʊʊ ŋga kawɪlaa yɔ?

32Powoni ɖɔɖɔ ɛyaa kɪtɛkɛdaa naalɛ se pɛkpɛndɪ pa nɛ Yesu nɛ pakʊ. **33**Patalɪ lone nɖɪ payaɣ-ɖɪ se Ñʊŋpɔyaɣ yɔ, ɖɪ-taa lɛ, pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ. Paakam ɖɔɖɔ ɛyaa kɪtɛkɛdaa mba, lɛlʊ ɛ-nɪwaŋ yɔɔ nɛ lɛlʊ ɛ-nɪmɪyɛ yɔɔ. **34**Yesu tɔ se : Caa, kpeɣ-wɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paasɪŋ mbʊ palakɪ yɔ. Sɔɔjanaa ɖʊ mɪʊka nɛ patayɪ ɛ-yɔɔ wondu.

35Ɛyaa samaɣ kɛwɛ peeye nɛ kɔcɔŋna. Ka-ñʊndʊnaa kɛwɛ peeye ɖɔɖɔ. Powoŋuu Yesu nɛ pɔtɔŋ se : Ɛyabɪ lɛlaa ñʊŋ. Ye ɛnʊ lɛ Meesiya, ɛyʊ weyi Ɛsɔ lɪzaa yɔ yɔ, ɛya ɛ-maɣmaɣ ɛ-ñʊʊ.

36Sɔɔjanaa woŋ-i ɖɔɖɔ. Powobi ɛ-cɔlɔ nɛ paha-ɪ sʊlʊm kɪñʊŋʊm. **37**Pɔtɔm se : Ye ña lɛ Yuda ñʊma wiyaʊ yɔ, ya ña-maɣ maɣ ña-ñʊʊ!

38Paama tɔm natʊyʊ nɛ pasɪʊ ɛñʊʊ yɔɔ. Paama-tʊ nɛ Krɛkɪ ñɪʊma nɛ Room ñɪʊma nɛ Ebire ñɪʊma pa-kʊnʊmɪŋ taa. Paamawa se : Ɛnɛ lɛ Yuda ñɪʊma wiyaʊ. **39**Ɛyaa kɪtɛkɛdaa mba paasusi-wɛ yɔ, pa-taa lɛlʊ tʊɣaɣ Yesu nɛ ɛtɔŋ se : Ye ña lɛ Meesiya yɔ, ya ña-maɣmaɣ ña-ñʊʊ nɛ ŋya ɖa-ñʊʊ ɖɔɖɔ.

40Ɛlɛ lɛlʊ kalɪ-ɪ nɛ ɛtɔŋ se : Ña weyi pakʊ ñɔ-tɔm se pakʊ-ŋ ɛzɪ abalʊ ɛnɛ yɔ, ña ɖɔɖɔ ŋŋseɣ Ɛsɔ yaa we? **41**Ða lɛ, pɪtʊʊzaa se palabɪ-ɖʊ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖa-kɪwɛɛkɪm kɪmɪyɛ pakpa-ɖʊ. Ɛlɛ abalʊ ɛnɛ yɔ, ɛtala kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ.

42Peeye eheyi Yesu se : Kɪbaɣlʊ, tɔzɪ mɔ-yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ ŋkɔŋ ñe-kewiyaɣ taa yɔ.

43Yesu heyi-i se : Meheyiɣ-ŋ toovenim taa se sɔnɔ ɖeke, ma nɛ-ŋ ɖɪwɛɣ paradiso* taa.

Yesu sɪm tɔm

44Pɪmabɪ ɛzɪ wɪsɪ siɣu yɔ. Cɪkpɛndʊʊ yu ɛjaɖɛ kpeekpe yɔɔ kpemm piwolo nɛ pɪtalɪ wɪsɪ wɛlʊʊ ñɪɣtʊ naadozo yɔɔ. **45**Cɪkpɛndʊʊ huuzi wɪsɪ yɔɔ. Pɪsaʊ sɔsɔʊ ŋgʊ kɪɪwɛ Ɛsɔ ɖɪɣa taa yɔ, kɪcɪyɪ hɔɔlɪŋ naalɛ. **46**Yesu ma kubuka nɛ ɛtɔ se : Man-Caa manɖʊzɪ man-kalɪzaɣ ñe-nesi taa. Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɛhɛɛ.

23.29 Mat. 24.19 Luk 21.23
23.30 Eza 2.19 Ose 10.8 Wɪl 6.16
23.31 Eze 20.47 1Pɪ 4.17
23.32 Eza 53.12 Mat. 27.38
23.33 Mat. 27.33 Mrk 15.22 Yoh 19.17,18
23.34 Keɣ 22.18 Tʊma 7.60
23.35 Keɣ 22.17 Mat. 27.39
23.38 Mat. 27.37,44 Yoh 19.19,39
23.44 Mat. 27.45 Mrk 15.33
23.45 Mat. 27.51 Mrk 15.38
23.46 Keɣ 31.5 Yoh 19.30

* **23:43** Paɖaɖɪso - Pɪkɛ hɪɖɛ nɖɪ ɖʊlʊnɪ Pɛrsɪ ñɪʊma ɛjaɖɛ taa yɔ nɛ ɖɪ-tɔbʊʊ lɛ se: Koboyaɣ lone.

47Room sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ cɔnɪyʊ na mbʊ lɛ, ɛsa Ɛsɔ nɛ ɛtɔŋ se : Toovenim taa ɛyʊ ɛnɛ ɛɛwɛ siɣsiɣ. 48Samaɣ tɪŋa kɔma nɛ kana mbʊ pɪlaba yɔ, kamakɪ ka-laŋɪyɛ taa nɛ kekpeŋ. 49Mba pa-tɪŋa payɪ paasɪm Yesu yɔ, nɛ halaa mba paatɪŋ ɛ-wayɪ kpaɣnɪ Galilee egeetiye taa yɔ, pasɪŋ poliŋ taa nɛ pɔcɔŋna mbʊ pɪlakaɣ yɔ.

Pepim Yesu yɔ

50Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ Yuda ñɪma tɔm hʊyaa taa nɛ payaɣ-ɪ se Yozɛɛfʊ. Ɛɛkɛ ɛyʊ kɪbanʊ nɛ ɛwɛɛ siɣsiɣ. 51Ɛ-nɔɔ taawɛɛ ndʊ tɔm hʊyaa lɛlaa lɪzaa yɔ nɛ mbʊ paalaba yɔ, pɪ-taa. Ɛɛkɛ Yuda ñɪma tɛtʊ ndʊ payaɣ-tʊ se Ariimatee yɔ, tɪ-taa tʊ. Ɛɛɖaŋ Ɛsɔ kewiyaɣ kpam. 52Ɛkʊyaa nɛ ewolo Pilaatɪ cɔlɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ Yesu tomnaɣ. 53Yosɛɛfʊ tisi-kɛ kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛhɔkɪ-kɛ pɪsaʊ kɪbaŋʊ taa nɛ ewona nɛ ɛhɛzɪ pɪlaʊ ŋgʊ paacesɪ-kʊ ɛwaɣ taa yɔ, kɪ-taa. Pataapimda nɔɔyʊ pɪlaʊ ŋgʊ kɪ-taa. 54Pɪɪkɛ kɪyakʊ ŋgʊ pɔñɔɔzʊʊ pɪ-tɪŋa pʊcɔ nɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ talɪɣ yɔ, nɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ caɣaɣ pazʊʊ.

55Halaa mba pa nɛ Yesu paalɪnɪ Galilee egeetiye taa nɛ powolo yɔ, paasɪ Yozɛɛfʊ. Pana pɪlaʊ nɛ ɛzɪma mbʊ ɛhɛzɪ Yesu tomnaɣ yɔ. 56Pakʊyɪ peeye nɛ papɪsɪ nɛ powolo nɛ pɔñɔɔzɪ sɔzɪŋ num nɛ tulaaɖi. Pɛhɛzɪ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye ɛzɪ pamaʊ paɣtʊ tɔm takayaɣ taa yɔ.

23.47 Mat. 27.54 Mrk 15.39
23.49 Key 38.11
23.50 Mat. 27.57 Mrk 15.42 Yoh 19.38
23.51 Mrk 15.43 Luk 2.25,38
23.53 Mat. 27.59 Mrk 15.46
23.54 Mat. 27.62
23.55 Luk 8.2 Mrk 15.47
23.56 Mrk 16.1 Exo 20.10
24.1 Mat. 28.1 Mrk 16.1 Yoh 20.1
24.2 Mat. 28.2 Mrk 16.4
24.3 Mrk 16.5 Luk 24.23
24.4 Yoh 20.12 Tɪma 1.10
24.6 Mat. 17.23 Luk 9.22
24.8 Yoh 2.22
24.9 Mat. 28.8 Mrk 16.10
24.10 Luk 8.3
24.11 Mrk 16.11 Luk 24.25
24.12 Yoh 20.3,6

Yesu feŋ nɛ sɪɖaa taa

24Kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye, halaa mba, pakʊyɪ tɛbɪyɛ tɛɛ nɛ powolo pɪlaʊ yɔɔ, paaɖɔkɪ sɔzɪŋ num mbʊ paañɔɔzaa yɔ.

Halaa lɛlaa kaasɪ-wɛ ɖɔɖɔ. 2Patalaa lɛ, pamakɪɣna se nɔɔyʊ pilinzi pɪyɛ pɪlaʊ nɔɔ. 3Pasʊ kɪ-taa lɛ, paanaɣ Kɪbaɣlʊ Yesu tomnaɣ. 4Paanaɣ se pamazɪ se we tɪ-yɔɔ. Pɪkɛdaa lɛ, ɛyaa nabɛyɛ naalɛ, posu wondu ndʊ tɪñɪlɪnzʊʊ yɔ, pɔkɔma nɛ pasɪŋ pɔ-cɔlɔ. 5Sɔɔndʊ kpa halaa mba nɛ papa pɛ-ɛza nɛ tɛtʊ. Peeye Ɛsɔ tiyiyaa heyi-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪñɪnɪɣ ɛza tʊ sɪɖaa taa? 6Ɛtatasɪ cɪnɛ wɛʊ. Efemni sɪɖaa taa. Ɩtɔzɪ ndʊ ekeheyi-mi alɪwaatʊ ndʊ ɛkɛwɛ Galilee egeetiye taa yɔ, tɪ-yɔɔ. 7Eeheyi-mi se : Pʊwɛɛ se paɖʊzɪ Ɛyʊ Pɪyalʊ kɪwɛɛkɪm laɖaa nesi tɛɛ piyele paba ñakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ, nɛ efemni sɪɖaa taa kɪyakɪŋ naadozo wiye. 8Peeye pɔtɔzɪ tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ.

9Ɛlɛ pakʊyɪ pɪlaʊ yɔɔ nɛ papɪsɪ se peheyi pɪtɪŋa Yesu tiyiyaa hiu nɛ kʊɖʊm nɛ lɛlaa. 10Halaa mba paakɛdɪ Yesu tiyiyaa tɔm ndʊ yɔ, mba yɔ : Maarɪ Magdala tʊ nɛ Yoana nɛ Yakubu ɖoo Maarɪ nɛ halaa lɛlaa. 11Ɛlɛ tɔm ndʊ pɔyɔɔdaa yɔ, Yesu tiyiyaa nɪŋgbaaŋ taa lɛ, tɪɪkɛ mʊyaa pamʊyaɣ, petetisi-tʊ. 12Ɛlɛ Pɪyɛ kʊyɪ nɛ ese nɛ ewolo pɪlaʊ yɔɔ. Eluŋaa nɛ ɛcɔnɪ pɪlaʊ taa lɛ, ɛnaɣ

pısaŋ hɔɔlası ɖeke. Ɛlɛ, ɛpısı nɛ ekpe. Mbʊ pılaba yɔ, pıɖıɣ zı-ı yem.

Emayuusı nʊmɔʊ taa

13Kıyakʊ ŋgʊ ki-wiye, pa-taa ɛyaa naalɛ kʊyaa nɛ powoki Emayuusı haɖaa taa. Tɛtʊ cikpetu ndʊ, tiiposini Yeruusalɛm tɛtʊ ɛzı kilomɛtanaa hiu nɛ kʊɖʊm yɔ. **14**Pɔyɔɔdaɣ mbʊ pı-tıŋa payı pılaba yɔ, pı-tɔm. **15**Pɔyɔɔdaɣnı ɖama mbʊ nɛ pɔhɔŋ tɔm lɛ, Yesu kɔɔ pɔ-cɔlɔ nɛ ɛ nɛ wɛ pɔɖɔŋ. **16**Ɛlɛ piihuuzi pɛ-ɛza yɔɔ se pataapızı nɛ pasım-ı.

17Yesu pɔzı-wɛ se : Ndʊ ıɖɔŋaɣnı yɔɔdʊʊ ? Ɛbɛ laba nɛ mı-laŋa pısı?

18Weyi payaɣ-ı se Kleopaası yɔ, ecosi-i se : Ñe-ɖeke ŋwɛnı mba pɛwɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa yɔ nɛ ŋŋsıŋ mbʊ pılabı kıyakıŋ ɛnɛ ɛ-taa yɔ yaa we?

19Yesu pɔzı-wɛ se : Ɛbɛ laba?

Pocosi-i se : Mbʊ pıtalı Yesu Nazarɛɛtı tʊ yɔ. Ɛɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊɖɔŋtʊɛ-lakasınɛɛ-yɔɔdaɣ pa-taa ɛyaa nɛ Ɛsɔ pɛ-ɛsındaa. **20**Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ ñʊndınaa pakpa-ı nɛ pɛcɛlı-ı se pahʊʊ ɛ-tɔm nɛ pakʊ-tʊ nɛ pakam-ı kaamaŋkaɣ yɔɔ. **21**Ɖııta liu se piileɖuu, ɛnʊ kaɣnı Izrɛɛlı ñuma lızʊʊ. Pıtɛkɛ pi-ɖeke, ɛlɛ pı-tıŋa payı pılabʊ yɔ, sɔnɔ kıyakıŋ naadozo yɔ. **22**Pıkɛ toovenim se ɖa-taa halaa nabɛyɛ ɖıɣzı-ɖʊ yem. Palı tanaŋ kʊnɛ kı-tɛɛ cu nɛ powolo pılaʊ yɔɔ. **23**Patalaa lɛ, patana e-tomnaɣ.

Papısaa nɛ pɔkɔɔ lɛ, peheyi-ɖʊ se Ɛsɔ tiyiyaa nabɛyɛ lızı patı nɛ pawılı-wɛ nɛ peheyi-wɛ se Yesu nɛ ɛ-ɛza. **24**Ɖa-taa nabɛyɛ kʊyı nɛ powolo pılaʊ yɔɔ nɛ pana ɛzı halaa yɔɔdʊʊ yɔ. Ɛlɛ patana-ı.

25Yesu heyi-wɛ se : Hayı kımɛlɛmıŋ mı! Mı-laŋa wɛ kpızıŋ se itisi ndʊ tı-tıŋa payı ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa yɔɔdaa yɔ. **26**Pıfɛyı se Meesiya ɛtɔɔ kʊñɔŋ ŋgʊ nɛ ɛsʊʊ koboyaɣ taa yaa we? **27**Peeye ɛpazını Mooyiizi takayısı nɛ ewolo ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa ñınzı yɔɔ nɛ ɛlızı ndʊ ɛsɔtɔm yɔɔdʊʊ ɛ-yɔɔ yɔ, tı-tɔbʊʊ.

28Pɔñɔtını haɖaa mba pa-taa powokaɣ yɔ lɛ, Yesu la ɛzı ɛɖɛɣnı ɛsındaa yɔ. **29**Peeye pɛcɛyı-ı nɛ peheyi-i se : Caɣ ɖɔ-cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, wısı ɖʊwa nɛ hadɛ lɛdaa. Peeye ɛsʊwa se ɛcaɣ pɔ-cɔlɔ.

30Pɛwɛ tɔɔnaɣ ɖıtɔɔyɛ lɛ, Yesu kpaɣ kpɔnɔ. Ɛlɛ, ɛsɛɛ Ɛsɔ kʊ-yɔɔ nɛ ɛcıyı-kʊ nɛ ɛcɛlı-wɛ. **31**Peeye pikuli pɛ-ɛza yɔɔ nɛ pasım-ı. Ɛlɛ, ɛmʊʊ pɛ-ɛsındaa. **32**Peeye pɔyɔɔdını ɖama se : Miŋ taawɛɛ ɖa-laŋa taa alıwaatʊ ndʊ ɛyɔɔdaɣnı-ɖʊ nʊmɔʊ taa nɛ ɛlızıɣ-ɖʊ ɛsɔtɔm tɔbʊʊ yɔ, yaa we?

33Pakʊyı alıwaatʊ ndʊ tı-yɔɔ nɛ papısı Yeruusalɛm tɛtʊ taa. Patalaa lɛ, pamaɣnı Yesu tiyiyaa hiu nɛ kʊɖʊm

24.13 Mrk 16.12
24.15 Mat. 18.20 Luk 24.36
24.16 Yoh 20.14; 21.4
24.18 Yoh 19.25
24.19 Tʊma 2.22
24.20 Luk 23.1 Tʊma 13.27
24.21 Luk 1.68 Tʊma 1.6
24.22 Mat. 28.8 Mrk 16.10 Luk 24.9-10 Yoh 20.18
24.24 Luk 24.12
24.26 Luk 24.46 Tʊma 17.3 1Pı 1.11
24.27 Kiɖ 3.15 Kık 21.9 Way 18.15 Eza 53.1-12 Mik 5.2 Mal 3.1
24.28 Kiɖ 32.26 Mrk 6.48
24.29 Kiɖ 19.3 Tʊma 16.15
24.30 Mat. 14.19
24.31 Luk 4.30 Yoh 8.59

mba nɛ lɛlaa paakpeɣlaa. 34Ɛyaa mba paakpeɣlaa yɔ, pɔtɔ se : Toovenim taa Kɪbaɣlʊ femni sɪʠaa taa. Ɛlɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ Siimɔɔ. 35Paba ʠʠ pɛkɛdɪ-wɛ mbʊ pɪlabɪ nʊmɔʊ taa yɔ nɛ ɛzɪma mbʊ patɪlɪ Yesu alɪwaatʊ ndʊ ɛcɪyɪ kpɔnɔ yɔ.

Yesu lɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa

36Pɔyɔɔdaɣ mbʊ lɛ, Yesu maɣmaɣ kɔɔ nɛ ɛsɪŋ pɛ-hɛkʊ taa. Eheyi-wɛ se : lwɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa.

37Sɔɔndʊ kakpa-wɛ sɪŋŋ nɛ peselɪɣ. Pamaɣzaɣ se kalɪzaɣ nakɛyɛ panaɣaɣ. 38Ɛlɛ ɛpɔzɪ-wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ mɪ-ɪ̄ʊʊ taa sidi? Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪwɛɛnɪ pɔzɪtʊ ndʊ mɪ-taa? 39lcɔnɪ me-nesi nɛ ma-ŋɪŋgbanzɪ. Pɪkɛ ma na. Itukini-m nɛ ɪna, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kalɪzaɣ fɛyɪnɪ tomnaɣ nɛ mɔɔ ɛzɪ ɪnaʊ mɛwɛna yɔ.

40Ɛyɔɔdaɣ mbʊ lɛ, ɛwɪlɪ-wɛ e-nesi nɛ ɛ-nɪŋgbanzɪ. 41Ɛlɛ pa-taa kɛʠɛlɛsɪ leleŋ nɛ pawɪɣnɪ tisuu nɛ pɪʠɪɣzɪ-wɛ yem. Peeye eheyi-wɛ se : Kʊtɔɔm nabʊyʊ wɛ mɪ-cɔlɔ cɪnɛ yaa we? 42Peeye pɔkɔnɪ-ɪ kpakpayaɣ kuʠoŋaɣ hɔɔlaɣ nɛ tʊŋ num. 43Ɛmʊ nɛ ɛtɔɔ pɛ-ɛsɪndaa.

44Eheyi-wɛ se : Ndʊ maaheyaɣ-mɪ alɪwaatʊ ndʊ maawɛ mɪ-cɔlɔ yɔ, ndʊ yɔ. Mɔntɔm se pʊwɛɛ se ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ pama mɔ-yɔɔ Mooyiizi paɣtʊ takayaɣ taa nɛ ɛsɔtɔm ʠɛzɪyaa takayɪsɪ taa nɛ Keɣa maʠʊ takayaɣ taa yɔ, tɪla.

45Peeye ekuli pa-lɪmaɣza yɔɔ se papɪzɪ nɛ panɪ Ɛsɔtɔm tɔbʊʊ. 46Eheyi-wɛ se : lɪnaɣ ndʊ pama Ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ. Pama ka-taa se pʊwɛɛ se Meesiya ɛtɔɔ kʊn̄ɔŋ nɛ efemni sɪʠaa taa kɪyakʊŋ naadozo wiye. 47Pʊwɛɛ se posuzi ɛ-hɪʠɛ taa ajɛyɛ tɪŋa taa se ɛyaa ɛpɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ Ɛsɔ kpeɣ-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm. Pʊwɛɛ se papazɪnɪ Yeruusalɛm tɛtʊ taa. 48Mɪkɛnɪna pi-aseɣʠɛ tɪnaa. 49lcɔnɪ ɪna, mentiyiɣni-mɪ mbʊ pɪ-tamaɣ man-Caa ʠʊwa yɔ. Ɛlɛ, ɪcaɣ Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ pɪtalɪ kɪyakʊ ŋgʊ ʠoŋ weyi ɛlɪɣnɪ ɛsɔdaa yɔ, etibi mɪ-yɔɔ yɔ.

Yesu kpaɣ ɛsɔdaa

50Ɛkpaɣ-wɛ nɛ ewoni Betaanii tɛtʊ taa. Patalaa lɛ, ɛkpazɪ e-nesi nɛ ɛwazɪ pɔ-yɔɔ. 51Ɛwazaɣ pɔ-yɔɔ lɛ, ɛ nɛ wɛ pɛ-hɛkʊ taa tayɪ nɛ pɪkpaɣ-ɪ nɛ pɪkpazɪ-ɪ ɛsɔdaa. 52Ɛlɛ polʊŋ ɛ-tɛɛ nɛ pʊwayɪ lɛ, papɪsɪ Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ sɪŋŋ. 53Paawɛ tam yɔɔ Ɛsɔ ʠɪya taa pasaŋ Ɛsɔ nɛ payɪkɪɣ-ɪ.

24.34 1Kɔr 15.5
24.36 Mrk 16.14 Yoh 20.19 1Kɔr 15.5
24.37 Mrk 6.49
24.39 Yoh 20.20,27
24.41 Kiʠ 45.26 Yoh 21.5
24.43 Tʊma 10.41
24.44 Mrk 8.31 Luk 24.27
24.45 Tʊma 16.14
24.46 Tʊma 17.3
24.47 Tʊma 5.13; 13.38 Mal 1.11
24.48 Yoh 15.27 Tʊma 1.4
24.49 Eza 44.3 Yow 2.28 Tʊma 1.4
24.50 Tʊma 1.12
24.51 2Awy 2.11 Tʊma 1.9
24.52 Mat. 28.9,17
24.53 Tʊma 2.46

Tɔm Kıbandʊ ndʊ
Yohanɛɛsı
mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛʊ tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Yohanɛɛsı
Takayaɣ Mʊyʊ : Kedeŋa kpeekpe ɛyaa
Pınaɣ: 85-90 Yesu lʊlʊʊ wayı

Payaɣ Nɔɔ Haʊ Kıfam kɔɔnɔɔ takayası naanza se Tɔm Kıbandʊ takayası, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sılızıɣ Yesu wezuu nɛ ɛ-sım nɛ ɛ-sıɖaa taa lıʊ pɔ-tɔm kıbandʊ nɛ sıwılıɣ. Yesu wezuu nɛ ɛ-sım nɛ ɛ-sıɖaa taa lıʊ pʊwɛ kpem se Krıstʊ ñıma esuzi kedeŋa taa ñıma. Yesu tiyiyu Yohanɛɛsı ma Tɔm Kıbandʊ takayaɣ kanɛ kedeŋa kpeekpe ɛyaa. E-liu wɛɛ se petisi se Yesu lɛ Krıstʊ, Ɛsɔ Pıyalʊ (20:30-31). Ɛma-kɛ Yesu lʊlʊʊ wayı kpaɣ pınaɣ 85 ñıŋga nɛ ŋwolo pınaɣ 90 ñıŋga taa. Pama Tɔm Kıbandʊ takayası naadozo kɔɔnɔɔ ñınzı nɛ pileɖi pʊcɔ nɛ ɛma ɛ-ñıŋga.

Yohanɛɛsı caanaa lɛ Zebedee nɛ Salomee. Yesu tiyiyu Yakubu kɛ ɛ-ɖalʊ. Yohanɛɛsı yaɣ ɛ-tı se " Tɔmkpɛlıkıyʊ weyi Yesu sɔɔlaa yɔ" (13:23-24; 21:7, 20, 24). Yesu labı tʊma naayɛ Yohanɛɛsı nɛ Pıyɛ nɛ Yakubu pɛ-ɛsındaa, tʊma ana, eteyele nɛ ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa nakʊ mba pasaɣaa yɔ, pana-yɛ (Maarkı 9:37; 9:2; 14:32). Kıbaɣlʊ lızı-ı se ɛma Tɔm Kıbandʊ takayaɣ kanɛ nɛ Yohanɛɛsı takayası naadozo nɛ Lızʊʊ nɛ Wılʊʊ takayaɣ.

Tɔm Kıbandʊ takayaɣ ŋga Yohanɛɛsı mawa yɔ, kɛwɛ ndı kpem nɛ Tɔm Kıbandʊ takayası lɛɛsı. Lɛɛla ma tɔm lɛɛtʊ nɛ Yohanɛɛsı ñɔtɔyɔɔdı natʊyʊ tı-yɔɔ, kɔzıkɔzı Yesu lʊlʊʊ nɛ aduwa wena etuwaa yɔ. Yohanɛɛsı ñama natʊyʊ nɛ paba ñɔtɔyɔɔdı natʊyʊ tı-yɔɔ. Tɔm ndʊ ɛyɔɔdı kɔɔnɔɔ ñʊŋ kagbaanzı taa yɔ, e-ɖeke ɛyɔɔdını tʊ. Ñʊŋ ɛnı ɛkɛdıɣ Yesu pazı tʊmıyɛ pazʊʊ mbʊ Galilee nɛ Yudee pa-ageeta taa yɔ. Yohanɛɛsı kpaɣ hama lakası lʊbɛ nɛ ɛwılını se ndʊ ɛyɔɔdʊʊ pılını Yesu yɔɔ yɔ, tıkɛ toovenim nɛ ɛyaa hama lakası nzı se "Kawılası". Ðınaɣ kawılası nzı ñʊŋ 2, 4, 5, 6, 9 nɛ 11 ñıŋ taa. Yohanɛɛsı sɔzı Yesu tɔm yɔɔdʊʊ lʊbɛ ndʊ ɖınaɣ ñʊŋ 3, 4, 5, 6, 8, 10 nɛ 14-16. Yohanɛɛsı ma ɖɔɖɔ ɛ-takayaɣ taa tɔm lʊbɛ ɖenɖe Yesu tɔm se : "Ma lɛ" (6:35; 8:12, 58; 9:5; 10:11, 14; 14:6; 15:1). Kɔɔnɔɔ ñʊʊ taa, alıwaatʊ ndʊ Yohanɛɛsı pazı Tɔm Kıbandʊ takayaɣ yɔ, ɛwılı keɣlee se Yesu lɛ Ɛsɔ. Ewobi pʊ-yɔɔ nɛ ɛlızı Yesu tʊma nɛ ɛwılı : Kɔɔnɔɔ lɛ ndı ɛlabı samaɣ tıŋa ɛsındaa yɔ (2-12), nɛ ndı ɛlaba alıwaatʊ ndʊ ɛ nɛ e-tiyiyaa pɛwɛ pe-ɖeke yɔ (13-17), nɛ ɛ-tʊmıyɛ ndı ɛlabı kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ (18-19), pʊwayı ɛtɛzını ɛ-sıɖaa taa lıʊ nɛ ɛ-tʊmıyɛ ndı ɛlabı pʊ-wayı yɔ (20-21).

Yohanɛɛsı lızaa nɛ ɛwılı kpayı kpayı se Yesu lɛ Krıstʊ, Ɛsɔ Pıyalʊ. Pʊwɛɛ se ɖitisi ɛ-yɔɔ nɛ ɖıwɛnı tam tam wezuu.

Tɔm pɪsɪ tomnaɣ

1 Ðooo kiɖe tɛɛ tɔm kɛwɛɛ nɛ tɔm ndʊ nɛ Ɛsɔ paawɛna nɛ tɔm ndʊ tɪkɛ Ɛsɔ. 2Tɔm ndʊ nɛ Ɛsɔ paawɛnɪ ɖooo kiɖe tɛɛ. 3Tɔm ndʊ tɪlabɪna mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛɛ yɔ, nɛ nabʊyʊ fɛyɪ nɛ pɪtɛkɛnɪ ndʊ labɪnɪ-pʊ. 4Wezuu kɛwɛ tɔm taa nɛ wezuu ŋgʊ kɪɪkɛ ɛyaa ñalumɪyɛ. 5Ñalumɪyɛ naɣ cɪkpɛndʊʊ taa nɛ cɪkpɛndʊʊ tamʊ-ɖɪ.

6Ɛsɔ ketiyini abalʊ nɔɔyʊ nɛ payaɣ-ɪ se Yohanɛɛsɪ. 7Ɛkɔma se ɛkɛ aseɣɖe-tʊ, nɛ ɛlɪzɪ aseɣɖe ñalumɪyɛ yɔɔ se pɪsa nɛ ɖɪ-yɔɔ lɛ, paa weyi etisi. 8Yohanɛɛsɪ ɛnʊ, pɪtɛkɛ ɛnʊ lɛ ñalumɪyɛ ɛlɛ, ɛkɔma se ɛlɪzɪ ñalumɪyɛ ndɪ ɖi-aseɣɖe. 9Ndɪ lɛ ñalumɪyɛ kɪbandɛ ndɪ ɖɪnaɣ ɛyaa mba pa-tɪŋa payɪ pɔkɔŋ kedeŋa yɔɔ yɔ.

10 Weyi ɛkɛ ñalumɪyɛ yɔ, ɛkɛwɛ kedeŋa taa nɛ ɛnʊ labɪna kedeŋa ɛlɛ, kedeŋa ɛyaa tatɪlɪ-ɪ. 11Ɛkɔm ɛ-ñʊma cɔlɔ nɛ paba tamʊ-ɪ. 12Ɛlɛ ɛyaa mba pamʊ-ɪ yɔ, mba patɪŋa payɪ petisi ɛ-yɔɔ yɔ, ɛha-wɛ waɖɛ se papɪsɪ Ɛsɔ piya. 13Patɪlʊlɪ piya nzɪ calum taa. Pɪtɛkɛ tomnaɣ sɔɔlum yɔɔ yaa ɛyʊ sɔɔlum yɔɔ palʊlɪ-sɪ. Ɛlɛ, Ɛsɔ labɪna nɛ palʊlɪ-sɪ.

14Tɔm pɪsɪ ɛyʊ nɛ ɛwɛɛ ɖɛ-hɛkʊ taa. Ɛ-taa kosu lootiye nɛ toovenim. Ðɪna ɛ-koboyaɣ, pɪɣa ɛgbamɪyɛ ŋga kalɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ kɔkɔɔ yɔ, ko-koboyaɣ.

15Yohanɛɛsɪ lɪzɪ ɛ-yɔɔ aseɣɖe nɛ ɛkaɖɪ kpayɪ se : Ɛyʊ ɛnɛ yɔ lɛ weyi mɔntɔm se : Weyi ɛkɔŋ ma-wayɪ yɔ, ɛkɪlɪ-m, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɛwɛɛ pʊcɔ nɛ mɛwɛɛ. 16E-huuu yɔɔ ɖɪmʊ ɖa-tɪŋa lootiye lootiye yɔɔ. 17Ɛsɔ tɪŋɪnɪ Mooyiizi yɔɔ nɛ ɛɖʊ paɣtʊ. Yesu Krɪstʊ yɔɔ lootiye nɛ toovenim patɪŋɪnaa nɛ pɔkɔɔ. 18Nɔɔyʊ tana Ɛsɔ widɪyi kaʊ. Ɛsɔ Pɪyalʊ ɛgbamɪyɛ weyi ɛwɛ Caa cɔlɔ kpam yɔ, ɛnʊ yebina nɛ patɪlɪ-ɪ.

1.1	Kid 1.1
	1Yoh 1.2
	Fil 2.6
1.3	Kol 1.16
	Ebr 1.2
1.4	Yoh 5.26
	1Yoh 5.11
1.5	Yoh 3.19
1.9	Eza 49.6
	Yoh 1.4
	1Yoh 2.8
1.12	Eza 56.5
	Room 8.15
	1Yoh 3.1
1.13	1Pɪ 1.23
1.14	Room 1.3
	Gal 4.4
	1Tim 3.16
	Ebr 2.14
1.15	Mat. 3.11
1.16	Efɛ 1.6-8
	Kol 1.19; 2.9
1.17	Exo 20.1
	Room 3.24
	Yoh 8.32; 14.6
1.18	Luk 10.22
	Yoh 3.16,18
	1Yoh 4.9
1.19	Yoh 5.33
1.20	Luk 3.15
	Yoh 3.28
	Tʊma 13.25
1.21	Mal 4.5
	Mat 17.10
	Way 18.15
1.23	Mat. 3.3
	Eza 40.3

Mɪsʊʊ sɔnzɪ laɖʊ Yohanɛɛsɪ tɔm se pɪtɛkɛ ɛnʊ lɛ Meesiya

Lukɪ 3:15-18

19Yuda ñʊma tiyi Yeruusalɛm Ɛsɔ layaa nɛ Leevi ñʊma pa-taa nabɛyɛ se powolo Yohanɛɛsɪ cɔlɔ nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se : Ña lɛ anɪ? Ndʊ ecosi-wɛ yɔ, ndʊ yɔ. 20Ɛtɛmɛsɪ-wɛ, eheyi-wɛ kpayɪ se : Pɪtɛkɛ ma lɛ Meesiya.

21Patasɪ-ɪ pɔzʊʊ se : Ðɪnɛ anɪ ŋkɛnaa yɔ? Ña lɛ Elii yaa we?

Ɛtɔ se : Pɪtɛkɛ ma.

Pɔpɔzɪ-ɪ se : Ña lɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ weyi ɖɪɖaŋaa yɔ na?

Ɛtɔ se : Aayɪ.

22Peeye pɔpɔzɪ-ɪ se : Ña lɛ anɪ kpem yɔ? Cosi-ɖʊ nɛ ɖɪpɪzɪ nɛ ɖɪna ndʊ ɖiiheyi mba petiyi-ɖʊ yɔ. Ŋtɔŋ se ña lɛ anɪ yɔ?

23Ɛtɔ se : Ma lɛ ɛyʊ nɔɔ ŋga kamakɪ kubusi lakʊ taa yɔ se :

Ʊla nɛ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ tʊʊzɪ.

Ezayii 40:3

Ndʊ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii kɔyɔɔdaa.

24Ŋgʊ Farɪsɪ ñʊma ketiyini ɛyaa ɛ-cɔlɔ. 25Paba woba lɛ, pɔpɔzɪ-ɪ se : Ye pɪtɛkɛ ña lɛ Elii yaa Meesiya yaa ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ weyi ɖɪɖaŋaa yɔ, pɪlabɪ ɛzʊma

nɛ ŋlakɩ ɛyaa mɩsʊʊ sɔnzɩ yɔ?
26Yohanɛɛsɩ cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Lɩm taa mamɩsɩɣ ɛyaa ɛlɛ, nɔɔyʊ wɛ mɩ-hɛkʊ taa nɛ ɩsɩŋ-ɩ. **27**Ɛyʊ ɛnʊ, ɛkɔŋ ma-wayɩ ɛlɛ, ɛkɩlɩ-m. Mantatɩmʊnaʊ se mɛyɛdị ɛ-naataŋgbala tɔnzɩ.
28Pʊnɛ pɩlakaɣ Betaanii hadạa mba pɛwɛ Yɔɔrdaŋ pɔɔ wayɩ yɔ, pa-taa. Peeye Yohanɛɛsɩ lakaɣ ɛyaa mɩsʊʊ sɔnzɩ.

Yesu lɛ Ɛsɔ heɣa

29Pifema lɛ, Yohanɛɛsɩ na Yesu ɛkɔŋaɣnɩ ɛ-yɔɔ. Ɛlɛ, ɛtɔ se : lɩnaɣ Ɛsɔ heɣa ŋga kalɩzɩɣ kedeŋa ɛyaa kɩwɛɛkɩm yɔ. **30**Ɛ-tɔm maayɔɔdaa. Mɔntɔm se : Ɛyʊ nɔɔyʊ kɔŋ ma-wayɩ ɛlɛ, ɛkɩlɩ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɛwɛɛ pʊcɔ nɛ mɛwɛɛ. **31**Mantaasɩm-ɩ ɛlɛ, mɔnkɔma se mamɩsɩ ɛyaa lum taa nɛ pɩsa nɛ Ɛsɔ lɩzɩ-ɩ nɛ ɛwɩlɩ Izrɛɛlɩ ñʊma.
32Yohanɛɛsɩ lɩzɩ aseɣdẹ nɛ ɛtɔŋ se : Mana Kalɩzaɣ lɩnɩ ɛsɔdaa ɛzɩ ehooye yɔ nɛ ketii nɛ kacaɣ ɛ-yɔɔ. **33**Mantaasɩm-ɩ. Ɛlɛ, weyi etiyi-m se mala ɛyaa lɩm mɩsʊʊ sɔnzɩ yɔ, eheyi-m se : Weyi ɛ-yɔɔ ŋnaɣ Kalɩzaɣ tiki nɛ kacaɣ yɔ, ɛnʊ lakɩna Kalɩzaɣ taa mɩsʊʊ sɔnzɩ. **34**Manawa nɛ malɩzɩ aseɣdẹ se ɛyʊ ɛnɛ ɛkɛ Ɛsɔ pɩyalʊ.

Yesu kɔɔnɔɔ tɔm kpɛlɩkɩyaa

Maatiyee 4:18-22 Maarkɩ 1:16-20 Lukɩ 5:1-11

35Yohanɛɛsɩ kɛwɛ peeye dɔdɔ tɛʊkifemuu, ɛnɛ ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa naalɛ. **36**Ɛna Yesu dɛɣaɣ lɛ, ɛtɔ se : lɩnaɣ Ɛsɔ heɣa yɔ.
37Ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa mba pa-naalɛ panɩ ndʊ ɛyɔɔdaa yɔ lɛ, patɩŋ Yesu wayɩ. **38**Yesu kisaa nɛ ɛna-wɛ patɩŋaɣ ɛ-wayɩ lɛ, ɛpɔzɩ-wɛ se : Ɛbɛ ɩñɩnɩɣ?
Pocosi-i se : Raabii, le ŋwɛɛ? Tɔmpiye Raabii tɔbʊʊ yɔ se wɩlɩyʊ.
39Eheyi-wɛ se : lkɔɔ nɛ ɩna.
Powolo nɛ pana dẹndẹ ɛwɛɛ yɔ. Puwiye ndɩ pacaɣ ɛ-cɔlɔ. Pɩumabɩ ɛzɩ wɩsɩ wɛlʊʊ ñɩɣtʊ naanza yɔ.
40Siimɔɔ Pɩyɛ neu Andree kɛkɛ tɔmkpɛlɩkɩyaa naalɛ mba paanɩ Yohanɛɛsɩ tɔm nɛ patɩŋ Yesu yɔ, pa-taa lɛlʊ. **41**Ɛnʊ calɩnɩ ɛ-dạlʊ Pɩyɛ ñɩnʊʊ nɛ eheyi-i se : Đɩna Meesiya. Meesiya tɔbʊʊ lɛ se Krɩstʊ. **42**Đɩnɛ Andree woni-i Yesu cɔlɔ.
Yesu na-ɩ lɛ, ɛtɔ se : N̄a lɛ Siimɔɔ, Yonaasɩ pɩyalʊ. Pakaɣ-ŋ yaʊ se Sefaasɩ*. Sefaasɩ tɔbʊʊ lɛ se Pɩyɛ.

Yesu yaɣ Filiipu nɛ Nataanayɛɛlɩ

43Tɛʊ fema lɛ, Yesu ñɩnaɣ se ewolo Galilee egeetiye taa. Ɛkatɩ Filiipu nɛ eheyi-i se : Tuŋ-m.
44Filiipu kɛkɛ Bɛtsayɩda tɛtʊ taa tʊ. Andree nɛ Pɩyɛ pɛkɛ tɛtʊ ndʊ tɩ-taa ñʊma dɔdɔ. **45**Filiipu na Natanayɛɛlɩ nɛ eheyi-i se : Đɩna weyi ɛ-tɔm Mooyiizi ma

1.26 Mat. 3.11 Mal 3.1
1.27 Yoh 1.15,30 Tʊma 19.4
1.28 Yud 7.24 Yoh 10.40
1.29 Eza 53.7 1Pɩ 1.19 Wɩl 5.6
1.30 Yoh 1.15,27
1.31 Mal 3.1 Mat. 3.6
1.32 Mat. 3.16 Mrk 1.10 Luk 3.22
1.33 Mat. 3.11 Tʊma 1.5
1.36 Yoh 1.29
1.40 Mat. 4.18
1.42 Mat. 16.18
1.44 Yoh 12.21
1.45 Yoh 21.2 Luk 2.4 Luk 24.27 Mat. 2.23

* **1:42** *Sefaasɩ / Pɩyɛ* - Sefaasɩ Adạamee ñʊma kʊnʊŋ taa nɛ Pɩyɛ Grɛɛkɩ ñʊma ñʊŋgʊ ta. Pɩ-tɔbʊʊ lɛ se: ewaɣ.

paɣtʊ takayaɣ taa yɔ. Ɛ-tɔm ɖɔɖɔ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa kamawa. Ɛnʊ lɛ Yozɛɛfʊ pɪyalʊ Yesu Nazarɛɛtɪ tʊ.

46Nataanayɛɛlɪ pɔzɪ-ɪ se : Kɪbam pʊyʊ pɪzɪɣ nɛ pɪlɪnɪ Nazarɛɛtɪ tetʊ taa yaa we?

Filiipu cosi-i se : Kɔɔ nɛ ŋna.

47Yesu na Nataanayɛɛlɪ kɔŋaɣ nɪ ɛ-yɔɔ lɛ, ɛyɔɔdɪ ɛ-tɔm se : Izrɛɛlɪ pɪɣa siŋŋ yɔ. Ka-taa fɛyɪ mulum.

48Nataanayɛɛlɪ pɔzɪ-ɪ se : Ɛzɪma ŋlaba nɛ ŋsɪm-m?

Yesu cosi-i se : Pʊcɔ nɛ Filiipu ya-ŋ fiigiye tɪʊ tɛɛ lɛ, mana-ŋ.

49Nataanayɛɛlɪ heyi-i se : Raabii, ña lɛ Ɛsɔ pɪyalʊ. Ña lɛ Izrɛɛlɪ wiyaʊ!

50Yesu pɔsɪ-ɪ se : Ŋtisiɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, meheyi-ŋ se mana-ŋ fiigiye tɪʊ tɛɛ yaa we? Ŋkaɣ naʊ mbʊ pɪbaɣlaa nɛ pɪkɪlɪ pʊnɛ yɔ. **51**Eheyi Nataanayɛɛlɪ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, pʊ-wayɪ lɛ, ɪkaɣ naʊ ɛsɔdaa tʊlʊʊ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa kpaɣ nɛ petiki Ɛyʊ Pɪyalʊ yɔɔ.

Yesu kpaɣ lum nɛ ɛpɪsɪ vɛŋ

2 Kɪyakʊŋ naadozo wayɪ palakaɣ halɪkpaɣyɛ kazandʊ Kana tetʊ taa Galilee egeetiye taa. Yesu ɖoo kɛwɛ peeye. **2**Paaya ɖɔɖɔ Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kazandʊ ndʊ ti-ɖeɖe. **3**Vɛŋ kɛtɛma lɛ, Yesu ɖoo heyi-i se : Patatasɪ vɛŋ wɛnaʊ.

4Yesu cosi-i se : Halʊ, ma-ɪ̄ndʊ lɛ ndʊ peeye? Ma-alɪwaatʊ tatalɪda.

5E-ɖoo heyi tʊmlaɖaa se : Ɩla mbʊ eheyiɣ-mɪ se ɪla yɔ.

6Pɛɛ peɣsi sɔsɔsɪ lodo kɛwɛ peeye. Sɪ-taa poluwaɣ lum nɛ Yuda ñuma kɔʊ pa-tɪ. Paa peɣa ŋga lɛ, kɔtɔkɪ lum litanaa ɛzɪ nɪʊnʊwa nɛ niidozo yaa mʊnʊʊ nɛ nɪʊlɛ yɔ.

7Yesu heyi-wɛ se : Ilu lum peɣsi sʊnɛ sɪ-taa nɛ pusu ɖo. Paba lu ɖɔɖɔ nɛ pusu.

8Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Icozi lɛɛlɛɛyɔ nɛ iwoni tɔɔnaɣ yɔɔ cɔnɪyʊ. Nɛ pala mbʊ.

9Tɔɔnaɣ yɔɔ cɔnɪyʊ ɖɪŋɪ lʊm mbʊ pɪpɪsɪ vɛŋ yɔ. Ɛtana ɖenɖe vɛŋ ŋgʊ kɪlɪnaa yɔ ɛlɛ, tʊmlaɖaa mba paalu lʊm yɔ, paba ñaanawa. Tɔɔnaɣ yɔɔ cɔnɪyʊ ɖɪŋɪ vɛŋ lɛ, ɛyaa pɛlɛ walʊ **10**nɛ eheyi-i se : Paa le, vɛŋ kɪbaŋʊ pɛlɛyʊʊnɪ cɛlʊʊ. Nɛ ɛyaa ñɔʊ nɛ pahaɣ lɛ, pɔkɔnɪ ŋgʊ kɪmaɣnaa yɔ. Ña ñeyebi vɛŋ kɪbaŋʊ nɛ pɪtalɪnɪ nɔɔnɔɔ.

11Yesu wɪlɪ kɔɔnɔɔ kawɪlaɣ ŋga Kana tetʊ taa Galilee egeetiye taa. Mbʊ ɛlɪzɪ e-koboyaɣ nɛ ɛwɪlɪ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tisi ɛ-yɔɔ.

Yesu ɖɔɔnɪ pɛdɪyaa Ɛsɔ ɖɪɣa taa

Maatiyee21:12-17
Maarkɪ 11:15-18 Lukɪ 19:45-48

12Pʊwayɪ, Yesu tibi Kapɛrnayum tetʊ taa. Ɛ nɛ e-ɖoo nɛ e-neyaa nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa paatibina. Ɛtalɪ peeye lɛ, ɛcaɣ kɪyakʊŋ pazɪ yem.

1.46 Yoh 7.41, 42
1.47 Key 32.2 Room 9.6
1.49 Mat. 27.42 Yoh 1.34
1.51 Kid 28.12 Mat. 4.11
2.1 Yos 19.28
2.4 Yoh 19.26 2Sam 16.10
2.6 Mrk 7.3
2.9 Yoh 4.46
2.11 Yoh 1.14
2.12 Mat. 12.46

13Yuda ñuma kazandʊ ndʊ tɪkɛ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ yɔ, tɪñɔtaa lɛ, Yesu ɖɛɛ nɛ ɛkpa Yeruusalɛm tɛtʊ taa. **14**Ɛtalaa lɛ, ɛmaɣnɪ ɛyaa Ɛsɔ ɖɪɣa taa pɛpɛdaɣ naŋ nɛ heŋ nɛ halikukunaa. Ɛyaa mba pɛlɛɣ zaɣ liidiye yɔ, paacaɣ peeye ɖɔɖɔ. **15**Ðunɛ ɛkpaɣ nimee nɛ ɛlʊʊ ɛgbazɪyɛ nɛ ɛɖɔɔnɪna pa-tɪŋa Ɛsɔ ɖɪɣa taa. Ɛɖɔɔnɪ ɖɔɖɔ heŋ nɛ naŋ. Ɛmɪzɪ liidiye lɛɣzɪyaa liidiye tataa nɛ etuzi pa-taabɪlɪnaa nɛ ɛpɛɖɪ. **16**Eheyi mba pɛpɛdaɣ halikukunaa yɔ se : lkʊsɪ panɛ cɪnɛ. lɪtaapɪsɪ man-Caa ɖɪɣa tadɪyɛ ɖɪɣa.

17Ðunɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tɔzɪ ndʊ paamawa yɔ, tɪ-yɔɔ. Paamawa se :

Ña-ɖɪɣa sɔɔlum miŋ ñakɪ-m.

18Yuda ñuma pɔzɪ-ɪ se : Pita lakasɪ nzɪ ŋkaɣ labʊ nɛ sɪwɪlɪ se ŋpɪzɪɣ nɛ ŋla mbʊ?

19Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : lyɔkɪ Ɛsɔ ɖɪɣa kanɛ nɛ mankʊsɪ-kɛ nɛ kɪyakɪŋ naadozo.

20Yuda ñuma pɪsɪnɪ-ɪ se : Pakpaɣ pɪnzɪ nɪnaza nɛ loɖo nɛ pamanɪ Ɛsɔ ɖɪɣa kanɛ nɛ ña ñɔtɔŋ se ŋpɪzɪɣ nɛ ŋkʊsɪ-kɛ nɛ kɪyakɪŋ naadozo na? **21**Ɛlɛ, Ɛsɔ ɖɪɣa ŋga kɛkɛ e-tomnaɣ yɔ, kɔ-tɔm ɛyɔɔdaɣ. **22**Mbʊ labɪna nɛ alɪwaatʊ ndʊ efemni sɪɖaa taa yɔ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa tɔzɪ se ɛkɔyɔɔdɪ-tʊ. Petisi ndʊ pamawa yɔ nɛ ndʊ Yesu kɔyɔɔdaa yɔ, tɪ-yɔɔ.

23Yesu kɛwɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ yɔɔ lɛ, ɛyaa sakɪyɛ na pita lakasɪ nzɪ ɛlakaɣ yɔ nɛ petisi ɛ-hɪɖɛ yɔɔ. **24**Ɛlɛ Yesu taataɣ pa-taa nɔɔyʊ liu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛsɪm pa-tɪŋa payɪ. **25**Pɪtɔpɔzɪ-ɪ se nɔɔyʊ ɛlɪzɪ-ɪ nɔɔyʊ aseɣɖe mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-maɣmaɣ ɛsɪm mbʊ pʊwɛ ɛyʊ taa yɔ.

2.13 Exo 12.14 Way 16.1,16 Yoh 11.55
2.14 Mat. 21.12 Mrk 11.15 Luk 19.45
2.16 Luk 2.49
2.17 Key 69.9
2.18 Mat. 12.38 Yoh 6.30
2.19 Mat. 26.61 Mrk 14.58 Tʊma 6.14
2.21 1Kɔr 6.19 Kol 2.9 Ebr 8.2
2.22 Luk 24.8
2.25 1Sam 16.7 1Kro 28.9 Mrk 2.8 Yoh 6.64
3.2 Tʊma 2.22; 10.38
3.3 Yoh 1.13 1Pɪ 1.23 1Yoh 3.9
3.5 Mrk 16.16 Tʊma 2.38
3.8 Ekel 11.5 1Kɔr 2.11

Yesu wɪlɪɣ Niikodɛm tɔm

3 Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ Farɪsɪ ñuma ɛgbɛyɛ taa nɛ payaɣ-ɪ se Niikodɛm. Ɛkɛ Yuda ñuma taa sɔsɔ nɔɔyʊ. **2**Abalʊ ɛnʊ, ɛkʊyɪ ɖoo naayɛ taa nɛ ewolo Yesu cɔlɔ nɛ eheyi-i se : Raabii, ɖɪnawa se ŋkɛ wɪlɪyʊ weyi ɛlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ ɛkɔɔ yɔ. Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛla pita lakasɪ nzɪ ŋlakɪ yɔ nɛ Ɛsɔ fɛyɪ ɛ-cɔlɔ.

3Yesu cosi-i se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-ŋ se ye patatasɪ nɔɔyʊ lʊlʊʊ kɪfam yɔ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛna Ɛsɔ kewiyaɣ.

4Niikodɛm pɔzɪ-ɪ se : Ɛzɪma papɪzɪɣ nɛ patasɪ ɛyʊ weyi ɛkpadɪyaa yɔ, lʊlʊʊ ? Ɛpɪzɪɣ nɛ ɛɖaɣnɪ e-ɖoo lotu taa pɪsʊʊ nɛ patasɪ-ɪ lʊlʊʊ yaa we?

5Yesu cosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-ŋ se ye patalʊlɪ ɛyʊ lum nɛ Kalɪzaɣ pa-taa yɔ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛsʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ taa. **6**Tomnaɣ lʊlʊʊ tomnaɣ nɛ Kalɪzaɣ ñalʊlɪ kalɪzaɣ. **7**Pɪtaaɖɪɣ zɪ-ŋ se meheyi-ŋ se pʊwɛɛ se patasɪ-ŋ lʊlʊʊ kɪfam. **8**Heɣlim makɪ ɖenɖe pʊsɔɔlaa yɔ. Ŋɲɪɣ pɪ-taŋ ɛlɛ, ŋŋsɪŋ ɖenɖe pɪlɪnaa nɛ ɖenɖe puwoki yɔ. Mbʊ

ɖɔɖɔ ɛyaa mba pa-tɪŋa Kalɪzaɣ lʊlɪ-wɛ yɔ, pɛwɛɛ.

9Niikodɛm pɔzɪ-ɪ se : Ɛzɪma pɪpɪzɪɣ nɛ pɪla mbʊ?

10Yesu cosi-i se : Ŋkɛ Izrɛɛlɪ ñɪma tɔm wɪlɪyʊ. Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋŋsɪŋ pʊnɛ yɔ? **11**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-ŋ se : Ndʊ ɖɪsɪma yɔ, ndʊ ɖɪyɔɔdʊʊ. Mbʊ ɖɪnawa yɔ, pi-aseɣɖɛ ɖɪlɪzɪɣ. Ɛlɛ, iitisiɣ aseɣɖɛ ndɪ ɖɪlɪzɪɣ yɔ. **12**Mɔyɔɔdʊʊnɪ-mɪ kedeŋa wondu yɔɔ nɛ iitisiɣ yɔ, ɛzɪma iketisi alɪwaatʊ ndʊ mɔyɔɔdʊʊnɪ-mɪ ɛsɔdaa ñɪndʊ yɔɔ yɔ? **13**Nɔɔyʊ takpa ɛsɔdaa nɛ pɪtasɪnɪ weyi ɛlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ etii yɔ, Ɛyʊ Pɪyalʊ weyi ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ. **14**Ɛzɪ Mooyiizi kpazʊʊ ɖʊm lakʊ taa yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛɛ se pakpasɪ Ɛyʊ Pɪyalʊ. **15**Ðɪnɛ lɛ, weyi etisiɣ ɛ-yɔɔ yɔ, ɛɛkaɣ lebu ɛlɛ, ɛwɛɣnɪ tam tam wezuu.

16Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ sɔɔlɪ kedeŋa ɛyaa siŋŋ nɛ ɛha-wɛ ɛ-Pɪyalʊ ɛgbamɪyɛ. Ɛlabɪ mbʊ se weyi etisiɣ ɛ-yɔɔ yɔ, etaale ɛlɛ ɛwɛnɪ tam tam wezuu. **17**Ɛsɔ tetiyi ɛ-Pɪyalʊ kedeŋa yɔɔ se ɛkʊ kedeŋa ɛyaa tɔm. Ɛlɛ, Ɛsɔ tiyi ɛ-Pɪyalʊ se ɛtɪŋɪnɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɛya kedeŋa ɛyaa ñʊŋ. **18**Weyi etisi ɛ-yɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɛɛkʊʊ ɛ-tɔm ɛlɛ, ɛtɛm weyi etetisi ɛ-yɔɔ yɔ, ɛ-tɔm kʊʊ. Ɛlabɪ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ etetisi Ɛsɔ Pɪyalʊ ɛgbamɪyɛ hɪɖɛ yɔɔ. **19**Tɔm kʊʊ yɔ lɛ se : Alɪwaatʊ ndʊ ñalɪmɪyɛ kɔm kedeŋa yɔɔ yɔ, ɛyaa sɔɔlɪ cɪkpɛndʊʊ nɛ pɪkɪlɪ ñalɪmɪyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-lakasɪ taakɛdɪ. **20**Ɛyʊ weyi ɛlakɪ kɪdɛkɛdɪm yɔ, ɛtɔsɔɔlɪ ñalɪmɪyɛ. Ɛɛkɔŋ ñalɪmɪyɛ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣ-ɪ se ñalɪmɪyɛ kaalɪzɪ ɛ-lakasɪ nɛ ɖɪwɪlɪ. **21**Ɛlɛ, weyi ɛlakɪ mbʊ pɪkɛ toovenim yɔ, ɛkɔŋ ñalɪmɪyɛ taa. Ñalɪmɪyɛ lɪzɪɣ nɛ ɖɪwɪlɪ se ɛlakɪ ɛzɪ Ɛsɔ liu wɛʊ yɔ.

3.9 Yoh 6.52,60
3.11 Mat. 11.27 Yoh 1.18; 7.16
3.13 Adu 30.4 Yoh 6.33,38 Tʊma 2.34 Efɛ 4.9,10
3.14 Kɪk 21.9 Yoh 8.28; 12.32
3.15 Yoh 3.36; 6.47
3.16 Room 5.8 1Yoh 4.9
3.17 Luk 9.56 Yoh 12.47 1Yoh 4.14
3.18 Yoh 5.24
3.19 Yoh 1.4; 8.12
3.20 Efɛ 5.13
3.22 Yoh 4.2
3.23 1Sam 9.4 Mat. 3.5,6
3.24 Mat. 14.3
3.26 Yoh 1.7,28
3.27 1Kɔr 4.7 Ebr 5.4
3.28 Yoh 1.20,27 Mat. 3.1 Mrk 1.2
3.29 Mat. 22.2 2Kɔr 11.2 Wɪl 21.9

Aseɣɖɛ ndɪ Yohanɛɛsɪ lɪzɪ Yesu yɔɔ yɔ

22Pʊwayɪ Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa powoba nɛ pasʊʊ Yudee egeetiye taa. Ɛ nɛ wɛ pacaɣ peeye nɛ ɛlakɪ ɛyaa mɪsʊʊ sɔnzɪ. **23**Yohanɛɛsɪ lakaɣ mɪsʊʊ sɔnzɪ ɖɔɖɔ Enɔnɪ haɖaa taa Salimɪ haɖaa cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, lʊm kɔɖɔ peeye. Ɛyaa wokaɣ peeye nɛ Yohanɛɛsɪ lakɪ-wɛ mɪsʊʊ sɔnzɪ. **24**Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, wiyaʊ Eroodi taɖʊda Yohanɛɛsɪ salaka. **25**Ŋtɛnkpɛzaɣ nakɛyɛ kɛwɛ Yohanɛɛsɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ Yuda tʊ nɔɔyʊ pɛ-hɛkʊ taa lɪm kɔʊ yɔɔ. **26**Pakʊyaa nɛ powolo Yohanɛɛsɪ cɔlɔ nɛ peheyi-i se : Raabii, weyi ña nɛ-ɪ ɪɪwɛ Yɔɔrdaŋ pɔɔ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ nɛ ŋlɪzɪ ɛ-yɔɔ aseɣɖɛ yɔ, ɛlakɪ lɪm mɪsʊʊ sɔnzɪ nɛ ɛyaa tɪŋa payɪ woki ɛ-cɔlɔ.

27Yohanɛɛsɪ cosi-wɛ se : Ɛyʊ pɪzɪɣ nɛ ɛmʊ mbʊ Ɛsɔ ha-ɪ nɛ ɛsɔdaa yɔ, pi-ɖɛke na. **28**Mɪ-maɣ maɣ ɪɪtɛm nɪʊ mɔntɔm se : Pɪtɛkɛ ma lɛ Meesiya. Ɛlɛ, ma lɛ weyi Ɛsɔ tiyaa se mɛnɖɛɛ-ɪ nɔɔ yɔ. **29**Weyi ɛkpakɪɣ halʊ yɔ, ɛnʊ lɛ walʊ. Ɛlɛ walʊ taabalʊ

cakɩ nɛ ɛnɩɣ walʊ nɔɔ lɛ, ɛ-taa hʊlʊmɩ sakɩyɛ. Mbʊ ɖɔdɔ man-taa hʊlʊmaa nɛ pɩtɛ. **30**Pʊwɛɛ se ɛpaɣlʊʊ nɛ ma mentiki tibu yɔɔ.

31Weyi ɛlɩnɩ ɛsɔdaa nɛ etii yɔ, ɛwɛ paa-weyi ɛ-ñʊʊ yɔɔ. Weyi ɛlɛ ñalɩnɩ tataa yɔ, ɛkɛ tataa-tʊ nɛ ɛyɔɔdʊʊ ɛzɩ tataa-tʊ yɔ. Weyi ɛlɩnɩ ɛsɔdaa nɛ etii yɔ, ɛwɛ pa-tɩŋa payɩ pa-ñʊʊ yɔɔ. **32**Mbʊ ɛnawa nɛ ɛnɩɩ yɔ, ɛlɩzɩɣ pi-aseɣ ɖe ɛlɛ, nɔɔyʊ ɛɛmʊʊ e-aseɣɖe. **33**Weyi ɛmʊʊ aseɣɖe ndɩ ɛlɩzaa yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛwɩlɩɣ kpayɩ kpayɩ se ndʊ Ɛsɔ yɔɔdaa yɔ, tɩkɛ toovenim. **34**Weyi Ɛsɔ tiyaa yɔ, ɛyɔɔdʊʊ Ɛsɔ tɔm. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɛɛmaɣzɩɣ ɛ-Kalɩzaɣ pʊcɔ nɛ ɛhaɣ-ɩ. **35**Caa sɔɔlɩ Pɩyalʊ nɛ ɛkpaɣ pɩ-tɩŋa nɛ ɛɖʊzɩ e-nesi tɛɛ. **36**Weyi etisi Pɩyalʊ yɔɔ yɔ, ɛwɛnɩ tam tam wezuu. Weyi ɛɛñaŋ Pɩyalʊ yɔ, ɛɛkaɣ tam tam wezuu nau ɛlɛ, Ɛsɔ pana wɛ ɛ-yɔɔ.

Yesu yɔɔdʊʊnɩ Samaarɩ halʊ

4 Kɩbaɣlʊ nawa se Farɩsɩ ñɩma nɩwa se ɛlakaɣ nɛ ɛyaa pɩsɩɣ ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa nɛ ɛlakɩ lɩm mɩsʊʊ sɔnzɩ nɛ pɩkɩlɩɣ Yohanɛɛsɩ lɛ, ɛkʊyɩ Yudee egeetiye taa. **2**Ŋgʊ, Yesu maɣ maɣ taalakɩ ɛyaa lɩm mɩsʊʊ sɔnzɩ, ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa lakaɣna. **3**Ɛkʊyɩ Yudee egeetiye taa se ɛpɩsɩ Galilee ñɩndɛ taa.

4Pɩwɛɛ se ɛtɩŋɩnɩ Samaarɩ egeetiye taa nɛ ɛɖɛɛ. **5**Ɛtalɩ Samaarɩ tɛtʊ natʊyʊ taa, payaɣ-tʊ se Siikaarɩ. Tɛtʊ ndʊ, tɩñɔtɩnɩ hayɩm mbʊ Yakubu kaha ɛ-pɩyalʊ Yozɛɛfʊ yɔ. **6**Yakubu lɔkɔ kɛwɛ peeye. Nʊmɔʊ kanɩ Yesu nɛ ewolo nɛ ɛcaɣ lɔkɔ ŋgʊ kʊ-nɔɔ. Pɩumaɣ ɛzɩ wɩsɩ siɣu yɔ.

7Pɩkɛdaa lɛ, Samaarɩ halʊ nɔɔyʊ lɩnɩ tɛtʊ taa nɛ ɛkɔɔ lɩm luu. Ɛtalaa lɛ, Yesu heyi-i se : Ha-m lɩm nɛ mɔñɔɔ. **8**Ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa kowobi tɛtʊ taa tɔɔnaɣ yabʊ.

9Samaarɩ halʊ cosi-i se : Ɛzɩma ña weyi ŋkɛ Yuda tʊ yɔ, ŋsʊlʊmʊʊ ma Samaarɩ halʊ se maha-ŋ lɩm nɛ ŋñɔɔ? Ɛyɔɔdɩ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yuda ñɩma taakatɩɣ Samaarɩ ñɩma.

10Yesu cosi-i se : Ŋŋsɩŋ Ɛsɔ haɖɛ nɛ weyi ɛsʊlʊmɩ-ŋ se : Ha-m lɩm nɛ mɔñɔɔ yɔ. Ye ŋŋsɩma yɔ, ña-maɣmaɣ ñaapɔzɩnɩ-m lɩm. Ðɩnɛ maaha-ŋ lɩm mbʊ pɩhaɣ wezuu yɔ.

11Halʊ pɩsɩnɩ-ɩ se : Kɩbaɣlʊ, ŋfɛyɩnɩ nabʊyʊ se ŋluna nɛ lɔkɔ ñɛwɛ cukaŋ ɖɔdɔ. Le ŋlɩɣ lɩm mbʊ pɩhaɣ wezuu yɔ, pɩ-yɔɔ? **12**Ŋkɩlɩ ɖɔ-cɔzɔ Yakubu weyi ɛha-ɖʊ lɔkɔ kʊnɛ yɔ yaa we? Ɛ-maɣmaɣ nɛ ɛ-pɩyalaa nɛ ɛ-kpɩna pɔñɔ kɩ-taa lɩm.

13Ðɩnɛ Yesu cosi-i se : Weyi ɛñɔʊ lɩm pʊnɛ yɔ, lɔkɔtʊ tasɩɣ-ɩ ɖɛʊ. **14**Ɛlɛ weyi ɛkaɣ ñɔʊ lɩm mbʊ mahaɣ-ɩ yɔ, lɔkɔtʊ ɛɛtasɩɣ-ɩ ɖɛʊ kaʊ. Lɩm mbʊ mahaɣ-ɩ yɔ, pɩpɩsɩɣ ɛ-taa hiɖe ndɩ ɖikpeŋ nɛ ɖɩhaɣ tam tam wezuu yɔ.

15Halʊ heyi-i se : Kɩbaɣlʊ, ha-m lɩm mbʊ nɛ lɔkɔtʊ ɛtaatasɩ-m

3.31 Yoh 8.23 1Yoh 4.9
3.32 Yoh 8.26; 15.15
3.33 Room 3.4 1Yoh 5.10
3.34 Yoh 1.16; 7.16
3.35 Mat. 28.18 Yoh 5.20; 17.2
3.36 Hab. 2.4 Yoh 3.15,16 Room 1.17 1Yoh 5.10
4.1 Yoh 3.22, 26
4.5 Kiɖ 33.19; 48.22 Yos 24.32
4.9 2Awy 17.24 Luk 9.52,53 Tʊma 10.28
4.10 Eza 44.3 Yer 2.13 Zak 13.1; 14.8
4.14 Yoh 6.35; 7.38
4.15 Yoh 6.34

ɖɛu nɛ mantaatasɪ cɪnɛ kɔm se molu lɪm.

16Yesu heyi-i se : Wolo nɛ ŋyaa ña-walʊ nɛ ña nɛ-ɪ ɪkɔɔ cɪnɛ.

17Halʊ se : Mɛnfɛyɪnɪ walʊ.

Yesu heyi-i se : Ŋwɛnɪ toovenim se ŋtɔ se : Mɛnfɛyɪnɪ walʊ. **18**Ŋŋwɛnɪ walaa kagbaanzɪ nɛ weyi ɛ-cɔlɔ ŋwɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ɛtɛkɛ ña-walʊ. Ndʊ ŋyɔɔdaa yɔ, tɪkɛ toovenim.

19Halʊ heyi-i se : Kɪbaɣlʊ, manaɣ se ŋkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ. **20**Ðɔ-cɔzɔnaa luŋ Ɛsɔ tɛɛ pʊʊ kʊnɛ kɪ-yɔɔ. Ɛlɛ mɪ yɔ, mɪtɔŋ se Yeruusalɛm pʊwɛɛ se polʊŋ Ɛsɔ tɛɛ.

21Yesu heyi-i se : Halʊ, tisi mɔn-tɔm. Alɪwaatʊ kaɣ talʊʊ nɛ pɪkɛɣnɪ pʊʊ kʊnɛ kɪ-yɔɔ yaa Yeruusalɛm tɛtʊ taa polʊŋuu Caa Ɛsɔ tɛɛ. **22**Ilʊŋuu mbʊ ɪsɪŋ yɔ, pɪ-tɛɛ. Ða, ɖolʊŋuu mbʊ ɖɪsɪma yɔ, pɪ-tɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñʊʊ yabʊ lʊnɪ Yuda ñʊma cɔlɔ nɛ pʊkɔɔ. **23**Ɛlɛ, alɪwaatʊ talɪɣ nɛ tɪtɛm talʊʊ. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-yɔɔ, mba pakaɣ Ɛsɔ tɛɛ luŋuu toovenim taa yɔ, polʊŋuu Caa tɛɛ kalɪzaɣ nɛ toovenim pa-taa. Ɛsɔ tɛɛ luŋiyaa mba Caa ñʊnɪɣ. **24**Ɛsɔ kɛ Kalɪzaɣ. Mba polʊŋuu ɛ-tɛɛ yɔ, pʊwɛɛ se polʊŋ kalɪzaɣ nɛ toovenim pa-taa.

25Halʊ heyi-i se : Manawa se Meesiya kaɣ kɔm, weyi payaɣ-ɪ se Krɪstʊ yɔ. Ɛkɔŋ lɛ, eheyi-ɖʊ pɪtɪŋa.

26Yesu heyi-i se : Ɛnʊ lɛ weyi ma mɔyɔɔdʊʊnɪ-ŋ ɛzʊnɔ yɔ.

4.19 Luk 7.16 Yoh 6.14; 7.40 **4.20** Way 12.5 1Awy 9.3 2Kro 7.12 **4.21** Mal 1.11 1Tim 2.8 **4.22** 2Awy 17.29 Eza 2.3 Room 9.4,5 **4.23** Fil 3.3 Yoh 1.17 **4.24** 2Kɔr 3.17 **4.25** Yoh 4.29,39 **4.26** Mrk 14.61, 62 Yoh 9.37 **4.29** Yoh 4.25 **4.34** Yɔb 23.12 Yoh 6.38; 17.4; 19.30 **4.35** Mat. 9.37 Luk 10.2 **4.36** Dan. 12.3

Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa pɪsɪɣ ɛ-cɔlɔ.

27Eɖiɣni halʊ ɛnʊ yɔɔdɪnaʊ mbʊ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa talɪ. Pana-ɪ nɛ ɛyɔɔdʊʊnɪ halʊ nɔɔyʊ lɛ, pɪlabɪ-wɛ piti. Ɛlɛ, pa-taa nɔɔyʊ takatɪɣ se ɛpɔzɪ-ɪ se : Ɛbɛ ŋpɔzʊʊ-ɪ? Yaa ña nɛ halʊ ɛnʊ suwe?

28Peeye halʊ ɛnʊ eyebi e-peɣa nɛ ewolo tɛtʊ taa nɛ ɛyɔɔdɪnɪ ɛyaa. **29**Ɛtɔm se : Ikɔɔ nɛ ɪna ɛyʊ weyi eheyi-m mbʊ pɪtɪŋa payɪ malaba yɔ. Ɪkɛɣnɪ Meesiya yaa we? **30**Palɪ tɛtʊ taa nɛ powolo ɛ-cɔlɔ.

31Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa cɛyaɣ-ɪ se ɛtɔɔ tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔŋ se : Raabii tɔɔ.

32Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Mɛwɛnɪ tɔɔnaɣ nakɛyɛ se mɔntɔɔ nɛ ɪsɪŋ-kɛ.

33Ðɪnɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔzaɣ ɖama se : Ɛzɪ nɔɔyʊ kɔnɪ-ɪ pʊyʊ se ɛtɔɔ yaa we?

34Yesu heyi-wɛ se : Mɔn-tɔɔnaɣ lɛ se mala mbʊ weyi etiyi-m yɔ, e-liu wɛɛ yɔ, nɛ mɛntɛzɪ ɛ-tʊmɪyɛ. **35**Ɪɪtɔŋ se pɪkazɪ fenasɪ naanza se pakʊ tɔɔnaɣ yaa we? Ɪna, meheyiɣ-mɪ se ɪkʊsɪ mɪ-ɛza nɛ ɛcɔna hayɪm. Tɔɔnaɣ tɛm pɪ-taa pɪʊ nɛ pɪtalɪ se pakʊm-kɛ. **36**Weyi ɛkʊŋ yɔ, ɛmʊʊ kɪhɛyʊʊ nɛ ekpeɣluu tɔɔnaɣ pee tam tam wezuu taa. Mbʊ labɪna nɛ weyi eɖuu yɔ nɛ weyi ɛlɛ ñakʊŋ yɔ, pɛkpɛndʊʊ nɛ pɛmɛyɪ. **37**Ðɪnɛ lɛ, tɔm ndʊ pɔtɔŋ se : Nɔɔyʊ ɖuu nɛ lɛlʊ ñakʊ yɔ, tɪkɛ toovenim. **38**Mentiyi-mi se

iwolo nɛ ɪkʊ ɖendɛ ɪtala tʊmɪyɛ yɔ. Lɛlaa labɪ tʊmɪyɛ nɛ miwolo nɛ ɪtɔɔ pa-tʊmɪyɛ yɔɔ.

Samaarɪı ñɪma sakɪyɛ tisiɣ

39Halʊ ɛnʊ ɛlɪzɪ aseɣɖe ndɪ yɔ, ɖɪ-yɔɔ lɛ, tɛtʊ ndʊ tɪ-taa Samaarɪı ñɪma sakɪyɛ tisi Yesu yɔɔ. Ɛtɔm se : Eheyi-m mbʊ pɪtɪŋa payɪ malaba yɔ. **40**Mbʊ labɪna nɛ Samaarɪı ñɪma talɪ ɛ-cɔlɔ lɛ, petendi-i se ɛcaɣ pɛ-tɛ. Etisi nɛ ɛcaɣ peeye kɪyakɪŋ naalɛ. **41**Ɛyaa sakɪyɛ tasɪ ɛ-yɔɔ tisiɣ tɔm ndʊ ɛyɔɔdaɣ yɔ, tɪ-yɔɔ.

42Peeye peheyaɣ halʊ ɛnʊ se : Lɛɛlɛɛyɔ, pɪtɛkɛ tɔm ndʊ ŋheyi-ɖʊ yɔ, ti-ɖeke tɪ-yɔɔ ɖitisiɣ. Ɛlɛ ɖa-maɣmaɣ ɖɪnɪnɪ ɖa-nɪŋgbaaŋ nɛ ɖɪna se ɛnʊ lɛ Krɪstʊ toovenim taa, kedeŋa yɔɔ ɛyaa ñʊʊ yaɖʊ.

Yesu laba nɛ wiyaʊ tʊmlaɖʊ nɔɔyʊ pɪyalʊ yɔɔ cɛ

43Kɪyakɪŋ naalɛ ɖɛwa lɛ, Yesu kʊyɪ peeye se ewolo Galilee egeetiye taa. **44**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-maɣmaɣ ɛkɔtɔm se : Paaɖʊ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ nɔɔyʊ hɪɖɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɛtʊ taa. **45**Ɛtalɪ Galilee lɛ, Galilee ñɪma mʊ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paba ɖɔɖɔ paawɛ kazandʊ ɖeɖe Yeruusalɛm nɛ pana mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛɛlaba yɔ.

46Ðɪnɛ ɛkʊyɪ peeye nɛ ɛpɪsɪ Kana tɛtʊ taa Galilee egeetiye taa ɖendɛ ɛɛpɪsɪ lʊm vɛŋ yɔ. Wiyaʊ tʊmlaɖʊ nɔɔyʊ kɛwɛɛ nɛ pɪwɪɣ ɛ-pɪyalʊ Kapernayum tɛtʊ taa. **47**Ɛnɪwa se Yesu kʊyɪ Yudee egeetiye taa nɛ ɛkɔɔ Galilee ñɪnɖɛ taa lɛ, ɛkʊyɪ nɛ ewolo ɛ-cɔlɔ. Ɛna-ɪ lɛ, etendi-i se etii nɛ ɛla nɛ ɛ-pɪyalʊ weyi ɛcaɣ sɪbʊ yɔ, ɛ-yɔɔ cɛ.

48Yesu heyi-i se : Ye ɪnaɣ pita nɛ hama pa-lakasɪ yɔ, iitisiɣ.

49Wiyaʊ tʊmlaɖʊ ɛnʊ eheyi-i se : Kɪbaɣlʊ wolo pʊcɔ nɛ man-pɪyalʊ sɪ.

50Yesu heyi-i se : Wolo, ña-pɪyalʊ nɛ ɛ-ɛza.

Abalʊ ɛnʊ, etisi tɔm ndʊ Yesu heyi-i yɔ, tɪ-yɔɔ nɛ ɛkʊyɪ nɛ ɛɖɛɛ. **51**Etikaɣ lɛ, e-yomaa katɪ-ɪ nʊmɔʊ nɛ peheyi-i se : Ña-pɪyalʊ nɛ ɛ-ɛza! **52**Peeye ɛpɔzɪ-wɛ se : Alɪwaatʊ ndʊ tʊ-yɔɔ ɛ-yɔɔ cɛba? Pocosi-i se : Ðeɖe wɪsɪ wɛlʊʊ ñɪɣyʊʊ kʊɖʊmʊʊ yɔɔ e-miŋ saʊ sɪŋaa.

53Caja tɪlɪ se ñɪɣyʊʊ ŋgʊ kɪ-yɔɔ Yesu keheyi-i se : Ña-pɪyalʊ nɛ ɛ-ɛza. Nɛ abalʊ ɛnʊ nɛ ɛ-hɔʊ taa ñɪma tɪŋa petisi Yesu yɔɔ.

54Yesu labɪ pita lakasɪ naalɛ ñɪnzɪ nzɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛkʊyɪ Yudee egeetiye taa nɛ ewolo Galilee ñɪnɖɛ taa yɔ.

Yesu laba nɛ kʊdɔndʊ nɔɔyʊ yɔɔ cɛ

5 Pʊwayɪ Yuda ñɪma Kazandʊ natʊyʊ talɪ nɛ Yesu kpa Yeruusalɛm tɛtʊ taa. **2**Pisiinɪ nakʊyʊ kɛwɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa peeye heŋ nɔnɔɔ cɔlɔ nɛ payaɣ-kʊ nɛ Ebree kʊnʊŋ taa se Bɛtɛsda. Kɪɪwɛnɪ

4.39 Yoh 4.29
4.42 Yoh 17.8 1Yoh 4.14
4.44 Mat. 13.57 Mrk 6.4 Luk 4.24
4.45 Yoh 2.23; 3.2 Way 16.16
4.46 Yoh 2.1,11
4.48 1Kɔr 1.22
5.1 Lev 23.2 Way 16.1 Yoh 2.13
5.2 Neh 3.1; 12.39

kɥamuŋ kagbaanzɩ. 3Ɛyaa sakɩyɛ kɛhɛnɩ kɥamuŋ ɛnɩ ɛ-tɛɛ. Paakɛ kʋdɔndɩnaa nɛ yʋlʋmaa nɛ taladɩnaa nɛ kalɩkalɩsɩ. Paaɖaŋaa se lɩm eciɣdi, 4mbʋ pʋyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʋ tikaɣ pisiinɩ ŋgʋ kɩ-taa wiɖiyi wiɖiyi nɛ eciɣdiɣ lɩm. Ɛtɛŋ-pʋ cidiɣ nɛ kʋdɔndʋ weyi ɛlɛyɩɣ pɩ-taa tibu yɔ, ɛ-yɔɔ cɛkaɣ paa kʋdɔŋ ŋgʋ ɛɛhɛnaa yɔ. 5Abalʋ nɔɔyʋ kɛwɛ peeye nɛ ɛɛhɛnɩ kʋdɔŋ pɩlabɩ ɛzɩ pɩnzɩ niidozo nɛ lutozo yɔ. 6Yesu na-ɩ ɛhɛnɩ peeye nɛ ɛtɩlɩ se pɩwɩɣaɣ-ɩ pileɖaa lɛ, ɛpɔzɩ se : Ñe-liu wɛɛ se ɲɔ-yɔɔ ɛcɛ na?

7Kʋdɔndʋ ɛnʋ ecosi-i se : Kɩbaɣlʋ, alɩwaatʋ ndʋ Ɛsɔ tiyiyu ciɣdiɣ lɩm yɔ, mɛnfɛyɩnɩ nɔɔyʋ se etisi-m pɩ-taa. Maakʋyʋʋ se mentiki lɛ, nɔɔyʋ lɛyɩ-m tibu.

8Yesu heyi-i se : Kʋyɩ nɛ ŋkpaɣ ña-ñalʋʋ nɛ ŋɖɔ. 9Ðɩnɛ abalʋ ɛnʋ ɛ-yɔɔ tɩcɛba nɛ ɛkʋyɩ nɛ ɛkpaɣ ɛ-ñalʋʋ nɛ ɛɖɔ.

10Pɩɩkɛ Yuda ñɩma kɩyakʋ kɩhɛzʋʋ. Pʋ-yɔɔ Yuda ñɩma na weyi ɛ-yɔɔ cɛba yɔ lɛ, peheyi-i se : Sɔnɔ kɩyakʋ kɩhɛzʋʋ. Paɣ tʋ taha-ŋ nʋmɔʋ se ŋkpaɣ ña-ñalʋʋ.

11Ecosi-wɛ se : Weyi ɛlaba nɛ mɔ-yɔɔ cɛ yɔ, ɛnʋ heyini-m se : Kpaɣ ña-nalʋʋ nɛ ŋɖɔ.

12Peeye pɔpɔzɩ-ɩ se : Anɩ lɛ weyi eheyi-ŋ se ŋkpaɣ ña-ñalʋʋ nɛ ŋɖɔ yɔ?

13Ɛlɛ weyi pɩɩcɛbɩ ɛ-yɔɔ yɔ, ɛtana se anɩ lɛ pʋdʋ. Ɛtaana mbʋ pʋyɔɔ yɔ, Yesu kaamʋʋ ɛyaa samaɣ ŋga kaawɛ peeye yɔ, kɛ-hɛkʋ taa.

14Pʋwayɩ Yesu na-ɩ Ɛsɔ ɖɩɣa taa nɛ eheyi-i se : Na, ɲɔ-yɔɔ cɛba. Taatasɩ kɩwɛɛkɩm labʋ. Ye pɩtɛkɛ mbʋ yɔ, mbʋ pɩtalɩɣ-ŋ yɔ, pɩkɩlɩɣ mbʋ pɩtalɩ-ŋ ɛzʋnɔ yɔ. 15Ɛyʋ ɛnʋ ɛkʋyɩ nɛ ewolo nɛ eheyi Yuda ñɩma se Yesu kalabɩna nɛ ɛ-yɔɔ cɛ.

Ñʋʋ yabʋ lɩɣnɩ Pɩyalʋ cɔlɔ

16Yuda ñɩma kaɖʋwaɣ Yesu wayɩ kaŋ kaŋ nɛ pañɩnɩɣ se pakʋ-ɩ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛlaba nɛ kʋdɔndʋ yɔɔ cɛ kɩyakʋ kɩhɛzʋʋ wiye. 17Ɛlɛ Yesu cosi-wɛ se : Man-Caa ɖiɣni tʋmɩyɛ labʋ halɩ nɛ sɔnɔ nɛ ma ɖɔɖɔ menɖiɣni tʋmɩyɛ labʋ. 18Peeye Yuda ñɩma tɛzaɣ ñɩnɩɣ se pakʋ-ɩ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, pɩtasɩʋnɩ se ɛɛñaŋ kɩyakʋ kɩhɛzʋʋ ɖeke ɛlɛ, ɛtɔŋ ɖɔɖɔ se Ɛsɔ kɛ ɛ-Caa. Nɛ alɩwaatʋ ndʋ ɛyɔɔdaɣ mbʋ yɔ, ɛcɔŋnaɣ ɛ-tɩ se ɛ nɛ Ɛsɔ pɛwɛ kumaŋ.

19Ðɩnɛ Yesu cosi-wɛ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɩ se Pɩyalʋ ɛɛpɩzɩɣ nɛ ɛla pʋyʋ yem ɛ-tɩ yɔɔ. Ɛlɛ, mbʋ Caa lakɩ nɛ ɛnaɣ yɔ, mbʋ ɖɔɖɔ ɛlakɩ. Toovenim mbʋ pʋyɔɔ yɔ, mbʋ pɩtɩŋa payɩ Caa lakɩ yɔ, Pɩyalʋ lalakɩ-pʋ ɖɔɖɔ. 20Caa sɔɔlɩ Pɩyalʋ nɛ ɛwɩlɩɣ-ɩ mbʋ pɩtɩŋa payɩ ɛlakɩ yɔ. Ɛkaɣ-ɩ tʋma sɔsɔna nɛ wena akɩlɩ anɛ yɔ, wɩlʋʋ se ɩna nɛ pɩɖɩɣzɩ-mɩ. 21Toovenim, mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛzɩma Caa feziɣ sɩɖaa nɛ ɛhaɣ wezuu yɔ, mbʋ ɖɔɖɔ Pɩyalʋ haɣ

5.8 Mat. 9.6 Mrk 2.11 Luk 5.24
5.9 Yoh 9.14
5.10 Neh 13.19 Yer 17.21 Mat. 12.2 Mrk 2.24 Luk 6.2; 13.14
5.14 Mat. 12.45 Yoh 8.11
5.17 Yoh 9.4; 14.10
5.18 Yoh 7.19; 10.30,33 Fil 2.6
5.19 Yoh 8.28; 12.49; 14.10
5.20 Mat. 3.17 Yoh 3.35 2Pɩ 1.17
5.21 Luk 7.14; 8.54 Yoh 11.25,43

wezuu weyi e-liu wɛɛ yɔ. 22Caa
ɛɛhuuni nɔɔyu tɔm ɛlɛ, ɛkpaɣ
tɔm huu nɛ ɛɖʊzi Piyalʊ nesi
tɛɛ. 23Ɛlabi mbʊ se ɛyaa tiŋa
payi ɛɖʊ Piyalʊ hidɛ ɛzi paɖʊu
Caa hidɛ yɔ. Weyi ɛɛɖʊu Piyalʊ
hidɛ yɔ, ɛɛɖʊu ɖɔɖɔ Caa weyi
etiyi-i yɔ, hidɛ.

24Toovenim taa, toovenim
taa meheyiɣ-mi se : Weyi ɛniɣ
mɔ-tɔm nɛ etisi weyi etiyi-m yɔ,
ɛ-yɔɔ yɔ, ɛwɛni tam tam wezuu.
Paakaɣni-i tɔm hʊnaʊ ɛlɛ, ɛlʊ
sim taa nɛ ewolo wezuu taa.
25Toovenim taa, toovenim taa
meheyiɣ-mi se aliwaatʊ kaɣ talʊu
hali titɛm talʊu nɛ sidaa kaɣ Ɛsɔ
Piyalʊ nɔɔ taŋ niu nɛ pefe. 26Ɛzi
Caa wɛnaʊ wezuu ɛ-maɣmaɣ
ɛ-taa yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ ɛha Piyalʊ
se ɛwɛni ɖɔɖɔ wezuu ɛ-maɣmaɣ
ɛ-taa. 27Caa ha-i ɖoŋ se ɛhuu tɔm
mbʊ puyɔɔ yɔ, ɛkɛ Ɛyu Piyalʊ.

28Tɔm tunɛ, titaadiɣzi-mi,
mbʊ puyɔɔ yɔ, aliwaatʊ taliɣ
nɛ mba patiŋa pɛwɛ pilaŋ taa
yɔ, pakaɣ ɛ-nɔɔ niu 29nɛ palii.
Mba palabi kibandʊ yɔ, pefeŋ se
pacaɣ wezuu ɛlɛ, mba paba ñalabi
ɛzaɣtʊ yɔ, pefeŋ se pahuuni-wɛ
tɔm. 30Maapizi nɛ mala puyu
man-ti yɔɔ yem. Ndʊ maniɣ yɔ,
ti-yɔɔ mahuu tɔm. Mɔn-tɔm huu
tuuzaa mbʊ puyɔɔ yɔ, maañiniɣ
mbʊ me-liu wɛɛ yɔ ɛlɛ, mañiniɣ
mbʊ Caa weyi etiyi-m yɔ, e-liu
wɛɛ yɔ.

Mba palizi Yesu aseɣde yɔ

31Ye malizi ni ma-aseɣde yɔ,
ma-aseɣde lizuu tɛkɛ toovenim.

5.22 Yoh 9.39; 1Pi 4.5
5.23 1Yoh 2.23
5.24 Yoh 20.31; 1Yoh 3.14
5.25 Yoh 5.28
5.27 Tima 10.42; 17.31; Dan. 7.13,14
5.29 Dan. 12.2; Mat. 25.46; 1Kɔr 15.52
5.30 Yoh 5.19; 6.38
5.31 Yoh 8.14; Wil 3.14
5.32 Yoh 8.18; 1Yoh 5.6,7,9
5.33 Yoh 1.15,19
5.35 2Pi 1.19; Mrk 6.20
5.36 1Yoh 5.9
5.37 Yoh 1.18; Way 4.12
5.39 Eza 34.16; Luk 24.27; Tima 17.11
5.40 Yoh 1.11; 3.19
5.41 Yoh 5.34; 1Tes 2.6
5.44 Room 2.29
5.45 Room 2.12

32Ɛyu lɛlʊ lizi ni ma-aseɣde nɛ
mana se ndʊ ɛyɔɔduu mɔ-yɔɔ
yɔ, tikɛ toovenim.

33Itiyi ɛyaa Yohanɛɛsi cɔlɔ
nɛ ɛlizi aseɣde toovenim yɔɔ.
34Ŋgu pitɛkɛ nɔɔyu mañiniɣ se
ɛlizi ma-aseɣde, ɛlɛ mɔyɔɔduu
tunɛ se pisa nɛ iwɛɛni ñuuyabʊ.
35Yohanɛɛsi kaakɛ kandʊ ŋgu
kumuɣaɣ nɛ kinaɣ yɔ. lñinaɣ se
imɛyi alɪwaatʊ pazi ɛ-ñalimiyɛ
taa.

36Ɛlɛ ma yɔ, aseɣde ndɪ
mɛwɛna se malizi yɔ, ɖɪkɪli
Yohanɛɛsi ñundɛ, mbʊ puyɔɔ
yɔ, Caa ɖʊ-m tuma se mala.
Tuma ana mendiɣni labʊ nɛ
alizi mɔ-yɔɔ aseɣde se Caa
tiyini-m. 37Nɛ Caa weyi etiyi-m
yɔ, ɛ-maɣmaɣ ɛlizi ma-aseɣde.
ltatuinida ɛ-nɔɔ widiyi kaʊ.
ltanada ɛ-ɛsindaa. 38Ɛ-tɔm fɛyi
mi-taa. Pʊ-yɔɔ iitisiɣ mɔ-yɔɔ,
ma weyi Caa tiyaa yɔ. 39ltaziɣ
tɔm ndʊ pamawa yɔ, ti-taa mbʊ
puyɔɔ yɔ, imaɣziɣ se iihiɣ tam
tam wezuu ti-taa. Ndʊ lizi ni
ma-aseɣde. 40Ɛlɛ iñiniɣ se ikɔɔ
mɔn-cɔlɔ nɛ iwɛni wezuu.

41Pitɛkɛ ɛyaa samtʊ mamuu.
42Ɛlɛ, mansim-mi nɛ mana
se ifɛyini Ɛsɔ sɔɔlim mi-taa.
43Mɔnkɔm man-caa hidɛ taa
nɛ itamʊ-m ɛlɛ ye nɔɔyu ɛkɔm
ɛ-maɣmaɣ ɛ-hidɛ taa yɔ, imuu-i.
44lsaŋ ɖama mbʊ nɛ iñiniɣ
koboyaɣ ŋga kalini Ɛsɔ ɖeke
cɔlɔ yɔ, ɛzima ipizi nɛ itisi
yɔ?

45ltaamaɣzi se mankaɣni
mi-yɔɔ kuyuu Caa Ɛsɔ ɛsindaa.

Weyi ɛkɔŋ mɪ-yɔɔ kʊyʊʊ yɔ, ɛnʊ lɛ Mooyiizi weyi itaɣ-i liu yɔ. **46**Ye iitisi Mooyiizi tɔm yɔ, iketisi mɔn-tɔm ɖɔɖɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔn-tɔm ɛmawa. **47**Ye iitisiɣ tɔm ndʊ ɛmawa yɔ lɛ, ɛzɪma ɪlakɪ nɛ itisi ma-ɲɪndʊ yɔ?

Yesu calɪ abalaa kudokiŋ kagbaanzɪ

6 Pʊwayɪ Yesu kʊyaa nɛ ewolo Galilee lɪŋgamʊʊ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ. Payaɣ lɪŋgmʊʊ ŋgʊ ɖɔɖɔ se Tiberiyaadɪ lɪŋgamʊʊ. **2**Samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ na pita lakasɪ nzɪ ɛlakaɣ kʊdɔndɪnaa yɔɔ yɔ lɛ, patɪŋɪɣ ɛ-wayɪ. **3**Yesu kpa pʊʊ yɔɔ nɛ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pacaɣ peeye. **4**Yuda ɲɪma kazandʊ ndʊ tɪkɛ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ yɔ, tɪɪɲɔtaa.

5Yesu kʊsɪ ɛ-ɛza nɛ ɛna samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ kɔŋaɣ nɛ ɛ-yɔɔ. Ðɪnɛ ɛpɔzɪ Filiipu se : Le ɖɪkaɣ kpɔnɔnaa yabʊ se papɪzɪ nɛ pɔtɔɔ yɔ? **6**Ɛyɔɔdɪ mbʊ se ɛmaɣzɪ-ɪ nɛ ɛna mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtɛm naʊ mbʊ ɛkaɣ labʊ yɔ.

7Filiipu heyi-i se : Paa ɖɪkpaɣ liidiye ɛzɪ Deeniyenaa nasɪlɛ nɛ ɖɪyabɪnɪ tɔɔnaɣ yɔ, pɪkaɣ talʊʊ se pa-taa paa weyi lɛ, ehiɣ ɲɪɪ.

8Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa taa lɛlʊ weyi ɛkɛ Pɪyɛ neu nɛ payaɣ-ɪ se Andree yɔ, ɛyɔɔdɪnɪ Yesu. **9**Ɛtɔm se : Pɪɣa efelaɣ nakɛyɛ wɛnɪ cɪnɛ kpɔnɔnaa kagbaanzɪ nɛ kpakpasɪ naalɛ. Ɛlɛ, ɛbɛ pɪpɪzɪɣ nɛ pɪla ɛyaa samaɣ kanɛ?

5.46 Kiɖ 3.15 Way 18.15, 18 Yoh 1.45 Tʊma 26.22
6.1 Mat. 14.15 Mrk 6.35 Luk 9.10,12
6.4 Lev 23.5,7 Way 16.1 Yoh 2.13; 5.1
6.5 Mat. 14.14 Mrk 6.35 Luk 9.12
6.7 Kɪk 11.21,22
6.9 2Awy 4.43
6.14 Kiɖ 49.10 Way 8.15, 18 Mat. 11.3
6.16 Mat. 14.23 Mrk 6.47

10Yesu heyi-wɛ se : Iheyi-wɛ se pacaɣ. Ɲɪtʊ kɛwɛ peeye pɪtɪʊfɛyɪ nɛ pacaɣ tɪ-yɔɔ. Abalaa kɛkpɛndɪ ɛzɪ ɛyaa kudokiŋ kagbaanzɪ yɔ. **11**Ðɪnɛ Yesu kpaɣ kpɔnɔnaa nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ. Ɛlɛ ɛtayɪ-wɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ paba ñakpaɣ-wɛ nɛ patayɪ ɛyaa mba paacaɣ peeye yɔ. Ɛkpaɣ kpakpasɪ nɛ ɛla mbʊ ɖɔɖɔ. Paa weyi ɛmʊ ɛzɪma mbʊ e-liu kɛwɛɛ yɔ.

12Pɔtɔwaa nɛ pahaɣ lɛ, eheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Ikpeɣli hɔɔlasɪ nzɪ sɪsaɣaa yɔ nɛ nakɛyɛ etaale. **13**Ðɪnɛ paba kpeɣli ɖɔɖɔ kpɔnɔnaa kagbaanzɪ mba pɔtɔwaa nɛ pahaɣ yɔ, pɔ-hɔɔlasɪ nzɪ sɪsaɣaa yɔ nɛ pusu ɖɔkɪŋ hiu nɛ naalɛ.

14Ɛyaa na pita lakasɪ nzɪ Yesu laba yɔ lɛ, pɔtɔ se : Ɛyʊ ɛnɛ ɛkɛ toovenim taa ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ weyi pɪɪwɛɛ se ɛkɔɔ kedeŋa yɔɔ yɔ. **15**Yesu nawa se pɔkɔŋ-ɪ kpaʊ se pasɪɪ-ɪ wiyaʊ lɛ, ɛkʊyɪ pɔ-cɔlɔ nɛ ɛkpa e-ɖeke pʊʊ taa.

Yesu ɖɔŋ lɪm yɔɔ

16Pɪɖanaa lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kʊyɪ nɛ petii lɪŋgamʊʊ nɔɔ. **17**Pakpa kpɪyʊʊ nakʊyʊ taa se pɛtɛzɪ lɪŋgamʊʊ nɛ powolo Kapɛrnayum tɛtʊ taa. Ðoo kɛtɛm yuu nɛ Yesu taatalɪda pɔ-cɔlɔ. **18**Heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ makaɣ nɛ pʊkʊsʊʊ lɪŋgamʊʊ lɪm. **19**Palabɪ ɛzɪ kɪlomɛtanaa kagbaanzɪ yaa lodɔ yɔ lɛ, pana Yesu ɛɖɔŋaɣ lɪŋgamʊʊ yɔɔ nɛ ɛkɔŋɲɪ pɔ-yɔɔ. Ɛɲɔtaɣnɪ kpɪyʊʊ

lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ siŋŋ. **20**Ðɪnɛ Yesu heyi-wɛ se : Sɔɔndʊ ɛtakpa-mɪ, ma na. **21**Pañɪnaɣ se pakpaɣ-ɪ kpɪyʊʊ taa lɛ, patɪtalɪ ɖendɛ powokaɣ yɔ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ.

22Tɛʊ fema lɛ, ɛyaa samaɣ ŋga kaawɛ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ yɔ, kana se kpɪyʊʊ kʊɖʊmʊʊ ɖeke wɛnɪ peeye. Kaatɛm sʊm se Yesu taakpa ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa cɔlɔ kpɪyʊʊ taa ɛlɛ paaɖɛ pe-ɖeke. **23**Ɛlɛ kpɪyɪŋ lɛɛŋ kalʊnɪ Tiberiyaadɪ tɛtʊ taa nɛ ɛtalɪ lone ndɪ ɖɪ-taa Yesu kɛsɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ nɛ pɔtɔɔ kpɔnɔnaa yɔ, ɖɪ-cɔlɔ. **24**Ɛyaa samaɣ nawa se Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɛfɛyɪ peeye lɛ, pakpa pa-maɣmaɣ kpɪyɪŋ ɛnɪ ɛ-taa nɛ powolo Kapɛrnayum Yesu ñɪnʊʊ.

Yesu kɛnɪ wezuu tɔɔnaɣ

25Pana-ɪ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ lɛ, pɔpɔzɪ-ɪ se : Raabii, ɛzɪmtaa ŋkɔm cɪnɛ?

26Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Toovenim taa, tooveenim taa meheyiɣ-mɪ se : lɪñɪnɪɣ-m pita lakasɪ nzɪ malaba nɛ ɪna yɔ, sɪ-yɔɔ. Ɛlɛ ɪñɪnɪɣ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪtɔɔ kpɔnɔnaa nɛ ɪhaɣ. **27**Ɩtaala tʊmɪyɛ tɔɔnaɣ ŋga kaɖazɪɣ yɔ, kɔ-yɔɔ. Ɛlɛ ɪla tʊmɪyɛ tɔɔnaɣ ŋga kɛwɛɣ tam tam wezuu taa yɔ, kɔ-yɔɔ. Tɔɔnaɣ ŋga Ɛyʊ Pɪyalʊ kaɣ -mɪ hawʊ. Caa Ɛsɔ ɖʊ ɛ-mayaɣ ɛ-yɔɔ.

28Ðɪnɛ pɔpɔzɪ-ɪ se : Ɛbɛ pʊwɛɛ se ɖɪla nɛ ɖɪla Ɛsɔ tʊmɪyɛ?

6.27 Eza 55.2 Mat. 16.12 Yoh 4.14

6.29 1Yoh 3.23

6.30 Mat. 12.38 Mrk 8.11 1Kɔr 1.22

6.31 Exo 16.15 Kɪk 11.7 Neh 9.15 Keɣ 78.24

6.34 Yoh 4.15

6.35 Yoh 6.48, 58; 4.14

6.36 Yoh 6.26

6.37 Yoh 10.39

6.38 Mat. 26.39 Yoh 4.34; 5.30

6.39 Yoh 10.28; 17.12; 18.9

29Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Ɛsɔ tʊmɪyɛ lɛ se itisi weyi etiyaa yɔ, ɛ-yɔɔ.

30Ðɪnɛ peheyi-i se : Pita lakasɪ nzɪ ŋkɔŋ labʊ nɛ ɖɪna nɛ ɖitisi ñɔ-yɔɔ? Tʊmɪyɛ ndɪ ŋkaɣ labʊ? 31Ðɔ-cɔzɔnaa kɔtɔɔ maanɪ lakʊ taa. Pʊwɛ ɛzɪ Mooyiizi kamaʊ yɔ se :

Ɛha-wɛ kpɔnɔ ŋgʊ kɪlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ.

32Yesu heyi-wɛ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se : Pɪtɛkɛ Mooyiizi hanɪ-mɪ kpɔnɔ ŋgʊ kɪlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ. Ɛlɛ man-Caa haɣ nɪ-mɪ toovenim kpɔnɔ ŋgʊ kɪlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ. **33**Ɛsɔ kpɔnɔ lɛ weyi ɛlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ etii nɛ ɛhaɣ kedeŋa ɛyaa wezuu yɔ.

34Peeye peheyi-i se : Kɪbaɣ lʊ, ha-ɖʊ paa ɛsʊmtaa kpɔnɔ ŋgʊ.

35Yesu heyi-wɛ se : Ma lɛ kpɔnɔ ŋgʊ kɪhaɣ wezuu yɔ. Weyi ɛkɔŋ mɔn-cɔlɔ yɔ, ñɔɔsɪ ɛɛtasɪɣ-ɪ wɪʊ wiɖiyi kaʊ. Nɛ weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, lɔkɔtʊ ɛɛtasɪɣ-ɪ ɖɛʊ. **36**Ɛlɛ meheyi-mɪ se : Ɩna-m ɛlɛ iitisiɣ. **37**Mba patɪŋa payɪ Caa haɣ-m yɔ, pɔkɔŋ mɔn-cɔlɔ. Weyi ɛkɔŋ mɔn-cɔlɔ yɔ, maakaɣ-ɪ lɔʊ nɛ awayɪ. **38**Mantalʊnɪ ɛsɔdaa nɛ mentii se mala mbʊ me-liu wɛɛ yɔ. Ɛlɛ mentiba se mala mbʊ weyi etiyi-m yɔ, e-liu wɛɛ yɔ. **39**Nɛ ʊnaɣ mbʊ Caa weyi etiyi-m yɔ, e-liu wɛɛ yɔ : E-liu wɛɛ se mba patɪŋa payɪ ɛha-m yɔ, mantaalesi pa-taa nɔɔyʊ. Ɛlɛ se menfezi-wɛ

nɛ sɪdaa taa kɪyakʊ kɛtɛzaɣ ñʊŋgʊ wiye. 40Nɛ ɪɪnaɣ mbʊ weyi etiyi-m yɔ, e-liu wɛɛ yɔ : E-liu wɛɛ se, ɛyʊ weyi ɛnaɣ-m nɛ etisi mɔ-yɔɔ yɔ, ɛwɛnɪ tam tam wezuu. Nɛ menfeziɣ-i nɛ sɪdaa taa kɛtɛzaɣ kɪyakʊ wiye.

41Yuda ñʊma kemindaɣnɪ-ɪ pe-liŋ tɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtɔm se : Ma lɛ kpɔnɔ ŋgʊ kɪlʊnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ. 42Pɔtɔŋaɣ se : Ɛyʊ ɛnɛ, pɪtɛkɛ ɛnʊ lɛ Yozɛɛfʊ pɪyalʊ Yesu yaa we? Đɪsʊm ɛ-caa nɛ e-dɔo. Đʊnɛ ɛzʊma ɛpɪzɪɣ nɛ ɛtɔ se : Malʊnɪ ɛsɔdaa nɛ mentii?

43Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Itaamindiɣ mi-liŋ tɛɛ. 44Man-Caa weyi etiyi-m yɔ, ye ɛtɔhɔ nɔɔyʊ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkɔɔ mɔn-cɔlɔ. Ma menfeziɣ-i nɛ sɪdaa taa kɛtɛzaɣ kɪyakʊ wiye. 45Ɛsɔtɔm dɛzɪyaa mawa se :

Ɛsɔ kɔŋ pa-tɪŋa tɔm wɪlʊʊ.

Đʊnɛ lɛ, ɛyʊ weyi ɛnɪɣ man-Caa nɔɔ nɛ etisi ɛ-wɪlɪtʊ yɔ, ɛkɔŋ mɔn-cɔlɔ. 46Nɔɔyʊ tana Caa. Ɛlɛ weyi ɛlʊnɪ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ ɛkɔɔ yɔ, e-dɛke ɛnanɪ Ɛsɔ. 47Toovenim, taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se : Weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, ɛwɛnɪ tam tam wezuu. 48Ma lɛ kpɔnɔ ŋgʊ kɪhaɣ wezuu yɔ. 49Mɪ-cɔzɔnaa tɔɔ maanɪ lakʊ taa nɛ pasɪ. 50Kʊnɛ lɛ kpɔnɔ ŋgʊ kɪlʊnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ se weyi ɛtɔkɪ-kʊ yɔ, ɛɛsɪkɪ. 51Ma lɛ kpɔnɔ ŋgʊ kɪ nɛ kɪ-ɛza nɛ kɪlʊnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ. Ye nɔɔyʊ ɛtɔɔ kpɔnɔ ŋgʊ yɔ, ɛwɛɣ wezuu tam yɔɔ. Nɛ kpɔnɔ ŋgʊ mankaɣ hau yɔ, ŋgʊ lɛ mon-tomnaɣ. Mankaɣ mon-tomnaɣ hau kedeŋa ɛyaa wezuu yɔɔ.

52Yuda ñʊma hɔŋaɣ tɔm pa-taa pe-dɛke tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ nɛ pɔ-tɔŋ se : Ɛzʊma ɛpɪzɪɣ nɛ ɛcɛlɪ-dʊ e-tomnaɣ se dɪtɔɔ.

53Peeye Yesu heyi-wɛ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se : Ye ɪtɔtɔɔ Ɛyʊ Pɪyalʊ tomnaɣ yɔ, nɛ ye ɪtɔñɔɔ ɛ-calʊm yɔ, ɪɪwɛɣnɪ wezuu mɪ-taa. 54Weyi ɛtɔkɪ mon-tomnaɣ nɛ ɛñɔɔ man-calʊm yɔ, ɛwɛnɪ tam tam wezuu nɛ menfeziɣ-i nɛ sɪdaa taa kɛtɛzaɣ kɪyakʊ wiye. 55Mon-tomnaɣ kɛnɪ tɔɔnaɣ siŋŋ nɛ man-calʊm ñɛkɛnɪ mbʊ pɔñɔʊ siŋŋ yɔ. 56Weyi ɛtɔkɪ mon-tomnaɣ nɛ ɛñɔɔ man-calʊm yɔ, ɛwɛɣ man-taa nɛ ma-dɔdɔ mɛwɛɛ ɛ-taa. 57Caa weyi ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ, ɛnʊ tiyini-m nɛ ɛ-yɔɔ mantʊɪnaa nɛ mɛwɛnɪ mɛ-ɛza. Mbʊ dɔdɔ ɛyʊ weyi ɛtɔkɪ-m yɔ, ɛtʊŋɪɣnɪ mɔ-yɔɔ nɛ ɛwɛnɪ ɛ-ɛza. 58Kpɔnɔ ŋgʊ kɪlʊnɪ ɛsɔdaa nɛ kitii yɔ, ŋgʊ yɔ. Kɪfɛyɪ ɛzɪ maanɪ ŋgʊ mɪ-cɔzɔnaa kɔtɔwaa nɛ pʊwayɪ pasɪ yɔ. Weyi ɛtɔkɪ kpɔnɔ kʊnɛ yɔ, ɛwɛɣ wezuu tam yɔɔ. 59Yesu kɔyɔɔdɪ tɔm tʊnɛ tɪ-tɪŋa alɪwaatʊ ndʊ ɛwɪlaɣ tɔm Yuda ñʊma Ɛsɔ dɪsɛyɛ Kapɛrnayum tɛtʊ taa yɔ.

Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa sakɪyɛ yeki ɛ-wayɪ tɪŋʊʊ

60Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa sakɪyɛ nɪ tɔm ndʊ ɛyɔɔdaa yɔ lɛ, pɔtɔ

6.40 Yoh 6.27, 47,54; 3.15,16
6.42 Mat. 13.55 Mrk 6.3 Luk 4.22
6.44 So 1.4 Yoh 6.65
6.45 Eza 54.13 Yer 31.34 Mik 4.2 Ebr 8.10
6.46 Mat 11.27 Luk 10.22
6.47 Yoh 3.16, 18,36; 6.40
6.48 Yoh 6.33,35
6.49 Yoh 6.31
6.50 Yoh 6.51,58
6.51 Yoh 3.13 Ebr 10.5,10
6.52 Yoh 3.9; 7.43; 9.16; 10.19
6.53 Mat. 26.26,28
6.54 Yoh 4.14; 6.27, 40,63
6.56 1Yoh 3.24; 4.15,16
6.58 Yoh 6.49-51
6.60 Mat. 11.6 Yoh 6.66

se : Tɔm tʊnɛ tɪwɛ kaɖɛ. Apɪzɪɣ nɛ ɛnɪʊ tɪ-tɔbʊʊ?

61Yesu kanawa se ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kemindaɣ pe-liŋ tɛɛ tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ. Ðʊnɛ ɛheyi-wɛ se : Tɔm ndʊ tiyeki se ɪlɔ liu yaa we ? **62**Ɛbɛ kaɣ labʊ alɪwaatʊ ndʊ ɪnaɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ pɪsaa nɛ ɛkpa nɛ ɛwɛɛ ɖendɛ ɛɛwɛɛ yɔ? **63**Kalɪzaɣ haɣnɪ wezuu. Tomnaɣ ɛɛwazɪɣ pʊyʊ. Tɔm ndʊ meheyi-mɪ yɔ, tɪkɛ kalɪzaɣ nɛ wezuu. **64**Ɛlɛ mɪ-taa nabɛyɛ wɛɛ nɛ paatisiɣ. Yesu yɔɔdɪ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛtɛm sɪm ɖooo kiɖe tɛɛ ɛyaa mba paatisiɣ yɔ. Ɛɛtɛm sɪm ɖɔɖɔ weyi ɛkɔŋ-ɪ kpaɣʊ se ɛɖʊzɪ koyindinaa nesi tɛɛ yɔ. **65**Yesu tasɪ yɔɔdʊʊ se : Pʊ-yɔɔ maaheyi-mɪ se : Ye Caa ɛtaha nɔɔyʊ nʊmɔʊ se ɛkɔɔ mɔn-cɔlɔ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkɔɔ.

66Kpaɣnɪ puwiye nɖɪ, Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa sakɪyɛ yebi-i nɛ paatasɪɣ ɛ-wayɪ tʊŋʊʊ.

67Ðɪnɛ Yesu pɔzɪ e-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ se : Mɪ yɔ, mi-liu wɛɛ se ɪɖɛɛ ɖɔɖɔ yaa we?

68Siimɔɔ Pɪyɛ cosi-i se : Kɪbaɣlʊ, a cɔlɔ ɖiwoki? Ñɛwɛnɪnɪ tam tam wezuu tɔm. **69**Nɛ ɖa ɖitisaa nɛ ɖɪna se ña lɛ Meesiya, Ɛsɔ weyi ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ, ɛ-Pɪyalʊ.

70Yesu cosi-wɛ se : Pɪtɛkɛ malɪzɪnɪ mɪ hiu nɛ naalɛ yaa we? Nɛ mɪ-taa lɛlʊ kɛ eleeu. **71**Ɛyɔɔdaɣ Siimɔɔ pɪyalʊ Yudaasɪ Isikarioti tɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ kɔŋaɣnɪ-ɪ kpaɣʊ se ɛɖʊzɪ koyindinaa nesi tɛɛ. Ɛɛkɛ hiu nɛ naalɛ mba, pa-taa lɛlʊ.

6.62 Mrk 16.19 Tʊma 1.9 Efɛ 4.8
6.63 2Kɔr 3.6
6.64 Yoh 13.11
6.65 Yoh 6.44,45
6.66 Yoh 6.60
6.68 Tʊma 5.20
6.69 Mat. 16.16 Mrk 8.29 Luk 9.20
6.70 Luk 6.13 Yoh 13.27
7.1 Yoh 5.16,18
7.2 Lev 23.34
7.3 Mat. 12.46 Mrk 3.31 Tʊma 1.14
7.5 Mrk 3.21
7.6 Yoh 2.4
7.7 Yoh 15.19; 3.19
7.8 Yoh 8.20; 7.6
7.11 Yoh 11.56
7.12 Yoh 9.16; 10.19 Mat. 21.46 Luk 7.16

Yesu wobi kɪɖanɖɪŋ kazandʊ taa

7Pʊwayɪ Yesu cɔwaɣ Galilee egeetiye taa. Ɛtaañɪnɪɣ se ewolo Yudee egeetiye taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yuda ñɪma ñɪnaɣ se pakʊ-ɪ. **2**Yuda ñɪma kazandʊ ndʊ tɪkɛ kɪɖanɖɪŋ kazandʊ yɔ, tɪɪñɔtaa. **3**Peeye e-neyaa heyi-i se : Kʊyɪ cɪnɛ nɛ ŋwolo Yudee nɛ ñɔ-tɔmkpɛlɪkɪyaa na tʊma wena ŋlakɪ yɔ. **4**Ye nɔɔyʊ ɛñɪnɪɣ se ɛyaa ɛsɪm-ɪ yɔ, ɛɛlakɪ nabʊyʊ mɛɛsaɣ tɛɛ. Ye toovenim taa ŋlakɪ tʊma ana yɔ, wɪlɪ ña-tɪ kedeŋa ɛyaa tɪŋa. **5**E-neyaa yɔɔdaɣ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, petetisi ɛ-yɔɔ.

6Ðɪnɛ Yesu heyi-wɛ se : Ma-alɪwaatʊ tɪtalɪda ɛlɛ mɪ yɔ, alɪwaatʊ tɪŋa kɛ kɪbandʊ. **7**Ɪɪpɪzɪɣ nɛ ɪkɛnɪ kedeŋa ñɪma koyindnaa. Ɛlɛ ma mɛnkɛ po-koyindu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mawɪlɪɣ se pa-lakasɪ fɛyɪ ɖeu. **8**Mɪkpa kazandʊ taa. Maakpaɣ lɛɛlɛɛyɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, alɪwaatʊ kɪbandʊ tɪtɪtalɪda mɔn-cɔlɔ. **9**Eheyi-wɛ tʊ nɛ ɛtɛ lɛ, ɛcaɣ Galilee egeetiye taa.

10Ɛlɛ e-neyaa kpa kazandʊ ndʊ tɪ-taa lɛ, ɛkpa ɖɔɖɔ. Eteyele se nɔɔyʊ ɛna-ɪ, ɛkpa mɛɛsaɣ tɛɛ. **11**Yuda ñɪma ñɪnaɣ-ɪ kazandʊ taa nɛ pɔpɔzʊʊ ɖama se : Le ɛwɛɛ?

12Ɛyaa samaɣ hɔŋaɣ ɛ-yɔɔ tɔm siŋŋ. Nabɛyɛ tɔŋaɣ se : Ɛkɛ ɛyʊ kɪbanʊ.

Lɛlaa ñɔtɔŋ se : Ɛcɛtıɣ samaɣ. 13Ɛlɛ nɔɔyu taakatıɣ se ɛyɔɔdı ɛ-tɔm keɣlee mbu puyɔɔ yɔ, pesewaɣ Yuda ñıma.

Yesu wılı tɔm kazandu taa

14Pıkɔma nɛ kazandu saa miŋ lɛ, Yesu kpa Ɛsɔ ɖıɣa taa nɛ ɛwılıɣ tɔm. 15Ɛ-tɔm ɖıɣzaɣ Yuda ñıma nɛ pɔtɔŋ se : Ɛtala sukuli lɛ, ɛzıma ɛlaba nɛ ɛtılı tɔm ndu pamawa yɔ mbu?

16Yesu cosi-wɛ se : Tɔm ndu mawılıɣ yɔ, tıtalını mɔn-cɔlɔ ɛlɛ, tılını weyi etiyi-m yɔ, ɛ-cɔlɔ. 17Ye nɔɔyu ɛñınıɣ se ɛla mbu Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ yɔ, ɛsuŋ ndu mawılıɣ yɔ. Ðınɛ ɛtılıɣ se ma-wılıtu lını Ɛsɔ cɔlɔ yaa ma-maɣmaɣ mɔn-tɔm ɖeke mɔyɔɔduu. 18Weyi ɛyɔɔdıɣ ɛ-ıñaɣmaɣ ɛ-tɔm yɔ, ɛñınıɣ ɛ-maɣmaɣ e-koboyaɣ. Ɛlɛ weyi ɛñınıɣ weyi etiyi-i yɔ, e-koboyaɣ yɔ, ɛkɛ toovenim tu nɛ kaatuuzutu fɛyı ɛ-taa. 19Pıtɛkɛ Mooyiizi ɖunı-mı paɣ tu yaa we? Ɛlɛ, mı-taa nɔɔyu ɛɛɖɔŋ tı-yɔɔ. Pılabı ɛzıma nɛ ıñınıɣ se ıku-m?

20Samaɣ cosi-i nɛ kɔtɔŋ se : Ŋwɛnı eleeu. Añınıɣ se ɛku-ŋ?

21Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Tumıyɛ kuɖumɖıyɛ malaba nɛ pıɖıɣzı mı-tuŋa. 22Mooyiizi ɖu-mı paɣtu se ıpɛlıɣ abalaa nɛ ılakı mbu ɖɔɖɔ kıyaku kıhɛzuu wiye. Ŋgu pɛluu talını Mooyiizi cɔlɔ ɛlɛ, ɖɔ-cɔzɔnaa cɔlɔ pılınaa. 23Ye pɛpɛlıɣ ɛyu kıyaku kıhɛzuu wiye se pataamaɣnı Mooyiizi paɣtu yɔɔ lɛ, pılabı ɛzıma nɛ mı-taa wıɣnı-m se malaba nɛ ɛyu pilim yɔɔ cɛ kıyaku kıhɛzuu wiye yɔ? 24Ɩtaahuu tɔm ɛsımıyɛ yɔɔ ɛlɛ ıhuu-tu siɣsiɣ.

Yesu lɛ Meesiya yaa we?

25Yeruusalɛm ñıma nabɛyɛ tɔŋaɣ se : Pıtɛkɛ ɛyu ɛnɛ yɔ pañınaɣ se paku yaa we? 26Cɔnı ŋna, ɛyɔɔduu ɛyaa taa yem keɣlee nɛ paatɔŋ se puyu. Ɛzı ñundınaa na siŋŋ se ɛnu lɛ Meesiya yaa we? 27Ŋgu ɖısum ɖendɛ ɛyu ɛnɛ ɛlınaa nɛ ɛkɔɔ yɔ. Ɛlɛ alıwaatu ndu Meesiya kɔŋ yɔ, nɔɔyu ɛɛsıŋ ɖendɛ ɛlıɣna yɔ.

28Yesu wılaɣ tɔm Ɛsɔ ɖıɣa taa lɛ, ɛyɔɔdı ɖoŋ se : Ɛɛɛ, ısum-m nɛ ıtılı ɖendɛ malınaa yɔ. Ɛlɛ, mɔntɔkɔɔ ma-maɣmaɣ mɔ-yɔɔ. Ɛlɛ Ɛsɔ weyi etiyi-m yɔ, ɛkɛ toovenim, ŋgu ısıŋ-ı. 29Ɛlɛ ma masım-ı mbu puyɔɔ yɔ, ɛ-cɔlɔ malınaa nɛ mɔnkɔɔ nɛ ɛnu tiyini-m.

30Peeye pañınaɣ se pakpa-ı. Ɛlɛ nɔɔyu takpazı ɛ-yɔɔ nesi mbu puyɔɔ yɔ, ɛ-alıwaatu tatalıda. 31Samaɣ taa ɛyaa sakıyɛ tisi ɛ-yɔɔ. Pɔtɔm se : Alıwaatu ndu Meesiya kɔŋ yɔ, ɛlakı pita lakası nɛ pıkılı nzı abalu ɛnɛ ɛlaba yɔ yaa we?

32Farısı ñıma nı tɔm ndu ɛyaa yɔɔdaɣ ɛ-yɔɔ yɔ. Ðınɛ layaa sɔsaa nɛ Farısı ñıma petiyi sɔɔjanaa se pakpa-ı.

33Peeye Yesu tɔm se : Mantasıɣ mı-cɔlɔ wɛu alıwaatu pazı yem ɛlɛ, mankuyı nɛ

7.13 Yoh 9.22; 12.42; 19.38
7.15 Mat. 13.54
7.16 Yoh 3.11; 8.28; 12.49; 14.10
7.17 Yoh 8.43
7.18 Yoh 5.41; 8.50
7.19 Yoh 1.17; 7.1
7.20 Yoh 8.48; 10.20
7.22 Lev 12.3 Kiḍ 17.10
7.23 Yoh 5.10
7.24 Adu 24.23 Yoh 8.15
7.26 Yoh 7.48
7.27 Mrk 6.3 Luk 4.22
7.28 Yoh 8.14; 5.43; 8.14, 26,55 Room 3.4
7.29 Mat 11.27 Yoh 10.15
7.30 Mrk 11.18 Luk 19.47; 20.19
7.31 Mat. 12.23 Yoh 3.2; 8.30
7.33 Yoh 13.33; 16.16

mowolo weyi etiyi-m yɔ, ɛ-cɔlɔ. **34**Ɩkaɣ-m ŋɩnʊʊ ɛlɛ ɩkaɣ-m naʊ. Ðendɋe mɛwɛɣ yɔ, ɩpɪzɪɣ nɛ iwolo peeye.

35Peeye Yuda ŋɩma pɔzaɣ ɖama se : Ɛzɪ le ɛkaɣ wobu nɛ ɖɪpɪzɪɣ nɛ ɖɪna-ɪ? Ɛzɪ ɛkaɣ Yuda ŋɩma mba pɛwɛ Krɛɛkɪ ŋɩma tɛ yɔ, pɔ-cɔlɔ wobu na? Ɛkaɣ Krɛɛkɪ ŋɩma tɔm wɪlʊʊ na? **36**Ɛtɔm se : Ɩkaɣ-m ŋɩnʊʊ ɛlɛ ɩkaɣ-m naʊ. Ɛtɔm ɖɔdɔ se : Ðendɋe mɛwɛɣ yɔ, ɩpɪzɪɣ nɛ iwolo peeye. Ɛyɔɔdʊʊ mbʊ yɔ, pɪ-tɔbʊʊ se we?

37Kazandʊ kɪyakʊ kɪtɛzʊʊ wiye, kɪyakʊ ŋgʊ kɪkɛ sɔsɔʊ yɔ, Yesu kʊyaa nɛ ɛsɪŋ nɛ ɛyɔɔdɪ ɖoŋ se : Ye lɔkɔtʊ ɛdɛ nɔɔyʊ yɔ, ɛkɔɔ mɔn-cɔlɔ nɛ ɛn̄ɔɔ. **38**Weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, wezuu lɪm pɔsɪ lɪɣnɪ ɛ-taa nɛ sikpeŋ. Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ takayaɣ taa yɔ. **39**Ɛyɔɔdʊʊ mbʊ yɔ, ɛyɔɔdaɣ Kalɪzaɣ ŋga mba pakaɣ tisuu ɛ-yɔɔ yɔ, pɔkɔŋ mʊʊ yɔ. Ɛsɔ tatɪɪhada Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtatɪɪwɪlɪda Yesu koboyaɣ.

40Ɛyaa samaɣ nɪ tɔm ndʊ lɛ, pa-taa nabɛyɛ tɔŋ se : Toovenim taa ɛyʊ ɛnɛ, ɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ weyi ɖɪɖaŋaa yɔ.

41Lɛlaa ɲɔtɔŋaɣ se : Ɛnʊ lɛ Meesiya

Nɛ lɛlaa se : Meesiya lɪɣnɪ Galilee egeetiye taa yaa we? **42**Ndʊ pamawa yɔ tɪtɔŋ se Meesiya lɪɣnɪ Daaviidi liɖe taa. Tɪtɔŋ ɖɔdɔ se ɛlɪɣnɪ Bɛtlɛhɛm haɖaa mba pa-taa Daaviidi

7.34 Ose 5.6 Yoh 8.21; 13.33
7.35 Eza 11.12 Yak 1.1 1Pɪ 1.1
7.37 Eza 55.1 Wɪl 22.17
7.38 Eza 12.3 Yoh 4.14
7.39 Eza 44.3 Yow 2.28 Yoh 12.23 Tʊma 2.17,33
7.40 Way 18.15
7.41 Yoh 1.46; 7.52
7.42 Key 132.11 Mik 5.2 Mat. 2.5
7.43 Yoh 9.16; 10.19
7.44 Yoh 7.29,30
7.46 Mat. 7.29
7.48 Yoh 12.42 Tʊma 6.7 1Kɔr 1.20
7.50 Yoh 3.2
7.51 Way 17.2-8; 19.15
7.52 Eza 9.1,2 Mat. 4.15 Yoh 1.46

kɛwɛɛ yɔ yaa we? **43**Ðɪnɛ pɪtayɪ pɛ-hɛkʊ taa ɛ-yɔɔ. **44**Pa-taa nabɛyɛ ŋɩnaɣ se pakpa-ɪ ɛlɛ, nɔɔyʊ takpazɪ ɛ-yɔɔ nesi.

Yuda ŋɩma ŋʊndɪnaa eetisiɣ

45Peeye sɔɔjanaa kʊyaa nɛ papɪsɪ layaa sɔsaa nɛ Farɪsɪ ŋɩma cɔlɔ. Sɔɔjanaa talaa lɛ, pɔpɔzʊʊ wɛ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪtɔkɔnɪ-ɪ?

46Sɔɔjanaa cosi-wɛ nɛ pɔtɔŋ se : Nɔɔyʊ tɔyɔɔdɪda widɪiyi kaʊ ɛzɪ ɛyʊ ɛnʊ yɔ.

47Farɪsɪ ŋɩma pɪsɪnɪ-wɛ se : Epeɣzi-mɪ ɖɔdɔ yaa we? **48**Nɔɔyʊ wɛ ŋʊndɪnaa taa yaa Farɪsɪ ŋɩma taa nɛ etisiɣ ɛ-yɔɔ yaa we? **49**Ɛlɛ ɛyaa samaɣ ŋga, kaasɪŋ paɣtʊ. Pawɪlɪ-kɛ kpalʊʊ.

50Niikodɛm weyi ekowobi Yesu cɔlɔ ɖoo taa yɔ, ɛkɛwɛ pɛ-hɛkʊ taa. **51**Eheyi-wɛ se : Ða-paɣtʊ kʊʊ ɛyʊ tɔm nɛ patanɪ ɛ-nɔɔ taa nɛ patana mbʊ ɛlaba yɔ, yaa we?

52Peeye pocosi-i nɛ pɔtɔŋ se : N̄ɛkɛ ɖɔdɔ Galilee tʊ yaa we? N̄ɪnɪ takayasɪ taa, ŋnaɣ se ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ nɔɔyʊ talɪnɪ Galilee egeetiye taa.

53Nɛ paa weyi ɛpɪsɪ ɛ-ɖɪɣa taa.

Halʊ weyi ɛlabɪ hayitu yɔ

8 Yesu kʊyaa nɛ ɛkpa Oliviiye tiŋ pʊʊ yɔɔ. **2**Ɛlɛ tɛʊ tiifema lɛ, ɛɖaɣnɪ Ɛsɔ ɖɪɣa taa pɪsʊʊ nɛ ɛyaa tɪŋa woki ɛ-cɔlɔ. Ðɪnɛ Yesu caɣaa nɛ ɛpazɪ tɔm wɪlʊʊ. **3**Peeye takayɪsɪ mayaa nɛ Farɪsɪ

ñuma pakpa halu nɔɔyu hayitu ɖeɖe nɛ pɔkɔnı-ı ɛyaa tuŋa ɛsındaa. 4Peheyi Yesu se : Wılıyu, ɖıkpa halu ɛnɛ edıɣni hayitu labu. 5Paɣtu taa lɛ, Mooyiizi paɣ-ɖu se halaa mba palakı mbu yɔ, ɖıyaɣ-wɛ pɛɛ nɛ pası. Ñɔtɔŋ se we? 6Pɔyɔɔdı mbu se patakı-ı nɛ pana ndu paawaana nɛ pakuyı ɛ-yɔɔ yɔ.

Ɛlɛ Yesu luŋ nɛ ɛmaɣ tataa nɛ e-niye. 7Pɛwɛɛ nɛ pɔpɔzuu-ı tɔm nɛ ɛkusı ɛ-ñuu nɛ eheyi-wɛ se : Mı-taa weyi ɛtala kıwɛɛkum nabuyu kau yɔ, ɛlɛyını-ı pıyɛ yaɣu. 8Ɛlɛ ɛtası luŋuu nɛ ɛmaɣ tataa.

9Panı-tu lɛ, pakuyı nɛ palu kuyum kuyum kpaɣnı sɔsɔ nɛ pitii cikpelu nɛ peyele Yesu nɛ halu ɛnu ɛɛsuŋ hɛku taa. 10Peeye Yesu kusı ɛ-tı nɛ ɛna halu ɖeke lɛ, ɛpɔzı-ı se : Ɛyaa mba pakuyı ñɔ-yɔɔ yɔ, pɛwɛ le? Nɔɔyu taku ñɔ-tɔm yaa we?

11Ecosi-i se : Kıbaɣlu, nɔɔyu taku mɔn-tɔm.

Yesu heyi-i se : Ma ɖɔɖɔ maakuu ñɔ-tɔm. Wolo nɛ taatasu kıwɛɛkum labu.

Yesu aseɣɖe lızuu kɛ toovenim

12Yesu tasu samaɣ yɔɔdınau nɛ ɛtɔ se : Ma lɛ kedeŋa ɛyaa ñalumıyɛ. Weyi ɛtuŋıɣ ma-wayı yɔ, ɛɛkaɣ cıkpɛnduu taa ɖɔm ɛlɛ, ɛwɛɣnı wezuu ñalumıyɛ.

13Peeye Farısı ñuma heyi-i se : Ŋlızıɣ aseɣɖe ña-maɣmaɣ ñɔ-yɔɔ. Ña-aseɣɖe tɛkɛ toovenim.

8.5 Lev 20.10 Way 22.22
8.7 Way 17.7 Room 2.1
8.9 Room 2.22
8.11 Luk 9.56; 12.14 Yoh 3.17; 5.14
8.12 Yoh 1.4,5; 9.5; 12.35
8.13 Yoh 5.31
8.14 Yoh 7.28; 9.29
8.15 Yoh 7.24; 3.17
8.16 Yoh 8.29; 16.32
8.17 Way 17.6; 19.15 2Kɔr 13.1 Ebr 10.28
8.18 Yoh 5.37
8.19 Yoh 14.7,9
8.20 Mrk 12.41 Yoh 7.8,30
8.21 Yoh 7.34; 13.33; 8.24
8.23 Yoh 3.31; 15.19; 17.16 1Yoh 4.5
8.24 Yoh 8.21 Mrk 16.16

14Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Paa malızıɣ ma-maɣmaɣ ma-aseɣɖe yɔ, ma-aseɣɖe kɛ toovenim. Pıkɛ toovenim mbu puyɔɔ yɔ, mansum ɖendɛ malınaa nɛ ɖendɛ mowoki yɔ. Ɛlɛ muusuŋ ɖendɛ malınaa yaa ɖendɛ mowoki yɔ. 15Ihuu tɔm ɛzı ɛyaa yɔ. Ma, maahuunı nɔɔyu tɔm. 16Nɛ ye mahuu tɔm yɔ, mɔn-tɔm huu kɛ toovenim mbu puyɔɔ mɛnfɛyı men-ɖeke. Caa weyi etiyi-m yɔ, ɛwɛ mɔn-cɔlɔ. 17Mooyiizi ma mı-paɣtu takayaɣ taa se aseɣɖe ndı ɛyaa naalɛ lızıɣ yɔ, ɖıkɛ toovenim. 18Malızıɣ ma-maɣ maɣ ma-aseɣɖe nɛ Caa weyi etiyi-m yɔ, ɛlızıɣ ma-aseɣɖe.

19Ðınɛ pɔpɔzı-ı se : Le ña-Caa wɛɛ?

Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Iusuŋ-m nɛ ıusuŋ man-Caa. Ye ıusum-m yɔ, ıusum man-Caa ɖɔɖɔ. 20Yesu kɔyɔɔdı tɔm tunɛ alıwaatu ndu ɛwılaɣ tɔm Ɛsɔ dıya taa yɔ. Ɛkacaɣ liidiye koozaɣ cɔlɔ nɛ nɔɔyu takpazı nesi ɛ-yɔɔ mbu puyɔɔ ɛ-alıwaatu tıtalıda.

21Yesu tası-wɛ heyuu se : Mɛnɖɛɣ nɛ ıkaɣ-m ñunuu. Ikaɣ mı-kıwɛɛkum taa sıbu. Ðendɛ mowoki yɔ, upızıɣ nɛ iwolo peeye.

22Pu-yɔɔ Yuda ñuma tɔm se : Ɛzı ɛkɔŋ ɛ-tı kuu yaa we? Puyɔɔ ɛtɔŋ se : Ðendɛ mowoki yɔ, upızıɣ nɛ iwolo peeye yaa we?

23Eheyi-wɛ se : Ikɛ tataa ñuma nɛ mɛnkɛ ɛsɔdaa-tu. Ikɛ kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ ñuma ɛlɛ mɛntɛkɛ kɔ-yɔɔ tu. 24Pu-yɔɔ meheyi-mı

se ısıkı mı-kıwɛɛkım taa. Ye itetisi se ma lɛ weyi mɛnkɛnaa yɔ yɔ, ısıkı mı-kıwɛɛkım taa.

25Peeye pɔpɔzı-ı se : Ña lɛ anı?

Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : Ma lɛ weyi meheyi-mi ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ. 26Mɛwɛnı tɔm sakıyɛ se mɔyɔɔdʊʊ mı-yɔɔ nɛ mahʊʊnı-mı. Ɛlɛ weyi etiyi-m yɔ, ɛkɛ toovenim. Ndʊ manı ɛ-cɔlɔ yɔ, meheyiɣ-tʊ kedeŋa kanɛ kɛ-ɛyaa.

27Caa tɔm eheyaɣ-wɛ ɛlɛ patanıı pı-taa. 28Ɖınɛ Yesu heyi-wɛ se : Ɩkpazıɣ Ɛyʊ Pıyalʊ nɛ ɛsɔdaa lɛ, ıtıl weyi mɛnkɛnaa yɔ. Ɩtılıɣ se maalakı pʊyʊ ma-maɣmaɣ mo-ɖoŋ taa ɛlɛ, ndʊ man-Caa wılı-m yɔ, ndʊ mɔyɔɔdʊʊ. 29Weyi etiyi-m yɔ, ɛwɛ mɔn-cɔlɔ. Caa teyebi-m men-ɖeke mbʊ pʊyɔɔ yɔ, malakı paa ɛzımtaa mbʊ pʊwɛ-ı ɖeu yɔ. 30Yesu yɔɔdı tɔm ndʊ lɛ, ɛyaa sakıyɛ tisi ɛ-yɔɔ.

Abraham cejewiye

31Peeye Yesu heyi Yuda ñuma mba petisi ɛ-yɔɔ yɔ se : Ye ıɖɔkı mɔ-tɔm kpam yɔ, ıkɛnı mɔn-tɔmkpɛlıkıyaa toovenim taa. 32Ɖɔɖɔ lɛ, ısıŋ toovenim nɛ toovenim lızı-mı yomiye taa.

33Pocosi-i nɛ pɔtɔŋ se : Ɖıkɛ Abraham cejewiye. Ɖıtɛkɛ nɔɔyʊ yomaa kaʊ. Ɛzʊma ŋpızıɣ nɛ ŋtɔ se : Ɩlıɣ yomiye taa?

34Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mı se, weyi ɛlakı kıwɛɛkım yɔ, ɛkɛ kıwɛɛkım yom. 35Yom ɛɛwɛɣ ɖıɣa taa tam yɔɔ ɛlɛ Pıyalʊ ñɛwɛɣ ka-taa tam yɔɔ. 36Pʊ-yɔɔ lɛ, ye Pıyalʊ ɛlızı-mı yomiye taa yɔ, ılıɣ ɖı-taa toovenim taa. 37Manawa se ıkɛnı Abraham cejewiye. Ɛlɛ ũınıɣ se ıkʊ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔn-tɔm fɛyını lone mı-taa. 38Mbʊ mana man-Caa cɔlɔ yɔ, pʊ-tɔm mɔyɔɔdʊʊ, mılakı mbʊ ına mı-caa cɔlɔ yɔ.

39Pocosi-i nɛ pɔtɔŋ se : Ða-caa lɛ Abraham.

Yesu se : Ye ıkɛ Abraham piya yɔ, ıkalakaɣ Abraham lakası. 40Ma lɛ, meheyi-mı toovenim mbʊ manı Ɛsɔ cɔlɔ yɔ. Nɛ lɛɛlɛɛyɔ ũınıɣ se ıkʊ-m. Abraham taala mbʊ. 41Ɩlakı mı-caa lakası.

Peheyi-i se : Ɖıtɛkɛ acɛyɛ piya, Caa kʊɖʊm ɖıwɛna. Ɛnʊ lɛ Ɛsɔ.

Alewaa ñʊʊtʊ piya

42Yesu heyi-wɛ se : Ye Ɛsɔ ɛɛkɛ mı-Caa yɔ, ıısɔɔlı-m. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ cɔlɔ malına nɛ mɔnkɔɔ. Pıtɛkɛ ma-maɣmaɣ mo-ɖoŋ taa mɔnkɔma, ɛlɛ Ɛsɔ tiyini-m. 43Pılabı ɛzʊma nɛ ʊnıɣ ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ? Ɩnıɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ʊpızıɣ nɛ ʊnı mɔn-tɔm. 44Mı-caa lɛ aleewaa ñʊʊtʊ nɛ ũınıɣ se ıla mbʊ mı-caa liu wɛɛ yɔ. Ɛɛkɛ ɛyaa kʊyʊ ɖooo kiɖe tɛɛ. Ɛɛsıŋıɣ toovenim taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛfɛyını toovenim ɛ-taa. Ɛkɛ cɛtıyʊ nɛ cɛtʊm caa. Pʊ-yɔɔ lɛ, alıwaatʊ ndʊ ɛyɔɔdʊʊ

8.26 Yoh 7.28
8.28 Yoh 3.14; 5.19; 12.32 Room 1.4
8.29 Yoh 4.34; 5.30; 6.38
8.30 Yoh 7.31; 10.42
8.32 Room 8.2 Yak 2.12
8.33 Lev 25.42 Mat. 3.9
8.34 Room 6.16 2Pı 2.19
8.35 Gal 4.30
8.37 Yoh 8.40
8.38 Yoh 5.19,30; 14.10,24
8.39 Mat. 3.9 Room 9.7 Gal 3.7
8.40 Yoh 8.26
8.41 Eza 63.16; 64.8 Mal 1.6
8.42 1Yoh 5.1
8.43 Yoh 7.17
8.44 Mat. 13.38 1Yoh 3.8

cɛtɪm tɔm yɔ, ɛyɔɔdʊʊ ndʊ tɪwɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-hɔyɛ yɔɔ yɔ. **45**Nɛ ma lɛ, iitisiɣ mɔn-tɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔyɔɔdʊʊ toovenim. **46**Mɪ-taa anɪ pɪzɪɣ nɛ ɛtɔ se malabɪ kɪwɛɛkɪm nɛ ɛwɪlɪ-m pʊ? Ye toovenim mɔyɔɔdʊʊ lɛ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ iitisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ ? **47**Weyi ɛkɛ Ɛsɔ ñɪnʊ yɔ, ewelesiɣ Ɛsɔ tɔm. Iiwelesiɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪtɛkɛ Ɛsɔ ñɪma.

Yesu tɔŋ se ɛkɛ Ɛsɔ

48Yuda ñɪma cosi-i se : Ðɔ-tɔm tatalɪ se ɖɪtɔ se ŋkɛ Samaarɪ tʊ nɛ ŋwɛnɪ eleeu yaa we?

49Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Mɛnfɛyɪnɪ eleeu nɔɔyʊ. Ɛlɛ man-Caa mandʊʊ hɪɖɛ nɛ mɪ mɪɖʊʊ-m fɛyɛ. **50**Maañɪnɪɣ ma-maɣmaɣ man-samtʊ. Nɔɔyʊ wɛɛ nɛ ɛlɛ ñɪnɪɣ-tʊ nɛ ɛhʊʊ tɔm. **51**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se : Ye nɔɔyʊ ɛɖɔkɪ mɔn-tɔm yɔ, ɛɛkaɣ sɪm naʊ kaʊ.

52Ðɪnɛ Yuda ñɪma heyi-i se : Lɛɛlɛɛyɔ ɖɪnawa se ŋwɛnɪ eleeu! Abraham sɪba, ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa ɖɔɖɔ. Nɛ ña ñɔtɔŋ se : Ye nɔɔyʊ ɛɖɔkɪ mɔn-tɔm yɔ, ɛɛkaɣ sɪm naʊ kaʊ. **53**Ñakɪlɪnɪ ɖa-caa Abraham weyi ɛsɪba yɔ yaa we? Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa ñasɪba ɖɔɖɔ. Anɪ ŋtɔŋ se ŋkɛnaa ?

54Yesu cosi-wɛ se : Ye ma-maɣmaɣ mansaŋnɪ man-tɪ yɔ, ma-samtʊ tɛkɛ samtʊ toovenim taa. Man-Caa weyi ɪtɔŋ se ɛkɛ mɪ-Ɛsɔ yɔ, ɛnʊ saŋnɪ-m. **55**lɪsɪŋ-ɪ ɛlɛ ma, mansɪm-ɪ. Ye maatɔŋaɣ se maasɪŋ-ɪ yɔ, maakɛ cɛtɪyʊ ɛzɪ mɪ yɔ. Ɛlɛ, mansɪm-ɪ nɛ mɔnɖɔkɪɣ ɛ-tɔm. **56**Mɪ-caa Abraham taa kahʊlʊmɪ pʊŋŋ se ɛna man-kɪyakʊ. Ɛna-kʊ nɛ ɛ-taa hʊlʊmɪ.

57Yuda ñɪma pɪsɪnɪ-ɪ se : Ŋtatalɪda pɪnzɪ nɪnʊwa nɛ ŋtɔŋ se ŋna Abraham!

58Yesu heyi-wɛ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se : Pʊcɔ nɛ Abraham kɔɔ lɛ, mɛwɛɛ. **59**Peeye Yuda ñɪma tɔzɪ kaaŋ se payaɣ-ɪ ɛlɛ, Yesu mɛlɪ nɛ ɛlɪʊ Ɛsɔ ɖɪɣa taa. Ɛtɪŋ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɛlɪʊ.

8.47 Yoh 10.26 1Yoh 4.6
8.48 Yoh 7.20; 10.20
8.50 Yoh 5.41; 7.18
8.51 Yoh 5.24; 11.26
8.52 Zak 1.5 Ebr 11.13
8.54 Tʊma 3.13
8.55 Yoh 7.28,29
8.56 Luk 10.24 Ebr 11.13
8.58 Yoh 17.5,24 Wɪl 1.8
8.59 Yoh 10.31 Luk 4.30
9.2 Yoh 9.34
9.3 Yoh 11.4
9.4 Yoh 11.9; 12.35
9.5 Yoh 1.5; 8.12; 12.46
9.6 Mrk 7.33; 8.23
9.7 Neh 3.15 2Awy 5.14

Yesu laba nɛ yʊlʊm nɔɔyʊ yɔɔ cɛ

9 Yesu ɖɛwaɣ lɛ, ɛna abalʊ nɔɔyʊ palʊlɪ-ɪ nɛ yʊlʊmtʊ. **2**Peeye ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pɔzɪ-ɪ se : Raabii, alabɪ kɪwɛɛkɪm nɛ palʊlɪ abalʊ ɛnɛ nɛ yʊlʊmtʊ? Ɛnʊ labɪna yaa ɛ-caanaa?

3Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Pɪtɛkɛ abalʊ ɛnɛ yaa ɛ-caanaa labɪnɪ kɪwɛɛkɪm. Ɛlɛ, ɛyʊlʊmaa se pɪsa nɛ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɛlɪzɪ ɛ-tʊmɪyɛ labʊ nɛ ɛwɪlɪ. **4**Pifeŋʊʊ yɔ, pʊwɛɛ se mala weyi etiyi-m yɔ, ɛ-tʊma. Puyuu nɛ nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛla tʊmɪyɛ. **5**Alɪwaatʊ ndʊ mɛwɛ kedeŋa taa yɔ, ma lɛ kedeŋa ɛyaa ñalʊmɪyɛ.

6Ɛyɔɔdɪ mbʊ nɛ ɛtɛ lɛ, ɛtɔ ndaatʊ nɛ ɛlabʊnɪ ahɔya nɛ ɛtaa yʊlʊm ɛnʊ ɛ-ɛza yɔɔ. **7**Ɛlɛ eheyi-i se : Wolo Siloowee lɪŋgamʊʊ cikpeluu taa

nɛ ŋkɔ ñɛ-ɛsɪndaa. Siloowee tɔbʊʊ lɛ se tiyiyu. Yʊlʊm ɛnʊ ewolo nɛ ɛkɔ ɛ-ɛsɪndaa. Ɛpɪsaɣ lɛ, ɛnaɣaɣ kpayɪ kpayɪ. **8**Ɛ-cɔlɔ ñʊma nɛ mba paasʊm-ɪ se ɛɛkɛ yʊlʊm yɔ, pana-ɪ lɛ, pɔtɔŋ se : Pɪtɛkɛ abalʊ ɛnɛ ɛkacaɣnɪ cɪnɛ nɛ ɛsʊlʊmʊʊ yaa we? **9**Nabɛyɛ se ɛnʊ.

Lɛlaa ñɔtɔŋaɣ se : Pɪtɛkɛ ɛnʊ, ɛnɪɣzɪnɪ-ɪ kɪnɪɣzɪnʊʊ.

Ɛlɛ ɛ-maɣmaɣ ɛtɔŋaɣ se : Ma na.

10Pɔpɔzɪ-ɪ se : Ɛzɪma ŋlaba nɛ ñɛ-ɛza kuli lɛɛlɛɛyɔ yɔ?

11Ecosi-wɛ se : Abalʊ weyi payaɣ-ɪ se Yesu yɔ, ɛlabɪ ahɔya nɛ ɛtaa mɛ-ɛza yɔ. Ɛlɛ eheyi-m se : Wolo Siloowee lʊŋgamʊʊ cikpeluu taa nɛ ŋkɔ ñɛ-ɛsʊndaa. Ðʊnɛ mowoba nɛ mɔnkɔ mɛ-ɛsʊndaa nɛ manpɪzɪ nɛ manaɣ.

12Pɔpɔzɪ-ɪ se : Abalʊ ɛnʊ ɛwɛ le?

Ecosi-wɛ se : Maasʊŋ.

Farɪsɪ ñʊma pɔzʊʊ weyi palʊlɪ-ɪ nɛ yʊlʊmtʊ yɔ, tɔm

13Pakpaɣ weyi paalʊlɪ-ɪ nɛ yʊlʊmtʊ yɔ nɛ powoni-i Farɪsɪ ñʊma cɔlɔ. **14**Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye Yesu kalabɪ ahɔya nɛ ekulini yʊlʊm ɛnʊ ɛ-ɛza. **15**Farɪsɪ ñʊma tasɪ-ɪ pɔzʊʊ se : Ɛzʊma ŋlaba nɛ ŋnaɣ?

Peeye eheyi-wɛ se : Ɛta mɛ-ɛza ahɔya nɛ mowolo nɛ mɔnkɔ mɛ-ɛsʊndaa nɛ manaɣ lɛɛlɛɛyɔ.

16Peeye Farɪsɪ ñʊma taa nabɛyɛ tɔŋaɣ se : Abalʊ ɛnɛ ɛtalʊnɪ Ɛsɔ cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛñaŋ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ paɣtʊ.

Lɛlaa ñɔtɔŋ se : Ɛzɪma kɪwɛɛkʊm laɖʊ pɪzɪɣ nɛ ɛla pita lakasɪ nzɪ? Peeye pɪtayɪ pɛ-hɛkʊ taa.

17Papɪsɪnɪ yʊlʊm yɔɔ nɛ pɔpɔzɪ-ɪ se : Nɛ ña yɔ, ŋyɔɔdʊʊ weyi ekuli ñɛ-ɛza yɔ ɛ-tɔm se we?

Ecosi-wɛ se : Ɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ.

18Yuda ñʊma taatisi se ɛɛkɛ yʊlʊm nɛ lɛɛlɛɛyɔ ɛnaɣ. Pʊ-yɔɔ petiyaa nɛ pɔkɔnɪ ɛ-caanaa. **19**Ðɪnɛ pɔpɔzɪ-wɛ se : Ɛnɛ yɔ lɛ mɪ-pɪyalʊ weyi ɪtɔŋ se ɪlʊlɪ-ɪ nɛ yʊlʊnzɪ yɔ yaa we? Ɛzʊma ɛlaba nɛ ɛnaɣ lɛɛlɛɛyɔ yɔ?

20Ɛ-caanaa cosi nɛ pɔtɔŋ se : Ðɪnawa se ɛnʊ lɛ ɖa-pɪyalʊ. Ðɪnawa ɖɔɖɔ se ɖɪlʊlɪ-ɪ nɛ yɔlʊnzɪ. **21**Ɛlɛ ɖɪsɪŋ ɛzɪma mbʊ ɛlaba nɛ ɛnaɣ lɛɛlɛɛyɔ yɔ. Ðɪsɪŋ ɖɔɖɔ weyi ekuli ɛ-ɛza yɔ. Ɛtɛkɛ pɪɣa, ɪpɔzɪ-ɪ nɛ ɛ-maɣmaɣ ecosi-mɪ. **22**Ɛ-caanaa kɔyɔɔdɪ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pesewaɣ Yuda ñʊma sɔɔndʊ. Yuda ñʊma kɛtɛm ɖʊʊ se ye nɔɔyʊ ɛtɔm se Yesu lɛ Meesiya yɔ, pɔɖɔɔnɪ-ɪ pɛ-Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa. **23**Pʊyɔɔ yɔɔ ɛ-caanaa tɔm se : Ɛtɛkɛ pɪɣ a, ɪpɔzɪ ɛ-maɣmaɣ.

24Peeye Farɪsɪ ñʊma tasɪ abalʊ weyi ɛɛkɛ yʊlʊm yɔ yaʊ nɛ peheyi-i se : Sa Ɛsɔ nɛ ŋyɔɔdɪ toovenim. Ðʊnawa se abalʊ ɛnʊ ɛkɛ kɪwɛɛkʊm laɖʊ.

25Peeye ecosi-wɛ se : Ye ɛkɛ kɪwɛɛkʊm laɖʊ yɔ, mantana.

9.11 Yoh 9.6,7
9.16 Yoh 7.43; 10.19
9.17 Yoh 4.19; 6.14
9.22 Yoh 7.13; 12.42 Tʊma 5.13
9.24 Yos 7.19 1Sam 6.5 Yoh 9.16

Pʊyʊ kʊɖʊm mansɪma : Maakɛ yʊlʊm ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ manaɣ.

26Patasɪ-ɪ pɔzʊʊ se : Ɛbɛ ɛlabɪ-ŋ? ɛzɪma ekuli ñɛ-ɛza?

27Ecosi-wɛ se : Mɛntɛm-mɪ heyuu ɛlɛ itewelesini-m. Ɛbɛ yɔɔ ɯ̃ɪnɪɣ se ɪtasɪ-tʊ nɪʊ yɔ? Ɩ̃ɪnɪɣ se ɪpɪzɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ɖɔɖɔ yaa we?

28Peeye patʊ-ɪ nɛ peheyi-i se : Ña lɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyʊ. Ða, ɖɪkɛ Mooyiizi tɔmkpɛlɪkɪyaa. **29**Ðɪnawa se Ɛsɔ yɔɔdɪnɪ Mooyiizi, ɛlɛ ɛnɛ yɔ, ɖɪsɪŋ ɖendɛ ɛlɪnaa yɔ.

30Abalʊ ɛnʊ ecosi-wɛ se : Pɪlabɪ piti se ɪsɪŋ ɖendɛ ɛlɪnaa yɔ. Ŋgʊ ekuli mɛ-ɛza. **31**Ðɪnawa se Ɛsɔ eekeŋna kɪwɛɛkɪm laɖaa. Ɛlɛ ekeŋna weyi ɛñaŋ-ɪ nɛ ɛlakɪ mbʊ e-liu wɛɛ yɔ. **32**Patatʊnɪda widɪyi kaʊ se nɔɔyʊ kuli ɛyʊ weyi palʊlɪ-ɪ nɛ yʊlʊnzɪ yɔ, ɛ-ɛza. **33**Ye abalʊ ɛnʊ ɛtaalɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ yɔ, ɛtaapɪzɪ nɛ ɛla pʊyʊ.

34Pocosi-i se : Palʊlɪ ña kɪwɛɛkɪm taa pilim nɛ ŋ̄ɪnɪɣ se ŋwɪlɪ-ɖʊ tɔm ! Nɛ pɔɖɔɔnɪ-ɪ pɔ-cɔlɔ.

Yʊlʊmzɪ kalɪzaɣ taa

35Yesu nɪwa se pɔɖɔɔnɪ-ɪ. Ɛna-ɪ lɛ, ɛpɔzɪ-ɪ se : Ŋtisi Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔɔ yaa we?

36Ecosi-i nɛ ɛtɔŋ se : Nɛ ɛnʊ lɛ anɪ, Kɪbaɣlʊ? Heyi-m nɛ mentisi ɛ-yɔɔ.

37Yesu se : Ŋna-ɪ. Ɛnʊ lɛ ma weyi mɔyɔɔdʊʊnɪ-ŋ yɔ.

38Ðɪnɛ ɛtɔm se : Kɪbaɣlʊ, mentisaa. Ɛlɛ elʊŋ ɛ-tɛɛ.

9.29 Yoh 8.14
9.30 Yoh 3.10
9.31 Yɔb 27.9 Key 34.15; 66.18 Adu 15.29 Eza 1.15 Yer 11.11 Zak 7.13
9.33 Yoh 9.16
9.34 Yoh 9.2,22
9.35 Mat. 16.16 Mrk 1.1
9.37 Yoh 4.26
9.39 Yoh 5.22; 3.17 Mat. 13.13
9.40 Room 2.19
9.41 Yoh 15.22,24
10.9 Yoh 14.6 Efɛ 2.18

39Peeye Yesu tɔm se : Mɔnkɔma se mahʊʊ tɔm kedeŋa yɔɔ. Mɔnkɔma se mba paanaɣ yɔ, pana nɛ mba panaɣ yɔ, papɪsɪ yʊlʊmaa.

40Farɪsɪ ñʊma mba paawɛ peeye nɛ panɪ tɔm ndʊ yɔ, pa-taa nabɛyɛ pɔzɪ-ɪ se : Ða ɖɔɖɔ ɖɪkɛ yʊlʊmaa yaa we?

41Yesu cosi-wɛ se : Ye ɪkɛ yʊlʊmaa yɔ, ɪtaawɛnɪ kɪwɛɛkɪm. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ ɪtɔŋ se : Ðɪnaɣ. Pʊyɔɔ yɔɔ mɪ-kɪwɛɛkɪm kpɛndɪ pʊwɛɛ.

Ðiyiyu nɛ ɛ-kpɪna

10 Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, weyi ɛɛtɪŋɪɣnɪ nɔnɔɔ se ɛsʊʊ kalakʊ taa nɛ ɛmaɣnɪ koloŋa yɔ, ɛkɛ mɪlʊ nɛ ɛyaa kʊyʊ. **2**Ɛlɛ, weyi ɛtɪŋɪɣnɪ nɔnɔɔ nɛ ɛsʊʊ yɔ, ɛnʊ lɛ heŋ ɖiyiyu. **3**Nɔnɔɔ yɔɔ ɖaŋɪyʊ tʊlʊʊ-ɪ nɔnɔɔ. Heŋ nɪɣ ɛ-nɔɔ. Ɛyaɣ e-heŋ, paa-weyi nɛ ɛ-hɪɖɛ nɛ ɛlɪzɪ-ɪ nɛ awayɪ. **4**Ɛlɪzɪɣ ɛ-maɣmaɣ e-heŋ tɪŋa payɪ nɛ awayɪ lɛ, ɛɖɛɛ-ɪ nɔɔ nɛ ɛlɛ tɪŋɪɣ ɛ-wayɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪm ɛ-nɔɔ. **5**Ɩ̃ɪtɪŋɪɣ ɛgɔm wayɪ, iseɣ-i kiseu nɛ iposini-i mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪŋ agɔma nɔsɪ. **6**Yesu tuu eduuye ndɪ ɛlɛ patanɪ ndʊ ɛcaɣ aɣ yɔɔdʊʊ yɔ.

7Yesu tasɪ-wɛ heyuu se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, ma lɛ heŋ nɔnɔɔ. **8**Mba patɪŋa payɪ pɛlɛyɪ-m kɔm yɔ, pɛkɛ mɪlaa nɛ ɛyaa kʊyaa. Ɛlɛ heŋ tekemni-wɛ. **9**Ma lɛ nɔnɔɔ. Ye nɔɔyʊ ɛtɪŋɪnɪ mɔ-yɔɔ

nɛ ɛsʊʊ yɔ, ɛwɛɣnɪ ñʊʊyabʊ. Ɛsʊʊ nɛ ɛlɪ nɛ ehiɣ tɔɔnaɣ. **10**Mɪlʊ ñɔkɔŋʊʊ yɔ, ɛkɔŋ se ɛmɪlɪ nɛ ɛkʊ nɛ ɛwɛɛkɪ. Ma mɔnkɔma se heŋ ɛwɛnɪ wezuu nɛ wezuu ŋgʊ kuhuu.

11Ma lɛ ɖiyiyu kɪbanʊ. Ðiyiyu kɪbanʊ cɛlɪɣ e-wezuu e-heŋ yɔɔ. **12**Ɛlɛ weyi ɛlakɪ tʊmɪyɛ se pɛhɛyɪ-ɪ yɔ, ɛtɛkɛ ɖiyiyu. Heŋ tɛkɛ ɛ-ñɪŋ. Ɛnaɣ kpemtɔɔyaɣ kɔŋ lɛ, eyele heŋ nɛ ese. Kpemtɔɔyaɣ ñakpa-ɪ nɛ kamɪsɪ-ɪ. **13**Tʊmlaɖʊ ɛnʊ eseɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɛ tʊmlaɖʊ yem na. Ɛɛnɪɣzɪɣ heŋ yɔɔ.

14Ma lɛ ɖiyiyu kɪbanʊ. Mansɪm me-heŋ nɛ ɪsɪm-m. **15**Mansɪm heŋ ɛnʊ ɛzɪ Caa sɪm-m nɛ mansɪm-ɪ ɖɔɖɔ yɔ. Nɛ mɛncɛlɪɣ me-wezuu me-heŋ yɔɔ. **16**Mɛwɛnɪ heŋ lɛɛŋ nɛ ɪfɛyɪ kalakʊ kʊnɛ kɪ-taa. Pʊwɛɛ se mɔnkɔnɪ-ɪ ɖɔɖɔ. Ɛkaɣ mɔ-nɔɔ nɪʊ. Ðɪnɛ lɛ kalakʊ kʊɖʊmʊʊ nɛ ɖiyiyu kʊɖʊm pɛwɛɣna. **17**Caa sɔɔlɪ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɛncɛlɪɣ me-wezuu se maatasɪ-kʊ mʊʊ. **18**Nɔɔyʊ ɛɛlɪzɪɣ me-wezuu ɛlɛ, ma-maɣmaɣ mɛncɛlɪɣnɪ-kʊ. Mɛwɛnɪ ɖoŋ se mɛncɛlɪ-kʊ nɛ mɛwɛnɪ ɖoŋ se mantasɪ-kʊ mʊʊ. Paɣtʊ ndʊ Caa ɖʊ-m yɔ, ndʊ lɛ.

19Pɪɪtasɪ tayʊʊ Yuda ñɪma hɛkʊ taa tɔm ndʊ tʊ-yɔɔ. **20**Pa-taa ɛyaa sakɪyɛ tɔŋaɣ se : Ɛwɛnɪ eleeu, ɛsʊ kpaaŋ. Ɛbɛ yɔɔ iwelesuuni-i?

21Lɛlaa ñɔtɔŋ se : Pɪtɛkɛ ɛyʊ weyi ɛwɛnɪ aleewaa yɔ, ɛ-tɔm yɔ. Eleeu pɪzɪɣ nɛ ekuli yʊlʊmaa ɛza yaa we?

Yuda ñɪma mba paatisiɣ yɔ

22Pɔtɔkaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa kazandʊ Yeruusalɛmɪ tɛtʊ taa. Pɪukɛ niŋkaɣ alɪwaatʊ. **23**Yesu yɛlaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa Salomɔɔ kʊjɔŋ tɛɛ. **24**Yuda ñɪma kpeɣlini-i nɛ peheyi-i se : Ŋ̀ñɪnɪɣ se ɖɪɖaŋ pɪsɪʊnɪ alɪwaatʊ ndʊ pʊcɔ nɛ ŋheyi-ɖʊ pɪtʊŋɛ? Ye ña lɛ Meesiya yɔ, kaɖɪ-ɖʊ kpayɪ.

25Yesu cosi-wɛ nɛ ɛtɔ se : Meheyi-mi ɛlɛ itetisi. Tʊma wena malakɪ man-Caa hɪɖɛ taa yɔ, alɪzɪɣ ma-aseɣɖe. **26**Ɛlɛ, iitisiɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪtɛkɛ me-heŋ. Pʊwɛ ɛzɪ maaheyiɣ -mɪ yɔ. **27**Me-heŋ nɪɣ mɔ-nɔɔ. Mansɪm-ɪ nɛ ɪtɪŋɪɣ ma-wayɪ. **28**Mahaɣ-ɪ tam tam wezuu. lɪkaɣ lebu kaʊ. Nɔɔyʊ ɪkaɣ-ɪ lɛɣʊ me-nesi tɛɛ. **29**Man-Caa weyi ɛha-m ɪ yɔ, ɛkpaɖɪ pa-tɪŋa. Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛlɛɣ-ɪ man-Caa nesi tɛɛ. **30**Ma nɛ Caa ɖɪkɛ kʊɖʊm.

31Peeye Yuda ñɪma tasɪ kaaŋ tɔzʊʊ se payaɣ-ɪ nɛ ɛsɪ. **32**Yesu heyi-wɛ se : Meyeba nɛ ɪna tʊma kɪbana sakɪyɛ wena alɪnɪ man-Caa cɔlɔ yɔ. Tʊma ana, a-taa ndɪ ɖɪ-yɔɔ ɪñɪnɪɣ se ɪyaɣ -m kaaŋ nɛ mansɪ yɔ?

33Yuda ñɪma cosi-i nɛ pɔtɔŋ se : Ðɪɪyakɪ-ŋ kaaŋ se ŋsɪ tʊmɪyɛ kɪbanɖɛ naɖɪyɛ yɔɔ. Ɛlɛ ɖɪyakɪ-ŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋtʊʊ Ɛsɔ. Ña ɛyʊ yem nɛ ŋyaɣ ña-tɪ Ɛsɔ.

10.11 Eza 40.11 Eze 34.12,23 Ebr 13.20 1Pɪ 5.4
10.12 Zak 11.16,17
10.14 2Tim 2.19
10.15 Mat. 11.27 Yoh 15.13
10.16 Eza 56.8 Eze 37.22 Efɛ 2.14
10.17 Eza 53.6,7 Ebr 2.9
10.18 Yoh 5.26; 19.11 Tʊma 2.24,32
10.19 Yoh 7.43; 9.16
10.20 Yoh 7.20; 8.48
10.21 Exo 4.11 Yoh 9.6
10.23 Tʊma 3.11; 5.12
10.25 Yoh 5.36
10.26 Yoh 8.47 1Yoh 4.6
10.27 Yoh 10.4,14
10.28 Yoh 6.39
10.29 Yoh 14.28; 17.2,6
10.33 Yoh 5.18

34Yesu cosi-wɛ se : Weyi ɛma keɣsi takayaɣ yɔ, ɛma mɪ-paɣtʊ takayaɣ taa se :

Mɔntɔm se ɪkɛ ɛsɔnaa.

Keɣa 82:6

Pɪtɛkɛ ndʊ pamawa yaa we? **35**Mba pɔ-cɔlɔ Ɛsɔ tɔm kɔma yɔ, paɣtʊ ya-wɛ se ɛsɔnaa. Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛdɻzɪ ndʊ pamawa yɔ. **36**Ma lɛ weyi Caa sɪnɪ hɔɔlʊʊ nɛ etiyi-i kedeŋa taa yɔ. Nɛ ɪtɔŋ se mantʊʊ Ɛsɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔntɔm se : Ma lɛ Ɛsɔ pɪyalʊ yaa we? **37**Ye maalakɪ man-Caa tʊma yɔ, itaatisi mɔ-yɔɔ. **38**Ɛlɛ ye malakɪ man-Caa tʊma yɔ, paa iitisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, itisi tʊma ana a-yɔɔ. Itisi tʊma ana a-yɔɔ pɪsa nɛ ɪna nɛ itisi se Caa wɛ man-taa nɛ mɛwɛɛ Caa taa. **39**Peeye padɻaɣnɪ ñɪnʊʊ se pakpa-ɪ ɛlɛ, ɛlɪɪ pe-nesi tɛɛ nɛ ɛtʊlɪ.

40Yesu kʊyaa nɛ ewolo Yɔɔrdaŋ pɔɔ kidiiliŋ lɛɛkʊ yɔɔ. Ɛtalɪ ɖɛndɛ Yohanɛɛsɪ kalabɪ ɛyaa mɪɪsʊʊ sɔnzɪ ɖooo lɔŋ yɔ nɛ ɛcaɣ peeye. **41**Ɛyaa sakɪyɛ kɔm ɛ-cɔlɔ nɛ pɔtɔŋ se : Yohanɛɛsɪ taala pita lakasɪ nasɪyɪ. Ɛlɛ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ Yohanɛɛsɪ yɔɔdɪ abalʊ ɛnɛ ɛ-yɔɔ yɔ, tɪkɛ toovenim. **42**Nɛ ɛyaa sakɪyɛ tisi ɛ-yɔɔ lone ndɻ dɻ-taa.

Lazaarɪ sɪm tɔm

11 Abalʊ kʊdɔndʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ payaɣ-ɪ se Lazaarɪ. Ɛkɛwɛ Betaani hadɻaa taa Maarɪʊ nɛ ɛ-kɔɔ Maarta pɛ-tɛ. **2**Maarɪʊ ɛnʊ ɛɛpɪyɪnɪ tɪlaadɻ Kɪbaɣlʊ yɔɔ nɛ ɛhɪzɪ ɛ-nɪŋgbanzɪ yɔɔ nɛ ɛ-ñɔsɪ. E-neu Lazaarɪ pɪwɪyaɣ. **3**Halaa mba petiyi nɛ peheyi Yesu se : Kɪbaɣlʊ pʊwɪɣ weyi ŋsɔɔlɪ-ɪ yɔ.

4Yesu nɪ-tʊ lɛ, ɛtɔ se : Kʊdɔŋ kʊnɛ kɪtɛkɛnɪ ŋgʊ kʊkʊʊ ɛyʊ yɔ, ɛlɛ, ŋgʊ kɪhaɣ Ɛsɔ samtʊ yɔ. Ɛsɔ tɪŋɪɣnɪ kʊdɔŋ kʊnɛ kʊ-yɔɔ nɛ ɛkpazɪ Ɛsɔ Pɪyalʊ hɪɖɛ. **5**Yesu kɔsɔɔlɪ Maarta nɛ e-neu Maarɪʊ nɛ Lazaarɪ ɖɔɖɔ. **6**Yesu nɪ mbʊ se pʊwɪɣ Lazaarɪ lɛ, ɛtasɪ ɖɛndɛ ɛɛwɛɛ yɔ caɣʊ kɪyakɪŋ naalɛ.

7Ɛlɛ eheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa se : Ðɪpɪsɪ Yudee egeetiye taa.

8Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa heyi-i se : Raabii piteledɻida yɔ Yuda ñɪʊma ñɪnaɣ-ŋ se payaɣ-ŋ kaaŋ nɛ ŋsɪ. ŋñɪnɪɣ se ŋpɪsɪ peeye ɖɔɖɔ na?

9Yesu cosi-wɛ se : Pɪtɛkɛ ñɪɣtʊ hiu nɛ naalɛ wɛnɪ evemiye taa yaa we? Ye nɔɔyʊ ɛɖɔŋ evemiye taa yɔ, piituuluu-i mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnaɣ kedeŋa yɔɔ ñalʊmɪyɛ. **10**Ɛlɛ ye nɔɔyʊ ɛɖɔŋ ɖoo taa yɔ, pituuluu-i mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛfɛyɪnɪ ñalʊmɪyɛ nadɻɪyɛ.

11Ɛtɛm tɔm ndʊ yɔɔdʊʊ lɛ, eheyi-wɛ se : Ða-taabalʊ Lazaarɪ ɖou ɛlɛ, mowoki se menfezi-i.

12Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa heyi-i se : Kɪbaɣlʊ, ye ɛɖou yɔ, ɛ-yɔɔ cɛkɪ. **13**Yesu kɔyɔɔdɪ Lazaarɪ sɪm tɔm ɛlɛ, pamaɣzaɣ se ɛyɔɔdaɣ ɖom yem tɔm na.

14Mbʊ Yesu kadɻ-wɛ kpayɪ se : Lazaarɪ sɪba. **15**Man-taa wɛ leleŋ mɪ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mantaawɛɛ peeye. Pɪlabɪ mbʊ

10.34 Keɣ 82.6
10.35 Room 13.1
10.36 Yoh 3.17; 6.69 Yer 1.5
10.37 Yoh 15.24
10.38 Yoh 14.10,11; 17.21
10.39 Yoh 7.30; 8.59
10.40 Yoh 1.28
10.41 Yoh 3.30
10.42 Yoh 8.30; 11.45
11.1 Luk 10.38,39
11.2 Mat. 26.7 Mrk 14.3 Yoh 12.3
11.4 Yoh 9.3; 10.40
11.6 Yoh 10.40
11.8 Yoh 10.31
11.9 Yoh 9.4
11.10 Yoh 12.35
11.11 Dan. 12.2 Tʊma 7.60 1Kɔr 15.18,51

se pɪsa nɛ ɪna nɛ itisi mɔ-yɔɔ. Ðɪkʊyɪ nɛ ɖjwolo ɛ-cɔlɔ.

16Ðɪnɛ Tomaa weyi payaɣ-ɪ ɖɔɖɔ se Ðom yɔ, eheyi tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa se : Ðiwolo ɖɔɖɔ nɛ ɖa nɛ-ɪ ɖɪkpɛndɪ nɛ ɖɪsɪ.

Yesu hɛzɪɣ Lazaarɪ kɔɔnaa laŋa

17Yesu talaa lɛ, ɛmaɣnɪ Lazaarɪ kɛtɛm sɪbʊ nɛ pepim-i pɪlabɪ kɪyakɪŋ naanza. **18**Betaanii haɖaa kɔñɔtɪnɪ Yeruusalɛm tɛtʊ ɛzɪ kilomɛtanaa naadozo yɔ. **19**Yuda ñɪma sakɪyɛ kɔkɔm Maarta nɛ Maarɪ pɔ-cɔlɔ se pɛhɛzɪ pa-laŋa pe-neu sɪm yɔɔ. **20**Maarta nɪwa se Yesu talaɣ lɛ, ɛkatɪ-ɪ. Ɛlɛ Maarɪ ñaacaɣ ɖɪɣa.

21Maarta heyi Yesu se : Kɪbaɣlʊ, ye ŋŋwɛ cɪnɛ yɔ, me-neu taasɪ. **22**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ mansɪm se mbʊ pɪtɪŋa payɪ ŋpɔzɪɣ Ɛsɔ yɔ, Ɛsɔ haɣ-ŋ pʊ.

23Yesu heyi-i se : Ñe-neu kaɣ fem nɛ sɪɖaa taa.

24Maarta cosi-i se : Manawa se ɛkaɣ fem nɛ sɪɖaa taa kɪyakʊ kɪtɛzʊʊ ŋgʊ ki-wiye sɪɖaa kɔŋ fem yɔ.

25Yesu heyi-i se : Ma lɛ wezuu nɛ weyi efezɪɣ sɪɖaa yɔ. Weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, paa ɛsɪba yɔ, ɛwɛɣnɪ ɛ-ɛza. **26**Weyi ɛwɛnɪ ɛ-ɛza nɛ etisi mɔ-yɔɔ yɔ, ɛɛkaɣ sɪbʊ kaʊ. Ŋtisi tɪ-yɔɔ yaa we?

27Eheyi-i se : Ɛɛɛ Kɪbaɣlʊ, mentisaa se ña lɛ Meesiya, Ɛsɔ Pɪyalʊ. Ña lɛ weyi pɪɪwɛɛ se ɛkɔɔ kedeŋa yɔɔ yɔ.

28Ɛtɛm yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, ɛɖɛɛ. Ɛlɛ ewolo nɛ ɛyaa e-neu mɛɛsaɣ tɛɛ nɛ eheyi-i se : Wɪlɪyʊ wɛ cɪnɛ nɛ ɛyaɣ-ŋ. **29**Maarɪ tɪɪnɪ-tʊ lɛ, ɛkʊyɪ kpaka nɛ ewolo ɛ-cɔlɔ. **30**Yesu taasʊda haɖaa mba pa-taa, ɛlɛ ɛɛwɛ ɖendɛ Maarta kakatɪ-ɪ yɔ. **31**Yuda ñɪma kɛwɛ Maarɪ cɔlɔ ɖɪɣa taa nɛ pɛhɛzɪɣ ɛ-laŋɪyɛ. Pana Maarɪ kʊyɪ kpaka nɛ ɛlɪɪ lɛ, patɪŋ-ɪ. Pɔtɔm se : Ewoki pɪlaʊ yɔɔ wiluu.

32Maarɪ talɪ ɖende Yesu wɛɛ yɔ nɛ ɛna-ɪ lɛ, ɛtɔlɪ tataa Yesu nɪŋgbanzɪ tɛɛ nɛ eheyi-i se : Kɪbaɣlʊ, ye ŋŋwɛ cɪnɛ yɔ, me-neu taasɪ.

33Maarɪ wilaɣ nɛ Yuda ñɪma mba ɛ nɛ wɛ paakɔma yɔ, pewilaɣ ɖɔɖɔ. Yesu na mbʊ lɛ emuzi ɛ-kalɪzaɣ taa nɛ e-liu tɛɛ ta tomiye. **34**Ɛpɔzɪ-wɛ se : Le ɪsɪ sɪɖʊ?

Pocosi-i se : Kɪbaɣlʊ, kɔɔ nɛ ŋna.

35Yesu wilaa.

36Ðɪnɛ Yuda ñɪma tɔm se : lcɔnɪ ɪna ɛzɪma mbʊ ɛɛsɔɔlɪ-ɪ yɔ.

37Ɛlɛ pa-taa lɛlaa ñɔtɔ se : Ɛnʊ weyi ekuli yʊlʊmaa ɛza yɔ, ɛtaapɪzɪ se ɛla nɛ Lazaarɪ ɛtaasɪ yaa we?

Yesu feziɣ Lazaarɪ nɛ sɪm taa

38Yesu tasɪ muzuu ɛ-taa nɛ ewolo pɪlaʊ yɔɔ. Pɪukɛ pɔʊ ɛwaɣ taa nɛ posuli kʊ-yɔɔ pɪyɛ. **39**Yesu tɔ se : Ikuli pɪyɛ.

11.22 Yoh 9.31
11.24 Luk 14.14 Yoh 5.29
11.25 Yoh 1.4; 5.21; 14.6 Kol 3.4
11.27 Mat. 16.16 Yoh 6.14
11.31 Yoh 11.19
11.32 Yoh 11.21
11.35 Luk 19.41
11.37 Yoh 9.6

Sɪdʊ ɛnʊ ɛ-kɔɔ Maarta heyi-i se : Kɪbaɣlʊ, ɛpazɪ sɔŋ lɪʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɪlabɪ kɪyakɪŋ naanza yɔ ɛwɛʊ peeye yɔ.

40 Yesu heyi-i se : Menteheyi-ŋ se ye ŋtisaa yɔ ŋnaɣ Ɛsɔ koboyaɣ yaa we?

41 Peeye pokuli pɪyɛ pɪlaʊ yɔɔ. Yesu kʊsɪ ɛ-ɛza nɛ ɛsɔ nɛ ɛtɔ se : Caa, ŋlaba lɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋcosi-m. **42** Ma lɛ, manawa se ŋcosiɣ-m tam yɔɔ. Ɛlɛ samaɣ ŋga kekpeɣlaa yɔ, kɔ-yɔɔ mɔyɔɔdɪ mbʊ se pɪsa nɛ ketisi se ñetiyini-m.

43 Ɛtɛm mbʊ yɔɔdʊʊ lɛ, ɛma kubuka nɛ ɛyɔɔdɪ dǫŋ se : Lazaarɪ, lɪʊ. **44** Nɛ sɪdʊ lɪʊ. Paahɔkɪ ɛ-nʊŋgbanzɪ nɛ e-nesi kpɪtaŋ nɛ pohuuzi ɛ-ɛza yɔɔ pɪsaʊ.

Yesu heyi-wɛ se : Ɩyɛdɪ-ɪ nɛ iyebi-i nɛ ɛdɛɛ.

Pañɪnɪɣ se pakʊ Yesu

45 Yuda ñɪma mba paakɔm Maarɪ cɔlɔ yɔ, pana mbʊ Yesu laba yɔ. Pa-taa sakɪyɛ tisi ɛ-yɔɔ. **46** Ɛlɛ pa-taa nabɛyɛ kʊyɪ nɛ powolo pana Farɪsɪ ñɪma. Peheyi-wɛ mbʊ Yesu laba yɔ. **47** Peeye layaa sɔsaa nɛ Farɪsɪ ñɪma pekpeɣli Yuda ñɪma tɔm hʊyaa sɔsaa.

Pɔtɔ se : Ɛbɛ dɪkaɣ labʊ? Abalʊ ɛnɛ ɛlakɪ pita lakasɪ sakɪyɛ. **48** Ye dǫyebi-i nɛ ɛwɛɛ pʊ-yɔɔ yɔ, ɛyaa tɪŋa tisiɣ ɛ-yɔɔ. Ðɪnɛ lɛ, Room ñɪma kɔŋ nɛ pɔyɔkɪ dǫ-lone nɛ palɪzɪ dɛ-ɛyaa tɛtʊ.

49 Kayifu weyi ɛɛkɛ layʊ sɔsɔ pɪnaɣ ŋga yɔ, ɛɛkɛ pa-taa lɛlʊ. Eheyi-wɛ se : lɪsɪŋ lɔŋ. **50** Ɩtamaɣ zɪ mɪ-ñʊŋ taa. Pɪkɪlɪ dɛu se ɛyʊ kʊdʊm ɛsɪ dɛ-ɛyaa yɔɔ nɛ pɪsa nɛ ɛyaa tɪŋa ɛtaasɪ.

51 Ɛtɔyɔɔdɪ-tʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ yɔɔ ɛlɛ, ɛdɛzɪ tɔm kɪdɛzʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ lɛ layʊ sɔsɔ pɪnaɣ ŋga. Ɛdɛzɪ tɔm se pʊwɛɛ se Yesu ɛsɪ Yuda ñɪma yɔɔ. **52** Pɪtɛkɛ Yuda ñɪma dǫke yɔɔ ɛsɪkaɣ. Ɛlɛ pɪwɛɛ se ɛsɪ dɔdɔ nɛ pɪsa nɛ ekpeɣli Ɛsɔ piya nzɪ sɪmɪzɪ paa le yɔ nɛ sɪpɪsɪ kʊdʊm. **53** Kpaɣnɪ kɪyakʊ ŋgʊ lɛ, padʊwa se pakʊ-ɪ.

54 Pʊ-yɔɔ lɛ, Yesu ɛɛtasɪɣ ɛ-tɪ wɪlʊʊ keɣlee Yuda ñɪma ɛsɪndaa. Ewobi lakʊ cɔlɔ egeetiye taa nɛ ɛsʊʊ tɛtʊ ndʊ payaɣtʊ se Efrayim yɔ, tɪ-taa nɛ ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pacaɣ peeye.

55 Yuda ñɪma kazandʊ ndʊ tɪkɛ Ɛsɔ tiyiyu dɛu kazandʊ yɔ, tɪñɔtaa. Ɛyaa sakɪyɛ kʊyaɣ pa-ageeta taa nɛ pakpaɣ Yeruusalɛm se pala cɪdɪcɪdɪ sɔnzɪ pʊcɔ nɛ kazandʊ ndʊ tɪtalɪ. **56** Pañɪnaɣ Yesu. Pɔpɔzaɣ dama Ɛsɔ dɪɣa taa se : Ɩmaɣzɪɣ su we? Ɛkɔŋ kazandʊ taa yaa we? **57** Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa lɛ, layaa sɔsaa nɛ Farɪsɪ ñɪma paatɛm paɣtʊ dʊʊ. Pɔtɔm se weyi ɛsɪm dɛndɛ Yesu wɛɛ yɔ, ɛyɔɔdɪ nɛ powolo nɛ pakpa-ɪ.

Maarɪ pɪyɪɣ Yesu nɪŋgbanzɪ yɔɔ nʊm Betaanii tɛtʊ taa yɔ

12 Pɪkazɪ kɪyakɪŋ lodǫ se pɔtɔɔ Ɛsɔ tiyiyu dɛu kazandʊ lɛ, Yesu talɪ Betaanii hadǫaa taa. Peedɛ Lazaarɪ kasɪba.

11.40 Yoh 11.4,23
11.42 Yoh 12.30
11.44 Yoh 20.7
11.45 Yoh 2.23 Exo 14.31
11.47 Keɣ 2.2 Tʊma 4.16
11.49 Luk 3.2 Yoh 18.14 Tʊma 4.6
11.50 Yoh 18.14
11.52 Eza 49.6 Yoh 10.16
11.54 Yoh 7.1 2Kɔr 13.19
11.55 Yoh 2.13; 5.1; 6.4
11.56 Yoh 7.11
12.1 Yoh 11.1,43

Nɛ Lazaarɩ ɛnʊ lɛ weyi Yesu kefezini sɩɖaa taa yɔ. **2**Betaanii peeɖe palabɩ-ɩ tɔɔnaɣ ɖanaɣ yɔɔ. Maarta kaɖʊwaɣ tɔɔnaɣ nɛ Lazaarɩ ñaakɛ mba nɛ Yesu pacaɣaɣ se pɔtɔɔ tɔɔnaɣ yɔ, pa-taa lɛlʊ. **3**Ðɩnɛ Maarɩ kpaɣ tɩlaaɖɩ ŋgʊ palabɩ-kʊ nɛ sɔzɩŋ tɩʊ sɔsɔʊ nɛ ki-yuŋ wɛɛ ɛzɩ kilo hɔɔlʊʊ yɔ, kɩ-kpalɩba. Ɛlɛ ɛpɩyɩ-kʊ Yesu nɩŋgbanzɩ yɔɔ nɛ ɛkpaɣ ɛ-ñɔsɩ nɛ ɛhɩzɩnɩ sɩ-yɔɔ. Tɩlaaɖɩ ŋgʊ kʊ-sɔzɩŋ ñɛyɩnɩ ɖɩɣa kpɛmm.

4Ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyʊ lɛlʊ weyi payaɣ-ɩ se Yudaasɩ Iskarɩyɔɔtɩ nɛ ɛkɛ Siimɔɔ pɩyalʊ yɔ, ɛyɔɔdɩnɩ-ɩ. Yudaasɩ ɛnʊ ɛkɔŋnɩ-ɩ kpaɣʊ se ɛɖʊzɩ koyindinaa nesi tɛɛ. **5**Ɛtɔm se : Pɩlabɩ ɛzɩma nɛ pɛtɛpɛdɩ tɩlaaɖɩ ŋgʊ liidiye Deeniyenaa nasidozo nɛ pakpaɣ -ɖɩ nɛ pɛtɛyɩ kʊñɔndɩnaa? **6**Pɩtɛkɛ se Yudaasɩ nɩzaɣ kʊñɔndɩnaa yɔɔ yɔɔ ɛyɔɔdɩ mbʊ. Ɛlɛ, ɛyɔɔdɩ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ ɛɛkɛ mɩlʊ. Ɛnʊ ɖɔkaɣnɩ liidiye huyuu nɛ ɛkpakɩɣ mbʊ paɖʊwaɣ kɩ-taa yɔ.

7Ɛlɛ Yesu tɔ se : Iyebi-i nɛ ɛla mbʊ e-liu wɛɛ yɔ. Ɛsɩ-kʊ nɛ ɛɖaŋnɩ kɩyakʊ ŋgʊ pepiŋ-m yɔ. **8**Kʊñɔndɩnaa wɛ mɩ-hɛkʊ taa tam, ɛlɛ ma lɛ, maawɛɣ mɩ-cɔlɔ tam yɔɔ mbʊ.

9Yuda ñʊma samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ nɩwa se Yesu kɛwɛ Betaanii haɖaa taa lɛ, pakʊyɩ nɛ powolo. Pɩtɛkɛ Yesu ɖeke nau yɔɔ powoba ɛlɛ, se pana ɖɔɖɔ Lazaarɩ weyi Yesu kefezini sɩɖaa taa yɔ. **10**Layaa sɔsaa ɖʊwa se pakʊ Lazaarɩ ɖɔɖɔ. **11**Pañʊnaɣ se pakʊ-ɩ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-yɔɔ Yuda ñʊma sakɩyɛ kizaɣ-wɛ nɛ petisiɣ Yesu yɔɔ.

12.2 Mat. 26.6 Mrk 14.3 **12.3** Luk 10.38 Yoh 11.2 **12.6** Yoh 13.29 **12.8** Mat. 26.11 Mrk 14.7 **12.9** Yoh 11.43,44 **12.10** Luk 16.31 **12.11** Yoh 11.45; 12.18 **12.12** Mat. 21.8 Mrk 11.8 Luk 19.35,36 **12.13** Keɣ 118.25, 26 **12.14** Mat. 21.7 **12.15** Zak 9.9 **12.16** Luk 18.34 Yoh 7.39; 14.26 **12.18** Yoh 12.11 **12.19** Yoh 11.47,48

Yesu sʊʊ Yeruusalɛm nɛ koboyaɣ

12Pifema lɛ, ɛyaa mba paakɔm kazandʊ taa yɔ, sakɩyɛ nɩwa se Yesu woki Yeruusalɛm tɛtʊ taa. **13**Pɛcɛ paatʊ nɛ posulini-i. Pana-ɩ lɛ, pokou nɛ pɔtɔŋ se :

Ozaana !
Pasa weyi ɛkɔŋ Kɩbaɣlʊ
weyi ɛkɛ Izrɛɛlɩ wiyaʊ yɔ,
ɛ-hɩɖɛ taa yɔ. Keɣa 118:26

14Yesu kana kpaŋaɣ piye naɖɩyɛ nɛ ɛcaɣ ɖɩ-yɔɔ. Pɩlabɩ ɛzɩ pamaʊ Ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ. **15**Pamawa se :

Taase sɔɔndʊ, Siiyɔɔ pɛlɛ.
Cɔnɩ nɛ ŋna, ñe-wiyaʊ kɔŋ.
Ɛcaɣ kpaŋaɣ piye yɔɔ.
Zakaari 9:9

16Kajalaɣ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɩkɩyaa taanɩ pɩ-tɔbʊʊ. Ɛlɛ Ɛsɔ kɔma nɛ ɛkpazɩ Yesu hɩɖɛ lɛ, pɔtɔzɩ se paama tɔm ndʊ ɛ-yɔɔ. Pɔtɔzaa se mbʊ palabɩ-ɩ ɖɔɖɔ.

17Mba pa-tɩŋa payɩ paawɛ Yesu cɔlɔ alɩwaatʊ ndʊ ɛɛya Lazaarɩ nɛ ɛlɩʊnɩ pɩlaʊ taa yɔ, palɩzɩ Yesu yɔɔ aseɣɖe se eefezi Lazaarɩ nɛ sɩɖaa taa. **18**Ɛyaa samaɣ kɔma nɛ kakatɩ-ɩ mbʊ pʊ-yɔɔ yɔ, kaanɩwa se ɛlabɩ pita lakasɩ nzɩ. **19**Peeye Farɩsɩ ñʊma heyaɣ ɖama se : lnaɣ se pɩlɩɣ -mɩ pʊyʊ. lcɔnɩ nɛ ɩna, ɛyaa tɩŋa payɩ wobi ɛ-cɔlɔ.

Yesu yɔɔdʊʊ ɛ-sɪm tɔm

20Kreɛkɪ ñɪma nabɛyɛ mba paakpa kazandʊ alɪwaatʊ taa se polɪŋ Ɛsɔ tɛɛ yɔ pɛkɛwɛ peeye. **21**Powoba nɛ pana Filiipu weyi ɛkɛ Bɛtsayɪda tɛtʊ taa tʊ Galilee egeetiye taa yɔ. Peheyi-i se : Ða-caa, ɖɪñɪnɪɣ se ɖɪna Yesu. **22**Filiipu kpaɣ-tʊ nɛ ewolo nɛ eheyi Andree. Ɛlɛ Andree nɛ Filiipu powolo nɛ peheyi-tʊ Yesu.

23Yesu cosi-wɛ se : Alɪwaatʊ talaa se Ɛsɔ ɛkpazɪ Ɛyʊ Pɪyalʊ hɪɖɛ. **24**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se ye ɖomaɣ piye ɛtɔtɔlɪ tataa nɛ ɖɪɖazɪ yɔ, ɖɪwɛɣ ɖi-ɖeke. Ɛlɛ ye ɖɪɖazaa yɔ, ɖɪlʊlʊʊ pee sakɪyɛ. **25**Weyi ɛsɔɔlɪ e-wezuu yɔ, ɛkɔŋ-kʊ lesuu. Weyi ɛtɔsɔɔlɪ e-wezuu kedeŋa kanɛ ka-taa yɔ, ɛsɪɣ -kʊ tam tam wezuu taa. **26**Ye nɔɔyʊ ɛlakɪ-m tʊmɪyɛ yɔ, ɛtɪŋ ma-wayɪ. Ðendɛ mɛwɛɛ yɔ, peeye ɖɔɖɔ man-tʊmladʊ kɔŋ wɛʊ. Ye nɔɔyʊ ɛlakɪ-m tʊmɪyɛ yɔ, Caa kɔŋ-ɪ hɪɖɛ ɖʊʊ.

27Lɛɛlɛɛyɔ men-ciyam nɪɣ zɪɣ. Nɛ suwe maatɔ? Mankaɣ tɔm se : Caa lɪzɪ-m alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa yaa we? Aayɪ, pɪtɛkɛ ndʊ mɔyɔɔdʊʊ, pʊ-yɔɔ mɔnkɔma nɛ mantalɪnɪ alɪwaatʊ tʊnɛ. **28**Caa, kpazɪ ña-hɪɖɛ.

Nɔɔ nakɛyɛ lɪnɪ ɛsɔdaa nɛ kɔtɔŋ se : Mankpazɪ-ɖɪ nɛ mankaɣ tasʊʊ ɖɪ-kpazʊʊ ɖɔɖɔ.

29Ɛyaa samaɣ ŋga kaawɛ peeye yɔ, kanɪ nɔɔ ŋga. Nabɛyɛ tɔŋaɣ se pɪukɛ tɛʊ tiluu. Nɛ lɛlaa ñɔtɔŋ se : Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ yɔɔdɪnɪ-ɪ.

30Yesu ñocosi nɛ ɛtɔŋ se : Pɪtɛkɛ mɔ-yɔɔ yɔɔ, nɔɔ kanɛ kɔyɔɔdaa. Kɔyɔɔdɪ mɪ-yɔɔ na. **31**Lɛɛlɛɛyɔ, Ɛsɔ hʊʊnɪ kedeŋa kanɛ kɛ-ɛyaa tɔm. Lɛɛlɛɛyɔ, Ɛsɔ lɔʊ kedeŋa kanɛ ke-wiyaʊ nɛ awayɪ. **32**Piyele ma yɔ, Ɛsɔ kpazɪɣ-m ɛsɔdaa lɛ, mɔhɔ ɛyaa tɪŋa nɛ mɔ-yɔɔ. **33**Ɛyɔɔdɪ mbʊ se ɛwɪlɪ-wɛ sɪm mbʊ ɛkɔŋ sɪbʊ yɔ.

34Ɛyaa samaɣ cosi-i se : Pawɪlɪɣ-ɖʊ paɣtʊ taa se Meesiya wɛɣ tam tam. Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋtɔŋ se Ɛsɔ kpazɪɣ Ɛyʊ Pɪyalʊ nɛ ɛsɔdaa yɔ? Anɪ lɛ Ɛyʊ Pɪyalʊ ɛnʊ yɔ?

35Yesu heyi-wɛ se : Ñalɪmɪyɛ wɛ mɪ-cɔlɔ alɪwaatʊ pazɪ yem. Alɪwaatʊ ndʊ ñalɪmɪyɛ wɛɛ yɔ, ɪɖɔ ɖɪ-taa nɛ cɪkpɛndʊʊ etaatudi-mɪ. Weyi ɛwɛ cɪkpɛndʊʊ taa yɔ, ɛɖɔŋ cɪkpɛndʊʊ tɛɛ nɛ ɛɛsɪŋ ɖendɛ ewoki yɔ. **36**Alɪwaatʊ ndʊ ɪwɛnɪ ñalɪmɪyɛ yɔ, itisi ñalɪmɪyɛ ndɪ ɖɪ-yɔɔ nɛ ɪpɪsɪ ñalɪmɪyɛ piya. Yesu yɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɪkʊyɪ pɔ-cɔlɔ nɛ ɛɖɛɛ nɛ ewolo ɛmɛlɪ.

Yuda ñɪma mba paatisiɣ yɔ

37Yesu labɪ pita lakasɪ sakɪyɛ pɔ-cɔlɔ ɛlɛ, petetisi ɛ-yɔɔ. **38**Petetisi se pɪsa nɛ tɔm ndʊ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Ezayii kamawa yɔ, tɪla. Ɛtɔm se :

Kɪbaɣlʊ, atisi ndʊ ɖisuzaa yɔ ?
Anɪ Kɪbaɣlʊ wɪlɪ ɛ-nɪŋgbɛɛŋa?

39Pataapɪzɪɣ se petisi ndʊ

12.20 Tʊma 11.20
12.21 Yoh 1.44
12.23 Yoh 13.33; 17.1
12.24 1Kɔr 15.36
12.25 Mat. 20.39 Luk 9.24; 17.33
12.26 1Tes 4.17
12.27 Mat. 26.38,39 Yoh 18.37
12.28 Mat. 3.17
12.30 Yoh 11.42
12.31 Yoh 14.30; 16.11 2Kɔr 4.4 Efɛ 2.2
12.32 Yoh 3.14; 8.28
12.33 Yoh 18.32
12.34 Keɣ 110.4 Eza 9.7 Eze 37.25 Dan. 7.14 Mik 4.7
12.35 Efɛ 5.8 1Yoh 2.11
12.36 Efɛ 5.8 1Tes 5.5 Yoh 8.59
12.38 Eza 53.1 Room 10.16

Ezayii katasɪ maʊ yɔ, tɪ-yɔɔ.
40Ɛɛtɔm se :
Ɛyʊlʊnzɪ pɛ-ɛza nɛ ɛkpɪndɪ
pa-laŋa.
Ɛlabɪ mbʊ se pataapɪzɪ nɛ
pananɪ pɛ-ɛza
Nɛ panɪʊnɪ pa-laŋa pɪ-tɔbʊʊ.
nɛ pataapɪzɪ ɖɔɖɔ nɛ papɪsɪnɪ
mɔ-yɔɔ nɛ mala nɛ pɔ-yɔɔ cɛ.
41Ezayii na e-koboyaɣ lɛ,
ɛyɔɔdɪ tɔm ndʊ. Ɛ-tɔm ɛyɔɔdaa.
42Pɪtɛ lɛ, ñʊndɪnaa taa sakɪyɛ
tisi ɛ-yɔɔ. Ɛlɛ Farɪsɪ ñʊma yɔɔ
lɛ, peteyeki se ɛyaa samaɣ
ɛna. Ñʊndɪnaa mba, sɔɔndʊ
kakpaɣaɣ-wɛ se paaɖɔɔnɪ-wɛ
Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ
taa. 43Paasɔɔlɪ ɛyaa koboyaɣ nɛ
pɪkɪlɪ Ɛsɔ ñʊŋga.
44Ɖɪnɛ Yesu kowa nɛ ɛtɔŋ
se : Weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ,
pɪtɛkɛ mɔ-yɔɔ ɖeke etisaa, ɛlɛ
etisi weyi etiyi-m yɔ, ɛ-yɔɔ.
45Weyi ɛnaɣ-m yɔ, ɛnaɣ weyi
etiyi-m yɔ. 46Mɔnkɔm kedeŋa
yɔɔ ɛzɪ ñalʊmɪyɛ nadɪyɛ yɔ se
weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, ɛɛwɛɣ
cɪkpɛndʊʊ taa.
47Ye nɔɔyʊ ɛnɪɣ mɔn-tɔm
nɛ eetisiɣ tɪ-yɔɔ yɔ, pɪtɛkɛ
mahʊʊnɪnɪ-ɪ tɔm. Mɔntɔkɔɔ
se mahʊnɪ kedeŋa ɛyaa tɔm
ɛlɛ, mɔnkɔma se maya pa-ñʊʊ.
48Weyi ekiziɣ-m nɛ ɛɛmʊʊ
mɔn-tɔm yɔ, ɛ-tɔm hʊyʊ wɛɛ.
Tɔm ndʊ monsuzaa yɔ, ndʊ
kaɣnɪ-ɪ tɔm hʊnaʊ kɛtɛzaɣ
kɪyakʊ wiye. 49Mɔn-tɔm talɪnɪ
mɔn-cɔlɔ. Caa weyi etiyi-m
yɔ, ɛnʊ ɖʊnɪ-m ndʊ pʊwɛɛ se
mɔyɔɔdɪ nɛ monsuzi yɔ. 50Nɛ
manawa se ɛ-paɣtʊ lɛ tam tam
wezuu. Pʊ-yɔɔ lɛ, mɔyɔɔdʊʊ
ndʊ Caa heyi-m se mɔyɔɔdɪ yɔ
ɖeyi ɖeyi.

12.40 Eza 6.9,10 Mat. 13.14
12.41 Eza 6.1
12.42 Yoh 7.13; 9.22
12.43 Yoh 5.44
12.44 Mrk 9.37 1Pɪ 9.21
12.45 Yoh 14.9
12.46 Yoh 3.19; 8.12; 9.5
12.47 Yoh 3.17
12.48 Way 18.19
12.49 Yoh 14.31 Way 18.18

Yesu kɔʊ lɪm ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɪŋgbanzɪ yɔ

13 Pʊcɔ nɛ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ talɪ lɛ, Yesu kɛtɛm naʊ se ɛ-alɪwaatʊ talaa. Pɪukɛ alɪwaatʊ ndʊ pɪɪwɛɛ se ɛkʊyɪ kedeŋa kanɛ ka-taa nɛ ɛpɪsɪ Caa cɔlɔ yɔ. Ɛkɔsɔɔlɪ ɛ-ñʊma mba pɛkɛwɛ kedeŋa taa yɔ. Ɛkɔsɔɔlɪ-wɛ nɛ pɪtalɪ kamaɣ.
2Pɔtɔkaɣ ɖoo taa tɔɔnaɣ lɛ, eleeu kɛtɛm ɖʊʊ Siimɔɔ pɪyalʊ Yudaasɪ Isɪkarɪyɔɔtɪ laŋɪyɛ taa se ɛlɪʊ Yesu wayɪ. 3Yesu nawa se Caa kpaɣ pɪtɪŋa nɛ ɛɖʊzɪ e-nesi tɛɛ. Ɛnawa se Ɛsɔ cɔlɔ ɛɛlɪnaa nɛ Ɛsɔ cɔlɔ ewokaɣ. 4Ɖɪnɛ ɛkʊyɪ ɖɪtɔɔyɛ nɛ ɛlɪzɪ ɛ-yɔɔ wondu nɛ ɛkpaɣ pɔpɔʊ nɛ ɛtɔɔlɪ. 5Ɛlɛ ecosi lɪm ñanaɣ taa nɛ ɛpazɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɪŋgbanzɪ kɔʊ nɛ ɛhɪzɪɣ sɪ-yɔɔ nɛ pɔpɔʊ ŋgʊ ɛɛtɔɔlaa yɔ.
6Ɛtalɪ Siimɔɔ Pɪyɛ cɔlɔ lɛ, Pɪyɛ heyi-i se : Ña Kɪbaɣlʊ nɛ ŋkɔʊ ma-nɪŋgbanzɪ na!
7Yesu cosi-i se : Mbʊ malakɪ yɔ, ŋŋnɪɣ pʊ-tɔbʊʊ lɛɛlɛɛyɔ. Ɛlɛ ŋkɔŋ pɪ-taa nɪʊ.
8Pɪyɛ heyi-i se : Pɪlɪ, ŋŋkɔʊ ma-nɪŋgbanzɪ.
Ɛlɛ Yesu cosi-i se : Ye mɔntɔkɔ ña-nɪŋgbanzɪ yɔ, ma nɛ-ŋ ɖɪkpɛndʊʊ pʊyʊ.

13.1 Mat. 26.2 Yoh 12.23; 17.1,11
13.2 Luk 22.3 Yoh 13.27
13.3 Mat. 28.18 Yoh 8.42; 16.28
13.4 Luk 22.27 Fil 2.7,8
13.6 Mat. 3.14
13.7 Yoh 13.12
13.8 Yoh 3.5 1Kɔr 6.11

9Siimɔɔ Pɪyɛ heyi-i se : Kɪbaɣlʊ ye mbʊ yɔ, taakɔ ma-nɪŋgbanzɪ ɖeke, ɛlɛ kɔ me-nesi nɛ ma-ɲʊʊ ɖɔɖɔ.

10Yesu heyi-i se : Ɛyʊ weyi ɛsɔ lɪm yɔ, ɛ-nɪŋgbanzɪ ɖeke pʊpɔzʊʊ se pɔkɔ. E-tomnaɣ tɪŋa tɛm wɛʊ cɪɖɪ cɪɖɪ. lwɛ cɪɖɪ cɪɖɪ ɛlɛ, pɪtɛkɛ mɪ-tɪŋa. **11**Ɛɛsɪm weyi ɛkaɣ ɛ-wayɪ lɪʊ yɔ. Pʊyɔɔ yɔɔ ɛtɔm se : Pɪtɛkɛ mɪ-tɪŋa ɪwɛnɪ cɪɖɪ cɪɖɪ.

12Ɛtɛm pa-nɪŋgbanzɪ kɔʊ lɛ, ɛkpaɣ e-wondu nɛ esuu ɛlɛ ɛpɪsɪ ɖɪtɔɔyɛ nɛ eheyi-wɛ se : Mbʊ malabɪ-mɪ yɔ, ɪnɪ pɪ-tɔbʊʊ na? **13**lyaɣ-m se wɪlɪyʊ nɛ Kɪbaɣlʊ. Ndʊ ɪyɔɔdʊʊ yɔ, tɪwɛ camɪyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɛnkɛ mbʊ na ɖɔɖɔ. **14**Ye ma weyi mɛnkɛ Wɪlɪyʊ nɛ Kɪbaɣlʊ yɔ mɔnkɔ mɪ-nɪŋgbanzɪ lɪm yɔ, pʊwɛɛ se mɪ-ɖɔɖɔ lɛ, ɪkɔ ɖama nɪŋgbanzɪ lɪm. **15**Malaba se ɪna nɛ ɪla ɛzɪ malabʊ yɔ. **16**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, yom takɪlɪ ɛ-tʊ. Tiyiyu takɪlɪ weyi etiyi-i yɔ. **17**Ye ɪsɪm-pʊ nɛ ɪlakɪ-pʊ yɔ, ihiɣ mɪ-tɪ.

Yesu yɔɔdʊʊ se Yudaasɪ ɖʊzʊʊ-ɪ koyindinaa nesi tɛɛ

18Pɪtɛkɛ mi-kpeekpe mɪ-tɔm mɔyɔɔdʊʊ. Mansɪm mba malɪzaa yɔ. Pamawa se :

Ma nɛ weyi ɖɪtɔkɪ yɔ, ɛkpazɪ ɛ-naatalʊʊ mɔ-yɔɔ. *(Keɣa 41:10)*

Pʊwɛɛ se tɔm ndʊ tɪla.

19Meheyiɣ-mɪ tʊ pʊcɔ nɛ pɪtalɪ. Meheyiɣ-mɪ tʊ lɛɛlɛɛyɔ se pɪtalaa lɛ, itisi se ma lɛ weyi mɛnkɛnaa yɔ. **20**Toovenim taa toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, weyi ɛmʊʊ weyi mentiyaa yɔ, ɛmʊ-m. Ɛyʊ weyi ɛmʊʊ-m yɔ, ɛmʊ weyi etiyi-m yɔ.

21Yesu tɛm yɔɔdʊʊ mbʊ lɛ, ɛ-kalɪzaɣ sidi yem nɛ ɛtɔ se : Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, mɪ-taa lɛlʊ kaɣ ma-wayɪ lɪʊ.

22Peeye Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa cɔŋaɣnɪ ɖama nɛ paasɪŋ weyi ɛ-tɔm ɛyɔɔdʊʊ yɔ. **23**Pa-taa lɛlʊ kɛwɛlɪ hʊyʊʊ yɔɔ nɛ ɛtɪlɪsɪnɪ Yesu. Ɛnʊ lɛ weyi Yesu kɔsɔɔlaa yɔ. **24**Siimɔɔ Pɪyɛ wɪlɪ-ɪ niye se ɛpɔzɪ Yesu weyi ɛyɔɔdʊʊ yɔ, ɛ-hɪɖɛ.

25Peeye ɛlɛ tɛzɪ wɛlʊʊ Yesu yɔɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : Kɪbaɣlʊ, anɪ pʊdʊ?

26Yesu cosi-i se : Ɛnʊ lɛ weyi mɛncɛlɪɣ-ɪ kpɔnɔ hɔɔlaɣ ŋga meli-kɛ ɖozi taa yɔ. Yesu li kpɔnɔ hɔɔlaɣ ɖozi taa lɛ, ɛcɛlɪ-kɛ Yudaasɪ, Siimɔɔ Isɪkarɪyɔɔtɪ-tʊ pɪyalʊ. **27**Yudaasɪ tɪmʊ kpɔnɔ hɔɔlaɣ lɛ, Satanɪ sʊʊ ɛ-taa.

Yesu heyi-i se : mbʊ ŋlakɪ yɔ, la-pʊ lɔŋ. **28**Mba paawɛ tɔɔnaɣ ɖɪtɔɔyɛ yɔ, pa-taa nɔɔyʊ taanɪ mbʊ pʊyɔɔ Yesu heyi tɔm ndʊ Yudaasɪ yɔ. **29**Yudaasɪ ɖɔkaɣnɪ liidiye huyuu. Pa-taa nabɛyɛ maɣzaɣ se Yesu ɲɪnaɣ se eheyi-i se : Ya mbʊ pʊwɛɛ se ɖɪtɔɔnɪ kazandʊ yɔ. Yaa Yesu ɲɪnaɣ se eheyi-i se ɛha nabʊyʊ kʊɲɔndɪnaa. **30**Yudaasɪ mʊ

13.10 Yoh 15.3
13.11 Yoh 6.64
13.13 Luk 6.46; Fil 2.11
13.14 Luk 22.27; 1Pɪ 5.5
13.15 Fil 2.5; 1Pɪ 2.21
13.16 Mat. 10.24; Luk 6.40; Yoh 15.20
13.17 Yak 1.25
13.18 Keɣ 41.9; Mat. 26.23; Yoh 13.21
13.19 Yoh 14.29; 16.4
13.20 Mat. 10.40; Luk 10.16
13.21 Mat. 26.21; Mrk 14.18; Luk 22.21
13.23 Yoh 19.26
13.27 Luk 22.3; Yoh 6.70
13.29 Yoh 12.6

kpɔnɔ hɔɔlaɣ ŋga lɛ, ɛcaŋ nɛ ɛlıı kpaagbaa. Ðoo koyuwa.

Yesu yɔɔdʊʊ se Pıyɛ kiziɣ-i

31Yudaası lıwa lɛ, Yesu tɔ se : Lɛɛlɛɛyɔ, Ɛyʊ Pıyalʊ hıdɛ sɛwa nɛ pıtʊŋʊnı ɛ-yɔɔ nɛ Ɛsɔ nūndɛ sɛɛ. **32**Ye pıtʊŋʊnı ɛ-yɔɔ nɛ Ɛsɔ hıdɛ sɛɛ yɔ, ɛlɛ nēyeki nɛ pıtʊŋʊnı ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ nɛ ɛnʊ nūndɛ nēsɛɛ. Ɛlakı-pʊ alıwaatʊ pazı taa.

33Men-piya cikpesi, alıwaatʊ ndʊ mantasıɣ mı-cɔlɔ wɛʊ yɔ, tıtatası dɔʊ. lkaɣ-m nūnʊʊ. Ndʊ maatɛm Yuda nūma heyuu yɔ, meheyiɣ-mı tʊ dɔdɔ lɛɛlɛɛyɔ. Ndʊ lɛ se : Ðendɛ mowoki yɔ, ıpızıɣ nɛ iwolo peeye.

34Mandʊʊ-mı paɣtʊ kıfatʊ : lsɔɔlı dama. Ɛzı mɔnsɔɔlʊʊ-mı yɔ, ısɔɔlı dama mbʊ dɔdɔ. **35**Ye ısɔɔlı dama mbʊ yɔ, ɛyaa tıŋa naɣ se ıkɛ mɔn-tɔmkpɛlıkıyaa.

36Siimɔɔ Pıyɛ pɔzı se : Kıbaɣ lʊ le ŋwoki?

Yesu cosi-i se : Ðendɛ mowoki yɔ, ŋŋpızıɣ nɛ ŋtıŋ-m lɛɛlɛɛyɔ, ɛlɛ ŋkɔŋ-m tıŋʊʊ.

37Pıyɛ heyi-i se : Kıbaɣlʊ, ɛbɛ yɔɔ maapızıɣ nɛ mantʊŋı-ŋ lɛɛlɛɛyɔ? Mɛncɛlıɣ me-wezuu nɔ-yɔɔ.

38Yesu cosi-i se : Ŋkaɣ nē-wezuu cɛlʊʊ mɔ-yɔɔ na ? Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-ŋ se, pʊcɔ nɛ kalımaʊ koo lɛ, ŋkpɛzıɣ tɔm nabudozo se ŋtasım-m.

14 Mı-laŋa ɛtaamaa. Itisi Ɛsɔ yɔɔ. Itisi dɔdɔ mɔ-yɔɔ. **2**Man-Caa dıɣa taa, lona sakıyɛ wɛɛ se pacaɣ. Ye pıtaakɛ mbʊ yɔ, maatɛm-mı heyuu. Mowoki se mɔñɔɔzı-mı dıcaɣ yɛ. **3**Mowoki nɛ mɔñɔɔzı-mı dıcaɣyɛ lɛ, manpısı nɛ mɔnkɔɔ. Ɛlɛ mankpaɣ-mı nɛ mowona nɛ dendɛ mɛwɛɣ yɔ, mı-dɔdɔ ıwɛɣ peeye. **4**lsım dendɛ mowoki yɔ nɛ ısı nʊmɔʊ.

13.31 Yoh 12.23 1Pı 4.11
13.32 Yoh 17.1,4-6
13.33 Yoh 7.34; 8.21
13.34 Lev 19.18 Yoh 15.12 1Pı 1.22
13.35 1Yoh 2.5; 4.20
13.36 2Pı 1.14
13.37 Mat. 26.33-35 Mrk 14.29-31 Luk 22.33-34
14.1 Yoh 16.22-23
14.2 Yoh 13.33
14.3 Yoh 12.26 Tʊma 1.11 1Tes 4.17
14.6 Ebr 9.8 Yoh 1.4,17; 8.19,32; 10.9; 11.25
14.9 Yoh 12.45 Kol 1.15 Ebr 1.3
14.10 Yoh 5.19; 10.38
14.11 Yoh 5.36; 10.38
14.12 Mat. 21.21 Luk 10.17
14.13 Yoh 15.7 1Yoh 5.14

Yesu lɛ nʊmɔʊ

5Tomaa heyi-i se : Kıbaɣlʊ, dıısıŋ dendɛ ŋwoki yɔ. Ɛzʊma dıpızıɣ nɛ dıtılı nʊmɔʊ yɔ?

6Yesu heyi se : Ma lɛ nʊmɔʊ nɛ toovenim nɛ wezuu. Nɔɔyʊ ɛɛpızıɣ nɛ ewolo Caa cɔlɔ nɛ ɛtıtʊŋʊnı mɔ-yɔɔ. **7**Ye ısım-m yɔ, ısıŋ dɔdɔ man-Caa. Pıkpaɣ nɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ısım-ı nɛ ına-ı.

8Filiipu heyi-i se : Kıbaɣlʊ, ŋwılı-dʊ Caa yɔ, pımakını-dʊ.

9Yesu heyi-i se : Filiipu, mɛwɛʊ mı-cɔlɔ yɔ, pıdɔ pıŋŋ nɛ ŋtısım-m yaa we? Weyi ɛna-m yɔ, ɛna Caa. Pılabı ɛzʊma nɛ ŋtɔŋ se : Wılı-dʊ Caa? **10**Ŋŋtisiɣ se mɛwɛ Caa taa nɛ Caa nɛwɛɛ man-taa yaa we? Tɔm ndʊ meheyiɣ-mı yɔ, tʊlıɣnı mɔn-cɔlɔ. Caa weyi ɛwɛ man-taa yɔ, ɛnʊ lakına tʊma ana. **11**Itisini-m, mɛwɛ Caa taa nɛ Caa wɛɛ man-taa. Paa iitisiɣ yɔ, tʊma ana a-yɔɔ lɛ, itisi mɔ-yɔɔ. **12**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mı se, weyi etisiɣ mɔ-yɔɔ yɔ, ɛlakı dɔdɔ tʊma wena malakı yɔ. Ɛlakı tʊma sɔsɔna nɛ pıkılı anɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mowoki Caa cɔlɔ. **13**Mbʊ pıtʊŋa payı ıpɔzıɣ

ma-hıdɛ taa yɔ, malakı-pʊ se pısa pıtıŋını Pıyalʊ yɔɔ nɛ Caa hıdɛ sɛɛ. **14**Ye ıpɔzı nabʊyʊ ma-hıdɛ taa yɔ, malakı-pʊ.

Yesu tɔŋ se Caa kɔŋ Cıdıcıdı Kalızaɣ tiyinaʊ

15Ye ısɔɔlı-myɔ, ıdɔkı man-paɣ tʊ. **16**Nɛ ma yɔ, mentendiɣ Caa nɛ ɛha-mı Lɔŋtasıyʊ lɛlʊ nɛ ɛwɛɛ mı-cɔlɔ tam yɔɔ. **17**Lɔŋtasıyʊ ɛnʊ lɛ toovenim Kalızaɣ. Kedeŋa kanɛ ka-ñʊma ɛɛpızıɣ nɛ pamʊ-kɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paanaɣ-kɛ. Paasıŋ-kɛ dɔdɔ. Piyele mı yɔ, ısʊm-kɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kɛwɛ mı-cɔlɔ nɛ kakaɣ mı-taa wɛʊ. **18**Maayeki-mı solosi, manpısıɣ nɛ mɔnkɔɔ mı-cɔlɔ. **19**Pızaɣ alıwaatʊ pazı yem. Kedeŋa yɔɔ ɛyaa ɛɛtasıɣ-m naʊ ɛlɛ mı yɔ, ınaɣ-m. Ma nɛ mɛ-ɛza nɛ pʊyɔɔ lɛ, ıkaɣ wɛʊ nɛ mı-ɛza dɔdɔ. **20**Puwiye ndı lɛ, ısıŋ se mɛwɛ man-Caa taa. Isıŋ se ıwɛ man-taa nɛ mɛwɛɛ mı-taa dɔdɔ. **21**Weyi ɛwɛnı man-paɣtʊ nɛ ɛdɔkıɣ-tʊ yɔ, ɛnʊ sɔɔlını-m. Man-Caa kaɣ sɔɔlʊʊ weyi ɛsɔɔlı-m yɔ. Mɔnsɔɔlʊʊ-ı nɛ mala nɛ ɛsʊm-m.

22Yudaası ɛlɛ pıtɛkɛ Yudaası Isıkarıyɔɔtı, yɔɔdını-ı nɛ ɛtɔ se : Kıbaɣlʊ, ɛbɛ yɔɔ ŋkaɣ yebu nɛ dıtılı-ŋ nɛ ŋŋyeki se kedeŋa ñʊma ɛtılı-ŋ?

23Yesu cosi-i se : Ye nɔɔyʊ ɛsɔɔlı-m yɔ, ɛdɔkıɣ mɔn-tɔm. Man-Caa kaɣ-ı sɔɔlʊʊ nɛ dıkɔɔ ɛ-cɔlɔ nɛ dıwɛɛ. **24**Ɛyʊ weyi ɛtɔsɔɔlı-m yɔ, ɛɛdɔkıɣ mɔn-tɔm. Tɔm ndʊ ınıɣ yɔ, tıtɛkɛ mɔn-tɔm.

14.15 1Yoh 5.3
14.16 Yoh 15.26 Room 8.15,26
14.17 1Yoh 4.6 1Kɔr 2.14
14.18 Mat. 28.20 Yoh 14.3,28
14.19 Yoh 16.16 1Kɔr 15.20
14.21 Yoh 14.15,23 1Yoh 2.5; 5.3
14.22 Luk 6.16
14.23 1Yoh 2.24 Wıl 3.20
14.24 Yoh 7.16;
14.26 Yoh 15.26; 16.7 1Yoh 2.20,27
14.27 Fil 4.7 Kol 3.15
14.28 1Kɔr 11.31 Fil 2.6
14.29 Yoh 13.19
14.30 Yoh 12.31; 16.11
14.31 Yoh 10.18
15.2 Mat. 15.13
15.3 Yoh 17.17
15.4 Kol 1.23

Tıkɛ Caa weyi etiyi-m yɔ, ɛ-tɔm.

25Alıwaatʊ ndʊ mɛkpɛndı mɛwɛ mı-cɔlɔ yɔ, meheyi-mı tɔm ndʊ. **26**Caa tiyiɣ ma-hıdɛ taa Lɔŋtasıyʊ ɛnʊ, pı-tɔbʊʊ se Cıdıcıdı Kalızaɣ. Ɛkaɣ-mı wılʊʊ pıtıŋa nɛ ɛtɔzı-mı tɔm ndʊ maaheyi-mı yɔ. **27**Meyebi-mı nɛ laŋhɛzıyɛ nɛ mahaɣ-mı ma-laŋhɛzıyɛ. Maahaɣ-mı laŋhɛzıyɛ ɛzı kedeŋa ɛyaa haɣʊ yɔ. Mı-laŋa ɛtaamaa. Sɔɔndʊ ɛtaakpa-mı.

28Meheyi-mı nɛ ınıı se mɛndɛɣ nɛ manpısı nɛ mɔnkɔɔ mı-cɔlɔ. Ye ɛkɔsɔɔlı-m yɔ, mı-taa kahʊlʊmaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Caa cɔlɔ mowoki. Caa kılı-m paɣlʊʊ. **29**Meheyi-mı tʊnɛ lɛɛlɛɛyɔ se pʊcɔ nɛ pıtalı nɛ pıtalaa lɛ, itisi. **30**Maatasıɣ nɛ mı yɔɔdʊnaʊ sakıyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kedeŋa kanɛ ke-wiyaʊ dɪɣni kɔm. Ɛfɛyını pʊyʊ mɔ-yɔɔ. **31**Mbʊ Caa dʊ-m se mala yɔ, malabı-pʊ se pısa nɛ kedeŋa ɛyaa na se mɔnsɔɔlı Caa.

Ɩkʊyı cınɛ nɛ dıdɛɛ.

Viiñı tʊ nɛ ki-pilinzi

15 Ma lɛ viiñı tʊ siŋŋ nɛ man-caa lɛ kı-yɔɔ cɔnıyʊ. **2**Piliŋa ŋga kɛwɛ mɔ-yɔɔ nɛ kaadɔkıɣ pee yɔ, ɛsɛtıɣ-kɛ. Piliŋa ŋga kaka ñɔdɔkıɣ pee yɔ, ɛkaɣ kɛ-tɛɛ kpalʊʊ se piyele nɛ kɔdɔkı pee nɛ pıkılı. **3**Ɩtɛm wɛʊ cıdı cıdı tɔm ndʊ monsuzi-mı yɔ, tı-yɔɔ. **4**Ɩcaɣ wezuu man-taa nɛ mancaɣ wezuu mı-taa. Ye piliŋa

ɛtɔɖɔkɪnɪ viiñɪ tɪɔ yɔ, kaapɪzɪɣ nɛ kɔɖɔkɪ pee. Mbɔ ɖɔɖɔ mɪ, ye ɪɪcakɪ wezuu man-taa yɔ, ɪpɪzɪɣ nɛ ɪɖɔkɪ pee.

5Ma lɛ viiñɪ tɪɔ nɛ mɪ lɛ pilinzi. Weyi ɛcakɪ wezuu man-taa nɛ mancakɪ wezuu ɛ-taa yɔ, ɛɖɔkɪɣ pee sakɪyɛ. Ye mɛnfɛyɪ yɔ, ɪpɪzɪɣ nɛ ɪla pɔyɔ. 6Ye nɔɔyɔ ɛɛcakɪ wezuu man-taa yɔ, Caa kaɣ-ɪ lɔɔ nɛ awayɪ ɛzɪ viiñɪ tɪŋ tɔ lɔɔ piliŋa yɔ. Pilinzi wɪlɪɣ nɛ ɛyaa kpaɣ-sɪ nɛ pɛpɛɖɪ miŋ taa nɛ sɪñaɣ. 7Ye ɪcakɪ wezuu man-taa nɛ mɔn-tɔm wɛɛ mɪ-taa yɔ, ɪpɔzɪɣ mbɔ mi-liu wɛɛ yɔ nɛ Ɛsɔ ha-mɪ pɔ. 8Alɪwaatɔ ndɔ ɪɖɔkɪɣ pee sakɪyɛ yɔ, pɪsaŋ man-Caa nɛ ɪpɪsɪ mɔn-tɔmkpɛlɪkɪyaa.

9Mɔnsɔɔlɪ-mɪ ɛzɪ Caa sɔɔlɔɔ-m yɔ. lcaɣ wezuu mɔn-sɔɔlɪm taa. 10Mañam man-Caa paɣtɔ nɛ mɛwɛɛ ɛ-sɔɔlɪm taa. Ye ɪñam man-paɣtɔ yɔ, ɪwɛɣ ɖɔɖɔ mɔn-sɔɔlɪm taa. 11Meheyi-mɪ tɔm ndɔ se ma-laŋhɔlɔmɪyɛ ɪwɛɛ mɪ-taa nɛ mɪ-laŋhɔlɔmɪyɛ tɛzɪ suu. 12Man-paɣtɔ yɔ: lsɔɔlɪ ɖama ɛzɪ mɔnsɔɔlɔɔ-mɪ yɔ. 13Ɛyɔ wɪlɪɣ sɔɔlɪm sɔsɔm alɪwaatɔ ndɔ ɛcɛlɪɣ e-wezuu ɛ-taabalaa yɔɔ yɔ. Sɔɔlɪm nabɔyɔ fɛyɪ nɛ pɪkɪlɪ-pɔ. 14Ye ɪlabɪ mbɔ meheyiɣ-mɪ se ɪla yɔ, ɪkɛŋɪ man-taabalaa. 15Maatasɪɣ -mɪ yaɔ se tɔmlaɖaa mbɔ pɔyɔɔ yɔ, tɔmlaɖɔ ɛɛsɪŋ mbɔ ɛ-tɔ lakɪ yɔ, pɪ-tɪŋa. Mayaɣ-mɪ se man-taabalaa, mbɔ pɔyɔɔ yɔ, meyeba nɛ ɪtɪlɪ ndɔ tɪ-tɪŋa payɪ manɪ man-Caa cɔlɔ yɔ. 16Pɪtɛkɛ mɪlɪzɪnɪ-m ɛlɛ, malɪzɪnɪ-mɪ. Malɪzɪ-mɪ nɛ mansɪɪ-mɪ se iwolo nɛ ɪɖɔkɪ pee nɛ mi-pee wɛɛ. Ðɪnɛ lɛ, mbɔ ɪpɔzɪɣ ma-hɪɖɛ taa yɔ, Caa haɣ-mɪ pɔ. 17Paɣtɔ ndɔ manɖɔɔ-mɪ yɔ, ndɔ lɛ se ɪsɔɔlɪ ɖama.

15.5 Ose 14.8 Fil 1.11
15.6 Mat. 3.10; 7.19
15.8 Mat. 5.16 Fil 1.11
15.10 Yoh 14.15, 21,23
15.11 Yoh 16.24; 17.13 1Yoh 1.4
15.12 1Tes 4.9 1Pɪ 4.8 1Yoh 3.11; 4.21
15.13 Yoh 10.11 Room 5.7-8 Efɛ 5.2
15.16 Yoh 13.18 1Yoh 4.10,19 Kol 1.6
15.17 Yoh 15.12
15.18 1Yoh 3.1,13
15.19 1Yoh 4.5 Yoh 17.14
15.20 Eze 3.7
15.21 Mat. 10.22; 24.9 Yoh 16.3
15.22 Yoh 9.41 Room 1.20 Yak 4.17
15.23 1Yoh 2.23
15.24 Yoh 3.2; 7.31; 9.32
15.25 Keɣ 35.19; 69.4

Kedeŋa yɔɔ ñɪma tɔsɔɔlɪ tɔmkpɛlɪkɪyaa

18Ye kedeŋa yɔɔ ñɪma ɛɛnaɣ -mɪ nɛ ɛzɪyɛ yɔ, ɪtɪlɪ se pataanaɣ -m nɛ ɛzɪyɛ pɔcɔ nɛ pɪtalɪɣ nɪ-mɪ. 19Ye ɪkɛ kedeŋa ñɪma yɔ, kedeŋa ñɪma kɔsɔɔlɪ-mɪ mbɔ pɔyɔɔ yɔ, ɪkɛ pa-taa ñɪma. Ɛlɛ, ɪtɛkɛ kedeŋa ñɪma. Malɪzɪ-mɪ kedeŋa ñɪma hɛkɔ taa. Pɔyɔɔ yɔɔ kedeŋa ñɪma ɛɛnaɣ-mɪ nɛ ɛzɪyɛ. 20ltɔzɪɣ tɔm ndɔ maaheyi-mɪ yɔ, tɪ-yɔɔ yaa we? Maaheyi-mɪ se: Yom takɪlɪ ɛ-tɔ. Ye paɖɔ ma-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ, pakaɣ mɪ-wayɪ ɖɔɔ kaŋ kaŋ ɖɔɖɔ. Ye pɔɖɔkɪ mɔ-tɔm yɔ, pakaɣ mɪ-tɔm ɖɔkɔɔ ɖɔɖɔ. 21Palakɪ-mɪ pɪtɪŋa ma-hɪɖɛ yɔɔ mbɔ pɔyɔɔ yɔ, paasɪŋ Ɛsɔ weyi etiyi-m yɔ. 22Ye mantaakɔɔ nɛ mɔyɔɔdɪnɪ-wɛ yɔ, pataawɛɛnɪ kɪwɛɛkɪm. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, paapɪzɪɣ pawanɪ pɔyɔ pa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ. 23Weyi ɛɛnaɣ-m nɛ ɛzɪyɛ yɔ, ɛɛnaɣ man-Caa nɛ ɛzɪyɛ ɖɔɖɔ. 24Malabɪ tɔma wena ɛyɔ nɔɔyɔ tɪlabɪda-yɛ yɔ, ɛyaa hɛkɔ taa. Ye mantaala tɔma ana yɔ, pataawɛɛnɪ kɪwɛɛkɪm. Ɛlɛ pana man-tɔma nɛ patana ma nɛ man-Caa nɛ ɛzɪyɛ. 25Pɪlabɪ mbɔ

se Ɛsɔ ɛla nɛ tɔm ndʊ pama paɣ tʊ takayaɣ taa yɔ, tʊna tɪ-ñʊʊ. lʊnaɣ ndʊ pamawa yɔ :

Paanaɣ-m nɛ ɛzɪyɛ ɖulum yem. (*Keɣa 35:19; 69:5)*

26Mankaɣ-mɪ tiyinaʊ Lɔŋtasɪyʊ weyi ɛlɪɣnɪ Caa cɔlɔ nɛ ɛkɔɔ yɔ. Ɛkɔŋ lɛ, ɛlɪzɪ ma-aseɣ ɖe. Ɛnʊ lɛ toovenim Kalɪzaɣ ŋga kalɪɣnɪ Caa cɔlɔ yɔ. **27**Mɪ-ɖɔɖɔ ʊlɪzɪɣ ma-aseɣɖe mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪwɛ mɔn-cɔlɔ ɖooo kiɖe tɛɛ.

16Meheyi-mɪ tɔm tʊnɛ se pɪsa nɛ tɪtaayele nɛ ʊlɔ liu. **2**Pɔkɔŋ-mɪ ɖɔɔnʊʊ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamɪŋ taa. Alɪwaatʊ kɔŋ nɛ ɛyʊ weyi ɛkʊʊ-mɪ yɔ, ɛmaɣzɪɣ se Ɛsɔ ediɣni tʊmɪyɛ labʊ. **3**Pakaɣ mbʊ labʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paasɪŋ Caa nɛ paasɪŋ-m. **4**Alɪwaatʊ ndʊ tɪtalɪɣ lɛ, ɪtɔzɪ se maatɛm-mɪ tɔm ndʊ heyuu. Pʊ-yɔɔ yɔɔ meheyi-mɪ tʊ. Meteheyi-mɪ tʊ ɖɪpazɪyɛ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, maakpɛndɪ mɛwɛ mɪ-cɔlɔ.

Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ tʊmɪyɛ

5Lɛɛlɛɛyɔ, mowoki weyi etiyi-m yɔ, ɛ-cɔlɔ nɛ mɪ-taa nɔɔyʊ ɛɛpɔzɪɣ-m se : Le ŋwoki? **6**Ɛlɛ mɪ-laŋa wɛɛkɪ siŋŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, meheyi-mɪ tɔm ndʊ. **7**Ŋgʊ, toovenim meheyiɣ-mɪ se : Pɪkɪlɪ-mɪ ɖeu se mɛnɖɛɛ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ye mɛntɛɖɛɛ yɔ, Lɔŋtasɪyʊ ɛnʊ ɛɛkɔŋ mɪ-cɔlɔ. Ɛlɛ ye mɛnɖɛwa yɔ, mentiyiɣnɪ-ɪ mɪ. **8**Nɛ ɛlɛ ñɔkɔŋ lɛ, eyele nɛ kedeŋa ɛyaa tɪlɪ kɪwɛɛkʊm nɛ tʊvzʊtʊ nɛ tɔm hʊʊ. **9**Patɪlɪɣ kɪwɛɛkʊm mbʊ pʊyɔɔ yɔ paatisiɣ mɔ-yɔɔ. **10**Patɪlɪɣ tʊvzʊtʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mowoki Caa cɔlɔ nɛ ɪtasɪɣ-m naʊ. **11**Patɪlɪɣ tɔm hʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ hʊnɪ kedeŋa kanɛ, ke-wiyaʊ tɔm.

12Mɛwɛnɪ tɔm sakɪyɛ se meheyi-mɪ ɛlɛ, ɪpɪzɪɣ nɛ ɪɖɔkɪ-tʊ lɛɛlɛɛyɔ. **13**Lɔŋtasɪyʊ weyi ɛkɛ toovenim Kalɪzaɣ yɔ, ɛkɔŋ lɛ, ewoni-mɪ toovenim tɪŋa taa. Ɛɛkaɣ ɛ-tɔm yɔɔdʊʊ, ɛlɛ ndʊ ɛnɪwa yɔ, tɪtɪŋa ɛkaɣ-mɪ heyuu. Ɛkaɣ-mɪ ceewayɪ tɔm heyuu. **14**Ɛsaŋ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔn-cɔlɔ ɛmʊʊ tɔm nɛ ɛɖɛzɪ-mɪ. **15**Matɪna mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɪkɛ Caa ñɪm yɔ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ mɔntɔm se Lɔŋtasɪyʊ mʊʊ mɔn-cɔlɔ tɔm nɛ ɛɖɛzɪ-mɪ.

16Pɪkazɪ alɪwaatʊ pazɪ yem ɪtasɪɣ-m naʊ. Nɛ pʊwayɪ alɪwaatʊ pazɪ taa ɪna-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mowoki Caa cɔlɔ.

Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa laŋpɪsɪyɛ pɪsɪɣ laŋhʊlʊmɪyɛ

17Panɪ tɔm ndʊ mbʊ lɛ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa taa nabɛyɛ yɔɔdʊʊnɪ ɖama nɛ pɔtɔŋ se : Ɛtɔm se : Pɪkazɪ alɪwaatʊ pazɪ yem nɛ ɪtasɪɣ-m naʊ. Nɛ pʊwayɪ alɪwaatʊ pazɪ yem nɛ ɪna-m. Mowoki Caa cɔlɔ. Tɔm ndʊ, tɪ-tɔbʊʊ se we? **18**Pɔtɔŋaɣ se : Ɛtɔm se pʊwayɪ alɪwaatʊ pazɪ yem yɔ, pɪ-tɔbʊʊ se we? Ðɪsɪŋ ndʊ ɛyɔɔdʊʊ yɔ.

19Yesu nawa se pañɪnaɣ se pɔpɔzɪ-ɪ tɔm lɛ, ɛpɔzɪ-wɛ se : lpɔzɪɣ ɖama tɔm ndʊ mɔyɔɔdaa

15.26 Tʊma 2.33
15.27 Luk 24.48 Tʊma 1.8; 5.32
16.1 Mat. 11.6; 24.10; 26.31
16.2 Wɪl 6.9 Tʊma 8.1; 9.1
16.3 1Tim 1.13
16.4 Yoh 13.19; 14.29
16.5 Yoh 7.33; 13.36
16.6 Yoh 14.1; 16.22
16.7 Yoh 14.26
16.9 Tʊma 2.22-37
16.10 Tʊma 3.14; 7.52
16.11 Luk 10.18 Yoh 12.31 Ebr 2.14
16.12 Mrk 4.33 1Kɔr 3.2 Ebr 5.12
16.13 Yoh 14.17,26; 15.26 1Yoh 2.20,27
16.15 Mat. 11.27 Yoh 17.10
16.16 Yoh 14.3, 19-25

yɔ, tɪ-yɔɔ yaa we? Mɔntɔm se : Pɪkazɪ alɪwaatʊ pazɪ yem ɪtasɪɣ-m naʊ nɛ pʊwayɪ alɪwaatʊ pazɪ yem nɛ ɪna-m. **20**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se ɪkaɣ wiluu nɛ ipeendi ɛlɛ kedeŋa yɔɔ nʊma taa la leleŋ. lwɛɣ laŋpɪsɪyɛ taa, ɛlɛ mɪ-laŋpɪsɪyɛ ndɪ dɪpɪsɪɣ laŋhʊlʊmɪyɛ. **21**Alɪwaatʊ ndʊ halʊ caɣ lʊlʊʊ yɔ, ɛ-laŋɪyɛ pɪsɪɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-alɪwaatʊ talaa. Ɛlɛ alɪwaatʊ ndʊ pɪɣa lɪʊ yɔ, ɛɛtasɪɣ tɔzʊʊ e-siziŋ nɪʊ yɔɔ. Ɛsɔʊ e-siziŋ nɪʊ laŋhʊlʊmɪyɛ ndɪ ɛnɪɣ yɔ, dɪ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɔnɪ pɪɣa kedeŋa taa. **22**Lɛɛlɛɛyɔ, mɪ-laŋɪyɛ pɪsɪ toovenim taa. Ɛlɛ mantasɪɣ-mɪ naʊ nɛ mɪ-laŋa hʊlʊmɪ. Nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛlɪzɪ mɪ-laŋhʊlɪmɪyɛ ndɪ. **23**Puwiye ndɪ, ɪpɔzʊʊ-m nabʊyʊ. Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-mɪ se, mbʊ ɪpɔzʊʊ Caa ma-hɪdɛ taa yɔ, ɛhaɣ-mɪ pʊ. **24**Pɪkɔm pɪsɪnɪ sɔnɔ yɔ, ɪtɔpɔzɪda nabʊyʊ ma-hɪdɛ taa. lpɔzɪ nɛ paha-mɪ nɛ Ɛsɔ la nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ su mɪ-taa.

25Aduwa montuwaa nɛ meheyi-mɪ tɔm tʊnɛ. Alɪwaatʊ talɪɣ nɛ maatasɪɣ-mɪ yɔɔdunaʊ aduwa taa. Ɛlɛ meheyiɣ-mɪ Caa tɔm keɣlee. **26**Puwiye ndɪ, ɪkaɣ pɔzʊʊ ma-hɪdɛ taa. Maaheyiɣ -mɪ se, mankaɣ Caa tʊmɪnaʊ mɪ-yɔɔ. **27**Caa ɛnʊ, ɛ-maɣmaɣ ɛsɔɔlɪ-mɪ. Ɛsɔɔlɪ-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɔɔlɪ-m nɛ itisi se malʊnɪ Ɛsɔ cɔlɔ. **28**Malʊnɪ Caa cɔlɔ nɛ mɔnkɔɔ kedeŋa taa. Lɛɛlɛɛyɔ, mankʊyʊʊ kedeŋa taa nɛ manpɪsɪ Caa cɔlɔ.

29Ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa heyi se : Cɔnɪŋna,lɛɛlɛɛyɔŋyɔɔdʊʊnɪ-dʊ kpayɪ kpayɪ. Ŋŋyɔɔdʊʊnɪ-dʊ nɛ aduwa. **30**Lɛɛlɛɛyɔ, dɪnawa se ŋsɪm pɪtɪŋa nɛ pɪtatasɪ pɔzʊʊ se nɔɔyʊ ɛpɔzɪ-ŋ natʊyʊ. Pʊ-yɔɔ djtisiɣ se ŋlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ.

31Yesu cosi-wɛ se : Lɛɛlɛɛyɔ itisiɣ? **32**lcɔnɪ nɛ ɪna, alɪwaatʊ talɪɣ nɛ halɪ tɪtɛm talʊʊ. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-yɔɔ, ɪmaɣzɪɣ dama nɛ mɪ-taa paa weyi ɛkpaɣ ɛ-nʊmɔʊ nɛ iyebi-m men-dɛke. Ɛlɛ, maawɛɣ men-dɛke mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Caa wɛ mɔn-cɔlɔ.

33Meheyi-mɪ tɔm tʊnɛ se pɪsa nɛ ɪwɛnɪ laŋhɛzɪyɛ mɪ-taa. lkaɣ siziŋ nɪʊ kedeŋa taa. Ɛlɛ, ɪla abalɪtʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mawabɪ kedeŋa.

Yesu sɛɣ Ɛsɔ ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ

17 Yesu yɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɛkpazɪ ɛ-ɛza nɛ ɛsɔdaa nɛ ɛtɔ se :

Man-Caa alɪwaatʊ talaa. Sa ña-Pɪyalʊ nɛ pɪsa nɛ ɛsam-ŋ. **2**Ŋha-ɪ waɖɛ ɛyaa tɪŋa yɔɔ se ɛpɪzɪ nɛ ɛha tam tam wezuu ɛyaa mba pa-tɪŋa payɪ ŋcɛlɪ-ɪ yɔ. **3**Ŋgʊ tam tam wezuu lɛ se : Patɪlɪ-ŋ ña Ɛsɔ weyi ñe-dɛke ŋkɛ toovenim tʊ yɔ, nɛ patɪlɪ Yesu Krɪstʊ weyi ŋtiyaa yɔ. **4**Masam-ŋ tɛtʊ yɔɔ. Malabɪ tʊmɪyɛ ndɪ ŋdʊ-m se mala yɔ nɛ dɪtɛ. **5**Nɛ lɛɛlɛɛyɔ Caa,

16.21 Eza 26.17
16.22 Yoh 20.20 1Pɪ 1.8 Mat. 7.7
16.24 Yoh 15.11
16.26 Yoh 16.23
16.27 Yoh 8.42; 14.21; 17.8
16.28 Yoh 13.3
16.32 Mat. 26.31 Mrk 14.27 Yoh 8.29; 14.10,11; 20.10
16.33 Eza 9.6 Yoh 14.27 Room 5.1; 8.37 Efɛ 2.14 Kol 1.20
17.1 Yoh 12.23; 13.32
17.2 Dan. 7.14 Mat. 28.18 Yoh 3.35; 6.37
17.3 Fil 3.8 1Yoh 5.20 1Tes 1.9
17.4 Yoh 13.31; 19.30
17.5 Yoh 1.1,2; 10.30; 14.9 Fil 2.6

sam-m ñɔ-cɔlɔ nɛ samtʊ ndʊ maawɛnɪ-tʊ ñɔ-cɔlɔ pʊcɔ nɛ ŋla kedeŋa yɔ.

Yesu sɛɣ Ɛsɔ ɛ-tɔmkplɪkɪyaa yɔɔ

6Ɛyaa mba ŋkpaɣ-wɛ kedeŋa yɔɔ nɛ ŋcɛlɪ-m yɔ, malaba nɛ patɪlɪ ña-hɪdɛ. Ɛyaa mba, paakɛ ña-ñʊma nɛ ŋkpaɣ-wɛ nɛ ŋcɛlɪ-m. Pɔdɔkɪ ñɔ-tɔm. 7Lɛɛlɛɛyɔ pasɪm se mbʊ pɪtʊŋa payɪ ŋcɛlɪ-m yɔ, pɪlʊnɪ ñɔ-cɔlɔ. 8Tɔm ndʊ ŋheyi-m yɔ, meheyi-wɛ tʊ nɛ pamʊ-tʊ. Pana toovenim taa se malʊnɪ ñɔ-cɔlɔ nɛ petisi se ñetiyini-m. 9Ɛyaa mba pɔ-yɔɔ mantʊmʊʊ. Pɪtɛkɛ kedeŋa yɔɔ ñʊma yɔɔ mantʊmʊʊ. Ɛyaa mba ŋcɛlɪ-m yɔ, pɔ-yɔɔ mantʊmʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɛkɛ ña-ñʊma. 10Mbʊ pɪtʊŋa pɪkɛ ma-ñʊm yɔ, pɪkɛ ña-ñʊm dɔdɔ. Nɛ mbʊ pɪkɛ ña-ñʊm yɔ, pɪkɛ ma-ñʊm. Mantʊŋɪɣnɪ pɔ-yɔɔ nɛ mamʊʊ samtʊ. 11Mantatasɪ kedeŋa taa wɛʊ ɛlɛ mba yɔ, pɛwɛ kedeŋa taa. Piyele ma yɔ, mɔnkɔŋ ñɔ-cɔlɔ. Caa cɪdɪcɪdɪ tʊ, dɔkɪ mba ŋcɛlɪ-m yɔ ña-hɪdɛ taa nɛ pɛkɛ kʊdʊm ɛzɪ dɪkɛʊ kʊdʊm yɔ. 12Maawɛ pɔ-cɔlɔ kedeŋa taa lɛ, mɔndɔkɪ-wɛ ña-hɪdɛ taa. Pa-taa nɔɔyʊ tele nɛ pɪtasɪnɪ weyi pɪumʊnaa se ele yɔ. Pɪlabɪ mbʊ se ndʊ pamawa yɔ, tɪna tɪ-ñʊʊ.

13Piyele lɛɛlɛɛyɔ lɛ, mɔnkɔŋ ñɔ-cɔlɔ. Mɔyɔɔdʊʊ tɔm tʊnɛ kedeŋa yɔɔ se pa-taa ɛsuni ma-laŋhʊlʊmɪyɛ. 14Mɛncɛlɪ-wɛ ñɔ-tɔm. Kedeŋa ɛyaa ɛɛnaɣ-wɛ nɛ ɛzɪyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɛtɛkɛ kedeŋa ñʊmaɛzɪma dɔdɔmɛntɛkɛ kedeŋa-tʊ yɔ. 15Maapɔzɪɣ-ŋ se ŋlɪzɪ-wɛ kedeŋa taa. Ɛlɛ se ŋhuuzi pɔ-yɔɔ nɛ kɪdɛkɛdʊm ɛtaatalɪ-wɛ. 16Pɛtɛkɛ kedeŋa ñʊma ɛzɪ ma dɔdɔ mɛntɛkɛ kedeŋa tʊ yɔ. 17Kpaɣ-wɛ nɛ ŋsɪʊnɪ hɔɔlʊʊ ño-toovenim taa. Ñɔ-tɔm lɛ toovenim. 18Ɛzɪ ŋtiyiɣ-m kedeŋa taa yɔ, mbʊ dɔdɔ mentiyi-wɛ kedeŋa taa ɛyaa cɔlɔ. 19Mansɪɣ man-tɪ nɛ hɔɔlʊʊ pɔ-yɔɔ se pɪsa nɛ toovenim sɪɪ-wɛ nɛ hɔɔlʊʊ.

Yesu sɛɣ Ɛsɔ tisiyaa yɔɔ

20Pɪtɛkɛ pɔ-yɔɔ dɛke mantʊmʊʊ ɛlɛ, mba pakaɣ pɔ-tɔm nɪʊ nɛ petisi mɔ-yɔɔ yɔ, pɔ-yɔɔ dɔdɔ. 21Mantʊmʊʊnɪ pɔ-yɔɔ se pɛkpɛndɪ pa-tɪŋa kʊyʊm ɛzɪ ña Caa ŋwɛʊ man-taa nɛ mɛwɛɛ ña-taa yɔ. Mantʊmʊʊ se paba dɔdɔ pɛkpɛndɪ kʊyʊm da-taa. Ðɪnɛ kedeŋa ɛyaa tisiɣ se ñetiyini-m. 22Mɛncɛlɪ-wɛ koboyaɣ ŋga ŋcɛlɪ-m yɔ se pɪsa nɛ papɪsɪ kʊyʊm ɛzɪ dɪkɛʊ kʊyʊm yɔ. 23Mɛwɛ pa-taa nɛ ña ñɛwɛɛ man-taa se pɪsa nɛ pɛtɛzɪ kɛʊ kʊyʊm nɛ kedeŋa ɛyaa na se ñetiyini-m nɛ ŋsɔɔlɪ-wɛ ɛzɪ ŋsɔɔlʊʊ-m yɔ.

24Caa, mañɪnɪɣ se mba ŋcɛlɪ-m yɔ, pɛwɛɛ dɔdɔ dɛnde mɛwɛɛ yɔ. Mañɪnɪɣ se pɛwɛɛ mɔn-cɔlɔ nɛ pana koboyaɣ ŋga ŋcɛlɪ-m yɔ. Ŋcɛlɪ-m koboyaɣ ŋga mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋsɔɔlɪ-m pʊcɔ nɛ ŋlɪzɪɣ kedeŋa.

17.6 Yoh 17.26
17.8 Yoh 16.30
17.9 1Yoh 5.19
17.10 Yoh 16.15
17.11 Yoh 10.30; 17.21 1Pɪ 1.5 Yud 1.1
17.12 Yoh 6.39; 10.28 Ebr 2.13 1Yoh 2.19
17.14 Yoh 15.19 1Yoh 3.13
17.15 2Tes 3.3 1Yoh 5.18
17.17 Yoh 15.3 Efɛ 5.26 2Sam 7.28
17.18 Yoh 20.21
17.19 1Kɔr 1.2,30 Ebr 10.10
17.21 Yoh 10.30, 38; 14.11 Gal 3.28
17.22 Yoh 14.20 1Yoh 1.3; 3.24
17.23 Kol 3.14
17.24 Yoh 12.26; 14.3; 17.5 1Tes 4.17

25Caa siɣ siɣ tʊ, kedeŋa ɛyaa tasɪm-ŋ, ɛlɛ ma, masɪm-ŋ. Panɛ yɔ, paba nawa se ñetiyini-m. 26Meyeba nɛ patɪlɪ ña-hɪɖɛ. Mankaɣ labʊ nɛ patɪlɪ-ɖɪ nɛ pɪsa nɛ sɔɔlɪm mbʊ ŋsɔɔlɪ-m yɔ, pʊwɛɛ pa-taa nɛ ma ɖɔɖɔ mɛwɛɛ pa-taa.

Pakpa Yesu

18 Yesu tɛm tɔm ndʊ yɔɔdʊʊ lɛ, ɛ nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa powolo Sedrɔɔ pɔɔ wayɪ. Kaɖaɣ nakɛyɛ kɛwɛ peeye nɛ Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa pasʊʊ ka-taa.

2Yudaasɪ weyi ɛkaɣaɣ Yesu kpaɣʊ se ɛɖʊzɪ koyindinaa nesi tɛɛ yɔ, ɛkasɪm peeye mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yesu nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa patiiwoki. 3Mbʊ Yudaasɪ ɖɛ sɔɔjanaa nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa yɔɔ ɖaŋɪyaa nɔɔ nɛ powolo peeye. Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Farɪzɪ ñʊma paatiyini ɛyaa mba. Paaɖɔkɪ kanɖʊnaa nɛ miŋ kolonzi nɛ you wondu nɛ powolo.

4Yesu kaasɪm mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɪkɔŋ-ɪ talʊʊ yɔ. Ðɪnɛ ɛñɔtɪnɪ-wɛ nɛ ɛpɔzɪ-wɛ se : Anɪ ɪñɪnɪɣ?

5Pocosi-i se : Yesu Nazarɛɛtɪ-tʊ.

Yesu heyi-wɛ se : Ma yɔ. Nɛ Yudaasɪ weyi ɛlɪwaɣ ɛ-wayɪ yɔ, ɛkɛwɛ pa-taa. 6Yesu heyi-wɛ se ma yɔ lɛ, papɪsɪ kiŋgiɖɛ nɛ pɔtɔlɪ tataa.

7Yesu tasɪ-wɛ pɔzʊʊ se : Anɪ ɪñɪnɪɣ?

Pocosi-i se : Yesu Nazarɛɛtɪ-tʊ.

8Yesu heyi-wɛ se : Meheyi-mi se ma yɔ lɛ. Ye ma ɪñɪnɪɣ yɔ, iyele ɛyaa panɛ nɛ pɛɖɛɛ. 9Ɛyɔɔdɪ mbʊ se pɪsa nɛ ndʊ ɛkɔyɔɔdaa yɔ, tɪla. Ɛɛtɔm se : Mentelesi mba ŋcɛlɪ-m yɔ, pa-taa nɔɔyʊ.

10Abalɪsɪɣa kɛwɛ Siimɔɔ Pɪyɛ cɔlɔ. Ðɪnɛ ɛkpɛ-kɛ nɛ elo Ɛsɔ layʊ sɔsɔ yom nɛ ɛsɛtɪ ɛ-nɪwaŋ nɪŋgbaŋ. Payaɣ yom ɛnʊ se Malkuusɪ.

11Yesu heyi Siimɔɔ Pɪyɛ se : Pɪsɪnɪ ña-sɪɣa ko-huyuu taa. Caa cɛlɪm kɔpʊ ŋgʊ se mɔñɔɔ yɔ, mantaañɔɔ-kʊ yaa we?

Powoni Yesu Aana cɔlɔ

12Sɔɔjanaa tikaɣ nɛ pa-ñʊʊtʊ nɛ Yuda ñʊma yɔɔ ɖaŋɪyaa pakpa Yesu nɛ pɔhɔkɪ-ɪ nimee. 13Ɛlɛ pɛleyɪnɪ-ɪ Kayifu yɪtɪ Aana tɛ wonaʊ. Ɛkɛkɛnɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ pɪnaɣ ŋga. 14Kayifu ɛnʊ ɛkatasɪnɪ Yuda ñʊma lɔŋ se : Pɪkɪlɪ ɖeu se ɛyʊ kʊɖʊm ɛsɪ samaɣ tɪŋa yɔɔ.

Pɪyɛ kpɛzɪɣ se ɛtɪtlɪ Yesu

15Siimɔɔ Pɪyɛ nɛ tɔm kpɛlɪkɪyʊ lɛlʊ patɪŋaɣ Yesu wayɪ. Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ kaasɪm tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɛnʊ. Ɛ nɛ Yesu pasʊʊ layaa ñʊʊtʊ taɣ yɔɔ. 16Ɛlɛ Pɪyɛ ñacaɣ awayɪ nɔnɔɔ tɛɛ. Tɔmkpɛlɪkɪyʊ weyi layaa ñʊʊtʊ kasɪma yɔ, ɛlɪ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ nɔnɔɔ yɔɔ ɖaŋɪyʊ nɛ ɛlɛ ñeyele Pɪyɛ nɛ ɛsʊʊ.

17Pɛlɛ weyi ɛɖaŋaɣ nɔnɔɔ yɔɔ yɔ, ɛna Pɪyɛ lɛ, eheyi-i se : Ña-ɖɔɖɔ ŋtɛkɛ abalʊ ɛnʊ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa taa lɛlʊ yaa we?

Ecosi se : Aayɪ mɛntɛkɛ-ɪ.

17.25 Yoh 15.21; 16.3
17.26 Yoh 15.9,15
18.1 Mat. 26.36 Mrk 14.32 Luk 22.39 2Sam 15.23
18.2 Luk 21.37
18.3 Mat. 26.47 Mrk 14.43 Luk 22.47 Yoh 17.12
18.10 Mat. 26.51 Mrk 14.47 Luk 22.49,50
18.11 Mat. 20.22; 26.39,42
18.12
18.13 Mat. 26.57 Luk 3.2
18.14 Yoh 11.50
18.15 Mat. 26.58 Mrk 14.54 Luk 22.54
18.16 Mat. 26.69 Mrk 14.66 Luk 22.54

18Yomaa nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa yɔɔ ɖaŋɪyaa mba paawɛ peeye yɔ, popuzi miŋ nɛ pohoyuu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ninkaɣ kɛwɛɛ. Pɪyɛ wolo nɛ ɛcaɣ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ehoyuu miŋ ɖɔɖɔ.

Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ pɔzɪɣ Yesu tɔm

19Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ pɔzɪ Yesu tɔm ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ ɛ-wɪlɪtʊ pɔ-yɔɔ.

20Yesu cosi-i se : Mɔyɔɔdɪnɪ kedeŋa kanɛ kɛ-ɛyaa keɣlee. Mawɪlɪ tɔm paa ɛzʊmtaa Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪseyɛ nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa taa ɖendɛ Yuda ñʊma tʊŋa kpeliɣ yɔ. Mɔntɔyɔɔdɪ natʊyʊ mɛɛsaɣ tɛɛ. **21**Pɪlabɪ ɛzʊma nɛ ŋpɔzɪɣ-m tɔm yɔ? Mba pewelisini-m yɔ, pɔzɪ-wɛ ndʊ mawɪlaa yɔ. Cɔnɪ ŋna, panɛ pasɪm ndʊ mawɪlaa yɔ.

22Yesu yɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɖaŋɪyaa taa lɛlʊ weyi ɛkɛwɛ peeye yɔ, ɛcɛ ɛ-nɔɔ kadaŋa. Ɛtɔm se : Mbʊ ŋcosuu Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ yaa we?

23Yesu heyi-i se : Ye mɔntɔyɔɔdɪ camɪyɛ yɔ, wɪlɪ-m ndʊ mɔyɔɔdaa nɛ tɪfɛyɪ ɖeu yɔ. Nɛ ye mɔyɔɔdɪ camɪyɛ lɛ, pɪlabɪ ɛzʊma nɛ ŋmakɪ-m yɔ? **24**Aana tiyini-i nɛ ɛ-hɔkɪtʊ Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ Kayifu cɔlɔ.

Pɪyɛ tasɪɣ kpɛzɪɣ se ɛɛsɪŋ Yesu

25Siimɔɔ Pɪyɛ kacaɣ peeye nɛ ehoyuu miŋ. Peheyi-i se : Ña ɖɔɖɔ ŋtɛkɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa taa lɛlʊ yaa we?

18.20 Mat. 26.55 Luk 4.15 Yoh 7.14, 26,28
18.22 Yer 20.2 Tʊma 23.2
18.24 Mat. 26.57
18.25 Mat. 26.69,71 Mrk 14.69 Luk 22.58

Ɛkpɛzɪ nɛ ɛtɔ se : Aayɪ, mɛntɛkɛ-ɪ.

26Ɛsɔ layaa ñʊʊtʊ yom nɔɔyʊ kɛwɛ peeye. Ɛ-hɔʊ taa tʊ nɔɔyʊ nʊŋgbaaŋ Pɪyɛ kɛsɛtaa. Ɛtɔm se : Mantana ña nɛ-ɪ kaɖaɣ taa yaa we? **27**Pɪyɛ tasɪ kpɛzʊʊ nɛ kalɪmaʊ tikou.

Yesu Pɪlaatɪ ɛsɪndaa

28Palɪnɪ Yesu Kayifu tɛ lɛ, powoni-i Room komina tɔm kʊjɔŋ tɛɛ. Pɪkɛ tanaŋ tɛɛ cu. Pa-maɣmaɣ patɪsʊʊ tɔm hʊʊ kʊjɔŋ tɛɛ. Pataañɪnɪɣ se pepisi pa-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pañɪnaɣ se pɔtɔɔ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ tɔɔnaɣ. **29**Pʊ-yɔɔ Pilaatɪ lɪwa nɛ ɛkatɪ-wɛ nɛ ɛpɔzɪ-wɛ se : Ndʊ ɛkʊyʊʊnɪ abalʊ ɛnɛ?

30Pocosi-i se : Ye ɛtaakɛ kɪdɛkɛdʊʊ yɔ, ɖɪtaakɔnɪ-ɪ cɪnɛ.

31Pilaatɪ nɪ mbʊ lɛ, eheyi-wɛ se : Ukpaɣ-ɪ mɪ-maɣmaɣ nɛ ɪhʊʊnɪ-ɪ tɔm mɪ-paɣtʊ yɔɔ.

Yuda ñʊma heyi-i se : Mɪ-paɣ tʊ taha-ɖʊ nʊmɔʊ se ɖɪkʊ ɛyʊ. **32**Pɔyɔɔdɪ mbʊ se pɪsa nɛ tɔm ndʊ Yesu kɔyɔɔdaa yɔ, tɪla. Yesu kɛtɛm wɪlʊʊ ɛzʊma mbʊ pʊwɛɛ se ɛsɪ yɔ.

33Ðɪnɛ Pilaatɪ sʊʊ tɔm hʊʊ kʊjɔŋ tɛɛ nɛ ɛyaa Yesu nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : Ña lɛ Yuda ñʊma wiyaʊ na?

34Yesu cosi-i nɛ ɛtɔ se : Ña-maɣmaɣ ñɔyɔɔdʊʊna mbʊ yaa lɛlaa heyini-ŋ tʊ mɔ-yɔɔ?

35Pilaatɪ cosi-i se : Ma mɛnkɛ Yuda-tʊ yaa we? Ña-samaɣ nɛ Ɛsɔ layaa ñʊndɪnaa pakpanɪ-ŋ

18.27 Mat. 26.74 Mrk 14.72 Luk 22.60 Yoh 13.38
18.28 Mat. 27.2,27 Mrk 15.1 Luk 23.1 Tʊma 11.3
18.32 Mat. 20.19 Yoh 12.32, 33
18.33 Mat. 27.11

nɛ paɖʊzɪ me-nesi tɛɛ. Ɛbɛ ŋlaba?

36Yesu cosi-i se : Men-\
kewiyaɣ fɛyɪ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ. Ye men-kewiyaɣ ɛkɛwɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ yɔ, man-tʊmlaɖaa kalʊbɪ mɔ-yɔɔ se pataakpa-m nɛ pɛcɛlɪ Yuda ñʊma. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ lɛ, men-kewiyaɣ fɛyɪ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ.

37Pilaatɪ pɔsɪ-ɪ se : Ye mbʊ ŋkɛ wiyaʊ na?

Yesu cosi-i se : Ña-maɣmaɣ ñɔyɔɔdʊʊna, mɛnkɛ wiyaʊ. Palʊlɪ-m nɛ mɔnkɔɔ ɛjaɖɛ yɔɔ se malɪzɪ aseɣɖe toovenim yɔɔ. Weyi ɛkɛ toovenim tʊ yɔ, ɛnɪɣ mɔ-nɔɔ.

38Pilaatɪ pɪsɪnɪ-ɪ se : Ɛbɛ payaɣ se toovenim? Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɛtasɪ lʊ nɛ ewolo Yuda ñʊma cɔlɔ nɛ eheyi-wɛ se : Mantana nabʊyʊ se abalʊ ɛnɛ ɛyʊsaa. **39**Mɪ-sɔnzɪ pɔzʊʊ se malɪzɪ-mɪ salaka tʊ nɔɔyʊ salaka taa paa Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ ndʊ, tɪ-yɔɔ. lñɪnɪɣ se meyele Yuda ñʊma wiyaʊ yaa we?

40Peeye patʊŋa patasɪ kubusi mabʊ nɛ pɔtɔŋ se : Taayele ɛnɛ, ɛlɛ lɪzɪ Barabaasɪ. Ŋgʊ Barabaasɪ ñaakɛ mɪlʊ sɔsɔ.

Pilaatɪ haɣ nɔɔ se paka Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ

19 Peeye Pilaatɪ yeba nɛ polu Yesu agbazɛɛ. **2**Sɔɔjanaa kpaɣ sɔɔ nɛ palʊʊ awiihʊlaɣ nɛ papam-ɪ. Pakpaɣ ɖɔɖɔ awiitoko kɪsɛmʊʊ nakʊyʊ waa nɛ posuu-i. **3**Pɔtɔŋaɣ se : Sɛɛ ɖeu, Yuda ñʊma wiyaʊ! Nɛ pamakɪ-ɪ nɛ pe-nesi.

4Pilaatɪ tasɪ lʊ nɛ eheyi Yuda ñʊma se : lɔɔnɪ ɪna, malɪɣnɪ-ɪ mɪ-cɔlɔ se pɪsa nɛ ɪna se mantana se ɛyʊsʊnɪ nabʊyʊ. **5**Mbʊ Yesu lɪwa nɛ ɛpam sɔɔ awiihulaɣ nɛ esuu awiitoko kɪsɛmʊʊ. Pilaatɪ heyi-wɛ se : Ɛyʊ ɛnʊ yɔ.

6Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ ɖaŋɪyaa pana-ɪ lɛ, pama kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ! Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ!

Pilaatɪ heyi-wɛ se : lkpaɣ-ɪ mɪ-maɣmaɣ nɛ ɪkam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ. Ɛlɛ ma yɔ, mantana se ɛyʊsɪnɪ nabʊyʊ.

7Yuda ñʊma cosi-i se : Ðɪwɛnɪ paɣtʊ nɛ tʊ-yɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se ɛsɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtɔm se ɛnʊ lɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ.

8Pilaatɪ nɪ tɔm ndʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-ɪ siŋŋ. **9**Peeye ɛsʊ tɔm hʊʊ kʊjɔŋ tɛɛ nɛ ɛpɔzɪ Yesu se : Ŋlɪnɪ le? Ɛlɛ Yesu tatɪcosi-i natʊyʊ. **10**Pilaatɪ pɪsɪnɪ-ɪ se : Ŋŋñɪnɪɣ se ŋyɔɔdɪnɪ-m yaa we? Ŋtana se mɛwɛnɪ ɖoŋ se meyebi-ŋ nɛ mɛwɛɛnɪ ɖoŋ se mankam-ŋ kaamaŋkaɣ yɔɔ yaa we?

11Yesu cosi-i se : Ña, ŋŋfɛyɪnɪ ɖoŋ nɪʊyɪ mɔ-yɔɔ se ŋlabɪ-m pʊyʊ. Ɛsɔ ɖeke pɪzɪɣna nɛ ɪha-ŋ ɪ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ, weyi ɛkpaɣ-m nɛ ɛɖʊzɪ ñe-nesi tɛɛ yɔ, ɛlabɪ kɪwɛɛkʊm nɛ pɪkɪlɪ-ŋ.

12Kpaɣnɪ alɪwaatʊ ndʊ tʊ-yɔɔ, Pilaatɪ ñʊnaɣ se eyele Yesu. Ɛlɛ Yuda ñʊma ñamakaɣ kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Ye ŋyebi-i yɔ, ŋtɛkɛnɪ wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ taabalʊ.

18.36 1Tim 6.13
18.37 Dan. 2.44; 7.14 Luk 12.14 Yoh 6.15 Yoh 8.47 1Yoh 3.19; 4.6
18.38 Mat. 27.24 Luk 23.4 Yoh 19.4,6
18.39 Mat. 27.15 Mrk 15.6
18.40 Tʊma 3.14 Luk 23.19
19.1 Mat. 27.26 Mrk 15.15 Luk 18.33
19.4 Yoh 18.38; 19.6
19.6 Tʊma 3.13
19.7 Lev 24.16 Mat. 26.55 Yoh 5.18; 10.33
19.9 Eza 53.7 Mat. 27.12,14
19.11 Luk 22.53 Yoh 7.30
19.12 Luk 23.2 Tʊma 17.7

Ɛyʊ weyi ɛtɔŋ se ɛkɛ wiyaʊ yɔ, ɛkʊyʊʊnɪ wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ.

13Pilaatɪ nɪ tɔm ndʊ lɛ, ɛkpaɣ Yesu nɛ ɛlɪnɪ-ɪ awayɪ. Ɛcaɣ ɛ-tɔm hʊʊ kpelaɣ yɔɔ ɖendɛ payaɣ se : Kaaŋ tɛtʊ yɔ. Payaɣ lone ndɩ nɛ Ebree kʊnʊŋ taa se : Gabada. **14**Kɪyakʊ ŋgʊ pɔñɔɔzaɣ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ yɔ, kɪ-wɪsɪ siɣu pɪlakaɣ mbʊ.

Pilaatɪ heyi Yuda ñʊma se : Mi-wiyaʊ yɔ.

15Ɛlɛ pama kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Ɛsɪ! Ɛsɪ! Kam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ.

Pilaatɪ pɔzɪ-wɛ se : Manka mi-wiyaʊ kaamaŋkaɣ yɔɔ yaa we?

Ɛsɔ layaa sɔsaa cosi-i se : Ðɪfɛyɪnɪ wiyaʊ nɔɔyʊ nɛ pɪtasɪnɪ wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ.

16Peeye Pilaatɪ kpaɣ Yesu nɛ ɛcɛlɪ-wɛ se pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ.

Pakaŋ Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ

Ɛlɛ, pakpaɣ Yesu nɛ pɛɖɛnɪ-ɪ. **17**Yesu hɔɔlɪ ɛ-kaamaŋkaɣ nɛ ɛtalɪ lone ndɩ payaɣ-ɖɪ se ñʊŋbɔyaɣ lone yɔ, ɖɩ-taa. Payaɣ lone ndɩ nɛ Ebree kʊnʊŋ taa se : Goligota. **18**Ðɪnɛ pakam Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛyaa nabɛyɛ naalɛ ceminje. Yesu kaawɛ pɛ-hɛkʊ taa.

19Pilaatɪ kama tɔm natʊyʊ nɛ ɛsɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ. Ndʊ ɛɛmawa yɔ, ndʊ yɔ : Yesu Nazarɛɛtɪ-tʊ, Yuda ñʊma wiyaʊ. **20**Ðendɛ paakam Yesu yɔ, pɪñɔtɪnɪ tɛtʊ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ, Yuda ñʊma sakɪyɛ kalɪ tɔm ndʊ paamawa yɔ. Paama-tʊ nɛ Ebire nɛ Krɛkɪ nɛ Laatɛɛ pa-kʊnʊmʊŋ taa. **21**Yuda ñʊma Ɛsɔ layaa sɔsaa wolo Pilaatɪ cɔlɔ nɛ peheyi-i se : Taama se : Yuda ñʊma wiyaʊ. Ɛlɛ ma se : Ɛtɔm se : Mɛnkɛ Yuda ñʊma wiyaʊ.

22Pilaatɪ heyi-wɛ se : Ndʊ mamawa yɔ, mamawa lɛ.

23Sɔɔjanaa kam Yesu lɛ, pakpaɣ ɛ-yɔɔ wondu nɛ patayɪ-tʊ hɔɔlʊŋ naanza nɛ pa-taa paa weyi ɛkpaɣ hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ. Pakpaɣ ɖɔɖɔ e-toko sɔsɔʊ ŋgʊ pataañɛyɪ-kʊ yɔ, paalʊ-kʊ kʊlʊʊ pilim kpaɣnɪ ñʊʊ taa nɛ ŋtii naŋkanzɪ tɛɛ.

24Peheyi ɖama se : Ðɪtaacɪyɪ-kʊ. Ðɪɖʊ miika nɛ ɖɪna se kɪkɛɣ a-ñʊŋgʊ. Pɪlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ ndʊ pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ, tɪla. Paamawa se :

Patayɪ mɔ-yɔɔ wondu.
Nɛ padʊ miika mon-toko
sɔsɔʊ yɔɔ.

Mbʊ sɔɔjanaa kalaba yɔ, mbʊ lɛ.

25Yesu ɖoo kasɪŋ kaamaŋkaɣ cɔlɔ. E-ɖoo neu halɪñɪnʊ nɛ Kleopaasɪ halʊ Maarɪ nɛ Maarɪ Magdala-tʊ paawɛ peeye ɖɔɖɔ. **26**Yesu na e-ɖoo sɪŋ peeye. Ɛnaɣaɣ ɖɔɖɔ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyʊ weyi ɛɛsɔɔlɪ-ɪ yɔ, e-ɖoo ɛnʊ ɛ-cɔlɔ. Ðɪnɛ eheyi e-ɖoo se : Halʊ, ña-pɪyalʊ yɔ. **27**Ɛlɛ eheyi ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyʊ se : Ño-ɖoo yɔ. Pɪkpaɣnɪ alɪwaatʊ ndʊ yɔ, tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɛnʊ ɛkpaɣ-ɪ nɛ ɛwɛɛ ɛ-tɛ.

19.14 Mat. 27.62
19.15 Kiḍ 49.10
19.16 Mat. 27.26, 31 Mrk 15.15 Luk 23.24
19.17 Kɪk 15.36 Ebr 13.12
19.19 Mat. 27.37 Mrk 15.26 Luk 23.38
19.23 Mat. 27.35 Mrk 15.24 Luk 23.34
19.24 Keɣ 22.18
19.25 Mat. 27.55 Mrk 15.40 Luk 8.2
19.26 Yoh 13.23; 21.24
19.27 Yoh 1.11; 16.32 Keɣ 69.21

Yesu sɪba

28Pʊwayɪ Yesu nawa se ɛlabɪ pɪtɪŋa nɛ pɪtɛ lɛ, ɛtɔ se : Lɔkɔtʊ ɖɛ-m. Ɛyɔɔdɪ mbʊ se pɪsa nɛ ndʊ pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ, tɪla. **29**Peɣa nakɛyɛ kɛwɛ peeye nɛ ka-taa nɛ sʊlʊm kɪ̃ɪŋɪm ɖo. Sɔɔjanaa kpaɣ kʊca nɛ pelii-kʊ sʊlʊm mbʊ pɪ-taa nɛ patʊʊ-kʊ tʊ ŋgʊ payaɣ-kʊ se isopɪ yɔ, ki-ɖɛɣa yɔɔ nɛ pɔ̃ɔtɪnɪ Yesu nɔɔ. **30**Yesu sɔyɪ sʊlʊm kɪ̃ɪŋɪm mbʊ lɛ, ɛtɔ se : Pɪtɪŋa pɪtɛma. Ɛlɛ ɛsɔ ɛ-ɪ̃ʊʊ nɛ etisi fezuu.

31Pɪɪkɛ kɪyakʊ ŋgʊ pɔ̃ɔɔzɪɣ pɪtɪŋa pʊcɔ nɛ pifeŋ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ yɔ. Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ ŋgʊ, kɪɪkɛ kɪyakʊ sɔsɔʊ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ Yuda ɪ̃ʊma taaɪ̃ʊnɪɣ se tomnasɪ ɛwɛɛ kaamaŋkaɣ yɔɔ. Powoba nɛ peheyi Pilaatɪ se ɛpɛlɪ pa-nɪŋgbanzɪ nɛ petisi-wɛ kaamaŋkaɣ yɔɔ. **32**Ɖɪnɛ sɔɔjanaa woba nɛ pɛpɛlɪ ɛyaa naalɛ mba paakam pa nɛ Yesu yɔ, pa-nɪŋgbanzɪ. **33**Patalɪ Yesu cɔlɔ lɛ, pamakɪna se ɛtem sɪbʊ. Pʊ-yɔɔ pɛtɛpɛlɪ ɛ-nɪŋgbanzɪ. **34**Ɛlɛ sɔɔja lɛlʊ kpaɣ kɪkpɛzɛŋ nɛ ɛsɔ ɛ-hʊyʊʊ tɛɛ. Ɖɪnɛ calɪm nɛ lɪm palɪwa. **35**Weyi ɛnawa yɔ, ɛlɪzɪ aseɣɖe. Nɛ aseɣɖe ndɩ ɛlɪzaa yɔ, ɖɪkɛ toovenim. Ɛnawa se ndʊ ɛyɔɔdʊʊ yɔ, tɪtalaa. Ɛlɪzɪ aseɣɖe se pɪsa nɛ itisi ɖɔɖɔ. **36**Pʊnɛ pɪlaba se pɪsa nɛ ndʊ pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ, tɪla. Pamawa se :

Paakaɣ ɛ-mɔɔyɛ nadɩyɛ pɛlʊʊ.

37Pamawa ɖɔɖɔ se :

Pakaɣ weyi pɔsɔbɪ-ɪ yɔ, nau.

19.29 Mat. 27.48
19.30 Yoh 17.4
19.31 Mrk 15.42 Yoh 19.42 Way 21.23
19.34 1Yoh 5.6,8
19.36 Exo 12.46 Kɪk 9.12 Keɣ 34.20
19.37 Keɣ 22.16,17 Zak 12.10 Wɪl 1.7
19.38 Mat. 27.57 Mrk 15.42 Luk 23.50
19.39 Yoh 3.1,2; 7.50
19.40 Tʊma 5.6
19.42 Eza 53.9 Yoh 19.31
20.1 Mat. 28.1 Mrk 16.1 Luk 24.1
20.2 Yoh 13.23

Yozɛɛfʊ piŋ Yesu

38Pʊwayɪ lɛ, Ariimatee tʊ Yozɛɛfʊ wolo Pilaatɪ cɔlɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ Yesu tomnaɣ. Pilaatɪ tisi nɛ ewolo nɛ ɛkpaɣ-kɛ. Yozɛɛfʊ kɛkɛ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa taa lɛlʊ ɛlɛ, ɛɛmɛsɪ-pʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔɔndʊ kakpaɣaɣ-ɪ nɛ Yuda ɪ̃ʊma. **39**Niikodɛm weyi ɛɛtem Yesu cɔlɔ wobu ɖoo naayɛ taa yɔ, ewoba ɖɔɖɔ. Eesidi sɔzɪŋ ketu nɛ tɪlaaɖɪ ŋgʊ payaɣ-kʊ se aloweɛsɪ yɔ, nɛ ɛkpɛndɪna. Pi-yuŋ kɛwɛ ɛzɪ kilowaa niidozo nɛ naadozo yɔ. **40**Mbʊ pakpaɣ Yesu tomnaɣ nɛ pataa-kɛ sɔzɪŋ nʊm nɛ pɔhɔkɪ-kɛ pɪsaŋ taa. Mbʊ pɔ̃ɔɔzɪ tɔmnaɣ ŋga ɛzɪ Yuda ɪ̃ʊma tɪlakʊʊ yɔ. **41**Kaɖaɣ nakɛyɛ kɛwɛ ɖɛnɖe paakam Yesu kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ. Pɪlaʊ kɪfalʊʊ ŋgʊ petepimda kɪ-taa nɔɔyʊ yɔ, kɪkɛwɛ kaɖaɣ ŋga ka-taa. **42**Ɛzɪ pɪɪkɛʊ kɪyakʊ ŋgʊ pɔ̃ɔɔzʊʊ pɪtɪŋa pʊcɔ nɛ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ talɪɣ yɔ lɛ, pakpaɣ Yesu tomnaɣ nɛ powona nɛ pɛhɛzɪ-kɛ kɪ-taa. Pɪlaʊ ŋgʊ kɪɪ̃ɔtɪnɪ peeye ɖɔɖɔ.

Pɪlaʊ wɛ kpɛɖɛ

20 Kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye, Maarɪ Magdala-tʊ lɪ tanaŋ tɛɛ cu nɛ ewolo pɪlaʊ yɔɔ. Pɪtɪ̃andɪda camɪyɛ. Ɛtalaa lɛ, ɛna se Pokuli pɪyɛ pɪlaʊ yɔɔ. **2**Ɛna mbʊ lɛ, ese nɛ ewolo Siimɔɔ Pɪyɛ nɛ tɔmkpɛlɪkɪyʊ weyi Yesu kɔsɔɔlaa yɔ, pɔ-cɔlɔ. Ɛna-wɛ lɛ, eheyi-wɛ se : Palɪzɪ Kɪbaɣlʊ pɪlaʊ taa nɛ ɖɪsɪŋ ɖɛnɖe pasɪ-ɪ yɔ.

3Pɪyɛ nɛ tɔmkpɛlɪkɪyʊ lɛlʊ ɛnʊ palɪ nɛ powolo pɪlaʊ yɔɔ. 4Peseway pa-naalɛ, ɛlɛ tɔmkpɛlɪkɪyʊ lɛlʊ ɛnʊ ese nɛ ɛdɛɛ Pɪyɛ yɔɔ nɛ ɛlɛyɪ-ɪ talʊʊ pɪlaʊ yɔɔ. 5Eluŋaa nɛ ɛna pɪsaʊ hɔɔlasɪ nzɪ sɪwɛ tataa yɔ. Ɛlɛ ɛtasʊʊ. 6Siimɔɔ Pɪyɛ weyi ɛkɛwɛ wayɪ yɔ, ɛtalaa lɛ, ɛsʊʊ pɪlaʊ taa. Ɛna pɪsaŋ hɔɔlasɪ nzɪ sɪwɛɛ tataa yɔ. 7Ɛna ɖɔɖɔ kpɪtaʊ ŋgʊ paahuuzi Yesu ñʊʊ yɔɔ yɔ. Kʊkʊ taawɛɛ pɪsaŋ hɔɔlasɪ cɔlɔ. Paakpiyi-kʊ nɛ passɪ-kʊ nɛ hɔɔlʊʊ. 8Ðɪnɛ tɔmkpɛlɪkɪyʊ lɛlʊ weyi ɛɛlɛyɪ talʊʊ pɪlaʊ yɔɔ yɔ, ɛsʊwa ɖɔɖɔ. Ɛsʊwa lɛ, ɛna nɛ etisi. 9Pataanɪda ɛsɔtɔm ndʊ tɪtɔŋ se pʊwɛɛ se Yesu efemni sɪɖaa taa yɔ, tɪ-tɔbʊʊ.

Yesu wɪlɪɣ ɛ-tɪ Maarɪ Magdala tʊ

10Ðɪnɛ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa pɪsaa nɛ pekpe pɛ-tɛ pɛ-tɛ. 11Ɛlɛ Maarɪ ñaasɪŋ pɪlaʊ cɔlɔ nɛ ewiɣ. Ewiɣay mbʊ lɛ, eluŋ se ɛcɔŋnɪ pɪlaʊ taa. 12Ɛna Ɛsɔ tiyiyaa naalɛ wondu kʊhʊlʊmtʊ taa. Pacay ɖendɛ paahɛzɪ Yesu tomnay yɔ. Lɛlʊ cay ɛ-ñʊʊ kidɛ nɛ lɛlʊ ɛ-nɪŋgbanzɪ ɖeɖe.

13Pɔpɔzɪ-ɪ se : Halʊ ɛbɛ yɔɔ ŋwiɣ?

Ecosi-wɛ se : Mewiɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, palɪzɪ man-Kɪbayʊlʊ nɛ maasɪŋ ɖendɛ pasɪ-ɪ yɔ. 14Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, ekisi nɛ ɛna Yesu ɛsɪŋ peeye. Ɛtaatɪlɪ se pɪɪkɛ Yesu.

15Yesu pɔzɪ-ɪ se : Halʊ ɛbɛ yɔɔ ŋwiɣ ? Anɪ ŋñɪnɪɣ ? Ɛmay zay se ɛɛkɛ weyi ɛcɔŋayɣnɪ kaɖay yɔɔ yɔ. Eheyi-i se : Ða-caa, ye ñakpayɣnɪ-ɪ yɔ, wɪlɪ-m ɖendɛ ŋsɪ-ɪ yɔ nɛ mowolo nɛ mankpayɣ-ɪ.

16Yesu heyi-i se : Maarɪ !

Ekisaa nɛ ɛyɔɔdɪnɪ Ebree kʊnʊŋ taa se : Rabuunii ! Pɪ-tɔbʊʊ lɛ se wɪlɪyʊ !

17Yesu heyi-i se : Taaɖɔkɪ-m mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Mantakpada man-Caa cɔlɔ ɛlɛ wolo nɛ ŋheyi mɛ-ɛgbayɣdɪnaa se mowoki man-Caa nɛ mɪ-Caa cɔlɔ, mɛ-Ɛsɔ nɛ mɪ-Ɛsɔ cɔlɔ.

18Maarɪ Magdala-tʊ wolo nɛ eheyi Yesu tɔmkpɛkɪkɪyaa se ɛna Kɪbayʊlʊ. Eheyi-wɛ ndʊ kɪbayʊlʊ heyi-i yɔ.

Yesu wɪlɪɣ ɛ-tɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa.

19Kɪyaky ŋgʊ kɪkɛ kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye. Kɪ-ɖanay yɔɔ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa kɛwɛ kuduyuu tɛɛ nɛ padɪɣ pɔɔyɪŋ pɔ-yɔɔ. Palabɪ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, peseway Yuda ñɪma sɔɔndʊ. Yesu kɔɔ nɛ ɛsɪŋ pɛ-hɛkʊ taa nɛ eheyi-wɛ se : lwɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa ! 20Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, ɛwɪlɪ-wɛ e-nesi nɛ ɛ-hʊyʊʊ. Tɔmkpɛlɪkɪyaa na Kɪbayʊlʊ lɛ, pa-taa hʊlʊmɪ.

21Yesu tasɪ-wɛ heyuu se : lwɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa ! Mentiyɪɣ-mɪ ɛzɪ Caa tiyiɣ-m yɔ. 22Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, Ehosi pɔ-yɔɔ nɛ eheyi-wɛ se : lmʊ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzay. 23Mba ikpeɣu-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm yɔ, Ɛsɔ

20.3 Luk 24.12 **20.5** Yoh 19.40 **20.7** Yoh 11.44 **20.9** Keɣ 16.10 Tʊma 2.24 **20.11** Mrk 16.5 **20.14** Mat. 28.9 Mrk 16.9 Luk 24.16,31 Yoh 21.4 **20.17** Mat. 28.10 Room 8.29 Ebr 2.11 Yoh 16.28 Efɛ 1.17 **20.18** Mat. 28.10 Luk 24.10 **20.19** Mrk 16.14 Luk 24.36 1Kɔr 15.5 **20.20** Yoh 16.22 **20.21** Mat. 28.18 Yoh 17.18,19 2Tim 2.2 Ebr 3.1 **20.23** Mat. 16.19; 18.18

kpeɣu-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm. Mba iikpeɣu-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm yɔ, Ɛsɔ eekpeɣu-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm ɖɔɖɔ.

Yesu wɪlɪɣ ɛ-tɪ Tomaa.

24Yesu kɔma lɛ, Tomaa weyi payaɣaɣ-ɪ ɖɔɖɔ se ɖom yɔ nɛ ɛkɛ tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ naalɛ taa lɛlʊ yɔ, ɛtaawɛɛ. **25**Peeye Tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa heyi-i se : Ðɪna Kɪbaɣlʊ.

Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Ye mantana ñɪma pɔŋ e-nesi taa nɛ ye mantasʊzɪ me-niye ɪ-taa yɔ, maatisiɣ. Ye mantasʊzɪ me-nesi ɛ-hʊyʊʊ tɛɛ yɔ, maatisiɣ.

26Kɪyakɪŋ lutozo wayɪ, Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa tasɪ ɖɪɣa taa kpeɣluu. Tomaa kaawɛ pɔ-cɔlɔ. Paaɖɪɣ pɔɔyɪŋ. Ɛlɛ Yesu kɔɔ pɛ-hɛkʊ taa nɛ nɔnɔɔ ɖɪɣ mbʊ. Eheyi wɛ se : lwɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa. **27**Peeye eheyi Tomaa se : kɔnɪ ñe-niye cɪnɛ. Cɔnɪ me-nesi. Kɔnɪ ñe-nesi nɛ ŋsʊzɪ ma hʊyʊʊ tɛɛ. Taapʊtɪ ɛlɛ tisi.

28Tomaa cosi-i se : Man-kɪbaɣlʊ nɛ mɛ-Ɛsɔ!

29Yesu heyi-i se : Tomaa, ŋtisaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋnawa. Mba patana ɛlɛ petisi yɔ, pehiɣ pa-tɪ.

30Yesu tasɪ pita lakasɪ sakɪyɛ labʊ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa ɛsɪndaa nɛ mɔntɔyɔɔdɪ sɪ-tɔm takayaɣ kanɛ ka-taa. **31**Ɛlɛ mama tʊnɛ se pɪsa nɛ itisi se Yesu lɛ Meesiya, Ɛsɔ Pɪyalʊ. Nɛ itisiɣ lɛ, ɪwɛɛnɪ wezuu ɛ-hɪɖɛ taa.

20.24 Yoh 11.16
20.27 1Yoh 1.1
20.29 2Kɔr 5.7 1Pɪ 1.8
20.30 Yoh 21.25
20.31 Luk 1.4 Yoh 3.15,16; 5.24 1Pɪ 1.8,9

Yesu laba nɛ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa kpa kpakpasɪ sakɪyɛ

21 Pʊwayɪ Yesu tasɪ ɛ-tɪ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa Tiberiyaadɪ lɪŋgamʊʊ nɔɔ. lna ɛzɪma mbʊ ɛlɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ yɔ. **2**Siimɔɔ Pɪyɛ nɛ Tomaa weyi payaɣ se ɖom yɔ, nɛ Nataanayɛɛlɪ weyi ɛkɛ Kana tɛtʊ taa tʊ Galilee egeetiye taa yɔ, nɛ Zebedee pɪyalaa nɛ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa naalɛ, paawɛ ɖoli kʊyʊm. **3**Ðɪnɛ Siimɔɔ Pɪyɛ heyi-wɛ se : Mowoki kpakpasɪ kpaʊ. Paba pɪsɪnɪ-ɪ se : Ðɪtɪŋɪɣ-ŋ. Ɛlɛ palɪ nɛ pakpa kpɪyʊʊ taa nɛ pɛɖɛɛ. Ɛlɛ patakpa pʊyʊ ɖoo ana a-taa.

4Pifema lɛ, Yesu kɔɔ nɛ ɛwɛɛ kidiiliŋ yɔɔ. Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa taana se ɛnʊ kɛwɛnɪ peeye.

5Yesu pɔzɪ-wɛ se : Piya, ɪwɛnɪ pʊyʊ se ɪtɔɔ yaa we?

Pocosi-i se : Aayɪ.

6Eheyi-wɛse : Ulɔpiyuunɛkpɪyʊʊ nɪwaŋ yɔɔ nɛ ɪkpa kpakpasɪ. Peeye pɔlɔ piyuu ɛzɪ eheyuu-wɛ yɔ. Palɪzaɣ-kʊ lɛ, patapɪzɪɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kpakpasɪ kɔɖɔ kɪ-taa.

7Ðɪnɛ tɔmkpɛlɪkɪyʊ weyi Yesu kɔsɔɔlaa yɔ, eheyi Pɪyɛ se : Kɪbaɣlʊ na! Pɪyɛ tɪnɪwa se pɪkɛ Kɪbaɣlʊ lɛ, ɛkpaɣ ɛ-yɔɔ wondu nɛ esuu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛwɛ ŋtaakpeɖe. Ɛlɛ, ɛfalɪ lɪm taa. **8**Tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa ñɔkɔɔnɪ kpɪyʊʊ. Pataaposini tɛtʊ, pɪɪwɛ ɛzɪ mɛtanaa mɪnʊʊ mbʊ yɔ. Pɔhɔŋaɣ piyuu ŋgʊ kɪ-taa kpakpasɪ kosuwa yɔ. **9**Patalɪ kidiiliŋ yɔɔ lɛ, pamaɣnɪ mamala pɔhɔbɪ a-yɔɔ kpakpasɪ nɛ kpɔnɔ.

21.2 Yoh 1.45 Mat. 4.21
21.4 Yoh 20.14
21.5 Luk 24.41
21.6 Luk 5.4,6,7
21.7 Yoh 13.23; 20.2

10Yesu heyi-wɛ se : Ɩkɔnɪ kpakpasɪ nzɪ ɪkpa leɛlɛeyɔ yɔ, sɪ-taa nasɪyɪ.

11Siimɔɔ Pɪyɛ kpa kpɪyʊʊ taa nɛ ɛhɔ piyuu nɛ etisi tataa, kɪ-taa nɛ kpakpasɪ ɖo. Sɪɪwɛ mɪnʊʊ nɛ nɪɪnʊwa nɛ naadozo. Kpakpasɪ ɖɔ mbʊ ɛlɛ piyuu tacɪyɪ. **12**Yesu heyi-wɛ se : Ɩkɔɔ nɛ ɪtɔɔ. Tɔmkpɛlɪkɪyaa tɪŋa takatɪɣ se pɔpɔzɪ-ɪ se : Ña lɛ anɪ? Paanawa se pɪɪkɛ Kɪbaɣlʊ. **13**Yesu wolo nɛ ɛkpaɣ kpɔnɔ nɛ ɛcɛlɪ-wɛ. Ɛkpaɣ kpakpasɪ nɛ ɛcɛlɪ-wɛ ɖɔɖɔ. **14**Yesu femni sɪɖaa taa wayɪ yɔ, ɛɖʊ tozo lɛ ɛwɪlɪɣ ɛ-tɪ ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa yɔ.

Yesu pɪsɪnɪ
Pɪyɛ ɛ-tʊmɪyɛ taa

15Pɛtɛm tɔɔnaɣ tɔɔʊ lɛ, Yesu pɔzɪ Siimɔɔ Pɪyɛ se : Yonaasɪ pɪyalʊ Siimɔɔ, ŋsɔɔlɪ-m siŋŋ nɛ pɪkɪlɪ panɛ, yaa we?

Ecosi-i se : Ɛɛɛ, Kɪbaɣlʊ, ŋsuma se mɔnsɔɔlɪ-ŋ.

Yesu heyi-i se : Calɪ me-heyisi.

16Yesu tasɪ-ɪ pɔzʊʊ se : Yonaasɪ pɪyalʊ Siimɔɔ, ŋsɔɔlɪ-m siŋŋ yaa we?

Pɪyɛ cosi-i se : Ɛɛɛ, Kɪbaɣlʊ, ŋsuma se mɔnsɔɔlɪ-ŋ.

Yesu heyi-i se : Cɔnɪ me-heŋ yɔɔ.

17Yesu pɔzɪ-ɪ tozo taa se : Yonaasɪ pɪyalʊ Siimɔɔ, ŋsɔɔlɪ-m yaa we?

Pɪyɛ laŋɪyɛ kapɪsaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yesu pɔzɪ-ɪ tozo ɖeɖe se : Ŋsɔɔlɪ-m yaa we? Ðɪnɛ ecosi-i se : Kɪbaɣlʊ, ŋsɪm pɪtɪŋa. Ŋsɪma se mɔnsɔɔlɪ-ŋ.

Yesu heyi-i se : Calɪ me-heŋ. **18**Toovenim taa, toovenim taa meheyiɣ-ŋ se, alɪwaatʊ ndʊ ŋŋkɛ evebu yɔ, ña-maɣmaɣ ŋsuwaɣni ña-tɪ wondu nɛ ŋwoki ɖendɛ ñe-liu wɛɛ yɔ. Ɛlɛ ŋkpadɪyʊʊ lɛ, ŋposuu ñe-nesi nɛ ɛyʊ lɛlʊ su-ŋ wondu nɛ ewoni-ŋ ɖendɛ ñe-liu fɛyɪ yɔ. **19**Ɛyɔɔdɪ mbʊ se ɛwɪlɪ ɛzɪma Pɪyɛ kɔŋ sɪbʊ nɛ Ɛsɔ hɪɖɛ sɛɛ yɔ. Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, eheyi Pɪyɛ se : Tɪŋ ma-wayɪ.

20Pɪyɛ kisini ɛ-wayɪ lɛ, ɛna tɔmkpɛlɪkɪyʊ weyi Yesu kɔsɔɔlaa yɔ, ɛ-wayɪ. Ɛkatɪŋaɣ -ɪ. Tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɛnʊ ekekpilini Yesu yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ pɔtɔkaɣ tɔɔnaɣ yɔ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : Kɪbaɣlʊ, anɪ lɛ weyi ɛɖʊzʊʊ-ŋ koyindinaa nesi tɛɛ yɔ? **21**Pɪyɛ na-ɪ lɛ, ɛpɔzɪ Yesu se : Kɪbaɣ lʊ ɛnɛ yɔ, ɛbɛ kaɣ-ɪ talʊʊ?

22Yesu heyi-i se : Ye mañɪnɪɣ se ɛwɛɛ pɪtalɪ alɪwaatʊ ndʊ manpɪsɪɣ yɔ, pɪna-ŋ nɛ we? Ña yɔ, tɪŋ ma-wayɪ. **23**Tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ lɛ, tɔm lɪ ɛgbaɣdɪnaa hɛkʊ taa nɛ tɪyɛlɪ se tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɛnʊ ɛɛsɪkɪ. Ɛlɛ, Yesu taaheyi Pɪyɛ se tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɛnʊ ɛɛsɪkɪ. Ɛtɔm se : Ye mañɪnɪɣ se ɛwɛɛ nɛ pɪtalɪ alɪwaatʊ ndʊ manpɪsɪɣ yɔ, pɪna-ŋ nɛ we?

24Tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɛnʊ ɛlɪzɪnɪ aseɣɖe ɖɪnɛ nɛ ɛma tɔm tʊnɛ. Ðɪnawa se ndʊ ɛyɔɔdaa yɔ, tɪkɛ toovenim.

21.12 Tʊma 10.41
21.14 Yoh 20.19,26
21.16 Tʊma 20.28 Ebr 13.20 1Pɪ 2.25; 5.2
21.17 Yoh 2.24,25; 16.30
21.18 Yoh 13.36 Tʊma 12.3,4
21.19 2Pɪ 1.14
21.20 Yoh 13.23, 25; 20.2
21.22 Mat. 16.27 1Kɔr 4.5; 11.26 Wɪl 2.25; 3.11; 22.7,20
21.24 Yoh 19.35; 3Yoh 1.12

25Yesu tasɪ labʊ pita lakasɪ sakɪyɛ. Ye paama tɔm ndʊ tɪ-tɪŋa takayasɪ taa yɔ, mamaɣzɪɣ se sɪtaamaɣ kedeŋa kpeekpe yɔɔ. Pɪla mbʊ.

21.25 Yoh 20.30 Amɔ 7.10

Yesu tiyiyaa tuma labu tɔm

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Lukı
Takayaɣ Muyu : Tisiyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ
Puaɣ: 61 Yesu luluu wayı

Nɔɔ Hau Kıbum takayaɣ ɖɛzuu tɔm puılunı tumıyɛ ndı Meesiya kɔm labu yɔ. Ezayii (Eza. 42:1-7; 49:1-7) heyiɣ-ɖu se ɛkaɣ labu tumıyɛ Yuda ñuma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ. Alıwaatu ndu Yesu kɔm kedeŋa yɔɔ cunɛ yɔ, ɛkpaɣ ɛ-alıwaatu nɛ ɛla tumıyɛ Yuda ñuma. Yesu Tiyiyaa Tuma labu takayaɣ wılıɣ-ɖu ɛzuma mbu Yesu tuŋunı ɛ-tɔmkpɛlıkıyaa yɔɔ nɛ ewolo ɛ-tumıyɛ yɔɔ nɛ ɛtalı mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-tɛ yɔ. Pantekooti kıyaku wiye Yesu pıyı ɛ-Kalızaɣ Krıstu ñuma yɔɔ nɛ etiyi-wɛ kedeŋa kpeekpe yɔɔ. Ɛzuma mbu ɖıkalıɣ hɔɔlaɣ kajalaɣ ñuŋga takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, ɖınaɣ se kɛkɛ takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Lukı ma Tewofiili yɔ (cɔnı Lukı Tɔm Kıbandu nɔɔ ɖɛu tɔm). Ye mbu, takayaɣ kanɛ kɔyɔɔduu pılunı ɛzuma mbu Krıstu ɛgbɛyɛ ñɔwa yɔ se pıtasu ɖoŋ Krıstu tu weyi ɛtɛkɛ Yuda tu yɔ. Mbu puwɛ takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, pılabı Yesu luluu wayı kpaɣnı puaɣ 30 ñuŋga nɛ ŋtalı puaɣ 60 ñuŋga taa. Paa pıla ɛzuma yɔ, Lukı ma-kɛ puaɣ 61 ñuŋga taa.

Takayaɣ kanɛ, kocosiɣ pɔzıtu sakıyɛ, pɔzıtu ndu Krıstu tu weyi ɛtɛkɛ Yuda tu yɔ, ɛpızıɣ nɛ ɛpɔzı pılunı ɛzuma mbu Krıstu ɛgbɛyɛ ñɔwa yɔ, pu-yɔɔ yɔ. Kalızıɣ Yesu sum nɛ e-pim nɛ ɛ-sıɖaa taa lıu tɔbuu nɛ kawılıɣ alıwaatu tunɛ tı-taa. Kɔyɔɔduu pılunı nunau mbu puwɛ Yuda ñuma Ɛsɔ seu nɛ Krıstu ñuma Ɛsɔ seu pɛ-hɛku taa yɔ. Kawılıɣ ɖɔɖɔ ɛzuma mbu Krıstu ñuma Ɛsɔ seu laba nɛ pıkpɛnduu pı-taa Yuda ñuma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ. Kawılıɣ kpayı se Krıstu ñuma Ɛsɔ seu tɛkɛnı mbu pukuyuunı Room ñuma kewiyaɣ yɔ. Lukı ma ɛ-takayaɣ kanɛ ka-taa mbu pılaba nɛ Krıstu ñuma Ɛsɔ seu pazı cou nɛ abalıtu kedeŋa kpeekpe yɔɔ yɔ.

Lukı cɔlı ɛ-takayaɣ kanɛ pılunı ageeta wena a-taa Krıstu ñuma Ɛsɔ seu cɔwa nɛ pıtalı yɔ. Ðıcɔŋna yɔ, ɖıpızıɣ nɛ ɖıtɔ se kɛwɛɛ nɛ kowoki ɛzı Kıbaɣlu kaɖuu tumıyɛ kɔɔnɔɔ Krıstu ñuma ñuu kuɖumuu nɛ hɔɔlaɣ lutozo ñuŋga taa yɔ. Ðiwili pı-taa camıyɛ yɔ, ɖıtɔŋ se Lukı tayı ɛ-takayaɣ tindima taa nɛ ɛtɛzunı paa tindimiye ndı tɔm ndu tikpeɣluu ndu ɛyɔɔdı tindimiye ndı ɖı-taa yɔ (cɔnı 6:7; 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:30-31). Tindima ana yɔ : Yeruusalɛm (1:1-6:7); Yudee nɛ Galiilee nɛ Samaarii (6:8-9:31), Antıyɔɔsı (9:32-12:24), Aazii Minɔɔrı (12:25-16:5), Eecee teŋgu nɔɔ (16:6-19:20) nɛ Room (19:21 - 28:30-31).

Ndu Lukı mawa nɛ ɛtɛzını takayaɣ kanɛ yɔ, tuwılıɣ se Krıstu tumıyɛ tasuı tunaɣ peeye. Toovenim lɛ, Krıstu ɖiɣni ɛ-ɛgbɛyɛ mau pıtuŋunı Ɛ-Kalızaɣ nɛ Ɛ-tɔm nɛ Ɛ-wayı tuŋıyaa pɔ-yɔɔ (13:47).

Yesu kpau ɛsɔdaa yɔ

1 Tewofiili, maatɛm-ŋ kɛduu man-takayaɣ kajalaɣ ñuŋga **1.1** Luk 1.3 **1.2** Mrk 16.19 taa mbu pıtuŋa payı Yesu kapazı labu nɛ ewılı **2**nɛ pukɔɔ pısını kıyaku ŋgu Ɛsɔ kpazı-ı ɛsɔdaa

yɔ. PƱcɔ nɛ Ɛsɔ kpazɪ-ɪ ɛsɔdaa lɛ, ɛtɪŋɪnɪ Cɪdʒɪcɪdʒ Kalɪzaɣ yɔɔ nɛ ɛdʒ ɛ-paɣtƱ e-tiyiyaa mba ɛɛlɪzaa yɔ. 3Ɛtɔɔ kƱñɔŋ nɛ pɪtɛ lɛ, e-tiyiyaa mba dʒɔdʒ ɛlɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ wɛtƱ ndɪ ndɪ taa kɪyakɪŋ nɪɪnaza pilim se papɪzɪ patɪlɪ se ɛ nɛ ɛ-ɛza. Kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛ-taa ɛwɪlɪ-wɛ tɔm pɪlɪnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ yɔɔ. 4Ɛɛwɛ pɔ-cɔlɔ lɛ, ɛpaɣ-wɛ se pataaposini Yeruusalɛm tɛtƱ. Eheyi-wɛ se : lʒaŋ tamaɣ ŋga Caa dƱ-mɪ nɛ meheyi-mɪ kɔ-tɔm yɔ. 5Yohanɛɛsɪ mɪɪsɪ ɛyaa lum taa ɛlɛ mɪ yɔ, alɪwaatƱ pasɪ taa lɛ, pamɪɪsƱƱ-mɪ Cɪdʒɪcɪdʒ Kalɪzaɣ taa.

6Paawɛ pa-tɪŋa dʒeyi kƱdʒum lɛ, pɔpɔzɪ-ɪ se : KɪbaɣlƱ, alɪwaatƱ ndƱ tɪ-taa ŋtasɪɣ Izrɛɛlɪ ñɪma kewiyaɣ sɪƱ yaa we ?

7Ecosi-wɛ se : Pɪtɛkɛ mɪ pƱmƱnaa se ɪtɪlɪ kɪyakƱ ŋgƱ yaa alɪwaatƱ ndƱ Caa dƱ ɛ-maɣmaɣ e-dʒoŋ taa yɔ. 8Ɛlɛ, ɪmƱƱ dʒoŋ nɪɪyɪ, Cɪdʒɪcɪdʒ Kalɪzaɣ ŋga ketiki mɪ-yɔɔ yɔ, ka-ñɪŋ. Peeye ɪlɪzɪɣ ma-aseɣdʒe Yeruusalɛm tɛtƱ taa nɛ Yudee egeetiye tɪŋa taa nɛ Samaarɪ egeetiye taa nɛ kedeŋa kpeekpe yɔɔ.

9Yesu tɛm tɔm ndƱ yɔɔdƱƱ mbƱ lɛ, pɪkpaɣ-ɪ nɛ pɪkpazɪ-ɪ Ɛsɔdaa nɛ pɛwɛɛ nɛ pɔcɔŋnɪ-ɪ lɛ, ɛsɔmɪnƱƱ nakƱyƱ huuzi ɛ-yɔɔ nɛ patatasɪ-ɪ naƱ.

10Yesu kɛwɛɛ nɛ ɛdʒɛɣ lɛ, pɛwɛɛ nɛ pɔcɔŋnɪ Ɛsɔdaa. Peeye pana abalaa nabɛyɛ naalɛ pɛ-ɛsɪndaa, posu wondu kƱhƱlƱmtƱ. 11Abalaa mba peheyi-wɛ se : Galilee egeetiye taa ñɪma mɪ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪwɛɛ ɪcɔŋnɪ ɛsɔdaa mbƱ? Yesu ɛnƱ, ɛzɪma mbƱ pɪlɪzɪ-ɪ mɪ-hɛkƱ taa nɛ pɪkpazɪ-ɪ ɛsɔdaa nɛ ɪna yɔ, mbƱ dʒɔdʒ ɛkɔŋ pɪsƱƱ.

PalɪzƱƱ Maatɪyaasɪ se ɛlɛɣzɪ Yudaasɪ lone taa yɔ

12PƱwayɪ lɛ, Yesu tiyiyaa kƱyɪ Oliiviye pƱƱ yɔɔ nɛ papɪsɪ Yeruusalɛm tɛtƱ taa. Peeye taaposini Yeruusalɛm, pɪwɛ ɛzɪ kɪyakƱ kɪhɛzƱƱ nƱmɔƱ dʒm yɔ. 13PasƱ dʒɪɣa lɛ, pakpa ɛsɔdaa kuduyuu ŋgƱ kɪ-taa patɪɪcakɪ yɔ. Mba paawɛ kɪ-taa yɔ, mba yɔ : Pɪyɛ, Yohanɛɛsɪ, Yakubu nɛ Andree, Filiipu nɛ Tomaa, Bartelemii nɛ Maatiyee, Alfee pɪyalƱ Yakubu, Siimɔɔ kpetaɣ tƱ nɛ Yakubu pɪyalƱ Yudaasɪ. 14Panɪɣaɣ nɛ dʒama nɛ pañakɪ pana Ɛsɔ sɛƱ nɛ adɪma pa-taa. Halaa nɛ Yesu newaa nɛ e-dʒoo Maarɪ paawɛ pɔ-cɔlɔ peeye dʒɔdʒ.

15Kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛ-taa, Pɪyɛ kƱyaa nɛ ɛsɪŋ ɛgbaɣdɪnaa hɛkƱ taa. Ɛyaa mba paakpeɣla yɔ, patalɪ ɛzɪ mɪnƱƱ nɛ nɪɪlɛ mbƱ yɔ. 16Peeye ɛtɔm se : Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, pɪɪwɛɛ se Tɔm ndƱ pamawa yɔ, tɪla. Cɪdʒɪcɪdʒ Kalɪzaɣ kaatɛm yɔɔdƱƱ tɔm nɛ Daaviidi nɔɔ pɪlɪnɪ Yudaasɪ yɔɔ. ƐnƱ lɛ weyi ɛwɪlɪ nƱmɔƱ mba pakpa Yesu yɔ. 17ŊgƱ dʒɪkpaɣ-ɪ ɛzɪ dʒa-taa lɛlƱ yɔ nɛ dʒa nɛ-ɪ dʒɪla tƱmɪyɛ kƱdʒƱmdʒɪyɛ.

1.3 Mrk 16.14 Luk 24.36 Yoh 20.19,26; 21.1,14
1.4 Luk 24.49 Yoh 14.16
1.5 Mat. 3.11 TƱma 2.4
1.6 Dan. 7.27 Amɔ 9.11
1.7 Mat. 24.36 1Tes 5.1
1.8 TƱma 2.1, 4; 2.32 Luk 24.48,49 Yoh 15.22,27
1.9 Luk 24.51 Yoh 6.26
1.10 Yoh 20.12
1.11 Zak 14.4 Wɪl 1.7
1.12 Luk 24.52
1.13 TƱma 9.37, 39; 20.8 Luk 6.15
1.14 TƱma 2.1,46 Luk 23.49 Mat. 13.55
1.15 Wɪl 3.4
1.16 Keɣ 41.9 Yoh 18.3
1.17 Mat. 10.4 Luk 6.16 TƱma 20.24; 21.19

18Ɛkpaɣ ɛ-tƱma wena atatƱƱzɪ yɔ, a-liidiye nɛ ɛyabɪnɪ tɛtƱ. PƱwayɪ lɛ, ɛtɔlɪ nɛ ɛ-ñƱƱ siɣni tɛtƱ nɛ ɛ-hɔɔyɛ pɛlɪ nɛ ɛ-taa lotu mɪzɪ kpɛdɛɛɛ. **19**Ɛyaa mba paawɛ Yeruusalɛm yɔ, pa- tɪŋa panɪ mbƱ pɪlaba yɔ nɛ payaɣ tɛtƱ ndƱ nɛ pɛ-tɛ taa se : Akɛlɪdama. Pɪ-tɔbƱƱ lɛ se, Calɪm tɛtƱ.

20Pama Keɣsi takayaɣ taa se :

Ɛ-dɪɣa ɛpɪsɪ ŋjɛyɛ
nɛ nɔɔyƱ ɛtaatasɪ ka-taa sƱƱ.
(Keɣa 69:26)

NɔɔyƱ ɛmƱ ɛ-tƱmɪyɛ nɛ ɛla.
(Keɣa 109:8)

21-22 Ye mbƱ yɔ, pƱwɛɛ se ɛyƱ lɛlƱ ɛsɔzɪ dɔ-yɔɔ nɛ ɛkɛ Kɪbaɣ lƱ Yesu sɪdaa taa fem aseɣde lɪzɪyƱ. PƱwɛɛ se pƱdƱ ɛnƱ ɛkɛnɪ ɛyaa mba patɪŋaɣ KɪbaɣlƱ Yesu alɪwaatƱ ndƱ da nɛ-ɪ dɪdɔŋaɣ kɪyakɪŋ tɪŋa yɔ, kpaɣnɪ kɪyakƱ ŋgƱ Yohanɛɛsɪ labɪ-ɪ mɪsƱƱ sɔnzɪ pƱkɔɔ pɪsɪnɪ kɪyakƱ ŋgƱ ɛsɔ lɪzɪ-ɪ dɛ-hɛkƱ taa nɛ ɛkpazɪ-ɪ ɛsɔdaa yɔ, pa-taa lɛlƱ.

23Palɪzɪ pa-taa ɛyaa naalɛ, YozɛɛfƱ nɛ Maatɪyaasɪ. Payaɣ aɣ YozɛɛfƱ dɔdɔ se Barsaabaasɪ nɛ pakƱm-ɪ hɪdɛ se Yustuusi. **24**Peeye pɛkpɛndaa nɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ nɛ pɔtɔŋ se : KɪbaɣlƱ, ña weyi ŋsɪm paa weyi ɛ-hɔyɛ yɔ, wɪlɪ-dƱ ɛyaa panɛ pa-naalɛ pa-taa weyi ŋlɪzaa **25**se ɛkɛ Yesu tiyiyu nɛ ɛlɛɣzɪ Yudaasɪ lone taa nɛ ɛla tƱmɪyɛ ndɪ ɛlɛ ñeyeba nɛ ɛdɛɛ ɛ-maɣmaɣ e-dɛdɛ yɔ. **26**Peeye padƱ miika nɛ pɪtɔlɪ Maatɪyaasɪ yɔɔ. MbƱ palɪzɪ-ɪ nɛ pɔsɔzɪ Yesu tiyiyaa hiu nɛ kƱdƱm yɔɔ.

1.18 Mat. 27.5, 7,8; 26.15 2Pɪ 2.15
1.20 Keɣ 69.25; 109.8
1.22 Mrk 1.1 TƱma 1.8, 9; 4.33
1.23 TƱma 15.22
1.24 1Sam 16.7 TƱma 15.8
1.25 TƱma 1.17

Ɛsɔ Kalɪzaɣ tibu tɔm

2 Yuda ñƱma kazandƱ ndƱ payaɣ se Pantekooti yɔ, tɪ-kɪyakƱ talaa lɛ, panƱnɪ dama nɛ pekpeɣli doli kƱdƱm. **2**Kpaagbaa mbƱ lɛ, kɔkɔdɛ nadɪyɛ lɪnɪ ɛsɔdaa ɛzɪ heɣlim sɔsɔm makƱƱ yɔ nɛ dɪkɔɔ nɛ disu dɪɣa ŋga ka-taa paawɛɛ yɔ. **3**Peeye pƱyƱ nɔɔyƱ lɪ pɔ-yɔɔ yƱƱƱ ɛzɪ miŋ ŋzƱlƱmɛɛ yɔ nɛ pɪmɪzɪ dama nɛ pɪcaɣ paa weyi ɛ-yɔɔ. **4**Ɛlɛ, Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ su pa-tɪŋa pa-taa nɛ papazɪ kƱnƱmɪŋ lɛɛŋ yɔɔdƱƱ, weyi Kalɪzaɣ ha-wɛ doŋ se pɔyɔɔdɪ yɔ.

5Yuda ñɪma mba pa-paa wɛnɪ Ɛsɔ yɔ, paalɪnɪ kedeŋa yɔɔ ajɛyɛ kpeekpe taa nɛ powolo nɛ pɛwɛɛ Yeruusalɛm tɛtƱ taa. **6**Panɪ kɔkɔdɛ ndɪ mbƱ lɛ, pɛkpɛzɪ sakɪyɛ nɛ powolo peeye nɛ pekpeɣli. Patalaa lɛ, pɪlabɪ-wɛ yem yaaa nɛ paanaɣ se pɔtɔ se we, mbƱ pƱyɔɔ yɔ, paa weyi ɛnɪɣaɣ tɔm ndƱ pɔyɔɔdaɣ yɔ ɛ-tɛ kƱnƱŋ taa. **7**Pɪdɪɣzɪ-wɛ yem dɪɣ dɪɣ. Pɪlakaɣ-wɛ maamaaci nɛ pɔpɔzƱƱ dama se : Ɛyaa mba pa-tɪŋa pɔyɔɔdƱƱ mbƱ yɔ, pɛtɛkɛnɪ Galilee egeetiye taa ñɪma yaa we? **8**Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ dɪnɪɣ ndƱ pɔyɔɔdƱƱ yɔ dɛ-tɛ kƱnƱmɪŋ taa? **9**Ða-taa cɪnɛ ɛyaa lɪnɪ Partɪ nɛ Meedii nɛ Elam pɛ-tɛtƱ taa. Nabɛyɛ ñalɪnɪ Mezoopotamii nɛ Yudee nɛ Kapadoosi nɛ Pɔntɪ nɛ Aazii pa-ageeta taa. **10**Lɛlaa lɪnɪ dɔdɔ ageeta wena payaɣ-yɛ se Frijii

2.1 Lev 23.15 Way 16.9 TƱma 20.16; 1.14
2.2 TƱma 4.31
2.4 Mrk 16.17 1Kɔr 12.10; 13.1
2.7 TƱma 1.11

nɛ Pamfilii nɛ Ejiptɪ yɔ, a- taa nɛ Liibii egeetiye ndɪ ɖiñɔtɪnɪ Siireɛnɪ tɛtʊ yɔ, ɖɪ-taa. Mba palɪnɪ Room tɛtʊ taa yɔ, Yuda ñɪma nɛ mba papɪsɪ Yuda ñɪma nɛ palakɪ pɔ-sɔnzɪ yɔ, Kreɛtɪ ñɪma nɛ Araabii ñɪma pɛwɛ ɖɛ hɛkʊ taa cɪnɛ ɖɔɖɔ. **11**Ɖɪnɪɣ pɔyɔɔdʊʊ ɖɛ-tɛ kʊnʊmɪŋ taa tʊma sɔsɔna wena Ɛsɔ lakɪ yɔ. **12**Pɪɖɪɣzɪ pa-tɪŋa nɛ paanaɣ se pala ŋna. Pɔpɔzaɣ ɖama se : Pʊnɛ, pʊ-tɔbʊʊ se we?

13Lɛlaa ñowoŋaɣ-wɛ nɛ pɔtɔŋ se : Sʊlʊm leleŋ ñum pahaɣaa.

Pɪyɛ suzuu ɛyaa samaɣ Ɛsɔtɔm yɔ

14Peeye Pɪyɛ nɛ Yesu tiyiyaa lɛlaa hiu nɛ kʊɖʊm pakʊyaa pasɪŋ nɛ eheyi ɛyaa samaɣ se : Yuda ñɪma mɪ nɛ mba mɪ mɪ-tɪŋa ɪwɛ Yeruusalɛm cɪnɛ yɔ, ɪtɪlɪ camɪyɛ nɛ ɪɖʊ nɪŋgbaaŋ ɖɛu nɛ ɪnɪ tɔm ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ. **15**Pɪtɛkɛ sʊlʊm kʊʊnɪ ɛyaa panɛ ɛzɪ ɪmaɣzʊʊ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tanaŋ tɛɛ ñɪɣtʊ nakʊ makɪnɪ yɔ. **16**Ɛlɛ, tɔm ndʊ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ Yowɛɛlɪ kɔyɔɔdaɣ yɔ, ndʊ lakɪna yɔ. Ndʊ lɛ se :

17Ɛsɔ tɔm se, kɛtɛzaɣ
alɪwaatʊ taa,
mɔnkɔŋ man-Kalɪzaɣ pɪyʊʊ
ɛyaa tɪŋa yɔɔ.
Mɪ-pɪyalaa nɛ mɪ-pɛlaa
pɔkɔŋ tɔm ɖɛzʊʊ.
Mi-evebiya kɔŋ natʊ ndʊ
Ɛsɔ wɪlʊʊ yɔ, naʊ.
Mɪ-akpadɪyaa ñɔkɔŋ ɖozee
ɖozuu.

18Ɛɛɛ, kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛ-taa
mɔnkɔŋ man-Kalɪzaɣ pɪyʊʊ
man-tʊmlaɖaa halɪñɪma nɛ
abalɪñɪma pɔ-yɔɔ nɛ pɛɖɛzɪ
mɔn-tɔm.
19Mɔnkɔŋ pita lakasɪ labʊ
ɖooo ɛsɔdaa, nɛ mawɪlɪ
kawɪlasɪ tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ,
calɪm, miŋ nɛ ñɔsɪ.
20Wɪsɪ kɔŋ cɪkpɛndʊʊ pɪsʊʊ,
nɛ fenaɣ ñapɪsɪ calɪm.
Pɪkaɣ mbʊ labʊ pʊcɔ nɛ
Kɪbaɣlʊ
koboyaɣ kɪyakʊ sɔsɔʊ talɪ.
21Ɖunɛ lɛ, weyi ɛyaɣ Kɪbaɣlʊ
hɪɖɛ yɔ, Ɛsɔ yakɪ ɛ-ñʊʊ.

(Yowɛɛlɪ 2:28-32)

22Izrɛɛlɪ ñɪma mɪ, iwelesi nɛ ɪnɪɪ tɔm tʊnɛ! Mɪ-maɣmaɣ ɪtem sɪm se Yesu Nazarɛɛtɪ tʊ kɛkɛ ɛyʊ weyi Ɛsɔ ñɪɣ ɛ-yɔɔ nesi yɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tɪŋɪnɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɛla hama lakasɪ nɛ pita lakasɪ nɛ ɛwɪlɪ kawɪlasɪ mɪ-hɛkʊ taa. **23**Ɛyʊ ɛnʊ, paɖʊzɪ-ɪ mi-nesi taa ɛzɪ Ɛsɔ kasɪm ɖooo lɔŋ nɛ ɛɖʊ yɔ. Alɪwaatʊ ndʊ ɛyaa mba pa-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ, pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ, mɪkʊnɪ-ɪ. **24**Yesu ɛnʊ, Ɛsɔ fezi-i nɛ sɪɖaa taa nɛ ɛlɪzɪ-ɪ sɪm sizɪŋ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɪm taapɪzɪɣ se pɪɖɔkɪ-ɪ. **25**Ɛ-tɔm Daaviidi yɔɔdaa se :

Manaɣaɣ Kɪbaɣlʊ tam tɪŋɛ
mɛ-ɛsɪndaa.
Ɛwɛ ma-nɪwaŋ yɔɔ se
mantaaseli.
26Pʊ-yɔɔ man-taa wɛ leleŋ
nɛ man-ŋzʊlʊmɪyɛ teɣ
laŋhʊlʊmɪyɛ wondu.

2.15 1Tes 5.7
2.17 Eza 44.3 Eze 11.19 Zak 12.10 Tʊma 10.45
2.18 Tʊma 21.4, 9,10 1Kɔr 12.10
2.19 Yow 2.30, 31
2.20 Mat. 24.29
2.21 Room 10.13
2.22 Yoh 3.2 Tʊma 10.38 Ebr 2.4
2.23 Mat. 26.24 Tʊma 3.18
2.24 Tʊma 3.15; 14.10; 10.40; 13.30,34; 17.31 Room 8.11 1Kɔr 6.14; 15.15 2Kɔr 4.14 Efɛ 1.20 Kol 2.12 Ebr 13.20 1Pɪ 1.21
2.25 Keɣ 16.8

Mon-tomnaɣ kaɣ hɛnʋʋ
nɛ ɖaŋɪm.
27Mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ŋŋkɔŋ
men-ciyam yebu pɪlaʋ taa
nɛ ŋŋkɔŋ yebu se ña-Cɪɖɪcɪɖɪ
ñɪnʋ ɛɖazɪ.
28Ŋyeba nɛ mantɪlɪ wezuu
nʋmɔŋ.
Ŋkɔŋ yebu nɛ laŋhʋlʋmɪyɛ
su man-taa ɖo mbʋ pʋyɔɔ yɔ,
ŋwɛɣ mɔn-cɔlɔ.
Keɣa 16:8-11
29Mon-koobiya, iyele nɛ
mankaɖɪ-mɪ kpayɪ se ɖɔ-cɔzɔ
Daviidi sɪba nɛ pepim-i.
Ɛ-pɪlaʋ wɛ ɖɛ hɛkʋ taa halɪ nɛ
sɔnɔ. 30Daviidi kɛkɛ Ɛsɔ tɔm
ɖɛzɪyʋ nɛ ɛtɪlɪ se Ɛsɔ kaaɖʋ-ɪ
tamaɣ e-liɖɛ taa tʋ nɔɔyʋ yɔɔ
nɛ ɛɖʋʋna. Tamaɣ ŋga lɛ se
efezuu *Meesiya nɛ sɪɖaa taa
nɛ ɛcaɣzɪ-ɪ e-kewiyaɣ kpelaɣ
yɔɔ. 31Peeye ɛlɛyaa nɛ ɛtɔ se
Ɛsɔ kɔŋ fezuu Meesiya nɛ sɪɖaa
taa. Ɛsɔ teyebi-i pɪlaʋ taa nɛ
e-tomnaɣ taɖazɪ. 32Ða-tɪŋa ɖɪna
nɛ ɖɛ-ɛza se Caa Ɛsɔ fezi Yesu
ɛnʋ nɛ sɪɖaa taa. 33Ɛlɛ ɛkpazɪ-ɪ
ɛ-nɪwaŋ yɔɔ nɛ ɛcɛlɪ-ɪ Cɪɖɪcɪɖɪ
Kalɪzaɣ ŋga ka-tamaɣ ɛɛɖʋwa
yɔ. Ŋga Krɪstʋ pɪyɪ ɖɔ-yɔɔ ɛzɪ
ɪnaɣʋ nɛ ɪnɪɣ yɔ. 34Daviidi
maɣmaɣ tɪkpa ɛsɔdaa, ɛlɛ ɛtɔm
se :
Kɪbaɣlʋ heyi man-Kɪbaɣlʋ
se :
Caɣ ma-nɪwaŋ yɔɔ
35pʋkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʋ ndʋ
manpɪsɪ ño-koyindinaa
ña-nɪŋgbanzɪ ɖɪsɪyɛ yɔ.
Keɣa 110:1

2.29 1Awy 2.10
2.30 2Sam 7.12-13 Keɣ 132.11 Luk 1.32, 69 2Tim 2.8
2.31 Keɣ 16.10 Tʋma 13.35
2.32 Tʋma 2.24; 1.8
2.33 Tʋma 1.4 Fil 2.9 Ebr 10.12 Yoh 14.26 Efɛ 4.8
2.34 Keɣ 110.1
2.36 Tʋma 5.31
2.37 Zak 12.10 Tʋma 16.30
2.38 Luk 24.47 Tʋma 3.19
2.39 Yow 2.28 Tʋma 10.45 Efɛ 2.13,17
2.42 Tʋma 1.14 Kol 4.2 Ebr 10.25
2.43 Mrk 16.17 Tʋma 4.33; 5.12
2.44 Tʋma 4.32,34

36Pʋwɛɛ se mɪ Izrɛɛlɪ samaɣ
tɪŋa ɪtɪlɪ camɪyɛ se Yesu weyi
ɪkam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ,
Ɛsɔ yeba nɛ ɛpɪsɪ Kɪbaɣlʋ nɛ
*Meesiya.
37Tɔm ndʋ Pɪyɛ yɔɔdaa yɔ,
titukini pa-laŋa pɪŋŋ. Peeye
pɔpɔzɪ Pɪyɛ nɛ Yesu tiyiyaa lɛlaa
se : Ðo-koobiya, ɛbɛ pʋwɛɛ se
ɖɪla ?
38Pɪyɛ cosi-wɛ se : ɪlɛyzɪ
mɪ-lɪmaɣza nɛ pamʋsɪ mɪ-taa
paa weyi lɪm taa Yesu-Krɪstʋ
hɪɖɛ taa nɛ pɪwɪlɪ se Ɛsɔ kpeɣ
-mɪ mɪ-kɪwɛɛkɪm. Ðɪnɛ ɪmʋʋ
haɖɛ ndɪ ɖɪkɛ Ɛsɔ kalɪzaɣ yɔ.
39Toovenim mbʋ pʋyɔɔ yɔ, mɪ
nɛ mi-piya nɛ mba patɪŋa payɪ
pɛwɛ poliŋ yɔ : mɪ-tɪŋa payɪ
mba Kɪbaɣlʋ ɖɛ-Ɛsɔ kɔŋ yaʋ yɔ,
ɛɖʋ tamaɣ ŋga.
40Pɪyɛ yɔɔdɪ tɔm ndɪ ndɪ se
ɛlɪzɪ aseɣɖɛ nɛ ɛla nɛ pɪlabɪ-wɛ
hʋnʋm nɛ ɛtɔŋ se : ɪlɪzɪ mɪ-tɪ
nɔɔnɔɔ ɛyaa kɪdɛkɛdɪŋ ɪnʋ ɪ-hɛkʋ
taa. 41Ɛyaa mba pamʋ ɛ-tɔm yɔ,
palabɪ-wɛ mɪɪsʋʋ sɔnzɪ. Puwiye
ndɪ, ɛyaa mba pɔsɔzɪ mba petisi
Krɪstʋ tɔm yɔ, pɔ-yɔɔ yɔ, patalɪ
ɛzɪ kudokiŋ naadozo yɔ.

Krɪstʋ ñɪma ɛgbaɣdɪyɛ tɔm

42Pɛ-ɛzɪyɛ kɛsɛnɪ Yesu
tiyiyaa wɪlɪtʋ welesuu nɛ ɛgbaɣ
dɪyɛ ɖʋʋ nɛ kpɔnɔnaa tayʋʋ nɛ
Ɛsɔ sɛʋ. 43Sɔɔndʋ kpaɣaɣ paa
weyi nɛ Yesu tiyiyaa ñalakaɣ
pita lakasɪ nɛ pawɪlɪɣ kawɪlasɪ
sakɪyɛ. 44Mba patɪŋa payɪ
paatisi Yesu yɔɔ yɔ, paawɛ ɖeyi
kʋɖʋm. Paakpɛndɪ mbʋ pɪtɪŋa

payı pɛwɛna yɔ. 45Pɛpɛdaɣ pɛ-tɛtu nɛ mbu mbu pɛwɛna yɔ nɛ patayıɣ ɖama pi-liidiye nɛ pamaɣzıɣnı paa weyi ɛ-kuñɔŋ. 46Panıɣaɣnı ɖama kıyakıŋ tıŋa nɛ papaŋ ɖama kpeɣluu Ɛsɔ ɖıɣa taa. Pɔcɔwaɣ ɖısı taa nɛ patayıɣ kpɔnɔnaa. Pɔtɔkaɣ pɔ-tɔɔnısı nɛ laŋhulumıyɛ nɛ laŋıyɛ luzuu. 47Pasaŋaɣ Ɛsɔ nɛ ɛyaa tıŋa laŋa heɣnı-wɛ. Nɛ mba Kıbaɣlu yakaɣ pa-ñuŋ yɔ, ɛsɔzaɣ-wɛ kıyakıŋ tıŋa Krıstu-ɛgbɛyɛ yɔɔ.

Pıyɛ labu nɛ kalıkalaɣ nakɛyɛ yɔɔ cɛ yɔ

3 Ɛsɔ sɛu alıwaatu talaa lɛ, Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı pakuyı se pakpaɣ Ɛsɔ ɖıɣa taa. Pumabı wısı wɛluu ñıɣtu naadozo. 2Powokaɣnı abalu nɔɔyu paa ɖooye nɛ pacaɣzıɣ Ɛsɔ ɖıɣa nɔnɔɔ ŋga payaɣ se Ðeu ñıŋga yɔ, ka-taa. Ɛkɛ kalıkalaɣ, mbu palulı-ı. Ɛsulumaɣ liidiye mba powokaɣ nɛ pasuu Ɛsɔ ɖıɣa taa yɔ. 3Kalıkalaɣ ŋga kana Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı pacaɣaɣ se pasuu Ɛsɔ ɖıɣa taa lɛ, kasulumı-wɛ liidiye. 4Peeye pɔcɔnı-kɛ pıŋŋ nɛ Pıyɛ heyi-kɛ se : Cɔnı-ɖu. 5 Kaka cɔnı-wɛ pıŋŋ mbu puyɔɔ yɔ, kaɖaŋaa se pahaɣ-kɛ puyu.

6Pıyɛ heyi-kɛ se : Mɛnfɛyını liidiye yaa sika, ɛlɛ, mahaɣ-ŋ mbu mɛwɛna yɔ. Yesu Krıstu Nazarɛɛtı tu hıɖɛ taa lɛ, kuyı nɛ ŋɖɔ. 7Ɛlɛ, esezi ɛɖɔkı-kɛ nɛ ɛ-nıwaŋ nɛ ɛkusı-kɛ. Kpaagbaa mbu lɛ, ka-naataŋ nɛ ka-naacuwa pa-taa pakpa ɖoŋ.

2.45 Eza 58.7
2.46 Tuma 1.14; 5.42 Luk 24.53
2.47 Tuma 4.33; 5.14 Room 14.18
3.1 Tuma 2.46 Keɣ 55.17
3.2 Tuma 14.8 Yoh 9.8
3.6 Tuma 4.10
3.8 Eza 35.6
3.9 Tuma 4.16,21
3.10 Yoh 9.8
3.11 Yoh 10.23 Tuma 5.12
3.13 Tuma 5.30; 13.28 Mat. 27.2 Luk 23.4
3.14 Keɣ 16.10 Mrk 1.24 Luk 1.35 Tuma 2.27; 7.52
3.15 Tuma 2.24,32
3.16 Mat. 9.22 Tuma 4.10; 14.9

8Peeye kakuyı kpaka nɛ kamaa ka-naŋgbanzı yɔɔ cim nɛ kapazı ɖɔm nɛ ka nɛ wɛ pasuu Ɛsɔ ɖıɣa taa. Kɔɖɔŋaɣ nɛ kamaɣ nɛ kasaŋ Ɛsɔ. 9Samaɣ tıŋa na-kɛ kɔɖɔŋ nɛ kasaŋ Ɛsɔ. 10Panawa ɖɔɖɔ se abalu ɛnu lɛ weyi ɛɛcaɣ Ɛsɔ ɖıɣa nɔnɔɔ ŋga payaɣ se Ðeu ñıŋga yɔ, ka-taa nɛ ɛsulumuu liidiye. Peeye pılabı pa-tıŋa piti nɛ pıpazı pıɖıɣzı-wɛ se ɛkuyaa nɛ ɛɖɔŋ.

Pıyɛ heyi ɛyaa samaɣ Ɛsɔtɔm

11Ɛyu weyi Ɛsɔ laba nɛ ɛ-yɔɔ cɛ yɔ, ɛɛñɔnı Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı lɛ, samaɣ tıŋa se nɛ kowolo pɔ-cɔlɔ kıjaŋ ŋgu payaɣ se Salomɔɔ kıjaŋ yɔ, kı-tɛɛ.

Puɖıɣzı patıŋa. 12Pıyɛ na mbu lɛ, ɛpɔzı samaɣ se : Izrɛɛlı ñuma mı, pılabı ɛzuma nɛ mbu pılaba yɔ, pıɖıɣzı-mı mbu ? Ɛbɛ yɔɔ upaŋ-ɖu nɛ ɛza ɛzı ɖo-ɖoŋ yɔɔ yaa ɛzuma mbu ɖa-paa wɛnı Ɛsɔ yɔ, pu-yɔɔ yɔɔ ɛyu ɛnɛ ɛɖɔŋ ? 13Abraham, Izaakı nɛ Yakubu pɛ-Ɛsɔ, ɖɔ-cɔzɔnaa Ɛsɔ kpazı ɛ-tumladu Yesu hıɖɛ ɛsɔdaa. Mı, mikizi-i nɛ ıkpaɣ-ı nɛ ıɖuzı Pilaatı nesi tɛɛ. Ŋgu ɛlɛ ñaamaɣ zaa se puwɛ ɖeu se peyebi-i. 14Ikizi weyi ıkɛ Cıɖıcıɖı ñınu nɛ Ɛyu Siɣsiɣ tu yɔ nɛ upɔzı se pɛcelı-mı ɛyaa kuyu. 15Iyeba nɛ paku weyi ɛhaɣ wezuu yɔ. Ðunanı ɖɛ-ɛza se Ɛsɔ fezi-i nɛ sıɖaa taa. 16Yesu hıɖɛ yɔɔ tisuu yɔɔ yɔɔ, ɛ-hıɖɛ kpazı abalu weyi ısum-ı nɛ unaɣ yɔ ɖoŋ. Lidau ŋgu kılunı Yesu cɔlɔ yɔ, ŋgu yebina

nɛ abalʋ ɛnɛ ɛ-yɔɔ cɛ cıɖı cıɖı mı-tıŋa mı-ɛsındaa.

17Lɛɛlɛɛyɔ mon-koobiya, manawa se mı nɛ mı-ñʋndınaa ılabı mbʋ kaatılıtʋ taa. **18**Ɛlɛ, Ɛsɔ labı mbʋ eeyeba nɛ ɛ-tɔm ɖɛzıyaa tıŋa yɔɔdı ɖooo lɔŋ yɔ. Nɛ ndʋ ɛɛyɔɔdaa yɔ, ndʋ lɛ se, e-Meesiya kaɣ kʋñɔŋ labʋ. **19**Pʋyɔɔ lɛ, ıpısını mı-tı nɛ ıkɛzı mı-tı Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛhızı mı-kıwɛɛkum. **20**Ila mbʋ nɛ Kıbaɣlʋ tiyini-mı hɛzıyɛ alıwaatʋ nɛ Meesiya Yesu weyi ɛɛɖʋwa se etiyiɣni-i mı yɔ. **21**Ɛnʋ pʋwɛɛ se ɛcaɣ ɛsɔdaa pʋkɔɔ pısını alıwaatʋ ndʋ Ɛsɔ pısıɣnı mbʋ pʋ-tɔm eeheyi ɛ-cıɖıcıɖı tɔm ɖɛzıyaa nɛ pɔyɔɔdı ɖooo lɔŋ yɔ. **22**Mooyiizi heyi ɖɔ-cɔzɔnaa se :

Mı-Kıbaɣlʋ Ɛsɔ kɔŋ ɛ-tɔm ɖɛzıyʋ nɔɔyʋ lızʋʋ mi-koobiya hɛkʋ taa ɛzı ma yɔ.

Ikɔŋ welesuu ndʋ tı-tıŋa
payı eheyiɣ-mı yɔ.

23Ɛlɛ, weyi ɛɛkɔŋ Ɛsɔtɔm
ɖɛzıyʋ ɛnʋ welesinuu yɔ,
ıɖɔnʋʋ-ı ɛ-ñʋma hɛkʋ
taa nɛ ıkʋ-ı.

24Ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa mba pɔyɔɔdı tɔm kpaɣnı ɖooo ɛsɔtɔm ɖɛzıyʋ Samıyɛɛlı yɔ, posuzi tɔm pılını kıyakuŋ ɛnɛ ɛ-yɔɔ. **25**Mı lɛ ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa piya nɛ tamaɣ ŋga Ɛsɔ ɖʋ ɖɔ-cɔzɔnaa yɔ, pı-ñʋm tınaa. Eheyi Abraham se :

Mantıŋıɣnı ñe-liɖe taa tʋ nɔɔyʋ yɔɔ nɛ mawazı kedeŋa kpeekpe yɔɔ hɔŋ tıŋa.

26Ɛsɔ kpazı ɛ-tʋmlaɖʋ Yesu ɛnʋ lɛ, mı ɛlɛyını-ı tiyinaʋ se ɛwazı-mı nɛ ɛla nɛ mı-taa paa weyi eyele ɛ-lakası kıdɛkɛdısı.

Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı pɛwɛʋ Yuda ñʋma tɔm hʋyaa sɔsaa ɛsındaa yɔ

4 Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı pɔyɔɔdaɣ nı ɛyaa samaɣ mbʋ lɛ, Ɛsɔ layaa nɛ Ɛsɔ ɖıɣa yɔɔ ɖaŋıyaa ñʋʋ tʋ nɛ *Saduki ñʋma powolo pɔ-cɔlɔ. **2**Patalaa lɛ, pıwızı-wɛ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı pawılaɣ ɛyaa samaɣ tɔm nɛ pɔtɔŋ se sıɖaa feŋ ɛzı Yesu fem yɔ. **3**Peeye pakpa-wɛ nɛ paɖʋ salaka tɛʋ kɔɔ nɛ kife mbʋ pʋyɔɔ yɔ, wısı kɛtɛm ɖʋʋ. **4**Mba panı tɔm ndʋ yɔ, pa-taa sakıyɛ tisi-tʋ. Kpaɣnı alıwaatʋ ndʋ, abalaa mba pɔsɔzaa yɔ, patalı ɛzı kudokiŋ kakpaanzı yɔ.

5Kifema lɛ, Yuda ñʋma awiya nɛ pɛ-ɛyaa kıbʋma nɛ paɣtʋ wılıyaa pekpeɣli ɖama Yeruusalɛm tɛtʋ taa. **6**Ɛsɔ layaa ñʋʋ tʋ Ana nɛ Kayifu nɛ Yohanɛɛsı nɛ Alɛksandrı nɛ mba patıŋa palını Ɛsɔ layaa ñʋʋ tʋ hɔʋ taa yɔ, paawɛ ɖɔɖɔ peeye. **7**Palızı Pıyɛ nɛ Yohanɛɛsı lɛ, pasıı-wɛ pɛ-hɛkʋ taa nɛ pɔpɔzı-wɛ se : Ðoŋ weyi ı-taa yaa hıɖɛ ndı ɖı-taa ılabı mbʋ yɔ?

8Peeye Ɛsɔ kalızaɣ su Pıyɛ taa nɛ eheyi-wɛ se : Izrɛɛlı ñʋma awiya nɛ ɛyaa kıbʋma mı, iwelesi mɔn-tɔm nɛ ınıı. **9**Sɔnɔ,

3.17 Luk 23.34 Tʋma 13.27 1Kɔr 2.8 1Tim 1.13
3.18 Key 22.1-31 Eza 50.6; 53.5 1Pı 1.10
3.19 Tʋma 2.38
3.21 Mat. 17.11
3.22 Way 18.15,18 Tʋma 7.37
3.25 Room 9.4, 8; 15.8 Gal 3.8 Kiɖ 12.3; 22.18
3.26 Mat. 1.21 Luk 24.47 Tʋma 13.46
4.1 Luk 22.4 Tʋma 5.24
4.2 Mat. 22.23 Tʋma 23.8
4.6 Luk 3.2 Yoh 11.49; 18.13
4.7 Exo 2.14 Mat. 21.23 Tʋma 7.27
4.8 Luk 12.11-12

ɪpɔzʊʊ-ɖʊ se ɖɪyɔɔdɪ tɔm pɪlɪnɪ camɪyɛ lakasɪ nzɪ palabɪ kʊdɔndʊ ɛnɛ yɔ nɛ ɛzɪma mbʊ ɛ-yɔɔ cɛba yɔ. **10**Pʊwɛɛ se mɪ-tɪŋa nɛ Izrɛɛlɪ samaɣ ɪtlɪ camɪyɛ se Yesu-Krɪstʊ Nazarɛɛtɪ tʊ hɪɖɛ taa abalʊ ɛnɛ ɛ-yɔɔ cɛba nɛ ɪnaɣ-ɪ mɪ-hɛkʊ taa nɛ alaafɪya. Yesu ɛnʊ, ɪkam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ ɛlɛ, Ɛsɔ ñefezi-i nɛ sɪɖaa taa. **11**Ɛnʊ lɛ

pɪyɛ ndɪ mɪ kuduyiŋ mayaa
ɪlɔwa yɔ.
Ðɪpɪsɪ kuduyuu pɪyɛ ndɪ
ɖɪwɛ wazaɣ nɛ pɪkɪlɪ yɔ.
Keɣa 118:22

12Ñʊʊ yaɖʊ nɔɔyʊ fɛyɪ nɛ pɪtasɪnɪ-ɪ. Pɪkɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, hɪɖɛ naɖɪyɛ tɪtasɪ wɛʊ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ ɛyaa hɛkʊ taa se Ɛsɔ ɛtɪŋɪnɪ ɖɪ-yɔɔ nɛ ɛya ɖa-ñʊʊ.

13Pana Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ pa-abalɪtʊ lɛ, pɪɖɪɣzɪ-wɛ yem mbʊ pʊyɔɔ yɔ, panawa se pɛkɛ ɛyaa yem nɛ pɛ-ɛza tokuli. Ɛlɛ paasɪm-wɛ se pa nɛ Yesu paawɛna. **14**Paa mbʊ, pataapɪzɪɣ se pɔyɔɔdɪ natʊyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, abalʊ weyi ɛ-yɔɔ kɛcɛba yɔ, ɛɛsɪŋ pɛ-ɛsɪndaa. **15**Peeye pɔɖɔɔnɪ Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ tɔm ɖɪhʊyɛ se palɪnɪ awayɪ. Piyebi pe-ɖeke lɛ, pɔyɔɔdʊnɪ ɖama nɛ pɔtɔŋ se : **16**Ɛbɛ ɖɪlakɪ ɛyaa panɛ? Yeruusalɛm tɛtʊ taa ñʊma tɪŋa nawa keɣlee se mba wɪlɪnɪ kawɪlasɪ nzɪ. Ðɪpɪzɪɣ ɖɪkpɛzɪ-tʊ. **17**Ðiheyi-wɛ se pɪtaacɪ pa-taa nɔɔyʊ se ɛyɔɔdʊʊnɪ nɔɔyʊ tɔm natʊyʊ Yesu hɪɖɛ taa. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, tɔm ndʊ tɪyɛlɪɣ paa le.

4.10 Tʊma 2.24; 3.6,16
4.11 Keɣ 118.22 Eza 28.16 Mat. 21.42
4.12 Mat. 1.21 Tʊma 10.43 1Tim 2.5-6
4.13 Mat. 11.25 1Kɔr 1.27
4.14 Tʊma 3.11
4.16 Yoh 11.47 Tʊma 3.9-10
4.18 Tʊma 5.40
4.19 Tʊma 5.29
4.20 Tʊma 1.8 1Yoh 1.1,3
4.21 Mat. 21.26 Luk 20.6, 19; 22.2 Tʊma 3.7-8
4.23 Tʊma 12.12
4.24 2Awy 19.15
4.25 Keɣ 2.1

18Peeye paya-wɛ nɛ pekizini-wɛ se pataatɪyɔɔdɪ yaa pataatɪɪwɪlɪ tɔm natʊyʊ Yesu hɪɖɛ taa. **19**Pɔyɔɔdɪ mbʊ lɛ, Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ pocosi-wɛ nɛ pɔtɔ se : ɭmaɣzɪ mɪ-maɣmaɣ nɛ ɪna se pʊtʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa se ɖɪñam-mɪ nɛ ɖiyele Ɛsɔ yaa we? **20**Ða lɛ, ɖɪɪpɪzɪɣ ɖiyele suzuu mbʊ ɖɪnawa nɛ ɖɪnɪ yɔ, pʊ-tɔm.

21Peeye patasɪ-wɛ ñazʊʊ nɛ peyebi-wɛ se pɛɖɛɛ. Ɛyaa samaɣ yɔɔ lɛ, patapɪzɪɣ se pɔhɔ pa-nɪŋgbaaŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa tɪŋa saŋaɣ Ɛsɔ mbʊ pɪlaba yɔ, pʊ-yɔɔ. **22**Abalʊ weyi pawɪlɪ kawɪlasɪ nɛ ɛ-yɔɔ cɛ yɔ, ɛ-pɪnzɪ kɛɖɛ nɪɪnaza yɔɔ.

Lidaʊ ñʊma adɪma.

23Peyebi Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ lɛ, pakʊyɪ nɛ powolo pɛ-ɛgbaɣ dɪnaa cɔlɔ nɛ pɛkɛdɪ-wɛ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ yuda ñʊma ɛyaa kɪbʊma peheyi-wɛ yɔ. **24**Mba panɪ-tʊ yɔ, pɛkpɛndɪ nɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ nɛ pɔtɔ se : Kɪbaɣlʊ Ɛsɔ, ña lɛ Ɛsɔ weyi ɛlabɪ ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ nɛ teŋgu nɛ mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ pʊwɛ pa-taa yɔ. **25**Ñatɪŋɪnɪ ɖɔ-cɔzɔ Daaviidi ña-tʊmlaɖʊ yɔɔ nɛ ŋtɔ se :

Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ajɛyɛ peendiɣ mbʊ ?
Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ falaa lɪmaɣ
za wɛɛ ɛyaa samaɣ ñʊʊ taa ?
26Kedeŋa yɔɔ awiya kʊyaa
nɛ ñʊndɪnaa kpeɣli se pata
nɔɔ Kɪbaɣlʊ nɛ e-Meesiya
pɔ-yɔɔ. (*Keɣa 2:1-2)*

27Toovenim taa, Eroodi nɛ Pɔɔnsɪ Pilaatɪ nɛ Izrɛɛlɪ ñɯma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɯma yɔ, pekpeɣlaa nɛ pata nɔɔ nɛ pakʊyɪnɪ ña-tʊmladʊ cɪdɪcɪdɪ tʊ Yesu weyi ɛ-yɔɔ ŋpɪyɪ num yɔ. 28Palabɪ mbʊ pɪtɪŋa ño-dɔŋ nɛ ñɔ-sɔɔlɪm pakadʊ dɔooo lɔŋ se pɪla yɔ. 29Kɪbaɣlʊ, lɛɛlɛɛyɔ cɔnɪ ŋna pañazʊʊ ña-tʊmladaa yɔ. Ha-wɛ dɔŋ se posuzi ñɔ-tɔm kaalɛyɪtʊ. 30Posi ñe-nesi nɛ ŋla nɛ kʊdɔndɪnaa yɔɔ cɛ nɛ ŋwɪlɪ kawɪlasɪ nɛ ŋla dɔdɔ pita lakasɪ pɪtɪŋɪnɪ ña-tʊmladʊ cɪdɪcɪdɪ tʊ Yesu hɪdɛ yɔɔ.

31Pɛtɛm Ɛsɔ sɛʊ lɛ, Ɛsɔ yele nɛ lone ndɪ dɪ-taa paakpeɣlaa yɔ, dɪñamsɪ. Peeye Ɛsɔ kalɪzaɣ su pa-tɪŋa pa-taa nɛ posuzuu ɛ-tɔm kaalɛyɪtʊ.

Krɪstʊ ñɯma tayɪɣ dama pa-ñɪm yɔ.

32Ɛyaa mba patɪŋa payɪ paawɛnɪ lidaʊ yɔ, pɛkpɛndɪ laŋɪyɛ kʊdʊmdɪyɛ nɛ ciyam kʊdʊmʊʊ. Pa-taa nɔɔyʊ taatɔŋ se mbʊ ɛwɛna yɔ, e-dɛke ɛtɪnɪ-pʊ. Ɛlɛ, mbʊ paa weyi ɛwɛna yɔ, pɪkɛ pa-tɪŋa pa-ñɪm. 33Yesu tiyiyaa lɪzaɣ aseɣdɛ nɛ dɔŋ siŋŋ se Kɪbaɣlʊ Yesu femni sɪdaa taa. Lootiye sɔsɔdɛ nadɪyɛ kacaɣ pa-tɪŋa pɔ-yɔɔ. 34Pa-taa nɔɔyʊ taatɛdɪɣ pʊyʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba mba paawɛnɪ hayɪm nabʊyʊ yaa dɪɣa nakɛyɛ yɔ pɛpɛdaɣ-pʊ. Ɛlɛ powokini pi-liidiye 35nɛ pasɪɣ Yesu tiyiyaa tɛɛ nɛ paba ñamaɣ zʊʊnɪ mbʊ pɪtɛdɪɣ paa weyi yɔ nɛ pɛtɛyɪɣ.

36Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ payaɣ-ɪ se Yozɛɛfʊ. Yesu tiyiyaa kakʊm-ɪ hɪdɛ se Barnaabaasɪ pʊ-tɔbʊʊ lɛ se weyi ɛsazʊʊ lɛlaa yɔ. Ɛɛkɛnɪ Leevi lidɛ taa tʊ nɛ ɛlɪnɪ tɛtʊ ndʊ teŋgu cɔ-tʊ nɛ pɪ-taa nɛ payaɣ-tʊ se Ciiprɪ yɔ, tɪ-taa. 37Abalʊ ɛnʊ, ɛpɛdɪ ɛ-hayɪm nabʊyʊ nɛ ɛkɔnɪ pi-liidiye nɛ ɛsɪ Yesu tiyiyaa tɛɛ.

Anaanɪyaasɪ nɛ Safɪra pɔ-tɔm

5 Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛnɪ mbʊ nɛ payaɣ-ɪ se Anaanɪyaasɪ. Abalʊ ɛnʊ nɛ ɛ-halʊ Safɪra pɔyɔɔdɪ nɛ pɛpɛdɪ pɛ-tɛtʊ natʊyʊ.

2Ɛlɛ, panɪnɪ dama nɛ abalʊ kɔyɪ tɛtʊ ndʊ ti-liidiye yɔɔ nɛ ɛsɪ ɛ-tɪ nɛ ɛkpaɣ ndɪ dɪsaɣaa yɔ nɛ ewoni ɛcɛlɪ Yesu tiyiyaa.

3Peeye Pɪyɛ pɔsɪ-ɪ se : Anaanɪyaasɪ pɪlabɪ ɛzɪma nɛ Satanɪ su ña-laŋɪyɛ taa nɛ ŋcɛtɪ Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ nɛ ŋkpaɣ tɛtʊ ndʊ ti-liidiye hɔɔlʊʊ nɛ ŋsɪɪnɪ ña-tɪ mbʊ? 4Tɛtʊ ndʊ tɪtaakɛ ñɛ-ndʊ yaa we? Nɛ ŋpɛdɪ-tʊ lɛ, ŋfɛyɪnɪ dɔŋ ti-liidiye yɔɔ se ŋlanɪ mbʊ ñe-liu wɛɛ yɔ yaa we? Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋdʊ ña laŋɪyɛ taa se ŋla lakasɪ nzɪ yɔ? Tɪlɪ se pɪtɛkɛ ɛyaa ŋcɛtaa ɛlɛ, Ɛsɔ ŋcɛtaa.

5Anaanɪyaasɪ tɪnɪ tɔm ndʊ lɛ, ɛtɔlɪ nɛ ɛsɪ. Ɛyaa mba patɪŋa panɪ tɔm ndʊ yɔ, sɔɔndʊ natʊyʊ

4.27 Mat. 26.3 Luk 23.12 Yoh 10.36
4.28 Tʊma 2.23; 3.18
4.29 Tʊma 9.27; 13.46; 14.3; 28.31 Efɛ 6.19
4.30 Tʊma 3.6,16; 5.12
4.31 Tʊma 2.2, 4; 16.26
4.32 Tʊma 2.44 Fil 2.2 1Pɪ 3.8
4.33 Tʊma 1.22
4.34 Tʊma 2.45
4.35 Tʊma 5.2; 2.45; 6.1
4.37 Tʊma 5.2
5.2 Tʊma 4.37
5.3 Kɪk 30.2 Way 23.21 Wɪlhr 5.4
5.5 Tʊma 5.10

kpa-wɛ siŋŋ. 6Evebiya kʋyɪ nɛ pakpaɣ Anaanɪyaasɪ nɛ pɔhɔkɪ-ɪ pɪsaʋ taa nɛ powoni-i pepi.

7Pɪmabɪ ɛzɪ ñɪɣtʋ naadozo nɛ pɪɖɛɛ yɔ lɛ, ɛ-halʋ talɪ. Ɛlɛ taana mbʋ pɪlabɪ ɛ-walʋ yɔ. 8Ɛlɛ Pɪyɛ pɔsɪ-ɪ se : Heyi-m nɛ mana se tɛtʋ ndʋ ɪpɛdaa yɔ, ti-liidiye tɪŋa yɔ ? Ɛlɛ ñocosi-i se ɛɛɛ ɖɪ-tɪŋa lɛ.

9Peeye Pɪyɛ pɔzɪ-ɪ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ña nɛ ña-walʋ ɪnɪnɪ ɖama se ɪtakɪ Kɪbaɣlʋ Kalɪzaɣ mbʋ? Cɔnɪ ŋna, evebiya mba pepim ña-walʋ yɔ, patalɪ nɔnɔɔ taa, pakpakɪɣ-ŋ ɖɔɖɔ nɛ pɛɖɛna.

10Kpaagbaa mbʋ lɛ, halʋ ɛnʋ ɛtɔlɪ Pɪyɛ naŋgbanzɪ tɛɛ nɛ ɛsɪ. Evebiya sʋwa lɛ, pamaɣnɪ ɛtɛm sɪbʋ. Pakpaɣ-ɪ nɛ powoni pepi ɛ-walʋ cɔlɔ. 11Sɔɔndʋ kpa Krɪstʋ ɛgbɛyɛ taa ñʋma tɪŋa nɛ mba panɪ tɔm ndʋ yɔ siŋŋ.

Yesu tiyiyaa wazʋʋ kʋndɔndɪnaa sakɪyɛ yɔ

12Yesu tiyiyaa lakaɣ pita lakasɪ nɛ pawɪlɪɣ kawɪlasɪ sakɪyɛ ɛyaa hɛkʋ taa. Mba pɛwɛnɪ lidaʋ yɔ, patɪŋa, panɪɣaɣnɪ ɖama nɛ pekpeɣliɣ Salomɔɔ kɪjaŋ tɛɛ. 13Ɛyaa lɛlaa takatɪɣ se pɔsɔzɪ pɔ-yɔɔ, ɛlɛ samaɣ ñayɪɣyaɣ-wɛ siŋŋ. 14Ɛyaa sakɪyɛ, halaa nɛ abalaa mba petisaɣ Kɪbaɣlʋ yɔɔ yɔ, mba sɔzaɣnɪ pɔ-yɔɔ nɛ pɛtɛzʋʋ ɖɔʋ. 15Ɛyaa kpakaɣ kʋdɔndɪnaa palɪɣnɪ habɛɛ nɔsɪ nɛ pɛhɛzʋʋ-wɛ ñalɪŋ yɔɔ se Pɪyɛ ɛkɔm nɛ ɛɖɛɣ lɛ, ɛ-kɪlɛmʋʋ kohuuzi pa-taa nabɛyɛ yɔɔ. 16Ɛyaa sakɪyɛ lɪɣaɣnɪ ɖɔɖɔ hɔɔlɪŋ weyi ɪñɔtɪnɪ Yeruusalem yɔ ɪ-taa nɛ powokini pa-kʋdɔndɪnaa nɛ pɛ-ɛyaa mba aleewaa pɪsaɣ-wɛ kpɛndɛlɛsɪ yɔ nɛ patɪŋa pɔ-yɔɔ cɛkɪ.

5.6 Yoh 19.40
5.9 Mat. 4.7 Tʋma 5.3
5.10 Tʋma 5.5
5.11 Tʋma 19.17
5.12 Tʋma 2.43; 3.11 Yoh 10.43 Ebr 2.4
5.13 Tʋma 2.47; 4.21
5.16 Mrk 16.17 Yoh 14.12
5.17 Tʋma 4.1-2,6
5.18 Luk 21.12
5.19 Tʋma 12.7; 16.26
5.20 Yoh 6.68; 17.3 1Yoh 5.11
5.21 Tʋma 4.5-6
5.24 Luk 22.4 Tʋma 4.1

Panazʋʋ Yesu tiyiyaa

17Ɖɪnɛ Ɛsɔ layaa ñʋʋ tʋ nɛ Saduki ñʋma mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, pakʋyaa nɛ palakɪ ɛzɪsɛmɪyɛ Yesu tiyiyaa yɔɔ. 18Peyee pakpa-wɛ nɛ powoni pɔtɔ salaka sɔsɔɔ taa. 19Ɖoo yuwa lɛ, Kɪbaɣ lʋ tiyiyu nɔɔyʋ wolo nɛ ɛtʋlɪ salaka nɔnɔsɪ nɛ ɛlɪzɪ-wɛ. 20Ɛlɛ eheyi-wɛ se : Iwolo nɛ ɪsɪŋ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ eheyi ɛyaa wezuu kʋnɛ, kɪ-tɔm tɪŋa.

21Yesu tiyiyaa nɪ mbʋ lɛ, pakʋyɪ tanaŋ tɛɛ nɛ powolo Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ papazɪ ɛyaa tɔm wɪlʋʋ.

Ɛsɔ layaa ñʋʋ tʋ nɛ mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, patalɪ nɛ payaa tɔm hʋyaa sɔsaa nɛ Izrɛɛlɪ ñʋma kɪbɪma tɪŋa ketiɣzaɣ. Ɛlɛ, petiyi sɔɔjanaa se powolo nɛ palɪzɪ Yesu tiyiyaa salaka taa nɛ pɔkɔna. 22Paba woba lɛ, paanaɣ -wɛ salaka taa. Peeye papɪsaa nɛ pɛkɛdɪ-wɛ se : 23Ɖɪtalaa lɛ, ɖɪmaɣnɪ padɪɣ salaka nɔnɔsɪ kpam nɛ ɖaŋɪyaa ñasɪŋ sɪ-yɔɔ nɛ paɖaŋ. Ɖɪtʋlɪ-sɪ nɛ ɖɪsʋʋ lɛ, ɖɪnaɣ nɔɔyʋ. 24Ɛsɔ layaa ñʋʋ tʋ nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa yɔɔ ɖaŋɪyaa ñʋʋ tʋ nɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa panɪ tɔm ndʋ lɛ, paanaɣ se pamaɣzɪ se we tɪ-yɔɔ nɛ pɛwɛɛ nɛ pɔpɔzʋʋ

pa-tɪ se pana ɛzɪma mbʊ tɔm ndʊ tɪkɔŋ tɛmnaʊ yɔ.

25Ðɪnɛ nɔɔyʊ talaa nɛ eheyi-wɛ se : lna, ɛyaa mba ɪʤʊ salaka yɔ, pɛwɛ Ɛsɔ ʤɪɣa taa nɛ pawɪlɪɣ ɛyaa tɔm. **26**Panɪ mbʊ lɛ, Ɛsɔ ʤɪɣa yɔɔ ʤaŋɪyaa ñʊʊ tʊ nɛ ɛ-wayɪ ñɪma powolo pakpa-wɛ nɛ powona. Ɛlɛ, pototukina pa-taa nɔɔyʊ yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, peseɣaɣ ɛyaa samaɣ se kaayaɣ-wɛ pɛɛ.

27Patanɪ Yesu tiyiyaa tɔm hʊyaa cɔlɔ lɛ, Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ pazɪ-wɛ tɔm pɔzʊʊ nɛ ɛtɔŋ se : **28**Pɪtɛkɛ mɪ ʤikizinaa se ɪtaawɪlɪ ɛyaa tɔm hɪʤɛ nʤɪ ʤɪ-taa yaa we ? lcɔna, ɪwɪlɪ mɪ-tɔm ndʊ Yeruusalɛm tetʊ kpeekpe taa nɛ ɪñɪnɪɣ se ɪkpaɣ ɛyʊ ɛnʊ ɛ-sɪm nɛ ɪsʊʊ-ʤʊ.

29Peeye Pɪyɛ nɛ tiyiyaa lɛlaa pocosi-wɛ se : Pʊwɛɛ se ʤɪña Ɛsɔ nɛ pɪkɪlɪ ɛyaa. **30**Ðɔ-cɔzɔnaa Ɛsɔ fezi Yesu weyi isusi kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛkʊ-ɪ yɔ. **31**Ɛsɔ kpazɪ-ɪ nɛ ɛsɪɪ ɛ-nɪwaŋ yɔɔ se ɛkɛ wiyaʊ nɛ ñʊʊyaʤʊ nɛ pɪsa nɛ Izrɛɛlɪ ñɪma pɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ Ɛsɔ kpeɣ-wɛ pa-kɪwɛɛkɪm. **32**Ða nɛ Kalɪzaɣ ŋga Ɛsɔ ha mba pañaŋ-ɪ yɔ, ʤɪkɛ tɔm ndʊ ti-aseɣʤe tɪnaa.

33Tɔm hʊyaa nɪ mbʊ lɛ, pamʊ miŋ nɛ pamaɣzʊʊ se pakʊ-wɛ. **34**Ɛlɛ, Farɪsɪ tʊ nɔɔyʊ kɛwɛ pɛ-hɛkʊ taa, payaɣ-ɪ se Gamalɪyɛɛlɪ. Ɛkɛ paɣtʊ wɪlɪyʊ, ɛyaa tɪŋa ñaŋ-ɪ. Ɛnʊ kʊyɪnɪ ɛsɪŋ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɛyɔɔdɪ se palɪzɪ-wɛ nɛ awayɪ nɛ pʊcɔ. **35**Palɪzɪ-wɛ lɛ, eheyi ɛyaa mba paakpeɣlaa yɔ se : Izrɛɛlɪ ñɪma mɪ, ɪkpa mɪ-tɪ ʤeu nɛ mbʊ ɪñɪnɪɣ se ɪla ɛyaa panɛ yɔ. **36**Pɪtalabɪdɪ pʊyʊ yɔ Teedaasɪ wɪlaɣ ɛ-tɪ. Ɛmaɣzaɣ se ɛkɛ ɛyʊ sɔsɔɔ nɔɔyʊ nɛ abalaa mba patɪŋaɣ ɛ-wayɪ yɔ, paatalɪ ɛzɪ nasɪnaza yɔ. Ɛlɛ pakʊ-ɪ nɛ piyele ɛ-ɛyaa mɪzɪ ʤama yem nɛ nabʊyʊ tɪla. **37**Ɛlɛ wayɪ lɛ, Galilee tʊ weyi payaɣ -ɪ se Yudaasɪ yɔ, ɛlɪ kɪkalʊʊ alɪwaatʊ taa. Ɛhɔm ɛyaa samaɣ nakɛyɛ nɛ katŋ ɛ-wayɪ. Pakʊ ɛlɛ ʤɔʤɔ nɛ piyele ɛ-ɛyaa mɪsɪ ʤama. **38**Pʊ-yɔɔ lɛ, meheyiɣ-mɪ lɛɛlɛɛyɔ se iyele ɛyaa panɛ nɛ pɔ-tɔm. Mbʊ pamaɣzʊʊ nɛ mbʊ palakɪ yɔ, ye pɪlɪnɪ ɛyaa cɔlɔ yɔ, pʊkɔŋ sɪʊ tɪnaɣ. **39**Ɛlɛ ye pɪlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ yɔ, ɪpɪzɪɣ ɪʤɪɣ -wɛ nʊmɔʊ. lkpa mɪ-tɪ ʤeu se pɪtaakɔɔ nɛ puyozi mɪ nɛ Ɛsɔ.

40Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, petisi ɛ-tɔm. Pʊwayɪ payaa tiyiyaa mba nɛ polu-wɛ agbazɛɛ nɛ paka pa-ñuŋ taa se pataatasɪ tɔm natʊyʊ yɔɔdʊʊ Yesu hɪʤɛ taa. Ɛlɛ peyebi-wɛ nɛ pɛʤɛɛ.

41Paba ñakʊyɪ tɔm hʊyaa cɔlɔ nɛ palɪnɪ laŋhʊlʊmɪyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tisaa se pamʊnaa se paʤʊ-wɛ fɛyɛ Yesu yɔɔ. **42**Nɛ kɪyakɪŋ tɪŋa, peteyeki Yesu Krɪstʊ tɔm kɪbandʊ wɪlʊʊ nɛ ti-suzuu Ɛsɔ ʤɪɣa taa nɛ ʤɪsɪ leesɪ taa.

Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa ñɪma lɪzɪ ɛyaa lʊbɛ

6 Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa kɛwɛɛ pɛtɛzɪɣ

5.26 Mat. 21.26
5.28 Tʊma 4.18; 2.23,36; 3.15; 7.52 Mat. 23.35; 27.25
5.29 Tʊma 4.19
5.30 Tʊma 10.39 1Pɪ 2.24
5.31 Tʊma 3.15 Mat. 1.21 Luk 24.47 Efɛ 1.7 Kol 1.14
5.33 Tʊma 2.37; 7.54
5.34 Tʊma 22.3
5.38 Adu 21.30 Eza 8.10 Mat. 15.13
5.39 Luk 21.15 1Kɔr 1.25 Tʊma 9.5
5.40 Mat. 10.17 Mrk 13.9
5.41 Mat. 5.12 Room 5.3 Fil 1.29 Ebr 10.34 1Pɪ 4.13
5.42 Tʊma 2.46; 4.20,29
6.1 Tʊma 2.41; 4.36

ɖɔu. Yuda ñuma mba pɔyɔɔdaɣ Greɛkı yɔ, papazı midiɣni Yuda ñuma mba papa ñɔyɔɔdaɣ Ebree yɔ, pe-liŋ tɛɛ mbu puyɔɔ yɔ, kıyakuŋ tuŋa alıwaatu ndu patayuu tɔɔnaɣ yɔ, paakeŋ pe-lelaa yɔɔ. 2Peeye Yesu tiyiyaa mba pe-hiu nɛ naalɛ pekpeɣli Yesu tɔmkpɛlıkıyaa tuŋa payı nɛ peheyi-wɛ se : Pıtamuna se ɖiyele Ɛsɔtɔm suzuu nɛ ɖunuı tɔɔnaɣ tayuu. 3Pu-yɔɔ lɛ ɛgbaɣ dunaa, ıcɔnı mı-hɛku taa nɛ ulızı ɛyaa lubɛ nɛ ɖıɖu-wɛ tumıyɛ ndı. Ɛyaa mba, puwɛɛ se palızı pɔ-yɔɔ aseɣɖɛ kıbandɛ, pɛkɛnı lɔŋsundaa nɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ esu pa-taa. 4Ða, ɖewɛɣ Ɛsɔ sɛu nɛ ɛ-tɔm suzuu yɔɔ.

5Tɔm ndu tıkɛdunı pa-tuŋa payı. Ɛlɛ palızı pa-taa Etiyɛɛnı weyi ɛɛwɛnı lidau siŋŋ nɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ su ɛ-taa yɔ nɛ Filiipu nɛ Prokɔɔrı nɛ Nikaanɔɔrı nɛ Tiimɔɔ nɛ Parmenaası nɛ Antıyɔɔsı tu Niikolaa weyi ɛsɛɣaɣ Ɛsɔ ɛzı Yuda ñuma yɔ. 6Pɛtɛm-wɛ lızuu mbu lɛ, powoni-wɛ Yesu tiyiyaa cɔlɔ. Paba sɛɛ pɔ-yɔɔ Ɛsɔ nɛ patunı pɔ-yɔɔ nesi.

7Ɛsɔtɔm tɛzaɣ cɔu paa le nɛ Yesu tɔmkpɛlıkıyaa ñɛtɛzıɣ ɖɔu Yeruusalɛm tɛtu taa. Ɛsɔ layaa sakıyɛ tisaɣ Yesu yɔɔ ɖɔdɔ.

Pakpa Etiyɛɛnı

8Etiyɛɛnı weyi lidau nɛ ɖoŋ posu ɛ-taa yɔ, ɛlakaɣ pita lakasu sɔsɔsı nɛ ɛwılıɣ kawılasu ɛyaa hɛku taa. 9Peeye ɛyaa nabɛyɛ kuyı ɛ-yɔɔ nɛ pɔhɔŋnı-ı tɔm. Ɛyaa mba, pɛkɛnı Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaaŋ ŋgu payaɣ se Puholimwaa yɔ, kı-taa ñuma. Pa-taa nabɛyɛ lunı Alɛksandrii tɛtu taa nɛ Siirɛɛnı egeetiye taa nɛ lɛlaa ñalunı Siliisii nɛ Aazii pa-ageeta taa. 10Pɔhɔŋaɣnı Etiyɛɛnı tɔm lɛ, patapızıɣ se pakaɖını Kalızaɣ ŋga nɛ lɔŋ weyi ɛyɔɔdaɣna yɔ. 11Peeye pɛtɛɣ ɛyaa nɛ pɛhɛyı-wɛ liidiye se pɔtɔ se : Ðunı Etiyɛɛnı tu Ɛsɔ nɛ Mooyiizi.

12Ɛyaa mba, pasazı samaɣ nɛ ɛjaɖɛ taa ɛyaa kıbuma nɛ *paɣtu wılıyaa se pakuyı ɛ-yɔɔ. Powolo nɛ pakpa Etiyɛɛnı nɛ ɖoŋ nɛ powoni-i Yuda ñuma tɔm huyaa sɔsaa cɔlɔ. 13Powoni ɛyaa mba paatɛɣaa se pɛcɛtunı ɛ-taa yɔ nɛ paba ñɔtɔ se : Abalu ɛnɛ, ɛwɛɛ nɛ ɛtuu cıɖıcıɖı lone nɛ Mooyiizi paɣtu kaahɛzaɣ. 14Ɛyɔɔdaa nɛ ɖunu se, Yesu Nazareɛtı tu kɔŋ lone ndı yɔkuu nɛ ɛlɛɣzı sɔnzı nzı Mooyiizi kaɖu-ɖu yɔ.

15Ɛyaa mba pa-tuŋa paacaɣ tɔm ɖıhuyɛ yɔ, papam pɛ-ɛza Etiyɛɛnı yɔɔ nɛ panaɣ ɛ-ɛsundaa puwɛ ɛzı Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyu ɛsundaa yɔ.

Etiyɛɛnı yɔɔdı tɔm Yuda ñuma tɔm huyaa sɔsaa ɛsundaa

7 Peeye Ɛsɔ layaa ñuu tu pɔzı Etiyɛɛnı se : Mbu pılaba ?

2Ɛlɛ cosi-i nɛ ɛtɔ se : Mancaanaa nɛ mon-koobiya mı, ıɖu mı-nuŋgbaaŋ nɛ unu! Ɛsɔ koboyaɣ tu lızı ɛ-tı nɛ ɛwılı

6.2 Exo 18.17
6.3 Way 1.13 1Tim 3.7
6.4 Tuma 2.42
6.5 Tuma 8.5; 21.8 Wtl 2.6,15
6.6 Tuma 1.24; 13.3 1Tim 4.14 2Tim 1.6
6.7 Tuma 12.24; 19.20 Kol 1.6 Yoh 12.42
6.10 Luk 21.15 Exo 4.12 Eza 54.17
6.11 1Awy 21.10 Mat. 26.59
6.14 Tuma 25.8 Dan. 9.26
7.2 Tuma 22.1

ɖɔ-cɔzɔ Abraham alıwaatu ndu
ɛɛwɛ Mezoopotamii ɛjadɛ taa
nɛ pucɔ ɛcaɣ Haraŋ tetu taa yɔ.
3Ɛsɔ heyi-i se :
Kuyı ñɛ-ɛjadɛ taa nɛ ŋyele
ña-ñuma.
Wolo ɛjadɛ ndı mankaɣ-ŋ
wılƱƱ yɔ, ɖı-taa. *(Gen 12:1)*
4Mbu Abraham kuyı Kaldee
ñuma ɛjadɛ taa nɛ ewolo nɛ
ɛcaɣ Haraŋ tetu taa. Peeye
Ɛsɔ kusunı-ı ɛ-caa sum wayı nɛ
ɛkɔnı-ı cınɛ, tetu ndu tı-taa ıwɛ
lɛɛlɛɛyɔ yɔ. 5Ɛsɔ taha Abraham
tetu hɔɔlaɣ nakɛyɛ ɛjadɛ dınɛ
dı-taa. Ɛtatuha-ı lone nadıyɛ
se ɛfɛyı naŋkpaŋaɣ dı-taa. Ɛlɛ,
ɛdƱwa se ɛhaɣ ɛ nɛ ɛ-sayınaa
ɛjadɛ dınɛ, ŋgu alıwaatu ndu
tı-taa ɛtaawɛnı pıɣa nakɛyɛ.
6Ɛsɔ kɔyɔɔdını-ı se :
Ñ̃a sayınaa kɔŋ kɛu agɔma
ɛjadɛ nadıyɛ taa.
Papısıɣ-wɛ yomaa nɛ
panazı-wɛ pınzı nasınaza.
7Ɛsɔ tɔm se :
Ɛyaa mba papısıɣ-wɛ
yomaa yɔ,
mɔnkɔŋ-wɛ tɔm hunau.
PƱwayı lɛ, ña-sayınaa mba
palıɣ nɛ papısı cınɛ nɛ poluŋ
mɛn-tɛɛ. *(Gen.15:13-14)*
8PƱwayı lɛ, Ɛsɔ ha Abraham
pɛlƱƱ sɔnzı nɔɔ. Mbu labına nɛ
Abraham lulı Izaakı lɛ, ɛpɛlı-ı
kıyakıŋ lutozo wiye. Izaakı
lulı Yakubu nɛ Yakubu ñalulı
abalıpiya hiu nɛ naalɛ mba pɛkɛ
Izrɛɛlı ñuma cɔzɔnaa sɔsaa yɔ.
9Cɔzɔnaa sɔsaa mba,
palabınu ɛzısɛmıyɛ Yozɛɛfu yɔɔ
nɛ pɛpɛdı-ı nɛ nabɛyɛ se paba
ñowoni-i Ejiptı ɛjadɛ taa. Ɛlɛ,
Ɛsɔ kɛwɛ ɛ-cɔlɔ 10nɛ elızı-ı
ɛ-kuñɔmıŋ tıŋa taa payı. ɛlabı-ı
lootiye Ejiptı wiyau Faraɔɔ
ɛsındaa nɛ ɛha-ı lɔŋsındɛ.
Faraɔɔ ɛnu, ɛsıı-ı se ɛkɛnı Ejiptı
tetu tıŋa ñƱu tu nɛ pıkpɛndını
ɛ-dıɣa yɔɔ ɖɔɖɔ.
11Alıwaatu ndu tı-taa, ñɔɔsı
sɔsɔsı nasıyı nɛ kuñɔŋ sɔsɔu
nakuyu palı Ejiptı nɛ Kanaanı
pa-ajɛyɛ hɔɔlıŋ tıŋa taa payı
nɛ ɖɔ-cɔzɔnaa ɛɛnaɣ tɔɔnaɣ se
pɔtɔɔ. 12Yakubu nıwa se tɔɔnaɣ
wɛ Ejiptı ɛjadɛ taa lɛ, ɛkusı
ɖɔ-cɔzɔnaa nɛ etiyi-wɛ kuɖumum.
13Nabulɛ ɖeɖe lɛ, Yozɛɛfu yele
nɛ ɛ-ɖalaa sum-ı. Peeye Faraɔɔ
tılı hɔu ŋgu kı-taa Yozɛɛfu lınaa
yɔ. 14Yozɛɛfu tiyi se powolo
pɔkɔnı ɛ-caa Yakubu nɛ ɛ-hɔu
taa ñuma tıŋa. Paakpɛndı ɛyaa
nuunuwa nɛ nulɛ nɛ kagbaanzı.
15Puyɔɔ Yakubu tibi Ejiptı ɛjadɛ
taa. Peeye ɖɔɖɔ ɛ nɛ ɖɔ-cɔzɔnaa
pasıbı pa-tıŋa. 16Pakpaɣ-wɛ nɛ
powoni Siikɛm nɛ pahızı pılau
ŋgu Abraham kayabınu liidiye
Siikɛm tetu taa tu Amɔɔrı pıyalaa
cɔlɔ yɔ, kı-taa.
17Alıwaatu ndu puwɛɛ se Ɛsɔ
ɛla tamaɣ ŋga ɛɛdu Abraham
yɔ, tuñɔtaɣ. Samaɣ tɛzaɣ ɖɔu nɛ
kohukuu Ejiptı. 18Pılakaɣ mbu
nɛ pukɔɔ pısınu alıwaatu ndu
wiyau lɛlu weyi ɛtıtılı Yozɛɛfu
yɔ, ɛkpa Ejiptı kewiyaɣ kpelaɣ
yɔɔ yɔ. 19Wiyau ɛnu ɛcɛtınu
ɖa-ñuma, ɛnazı ɖɔ-cɔzɔnaa halu
ɛcɛyı-wɛ se pɔlɔ pe-piya nɛ sısı.

7.3 Kiḏ 12.1
7.4 Kiḏ 11.31; 12.4
7.5 Kiḏ 12.7
7.6 Kiḏ 15.13,16 Exo 12.40 Gal 3.17
7.7 Exo 3.12
7.8 Kiḏ 17.9-11; 25.26; 35.18,23
7.9 Kiḏ 37.4, 11,28; 39.2 Key 105.17
7.10 Kiḏ 41.37; 42.6
7.11 Kiḏ 41.54
7.12 Kiḏ 42.1
7.13 Kiḏ 45.4,16
7.14 Kiḏ 45.9; 46.27 Way 10.22
7.15 Kiḏ 49.33 Exo 1.6
7.16 Exo 13.19 Yos 24.32 Kiḏ 23.16
7.17 Kiḏ 15.13 Exo 1.7-9
7.19 Exo 1.22

20AlıwaatƱ ndƱ tı-taa palƱlı Mooyiizi. Eedɛ Ɛsɔ ɛsındaa. Pacalı-ı fenası naadozo ɛ-caa dɩɣa taa. **21**Pɔlɔ-ı lɛ, Faraɔɔ pɛlɛ kpaɣ-ı ɛ-tɛ nɛ ɛcɔnı ɛ-yɔɔ ɛzı ɛ-pıyalƱ yɔ. **22**Pawılı Mooyiizi lɔŋ weyi Ejiptı ñuma sıma yɔ ɛ-tıŋa payı. Ɛwɛ dɔŋ ɛ-yɔɔdıtƱ taa nɛ ɛ-tƱma labƱ taa dɔdɔ.

23Mooyiizi kɔma nɛ ɛwɛnı pınzı nıınaza lɛ, ɛdƱ ɛ-taa se ewoki nɛ ɛna e-koobiya Izrɛɛlı piya. **24**Ɛtalaa lɛ, ɛna se Ejiptı tƱ nɔɔyƱ nazaɣ e-koobu nɔɔyƱ. Peeye ɛkpa weyi panazaɣ yɔ, ɛ-kımıyɛ nɛ ɛkƱ Ejipti tƱ. **25**Ɛmaɣzaɣ se e-koobiya dɩɣ ziɣna se Ɛsɔ tıŋıɣnı ɛ-yɔɔ nɛ ɛlızı-wɛ po-yomiye taa. Ɛlɛ patınıı pı-taa mbƱ. **26**Kifema lɛ, ɛna Izrɛɛlı ñuma nabɛyɛ yowaɣ nɛ ɛcaɣ se eloli-wɛ. Peeye ɛtɔm se : Abalaa mı, ıkɛ ɛyaa kƱdƱmaa, pılabı ɛzıma nɛ ınazƱƱ dama mbƱ?

27Weyi ɛnazaɣ lɛlƱ yɔ, etuzi-i nɛ ɛpɔzı-ı se :

Ası-ŋ da-ñƱƱ tƱ nɛ dɔ-tɔm hƱyƱ?

28Ŋcaɣ se ŋkƱ-m ɛzı dɛdɛ ŋkƱƱ Ejiptı tƱ yɔ yaa we?

(Exode 2:14)

29Ɛyɔɔdı mbƱ lɛ, Mooyiizi se nɛ ewolo ɛcaɣ Maadiyaɣ ɛjadɛ taa. Peeye ɛkɔm ɛlƱlı abalıbiya naalɛ.

30Pınzı nıınaza wayı, Kıbaɣ lƱ tiyiyu nɔɔyƱ lızı ɛ-tı nɛ ɛwılı Mooyiizi hɔdaɣ miŋ taa Sinaayii pƱƱ lakƱ taa. **31**Ɛna mbƱ lɛ, pıdɩɣzı-ı. Etuzaɣ ɛ-tı se ɛcɔna lɛ, ɛnı KıbaɣlƱ nɔɔ. **32**KıbaɣlƱ tɔm se :

Ma lɛ ñɔ-cɔzɔnaa Ɛsɔ.

Ma lɛ, Abraham Ɛsɔ, Izaakı Ɛsɔ nɛ Yakubu Ɛsɔ.

Mooyiizi nı mbƱ lɛ, sɔɔndƱ kpa-ı siŋŋ nɛ eseliɣ halı ɛtakatıɣ se ɛcɔna.

33Ɛlɛ KıbaɣlƱ heyi-i se : Hɔzı ña-naataŋgbala ña-naataŋ taa mbƱ pƱyɔɔ yɔ,

dɛndɛ ŋsıŋ mbƱ yɔ, pıkɛ cıdɩ cıdɩ lone. Exode 3:6

34Mana mɛ-ɛyaa mba pɛwɛ Ejiptı yɔ, pa-kƱñɔŋ.

Manı pɔ-mɔla.

Mentiba se moholi-wɛ.

Lɛɛlɛɛyɔ, wolo mentiyi-ŋ Ejiptı ɛjadɛ taa. NƱmɔdɔnaa 3:5,7,8,10

35Mooyiizi weyi paakizi-i nɛ pɔtɔŋ se : Asıŋ ñƱƱ tƱ nɛ tɔm hƱyƱ yɔ, ɛnƱ Ɛsɔ tiyaa se ewolo nɛ ɛkɛ pa-ñƱƱ tƱ nɛ eholi-wɛ po-yomiye taa pıtıŋını KıbaɣlƱ tiyiyu weyi ɛlızı ɛ-tı nɛ ɛwılı-ı hɔdaɣ tɛɛ yɔ, ɛ-yɔɔ. **36**Mooyiizi ɛnƱ ɛlabını pita lakası nɛ ɛwılı kawılası Ejiptı ɛjadɛ taa nɛ Teŋgu KısemƱƱ yɔɔ nɛ lakƱ taa pınzı nıınaza nɛ ɛlızı-wɛ.

37Mooyiizi ɛnƱ eheyini Izrɛɛlı piya se :

KıbaɣlƱ Ɛsɔ kɔŋ ɛ-tɔm dɛzıyu nɔɔyƱ mı lızƱƱ mi-koobiya hɛkƱ taa.

38Mooyiizi ɛnƱ kɛwɛnı Izrɛɛlı ñuma mba paakpeɣli lakƱ taa yɔ, pɔ-cɔlɔ. Ɛ nɛ dɔ-cɔzɔnaa nɛ Ɛsɔ tiyiyu weyi ɛyɔɔdını-ı Sinaayii pƱƱ taa yɔ, paawɛna. ƐnƱ mƱnı dɔdɔ wezuu tɔm nɛ ɛcɛlı-dƱ.

7.20 Exo 2.2 Ebr 11.23
7.21 Exo 2.3-10
7.22 Luk 24.19
7.23 Exo 2.11-12
7.26 Exo 2.13
7.27 Luk 12.14 TƱma 4.7
7.29 Exo 2.15
7.30 Exo 3.2
7.32 Mat. 22.32 Ebr 11.16
7.33 Exo 3.5 Yos 5.15
7.34 Exo 3.7
7.35 Exo 14.19 Kık 20.16
7.36 Exo 7.3; 12.41 Keɣ 105.27
7.37 Way 18.15 TƱma 3.22 Mat. 17.5
7.38 Exo 19.13,17 Way 32.47 Room 3.2

39Ɖɔ-cɔzɔnaa taasɔɔlı se pañam-ı. Pekizi ɛ-tɔm nɛ pañunıɣ se papısı Ejiptı ejaɖɛ taa. **40**Peheyi Aarɔɔnı se :

La-ɖƱ sıƱ kpelesi nɛ sıɖɛɛ-ɖƱ nɔɔ.

Mooyiizi weyi ɛlızı-ɖƱ Ejiptı ɛjaɖɛ taa yɔ, ɖuısuŋ mbƱ ɛtɛmna yɔ.

41Pama neɣye sıƱ kpelaɣ kıyakıŋ ɛnƱ ɛ-taa nɛ palaɣ kɔ-yɔɔ nɛ pa-taa hulƱmını mbƱ palabını pe-nesi yɔ. **42**Peeye Ɛsɔ ha-wɛ siɣye nɛ eyele se poluŋ ɛsɔdaa tınzı tɛɛ ɛzı Ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa kamaƱ pa-takayası taa yɔ. Pamawa se :

O Izrɛɛlı ɖıɣa taa ñuma mı,
pıtɛkɛ ma ıkƱ kpına
nɛ ılaa kılaŋ pınzı nınaza
lakƱ taa.
43lsıɣlı Molɔkı* kıɖanɖƱƱ
nɛ mı-ɛgɔlumıyɛ Rɛnfam†
tıyıŋa.
SıƱ kpelası nzı, ılabı-sı se
iluŋ sı-tɛɛ.
MbƱ ɖɔɖɔ mɛnkɛzı-mı tɛtƱ
ɖooo Babilɔɔnı ɛjaɖɛ wayı.
(Amɔɔsı 5:25-27)

44Ɖɔ-cɔzɔnaa kɛwɛnı aseɣ ɖe tɔm kıɖanɖƱƱ lakƱ taa. Weyi ɛyɔɔdaɣnı Mooyiizi yɔ, ɛɛpaɣ-ı se esiɣ-kƱ ɛzı ɛwılıɣ-ı yɔ. **45**Ɖɔ-cɔzɔnaa mƱ kıɖanɖƱƱ ŋgƱ nɛ pıtɛ lɛ, pa nɛ Yoosuwe pasƱnı-kƱ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-tɛtƱ yɔɔ. Ɛsɔ kɔɖɔɔnı ɛyaa mba ɖɔ-cɔzɔnaa ɛsındaa pƱkɔɔ nɛ pıtalı wiyaƱ Daaviidi alıwaatƱ. **46**Yakubu Ɛsɔ kalabı Daaviidi lootiye nɛ Daviidi ɛnƱ ɛpɔzı-ı se ɛma-ı ɖıɣa. **47**Ɛlɛ Salomɔɔ manı ɖıɣa ŋga.

48Ŋgu Ɛsɔ Caabiyuu ɛɛcakı mbƱ ɛyƱ manı e-nesi yɔ, pı-taa. **49**PƱwɛ ɛzı Ɛsɔtɔm ɖɛzıyƱ yɔɔdƱƱ yɔ. Ɛtɔm se :

Ɛsɔdaa kɛnı men-kewiyaɣ
kpelaɣ
nɛ tɛtƱ ñɛkɛnı kpeɖe ndı
mantınıɣ man-naŋgbanzı
ɖı-yɔɔ yɔ.
KıbaɣlƱ tɔŋ se : Ɖıɣa ŋga
ımaɣ-m ɖɔɖɔ yɔ ?
Lone ndı ɖı-taa manpızıɣ nɛ
mɛhɛzı ?

50Pıtɛkɛ me-nesi labını pƱnɛ pıtuŋa payı yaa we ?
(Ezaayii 66:1-2)

51Liu kankanaa tınaa mı, nɛ mı mba mı-laŋa nɛ mı-nıŋgbaaŋ pɛwɛ ɖoŋ yɔ, ıkaɖıɣnı Cıdıcıdı Kalızaɣ tam tuŋa. lwɛ ɛzı mı-cɔzɔnaa yɔ. **52**Mı-cɔzɔnaa taɖƱna Ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa tuŋa wayı kaŋ kaŋ yaa we ? PakƱ mba peheyaɣ-wɛ se ƐyƱ Siɣsiɣ tƱ kɔŋ yɔ. Lɛɛlɛɛyɔ mılı ɛ-wayı nɛ ıkƱ-ı. **53**ltuŋını Ɛsɔ tiyiyaa yɔɔ nɛ ımƱ paɣtƱ ɛlɛ, ıtɔɖɔ tı-yɔɔ.

Payaɣ Etiyɛɛnı pɛɛ nɛ ɛsı

54Panı Etiyɛɛnı tɔm ndƱ lɛ, pa-pana kpa nɛ-ı nɛ pɛwɛɛ nɛ pasalıɣ pe-kela. **55**Ɛlɛ, Etiyɛɛnı weyi Cıdıcıdı Kalızaɣ su ɛ-taa yɔ, ɛpa ɛ-ɛza nɛ ɛsɔdaa. Ɛna Ɛsɔ koboyaɣ nɛ Yesu sıŋ Ɛsɔ nıwaŋ

7.40 Exo 32.1
7.42 Eze 20.25,39 Room 1.24 Way 17.3 2Awy 17.16 Amɔ 5.25-26
7.44 Exo 25.40 Ebr 8.5
7.45 Yos 3.14 Neh 9.24 Keɣ 44.2; 78.55 TƱma 13.19
7.46 2Sam 7.1 1Awy 8.17 Keɣ 132.4-5
7.47 1Awy 8.27 1Kro 17.12 2Kro 3.1
7.48 2Kro 2.6 TƱma 17.24
7.49 Mat. 5.34-35; 23.22
7.51 Exo 32.9; 33.3 Eza 48.4 Lev 26.41 Eze 44.9
7.52 2Kro 36.16 Mat 23.34
7.53 Exo 20.1 Gal 3.19
7.54 TƱma 5.33
7.55 TƱma 6.5

* **7:43** Molɔkı - Kanaanı ñuma nɛ Fenisii ñuma ɛgɔlumıyɛ naɖıyɛ lɛ mbƱ yɔ.
† **7:43** Rɛnfam - PukɛmbapɛtɛkɛYudañuma yɔ, pɛ-ɛgɔlumıyɛ naɖıyɛ. Yuda ñuma nabeyɛ kpɛyaɣ-ɖı.

yɔɔ. **56**Ɛtɔ se : lcɔna, mana
ɛsɔdaa tƱlaa nɛ ɛyƱ PɪyalƱ sɪŋ
Ɛsɔ nɪwaŋ yɔɔ.

57Peeye papazɪ kou nɛ paɖɪɣ
pa-nɪŋgbaaŋ. Pɛkpɛzɪ patɪŋa nɛ
paɖa ɛ-yɔɔ nɛ pekpibi-i. **58**Palɪzɪ-ɪ
tɛtƱ kɪjaƱ yɔɔ nɛ payaɣ-ɪ pɛɛ.
Aseɣɖe tɪnaa kɔhɔzɪ po-tokonaa
nɛ pasɪ evebu weyi payaɣ-ɪ se
Sɔɔlɪ yɔ, ɛ-tɛɛ.

59Payakaɣ Etiyɛɛnɪ pɛɛ
mbƱ se ɛsɪ lɛ, ɛtɪmɪ nɛ ɛtɔ se :
KɪbaɣlƱ Yesu, mƱ man-kalɪzaɣ.
60Ɛlɛ eluŋ ɛ-nɪŋbɔla yɔɔ nɛ ɛma
kubuka ɖoŋ nɛ ɛtɔ se : KɪbaɣlƱ,
taakpaɣ pa-kɪwɛɛkɪm nɛ ŋlabɪnɪ
tƱmɪyɛ. Ɛtɛm yɔɔdƱƱ mbƱ lɛ,
ɛhɛɛ.

PɛwɛƱ KrɪstƱ ñƱma wayɪ kaŋ kaŋ yɔ

8Etiyɛɛnɪ sɪm mbƱ, pɪkɛdɪnɪ
Sɔɔlɪ. Puwiye ndɪ, paɖƱ KrɪstƱ
ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Yeruusalɛm yɔ,
ɖɪ-taa ñƱma wayɪ kaŋ kaŋ. PƱ-yɔɔ
pa-tɪŋa pamɪzɪ ɖama Yudee
nɛ Samaarɪ pa-ageeta taa nɛ
piyele Yesu tiyiyaa ɖeke. **2**Mba
pa-paa wɛnɪ Ɛsɔ yɔ, pakpaɣ
Etiyɛɛnɪ nɛ pepi nɛ pewii-i siŋŋ.
3Sɔɔlɪ ñañakaɣ pana se eɖezi
KrɪstƱ ɛgbɛyɛ : ɛsƱwaɣ ɖɪsɪ taa
nɛ ɛkpaɣ KrɪstƱ ñƱma halaa nɛ
abalaa nɛ ɛɖƱƱ salaka.

Filiipu wɛ Samaarɪ egeetiye taa

4Ɛyaa mba pamɪzɪ ɖama yɔ,
pɔcɔwaɣ lona ndɪ ndɪ taa nɛ
posuzuu tɔm kɪbandƱ. **5**MbƱ
Filiipu ñetibi tɛtƱ natƱyƱ taa

7.56 Eze 1.1 Mat. 3.16 Dan. 7.13
7.58 Ebr 13.12 Lev 24.16 Way 17.7
7.59 Key 31.5 Luk 23.46
7.60 Mat. 5.44 Luk 6.28; 23.44
8.1 TƱma 7.58; 11.19; 22.20
8.2 Kiɖ 23.2; 50.10 2Sam 3.31
8.3 TƱma 7.58; 9.1; 22.4 1Kɔr 15.9 Gal 1.13
8.4 Mat. 10.23 TƱma 11.19
8.5 TƱma 6.5
8.7 Mrk 16.17
8.9 TƱma 5.36; 13.6
8.12 TƱma 1.3
8.15 TƱma 2.38

Samaarɪ egeetiye taa nɛ eheyuu
peeye ñƱma tɔm pɪlɪnɪ Meesiya
yɔɔ. **6**Ɛyaa samaɣ nɪ ndƱ Filiipu
yɔɔdaɣ yɔ nɛ pana kawɪlasɪ nzɪ
ɛwɪlaɣ yɔ lɛ, pewelesini-i pɪŋŋ.
7Kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ makaɣ
kubusi nɛ sɪlɪɣnɪ pa-taa ɛyaa
sakɪyɛ taa. Ɛlakaɣ nɛ kalɪkalasɪ
nɛ taladɪnaa sakɪyɛ yɔɔ cɛkɪ
ɖoɖɔ. **8**TɛtƱ ndƱ tɪ-taa ñƱma taa
kahƱlƱmɪ sakɪyɛ.

Maajɪkɪ laɖƱ Siimɔɔ tɔm

9AbalƱ nɔɔyƱ kɛwɛ tɛtƱ
ndƱ tɪ-taa ɖooo lɔŋ nɛ payaɣ-ɪ
se Siimɔɔ. Ɛlakaɣ maajɪkɪ
nɛ pɪɖɪɣzɪɣ Samaarɪ ñƱma.
Ɛmaɣzaɣ se ɛkɛ ɛyƱ sɔsɔ nɔɔyƱ
siŋŋ. **10**Ɛyaa tɪŋa payɪ, kpaɣ
cikpema nɛ puwolo pɪsɪnɪ sɔsaa
pewelesaɣnɪ-ɪ nɛ pɔtɔŋ se : Ɛnɛ
lɛ Ɛsɔ ɖoŋ sɔsɔŋ. **11**Ɛyaa tɪŋa
payɪ welesaɣnɪ-ɪ mbƱ pƱyɔɔ
yɔ, ɛlakaɣ ɖooo lɔŋ maajɪkɪ
nɛ pɪɖɪɣzɪɣ-wɛ. **12**Ɛlɛ, Filiipu
kɔma nɛ esuzi tɔm kɪbandƱ
pɪlɪnɪ Ɛsɔ kewiyaɣ nɛ Yesu
KrɪstƱ hɪɖɛ pɔ-yɔɔ lɛ, halaa
nɛ abalaa petisi-tƱ nɛ Filiipu
labɪ-wɛ mɪɪsƱƱ sɔnzɪ. **13**Halɪ
Siimɔɔ maɣmaɣ ñetisi-tƱ ɖoɖɔ.
Palabɪ-ɪ mɪɪsƱƱ sɔnzɪ nɛ pɪtɛ
lɛ, ɛñɔɔnɪ Filiipu cɪŋ. Ɛnaɣaɣ
hama lakasɪ nɛ kawɪlasɪ nzɪ
Filiipu lakaɣ yɔ nɛ pɪɖɪɣzɪɣ-ɪ.

14Yesu tiyiyaa mba paawɛ
Yeruusaalɛm yɔ, panɪwa se
Samaarɪ egeetiye taa ñƱma
tisi Ɛsɔtɔm lɛ, pakƱsɪ Pɪyɛ nɛ
Yohanɛɛsɪ nɛ petiyi-wɛ pɔ-cɔlɔ.
15Paba talaa lɛ, pɛsɛɛ Ɛsɔ pɔ-yɔɔ

se ɛha-wɛ Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ. **16**Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ tetibida pa-taa nɔɔyu yɔɔ. Krɪstu Yesu hɪdɛ taa dɛke palabɪ-wɛ mɪɪsuu sɔnzɪ. **17**Peeye Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ patɪnɪ pɔ-yɔɔ nesi nɛ pamu Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ.

18Siimɔɔ nawa se alɪwaatu ndu Yesu tiyiyaa tɪnɪɣ nɔɔyu yɔɔ nesi yɔ, ɛmuu Cɪdɪcɪdɪ kalɪzaɣ. Peeye ɛlɪzɪ liidiye se ɛcɛlɪ-wɛ nɛ ɛtɔŋ se : **19**Ɩha-m dɔŋ ɛnu dɔdɔ nɛ weyi ɛ-yɔɔ mantɪnɪɣ me-nesi yɔ, ɛmu Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ.

20Pɪyɛ cosi-i se : Ña nɛ ñe-liidiye ɪla asayuu mbu puyɔɔ yɔ, ŋmaɣzɪɣ se ŋpɪzɪɣ ŋya Ɛsɔ kujɔu nɛ liidiye. **21**Ŋfɛyɪnɪ natuyu yaa wadɛ nadɪyɛ tɔm tunɛ tɪ-taa mbu puyɔɔ yɔ, ña-laŋɪyɛ tatuuzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa. **22**Puyɔɔ lɛ, pɪsɪnɪ ña-tɪ nɛ ŋyele ña-kañatu nɛ ŋtendi Ɛsɔ nɛ ye putɔma yɔ, ɛkpaɣ ña-laŋɪyɛ taa maɣzɪm nɛ ekpeɣ-ŋ. **23**Manaɣ se ɛzɪsɛmɪyɛ su ña-taa dɔ nɛ kaatuuzutu pɪsɪ-ŋ ti-yom.

24Siimɔɔ cosi nɛ ɛtɔ se : Mɪ-maɣmaɣ itendi Kɪbaɣlu mɔ-yɔɔ se ndu ɪyɔɔdaa yɔ, tɪ-taa natuyu ɛtaatalɪ-m.

25Pɛtɛm Kɪbaɣlu aseɣdɛ lɪzuu nɛ pɔyɔɔdɪ ɛ-tɔm lɛ, pakuyɪ Samaarɪ nɛ papɪsɪ Yeruusalɛm. Pɛdɛɣaɣ lɛ pɔdɔŋnɪ Tɔm Kɪbandu suzuu Samaarɪ hadaa ndɪ ndɪ taa.

Filiipu nɛ Etiyoopii tu

26Kɪbaɣlu tiyiyu nɔɔyu yɔɔdɪnɪ Filiipu nɛ eheyi-i se : Kuyɪ nɛ ŋkpaɣ hadɛ kiŋ habɪyɛ ndɪ dɪlɪɣnɪ Yeruusalɛm nɛ djitiki Gaazaa tetu taa nɛ dɪkɛ laku taa habɪyɛ yɔ. **27**Filiipu tɪkuyuu nɛ ɛkpaɣ numəu. Ɛdɛɣaɣ lɛ, ɛna Etiyoopii abalu nɔɔyu, ɛkɛ eliŋgiye. Ɛnu lɛ, karɪka sɔsɔɔ ŋga kɔcɔŋnɪ Etiyoopii abidɛ Kandaasɪ ñɪm tuŋa yɔɔ yɔ. Abalu ɛnu, eewobi Yeruusalɛm se eluŋ Ɛsɔ tɛɛ. **28**Peeye ɛpɪsaɣ nɪ kpem nɛ ɛcaɣ ɛ-lɔɔdɪyɛ ndɪ kpaŋnaŋ hɔŋ yɔ, dɪ-taa. Ɛkalaɣ Ɛsɔtɔm dɛzɪyu Ezayii takayaɣ taa. **29**Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ heyi Filiipu se : Tuzi ña-tɪ nɛ ŋñɔtɪnɪ lɔɔdɪyɛ.

30Filiipu se ɛñɔtɪnɪ-dɪ nɛ ɛnɪɣ Etiyoopii tu ɛnu ɛkalaɣ Ɛsɔtɔm dɛzɪyu Ezaayii takayaɣ taa. Peeye ɛpɔzɪ-ɪ se : Ŋnɪɣ ndu ŋkalɪɣ yɔ, tɪ-tɔbuu yaa we?

31Etiyoopii tu cosi-i se : Malakɪ ɛzɪma nɛ manɪu pu-tɔbuu ye nɔɔyu ɛtasɪnɪ-m. Peeye ɛya Filiipu se ɛkpa nɛ ɛcaɣ ɛ-tadɪyɛ taa.

32Tɔm ndu ɛkalaɣ yɔ, ndu lɛ se :

Pakpaɣ-ɪ nɛ powoni-i dɪkuyɛ
ɛzɪ heu yɔ,
ɛzɪ heɣa ŋga pɔkɔu kɛ-kpɛm
nɛ kaawiliɣ yɔ.
Mbu dɔdɔ etokuli ɛ-nɔɔ.
33Eluzi ɛ-tɪ nɛ pekizini-i
mbu putuuzaa yɔ.
Akaɣ ɛ-sayɪnaa tɔm
yɔɔduu yɔ ?
Nɔɔyu ɛɛkaɣ tɪyɔɔduu mbu puyɔɔ yɔ, palɪzɪ e-wezuu kedeŋa yɔɔ cɪnɛ.

8.16 Tuma 10.48 Mat. 28.19
8.17 Tuma 2.4 Ebr 6.2
8.20 Mat. 10.8 2Awy 5.16 Tuma 2.38
8.22 Dan. 4.27 2Tim 2.25
8.23 Ebr 12.15
8.24 Kiḍ 20.7 Exo 8.8 Kɪk 21.7 Yɔb 42.8
8.27 Sof 3.10 Yoh 12.20
8.32 Eza 53.7-8

34Eliŋgiye ndɩ dɩpɪsunɩ Filiipu yɔɔ nɛ dɩpɔzɩ-ɩ se : Mentendi-ŋ, atɔm Ɛsɔtɔm dɛzɩyu yɔɔdʊʊ mbʊ? Ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɔm naa nɔɔyʊ ñundʊ ɛyɔɔdʊʊ? **35**Peeye Filiipu kuli nɔɔ nɛ ɛpazɩnɩ tɔm ndʊ nɛ eheyi-i Yesu Tɔm Kɩbandʊ.

36Pɛdɛɣaɣ mbʊ lɛ, patalɩ lum nabʊyʊ nɔɔ. Peeye eliŋgiye ndɩ dɩtɔm se : Lum yɔ! Ɛbɛ dɩkɩ-ŋ nʊmɔʊ se ŋlabɩ-m mɩɩsʊʊ sɔnzɩ yɔ? **37**Filiipu tɔ se : Ye ŋtisini ña-laŋɩyɛ pilim yɔ, manpɪzɩɣ nɛ malabɩ-ŋ sɩ. Eliŋgiye ndɩ dɩcosi-i se : Mentisaa se Yesu Krɩstʊ kɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ. **38**Peeye ɛha nɔɔ se pasɩsɩ lɔɔdɩyɛ. Pa-naalɛ petii lum taa nɛ Filiipu mɩɩsɩ-ɩ pɪ-tɛɛ. **39**Palɩnɩ lum taa lɛ, Kɩbaɣlʊ Kalɩzaɣ kpaɣ Filiipu. Eliŋgiye ndɩ dɩtatasɩ-ɩ nau. Peeye dɩtɛzɩ dɛʊ nɛ laŋhʊlʊmɩyɛ. **40**Filiipu ñatɩnau ɛ-tɪ yem Azooti tɛtʊ taa. Ɛkʊyɩnɩ peeye lɛ, ewolo Sezaaree tɛtʊ taa. Paa tɛtʊ ndʊ tɪ-taa ɛtʊŋaɣ yɔ, esuzaɣ Yesu Tɔm Kɩbandʊ.

Sɔɔlɩ tisi Yesu yɔɔ

9 Ɛlɛ, Sɔɔlɩ ñataanaɣ Kɩbaɣlʊ tɔmkpɛlɩkɩyaa nɛ ɛzɩyɛ nɛ ɛcaɣaɣ se ɛkʊ-wɛ. Pʊyɔɔ ewobi Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ cɔlɔ. **2**Ewoba se ɛlɛ ɛha-ɩ takayɩsɩ nzɩ sɪhaɣ-ɩ wadɛ se ewolo Damaasɩ, Yuda ñuma Ɛsɔ dɩsɛyɛ kpaamuŋ ndɩ ndɩ taa yɔ. Ɛñunaɣ se ye ɛna halaa yaa abalaa nabɛyɛ nɛ patuŋɩɣ Kɩbaɣ lʊ nʊmɔʊ yɔ, ɛkpa-wɛ, ɛhɔkɩ-wɛ nɛ ewoni Yeruusalɛm. **3**Ɛkpaɣ nʊmɔʊ nɛ ɛñɔtunɩ Damaasɩ tɛtʊ lɛ, ñalɩmɩyɛ nadɩyɛ tɪlɪʊ ɛsɔdaa yem nɛ dɩñalʊ ɛ-yɔɔ. **4**Ɛtɔlɩ tataa nɛ ɛnɩɣ pʊyɔɔdʊʊnɩ-ɩ se : Sɔɔlɩ, Sɔɔlɩ, pɪlabɩ ɛzuma nɛ ŋwɛɛ ma-wayɩ kaŋ kaŋ mbʊ?

5Sɔɔlɩ tɔ se : Kɩbaɣlʊ, ña anɩ?

Kɩbaɣlʊ cosi-i se : Ma Yesu weyi ŋwɛ ɛ-wayɩ kaŋ kaŋ yɔ. **6**Kʊyɩ nɛ ŋsʊʊ tɛtʊ taa. Nɔɔyʊ heyiɣ-ŋ mbʊ pʊwɛɛ se ŋla yɔ.

7Abalaa mba ɛ nɛ wɛ pɔdɔŋaɣ yɔ, pasɩŋ pe-dɛdɛ yem, pataapɪzɩɣ se pɔyɔɔdɩ. Panɩɣ pʊyɔɔdʊʊ ɛlɛ paanaɣ weyi ɛyɔɔdʊʊ yɔ. **8**Sɔɔlɩ kʊyɩ tataa nɛ ekuli ɛ-ɛza ɛlɛ ɛɛtasɩɣ nau. Peeye ɛ nɛ mba pɔdɔŋaɣ yɔ, pɔdɔkɩ e-nesi taa, pɔhɔm-ɩ nɛ pasʊnɩ-ɩ Damaasɩ tɛtʊ taa. **9**Ɛlabɩ kɩyakuŋ naadozo pilim ɛtanaɣ, ɛtɔtɔkɩ nɛ ɛtɔñɔʊ dɔdɔ.

10Kɩbaɣlʊ tɔmkpɛlɩkɩyʊ nɔɔyʊ kɛwɛ Damaasɩ peeye nɛ payaɣ-ɩ se Anaanɩyaasɩ. Kɩbaɣlʊ yaa-ɩ natʊ natʊyʊ taa se : Anaanɩyaasɩ ! Ecosi-i se : Kɩbaɣlʊ, ma yɔ.

11Peeye Kɩbaɣlʊ heyi-i se : Kʊyɩ nɛ ŋwolo habɩyɛ ndɩ payaɣ -dɩ se Kʊtʊʊzɩyɛ yɔ, dɩ-yɔɔ. Pɔzɩ Yudaasɩ dɩɣa taa Taarsɩ tʊ weyi payaɣ-ɩ se Sɔɔlɩ yɔ, ɛ-yɔɔ. **12**Cɔna, ɛdɔŋ Ɛsɔ sɛʊ. Ɛna dɔziye taa abalʊ nɔɔyʊ payaɣ-ɩ se Anaanɩyaasɩ, ɛsʊwa nɛ ɛtɪnɩ ɛ-yɔɔ nesi se ɛna.

13Ɛlɛ Anaanɩyaasɩ cosi-i se : Kɩbaɣlʊ, manɩnɩ ɛyaa sakɩyɛ ɛzaɣtʊ ndʊ abalʊ ɛnʊ ɛlabɩ ña-cɪdɩcɪdɩ ñuma Yeruusaalɛm yɔ. **14**Ɛkɔm cɪnɛ yɔ, layaa sɔsaa

8.35 Luk 24.27 Tʊma 18.28
8.36 Tʊma 10.47
8.37 Mat. 16.16 Yoh 6.69; 11.27 1Yoh 4.15
8.39 1Awy 18.12 2Awy 2.16 Eze 3.12,14
9.1 Gal 1.13 1Tim 1.13
9.2 Tʊma 19.9,23
9.3 1Kɔr 15.8
9.4 Mat. 25.40
9.5 Tʊma 5.39
9.6 Luk 3.10
9.7 Dan. 10.7 Tʊma 22.9; 26.13
9.10 Tʊma 22.12
9.11 Tʊma 21.39
9.13 Tʊma 9.1
9.14 Tʊma 22.16 1Kɔr 1.2 2Tim 2.22

hanı-ı waɖɛ se ɛkɔɔ nɛ ɛkpa mba pa-tıŋa payı payaɣ ña-hıɖɛ yɔ, nɛ ɛhɔkı-wɛ nimee.

15Ɛlɛ KıbaɣlƆ heyi-i se : Wolo, mbƆ pƆyɔɔ yɔ, ɛnɛ ɛkɛ wonuu ŋgƆ malızaa se kiwoni ma-hıɖɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñƆma yɔ, nɛ awiya nɛ Izrɛɛlı piya pɔ-cɔlɔ yɔ. 16Mawılıɣ-ı ɛzƆma mbƆ ɛkaɣ kvñɔŋ tɔɔv ma-hıɖɛ yɔɔ yɔ.

17Peeye Anaanıyaası kvyaa nɛ ɛɖɛɛ ɛsvv ɖıɣa taa nɛ ɛtını Sɔɔlı yɔɔ nesi nɛ eheyi-i se : Sɔɔlı mɛ-ɛgbaɣdƆ, KıbaɣlƆ tiyini-m. ƐnƆ lɛ Yesu weyi ŋna alıwaatƆ ndƆ ŋwɛ nƆmɔƆ nɛ ŋkɔŋ yɔ. Etiyi-m se pısa nɛ ŋtası naƆ nɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ su ña-taa. 18Kpaagbaa mbƆ lɛ, nabƆyƆ lını Sɔɔlı ɛza yɔɔ ɛzı kpakpayaɣ pɔɔya yɔ nɛ pƆtɔlı. Peeye ɛpazı naƆ nɛ ɛkƆyı nɛ palabı-ı mƆsƆƆ sɔnzı. 19PƆwayı ɛtɔɔ tɔɔnaɣ nɛ ɛkpa ɖoŋ.

Sɔɔlı wɛ Damaası nɛ Yeruusalɛm pɛ-tɛtƆ taa

Sɔɔlı caɣ kıyakıŋ cabı tɔmkpɛlıkıyaa mba pɛwɛ Damaası yɔ, pɔ-cɔlɔ. 20Peeye ɛtıpazı suzuu Yuda ñƆma Ɛsɔ ɖıseyɛ kpaamıŋ ndı ndı taa se Meesiya kɛ Ɛsɔ PıyalƆ. 21Mba pa-tıŋa payı panıɣaɣ tɔm ndƆ yɔ, pıɖıɣzı-wɛ nɛ pɔpɔzƆƆ se : Pıtɛkɛ abalƆ ɛnɛ ɛɛwɛnı ɛyaa mba payaɣ hıɖɛ ndı Yeruusalɛm yɔ, pa-wayı kaŋ kaŋ yaa we ? Nɛ ɛtɔkɔɔ cınɛ se ɛkpa-wɛ nɛ ɛhɔkı-wɛ nɛ ewoni-wɛ Ɛsɔ layaa sɔsaa cɔlɔ yaa we? 22Ɛlɛ, Sɔɔlı ñɛtɛzaɣ ɖoŋ kpaƆ ɛ-tɔm suzuu taa. Ɛwılaɣ se Yesu lɛ Meesiya nɛ Yuda ñƆma mba paawɛ Damaası yɔ paanaɣ se pɔtɔ se we.

23Pılabı kıyakıŋ cabı lɛ, Yuda ñƆma ta nɔɔ se pakƆ Sɔɔlı. 24Ɛlɛ, Sɔɔlı nƆ se patam ɛ-yɔɔ nɔɔ. Yuda ñƆma mba, paɖaŋaɣ tɛtƆ nɔnɔsı taa wısı nɛ ɖoo se ɛlıɣ lɛ, pakpa-ı nɛ pakƆ-ı. 25PƆyɔɔ tɔmkpɛlıkıyaa kpaɣ-ı nɛ ɖoo, paɖƆ-ı ɖɔkƆ taa nɛ petisi-i tɛtƆ kamaɣ koloŋa wayı.

26Sɔɔlı talı Yeruusalɛm lɛ, ɛñınıɣ se ɛsɔzı Yesu tɔmkpɛlıkıyaa yɔɔ ɛlɛ paba seɣaɣ-ı patıŋa. Pataatisi se ɛɛkɛ KrıstƆ tɔmkpɛlıkıyƆ. 27Peeye Barnaabaası kpaɣ-ı nɛ ewoni-i Yesu tiyiyaa cɔlɔ. Barnaabaası kɛdı-wɛ ɛzƆma mbƆ Sɔɔlı na KıbaɣlƆ Damaası nƆmɔƆ taa nɛ ɛyɔɔdını-ı yɔ. Ɛkɛdı-wɛ ɖɔɖɔ ɛzƆma mbƆ eesuzi tɔm Yesu hıɖɛ taa kaalɛyıtƆ Damaası yɔ. 28Pıkpaɣnı alıwaatƆ ndƆ lɛ, Sɔɔlı kɛwɛ pɔ-cɔlɔ Yeruusalɛm tɛtƆ taa nɛ ɛ nɛ wɛ palıɣ nɛ pasƆƆ. Esuzaɣ tɔm nɛ KıbaɣlƆ nɔɔ kaalɛyıtƆ. 29Ɛyɔɔdaɣnı ɖɔɖɔ Yuda ñƆma mba pɔyɔɔdƆƆ Grɛɛkı yɔ nɛ ɛ nɛ wɛ pɔhɔŋnı ɖama tɔm. Ðınɛ paba ñƆnaɣ se pakƆ-ı. 30Ɛgbaɣdınaa lɛlaa nƆ mbƆ lɛ, pakpaɣ-ı nɛ powoni-i Sezaaree tɛtƆ taa nɛ pakƆsını-ı peeɖɛ nɛ petiyi-i Taarsı tɛtƆ taa.

31KrıstƆ ɛgbɛyɛ taa ñƆma kɛwɛ laŋhɛzıyɛ taa Yudee nɛ

9.15 Room 1.1,5 Gal 1.15 Efɛ 3.7-8 1Tim 2.7
9.16 Tɔma 20.23; 21.11 2Kɔr 11.23
9.17 Tɔma 2.4; 13.52; 22.12-13
9.19 Tɔma 26.20
9.20 Tɔma 8.37
9.21 Gal 1.13,23
9.22 Tɔma 18.28
9.23 Tɔma 23.12; 25.3 2Kɔr 11.26
9.24 2Kɔr 11.32
9.25 Yos 2.15 1Sam 19.12
9.26 Tɔma 22.17 Gal 1.17-18
9.27 Tɔma 4.36; 13.2
9.28 Gal 1.18
9.29 Tɔma 6.1 2Kɔr 11.26
9.31 Tɔma 8.1

Galilee nɛ Samaarɪ pa-ageeta hɔɔlɪŋ tɪŋa taa payɪ. Pɛtɛzaɣ pɪƱ nɛ pacakɪ wezuu ŋgƱ kɪñaŋ KɪbaɣlƱ yɔ. Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ sɪŋaɣnɪ-wɛ nɛ pɛtɛzɪɣ ɖɔƱ.

Enee nɛ Dɔɔrkaasɪ pɔ-tɔm

32Pɪyɛ weyi ɛyɛlaɣ paa le yɔ, ewobi ɖɔɖɔ Ɛsɔ ñɪma mba pɛwɛ Liidaa tɛtƱ taa yɔ, pɔ-cɔlɔ. 33Ɛtalaa lɛ, ɛmaɣnɪ abalƱ weyi payaɣ-ɪ se Enee yɔ, pɪlabɪ pɪnzɪ lutozo yɔ ɛlɛ wɛƱ ñalƱƱ yɔɔ yɔ. Ɛɛkɛ kalɪkalaɣ. 34Pɪyɛ heyi-i se : Enee, Yesu KrɪstƱ lakɪ nɛ ñɔ-yɔɔ cɛ. KƱyɪ nɛ ŋkpiyi ña-ñalƱƱ. Peeye Enee tɪkƱyɪ kpaka. 35Ɛyaa mba patɪŋa paawɛ Liidaa tɛtƱ taa nɛ Saarɔɔ kɛdɛŋa taa yɔ, pana-ɪ nɛ papɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ pɛkɛzɪ pa-tɪ nɛ KɪbaɣlƱ yɔɔ.

36KrɪstƱ tɔmkpɛlɪkɪyƱ halɪñɪnƱ nɔɔyƱ kɛwɛ Yoope tɛtƱ taa nɛ payaɣ-ɪ se Tabuta*, Greɛkɪ ñɪma yɔɔdaɣ taa se : Dɔɔrkaasɪ. PƱ-tɔbƱƱ se nɛnzɛm. Ɛlakaɣ camɪyɛ lakasɪ sakɪyɛ nɛ ɛsɪŋnɪ kƱñɔndɪnaa. 37Kɪyakɪŋ ɪnƱ ɛ-taa ɛhɛnɪ kƱdɔŋ nɛ ɛsɪ. Pɛtɛm-ɪ lɪm sɔƱ lɛ, pakpanɪ-ɪ pɛhɛsɪ ɛsɔdaa kuduyuu nakƱyƱ taa. 38Liidaa kɔñɔtɪnɪ Yoope. KrɪstƱ tɔmkpɛlɪkɪyaa nɪwa se Pɪyɛ wɛ Liidaa lɛ, pakƱsɪ pa-taa ɛyaa naalɛ nɛ petiyi-wɛ ɛ-cɔlɔ se petendi-i nɛ ewolo pɛ-tɛ kpɪɪɪ.

39Pɪyɛ kƱyɪ nɛ ɛ nɛ wɛ pɛɖɛɛ. Ɛtalaa lɛ, pakpanɪ-ɪ ɛsɔdaa kuduyuu ŋgƱ kɪ-taa. Lelaa tɪŋa wilaɣ. Pɔñɔtɪnɪ-ɪ nɛ pawɪlɪ-ɪ tokonaa sɔsaa nɛ cikpema mba Dɔɔrkaasɪ kɛñɛyaɣ alɪwaatƱ ndƱ pa nɛ-ɪ paawɛɛ yɔ.

40Pɪyɛ ɖɔɔnɪ ɛyaa nɛ palɪnɪ awayɪ lɛ, elƱŋ ɛ-nƱmbɔla yɔɔ nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ. PƱwayɪ lɛ, ɛkɛzɪ ɛ-tɪ nɛ sɪɖƱ yɔɔ nɛ ɛtɔ se : Tabɪta kƱyɪ. Peeye ɛlɛ kuli ɛ-ɛza. Ɛna Pɪyɛ lɛ, ɛkƱyɪ nɛ ɛcaɣ. 41Pɪyɛ sezi ɛɖɔkɪ e-nesi taa nɛ ɛkƱsɪ-ɪ. Ɛlɛ, ɛyaa Ɛsɔ ñɪma lɛlaa nɛ lelaa nɛ ɛwɪlɪ-wɛ Dɔɔrkaasɪ nɛ ɛ-ɛza. 42Yoope ñɪma tɪŋa nɪ mbƱ pɪlaba yɔ nɛ pa-taa ɛyaa sakɪyɛ tisi Kɪbaɣ lƱ yɔɔ. 43Pɪyɛ caɣ Yoope peeye kɪyakɪŋ cabɪ tɔnahɔɔyƱ Siimɔɔ tɛ.

Kɔɔrnɛyɪ ñɪnɪɣ Pɪyɛ

10 AbalƱ nɔɔyƱ kɛwɛ Sezaaree tɛtƱ taa nɛ payaɣ-ɪ se Kɔɔrnɛyɪ. Ɛɛkɛ Room sɔɔjanaa mɪnƱƱ yɔɔ cɔnɪyƱ, sɔɔjanaa tikaɣ ŋga payaɣ se Itaalii tikaɣ yɔ, ka-taa. 2AbalƱ ɛnƱ, ɛ-paa kɛwɛnɪ Ɛsɔ nɛ ɛ nɛ ɛ-hɔƱ taa ñɪma tɪŋa payɪ pesɛɣ aɣ Ɛsɔ. Ewiɣaɣ kƱñɔndɪnaa kƱñɔmɪŋ siŋŋ nɛ ɛsɛɣ Ɛsɔ kaahɛzaɣ. 3Ðanaɣ nakɛyɛ yɔɔ, pɪmabɪ ɛzɪ ñɪɣtƱ naadozo lɛ, Ɛsɔ wɪlɪ-ɪ natƱ natƱyƱ. Ɛna tɪ-taa kpayɪ kpayɪ se Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyƱ kɔm ɛ-cɔlɔ nɛ ɛyaa-ɪ se : Kɔɔrnɛyɪ !

4Peeye ɛcɔnɪ tiyiyu ɛnƱ nɛ sɔɔndƱ kpa-ɪ nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : KɪbaɣlƱ ɛbɛ laba?

9.32 TƱma 8.14
9.34 TƱma 3.6; 4.10
9.35 1Kro 5.16 TƱma 11.21
9.36 1Tim 2.10 Tit 3.8
9.37 TƱma 1.13
9.40 Mat. 9.25 TƱma 7.60 Mrk 5.41-42 Yoh 11.43
9.42 Yoh 11.45; 12.11
9.43 TƱma 10.6
10.2 Kiɖ 18.19
10.3 Keɣ 34.7 Ebr 1.14

* **9:36** *Tabuta* - Tabuta Aɖamee ñɪma kƱnƱŋ taa nɛ Dɔrkasɪ Greɛkɪ ñɪma ñɪŋgƱ taa. PƱ-tɔbƱƱ lɛ se nɛnzɛm.

Ɛsɔ tiyiyu ɛnu ecosi-i se : Ñɛ-Ɛsɔ sɛtu nɛ ña-kuñɔndɩnaa sɩnau kpa Ɛsɔ cɔlɔ nɛ ɛtɔzuu ñɔ yɔɔ. 5Puyɔɔ lɛ, kusɩ ɛyaa lɛɛlɛɛyɔ nɛ ŋtiyi-wɛ Yoope tɛtu taa nɛ payaa Siimɔɔ weyi pakum-ɩ hɩdɛ se Pɩyɛ yɔ nɛ ɛkɔɔ. 6Ɛwɛ tɔnahɔɔyu Siimɔɔ dɩɣa taa teŋgu nɔɔ.

7Ɛsɔ tiyiyu weyi ɛyɔɔdaɣnɩ Kɔɔrnɛyɩ yɔ ɛtɩdɛwa lɛ, ɛyaa ɛ-dɩɣa taa tumladaa naalɛ nɛ ɛ-sɔɔjanaa mba pamalɩnɩ-ɩ yɔ pa-taa lɛlu weyi ɛ-paa kɛwɛnɩ Ɛsɔ yɔ. 8Ɛya-wɛ lɛ, ɛkɛdɩ-wɛ mbu pɩtuŋa payɩ pɩlaba yɔ nɛ etiyi-wɛ Yoope.

Natu ndu Ɛsɔ wɩlɩ Pɩyɛ yɔ

9Tɛu fem-wɛ numɔu nɛ pɔñɔtɩnɩ tɛtu ndu lɛ, Pɩyɛ kpa kuduyuu ñuu taa Ɛsɔ sɛu. Pɩumaɣ ɛzɩ wɩsɩ siɣu yɔ. 10Ñɔɔsɩ wɩɣaɣ-ɩ nɛ ɛñɩnaɣ se ɛtɔɔ. Palakaɣ-ɩ tɔɔnaɣ lɛ, Ɛsɔ wɩlɩ-ɩ natu natuyu. 11Ɛna ɛsɔdaa tulaa nɛ puyu nɔɔyu lɩu ɛzɩ pɩsau sɔsɔu nakuyu nɛ pitiki tɛtaa. Patam kɩ-nɔsɩ naanza taa. 12Kpɩna wena awɛnɩ naŋgbanzɩ naanza naanza tɛtu yɔɔ cɩnɛ yɔ nɛ tɛtɛkpɩna nɛ tɛtɛ ñɩtu tɩŋa nɛ ɛsɔdaa sumasɩ kɛwɛnɩ pɩ-taa. 13Peeye ɛnɩ puyɔɔduunɩ-ɩ se : Pɩyɛ, kuyɩ nɛ ŋkpa ŋku nɛ ŋtɔɔ.

14Pɩyɛ tɔ se : Pɩlɩ Kɩbaɣlu! Widɩyi mantɩtɔɔda mbu puwɛ azumna nɛ mbu pɩfeyɩ cɩdɩ cɩdɩ yɔ.

15Peeye pɩtasɩ-ɩ heyuu se : Taakpaɣ mbu Ɛsɔ laba puwɛɛ cɩdɩ cɩdɩ yɔ se puwɛ azumna.

10.6 Tɩma 9.43
10.9 Tɩma 11.5
10.11 Tɩma 7.56 Wɩl 19.11
10.14 Lev 11.4; 20.25 Way 14.3,7 Eze 4.14
10.15 Mat. 15.11 Room 14.14; 17.20 1Kɔr 10.25 1Tim 4.4 Tit 1.15
10.19 Tɩma 11.12
10.20 Tɩma 15.7
10.22 Tɩma 10.2
10.23 Tɩma 10.45; 11.12

16Pɩlabɩ mbu nɛ pudu tozo nɛ pukusɩ pɩsau ŋgu nɛ pɩkpasɩ-ku ɛsɔdaa.

17Pɩyɛ wɛɛ nɛ ɛmaɣzɩɣ se ɛnɩɩ ɛ-natu ndu tɩ-tɔbuu. Alɩwaatu ndu tɩ-taa, ɛyaa mba Kɔɔrnɛyɩ tiyaa yɔ, pɔpɔzɩ ka ka nɛ patalɩ Siimɔɔ dɩɣa nɔɔnɔɔ taa. 18Patalaa lɛ, payaa nɛ pɔpɔzɩ se weyi payaɣ se Siimɔɔ nɛ pakum-ɩ hɩdɛ se Pɩyɛ yɔ ɛwɛ peeye yaa we.

19Pɩyɛ kɛwɛɛ nɛ ɛhuu ɛ-ñuu taa ɛ-natu ndu tɩ-yɔɔ lɛ, Cɩdɩcɩdɩ Kalɩzaɣ heyi-i se : Na, ɛyaa naadozo nabɛyɛ kɔm nɛ pañɩnɩɣ-ŋ. 20Kuyɩ ŋtii nɛ ña nɛ wɛ ɩdɛɛ. Taahuu natuyu mbu puyɔɔ yɔ, mentiyini-wɛ ña-wayɩ.

21Peeye Pɩyɛ tibi ɛyaa mba pɔ-cɔlɔ nɛ ɛtɔ se : Ma lɛ ɛyu weyi ɩñɩnɩɣ yɔ. Alaafiya lɛ ?

22Pocosi se : Room sɔɔjanaa mɩnuu yɔɔ cɔnɩyu Kɔɔrnɛyɩ tiyini-du. Ɛkɛ ɛyu kutuuzuu, eseɣ Ɛsɔ nɛ Yuda ñuma tɩŋa lɩzɩɣ aseɣde kɩbandɛ ɛ-yɔɔ. Ɛsɔ tiyiyu kɩbanu nɔɔyu heyi-i se ɛya-ŋ nɛ ŋwolo ɛ-tɛ nɛ ŋyɔɔdɩ ña-taa tɔm nɛ ɛnɩɩ. 23Peheyi-i mbu lɛ, ɛsunɩ-wɛ dɩɣa nɛ pasuu ɛ-tɛ puwiye ndɩ.

Pɩyɛ wobi Kɔɔrnɛyɩ tɛ

Kifema lɛ, ɛkpaɣ numɔu nɛ ɛ nɛ wɛ pedɛɛ. Yoope tɛtu taa ɛgbaɣ dɩnaa nabɛyɛ sɩɩ-ɩ. 24Kɩyaku ŋgu ki-kifemuu patalɩ Sezaaree. Kɔɔrnɛyɩ kaya ɛ-ñuma nɛ e-cewaa nɛ pacaɣ nɛ padaŋ-wɛ. 25Pɩyɛ

talaa se ɛsʊʊ lɛ, Kɔɔrnɛyɪ katɪ-ɪ nɛ eluŋ ɛ-tɛɛ. 26Ɛlɛ Pɪyɛ kʊsɪ-ɪ nɛ eheyi-i se : Kʊyɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ma ɖɔɖɔ mɛnkɛ ɛyʊ ɛzɪ ña yɔ.

27Ɛ nɛ-ɪ pɛwɛɛ nɛ pɔyɔɔdʊʊ lɛ, pasʊʊ ɖɪɣa nɛ ɛmaɣnɪ ɛyaa sakɪyɛ kpeɣlaa. 28Eheyi-wɛ se : Ɩtɛmsɪm se pɪtaha Yuda tʊ nʊmɔʊ se ɛ nɛ ɛgɔm paɖʊ taabalɪyɛ yaa ɛsʊʊ pʊdʊ tɛ. Ɛlɛ, Ɛsɔ ñawɪlɪ-m se mantaayaa nɔɔyʊ se azumna tʊ yaa weyi ɛfɛyɪ cɪɖɪ cɪɖɪ. 29Mbʊ labɪna nɛ alɪwaatʊ ndʊ itiyaa se paya-m yɔ, mankʊyaa nɛ mɔnkɔɔ nɛ mɔntɔcɔɔ ñʊʊ. Lɛɛlɛɛyɔ mɔnpɔzɪɣ-mɪ se alaafɪya lɛ ɪya-m mbʊ yɔ ?

30Kɔɔrnɛyɪ cosi-i se : Sɔnɔ labʊ kɪyakɪŋ naanza yɔ maawɛ mɛn-tɛ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-yɔɔ pʊ-tɔbʊʊ se wɪsɪ wɛlʊʊ ñɪɣtʊ naadozo yɔɔ, mɔhɔkɪ nɔɔ nɛ mɛnseɣ Ɛsɔ. Pɪkɛdaa lɛ, abalʊ nɔɔyʊ tɪlɪʊ mɛ-ɛsɪndaa yem esu wondu nɛ tɪñɪlɪzɪɣ. 31Ɛlɪwa lɛ, eheyi-m se : Kɔɔrnɛyɪ, Ɛsɔ cosi ñɛ-Ɛsɔ sɛtʊ nɛ sɪnaʊ mbʊ ŋsɪŋnɪ kʊñɔndɪnaa yɔ, pɪkpa ɛsɔdaa nɛ ɛtɔzʊʊ ñɔ-yɔɔ. 32Pʊyɔɔ lɛ, tiyi nabɛyɛ Yoope nɛ payaa Siimɔɔ weyi pakʊm-ɪ hɪɖɛ se Pɪyɛ yɔ, ɛkɔɔ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ-ŋ. Ɛwɛ tɔnahɔɔyʊ weyi payaɣ-ɪ se Siimɔɔ yɔ, ɛ-tɛ teŋgu nɔɔ. 33Kpaagbaa mbʊ mankʊsɪ ɛyaa se pɔkɔɔ paya-ŋ nɛ ñala ɖɔɖɔ camɪyɛ nɛ ŋkɔɔ. Lɛɛlɛɛyɔ, ɖa-tɪŋa ɖɪwɛ Ɛsɔ ɛsɪndaa se ɖɪnɪ ndʊ tɪ-tɪŋa Ɛsɔ ɖʊ-ŋ se ŋheyi-ɖʊ yɔ.

10.26 Tʊma 14.14 Wɪl 19.10; 22.9
10.28 Yoh 4.9 Tʊma 11.3; 15.9 Gal 2.12
10.30 Mat. 28.3 Mrk 16.5 Luk 24.4
10.31 Dan. 10.12 Tʊma 10.4 Ebr 6.10
10.34 Room 2.11 Kol 3.25
10.35 Room 3.22 12.13 Gal 3.28 Efɛ 2.13; 3.6
10.36 Eza 57.19 Efɛ 2.17 Kol 1.20 Room 10.12
10.37 Luk 4.14
10.38 Luk 4.18 Yoh 3.2
10.39 Tʊma 2.32; 5.30
10.40 Tʊma 2.24
10.41 Yoh 21.13
10.42 Mat. 28.19 Tʊma 17.31 Yoh 5.22 2Kɔr 5.10 2Tim 4.1 1Pɪ 4.5
10.43 Eza 53.11 Yer 31.34 Tʊma 15.9 Gal 3.22

34Peeye Pɪyɛ kuli nɔɔ nɛ ɛtɔ se : Toovenim taa manawa se Ɛsɔ ɛɛlakɪ tɛ yɔɔ tɛ yɔɔ. 35Ɛlɛ, paa weyi ɛkɛ ɛjaɖɛ ndɪ ɖɪ-taa tʊ nɛ eseɣ-i nɛ ɛlakɪ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ yɔ, pʊdʊ tɔm kɛdɪɣnɪ-ɪ. 36Ɛsɔ tiyini ɛ-tɔm Izrɛɛlɪ ñɪma. Ɛtɪŋɪnɪ Yesu-Krɪstʊ weyi ɛkɛ ɛyaa tɪŋa payɪ tʊ yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ eheyi-wɛ laŋhɛzɪyɛ tɔm kɪbandʊ. 37Paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, ɪtɛm sɪm mbʊ pɪlabɪ Galilee egeetiye taa nɛ puwolo Yudee ñɪnɖɛ tɪŋa taa alɪwaatʊ ndʊ Yohanɛɛsɪ kosuzi ɛyaa mɪsʊʊ sɔnzɪ tɔm wayɪ yɔ. Mbʊ lɛ se : 38Ɛsɔ keyeba nɛ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ nɛ e-ɖoŋ petii Yesu Nazarɛɛtɪ tʊ yɔɔ. Ɛcɔwaɣ lona ndɪ ndɪ taa nɛ ɛlakɪ ɛyaa ɖeu nɛ eholuu mba paawɛ Satanɪ nesi tɛɛ yɔ. Ɛpɪzaɣ se ɛla mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kɛwɛ ɛ-cɔlɔ.

39Ðɪkɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛlabɪ Yuda ñɪma ɛjaɖɛ taa nɛ Yeruusalɛm tɛtʊ taa yɔ, pi-aseɣ ɖɛ tɪnaa. Posusi Yesu ɖaʊ yɔɔ lɛ, peyebi-i nɛ ɛsɪ. 40Ɛsɔ ñefezi-i kɪyakɪŋ naadozo wiye nɛ eyebi-i se ɛlɪzɪ ɛtɪ nɛ ɛwɪlɪ ɛyaa tɪŋa, ɛlɛ ɖa aseɣɖe tɪnaa mba Ɛsɔ kalɪzɪ ɖooo lɔŋ yɔ, ɖa mba ɖa nɛ-ɪ ɖɪtɔwaa nɛ ɖɪñɔɔ e-fem wayɪ yɔ. 42Ɛdʊ-ɖʊ se ɖɪcɔɔ nɛ ɖisuzi ɛyaa nɛ ɖiheyi-wɛ kpayɪ se Ɛsɔ lɪzɪ-ɪ se ɛkɛnɪ ɛza ñɪma nɛ sɪɖaa pɔ-tɔm hʊyʊ. 43Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa tɪŋa lɪzʊʊ aseɣɖe se weyi etisiɣ ɛ-yɔɔ yɔ, Ɛsɔ kpeɣu pʊdʊ ɛnʊ ɛ-kɪwɛɛkɪm ɛ-hɪɖɛ taa.

44Pɪyɛ yɔɔdaɣ tɔm ndʊ mbʊ lɛ, Cɪʤɪcɪʤɪ Kalɪzaɣ tii mba pa-tɪŋa payɪ pewelesaɣ-tʊ yɔ, pɔ-yɔɔ. **45**Peeye pɪlabɪ Yuda ñɪma mba petisi Yesu yɔɔ nɛ pasɪ Pɪyɛ yɔ piti mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ha mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, Cɪʤɪcɪʤɪ Kalɪzaɣ nɛ eyele se ketii pɔ-yɔɔ. **46**Panɪwaɣ ɛyaa mba pɔyɔɔdaɣ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ nɛ pasaŋ Ɛsɔ.

47Ðɪnɛ Pɪyɛ tɔm se : Ðɪpɪzɪɣ ʤikizini mɪsʊʊ sɔnzɪ lɪm ɛyaa mba pamʊ Cɪʤɪcɪʤɪ Kalɪzaɣ ɛzɪ ʤa ʤɔʤɔ yaa we? **48**Peeye ɛha nɔɔ se palabɪ-wɛ mɪsʊʊ sɔnzɪ Kɪbaɣlʊ hɪʤɛ taa. Pʊwayɪ lɛ, pɔpɔzɪ-ɪ se ɛcaɣ pɔ-cɔlɔ kɪyakɪŋ nɪɪyɪ.

Pɪyɛ lɪzɪ mbʊ ɛlabɪ Kɔɔrnɛyɪ tɛ yɔ, pɪ-tɔbʊʊ

11 Yesu tiyiyaa nɛ ɛgbaɣ dɪnaa mba paawɛ Yudee egeetiye taa yɔ, panɪwa se mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pamʊ Ɛsɔ tɔm ʤɔʤɔ. **2**Pɪyɛ wobi Yeruusalɛm lɛ, mba pɛpɛlɪ-wɛ yɔ, pakʊyɪ ɛ-yɔɔ. **3**Pɔtɔŋaɣ se : Ŋsʊ mba pɛtɛpɛlɪ-wɛ yɔ, pɛ-tɛ nɛ ña nɛ wɛ ɪtɔɔ tɔɔnaɣ.

4Peeye Pɪyɛ pazɪ-wɛ kɛdʊʊ mbʊ pɪlaba yɔ piye piye. **5**Ɛtɔŋaɣ se : Maawɛ Yoope tɛtʊ taa nɛ mɛnsɛɣ Ɛsɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ wɪlɪ-m wonuu nakʊyʊ natʊ natʊyʊ taa. Wonuu ŋgʊ, kitikaɣ nɛ ɛsɔdaa nɛ kɪwɛɛ ɛzɪ pɪsaʊ sɔsɔʊ nakʊyʊ yɔ. Petisaɣ-kʊ nɛ kɪ-nɔsɪ naanza taa nɛ kitii nɛ kɪtalɪ mɔn-cɔlɔ. **6**Mɔncɔnɪ-kʊ pɪŋŋ lɛ, mana se kɪ-taa wɛ kpɪna wena awɛnɪ naŋgbanzɪ naanza tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ yɔ nɛ tɛtɛkpɪna nɛ tɛtɛ ñɪtʊ nɛ ɛsɔdaa sumasɪ. **7**Ɛlɛ manɪ pʊyɔɔdʊʊnɪ-m se : Pɪyɛ kʊyɪ ŋkpa nɛ ŋkʊ nɛ ŋtɔɔ.

8Peeye mɔntɔm se : Pɪlɪ Kɪbaɣlʊ! Azumna wondu nɛ ndʊ tɪfɛyɪ cɪʤɪ cɪʤɪ yɔ, tɪtasʊdɪ mɔ-nɔɔ taa wiʤiyi kaʊ.

9Pɪtasɪ-m yɔɔdʊnaʊ nɛ ɛsɔdaa se : Taakpaɣ mbʊ Ɛsɔ laba nɛ pʊwɛɛ cɪʤɪ cɪʤɪ yɔ se pʊwɛ azumna. **10**Pɪla mbʊ nɛ pʊʤʊ tozo nɛ pʊkʊsɪ pɪsaʊ ŋgʊ nɛ pɪkpazɪ-kʊ ɛsɔdaa.

11Kpaagbaa mbʊ lɛ, ɛyaa nabɛyɛ naadozo talɪ ʤɪɣa ŋga maawɛ ka-taa yɔ. Ɛyaa mba, petiyi-wɛ nɛ Sezaaree tɛtʊ taa nɛ pɔkɔɔ mɔn-cɔlɔ. **12**Kalɪzaɣ heyi-m se : Kʊyɪ nɛ ña nɛ wɛ ɪʤɛɛ, taahʊʊ natʊyʊ. Ɛgbaɣ dɪnaa loʤo panɛ yɔ, pasɪ-m nɛ ma nɛ wɛ ʤiwolo abalʊ ɛnʊ ɛ-tɛ. **13**Eheyi-ʤʊ ɛzɪma mbʊ ɛna Ɛsɔ tiyiyu weyi ɛkɔm ɛ-tɛ nɛ eheyi-i se : Tiyi nabɛyɛ Yoope nɛ paya-ŋ Siimɔɔ weyi pakʊm-ɪ hɪʤɛ se Pɪyɛ yɔ nɛ ɛkɔɔ. **14**Ɛkaɣ-ŋ heyuu tɔm ndʊ tɪyakɪ ña nɛ ñɔ-hɔʊ tɪŋa mɪ-ñʊʊ yɔ.

15Mantalɪ peeye nɛ monkuli mɔ-nɔɔ lɛ, Cɪʤɪcɪʤɪ Kalɪzaɣ tii pɔ-yɔɔ ɛzɪ kaatibu ʤɔ-yɔɔ ʤɪpazɪyɛ taa yɔ. **16**Peeye mɔntɔzɪ tɔm ndʊ Kɪbaɣlʊ kɔyɔɔdaa yɔ se : Yohanɛɛsɪ mɪɪsɪ ɛyaa lɪm taa ɛlɛ mɪ yɔ, mankaɣ-mɪ mɪsʊʊ Cɪʤɪcɪʤɪ

10.44 Tʊma 11.15
10.45 Tʊma 11.18 Gal 3.14
10.47 Tʊma 11.17; 15.8 Room 10.12
10.48 1Kɔr 1.17 Tʊma 2.38; 8.16
11.2 Tʊma 10.45 Gal 2.12
11.3 Tʊma 10.28 Gal 2.12
11.4 Luk 1.3
11.5 Tʊma 10.9
11.12 Yoh 16.13 Tʊma 10.19, 23; 15.7
11.13 Tʊma 10.30
11.15 Tʊma 2.4
11.16 Mat. 3.11 Yoh 1.26,33 Eza 44.3 Yow 2.28

Kalızaɣ taa. 17Ye Ɛsɔ ɛha-wɛ haɖɛ kʋɖʋmɖiyɛ nɖi ɛɛha ɖa mba ɖiitisi Kıbaɣlʋ Yesu Krıstʋ yɔɔ yɔ, ma lɛ anı nɛ mankaɖıɣnı Ɛsɔ ?

18Panı mbʋ lɛ, posuli pɔ-nɔsı yɔɔ. Ɛlɛ, pasa Ɛsɔ nɛ pɔtɔ se : Ɛsɔ ha ɖɔɖɔ mba pɛtɛkɛ Yuda ñʋma yɔ waɖɛ se papısını pa-tı nɛ pɛwɛnı wezuu.

Krıstʋ ɛgbɛyɛ nɖi ɖıwɛ Antıyɔɔsı yɔ, ɖı-tɔm

19Kʋñɔŋ sɔsɔʋ ŋgʋ kıtalı Krıstʋ ñʋma Etiyɛɛnı sʋm wayı yɔ, kiyeba nɛ pamızı ɖama. Pɔcɔwa nɛ patalı Feniisi egeetiye taa nɛ Ciiprı nɛ Antıyɔɔsı pɛ-tɛtʋ taa nɛ posuzuu Ɛsɔ tɔm Yuda ñʋma ɖeke. 20Ɛlɛ, Ciiprı nɛ Siirɛɛnı pɛ-tɛtʋ taa ñʋma nabɛyɛ kaawɛ pa-taa. Paba kʋyaa nɛ powolo Antıyɔɔsı nɛ pɔyɔɔdını mba pɛtɛkɛ Yuda ñʋma yɔ Kıbaɣlʋ Yesu Tɔm Kıbandʋ. 21Kıbaɣlʋ sʋnı-wɛ nɛ ɛyaa sakıyɛ tisi nɛ pɛkɛzı pa-tı nɛ ɛ-yɔɔ.

22Krıstʋ ɛgbɛyɛ taa ñʋma mba pɛwɛ Yeruusalɛm yɔ, panı mbʋ pıılaba yɔ. Pʋ-yɔɔ pakʋsı Barnaabaası nɛ petiyi-i Antıyɔɔsı. 23Ɛtalaa lɛ, ɛna Ɛsɔ lootiye nɛ ɛ-taa hʋlʋmı. Peeye ɛsazı pa-tıŋa se pɔhɔkı pa-tı nɛ Kıbaɣlʋ nɛ laŋıyɛ kʋɖʋmɖiyɛ kpam. 24Ɛsazaɣ-wɛ mbʋ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛɛkɛ ɛyʋ kıbanʋ nɔɔyʋ, Cıɖıcıɖı Kalızaɣ su ɛ-taa nɛ ɛwɛnı lidaʋ siŋŋ. Ɛyaa sakıyɛ tisi nɛ patıŋ Kıbaɣlʋ wayı.

11.17 Tʋma 10.47; 15.8,9
11.18 Room 10.12; 15.9
11.19 Tʋma 8.1
11.20 Tʋma 6.1; 9.29
11.21 Luk 1.66 Tʋma 2.47; 9.35
11.22 Tʋma 9.27
11.23 Tʋma 13.43; 14.22
11.24 Tʋma 5.14; 6.5; 11.21
11.25 Tʋma 9.30
11.27 Tʋma 2.17; 13.1 1Kɔr 12.28 Efɛ 4.11
11.28 Tʋma 21.9,10
11.29 Room 15.26 1Kɔr 16.1 2Kɔr 9.1
11.30 Tʋma 12.25
12.2 Mat. 4.21
12.3 Exo 12.14,15
12.4 Yoh 21.18

25Barnaabaası kʋyı peeye nɛ ewolo Taarsı tɛtʋ taa se ɛñını Sɔɔlı. 26Ɛna-ı lɛ, ɛ nɛ-ı papısı Antıyɔɔsı nɛ pɛwɛɛ peeye pınaɣ nɛ kɛ-tɛɛ pilim Krıstʋ ɛgbɛyɛ taa ñʋma cɔlɔ nɛ pawılı ɛyaa sakıyɛ tɔm. Antıyɔɔsı peeye pacalı Krıstʋ tɔmkpɛlıkıyaa hıɖɛ kʋm se Krıstʋ ñʋma.

27Alıwaatʋ ndʋ tı-taa, Ɛsɔ tɔm ɖɛzıyaa nabɛyɛ kʋyı Yeruusalɛm nɛ petii Antıyɔɔsı tɛtʋ taa. 28Pa-taa lɛlʋ weyi payaɣ -ı se Agabuusi yɔ, ɛkʋyı nɛ ɛsıŋ. Peeye Cıɖıcıɖı Kalızaɣ ɖiɣ-i nɛ ɛtɔ se ñɔɔsı sɔsɔsı nasıyı kaɣ lıʋ kedeŋa kpeekpe yɔɔ. Ñɔɔsı nzı sılıı ɖɔɖɔ alıwaatʋ ndʋ Kloodi kɛkɛ Room wiyaʋ sɔsɔ yɔ, tı-taa. 29Pʋ-yɔɔ Yesu tɔmkpɛlıkıyaa lızaa se paa weyi etiyiɣna mbʋ ɛwɛna yɔ ɛgbaɣdınaa mba pɛwɛ Yudee egeetiye taa yɔ se pısını-wɛ. 30Peeye pakpaɣ-pʋ nɛ paɖʋsı Barnaabaası nɛ Sɔɔlı pe-nesi taa nɛ paba ñowoni-pʋ Krıstʋ ɛgbɛyɛ taa ñʋma kıbʋma.

Ɛsɔ tiyiyu lızʋʋ Pıyɛ salaka taa

12 Alıwaatʋnd ʋtı-taa, Wiyaʋ Eroodi, ɖʋ e-nesi Krıstʋ ɛgbɛyɛ taa ñʋma nabɛyɛ yɔɔ se ɛɖʋ-wɛ kʋñɔŋ. 2Peeye eyeba nɛ paku Yohanɛɛsı ɖalʋ Yakubu nɛ abalısıɣa. 3Ɛnawa se mbʋ ɛlaba yɔ pıkɛdını Yuda ñʋma lɛ, ewolo nɛ ɛkpa Pıyɛ ɖɔɖɔ. Kpɔnɔ ŋgʋ kı-taa paaɖʋʋ kɔyɛ yɔ, kı-kazandʋ alıwaatʋ pılakaɣ mbʋ. 4Ɛkpa-ı lɛ, ɛɖʋ-ı salaka.

Ɛlɛ, ɛcaa sɔɔjanaa naanza tɔm naanza se paɖaŋ ɛ-yɔɔ. Ɛñunaɣ se pɛtɛŋ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛu kazandu tɔɔu lɛ, ɛlɪzɪ-ɪ nɛ ɛhuunɪ-ɪ tɔm samaɣ tɪŋa ɛsɪndaa.

5Pɪyɛ kɛwɛ salaka taa mbu lɛ, Krɪstu ɛgbɛyɛ taa ñuma wɛɛ nɛ pɛsɛɣ Ɛsɔ ɛ-yɔɔ kaahɛzaɣ.

6Ɖoo wena aɖɛɣaɣ se kife nɛ wiyau Eroodi lɪzɪ Pɪyɛ nɛ ɛhuunɪ-ɪ tɔm yɔ, a-taa lɛ, Pɪyɛ kɛhɛnaa nɛ eɖou sɔɔjanaa naalɛ hɛku taa. Paahɔkɪ-ɪ yoŋkpasɪ naalɛ. Sɔɔjanaa nabɛyɛ ñaasɪŋ salaka nɔnɔsɪ taa nɛ paɖaŋ. **7**Pɪkɛdaa lɛ, Kɪbaɣlu Tiyiyu nɔɔyu tɪlɪu salaka kuduyuu taa nɛ ñalumɪyɛ naɖɪyɛ ñalɪ kɪ-taa yem ñammm. Ɛmabɪ Pɪyɛ huyuu taa se efezi-i. Eheyi-i se : Kuyɪ kpaka. Peeye yoŋkpasɪ nzɪ paahɔkɪ e-nesi taa yɔ, sɪtɔlɪ.

8Tiyiyu ɛnu eheyi-i se : Suu ño-wondu, ŋlɛɛ ña-naataŋkpala nɛ ŋta tɔnzɪ. Pɪyɛ la mbu ɖɔɖɔ ɛlɛ, ɛtasɪ-ɪ heyuu se : Suu ño-toko sɔsɔu nɛ ŋtuŋ-m. **9**Pɪyɛ lɪu nɛ ɛtuŋ-ɪ. Ɛtaatɪlɪ se mbu Ɛsɔ tiyiyu lakaɣ yɔ pɪkɛ toovenim. Ɛɛwɛ yem se eɖozaɣ kuɖozu. **10**Pɛlɛdɪ kɔɔnɔɔ lone ndɪ ɖɪ-taa sɔɔjanaa cakɪ nɛ paɖaŋuu yɔ nɛ naalɛ ñunɖɛ lɛ, patalɪ nɔnɔɔ ŋga palabɪ-kɛ nɛ ñɪɣtu nɛ ŋɖɛɣ-kɛ lɛ, ŋsu tɛtu taa yɔ ka-taa. Patalaa lɛ, katulɪ ka-tɪ yem waaa nɛ palɪu. Palɪ mbu lɛ, pakpaɣ numɔu nakuyu nɛ pɛɖɛɣ. Kpaagbaa mbu lɛ, Ɛsɔ tiyiyu ɛnu ɛɖɛɛ Pɪyɛ cɔlɔ.

12.5 2Kɔr 1.11 Efɛ 6.18 1Tes 5.17
12.7 Tuma 5.19
12.9 Keɣ 126.1 Tuma 10.3, 17; 11.5
12.10 Tuma 16.26
12.11 Keɣ 33.18,19 Dan. 3.28; 6.22 Yɔb 5.19 2Pɪ 2.9
12.12 Tuma 4.23; 12.5; 15.37
12.15 Kiɖ 48.16 Mat. 18.10
12.17 Tuma 13.16; 21.40

11Pɪyɛ na mbu pɪtalɪ yɔ lɛ, ɛtɔ se : Lɛɛlɛɛyɔ mana siŋŋ se Kɪbaɣlu tiyini e-tiyiyu se ɛkɔɔ nɛ ɛlɪzɪ-m Eroodi nesi tɛɛ nɛ kɪtɛkɛdum mbu pɪ-tɪŋa payɪ Yuda ñuma maɣzaɣ se pala yɔ, pɪ-taa.

12Ɛhu ɛ-ñuu taa lɛ, ewolo Yohanɛɛsɪ ɖoo Maarɪ tɛ. Yohanɛɛsɪ ɛnu pakum hɪɖɛ se Maarkɪ. Ɛyaa sakɪyɛ kekpeɣli peeye nɛ pɛsɛɣ Ɛsɔ. **13**Ewoba lɛ, ɛma ɖaŋ nɔnɔɔ nɛ tumlaɖu halɪñɪnu weyi payaɣ se Roodi yɔ, ewolo se ɛna. **14**Ɛtalaa lɛ, ɛnɪu Pɪyɛ nɔɔ nɛ pɪlabɪ-ɪ leleŋ puŋŋ. Ðenɖɛ ɛzɪ ɛɛtulaa lɛ, ese nɛ ɛpɪsɪ eheyi se Pɪyɛ kɔma nɛ ɛwɛɛ nɔnɔɔ taa.

15Mba paawɛ peeye yɔ, papɪsɪnɪ-ɪ se : Ŋsu kpaaŋ! Ɛlɛ, ɛwɛɛ nɛ ɛtɔŋ se pɪkɛ toovenim. Peeye pɔtɔm se : Pɪkɛ ɛ-ɛsɔtiyiyu.

16Pɪyɛ ñaawɛɛ nɛ ɛmakɪ nɔnɔɔ mbu. Pɪkɛda lɛ, powolo nɛ patulɪ nɛ pana-ɪ nɛ pɪlabɪ-wɛ yem yaaa. **17**Pɪyɛ ñɪɣ-wɛ nesi se posu nɛ ɛkɛdɪ-wɛ ɛzɪma mbu Kɪbaɣlu lɪzɪ-ɪ salaka taa yɔ. Puwayɪ eheyi-wɛ se : Iwolo nɛ iheyi-tu Yakubu nɛ ɛgbaɣdɪnaa lɛlaa. Pɪyɛ heyi-wɛ mbu lɛ, ɛcaŋ nɛ ɛlɪ nɛ ewolo ɖoli lɛɛɖɛ.

18Tɛu fema lɛ, sɔɔjanaa peenduu yem nɛ pɔpɔzuu ɖama se : Pɪyɛ muu we? **19**Eroodi ɖu ɛyaa se pañɪnɪ-ɪ. Paba ñɪnɪ nɛ patana-ɪ. Peeye ɛya sɔɔjanaa mba paaɖaŋ ɛ-yɔɔ yɔ nɛ ɛhunɪ-wɛ tɔm nɛ ɛɖu se paku-wɛ.

Eroodi sɪkɪ

Pʋwayɪ lɛ, Eroodi kʋyɪ Yudee egeetiye taa nɛ ewolo ɛcaɣ Sezaaree tɛtʋ taa. 20Piiyozi Eroodi ɛnʋ nɛ Tiiri nɛ Sidɔɔ pɛ-tɛtʋ taa ñʊma nɛ ɛmʋnɪ-wɛ nɛ pana. Paba na mbʋ lɛ, pala nɔɔ kʋdʋmaɣ se powolo nɛ petendi-i nɛ ɛ nɛ wɛ peceɣ. Peeye powoba nɛ pana Blastuusi weyi ɛkɛ karɪka sɔsɔɔ ŋga kadaŋɪɣ Eroodi dɪɣa yɔɔ yɔ se ɛdɛɛ-wɛ nɔɔ nɛ powolo nɛ petendi wiyaʋ se ɛ nɛ wɛ peceɣ. Mbʋ pʋyɔɔ yɔ, wiyaʋ ɛjadɛ taa tɔɔnaɣ lɪɣna nɛ kowoki pa-ajɛyɛ taa.

21Kɪyakʋ ŋgʋ padʋwa se peceɣ yɔ, kɪtalaa lɛ, Eroodi suu ɛ-awiya toko nɛ ɛcaɣ e-kpelaɣ yɔɔ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ ɛyaa. 22Samaɣ tɔŋaɣ se : ɛsɔ nɔɔyʋ yɔɔdʋʋna, pɪtɛkɛ ɛyʋ. 23Kpaagbaa mbʋ, Kɪbaɣlʋ tiyiyu nɔɔyʋ mabɪ-ɪ nɛ sunzuuwee tɔɔ-ɪ nɛ ɛsɪ. Mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛtaha Ɛsɔ samtʋ.

24Alɪwaatʋ ndʋ, pɛtɛzaɣ Ɛsɔtɔm suzuu paa le nɛ ɛyaa tisiɣ-tʋ.

25Barnaabaasɪ nɛ Sɔɔlɪ pɛtɛm pa-tʋmɪyɛ labʋ Yeruusalɛm lɛ, pɛkpɛndɪnɪ Yohanɛɛsɪ weyi pakʋm hɪdɛ se Maarkɪ yɔ nɛ papɪsɪ Antɪyɔɔsɪ tɛtʋ taa.

Ɛsɔ kalɪzaɣ tiyiɣ Barnaabaasɪ nɛ Sɔɔlɪ yɔ.

13 Ɛsɔtɔm dɛzɪyaa nɛ wɪlɪyaa nabɛyɛ kaawɛ Antɪyɔɔsɪ Krɪstʋ ɛgbɛyɛ taa. Mba yɔ : Barnaabaasɪ nɛ Siimeyɔɔ weyi payaɣ se Nizɛɛrɪ yɔ nɛ Siirɛɛnɪ tɛtʋ taa tʋ Lusiyuusi nɛ Manayɛɛnɪ weyi ɛkɛ egeetiye ñʋʋ tʋ Eroodi taabalʋ pɪjatʋ taa yɔ, nɛ Sɔɔlɪ. 2Palakaɣ Kɪbaɣlʋ tʋmɪyɛ nɛ pɔhɔkʋʋ nɔɔ lɛ, Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ tɔ se : Lɛɛlɛɛyɔ, ɪkɛsɪ-m kɪjaʋ Barnaabaasɪ nɛ Sɔɔlɪ nɛ pala tʋmɪyɛ ndɪ dɪ-yɔɔ maya-wɛ yɔ. 3Pɛtɛm nɔɔ hɔkʋʋ nɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ lɛ, patɪnɪ pɔ-yɔɔ nesi nɛ peyebi-wɛ nɛ pɛdɛɛ.

Barnaabaasɪ nɛ Sɔɔlɪ pɛwɛʋ Ciiprɪ tɛtʋ ndʋ lʊm cɔ tʋ kontiko yɔ, tɪ-taa yɔ.

4Mbʋ Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ tiyi-wɛ nɛ petii Selesii tɛtʋ taa. Pakʋyɪnɪ peeye nɛ pasʋʋ mɛlɛ nɛ powolo ɛjadɛ ndɪ lʊm cɔ-dɪ kondiko nɛ payaɣ-dɪ se Ciiprɪ yɔ dɪ-taa. 5Patalɪ Salaamiini tɛtʋ taa lɛ, papazɪ Ɛsɔtɔm suzuu Yuda ñʊma Ɛsɔ dɪsɛyɛ kpaamɪŋ ndɪ ndɪ taa. Yohanɛɛsɪ weyi pakʊm-ɪ hɪdɛ se Maarkɪ yɔ, ɛkɛwɛ pɔ-cɔlɔ se ɛsɪnɪ-wɛ.

6Pɛtɛm Ciiprɪ ɛjadɛ ndɪ lʊm cɔ-dɪ kondiko yɔ, dɪ-yɔɔ cɔʋ nɛ patalɪ Pafoosi tɛtʋ taa lɛ, pamaɣ nɪ maajɪkɪ ladʋ nɔɔyʋ payaɣ-ɪ se Baarɪ-Yesu. Ɛkɛ Yuda tʋ nɛ cɛtʊm tɔm dɛzɪyʋ. 7Ɛwɛ tɛtʋ yɔɔ cɔnɪyʋ Sɛjiyuusi Poluusi cɔlɔ. Ɛlɛ kɛwɛ lɛɣtʋ. Ñʋʋ tʋ ɛnʋ, etiyaa se payaa Barnaabaasɪ nɛ Sɔɔlɪ se powolo nɛ peheyi-i Ɛsɔtɔm mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛsɔɔlaa se ɛnɪ tʋ. 8Ɛlɛ, maajɪkɪ ladʋ Eliimaasɪ, mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛ-hɪdɛ tɔbʋʋ lɛ, ɛkadaɣnɪ-wɛ. Ɛdɪkaɣ

12.20 1Awy 5.9,11 Eze 27.17
12.23 1Sam 25.38 2Sam 24.17 Key 115.1
12.24 Eza 55.11 Tʋma 6.7; 19.20 Kol 1.6
12.25 Tʋma 11.29, 30; 15.37
13.1 Tʋma 11.22 Room 16.21
13.2 Efɛ 3.7,8 Kɪk 8.14 Tʋma 14.26; 22.21 2Tim 1.11 Ebr 5.4
13.3 Tʋma 6.6
13.4 Tʋma 4.36
13.5 1Pɪ 5.13
13.6 Tʋma 8.9
13.8 Exo 7.11 2Tim 3.8

ñʊʊ tʊ ɛnʊ nʊmɔʊ se ɛwɛnɪ lidaʊ Kɪbaɣlʊ yɔɔ. 9Cɪdɻɪcɪdɻ Kalɪzaɣ su Sɔɔlɪ weyi payaɣ-ɪ dɔdɔ se Pɔɔlɪ yɔ, ɛ-taa dɻo. Peeye Pɔɔlɪ ɛnʊ ɛpam-ɪ nɛ ɛ-ɛza. 10Ɛlɛ eheyi-i se : Ŋpeɣzuu ɛyaa pɪtɪŋa pɪ-taa, ŋcɛtɪɣ-wɛ nɛ ŋmɪlʊʊ pɪtɪŋa pɪ-taa. Ña-caa lɛ Satanɪ nɛ ŋpadɪɣ mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ pʊtʊʊzaa yɔ. Ŋŋkaɣ yebuu Kɪbaɣ lʊ nʊmɔŋ weyi ɛtʊʊzaa yɔ kotuu yaa we ? 11Cɔnɪ ŋna, leɛlɛeyɔ Kɪbaɣlʊ nesi wɛ ñɔ-yɔɔ se ɛdʊ-ŋ kʊñɔŋ. Ŋyʊlʊmʊʊ nɛ ŋŋtasɪɣ wɪsɪ naʊ alɪwaatʊ natʊyʊ.

Kpaagbaa mbʊ lɛ, Eliimaasɪ yʊlʊmɪ nɛ ekiitiɣ yem nɛ ɛñʊnɪɣ nɔɔyʊ se ɛhɔm-ɪ. 12Ñʊʊ tʊ ɛnʊ ɛna mbʊ pɪlaba yɔ lɛ, etisi Kɪbaɣlʊ tɔm ndʊ pawɪlɪ-ɪ yɔ, tɪdɻɪɣzɪ-ɪ yem.

Antɪyɔɔsɪ tɛtʊ taa Pisidii egeetiye taa

13Pɔɔlɪ nɛ ɛ-taabalaa pakʊyɪ Pafoosi tɛtʊ taa lɛ, pasʊʊ mɛlɛ nɛ pɛdɻɛɛ Pɛɛrjɪ tetʊ taa Pamfilii egeetiye taa. Peeye Yohanɛɛsɪ kʊyɪ pɔ-cɔlɔ nɛ ɛpɪsɪ Yeruusalem. 14Piyebi mba yɔ, pakʊyɪ Pɛrjɪ peeye nɛ powolo Antɪyɔɔsɪ tɛtʊ taa Pisidii egeetiye taa. Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ talaa lɛ, pasʊʊ Yuda ñɪma Ɛsɔ dɻɪseyɛ kpaaŋ taa nɛ pacaɣ. 15Pɛtɛm Mooyiizi paɣtʊ nɛ Ɛsɔtɔm dɻɛsɪyaa takayɪsɪ taa kalʊʊ lɛ, Ɛsɔ dɻɪseyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnɪyaa tiyi nɔɔyʊ se peheyi-wɛ se : Ɛgbaɣdɪnaa, ye ɪwɛnɪ natʊyʊ se iheyiɣ samaɣ nɛ pɪlabɪ-kɛ hʊnʊm yɔ, ɪyɔɔdɪ.

16Peeye Pɔɔlɪ kʊyaa nɛ ɛñɪɣ ɛyaa nesi nɛ ɛtɔ se : Izrɛɛlɪ ñɪma nɛ mba mɪ iseɣ Ɛsɔ yɔ, iwelesi nɛ ɪnɪ! 17Izrɛɛlɪ samaɣ kanɛ kɛ-Ɛsɔ lɪzɪnɪ dɻɔ-cɔzɔnaa nɛ ɛdʊ-wɛ hɪdɻɛ alɪwaatʊ ndʊ paawɛ Ejiptɪ ɛjadɻɛ taa yɔ. Pʊwayɪ ɛlɪzɪ e-dɻoŋ sɔsɔŋ nɛ eholi-wɛ peeye nɛ palɪɪ. 18Paa pɔ-tɔm ɛɛcaɣ kadɻɛ ɛzɪma yɔ, ɛcɔnɪ pɔ-yɔɔ pɪnzɪ nɪɪnaza pilim lakʊ taa. 19Edɻezi Kanaanɪ ɛjadɻɛ taa cejewe lʊbɛ taa ñɪma lɛ, ɛkpaɣ pɛ-tɛtʊ nɛ ɛha-wɛ se tɪkɛ pɛ-ndʊ. 20Pʊwayɪ lɛ, pɪnzɪ nasɪnaza nɛ nɪɪnɪwa taa ɛha-wɛ Tɔmhʊyaa nɛ pʊkɔɔ nɛ pɪtalɪ Ɛsɔtɔm dɻɛsɪyʊ Samɪyɛɛlɪ. 21Alɪwaatʊ ndʊ pɔpɔzaa se pasɪɪ-wɛ wiyaʊ. Peeye Ɛsɔ lɪzɪ Kiisi pɪyalʊ Saʊlɪ Bɛnjamɛɛ cecewiye taa se ɛlɛ ɛkɛ pe-wiyaʊ pɪnzɪ nɪɪnaza. 22Eyebi Saʊlɪ lɛ, ɛkpazɪ Daaviidi weyi ɛ-yɔɔ ɛlɪzɪ aseɣdɻe se : Mana Daaviidi, Isayii pɪyalʊ, ɛyʊ weyi me-liu wɛɛ yɔ. Ɛkaɣ labʊ mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ mɔnsɔɔlaa yɔ.

23E-lidɻe taa Ɛsɔ lɪzɪ ñʊʊyadʊ Izrɛɛlɪ ñɪma nɛ etiyina ɛzɪ ɛɛdʊʊ tamaɣ yɔ. 24Pʊcɔ nɛ ñʊʊyadʊ ɛnʊ ɛkɔɔ lɛ, Yohanɛɛsɪ keheyi Izrɛɛlɪ samaɣ se pʊwɛɛ se pamɪɪsɪ ɛyaa mba papɪsɪnɪ pa-tɪ yɔ, lɪm taa. 25Nɛ Yohanɛɛsɪ ɛnʊ ɛkɔma se ɛtɛŋ ɛ-tʊmɪyɛ lɛ ɛtɔ se : ɪmaɣzɪɣ se ma lɛ anɪ ? Pɪtɛkɛ ma lɛ Ɛnʊ. Ɛlɛ ma-wayɪ lɛ, weyi mantatɪɪmʊna se mɛyɛdɻ ɛ-naataŋgbala tɔnzɪ yɔ, ɛkɔŋ.

26Koobiya Abraham sayɪnaa mɪ nɛ mɪ mba iseɣ Ɛsɔ yɔ,

13.9 Tɪma 4.8
13.10 Mat. 13.38 Yoh 8.44 1Yoh 3.8
13.11 Exo 9.3 1Sam 5.6
13.13 Tɪma 15.38
13.14 Tɪma 16.13; 17.2; 18.4
13.15 Luk 4.16 Tɪma 13.27 Ebr 13.22
13.16 Tɪma 10.35; 13.26
13.17 Way 7.6,7 Tɪma 7.17
13.18 Exo 16.35 Kɪk 14.33 Way 1.31
13.19 Way 7.1
13.20 Yud 2.16
13.21 1Sam 8.5; 10.1
13.22 1Sam 16.1,13 2Sam 2.4; 5.3
13.23 Eza 11.1 Luk 1.32,69
13.24 Mat. 3.1 Luk 3.3
13.25 Mat. 3.11 Mrk 1.7 Luk 3.16 Yoh 1.20,27
13.26 Mat. 10.6 Luk 24.47

mı Ɛsɔ yekina ñuuyabu tɔm tunɛ. 27Yeruusalɛm ñuma nɛ pa-ñundınaa patatılı-ı. Peeye paku ɛ-tɔm nɛ pala ɛzı ɛsɔtɔm ɖesıyaa kamau tɔm yɔ, tɔm ndu pakalıɣ paa kıyaku kıhɛzuu ŋgu. 28Ŋgu pataatunau mbu puyɔɔ puwɛɛ se paku-ı yɔ, ɛlɛ petendi Pilaatı se ɛku-ı faŋŋ. 29Palabı mbu pı-tuŋa payı paamawa pılunı ɛ-yɔɔ yɔ. Petisi-i kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ pɛhɛzı-ı pılau taa. 30Ɛlɛ Ɛsɔ fezi-i nɛ sıɖaa taa. 31Efema lɛ, ɛlızı ɛ-tı kıyakuŋ sakıyɛ nɛ ɛwılı mba ɛ nɛ wɛ paakuyı Galilee egeetiye taa nɛ pakpa Yeruusalɛm yɔ. Ɛyaa mba palızıɣnı e-aseɣɖe ɛyaa samaɣ ɛsundaa.

32Tamaɣ ŋga Ɛsɔ kaɖu ɖɔ-cɔzɔnaa yɔ, kɔ-tɔm kıbandu ɖisuzuu-mı.

33Tamaɣ ŋga ɛɛɖu ɖɔ-cɔzɔnaa yɔ, ŋga ɖɔɖɔ ɛlabı-ɖu, ɖa pa-sayınaa alıwaatu ndu efezi Yesu nɛ sıɖaa taa yɔ. Puwɛ ɛzı paamau keɣsi takayaɣ ūnŋ naalɛ taa yɔ. Pamawa se :

Ña lɛ man-Pıyalu.
Pıkpaɣu nɛ sɔnɔ yɔ,
ma lɛ ña-caa. *(Keɣa 2:7)*

34Ɛsɔ fezi-i nɛ sıɖaa taa se ɛtaaɖazı. Ndu ɛɛtɔm se :

Mɔnkɔŋ-mı cɛlun cıɖıcıɖı
wazıtu ndu
maaɖu tı-tamaɣ Daaviidi yɔ.
Pıkɛ toovenim, mɔyɔɔdına.
(Ezaayii 53:3)

35Puyɔɔ ɛtasu yɔɔduu keɣa lɛɛka taa se :

Ŋŋyeki se ña-Cıɖıcıɖı tu ɛɖazı. Keɣa 16:10

36Daaviidi ɛɛlabı tumıyɛ ɛ-alıwaatu taa ñuma ɛzı Ɛsɔ sɔɔluu yɔ, puwayı lɛ ɛsı nɛ pepim-i ɛ-cɔzɔnaa cɔlɔ nɛ ɛɖazı. 37Ɛlɛ, weyi Ɛsɔ fezini sıɖaa taa yɔ, ɛlɛ taɖazı.

38Ɛgbaɣdınaa mı, ıtılı camıyɛ se Yesu yɔɔ pıtuŋınaa nɛ peheyuu-mı kıwɛɛkım kpeɣu tɔm. 39Weyi ɛwɛnı lidau ɛ-yɔɔ yɔ, peɖeziɣ-i Ɛsɔ ɛsındaa mbu pıtuŋa payı pı-taa Mooyiizi paɣtu taapızıɣ se tiɖezi-i yɔ. 40Puyɔɔ lɛ, ıkpa mı-tı ɖeu se ndu Ɛsɔ tɔmɖɛzıyaa yɔɔdaa yɔ, tıtaatalı-mı. 41Pɔtɔm se :

Mba mı iniŋ lɛlaa yɔ,
ıcɔna nɛ una,
pıkaɣ-mı ɖıɣzuu nɛ ıteŋılı,
mbu puyɔɔ yɔ, malakı
tumıyɛ naɖıyɛ mı-alıwaatu
taa.
Ye nɔɔyu ɛkɛdı-mı ɖı-tɔm yɔ,
ukaɣ-tu tisuu. Habakuki 1:5

42Yuda ñuma lıyaɣnı pɛ-Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ taa lɛ, mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, petendi Pɔɔlı nɛ Barnaabaası se patası-wɛ tɔm ndu heyuu kıyaku kıhɛzuu lɛɛku wiye. 43Kediɣsaɣ ŋga palakaɣ Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ taa yɔ, kɛtema. Peeye Yuda ñuma sakıyɛ nɛ mba pa-paa wɛnı Ɛsɔ nɛ palakı Yuda ñuma sɔnzı yɔ, patuŋ Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pa-wayı. Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pɔyɔɔdaɣnı-wɛ nɛ pasazuu-wɛ se pɔñɔɔnı Ɛsɔ lootiye kpam.

44Kıyaku kıhɛzuu lɛɛku wiye, tɛtu ndu tı-taa samaɣ tuŋa kpeɣli se kanu Ɛsɔtɔm. 45Yuda ñuma na

13.27 Tuma 3.17 1Kɔr 2.8
13.28 Tuma 3.14
13.29 Luk 23.53
13.30 Mat. 28.6 Tuma 2.24
13.31 Mat. 28.16 Tuma 1.11 1Kɔr 15.5
13.32 Room 4.13 Gal 3.16
13.33 Keɣ 2.7 Ebr 1.5; 5.5
13.34 Eza 55.3
13.35 Keɣ 16.10
13.36 1Awy 2.10
13.38 Yer 31.34 1Yoh 2.12
13.39 Eza 53.11 Room 3.28 Ebr 7.19
13.40 Eza 29.14 Hab. 1.5
13.43 Tuma 11.23; 14.22 Tit 2.11 1Pı 5.12
13.45 Tuma 18.6 1Pı 4.4 Yud 1.10

mbu lɛ, palakı ɛsızɛmıyɛ Pɔɔlı nɛ Barnaabaası nɛ pakuyuu nɛ ndu Pɔɔlı wılaɣ yɔ nɛ patuu-ı.

46Ɛlɛ, Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pɔyɔɔdını-wɛ nɛ abalıtu se : Mı pıumunaa se ɖıleyını Ɛsɔ tɔm heyuu nɛ puco. Ɛlɛ, ɖendɛ ikizi-tu nɛ ımaɣzuu se ıtamuna se ihiɣ tam tam wezuu yɔ, ɖiyeki-mı ɖiwolo mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɔ-cɔlɔ. **47**Mbu puyɔɔ yɔ, tɔm ndu Kıbaɣlu heyi-ɖu yɔ, ndu lɛ se :

Malızı-ŋ nɛ mansı-ŋ se ŋkɛnı
mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ,
pa-ñalımıyɛ
nɛ ŋwoni ma-ñuu yabu tɔm
kedeŋa kpeekpe yɔɔ.
(Ezaayii 49:6)

48Mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ panı-tu mbu lɛ, pa-taa labı-tu nɛ leleŋ puŋŋ nɛ payıɣkıɣ Kıbaɣlu tɔm. Mba patuŋa Ɛsɔ kaɖuwa se pehiɣ tam tam wezuu yɔ, petisi Yesu yɔɔ.

49Kıbaɣlu tɔm cɔwaɣ egeetiye ndı ɖituŋa ɖi-taa. **50**Peeye Yuda ñuma sazı halaa mba peseɣaɣ Ɛsɔ yɔ nɛ abila nɛ tɛtu taa susaa nɛ pala nɛ paɖu Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pa-wayı kaŋ kaŋ nɛ pɔɖɔɔnı-wɛ pɛ-tɛtu ndu tı-taa. **51**Peeye paba kpizi-wɛ pa-naŋgbanzı yɔɔ muzuu nɛ powolo Ikoniyɔm tɛtu taa. **52**Peeye Cıɖıcıɖı Kalızaɣ nɛ laŋhulımıyɛ posu Krıstu tɔmkpɛlıkıyaa taa.

Ikoniyɔm tɛtu taa

14 Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pɛwɛ Ikoniyɔm tɛtu taa mbu lɛ, nakuyu wiye powolo Yuda ñuma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ taa nɛ posuzi Ɛsɔ tɔm siŋŋ nɛ ɛyaa sakıyɛ, Yuda ñuma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, petisi-tu. **2**Ɛlɛ, Yuda ñuma mba petetisi-tu yɔ, paba ñeseɣti mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ se pakuyı ɛbgaɣdınaa yɔɔ. **3**Pacaɣ Ikoniyɔm peeye ka ka nɛ posuzi Kıbaɣlu tɔm kaalɛyıtu. Kıbaɣlu lızaɣ aseɣɖe e-lootiye tɔm yɔɔ nɛ eyeki se Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pawılıɣ kawılası nɛ palakı pita lakası. **4**Ikoniyɔm ñuma tayı ɖama hɔɔlıŋ naalɛ, nabɛyɛ tını Yuda ñuma yɔɔ nɛ pısaɣ lɛlaa ñatını Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pɔ-yɔɔ. **5**Yuda ñuma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ nɛ pa-ñundınaa pɔñɔɔzaɣ pa-tı se patuu-wɛ, paɖu-wɛ kuñɔŋ nɛ payaɣ-wɛ pɛɛ nɛ pası. **6**Pɔɔlı nɛ Barnaabaası panı mbu lɛ, pakuyı peeye nɛ pese powolo Listrı nɛ Dɛɛrbı pɛ-tɛtu taa Likaoni egeetiye nɛ tı-hɔɔlıŋ taa. **7**Posuzi Tɔm Kıbandu peeye ɖɔɖɔ.

Listrı nɛ Dɛɛrbı pɛ-tɛtu taa

8Pɔɔlı nɛ Baarnabası pɛwɛ Listrı mbu lɛ, nakuyu wiye pana abalu nɔɔyu caɣaɣ, ɛkɛ kalıkalaɣ. Paalulı-ı mbu, ɛtɔɖɔ widiyi kau. **9**Abalu ɛnu, ewelesaɣ tɔm ndu Pɔɔlı yɔɔdaɣ yɔ. Ɛlɛ cɔnı-ı puŋŋ lɛ, ɛna se ɛwɛnı lidau se ɛ-yɔɔ ɛcɛ. **10**Peeye Pɔɔlı holaa se : Kuyı ŋsuŋ ña-naŋgbanzı yɔɔ. Abalu

13.46 Room 1.16; 10.19 Way 32.21 Eza 55.5
13.47 Eza 42.6; 49.6 Luk 2.32
13.48 Tuma 2.47
13.50 2Tim 3.11
13.51 Mat. 10.14 Luk 9.5 Tuma 18.6
13.52 Mat. 5.12 Yoh 16.22 Tuma 2.46
14.3 Mrk 16.20 Ebr 2.4
14.4 Tuma 13.3
14.5 2Tim 3.11
14.6 Mat. 10.23
14.8 Tuma 3.2
14.9 Mat. 9.28-29
14.10 Eza 35.6

ɛnƆ ɛkƆyı ɛmaa ɛ-naŋgbanzı yɔɔ nɛ ɛpazı ɖɔm.

11Likaoni egeetiye taa samaɣ na mbƆ Pɔɔlı laba yɔ lɛ, pama kubusi nɛ pɔyɔɔdını pɛ-tɛ taa se : Ɛsɔnaa pısı ɛyaa nɛ petii ɖɔ-cɔlɔ. **12**PakƆm Barnaabaası hıɖɛ se Zeesi nɛ Pɔɔlı se Hermɛsı mbƆ pƆyɔɔ yɔ, ɛnƆ heyaɣnı ɛyaa tɔm. **13**Ɛsɔ weyi payaɣ-ı se Zeesi nɛ ɛ-ɖıɣa wɛ tɛtƆ nɔɔ yɔ, ɛ-layƆ kɔnı naŋ abalıñuŋ nɛ tuŋ hɛtƆ ndƆ palƆ-tƆ sabƆƆ yɔ tɛtƆ nɔnɔɔ taa. Ɛñunaɣ se ɛ nɛ ɛyaa samaɣ palaa Pɔɔlı nɛ Barnaabaası.

14Yesu tiyiyaa Pɔɔlı nɛ Barnaabaası panı mbƆ lɛ, pacıyı pɔ-yɔɔ wondu nɛ pese pasƆƆ ɛyaa hɛkƆ taa. **15**Pama kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Abalaa mı, pılabı ɛzƆma nɛ ılakı mbƆ? Ðıkɛ ɛyaa ɖɔɖɔ ɛzı mı yɔ. Ðiheyiɣ-mı Tɔm KıbandƆ se iyele agɔlƆma wena aawazıɣ pƆyƆ yɔ, a-kpɛyƆƆ nɛ ıpısını Ɛsɔ wezuu tƆ yɔɔ. ƐnƆ labını ɛsɔdaa nɛ tataa nɛ teŋgu nɛ mbƆ pıtıŋa payı pƆwɛ kedeŋa yɔɔ cınɛ yɔ. **16**Ðooo lɛ, Ɛsɔ kaayebi ajɛyɛ kpeekpe taa ñuma se patuŋ pa-maɣmaɣ pa-nƆmɔŋ. **17**ŊgƆ widıyi eteyele ɛ-camıyɛ lakası labƆ se ɛwılı-mı weyi ɛkɛnaa yɔ. Eyeba nɛ tɛƆ nıɣ nɛ ıkƆŋ tɔɔnısı alıwaatƆ yɔɔ nɛ ıtɔkı nɛ ıhakı nɛ mı-taa hƆlƆmƆƆ. **18**Pɔɔlı nɛ Barnaabaası paayɔɔdı pıtıŋa mbƆ ɛlɛ, pıkazı ñıı palaɣ aɣ-wɛ kılaƆ ŋgƆ.

19PƆwayı, Yuda ñuma nabɛyɛ lını Antıyɔɔsı nɛ Ikoniyɔm pɛ-tɛtƆ taa nɛ powolo Listrı tɛtƆ taa peeye. Patalaa lɛ, peseɣti ɛyaa samaɣ nɛ ka nɛ wɛ payaɣ Pɔɔlı pɛɛ se ɛsı. Pamaɣzaa se ɛsıba lɛ, potuu-i nɛ palını tɛtƆ wayı. **20**Ɛlɛ KrıstƆ tɔmkpɛlıkıyaa wolo nɛ pekpeɣlini-i lɛ, ɛkƆyı nɛ ɛsƆƆ tɛtƆ taa. TɛƆ fema lɛ, ɛ nɛ Barnaabaası pakƆyı Listrı peeye nɛ powolo Dɛɛrbı tɛtƆ taa.

14.11 TƆma 28.6 Dan. 2.46 **14.14** Mat. 26.65 **14.15** 1Sam 12.21 Yer 14.22 1Tes 1.9 Wıl 14.7 Kiɖ 1.1 TƆma 10.26 Keɣ 146.6 **14.16** Keɣ 81.12 TƆma 17.30 1Pı 4.3 **14.17** TƆma 17.27 Room 1.20 Way 11.14 Keɣ 65.10; 68.9; 147.8 **14.19** TƆma 13.45 2Kɔr 11.25 2Tim 3.11 **14.21** Mat. 28.19 **14.22** Mat. 10.38; 16.24 Room 8.17 2Tim 2.11-12; 3.12 **14.23** Tit 1.5 **14.26** TƆma 13.1,3; 15.40 **14.27** 1Kɔr 16.9 Kol 4.3 Wıl 3.8

Barnaabaası nɛ Pɔɔlı papısıɣ Antıyɔɔsı Siirii egeetiye taa

21Posuzi Tɔm KıbandƆ tɛtƆ ndƆ tı-taa nɛ ɛyaa sakıyɛ pısı KrıstƆ tɔmkpɛlıkıyaa. PƆwayı pakƆyı nɛ papısı Listrı nɛ Ikoniyɔm nɛ Antıyɔɔsı pɛ-tɛtƆ taa. **22**Patalı peeye lɛ, paɖƆ hunƆm KrıstƆ tɔmkpɛlıkıyaa nɛ pakpa ɖoŋ. Pasazı-wɛ se pɛwɛɛ lidaƆ taa mbƆ kpam. Peheyaɣ -wɛ se : PƆwɛɛ se ɖıtɔɔ kuñɔŋ siŋŋ pƆcɔ nɛ ɖısƆƆ Ɛsɔ kewiyaɣ taa. **23**Paa KrıstƆ ɛgbɛyɛ ndı ɖı-taa, palızı ɛyaa nabɛyɛ nɛ pasıı-wɛ se pɛkɛ kıbuma. Pɔhɔkı nɔɔ nɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ lɛ, pakpaɣ -wɛ nɛ paɖƆzı KıbaɣlƆ weyi pɛwɛnı lidaƆ ɛ-yɔɔ yɔ, e-nesi taa. **24**PƆwayı pakƆyı peeye nɛ patuŋunı Pisidii egeetiye taa nɛ patalı Pamfilii ñundɛ taa. **25**Pɛtem Ɛsɔtɔm suzuu Pɛɛrjı tɛtƆ taa lɛ, petii Ataalii ñundƆ taa.

26Peeye pakƆyınaa nɛ pasƆƆ mɛlɛ nɛ papısı Antıyɔɔsı ɖendɛ paaɖƆzı-wɛ Ɛsɔ nesi taa se ɛlabı-wɛ lootiye nɛ pala pa-tƆmıyɛ ndı palabı ɛzƆnɔ yɔ. **27**Patalı peeye lɛ, pekpeɣli

KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa ñƱma nɛ pɛkɛdı-wɛ mbƱ pıtƱŋa payı Ɛsɔ tƱŋƱnı pɔ-yɔɔ nɛ ɛla yɔ. Pɛkɛdı-wɛ ɖɔɖɔ ɛzƱma mbƱ Ɛsɔ ha waɖɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ se pɛwɛnı lidaƱ Yesu yɔɔ yɔ. 28Pɛtɛm-wɛ kɛdƱƱ mbƱ lɛ, pacaɣ alıwaatƱ sakıyɛ KrıstƱ tɔmkpɛlıkıyaa cɔlɔ Antıyɔɔsı peeye.

Yeruusalɛm ketizaɣ sɔsɔɔ tɔm

15 Ɛyaa nabɛyɛ tibini Yudee egeetiye taa nɛ pawılıɣ KrıstƱ ñƱma tɔm nɛ pɔtɔŋ se : Ye iteyele nɛ pɛpɛlı-mı ɛzı palakƱƱ sɔnzı nzı Mooyiizi ɖƱwa yɔ yɔ, ıpızıɣ nɛ ıwɛnı ñƱƱyabƱ. 2Pɔyɔɔdı mbƱ lɛ, Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pekizini-wɛ tƱ nɛ pa nɛ wɛ pɔhɔmnı ɖama tɔm siŋŋ. PƱyɔɔ ɛgbaɣdınaa kƱsı Pɔɔlı nɛ Barnaabaası nɛ pa-taa nabɛyɛ nɛ petiyi-wɛ Yeruusalɛm Yesu tiyiyaa nɛ KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa ñƱma kıbƱma cɔlɔ se powolo nɛ pana-tƱ. 3KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa ñƱma tiyi-wɛ lɛ, patƱŋƱnı Fenisii nɛ Samaaru pa-ageeta taa nɛ pɛkɛdıɣ KrıstƱ ñƱma ɛzƱma mbƱ mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ, papısını KıbaɣlƱ yɔɔ yɔ nɛ tılakı-wɛ lelɛŋ. 4Patalı Yeruusalɛm lɛ, KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa ñƱma nɛ pa-kıbƱma nɛ Yesu tiyiyaa pamƱ-wɛ. Ɛlɛ, Pɔɔlı nɛ Barnaabaası pɛkɛdı-wɛ mbƱ Ɛsɔ tƱŋƱnı pɔ-yɔɔ nɛ ɛla yɔ.

5Peeye Farısı ɛgbɛyɛ taa ñƱma mba paatisi Yesu yɔɔ yɔ, pa-taa nabɛyɛ kƱyı nɛ pɔtɔŋ se mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ, pƱwɛɛ se pɛpɛlı-wɛ nɛ paɖƱ-wɛ se pɔɖɔ Mooyiizi paɣtƱ yɔɔ.

6Peeye Yesu tiyiyaa nɛ KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa kıbƱma pekpeɣlaa se pana tɔm nd Ʊ. 7Pɔhɔmnı ɖama tɔm siŋŋ ɛlɛ, Pıyɛ kƱyı nɛ eheyi-wɛ se : Ɛgbaɣdınaa, mı-maɣmaɣ ıtɛm naƱ se Ɛsɔ kalızı-m mı-hɛkƱ taa kajalaɣ alıwaatƱ taa se meheyi mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ Tɔm KıbandƱ nɛ petisi-tƱ. 8Ɛsɔ weyi ɛsƱm mbƱ pƱwɛ ɛyaa laŋa taa yɔ, ɛlızı pa-aseɣɖe. Ɛha-wɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ ɛzı ɛɛhaƱ-ɖƱ kɛ ɖɔɖɔ yɔ. 9ƐtıɖƱ tɛyıtƱ natƱyƱ ɖa nɛ wɛ ɖɛ-hɛkƱ taa. Ɛlɛ, eyeba pe-lidaƱ yɔɔ lɛ, pa-laŋa wɛɛ cıɖı cıɖı. 10Pılabı ɛzƱma nɛ lɛɛlɛɛyɔ ıtakƱƱ Ɛsɔ nɛ ısƱkı Yesu tɔmkpɛlıkıyaa sƱƱtƱ ndƱ ɖa nɛ ɖɔ-cɔzɔnaa ɖıtapısı nɛ ɖısıɣlı yɔ? 11Ɛlɛ, ɖitisaa se pıtƱŋƱnı KıbaɣlƱ Yesu lootiye yɔɔ ɖıwɛnı ñƱƱyabƱ ɛzı mba ɖɔɖɔ yɔ. 12Peeye mba pa-tƱŋa paakpeɣlaa yɔ, posum ɖiɣɖiɣ nɛ pewelesiɣni Barnaabaası nɛ Pɔɔlı. Paba kɛdaɣ-wɛ kawılısı nzı Ɛsɔ tƱŋƱnı pɔ-yɔɔ nɛ ɛwılı yɔ, nɛ pita lakası nzı ɛtƱŋƱnı pɔ-yɔɔ nɛ ɛla mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ, pɛ-hɛkƱ taa yɔ. 13Pɛtɛm-wɛ kɛdƱƱ lɛ, Yakubu kƱyı nɛ ɛtɔ se : Ɛgbaɣdınaa, iwelesini-m nɛ ınıı. 14Siimɔɔ kɛdı-ɖƱ ɛzƱma mbƱ Ɛsɔ kɔcɔnı mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ, pɔ-yɔɔ ɖooo kiɖɛ tɛɛ nɛ ɛlızı pa-taa nabɛyɛ se

15.1 Lev 12.3 Gal 5.2 Yoh 7.22 Fil 3.2
15.2 Gal 2.1
15.3 Room 15.24 TƱma 14.27
15.4 TƱma 14.27; 21.19
15.5 TƱma 15.1
15.7 TƱma 10.20
15.8 1Kro 28.9 TƱma 1.24; 10.44
15.9 Room 10.11 TƱma 10.43
15.10 Mat. 23.4 Gal 5.1
15.11 Room 3.24 Efɛ 2.8 Tit 2.11
15.12 TƱma 14.27
15.13 TƱma 12.17
15.14 TƱma 15.7

payaa-wɛ ɛ-hıɖɛ yɔ. **15**PƱwɛ ɛzı pamaƱ Ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa takayısı taa yɔ. **16**Pamawa se :

PƱwayı lɛ, menkitiɣ mɔnkɔɔ
nɛ mantası siɣu Daaviidi
kıɖaŋɖƱƱ
ŋgƱ kıtɔlaa yɔ.
MɔñɔɔzƱƱ ɖendɛ ɖendɛ
pııyɔkaa yɔ
nɛ mantası-kƱ siɣu.
17Malakı mbƱ se mba
pısɛɣaa yɔ, pañını KıbaɣlƱ.
Mba pa-tıŋa payı pɛtɛkɛ
Yuda ñƱma nɛ payaɣ-wɛ nɛ
ma-hıɖɛ yɔ,
pañını-ı ɖɔɖɔ.
KıbaɣlƱ weyi ɛlakı pƱnɛ
pıtıŋa yɔ, ɛnƱ yɔɔdƱƱnı mbƱ.
(Amosi 9:11-12)

18Ɛsɔ sım ɛ-tƱma tıŋa ɖooo tam tam yɔɔ. **19**PƱ-yɔɔ ma Yakubu mamaɣzƱƱ se ɖıtaakɔnı kadɛ nadıyɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma nɛ papısını Ɛsɔ yɔɔ yɔ. **20**Ɛlɛ ɖıma takayaɣ nɛ ɖikisini-wɛ se pataapisi pa-tı nɛ sınaa, peyele acɛyɛ labƱ nɛ pataatɔɔ kpına wena pɛtɛcɛ a-liŋ tɛɛ yɔ, nɛ calım. **21**Đıma-wɛ tɔm ndƱ mbƱ pƱyɔɔ yɔ, ɖooo pitihiɣ Mooyiizi wɛnı ɛ-tɔm suziyaa paa tɛtƱ ndƱ tı-taa nɛ pakalıɣ-tƱ paa kıyakƱ kıhɛzƱƱ ŋgƱ ki-wiye Yuda ñƱma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaamıŋ taa.

Takayaɣ ŋga pama KrıstƱ ñƱma mba pɛtɛkɛ Yuda ñƱma yɔ

22Peeye Yesu tiyiyaa nɛ KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa kıbƱma nɛ ɖı-taa ñƱma tƱŋa pamaɣzaa se pƱwɛ ɖeu se pakƱsı pɛ-hɛkƱ taa nabɛyɛ nɛ padƱ-wɛ nɛ Pɔɔlı nɛ Barnaabaası nɛ petiyi-wɛ Antıyɔɔsı tɛtƱ taa. Palızı Yudi weyi pakƱm-ı hıɖɛ se Barsaabaası yɔ nɛ Silaası. Paakɛ ɛyaa sɔsaa ɛgbaɣdınaa hɛkƱ taa. **23**PƱcɔ nɛ pɛɖɛɛ lɛ, padƱzı pe-nesi taa takayaɣ. Pama ka-taa se :

Đa KrıstƱ tiyiyaa nɛ KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa ñƱma tƱŋa nɛ pa-kıbƱma, ɖamaɣnı takayaɣ kanɛ mı ɛgbaɣdınaa KrıstƱ ɛgbɛyɛ taa ñƱma mba mı ıtɛkɛ Yuda ñƱma nɛ ıwɛɛ Antıyɔɔsı tɛtƱ taa nɛ Siirii nɛ Siliisii pa-ageeta taa yɔ! Đısɛ-mı!

24Đınıwa se ɛyaa nabɛyɛ lını ɖɛ-tɛ ɛlɛ ɖıtana pɔ-yɔɔ nɛ pɔkɔɔ mı-tɛ nɛ peliɣti-mı nɛ pɛkpɛzı mı-kalızası nɛ pɔ-tɔm. Peheyaɣ-mı se pƱwɛɛ se iyele nɛ pɛpɛlı-mı nɛ ıɖɔ Mooyiizi paɣtƱ tƱŋa yɔɔ. **25**MbƱ labına nɛ ɖınını ɖama lɛ, pılabı-ɖƱ ɖeu se ɖılızı ɖa-taa nabɛyɛ nɛ ɖitiyi pa nɛ ɛgbaɣdınaa kƱsɔɔlaa Pɔɔlı nɛ Barnaabaası mı-cɔlɔ. **26**Ɛyaa mba, pelem pe-wezuu sım nɔɔ taa ɖa-KıbaɣlƱ Yesu KrıstƱ hıɖɛ yɔɔ. **27**PƱ-yɔɔ ɖitiyi Yuudi nɛ Silaası se peheyi-mı nɛ pɔ-nɔɔ tɔm ndƱ ɖıma takayaɣ taa yɔ. **28**Pılabı ɖa nɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ ɖeu se ɖıtaasƱƱ-mı sƱƱtƱ natƱyƱ yem nɛ pıtasına ndƱ pƱpɔzƱƱ-mı yɔ. **29**NdƱ lɛ se : ıtaatɔɔ kılaŋ nandƱ yaa calım yaa kpına wena pɛtɛcɛ a-liŋ tɛɛ yɔ nɛ ıkpa mı-tı

15.16 Amɔ 9.11, 12
15.19 TƱma 15.28 1Tes 1.9
15.20 Exo 20.3, 23 Lev 3.17 Eze 20.30 1Kɔr 8.7; 10.7
15.21 TƱma 13.15, 27
15.22 TƱma 1.23
15.24 TƱma 15.1 Gal 2.4; 5.12 Tit 1.10,11
15.26 TƱma 13.50; 14.19 1Kɔr 15.30 2Kɔr 11.23, 26
15.29 TƱma 21.25 Wıl 2.14 Lev 17.14

nɛ acɛyɛ. ʟlabɪ pɪ-tɪŋa payɪ mbʋ yɔ, ʟlabɪ camɪyɛ.

Pɪlabɪ mbʋ!

30Petiyi-wɛ mbʋ lɛ, pakʋyɪ nɛ patalɪ Antɪyɔɔsɪ tɛtʋ taa nɛ pekpeɣli Krɪstʋ ɛgbɛyɛ taa ñʊma tʊŋa nɛ pɛcɛlɪ-wɛ takayaɣ ŋga. 31Pakalɪ-kɛ lɛ, pa-laŋa hʋlʋmɪnɪ hʊnʊm mbʋ ka-taa tɔm ɖʋ-wɛ yɔ.

32Yuudi nɛ Silaasɪ mba paakɛ ɖɔɖɔ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa yɔ, pɛkɛdɪ-wɛ tɔm sakɪyɛ se pɪlabɪ-wɛ hʊnʊm nɛ pɛtɛzɪ pɪʊ Ɛsɔ nʊmɔʊ taa. 33Paacaɣ peeye alɪwaatʊ cabɪ. Pʊwayɪ lɛ, ɛgbaɣ dɪnaa labɪ-wɛ wele wele se papɪsɪ Krɪstʊ tiyiyaa cɔlɔ. 34Ɛlɛ, Silaasɪ tɔ se ɛɛpɪsɪɣ. 35Piyebi Pɔɔlɪ nɛ Barnaabaasɪ lɛ, paba ñacaɣ Antɪyɔɔsɪ tɛtʋ taa peeye nɛ pa nɛ lɛlaa sakɪyɛ pawɪlɪɣ nɛ posuzuu Kɪbaɣlʋ tɔm kɪbandʋ.

Pɔɔlɪ nɛ Barnaabaasɪ pɛcɛbʋ ɖama yɔ

36Pacaɣ Antɪyɔɔsɪ kɪyakɪŋ cabɪ lɛ, Pɔɔlɪ heyi Barnaabaasɪ se : Ðɪpɪsɪ ɛgbaɣdɪnaa cɔlɔ tɛtʋ ndʋ tɪ-tɪŋa tɪ-taa ɖjisuzi Kɪbaɣlʋ tɔm yɔ nɛ ɖɪna se pɪsɪnɪ-wɛ le. 37Barnaabaasɪ ñɪnaɣ se pɛkpɛndɪnɪ Yohaneɛsɪ weyi pakʋm-ɪ hɪɖɛ se Maarkɪ yɔ. 38Ɛlɛ, Pɔɔlɪ la lʊmaɣza se pataakpɛndɪnɪ-ɪ, mbʋ pʊyɔɔ yɔ, eesewa nɛ eyebi-wɛ Pamfilii egeetiye taa. Ðɔɖɔ lɛ ɛtatasɪ-wɛ sɪʊ pa-tʊmɪyɛ taa. 39Pʊyɔɔ Pɔɔlɪ nɛ Barnaabaasɪ pɔhɔmnɪ ɖama tɔm ka ka nɛ pɪnɪ-wɛ nɛ pɛcɛ ɖama. Barnaabaasɪ kpaɣ Maarkɪ nɛ ɛ nɛ-ɪ pasʊʊ mɛlɛ nɛ powolo Ciiprɪ ɛjaɖɛ ndɪ lʊm cɔ-ɖɪ kondiko yɔ, ɖɪ-taa. 40Piyele Pɔɔlɪ ñapkaɣ Silaasɪ nɛ ɛgbaɣdɪnaa ɖʊzɪ-wɛ Kɪbaɣlʊ nesi taa se ɛlabɪ-wɛ lootiye nɛ pacaŋ pɛɖɛɛ. 41Paatɪŋɪnɪ Siirii nɛ Siliisii pa-ageeta taa nɛ palakɪ nɛ a-taa Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa ñʊma tɛzʊʊ pɪʊ Ɛsɔ nʊmɔʊ taa.

Timootee sɪʊ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ yɔ

16 Ɛlɛ, patalɪ Dɛɛrbɪ nɛ Listrɪ pɛ-tɛtʋ taa. Yesu tɔmkpɛlɪkɪyʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye nɛ payaɣ-ɪ se Timootee. E-ɖoo kɛkɛ Yuda tʊ weyi ɛwɛnɪ lidaʊ Yesu yɔɔ yɔ nɛ ɛ-caa ñɛkɛ Grɛɛkɪ tʊ. 2Ɛgbaɣdɪnaa mba paawɛ Listrɪ nɛ Ikoniyɔm pɛ-tɛtʋ taa yɔ, palɪzaɣ ɛ-yɔɔ aseɣɖe kɪbandɛ. 3Pɔɔlɪ liu kɛwɛɛ se ɛkpɛndɪnɪ-ɪ lɛ, ɛkpaɣ-ɪ nɛ ɛpɛlɪ-ɪ mbʋ pʊyɔɔ yɔ, Yuda ñʊma mba paawɛ egeetiye ndɪ ɖɪ-taa yɔ, paana pa-tɪŋa se ɛ-caa kɛ Grɛɛkɪ tʊ. 4Pɛɖɛyaɣ nɛ patɪŋʊʊnɪ tɛtʋ ndʋ ndʋ tɪ-taa yɔ, peheyaɣ tɪ-taa ɛgbaɣdɪnaa se paña tɔm ndʋ Yesu tiyiyaa nɛ Yeruusalɛm Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa kɪbɪma pakaɖʊwa se pala yɔ. 5Krɪstʊ agbaa taa ñʊma tɛzaɣ pɪʊ lidaʊ taa nɛ pɛtɛzʊʊ ɖɔʊ kɪyakɪŋ tɪŋa.

Ɛsɔ wɪlɪ Pɔɔlɪ Masedonii abalʊ nɔɔyʊ natʊ taa

6Patɪŋɪnɪ Frijii nɛ Galaatɪ pa-ageeta taa nɛ pɛɖɛɛ mbʋ pʊyɔɔ

15.32 Tʊma 11.27
15.33 1Kɔr 16.11 Ebr 11.31
15.35 Tʊma 13.1
15.36 Tʊma 13.4, 13,14, 51; 14.1, 6,24,25
15.37 Kol 4.10 2Tim 4.11 File 1.24
15.38 Tʊma 13.13
15.40 Tʊma 14.26
15.41 Tʊma 16.5
16.1 Tʊma 14.6 Fil 2.19 2Tim 1.2,5
16.2 Tʊma 6.3
16.3 1Kɔr 9.20 Gal 2.3; 5.2
16.4 Tʊma 15.28, 29
16.5 Tʊma 15.41

yɔ, Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ kaɖaŋ-wɛ se pataasuzi tɔm Aazii egeetiye taa. 7Patalɪ Miisii egeetiye taa lɛ, pamaɣzɪ se powoki Bitiinii egeetiye taa ɛlɛ, Kalɪzaɣ taaha-wɛ nʊmɔʊ. 8Pʊyɔɔ patɪŋɪnɪ Miisii nɛ petii Trowaasɪ tɛtʊ taa. 9Peeye Ɛsɔ wɪlɪ Pɔɔlɪ natʊ natʊyʊ ɖoo taa. Ɛna Masedonii egeetiye taa tʊ nɔɔyʊ sɪŋaa nɛ etendiɣ-i se : Kɔɔ Masedonii nɛ ŋsɪnɪ-ɖʊ. 10Pɔɔlɪ na natʊ ndʊ mbʊ lɛ, ɖɪñɪnɪ kpaagbaa se ɖiwolo Masedonii mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪtɛm naʊ se Kɪbaɣlʊ yanɪ-ɖʊ peeye se ɖisuzi-wɛ Tɔm Kɪbandʊ.

Liidii tisuu Kɪbaɣlʊ tɔm Filiipu tɛtʊ taa yɔ

11Peeye ɖɪsʊ mɛlɛ Trowaasɪ nɛ ɖɪdɛɛ kpaagbaa Samootrasɪ ɛjaɖɛ ndɪ lɪm cɔ-ɖɪ kondiko yɔ, ɖɪ-taa. Tɛʊ fema lɛ, ɖiwolo Neyapoliisi tɛtʊ taa. 12Đɪkʊyɪnɪ Neyapoliisi peeye nɛ ɖiwolo Room ñʊma tɛtʊ sɔsɔtʊ Masedonii egeetiye taa. Payaɣ-tʊ se Filiipu. Đɪcaɣ tɪ-taa kɪyakɪŋ cabɪ.

13Pɪtalɪ kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ wiye lɛ, ɖɪlɪnɪ tɪ-taa nɛ ɖiwolo pɔɔ nɔɔ ɖendɛ ɖɪmaɣzaɣ se Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ wɛɛ yɔ. Đɪtalaa lɛ, ɖɪmaɣnɪ halaa nabɛyɛ kpeɣlaa, ɛlɛ ɖɪcaɣ pɔ-cɔlɔ nɛ ɖɪyɔɔdɪnɪ-wɛ. 14Halʊ nɔɔyʊ kɛwɛ halaa mba pa-taa nɛ ekemsiɣni-ɖʊ. Payaɣ-ɪ se Liidii. Ɛɛkɛ Tiyaatiiri tɛtʊ taa tʊ nɛ ɛpɛdɪɣ pɪsaŋ kɪsɛɛmɪŋ. Eseɣaɣ Ɛsɔ. Kɪbaɣlʊ kuli halʊ ɛnʊ ɛ-laŋɪyɛ se ɛnɪnɪ Pɔɔlɪ camɪyɛ. 15Đɪlabɪ-ɪ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ pɪkpɛndɪnɪ ɛ-hɔʊ taa ñɪma lɛ, etendi-ɖʊ nɛ ɛtɔ se : Ye ɪcɔnɪ-m se mɛwɛnɪ lidaʊ Kɪbaɣlʊ yɔɔ yɔ, ɪkɔɔ nɛ ɪwɛɛ mɛn-tɛ. Mbʊ ɛñɪɣ ɖɔ-yɔɔ nɛ ɖiwolo ɛ-tɛ.

Paɖʊ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ salaka

16Nakʊyʊ wiye, ɖa nɛ Pɔɔlɪ ɖiwokaɣ Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ lɛ, tʊmlaɖʊ halɪñɪnʊ nɔɔyʊ katɪnɪ-ɖʊ. Ɛɛwɛnɪ kalɪzaɣ ŋga kasɪɣnɪ-ɪ nɛ ɛtɪyɪɣ yɔ. Ɛtɪyaɣ nɛ ɛ-caanaa hikiɣ liidiye sakɪyɛ. 17Ɛtɪŋaɣ ɖa nɛ Pɔɔlɪ ɖa-wayɪ nɛ ɛmakɪ kubusi nɛ ɛtɔŋ se : Ɛyaa panɛ, pɛkɛ Ɛsɔ Caabiyuu tʊmlaɖaa. Posuzuu-mɪ ñʊʊyabʊ nʊmɔʊ tɔm. 18Ɛlabɪ mbʊ kɪyakɪŋ sakɪyɛ. Pɪɖɛ Pɔɔlɪ lɛ, ɛpɪsɪnɪ kalɪzaɣ ŋga kɔ-yɔɔ nɛ ɛtɔ se : Yesu Krɪstʊ hɪɖɛ taa lɛ, meheyiɣ-ŋ se ŋlɪʊ pɛlɛ ɛnɛ ɛ-taa. Ɛyɔɔdɪ mbʊ lɛ, kalɪzaɣ ŋga kacaŋ nɛ kalɪʊ kpaagbaa.

19Tʊmlaɖʊ halɪñɪnʊ ɛnʊ ɛ-caanaa nawa se ɛɛtasɪɣ-wɛ liidiye cazʊʊ lɛ, pakpa Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ nɛ pɔhɔm-wɛ nɛ powoni ɛyaa samaɣ ɖikpeɣliye sʊsaa cɔlɔ. 20Patanɪ-wɛ tɛtʊ ñʊndɪnaa cɔlɔ lɛ, pɔtɔ se : Ɛyaa panɛ, pɛkɛ Yuda ñʊma nɛ pɛwɛɛ nɛ pɛwɛɛkɪɣ ɖɛ-tɛtʊ. 21Yuda ñʊma panɛ, pawɪlɪɣ-ɖʊ sɔnzɪ nzɪ pɪtaha-ɖʊ nʊmɔʊ se ɖitisi yaa ɖɪla yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪkɛ Room ñʊma.

22Peeye ɛyaa samaɣ kʊyɪ pɔ-yɔɔ. Tɛtʊ ñʊndɪnaa cɪyɪ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ pɔ-yɔɔ wondu nɛ paha nɔɔ se polu-wɛ ɖeɣla.

16.8 2Kɔr 2.12 2Tim 4.13
16.9 Tʊma 10.30
16.10 2Kɔr 2.13
16.12 Fil 1.1
16.14 Luk 24.45
16.15 Kiɖ 19.3; Ebr 13.2
16.16 1Sam 28.7 Tʊma 19.24
16.18 Mrk 1.25,34; 16.17
16.19 2Kɔr 6.5 Mat. 10.18
16.20 1Awy 18.17 Tʊma 17.6
16.22 2Kɔr 11.23 1Tes 2.2

23Pɛtɛm-wɛ luu lɛ, powoni-wɛ nɛ padƱ salaka nɛ peheyi weyi ɛdaŋƱƱ kɔ-nɔɔ yɔ se ɛdaŋ pɔ-yɔɔ camɪyɛ kpam. **24**PƱ-yɔɔ ɛlɛ kpaɣ-wɛ nɛ ɛsƱnɪ dooo pɪ-taa kuduyuu tɛɛ nɛ ɛka pa-naŋgbanzɪ daŋ pɔŋ taa.

25Ðoo kama lɛ, Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ pɛsɛɣ Ɛsɔ nɛ peteɣ wondu nɛ pasaŋ-ɪ nɛ salaka tɪnaa lɛlaa welesiɣ. **26**Kpaagbaa mbƱ lɛ, tɛtƱ ñamsɪ puŋŋ pɪkpɛndɪnɪ salaka kuduyuu kidɛ. KƱ-nɔnɔsɪ tɪŋa tɪtƱlɪ yem nɛ yoŋkpasɪ nzɪ paadɪ salaka tɪnaa yɔ, sɪtɪcɛbƱ. **27**Salaka yɔɔ daŋɪyƱ fema lɛ, ɛnaɣ se kƱ-nɔnɔsɪ tɪŋa tƱlaa. Ɛlɛ, ɛkpɛɛ ɛ-abalɪsɪɣa se ɛkƱƱ ɛ-tɪ mbƱ pƱyɔɔ yɔ, ɛmaɣzaa se salaka tɪnaa tɪŋa lɪwa nɛ pese. **28**Peeye Pɔɔlɪ mabɪ kubuka leɣ leɣ nɛ ɛtɔ se : TaakƱ ña-tɪ, daŋa dɪwɛ cɪnɛ.

29Peeye daŋɪyƱ ɛnƱ ɛpɔzaa se pɔkɔnɪ-ɪ miŋ. Pɔkɔnɪ-ɪ lɛ, ɛtɪsƱƱ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ pɔ-cɔlɔ nɛ eluŋ pɛ-tɛɛ. SɔɔndƱ kapka-ɪ nɛ ɛwɛɛ nɛ eseluu yem. **30**Ɛlɛ, ɛlɪzɪ-wɛ nɛ awayɪ nɛ ɛpɔsɪ-wɛ se : Cawaa, ɛbɛ pƱwɛɛ se mala nɛ Ɛsɔ ya ma-ñƱƱ ?

31Paba cosi-i se : Tisi Kɪbaɣ lƱ Yesu KrɪstƱ yɔɔ nɛ Ɛsɔ ya ña nɛ ñɔ-hɔƱ mɪ-ñƱƱ. **32**Peheyi ɛ nɛ ɛ-hɔƱ taa ñɪma tɪŋa KɪbaɣlƱ tɔm. **33**Ɛkpaɣ-wɛ alɪwaatƱ ndƱ tɪ-yɔɔ dƱo ana a-taa nɛ ɛñalɪ pa-kɪcɪkpɪŋ taa nɛ patɪlabƱ ɛ nɛ ɛ-hɔƱ taa ñɪma mɪɪsƱƱ sɔnzɪ. **34**Ɛlɛ, ɛkpanɪ-wɛ ɛ-dɪɣa taa nɛ ɛsɪɪ-wɛ tɔɔnaɣ se pɔtɔɔ. Ɛ-taa hƱlƱmɪ pɪŋŋ se ɛ nɛ ɛ-hɔƱ taa ñɪma tɪŋa pɛwɛnɪ lidaƱ Ɛsɔ yɔɔ.

35TɛƱ fema lɛ, TɛtƱ ñƱndɪnaa tiyi kadɪsɪ nasɪyɪ se siwolo nɛ siheyi salaka yɔɔ daŋɪyƱ se : Lɪzɪ ɛyaa mba salaka taa. **36**Salaka yɔɔ daŋɪyƱ kpaɣ tɔm ndƱ nɛ ɛtanɪ Pɔɔlɪ se : TɛtƱ ñƱndɪnaa tiyaa se peheyi-m se malɪzɪ-mɪ salaka taa. PƱ-yɔɔ lɛ, ɪlɪɪ ikpemni laŋhɛzɪyɛ.

37Pɔɔlɪ cosi-i se : Pamabɪ-dƱ ɛyaa tɪŋa hɛkƱ taa nɛ patahƱƱ dɔ-tɔm natƱyƱ ŋgƱ da dɔdɔ dɪkɛ Room ñɪma. Powoni-dƱ nɛ padƱ salaka nɛ lɛɛlɛɛyɔ petiyiɣ mɛɛsaɣ tɛɛ se peyebi-dƱ yaa we? Aayɪ pɪɪlakɪ mbƱ kpem. Pa-maɣmaɣ pɔkɔɔ nɛ palɪzɪ-dƱ. **38**Kadɪsɪ wolo nɛ siheyi tɛtƱ ñƱndɪnaa tɔm ndƱ. Papa nɪwa se Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ pɛkɛ Room ñɪma lɛ, sɔɔndƱ kpa-wɛ. **39**PƱ-yɔɔ tɛtƱ ñƱndɪnaa mba powoba nɛ pɛhɛzɪ pa-laŋa. Ɛlɛ, palɪzɪ-wɛ salaka taa nɛ petendi-wɛ se pakƱyɪ pɛ-tɛtƱ ndƱ tɪ-taa. **40**MbƱ palɪ salaka taa peeye nɛ powolo Liidii tɛ. Pɛtɛm ɛgbaɣdɪnaa naƱ nɛ paha-wɛ pana ñaɣƱ lɛ, pɛdɛɛ.

16.26 TƱma 5.19; 12.7,10
16.30 Luk 3.10 TƱma 2.37; 9.6
16.31 Yoh 3.16,36 1Yoh 5.10
16.34 Luk 5.29; 19.6
16.37 TƱma 22.25
16.39 Mat. 8.34
16.40 TƱma 16.14
17.2 Luk 4.16 TƱma 9.20; 13.5,14; 14.1; 16.13; 19.8

Pɔɔlɪ wɛ Tesalonika tɛtƱ taa.

17 PakƱyɪnɪ Liidii tɛ lɛ, patɪŋɪnɪ Amfipolii nɛ Apoloonii pɛ-tɛtƱ taa nɛ pɔkɔɔ patalɪ Tesalonika ñƱndƱ taa. Yuda ñɪma Ɛsɔ dɪsɛyɛ kpaaŋ nakƱyƱ kɛwɛ peeye. **2**Patalaa lɛ, Pɔɔlɪ wolo Yuda ñɪma Ɛsɔ

ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa ɛzɪ ɛtɪlakʊʊ yɔ. Peeye ɛ nɛ Yuda ñʊma mba palabɪ lʊmaɣza Ɛsɔtɔm takayaɣ taa tɔm yɔɔ kɪyakʊŋ kɪhɛzɪŋ naadozo. 3Ɛlɪzaɣ-wɛ tɪ-tɔbʊʊ nɛ ɛtʊŋɪɣnɪ tɪ-yɔɔ nɛ ɛwɪlɪɣ se pʊwɛɛ se Meesiya ɛtɔɔ kʊñɔŋ nɛ ɛsɪ nɛ efemni sɪɖaa taa. Ɛtɔŋaɣ se : Yesu weyi mɛnkɛdɪɣ-mɪ ɛ-tɔm yɔ, ɛnʊ lɛ Meesiya. 4Ɛyaa mba, pa-taa lɛlaa tisi tɔm ndʊ nɛ patʊŋ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ pa-wayɪ. Pɪkpɛndʊnɪ Grɛɛkɪ ñʊma sakɪyɛ mba peseɣaɣ Ɛsɔ yɔ nɛ abila sakɪyɛ.

5Ɛlɛ Yuda ñʊma mba petetisi-tʊ yɔ, powoba nɛ pañʊnɪ kañadʊnaa nabɛyɛ ɛyaa ɖɪkpeɣ liye. Pa nɛ wɛ peyele nɛ ɛyaa kpeɣli tɛtʊ taa nɛ peseɣti-wɛ. Ɛlɛ pokuu ɖama nɛ powolo abalʊ weyi payaɣ-ɪ se Yaasɔɔ yɔ, ɛ-tɛ. Pañʊnaɣ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ se powoni-wɛ samaɣ ɛsɪndaa. 6Powoba nɛ patana-wɛ lɛ, pakpa Yaasɔɔ nɛ pɪkpɛndʊnɪ ɛgbaɣ dʊnaa nabɛyɛ nɛ powoni-wɛ tɛtʊ ñʊndʊnaa cɔlɔ nɛ poholuu se : Ɛyaa mba palaba nɛ putuli kedeŋa kpeekpe yɔ, patalɪ cɪnɛ. 7Yaasɔɔ mʊ-wɛ nɛ pɛwɛɛ ɛ-tɛ. Paaɖɔŋ paɣtʊ ndʊ Room wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ ɖʊwa yɔ, tɪ-yɔɔ. Pɔtɔŋ se wiyaʊ lɛlʊ ñɛwɛɛ ɖɔɖɔ. Pʊdʊ ɛnʊ lɛ Yesu. 8Tɔm ndʊ panɪɣaɣ yɔ, tɪcɛyaɣ ɛyaa samaɣ nɛ tɛtʊ ñʊndʊnaa siŋŋ. 9Ɛlɛ pɔpɔzɪ Yaasɔɔ nɛ lɛlaa nɛ pasɪ liidiye naɖɪyɛ se pɪha-wɛ nʊmɔʊ nɛ pɛɖɛɛ lɛ, peyebi-wɛ nɛ palɪʊ.

17.3 Luk 24.26,46 Tʊma 18.28 Gal 3.1
17.4 Tʊma 15.22
17.5 Room 16.21
17.6 Tʊma 16.20
17.7 Luk 23.2 Yoh 19.12 1Pɪ 2.13
17.10 Tʊma 9.25 Tʊma 17.14
17.11 Eza 34.16 Luk 16.29 Yoh 5.39
17.14 Mat. 10.23
17.15 Tʊma 18.5
17.16 2Pɪ 2.8

Beere tɛtʊ taa.

10Ɖoo tiyʊwa lɛ, ɛgbaɣdʊnaa kʊsɪ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ nɛ pɛɖɛɛ Beree tɛtʊ taa. Patalaa lɛ, pasʊʊ Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa. 11Peeye Yuda ñʊma lʊmaɣza kɛwɛ ɖeʊ nɛ pɪkɪlɪ Tesalonika ñʊma ñʊna. Pamʊ tɔm nɛ pa-laŋɪyɛ tʊŋa pilim. Paa ɖooye pañʊnaɣ Ɛsɔtɔm takayaɣ taa se pana se tɔm ndʊ Pɔɔlɪ yɔɔdaɣ yɔ tɪkɛ toovenim na. 12Mbʊ labʊna nɛ pa-taa ɛyaa sakɪyɛ tisi Yesu yɔɔ, pɪkpɛndʊnɪ Grɛɛkɪ ñʊma abila nɛ abalaa sakɪyɛ.

13Yuda ñʊma mba pɛwɛ Tesalonika yɔ, panɪwa se Pɔɔlɪ wɛɛ nɛ esuzuu Ɛsɔtɔm Beree tɛtʊ taa mbʊ lɛ, pakʊyɪ powolo peeye nɛ peseɣtiɣ ɛyaa. 14Pʊ-yɔɔ ɛgbaɣdʊnaa tɪkʊsɪ Pɔɔlɪ nɛ ɛɖɛɛ teŋgu hɔɔlʊʊ taa. Ɛlɛ, Silaasɪ nɛ Timootee paba ñacaɣ Beree peeye. 15Mba pasɪɣaɣ Pɔɔlɪ yɔ, patanɪ-ɪ Ateenɪ tɛtʊ taa. Pɔɔlɪ paɣ-wɛ se peheyi Silaasɪ nɛ Timootee se pakʊyɪ kpaka nɛ patʊŋ ɛ-wayɪ. Pʊwayɪ pakʊyɪ nɛ papɪsɪ.

Ateɛnɪ tɛtʊ taa

16Pɔɔlɪ kaawɛ Ateɛnɪ nɛ ɛɖaŋ Silaasɪ nɛ Timootee lɛ, ɛ-taa wɛɛ nɛ pɪwɪɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɪʊ kpelesi ɖeke kosuni tɛtʊ ndʊ tɪ-taa. 17Pʊ-yɔɔ ewokaɣ Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛ nɛ wɛ nɛ ɛyaa mba polʊŋuu Ɛsɔ tɛɛ yɔ pɔyɔɔdʊʊ. Ewokaɣ ɖɔɖɔ kɪyakʊŋ tʊŋa ɛyaa ɖikpeɣliye nɛ ɛyɔɔdʊʊnɪ mba ɛkataɣ peeye yɔ.

18Epikuri* nɛ Sitoyisi† pa-agbaa taa lɔŋsɪnʤaa nabɛyɛ wobi ɛ-cɔlɔ nɛ ɛ nɛ wɛ papazɪ yɔɔdʊʊ. Pa-taa nabɛyɛ pɔzaɣ se : Ndʊ abalʊ kɔkɔʤɛ yaʤʊ ɛnɛ ɛyɔɔdʊʊ kɛ? Lɛlaa ñɔtɔŋ se : Paa pɪla ɛzɪma yɔ, agɔlɪma kɪfana tɔm suzuyu ɛkɛwa. Pɔyɔɔdaɣ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Pɔɔlɪ suzaɣ Yesu tɔm kɪbandʊ nɛ ɛtɔŋ se sɪʤaa feŋ. **19**Pʊyɔɔ pakpaɣ-ɪ powoni-i piyaɣ ŋga kɔ-yɔɔ tɔm hʊyaa kpeɣluu nɛ payaɣ se Areyopaajɪ yɔɔ. Ɛlɛ pɔpɔzɪ-ɪ se : Tɔm kɪfatʊ ndʊ ŋwɪlɪɣ ɛzʊnɔ yɔ tʊtʊ lɛ ndʊ kpem? **20**Tɔm ndʊ ŋheyiɣ-ʤʊ yɔ, ʤɪtanɪda-tʊ widʒiyi kaʊ. Đɪcaɣ se ʤɪnɪɪ tɪ-tɔbʊʊ. **21**Toovenim lɛ, Ateɛnɪ ñʊma tɪŋa payɪ nɛ agɔma mba pɛwɛ peeye yɔ pa tʊmɪyɛ lɛ se tɛʊ efema lɛ, pɛwɛɛ tɔm kɪfatʊ sɔŋʊʊ yɔ.

22Pɔɔlɪ sɪŋ Areyopaajɪ hɛkʊ taa nɛ ɛtɔ se : Ateɛnɪ ñʊma mɪ, manawa se ɪkɛ agɔlɪma tɛɛ luŋiyaa siŋŋ. **23**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔncɔwaɣ mɪ-tɛtʊ taa lɛ, mana agɔlɪma wena iluŋuu a-tɛɛ yɔ, a-coka. Halɪ mana ʤoli nɔɔyʊ cokiye naʤɪyɛ pama ʤɪ-yɔɔ se : ɛsɔ weyi ʤɪtasɪmɪ-ɪ yɔ, e-cokiye. Weyi iluŋuu ɛ-tɛɛ nɛ ɪtasɪm-ɪ yɔ, ɛ-tɔm mɔnkɔm-mɪ heyuu.

24Ɛsɔ weyi ɛlabɪ kedeŋa nɛ mbʊ pɪ-tɪŋa payɪ pʊwɛ ka-taa yɔ, ɛnʊ tɪna ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ. Ɛɛcakɪ coka wena ɛyaa manɪ pe-nesi yɔ, a-tɛɛ. **25**Ɛfɛyɪ kɛtɛʤaɣ taa nɛ pʊpɔzʊʊ se ɛyaa ɛlabɪ-ɪ pʊyʊ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ haɣnɪ ɛyaa tɪŋa wezuu nɛ feziŋ nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ. **26**Ɛtɪŋɪnɪ ɛyʊ kʊʤʊm yɔɔ nɛ ɛla ɛyaa kpeekpe se pacaɣ kedeŋa yɔɔ. Ɛʤʊ paa weyi alɪwaatʊ ndʊ nɛ lona wena a-taa pʊwɛɛ se ɛcaɣ yɔ, pɪ-kamasɪ. **27**Ɛlabɪ mbʊ se ɛyaa ɛtakɪɣ nɛ pañɪnɪɣ Kɪbaɣlʊ nɛ pʊtɔma yɔ pana-ɪ. Ŋgʊ ɛnʊ yɔ, etoposini ʤa-taa nɔɔyʊ. **28**Ɛ-yɔɔ ʤɪwɛ wezuu, ʤɪlakɪ pɪ-tɪŋa nɛ ʤɪwɛɛ. Mbʊ ʤɔʤɔ mɪ-tɛ hendu teyaa nabɛyɛ kɔyɔɔdaa se : Đa ʤɔʤɔ ʤɪkɛ e-liʤe taa ñʊma.

29Ye mbʊ, ɛzɪ ʤɪkɛʊ Ɛsɔ liʤe taa ñʊma yɔ, pɪtʊmʊna se ʤɪmaɣzɪ se ʤɪpɪzɪɣ ʤɪkpaɣ-ɪ nɛ ʤɪkɛdɪnɪ sɪʊ kpelaɣ ŋga ɛyaa maɣzaa nɛ polubini sika yaa liidiye yaa pɪyɛ nɛ pacanɪ-kɛ yɔ. **30**Ɛsɔ weyi ehuuzi ɛ-ɛza kaatɪlɪtʊ alɪwaatʊ yɔɔ yɔ, eheyiɣ nɔɔnɔɔ ɛyaa tɪŋa paa le se pʊwɛɛ se papɪsɪnɪ pa-tɪ. **31**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtem ʤʊʊ kɪyakʊ ŋgʊ ɛkɔŋ hʊnaʊ kedeŋa yɔɔ ɛyaa tɔm siɣsiɣ yɔ. Ɛyʊ weyi ɛlɪzaa yɔ, ɛ-yɔɔ ɛtɪŋɪɣ na nɛ ɛhʊʊnɪ-wɛ. Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ fezi ɛyʊ ɛnʊ nɛ sɪʤaa taa yɔ, ɛwɪlɪ paa anɪ se ɛkɔŋ-pʊ labʊ.

32Panɪwa se Pɔɔlɪ yɔɔdaɣ sɪʤaa fem tɔm mbʊ lɛ, nabɛyɛ woŋuu-i. Lɛlaa ñɔtɔŋ se : Widʒiyi lɛ, ŋŋtasɪ kɔm nɛ ŋheyi-ʤʊ tʊ. **33**Mbʊ Pɔɔlɪ kʊyɪ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɛʤɛɛ. **34**Paa mbʊ nabɛyɛ katɪŋ Pɔɔlɪ wayɪ nɛ petisi ɛ-tɔm. Pa-taa yɔ :

17.24 Tʊma 14.15; 7.48 Mat. 11.25
17.25 Keɣ 50.8 Eza 42.5 Zak 12.1
17.26 Way 32.8
17.27 Room 1.20 Tʊma 14.17
17.28 Kol 1.17 Ebr 1.3 Tit 1.12
17.29 Eza 40.18
17.30 Tʊma 14.16 Room 3.25
17.31 Tʊma 2.24; 10.42; Room 2.16; 14.10

* **17:18** Epikuri - Ɛɛkɛ Greɛkɪ lɔŋsʊnʤʊ nɔɔyʊ.
† **17:18** Sitoyisi - Ɛɛkɛ ʤɔʤɔ Greɛkɪ lɔŋsʊnʤʊ nɔɔyʊ.

Denisi weyi ɛkɛ Areyopajı tɔm hʊyaa taa tʊ yɔ nɛ halʊ weyi payaɣ-ı se Damaari yɔ nɛ lɛlaa ɖɔɖɔ.

Kɔrɛntı tɛtʊ taa

18 Pʊwayı Pɔɔlı kʊyı Atɛɛnı tɛtʊ taa nɛ ewolo Kɔrɛntı ñındʊ taa. **2**Ɛtalaa lɛ, ɛkatı Yuda tʊ nɔɔyʊ palʊlı-ı Pɔntı egeetiye taa. Payaɣ-ı se Akilaası. Ɛ nɛ ɛ-halʊ Prisiili patalʊʊ peeye yɔ, piteleɖida. Itaalii ɛjaɖɛ taa palınaa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Room wiyaʊ sɔsɔ weyi payaɣ-ı se Kloodi yɔ, ɛɛha nɔɔ se pataatasi Yuda tʊ nɔɔyʊ naʊ Room tɛtʊ taa. Pɔɔlı na-wɛ mbʊ lɛ, ewolo pɛ-tɛ nɛ ɛwɛɛ. **3**Pɔɔlı kɛwɛ pɛ-tɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ nɛ wɛ palakaɣ tʊmıyɛ kʊɖʊmɖıyɛ. Paakɛ tɔnɛ kıɖandıŋ laɖaa ɛzı ɛnʊ yɔ. **4**Paa kıyakʊ kıhɛzʊʊ ŋgʊ, Pɔɔlı wokaɣ Yuda ñıma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛ nɛ wɛ nɛ Grɛɛkı ñıma palakı lımaɣza Yesu tɔm yɔɔ nɛ ɛñınıɣ se petisi-tʊ.

5Silaası nɛ Timootee palını Masedonii egeetiye taa nɛ patalı Kɔrɛntı lɛ, Ɛsɔ kalızaɣ ɖiɣ Pɔɔlı se eheyi Yuda ñıma se Yesu lɛ *Meesiya. **6**Ɛlɛ, paba ñakʊyʊʊ ɛ-yɔɔ nɛ patʊʊ-ı. Pʊ-yɔɔ Pɔɔlı kpizi-wɛ e-wondu yɔɔ mʊzʊʊ nɛ ɛtɔŋ se : Meyebi-mı nɛ mı-sʊʊtʊ. Mı-ñʊʊ taa pıtɛŋ. Pıtatası kɛʊ ma-ñındʊ. Pıkpaɣʊnı lɛɛlɛɛyɔ yɔ, mɛnkɛɣnı mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pɔ-yɔɔ.

18.2 Room 16.3; 1Kɔr 16.19 2Tim 4.19
18.3 Tʊma 20.34 1Kɔr 4.12
18.4 Tʊma 17.2
18.5 Yɔb 32.18 Tʊma 17.3; 18.28
18.6 Tʊma 13.46; 20.26; 28.28 Neh 5.13 Mat. 10.14 Eze 3.18,19
18.8 1Kɔr 1.14
18.9 Tʊma 23.11
18.10 Yer 1.18,19 Mat. 28.20
18.14 Tʊma 25.11,19

7Pɔɔlı kʊyı peeye nɛ ɛɖɛɛ abalʊ weyi eluŋaɣ Ɛsɔ tɛɛ nɛ payaɣ-ı se Yustuusi yɔ, ɛ-tɛ. Pıuñɔtını Yuda ñıma Ɛsɔ ɖısɛyɛ kpaaŋ. **8**Krispuusi weyi ɛkɛ kpaaŋ ŋgʊ kı-taa ñʊʊ tʊ yɔ, ɛɛwɛnı lidaʊ Kıbaɣ lʊ yɔɔ pıkpɛndını ɛ-ñıma tıŋa payı. Kɔrɛntı ñıma sakıyɛ mba pewelesaɣ Pɔɔlı tɔm yɔ, pɛwɛnı ɖɔɖɔ lidaʊ Kıbaɣlʊ yɔɔ nɛ palabı-wɛ mıısʊʊ sɔnzı.

9Ðoo naayɛ taa Kıbaɣlʊ heyi Pɔɔlı natʊ taa se : Taasɔɔndı, ɛlɛ, wɛɛ ŋyɔɔdʊʊ, taasu. **10**Mɛwɛ ñɔ-cɔlɔ. Nɔɔyʊ ɛɛkpazʊʊ e-nesi ñɔ-yɔɔ se ɛlakı-ŋ kıdɛkɛdım nabʊyʊ. Ma-ñıma ɖɔ sakıyɛ tɛtʊ tʊnɛ tı-taa. **11**Pɔɔlı caɣ Kɔrɛntı peeye pınaɣ nɛ hɔɔlʊʊ nɛ ɛwılıɣ ɛyaa Ɛsɔtɔm.

12Galiyɔɔ kaakɛ Akayı egeetiye ñʊʊ tʊ lɛ, Yuda ñıma ta nɔɔ nɛ pakʊyı Pɔɔlı yɔɔ nɛ pakpa-ı se powokini-i tɔm ɖıhʊyɛ. **13**Patanı-ı lɛ, pɔtɔ se : Abalʊ ɛnɛ, ɛwılıɣ ɛyaa se polʊŋ Ɛsɔ tɛɛ lʊŋʊʊ mbʊ yɔ, pıtɛkɛ mbʊ paɖʊ paɣtʊ taa.

14Pɔɔlı caɣaɣ se ekuli ɛ-nɔɔ lɛ, Galiyɔɔ heyi Yuda ñıma mba se : Yuda ñıma mı! Ye mbʊ pıtatʊʊzı yɔ, yaa lakası kıdɛkɛsı nasıyı ɛɛlaba yɔ, maaɖɔkı mɔ-hɔyɛ nɛ mewelesini-mi. **15**Ɛlɛ, ɖɛnɖɛ pıkɛnı tɔm hɔm yem tɔm pee nɛ hıla nɛ mı-paɣtʊ pɔ-yɔɔ yɔ, mı-cɔlɔ lɛ. Maañınʊʊ se mahʊʊ tɔm ndʊ. **16**Galiyɔɔ heyi-wɛ

mbʊ lɛ, ɛdɔɔnɪ-wɛ tɔm ɖɪhʊyɛ. 17Peeye Grɛɛkɪ ñʊma tʊŋa kpa Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ yɔɔ cɔnɪyʊ Sɔɔstɛnɪ tɔm ɖɪhʊyɛ peeye nɛ papazɪ-ɪ mabʊ. Ɛlɛ, piteheyi Galiyɔɔ natʊyʊ.

Prisiili nɛ Akilaasɪ nɛ Apoloosi pɔ-tɔm

18Pɔɔlɪ caɣ Kɔrɛntɪ peeye alɪwaatʊ sakɪyɛ. Pʊwayɪ lɛ, ɛkʊyɪ ɛgbaɣdɪnaa cɔlɔ nɛ ɛ nɛ Prisiili nɛ Akilaasɪ pasʊʊ mɛlɛ se powoki Siirii egeetiye taa. Pɔɔlɪ kahʊm ɛ-ñʊʊ Sankree tɛtʊ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, eeɖʊʊni Ɛsɔ se ɛlakɪ pʊyʊ. 19Patalɪ Efɛɛzɪ tɛtʊ taa lɛ, Pɔɔlɪ yele ɛ-taabalaa nɛ ewolo Yuda ñʊma cɔlɔ pɛ-Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛ nɛ wɛ palakɪ lɪmaɣza Yesu tɔm yɔɔ. 20Paba tendi-i se ɛtasɪ pɔ-cɔlɔ caɣʊ. Ɛlɛ, ekizi. 21Ɛkʊyɪ pɔ-cɔlɔ se ɛdɛɣ lɛ, eheyi-wɛ se : Pʊwɛɛ se kazandʊ ndʊ tɪkɔŋ yɔ, mɔntɔɔ-tʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa. Ye Ɛsɔ etisaa yɔ, manpɪsɪɣ mɪ-cɔlɔ. Ɛlɛ, ɛkʊyɪ Efɛɛzɪ peeye ɛsʊʊ mɛlɛ nɛ ɛdɛɛ. 22Ɛtalɪ Sezaaree tɛtʊ taa nɛ ɛkpa Yeruusalɛm nɛ ɛsɛɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa ñʊma lɛ, ɛdɛɛ nɛ etii Antɪyɔɔsɪ tɛtʊ taa.

23Ɛcaɣ peeye alɪwaatʊ cabɪ lɛ, ɛkʊyɪ nɛ ɛcɔɔ Galaatɪ nɛ Frijii pa-ageeta taa nɛ ɛsɔzʊʊ Krɪstʊ tɔmkpɛlɪkɪyaa tʊŋa ɖoŋ pe-lidaʊ taa.

24Yuda tʊ nɔɔyʊ wobi Efɛɛzɪ. Palʊlɪ-ɪ Alɛksandrii tɛtʊ taa nɛ payaɣ-ɪ se Apoloosi. Ɛsʊm Ɛsɔtɔm takayaɣ taa tɔm sɪŋŋ nɛ ɛsɪ yɔɔdʊʊ camɪyɛ. 25Paawɪlɪ-ɪ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ tɔm camɪyɛ nɛ ɛwɛnɪ kalɪzaɣ taa kpekpeka. Ɛyɔɔdaɣ Kɪbaɣlʊ tɔm nɛ ɛwɪlɪɣ tɪ-nasɪ taa ɖeyi ɖeyi. Ɛlɛ, Yohanɛɛsɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ ɖeke tɔm ɛɛsɪma. 26Peeye ɛsʊ Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛpazɪ tɔm suzuu kaalɛyɪtʊ. Akilaasɪ nɛ Prisiili panɪ ɛyɔɔdaɣ mbʊ lɛ, payaa-ɪ nɛ pɛtɛzɪ-ɪ kɛdʊʊ Ɛsɔ nʊmɔʊ tɔm.

27Apoloosi ñʊnaɣ se ewolo Akayɪ egeetiye taa lɛ, ɛgbaɣ dɪnaa la nɛ pɪlabɪ-ɪ hʊnʊm nɛ pama Krɪstʊ tɔmkpɛlɪkɪyaa takayaɣ se ɛtalaa lɛ, pamʊ-ɪ ɖeu. Ɛtalaa lɛ, ɛwɛɛ wazaɣ pʊŋŋ mba pɪtʊŋɪnɪ Ɛsɔ lootiye yɔɔ nɛ pɛwɛnɪ lidaʊ Yesu yɔɔ yɔ. 28Ekizaɣni Yuda ñʊma tɔm nɛ abalɪtʊ ɛyaa tʊŋa ɛsɪndaa kaŋŋ nɛ ɛtʊŋɪɣnɪ Ɛsɔtɔm takayaɣ yɔɔ nɛ ɛwɪlɪɣ-wɛ se Yesu lɛ Meesiya.

Pɔɔlɪ wɛ Efɛɛzɪ tɛtʊ taa

19Apoloosi kɛwɛ Kɔrɛntɪ tɛtʊ taa mbʊ lɛ, Pɔɔlɪ ñatʊŋɪnɪ pʊŋ hɔɔlɪŋ taa nɛ ɛkɔɔ ɛtalɪ Efɛɛzɪ tɛtʊ taa. Peeye ɛkatɪ tɔmkpɛlɪyaa nabɛyɛ. 2Ɛlɛ, ɛpɔzɪ-wɛ se : ʊmʊ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ alɪwaatʊ ndʊ itisi Kɪbaɣ lʊ yɔɔ yɔ yaa we? Paba cosi-i se : Aayɪ, wɪdɪyi ɖɪtanɪ se Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ nakɛyɛ wɛɛ. 3Ɛlɛ Pɔɔlɪ tasɪ-wɛ pɔzʊʊ se : Mɪsʊʊ sɔnzɪ nzɪ palabɪ-mɪ yɔ? Pocosi-i se : Yohanɛɛsɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ palabɪ-ɖʊ. 4Mbʊ eheyi-wɛ se : Yohanɛɛsɪ ñalakaɣ ɛyaa mɪsʊʊ

18.17 1Kɔr 1.1
18.18 Kɪk 6.18 Tʊma 21.24 Room 16.1
18.21 Tʊma 19.21; 20.16; 1Kɔr 4.19 Ebr 6.3 Yak 4.15
18.23 Eza 35.3 Gal 1.2; 4.14
18.24 1Kɔr 16.12 Tit 3.13
18.25 Room 12.11 Tʊma 19.3
18.27 1Kɔr 3.6
18.28 Keɣ 22 Mik 5.2
19.1 1Kɔr 1.12
19.2 1Sam 3.7 Tʊma 8.16
19.3 Tʊma 18.25
19.4 Mat. 3.11 Tʊma 1.5; 11.16

sɔnzɪ nzɪ sɪwɪlɪɣ se papɪsɪnɪ pa-tɪ yɔ. Eheyaɣ ɛyaa samaɣ ɖɔɖɔ se pʊwɛɛ se pɛwɛnɪ lidaʊ Meesiya Yesu weyi ɛkɔŋ yɔ, ɛ-yɔɔ. 5Panɪ mbʊ lɛ, palabɪ-wɛ mɪsʊʊ sɔnzɪ Kɪbaɣlʊ Yesu hɪɖɛ taa. 6Ɛlɛ, Pɔɔlɪ tɪnɪ pɔ-yɔɔ nesi nɛ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ tii pɔ-yɔɔ nɛ papazɪ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ yɔɔdʊʊ nɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzʊʊ. 7Paatalɪ ɛzɪ abalaa hiu nɛ naalɛ yɔ.

8Pʊwayɪ lɛ, Pɔɔlɪ wolo Yuda ñɪma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa nɛ ɛyɔɔdɪ tɔm kaalɛyɪtʊ. Eheyaɣ-wɛ Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm nɛ ɛñɪnɪɣ ɛzɪma mbʊ ɛɛla nɛ petisi-tʊ yɔ. Fenasɪ naadozo pilim ɛlabɪ mbʊ. 9Ɛlɛ, pa-taa ɛyaa nabɛyɛ la laŋa kpɪzɪŋ nɛ pekizi-tʊ. Peniɣzaɣ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ tɔm ɛyaa tɪŋa ɛsɪndaa. Peeye Pɔɔlɪ yebi-wɛ nɛ ɛyaa Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa nɛ hɔɔlʊʊ nɛ pekpeɣliɣ ɖama kɪyakɪŋ tɪŋa abalʊ weyi payaɣ-ɪ se Tiranuusi yɔ, e-sukuli taa nɛ pɔyɔɔdʊʊ Kɪbaɣlʊ tɔm. 10Ɛlabɪ mbʊ pɪnzɪ naalɛ. Pʊ-yɔɔ mba pa-tɪŋa payɪ paawɛ Aazii egeetiye taa yɔ, Yuda ñɪma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, panɪ Kɪbaɣlʊ Yesu tɔm.

11Ɛsɔ tɪŋaɣnɪ Pɔɔlɪ yɔɔ nɛ ɛlakɪ hama lakasɪ nzɪ sɪfɛyɪnɪ lɛzʊʊ yɔ. 12Halɪ pakpakɪɣ tokonaa nɛ kɛdɛɛkasɪ nzɪ situkuni-i yɔ nɛ potukuuni kʊdɔndɪnaa nɛ pɔ-yɔɔ cɛkɪ nɛ kalɪzasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ ñalɪɣ pa-taa.

13Peeye Yuda ñɪma mba pɔcɔwaɣ nɛ pɔkɔlʊʊ aleewaa yɔ, pakʊyaa se payaɣ Kɪbaɣlʊ Yesu hɪɖɛ eluukenaa yɔɔ. Pɔtɔŋaɣ se : Ðɪkɔlʊʊ-mɪ Yesu weyi Pɔɔlɪ suzuu ɛ-tɔm yɔ, ɛ-hɪɖɛ taa. 14Yuda ñɪma Ɛsɔ layaa sɔsaa taa lɛlʊ weyi payaɣ-ɪ se Seva yɔ, ɛ-pɪyalaa lʊbɛ lakaɣnɪ mbʊ. 15Pɔyɔɔdɪ mbʊ lɛ, kalɪzaɣ kɪdɛkɛdaɣ cosi-wɛ se : Mansɪm Yesu nɛ mantɪlɪ mbʊ Pɔɔlɪ kɛnaa yɔ. Ɛlɛ mɪ yɔ, mɪ lɛ mba? 16Peeye abalʊ weyi ɛɛwɛnɪ eleeu yɔ, ɛkʊyaa nɛ ɛtɔlɪ pɔ-yɔɔ nɛ ɛmabɪ-wɛ ɖeu nɛ pamʊ heŋ nɛ pese nɛ palɪʊ ɖɪɣa ŋga ka-taa ŋtaakpela.

17Mba patɪŋa payɪ paawɛ Efɛɛzɪ yɔ, Yuda ñɪma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, panɪ tɔm ndʊ pa-tɪŋa payɪ mbʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-wɛ nɛ pakpazɪ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ ɛsɔdaa. 18Ɛyaa mba paawɛnɪ lidaʊ Kɪbaɣlʊ yɔɔ yɔ, pa-taa sakɪyɛ wokaɣ ɛyaa ɛsɪndaa keɣ lee nɛ pɔyɔɔdʊʊ pa-kɪwɛɛkɪm mbʊ paalaba yɔ. 19Maajɪkɪ laɖaa sakɪyɛ ñowokaɣnɪ ɖɔɖɔ pa-maajikɪ takayɪsɪ nɛ pañaɣzɪɣ -sɪ miŋ ɛyaa ɛsɪndaa. Patʊʊzɪ si-liidiye nɛ pana se ɖɪtalɪ ɛzɪ pe-liidiye pɔɔyɪsɪ kutokiŋ nɪʊnʊwa yɔ. 20Mbʊ Kɪbaɣlʊ tɔm tɛzaɣ cɔʊ siŋŋ nɛ ɖoŋ.

21Pʊwayɪ lɛ, Pɔɔlɪ la lɪmaɣ za se ɛtɪŋɪɣnɪ Masedonii nɛ Akayɪ pa-ageeta taa nɛ ewolo Yeruusalɛm tɛtʊ taa nɛ ɛtɔŋ se : mantalɪɣ lɛ, pʊwɛɛ se mowolo ɖɔɖɔ Room nɛ mana. 22Peeye ɛkʊsɪ ɛ-tʊmlaɖaa taa ɛyaa naalɛ nɛ etiyi-wɛ Masedonii nɛ piyele

19.5 Tʊma 8.16
19.6 Tʊma 2.4; 10.46
19.8 Tʊma 1.3; 28.23
19.9 2Tim 1.15 Yud 1.10 Tʊma 9.2
19.10 Tʊma 20.31
19.11 Mrk 16.20 Tʊma 14.3
19.12 2Awy 4.29 Tʊma 5.15
19.13 Mat. 12.27 Mrk 9.38 Luk 9.49
19.17 Luk 7.16
19.18 Mat. 3.6
19.20 Tʊma 6.7; 12.24
19.21 Room 15.24, 25,28 Gal 2.1 Tʊma 23.11
19.22 Tʊma 13.5 Room 16.23 2Tim 4.20

ɛtasɪ caɣʋ alɪwaatʋ cabɪ Aazii egeetiye taa. Mba lɛ Timootee nɛ Eraastɪ.

Ñaɖʋʋ ŋgʋ kɪlɪ Efɛɛzɪ yɔ

23Alɪwaatʋ ndʋ Pɔɔlɪ kɛwɛ Efɛɛzɪ tɛtʋ taa mbʋ yɔ, pɪkɔnɪ ñaɖʋʋ sʋsɔʋ nakʋyʋ Kɪbaɣlʋ nʋmɔʋ yɔɔ. **24**Kolu nɔɔyʋ kɛwɛ peeye, payaɣ-ɪ se Demetriyuusi. Elukaɣ ɛgɔlumɪyɛ halɪñʋnɖɛ nɖɪ payaɣ se Artemiisi* yɔ ɖɪ-ɖɪɣa lɛzɪŋ cikpeŋ nɛ liidiye ñɪɣyʋʋ nɛ ɛpɛdɪɣ. Ɛlakaɣ nɛ ɛ-tʋmlaɖaa hikiɣ pa-tɪ siŋŋ. **25**Ekpeɣli pa nɛ mba palakɪ tʋmɪyɛ nɖɪ ɖɪ-lɛzʋʋ yɔ nɛ eheyi-wɛ se : Abalaa mɪ, ɪtɛm sʋm se ɖa-tʋmɪyɛ yɔɔ ɖihikiɣ ɖa-tɪ. **26**Mɪ-maɣmaɣ ɪnaɣ nɛ ʋnɪɣ nɛ mɪ-nʋŋgbaaŋ se Pɔɔlɪ laba nɛ ɛyaa pɪsʋnɪ pa-tɪ Efɛɛzɪ tɛtʋ taa nɛ pɪkpɛndʋnɪ Aazi egeetiye tʋŋa taa payɪ. Ɛwɛɛ nɛ ɛtɔŋ se : ɛsɔnaa mba ɛyaa labʋnɪ pe-nesi yɔ, pɛtɛkɛnɪ pʋyʋ kpem. **27**Tiyeki nɛ ɛyaa ni ɖa-tʋmɪyɛ ɖɪnɛ. Pɪsɪɣnɪ pi-ɖeke ɛlɛ, ɛyaa ɛɛtasɪɣ ɛgɔlumɪyɛ sɔsɔɖɛ Artemiisi† ɖɪɣa kpaɣʋ nɛ payaa pʋyʋ. Peeye ɛgɔlumɪyɛ sɔsɔɖɛ nɖɪ Aazii nɛ kedeŋa kpeekpe ɛyaa luŋuu ɖɪ-tɛɛ nɛ pañaŋ yɔ, paatasɪɣ-ɖɪ kpaɣʋ nɛ paya se pʋyʋ.

28Ɛyaa mba paakpeɣli peeye yɔ panɪ tɔm ndʋ mbʋ lɛ, pa-pana kpa siŋŋ. Peeye pamakaɣ kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Efɛɛzɪ ñʋma Artemiisi kɛ Sɔsɔ. **29**Pɪɪñʋŋɪ Efɛɛzɪ tɛtʋ tʋŋa kpamm. Pɛkpɛsaa nɛ pakpa Masedonii ñʋma Gayuusi nɛ Aristaarkɪ mba pa nɛ Pɔɔlɪ pɔɖɔŋaɣ yɔ, pɔhɔm-wɛ nɛ powoni ɖendɛ pekpeɣluu nɛ palakɪ aleɣya yɔ. **30**Pɔɔlɪ caɣaɣ ewolo ɛyaa samaɣ ɛsɪndaa. Ɛlɛ, Krɪstʋ tɔmkpɛlɪkɪyaa lɛlaa kizini-i. **31**Halɪ pɪkpɛndʋnɪ Aazii kaɖɪsɪ sɔsɔsɪ nasɪyɪ nzɪ sɪkɛ Pɔɔlɪ taabalaa yɔ, sɪkʋsɪ ɛyaa se powolo nɛ peheyi-i se pɪtaacɪbɪ-ɪ se ewoki ɛyaa samaɣ ɖikpeɣliye taa peeye.

32Paawɛɛ nɛ pokou yem. Paa mba nɛ pa-ñʋndʋ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, piisidi ɛyaa samaɣ taa yem. Pa-taa sakɪyɛ teɖiɣ zina mbʋ pʋyɔɔ paakpeɣlaa yɔ. **33**Pɔhɔm Alɛksandrɪ weyi Yuda ñʋma tuyaa nɛ pɛɖɛzʋʋ nɔɔ yɔ nɛ palɪzɪ ɛyaa hɛkʋ taa. Ɛlɛ kpazɪ nesi se paha-ɪ nʋmɔʋ nɛ ɛyɔɔdʋnɪ samaɣ. **34**Panawa se ɛkɛ Yuda tʋ lɛ, papazɪ kou pa-tʋŋa nɛ pɔtɔŋ se : Efɛɛzɪ ñʋma Artemiisi kɛ Sɔsɔ. Pɛwɛɛ kou yɔɔ mbʋ nɛ pʋkɔɔ pɪtalɪ ɛzɪ ñɪɣtʋ naalɛ yɔ.

35Efɛɛzɪ tɛtʋ taa takayaɣ mayʋ susi-wɛ nɛ ɛpɔzɪ-wɛ se : Efɛɛzɪ ñʋma mɪ, anɪ pɪsaɣaɣ nɛ eteɖiɣzina se Efɛɛzɪ tɛtʋ taa ñʋma cɔŋnɪ ɛgɔlumɪyɛ halɪñʋnɖɛ sɔsɔɖɛ Artemiisi ɖɪɣa nɛ ɖɪ-sɪʋ kpelaɣ ŋga kalʋnɪ ɛsɔdaa nɛ kɔtɔlɪ yɔ, pɔ-yɔɔ? **36**Nɔɔyʋ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkpɛzɪ-tʋ. Pʋ-yɔɔ lɛ, pʋwɛɛ se ɪhɛzɪ mɪ-tɪ nɛ itaakpedesi nabʋyʋ taa kaʋ.

19.23 2Kɔr 1.8 Tʋma 9.2
19.24 Tʋma 16.16,19
19.26 Key 115.4 Eza 44.10-20 Yer 10.3
19.29 Room 16.23 1Kɔr 1.14 Tʋma 20.4; 27.2 Kol 4.10 File 1.24
19.33 1Tim 1.20 2Tim 4.14

* **19:24** *Artemiisi* - Pukɛ ɛgɔlumɪyɛ halɪñʋnɖɛ Efɛɛzɪ tɛtʋ taa. Pɔtɔŋaɣ se nɖɪ lɛ kedeŋa ɖoo.
† **19:27** *Artemiisi* - Pukɛ ɛgɔlumɪyɛ halɪñʋnɖɛ Efɛɛzɪ tɛtʋ taa. Pɔtɔŋaɣ se nɖɪ lɛ kedeŋa ɖoo.

37lkɔnɪ ɛyaa panɛ cɪnɛ, ŋgʊ, patakpaɣ pʊyʊ ɖɛ-ɛgɔlumɪyɛ ɖɪɣa taa, patatʊʊ-ɖɪ ɖɔɖɔ. 38Ye Demetriyuusi nɛ ɛ-tʊmɪyɛ lɛzʊʊ laɖaa mba pɛwɛ ɛ-cɔlɔ yɔ, pa-taa ɛwɛnɪ ɛyʊ nɔɔyʊ nɛ natʊyʊ yɔ, tɔm hʊʊ kɪyakɪŋ wɛɛ nɛ ñʊndɪnaa ñɛwɛɛ ɖɔɖɔ pʊ-yɔɔ. Powolo nɛ payaa ɖama tɔm. 39Ye mɪñɪnɪɣnɪ natʊyʊ yɔ, samaɣ kediɣzaɣ ŋga paɖʊwa yɔ kapɪzɪɣ nɛ kana-tʊ. 40Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, pakʊyʊʊ ɖɔ-yɔɔ se ɖiyeba nɛ ñaɖʊʊ lɪɪ mbʊ pɪlabɪ sɔnɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪfɛyɪnɪ natʊyʊ se ɖɪyɔɔdɪ mbʊ pʊyɔɔ ɖikpeɣlaa yɔ. 41Ɛtɛm-wɛ yɔɔdɪnaʊ mbʊ lɛ, ɛɖɔɔnɪ ɛyaa samaɣ ŋga se kɛɖɛɛ.

Pɔɔlɪ wobi Masedonii nɛ Greesɪ

20 Ñaɖʊʊ cɛbɪ Efɛɛzɪ peeye lɛ, Pɔɔlɪ kpeɣli Krɪstʊ tɔmkpɛlɪkɪyaa. Ɛlɛ, ɛsɛɛ-wɛ nɛ ɛcaŋ ɛɖɛɛ Masedonii egeetiye taa. 2Ɛtalaa lɛ, ɛɖɔŋnɪ sɪŋʊʊ sɪŋʊʊ nɛ ɛkɛdɪɣ Ɛsɔtɔm sakɪyɛ nɛ pɪlakɪ ɛyaa hʊnʊm. Pʊwayɪ lɛ, ewolo Greesɪ ɛjaɖɛ taa. 3Ɛcaɣ peeye fenasɪ naadozo. Ɛkʊyaɣ se ewoki nɛ ɛsʊʊ mɛlɛ nɛ ewolo Siirii egeetiye taa lɛ, ɛnɪɪ se Yuda ñɪma nabɛyɛ tam ɛ-yɔɔ nɔɔ se pakʊʊ-ɪ. Peeye ɛlɛɣzɪ lɪmaɣza se ekitiɣ ɛtɪŋɪnɪ Masedonii egeetiye taa. 4Pɔɔlɪ nɛ mba pɔɖɔŋaɣ yɔ, mba yɔ : Beree abalʊ weyi payaɣ se Piruusi yɔ ɛ-pɪyalʊ Sopatɛerɪ nɛ Tesalonika tɛtʊ taa ñɪma Aristaarkɪ nɛ Sekundusi nɛ Dɛerbɪ tʊ Gayuusi, nɛ Timootee nɛ Aazii ñɪma Ticiiki nɛ Trofim. 5Mba kɛɖɛnɪ-ɖʊ nɔɔ nɛ powolo paɖaŋ-ɖʊ Trowaasɪ tɛtʊ taa. 6Kpɔnɔ ŋgʊ paaɖʊʊ kɪ-taa kɔyɛ yɔ kɪ-kazandʊ ɖɛwa lɛ, ɖɪsʊʊ mɛlɛ Filiipu nɛ ɖɪɖɛɛ. Kɪyakɪŋ kagbaanzɪ wayɪ lɛ, ɖɪtalɪ pɔ-cɔlɔ Trowaasɪ nɛ ɖa nɛ wɛ ɖɪcaɣ peeye kɪyakɪŋ lʊbɛ.

Pɔɔlɪ fezuu Eticii nɛ sɪɖaa taa

7Kpɪtaʊ kɔɔnɔɔ kɪyakʊ wiye lɛ, ɖa nɛ tɔmkpɛlɪkɪyaa ɖikpeɣ li ɖama se ɖɪcɪyɪ kpɔnɔnaa. Pɔɔlɪ weyi kifeŋaɣ se ɛɖɛɛ yɔ, ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ nɛ ɛwɛɛ pʊ-yɔɔ mbʊ pʊkɔɔ nɛ pɪtalɪ ɖoo hɛkʊ. 8Paasɪ kanɖʊnaa sakɪyɛ ɛsɔdaa kuduyu ŋgʊ kɪ-taa ɖiikpeɣlaa yɔ. 9Alɪwaatʊ ndʊ lɛ, evebu weyi payaɣ-ɪ se Eticii yɔ, ɛɛcaɣ mundoɖe yɔɔ. Pɔɔlɪ wɛɛ nɛ ɛyɔɔdʊʊ ka ka mbʊ lɛ, ɖom kpaɣ -ɪ. Pɪkɛdaa lɛ, pɪlabɪ-ɪ lii nɛ ɛlɪnɪ ɖɪ-yɔɔ ɖooo ɛsɔdaa kuduyuu naadozo ñɪŋgʊ taa nɛ etii ɛfalɪ tataa. Powobi pakʊsɪ-ɪ lɛ, e-fezuu tɛm ɖɛʊ. 10Peeye Pɔɔlɪ lɪwa etii nɛ eluŋ ɛ-yɔɔ. Ɛlɛ ɛkpaɣ-ɪ e-nesi taa nɛ ɛtɔ se : Itaapeenduu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ nɛ ɛ-ɛza. 11Pɔɔlɪ pɪsaa nɛ ɛkpa lɛ, ɛcɪyɪ kpɔnɔ nɛ ɛtɔɔ. Ɛlɛ ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ ka ka nɛ tɛʊ kɔɔ kife. Pʊwayɪ lɛ, ɛɖɛɛ. 12Paakpanɪ evebu ɛnʊ nɛ ɛ-ɛza nɛ ɛyaa na-ɪ nɛ pa-laŋa hɛɛ niɣ niɣ.

20.1 1Kɔr 16.5 1Tim 1.3
20.3 Tʊma 9.23; 23.12; 25.3 2Kɔr 11.26
20.4 Tʊma 16.1 Kol 4.7,10 Efɛ 6.21 2Tim 4.12, 20 Tit 3.12
20.6 Exo 23.15 2Kɔr 2.12
20.7 1Kɔr 16.2 Wɪl 1.10 Tʊma 2.42 1Kɔr 10.16; 11.20
20.8 Tʊma 1.13
20.10 1Awy 17.21 2Awy 4.34 Mat. 9.24

Pɔɔlɪ yɔɔdʋʋnɪ Efɛɛzɪ Krɪstʋ ɛgbɛyɛ taa kɪbɪma

13Ðɪdɛ nɔɔ nɛ dɪsʋʋ mɛlɛ se
dɪwolo Asoosi tɛtʋ taa. Peeye
pɪɪwɛɛ se dɪkpaɣ Pɔɔlɪ. Ɛɛdʋwa
se ɛdɔŋ naŋgbanzɪ nɛ dɪkatɪ
peeye. 14Ɛkatɪ-dʋ Asoosi lɛ,
ɛkpa dɔ-cɔlɔ mɛɛlɛ taa nɛ dɪwolo
Mitiilɛɛnɪ tɛtʋ taa. 15Peeye
dɪkʋyɪnaa nɛ dɪtalɪ tɛʋ kifemuu
ɛjadɛ ndɪ lɪm cɔ-dɪ kondiko nɛ
payaɣ-dɪ se Ciyoo yɔ, dɪ- cɔlɔ.
Tozo wiye lɛ, dɪtalɪ Samoosi tɛtʋ
taa nɛ dɪcaɣ Trojiliyɔm. Kɪyakʋ
kifemuu wiye dɪtalɪ Miilɛɛ tɛtʋ
taa. 16Pɔɔlɪ kadʋwa se ɛɛsɪŋɪɣ
Efɛɛzɪ tɛtʋ taa ye pɪtɛkɛ mbʋ
yɔ, elesiɣ alɪwaatʋ yem Aazii
egeetiye taa. Ekpedesaɣ se
pɪtɔma yɔ ɛtalɪ Yeruusalɛm tɛtʋ
taa pʋcɔ nɛ pɔtɔɔ Pantekooti
kazandʋ.

17Miilɛɛ peeye Pɔɔlɪ tiyinaa
se payaa Krɪstʋ ɛgbɛyɛ taa
kɪbɪma mba pɛwɛ Efɛɛzɪ
tɛtʋ taa yɔ. 18Paba talɪ ɛ-cɔlɔ
lɛ, eheyi-wɛ se : ɩtɛm sɪm
mɔn-dɔnɛ alɪwaatʋ ndʋ ma nɛ
mɪ dɪɪwɛ kpaɣ dʋʋʋ kɪyakʋ
ŋgʋ mancalɪ fɛyʋʋ mɪ-tɛ Aazii
egeetiye taa yɔ. 19Mentisi
man-tɪ nɛ mala Kɪbaɣlʋ tʋmɪyɛ
nɛ ɛzɪtɛɣlʊm nɛ kʋñɔŋ ŋgʋ
mɔntɔɔ Yuda ñɪma mba pañɪnaɣ
se pakʋ-m yɔ, pe-nesi taa yɔ,
kɪ-taa. 20Mɛntɛmɛsɪ-mɪ natʋyʋ.
Maakɛdɪ-mɪ nɛ mawɪlɪ-mɪ mbʋ
pɪtɪŋa payɪ pʋwɛ-mɪ wazaɣ
yɔ, samaɣ nɛ mɪ-dɪsɪ pa-taa.
21Meheyi Yuda ñɪma nɛ mba
pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ se papɪsɪnɪ
pa-tɪ nɛ Ɛsɔ nɛ pɛwɛnɪ lidaʋ
dɪa-Kɪbaɣlʋ Yesu Krɪstʋ yɔɔ.

22Lɛɛlɛɛyɔ ɪna! Kalɪzaɣ
tuyuu-mse mowolo Yeruusalɛm.
Mantana mbʋ pɪkaɣ-m tɛmnaʋ
peeye yɔ. 23Ɛlɛ paa tɛtʋ ndʋ
tɪ-taa mantalaa yɔ, Cɪdɪcɪdɪ
Kalɪzaɣ wɪlɪɣ-m nɛ keheyiɣ-m
se salaka nɛ kʋñɔŋ sɔsɔʋ patalɪɣ
nɪ-m. 24Paa mbʋ, piteheyi-m
natʋyʋ nɛ mantakpaɣ me-wezuu
se kɪkɛnɪ pʋyʋ. Mbʋ mañɪnɪɣ
yɔ lɛ se mɛntɛzɪ ma-nʋmɔʋ dɔm
nɛ laŋhʋlɪmɪyɛ nɛ tʋmɪyɛ ŋdɪ
Kɪbaɣlʋ dʋ-m yɔ. Tʋmɪyɛ ŋdɪ
lɛ se monsuzi Ɛsɔ lootiye Tɔm
Kɪbandʋ.

25Mɔnkɔm mɪ-hɛkʋ taa nɛ
monsuzi Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm.
Lɛɛlɛɛyɔ mansɪm se mɪ-tɪŋa
ɪtasɪɣ naʋ mɛ-ɛzɪbiye taa kaʋ.
26Pʋ-yɔɔ mankadɪɣ-mɪ sɔnɔ
kɪyakʋ kʋnɛ se : Ye mɪ-taa nɔɔyʋ
eleba yɔ, ma-ñɪndʋ natʋyʋ fɛyɪ
pɪ-taa. 27Toovenim, mbʋ pʋyɔɔ
yɔ, meheyi-mɪ mbʋ pɪtɪŋa payɪ
Ɛsɔ ñɪnʋʋ yɔ, mɛntɛmɛsɪ-mɪ
natʋyʋ. 28Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ
lɪzɪ-mɪ nɛ kasɪ-mɪ Ɛsɔ nɛ
Kɪbaɣlʋ pɛ-ɛgbɛyɛ taa ñɪma
mba ɛyabɪnɪ ɛ-calɪm yɔ, pɔ-yɔɔ
cɔnɪyaa. Pʋ-yɔɔ lɛ, ɪcɔnɪ mɪ-maɣ
maɣ mɪ-tɪ yɔɔ camɪyɛ nɛ ɪcɔnɪ
dɔdɔ ɛyaa mba pɛwɛ dɪ-taa yɔ,
pɔ-yɔɔ camɪyɛ ɛzɪ nindɪɣyʋʋ
cɔŋʋʋnɪ e-heŋ yɔɔ yɔ.

29Manawa se ma-wayɪ mba
pɛwɛ ɛzɪ kpemtɔɔyɪsɪ nzɪ ñɔɔsɪ
wɪɣ-sɪ yɔ, pɔkɔŋ sʋʋ mɪ-ɛgbɛyɛ
taa. Paakaɣ sɔm nɔɔyʋ kaʋ.
30Halɪ mɪ-hɛkʋ taa maɣmaɣ

20.16 Tʋma 2.1; 18.21; 19.21 1Kɔr 16.8
20.17 Tʋma 18.19; 19.1,10
20.19 Tʋma 20.3
20.20 Tʋma 20.27
20.21 Tʋma 18.5; 2.38 Luk 24.47
20.22 Tʋma 19.21
20.23 Tʋma 21.4,11 1Tes 3.3
20.24 Tʋma 21.13 2Tim 4.7
20.25 Tʋma 20.38 Room 15.23
20.26 Tʋma 18.6 2Kɔr 7.2
20.27 Tʋma 20.20 Yoh 15.15
20.28 1Pɪ 1.19; 5.2 Wɪl 5.9
20.29 Mat. 7.15 2Pɪ 2.1
20.30 1Tim 1.20 1Yoh 2.19

nabɛyɛ kɔŋ lıu ɖɔɖɔ nɛ pɔyɔɔdʊʊ tɔm ndʊ tıtatʊʊzı yɔ se pepeɣzini tɔmkpɛlıkıyaa nɛ patıŋ pa-wayı. 31Pʊ-yɔɔ lɛ, ıcɔnı mı-tı yɔɔ nɛ ıtɔzʊʊ se pınzı naadozo yɔ, menteyele mı-taa nɔɔyʊ paɣʊ wısı nɛ ɖoo nɛ halı mentisi ɛzıtɛylum.

32Lɛɛlɛɛyɔ mɛ-ɛgbaɣdınaa, manɖʊzı-mı Ɛsɔ nɛ e-lootiye tɔm pe-nesi taa. Ndʊ pızıɣna nɛ tiyele nɛ ıpaɣlı mi-lidaʊ taa nɛ tıha-mı ñum mbʊ pı-tamaɣ Ɛsɔ ɖʊ ɛyaa mba ɛsı-wɛ nɛ hɔɔlʊʊ yɔ, pɛ-hɛkʊ taa yɔ. 33Nɔɔyʊ liidiye yaa e-sika yaa e-wondu taalabı-m liu. 34Mı-maɣmaɣ ınawa se malabı tʊmıyɛ nɛ ma-maɣmaɣ me-nesi nɛ mehiɣ mbʊ pıtɛɖaɣ ma nɛ man-taabalaa yɔ. 35Mawılı-mı pıtıŋa pı-taa se mbʊ pʊwɛɛ se ıla tʊmıyɛ nɛ ısını ajama. Ltɔzı tɔm ndʊ Kıbaɣlʊ Yesu maɣmaɣ yɔɔdaa yɔ, tı-yɔɔ. Ndʊ lɛ se : Haʊ wɛ leleŋ nɛ pıkılı mʊʊ.

36Pɔɔlı tɛm ɛyaa yɔɔdınaʊ mbʊ lɛ, eluŋ ɛ-nʊmbɔla yɔɔ nɛ ɛ nɛ wɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ patıŋa. 37Patıŋa payı pekpikaɣ Pɔɔlı nɛ pamʊzʊʊ ɛ-lıkpazası yɔɔ nɛ ɛzıtɛylum cɔɔɔ. 38Mbʊ piyeba kpem nɛ pɛ-ɛza ñuŋ yɔ lɛ se : Eheyi-wɛ se paatasıɣ naʊ ɛ-zıbiye taa kaʊ. Pası-ı nɛ patanı-ı mɛlɛ cɔlɔ.

Pɔɔlı wokuu Yeruusalɛm yɔ

21 Ða nɛ mba pası Pɔɔlı yɔ, ɖıyası ɖama lɛ, ɖısʊʊ mɛlɛ nɛ ɖıɖɛɛ Koosi ɛjaɖɛ ndı lum cɔ-ɖı kondiko yɔ, ɖı-taa. Kifema lɛ, ɖıkʊyı peeye nɛ ɖiwolo Roodi ñinɖɛ taa nɛ ɖıkʊyını peeye nɛ ɖiwolo Patara tɛtʊ taa. 2Ðıtalı peeye lɛ, ɖımaɣ nı mɛlɛ ŋgʊ kuwoki Fenisii egeetiye taa yɔ nɛ ɖısʊʊ-kʊ nɛ ɖıɖɛɛ. 3Ðıkɔm nɛ ɖınaɣ Ciiprı ɛjaɖɛ ŋdı lum cɔ-ɖı kondiko yɔ lɛ, ɖiyebi-ɖı ɖa-nʊmıyɛ yɔɔ nɛ ɖiwobini Siirii egeetiye taa kiŋ. Ðıtalı Tiiri tɛtʊ taa lɛ, ɖısıŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, peeye pıwɛɛ se palısı mɛlɛ taa wondu. 4Ðımaɣnı Krıstʊ tɔmkpɛlıkıyaa nabɛyɛ tɛtʊ ndʊ tı-taa nɛ ɖıcaɣ pɔ-cɔlɔ kıyakıŋ lʊbɛ. Pıtıŋını Kalızaɣ yɔɔ nɛ peheyi Pɔɔlı se ɛtaakpa Yeruusalɛm tɛtʊ taa. 5Ɛlɛ kıyakıŋ ɛnı ɛkɔm nɛ ɛɖɛɛ lɛ, ɖıɖaɣnı ɖa-nʊmɔʊ pazʊʊ. Ðıɖɛɣaɣ lɛ, pasıı-ɖʊ patıŋa pa nɛ pa-halaa nɛ pe-piya nɛ palını-ɖʊ tɛtʊ wayı. Peeye ɖiluŋ ɖa-nʊmbɔla yɔɔ teŋgu nɔɔ nɛ ɖısɛɛ Ɛsɔ. 6Pʊwayı lɛ, ɖa nɛ wɛ ɖısɛɛ ɖama nɛ ɖa ɖasʊʊ mɛlɛ nɛ piyele mba ñapısı pɛ-tɛ.

7Ðıkʊyı Tiiri lɛ, ɖıtɛzı ɖa-nʊmɔʊ nɛ ɖıkɔɔ ɖıtalı Pitolemayisi tɛtʊ taa. Ðıtalaa lɛ, ɖısɛɛ ɛgbaɣdınaa nɛ ɖıcaɣ pɔ-cɔlɔ kıyakʊ nɛ kı-tɛɛ. 8Kifema lɛ, ɖa nɛ Pɔɔlı ɖıkpaɣ nʊmɔʊ nɛ ɖıkɔɔ ɖıtalı Sezaaree tɛtʊ taa. Peeye ɖiwoba nɛ ɖıwɛɛ tɔm kıbandʊ suzuyu Filiipu tɛ. Abalʊ ɛnʊ ɛɛkɛ ɛyaa lʊbɛ mba paalızı Yeruusalɛm yɔ pa-taa lɛlʊ. 9Ɛɛwɛnı pɛlaa naanza. Patasımda abalaa nɛ pɛkɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa.

20.31 Tʊma 19.10
20.32 Tʊma 9.31; 26.18 Efɛ 1.18 Kol 3.24 1Pı 1.4
20.33 1Sam 12.3 1Kɔr 9.12 2Kɔr 7.2; 11.9; 12.17
20.34 1Kɔr 4.12 1Tes 2.9 2Tes 3.8
20.35 2Kɔr 8.9 Efɛ 4.28 1Tes 4.11; 5.14
20.36 Tʊma 21.5
20.37 Kiɖ 45.14; 49.29
20.38 Tʊma 20.25

21.4 Tʊma 20.23; 21.12
21.5 Tʊma 20.36
21.6 Yoh 1.11
21.8 Efɛ 4.11 Tʊma 6.5; 8.26, 40
21.9 Yow 2.28 Tʊma 2.17

10Đɪwɛ peeye kɪyakɪŋ cabɪ mbʊ lɛ, nakʊyʊ wiye Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ weyi payaɣ se Agaabusi yɔ, ɛlɪnɪ Yudee egeetiye taa nɛ ɛkɔ ɖɔ-cɔlɔ. **11**Ɛtalaa lɛ ɛkpaɣ Pɔɔlɪ tambaɖɛ nɛ ɛhɔkɪ ɛ-naŋgbanzɪ nɛ e-nesi nɛ ɛtɔ se : Iwelesi nɛ ɪnɪ ndʊ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔɔdʊʊ yɔ. Ndʊ lɛ se : Weyi ɛtɪnɪ tambaɖɛ ɖɪnɛ yɔ, ɛzʊnɔ Yudee ñuma kɔŋ-ɪ hɔkʊʊ Yeruusalɛm tɛtʊ taa. Paɖʊzʊʊ-ɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pe-nesi taa.

12Đa nɛ mba paawɛ peeye yɔ, ɖɪnɪ mbʊ lɛ, ɖitendi Pɔɔlɪ se ɛtaatasɪ kpaʊ Yeruusalɛm. **13**Peeye ecosi-ɖʊ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ iwiliɣ mbʊ? Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪwɛɛkɪɣ ma-laŋɪyɛ mbʊ? Ma lɛ, pɪtɛkɛ hɔkʊʊ yɔɔ ɖeke mɔñɔɔzɪ man-tɪ nɛ manɖaŋ. Ɛlɛ, manɖaŋaa ɖɔɖɔ se paa sɪm yɔ, mansɪ Yeruusalɛm Kɪbaɣlʊ Yesu hɪɖɛ yɔɔ. **14**Đɪtapɪzɪ ɛ-tɔm lɛ, ɖɪtɛzɪ yebu nɛ ɖɪtɔ se : Mbʊ Kɪbaɣlʊ liu wɛɛ yɔ, mbʊ ɛlabɪna.

15Kɪyakɪŋ ɛnɪ ɛɖɛwa lɛ, ɖiñɔɔzɪ ɖa-tɪ nɛ ɖɪkpa Yeruusalɛm. **16**Đa nɛ Sezaaree Krɪstʊ tɔmkpɛlɪkɪyaa nabɛyɛ ɖɪkpana. Đɪtalaa lɛ, powoni-ɖʊ Ciiprɪ tʊ weyi pɪɪwɛɛ se ɖɪwɛɛ ɛ-tɛ yɔ, ɛ-tɛ. Payaɣ-ɪ se Mɪnaasɔɔ. Ɛɛkɛ Krɪstʊ tɔmkpɛlɪkɪyʊ ɖooo lɔŋ.

Pɔɔlɪ talɪ Yeruusalɛm tɛtʊ taa.

17Đɪtalɪ Yeruusalɛm tɛtʊ taa lɛ, ɛgbaɣdɪnaa mʊ-ɖʊ camɪyɛ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ. **18**Kifema lɛ, ɖa nɛ Pɔɔlɪ ɖiwolo Yakubu tɛ. Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa ñɪma kɪbɪma tɪŋa kɛwɛ peeye ɖɔɖɔ. **19**Pɔɔlɪ tɛm-wɛ sɛʊ lɛ, ɛkɛdɪ-wɛ piye piye mbʊ pɪtɪŋa payɪ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ ɛ-tʊmɪyɛ yɔɔ nɛ ɛla mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-hɛkʊ taa yɔ.

20Panɪ-tʊ lɛ, pasa Kɪbaɣlʊ ɛlɛ peheyi-i se : Ɛgbaɣdʊ, cɔnɪ ŋna Yuda ñuma ɛgbaŋ ɛgbaŋ wɛnɪ lidaʊ Yesu yɔɔ. Patɪŋa pɔɖɔkɪ paɣtʊ kpam. **21**Ŋgʊ peheyi-wɛ se ŋwɪlɪɣ Yuda ñuma mba patɪŋa pɛwɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ pɛ-tɛ se paha Mooyiizi siɣye. Pɔtɔŋ se ŋheyi-wɛ ɖɔɖɔ se pataapɛlɪ pe-piya nɛ pataala pɔ-sɔnzɪ ɖɔɖɔ. **22**Đɪlakɪ ɛzɪma yɔ? Paa pɪla ɛzɪma ɛyaa samaɣ kpeɣluu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, panɪɣ se ŋkɔma. **23**Pʊ-yɔɔ lɛ, la mbʊ ɖiheyuu-ŋ yɔ. Ɛyaa nabɛyɛ naanza wɛ ɖɛ-hɛkʊ taa cɪnɛ paɖʊ tamaɣ se palakɪ Ɛsɔ pʊyʊ. **24**Kpaɣ ɛyaa mba nɛ ña nɛ wɛ iwolo nɛ ɪla cɪɖɪ cɪɖɪ sɔnzɪ. Hɛyɪ mbʊ pʊwɛɛ se pɛhɛyɪ pɔ-yɔɔ yɔ nɛ papɪzɪ nɛ pahʊ pa-ñʊŋ. Peeye paa weyi ɛnaɣ se ndʊ pɔyɔɔdɪ ñɔ-yɔɔ yɔ tɪtɛkɛ toovenim. Ɛlɛ pasɪŋ se ña ɖɔɖɔ ŋɖɔŋ paɣtʊ yɔɔ. **25**Piyele mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma nɛ pɛwɛnɪ lidaʊ Yesu yɔɔ yɔ, pɪlabɪ-ɖʊ ɖɛu nɛ ɖɪma takayaɣ nɛ ɖitiyini-wɛ nɛ ɖiheyi-wɛ se pakpa pa-tɪ nɛ kɪlaʊ nandʊ nɛ calɪm nɛ kpɪna wena pɛtecɛ a-lɪŋ tɛɛ yɔ, a-nandʊ nɛ acɛyɛ.

26Kifema lɛ, Pɔɔlɪ kpaɣ-wɛ nɛ ɛ nɛ wɛ powolo pala sɔnzɪ nzɪ. Pʊwayɪ lɛ ewolo Ɛsɔ ɖɪya taa

21.10 Tʊma 11.28
21.11 Tʊma 20.23; 21.3
21.13 Tʊma 20.24
21.14 Mat. 6.10; 26.42 Luk 11.2; 22.42
21.17 Tʊma 15.4
21.18 Tʊma 15.13 Gal 1.19; 2.9
21.19 Room 15.18
21.20 Tʊma 22.3 Room 10.2 Gal 1.14
21.24 Kɪk 6.2 Tʊma 18.18
21.25 Tʊma 15.20, 29
21.26 Tʊma 24.18 Kɪk 6.13

nɛ eheyi ɛyaa kɪyakʊ ŋgʊ sɔnzɪ nzɪ sɪtɛŋ yɔ. Ɛtɔm se puwiye ndɻ, pa-taa paa weyi ewokini ɛ-ñʊʊ taa hadɛ.

Pakpaʊ Pɔɔlɪ yɔ

27Kɪyakuŋ lʊbɛ kɔm se ɪdɛɣ lɛ, Yuda ñuma mba paalɪnɪ Aazii egeetiye taa yɔ, pana Pɔɔlɪ Ɛsɔ dɻɣa taa. Peseɣti ɛyaa samaɣ nɛ pakpa-ɪ. **28**Paawɛɛ nɛ pamakɪ kubusi se : Izrɛɛlɪ ñuma, ɪkɔɔ ɪsɪnɪ-dƱ! Ɛyʊ weyi ɛwɪlɪɣ ɛyaa tɪŋa paa le se pataadɔ paɣtʊ yɔɔ nɛ ɛyɔɔdʊʊ dɻa-samaɣ yɔɔ nɛ lone dɻnɛ dɻ-yɔɔ tɔm ɛzaɣtʊ yɔ, ɛnʊ yɔ. Halɪ ɛkpaɣ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ nɛ ɛsʊnɪ Ɛsɔ dɻɣa taa nɛ episi cɪdɻɪcɪdɻ lone ndɻ. **29**Pɔyɔɔdɪ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paana ɛ nɛ Efɛɛzɪ tʊ Trofim tɛtʊ taa. Pamaɣzaɣ se paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, ɛsʊnɪ-ɪ Ɛsɔ dɻɣa taa.

30Tɔm ndʊ, tiseɣti ɛyaa tɪŋa payɪ tɛtʊ taa nɛ palɪnɪ hɔɔlɪŋ tɪŋa taa nɛ pese nɛ powolo Ɛsɔ dɻɣa taa nɛ pakpa Pɔɔlɪ nɛ pɔhɔm-ɪ nɛ palɪzɪ nɛ awayɪ nɛ patɪdɻɣ nɔnɔsɪ. **31**Pañɪnaɣ se pakʊ-ɪ lɛ, nɔɔyʊ wolo nɛ eheyi Room sɔɔjanaa yɔɔ cɔnɪyʊ se pɪsa miŋ Yeruusalɛm tɪŋa. **32**Kpaagbaa mbʊ lɛ, ɛlɛ kpaɣ sɔɔjanaa nɛ sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ cɔnɪyaa nɛ ɛ nɛ wɛ pese powolo ɛyaa mba pa-wayɪ. Pana sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyʊ ɛnʊ nɛ ɛ-sɔɔjanaa lɛ, peyele Pɔɔlɪ mabʊ.

33Peeye sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyʊ ɛnʊ eñɔtɪnɪ Pɔɔlɪ nɛ ɛdɔkɪ-ɪ. Ɛlɛ ɛha nɔɔ se pɔhɔkɪ-ɪ yoŋgbasɪ naalɛ. Pɛtɛm-ɪ hɔkʊʊ lɛ, ɛpɔzɪ-ɪ se ɛnʊ lɛ anɪ nɛ ɛbɛ ɛlaba. **34**Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa, ɛyaa samaɣ wɛɛ kokou yem. Paa mba nɛ pa-ñɪndʊ. Sɔɔjanaa ñʊʊ tʊ ɛnʊ, ɛtaapɪzɪɣ se ɛnɪ natʊyʊ kɔkɔdɛ ndɻ dɻ-yɔɔ. Peeye eheyi ɛ-sɔɔjanaa se powoni Pɔɔlɪ pa-pɪlʊ taa. **35**Pɔɔlɪ talɪ tendemee yɔɔ lɛ, pʊpɔzɪ se sɔɔjanaa ɛkpaɣ -ɪ ɛyaa samaɣ helu helu lakasɪ yɔɔ. **36**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, katɪŋaɣ ɛ-wayɪ nɛ kamakɪ kubusi se : Pʊwɛɛ se pakʊ-ɪ.

Pɔɔlɪ yɔɔdʊʊnɪ ɛyaa samaɣ

37Sɔɔjanaa sʊwaɣnɪ Pɔɔlɪ pɪlʊ ŋgʊ kɪ-taa lɛ, ɛpɔzɪ sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyʊ ɛnʊ se : Manpɪzɪɣ mɔyɔɔdɪ natʊyʊ yaa we? Ɛlɛ cosi-i se : Naze ŋnɪɣ Grɛɛkɪ tɔm nɪɪ? **38**Ye mbʊ pɪtɛkɛ ña lɛ Ejiptɪ tʊ weyi ɛkɔm kɪyakuŋ ɪnɛ ɪ-taa nɛ ɛlɪzɪ ñadʊʊ nɛ ɛkpaɣ ɛyaa kʊyaa kudokiŋ naanza nɛ ewoni lakʊ taa yɔ?

39Pɔɔlɪ yɔɔdɪ se : Ma mɛnkɛ Yuda tʊ, palʊlɪ-m Taarsɪ tɛtʊ taa Siliisii egeetiye taa. Mɛnkɛ tɛtʊ ndʊ tɪ-hɪdɛ sɛwa yɔ, tɪ-taa tʊ. Mentendiɣ se ŋha-m nʊmɔʊ nɛ mɔyɔɔdɪnɪ samaɣ.

40Peeye sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyʊ ɛnʊ ɛha-ɪ nʊmɔʊ se ɛyɔɔdɪ. Ɛlɛ Pɔɔlɪ sɪŋ tendene yɔɔ nɛ ɛñɪɣ samaɣ nesi se kosu. Kosum dɻiɣ dɻiɣ lɛ, ɛpazɪ-wɛ yɔɔdɪnaʊ nɛ pɛ-tɛ Ebree taa.

22 Pɔɔlɪ tɔm se : Mon-koobiya nɛman-caanaa mɪ, iwelesi ndʊ meheyiɣ-mɪ lɛɛlɛɛyɔ se

21.27 Tʊma 24.18 **21.28** Tʊma 24.5,6 **21.29** Tʊma 20.4 **21.30** Tʊma 26.21 **21.32** Tʊma 23.27 **21.33** Tʊma 20.23

21.36 Luk 23.18 Yoh 19.15 Tʊma 22.22 **21.38** Tʊma 5.36 **21.39** Tʊma 9.11; 22.3 **21.40** Tʊma 12.17 **22.1** Tʊma 7.2

malʊbɪnɪ mɔ-yɔɔ yɔ.

2Pɔɔlɪ tikuli nɔɔ nɛ panɪ se Ebree taa ɛyɔɔdaɣnɪ-wɛ lɛ, pɛtɛzɪ sum ɖi̱ɣ ɖi̱ɣ.

3Pɔɔlɪ tɔm se : Ma lɛ, mɛnkɛ Yuda tʊ. Palʊlɪ-m Taarsɪ Siliisii egeetiye taa. Ɛlɛ, Yeruusalɛm cɪnɛ mancaɣaa nɛ manpaɣ lɪ. Gamalɪyɛɛlɪ cɔlɔ malabʊ mon-sukuli. Ɛwɪlɪ-m ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se mala ɖɔ-cɔzɔnaa paɣ tʊ yɔɔ ɖeyi ɖeyi yɔ. Mɛ-ɛzɪyɛ kɛsɛnɪ Ɛsɔ tʊmɪyɛ labʊ ɛzɪ mɪtɪŋa mɪ-ñʊna sɛʊnɪ-ɖɪ sɔnɔ yɔ. 4Maawɛ mba patɪŋɪɣ Kɪbaɣlʊ nʊmɔʊ yɔ, pa-wayɪ kaŋ kaŋ nɛ mañɪnɪɣ se mankʊ-wɛ. Maakpa abalaa nɛ halaa nɛ mɔhɔkɪ-wɛ nɛ mandʊ salaka. 5Tɔm ndʊ mɔyɔɔdʊʊ ɛzʊnɔ yɔ, Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ nɛ Yuda ñɪma tɔm hʊyaa sɔsaa tɪŋa papɪzɪɣ palɪzɪ ma-aseɣɖe. Halɪ maawobi mamʊ takayasɪ pa-maɣmaɣ pɔ-cɔlɔ se mowoni ɖɛ-tɛ ñɪma mba pɛwɛ Damaasɪ tɛtʊ taa yɔ. Mowokaɣ Damaasɪ se mankpa mba patɪŋa pɛwɛ peeye nɛ mɔhɔkɪ-wɛ nɛ mɔnkɔnɪ Yeruusalɛm nɛ pɔhɔ pa-nɪŋgbaaŋ.

6Maawɛ nʊmɔʊ nɛ mɔñɔtɪnɪ Damaasɪ tɛtʊ nɛ pʊkɔɔ ɛzɪ wɪsɪ siɣu yɔ lɛ, ñalɪmɪyɛ sɔsɔɖɛ nadɪ̱yɛ tɪlɪʊnɪ ɛsɔdaa yem nɛ ɖi̱tii ɖendɛ maawɛɛ yɔ. 7Peeye mɔntɔlɪ tɛtaa kpʊʊʊ nɛ manɪ pʊyɔɔdʊʊnɪ-m se : Sɔɔlɪ! Sɔɔlɪ! Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋwɛɛ ma-wayɪ kaŋ kaŋ mbʊ?

8Ɛlɛ mɔnpɔzɪ se : Kɪbaɣlʊ, ña anɪ?

22.3 Tʊma 5.34; 26.5 2Kɔr 11.22 Gal 1.14 Room 10.2
22.4 Tʊma 8.3 Fil 3.6 1Tim 1.13
22.5 Luk 22.66 Tʊma 9.2
22.6 Tʊma 9.3; 26.12, 13
22.9 Dan. 10.7 Tʊma 9.7
22.12 Tʊma 9.17 1Tim 3.7
22.14 Tʊma 26.16 Gal 1.12
22.15 Tʊma 26.16
22.16 Tʊma 2.38 Ebr 10.22 Room 10.13
22.17 Tʊma 9.26 2Kɔr 12.2
22.18 Tʊma 22.14 Mat. 10.14

Eheyi-m se : Ma Yesu Nazareɛtɪ tʊ weyi ŋwɛ ɛ-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ. 9Mba ma nɛ wɛ ɖi̱wɛɛ yɔ, pana ñalɪmɪyɛ ndɪ̱ ɖɔɖɔ. Ɛlɛ, patanɪ weyi ɛyɔɔdaɣnɪ-m yɔ, ɛ-nɔɔ. Peeye mɔnpɔzaa se : Kɪbaɣlʊ, ɛbɛ pʊwɛɛ se mala? 10Ɛlɛ cosi-m se : Kʊyɪ nɛ ŋwolo Damaasɪ. Peeye peheyiɣ-ŋ mbʊ mandʊwa se ŋla yɔ. 11Ñalɪmɪyɛ sɔsɔɖɛ ndɪ̱ ɖɪ̱-yɔɔ lɛ, mantaapɪzɪɣ manaɣ. Mba ma nɛ wɛ ɖɪ̱wɛɛ yɔ, pɔɖɔkɪ me-nesi taa nɛ pɔhɔm-m nɛ powoni Damaasɪ.

12Abalʊ nɔɔyʊ kɛwɛ peeye, payaɣ-ɪ se Anaanɪyaasɪ. Ɛ-paa kɛwɛnɪ Ɛsɔ pɪlɪʊnɪ paɣtʊ yɔɔ nɛ Yuda ñʊma mba patɪŋa paawɛ Damaasɪ yɔ, palɪzaɣ ɛ-yɔɔ aseɣ ɖe kɪbandɛ. 13Ɛkɔm mɔn-cɔlɔ nɛ eheyi-m se : Mɛ-ɛgbaɣdʊ Sɔɔlɪ, ñɛ-ɛza ekuli nɛ ŋna. Kpaagbaa mbʊ lɛ, mɛ-ɛza tikuli nɛ mana-ɪ.

14Ɛlɛ, ɛtasɪ-m heyuu se : Ɖɔ-cɔzɔnaa Ɛsɔ lɪzɪ-ŋ se ŋtɪlɪ mbʊ e-liu wɛɛ yɔ nɛ ŋna Ɛyʊ Siɣsiɣ tʊ nɛ ŋnɪ ɛ-nɔɔ taa tɔm. 15Mbʊ ŋnawa nɛ ŋnɪ yɔ, ŋkɛɣ nɪ pi-aseɣɖe tʊ nɛ ŋsuzi pʊ-tɔm ɛyaa tɪŋa payɪ. 16Lɛɛlɛɛyɔ, ɛbɛ ŋɖaŋaa ɖɔɖɔ yɔ? Kʊyɪ ŋwolo nɛ palabɪ-ŋ mɪɪsʊ sɔnzɪ. Yaa Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ nɛ ɛñalɪ-ŋ ña-kɪwɛɛkɪm.

17Mɔnkɔm manpɪsɪ Yeruusalɛm lɛ, mowolo Ɛsɔ ɖɪ̱ya taa nɛ mɛnsɛɣ-Ɛsɔ. Pɪkɛda lɛ, pɪlabɪ-m ɛzɪ ɖoziye yɔ. 18Mana Kɪbaɣlʊ nɛ eheyiɣ-m se : Kʊyɪ kpaka nɛ ŋlɪɪ Yeruusalɛm tɛtʊ wayɪ lɔŋ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, aseɣɖe ndɪ̱ ŋlɪzɪɣ mɔ-yɔɔ yɔ, paakaɣ-ɖɪ̱ tisuu.

19Ɛlɛ moncosi se : Kıbaɣlʊ, pa-maɣmaɣ pası-m se mowokaɣ Yuda ñuma Ɛsɔ dıseyɛ kpaamuŋ ndı ndı taa nɛ mankpaɣ mba pɛwɛnı lidaʊ ñɔ-yɔɔ yɔ nɛ mamakı-wɛ nɛ mandɻʊʊ-wɛ salaka. **20**Alıwaatʊ ndʊ pakʊ ña-aseɣdɻe tʊ Etiyɛɛnı yɔ, maawɛ peeye. Maatını mba pakʊwaɣ-ı yɔ, pɔ-yɔɔ nɛ mandɻaŋını-wɛ pɔ-yɔɔ wondu.

21Peeye eheyi-m se : Ðɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mentiyiɣ-ŋ poliŋ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɔ-cɔlɔ.

Pɔɔlı kɛ Room tʊ.

22Pewelesaɣnı Pɔɔlı pʊkɔɔ pısını alıwaatʊ ndʊ ɛyɔɔdı tɔm pee ana yɔ. Peeye papazı kubusi mabʊ se : Abalʊ ɛnɛ, ıkʊsı-ı kedeŋa yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ pıtamʊnı-ı se ɛtası caɣʊ wezuu!

23Pamakaɣ kubusi nɛ palızıɣ pɔ-yɔɔ wondu nɛ pakpazıɣ mʊzʊʊ ɛsɔdaa. **24**Peeye Room sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnıyʊ ha nɔɔ se pasʊnı Pɔɔlı pa-pılıʊ taa nɛ polu-i agbazɛɛ nɛ pana mbʊ pʊyɔɔ ɛyaa samaɣ wɛɛ nɛ kamakʊnı-ı kubusi mbʊ yɔ. **25**Pɔhɔkaɣ-ı nimee lɛ, Pɔɔlı pɔzı Room sɔɔjanaa mʊnʊʊ yɔɔ cɔnıyʊ se : Pıha-mı nʊmɔʊ se ʊma Room tʊ yem nɛ ʊtaahʊʊnı-ı nɛ ɛkʊ ɛ-tɔm naa we?

26Ɛlɛ nı mbʊ lɛ, ewolo nɛ eheyi sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnıyʊ se : Kpa ña-tı nɛ mbʊ ŋlakı yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, abalʊ ɛnɛ ɛkɛ Room tʊ.

27Peeye sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnıyʊ woba nɛ ɛpɔzı Pɔɔlı se : Heyi-m nɛ manʊ, ŋkɛ Room tʊ yaa? Ecosi-i se : Ɛɛɛ.

28Peeye ɛlɛ ñekitini-i se : Ma lɛ, mɛhɛyı liidiye sɔsɔdɛ pʊcɔ nɛ manpısı Room tʊ.

Pɔɔlı ñekitini-i se : Ma yɔ, dɻooo palʊlʊʊ-m yɔ, mɛnkɛ Room tʊ.

29Kpaagbaa mbʊ lɛ, mba pʊwɛɛ se pɔpɔzı-ı tɔm yɔ, pɛdɛɛ nɛ peyebi-i. Sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnıyʊ ɛnʊ ɛnawa se Pɔɔlı kɛ Room tʊ lɛ, sɔɔndʊ kpa-ı pʊŋŋ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ kɔtɔmna se pɔhɔkı-ı.

Powoni Pɔɔlı tɔm hʊyaa sɔsaa cɔlɔ

30Ɛñʊnaɣ se ɛna mbʊ Pɔɔlı laba nɛ Yuda ñuma kʊyʊʊ ɛ-yɔɔ yɔ. Pʊ-yɔɔ, tɛʊ fema lɛ, ɛyɛdɻ e-nimee wena paahɔkʊnı-ı yɔ. Ɛlɛ ekpeɣli Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñuma tɔm hʊyaa sɔsaa nɛ ewoni-i pɛ-hɛkʊ taa.

23 Pɔɔlı kʊsı ɛ-ɛza nɛ ɛcɔnı tɔm hʊyaa sɔsaa mba pʊŋŋ nɛ ɛtɔ se : Me-wezuu caɣʊ taa lɛ, man-taa wɛ keleŋgele Ɛsɔ ɛsʊndaa halı nɛ sɔnɔ. **2**Ɛyɔɔdı mbʊ lɛ, layaa ñʊʊ tʊ Anaanıyaası heyi mba paawɛ ɛ-cɔlɔ yɔ se pɛcɛ ɛ-nɔɔ kadaŋa. **3**Peeye Pɔɔlı heyi-i se : Koloŋa kʊhʊlʊnzaɣ ña, Ɛsɔ kɔŋ-ŋ mabʊ! Ŋcaɣ cınɛ nɛ ŋhʊʊnı-m tɔm ɛzı padɻʊ paɣtʊ taa yɔ. Ɛlɛ, ŋmaɣnı paɣtʊ yɔɔ nɛ ŋtɔŋ se pamabı-m?

22.19 Tʊma 8.3; 22.4 Mat. 10.17
22.20 Tʊma 7.58; 8.1
22.21 Tʊma 13.2; 18.6; 26.17 Room 15.16 Gal 1.15,16; 2.7,8 1Tim 2.7
22.22 Tʊma 21.36; 25.24
22.25 Tʊma 16.37
23.1 1Kɔr 4.4 2Kɔr 1.12; 4.2 Ebr 13.18
23.2 1Awy 22.24 Yer 20.2 Yoh 18.22
23.3 Lev 19.35 Way 25.1,2 Yoh 7.51

4Mba paawɛ peeye yɔ, pɔtɔ se : Ɛsɔ layaa ñuu tu ŋtuu mbu!
5Pɔɔlɪ tɔ se : Koobiya, mantana se layaa ñuu tu. Pama Ɛsɔtɔm takayaɣ taa se : Taatuu ña-samaɣ ñuu tu.
6Pɔɔlɪ nawa se tɔm huyaa mba paawɛ peeye yɔ pa-taa lɛlaa kɛ Saduki ñuma nɛ lɛlaa ñɛkɛ Farɪsɪ ñuma lɛ, ɛyɔɔdɪ ɖoŋ pɛ-ɛsɪndaa se : Mon-koobiya, ma ɖɔɖɔ mɛnkɛ Farɪsɪ tu nɛ Farɪsɪ tu lulɪnɪ-m. Pahuunɪ-m tɔm mbu puyɔɔ yɔ, mandaŋaa se sɪdaa feŋ. 7Ɛyɔɔdɪ mbu lɛ, Farɪsɪ ñuma nɛ Saduki ñuma papazɪ you pa-taa pe-ɖeke nɛ patayɪ ɖama hɔɔluu hɔɔluu. 8Mbu puyɔɔ yɔ, Saduki ñuma tɔŋ se sɪdaa eefeŋ. Pɔtɔŋ ɖɔɖɔ se Ɛsɔ tiyiyaa nɛ kalɪzasɪ pɛfɛyɪ. Iŋgu Farɪsɪ ñuma ñetisiɣ mbu.
9Peeye pasu kɔkɔdɛ yabu yɔɔ. Pɪkɛdaa lɛ, Farɪsɪ ñuma hɔɔluu taa paɣtu wulɪyaa nabɛyɛ kuyɪ nɛ pɔhɔŋnɪ-wɛ tɔm nɛ pɔtɔŋ se : Abalu ɛnɛ, ɖɪtana ɛ-kɪwɛɛkum nabuyu kau. Ɛlɛ ye Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyu yaa kalɪzaɣ nakɛyɛ ɛyɔɔdɪnɪ-ɪ yɔ, ɖitaayoo nɛ Ɛsɔ. 10You wɛɛ nɛ kɪtɛzɪɣ sau miŋ. Sɔɔndu kpa sɔɔjanaa ñuu tu ɛnu se pɪtaakɛdɪ patayɪ Pɔɔlɪ ɛnu nanuu nanuu. Pu-yɔɔ eheyi ɛ-sɔɔjanaa se powolo nɛ palɪzɪ-ɪ ɛyaa samaɣ taa nɛ papɪsɪnɪ-ɪ pa-pɪlɪu taa.
11Ɖoo yuwa lɛ, Kɪbaɣlu ñɔtɪnɪ Pɔɔlɪ nɛ eheyi-i se : Ɖɔkɪ ña-tɪ kpam! Ɛzuma mbu ŋlɪzɪ ma-aseɣɖe Yeruusalɛm tɛtu taa yɔ, mbu ɖɔɖɔ puwɛɛ se ŋlɪzɪ-ɖɪ Room tɛtu taa.

23.5 Exo 22.28
23.6 Tuma 24.15, 21; 26.5,6; 28.20 Fil 3.5
23.8 Mat. 22.23 Mrk 12.18 Luk 20.27
23.9 Tuma 5.39; 22.7
23.11 Tuma 18.9; 27.23, 24
23.12 Tuma 9.23
23.20 Tuma 23.12

Patam Pɔɔlɪ yɔɔ nɔɔ

12Kifema lɛ, Yuda ñuma nabɛyɛ ta Pɔɔlɪ yɔɔ nɔɔ. Poɖuuni Ɛsɔ se puyu nɔɔyu ɛɛkpaɣ pɔ-nɔɔ taa pukɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatu ndu paku Pɔɔlɪ yɔ. 13Mba poɖuuni mbu yɔ paadɛ ɛyaa nunaza yɔɔ. 14Pakuyaa nɛ powolo peheyi Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñuma kɪbɪma se : Ða lɛ, ɖiɖuuni Ɛsɔ se ye ɖɪtaku Pɔɔlɪ yɔ, ɖɪtɔkɪ puyu kau. 15Pu-yɔɔ lɛ, mɪ nɛ tɔm huyaa sɔsaa itendi sɔɔjanaa ñuu tu se ɛkɔnɪ-mɪ Pɔɔlɪ nɛ ɪtazɪ ɛ-tɔm taa nɛ una. Piyele ɖa lɛ, ɖɪñɔɔzɪ ɖa-tɪ se ɖɪku-ɪ puɔɔ nɛ ɛtalɪ cunɛ.
16Pɔɔlɪ koou nɪɪ kpaca ŋgu pañɪba yɔ, ku-tɔm. Peeye ɛlɛ wobi sɔɔjanaa pɪlɪu taa se eheyi-i tu.
17Mbu labɪna nɛ Pɔɔlɪ yaa sɔɔjanaa munuu yɔɔ cɔnɪyaa taa lɛlu nɛ eheyi-i se : Kpaɣ evebu ɛnɛ nɛ ŋwoni-i ñuu tu cɔlɔ ɛwɛnɪ natuyu se eheyi-i. 18Ɛlɛ sɔɔja ɛnu, ɛkpaɣ evebu ɛnu nɛ ewoni-i ɛlɛ cɔlɔ nɛ eheyi-i se : Salaka tu Pɔɔlɪ yanɪ-m nɛ eheyi-m se mɔnkɔnɪ evebu ɛnɛ ñɔ-cɔlɔ se ɛwɛnɪ natuyu se eheyi-ŋ.
19Peeye sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyu ɛnu, ɛɖɔkɪ evebu ɛnu e-nesi taa nɛ ɛ nɛ-ɪ pɛkɛɛ kɪjau nɛ ɛpɔzɪ-ɪ se : ndu ŋcaɣ se ŋheyi-m?
20Evebu ɛnu ecosi-i se : Yuda ñuma tam nɔɔ se petendi-ŋ nɛ

cee ŋwoni Pɔɔlɪ Yuda ñɪma tɔm hʊyaa sɔsaa ɛsɪndaa. Petendiɣ-ŋ ɛzɪ pañʊnɪɣ se paɖaɣnɪ ɛ-tɔm taa tazʊʊ siŋŋ nɛ pana. 21Pɔkɔma lɛ, taanɪnɪ-wɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-taa nabɛyɛ mɛlɪɣ nʊmɔʊ taa se pakʊ-ɪ. Pɛɖɛ ɛyaa nɪɪnaza yɔɔ. Poɖʊʊni Ɛsɔ se ye pataku-ɪ yɔ, pʊyʊ nɔɔyʊ ɛɛkpaɣ pɔ-nɔɔ taa kaʊ. Lɛɛlɛɛyɔ ñɔ-nɔɔ taa tɔm ɖeke paɖaŋaa. Pɛtɛm pa-tɪ ñɔɔzʊʊ nɛ paɖaŋ kpam.

22Peeye sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyʊ ɛnʊ eheyi-i se : Ðɛɛ, manɪwa. Taaheyi nɔɔyʊ ndʊ ŋheyi-m yɔ.

Lisiyaasɪ woni Pɔɔlɪ Sesaree

23Peeye ɛya sɔɔjanaa mɪnʊʊ yɔɔ cɔnɪyaa naalɛ nɛ eheyi-wɛ se : Ikpeɣli sɔɔjanaa nasɪlɛ nɛ sɔɔjanaa mba pacakɪ kpaŋnaŋ yɔ nɪɪnʊwa nɛ nɪɪlɛ nɛ mba paba youni kɪkpɛzɛmɪŋ yɔ nasɪlɛ. Mɪ-tɪŋa ɪñɔɔzɪ mɪ-tɪ nɛ iwolo Sezaaree tɛtʊ taa ɖoo taa ñɪɣtʊ nakʊ yɔɔ. 24Iñɔɔzɪ ɖɔɖɔ kpaŋnaŋ nɪɪyɪ nɛ Pɔɔlɪ caɣ ɪ-yɔɔ nɛ ɛkɔɔ ɛtalɪ egeetiye ñʊʊ tʊ Feliksɪ tɛ nɛ alaafɪya.

25Ɛlɛ ɛma Feliksɪ takayaɣ se :

26Ma Kloodi Lisiyaasɪ mamaɣnɪ takayaɣ kanɛ egeetiye ñʊʊ tʊ sɔsɔ Feliksi.

Mɛnsɛ-ŋ.

27Yuda ñɪma kakpa abalʊ ɛnɛ se pakʊʊ-ɪ. Ma nɛ mɔn-sɔɔjanaa ɖɪtalaa lɛ, mɛlɛɣ-ɪ pe-nesi taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, manɪwa se ɛkɛ Room tʊ. 28Mancaɣaɣ se mana mbʊ pʊyɔɔ Yuda ñɪma kʊyʊʊ ɛ-yɔɔ yɔ lɛ, mankpaɣ-ɪ nɛ mowoni-i pɔ-tɔm hʊyaa sɔsaa cɔlɔ. 29Pɔpɔzɪ-ɪ lɛ, mana se ɛtala kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ nɛ pɪpɔzʊʊ se pakʊ-ɪ yaa paɖʊ-ɪ salaka. Ɛlɛ, pa-maɣmaɣ pa-paɣtʊ yɔɔ pakpa-ɪ. 30Manɪwa se Yuda ñɪma mba pata-m ɛ-yɔɔ nɔɔ se pakʊ-ɪ lɛ, mantɪkpaɣ-ɪ nɛ mentiyini-ŋ. Meheyi ɛ-tɔm tɪnaa mba se pɔkɔɔ ñɛ-ɛsɪndaa nɛ pɔyɔɔdɪ ndʊ pa-taa wɛnɪ-ɪ yɔ.

Pɪlabɪ mbʊ.

31Sɔɔjanaa labɪ mbʊ pa-ñʊʊ tʊ heyi-wɛ yɔ. Pakpaɣ Pɔɔlɪ nɛ powoni-i nɛ ɖoo Antipatrii tɛtʊ taa. 32Tɛʊ fema lɛ, sɔɔjana lɛlaa pɪsɪ pa-pɪlɪʊ taa nɛ pɪsɛɣ kpaŋnaŋ tɪnaa nɛ pa nɛ Pɔɔlɪ pɛɖɛɛ. 33Sɔɔjanaa mba pacakɪ kpaŋnaŋ yɔ patalɪ Sezaaree lɛ, pakpaɣ Pɔɔlɪ nɛ takayaɣ ŋga nɛ paɖʊzɪ Feliksɪ nesi taa. 34Ɛtɛm-kɛ kalʊʊ lɛ, ɛpɔzɪ Pɔɔlɪ se egeetiye ndɪ ɖɪ-taa tʊ ɛkɛwa. Ɛlɛ ñocosi-i se ɛkɛ Siliisii egeetiye taa tʊ. 35Peeye eheyi-i se : Ñɔ-tɔm tɪnaa kɔŋ lɛ mɔnpɔzɪ-ŋ nɛ manɪ ñɔ-nɔɔ taa tɔm. Ɛlɛ, ɛha nɔɔ se pakpaɣ Pɔɔlɪ ɛnʊ nɛ powoni-i wiyaʊ Eroodi tɔm hʊʊ kʊjɔŋ tɛɛ nɛ paɖaŋ ɛ-yɔɔ.

Pakʊyʊʊ Pɔɔlɪ yɔɔ Feliksɪ ɛsɪndaa

24 Pɪlabɪ kɪyakɪŋ kagbaanzɪ lɛ, Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ Anaanɪyaasɪ tii Sezaaree tɛtʊ taa. Ɛ nɛ ɛjaɖɛ taa kɪbɪma nabɛyɛ nɛ tɔm yɔɔ kandɪyʊ Tɛrtuluusi

23.27 Tʊma 21.33; 24.7
23.28 Tʊma 22.30
23.29 Tʊma 18.15; 25.19; 26.31
23.30 Tʊma 23.20; 24.8; 25.6
23.34 Tʊma 21.39
23.35 Tʊma 24.1, 10; 25.16 Mat. 27.27
24.1 Tʊma 21.27; 23.2, 30,35; 25.2

paatibina. Petibi egeetiye ñuu tu tɛ se pakuyi Pɔɔli yɔɔ. **2**Paya Pɔɔli nɛ ɛkɔɔ lɛ, Tɛrtuluusi pazi ɛ-yɔɔ kuyinau. **3**Ɛtɔm se : Đajaa, ñɔ-yɔɔ ɖiwɛ laŋhɛziyɛ taa siŋŋ. Ñɔ-lɔŋsindɛ yɔɔ pitiŋinaa nɛ ɛjadɛ ɖinɛ, ɖi-taa wɛtu lɛɣzi nɛ piɖeni-ɖi. Đajaa Feliksi, ɖisim mbu ŋlabi-ɖu yɔ nɛ paa aliwaatu ndu ti-taa nɛ paa le, ɖisɛɣ-ŋ pu-yɔɔ siŋŋ. **4**Maañiniɣ se mankili-ŋ aliwaatu lesuu. Puyɔɔ lɛ, monkuluu-ŋ hulaɣ se ñe-ɖeu yɔɔ lɛ, ŋwelesini-ɖu pazi yem nɛ ŋnii ndu ɖikɔmnaa yɔ.

5Đinawa se abalu ɛnɛ ɛkɛ kisiku. Ɛwɛɛ nɛ ɛlizɪɣ ñadɥu Yuda ñiima tiŋa payi hɛku taa kedeŋa kpeekpe yɔɔ. Ɛkɛ Nazari ñiima ɛgbɛyɛ ɛzaɣu ñuu tu. **6**Hali ɛcaɣaɣ se episi Ɛsɔ ɖiɣa. Đikpa-i nɛ ɖicaɣ se ɖihuuni-i tɔm ɛzi padɥu ɖa-paɣ tu taa yɔ. **7**Ɛlɛ, sɔɔjanaa ñuu tu Lisiyaasi kɔɔ nɛ ɛleɣ-i ɖe-nesi taa nɛ ɖoŋ. **8**Eheyi-ɖu se ɖikɔɔ ñɔ-cɔlɔ. Ña-mamaɣ ŋpɔzuu-i lɛ, iheyi-ŋ mbu piti ŋa payi pilaba nɛ ɖikuyuu ɛ-yɔɔ yɔ.

9Tɛrtuluusi yɔɔdi mbu lɛ, Yuda ñiima mba patini ɛ-yɔɔ se toovenim mbu ɖeyi ɖeyi pilaba.

10Egeetiye ñuu tu wili Pɔɔli nesi se ɛyɔɔdi. Peeye ɛtɔm se : Đajaa, manawa se pinzi sakiyɛ yɔ ŋhuu tɔm ɛjadɛ ɖinɛ ɖi-taa yɔ. Mbu yebina nɛ mɔyɔɔduu mɔn-tɔm nɛ laŋhulumiyɛ. **11**Ña-maɣmaɣ ŋpizɪɣ ŋpɔzi nɛ ŋna, maawobu Ɛsɔ tɛɛ luŋuu Yeruusalɛm yɔ, pitɛɖɛɛ kiyakiŋ hiu nɛ naalɛ. **12**Widɥiyi nɔɔyu takati-m Ɛsɔ ɖiɣa taa yaa Yuda ñiima Ɛsɔ ɖiseyɛ nadɥiyɛ taa yaa tɛtu taa se ma nɛ nɔɔyu ɖiɖiɣni tɔm hɔm yaa malizaɣ ñadɥu samaɣ hɛku taa. **13**Paapizɪɣ nɛ pawili-ŋ mbu puyɔɔ pakuyuu mɔ-yɔɔ yɔ. **14**Đajaa, ndu mankadɥɣ ñɛ-ɛsindaa yɔ, ndu lɛ se : Moluŋuu ɖɔ-cɔzɔnaa Ɛsɔ tɛɛ ɛzi mba payaɣ -wɛ se ɛgbɛyɛ ɛzaɣu taa ñiima yɔ, palakuu yɔ. Mentisi tɔm ndu titiŋa payi Mooyiizi nɛ Ɛsɔtɔm ɖɛziyaa pama pa-takayisi taa yɔ. **15**Pa-maɣmaɣ liu ŋgu pataɣ Ɛsɔ yɔɔ yɔ, ŋgu ɖɔɖɔ mantaɣ. Ŋgu lɛ se : Ɛyaa kutuuzaa nɛ mba patatuuzi nɛ pasi yɔ, pɔkɔŋ fem. **16**Pu-yɔɔ ma ɖɔɖɔ mañaki pana se man-taa ɛwɛɛ keleŋgele Ɛsɔ nɛ ɛyaa pɛ-ɛsindaa.

17Pilabi pinzi sakiyɛ yɔ, mɛnfɛyi Yeruusalɛm nɛ manpisi mɔnkɔɔ se mansini mɛ-ɛjadɛ taa ñiima nɛ liidiye nɛ maha hadɛ. **18**Yuda ñiima mba palini Aazii egeetiye taa yɔ, pana-m Ɛsɔ ɖiɣa taa. Maatɛm cidi cidi wɛtu sɔnzi labu. Ɛyaa samaɣ taakpeɣli nɛ mantalizi ñadɥu nakuyu. **19**Ye mba ɛɛwɛnini natuyu se pakuyuuni mɔ-yɔɔ yɔ, mba puimunaa se pɔkɔɔ ñɔ-cɔlɔ. **20**Yaa mba pɛwɛ cinɛ yɔ, pa-maɣmaɣ pɔyɔɔdi nɛ ɖinii se pahuni-m tɔm huyaa sɔsaa cɔlɔ lɛ, kidɛkɛdim mbu pana mɔ-yɔɔ. **21**Mantala nabuyu nɛ pifɛyi ɖeu nɛ pitasini tɔm kuɖumtu ndu mansiŋ pɛ-ɛsindaa nɛ moholi yɔ. Ndu lɛ se : Mantaɣ liu se sidaa

24.5 Luk 23.2 Tuma 6.13; 16.20; 17.6; 21.28 1Pi 2.12,15
24.6 Tuma 21.28 Yoh 18.31
24.7 Tuma 21.33
24.8 Tuma 23.30
24.11 Tuma 21.26; 24.17
24.12 Tuma 25.8; 28.17
24.14 Amɔ 8.14 Tuma 9.2; 26.22 2Tim 1.3
24.15 Tuma 23.6; 26.6 Dan. 12.2 Yoh 5.28,29
24.16 Tuma 23.1
24.17 Tuma 11.29 Room 15.25 2Kɔr 8.4 Gal 2.10
24.18 Tuma 21.26,27
24.19 Tuma 23.30
24.21 Tuma 23.6

kɔŋ fem. Pʋ-yɔɔ sɔnɔ pahʋʋnɪ-m tɔm ɛzʋnɔ mɪ-ɛsɪndaa.

22Feliksɪ kɛtɛm sɪm Yesu wayɪ tɪŋʋʋ tɔm camɪyɛ. Pʋ-yɔɔ ɛnɪ tɔm ndʋ lɛ, ɛsɪɪ-tʋ se pʋwayɪ paana-tʋ nɛ eheyi-wɛ se : Ikpe nɛ kɪyakʋ ŋgʋ sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyʋ Lisiyaasɪ ɛkɔma lɛ, maatazɪ mɪ-tɔm taa nɛ mana. 23Ɛlɛ eheyi sɔɔjanaa mɪnʋʋ yɔɔ cɔnɪyʋ se ɛcɔnɪ Pɔɔlɪ yɔɔ camɪyɛ ɛlɛ, ɛha-ɪ wadɛ. Ɖɔdɔ lɛ, ɛtaadaŋ ɛ-taabalaa se pataakɔɔ pana-ɪ yaa pasɪnɪ-ɪ.

24Pɔɔlɪ wɛ peeye mbʋ nɛ pɪla kɪyakʋŋ cabɪ lɛ, Feliksɪ nɛ ɛ-halʋ Druusiili pɔkɔɔ nɛ etiyi se payaa Pɔɔlɪ. Ɛ-halʋ ɛnʋ, ɛɛkɛ Yuda tʋ. Ɛlɛ kɔma lɛ, Feliksɪ heyi-i se ɛkɛdɪ-wɛ Krɪstʋ yɔɔ tisuu tɔm. Peeye ɛpazɪ-ɪ tʋ kɛdʋʋ. 25Pɔɔlɪ yɔɔdaɣ tʋʋzʋtʋ nɛ tɪ-dɔkʋʋ nɛ tɔm hʋtʋ ndʋ tɪkɔŋ yɔ, pɪ-tɔm. Peeye sɔɔndʋ kpa Feliksɪ nɛ eheyi-i se : Lɛɛlɛɛyɔ ŋpɪzɪɣ ŋdɛɛ. Mehikiɣ alɪwaatʋ lɛ, mandaɣnɪ-ŋ yaʋ. 26Ɖɔdɔ lɛ, Feliksɪ maɣzaɣ se pʋtɔma yɔ, pɪkɛdɪɣ Pɔɔlɪ ha-ɪ liidiye. Mbʋ labɪna nɛ ɛpaŋ-ɪ yaʋ se ewolo nɛ pala faawɪyɛ.

27Ɛlɛ, pɪnzɪ naalɛ kɔma nɛ sɪdɛɛ lɛ, abalʋ weyi payaɣ-ɪ se Pɔɔrsiyuusi Fɛstuusi yɔ, ɛlɛɣzɪ Feliksɪ lone taa. Feliksɪ caɣaɣ se pɪla Yuda ɲuma lelɛŋ lɛ, eyele Pɔɔlɪ salaka taa mbʋ.

Pakʋyʋʋ Pɔɔlɪ yɔɔ Fɛstuusi ɛsɪndaa

25 Fɛstuusi kɔm egeetiye ndɪ dɪ-taa nɛ pɪla kɪyakɪŋ naadozo lɛ, ɛkʋyɪ Sezaaree tetʋ taa nɛ ɛkpa Yeruusalɛm. 2Peeye Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ɲuma sɔsaa pakʋyaa nɛ powoni Pɔɔlɪ tɔm ɛ-cɔlɔ. 3Pɔpɔzɪ-ɪ se ɛlabɪ-wɛ lootiye nɛ ɛpɪsɪnɪ Pɔɔlɪ Yeruusalɛm. Paatam nɔɔ se ye pɪlabɪ mbʋ yɔ, pakʋ-ɪ nʋmɔʋ taa. 4Fɛstuusi cosi-wɛ se Pɔɔlɪ wɛ salaka taa Sezaaree nɛ ɛmaɣ maɣ ɛpɪsɪɣ peeye alɪwaatʋ tʋnɛ tɪ-taa. 5Eheyi-wɛ se : Mɪ-taa mba papɪzɪɣ wobʋ yɔ, pɔkɔɔ nɛ dɪwolo nɛ ye ɛyʋ ɛnʋ ɛlabɪ kɪdɛkɛdɪm nabʋyʋ yɔ, pakʋyɪ ɛ-yɔɔ.

6Fɛstuusi caɣ Yeruusalɛm peeye ɛzɪ kɪyakʋŋ lutozo yaa hiu yɔ lɛ, ɛpɪsɪ Sezaaree tetʋ taa. Tɛʋ fema lɛ, ewolo nɛ ecaɣ tɔm dɪhʋyɛ nɛ etiyi se powoni Pɔɔlɪ. 7Pɔɔlɪ talaa lɛ, Yuda ɲuma mba paalɪnɪ Yeruusalɛm yɔ, pɔcɔɔ-ɪ kondiko. Pakʋyɪ ɛ-yɔɔ siŋŋ nɛ tɔm sɔsɔtʋ. Ŋgʋ, pa-maɣ maɣ pataapɪzɪɣ se pɔyɔɔdɪ nɛ pawɪlɪ se ndʋ pɔyɔɔdʋʋ yɔ, tɪkɛ toovenim.

8Ɛlɛ, Pɔɔlɪ lʋ ɛ-tɪ yɔɔ nɛ ɛyɔɔdɪ se : Mantayʋsɪnɪ Yuda ɲuma paɣtʋ yaa Ɛsɔ dɪɣa yaa Room wiyaʋ sɔsɔ Sezaarɪ.

9Fɛstuusi ɲunaɣ se ɛla nɛ pɪkɛdɪnɪ Yuda ɲuma mba. Pʋyɔɔ ɛpɔzɪ Pɔɔlɪ se : Ŋɲunɪɣ se powoni-ŋ Yeruusalɛm nɛ pahʋnɪ-ŋ tɔm ndʋ mɔn-cɔlɔ yaa we?

10Pɔɔlɪ cosi-i se : Room wiyaʋ sɔsɔ Sezaarɪ tɔm dɪhʋyɛ mansɪŋaa yɔ, peeye pʋwɛɛ se pahʋʋ mɔn-tɔm. Mantɪla Yuda

24.22 Tʋma 24.7
24.23 Tʋma 27.3; 28.16
24.26 Exo 23.8
24.27 Exo 23.2 Tʋma 12.3; 25.9,14
25.2 Tʋma 24.1; 25.15
25.3 Tʋma 23.12,15
25.5 Tʋma 18.14; 25.18
25.7 Ɛst8 Tʋma 24.13
25.8 Tʋma 6.13; 24.12; 28.17
25.9 Tʋma 24.27; 25.20

ñuma kɪdɛkɛdum nabʊyʊ ɛzɪ ña-maɣmaɣ ŋtem sum siŋŋ yɔ. 11Ye maalabɪ kaatʊʊzʊtʊ natʊyʊ yaa kɪdɛkɛdum nabʊyʊ nɛ pʊwɛɛ se pakʊ-m yɔ, maaseɣ sum. Ɛlɛ ye toovenim ɛfɛyɪ mbʊ pɔtɔŋ se malaba yɔ, pɪ-taa yɔ, pɪtaha nɔɔyʊ nʊmɔʊ se ɛdʊzɪ-m pe-nesi taa. Mɔnpɔzʊʊ se powoni-m Room wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ cɔlɔ.

12Peeye Fɛstuusi nɛ ɛ-tɔm tasɪyaa pacaɣaa nɛ pala lɪmaɣ za. Pɛtɛma lɛ, ecosi Pɔɔlɪ se : Ŋtɔm se patanɪ-ŋ Room wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ cɔlɔ yɔ, peeye ɖɔɖɔ ŋwoki.

Fɛstuusi heyiɣ Agriipaa Pɔɔlɪ tɔm

13Pɪlabɪ kɪyakuŋ cabɪ lɛ, wiyaʊ Agriipaa nɛ Bereniisi pɔkɔɔ Sezaaree tetʊ taa se pesɛɣ Fɛstuusi. 14Pacaɣ kɪyakuŋ sakɪyɛ lɛ, Fɛstuusi kpaɣ Pɔɔlɪ tɔm nɛ ɛkɛdɪ wiyaʊ. Eheyi-i se : Feliksɪ yebi abalʊ nɔɔyʊ salaka taa halɪ nɛ sɔnɔ. 15Mowobi Yeruusalɛm lɛ, Ɛsɔ layaa sɔsaa nɛ Yuda ñuma kɪbɪma pɔkɔɔ mɔn-cɔlɔ nɛ pakʊyɪ ɛ-yɔɔ, pɔpɔzɪ-m se mahʊʊ ɛ-tɔm nɛ mankʊ-tʊ.

16Moncosi-wɛ se : Pɪtɛkɛnɪ Room ñuma lakasɪ lɛ se pakpa ɛyʊ nɛ pɛcɛlɪ mbʊ, nɛ ɛ nɛ mba pɛwɛna tɔm yɔ patakatɪ ɖama nɛ pocosi ɖama ndʊ ɛwɛɛkaa yɔ, tɪ-yɔɔ. Ɛwɛnɪ waɖɛ se ɛlʊ ɛ-tɪ yɔɔ ndʊ pakʊyʊʊnɪ ɛ-yɔɔ yɔ, tɪ-yɔɔ. 17Pʊ-yɔɔ patɪŋɪ-m nɛ pɔkɔɔ cɪnɛ. Tɔm ndʊ peheyi-m yɔ, montoɖoo tɪ-yɔɔ. Tɛʊ fema lɛ, mowolo mancaɣ tɔm ɖɪhʊyɛ nɛ mentiyi se pɔkɔnɪ-m abalʊ ɛnʊ. 18Ɛ-tɔm tɪnaa kɔma lɛ, patatɪɪyɔɔdɪ se ɛlabɪ kɪwɛɛkum mbʊ mamaɣzaɣ yɔ, pɪ-taa nabʊyʊ kaʊ. 19Ɛlɛ, pa nɛ-ɪ pɔhɔŋaɣnɪ ɖama tɔm pɛ-Ɛsɔ nʊmɔʊ nɛ abalʊ weyi payaɣ se Yesu, ɛsɪba nɛ Pɔɔlɪ ñɔtɔŋ se ɛ nɛ ɛ-ɛza yɔ, pʊ-yɔɔ. 20Ma-maɣ maɣ lɛ, mentedɪɣzini ɛzɪma mbʊ maahʊʊ tɔm ndʊ yɔ. Pʊ-yɔɔ mɔnpɔzɪ Pɔɔlɪ se e-liu wɛɛ se ewolo Yeruusalɛm nɛ pahʊʊ ɛ-tɔm ndʊ peeye naa we? 21Ɛlɛ ecosi-m se peyebi-i salaka taa mbʊ nɛ Đajaa hʊʊ ɛ-tɔm. Pʊ-yɔɔ maha nɔɔ se peyebi-i ka-taa mbʊ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ mowoni-i wiyaʊ sɔsɔ Sezaarɪ cɔlɔ yɔ.

22Peeye Agriipaa heyi Fɛstuusi se : Ma ɖɔɖɔ me-liu wɛɛ se manɪ abalʊ ɛnʊ ɛ-maɣ maɣ ɛ-nɔɔ taa. Ecosi-i se : Cee ɛyɔɔdʊʊ nɛ ŋnɪɪ.

Powoni Pɔɔlɪ Agriipaa cɔlɔ

23Pʊ-yɔɔ kifema lɛ, Agriipaa nɛ Bereniisi pacanɪ pa-tɪ nɛ pɔkɔmnɪ koboyaɣ nɛ pa nɛ sɔɔjanaa kudoku yɔɔ cɔnɪyaa nɛ tetʊ taa sɔsaa pasʊʊ wiii tɔm ɖɪhʊyɛ nɛ pacaɣ. Peeye Fɛstuusi tiyaa nɛ pɔkɔnɪ Pɔɔlɪ. 24Ɛlɛ Fɛstuusi yɔɔdɪ se : Wiyaʊ Agriipaa nɛ mba mɪ mɪtŋa payɪ ɖa nɛ mɪ ɖɪwɛ cɪnɛ yɔ, ɪnaɣ abalʊ ɛnɛ yɔ. Yeruusalɛm Yuda ñuma samaɣ nɛ mba pɛwɛ cɪnɛ yɔ pɔkɔm pana-m cɪnɛ nɛ

25.11 Tʊma 23.29; 28.19
25.14 Tʊma 24.27
25.15 Tʊma 25.2,3
25.16 Tʊma 25.4,5
25.17 Tʊma 25.6
25.19 Tʊma 18.15; 23.29
25.22 Tʊma 9.15
25.24 Tʊma 25.2,3,7; 22.22

pamakɪ kubusi se pɪtamʊna se ɛtasɪ wezuu caɣʊ. 25Mɔncɔnɪ tɔm ndʊ tɪ-taa lɛ, ɛtala kɪwɛɛkum mbʊ pʊpɔzʊʊ se pakʊ-ɪ yɔ. Ɛlɛ ɛzʊma mbʊ ɛ-maɣmaɣ ɛpɔzaa se powoni-i Ðajaa cɔlɔ yɔ, mentisaa ɖɔɖɔ se powoni-i. 26Ɛlɛ, mɛnfɛyɪnɪ natʊyʊ sɪŋŋ se mama Ðajaa nɛ meheyi-i abalʊ ɛnʊ ɛ-tɔm. Pʊ-yɔɔ mɔnkɔnɪ-ɪ mɪ-ɛsɪndaa pɪkɪlɪna ña wiyaʊ Agriipaa. Ðɪtɛŋ-ɪ tɔm pɔzʊʊ lɛ, maana ndʊ mamaɣ takayaɣ taa yɔ. 27Mamaɣzʊʊ se pɪtamʊna se mowoni salaka tʊ yem wiyaʊ sɔsɔ cɔlɔ nɛ mantawɪlɪ mbʊ ɛlaba nɛ pakʊyʊʊ ɛ-yɔɔ yɔ.

26 Agriipaa heyi Pɔɔlɪ se : Maha-ŋ nʊmɔʊ, yɔɔdɪ ñɔ-tɔm lɛ. Peeye ɛlɛ kpazɪ nesi nɛ ɛpazɪ tɔm yɔɔdʊʊ se ɛlʊ ɛ-tɪ yɔɔ. 2Ɛtɔm se : Wiyaʊ Agriipaa, sɔnɔ pɪlabɪ-m leleŋ pʊŋŋ se malʊkɪ man-tɪ yɔɔ kʊyʊʊ mbʊ pɪtʊŋa payɪ Yuda ñʊma kʊyʊʊ mɔ-yɔɔ yɔ, pʊ-yɔɔ ñɛ-ɛsɪndaa. 3Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ŋsʊm Yuda ñʊma sɔnzɪ tʊŋa camɪyɛ nɛ pɛ-ŋtɛnkpɛzasɪ tɔm. Mentendiɣ-ŋ se ŋɖɔkɪ ñɔ-hɔyɛ nɛ ŋwelesini-m.

4Ðooo lɔŋ maacaɣ wezuu mɛ-ɛjaɖɛ taa ñʊma hɛkʊ taa Yeruusalɛm tɛtʊ taa. Yuda ñʊma tʊŋa sʊm ɛzʊma mbʊ maacaɣ wezuu ɖooo me-evebitu taa pɛ-hɛkʊ taa yɔ. 5Pasʊm-m ɖooo lɔŋ nɛ ye petisiɣ yɔ, papɪzɪɣ palɪzɪ aseɣɖe se maakɛ Farɪsɪ ñʊma ɛgbɛyɛ taa tʊ. Maaɖɔm ɖɪ-taa sɔnzɪ yɔɔ. Nzɪ kɪlɪnɪ kaɖɛ ɖɛ-Ɛsɔ nʊmɔʊ taa. 6Lɛɛlɛɛyɔ pahʊʊnɪ-m tɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mantaɣ liu tamaɣ ŋga Ɛsɔ ɖʊ ɖɔ-cɔzɔnaa yɔ. 7Ðe-cejewe hiu nɛ naalɛ wena aluŋuu Ɛsɔ tɛɛ wɪsɪ nɛ ɖoo kpem yɔ, ataɣ liu ɖɔɖɔ se tamaɣ ŋga kala. Wiyaʊ Agriipaa, liu taʊ mbʊ pʊyɔɔ Yuda ñʊma kʊyʊʊ mɔ-yɔɔ yɔ. 8Ɛbɛ! lmaɣzʊʊ se Ɛsɔ ɛɛpɪzɪɣ nɛ efezi sɪɖaa yaa we?

9Ma-maɣmaɣ maamaɣzaa se pʊwɛɛ se mantʊŋ nʊmɔŋ tʊŋa nɛ moyooni Yesu Nazareɛtɪ tʊ hɪɖɛ. 10Mbʊ malabɪ ɖɔɖɔ Yeruusalɛm tɛtʊ taa. Ɛsɔ layaa sɔsaa ha-m nʊmɔʊ lɛ, ma-maɣmaɣ mankpa cɪɖɪcɪɖɪ ñʊma sakɪyɛ nɛ manɖʊ salaka. Pɔtɔm se pakʊʊ-wɛ lɛ, mentisi. 11Manpam pa-nʊŋgbaaŋ hɔm Yuda ñʊma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaamʊŋ tʊŋa taa payɪ. Mawɪlaɣ -wɛ ñaŋ se patʊʊ Krɪstʊ. Man-pana kakpanɪ-wɛ sɪŋŋ nɛ mɛwɛɛ pa-wayɪ kaŋ kaŋ mbʊ halɪ pɪkpendʊnɪ ajɛyɛ lɛɛna tɛtʊ taa.

12Pʊ-yɔɔ Ɛsɔ layaa sɔsaa ha-m nʊmɔʊ lɛ, mankʊyɪ nɛ mowoki Damaasɪ tɛtʊ taa. 13Wiyaʊ! Mɛwɛ nʊmɔʊ ŋgʊ kɪ-taa nɛ pʊkɔɔ ɛzɪ wɪsɪ siɣu yɔ lɛ, mana ñalʊmɪyɛ naɖɪyɛ ɖɪlɪnɪ ɛsɔdaa yem nɛ ɖɪkɔɔ ɖɪñalɪ ma nɛ man-taabalaa ɖɔ-yɔɔ ñamm. N̄alʊmɪyɛ nɖɪ, ɖɪɪkɪlɪ wɪsɪ ñalʊmɪyɛ ɖoŋ. 14Peeye ɖatʊŋa payɪ ɖɪtɔlɪ tɛtaa nɛ manɪ pʊyɔɔdʊʊnɪ-m nɛ Ebree taa se : Sɔɔlɪ, Sɔɔlɪ, pɪlabɪ ɛzʊma nɛ

25.25 Tʊma 23.22
26.5 Tʊma 23.6 Fil 3.5
26.6 Kid 3.15; 22.18; 26.4 Eza 7.14; 9.6 Yer 23.5; 33.14 Eze 34.23; 37.24 Dan. 9.24 Tʊma 13.32
26.7 Fil 3.11
26.9 Yoh 16.2 1Tim 1.13
26.10 Tʊma 8.3; 22.5 Gal 1.13
26.11 Tʊma 22.19
26.12 Tʊma 9.3; 22.6

ŋwɛɛ ma-wayı kaŋ kaŋ mbʋ? Pʋwɛɣ-ŋ kaɖɛ se ŋkʋyını ɖaŋ yɔɔ.

15Peeye mɔnpɔzaa se : Kıbaɣ lʋ, ña anı?

Ecosi-m se : Ma Yesu weyi ɛ-wayı ŋwɛ kaŋ kaŋ yɔ. 16Ɛlɛ, kʋyı ŋsıŋ ña-nası taa mbʋ pʋyɔɔ yɔ, malızı man-tı nɛ mawılı-ŋ se mansı-ŋ nɛ ŋkɛ man-tʋmlaɖʋ nɛ mbʋ ŋnawa yɔ, pi-aseɣɖe tʋ. Ŋkɛɣ ɖɔɖɔ mbʋ mɔnkɔŋ-ŋ wılʋʋ yɔ, pi-aseɣɖe tʋ. 17Malızı-ŋ Yuda ñıma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma nɛ mentiyiɣ-ŋ lɛɛlɛeyɔ pɔ-cɔlɔ yɔ, pɛ-hɛkʋ taa. 18Mentiyiɣ-ŋ se ŋwolo nɛ ŋkuli pɛ-ɛza nɛ palıı cıkpɛndʋʋ taa nɛ powolo ñalımıyɛ taa, palıı ɖɔɖɔ Satanı nesi tɛɛ nɛ powolo Ɛsɔ cɔlɔ. Lidaʋ ŋgʋ pɛwɛɣnı mɔ-yɔɔ yɔ, kiyeki nɛ menkpeɣ-wɛ pa-kıwɛɛkım nɛ maha-wɛ ñım mbʋ mansıwa se mɛncɛlʋʋ mba mansı-wɛ nɛ hɔɔlʋʋ yɔ.

19Wiyaʋ Agriipaa, pʋ-yɔɔ lɛ, mentekizi natʋ ndʋ Ɛsɔ wılı-m nɛ ɛsɔdaa yɔ. 20Ɛlɛ Damaası ñıma manpazını Ɛsɔtɔm suzuu. Pʋwayı lɛ, monsuzi-tʋ Yeruusalɛm ñıma nɛ Yudee egeetiye taa ñıma tıŋa nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ. Meheyi-wɛ se pʋwɛɛ se papısını pa-tı nɛ pɛkɛzı pa-tı Ɛsɔ yɔɔ. Meheyi-wɛ ɖɔɖɔ se pala mbʋ pıwılıɣ se toovenim papısını pa-tı yɔ. 21Tɔm tʋnɛ tı-yɔɔ Yuda ñıma kpa-m Ɛsɔ ɖıɣa taa nɛ pañınaɣ se pakʋ-m. 22Ɛlɛ, Ɛsɔ sınaʋ yɔɔ mɛwɛɛ nɛ mantalını sɔnɔ nɛ malızıɣ aseɣ ɖe piya nɛ sɔsaa pɛ-ɛsındaa. Ndʋ Ɛsɔtɔm ɖɛsıyaa nɛ Mooyiizi pɔyɔɔdaa se tıkɔŋ labʋ yɔ, ti-ɖeke mɔyɔɔdʋʋ. 23Paayɔɔdaa nɛ pasıı se Meesiya kɔŋ siziŋ nıʋ nɛ ɛsı. Ɛnʋ calıɣnı lıʋ nɛ sıɖaa taa nɛ esuzi Yuda ñıma samaɣ kanɛ nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, ñalımıyɛ tɔm.

24Pɔɔlı yɔɔdaɣ mbʋ se ɛlʋ ɛ-tı yɔɔ lɛ, Festuusi yɔɔdı ɖoŋ se : Pɔɔlı, ŋsʋ kpaaŋ ! Ŋkılı lɔŋ sım nɛ ısʋzı-ŋ kpaaŋ!

25Pɔɔlı cosi-i se : Sɔsɔ Festuusi, mantısʋʋ kpaaŋ nakʋyʋ. Ɛlɛ, tɔm ndʋ mɔyɔɔdʋʋ yɔ, tıkɛ toovenim tɔm nɛ ndʋ tıtalı ɖeyi ɖeyi yɔ. 26Wiyaʋ sım mbʋ pıtıŋa pılaba yɔ. Pʋ-yɔɔ mɔyɔɔdʋʋ ɛ-ɛsındaa yem faaa. Toovenim mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛzı pıtɛkɛ mɛɛsaɣ tɛɛ kʋlɔmʋʋ nakʋyʋ taa pılaba yɔ, manawa se nabʋyʋ fɛyı nɛ pımɛsı-ı. 27Wiyaʋ Agriipaa, ŋtisiɣ Ɛsɔtɔm ɖɛsıyaa yɔɔ yaa we? Manawa se ŋtisiɣ pɔ-yɔɔ.

28Agriipaa cosi Pɔɔlı se : Pıkazı pazı ñɔ-tɔm lakı nɛ manpısı Krıstʋ tʋ.

29Pɔɔlı tɔ se : Paa tɔm pazı yaa sakıyɛ yɔɔ yɔ, mentendiɣ Ɛsɔ se ña nɛ mba patıŋa pewelesiɣ mɔn-tɔm sɔnɔ yɔ, ıpısı ɖɔɖɔ ɛzı ma yɔ nɛ pısɛɣ yoŋgbası sınɛ si-ɖeke.

30Peeye wiyaʋ nɛ egeetiye yɔɔ cɔnıyʋ, nɛ Bereniisi nɛ mba paacaɣ peeye yɔ pakʋyaa nɛ pɛɖɛɣ. 31Pɛɖɛɣaɣ lɛ, pɔyɔɔdʋʋ

26.16 Tʋma 22.15
26.17 Tʋma 22.21
26.18 Eza 35.5; 42.7 Luk 1.77, 79 Efɛ 1.11; 5.8 Kol 1.13 1Pı 2.9
26.20 Tʋma 9.20; 13.46 Mat. 3.8
26.21 Tʋma 21.30,31
26.22 Room 3.21 Yoh 5.46
26.23 Luk 24.26, 46; 2.32 1Kɔr 15.20 Kol 1.18 Wıl 1.5
26.24 Yoh 10.20 1Kɔr 1.23
26.29 1Kɔr 7.7
26.31 Tʋma 23.9; 25.25

pa-taa pe-ɖeke se : Abalu ɛnɛ ɛtala kɪwɛɛkɪm mbu pupɔzuu se paku-ɪ yaa paɖu-ɪ salaka yɔ.

32Peeye Agriipaa heyi Fɛstuusi se : Ye abalu ɛnɛ, ɛtaapɔzɪ se patanɪ-ɪ Wiyau sɔsɔ Sezaarɪ cɔlɔ yɔ, paayebi-i.

Pɔɔlɪ suu mɛlɛ nɛ ewolo Room tɛtu taa yɔ

27 Paɖuwa se ɖɪɖɛɛ Itaalii ɛjaɖɛ taa lɛ, pakpaɣ Pɔɔlɪ nɛ salaka tɪnaa lɛlaa nabɛyɛ nɛ paɖuzɪ Room sɔɔjanaa mɪnuu yɔɔ cɔnɪyu nɔɔyu nesi taa. Payaɣ-ɪ se Yuliyuusi. Ɛwɛ Room wiyau sɔsɔ sɔɔjanaa tikaɣ taa. 2Ɖɪsuu mɛlɛ ŋgu kɪlɪnɪ Adraamiiti tɛtu taa yɔ nɛ ɖɪɖɛɛ. Kiwokaɣ Aazii egeetiye taa mɛlɛnaa ɖɪsɪŋɪyɛ ndɪ ndɪ taa. Ɖa nɛ Masedonii tu Aristaarkɪ weyi ɛ-tɛ Tesalonika tɛtu taa yɔ, ɖɪsunɪ-ku.

3Kifema lɛ, ɖɪtalɪ Sidɔɔ tɛtu taa nɛ Yuliyuusi liu wɛɛ se ɛla Pɔɔlɪ camɪyɛ. Pu-yɔɔ ɛha-ɪ numɔu se ewolo ɛ-taabalaa tɛ nɛ paha-ɪ mbu pupɔzuu-ɪ yɔ. 4Ɖɪkuyɪ peeye lɛ, ɖɪmalɪ Ciiprɪ ɛjaɖɛ kpɛɛɛ mbu puyɔɔ yɔ, heɣlim makaɣ tulinja. 5Ɖɪwɛ teŋgu yɔɔ nɛ ɖɪtɛzɪ Siliisii nɛ Pamfilii pa-ageeta lɛ, ɖɪtalɪ Miiraa tɛtu ndu tɪwɛ Liisii ɲɪnɖɛ taa yɔ, tɪ-taa. 6Peeye sɔɔja sɔsɔ ɛnu ɛna mɛlɛ ŋgu kɪlɪnɪ Alɛksandrii nɛ kuwoki Itaalii yɔ nɛ ɛsuzɪ-ɖu-ku. 7Heɣlɪm cɛyaɣ-ɖu pɪtuɪfeyɪ nɛ ɖɪla hɛɛ hɛɛ kɪyakɪŋ sakɪyɛ ɖa-numɔu ɖɔm taa teŋgu yɔɔ. Pɪlabɪ-ɖu kaɖɛ puɔɔ nɛ ɖɪkɔɔ ɖɪtalɪ Kiniidi haɖaa taa. Heɣlim taha-ɖu numɔu se ɖɪsɪŋ, pu-yɔɔ ɖɪmalɪ Krɛɛtɪ ɛjaɖɛ Salmonee cɔlɔ. 8Ɖɪlabɪ kuɲ̃ɔŋ mbu nɛ puɔɔ ɖɪtalɪ ɖɪsɪŋ ɖendɛ payaɣ se Mɛlɛnaa Ɖɪsɪŋɪyɛ Kɪbandɛ yɔ Laasee tɛtu cɔlɔ.

9Alɪwaatu sakɪyɛ ɖɛ pɪŋŋ lɛ, teŋgu yɔɔ ɖɔm wɛɛ sɔɔndu mbu puyɔɔ yɔ nɔɔ hɔku kazandu kɛtɛm ɖɛu. 10Pu-yɔɔ Pɔɔlɪ paɣ mɛlɛ taa ɲɪuma se : Manaɣ se ɖa-numɔu ŋgu kuwɛɣ kaɖɛ nɛ ɖɪkaɣ wondu sakɪyɛ lesuu. Ɖɪtakpa ɖa-tɪ yɔ, mɛlɛ kunɛ nɛ kɪ-taa wondu pɛwɛɛkɪɣ halɪ ɖa-maɣmaɣ ɖɪpɪzɪɣ ɖifeti ɖɛ-wezuu. 11Ɛlɛ Room sɔɔjanaa mɪnuu yɔɔ cɔnɪyu ɛnu ɛɛwɛnɪ lidau mɛlɛ sayu nɛ ku-tu pɔ-yɔɔ pɪkɪlɪ ndu Pɔɔlɪ yɔɔdaa yɔ. 12Ɖɔɖɔ lɛ, mɛlɛnaa ɖɪsɪŋɪyɛ taawɛɛ ɖeu se ɛyaa ɛcaɣ niŋkaɣ alɪwaatu taa. Pu-yɔɔ mba paawɛ kɪ-taa yɔ, pa-taa sakɪyɛ tisaa se pakuyɪ peeye nɛ pɛɖɛɛ. Pacaɣaɣ se puwɛ ɛzɪma yɔ patalɪ Krɛɛtɪ mɛlɛnaa ɖɪsɪŋɪyɛ ndɪ payaɣ se Feniski yɔ lɔŋ. Peeye ha ɛza nɛ hadɛ kiŋ wɪsɪ ɖɪɖuyɛ nɛ hayo kiŋ wɪsɪ ɖɪɖuyɛ pɔ-hɔɔluu taa. Ɛyaa pɪzɪɣ pacaɣ peeye yolum taa.

Teŋgu yɔɔ heɣlim sɔsɔm tɔm

13Heɣlim nabuyu lɪnɪ hadɛ kiŋ nɛ pɪmakɪ fɛlɛ fɛlɛ nɛ pamaɣ zɪ se papɪzɪɣ pala mbu paaɖuwa yɔ. Peeye pɛkpɛzɪ ɲɪɣyuu ŋgu paakamnɪ mɛlɛ yɔ nɛ pamalɪ

26.32 Tuma 25.11
27.1 Tuma 25.12,25
27.2 Tuma 19.29
27.3 Tuma 24.23; 28.16
27.9 Lev 23.27,29

Kreetı kidiiliŋ kpeee nɛ pɛɖɛɛ. 14Pıtala puyu lɛ, heɣlim sɔsɔm mbu payaɣ se Eraakilɔɔ yɔ, pıluını ejaɖɛ nɖı lım cɔ-ɖı kondiko yɔ, ɖı-yɔɔ nɛ pıpazı mabu ɖoŋ 15nɛ pıɖɛɣnı mɛlɛ ŋgu nɛ kıtaapızıɣ se kıkaɖını-pu. Peeye ɖıtɛzı ɖa-tı yebu nɛ pıɖɛnı-ɖu. 16Ðıtuŋaɣnı ejaɖɛ cikpeɖe nɖı lım cɔ-ɖı kondiko nɛ payaɣ-ɖı se Klooda yɔ ɖı-hadɛ kiŋ lɛ, ɖıla kuɲ̄ɔŋ siŋŋ nɛ puco ɖıkpazı kpıyuu cikpeluu ŋgu palızıɣnı eyaa yɔ. 17Ðıkpazı-ku mɛlɛ taa lɛ, pɛkpɛyısı mɛlɛ ŋgu nimee kpam. Sɔɔndu kpaɣaɣ-wɛ se patawolo nɛ pakpa Siirta kidiiliŋ kañuŋa huwa yɔɔ. Pu-yɔɔ petisi pısau sɔsɔu ŋgu popuzuu se heɣlim esuu yɔ. Mbu piyebina nɛ heɣlim ɖɛɣnı-ɖu. 18Heɣlim cɔzı-ɖu siŋŋ. Mbu labına nɛ tɛu fema lɛ, palızı mɛlɛ taa wondu natuyu nɛ pɔlɔu. 19Tozo wiye lɛ, ɖa-maɣmaɣ ɖıyeɖı mɛlɛ yɔɔ wondu ndu tiyeki nɛ kuɖɔŋ yɔ nɛ ɖılɔ. 20Pılabı kıyakuŋ sakıyɛ, wısı nɛ tunzı patalu. Ɛlɛ heɣlim mbu pıwenı pımakı ɖoŋ mbu nɛ ɖıtɛzı lɔu liu se ɖɔ-tɔm tema.

21Pileɖaa yɔ, pa-taa nɔɔyu takpazı puyu nɛ ɛ-nɔɔ. Peeye Pɔɔlı kuyaa nɛ esuŋ eyaa hɛku taa nɛ etɔ se : Abalaa mı! Ye unını-m nɛ ɖıcaɣ Kreetı yɔ, ɖıtaasuu asayu kunɛ kı-taa nɛ ɖilesi wondu ezunɔ. 22Ɛlɛ leelɛeyɔ mansazıɣ-mı se ıɖɔkı mı-tı kpam. Mbu puyɔɔ yɔ, mı-taa nɔɔyu eelesiɣ e-wezuu. Mɛlɛ ɖeke ıkaɣ lesuu. 23Ɛsɔ weyi etını-m nɛ malakı ɛ-tumıyɛ yɔ, etiyi e-tiyiyu mɔn-cɔlɔ ɖoo ana a-taa. 24Tiyiyu enu eheyi-m se : Pɔɔlı, sɔɔndu etaakpa-ŋ. Puwee se ŋwolo Room wiyau sɔsɔ Sezaarı cɔlɔ. Na, Ɛsɔ kpaɣ eyaa mba ña nɛ wɛ iwoki numɔu yɔ pe-wezuu nɛ ecɛlı-ŋ. 25Peeye Pɔɔlı tası tɔm se : Abalaa-mı! Puyɔɔ meheyiɣ-mı se ıɖɔkı mı-tı kpam mbu puyɔɔ yɔ, mantaɣ Ɛsɔ liu se ndu eyɔɔdaa yɔ, tılakı mbu. 26Ɛlɛ pukɔŋ-ɖu lızuu nɛ pulɔ ajɛyɛ cikpena wena lım cɔ-yɛ kondiko yɔ a-taa naɖıyɛ kidiiliŋ yɔɔ.

27.19 Yna 1.5
27.23 Tuma 23.11 Room 1.9 2Tim 4.7
27.25 Luk 1.45 2Tim 1.12
27.26 Tuma 28.1

Mɛlɛ lakı asayuu

27Pılabı ɖoo hiu nɛ naanza yɔ, ɖıwɛu Adriyaadiki teŋgu yɔɔ nɛ heɣlim cɔzuu-ɖu mbu yɔ. Pukɔm ɛzı ɖoo hɛku yɔ lɛ, mɛlɛ taa tumlaɖaa maɣzı se ɖıɲ̄ɔtını tɛtu natuyu. 28Ɛlɛ pakpaɣ mbu pamaɣzıɣnı lım yɔ nɛ pɛpɛɖı pı-taa se pamaɣzı-pu. Peeye panawa se pu-cukaŋ taa wɛ ɛzı mɛɛtanaa niidozo nɛ lubɛ yɔ. Patası wobu ɛsındaa pazı lɛ, patası maɣzuu mbu nɛ pana mɛɛtanaa nuılɛ nɛ lutozo. 29Peeye sɔɔndu kpaɣaɣ-wɛ se mɛlɛ ɛtaakɔɔ kuyooni ɛwası nasıyı. Pu-yɔɔ petisi ñıɣtu ndu pasızıɣnı mɛlɛnaa yɔ naanza mɛlɛ wayı nɛ pacaɣnı pɛ-ɛza paɖaŋ kpam se tɛu efe. 30Ɛlɛ mɛlɛ taa tumlaɖaa ñınaɣ se pese. Pu-yɔɔ petisi kpıyuu ŋgu palızıɣnı eyaa yɔ teŋgu taa nɛ pɛcɛtı se powoki nɛ petisi ñıɣtu

ndƱ tɪwɛ ɛsɪndaa yɔ. 31Peeye Pɔɔlɪ heyi Room sɔɔjanaa mɪnƱƱ yɔɔ cɔnɪyƱ nɛ ɛ-sɔɔjanaa se : Ye ɛyaa mba patacaɣ mɛlɛ taa cɪnɛ yɔ, ɪpɪzɪɣ ɪya mɪ-ñƱƱ. 32Ɛyɔɔdɪ mbƱ lɛ, sɔɔjanaa wolo pɛsɛtɪ kpɪyƱƱ nimee nɛ peyebi-kƱ kɪtɔlɪ.

33Paɖaŋaa se tɛƱ efe lɛ, Pɔɔlɪ sazɪ patɪŋa se pɔtɔɔ tɔɔnaɣ. Eheyi-wɛ se : Sɔnɔ pɪlabɪ kɪyakɪŋ hiu nɛ naanza yɔ ɪwɛƱ ɖaŋƱƱ yɔ nɛ ɪhɔkɪ nɔɔ nɛ ɪtɔtɔɔ pƱyƱ yɔ. 34PƱ-yɔɔ lɛ, meheyiɣ -mɪ se ɪtɔɔ tɔɔnaɣ. MbƱ pƱyɔɔ yɔ, pƱwɛɛ se ɪtɔɔ nɛ ihiɣ ñƱƱ yabƱ. Mɪ-taa nɔɔyƱ ɛɛkaɣ lesuu ɛ-ñƱƱ taa ñɔyaɣ maɣmaɣ. 35Pɔɔlɪ tɛm yɔɔdƱƱ mbƱ lɛ, ɛkpaɣ kpɔnɔ nɛ ɛsɛɛ kƱ-yɔɔ Ɛsɔ patɪŋa pɛ-ɛsɪndaa. Ɛlɛ, ɛcɪyɪ-kƱ nɛ ɛpazɪ tɔɔƱ. 36Peeye pɪlabɪ mɛlɛ taa ñɪma tɪŋa hƱnƱm nɛ pɔtɔɔ ɖɔɖɔ. 37ŊgƱ ɖa mba ɖɪwɛ mɛlɛ ŋgƱ kɪ-taa yɔ, ɖɪkpɛndɪ ɛyaa nasɪlɛ nɛ nɪnƱwa nɛ nƱlɛ nɛ lodɔ. 38Paa weyi ɛtɔwa nɛ ɛhaɣ lɛ, papazɪ lɪzƱƱ tɔɔnaɣ pee nɛ pɔlɔƱ teŋgu taa se mɛlɛ ɛtaakɪlɪ yƱŋ.

39TɛƱ fema lɛ, paasɪŋ ɛjaɖɛ ndɪ pɔñɔtɪnaa yɔ. Ɛlɛ polosuu kidiiliŋ sɔsɔƱ nakƱyƱ kotaaa kƱ-yɔɔ nɛ kañɪŋa. PaɖƱwa se ye papɪzɪɣ yɔ, powoni mɛlɛ peeye nɛ kɪkaɖɪnɪ-kɛ. 40PƱ-yɔɔ pɛyɛɖɪ ñɪɣtƱ nɛ peyebi-tƱ teŋgu taa. Pɛyɛɖɪ ɖɔɖɔ nimee wena paahɔkɪnɪ ɖaŋ weyi pasaɣnɪ mɛlɛ yɔ. PƱwayɪ lɛ, pata pɪsaƱ sɔsɔƱ ŋgƱ kɪwɛɣ mɛlɛ ɛsɪndaa yɔ nɛ pakpazɪ se heɣlim eketi-kƱ nɛ puwoni kidiiliŋ cɔlɔ. 41Puwoni-kƱ nɛ puyooni kañɪŋa huuye naɖɪyɛ lɪm hola naalɛ hɛkƱ taa. Kɪ-nɔɔ sƱ kañɪŋa taa nɛ pɪsɪzɪ-kƱ lɛ, lɪm hola sɔsɔna ñɛpɛlɪ-kƱ nɛ kɪ-wayɪ.

42Peeye sɔɔjanaa nɪnɪ ɖama se pakƱ salaka tɪnaa mbƱ pƱyɔɔ yɔ sɔɔndƱ kpaɣaɣ-wɛ se pa-taa nɔɔyƱ ɛtaaya lɪm nɛ ɛtƱlɪ. 43Ɛlɛ Room sɔɔjanaa mɪnƱƱ yɔɔ cɔnɪyƱ liu kɛwɛɛ se ɛya Pɔɔlɪ ñƱƱ pƱ-yɔɔ ekizini-wɛ se pataala mbƱ paɖƱwa yɔ. Peeye ɛha nɔɔ se mba pasɪm lɪm yaƱ yɔ, pacalɪ falƱƱ pɪ-taa nɛ paya nɛ palɪ kidiiliŋ yɔɔ. 44Eheyi lɛlaa se pɔñɔkɔyɪnɪ kpoŋgbolonaa yaa mɛlɛ hɔɔlasɪ nɛ patɪŋ pa-wayɪ. MbƱ palaba nɛ patɪŋa payɪ palɪ cɪŋgɪlɪm kidiiliŋ yɔɔ.

27.34 1Awy 1.52 Mat. 10.30 Luk 12.7; 21.18 27.35 1Sam 9.13 Mat. 15.36 Yoh 6.11 1Tim 4.4 27.41 2Kɔr 11.25 27.44 TƱma 27.22 28.1 TƱma 27.26

Maltɪ ɛjaɖɛ taa

28 Ðɪlɪcɪŋgɪlɪm mbƱ lɛ, ɖɪnɪƱ se payaɣ ɛjaɖɛ ndɪ lɪm cɔ-ɖɪ kondiko nɛ ɖɪwɛɛ ɖɪ-taa yɔ se MaltɪƱ. 2Ðɪ-taa ñɪma mba paanɪɣ ɖa-kƱnƱŋ yɔ, pamƱ-ɖƱ ɖeu siŋŋ. PamƱ-ɖƱ miŋ sɔsɔŋ nɪɪyɪ cɔlɔ. PaaɖƱ-ɪ mbƱ pƱyɔɔ yɔ, tɛƱ nɪwa nɛ niŋkaɣ wɛɛ. 3PɪkɛdaaƱ lɛ, PɔɔlɪƱ kpaɣ ɖasɪ ñƱƱ nakƱyƱ se ɛdƱ miŋ taa, naze pasɪyɛ naɖɪyɛ kɛwɛ kɪ-taa. MiŋƱ hohou kpa-ɖɪ lɛ, ɖɪlɪƱ nɛ ɖɪñasɪ-ɪ nɛ ɖjisusini e-nesi. 4Peeye ñɪma na tetɛñɪyƱƱ ŋgƱ kisusini e-nesi lɛ, pɔyɔɔdƱƱ pa-taa pe-ɖeke se : AbalƱ ɛnɛ, paa pɪla ɛzɪma yɔ, ɛkɛ ɛyaa kƱyƱ. Ɛlɪ sɪm nee tɛɛ teŋgu yɔɔ ɛlɛ ɛgɔlɪmɪyɛ TƱƱzƱtƱ

ɛɛhaɣ-ɪ nʋmɔʋ se ɛtasɪ wezuu caɣʋ. 5Ɛlɛ Pɔɔlɪ mɪsɪ e-nesi nɛ tɛtɛñɪyʋʋ ŋgʋ kɪlɪ nɛ kɪtɔlɪ miŋ taa. Ɛtaanɪ siziŋ nɪɪyɪ. 6Ɛyaa mba, paaɖaŋaa se Pɔɔlɪ huu caŋjanaa yaa pɪkɛdɪɣ ɛtɔlɪ yem nɛ ɛsɪ. Paɖaŋ mbʋ pɪŋŋ. Pʋkɔm piledi nɛ paanɪɣ natʋyʋ lɛ, pɛleɣ zɪ nɛ pɔtɔŋ se abalʋ ɛnʋ ɛkɛ ɛsɔ nɔɔyʋ.

7Ɛjaɖɛ nɖɪ ɖɪ-taa ñʋʋ tʋ weyi payaɣ se Publiyuusi yɔ, ɛɛwɛnɪ tɛtʋ natʋyʋ hɔɔlɪŋ ɛnɪ ɛ-taa. Ɛmʋ-ɖʋ nɛ laŋhʋlɪmɪyɛ nɛ ɖɪsʋʋ ɛ-tɛ kɪyakɪŋ naadozo. 8Alɪwaatʋ ndʋ tɪ-taa, kɪnamɪyɛ nɛ anɪza paakpa Publiyuusi ɛnʋ ɛ-caa nɛ ɛhɛnɪ. Pɔɔlɪ nɪ mbʋ lɛ, ɛsʋʋ ɛ-cɔlɔ nɛ ɛtɪnɪ ɛ-yɔɔ nesi nɛ ɛsɛɛ Ɛsɔ nɛ ɛla nɛ ɛ-yɔɔ cɛ. 9Pɪlabɪ mbʋ nɛ ɛjaɖɛ nɖɪ ɖɪ-taa kʋdɔndɪnaa lɛlaa nɪɪ lɛ, pakʋyɪ nɛ pɔkɔɔ nɛ Pɔɔlɪ la nɛ pɔ-yɔɔ cɛ. 10Ɛyaa ɖʋ-ɖʋ hɪɖɛ siŋŋ nɛ ɖɪcaɣaɣ se ɖɪkʋyɪ peeye nɛ ɖɪɖɛɛ lɛ, paha-ɖʋ mbʋ pɪtɛɖaɣ -ɖʋ yɔ.

Pɔɔlɪ talɪ Room tɛtʋ taa

11Fenasɪ naadozo ɖɛwa lɛ, ɖɪsʋʋ Alɛksandrii tɛtʋ taa mɛlɛ nɛ ɖɪɖɛɛ. Kɪɪsɪŋ Maltɪ ɛjaɖɛ taa yolum taa. Agɔlɪma ɖomaa Gastɔɔrɪ nɛ Poluksɪ pa-anjaʋnaa kɛwɛ mɛlɛ ŋgʋ kɪ-yɔɔ. 12Ɖɪtalɪ Siraakuusi tɛtʋ taa lɛ, ɖɪcaɣ kɪyakɪŋ naadozo. 13Ɖɪkʋyɪ peeye lɛ, ɖɪmalɪ kidiiliŋ kpɛɛɛ nɛ ɖiwolo Rejiyoo tɛtʋ taa. Tɛʋ fema lɛ, hadɛ kiŋ heɣlim pazɪ mabʋ nɛ ɖɪdʋ kɪyakɪŋ naalɛ nɛ pʋcɔ ɖɪtalɪ Puuzɔɔlɪ tɛtʋ taa. 14Peeye ɖɪmaɣnɪ ɛgbaɣdɪnaa nabɛyɛ nɛ paba tendi-ɖʋ se ɖɪcaɣ pɔ-cɔlɔ kɪyakɪŋ lʋbɛ. Mbʋ ɖiwobi Room tɛtʋ taa. 15Peeye ɛgbaɣdɪnaa nɪ ɖɔ-tɔm lɛ, palɪ pakatɪ-ɖʋ Fɔrɔm Apiyuusi nɛ ɖendɛ payaɣ se Agɔma Ðɪsɪ Naadozo yɔ. Pɔɔlɪ na-wɛ lɛ, ɛsɛɛ Ɛsɔ nɛ ɛkpa ɖoŋ. 16Ðɪtalɪ Room lɛ, Room sɔɔjanaa mɪnʋʋ yɔɔ cɔnɪyʋ kpaɣ salaka tɪnaa nɛ ɛɖʋzɪ peeye sɔɔjanaa ñʋʋ-tʋ nesi taa. Ɛlɛ paha Pɔɔlɪ nʋmɔʋ se ɛ nɛ sɔɔja weyi ɛɖaŋɪɣ ɛ-yɔɔ yɔ, pacaɣnɪ ndeke.

Room salaka-tʋ Pɔɔlɪ suzuu Ɛsɔtɔm

17Pɪlabɪ kɪyakɪŋ naadozo lɛ, Pɔɔlɪ yaa Yuda ñɪma ñʋndɪnaa mba pɛwɛ peeye yɔ ɛ-tɛ. Pekpeɣ laa lɛ, eheyi-wɛ se : Koobiya, mantayʋsɪnɪ ɖɛ-ɛjaɖɛ taa ñɪma yaa ɖɔ-cɔzɔnaa sɔnzɪ. Ɛlɛ, pakpa-m ɖulum Yeruusalɛm tɛtʋ taa nɛ paɖʋzɪ-m Room ñɪma nesi taa ɛzɪ salaka tʋ yɔ. 18Room ñɪma pɔzɪ-m tɔm nɛ pañɪnɪ se peyeki-m mbʋ pʋyɔɔ yɔ, patana mbʋ mayʋsaa nɛ pʋpɔzʋʋ se pakʋ-m yɔ. 19Ɛlɛ Yuda ñɪma kizi se pataayebi-m. Mbʋ labɪna nɛ mɔnpɔzɪ se patanɪ-m Room wiyaʋ sɔsɔ Sezaarɪ cɔlɔ. Mantacaɣ se mankʋyɪ mɛ-ɛjaɖɛ taa ñɪma yɔɔ. 20Pʋ-yɔɔ mañɪnaa se mana-mɪ nɛ mɔyɔɔdɪnɪ-mɪ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, weyi ɛ-yɔɔ Izrɛɛlɪ ñɪma taɣ liu yɔ, ɛ-yɔɔ paɖɪ-m yoŋgbasɪ sɪnɛ.

28.5 Mrk 16.18 Luk 10.19
28.6 Tʋma 14.11
28.8 Mrk 5.3 Tʋma 19.11 1Kɔr 12.9, 28 Yak 5.14
28.10 Mat. 15.6 1Tim 5.17
28.16 Tʋma 24.25; 27.3
28.17 Tʋma 24.12; 25.8
28.18 Tʋma 23.29
28.19 Tʋma 25.11
28.20 Tʋma 26.6 File 1.10,13

21Pocosi-i se : Yudee egeetiye
taa tu nɔɔyu tetiyini-ɖu takayaɣ
nakɛyɛ ɲɔ-tɔm taa. Koobu
nɔɔyu tɔkɔɔ nɛ ɛkɛdɪ-ɖu
natʊyu yaa eheyi-ɖu se ŋlabɪ
kɪwɛɛkɪm nabʊyu. **22**Ɛlɛ ɖe-liu
wɛɛ se ɖɪnɪɪ ndu ɲa-maɣmaɣ
ŋmaɣzɪɣ yɔ. Mbu pʊyɔɔ yɔ,
ɖɪnawa se ɛyaa kʊyɪnɪ ɛgbɛyɛ
ndɪ paa le.

23Peeye Pɔɔlɪ nɛ ɛyaa mba
padu kɪyaku se pakatɪ. Pɪtalɪ
ki-wiye lɛ, powolo sakɪyɛ nɛ
pamaɣnɪ-ɪ ɛ-tɛ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ.
Ɛ-tɔm yɔɔduu taa, ɛlɪzɪ aseɣ
ɖe Ɛsɔ kewiyaɣ yɔɔ wɪsɪ nɛ
sikpem. Ɛtɪŋaɣnɪ Mooyiizi
paɣtu nɛ Ɛsɔtɔm ɖɛsɪyaa
pa-takayasɪ taa tɔm yɔɔ nɛ
ɛɲɪnɪɣ se petisi Yesu tɔm.
24Lɛlaa tisi-tu nɛ lɛlaa ɲekizi-tu.
25Pacaɣaɣ kpem nɛ patanɪnɪ
ɖama lɛ, Pɔɔlɪ heyi-wɛ tɔm
tobi se : Ndu Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ
katɪŋɪnɪ Ezaayii yɔɔ nɛ keheyi
mɪ-cɔzɔnaa yɔ, tɪkɛ toovenim.
26Kɔyɔɔdɪnɪ-wɛ se :

28.22 Tʊma 24.14 1Pɪ 2.12; 4.14
28.23 Luk 24.27 Tʊma 17.3; 26.6
28.24 Tʊma 14.4
28.26 Eze 12.2 Mat. 13.14 Mrk 4.12 Yoh 12.40
28.28 Mat. 21.41, 43 Tʊma 9.15; 13.26 Room 11.11
28.31 Tʊma 4.31 Efɛ 6.19

Wolo ŋheyi ɛjaɖɛ ɖɪnɛ
ɖɪ-taa ɲɪuma se :
Ɩkɔŋ welesuu camɪyɛ,
ɛlɛ, ɪunɪɣ pu-tɔbʊu.
Ɩkɔŋ cɔnau camɪyɛ, ɛlɛ, ɪunaɣ.
27Toovenim, mbu pʊyɔɔ yɔ,
ɛyaa panɛ pa-laŋa wɛ kpɪzɪŋ.
Padɪɣ pa-nɪŋgbaaŋ nɛ
Pohuuzi pɛ-ɛza yɔɔ.
Pu-yɔɔ paanaɣnɪ pɛ-ɛza
nɛ paanɪɣnɪ pa-nɪŋgbaaŋ.
Tɔm ɛɛlakɪ tʊmɪyɛ
pa-laŋa taa nɛ
paapɪsɪɣnɪ mɔ-yɔɔ
se mala nɛ pɔ-yɔɔ cɛ.

28Pu-yɔɔ lɛ, ɪtɪlɪ se : Ɛsɔ
tiyini ɲuuyabu tɔm tʊnɛ mba
pɛtɛkɛ Yuda ɲɪuma yɔ. Paba
kɔŋ-tu welesuu. **29**Ɛyɔɔdɪ mbu
lɛ, Yuda ɲɪuma kpaɣ nʊmɔu ɖɛu
yɔɔ nɛ pɔhɔŋnɪ ɖama tɔm siŋŋ.

30Pɔɔlɪ caɣ ɖɪɣa ŋga ɛɛlabɪ
haya yɔ, ka-taa pɪnzɪ naalɛ pilim.
Ɛmʊwaɣ mba patuŋa powokaɣ
ɛ-cɔlɔ yɔ. **31**Esuzaɣ Ɛsɔ kewiyaɣ
tɔm nɛ ɛwɪlɪɣ ɛyaa Kɪbaɣlu Yesu
Krɪstu tɔm kaaleyɪtu yem fɛɛɛ.

Takayaɣ ŋga Pɔɔlı ma Room ñıma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɔɔlı
Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛ Room yɔ
Pınaɣ: 56 Yesu lʊlʊʊ wayı

Alıwaatʊ ndʊ mbʊ pılabı Nɔɔ Hau Kıfam takayısı taa yɔ, pılakaɣ yɔ, Room ñıma tɔkaɣnı kewiyaɣ ajɛyɛ wena amalını Mediteraanee teŋgu kpɛɛɛ yɔ, nɛ Room tetʊ kɛkɛnı ajɛyɛ anɛ, a-tetʊ sɔsɔtʊ. Ɛsɔ sı Krıstʊ ɛgbɛyɛ sɔsɔɖɛ naɖıyɛ tetʊ sɔsɔtʊ ndʊ tı-taa nɛ Pɔɔlı liu kɛwɛɛ se ewolo peeye (Room 15:23). Pɔɔlı talı tetʊ ndʊ tı-taa Yesu lʊlʊʊ wayı pınaɣ 60 ñıŋga taa ɛzı salaka tʊ yɔ.

Ðıcɔŋnı takayısı nzı Pɔɔlı ma Krıstʊ agbaa yɔ, ɖınaɣ se kanɛ kɛwɛnı ndı nɛ lɛɛsı, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛma-kɛ ɛgbɛyɛ nɖı etiwobida ɖı-taa nɛ ɛna yɔ. Pıtɛkɛ Pɔɔlı pazını ɛgbɛyɛ nɖı, nɛ ye ɖınaɣ ndʊ ɛyɔɔdı ñʊŋ 15 nɛ hɔɔlası 23 taa yɔ, pıkɛynı ɖɔɖɔ se Pıyɛ pazını ɛgbɛyɛ nɖı. Pıpızıɣ pıla se Yuda ñıma mba palını Room nɛ pakpa Yeruusalɛm tetʊ taa yɔ, pa-taa nabɛyɛ tisi Krıstʊ Pentekooti kıyakʊ wiye (Tʊm. 2:10). Pʊwayı papısı pekpe Room tɛtʊ taa nɛ papazı Krıstʊ ɛgbɛyɛ naɖıyɛ. Ðɔɖɔ lɛ, ɛzıma mbʊ Pɔɔlı sım Krıstʊ ñıma mba pɛwɛ Room yɔ, pa-taa sakıyɛ yɔ (Room 16), pıpızıɣ pıla se Pɔɔlı tʊmıyɛ ageeta lɛɛna taa yɔɔ pa-taa nabɛyɛ tisi Krıstʊ yɔɔ.

Pɔɔlı tɛm ɛ-tʊmıyɛ Masedonii nɛ Akayii wayı yɔ, ɛma ɛ-takayaɣ kanɛ (Room 15:22-33). Pıpızıɣ pıla se Pɔɔlı ma ɛ-takayaɣ kanɛ Room ñıma Yesu lʊlʊʊ wayı pınaɣ 56 ñıŋga taa alıwaatʊ ndʊ ɛtɛm e-fenası naadozo tʊmıyɛ Kɔrɛntı tetʊ taa yɔ (Tʊm. 20:3). Ewokaɣ Yeruusalɛm se ɛcɛlı Krıstʊ ñıma mba pɛkɛ kʊñɔndınaa yɔ, liidiye nɖı mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pe-Krıstʊ agbaa cɔwa yɔ.

Takayaɣ kanɛ, kɔyɔɔdʊʊ tɔm pılʊnı wılıtʊ ndʊ tıwɛ wazaɣ sıŋŋ Krıstʊ ñıma wılıtʊ taa yɔ. Kawılıɣ ɛzıma mbʊ kıwɛɛkım laɖʊ pızıɣ nɛ ɛtıŋını Tɔm Kıbandʊ yɔɔ nɛ Ɛsɔ kpaɣ-ı se kʊtʊʊzʊ yɔ. Kɔyɔɔdʊʊ kpayı se pakʊ ɛyaa tıŋa payı tɔm (1-3), nɛ mba petisi Krıstʊ yɔ, Ɛsɔ kpaɣ-wɛ se kʊtʊʊzaa (3-5), nɛ ɛzıma mbʊ tisiyaa pızıɣ nɛ pala nɛ pɛwɛɛ cıɖıcıɖı yɔ (6-8); nɛ Ɛsɔ wılı ɛ-lɔŋsınɖɛ alıwaatʊ ndʊ elızı Izreɛlı yɔ (9-11), nɛ wezuu kıbaŋʊ ŋgʊ pʊwɛɛ se paa Krıstʊ tʊ weyi ɛcaɣ yɔ (12-16). Tɔm Kıbandʊ kɛ toovenim taa “Ɛsɔ ɖoŋ weyi ɛyakı weyi etisaa yɔ, ɛ-ñʊʊ yɔ” (1:16).

Ðıpazıyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlı, mɛnkɛ Yesu Krıstʊ tʊmlaɖʊ. Ɛsɔ ya-m se mɛnkɛ Yesu tiyiyu nɛ ɛsı-m nɛ hɔɔlʊʊ se monsuzi ɛ-Tɔm Kıbandʊ. **1.2** Room 3.21 Tit 1.2 **1.3** Mat. 1.6 Yoh 1.14 **2**Tɔm Kıbandʊ ndʊ, Ɛsɔ tıŋını ɛ-tɔm ɖɛzıyaa yɔɔ ɖooo lɔŋ nɛ ɛɖʊ tı-tamaɣ ɛ-cıɖıcıɖı tɔm takayısı taa. **3**Tɔm Kıbandʊ ndʊ tılını ɛ-pıyalʊ yɔɔ yɔ, ndʊ yɔ :

Ɛzɪ ɛyʊ yɔ, palʊlɪ-ɪ Daaviidi liqɛ taa. 4Ɛlɛ Ɛsɔ fezi Yesu ɛnʊ nɛ sɪqaa taa lɛ, Cɪqɪcɪqɪ Kalɪzaɣ kaqɪ nɛ qɔŋ kpayɪ se ɛnʊ lɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ. Yesu Krɪstʊ ɛnʊ lɛ qa-Kɪbaɣlʊ. 5Ɛ-yɔɔ Ɛsɔ tɪŋɪnaa nɛ ɛlabɪ-qʊ lootiye nɛ ɛha-qʊ waqɛ se qɪkɛ e-tiyiyaa nɛ qiyele nɛ ajɛɛ kpeekpe taa ɛyaa wɛɛnɪ lidaʊ ɛ-yɔɔ nɛ paña Ɛsɔ. Mbʊ yekina nɛ paqʊ-ɪ hɪqɛ. 6Mɪ qɔqɔ ɪwɛ mba Yesu Krɪstʊ ya-wɛ yɔ, pa-taa.

7Room ñɪma mba mɪ Ɛsɔ sɔɔlɪ-mɪ yɔ, mba mɪ Ɛsɔ ya-mɪ se ɛ-ñɪma yɔ, mɪ mamaɣ takayaɣ kanɛ.

Ða-Caa Ɛsɔ nɛ qa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ palabɪ-mɪ lootiye nɛ pɛhɛzɪ mɪ-laŋa.

Pɔɔlɪ caɣ se ewolo Room tɛtʊ taa

8Kajalaɣ lɛ, mantɪŋɪnɪ Yesu Krɪstʊ yɔɔ nɛ mansaŋ Ɛsɔ mɪ-tɪŋa payɪ mɪ-yɔɔ. Mansaŋ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa yɔɔdʊʊ mi-lidaʊ tɔm kedeŋa kpeekpe. 9Ɛsɔ weyi malakɪ-ɪ tʊmɪyɛ nɛ man-laŋɪyɛ pilim alɪwaatʊ ndʊ monsuzuu ɛ-pɪyalʊ Tɔm Kɪbandʊ yɔ, ɛnawa se mɔntɔzʊʊ mɪ-yɔɔ tam ma-adɪma taa. 10Mɔnpɔzʊʊ Ɛsɔ paa qɔoye se ye etisiɣ yɔ, ɛha-m nʊmɔʊ lɛɛlɛɛyɔ nɛ manpɪzɪ nɛ mɔnkɔɔ nɛ mana-mɪ.

11Me-liu wɛɛ se mɔnkɔɔ mana-mɪ nɛ maha-mɪ Kalɪzaɣ hadɛ nadɪyɛ nɛ pɪsa nɛ ɪkpa qɔŋ 12yaa se mɔnkɔɔ mɪ-tɛ nɛ lidaʊ ŋgʊ ma nɛ mɪ qɪwɛna yɔ, kiyele nɛ pɪla ma nɛ mɪ hʊnʊm. 13Ɛgbaɣ dɪnaa, me-liu wɛɛ se ɪtɪlɪ tʊnɛ : Manpam qʊʊ se mɔnkɔŋ mɪ-tɛ ɛlɛ pɛwɛɛ nɛ paqɪkɪ-m nʊmɔʊ nɛ pɪtalɪnɪ sɔnɔ. Mañɪnaɣ se mala tʊmɪyɛ mɪ-tɛ nɛ pɪlɪ-m pʊyʊ ɛzɪ malabʊ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pa-ajɛɛ leɛna taa yɔ.

14Mɔntɔɔ kɪmɪyɛ Krɛɛkɪ ñɪma nɛ ñɪtʊ taa ñɪma, lɔŋsɪnqaa nɛ mba paasɪŋ lɔŋ yɔ. 15Mbʊ yebina nɛ me-liu wɛɛ siŋŋ se monsuzi qɔqɔ mba mɪ ɪwɛ Room tɛtʊ taa yɔ, Tɔm Kɪbandʊ.

16Fɛyɛ ɛɛkpaɣ-m nɛ Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ. Tɪkɛ Ɛsɔ qɔŋ weyi ɛyakɪ mba petisaa yɔ, pa-ñʊʊ yɔ. Kajalaɣ lɛ, Tɔm Kɪbandʊ ndʊ tɪkɛ Yuda ñɪma ñɪndʊ nɛ pʊwayɪ tɪkɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pa-ñɪndʊ qɔqɔ. 17Tɔm Kɪbandʊ ndʊ tɪ-taa Ɛsɔ lɪzʊʊ tʊʊzʊʊ mbʊ pɪlɪnɪ ɛ-cɔlɔ yɔ nɛ ɛwɪlɪɣ. Tʊʊzʊʊ mbʊ, pɪlɪnɪ lidaʊ taa nɛ puwokini ɛyʊ lidaʊ taa. Ndʊ pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ, ndʊ yɔ :

Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ wɛɣ wezuu e-lidaʊ yɔɔ.

Ɛsɔ kɔ ɛyaa nɛ pana

18Ðooo ɛsɔdaa, Ɛsɔ wɪlɪ ɛ-pana ɛyaa mba patɪŋa pɔqɔŋ qɔnɛ kɪdɛkɛdɪyɛ ndɪ qɪɪñaŋ-ɪ yɔ nɛ mba palakɪ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ. Palakɪ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ nɛ paqɪkɪ ɛyaa nʊmɔʊ se pataatɪlɪ toovenim. 19Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ ɛyʊ pɪzɪɣ nɛ ɛtɪlɪ Ɛsɔ yɔɔ yɔ, pɪnaɣ yem kaŋŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ lɪzɪ-pʊ nɛ

1.4 Tʊma 13.33 Ebr 9.14
1.5 Tʊma 9.15 Room 16.26 Gal 1.15 Efɛ 3.8
1.7 1Kɔr 1.2 2Kɔr 1.2 Gal 1.3
1.8 1Kɔr 1.4 Fil 1.3 File 1.4
1.9 Fil 1.3 1Tes 2.5 2Tim 1.3
1.10 1Tes 3.10 Yak 4.15
1.11 Room 15.29
1.12 Tit 1.4 2Pɪ 1.1
1.13 Room 15.23 Fil 4.17
1.14 1Kɔr 9.16
1.16 2Tim 1.8 1Kɔr 1.18 Room 2.9
1.17 Hab. 2.4 Yoh 3.36 Gal 3.11 Fil 3.9
1.18 Tʊma 17.30 Efɛ 5.6 Kol 3.6
1.19 Tʊma 14.17 Yoh 1.9

ɛwılı-wɛ. **20**Ðooo ɛzı Ɛsɔ labʊ kedeŋa yɔ, ɛlabı-kɛ labʊ mbʊ yɔ, piyeba nɛ ɛyaa naɣ ɛ-wɛtʊ ndʊ paanaɣ yɔ. Pana ɛ-tam tam ɖoŋ nɛ pana ɖɔɖɔ se ɛkɛ Ɛsɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, paapızıɣ nɛ pawanı natʊyʊ.

21Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pasım Ɛsɔ ɛlɛ, patasam-ı nɛ pɛtɛsɛɛ-ı se ɛlaba lɛ ɛzı pʊmʊnaʊ yɔ. Pa-lumaɣza kɛwɛ falaa nɛ cıkpɛndʊʊ wɛɛ pa-laŋa wena atısı lɔŋ yɔ, a-taa. **22**Pakpazaɣ pa-tı se pɛkɛ lɔŋsınɖaa ɛlɛ papısı kımɛlɛmıŋ. **23**Pakpaɣ ɛyaa mba pasıkı yɔ pa-sıʊ kpelesi nɛ pɛlɛɣ zını Ɛsɔ weyi ɛɛsıkı kaʊ yɔ, ɛ-koboyaɣ. Pakpaɣ suması nɛ kpına nɛ tɛtɛ ñıtʊ pa-sıʊ kpelesi pɛlɛɣzını koboyaɣ ŋga.

24Pʊ-yɔɔ Ɛsɔ yebi-wɛ nɛ palakı azuluma lakası nzı paɖʊ pa-taa se palakı yɔ. Peeye paɖʊʊ ɖama tomnası fɛyɛ. **25**Pakpaɣ cɛtım nɛ pɛlɛɣzı Ɛsɔ toovenim lone taa. Poluŋuu mbʊ Ɛsɔ laba yɔ pı-tɛɛ nɛ palakı-pʊ tʊmıyɛ nɛ peyeki Ɛsɔ ɛnʊ ɛ-maɣmaɣ. Ŋgʊ laɖʊ ɛnʊ pıwɛɛ se pasa tam yɔɔ. Pıla mbʊ!

26Pʊ-yɔɔ Ɛsɔ yebi-wɛ nɛ palakı mbʊ pe-liu wɛɛ nɛ pʊɖʊʊ ɛyaa fɛyɛ yɔ. Halaa yebi lakası nzı pʊmʊnı halaa se pala yɔ nɛ panıɣnı labʊ mbʊ pıtamʊna halaa se pala yɔ. **27**Mbʊ ɖɔɖɔ abalaa ñalaba. Peyebi pa-halaa yɔɔ sʊʊ nɛ panıɣnı ɖama caʊ kpem. Pɛwɛɛ nɛ palakı ɖama mbʊ pıkpaɣ ɛyaa fɛyɛ yɔ nɛ pamʊʊ pa-taa pa-nʊmɔʊ lebu kıhɛyʊʊ ŋgʊ pʊmʊnaa yɔ.

1.20 Keɣ 19.1
1.21 2Awy 17.15 Efɛ 4.17,18
1.22 Yer 10.14
1.23 Keɣ 106.20 Eza 40.18
1.24 Lev 18.22 Keɣ 81.12 Efɛ 4.19 1Pı 4.3
1.25 Eza 44.20 Yer 10.14 1Tes 1.9
1.26 Efɛ 5.12 Yud 1.10

28Ðɔɖɔ lɛ, pe-liu wɛɛ se pɔsɔɔ Ɛsɔ yɔɔ. Pʊyɔɔ Ɛsɔ yebi-wɛ nɛ pɛwɛnı lımaɣza kıdɛkɛdɛɛ nɛ palakı mbʊ pıtamʊna yɔ. **29**Pa-taa kosuni kaatʊʊzʊtʊ tıŋa nɛ acɛyɛ nɛ kañatʊ nɛ ɛza naɣ naɣ nɛ ajitu. Pa-taa kosuni ɖɔɖɔ ɛzısemıyɛ nɛ ɛyaa kʊʊ nɛ you nɛ cɛtım. Pe-liu kɛwɛɛ se pala mbʊ pıtɛkɛdı yɔ. Pɛwɛɛkıɣ lɛlaa hıla. **30**Pasım tɔm kıdɛkɛdıtʊ yɔɔdʊʊ lɛlaa yɔɔ nɛ papaɖıɣ Ɛsɔ. Patʊʊ ɛyaa nɛ pakpazıɣ pa-tı nɛ pɛpɛlıɣ abelee. Pɛwɛnı lɔŋ se polu mbʊ pıtɛkɛdı yɔ. Paañaŋ pa-caanaa. **31**Paasıŋ lɔŋ. Paaɖɔŋ pɔ-tɔm yɔɔ. Patatıfɛyını sɔɔlım mbʊ pʊmʊnaa se pʊwɛɛ ɛgbaɣ dınaa hɛkʊ taa yɔ. Paañınıɣ se pa nɛ lɛlaa peceɣ. Paanaɣ lɛlaa pʊtɔdıyɛ. **32**Pasıma se Ɛsɔ hʊʊ tɔm siɣsiɣ. Pasım ɖɔɖɔ se mba palakı lakası nzı yɔ, pʊmʊnaa se pası. Ɛlɛ palakı lakası nzı nɛ patınıɣ ɖɔɖɔ mba palakı sı yɔ, pɔ-yɔɔ.

Ɛsɔ tɔm hʊʊ tʊzaa

2 Weyi ña ŋhʊʊnı lɛlaa tɔm yɔ, paa ŋŋkɛ we yɔ, natʊyʊ fɛyı se ŋkawaana. Alıwaatʊ ndʊ ŋhʊʊnı lɛlaa tɔm yɔ, ña-maɣmaɣ ña-ñındʊ ŋɖiɣni kʊʊ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ña weyi ŋhʊʊnı ɛyaa tɔm yɔ, ŋlakı mbʊ paba ñalakı ɖɔɖɔ yɔ. **2**Ðınawa se alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ hʊʊnı tɔm mba palakı mbʊ yɔ, ɛhʊʊnı-wɛ nɛ toovenim. **3**Ɛyʊ ña, ŋhʊʊnı mba palakı mbʊ yɔ tɔm nɛ ña-maɣ maɣ ŋlakı mbʊ paba ñalakı yɔ,

1.28 Efɛ 5.4
1.32 Room 6.21 Keɣ 50.18 Ose 7.3
2.1 2Sam 12.5-7 Mat. 7.1 Yoh 8.9

ɖɔɖɔ. Ŋmaɣzuu se ŋkɔŋ lıu Ɛsɔ tɔm huu taa yaa we? 4Ŋnin Ɛsɔ camıyɛ lakası sɔsɔsı nɛ ɛ-hɔyɛ ɖɔkuu nɛ ɛzıma mbu ɛɖaŋuu yɔ yaa we? Ŋtana se Ɛsɔ camıyɛ lakası nzı situyuu-ŋ se ŋpısınu ña-tı yaa we?

5Ɛlɛ ña-laŋıyɛ wɛ kpızıŋ nɛ ŋŋcaɣ ña-tı pısınau. Mbu lakına nɛ ŋkulusuu Ɛsɔ pana nɛ ŋkpazıɣ huuye nɛ ŋsıɣ ña-tı Ɛsɔ pana wiye. Kıyaku ŋgu ki-wiye Ɛsɔ kɔŋ wılu se ɛ-tɔm huu wɛ siɣsiɣ.

6Ɛsɔ kɔŋ paa weyi hɛyuu mbu ɛlaba yɔ, pu-yɔɔ.

7Mba pɛwɛɛ nɛ pañakı pana paa kıyaku ŋgu se pala mbu puwɛ ɖeu yɔ se pısa nɛ pehiɣ koboyaɣ nɛ paɖu-wɛ hıɖɛ nɛ pataaɖazı yɔ, Ɛsɔ kɔŋ-wɛ hau tamtam wezuu. 8Ɛlɛ, mba papa ñalakı mbu pa-maɣmaɣ pe-liu wɛɛ yɔ nɛ paañaŋ toovenim nɛ panıɣnı mbu pıtatuuzı yɔ, Ɛsɔ kɔŋ-wɛ tɔm hunau nɛ pana siŋŋ. 9Mba patıŋa payı palakı kıdɛkɛdım yɔ, pɔkɔŋ kuñɔŋ tɔɔu nɛ panıu siziŋ siŋŋ, kpaɣnı Yuda tu nɛ ŋtalını weyi ɛtɛkɛ Yuda tu yɔ. 10Mba paba ñalakı mbu puwɛ ɖeu yɔ, Ɛsɔ kɔŋ-wɛ koboyaɣ hau nɛ ɛɖu-wɛ hıɖɛ nɛ ɛhɛzı pa-laŋa, kpaɣnı Yuda tu nɛ ŋtalını weyi ɛtɛkɛ Yuda tu yɔ. 11Ɛsɔ ɛɛcɔŋnı nɔɔyu ɛsındaa puco nɛ ɛhuunı-ı tɔm.

12Mba patıŋa payı paasıŋ paɣtu nɛ palakı kıwɛɛkım yɔ, peleki, paahuunı-wɛ nɛ tu. Mba paba tuŋa payı ñasım paɣtu nɛ palakı kıwɛɛkım yɔ, Ɛsɔ huunı-wɛ nɛ tu. 13Pıtɛkɛ mba pewelesiɣ mbu paɖu paɣtu taa yem yɔ, patuuzını Ɛsɔ ɛsındaa. Ɛlɛ, mba pɔɖɔŋ tı-yɔɔ yɔ, mba Ɛsɔ tɔŋ se patuuzı ɛ-ɛsındaa. 14Ɛyaa mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, paasıŋ Moyiizi paɣtu. Ɛlɛ pa-taa nabɛyɛ ɖɔŋ mbu paɖu paɣtu ndu tı-taa yɔ, pu-yɔɔ pa-lakası taa. Ɛyaa mba, pɛfɛyını paɣtu, papısı pa-maɣmaɣ paɣtu. 15Pawılıɣ se Ɛsɔ ma mbu paɖu paɣtu taa yɔ, pu-tɔm pa-laŋa taa. Pa-lumaɣza lızıɣnı-wɛ aseɣɖe pu-yɔɔ. Alıwaatu natuyu lɛ akuu pɔ-tɔm nɛ lɛɛtu lɛ, aheyi-wɛ se mbu palaba yɔ, puwɛ ɖeu. 16Paa pıula ɛzıma kıyaku nakuyu kɔŋ nɛ Ɛsɔ huunı ɛyaa tɔm. Puwiye ŋɖı, Ɛsɔ tıŋıɣnı Yesu yɔɔ nɛ ɛhuunı ɛyaa tɔm lakası nzı palabı-sı mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, sı-yɔɔ. Mbu wɛnı Tɔm Kıbandu ndu monsuzuu yɔ, tı-taa.

Yuda ñuma nɛ paɣtu tɔm

17Ña, ŋtɔm se ŋkɛ Yuda tu. Ŋtaɣ liu Moyiizi paɣtu nɛ ŋkundu nɛ Ɛsɔ. 18Ŋsım mbu Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ. Paɣtu kuli ñɛ-ɛza nɛ ŋñɔyı mbu pıkılı ɖeu yɔ. 19Ŋmaɣzıɣ se ŋkɛ yulumaa numɔu wılıyu nɛ ñalımıyɛ mba pɛwɛ cıkpɛndu taa yɔ. 20Ŋmaɣzıɣ ɖɔɖɔ se ŋkɛ kımɛlɛmıŋ lɔŋ sıɣzıyu nɛ piya tɔm wılıyu. Ŋmaɣzuu mbu, mbu puyɔɔ yɔ, ŋwɛnı paɣtu taa tılıtu nɛ toovenim pɔ-tɔm. 21Ña weyi ŋwılıɣ lɛlaa tɔm

2.4 Exo 34.6 2Pı 3.9
2.5 Way 32.34 Yak 5.3
2.6 Keɣ 62.12 Adu 24.12 Mat. 16.27
2.8 Yɔb 24.13 2Tes 1.8
2.9 Amɔ 3.2 Luk 12.47,48 1Pı 4.17
2.10 1Pı 1.7
2.11 Yɔb 34.19 1Pı 1.17
2.13 Mat. 7.21 Yak 1.22 1Yoh 3.7
2.16 Yoh 5.22 Tuma 10.42 Room 16.25 Wıl 20.12
2.17 Mik 3.11 Mat. 3.9
2.18 Way 4.8 Keɣ 47.19,20 Fil 1.10
2.19 Mat. 15.14 Yoh 9.34
2.20 Room 6.17 2Tim 1.13; 3.5
2.21 Keɣ 50.16 Mat. 23.3

yɔ, pılabı ɛzıma nɛ ŋŋwılıɣ ña-tı yɔ? Na weyi ŋsuzuu lɛlaa tɔm se pıtamʊna se pamılı yɔ, ña-maɣmaɣ ŋmılıɣ. **22**Na weyi ŋheyiɣ lɛlaa se pataala acɛyɛ yɔ, ña-mamaɣ ŋlakı-yɛ. Na weyi ŋtɔsɔɔlı sıʊ kpelesi yɔ, ŋmılıɣ sıunaa naŋ tɛɛ. **23**Na weyi ŋkʊndʊʊnı paɣtʊ yɔ, ŋdẹʊʊ Ɛsɔ fɛyɛ alıwaatʊ ndʊ ŋmaɣ paɣtʊ ndʊ tı-yɔɔ yɔ. **24**Ŋlakı ɛzı pamaʊ takayaɣ taa yɔ se :

Mı-yɔɔ yɔɔ, patʊʊ Ɛsɔ hıdẹ
mba
pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ,
pɛ-hɛkʊ taa.

25Ye ŋdɔ̣ŋ paɣtʊ yɔɔ yɔ, pɛlʊʊ wɛ wazaɣ. Ye ŋmaɣnı paɣtʊ yɔɔ yɔ, ñɛ pɛlʊʊ tɛkɛ pɛlʊʊ toovenim taa. **26**Nabɛyɛ wɛɛ nɛ pɛtepɛlı-wɛ ɛlɛ pɔdɔ̣ŋ tʊʊzʊtʊ ndʊ paɣtʊ pɔzʊʊ yɔ, tı-yɔɔ. Ɛyaa mba, paa pɛtepɛlı-wɛ yɔ, Ɛsɔ kpakıɣ-wɛ ɛzı pɛpɛlı-wɛ yɔ. **27**Na weyi ŋwɛnı paɣtʊ nɛ pɛlʊʊ pɔ-tɔm nɛ ŋmaɣnı tı-yɔɔ yɔ, weyi pɛtepɛlı-ı yɔ, ye ɛlakı mbʊ padʊ paɣtʊ taa yɔ, ɛɛkʊʊ ñɔ-tɔm yaa we?

28Pıtɛkɛ weyi ɛkɛ Yuda tʊ ɛza yɔɔ yem yɔ lɛ Yuda tʊ toovenim taa. Pɛlʊʊ mbʊ panaɣ-pʊ tomnaɣ taa yɔ, pıtɛkɛ pɛlʊʊ toovenim taa. **29**Yuda tʊ sıŋŋ lɛ weyi ɛkɛ Yuda tʊ ɛ-laŋıyɛ taa yɔ. Pɛlʊʊ sıŋŋ lɛ pɛlʊʊ mbʊ Kalızaɣ labı laŋıyɛ yɔ, pıtɛkɛ mbʊ palabı paɣtʊ yɔɔ yɔ. Pıtɛkɛ ɛyaa saŋnı weyi ɛkɛ Yuda tʊ sıŋŋ yɔ ɛlɛ, Ɛsɔ saŋnı-ı.

2.22 Mal 3.8
2.23 Room 2.17
2.24 2Sam 12.14 Eza 52.5 Eze 36.20
2.25 Gal 5.3
2.26 Tʊma 10.34
2.27 Mat. 12.41
2.28 Mat. 3.9 Yoh 8.39 Gal 6.15 Wıl 2.9
2.29 Room 7.6 2Kɔr 3.6 Fil 3.3 1Pı 3.4
3.2 Way 4.7,8 Keɣ 147.19 Room 2.18
3.3 Ebr 4.2 Kık 23.19 2Tim 2.13
3.4 Keɣ 51.4; 62.9
3.5 Room 6.19 Gal 3.15
3.6 Yɔb 34.17
3.8 Room 5.20
3.9 Room 3.23 Gal 3.22
3.10 Keɣ 14.1; 53.1-4

Ɛsɔ mʊnaʊ se pataɣ-ı liu yɔ

3 Ɛbɛ wazaɣ lɛ se ŋkɛ Yuda tʊ yɔ? Pɛlʊʊ wazaɣ lɛ we? **2**Pʊwɛ wazaɣ sıŋŋ. Kajalaɣ lɛ, Yuda ñıma nesi tɛɛ Ɛsɔ dʊzı ɛ-tɔm. **3**Ye pa-taa nabɛyɛ etetisi lɛ, pa-kaatisitu ndʊ tıwılıɣ se Ɛsɔ ɛɛlakı mbʊ ɛdʊwa se ɛlakı yɔ yaa we? **4**Aayı pılı! Paa weyi ɛtılı se Ɛsɔ lɛ toovenim tʊ nɛ ɛyaa tıŋa payı ñɛkɛ cɛtıyaa. Pʊwɛ ɛzı pamaʊ yɔ se :

Pana se ñɔ-tɔm dẹ ndʊ
ŋyɔɔdʊʊ yɔ, tı-taa,
Ŋwa alıwaatʊ ndʊ
pahʊʊnı-ŋ tɔm yɔ.

5Ða-kaatʊʊzʊtʊ wılıɣ se Ɛsɔ tʊʊzaa. Ðınɛ lɛ, suwe dıyɔɔdı yɔ? Alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ pana kpaɣnı-dʊ yɔ, ɛtatʊʊzı yaa we? Mɔyɔɔdʊʊ ɛzı ɛyaa yɔɔdʊʊ yɔ. **6**Aayı pılı! Ye Ɛsɔ ɛtaatʊʊzı lɛ, ɛzıma ɛlakı ɛhʊʊnı kedeŋa ɛyaa tɔm yɔ? **7**Ye mɛn-cɛtım ɛwılıɣ kaŋŋ Ɛsɔ toovenim nɛ piyeki nɛ pakpazıɣ ɛ-hıdẹ ɛsɔdaa lɛ, pılabı ɛzıma nɛ pahʊʊnı-m tɔm se mɛnkɛ kıwɛɛkım ladʊ yɔ? **8**Ðıpızıɣ nɛ dıtɔ se : Ðıla mbʊ pʊfɛyı dẹu yɔ nɛ kıbandʊ lıunı pı-taa yaa we? Lɛlaa tʊʊ-dʊ nɛ pɔtɔŋ se mbʊ dıyɔɔdʊʊ. Ɛsɔ kaɣ pɔ-tɔm kʊʊ nɛ tʊʊzʊtʊ.

Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ nɔɔyʊ fɛyı

9Ɛbɛ dɔdɔ? Ðıkpadı lɛlaa pʊyʊ yaa we? Aayı pılı, pıtɛkɛ mbʊ kpem. Ðıutɛm wılʊʊ se ɛyaa tıŋa payı, paa pɛkɛ Yʊda ñıma yaa pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pɛwɛ kıwɛɛkım dɔŋ tɛɛ. **10**Pʊwɛ

ɛzɪ pamaʊ yɔ. Pamawa se :
Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ nɔɔyʊ fɛyɪ,
paa kʊɖʊm maɣmaɣ.
11Nɔɔyʊ fɛyɪ se ɛsɪm lɛɣtʊ.
Nɔɔyʊ ɛɛñɪnɪɣ Ɛsɔ.
12Patɪŋa payɪ pelebi nʊmɔʊ.
Patɪŋa payɪ pɛfɛyɪnɪ wazaɣ
nakɛyɛ.
Nɔɔyʊ fɛyɪ se ɛlakɪ mbʊ
pʊwɛ ɖɛu yɔ,
paa kʊɖʊm maɣmaɣ.
13Pe-likiyuu wɛ ɛzɪ pɪlaʊ ŋgʊ
pokuli kʊ-yɔɔ yɔ.
Pɛcɛtɪɣnɪ pa-nzʊlʊmɛɛ.
Po-ndomee tɛɛ nɛ pasɪyɛ
sɔtʊ.
14Pɔ-nɔsɪ taa suni tʊtʊ nɛ
kañatʊ ɖo.
15Pa-nɪŋgbanzɪ sɪm seu se
powolo nɛ pɛkpɛdɪ calʊm.
16Yɔkʊʊ nɛ wɛɛkʊʊ pɛwɛnɪ
pa-nʊmɔŋ taa.
17Patatɪlɪ laŋhɛzɪyɛ nʊmɔʊ.
18Ɛsɔ seu fɛyɪ pɛ-ɛsɪndaa.

19Ðɪnawa se ndʊ pama paɣ
tʊ tɔm taa yɔ, pama-tʊ mba
paɖʊ-wɛ paɣtʊ ndʊ yɔ. Pama-tʊ
se posuli paa weyi ɛ-nɔɔ yɔɔ nɛ
Ɛsɔ wɪlɪ paa weyi kedeŋa yɔɔ
cɪnɛ se ɛtɔɔ tɔm Ɛsɔ ɛsɪndaa.
20Pʊ-yɔɔ yɔɔ, pɪtɛkɛ alɪwaatʊ
ndʊ ɛyʊ lakɪ mbʊ paɖʊ paɣtʊ
tɔm taa yɔ Ɛsɔ tɔŋ se pʊdʊ ɛnʊ
ɛtʊʊzaa. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ
yɔ, paɣtʊ yekina nɛ ɛyʊ tɪlɪ
kɪwɛɛkʊm.

Ɛyʊ tɪŋɪɣnɪ lidaʊ yɔɔ nɛ Ɛsɔ yaa-ɪ se kʊtʊʊzʊ

21Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, Ɛsɔ lɪzɪ ɛzɪma
mbʊ ɛɛtɪŋʊʊnɪ paɣtʊ yɔɔ nɛ

3.13 Keɣ 5.9; 140.3
3.14 Keɣ 10.7
3.15 Adu 1.16 Eza 59.7
3.18 Keɣ 36.1
3.19 Eze 16.63 Yoh 10.34 Room 2.12
3.20 Keɣ 143.2 Tʊma 13.39 Room 7.7 Gal 2.16; 3.11
3.21 Room 1.17 Fil 3.9 1Pɪ 1.10
3.22 Room 10.12 Gal 3.28 Kol 3.11
3.23 Room 3.9 Gal 3.22
3.24 Efɛ 1.7; 2.8 Tit 3.5 1Pɪ 1.18,19
3.25 Lev 16.15 Tʊma 17.30 Ebr 9.15 1Yoh 2.2; 4.10
3.27 1Kɔr 1.29,31 Efɛ 2.9
3.28 Tʊma 13.39 Gal 2.16

ɛkpaɣ ɛyʊ se kʊtʊʊzʊ yɔ nɛ
ɛwɪlɪ. Moyiizi paɣtʊ nɛ Ɛsɔ
tɔm ɖɛsɪyaa pɔ-tɔm takayɪsɪ
lɪzɪ pi-aseɣɖɛ. 22Ɛyaa mba
patɪŋa payɪ pɛwɛnɪ lidaʊ Yesu
yɔɔ nɛ mba patɪŋa payɪ petisaa
yɔ, pɛwɛnɪ Ɛsɔ tʊʊzʊtʊ. Tɛyɪtʊ
natʊyʊ fɛyɪ ɛyaa hɛkʊ taa.
23Pʊwɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
ɛyaa tɪŋa payɪ labɪ kɪwɛɛkʊm nɛ
pɛpɛm-wɛ Ɛsɔ koboyaɣ. 24Ɛlɛ
mba petisaa yɔ, Ɛsɔ labɪ-wɛ
lootiye nɛ ɛyaa-wɛ se kʊtʊʊzaa
falaa yem. Ɛpɪzɪɣ nɛ ɛla mbʊ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Yesu Krɪstʊ ha
ɛ-tɪ se piholi-wɛ pa-kɪwɛɛkʊm
taa. 25Ɛsɔ kasɪ Yesu ɛzɪ kɪlaʊ
yɔ. Ɛlabɪ mbʊ se ɛtɪŋɪnɪ ɛ-calʊm
mbʊ ɛkpɛdaɣ yɔ, pʊ-yɔɔ nɛ
ekpeɣ ɛyaa mba pɛwɛnɪ lidaʊ
ɛ-yɔɔ yɔ, pa-kɪwɛɛkʊm. Ɛlabɪ
mbʊ se ɛlɪzɪ ɛ-tʊʊzʊtʊ nɛ ɛwɪlɪ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖooo lɛ, alɪwaatʊ
ndʊ Ɛsɔ kɔɖɔkɪ ɛ-hɔyɛ sɪŋŋ yɔ,
eehuuzi ɛ-ɛza kɪwɛɛkʊm mbʊ
paalaba yɔ, pʊ-yɔɔ. 26Alɪwaatʊ
tʊnɛ tɪ-taa ɛñɪnɪɣ se ɛlɪzɪ
ɛ-tʊʊzʊtʊ nɛ ɛwɪlɪ. Ɛsɔ tʊʊzaa nɛ
ɛyaɣ ɛyʊ weyi ɛwɛnɪ lidaʊ Yesu
yɔɔ yɔ se kʊtʊʊzʊ.

27Ðɪnɛ, ɛbɛ yɔɔ ɛyʊ pɪzɪɣ nɛ
ɛkʊndɪ yɔ? Nabʊyʊ fɛyɪ! Ɛbɛ
yɔɔ kpem ? Camɪyɛ lakasɪ yɔɔ
yaa we? Aayɪ, lidaʊ yɔɔ na.
28Ðɪtɛzɪɣna se pɪtɪŋɪnɪ ɛyʊ lidaʊ
yɔɔ lɛ, Ɛsɔ yaɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ,
pɪtɛkɛ camɪyɛ lakasɪ yɔɔ. 29Ɛsɔ
kɛ Yuda ñʊma ɖeke Ɛsɔ yaa we?
Ɛtɛkɛ ɖɔɖɔ mba pɛtɛkɛ Yuda
ñʊma yɔ, pɛ-Ɛsɔ yaa we? Ɛɛɛ,
ɛkɛ ɖɔɖɔ mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma

yɔ, pɛ-Ɛsɔ. 30Ɛkɛ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kʊɖʊm koŋ wɛna. Ɛyaɣ mba pɛpɛlɪ-wɛ yɔ se kʊtʊʊzaa pe-lidaʊ yɔɔ nɛ ɛyaa mba pɛtɛpɛlɪ-wɛ yɔ ɖɔɖɔ se kʊtʊʊzaa pe-lidaʊ yɔɔ. 31Ɖɪnɛ lɛ, ɖɪɖɪzɪɣ paɣtʊ nɛ lidaʊ yaa we? Aayɪ, pɪlɪ! Ɛlɛ, ɖɪwɪlɪɣ se paɣtʊ tɔm talaa.

Ɛsɔ ya Abraham se kʊtʊʊzʊ e-lidaʊ yɔɔ

4 Ɖɪyɔɔdʊʊ ɖɔ-cɔzɔ Abraham tɔm se we yɔ? Ɛbɛ ehiɣ Ɛsɔ cɔlɔ? 2Ye Ɛsɔ ɛkaya Abraham se kʊtʊʊzʊ ɛ-tʊma yɔɔ yɔ, ɖɪnɛ lɛ, Abraham kapɪzaa nɛ ɛkʊndɪ. Ɛlɛ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛkʊndɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa. 3Suwe pamawa? Pama se :

Abraham tisi Ɛsɔ yɔɔ nɛ Ɛsɔ kpaɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ.

4Weyi ɛlakɪ tʊmɪyɛ yɔ, paakpakɪɣɛ-kɪhɛyʊʊɛzɪkʊjɔʊyɔ. Ŋgʊ pʊmʊnaa se ɛmʊ ɛ-tʊmɪyɛ labʊ yɔɔ. 5Ɛsɔ yaɣnɪ ɛyʊ weyi ɛ-paa fɛyɪnɪ-ɪ yɔ se kʊtʊʊzʊ. Ɛyʊ weyi ɛɛlakɪ tʊmɪyɛ ɛlɛ etisi Ɛsɔ yɔɔ yɔ, e-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ lɛ, Ɛsɔ kpakɪɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ. 6Ndʊ ɖɔɖɔ Daaviidi yɔɔdaa se ɛyʊ weyi Ɛsɔ ɛɛcɔŋnɪ ɛ-tʊmɪyɛ labʊ nɛ ɛkpaɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ yɔ, ehiɣ ɛ-tɪ. 7Ɛtɔm se :

Ɛyaa mba Ɛsɔ kpeɣ-wɛ
pa-kaatʊʊzʊtʊ tɪŋa payɪ yɔ,
pehiɣ pa-tɪ,
Mba Ɛsɔ huuzi pa-kɪwɛɛkɪm
yɔɔ yɔ.
8Ɛyʊ weyi Kɪbaɣlʊ takpaɣ
ɛ-kɪwɛɛkɪm nɛ ɛyaa pʊyʊ yɔ,
ehiɣ ɛ-tɪ.

3.30 Room 10.12,13 Gal 3.8, 20,28
4.1 Mat. 3.9 Yoh 8.33
4.2 Room 3.20
4.3 Kiɖ 15.6 Gal 3.6 Yak 2.23
4.4 Room 11.6
4.5 Yos 24.2
4.7 Keɣ 32.1,2
4.11 Kiɖ 17.10 Luk 19.9 Room 4.12, 16 Gal 3.7
4.13 Kiɖ 17.4 Gal 3.29
4.14 Gal 3.18
4.15 Room 3.20; 7.8 1Kɔr 15.56 Gal 3.10 1Yoh 3.4

9Tɪ-hiɣu mbʊ, mba pɛpɛlɪ-wɛ yɔ, pe-ɖeke Ɛsɔ kaɣ-pʊ hau yaa we? Ɛɛkaɣ-pʊ hau ɖɔɖɔ mba pɛtɛpɛlɪ-wɛ yɔ, yaa we? Ɖɪtɔm se Ɛsɔ kpaɣ Abraham e-lidaʊ yɔɔ se ɛtʊʊzaa. 10Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kpaɣ-ɪ mbʊ? Pɛpɛlɪɣ Abraham wayɪ yɔ yaa pʊcɔ nɛ pɛpɛlɪ-ɪ? Pʊcɔ nɛ pɛpɛlɪ-ɪ. Alɪwaatʊ ndʊ, pɛtɛpɛlɪda-ɪ. 11Ɛsɔ ya Abraham se kʊtʊʊzʊ pʊcɔ nɛ pɛpɛlɪ-ɪ nɛ pʊwayɪ pɛpɛlɪ-ɪ nɛ pɪkɛnɪ-ɪ yʊsaɣ. Ŋga lɛ nesi ñɪɣʊ mbʊ pɪwɪlɪɣ tʊʊzʊtʊ ndʊ ɛɛtɛm mʊʊ alɪwaatʊ ndʊ Ɛɛwɛnɪ lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ pʊcɔ nɛ pɛpɛlɪɣ-ɪ yɔ. Mbʊ labɪna nɛ ɛkɛnɪ mba patɪŋa payɪ pɛtɛpɛlɪ-wɛ nɛ petisi yɔ, pa-caa. Pʊ-yɔɔ yɔɔ, alɪwaatʊ ndʊ petisiɣ yɔ, Ɛsɔ cɔŋnɪ pe-lidaʊ nɛ ɛyaa-wɛ ɖɔɖɔ se kʊtʊʊzaa. 12Ɛkɛ ɖɔɖɔ mba pɛpɛlɪ-wɛ yɔ, pa-caa. Ɛlɛ, pɪtasɪɪnɪ pɛ-pɛlʊʊ ɖeke ɛlɛ, pɛwɛnɪ lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ ɛzɪ ɖɔ-cɔzɔ Abraham ɛnʊ ɛkɛwɛnaʊ yɔ. Abraham kɛwɛnɪ lidaʊ ŋgʊ pʊcɔ nɛ pɛpɛlɪɣ-ɪ.

13Ɛsɔ kaɖʊ tamaɣ Abraham nɛ e-liɖe taa ñʊma se pakaɣ tɪɣ yʊʊ kedeŋa. Pɪtɛkɛ se pɔɖɔŋaɣ paɣtʊ yɔɔ yɔɔ ɛɖʊ-wɛ tamaɣ ŋga. Ɛlɛ ɛɖʊ-wɛ kɛ tʊʊzʊtʊ ndʊ pɛwɛnɪ pe-lidaʊ yɔɔ yɔ, tʊ-yɔɔ. 14Ye mba pɔɖɔŋ paɣtʊ yɔɔ yɔ, mba ɛtɪɣnɪ tamaɣ ŋga yɔ, ɖɪnɛ lɛ lidaʊ tɛkɛ pʊyʊ nɛ tamaɣ ŋga katatasɪ wɛʊ. 15Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paɣtʊ kɔŋnɪnɪ pana kpaʊ. Ɖendɛ paɣtʊ fɛyɪ yɔ, paɣ tʊ yɔɔ manaʊ ɛɛwɛɣ ɖɔɖɔ.

16Pʊyɔɔ lɛ tamaɣ ŋga ɛdʊwa yɔ, ɛlakɪ-kɛ lidaʊ yɔɔ pɪtɪŋɪnɪ e-lootiye yɔɔ. Ðɪnɛ lɛ, Abraham lidɛ taa ñʊma tɪŋa payɪ pɪzɪɣ nɛ patɪlɪ se pɪkɛ toovenim. Pɪtɛkɛ mba pɛwɛnɪ paɣtʊ yɔ, pe-dɛke patɪlɪɣna, ɛlɛ mba pɛwɛnɪ lidaʊ ɛzɪ da-tɪŋa payɪ dɔ-cɔzɔ Abraham yɔ, patɪlɪɣ dɔdɔ. 17Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ yɔ se :

Malɪzɪ-ŋ se ŋkɛ ajɛɛ sakɪyɛ cɔzɔ.

Abraham kɛ dɔ-cɔzɔ Ɛsɔ weyi ɛwɛnɪ lidaʊ ɛ-yɔɔ yɔ, ɛ-ɛsɪndaa. Ɛsɔ ɛnʊ efeziɣni sɪdaa nɛ ɛyɔɔdʊʊ mbʊ pɪfɛyɪ yɔ, pʊ-tɔm ɛzɪ pɪtɛm wɛʊ yɔ.

18Paa Abraham ɛtaapɪzɪɣ se ɛtaa nabʊyʊ liu yɔ, ɛta liu nɛ etisi se pɪsa nɛ ɛpɪsɪ ajɛɛ sakɪyɛ cɔzɔ. Pʊwɛ ɛzɪ Ɛsɔ keheyuu-i yɔ se :

Ñe-lidɛ taa ñʊma kaɣ dɔʊ sakɪyɛ.

19Abraham kɛwɛnɪ ɛzɪ pɪnzɪ mɪnʊʊ yɔ. Ɛlɛ pɪtalabɪ-ɪ ɛjandʊ e-lidaʊ wɛnaʊ taa, ŋgʊ ɛɛñɔtɪnɪ pɪlaʊ kpam. Ðɔdɔ lɛ, ɛɛnawa se ɛ-halʊ Saara taapɪzɪɣ se ɛlʊlɪ. 20Paa nɛ mbʊ, ɛtapʊtɪ ɛlɛ, etisi tamaɣ ŋga Ɛsɔ kadʊ-ɪ yɔ, kɔ-yɔɔ. E-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ ɛkpa dɔŋ nɛ ɛha Ɛsɔ samtʊ. 21Etisi kpem se paa pɪʊla ɛzɪma yɔ, Ɛsɔ pɪzɪɣ nɛ ɛla mbʊ pɪ-tamaɣ ɛdʊ-ɪ yɔ. 22Mbʊ labɪna nɛ e-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ lɛ, Ɛsɔ kpaɣ-ɪ ɛzɪ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ yɔ. 23Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔtɔm yɔɔdʊʊ se Ɛsɔ kpaɣ-ɪ e-lidaʊ yɔɔ ɛzɪ kʊtʊʊzʊ yɔ, pɪtɛkɛ Abraham dɛke yɔɔ tɪyɔɔdʊʊ mbʊ. 24Tɪyɔɔdɪ mbʊ dɔ-yɔɔ dɔdɔ. Ye dɪtisi Ɛsɔ weyi efezi da-Kɪbaɣlʊ Yesu nɛ sɪdaa taa yɔ, ɛ-yɔɔ yɔ, ɛkpakɪɣ-dʊ dɔdɔ ɛzɪ ɛyaa kʊtʊʊzaa yɔ. 25Ɛsɔ kpaɣ Yesu nɛ ɛcɛlɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, dɪyʊsɪnɪ-ɪ nɛ efezi-i nɛ sɪdaa taa se pɪsa nɛ ɛyaa-dʊ se ɛyaa kʊtʊʊzaa.

4.16 Room 9.8 Kol 3.11
4.17 Kid 17.5 Efɛ 2.1,5 1Kɔr 1.28 1Pɪ 2.10
4.18 Kid 15.5
4.19 Kid 17.17; 18.11 Ebr 11.11,12
4.21 Luk 1.37,45 Ebr 11.19
4.23 Room 15.4 1Kɔr 10.6,11
4.24 Tʊma 2.24; 13.30
4.25 Eza 53.5,6 Ebr 9.28 1Pɪ 1.21 1Kɔr 15.17
5.1 Efɛ 2.14 Kol 1.20
5.2 Ebr 3.6; 10.19 1Kɔr 15.1
5.3 Mat. 5.11 Fil 2.17
5.4 Yak 1.12
5.5 2Kɔr 1.22 Gal 4.6
5.6 Room 4.25; 5.8

Laŋhʊlʊmɪyɛ nɛ laŋhɛzɪyɛ pɔ-tɔm

5Pʊ-yɔɔ lɛ, ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ ya-dʊ se kʊtʊʊzaa pɪtɪŋɪnɪ dɛ-lidaʊ yɔɔ yɔ, laŋhɛzɪyɛ wɛ da nɛ ɪ dɛ-hɛkʊ taa pɪtɪŋɪnɪ da-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ yɔɔ. 2Mbʊ yebina dɛ-lidaʊ yɔɔ lɛ, dɪpɪzɪɣ dɪtɪŋɪnɪ ɛ-yɔɔ nɛ dɪñɔtɪnɪ lootiye ndɪ dɪ-taa dɪwɛ kpem yɔ. Ðɪkʊndʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, dɪtaɣ liu se dɪkɔŋ sʊʊ Ɛsɔ koboyaɣ taa. 3Ðɔdɔ lɛ, dɪkʊndʊʊ dɛ-siziŋ nɪʊ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, dɪnawa se siziŋ nɪʊ mbʊ piyeki nɛ dɪwɛnɪ hɔyɛ dɔkʊʊ. 4Ðɪnawa se hɔyɛ dɔkʊʊ mbʊ, piyeki nɛ dɪpɪʊ nɛ alɪwaatʊ ndʊ dɪpɪɣ yɔ, dɪtaɣ liu. 5Ŋgʊ, liu taʊ mbʊ pɪdʊʊ-dʊ fɛyɛ. Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ ŋga Ɛsɔ ha-dʊ yɔ, kadʊ da-laŋa taa Ɛsɔ sɔɔlɪm kpem.

6Toovenim lɛ, alɪwaatʊ ndʊ dɪtaapɪzɪɣ se dɪla mbʊ pʊwɛ dɛu yɔ lɛ, Krɪstʊ sɪbɪ ɛyaa mba paadɔŋ camɪyɛ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, pɔ-yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kadʊwa yɔ, tɪ-yɔɔ. 7Paa ɛyʊ ɛtʊʊzaa yɔ, pʊwɛ kadɛ siŋŋ se nɔɔyʊ etisi nɛ ɛsɪ ɛ-yɔɔ. Pʊtɔma yɔ, nɔɔyʊ

pɪzɪɣ etisi nɛ ɛsɪ ɛyʊ kɪbanʊ yɔɔ. **8**Ɛlɛ Ɛsɔ ñawɪlɪ-ɖʊ ɛzʊma mbʊ ɛsɔɔlɪ-ɖʊ yɔ. Mbʊ lɛ se : Alɪwaatʊ ndʊ ɖɪkɛ kɪwɛɛkʊm laɖaa yɔ, Krɪstʊ sɪbɪ ɖɔ-yɔɔ.

9Ðɔɖɔ lɛ, Ɛsɔ tɪŋɪnɪ Yesu calʊm yɔɔ nɛ ɛyaa-ɖʊ se kʊtʊʊzaa. Ye mbʊ, Ɛsɔ tɪŋɪɣnɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɛya ɖa-ñʊʊ kpem nɛ ɛ-pana ɛtaakpanɪ-ɖʊ. **10**Alɪwaatʊ ndʊ ɖɪkɛ Ɛsɔ koyindinaa yɔ, ɛtɪŋɪnɪ ɛ-Pɪyalʊ sɪm yɔɔ nɛ eyele nɛ ɖa nɛ ɪ ɖiceɣ. Paa pɪʊla ɛzʊma yɔ, ɛzʊma mbʊ ɖa nɛ Ɛsɔ ɖiceɣa yɔ, ɛkɔŋ tɪŋɪnaʊ ɛ-Pɪyalʊ wezuu yɔɔ nɛ ɛya ɖa-ñʊʊ kpem. **11**Ðɔɖɔ lɛ, ɖɪtɪŋɪɣnɪ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ yɔɔ nɛ ɖɪkʊndʊʊnɪ Ɛsɔ. Lɛɛlɛɛyɔ, ɛ-yɔɔ Ɛsɔ tɪŋɪnaa nɛ eyele ɖa nɛ ɪ ɖiceɣ.

Aɖam kɔnɪ sɪm nɛ Yesu ñɔkɔŋɪnɪ wezuu

12Ɛyʊ kʊɖʊm yɔɔ pɪtɪŋɪnaa nɛ kɪwɛɛkʊm sʊʊ kedeŋa taa. Sɪm ñatɪŋɪnɪ kɪwɛɛkʊm yɔɔ nɛ pʊbʊ ñasʊʊ nɛ pʊkʊʊ ɛyaa tɪŋa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa tɪŋa payɪ labɪ kɪwɛɛkʊm. **13**Pʊcɔ nɛ Ɛsɔ ɖʊ paɣtʊ lɛ, kɪwɛɛkʊm kɛtɛm wɛʊ kedeŋa taa. Alɪwaatʊ ndʊ paɣtʊ tatɪɪwɛda yɔ, Ɛsɔ taakpaɣ ɛyʊ kɪwɛɛkʊm nɛ ɛyaa se pʊyʊ. **14**Paa nɛ mbʊ sɪm kɛwɛnɪ ɖoŋ ɛyaa tɪŋa yɔɔ nɛ pʊkʊʊ-wɛ kpaɣ nɪ Aɖam alɪwaatʊ nɛ pɪtalɪnɪ Moyiizi ñɪndʊ. Halɪ pʊkʊʊ nɛ pɪkpɛndʊʊnɪ ɛyaa mba patala kɪwɛɛkʊm ɛzɪ Aɖam ñakamanaʊ paɣtʊ yɔɔ yɔ. Aɖam lɛ weyi pɪɪwɛɛ se ɛkɔɔ yɔ, ɛ-lɛzʊʊ.

5.8 Yoh 3.16; 15.13 1Pɪ 3.18
5.9 Ebr 9.14 1Yoh 1.7 1Tes 1.10
5.10 2Kɔr 5.18, 19 Efɛ 2.16
5.11 Gal 4.9 2Kɔr 5.18
5.12 Kiɖ 2.17; 3.6 1Kɔr 15.21 Room 6.23
5.13 Room 4.15 1Yoh 3.4
5.14 1Kɔr 15.21, 22,45
5.15 Eza 53.11 Mat. 20.28
5.18 Yoh 12.32 Ebr 2.9
5.20 Luk 7.47 Yoh 15.22 Gal 3.19 1Tim 1.14

15Ɛlɛ, Aɖam yʊsʊʊ mbʊ, paatɪɪkpakɪɣ-pʊ nɛ pɛkɛdɪɣnɪ Ɛsɔ falaa kʊjɔʊ. Ɛyʊ kʊɖʊm koŋ labɪnɪ kɪwɛɛkʊm nɛ ɛyaa sakɪyɛ sɪ. Lootiye nɖɪ Ɛsɔ labɪ-ɖɪ sɪŋŋ ɛyaa sakɪyɛ yɔ, nɛ kʊjɔʊ ŋgʊ ɛlabɪ ɛyaa e-lootiye yɔɔ yɔ, paba ñɛwɛ ɖeu nɛ pɪkɪlɪ. Ɛyʊ kʊɖʊm koŋ yɔɔ Ɛsɔ tɪŋɪnaa nɛ ɛlabɪ-ɖɪ ɛyaa sakɪyɛ. Ɛyʊ ɛnʊ lɛ Yesu Krɪstʊ. **16**Mbʊ pɪlɪɣ Aɖam kɪwɛɛkʊm wayɪ yɔ nɛ mbʊ pɪlɪɣ Ɛsɔ kʊjɔʊ taa yɔ, pɪtata. Kɪwɛɛkʊm kʊɖʊmʊm wayɪ lɛ, Ɛsɔ hʊnɪ ɛyaa nɛ ɛkʊ pɔ-tɔm. Ɛlɛ Ɛsɔ kʊjɔʊ ñeyeba nɛ Ɛsɔ yaa ɛyaa se kʊtʊʊzaa pɛtɛm Ɛsɔ yʊsʊnaʊ sakɪyɛ wayɪ yɔ. **17**Ɛyʊ kʊɖʊm koŋ yʊsɪnɪnɪ Ɛsɔ nɛ sɪm tɪŋɪnɪ e-ɖeke ɛ-yɔɔ nɛ pʊkɔɔ nɛ pʊtɔkɪ kewiyaɣ ɛyaa yɔɔ. Ɛlɛ mba Ɛsɔ ya-wɛ se kʊtʊʊzaa e-lootiye nɛ ɛ-kʊjɔʊ ŋgʊ ɛlabɪ-wɛ sɪŋŋ yɔ, pɔ-yɔɔ yɔ, patɪŋɪɣnɪ ɛyʊ kʊɖʊm lɛlʊ yɔɔ nɛ pɔtɔkɪ kewiyaɣ wezuu taa. Ɛyʊ ɛnʊ lɛ, Yesu Krɪstʊ.

18Ye mbʊ, ɛyʊ kʊɖʊm koŋ yʊsɪnɪnɪ Ɛsɔ nɛ ɛ-yɔɔ lɛ, Ɛsɔ kʊ ɛyaa tɪŋa tɔm. Mbʊ ɖɔɖɔ ɛyʊ kʊɖʊm koŋ lakɪnɪ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ nɛ pɪtɪŋɪnɪ pɪ-yɔɔ Ɛsɔ yaa ɛyaa tɪŋa payɪ se kʊtʊʊzaa nɛ pɛwɛnɪ wezuu. **19**Ɛyʊ kʊɖʊm koŋ kaañamtʊ yɔɔ ɛyaa sakɪyɛ pɪsɪ kɪwɛɛkʊm laɖaa. Mbʊ ɖɔɖɔ ɛyʊ kʊɖʊm koŋ ñamtʊ yɔɔ lɛ, Ɛsɔ cɔŋɪnɪ ɛyaa sakɪyɛ se kʊtʊʊzaa.

20Ŋgʊ paɖʊ paɣtʊ se kɪwɛɛkʊm ɛtɛzɪ ɖɔʊ. Ɛlɛ, ɖende kɪwɛɛkʊm tɛzɪ ɖɔʊ yɔ, Ɛsɔ lootiye ñɔɖɔwa

nɛ pɪkɪlɪ. 21Pɪlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɛzɪma mbʊ kɪwɛɛkɪm tɪŋɪnɪ sɪm yɔɔ nɛ pʊtɔɔ kewiyaɣ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ lootiye ñatɪŋɪɣɪnɪ tʊvzʊtʊ yɔɔ nɛ pʊtɔɔ kewiyaɣ. Ðɪnɛ ɖɪtɪŋɪɣɪnɪ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ yɔɔ nɛ ɖɪkɔnɪ wezuu.

Ðɪwɛ ɛzɪ sɪɖaa yɔ pɪcɛlɪnɪ kɪwɛɛkɪm ɛlɛ ɖɪwɛ wezuu Krɪstʊ taa

6 Suwe ɖɪɪyɔɔdɪ yɔ? Ðɪwɛɣ kɪwɛɛkɪm labʊ yɔɔ mbʊ se pɪsa nɛ lootiye tɛzɪ ɖɔʊ yaa we? 2Aayɪ pɪlɪ! Mba ɖa ɖɪsɪba pɪcɛlɪnɪ kɪwɛɛkɪm yɔ, ɛzɪma ɖɪpɪzɪɣ nɛ ɖɪtasɪ wezuu caɣʊ kɪwɛɛkɪm taa ɖɔɖɔ yɔ? 3ltatɪlɪ se alɪwaatʊ ndʊ palabɪ-ɖʊ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ se ɖa nɛ Yesu Krɪstʊ ɖɪpɪsɪ kʊɖʊm yɔ, ɖa nɛ ɪ ɖɪsɪbɪna yaa we? 4Krɪstʊ sɪbʊ yɔ, Ɛsɔ tɪŋɪnɪ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ yɔɔ nɛ ɛkpɛndɪ ɖa nɛ ɪ nɛ epi. Pɪlabɪ mbʊ se piyele nɛ ɛzɪ Caa koboyaɣ fezuu Krɪstʊ ɛnʊ nɛ sɪɖaa taa yɔ, ɖa ɖɔɖɔ ɖɪɖɔ ɛzɪ ɛyaa mba pɛwɛnɪ wezuu kɪfalʊʊ yɔ.

5Ye Ɛsɔ ɛkpɛndɪ ɖa nɛ ɪ ɛ-sɪm taa yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ ɛkɔŋ ɖa nɛ ɪ kpɛndʊʊ nɛ ɖɪfemnɪ sɪɖaa taa. 6Ðɪnawa se Ɛsɔ kpɛndɪ ɖɛ-wɛtʊ kɪbɪndʊ nɛ Krɪstʊ nɛ ɛka kaamaŋkaɣ yɔɔ se pɪsa nɛ kɪwɛɛkɪm tomnaɣ ɛtaatasɪ ɖoŋ wɛnaʊ ɖɔ-yɔɔ. Ðɪnɛ lɛ, ɖɪɪtasɪɣ kɛʊ kɪwɛɛkɪm yomaa. 7Weyi ɛsɪba yɔ, ɛlɪ kɪwɛɛkɪm nesi tɛɛ.

8Ye ɖa nɛ Krɪstʊ ɖɪsɪbɪna yɔ, ɖɪtaɣ liu se ɖa nɛ ɪ ɖɪkaɣnɪ wezuu caɣʊ ɖɔɖɔ. 9Ðɪnawa se Ɛsɔ fezi Krɪstʊ nɛ sɪɖaa taa nɛ ɛɛtasɪɣ sɪbʊ ɖɔɖɔ. Sɪm ɛɛtasɪɣ kewiyaɣ tɔɔʊ ɛ-yɔɔ. 10Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛsɪbʊ yɔ, ɛsɪbɪ kpaagbaa sɪbʊ pɪcɛlɪnɪ kɪwɛɛkɪm. Ɛwɛʊ wezuu yɔ, ɛwɛ-kʊ pɪcɛlɪnɪ Ɛsɔ.

11Mɪ-yɔ, ɪkpaɣ mɪ-tɪ ɛzɪ sɪɖaa yɔ nɛ kɪwɛɛkɪm tatasɪ ɖoŋ wɛnaʊ mɪ-yɔɔ. lkpaɣ mɪ-tɪ ɖɔɖɔ ɛzɪ mba pɛwɛ wezuu se pɪkɛdɪnɪ Ɛsɔ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ taa yɔ. 12Ye mbʊ, itaayele kɪwɛɛkɪm nɛ pʊtɔɔ kewiyaɣ mi-tomnaɣ ŋga kasɪkɪ yɔ, kɔ-yɔɔ. ltaala mbʊ pi-liu wɛɛ yɔ. 13ltaakpaɣ mi-tomnaɣ pilinzi nɛ ɪcɛlɪ kɪwɛɛkɪm ɛzɪ mbʊ palakɪnɪ mbʊ pɪtatʊvzɪ yɔ. Ɛlɛ, mɪ-maɣmaɣ ɪkpaɣ mɪ-tɪ nɛ ɪcɛlɪ Ɛsɔ ɛzɪ ɛyaa mba pasɪba nɛ pefe nɛ pɛwɛnɪ pɛ-ɛza yɔ. lkpaɣ ɖɔɖɔ mi-tomnaɣ pilinzi nɛ ɪcɛlɪ Ɛsɔ ɛzɪ mbʊ palakɪnɪ mbʊ pʊtʊvzaa yɔ. 14Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kɪwɛɛkɪm ɛɛtasʊʊ ɖoŋ wɛnaʊ mɪ-yɔɔ. Pʊwɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪtatasɪ wɛʊ paɣtʊ tɛɛ ɛlɛ, lootiye tɛɛ ɪwɛɛ.

Ðɪpɪsɪ tʊvzʊtʊ yomaa

15Suwe ɖɔɖɔ! Ye ɖɪtatasɪ wɛʊ paɣtʊ tɛɛ nɛ lootiye tɛɛ ɖɪwɛɛ lɛ, pɪhaɣ-ɖʊ nʊmɔʊ se ɖɪla kɪwɛɛkɪm yaa we? Aayɪ pɪlɪ! 16ltatɪlɪ se ye ɪkpaɣ mɪ-tɪ nɛ ɪcɛlɪ nɔɔyʊ se ɪñaŋ-ɪ ɛzɪ yomaa yɔ yɔ, ɪpɪsɪ weyi ɪñaŋ-ɪ yɔ, e-yomaa yaa we? Mbʊ ɖɔɖɔ ɪpɪzɪɣ nɛ ɪkɛ kɪwɛɛkɪm yomaa yaa ñamtʊ yomaa. Weyi ɛkɛ

6.1 Room 3.8; 6.15
6.2 Kol 3.3 1Pɪ 2.24
6.3 Gal 3.27 1Kɔr 15.29
6.4 1Kɔr 6.14 Gal 6.15 Efɛ 4.22
6.5 Fil 3.10,11
6.6 Gal 2.20 Kol 2.11
6.7 1Pɪ 4.1
6.8 2Tim 2.11
6.9 Wɪl 1.18
6.10 Ebr 9.27 Luk 20.38
6.11 Room 6.2 Gal 2.19
6.12 Efɛ 4.22
6.13 Kol 3.5 Yak 4.1
6.14 Room 7.4,6 Gal 5.18
6.15 1Kɔr 9.21
6.16 Mat 6.24 Yoh 8.34 2Pɪ 2.19

kɪwɛɛkɪm yom yɔ, puwokini-i sɪm taa nɛ weyi ɛlɛ ñɛkɛ ñamtʊ yom yɔ, puwokini-i nɛ ɛla mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ. **17**Ðooo lɛ, ɪkɛ kɪwɛɛkɪm yomaa. Ɛlɛ, tɔm ndʊ pawɪlɪ-mɪ yɔ, ɪmʊ-tʊ nesi naalɛ nɛ ɪʤŋ tɪ-yɔɔ kpem. Mansaŋ Ɛsɔ pʊ-yɔɔ. **18**Lɛɛlɛɛyɔ, Ɛsɔ holi-mi kɪwɛɛkɪm nesi taa nɛ ɪpɪsɪ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, pi-yomaa.

19Mɔyɔɔdʊʊ tʊnɛ ɛzɪ ɛyaa yɔɔdʊʊ yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪwɛ ejandʊ. Ðooo lɛ, ɯkpaɣ mi-tomnaɣ pilinzi nɛ ɪcɛlɪ se sɪkɛ mbʊ pʊwɛ azuluma yɔ nɛ mbʊ pɪtɛkɛdɪ yɔ pu-yomaa nɛ ɪtɛzʊʊ labʊ mbʊ pɪtɛkɛdɪ yɔ kpem. Lɛɛlɛɛyɔ, ɪkpaɣ mi-tomnaɣ pilinzi nɛ ɪcɛlɪ se sɪkɛ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, pu-yomaa nɛ ɪcaɣ wezuu ŋgʊ kɪwɛ cɪʤɪcɪʤɪ yɔ. **20**lɪkɛ kɪwɛɛkɪm yomaa lɛ, pɪtaakɛnɪ-mɪ kɪcɛyʊʊ se ɪla mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ. **21**Ðɪnɛ lɛ, pee wena ɪlʊlaɣ? Lakasɪ nzɪ, sɪkpaɣ -mɪ fɛyɛ lɛɛlɛɛyɔ. Sɪ-tɪnaɣ lɛ sɪm. **22**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, Ɛsɔ holi-mɪ kɪwɛɛkɪm nesi taa nɛ ɪpɪsɪ e-yomaa. Mbʊ labɪna nɛ ɪʤɔkɪɣ pee wena awokini cɪʤɪcɪʤɪ wɛtʊ taa nɛ ateŋnɪ tam tam wezuu yɔ. **23**Kɪwɛɛkɪm kɪhɛyʊʊ lɛ sɪm. Ɛlɛ, Ɛsɔ falaa kʊjɔʊ lɛ tam tam wezuu ʤa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ taa.

Pakpaɣ Halɪkpaɣyɛ nɛ panɪɣzɪna

7 Ɛgbaɣdɪnaa, mɔyɔɔdʊʊnɪ-mɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪtɪlɪ paɣtʊ. Ltɪlaa se paɣtʊ wɛnɪ ʤoŋ ɛyʊ yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ. **2**Halʊ weyi ɛwalaa yɔ, paɣtʊ hɔkɪnɪ-ɪ nɛ ɛ-walʊ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ ɛ-walʊ ɛnʊ ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ. Ɛlɛ ye ɛ-walʊ ɛsɪba yɔ, paɣtʊ ndʊ tɪɪhɔkɪnɪ-ɪ yɔ, tɪtatasɪ-ɪ hɔkɪnaʊ. **3**Mbʊ labɪna nɛ ye halʊ ɛnʊ ɛwalɪ abalʊ lɛlʊ nɛ ɛ-walʊ tɪsɪbɪda yɔ, payaɣ-ɪ se halʊ acɛyɛ tʊ. Ɛlɛ ye ɛ-walʊ ɛsɪba yɔ, halʊ ɛnʊ ɛtatasɪ wɛʊ paɣtʊ tɛɛ. Ðɪnɛ lɛ, ɛtatasɪ kɛʊ halʊ acɛyɛ tʊ ye ɛwalɪ abalʊ lɛlʊ yɔ.

4Ɛgbaɣdɪnaa, mbʊ ʤɔʤɔ pɪtɪŋɪnɪ Krɪstʊ tomnaɣ yɔɔ lɛ, ɪsɪba pɪcɛlɪnɪ paɣtʊ. Pɪlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ lɛlʊ pɪzɪ nɛ ɛtɪɣ-mɪ. lpɪsɪ weyi efemni sɪʤaa taa yɔ, ɛ-ñɪma se pɪsa nɛ ɪlʊlɪ pee wena akɛdɪnɪ Ɛsɔ yɔ. **5**Alɪwaatʊ ndʊ ʤɪcakaɣ wezuu ʤa-kɪwɛɛkɪm wɛtʊ yɔɔ yɔ, mbʊ pɪlakaɣ liu kɪwɛɛkɪm yɔ, pɪlakaɣ tʊmɪyɛ ʤe-pilinzi taa nɛ pʊlʊlʊʊ pee wena akɔŋnɪ sɪm yɔ. Paɣtʊ kulusaɣnɪ sɔɔlum mbʊ. **6**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ Ɛsɔ holi-ʤʊ paɣtʊ nesi tɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ʤɪwɛ ɛzɪ sɪʤaa yɔ nɛ paɣtʊ ndʊ tɪɪhɔkɪnɪ-ʤʊ ʤooo lɔŋ yɔ, tɪtatasɪ ʤoŋ wɛnaʊ ʤɔ-yɔɔ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ ʤɪlakɪ Ɛsɔ tʊmɪyɛ wɛtʊ kɪfatʊ taa pɪlɪnɪ Kalɪzaɣ yɔɔ. Ðɪɪlakɪ-ʤɪ ɛzɪ ʤooo ʤɪtɪɪlakʊʊ pɪlɪnɪ paɣtʊ yɔɔ yɔ.

7Suwe ʤɪɪyɔɔdɪ yɔ? Ðɪtɔŋ se paɣtʊ kɛ kɪwɛɛkɪm yaa we? Aayɪ pɪlɪ! Ye paɣtʊ ɛtaawɪlɪ mbʊ pɪkɛ kɪwɛɛkɪm yɔ, mantaatɪlɪ kɪwɛɛkɪm. Paɣtʊ tɔŋ se :

Pɪtɔpɔzɪ se ŋwɛnɪ ɛza naɣ naɣ.

6.17 2Tim 1.13
6.18 1Kɔr 7.22 Gal 5.1 1Pt 2.16
6.20 Yoh 8.34
6.21 Room 7.5
6.22 Yoh 8.32
6.23 Kiʤ 2.17 Room 5.12 Yak 1.15 1Pt 1.4
7.2 1Kɔr 7.39
7.3 Mat. 5.32
7.4 Room 8.2 Gal 5.18 Kol 2.14
7.5 Room 6.13, 21 Gal 5.19
7.6 Room 6.2 2Kɔr 3.6
7.7 Exo 20.17 Room 3.20

Ye paɣtu ɛtaayɔɔdı mbu yɔ, mantaatılı ɛza naɣnaɣ. **8**Kıwɛɛkum wanı mbu padu paɣtu ndu tı-taa yɔ nɛ piyeki nɛ mandu ɛzıyɛ wondu ndı ndı yɔɔ. Ye paɣtu ɛfɛyı yɔ, kıwɛɛkum sıba. **9**Ðooo paɣtu taawɛɛ lɛ, mɛwɛ wezuu. Ɛlɛ mbu padu paɣ tu taa yɔ, pıtalaa lɛ, kıwɛɛkum wɛɛnı wezuu man-taa nɛ ma mansı. **10**Mbu paadu paɣtu taa nɛ pıuwɛɛ se pıha-m wezuu yɔ, piyeba nɛ pıkɔnı-m sum. **11**Kıwɛɛkum wanı mbu padu paɣ tu taa yɔ, pipeɣzi-m nɛ pıtuŋını pu-yɔɔ nɛ puku-m. **12**Ŋgu paɣtu wɛ cıdı cıdı nɛ mbu padu tı-taa yɔ, puwɛ cıdı cıdı nɛ putuuzı nɛ puwɛɛ deu.

13Ye mbu, mbu puwɛ deu yɔ, pıkɔŋnı-m sum yaa we? Aayı pılı! Kıwɛɛkum tuŋını mbu puwɛ deu yɔ, pu-yɔɔ nɛ pıkɔnı-m sum se pısa nɛ mantılı se kıwɛɛkum kɛ kıwɛɛkum. Kıwɛɛkum kɔnı sum se pısa nɛ pıtuŋını mbu padu paɣtu taa yɔ, pu-yɔɔ nɛ piwılı se kıwɛɛkum fɛyı deu kpem.

14Ðınawa se Kalızaɣ dunı paɣtu. Piyele ma lɛ, mɛnkɛ ɛyu yem nɛ kıwɛɛkum yabı-m nɛ mɛwɛɛ pi-nesi tɛɛ ɛzı yom yɔ. **15**Maasuŋ mbu malakı yɔ, mbu puyɔɔ yɔ, maalakı mbu me-liu wɛɛ se mala yɔ. Ɛlɛ, mbu maanaɣnı ɛzıyɛ yɔ, mbu malakı. **16**Ŋgu ye malakı mbu me-liu fɛyı yɔ, dınɛ lɛ mentisaa se paɣtu wɛ deu. **17**Peeye lɛ, pıtatasi kɛu se malakına mbu ɛlɛ, kıwɛɛkum mbu puwɛ man-taa yɔ. **18**Manawa se mbu puwɛ deu yɔ, pufɛyı man-taa, pu-tɔbuu se man-kıwɛɛkum wɛtu taa. Me-liu wɛɛ se mala mbu puwɛ deu yɔ, ɛlɛ pı-labu fɛyı man-taa. **19**Kıbam mbu me-liu wɛɛ se mala yɔ, maalakı-pu. Kıdɛkɛdım mbu me-liu fɛyı se mala yɔ, mbu malakı. **20**Alıwaatu ndu malakı mbu me-liu fɛyı se mala yɔ, pıtatasi kɛu se malakını-pu, ɛlɛ kıwɛɛkum mbu puwɛ man-taa yɔ mbu lakını-pu.

21Ye mbu lɛɛlɛɛyɔ mana man-taa paɣtu tunɛ : Alıwaatu ndu me-liu wɛɛ se mala kıbam yɔ, kıdɛkɛkum hɔkını-m. **22**Ma-maɣ maɣ man-taa hulumını Ɛsɔ paɣ tu. **23**Ɛlɛ manaɣ se paɣtu leetu ñɛwɛ mon-tomnaɣ pilinzi taa nɛ tulukını paɣtu ndu tutu ñɛwɛ ma-lumaɣza taa yɔ. Paɣtu ndu, tiyeki nɛ manpısıɣ kıwɛɛkum paɣtu ndu tıwɛ men-pilinzi taa yɔ, ti-yom. **24**Hayı, mɔn-tɔm wɛ putɔdıyɛ! Aholuu-m sum tomnaɣ ŋga ke-nesi tɛɛ? **25**Mansaŋ Ɛsɔ mbu puyɔɔ yɔ, ɛtuŋını man-Kıbaɣlu Yesu Krıstu yɔɔ nɛ eholi-m.

Ye mbu, ma-lumaɣza taa lɛ, mɛnkɛ Ɛsɔ paɣtu yom ɛlɛ, man-kıwɛɛkum wɛtu taa lɛ, mɛnkɛ kıwɛɛkum paɣtu yom.

7.8 Room 5.20 1Kɔr 15.56
7.10 Eze 20.13 2Kɔr 3.7
7.12 Keɣ 19.8 1Tim 1.8
7.14 1Awy 21.20, 25 2Awy 17.17
7.15 Keɣ 1.6 Gal 5.17
7.18 Kiḍ 8.21
7.22 Keɣ 1.2 Efɛ 3.16
7.23 Gal 5.17 Room 6.13, 19
7.25 1Kɔr 15.57
8.1 Room 8.4 Gal 5.16,25
8.2 Room 8.11 2Kɔr 3.6 Gal 2.19; 5.1

Wezuu lıɣnı Kalızaɣ cɔlɔ

8 Ye mbu, Ɛsɔ ɛɛkuu mba pa nɛ Yesu Krıstu palabı nɔɔ kudumaɣ yɔ, pɔ-tɔm kau. **2**Mbu pu-yɔɔ yɔ, Kalızaɣ ŋga kahaɣ wezuu Yesu Krıstu taa

yɔ, ka-paɣtu holi-m kɪwɛɛkum nɛ sum pa-paɣtu nesi tɛɛ. 3Ɛsɔ kɔ mbu paɣtu taapɪzɪɣ se tɪla yɔ, pɪ-ñuu. Tɪtaapɪzɪɣ se tɪla mbu puyɔɔ yɔ, kɪwɛɛkum wɛtu yeba nɛ tɪfɛyɪnɪ ɖoŋ. Kɪwɛɛkum yɔɔ lɛ, Ɛsɔ yeba nɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-Pɪyalu kpaɣ tomnaɣ ŋga kalɪ kɪwɛɛkum laɖaa ñɪŋga yɔ nɛ etiyi-i kedeŋa taa. Ðɪnɛ ɛku kɪwɛɛkum tɔm paa kɪwɛɛkum laɖu weyi ɛ-taa. 4Ɛlabɪ mbu se pɪsa nɛ mbu paɖu paɣtu taa nɛ pɪtuuzaa yɔ, ɛpɪzɪ nɛ ɛkɔ pɪ-ñuu ɖa-taa, ɖa mba ɖɪɪtɪɣzɪɣnɪ kɪwɛɛkum wɛtu ɛlɛ Kalɪzaɣ yɔ.

5Mba pacakɪ wezuu nɛ patɪɣ zɪɣnɪ kɪwɛɛkum wɛtu yɔ, panɪɣ nɪ mbu pɪkɛdɪnɪ kɪwɛɛkum wɛtu yɔ. Mba paba ñacakɪ wezuu nɛ patɪɣzɪɣnɪ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔ, panɪɣnɪ mbu pɪkɛdɪnɪ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔ. 6Ɛyu nɪɣunɪ mbu pɪkɛdɪnɪ kɪwɛɛkum wɛtu yɔ, puwokini-i sum taa. Ɛlɛ, ɛnɪɣ unɪ mbu pɪkɛdɪnɪ Kalɪzaɣ yɔ, puwokini-i wezuu nɛ laŋhɛzɪyɛ pa-taa. 7Mbu puyɔɔ yɔ, weyi ɛnɪɣnɪ mbu pɪkɛdɪnɪ kɪwɛɛkum wɛtu yɔ, pɔ-tɔm ɛɛpɪzɪɣ nɛ tɪkɛdɪnɪ Ɛsɔ.

9Ɛlɛ mɪ yɔ, ye toovenim taa Ɛsɔ Kalɪzaɣ ɛwɛ mɪ-taa yɔ, ɪtasɪɣ wezuu caɣu nɛ ɪtɪɣzɪɣnɪ kɪwɛɛkum wɛtu ɛlɛ ɪtɪɣzɪɣnɪ Kalɪzaɣ. Ye nɔɔyu ɛfɛyɪnɪ Krɪstu Kalɪzaɣ yɔ, puɖu ɛnu ɛtɛkɛnɪ Krɪstu ñɪnu. 10Ye Krɪstu ɛwɛ mɪ-taa yɔ, mi-tomnaɣ sɪkɪ kɪwɛɛkum yɔɔ nɛ mɪ-kalɪzaɣ wɛɛ wezuu tuuzutu yɔɔ. 11Nɛ ye weyi efezi Yesu nɛ sɪɖaa taa yɔ ɛ-Kalɪzaɣ ɛwɛ mɪ-taa yɔ, weyi efezi Krɪstu nɛ sɪɖaa taa yɔ, ɛtuŋɪɣnɪ ɛ-Kalɪzaɣ ŋga kɛwɛ mɪ-taa yɔ, kɔ-yɔɔ nɛ ɛha wezuu mi-tomnasɪ kɪsɪbɪsɪ.

12Pu-yɔɔ lɛ mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɖɪtɔtɔɔ kumɪyɛ naɖɪyɛ kɪwɛɛkum wɛtu se ɖɪɪcaɣ wezuu nɛ ɖɪtɪɣzɪɣ nɪ-tu. 13Ye ɪcakɪ wezuu nɛ ɪtɪɣ zɪɣnɪ kɪwɛɛkum wɛtu yɔ, ɪsɪkɪ. Ɛlɛ ye ɪtuŋunɪ Kalɪzaɣ yɔɔ nɛ ɪku tomnaɣ lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ yɔ, ɪwɛɣ wezuu. 14Mba patuŋa payɪ Ɛsɔ Kalɪzaɣ ɖjyuu yɔ, pɛkɛ Ɛsɔ pɪyalaa. 15Pɪtɛkɛ yomiye kalɪzaɣ ɪmuwa se sɔɔndu katasɪ-mɪ kpau. Ɛlɛ ɪmu Kalɪzaɣ ŋga Ɛsɔ tuŋɪɣnɪ kɔ-yɔɔ nɛ ɛkpaɣ-mɪ ɛzɪ ɛ-pɪyalaa yɔ. Kalɪzaɣ ŋga kɔ-yɔɔ ɖɪtuŋɪɣna nɛ ɖɪyɔɔduu ɖoŋ se : Man-caa paaba. 16Kalɪzaɣ maɣmaɣ heyuu ɖa-kalɪzaɣ se ɖɪkɛ Ɛsɔ piya. 17Nɛ ye ɖɪkɛ e-piya yɔ, ɖɪkɛ ɖɔɖɔ Ɛsɔ ñum tɪnaa nɛ ɖa nɛ Krɪstu ɖɪpkɛndɪna nɛ ɖɪtɪɣuu-pu. Ða nɛ Krɪstu ɖɪtɔkɪ kuñɔŋ se pɪsa ɖa nɛ ɪ ɖɪkpɛndɪ e-koboyaɣ taa.

8.3 Tuma 13.39 2Kɔr 5.21 Ebr 2.14; 4.15 **8.4** Room 8.1 **8.5** Gal 5.22, 25 **8.6** Gal 6.8 **8.7** Yak 4.4 1Kɔr 2.14 **8.9** Yoh 3.34 Gal 4.6 Fil 1.19 **8.11** 1Kɔr 6.14 2Kɔr 4.14 Efɛ 2.5 **8.12** Room 6.7,14 **8.13** Gal 6.8 Kol 3.5 **8.14** Gal 5.18 **8.15** Gal 4.5,6 2Tim 1.7 Mrk 14.36 **8.16** 2Kɔr 1.22 Efɛ 1.13 **8.17** Tuma 20.32 Gal 4.7 2Tim 2.12 **8.18** 2Kɔr 4.17 1Pɪ 1.6,7 **8.19** 2Pɪ 3.13 1Yoh 3.2

Koboyaɣ ŋga kɔkɔŋ yɔ

18Mentisaa se kuñɔmɪŋ weyi ɖɪtɔkɪ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ɪtamuna se pakpaɣ-ɪ nɛ panɪɣzɪnɪ koboyaɣ ŋga Ɛsɔ kɔŋ lɪzuu nɛ ɛwɪlɪ-ɖu yɔ. 19Ðɔɖɔ lɛ, mbu pɪtuŋa payɪ Ɛsɔ laba yɔ, pɪɖaŋ kpam kɪyaku ŋgu Ɛsɔ kaɣ ɛ-pɪyalaa lɪzuu nɛ ɛwɪlɪ

yɔ. 20Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ Ɛsɔ laba yɔ, pɪpɪsɪ mbʊ pɪɪwazɪɣ pʊyʊ yɔ. Pɪtɛkɛ pɪ-maɣ maɣ pi-liu wɛnɪ mbʊ ɛlɛ, Ɛsɔ ɖʊnɪ-pʊ mbʊ. 21Mbʊ Ɛsɔ laba yɔ, pɪɖaŋaa se Ɛsɔ kɔŋ-pʊ holuu yomiye ndɪ ɖiyeki nɛ pɪwɛɛkɪɣ yɔ, ɖi-nesi tɛɛ. Peeye pɪ nɛ Ɛsɔ piya pɛwɛɣ pa-tɪ yɔɔ koboyaɣ taa.

22Ðɪnawa se halɪ nɛ sɔnɔ mbʊ Ɛsɔ laba yɔ, pɪtuŋa payɪ pʊmɔlʊʊ nɛ pɪlakɪ kʊn̄ɔŋ ɛzɪ halʊ weyi ɛcaɣ lʊlʊʊ yɔ. 23Pɪtɛkɛ pi-ɖeke pʊmɔlʊʊna, ɛlɛ pɪkpɛndɪnɪ ɖa mba ɖɪwɛnɪ kɔɔnɔɔ pee yɔ, pɪ-tɔbʊʊ se Kalɪzaɣ yɔ, ɖɪmɔlʊʊ ɖɔɖɔ. Alɪwaatʊ ndʊ ɖɪɖaŋaa kpam se Ɛsɔ ɛkpaɣ-ɖʊ ɛzɪ ɛ-pɪyalaa nɛ eholi ɖɔ-tomnaɣ yɔ, ɖɪmɔlʊʊ ɖa-tɪ yɔɔ. 24Ɛsɔ yabɪ ɖa-n̄ʊʊ lɛ, eheyi-ɖʊ se ɖɪwɛnɪ ɖaŋʊʊ mbʊ. Ŋgʊ mbʊ panaɣ yɔ, paatasɪɣ-pʊ ɖaŋʊʊ. Ɛbɛ yɔɔ ŋɖaŋɪɣ mbʊ ŋtɛm naʊ yɔ? 25Ɛlɛ ye mbʊ ɖɪnaɣ yɔ, mbʊ ɖɪɖaŋaa yɔ, ɖɪɖaŋɪɣ-pʊ nesi naalɛ kpam.

26Ðɔɖɔ lɛ, Kalɪzaɣ sɪŋnɪ-ɖʊ ɖɛ-ɛjandʊ taa. Ðɪʊsɪŋ mbʊ pʊwɛɛ se ɖɪpɔzɪ ɖa-adɪma taa yɔ. Ɛlɛ kalɪzaɣ maɣmaɣ tʊmʊʊnɪ Ɛsɔ nɛ ɖɔ-nɔɔ nɛ kɔmɔlʊʊ ɛzɪma mbʊ pɪfɛyɪ yɔɔdʊʊ yɔ. 27Weyi ɛnaɣ ɛyaa laŋa taa yɔ, ɛsɪm Kalɪzaɣ lɪmaɣza, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, katɪmʊʊnɪ Ɛsɔ ɛ-n̄ɪma yɔɔ ɛzɪ e-liu wɛʊ yɔ.

Ðɪcɛzɪ waɖaa

28Ðɪsɪm mbʊ se Ɛsɔ lakɪ tʊmɪyɛ pɪtuŋa pɪ-taa se pʊwazɪ mba pɔsɔɔlɪ-ɪ yɔ, mba ɛya-wɛ ɛzɪ ɛɛɖʊʊ yɔ. 29Mba ɛɛsɪm-wɛ ɖooo lɔŋ yɔ, ɛɛɖʊ-wɛ se panɪɣ zɪnɪ ɛ-pɪyalʊ kɪlɛmʊʊ. Ɛlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɛ-pɪyalʊ kɛnɪ weyi pɛlɛyɪ-ɪ lʊlʊʊ newaa sakɪyɛ hɛkʊ taa yɔ. 30Mba ɛɛɖʊ-wɛ lɔŋ yɔ, ɛya-wɛ ɖɔɖɔ. Mba ɛya-wɛ yɔ, ɛtɔm se patʊʊzaa. Mba ɛtɔm se patʊʊzaa yɔ, eyeba nɛ pa nɛ Krɪstʊ pɛkpɛndɪ e-koboyaɣ.

31Suwe ɖɪtasɪɣ yɔɔdʊʊ pʊnɛ pʊ-yɔɔ yɔ? Ye Ɛsɔ ɛwɛ ɖɔ-yɔɔ lɛ, anɪ pʊdʊ pɪzɪɣ nɛ ɛkʊyɪnɪ-ɖʊ yɔ? 32Ɛsɔ tɛfɛɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-pɪyalʊ ɛlɛ ɛkpaɣ-ɪ nɛ ɛcɛlɪ ɖa-tɪŋa ɖɔ-yɔɔ. Pɪlakɪ ɛzɪma nɛ ɛɛhaɣ ɖa nɛ-ɪ pɪtuŋa payɪ falaa yɔ? 33Akaɣ kʊyʊʊ mba Ɛsɔ lɪzaa yɔ, pɔ-yɔɔ? Ɛsɔ yaɣnɪ ɛyaa se kʊtʊʊzaa. * 34Akaɣ kʊʊ pɔ-tɔm? Nɔɔyʊ fɛyɪ. Krɪstʊ sɪbɪna nɛ pɪtasɪʊnɪ pi-ɖeke ɛlɛ Ɛsɔ fezi-i nɛ sɪɖaa taa. Lɛɛlɛɛyɔ ɛwɛ Ɛsɔ nɪwaŋ yɔɔ nɛ ɛtʊmʊʊnɪ-ɪ nɛ ɖɔ-nɔɔ. 35Akaɣ ɖa nɛ Krɪstʊ ɖɛ-hɛkʊ taa sɔɔlʊm yasʊʊ? Kʊn̄ɔŋ yaa sɔɔndʊ kadadayaɣ yaa wayɪ wɛʊ kaŋ kaŋ yaa n̄ɔɔsɪ yaa kʊn̄ɔndʊtʊ yaa ti lem sʊm nɔɔ taa yaa sʊm? 36Ɩnaɣ ndʊ pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ :

Ñɔ-yɔɔ lɛ, ɖɪwɛ sʊm nɔɔ taa
wɪsɪ nɛ ɖoo.
Pɔcɔŋnɪ-ɖʊ ɛzɪ heyisi
nzɪ powokini alikizaŋ
tɛ se pakʊ yɔ.

37Ɛlɛ, pɪtuŋa payɪ pɪ-taa lɛ, ɖɪtuŋɪnɪ weyi ɛsɔɔlɪ-ɖʊ yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ ɖɪcɛzɪ waɖaa. 38Manawa siŋŋ se paa sʊm yaa wezuu yaa

8.20 Kiɖ 3.19
8.22 Kol 1.23 Yer 12.11
8.23 Luk 20.36 2Kɔr 5.2,4,5 Efɛ 1.14
8.24 2Kɔr 5.7 Ebr 11.1
8.26 Mat 20.22 Efɛ 6.18
8.27 1Tes 2.4 1Yoh 5.14 Wɪl 2.23
8.28 2Kɔr 4.17 2Tim 1.9
8.29 Efɛ 1.6 Kol 1.18 1Pɪ 1.2 Ebr 1.6 2Kɔr 3.18 Fil 3.21
8.30 Room 9.24
8.31 Kɪk 14.9 Keɣ 118.6
8.32 Mal 3.17 Yoh 3.16
8.33 Eza 50.8,9
8.34 Ebr 7.25 1Yoh 2.1
8.36 Keɣ 44.22 1Kɔr 15.30,31 2Kɔr 4.11
8.37 1Kɔr 15.57 1Yoh 5.4 Wɪl 12.11
8.38 Efɛ 1.21 Kol 1.16 1Pɪ 3.22

Ɛsɔ tiyiyaa yaa ɛsɔdaa nɛ tataa awiya yaa ɖoŋ tɪnaa yaa mbʊ pʊwɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ yaa mbʊ pɪkaɣ kɔm yɔ, pɪ-taa nabʊyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ pɪyasɪ-ɖʊ nɛ Ɛsɔ sɔɔlɪm. 39Manawa ɖɔɖɔ se paa kʊkʊyɪŋ yaa cukaŋ yaa mbʊ Ɛsɔ laba yɔ, pɪɪpɪzɪɣ nɛ pɪyasɪ-ɖʊ nɛ Ɛsɔ sɔɔlɪm. Sɔɔlɪm mbʊ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ ɖa-Kɪbaɣlʊ Krɪstʊ Yesu yɔɔ nɛ ɛwɪlɪ-ɖʊ.

Ɛsɔ ɖeke lɪzɪɣnɪ ɛyaa

9 Mɔyɔɔdʊʊ toovenim Krɪstʊ taa,maacɛtɪɣ.Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ wɪlɪɣ-m se pɪkɛ toovenim, ma-laŋɪyɛ ɛɛmaɣ. 2Mɔntɔŋ se mɔ-hɔyɛ pɪsɪ siŋŋ nɛ pɪcɛyɪɣ-m tam. 3Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ye pʊwɛɛ se Ɛsɔ ɛwɪlɪ ma-maɣmaɣ kpalʊʊ nɛ ma nɛ Krɪstʊ ɖɛ-hɛkʊ taa tayɪ se pɪsɪnɪ mɛ-ɛgbaɣdɪnaa mba pɛkɛ ma-ūʊma yɔ, pɪkɛdɪɣnɪ-m. 4Pɛkɛ Izrɛɛlɪ ūʊma. Ɛsɔ kpaɣ-wɛ ɛzɪ ɛ-pɪyalaa yɔ nɛ ɛwɪlɪ-wɛ e-koboyaɣ. Ɛha-wɛ nɔsɪ nɛ ɛdʊ-wɛ paɣtʊ nɛ ɛwɪlɪ-wɛ ɛzɪma mbʊ polʊŋ Ɛsɔ tooveenim tʊ tɛɛ nɛ ɛdʊ-wɛ tamasɪ. 5Cajanaa kɛ pɔ-cɔzɔnaa. Pe-liɖe taa palʊlɪ Krɪstʊ tomnaɣ taa. Krɪstʊ ɛnʊ lɛ weyi ɛwɛ pɪtɪŋa payɪ pʊ-ūʊv yɔɔ yɔ, Ɛsɔ weyi pasam-ɪ tam yɔɔ yɔ. Pɪla mbʊ!

6Ɛlɛ, Ɛsɔ tɔm ɛɛsayʊʊ. Mba patɪŋa payɪ palɪnɪ Izrɛɛlɪ liɖe taa yɔ, patɪŋa pɛtɛkɛ Izrɛɛlɪ ūʊma toovenim taa. 7Mbʊ ɖɔɖɔ Abraham liɖe taa ūʊma tɪŋa tɛkɛ e-piya toovenim taa. Pama Ɛsɔ tɔm taa se :

9.1 2Kɔr 11.10 Gal 1.20 1Tim 2.7
9.2 Room 10.1
9.3 Exo 32.32
9.4 Way 7.6 Exo 4.22 Keɣ 147.19 Ebr 9.1 Efɛ 2.12
9.5 Luk 3.23 Yoh 1.1 1Yoh 5.20
9.6 Kɪk 23.19 Yoh 8.39 Gal 6.16
9.7 Kiɖ 21.12 Ebr 11.18
9.8 Gal 4.28
9.9 Kiɖ 18.10
9.10 Kiɖ 25.21
9.11 Room; 8.28
9.12 Kiɖ 25.23
9.13 Way 21.15 Mal 1.2,3 Yoh 12.25
9.14 Way 32.4 2Kro 19.7
9.15 Exo 33.19
9.17 Gal 3.8,22 Exo 9.16

Izaakɪ liɖe taa ūʊma ɖeke pakaɣ yaʊ se ūe-cejewiye.

8Pʊ-tɔbʊʊ se pɪtɛkɛ Abraham piya tɪŋa lɛ Ɛsɔ piya. Ɛlɛ Ɛsɔ cɔŋŋɪ piya nzɪ palʊlɪ-sɪ ɛzɪ ɛdʊʊ tamaɣ yɔ ɛzɪ e-piya maɣmaɣ yɔ. 9Tamaɣ ŋga ɛɛdʊwa yɔ, kɔ-tɔm yɔ :

Pʊtalɪɣ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-yɔɔ nɛ manpɪsɪ lɛ,
Sara lʊlɪ abalɪbɪɣa.

10-12Pɪtasɪɪnɪ pi-ɖeke. Abalɪbiya naalɛ nzɪ Rebeka lʊlaa yɔ, sɪ-caa kʊdʊm, ɛnʊ lɛ ɖɔ-cɔzɔ Izaakɪ. Ɛlɛ pʊcɔ Ɛsɔ heyi Rebeka se : Kajalaɣ tʊ kaɣ lɪm ɖʊʊ ɛ-tɛɛ tʊ lɛ, ɛtaalʊlɪda piya nzɪ tɛ paatɔ se sɪlabɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yaa mbʊ pʊfɛyɪ ɖeu yɔ. Pʊnɛ Ɛsɔ wɪlɪɣna se ɛlɪzɪɣ ɛyʊ se ɛla mbʊ ɛdʊwa se ɛlakɪ yɔ. Ɛɛlɪzɪɣ-ɪ ɛ-camɪyɛ lakasɪ yɔɔ ɛlɛ ɛya-ɪ ɛzɪ ɛ-maɣmaɣ e-liu wɛʊ yɔ. 13Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ se :

Yakubu mɔnsɔɔlaa
nɛ manpaɖɪ Ezayuu.

14Suwe ɖɪyɔɔdʊʊ yɔ? Ðɪyɔɔdʊʊ se Ɛsɔ tatʊʊzɪ yaa we? Ðɪɪyɔɔdʊʊ mbʊ kpem! 15Ɪnaɣ ndʊ Ɛsɔ heyi Moyiizi yɔ :

Weyi me-liu wɛɛ se mana
ɛ-pʊtɔdɪyɛ yɔ,
manaɣ ɛ-pʊtɔdɪyɛ.
Weyi me-liu wɛɛ se malabɪ-ɪ
ɖeu yɔ, malakɪ-ɪ ɖeu.

16Ye mbʊ pɪlɪɣnɪ weyi e-liu wɛɛ yɔ yaa weyi ɛñakɪ pana yɔ, ɛ-cɔlɔ. Ɛlɛ pɪlɪɣnɪ Ɛsɔ weyi ɛnaɣ pʊtɔdɪyɛ yɔ, ɛ-cɔlɔ. 17Ɛsɔ tɔm takayaɣ heyiɣ Faraoɔŋ se :

Ŋŋnaɣ mbʊ pʊ-yɔɔ
mankpazɪ-ŋ yɔ.
Mankpazɪ-ŋ se pɪsa nɛ
mantʊŋɪnɪ ɲɔ-yɔɔ
nɛ mawɪlɪ ɛyaa mon-ɖoŋ
nɛ ma-hɪɖɛ sɛɛ kedeŋa
kpeekpe yɔɔ.

18Pʊ-yɔɔ lɛ, ɛnaɣ weyi e-liu wɛɛ yɔ, ɛ-pʊtɔdɪyɛ nɛ weyi e-liu wɛɛ se ɛlɛ laŋɪyɛ ɛwɛɛ kpɪzɪŋ yɔ, ɛlakɪ nɛ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-laŋɪyɛ wɛɛ kpɪzɪŋ.

19Ŋkaɣ-m pɔzʊʊ se : Pɪlabʊ ɛzɪma nɛ Ɛsɔ kalɪɣ ɛyaa ye paapɪzɪɣ se pakaɖɪnɪ mbʊ e-liu wɛɛ yɔ? **20**Ña ɛyʊ lɛ, ña lɛ anɪ nɛ ŋtɔŋ se ŋkɛlɛsɪɣ Ɛsɔ? Wonuu ŋgʊ palabɪ-kʊ yɔ, kɪpɪzɪɣ nɛ kɪpɔzɪ kɪ-laɖʊ se : Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋlabɪ-m mbʊ yaa we?

21Cʊʊ mayʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛlabɪnɪ cʊʊ mbʊ e-liu wɛɛ yɔ, yaa we? Ɛpɪzɪɣ nɛ ɛkpaɣ cʊʊ kʊɖʊmʊʊ nɛ ɛmanɪ ñanaɣ kɪbaŋa ŋga kɛwɛ liidiye siŋŋ yɔ nɛ yem ñɪŋga ŋga kɛfɛyɪ liidiye yɔ.

22Mbʊ ɖɔɖɔ Ɛsɔ caɣaɣ se ɛwɪlɪ ɛ-pana nɛ e-ɖoŋ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ɛ-ɖɔkɪ ɛ-hɔyɛ nɛ ɛyaa mba pɪɪwɛɛ se ɛ-pana ɛkpanɪ-wɛ yɔ, mba pamʊnaa se pele yɔ. **23**Ɛsɔ caɣaɣ ɖɔɖɔ se ɛwɪlɪ e-koboyaɣ ñɪm mbʊ ɛɛñɔɔzɪ ɖooo lɔŋ se ɛha ɛyaa mba ɛkaɣ pa-pʊtɔdɪyɛ naʊ yɔ. **24**Ðɪkɛ ɛyaa mba ɛkaɣ pa-pʊtɔdɪyɛ naʊ yɔ. Ɛya-ɖʊ mba pɛkɛ Yuda ñɪma yɔ nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pɛ-hɛkʊ taa. **25**Pʊwɛ ɛzɪ Ɛsɔ kɔyɔɔdʊʊ Osee takayaɣ taa yɔ se :

9.19 Yɔb 9.12
9.20 Eza 29.16; 45.9
9.21 Yer 18.6 2Tim 2.20
9.22 Adu 16.4 1Tes 5.9
9.23 Room 8.28 Efɛ 1.7 Kol 1.27
9.24 Room 3.29
9.25 Ose 2.23 1Pɪ 2.10
9.26 Ose 1.10
9.27 Eza 10.22 Room 11.5
9.28 Eza 28.22
9.29 Eza 1.9; 13.19 TH 3.22
9.30 Room 10.20
9.31 Room 10.2 Gal 5.4
9.32 Luk 2.34 1Kɔr 1.23

Ðooo mba pataakɛ
man-samaɣ yɔ,
Mayaɣ-wɛ se man-samaɣ.
Ðooo mba mantaasɔɔlɪ-wɛ yɔ,
mayaɣ-wɛ se man-kʊsɔɔlaa.
26Ðenɖe peheyaɣ ɛyaa se :
ʟtɛkɛ ma-ñɪma yɔ,
peheyiɣ-wɛ peeɖe se :
ʟkɛ Ɛsɔ weyi ɛ nɛ ɛ-ɛza yɔ,
e-piya.

27Esayii ñɔɔyɔɔdɪ ɖoŋ Izrɛɛlɪ ñɪma yɔɔ se :
Paa Izrɛɛlɪ ñɪma ɛɛɖɔ sakɪyɛ
ɛzɪ teŋgu nɔɔ kañɪŋa yɔ yɔ,
pa-taa ɛyaa pazɪ ɖeke ñʊʊ
Ɛsɔ yakɪ.
28Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkaɣ tɛzʊʊ
mbʊ ɛɖʊwa se ɛlakɪ tɛtʊ yɔɔ
yɔ.
Ɛkaɣ-pʊ labʊ kɛlɛʊ nɛ
tʊʊzʊtʊ.
29Pʊwɛ ɛzɪ Ezayii kɔyɔɔdʊʊ
ɖooo lɔŋ yɔ. Ɛtɔm se :
Ye Ɛsɔ Caabiyuu ɛtaakazɪ
ɖe-liɖe taa ñɪma nabɛyɛ yɔ,
ɖɪɪpɪsɪ ɛzɪ Sodomi tɛtʊ
taa ñɪma yɔ
nɛ ɖɪnɪɣzɪnɪ Gomorɪ
tɛtʊ taa ñɪma.

Izrɛɛlɪ ñɪma eetisuu

30Suwe ɖɪtasɪɣ yɔɔdʊʊ yɔ? Mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma nɛ pataañɪnɪɣ se patʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, patɪŋɪnɪ lidaʊ yɔɔ nɛ patʊʊzɪ ɛ-ɛsɪndaa. **31**Ɛlɛ Izrɛɛlɪ ñɪma mba paba ñɪnaɣ paɣtʊ ndʊ tiyeki nɛ patʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, patatʊʊzɪ ɛ-ɛsɪndaa. **32**Ɛbɛ yɔɔ? Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, patañɪnɪ se patɪŋɪnɪ lidaʊ yɔɔ nɛ patʊʊzɪ

Ɛsɔ ɛsɪndaa ɛlɛ pañɪnaɣ se pɔdɔ paɣtʊ yɔɔ nɛ patʊʊzɪ ɛ-ɛsɪndaa.
Peeye powobi poyooni pɪyɛ ndɪ
dɪlakɪ nɛ pɔtɔlɪ yɔ. **33**Pʊwɛ ɛzɪ
pamaʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ.
Pamawa se :

Cɔnɪ ŋna, mansɪ Siiyɔɔ
tɛtʊ taa
pɪyɛ nadɪyɛ, ndɪ
dɪtuuluu ɛyaa yɔ,
Ɛwaɣ ŋga kɔtɔlɔsʊʊ-wɛ yɔ.
Weyi etisiɣ kɔ-yɔɔ yɔ,
ɛɛkaɣ fɛyɛ tɔɔʊ.

10 Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, me-liu wɛ kpem nɛ mentendiɣ Ɛsɔ se ɛya Izrɛɛlɪ ñɪma ñʊʊ. **2**Malɪzɪɣ pa-aseɣdɛ se : Pañakɪ pana siŋŋ Ɛsɔ nʊmɔʊ taa ɛlɛ paasɪŋ ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se ɛyʊ ɛla nɛ ɛ-tɔm kɛdɪnɪ Ɛsɔ yɔ. **3**Alɪwaatʊ ndʊ patakpaɣ ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ yaɣ ɛyaa se kʊtʊʊzaa yɔ nɛ payaa se pʊyʊ nɛ pa-maɣmaɣ pañɪnɪɣ mbʊ paala nɛ papɪsɪ kʊtʊʊzaa yɔ lɛ, pɔtɔdɔ ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ yaɣ ɛyaa kʊtʊʊzaa yɔ, pʊ-yɔɔ. **4**Toovenim lɛ, Krɪstʊ yɔɔ lɛ paɣtʊ tɪtasɪ dɔŋ wɛnaʊ se pɪsa nɛ mba patɪŋa payɪ pataɣ-ɪ liu yɔ, patʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa.

5Moyiizi ma tɔm pɪlɪnɪ tʊʊzʊtʊ ndʊ tɪlɪnɪ paɣtʊ taa yɔ, tɪ-yɔɔ se :

Ɛyʊ weyi ɛlakɪ pʊnɛ yɔ,
ɛtɪŋɪɣnɪ pʊ-yɔɔ nɛ ɛwɛɛ wezuu.
6Ɛlɛ tʊʊzʊtʊ ndʊ tʊtʊ ñalɪnɪ lidaʊ taa yɔ, tɪtɔŋ se :

Taapɔzɪ ña-maɣmaɣ ña-tɪ se :
Akaɣ ɛsɔdaa kpaʊ?
Pʊ-tɔbʊʊ se ɛɛla nɛ Krɪstʊ tii.

9.33 Keɣ 118.22 Eza 28.16
10.2 Tʊma 21.20
10.3 Room 1.17 Fil 3.9
10.4 Mat. 5.17 Gal 3.24
10.5 Lev 18.5 Eze 20.11, 13,21 Gal 3.12
10.6 Way 30.12, 13
10.8 Way 30.14
10.9 Mat. 10.32 Luk 12.8 Tʊma 8.37
10.11 Eza 28.16 Room 9.33
10.12 Tʊma 15.9 Efɛ 2.4-7
10.13 Yow 2.32 Tʊma 2.21
10.14 Tit 1.3
10.15 Eza 52.7 Nah 1.15

7Taapɔzɪ ña-maɣmaɣ ña-tɪ dɔdɔ se :

Akaɣ tɛtɛɛ tibu?
Pʊ-tɔbʊʊ se ɛɛlɪzɪ Krɪstʊ nɛ sɪdaa taa. **8**Ɛlɛ suwe tʊʊzʊtʊ ndʊ tɪlɪɣnɪ lidaʊ taa yɔ, tɪyɔɔdʊʊ? Tɪyɔɔdʊʊ se :

Ñɔ-cɔlɔ tɔm wɛɛ.
Tɪwɛ ñɔ-nɔɔ taa nɛ ña-laŋɪyɛ taa.

Lidaʊ tɔm ndʊ dɪsuzuu. **9**Ye ŋkadɪ nɛ ñɔ-nɔɔ kpayɪ se Yesu lɛ Kɪbaɣlʊ nɛ ŋtisi ña-laŋɪyɛ taa se Ɛsɔ fezi-i nɛ sɪdaa taa yɔ, ŋwɛɣnɪ ñʊʊ yabʊ. **10**Weyi etisuu ɛ-laŋɪyɛ taa yɔ, Ɛsɔ yaɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ nɛ weyi ɛlɛ kadɪɣ nɛ ɛ-nɔɔ kpayɪ ndʊ etisaa yɔ, ɛwɛɣnɪ ñʊʊ yabʊ. **11**Pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa se :

Weyi etisiɣ ɛ-yɔɔ yɔ, ɛɛtɔkɪ fɛyɛ.

12Tayʊʊ nabʊyʊ fɛyɪ Yuda tʊ nɛ weyi ɛtɛkɛ Yuda tʊ yɔ, pɛ-hɛkʊ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-tɪŋa pa-Kɪbaɣlʊ kʊdʊm. Ɛnʊ lɛ weyi ɛhaɣ ñɪm mba patɪŋa payɪ payaɣ-ɪ yɔ. **13**Pɪkɛ toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtɔm se :

Mba patɪŋa payɪ payaɣ Kɪbaɣ lʊ yɔ, Ɛsɔ yakɪ pa-ñʊʊ

14Mba pɛfɛyɪnɪ lidaʊ ɛ-yɔɔ yɔ, ɛzɪma papɪzɪɣ nɛ payaa-ɪ yɔ? Ɛzɪma papɪzɪɣ nɛ pɛwɛnɪ lidaʊ ɛ-yɔɔ nɛ patanɪ ɛ-tɔm nɔɔyʊ cɔlɔ? Ɛzɪma papɪzɪɣ nɛ panɪ ɛ-tɔm nɛ nɔɔyʊ tosuzi-tʊ? **15**Ɛzɪma tɔm suziyaa wɛɣ nɛ petetiyi nabɛyɛ se posuzi-tʊ? Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ se :

Ɛyaa mba posuzuu laŋhɛzɪyɛ Tɔm Kɪbandʊ yɔ,
Ɛyaa mba powokini lɛlaa mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ,
pʊ-Tɔm Kɪbandʊ yɔ,
pa-nɪŋgbanzɪ wɛ ɖeu kamaɣ fɛyɪ.
16Ɛlɛ ɛyaa tɪŋa taña Tɔm Kɪbandʊ. Pʊwɛ ɛzɪ Esayii kɔyɔɔdʊʊ yɔ se :
Kɪbaɣlʊ atisi tɔm ndʊ ɖisuzaa yɔ?
17Pʊ-yɔɔ lɛ, lidaʊ lɪɣnɪ tɔm ndʊ ɛyʊ welesuu yɔ, tɪ-cɔlɔ nɛ ndʊ ɛyʊ welesuu yɔ lɛ Ɛsɔ tɔm ndʊ posuzuu yɔ. **18**Ɛlɛ mɔnpɔzʊʊ se : Patanɪ yaa we? Ɛɛɛ panɪwa!
Ɛyaa nɪ pa-taŋ paa le,
nɛ pɔ-tɔm talɪ ɖooo kedeŋa
tɪnaɣ yɔɔ.
19Ɛlɛ mɔnpɔzʊʊ se : Izrɛɛlɪ ñɪma tanɪ tɪ-taa yaa we? Kaɣ naɣ lɛ, Moyiizi tɔm se : Ɛsɔ yɔɔdaa se :
Meyeki nɛ ɪla sʊsɪ
mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ,
pɔ-yɔɔ.
Monkulusuu mɪ-pana
ɛjaɖɛ ndɪ ɖɪ-taa ñɪma ɛɛsɪŋ
lɔŋ yɔ, ɖɪ-yɔɔ.
20Pʊwayɪ sɔɔndʊ takpa Ezayii nɛ ɛlɛ tɔ se : Ɛsɔ yɔɔdaa se :
Mba pataañɪnɪɣ-m yɔ,
pana-m.
Mba pataasʊlʊmʊʊ-m pʊyʊ yɔ,
mawɪlɪ-wɛ man-tɪ.
21Nɛ Ɛsɔ ñɔyɔɔdɪ Izrɛɛlɪ ñɪma yɔɔ se :
Kɪyakʊ pilim, monposi me-nesi
samaɣ ŋga kɛkɛlɛsɪɣ nɛ
kaañaŋ yɔ, kɔ-yɔɔ.

10.16 Room 3.3 Ebr 4.2 Eza 53.1 Yoh 12.38
10.18 Keɣ 19.4 Kol 1.6
10.19 Way 32.21 Tit 3.3
10.20 Eza 65.1 Room 9.30
10.21 Eza 65.2

Mba pakazɪ Izrɛɛlɪ ñɪma taa yɔ

11 Ðɪnɛ mɔnpɔzʊʊ se : Ɛsɔ lɔ ɛ-samaɣ yaa we? Aayɪ pɪlɪ! Ma-maɣmaɣ mɛnkɛ Izrɛɛlɪ tʊ. Mɛnkɛ Abraham liɖe taa tʊ nɛ mɛwɛɛ Bɛnjamɛɛ cejewiye taa. **2**Ɛsɔ tɔlɔ ɛ-samaɣ ŋga ɛɛsʊm ɖooo lɔŋ yɔ. Ɩtatɪlɪ ndʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ yɔɔdʊʊ Elii yɔɔ yɔ, yaa we? Eewobi Ɛsɔ ɛsɪndaa nɛ ɛkalɪɣ Izrɛɛlɪ ñɪma yɔɔ. **3**Ðɪnɛ ɛtɔm se :
Kɪbaɣlʊ, pakʊ ñɔ-tɔm
ɖɛzɪyaa.
Pɔyɔkɪ ɖendɛ ɖendɛ
palaɣ-ŋ yɔ.
Men-ɖeke koŋ pɪsaɣaa
nɛ pacaɣ se pɛtɛzɪ-m
4Ɛlɛ suwe Ɛsɔ cosi-i? Ecosi-i se :
Mansɪ man-tɪ ɛyaa
kutokiŋ lʊbɛ.
Pa-taa nɔɔyʊ tolʊŋ sɪʊ
Baalɪ tɛɛ.
5Mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛ lɛɛlɛɛyɔ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa. Ɛsɔ labɪ Izrɛɛlɪ ñɪma taa nabɛyɛ lootiye nɛ ɛlɪzɪ-wɛ nɛ ɛsɪʊnɪ hɔɔlʊʊ. **6**Ye lootiye yɔɔ Ɛsɔ ɛlɪzɪ-wɛ yɔ, pɪtɛkɛ pa-tʊmɪyɛ yɔɔ ɛlɪzɪ-wɛ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, lootiye ɛɛtasɪɣ kɛʊ lootiye siŋŋ. Ɛlɛ ye pɪkɛ pa-tʊmɪyɛ yɔɔ yɔ, pɪtatasɪ kɛʊ lootiye yɔɔ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, tʊmɪyɛ tɪtasɪ kɛʊ tʊmɪyɛ siŋŋ.
7Se we ɖɪɪyɔɔdɪ yɔ? Ðɪyɔɔdʊʊ se mbʊ Izrɛɛlɪ ñɪma ñɪnaɣ yɔ, petehiɣ-pʊ. Ɛlɛ mba Ɛsɔ lɪzaa

11.1 1Sam 12.22 Yer 31.37 2Kɔr 11.22 Fil 3.5
11.2 Room 8.29
11.3 1Awy 19.10, 14
11.4 1Awy 19.18
11.5 Room 9.27
11.6 Room 4.4,5 Gal 5.4
11.7 Room 9.31 2Kɔr 3.14

yɔ, paba hiɣ-pu. Piyele lɛlaa yɔ,
eyeba nɛ pa-laŋa kpa ɖoŋ. **8**Puwɛ
ɛzɪ pamau Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa
yɔ. Pamawa se :
Ɛsɔ ha-wɛ ɖoŋɖomuu kalɪzaɣ.
Ɛha-wɛ ɛza wena aanaɣ yɔ,
nɛ nɪŋgbaaŋ weyi ɛɛnɪɣ yɔ,
halɪ nɛ sɔnɔ.
9Daaviidi mawa ɖɔɖɔ se :
Pa-kazandu ɛpɪsɪ kaamuu nɛ
piyuu.
Tɪpɪsɪ mbu pɪtɔlɔsuu-wɛ yɔ.
Pɪkɛnɪ pa-kɪhɛyuu.
10Ɛsɔ yeki nɛ puyu
pɛ-ɛza yɔɔ
se pɪsa nɛ pataana puyu.
Eyeki nɛ palazɪ siɣa
kaahɛzaɣ
yuŋ suutu tɛɛ.

Mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pa-ñuu yabu

11Pu-yɔɔ mɔnpɔzuu se :
Pucoɖi Izrɛɛlɪ ñɪma se pɔtɔlɪ
yaa we? Aayɪ pɪlɪ! Ɛlɛ, pa-yusuu
yɔɔ lɛ, mba pɛtɛkɛ Izrɛɛlɪ ñɪma
yɔ, pɛwɛnɪ ñuu yabu se pɪsa nɛ
Izrɛɛlɪ ñɪma lɪu susɪ. **12**Alɪwaatu
ndu Izrɛɛlɪ ñɪma yusɪnɪ Ɛsɔ
yɔ, kedeŋa yɔɔ ñɪma hiɣ ñɪm.
Pɔ-tɔlɔu kɔnɪ ñɪm mba pɛtɛkɛ
Yuda ñɪma yɔ. Ye pɪkɛ mbu
lɛ, ɛzɪma puwɛɣ alɪwaatu ndu
Izrɛɛlɪ ñɪma tuŋa weɣnɪ ñuu
yabu yɔ?

13Mba mɪ ɪtɛkɛ Yuda ñɪma
yɔ, mɪ mɔyɔɔduunɪ mbu. Ma
lɛ Krɪstu tiyiyu weyi ɛlakɪ
tumɪyɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma
yɔ, pɛ-hɛku taa yɔ. Mayɪɣyɪɣ
man-tumɪyɛ. **14**Malakɪ mbu se
11.8 Way 29.4 Eza 6.9; 29.10 Mat. 13.14 Yoh 12.40 Tuma 28.26, 27
11.9 Keɣ 69.22
11.10 Keɣ 69.23
11.11 Tuma 18.6 Room 10.19
11.13 Tuma 9.15
11.14 1Kɔr 9.22 1Tim 4.16
11.16 Lev 23.10 Kɪk 15.18
11.17 Tuma 2.39 Efɛ 2.12,13
11.18 1Kɔr 10.12
11.20 Room 12.16 Fil 2.12
11.22 Yoh 15.2 Ebr 3.6,14
11.23 2Kɔr 3.16

puutɔma yɔ, me-cejewiye taa
ñɪma tɛzɪ susɪ lɪu nɛ pɪya pa-taa
nabɛyɛ ñuu. **15**Ye Ɛsɔ ɛɛlɔ
ɛ-samaɣ se pɪsa nɛ ɛ nɛ kedeŋa
yɔɔ ñɪma peceɣ, ɛzɪma puwɛɣ
alɪwaatu ndu ɛɖaɣnɪɣ-wɛ muu
yɔ? Pɪɪwɛɣ ɛzɪ pefezuu sɪɖaa nɛ
pɛwɛɣ wezuu yɔ yaa we? **16**Ŋgu
ye kɔɔnɔɔ pee ɛwɛ cɪɖɪ cɪɖɪ yɔ,
mutu kpeekpe wɛ cɪɖɪ cɪɖɪ. Ye
liɖe ɛwɛ cɪɖɪ cɪɖɪ yɔ, pilinzi wɛ
mbu ɖɔɖɔ.

17Ɛsɔ kɛsɛtɪ pilinzi taa nasɪyɪ
nɛ ɛkpaɣ-ŋ nɛ ɛsɔ si-lone taa. Ña
ŋŋkɛ Oliviye tɪu ŋgu kɪñɔ tɛyɛ
yɔɔ yɔ, ki-piliŋa ɛlɛ, lɛɛlɛɛyɔ
ŋwaɣ Oliviye tɪu ŋgu pɔsɔ-ku
kɪsɔu yɔ, ki-liɖe nɛ kɪ-cɪyɪm
pɔ-yɔɔ. **18**Pu-yɔɔ lɛ, taakpazɪɣ
ña-tɪ pilinzi nzɪ pɛsɛtaa yɔ,
sɪ-yɔɔ. Ŋkpazɪɣ ña-tɪ lɛ, tɔzɪ
se : Pɪtɛkɛ ñɔ-yɔɔ liɖe wɛɛ ɛlɛ,
ñɛwɛnɪ liɖe yɔɔ. **19**Ðunɛ ŋkaɣ
yɔɔduu se : Ɛsɔ sɛtɪ pilinzi
se ɛñɔtɪ-m. **20**Pɪkɛ toovenim
se Ɛsɔ sɛtɪ-sɪ mbu puyɔɔ yɔ,
sɪfɛyɪnɪ lidau nɛ ñɛwɛɛ lone
nɖɪ ɖɪ-taa mbu puyɔɔ yɔ, ŋwɛnɪ
lidau. Taakpazɪ ña-tɪ ɛlɛ sɔɔndu
ɛkpa-ŋ. **21**Ye Ɛsɔ eteyele tɪu
ŋgu pɔsɔ-ku yɔ, ki-pilinzi yɔ,
ɛɛkaɣ-ŋ yebu ɖɔɖɔ.

22Ye mbu, cɔnɪ camɪyɛ ɛzɪma
mbu Ɛsɔ wɛ ɖeu nɛ eeleɣyuu
yɔ. Eeleɣyuu nɛ mba pɔtɔlaa
yɔ. Nɛ Ɛsɔ ñalakɪ ña ɖeu ye
ŋkpɛndɪ ŋwɛ e-ɖeu wɛtu taa
yɔ. Ye pɪtɛkɛ mbu yɔ, ɛsɛtɪɣ-ŋ
ɖɔɖɔ. **23**Mba ɖɔɖɔ lɛ, ye peyebi
pa-kaatisitu yɔ, Ɛsɔ sɔu-wɛ tɪu
yɔɔ, mbu puyɔɔ yɔ, ɛwɛnɪ ɖoŋ

se ɛdạaɣnɪ-wɛ sɔu. 24Ɛsɔ sɛtɪ-mɪ tɪu ŋgu kuñɔ tɛyɛ yɔ ku-yɔɔ nɛ ɛsɔ ŋgu pɔsɔ kuku kusɔu yɔ, ku-yɔɔ. Ɛlabɪ mbu pufɛyɪ ɛzɪ patɪulakuu yɔ. Ye mbu yɔ, paa pɪula ɛzɪma, Ɛsɔ kɔŋ kpaɣu tɪu ŋgu pɔsɔ-ku yɔ, ki-pilinzi nɛ ɛpɪsɪnɪ-sɪ si-lona taa.

Ɛsɔ kɔŋ Izrɛɛlɪ ñɪma tɪŋa ñuu yabu

25Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, mañɪnɪɣ se ɪtɪlɪ mbu puwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ nɛ ɪtaakpaɣ mɪ-tɪ se ɪkɛ lɔŋsɪndạa. Mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndu lɛ se Ɛsɔ yeba nɛ Izrɛɛlɪ ñɪma taa nabɛyɛ laŋa kpɪndɪ. Puwɛɣ mbu pukɔɔ nɛ pɪtalɪ alɪwaatu ndu mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma nɛ puwɛɛ se pɛwɛɛnɪ ñuu yabu yɔ, pɛwɛnɪ-ku patɪŋa yɔ. 26Peeye Ɛsɔ kaɣ yabu Izrɛɛlɪ ñɪma tɪŋa ñuu ɛzɪ pamau Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ. Pamawa se :

Holiyu kaɣ lɪnau Siiyɔɔ tɛtu taa.

Ɛlakɪ nɛ Yakubu lidẹ taa ñɪma mba pa-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ, papɪsɪnɪ pa-tɪ.

27Alɪwaatu ndu malɪzɪɣ pa-kɪwɛɛkɪm yɔ,

pɪkɛɣnɪ nɔɔ hau mbu puwɛɣ ma nɛ wɛ dẹ-hɛku taa yɔ.

28Ye ɛyu ɛkpaɣ ɛzɪma mbu Izrɛɛlɪ ñɪma kizi Tɔm Kɪbandu yɔ yɔ, pɪwɪlɪɣ se pɛkɛ Ɛsɔ koyindinaa. Pɪlabɪ mbu se puwazɪ-mɪ. Ɛlɛ ye ɛyu ɛkpaɣ ɛzɪma mbu Ɛsɔ lɪzɪ-wɛ yɔ yɔ, pɪwɪlɪɣ se pɛkɛ mba Ɛsɔ sɔɔlɪ-wɛ mbu ɛɛdụwa se ɛlakɪ pɔ-cɔzɔnaa yɔ pu-yɔɔ. 29Ɛsɔ ɛɛmuu mbu ɛha ɛyu falaa yɔ. Ɛɛlɛɣzɪɣ dɔdɔ yau mbu ɛya ɛyu yɔ. 30Ðooo lɛ, ɪtaañа Ɛsɔ ɛlɛ, lɛɛlɛɛyɔ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ pa-kaañamtu yɔɔ nɛ ɛna mɪ-putɔdɪyɛ. 31Mbu dɔdɔ lɛɛlɛɛyɔ paañaŋ Ɛsɔ se pɪsa nɛ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ ɛzɪma mbu ɛna mɪ-putɔdɪyɛ yɔ nɛ ɛna pa-putɔdɪyɛ. 32Ɛsɔ dụzɪ ɛyaa tɪŋa payɪ kaañamtu nesi tɛɛ se ɛna pa-tɪŋa payɪ pa-putɔdɪyɛ.

Samtu

33Oo Ɛsɔ ñɪm nɛ ɛ-lɔŋsɪndẹ
nɛ ɛ-tɪlɪtu pɔdɔ piŋŋ!
Nɔɔyu ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛnɪ mbu
Ɛsɔ dụ ɛ-taa yɔ, pu-tɔbuu!
Nɔɔyu ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛtɪlɪ mbu
ɛlakɪ yɔ!
34Asɪm Kɪbaɣlu lɪmaɣza?
Akɛ ɛ-lɔŋ tasɪyu?
35Aha Ɛsɔ puyu
nɛ pupɔzuu se ɛhɛyɪ pudu
pu-yɔɔ?
36Ɛ-cɔlɔ pɪtɪŋa payɪ pɪlɪnaa.
Ɛnu labɪna pɪtɪŋa nɛ pɪtɪŋa
payɪ pɪkɛ ɛ-ñɪm.
Puwɛɛ se pasam-ɪ waasɪ nɛ
waasɪ. Pɪla mbu !

Kɪlau ŋgu nɛ kɪ-ɛza yɔ, kɪ-tɔm

12 Ɛgbaɣdɪnaa, Ɛsɔ na dạ-putɔdɪyɛ nau mbu yɔ, pu-yɔɔ lɛ, mansazɪɣ-mɪ se ɪkpaɣ mi-tomnaɣ nɛ ɪha Ɛsɔ ɛzɪ kɪlau ŋgu kɪwɛnɪ kɪ-ɛza nɛ kɪwɛɛ cɪdɪ cɪdɪ nɛ kɪkɛdɪnɪ Ɛsɔ yɔ. Mbu puwɛ kpem se iluŋ ɛ-tɛɛ. 2Ɪtaawɛɛ ɪlakɪ ɛzɪ alɪwaatu tunɛ tɪ-taa ñɪma

11.25 Luk 21.24 Room 11.12; 16.25 Wɪl 7.9
11.26 Keɣ 14.7 Eza 59.20
11.27 Yer 31.31 Ebr 8.8; 10.16
11.28 Way 7.8; 10.15
11.29 Kɪk 23.19
11.30 Efɛ 2.2 Kol 3.7
11.32 Room 3.9 Gal 3.22
11.33 Keɣ 36.6; 92.5 Yɔb 11.7
11.34 Eza 40.13 1Kɔr 2.16
11.35 Yɔb 35.7; 41.11
11.36 1Kɔr 8.6 Kol 1.16 1Tim 1.17 1Pɪ 5.11 Yud 1.25 Wɪl 1.6
12.1 Room 6.13 1Kɔr 6.20 1Pɪ 2.5
12.2 Efɛ 4.23 Kol 3.10

lakʊʊ yɔ. Ɛlɛ iyele nɛ Ɛsɔ ha-mɪ lʊmaɣza kɪfana nɛ pɪlɛɣzɪ-mɪ. Peeye ɪpɪzɪɣ nɛ ɪtɪlɪ mbʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ, mbʊ lɛ mbʊ pʊwɛ ɖeu nɛ pɪkɛdʊnɪ-ɪ nɛ pʊmʊna yɔ.

3Lootiye ndɪ Ɛsɔ labɪ-m yɔ, ɖɪ-yɔɔ lɛ, meheyiɣ mɪ-taa paa weyi se : Ɛtaakpazɪ ɛ-tɪ ɖendɛ ɛtatalɪ yɔ. Ɛlɛ, ɛwɛnɪ lʊmaɣza wena amaɣnaa yɔ nɛ ɛsɪʊnɪ lidaʊ ŋgʊ Ɛsɔ ha-ɪ yɔ, kɪ-kamaɣ yɔɔ. **4**Pʊwɛɣ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pilinzi sakɪyɛ wɛnɪ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ yɔɔ nɛ paa ŋga nɛ ka-tʊmɪyɛ. **5**Mbʊ ɖɔɖɔ paa ɖɪɖɔwa yɔ ɖɪkpɛndɪ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ Krɪstʊ taa. Ðɪkɛ ɖa-tɪŋa tomnaɣ pilinzi nɛ ɖɪɖɔkɪnɪ ɖama. **6**Ɛlɛ, Ɛsɔ ha paa weyi e-ɖeɖe ɛzɪ ɛlabʊ-ɖʊ lootiye yɔ. Weyi ɛmʊ tɔm ɖɛzʊʊ haɖɛ yɔ, ɛɖɛzɪ tɔm nɛ pɪtalɪ e-lidaʊ kamaɣ yɔɔ. **7**Weyi ɛlɛ ñamʊ sɪnaʊ tʊmɪyɛ haɖɛ yɔ, ɛlɛ ñalabɪ-ɖɪ. Weyi ɛmʊ wɪlɪtʊ haɖɛ yɔ, ɛwɪlɪ tɔm. **8**Weyi ɛmʊ sazʊʊ haɖɛ yɔ, ɛsazɪ ɛyaa nɛ pɪlabɪ-wɛ hʊnʊm. Weyi ɛmʊ haʊ haɖɛ yɔ, ɛha nɛ ɛ-laŋɪyɛ tɪŋa. Weyi ɛmʊ ɛyaa ɖiyuu haɖɛ yɔ, ɛɖiɣ lɛlaa nɛ kpekpeka. Weyi ɛmʊ pʊtɔdɪyɛ naʊ haɖɛ yɔ, ɛna lɛlaa pʊtɔdɪyɛ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ.

Sɔɔlʊm

9Pʊwɛɛ se ɪsɔɔlɪ ɛyaa nɛ mɪ-laŋɪyɛ tɪŋa pilim. Ikizi mbʊ pʊfɛyɪ ɖeu yɔ kpem. Mɪ-ɛzɪyɛ ɛsɛnɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ. **10**lsɔɔlɪ ɖama ɛzɪ pʊmʊnaʊ se ɛgbaɣ dɪnaa ɛsɔɔlɪ ɖama yɔ. lcɔnɪ lɛlaa se pakɪlɪ-mɪ nɛ ɪdʊ-wɛ hɪɖɛ. **11**ltaala feendu kaʊ ɛlɛ ɪwɛɛ kpekpeka Kalɪzaɣ taa. Mbʊ pʊwɛɛ se ɪla Kɪbaɣlʊ tʊmɪyɛ. **12**lɖaŋ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ. lɖɔkɪ mɪ-hɔ kʊñɔmɪŋ taa. lwɛɛ Ɛsɔ sɛʊ yɔɔ tam. **13**lkpaɣ mɪ-ñʊm nɛ ɪsɪnɪ Ɛsɔ ñʊma mba pɛwɛ kɪcɛyʊm taa yɔ. lmʊ agɔma.

14lwazɪ mba pɛwɛ mɪ-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ, pɔ-yɔɔ. lwazɪ-wɛ, ɪtaawɪlɪ-wɛ kpalʊʊ. **15**Mɪ nɛ mba pamayɪɣ amaya yɔ, ɪkpɛndɪ nɛ ɪmayɪ. Mɪ nɛ mba paba wiliɣ yɔ, ɪkpɛndɪ iwili. **16**lwɛnɪ hɔyɛ kʊɖʊmdɪyɛ ɖamaɣ yɔɔ. ltaakpazɪ mɪ-tɪ, ɛlɛ ɪñɔtɪnɪ mɪ-tɪ nɛ mba patakpaɣ-wɛ payaa pʊyʊ yɔ. ltaakpaɣ mɪ-tɪ se ɪkɛ lɔŋsɪnɖaa.

17ltaahɛyɪ nɔɔyʊ kɪdɛkɛdʊm ɛ-kɪdɛkɛdʊm yɔɔ. lñaɣ pana nɛ ɪla mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ ɛyaa tɪŋa ɛsɪndaa. **18**lñaɣ pana ɛzɪma mbʊ ɪpɪzɪɣ yɔ nɛ ye pɪcɔʊ lɛ mɪ nɛ ɛyaa tɪŋa payɪ ɪwɛɛ laŋɛzɪyɛ taa. **19**Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa, mɪ-maɣmaɣ ɪtaahɛyɪ ɛyaa mbʊ palabɪ-mɪ nɛ pʊfɛyɪ ɖeu yɔ. Ɛlɛ ɪyele se Ɛsɔ pana ɛkpanɪnɪ-wɛ. Pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa se :

Kɪbaɣlʊ tɔŋ se :
Mankaɣnɪ ɛyaa kɪma kpaʊ.
Mɛhɛyɪɣnɪ ɛyaa mbʊ
palaba yɔ, pʊ-yɔɔ.
20Pʊ-yɔɔ lɛ, ye ñɔɔsɪ ɛwɪɣ
ño-koyindu yɔ, ha-ɪ tɔɔnaɣ
nɛ ɛtɔɔ.
Ye lɔkʊtʊ ɛɖɛ-ɪ yɔ, ha-ɪ lʊm
nɛ ɛñɔɔ.
Ye ŋlakɪ mbʊ yɔ,

12.3 lKɔr 12.7 Gal 2.9
12.4 lKɔr 12.12 Efɛ 4.16
12.5 lKɔr 10.17; 12.12-17 Efɛ 2.16
12.6 lPɪ 4.10 Tʊma 11.27
12.7 Efɛ 4.11 lTim 5.17
12.8 lPɪ 5.2
12.9 lTim 1.5 lPɪ 1.22
12.10 2Pɪ 1.7 Fil 2.3
12.12 Luk 18.1 lTes 5.16 Ebr 3.6; 10.36
12.13 Ebr 6.10 lTim 3.2 lPɪ 4.9
12.14 Mat. 5.44 lPɪ 3.9
12.15 lKɔr 12.26
12.16 Fil 2.2; 3.16 Adu 3.7 Eza 5.21
12.17 Adu 20.22 2Kɔr 8.21
12.18 Mrk 9.50 Ebr 12.14
12.19 Lev 19.18 Way 32.35 Adu 24.29
12.20 Mat. 5.44

ŋdɟiɣni ɛ-ñʊʊ taa hutuu miŋ
nɛ mamala.
21Taayele ña-tɪ nɛ kɪdɛkɛdum
wabɪ-ŋ ɛlɛ, la mbʊ pʊwɛ dɟeu yɔ
nɛ ŋwabɪnɪ-pʊ.

Paa weyi ɛña ajɛɛ ñʊndɪnaa

13 Pʊwɛɛ se paa weyi ɛña
ñʊndɪnaa mba pɔcɔŋnɪ
ajɛɛ yɔɔ yɔ. Toovenim, mbʊ
pʊyɔɔ yɔ, mba patɪŋa payɪ pɛkɛ
ñʊndɪnaa yɔ, Ɛsɔ hanɪ-wɛ wadɟɛ.
Ɛsɔ sɪnɪ ñʊndɪnaa mba pɛwɛɛ yɔ,
patɪŋa. 2Pʊ-yɔɔ lɛ, weyi ɛɛñaŋ
ñʊʊ tʊ yɔ, ɛtaña mbʊ Ɛsɔ dɟwa
yɔ. Mba palakɪ mbʊ yɔ, pa-maɣ
maɣ peyeki se pahʊnɪ-wɛ tɔm.
3Mba palakɪ mbʊ pʊwɛ dɟeu yɔ,
sɔɔndʊ ɛɛkpaɣ-wɛ nɛ awiya.
Mba palakɪ mbʊ pɪfɛyɪ dɟeu yɔ,
mba seɣni-wɛ. Ñe-liu wɛɛ se
sɔɔndʊ ɛtaakpa-ŋ nɛ ñʊʊ tʊ yaa
we? Ye mbʊ, la mbʊ pʊwɛ dɟeu
yɔ nɛ ɛsam-ŋ. 4Ɛkɛ Ɛsɔ tʊmladɟʊ
se ɛlabɪ-ŋ mbʊ pʊwɛ dɟeu yɔ. Ɛlɛ
ye ŋlakɪ mbʊ pɪfɛyɪ dɟeu yɔ yɔ,
sɔɔndʊ ɛkpa-ŋ nɛ ɪ mbʊ pʊyɔɔ
yɔ, pɪtɛkɛ yem ɛdɔkɪɣ abalɪsɪɣa.
Ɛkɛ Ɛsɔ tʊmladɟʊ se ɛkpa kɪmɪyɛ
ɛyaa mba palakɪ kɪdɛkɛdɪm yɔ
nɛ ɛhɔ pa-nɪŋgbaaŋ. 5Pʊ-yɔɔ
lɛ, pʊwɛɛ se paa weyi ɛñam-ɪ.
Pɪtɛkɛ nɪŋgbaaŋ hɔm yɔɔ dɟeke
pʊwɛɛ se ɪñam-ɪ. Ɛlɛ ɪñaŋ-ɪ mbʊ
pʊyɔɔ yɔ, ɪnaɣ dɔdɔ mɪ-taa se
pʊmʊnaa se ɪla mbʊ.

6Pʊ-yɔɔ dɔdɔ ɪhɛyɪɣ lambuu.
Ñʊndɪnaa kɛ Ɛsɔ tʊmladɟaa mba
palakɪ pa-tʊmɪyɛ camɪyɛ yɔ.
7Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪcɛlɪ paa weyi mbʊ
pʊmʊnaa se ɪcɛlɪ-ɪ yɔ. Ihɛyɪ
lambuu mʊyaa pa-lambuu nɛ
ɪhɛyɪ tikee mʊyaa paba tikee.
Iña weyi pʊmʊnaa se ɪñam-ɪ yɔ
nɛ ɪdʊ hɪdɛ weyi pʊmʊnaa se
ɪdʊ-ɪ dɪ yɔ.

Isɔɔlɪ dɟama mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kɪyakʊ ŋgʊ kuñɔtaa

8Itaawɛɛnɪ kɪmɪyɛ nadɟɪyɛ nɛ
pɪtasɪnɪ sɔɔlʊm kʊmɪyɛ ndɪ ɪtɔɔ
dɟama yɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ
yɔ, weyi ɛsɔɔlɪ lɛlaa yɔ, ɛdɟɔm
mbʊ pɪtɪŋa payɪ padʊ paɣtʊ taa
yɔ, pʊ-yɔɔ. 9Padʊ paɣtʊ taa se :

Taala hayitu.
Taakʊ ɛyʊ.
Taamɪlɪ.
Taadʊ ɛzɪyɛ lɛlʊ ñʊm yɔɔ.

Paɣtʊ ndʊ nɛ lɛɛtʊ ndʊ tɪtɪŋa
payɪ padʊwa yɔ, tɪtɪŋa payɪ tɪwɛ
tɔm tʊnɛ tɪ-taa :

Sɔɔlɪ ɛyʊ lɛlʊ ɛzɪ ña-maɣmaɣ
yɔ.

10Weyi ɛsɔɔlɪ lɛlʊ yɔ, ɛɛlakɪ-ɪ
mbʊ pɪfɛyɪ dɟeu yɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ
weyi ɛsɔɔlʊʊ lɛlaa yɔ, ɛdɔŋ
paɣtʊ ndʊ tɪwɛɛ yɔ, tɪtɪŋa payɪ
tɪ-yɔɔ.

11Ila mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
ɪsɪm alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa dɪwɛɛ
yɔ. Alɪwaatʊ talaa se dɟifemni
dɔm taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, dɟa-ñʊʊ
yabʊ ñɔtɪnɪ-dʊ lɛɛlɛɛyɔ kpam nɛ
pɪkɪlɪ alɪwaatʊ ndʊ dɪcalɪ tisuu
Yesu yɔɔ yɔ. 12Ðoo dɟewa nɛ tɛʊ
caɣ fem pʊ-yɔɔ lɛ, dɪhɔzɪ mbʊ
dɪlakɪ cɪkpɛndʊʊ taa yɔ nɛ dɪlɔ.
Ðɪkpaɣ ñalɪmɪyɛ you wondu nɛ
dɪpaa. 13Ðɪdɔ camɪyɛ siɣsiɣ ɛzɪ
pʊmʊnaʊ se pɔdɔ evemiye taa
yɔ. Ðɪdɔkɪ dɟa-tɪ nɛ kujoŋjoŋ

13.1 Dan. 2.21; 4.32 Yoh 19.11 Tit 3.1
13.3 1Pt 2.14
13.5 Wılhr 8.2 1Pt 2.19
13.7 Mat. 22.21 Mrk 12.17 Luk 20.25
13.8 Gal 5.14 1Tim 1.5
13.9 Exo 20.13 Lev 19.18 Way 5.17
13.10 Mat. 22.40 Room 13.8
13.11 1Kɔr 15.34 Efɛ 5.14 1Tes 5.5,6
13.12 Efɛ 5.11; 6.13 Kol 3.8 1Tes 5.8
13.13 Luk 21.34 Efɛ 5.5 1Pt 4.3

labʊ nɛ sʊlʊm kpaŋʊʊ nɛ acɛyɛ labʊ nɛ ɛzaɣtʊ labʊ nɛ you nɛ ɛzɪsemɪyɛ. 14Ikpaɣ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ nɛ isuu. Ɩtaañɪnɪ se ɩla mbʊ pɪkɛdɪɣnɪ mɪ-kɪwɛɛkʊm wɛtʊ yɔ.

Ɛyʊ ɛjam nɛ ɛyʊ ɖoŋ tʊ

14 Ilmʊ weyi ɛkɛ ɛjam lidaʊ taa yɔ, ɪtaahɔmnɪ-ɪ nɛ tɔm. 2Nɔɔyʊ maɣzɪɣ se ɛpɪzɪɣ ɛtɔɔ paa tɔɔnaɣ ŋga. Ɛlɛ lɛlʊ weyi ɛlɛ ñɛkɛ ɛjam yɔ, ɛlɛ ñɔtɔkɪ ɖozi hatʊ ɖeke. 3Pɪfɛyɪ se weyi ɛtɔkɪ yɔ, eniɣzi weyi ɛɛtɔkɪ yɔ. Weyi ɛlɛ ñaatɔkɪ yɔ, pɪfɛyɪ se ɛhʊʊnɪ weyi ɛtɔkɪ yɔ tɔm, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ mʊnɪ ɛlɛ. 4Ña lɛ anɪ nɛ ŋhʊʊnɪ lɛlʊ tʊmladʊ tɔm? Ye ɛsɪŋaa yaa ɛtɔlaa lɛ, pɪna-ŋ nɛ we? Ɛ-caa cɔlɔ lɛ. Ɛkaɣ sɪŋʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ wɛnɪ ɖoŋ se ɛsɪnɪ-ɪ nɛ ɛsɪŋ.

5Nɔɔyʊ maɣzɪɣ se kɪyakɪŋ nɪɪyɪ kɪlɪ lɛɛŋ. Lɛlʊ ñamaɣzɪɣ se kɪyakɪŋ tɪŋa wɛ kɪmaŋ. Pʊwɛɛ se paa weyi ɛtɪlɪ mbʊ ɛmaɣzɪɣ yɔ camɪyɛ, pʊtʊʊ ɛtaawɛɛ pɪ-taa. 6Weyi ɛmaɣzɪɣ se kɪyakʊ nakʊyʊ kɪlɪ lɛɛŋ yɔ, ɛlakɪ mbʊ se ɛɖʊ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ. Weyi ɛlɛ ñamaɣzɪɣ se kɪyakɪŋ tɪŋa wɛ kɪmaŋ yɔ, ɛlakɪ mbʊ ɖɔɖɔ se ɛɖʊ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ. Weyi ɛtɔkɪ yɔ, ɛtɔkɪ se ɛɖʊ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛsaŋ Ɛsɔ. 7Toovenim lɛ, ɖa-taa nɔɔyʊ fɛyɪ se ɛwɛ wezuu ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ yɔɔ. Nɔɔyʊ ɛɛsɪkɪ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ yɔɔ ɖɔɖɔ. 8Ye ɖɪwɛ wezuu yɔ, ɖɪwɛ-kʊ se ɖɪɖʊ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ. Ye ɖɪsɪkɪ yɔ, ɖɪsɪkɪ se ɖɪɖʊ-ɪ hɪɖɛ ɖɔɖɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, paa ɖɪwɛ wezuu yaa ɖɪsɪba yɔ, ɖɪkɛ Kɪbaɣlʊ ñʊma.

9Pɪkɛ toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Krɪstʊ sɪba nɛ Ɛsɔ fezi-i nɛ sɪɖaa taa. Ɛwɛ wezuu se ɛkɛ sɪɖaa nɛ ɛza tʊnaa pa-Kɪbaɣlʊ. 10Pɪlabɪ ɛzʊma nɛ ŋhʊʊnɪ ñɛ-ɛgbaɣdʊ tɔm yɔ? Pɪlabɪ ɛzʊma nɛ ŋpɛŋʊʊ ñɛ-ɛgbaɣdʊ tɛtɛ? Ðatɪŋa payɪ ɖɪkaɣ sɪŋʊʊ Krɪstʊ ɛsɪndaa ɛ-tɔm ɖɪhʊyɛ. 11Pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa se :

> Kɪbaɣlʊ tɔm se : Ma nɛ
> mɛ-ɛza.
> Nɪŋbɔla tɪŋa kaɣ mɛn-tɛɛ
> luŋuu.
> Nɛ ŋsʊlʊma tɪŋa kaɖɪ kpayɪ
> se ma lɛ Ɛsɔ.

12Peeye lɛ, ɖa-taa paa weyi ɛkɔŋ heyuu Ɛsɔ mbʊ ɛlaba yɔ nɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-nɔɔ.

13Ðiyele ɖama tɔm hʊnaʊ. lɖʊ kpem se ɩlakɪ nabʊyʊ nɛ piyele putuuli mɪ-ɛgbaɣdʊ yaa pɪpɛɖɪ-ɪ kɪwɛɛkʊm taa. 14Mansɪma nɛ Kɪbaɣlʊ Yesu laba nɛ mentisi se nabʊyʊ fɛyɪ azuluma pɪ-maɣ maɣ pɪ-tɪ yɔɔ. Ɛlɛ ye ɛyʊ nɔɔyʊ ɛcɔnɪ nabʊyʊ se pʊwɛ azuluma yɔ, wonuu ŋgʊ kɪwɛ-ɪ azuluma. 15Ye ŋpɪsɪ ña-taabalʊ hɔyɛ nɛ tɔɔnaɣ ŋga ŋtɔkɪ yɔ yɔ, ŋtatasɪ ɖɔm sɔɔlʊm nʊmɔʊ taa. Taayele nɛ tɔɔnaɣ nakɛyɛ yɔɔ lɛ, pɪɖʊzɪ ɛgbaɣdʊ weyi Krɪstʊ sɪbɪ ɛ-yɔɔ yɔ. 16Mbʊ pʊwɛ-ŋ ɖeu yɔ, pɪtʊmʊna se pɪpɪsɪ mbʊ pʊ-yɔɔ

13.14 Gal 3.27, Efɛ 4.24, Kol 3.10
14.1 1Kɔr 9.22
14.2 1Kɔr 10.25
14.3 Kol 2.16
14.4 Yak 4.12
14.5 Gal 4.10, Kol 2.16
14.6 1Kɔr 10.31, 1Tim 4.3
14.7 1Kɔr 6.19, Gal 2.20, 1Pɪ 4.2
14.9 2Kɔr 5.15, Tʊma 10.36
14.10 Mat. 25.31, 32, 2Kɔr 5.10
14.11 Eza 45.23, Fil 2.10
14.12 Mat. 12.36, 1Pɪ 4.5
14.13 1Kɔr 8.9
14.14 Tʊma 10.15, Tit 1.15, 1Kɔr 8.7
14.15 1Kɔr 8.11
14.16 Room 12.17

pɔyɔɔdʊʊ tɔm ɛzaɣtʊ yɔ. 17Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm tɛkɛ mbʊ pɔtɔkɪ yɔ nɛ mbʊ pɔñɔʊ yɔ, pa-ñɪndʊ. Ɛlɛ, pɪkɛ mbʊ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ haɣ yɔ : Tʊʊzʊʊ nɛ laŋhɛzɪyɛ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ. 18Weyi ɛlakɪ Krɪstʊ tʊmɪyɛ pʊnɛ pɪ-taa yɔ, ɛ-tɔm kɛdɪnɪ Ɛsɔ nɛ ɛyaa tɔŋ ɖɔɖɔ se ɛlabɪ ɖeu.

19Pʊ-yɔɔ lɛ, ɖɪñɪnɪ mbʊ pɪkɔŋnɪ ɖɛ-hɛkʊ taa laŋhɛzɪyɛ yɔ mbʊ piyeki nɛ ɖɪtasɪ ɖama ɖoŋ ɖe-lidaʊ taa yɔ. 20Taawɛɛkɪ Ɛsɔ tʊmɪyɛ tɔɔnaɣ nakɛyɛ yɔɔ. Toovenim lɛ, pɪtŋa payɪ pʊwɛ cɪɖɪ cɪɖɪ. Ɛlɛ, pɪfɛyɪ ɖeu se ɛyʊ ɛtɔɔ tɔɔnaɣ nakɛyɛ nɛ ɛpɪsɪ mbʊ piituuli nɔɔyʊ nɛ ɛtɔlɪ kɪwɛɛkʊm taa yɔ. 21Pʊwɛ ɖeu se ŋtaatɔɔ nandʊ, ŋtaañɔɔ sʊlʊm nɛ ŋtaala mbʊ piituuli ñɛ-ɛgbaɣdʊ nɛ ɛtɔlɪ yɔ yaa pisidi ɛ-ñʊʊ taa yaa pɪkɔnɪ-ɪ ɛjandʊ natʊyʊ yɔ.

22Ŋwɛnɪ lidaʊ yaa we? Ðɔkɪ-kʊ mbʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa. Weyi ɛɛkʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɔm mbʊ etisaa yɔ, pɪ-taa yɔ, ehiɣ ɛ-tɪ. 23Ɛlɛ weyi ɛpʊtʊʊ alɪwaatʊ ndʊ ɛtɔkɪ pʊyʊ yɔ, ɛkʊʊ ɛ-tɪ tɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛtɔkɪnɪ lidaʊ. Mbʊ pɪtŋa payɪ ɛyʊ lakɪ nɛ ɛɛlakɪ-pʊ nɛ lidaʊ yɔ, pɪkɛ kɪwɛɛkɪm.

15 Pʊ-yɔɔ lɛ, mba ɖa ɖɪwɛ ɖoŋ ɖe-lidaʊ taa yɔ, pʊwɛɛ se ɖɪkʊ ɖɔ-hɔ mba pɛkɛ ajama pe-lidaʊ taa yɔ, pɔ-tɔm taa, ɖɪtaanɪnɪ mbʊ pɪkɛdɪnɪ-ɖʊ yɔ. 2Pʊwɛɛ se paa ɖa-taa weyi ɛla mbʊ pɪkɛdɪnɪ ɛ-taabalʊ yɔ se pɪsa nɛ ɛlabɪ-ɪ ɖeu nɛ ɛlɛ ñakpa ɖoŋ e-lidaʊ taa. 3Krɪstʊ tɪtŋa tañɪnɪ mbʊ pɪkɛdɪnɪ ɛ-maɣmaɣ yɔ. Ɛlɛ, pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ se :

Tʊtʊ ndʊ patʊʊ-ŋ yɔ, tɪpɪsɪnɪ mɔ-yɔɔ.

4Ŋgʊ, tɔm ndʊ tɪtŋa payɪ pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa ɖooo lɔŋ yɔ, pama-tʊ se tikuli ɖɛ-ɛza. Ðɪnɛ lɛ, hɔyɛ ɖɔkʊʊ nɛ laŋɪyɛ hɛzʊʊ mbʊ tɔm ndʊ tɪhaɣ-ɖʊ yɔ, piyeki nɛ ɖɪtaɣ liu.

5Ɛsɔ weyi ɛsɪŋnɪ-ɖʊ se ɖɪɖɔkɪ ɖɔ-hɔyɛ nɛ ɛhɛzʊʊ ɖa-laŋa yɔ, ɛsɪnɪ-mɪ nɛ ɪwɛnɪ hɔyɛ kʊɖʊmɖɪyɛ ɖama yɔɔ ɛzɪ Krɪstʊ Yesu sɔɔlʊʊ yɔ. 6Ɛlakɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɪla nɔɔ kʊɖʊmaɣ nɛ ɪsa Ɛsɔ weyi ɛkɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ Caa yɔ.

7Ɩmʊ ɖama camɪyɛ ɛzɪ Krɪstʊ mʊʊ-mɪ nɛ pasa Ɛsɔ yɔ. 8Meheyiɣ-mɪ se Krɪstʊ Yesu pɪsɪ Yuda ñɪma tʊmlaɖʊ. Pʊnɛ pɪwɪlɪɣ se Ɛsɔ kɛ toovenim nɛ ɛlakɪ tamasɪ nzɪ ɛɛɖʊ ɖɔ-cɔzɔnaa se ɛlakɪ-wɛ yɔ. 9Ɛlabɪ mbʊ se mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pasa Ɛsɔ ɛ-pʊtɔdɪyɛ naʊ yɔɔ. Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ. Pamawa se :

Pʊ-yɔɔ mankaɣ ña-hɪɖɛ
kaɖʊʊ kpayɪ mba pɛtɛkɛ
Yuda ñɪma yɔ, pɛ-hɛkʊ taa.
Mankaɣ wondu teu
nɛ mansa ña-hɪɖɛ.

10Pamawa ɖɔɖɔ se :

Mba mɪ ɪtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ,
mɪ nɛ ɛ-samaɣ ɪmayɪ amaya.

11Pamawa ɖɔɖɔ se :

Mba mɪ ɪtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ,

14.17 1Kɔr 8.8
14.18 2Kɔr 8.21
14.19 Keɣ 34.14 1Tes 5.11
14.20 Tʊma 10.15 1Kɔr 8.9
14.21 1Kɔr 8.13
14.22 1Yoh 3.21
14.23 Tit 1.15
15.1 Gal 6.1 Room 14.1
15.2 1Kɔr 9.19,22; 10.24 Fil 2.4,5
15.3 Keɣ 69.9
15.4 2Tim 3.16,17
15.5 1Kɔr 1.10 Fil 3.16
15.6 Wɪl 1.6
15.7 Room 5.2
15.8 Mat. 15.24 Tʊma 3.25,26 Room 3.3 2Kɔr 1.20
15.9 Keɣ 18.49 Room 9.23
15.10 Way 32.43
15.11 Keɣ 117.1

mıtuŋa payı ısa Kıbaɣlu.
Ɛyaa kpeekpe, ɛsam-ı.
12Esayii mawa ɖɔɖɔ se :
Isayii cobiye kaɣ kɔm.
Ɛkaɣ kuyuu se ɛtɔɔ kewiyaɣ
mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ,
pɔ-yɔɔ.
Mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ,
pakaɣ-ı liu tau.
13Ɛsɔ weyi eyeki nɛ ɖıtaɣ liu yɔ, ɛtuŋuı lidau ŋgu ıwɛna yɔ, kı-yɔɔ nɛ ɛɖu mı-laŋa taa laŋhulumıyɛ siŋŋ nɛ ɛhɛzı-yɛ camıyɛ. Peeye pıtuŋıɣnı Cıɖıcıɖı Kalızaɣ ɖoŋ yɔɔ nɛ ıtaa liu siŋŋ.

Pɔɔlı kɛ Krıstu tumlaɖu mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-hɛku taa

14Mɛ-ɛgbaɣdınaa, mana siŋŋ se mı-taa suni kıbandu nɛ lɔŋsundɛ tuŋa. lpızıɣ nɛ ıtası ɖama tɔm. **15**Paa mbu yɔ, mɛ-ɛgbaɣdınaa, lootiye ndı Ɛsɔ kalabı-m yɔ, ɖı-yɔɔ lɛ, mama-mı tɔm kpayı ɖoli ɖoli se mɔntɔzı-mı. **16**Ɛlabı-m lootiye ndı se mɛnkɛ Yesu Krıstu tumlaɖu mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-hɛku taa nɛ monsuzi Ɛsɔ Tɔm Kıbandu. Ðunɛ lɛ, mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛkɛɣnı haɖɛ ndı Cıɖıcıɖı Kalızaɣ sını hɔɔluu nɛ ɖıkɛdını Ɛsɔ yɔ.
17Pu-yɔɔ lɛ, ma nɛ Krıstu Yesu ɖɛ-kpɛnduu taa lɛ, manpızıɣ nɛ mankundınu Ɛsɔ tumıyɛ ndı malakı yɔ. **18**Mbu puyɔɔ yɔ, maacazıɣ nabuyu tɔm yɔɔduu nɛ pıtasınu mbu Krıstu tuŋuı mɔ-yɔɔ nɛ ɛla se mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, papızı nɛ paña Ɛsɔ yɔ, pı-tɔm. Ɛtuŋuı tɔm ndu monsuzaɣ yɔ nɛ mbu malakaɣ yɔ, pu-yɔɔ. **19**Ɛsɔ tuŋuı kawılası nɛ pita lakası nɛ ɛ-Kalızaɣ po-ɖoŋ yɔɔ nɛ ɛla mbu. Mbu monsuzi Krıstu Tɔm Kıbandu siŋŋ kpaɣnı Yeruusalɛm nɛ puwolo pısuuı Iliirii egeetiyee taa. **20**Mañakaɣ pana siŋŋ se monsuzi Tɔm Kıbandu ɖendɛ ɛyaa ɛɛsuŋ Krıstu hıɖɛ yɔ. Malabı mbu se mantaatuı nɔɔyu tigiɖɛ yɔɔ. **21**Ɛlɛ puwɛ ɛzı pamau Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ. Pamawa se :
Ɛyaa mba pataaheyi-wɛ
ɛ-tɔm yɔ,
pɔkɔŋ-ı nau.
Ɛyaa mba pataanuı
tɔm ndu yɔ,
pɔkɔŋ-tu nuu nɛ panuı
tı-tɔbuu.
22Mbu pamnı-m laɣzuu nɛ mɔntɔkɔmda se mana-mı.

Pɔɔlı liu wɛɛ se ewolo Room

23Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, mantatası tumıyɛ wɛnau hɔɔluu kunɛ kı-taa. Pılabı ɖɔɖɔ punzı sakıyɛ yɔ me-liu wɛu se mowolo mı-tɛ yɔ. **24**Mbu labuna nɛ maaɖɛɣ Ɛspañı lɛ, mantuŋuı mı-tɛ. Mantaɣ liu se maatuŋıɣnı peeye lɛ, mana-mı nɛ me-liu sı. Mantaɣ liu ɖɔɖɔ se ısuŋnı-m ma-numɔu ɖɔm taa. **25**Lɛɛlɛɛyɔ, mankuyaa nɛ mowoki Yeruusalɛm tɛtu taa se mansuuı Ɛsɔ ñuma mba pɛwɛ peeye yɔ. **26**Ɛsɔ ñuma mba paba ñɛwɛ Masedonii nɛ Akayı

15.12 Eza 11.1,10 Wıl 5.5; 22.16
15.13 Room 12.12
15.14 2Pı 1.12 1Yoh 2.21
15.15 Gal 1.15 Efɛ 3.7,8
15.16 Gal 2.7-9 1Tim 2.7
15.17 Ebr 5.1
15.18 Tuma 21.19 Gal 2.8
15.19 Tuma 19.11 2Kɔr 12.12
15.20 2Kɔr 10.13, 15,16
15.21 Eza 52.15
15.22 Room 1.13 1Tes 2.17,18
15.23 Tuma 19.21
15.24 Tuma 15.3
15.25 Tuma 19.21
15.26 1Kɔr 16.1,2 2Kɔr 8.1; 9.2

pa-ageeta taa yɔ, padʊwa se paha hadɛ nɛ pasını cıdıcıdı numa mba pɛkɛ kʊñɔndınaa Yeruusalɛm tetʊ yɔ. 27Pa-maɣmaɣ pıkɛdınaa nɛ padʊ se palakı mbʊ. Toovenim lɛ, pıwɛɛ se pala mbʊ. Yuda numa tayını mba pɛtɛkɛ Yuda numa yɔ, mbʊ pɛwɛnı kalızaɣ taa yɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se mba pɛtɛkɛ Yuda numa yɔ, pakpaɣ pa-num mbʊ pɛwɛna yɔ nɛ pasını Yuda numa. 28Mɛntɛzıɣ tʊmıyɛ ndı nɛ mankpaɣ mbʊ pɛcɛlı-m yɔ nɛ mowona mandʊzı pe-nesi tɛɛ. Pʊwayı mankʊyʊʊ se mɛndɛɛ Ɛspañı lɛ, mantʊŋını mı-tɛ. 29Manawa se mɔnkɔŋʊʊ mı-tɛ yɔ, mɔnkɔŋnı wazıtʊ sinŋ mbʊ pılını Krıstʊ Tɔm Kıbandʊ taa yɔ.

30Ɛgbaɣdınaa, mansazıɣ-mı da-Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ nɛ sɔɔlım mbʊ Kalızaɣ haɣ yɔ, pɔ-yɔɔ se ısını-m lʊbʊ aduma taa alıwaatʊ ndʊ ısɛɣ Ɛsɔ mɔ-yɔɔ yɔ. 31Ltumını Ɛsɔ se ɛlızı-m mba paañaŋ Krıstʊ nɛ pɛwɛɛ Yudee egeetiye taa yɔ, pe-nesi tɛɛ. Ltumını Ɛsɔ se tʊmıyɛ ndı malakı Yeruusalɛm yɔ, dıkɛdını Ɛsɔ ñuma. 32lsɛɛ Ɛsɔ se ye pıkɛdını-ı yɔ, manpızı nɛ mɔnkɔɔ mı-tɛ nɛ laŋhʊlʊmıyɛ nɛ mɛhɛzı pazı mı-hɛkʊ taa. 33Ɛsɔ laŋhɛzıyɛ tʊ, ɛwɛɛ mı-tıŋa payı mı-cɔlɔ. Pıla mbʊ!

Sɛtʊ

16 Meheyiɣ-mı se dɛ-ɛgbaɣ dʊ halıñınʊ Foobe kɛ ɛyʊ siŋŋ. Ɛlakı tʊmıyɛ Sankree Yesu ɛgbɛyɛ taa. 2lmʊ-ı Kıbaɣlʊ taa ɛzı pʊmʊnaʊ se pamʊ Ɛsɔ ñuma yɔ. lsını-ı nɛ mbʊ pıtıŋa payı e-liu wɛɛ se ısını-ı yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-maɣmaɣ ɛsını ɛyaa lɛlaa sakıyɛ nɛ ɛsını-m dɔdɔ.

3lsɛɛ Priska nɛ Akilaası mba ma nɛ wɛ dılakı Krıstʊ Yesu tʊmıyɛ yɔ. 4Pocodi sum se paya ma-ñʊʊ. Pıtɛkɛ men-deke mɛnsɛɣnı-wɛ, ɛlɛ Krıstʊ agbaa wena awɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ pɛ-tɛ yɔ, a-taa ñuma sɛɣ-wɛ dɔdɔ.

5lsɛɛ dɔdɔ Krıstʊ ɛgbɛyɛ ndı dıwɛ pa-dıɣa taa yɔ, dı-taa ñuma.

lsɛɛ man-taabalʊ kʊsɔɔlʊ Epayınetı. Ɛnʊ calını tisuu Krıstʊ yɔɔ Akayı egeetiye taa.

6lsɛɛ Maarı weyi ɛlabı-dʊ tʊmıyɛ siŋŋ yɔ.

7lsɛɛ Andronikusi nɛ Juniasi mba pɛkɛ Yuda ñuma dɔdɔ ɛzı ma yɔ. Ma nɛ wɛ paadʊ salaka. Pasum-wɛ siŋŋ Krıstʊ tiyiyaa hɛkʊ taa. Pɛkɛ Krıstʊ ñuma nɛ pʊcɔ pıtalını-m.

8lsɛɛ Ampiliası, man-taabalʊ kʊsɔɔlʊ Kıbaɣlʊ taa.

9lsɛɛ Urbɛɛnı weyi da nɛ ı dılakı Krıstʊ tʊmıyɛ yɔ. lsɛɛ dɔdɔ man-taabalʊ kʊsɔɔlʊ Staacı.

10lsɛɛ Apelɛɛsı weyi pıtıŋını maɣzʊʊ yɔɔ nɛ ɛwılı se ɛwɛnı lidaʊ Krıstʊ yɔɔ siŋŋ yɔ. lsɛɛ Aristobuli hɔʊ taa ñuma.

11lsɛɛ Eroodiyɔ weyi ɛkɛ Yuda tʊ dɔdɔ ɛzı ma yɔ.

lsɛɛ Narsısı hɔʊ taa ñuma mba pɛkɛ Kıbaɣlʊ ñuma yɔ.

15.27 1Kɔr 9.11 Gal 6.6
15.28 Fil 4.17
15.29 Room 1.11
15.30 2Kɔr 1.11 Kol 4.12
15.31 2Tes 3.2 2Kɔr 8.4
15.32 2Kɔr 7.13 2Tim 1.16 File 7,20 Room 1.10
15.33 Ebr 13.20 2Kɔr 13.11 Fil 4.9 1Tes 5.23 2Tes 3.16
16.1 Tʊma 18.18
16.2 Fil 2.29 3Yoh 1.5,6
16.3 Tʊma 18.2, 18,26 2Tim 4.19
16.5 1Kɔr 16.15,19 Kol 4.15 File 1.2
16.7 Gal 1.22

12lsɛɛ Trifɛɛnɪ nɛ Trifoosi. Pɛkɛ halaa mba palakɪ Kɪbaɣlʊ tʊmɪyɛ siŋŋ yɔ. lsɛɛ man-taabalʊ kʊsɔɔlʊ halɪ̃nʊ Pɛɛrɪsidi weyi ɛlabɪ Kɪbaɣlʊ tʊmɪyɛ siŋŋ yɔ.

13lsɛɛ Rufusi weyi Kɪbaɣlʊ lɪzaa yɔ. lsɛɛ ɖɔɖɔ e-ɖoo weyi ɛkɛ ma-ɪ̃nʊ ɖɔɖɔ yɔ.

14lsɛɛ Asɪncritɪ nɛ Filegɔn nɛ Ermɛɛsɪ nɛ Patrobasɪ nɛ Ermasɪ nɛ ɛgbaɣdɪnaa mba pɛwɛ pɔ-cɔlɔ yɔ.

15lsɛɛ Filogɪ nɛ Yuli nɛ Neree nɛ ɛ-kɔɔ pɪkpɛndʊnɪ Olympe nɛ cɪɖɪcɪɖɪ ɪ̃nʊma mba pɛwɛ pɔ-cɔlɔ yɔ.

16lsɛɛ ɖama camɪyɛ nɛ ʊmʊzɪ ɖama lɪkpaɣzasɪ yɔɔ ɛzɪ pʊmʊnaʊ se Ɛsɔ ɪ̃nʊma ɛla yɔ.

Krɪstʊ agbaa tɪŋa taa ɪ̃nʊma sɛɣ-mɪ.

17Ɛgbaɣdɪnaa, mansazɪɣ -mɪ se ɪkpa mɪ-tɪ nɛ ɛyaa mba pɔkɔŋnɪ cɛyɪtʊ nɛ tɛyɪtʊ mɪ-hɛkʊ taa yɔ. Palakɪ mbʊ pʊwɛ ndɪ nɛ tɔm ndʊ pawɪlɪ-mɪ yɔ. ltaañɔtɪnɪ-wɛ. **18**Pɪ-tɛ ɛyaa mba, paalakɪ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ tʊmɪyɛ. Ɛlɛ, po-lotu palakɪ tʊmɪyɛ. Pakpakɪɣ nɔɔ leleŋ nɛ cɛtɪm tɔm nɛ pepeɣziɣ ni ɛyaa yem laŋa. **19**Mɪ lɛ, ɛyaa tɪŋa na ɛzɪma mbʊ ɪ̃naŋ Kɪbaɣlʊ yɔ. Man-taa hʊlʊmɪnɪ-mɪ. Ɛlɛ, me-liu wɛɛ se ɪkɛ lɔŋsɪnɖaa mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ pɪ-taa nɛ ɛyaa yem ɪ̃nʊma mbʊ pɪtɛkɛdɪ yɔ, pɪ-taa.

16.13 2Yoh 1.1
16.16 1Tes 5.26; 1Pɪ 5.14
16.17 Tʊma 15.1-29; 1Kɔr 5.9; 2Tes 6.14; 1Tim 6.3; 2Tim 3.5; Tit 3.10; 2Yoh 1.10
16.18 Fil 3.19; Kol 2.4; 2Pɪ 2.3
16.19 Mat. 10.16
16.20 Room 15.33; Kiɖ 3.15; 2Kɔr 13.14; 1Tes 5.28; Wil 22.21
16.21 Tʊma 13.1; 16.1; 1Tim 1.2; Fil 2.19
16.23 1Kɔr 1.14; Tʊma 19.22; 2Tim 4.20
16.24 Room 16.20; 1Tes 5.28
16.25 1Kɔr 2.7; Efɛ 3.3-5; 3.20; Kol 1.26,27
16.26 Room 1.5; 2Tim 1.10
16.27 1Tim 1.17; Yud 1.25

20Piileɖuu, Ɛsɔ laŋhɛzɪyɛ tʊ kaɣ Satanɪ nuutuu mɪ-nɪŋgbanzɪ tɛɛ.

Ða-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ ɛlabɪ-mɪ lootiye!

21Timooteeweyimanɛɪɖɪlakɪ tʊmɪyɛ yɔ, ɛsɛɣ-mɪ. Lusiyusi nɛ Yaasɔɔ nɛ Sosipatɛɛrɪ mba pɛkɛ Yuda ɪ̃nʊma ɛzɪ ma ɖɔɖɔ yɔ, pɛsɛɣ-mɪ ɖɔɖɔ.

22Ma Tɛrɪtusi weyi ma mama takayaɣ kanɛ yɔ, mɛnsɛɣ-mɪ Kɪbaɣlʊ taa.

23Gayuusi weyi ɛmʊ-m ɛ-tɛ yɔ, ɛsɛ-mɪ. Ɛ-tɛɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ kpeɣluu.

Erastusi weyi ɛkɛ tetʊ taa liidiye ɖɔkɪyʊ yɔ, ɛsɛ-mɪ. Ðɛ-ɛgbaɣdʊ Kaartuusi sɛ-mɪ ɖɔɖɔ.

24Ða-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ ɛla mɪ-tɪŋa payɪ lootiye. Pɪla mbʊ!

25Ɛsɔ lɛ weyi ɛpɪzɪɣ ɛha-mɪ ɖoŋ pɪlɪnɪ Tɔm Kɪbandʊ ndʊ monsuzuu yɔ nɛ Yesu Krɪstʊ tɔm yɔɔ yɔ. Ndʊ lɛ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʊ Ɛsɔ kɛmɛsɪ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ. **26**Ɛlɛ, lɛɛlɛɛyɔ, ɛlɪzɪ-tʊ nɛ ɛwɪlɪ. Tam tam Ɛsɔ tɪŋɪnɪ tɔm ndʊ ɛkaɖʊwa nɛ ɛ-tɔm ɖɛzɪyaa ma yɔ, tɪ-yɔɔ nɛ ɛlɪzɪ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʊ nɛ ɛwɪlɪ kedeŋa yɔɔ ɛyaa kpeekpe. Ɛlabɪ mbʊ se ɛyaa tɪŋa payɪ ɛpɪzɪ nɛ petisi Krɪstʊ yɔɔ nɛ paña-Ɛsɔ. **27**Ɛsɔ ɛnʊ lɛ weyi e-ɖeke ɛkɛ lɔŋsɪnʊ yɔ, ɖɪtɪŋɪnɪ Yesu Krɪstʊ yɔɔ nɛ ɖɪsam-ɪ tam tam. Pɪla mbʊ.

Takayaɣ kajalaɣ ñuŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Kɔrɛntɪ ñuma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɔɔlɪ

Takayaɣ Muyu : Krɪstu Ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Kɔrɛntɪ yɔ

Punaɣ: 55 Yesu lulʊu wayɪ

Kɔrɛntɪ tetʊ kɛkɛnɪ Akayii egeetiye taa tetʊ sɔsɔtʊ. Tɛtʊ ndʊ tɪ-taa, mɛlɛnaa ɖɪsuŋuyɛ naalɛ kɛwɛna. Mbʊ labɪna nɛ tuɪkɛnɪ tetʊ ndʊ tɪ-taa palakaɣ tadɪyɛ siŋŋ yɔ. Paa pɪnaɣ ŋga, ɛyaa sakɪyɛ wokaɣ ɖɔdɔ peeye se pala hola tʊma nɛ palʊ. Pɛkpɛndaɣna pɛ-ɛza kuliye nɛ ɛzɪma mbʊ pɛgbɛyaɣ pa-agɔlɪma yɔ nɛ powokina. Mbʊ yebina nɛ sɪɪnaa laʊ nɛ yem yem lakasɪ pɛkɛwɛ paa le tetʊ ndʊ tɪ-taa.

Pɔɔlɪ calɪ wobu Kɔrɛntɪ tetʊ taa alɪwaatʊ ndʊ ɛɖɔŋaɣ ɛ-nʊmɔʊ naalɛ ñuŋgʊ se esuzi Tɔm Kɪbandʊ yɔ. Ɛtalaa lɛ, ewoki paa kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ ŋgʊ Yuda ñuma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ nɛ esuzuu Yuda ñuma nɛ Krɛɛkɪ ñuma Tɔm Kɪbandʊ (Tʊm. 18:1-18). Yuda ñuma kizi ɛ-tʊmɪyɛ lɛ, ɛkɛzɪ ɛ-tɪ nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɔ-yɔɔ nɛ ɛtasɪ caɣʊ tetʊ ndʊ tɪ-taa fenasɪ 18. Paa fenasɪ kajalaɣ ñunzɪ nzɪ eesuzi Tɔm Kɪbandʊ yɔ, tɔna ɛhɔɣaɣ nɛ ehikiɣ e-efemiye tɔɔnaɣ yɔ, ɛlaba nɛ ɛyaa sakɪyɛ kɔɔ Krɪstu cɔlɔ. Pɔɔlɪ kuyɪ Kɔrɛntɪ nɛ ɛɖɛɣ lɛ, eyele Apoloosi peeye nɛ ɛlɛ ñowolo Tɔm Kɪbandʊ suzuu yɔɔ (Tʊm. 18:27-19:1).

Ɛsɔ lɪzɪ Krɪstu ñuma mba pɛwɛ Kɔrɛntɪ yɔ, kɪwɛɛkum katatayaɣ wezuu taa. Ðɪcɔŋna ɛza yɔɔ yɔ, ɖɪnaɣ se paa Krɪstu ñuma mba, pɛwɛnɪ lidaʊ yɔ, pa-taa nabɛyɛ kpɛndɪ palakɪ kɪwɛɛkum mbʊ palakaɣ ɖooo lɔŋ yɔ. Peheyi Pɔɔlɪ mbʊ palakaɣ yɔ lɛ, ɛma-wɛ takayaɣ nɛ etiyini-wɛ se ɛpaɣ-wɛ se ɛyaa mba palakɪ aceyɛ yɔ, pa nɛ wɛ pataakpɛndɪ (1 Kɔr. 5:9). Ɛɖɔŋaɣ ɛ-nʊmɔʊ naadozo ñuŋgʊ se esuzi Tɔm Kɪbandʊ nɛ ɛtalɪ Efɛɛzɪ nɛ ɛlakɪ tʊmɪyɛ lɛ, ɛnɪu se tayʊʊ kɛwɛ Krɪstu ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪkɛwɛ Kɔrɛntɪ yɔ, ɖɪ-ñuma hɛkʊ taa (1:11). Kɔrɛntɪ ñuma mba, paama-ɪ ɖɔdɔ takayaɣ nɛ pɔpɔzʊʊ-ɪ ka-taa pɔzɪtʊ sakɪyɛ (7:1, 25; 8:1; 12:1; 16:1). Pʊnɛ pɪtuŋa payɪ pɪhɔmnɪ Pɔɔlɪ nɛ ɛma Kɔrɛntɪ ñuma takayaɣ kajalaɣ ñuŋga nɛ Efɛɛzɪ tetʊ taa Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪnaɣ 55 ñuŋga taa (16:8, 9).

Kɔrɛntɪ ñuma takayaɣ kajalaɣ ñuŋga kanɛ ka-taa, Pɔɔlɪ ma tɔm ndɪ ndɪ. Ɛlɛ ndʊ tɪ-yɔɔ ɛkam ñʊʊ siŋŋ yɔ, ndʊ lɛ se pʊwɛɛ se Kɔrɛntɪ ñuma ɛwɪlɪ se pɛkɛ ɛzʊtɪyaa Krɪstu nʊmɔʊ taa, pɪfɛyɪ se pacaɣ wezuu nɛ panɪɣzɪnɪ kɪwɛɛkum wetʊ. Pʊwɛɛ se paña pe-ɖjyiyaa (1-4), pa nɛ Krɪstu ñuma lɛlaa pacaɣ camɪyɛ (5-6), pɔɖɔkɪ po-tomnaɣ camɪyɛ (6), panɪu halɪkpaɣyɛ tɔbʊʊ camɪyɛ (7), pala pa-tɪ yɔɔ wɛu Krɪstu taa tʊmɪyɛ ɖɛu (8-10), polun Ɛsɔ tɛɛ camɪyɛ (11), pakpaɣ Kalɪzaɣ taa haɖɛ nɛ palabɪnɪ tʊmɪyɛ (12-14), panu sɪɖaa taa fem tɔbʊʊ camɪyɛ (15), nɛ paha haɖɛ camɪyɛ (16). Pala mbʊ nɛ pawɪlɪ se pɛkɛ ɛzʊtɪyaa Krɪstu nʊmɔʊ taa.

Ɛzɪma mbʊ ɖɪkɛ Krɪstu ñuma nɛ ɖɪwɛɛ kedeŋa kɪtɛkɛdaɣ kanɛ ka-taa yɔ, pʊwɛɛ se ɖɪñɪnɪ nɛ “ɖɪnɪnɪ ɖama ɖa-lɪmaɣza nɛ ɖa-naʊ pa-taa” (1:10). Pʊwɛɛ se ɖɪwɪlɪ se ɖɪwɛnɪ “Krɪstu lɪmaɣza” (2:16).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1.1 Tʊma 18.17 Room 1.1 **1.2** Yoh 17.19 Tʊma 9.14

1 Ma Pɔɔlɪ weyi Ɛsɔ liu wɛɛ nɛ ɛya-m se mɛnkɛ Yesu Krɪstu tiyiyu yɔ, ma nɛ ɛgbaɣdu Sɔɔstɛnɪ, ɖɪsɛ-mɪ.

2 Mamaɣ takayaɣ kanɛ mba mɪ ɪkɛ Ɛsɔ ɛgbɛyɛ ñuma Kɔrɛntɪ tetʊ taa yɔ, mba mɪ Ɛsɔ lɪzɪ-mɪ nɛ ɛsuɪnɪ hɔɔlʊʊ Krɪstu Yesu taa nɛ ɛyaa-mɪ se ɪkɛ cɪɖɪcɪɖɪ

ñuma yɔ, nɛ mba patuŋa payu payaɣ ɖa-Kubaɣlu Yesu Krustu huɖɛ paa le yɔ. Yesu Krustu lɛ pa-Kubaɣlu nɛ ɖa-ñunu ɖɔɖɔ.

3Ða-Caa Ɛsɔ nɛ Kubaɣlu Yesu Krustu palabu-mu lootiye nɛ pɛhɛzu mu-laŋa.

Pɔɔlu sɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ

4Mɛnseɣ mɛ-Ɛsɔ tam tuŋa se ɛlaba lɛ mu-yɔɔ. Mɛnseɣ-u lootiye nɖu ɛlabu-mu Krustu Yesu taa yɔ, ɖu-yɔɔ. 5Ɛsɔ laba nɛ ihiɣ mu-tu putuŋa pu-taa nɛ tɔm tuŋa taa nɛ sumtu tuŋa taa. 6Mbu puyɔɔ yɔ, Krustu tɔm ndu ɖjsuzi-mu yɔ, tucaɣ mu-taa camuyɛ. 7Pu-yɔɔ lɛ, mu mba uɖaŋ kpem aluwaatu ndu Ɛsɔ kaɣ ɖa-Kubaɣlu Yesu Krustu luzuu nɛ ɛwulu yɔ, kaluzaɣ haɖɛ naɖuyɛ tɛtɛɖu-mu. 8Ɛnu lakuna nɛ uɖɔku mu-tu kpam nɛ pukɔɔ nɛ putalu tunaɣ. Peeye uwɛɣnu kuwɛɛkum nabuyu ɖa-Kubaɣlu Yesu Krustu kuyaku wiye. 9Ɛsɔ weyi ɛya-mu se mu nɛ ɛ-Puyalu, ɖa-Kubaɣlu Yesu Krustu uɖu ɛgbaɣduyɛ yɔ, ɛmunaa se pataa-u liu.

Tɛ yɔɔ tɛ yɔɔ wɛ Krustu ɛgbɛyɛ taa

10Ɛgbaɣdunaa, metendiɣ-mu ɖa-Kubaɣlu Yesu Krustu huɖɛ yɔɔ se uwɛɛnu nɔɔ kudumaɣ. Tayuu utaawɛɛ mu-hɛku taa. Ɛlɛ, unun ɖama mu-lumaɣza taa nɛ mu-nau taa. 11Mɛ-ɛgbaɣdunaa meheyiɣ -mu tu mbu puyɔɔ yɔ, Klowee tɛ ñuma heyi-m se yoŋ wɛ mu-hɛku taa. 12Mañunuɣ yɔɔduu se mu-taa paa weyi utɔŋ se : Ma mɛnkɛ Pɔɔlu ñunu! nɛ ma Apolɔɔsu ñunu! nɛ ma Sefaasu ñunu! nɛ ma Krustu ñunu!

13Nɔɔyu puzuɣ nɛ ɛtayu Krustu hɔɔlasu yaa we? Pakam Pɔɔlu kaamaŋkaɣ yɔɔ mu-yɔɔ yaa we? Pɔɔlu huɖɛ taa palabu-mu muusuu sɔnzu na ? 14Mɛnseɣ Ɛsɔ ɛzuma mbu mantala mu-taa nɔɔyu muusuu sɔnzu nɛ putasunu Krispuusi nɛ Gayuusi yɔ. 15Pu-yɔɔ lɛ, nɔɔyu ɛɛpuzuɣ nɛ ɛtɔ se malabu-mu muusuu sɔnzu ma-huɖɛ taa. 16Malabu muusuu sɔnzu ɖɔɖɔ Stefanuusi hɔu. Maatɔzuu se malabu nabɛyɛ muusuu sɔnzu ɖɔɖɔ nɛ putasunu-wɛ. 17Krustu tetiyi-m se mowolo nɛ mamusu ɛyaa ɛlɛ se monsuzi Tɔm Kubandu. Maasuzuu-tu nɛ ɛyaa lɛɣtu tɔm pee. Ye maalakaɣ mbu yɔ, mantaakpaɣ Krustu kaamaŋkaɣ nɛ mayaa se puyu.

Krustu kɛ Ɛsɔ ɖoŋ nɛ ɛ-lɔŋsunɖɛ

18Ɛyaa mba peleki yɔ, kaamaŋkaɣ tɔm kɛnu-wɛ kumɛlendu puyu. Ɛlɛ mba ɖa payaku ɖa-ñuu yɔ, tukɛnu-ɖu Ɛsɔ ɖoŋ. 19Ðɔɖɔ lɛ, pamawa se :

Mankaɣ ɖuzuu lɔŋsunɖaa lɔŋ.
Mankaɣ muuzuu lɛɣtu tunaa
lɛɣtu. *(Esayii 29:14)*

20Lɔŋsunɖu wɛ le? Takayasu tuluyu wɛ le? Kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ weyi ɛhɔŋ tɔm yɔ, ɛwɛ le? Ɛsɔ tuluzu nɛ ɛwulu se kedeŋa yɔɔ lɔŋ kɛnu kumɛlendu yaa we? 21Toovenim mbu puyɔɔ yɔ, aluwaatu ndu Ɛsɔ lɔŋ yɔɔ Kedeŋa

1.3 Room 1.7; 1.4 Room 1.8
1.5 1Kɔr 12.8 2Kɔr 8.7
1.6 Wul 1.2
1.7 Fil 3.20 2Pu 3.12
1.8 1Tes 5.23 Kol 1.22
1.9 1Tes 5.24 1Yoh 1.3
1.10 1Kɔr 11.18 Fil 2.2; 3.16
1.12 Yoh 1.42 Tuma 18.24 1Kɔr 3.4
1.13 2Kɔr 11.4 Efɛ 4.5
1.14 Tuma 18.8 Room 16.23
1.16 1Kɔr 16.15
1.17 1Kɔr 2.1,4,13 2Pu 1.16
1.18 Tuma 17.18 1Kɔr 2.14 2Kɔr 2.15
1.19 Eza 29.14
1.20 Eza 44.25 Yɔb 12.17
1.21 Mat. 11.25 Luk 10.21

nɛ kɔ-lɔŋ patatɪlɪ-ɪ yɔ, pɪmaɣ-ɪ se ɛkpaɣ kɪmɛlɛndʊ tɔm suzuu nɛ ɛyabɪnɪ ɛyaa mba petisuu yɔ, pa-ñʊʊ. 22Yuda ñʊma ñʊnɪɣ hama lakasɪ nɛ Grɛɛkɪ ñʊma ñañʊnɪɣ lɔŋsɪndɛ. 23Ɛlɛ ɖa yɔ, ɖosuzuu Krɪstʊ weyi pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ. Pʊnɛ pʊɖʊʊ ɖɪwɪzɪyɛ Yuda ñʊma nɛ pɪkɛ kɪmɛlɛndʊ pʊyʊ Grɛɛkɪ ñʊma ɛsɪndaa. 24Ɛlɛ mba patɪŋa payɪ Ɛsɔ yawa yɔ, paa pɪkɛ Yuda tʊ yaa Grɛɛkɪ tʊ yɔ, Krɪstʊ kɛ Ɛsɔ ɖoŋ nɛ Ɛsɔ lɔŋsɪndɛ. 25Pʊ-yɔɔ Ɛsɔ kɪmɛlɛndʊ wɛ lɔŋ nɛ pɪkɪlɪ ɛyaa lɔŋsɪndɛ. Ɛsɔ ɛjandʊ wɛ ɖoŋ nɛ pɪkɪlɪ ɛyaa ɖoŋ.

26Ɛgbaɣdʊnaa, ɪcɔnɪ ɪna mbʊ ɪkɛwa pʊcɔ nɛ Ɛsɔ yaa-mɪ yɔ. Ɛyaa mba pasɪm lɔŋ ɛyaa ɛsɪndaa yɔ, pɔtɔɖɔ sakɪyɛ mɪ-hɛkʊ taa. Ðoŋtɪnaa sakɪyɛ fɛyɪ. Mba palʊlɪ-wɛ sɔsaa yɔ, pɔtɔɖɔ ɖɔɖɔ. 27Ɛlɛ Ɛsɔ lɪzɪ mbʊ pɪkɛ kɪmɛlɛndʊ pʊyʊ kedeŋa yɔɔ yɔ se ɛɖʊnɪ fɛyɛ lɔŋsɪnɖaa. Ɛsɔ lɪzɪ mbʊ pʊwɛ ɛjandʊ kedeŋa yɔɔ yɔ se ɛɖʊnɪ fɛyɛ ɖoŋtɪnaa. 28Ɛsɔ lɪzɪ mbʊ pɪtɛkɛ pʊyʊ kedeŋa yɔɔ yɔ nɛ mbʊ ɛyaa takpaɣ nɛ payaa pʊyʊ yɔ nɛ mbʊ pɪtɪlɪ lɪm ɛyaa ɛsɪndaa yɔ se ɛɖɪzɪnɪ mbʊ ɛyaa kpaɣaa nɛ payaa se pʊyʊ yɔ. 29Ɛlɪzaa se ɛla mbʊ nɛ pɪsa nɛ nɔɔyʊ ɛtaakpazɪ ɛ-tɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa. 30Ŋgʊ, Ɛsɔ kpɛndʊ mɪ nɛ Krɪstʊ. Ɛsɔ ɛnʊ eyebina nɛ Krɪstʊ pɪsɪ ɖɔ-lɔŋsɪndɛ nɛ ɖa-tʊʊzʊtʊ nɛ ɖa-cɪɖɪcɪɖɪ wɛtʊ nɛ ɖa-kɪwɛɛkɪm nesi tɛɛ lɪʊ. 31Pʊwɛɣ ɛzɪ pamaʊ yɔ se :

1.22 Mat. 12.38
1.23 Eza 8.14 Mat. 11.6 1Kɔr 2.14
1.24 1Kɔr 1.18 Kol 2.3
1.26 Yoh 7.48
1.27 Mat. 11.25 Yak 2.5 Keɣ 8.2
1.28 Room 4.17 1Kɔr 2.6
1.29 Efɛ 2.9
1.30 Yer 23.5,6 2Kɔr 5.21 Fil 3.9
1.31 Yer 9.23,24 2Kɔr 10.17

2.1 1Kɔr 1.17
2.2 Gal 6.14 Fil 3.8
2.3 2Kɔr 10.1 Gal 4.13
2.4 Room 15.19 1Kɔr 4.20
2.5 2Kɔr 4.7; 6.7
2.6 Efɛ 14.13 Ebr 5.14
2.7 Room 16.25 Efɛ 3.5,9
2.8 Tʊma 13.27 Luk 23.34 Yak 2.1
2.9 Eza 64.4

Weyi ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ yɔ, ɛkpazɪ ɛ-tɪ Kɪbaɣlʊ taa.

(Yeremiya 9:24)

2 Ɛgbaɣdʊnaa, alɪwaatʊ ndʊ mɔnkɔm mɪ-tɛ se meheyi-mɪ Ɛsɔ tɔm yɔ, pɪtɛkɛ tɔm sɔsɔtʊ natʊyʊ yaa lɔŋsɪndɛ sɔsɔɖɛ naɖɪyɛ meheyini-mɪ tʊ. 2Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, alɪwaatʊ ndʊ maawɛ mɪ-cɔlɔ yɔ, manɖʊwa se maasɪŋ natʊyʊ nɛ pɪtasɪnɪ Yesu Krɪstʊ weyi pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ. 3Ma-maɣmaɣ maawɛʊ mɪ-cɔlɔ yɔ, maawɛ ɛjandʊ taa, sɔɔndʊ kakpaɣaɣ-m nɛ menseluu sakɪyɛ. 4Monsuzaɣ-mɪ Ɛsɔtɔm lɛ, pɪtɛkɛ ɛyaa lɔŋsɪndɛ monsuzaɣnɪ-mɪ tʊ se mawabɪ-mɪ. Ɛlɛ Ɛsɔ Kalɪzaɣ ɖoŋ wɪlɪnɪ-mɪ se tɔm ndʊ monsuzuu yɔ, tɪkɛ toovenim. 5Malabɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɪtaaɖʊ mi-lidaʊ ɛyaa lɔŋsɪndɛ yɔɔ ɛlɛ, Ɛsɔ ɖoŋ yɔɔ.

Kalɪzaɣ lɪzɪɣ toovenim lɔŋsɪndɛ nɛ kawɪlɪɣ

6Ŋgʊ ɖɪsuzuu lɔŋsɪndɛ tɔm mba papɪwa yɔ, pɛ-hɛkʊ taa. Ɛlɛ lɔŋsɪndɛ ndɪ, ɖɪtɛkɛ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛyaa lɔŋsɪndɛ yaa alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa awiya wena akɔŋ ɖɛʊ yɔ, a-lɔŋsɪndɛ. 7Ɛsɔ lɔŋsɪndɛ ɖɪsuzuu. Pɪkɛ mɛɛsaɣ tɛɛ pʊyʊ mbʊ Ɛsɔ kɛmɛɛsaa yɔ. Ɛn̄ɔɔzɪ-pʊ nɛ ɛsɪʊ ɖooo lɔŋ pʊcɔ nɛ waasɪ talɪɣ se pɪkɛ ɖa-samtʊ. 8Alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa awiya taa nɔɔyʊ tatɪlɪ lɔŋ ɛnʊ. Ye paatɪlɪ-ɪ yɔ, pataaka samtʊ Kɪbaɣlʊ kaamaŋkaɣ yɔɔ. 9Ɛlɛ, pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ yɔ se :

Mbʊ ɛzɪyɛ tɪnada wɪdʒiyi
kaʊ yɔ,
nɛ mbʊ nɪŋgbaaŋ tɪnɪda yɔ,
mbʊ ɛyʊ tɪmaɣzɪ ɛ-laŋɪyɛ
taa yɔ
Mbʊ Ɛsɔ ɲɔɔzaa nɛ ɛsɪɪ
mba pɔsɔɔlɪ-ɪ yɔ. Esayii 64:3

10Ɛlɛ, Ɛsɔ lɪzɪ-pʊ nɛ ɛwɪlɪ-dʊ pɪtɪŋɪnɪ ɛ-Kalɪzaɣ yɔɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Kalɪzaɣ wiliɣ pɪtɪŋa pɪ-taa pɪkpɛndɪnɪ Ɛsɔ cukaŋ ɖeɖe.

11Awɛ ɛyaa hɛkʊ taa nɛ ɛtɪlɪ mbʊ pʊwɛ ɛyʊ taa yɔ nɛ pɪtɛkɛnɪ kalɪzaɣ ŋga kɛwɛ ɛyʊ ɛnʊ ɛ-taa yɔ, ke-ɖeke? Mbʊ ɖɔɖɔ nɔɔyʊ ɛɛsɪŋ mbʊ pɪlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ yɔ nɛ pɪtɛkɛnɪ ɛ-Kalɪzaɣ. **12**Ŋgʊ, ɖa ɖɪtamʊ kedeŋa kalɪzaɣ. Ɛlɛ Kalɪzaɣ ŋga kalɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ yɔ, ŋga ɖɪmʊwa se pɪsa nɛ ɖɪtɪlɪ mbʊ Ɛsɔ ha-ɖʊ falaa yɔ. **13**Pʊ-yɔɔ lɛ, alɪwaatʊ ndʊ ɖɪyɔɔdʊʊ yɔ, ɖɪɪkpakɪɣ ɛyaa wɪlɪɣ-ɖʊ lɔŋsɪndɛ tɔm ndʊ yɔ nɛ ɖɪyɔɔdʊʊna. Ɛlɛ tɔm ndʊ Cɪɖɪcɪdɪ Kalɪzaɣ wɪlɪɣ-ɖʊ yɔ, ndʊ ɖɪkpakɪɣ nɛ ɖɪyɔɔdʊʊna. Ðɪlɪzɪɣ kalɪzaɣ taa tɔm tɔbɪŋ kalɪzaɣ taa ɲɪma. **14**Ɛyʊ weyi ɛfɛyɪnɪ Kalɪzaɣ yɔ, ɛɛmʊʊ Kalɪzaɣ ŋga kɔ-tɔm, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tɪkɛnɪ-ɪ kɪmɛlɛndʊ. Ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛtɪlɪ-tʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kalɪzaɣ taa pasɪŋ-tʊ. **15**Ɛlɛ, ɛyʊ weyi ɛwɛ kalɪzaɣ taa yɔ, ɛhʊʊ pɪtɪŋa pʊ-tɔm ɛlɛ nɔɔyʊ ɛɛhʊʊ ɛ-tɔm.

16Asɪm Kɪbaɣlʊ lɪmaɣza se ɛɛtasɪ-ɪ lɔŋ?

Ɛlɛ ɖa, ɖɪwɛna Krɪstʊ lɪmaɣza.

2.10 Mat. 13.11 Yoh 14.26; 16.13
2.11 Adu 20.27 Room 11.33
2.12 Room 8.15
2.13 1Kɔr 2.4 2Pɪ 1.16
2.14 Mat. 16.23 1Kɔr 1.18
2.15 Adu 28.5 1Yoh 4.1
2.16 Yoh 15.15 Room 11.34

3.1 Gal 6.1 Ebr 5.13
3.2 Ebr 5.12,13 Yoh 16.12
3.3 1Kɔr 1.11 Gal 5.20
3.4 1Kɔr 1.12; 4.1
3.5 2Kɔr 3.3 Room 12.3,6 1Pɪ 4.11
3.6 Tɪma 18.4; 19.1 1Kɔr 15.1
3.7 2Kɔr 12.11 Gal 6.3
3.8 Keɣ 62.12 Wil 2.23; 22.12
3.9 Efɛ 2.20 Kol 2.7 1Pɪ 2.5

Ɩkɛ Ɛsɔ ɖɪɣa

3 ɛgbaɣdɪnaa, mantɪpɪzɪ nɛ mɔyɔɔdɪnɪ-mɪ ɛzɪ pɔyɔɔdʊʊnaʊ mba pɛkɛ kalɪzaɣ taa ɲɪma yɔ. Ɛlɛ mɔyɔɔdɪnɪ-mɪ ɛzɪ pɔyɔɔdʊʊnaʊ mba pɛwɛ wezuu tomnaɣ taa yɔ, mba pɛkɛ piya cikpesi Krɪstʊ taa yɔ. **2**Naalɪm mɛncɛlɪ-mɪ se ɩ̃ɔɔ tɔɔnaɣ yuŋ ɲuŋga lone taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪtapɪzʊʊ kɔtɔɔʊ. Halɪ nɛ sɔnɔ ɪpɪzɪɣ ɖɔɖɔ nɛ ɪtɔɔ-kɛ. **3**Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪkpɛndɪ ɪwɛ tomnaɣ taa. Ɛzɪsɛmɪyɛ nɛ you nɛ tayʊʊ pɛwɛ mɪ-hɛkʊ taa. Ɩlakʊʊ mbʊ yɔ, ɪɛakɪ wezuu tomnaɣ taa yaa we? lɪɖɔŋ ɛzɪ ɛyaa ɖɔŋʊʊ yɔ yaa we? **4**Alɪwaatʊ ndʊ mɪ-taa nɔɔyʊ tɔŋ se : Ma mɛnkɛ Pɔɔlɪ ɲɪnʊ! nɛ lɛlʊ ɲɔtɔ se : Ma mɛnkɛ Apoloosi ɲɪnʊ yɔ! ɪɛakɪ wezuu tomnaɣ taa yaa we?

5Anɪ lɛ Pɔɔlɪ? Anɪ lɛ Apoloosi? Ða ɖɪkɛ tʊmlaɖaa yem ɲɪma mba pɔ-yɔɔ ɪtɪŋɪnaa nɛ itisi yɔ. Ðɪlakɪ tʊmɪyɛ ndɪ Kɪbaɣlʊ ɖʊ-ɖʊ se ɖɪla yɔ. **6**Pʊwɛ ɛzɪ mɔsɔnɪ tʊʊ nɛ Apoloosi ɲamɪzɪ kʊ-yɔɔ lʊm yɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ lakɪna nɛ kɪpaɣlɪɣ. **7**Pʊ-yɔɔ lɛ, pɪtɛkɛ weyi ɛsɔ tʊʊ yɔ yaa weyi ɛmɪzɪɣ kʊ-yɔɔ lʊm yɔ, ɛkɛnɪnɪ pʊyʊ. Ɛlɛ Ɛsɔ weyi ɛlakɪ nɛ kɪpaɣlɪɣ yɔ, ɛnʊ kɪlɪnɪ wazaɣ. **8**Weyi ɛsɔʊ tɪʊ yɔ nɛ weyi ɛlɛ ɲamɪzɪɣ kʊ-yɔɔ lʊm yɔ, pɛwɛ kɪmaŋ. Paa weyi ɛmʊʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-kɪhɛyʊʊ tʊmɪyɛ ndɪ ɛ-maɣmaɣ ɛlaba yɔ, ɖɪ-yɔɔ. **9**Mbʊ pʊwɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖa nɛ Ɛsɔ ɖɪkpɛndaa nɛ ɖɪlakɪ

tʊmɪyɛ. Mɪ lɛ Ɛsɔ hayɪm, Ɛsɔ kuduyuu ŋgʊ ɛmaɣ yɔ.

10Mandʊ tigidɛ ɛzɪ kuduyiŋ mayaa ñʊʊtʊ kɪbanʊ yɔ pɪlɪnɪ lootiye ndɪ Ɛsɔ labɪ-m yɔ, dɪ-yɔɔ. Ɛyʊ lɛlʊ ñamaɣ tigidɛ ndɪ dɪ-yɔɔ. Ɛlɛ, paa weyi ɛdɔkɪ ɛ-tɪ nɛ ɛzɪma mbʊ ɛmaɣ tigidɛ ndɪ dɪ-yɔɔ yɔ. **11**Tigidɛ lɛ Yesu Krɪstʊ nɛ nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛdʊ tigidɛ lɛɛdɛ dɔdɔ. **12**Ɛyaa kpakɪɣ sika yaa liidiye yaa ñɪɣlʊm pɛɛ yaa dasɪ yaa ñɪtʊ yaa kesi nɛ pamaɣnɪ tigidɛ ndɪ dɪ-yɔɔ. **13**Ɛsɔ kaɣ paa weyi ɛ-tʊmɪyɛ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ. Kɪyakʊ ŋgʊ, kɪkaɣ yebu nɛ patɪlɪ-dɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, miŋ kaɣ-dɪ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ. Miŋ kaɣ paa weyi ɛ-tʊmɪyɛ maɣzʊʊ. **14**Ye tʊmɪyɛ ndɪ nɔɔyʊ labɪ tigidɛ ndɪ dɪ-yɔɔ yɔ, dɪtañaɣ miŋ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛmʊʊ kɪhɛyʊʊ. **15**Ye tʊmɪyɛ ndɪ nɔɔyʊ laba yɔ, dɪñaɣaa yɔ, elesuu ɛ-kɪhɛyʊʊ. Ɛlɛ ɛ- maɣmaɣ yɔ, ɛwɛɣnɪ ñʊʊyabʊ, ɛlɛ pʊwɛɣ ɛzɪ ɛtɪŋɪnɪ miŋ taa nɛ ɛlɪ yɔ.

16Ɩtatɪlɪ se ɪkɛ Ɛsɔ dɪɣa nɛ Ɛsɔ Kalɪzaɣ wɛ mɪ-taa yaa we? **17**Ye nɔɔyʊ ɛwɛɛkɪ Ɛsɔ dɪɣa yɔ, Ɛsɔ wɛɛkʊʊ-ɪ dɔdɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ dɪɣa wɛ cɪdɪcɪdɪ. Mɪ lɛ ɛ-dɪɣa.

18Nɔɔyʊ ɛtaacɛtɪ ɛ-tɪ. Ye mɪ-taa nɔɔyʊ ɛmaɣzɪɣ se ɛsɪm lɔŋ kedeŋa kanɛ ka-taa yɔ, ɛpɪsɪ kɪmɛlɛŋ pɪsa nɛ ɛtɪlɪ lɔŋ. **19**Kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ lɔŋ kɛnɪ kɪmɛlɛndʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa. Pamawa se :

Ɛkpa lɔŋsɪndaa pɔ-lɔŋ taa!
(Yɔɔbɪ 5:13)

20Pamawa dɔdɔ se :
Kɪbaɣlʊ sɪm lɔŋsɪndaa
lʊmaɣza.
Ɛnawa se pɪkɛ falaa pʊyʊ.
(Keɣa 94:11)

21Pʊ-yɔɔ lɛ, nɔɔyʊ ɛtaakʊndʊʊ ɛyaa yɔɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɪtuŋa pɪkɛ mɪ-ñɪm. **22**Pɔɔlɪ nɛ Apoloosi nɛ Sefaasɪ nɛ kedeŋa nɛ wezuu nɛ sɪm nɛ mbʊ pʊwɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, nɛ mbʊ pʊkɔŋ kɔm yɔ, pɪtuŋa pɪkɛ mɪ-ñʊm. **23**Nɛ mɪ, mɪkɛ Krɪstʊ ñʊma nɛ Krɪstʊ ñɛkɛ Ɛsɔ ñʊnʊ.

Krɪstʊ tiyiyaa

4 Pʊ-yɔɔ lɛ, ɛyaa ɛcɔnɪ-dʊ ɛzɪ Krɪstʊ tʊmladaa yɔ, nɛ mba pɔcɔŋna Ɛsɔ ñʊm mbʊ pʊwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, pʊ-yɔɔ yɔ. **2**Mbʊ pɔpɔzʊʊ tʊmladʊ weyi ɛcɔŋnɪ ñʊm yɔɔ yɔ, mbʊ lɛ se ɛkɛnɪ ɛyʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu yɔ. **3**Ye mɪhʊʊnɪnɪ-m tɔm yaa ɛyaa nabɛyɛ kpeɣli dɔli se pahʊʊnɪ-m tɔm yɔ, piiheyiɣ-m natʊyʊ. Ma-maɣmaɣ maahʊʊnɪ man-tɪ tɔm. **4**Maanaɣ nabʊyʊ mɔ-yɔɔ se pʊwɛɛ se pakalɪ-m pʊ-yɔɔ. Ɛlɛ pɪtɛkɛ pʊ-yɔɔ Ɛsɔ tɔma se mantʊʊzaa. Ŋgʊ weyi ɛhʊʊnɪ-m tɔm yɔ, ɛnʊ lɛ Kɪbaɣlʊ. **5**Pʊyɔɔ lɛ, ɪtaahʊʊnɪ nɔɔyʊ tɔm pʊcɔ nɛ alɪwaatʊ talɪ. Ɩdaŋ nɛ pɪtalɪ alɪwaatʊ ndʊ Kɪbaɣlʊ kɔŋ yɔ. Ɛkaɣ mbʊ pɪmɛlɪ cɪkpɛndʊʊ tɛɛ yɔ lɪzʊʊ nɛ ewoni ñalɪmɪyɛ taa. Ɛkɔŋ mbʊ pʊwɛ ɛyaa laŋa taa yɔ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ nɛ pana. Peeye Ɛsɔ saŋ paa ɛyʊ weyi.

3.10 Room 15.20 1Pɪ 4.11
3.11 Eza 28.16 Efɛ 2.20
3.13 1Kɔr 4.5 1Pɪ 1.7 Luk 2.35
3.14 1Kɔr 4.5
3.15 Yud 1.23
3.16 2Kɔr 6.16 Efɛ 2.21 Ebr 3.6
3.18 Adu 3.7 Eza 5.21
3.19 Yɔb 5.13 1Kɔr 1.20
3.20 Keɣ 94.11
3.21 Room 8.28 1Kɔr 4.6
3.23 1Kɔr 11.3
4.1 1Kɔr 3.5 Tit 1.7
4.4 Keɣ 143.2 Room 3.20
4.5 Mat. 7.1 Room 2.16 2Kɔr 5.10 Wɪl 20.12

6Mɛ-ɛgbaɣdınaa, mankpaɣma nɛ Apoloosi ɛzı mba mankpakıɣ nɛ mɛnkɛdʊʊna yɔ, mı-yɔɔ. Ɩcɔŋnı-ɖʊ lɛ, ıkpɛlıkı ɛzuma mbʊ pʊwɛɛ se ıtaamaɣzı nɛ pıɖɛɛ mbʊ pamawa yɔ, pʊ-yɔɔ yɔ. Ɩkpɛlıkʊʊ ɖɔɖɔ ɛzuma mbʊ pʊwɛɛ se mı-taa nɔɔyʊ ɛtaakpazı ɛ-tı lɛlʊ yɔɔ ɛyʊ nɔɔyʊ yɔɔ yɔ. **7**Ayʊsʊʊ-ŋ nɛ lɛlaa ? Ɛbɛ ŋwɛna nɛ pataha-ŋ pʊ kıhaʊ? Ye paha-ŋ pʊ kıhaʊ lɛ, ɛbɛ yɔɔ ŋkpazıɣ ña-tı ɛzı pataha-ŋ pʊ kıhaʊ yɔ?

8Naze mıtɛm haɣʊ! Naze ıtɛm pısʊʊ ñumtınaa! Naze mıpısı awiya nɛ piyebi-ɖʊ! Mañınıɣ se ıtɔɔ kewiitu nɛ pısa nɛ ɖa nɛ mı ɖıkpɛndı nɛ ɖıtɔɔ-tʊ! **9**Pılakı-m ɛzı Ɛsɔ laba nɛ ɖa Krıstʊ tiyiyaa ɖıpısı ɛyaa mba pıɖıɣnaa yɔ. Ðıwɛ ɛzı mba pakʊ pɔ-tɔm se pakʊ-wɛ yɔ. Ðıpısı ɛyaa mba pelem kedeŋa tıŋa ɛsındaa yɔ, ɛyaa nɛ Ɛsɔ tiyiyaa pɛ-ɛsındaa. **10**Ðıkɛ kumɛlɛmıŋ Krıstʊ yɔɔ ɛlɛ mı mıkɛ lɔŋsınɖaa Krıstʊ taa. Ðıkɛ ajama nɛ mıkɛ ɖoŋtınaa. Paɖʊʊ-mı hıɖɛ nɛ peniŋ-ɖa nɔsı. **11**Pʊkɔm nɛ pıtalını sɔnɔ yɔ, ñɔɔsı wı-ɖʊ nɛ lɔkɔtʊ ñɛɖɛɛ-ɖʊ nɛ ɖıfɛyını wondu se ɖisuu. Pamakı-ɖʊ nɛ ɖiyotuu paa le. **12**Ðılakı tʊmıyɛ nɛ ɖe-nesi nɛ pınıɣ-ɖʊ. Patʊʊ-ɖʊ lɛ, ɖıwazıɣ -wɛ. Paɖʊʊ ɖa-wayı kaŋ kaŋ lɛ, ɖıɖɔkʊʊ ɖa-tı. **13**Pɔyɔɔdʊʊ ɖɔ-tɔm lɛ, ɖicosuu-wɛ camıyɛ. Pıtalını sɔnɔ ɖıpısı ɛzı ñıtʊ ndu pahazıɣ kedeŋa yɔɔ yɔ, nɛ ɛzı kʊzɔɔtʊ ndu pɔlɔʊ yɔ.

4.6 1Kɔr 1.12; 4.18
4.7 Yoh 3.27 Room 12.3,6 1Pı 4.10
4.8 Wıl 3.17
4.9 Keɣ 44.22 Room 8.36 2Kɔr 4.11
4.10 Tʊma 17.18; 26.24
4.11 Tʊma 23.2 Room 8.35
4.12 Mat. 5.44 Tʊma 18.3 1Pı 3.9
4.14 1Tes 2.11
4.15 Room 15.20 Gal 4.19
4.16 Fil 3.17
4.17 Tʊma 19.22 1Tim 1.2
4.18 1Kɔr 5.2
4.19 Tʊma 19.21 2Kɔr 1.15
4.20 1Kɔr 2.4 1Tes 1.5
4.21 2Kɔr 10.2; 13.10
5.1 Lev 18.8 2Kɔr 7.12 Efɛ 5.3
5.3 Kol 2.5

14Maamaɣ-mı tɔm tʊnɛ se mandʊ-mı fɛyɛ. Ɛlɛ, manpakı-mı kıpaɣʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ıkɛ men-piya kʊsɔɔlısı. **15**Paa ıwɛnı wılıyaa kudokiŋ hiu Krıstʊ taa yɔ, ıfɛyını caanaa sakıyɛ. Mɔyɔɔdʊʊ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, malʊlını-mı Krıstʊ Yesu taa alıwaatʊ ndʊ monsuzi-mı tɔm kıbandʊ yɔ. **16**Pʊyɔɔ lɛ, mentendiɣ-mı se ıla ɛzı malakʊʊ yɔ. **17**Pʊyɔɔ mentiyini-mı man-pıɣa kʊsɔɔlaɣ Timootee. Ɛmʊnaa se pataa-ı liu Kıbaɣlʊ taa. Ɛtalıɣ lɛ, ɛtɔzı-mı ma-nʊmɔŋ Krıstʊ taa ɛzı mawılıɣ paa Krıstʊ ɛgbɛyɛ ndı ɖı-taa yɔ.

18Mı-taa nabɛyɛ kpazı pa-tı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pamaɣzʊʊ se maakaɣ mı-tɛ kɔm. **19**Ɛlɛ ye Kıbaɣlʊ etisaa yɔ, mantalıɣ mı-tɛ piileɖuu nɛ mana se tıkpazıyaa mba pɔyɔɔdʊʊ yem yaa pɛwɛnı ɖoŋ nuyı. **20**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kewiyaɣ tɔm tɛkɛ yɔɔdıtʊ yem ɛlɛ kɛkɛ ɖoŋ. **21**Ɛbɛ uñınıɣ? Ɩñınıɣ se mɔnkɔɔ mı-tɛ nɛ ɖeɣla yaa nɛ sɔɔlum nɛ hɛɛ wɛtʊ kalızaɣ?

Ɩɖɔɔnı mı-hɛkʊ taa ɛgbaɣdʊ weyi ɛlakı acɛyɛ yɔ

5 Manıɣ pɔtɔŋ se acɛyɛ naayɛ kpem wɛ mı-hɛkʊ taa nɛ acɛyɛ ana, paanaɣ-yɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-hɛkʊ taa. Mbʊ mı-taa nɔɔyʊ kpaɣ ɛ-caa halʊ. **2**Mbʊ se ucaɣ kuñɔŋ nɛ ıɖɔɔnı ɛyʊ ɛnʊ mı-hɛkʊ taa lɛ, ıkpazı mı-tı kıkpazʊʊ. **3**Paa monposini-mı tomnaɣ taa yɔ,

mɛwɛ mɪ-cɔlɔ kalɪzaɣ taa. Ɛyʊ weyi ɛlabɪ mbʊ yɔ, mɛntɛm-ɪ tɔm hʊnaʊ ɛzɪ mɛwɛ mɪ-cɔlɔ yɔ. 4Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ hɪdɛ taa, alɪwaatʊ ndʊ mɪ nɛ man-kalɪzaɣ ɪlabɪ kʊdʊm nɛ Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ dɔŋ yɔ, 5dɪkpaɣ ɛyʊ ɛnʊ nɛ dɪdʊzɪ-ɪ Satanɪ nesi tɛɛ se ɛlɛ ñɛwɛɛkɪ e-tomnaɣ nɛ pɪsa nɛ ɛ-kalɪzaɣ hiɣ ñʊʊ yabʊ Kɪbaɣlʊ Yesu kɪyakʊ wiye.

6Mɪ-tɔm sɪbɪ alɪwaatʊ ndʊ ɪkpazɪ mɪ-tɪ yɔ. ɪtɛm naʊ se kpɔnɔ kɔyɛ pazɪ dɛke lakɪna nɛ kpɔnɔ somtu kpaɣ. 7ɪlɪzɪ kpɔnɔ kɔyɛ kɪbɪndɛ mɪ-hɛkʊ taa nɛ pɪsa nɛ ɪpɪsɪ kpɔnɔ somtu kɪfatʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, patɪdʊ kpɔnɔ kɔyɛ mɪ-taa. Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pala Krɪstʊ weyi ɛkɛ dɛ-Ɛsɔ tiyiyu dɛʊ heɣa yɔ. 8Pʊ-yɔɔ lɛ, dɪtɔɔ kazandʊ ndʊ. Ðɪtaatɔɔ-tʊ nɛ kpɔnɔ kɔyɛ kɪbɪndɛ pʊ-tɔbʊʊ se kɪdɛkɛdɪm nɛ kañatʊ pɔ-kpɔnɔ kɔyɛ. Ɛlɛ dɪtɔɔ-tʊ nɛ kpɔnɔnaa mba patɪdʊ pa-taa kpɔnɔ kɔyɛ yɔ, toovenim nɛ kelekele wɛtʊ pɔ-kpɔnɔnaa.

9Maama-mɪ man-takayaɣ nakɛyɛ taa se mɪ nɛ mba palakɪ acɛyɛ yɔ, ɪtaadʊ ɛgbɛyɛ. 10Mamaʊ mbʊ yɔ, pɪtɛkɛ kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ acɛyɛ ladɑa yaa liidiye laɣzaɣ tɪnaa yaa ɛyaa mɪlɪyaa yaa sɪnaa layaa yɔɔ mamaɣzʊʊ. Ye pɪkɛ mbʊ yɔ, pɪɪwɛɛ se ɪlɪɪ kedeŋa taa. 11Ɛlɛ ndʊ mamaɣ-mɪ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ndʊ lɛ se ɪtaadʊ ɛgbɛyɛ nɛ weyi ɛtɔŋ se ɛkɛ dɛ-ɛgbaɣdʊ ɛlɛ ɛkɛ acɛyɛ ladʊ yaa leɣdʊ yaa sɪnaa layʊ yaa weyi ɛtʊʊ ɛyaa yɔ, yaa sʊlʊm kpaŋɪyʊ yaa ɛyaa mɪlɪyʊ yɔ. Mɪ nɛ pʊdʊ ɛnʊ, ɪtaakpendɪ tɔɔnaɣ maɣmaɣ nɛ ɪtɔɔ.

12Ma pʊwɛɛ se mahʊʊna mba pɛwɛnɪ awayɪ yɔ tɔm yaa we? Pɪtɛkɛ mba pɛwɛnɪ pɪ-taa yɔ, pɔ-tɔm pʊwɛɛ se ɪhʊʊ yaa we? 13Ɛlɛ, Ɛsɔ hʊʊnɪ mba pɛwɛnɪ awayɪ kiŋ yɔ, pɔ-tɔm.

ɭdɔɔnɪ kañadʊ mɪ-hɛkʊ taa.

Krɪstʊ ñɪma hʊʊnɪ dama tɔm

6 Alɪwaatʊ ndʊ tɔm wɛ mɪ-taa nɔɔyʊ nɛ ɛgbaɣdʊ lɛlʊ pɛ-hɛkʊ taa yɔ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɛkatɪɣ ɛyaa-ɪ tɔm ɛyaa kɪtatʊʊzɪŋ cɔlɔ ? Cɪdɪcɪdɪ ñɪma cɔlɔ pɪɪwɛ se ɛyaa-ɪ tɔm. 2ɭtana se cɪdɪcɪdɪ ñɪma kaɣnɪ kedeŋa tɔm hʊnaʊ yaa we? Ye mɪkaɣnɪ kedeŋa tɔm hʊnaʊ lɛ, ɪpɪzɪɣ nɛ ɪñɔɔzɪ tɔm cikpetu ndʊ tɪtɛkɛ pʊyʊ yɔ yaa we? 3ɭtana se dakaɣnɪ Ɛsɔ tiyiyaa tɔm hʊnaʊ yaa we? Ye pɪkɛ mbʊ lɛ, dɪɪpɪzɪɣ nɛ dɪhʊʊ wezʊʊ kʊnɛ kʊ-taa tɔm na? 4Alɪwaatʊ ndʊ tɔm natʊyʊ wɛ mɪ-hɛkʊ taa yɔ, ɛyaa mba Krɪstʊ ɛgbɛyɛ takpaɣ-wɛ nɛ dɪyaa se pʊyʊ yɔ, mba ɪyaɣ se pahʊʊ-mɪ tɔm. 5Mɔyɔɔdʊʊ mbʊ se fɛyɛ ɛkpa-mɪ. Ɛyʊ lɔŋsɪndʊ nɔɔyʊ tatɪɪfɛyɪ mɪ-hɛkʊʊ taa se ɛpɪzɪ nɛ ɛñɔɔzɪ tɔm ɛgbaɣdɪnaa hɛkʊ taa yaa we? 6Ɛlɛ, ɛgbaɣdʊ yaa lɛlʊ tɔm ɛyaa mba petetisi Krɪstʊ yɔɔ yɔ, pɔ-cɔlɔ!

7ɭtem tɔlʊʊ alɪwaatʊ ndʊ ɪyaɣ dama tɔm yɔ. Pɪtakɪlɪ dɛu

5.4 Mat. 18.18 Yoh 20.23 2Kɔr 2.5-10
5.5 Tʊma 26.18 1Tim 1.20
5.6 Gal 5.9 Yak 4.16
5.7 Eza 53.7 Yoh 1.29 1Pɪ 1.19 Wɪl 5.6
5.8 Exo 12.15 Way 16.3
5.9 2Kɔr 6.14 2Tes 3.14
5.10 Yoh 17.15 1Yoh 5.19
5.11 Mat. 18.17 Room 16.17 2Yoh 10.
5.12 Mrk 4.11 1Tim 3.7 1Kɔr 6.1-4
5.13 Way 13.5
6.1 Mat. 18.17
6.2 Dan. 7.22 Luk 22.30 Wɪl 2.26; 20.4
6.3 2Pɪ 2.4 Yud 1.6
6.4 1Kɔr 5.12
6.7 Adu 20.22 Mat. 5.39 1Tes 5.15

se itisi nɛ nɔɔyʊ labɪ-mɪ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ yaa we? Pɪtakɪlɪ ɖeu se iyele nɛ nɔɔyʊ muli-mɪ na? 8Halɪ mɪlakɪna lɛlaa mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ nɛ imuluu-wɛ. Ŋgʊ, pɛkɛ mɪ-ɛgbaɣdɪnaa.

9Ɩtana se ɛyaa mba patatʊʊzɪ yɔ, Ɛsɔ kewiyaɣ ɛɛkaɣ kɛʊ pa-ñɪŋga yaa we? Ɩtaacɛtɪ mɪ-tɪ. Acɛyɛ laɖaa nɛ sɪnaa layaa nɛ hayitu laɖaa nɛ abalaa mba pasʊʊnɪ ɖama yɔ, pɪ-tɛ ɛyaa mba, paakaɣ Ɛsɔ kewiyaɣ tɪɣ yʊʊ. 10Mɪlaa nɛ liidiye laɣzaɣ tɪnaa nɛ sʊlʊm kpaŋɪyaa nɛ ɛyaa tʊyaa nɛ ɛyaa muliyaa paakaɣ ɖɔɖɔ Ɛsɔ kewiyaɣ tɪɣyʊʊ. 11Mbʊ mɪ-taa nabɛyɛ kɛwɛɛ. Ɛlɛ, Ɛsɔ ñalɪ-mɪ nɛ ɛsɪɪ-mɪ nɛ hɔɔlʊʊ. Ɛya-mɪ se ɛyaa kʊtʊʊzaa Kɪbaɣlʊ Yesu hɪɖɛ taa nɛ ɖɛ-Ɛsɔ Kalɪzaɣ yɔɔ.

Acɛyɛ labʊ

12Paha-m nʊmɔʊ pɪtɪŋa pʊ-yɔɔ ɛlɛ, pɪtɛkɛ pɪtɪŋa pʊwɛnɪ wazaɣ. Paha-m nʊmɔʊ pɪtɪŋa pʊ-yɔɔ ɛlɛ, maayeki se pɪ-taa nabʊyʊ ɛtɔɔ kewiyaɣ mɔ-yɔɔ. 13Tɔɔnaɣ yɔɔ lotu wɛɛ nɛ lotu yɔɔ tɔɔnaɣ ñɛwɛɛ. Toovenim ɛlɛ, Ɛsɔ kɔŋ pa-naalɛ ɖɪzʊʊ. Tomnaɣ fɛyɪ acɛyɛ yɔɔ. Ɛlɛ, kɛwɛ Kɪbaɣlʊ yɔɔ nɛ Kɪbaɣlʊ ñɛwɛɛ tomnaɣ yɔɔ. 14Ŋgʊ Ɛsɔ fezi Kɪbaɣlʊ nɛ sɪɖaa taa nɛ ɛkɔŋ-ɖʊ fezuu ɖɔɖɔ nɛ e-ɖoŋ. 15Ɩtana se mi-tomnɔsɪ kɛnɪ Krɪstʊ tomnaɣ pilinzi yaa we? Mankpakɪɣ Krɪstʊ tomnaɣ pilinzɪ nɛ manpɪsɪ-sɪ hayuu ŋgʊ kɪpɛdɪɣ kɪ-tɪ yɔ, ki-tomnaɣ pilinzi yaa we? Aayɪ, pɪlakɪ mbʊ! 16Ɩtana se weyi ɛkpɪtɪɣ ɛ-tɪ nɛ hayuu ŋgʊ kɪpɛdɪɣ kɪ-tɪ yɔ, ɛ nɛ-kʊ papɪsɪ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ yaa we? Pamawa se :

Pa-naalɛ papɪsɪɣ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ.

17Ɛlɛ weyi ɛlɛ ñakpɪtɪɣ ɛ-tɪ nɛ Kɪbaɣlʊ yɔ, ɛ nɛ-ɪ papɪsɪ kalɪzaɣ kʊɖʊmaɣ.

18Ise acɛyɛ labʊ. Kɪwɛɛkʊm lɛɛbʊ mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛyʊ lakɪ yɔ, piitukuuni e-tomnaɣ. Ɛlɛ weyi ɛlakɪ acɛyɛ yɔ, ɛyʊsʊʊnɪ ɛ-maɣmaɣ e-tomnaɣ. 19Ɩtana se mi-tomnaɣ kɛ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ ŋga Ɛsɔ ha-mɪ nɛ kɛwɛɛ mɪ-taa yɔ, ka-ɖɪɣa yaa we? Pɪtɛkɛ mɪtʊnɪ-mɪ-tɪ. 20Mbʊ pʊwɛɛ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ yabɪ-mɪ kɪyabʊ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪkpaɣ mi-tomnɔsɪ nɛ mɪ-kalɪzasɪ nzɪ sɪkɛ Ɛsɔ ñʊm yɔ nɛ ɪsamnɪ-ɪ.

Halɪkpaɣyɛ tɔm

7 Tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ ʊma-m takayaɣ yɔ, mamaɣzɪɣ se pʊwɛ ɖeu se abalʊ etaatukini halʊ. 2Ɛlɛ pɪsa nɛ ɛyaa ɛtaala acɛyɛ lɛ, pʊwɛɛ se paa abalʊ weyi ɛwɛɛnɪ ɛ-halʊ nɛ paa halʊ weyi ɛwɛɛnɪ ɛ-walʊ. 3Abalʊ ɛwɪlɪ ɛ-halʊ sɔɔlʊm mbʊ pʊmʊnaa se ɛwɪlɪ-ɪ yɔ nɛ halʊ ñala mbʊ ɖɔɖɔ ɛ-walʊ. 4Halʊ fɛyɪnɪ ɖoŋ ɛ-maɣmaɣ e-tomnaɣ yɔɔ ɛlɛ, ɛ-walʊ wɛnɪnɪ ɖoŋ. Mbʊ ɖɔɖɔ abalʊ fɛyɪnɪ ɖoŋ ɛ-maɣmaɣ e-tomnaɣ yɔɔ ɛlɛ, ɛ-halʊ wɛnɪnɪ ɖoŋ. 5Ɩtaayasɪ ɖama. Ɛlɛ ye ɪnɪnɪ ɖama se iyele ɖama alɪwaatʊ natʊyʊ se pɪsa nɛ ɪhɔkɪ nɔɔ nɛ

6.8 1Tes 4.6
6.9 Gal 5.21 Efɛ 5.5 Wɪl 22.15
6.11 1Kɔr 12.2 Efɛ 2.2 Ebr 10.22
6.12 1Kɔr 10.23
6.13 Mat. 5.17 Kol 2.22 1Tes 4.3
6.14 Room 8.11 Efɛ 1.19,20
6.15 Room 12.5 1Kɔr 12.27
6.16 Kiɖ 2.24 Mat. 19.5
6.17 Yoh 17.21-3 Efɛ 5.30
6.18 Ebr 13.4 1Tes 4.4
6.19 Room 14.7,8 2Kɔr 6.16
6.20 Tʊma 20.28 1Kɔr 7.23 Wɪl 5.9
7.1 1Kɔr 7.8,26
7.3 Exo 21.10 1Pɪ 3.7
7.5 1Tes 3.5

ɩsɛɛ Ɛsɔ yɔ, ɩpɩzɩɣ nɛ ɩla mbʊ. Ɛlɛ ɩpɩsɩ ɖama cɔlɔ lɔŋ. Ye pɩtɛkɛ mbʊ yɔ, Satanɩ takɩɣ-mɩ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɩpɩzɩɣ se ɩɖɔkɩ mɩ-tɩ. **6**Tɔm ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ, pɩha-m nʊmɔʊ se mɔyɔɔdɩ-tʊ, pɩtɛkɛ paɣtʊ padʊ-m se mɔyɔɔdɩ-tʊ. **7**Mañɩnaɣ se abalaa tɩŋa ɛwɛɛ ɛzɩ ma yɔ. Ɛlɛ paa weyi ɛmʊ Ɛsɔ cɔlɔ ɛ-kʊjɔʊ nɛ kɩ-ndɩ, lɛlʊ kʊnɛ yɔ nɛ lɛlʊ ŋgʊ yɔ.

8Piyele aɖama nɛ lelaa yɔ, meheyuu-wɛ se pʊwɛ-wɛ ɖeu se pacaɣ ɛzɩ ma yɔ. **9**Ɛlɛ ye paapɩzɩɣ se pɔɖɔkɩ pa-tɩ yɔ, pakpaɣ halaa yaa pawalɩ. Pʊwɛ ɖeu se paakpaɣ halaa yaa paawalɩ nɛ pɩkɩlɩ se tɩgbayɩtʊ miŋ kañaɣ-wɛ.

10Meheyiɣ mba pakpaɣ halaa nɛ mba pawalaa yɔ se, halʊ ɛtaaɖɛɛ ɛ-walʊ yɔɔ. Kɩbaɣlʊ ɖʊnɩ paɣtʊ ndʊ, pɩtɛkɛ man-paɣ tʊ. **11**Ɛlɛ ye halʊ ɛɖɛ ɛ-walʊ yɔɔ yɔ, ɛtaatasɩ lɛlʊ walʊʊ. Yaa ɛpɩsɩ ɛ-walʊ yɔɔ. Abalʊ ñataaɖɔɔnɩ ɛ-halʊ.

12Ndʊ meheyiɣ lɛlaa yɔ, ndʊ yɔ. Mɔyɔɔdʊʊna pɩtɛkɛ Kɩbaɣlʊ. Đɩkpaɣ se ɖɛ-ɛgbaɣdʊ nɔɔyʊ wɛnɩ halʊ weyi etetisi Krɩstʊ yɔɔ yɔ. Ye halʊ ɛnʊ etisaa se ɛcakɩ ɛ-cɔlɔ yɔ, ɛtaaɖɔɔnɩ-ɩ. **13**Đɩkpaɣ ɖɔɖɔ se halʊ nɔɔyʊ wɛnɩ walʊ weyi etetisi Krɩstʊ yɔɔ yɔ. Ye abalʊ ɛnʊ etisaa nɛ ɛcaɣ ɛ-cɔlɔ yɔ, etaakizi-i. **14**Pʊwɛɣ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tɩŋɩɣna halʊ yɔɔ nɛ ɛlɩzɩ ɛ-walʊ weyi etetisi Krɩstʊ yɔɔ yɔ, nɛ ɛsɩɩ-ɩ nɛ hɔɔlʊʊ. Ɛsɔ tɩŋɩɣna walʊ yɔɔ nɛ ɛlɩzɩ halʊ weyi etetisi Krɩstʊ yɔɔ yɔ nɛ ɛsɩɩ-ɩ nɛ hɔɔlʊʊ. Ye pɩtɛkɛ mbʊ yɔ, mi-piya wɛɣ azumna, ŋgʊ lɛɛlɛɛyɔ palɩzɩ-sɩ nɛ pasɩʊnɩ hɔɔlʊʊ.

15Ye weyi etetisi Krɩstʊ yɔɔ yɔ ɛñʊnɩɣ ɖeʊ yɔ, ɛɖɛɛ. Đɩnɛ lɛ, pɩtɔhɔkɩnɩ ɖɛ-ɛgbaɣdʊ halɩñʊnʊ yaa abalɩñʊnʊ. Ɛsɔ ya-ɖʊ se ɖɩwɛɛ laŋhɛzɩyɛ taa. **16**Halʊ, ŋsɩmnɩ we se pɩtɩtɩlɩ yɔ, ŋyakɩ ña-walʊ ñʊʊ? Abalʊ, ŋsɩmnɩ we se pɩtɩtɩlɩ yɔ, ŋyakɩ ña-halʊ ñʊʊ?

17Ɛlɛ paa weyi ɛɖɔ haɖɛ ndɩ Ɛsɔ ha-ɩ yɔ nɛ yaʊ mbʊ Ɛsɔ ya-ɩ yɔ, pʊ-yɔɔ. Paɣtʊ ndʊ manɖʊʊ paa Krɩstʊ ɛgbɛyɛ ndɩ ɖɩ-taa. **18**Ye pɛpɛlɩ ɛyʊ nɔɔyʊ pʊcɔ nɛ Ɛsɔ yaa-ɩ yɔ, ɛwɛɛ pɩ-taa mbʊ. Ye pɛtɛpɛlɩ nɔɔyʊ pʊcɔ nɛ Ɛsɔ yaa-ɩ yɔ, ɛtaayele nɛ pɛpɛlɩ-ɩ. **19**Pɛpɛlɩ-ŋ yaa pɛtɛpɛlɩ-ŋ yɔ, pɩtɛkɛ pʊyʊ. Ɛlɛ mbʊ pʊpɔzʊʊ yɔ lɛ se paa weyi ɛɖɔkɩ mbʊ Ɛsɔ tɔm se ɖɩla yɔ. **20**Paa weyi ɛwɛɛ wɛtʊ ndʊ tɩ-taa ɛɛwɛɛ pʊcɔ nɛ Ɛsɔ yaa-ɩ yɔ. **21**Ɛsɔ kaya-ŋ lɛ, ŋŋkɛ yom yaa we? Taanɩɣzɩ pʊ-yɔɔ. Ɛlɛ, ye pɩha-ŋ waɖɛ se ŋlɩʊ yomiye taa yɔ, ŋñaɣ pana. **22**Yom weyi Ɛsɔ ya-ɩ Kɩbaɣlʊ taa yɔ, ɛpɩsɩ ɛyʊ weyi Kɩbaɣlʊ holaa yɔ. Mbʊ ɖɔɖɔ ɛyʊ weyi ɛwɛ ɛ-tɩ yɔɔ pʊcɔ nɛ Ɛsɔ yaa-ɩ yɔ, ɛpɩsɩ Krɩstʊ yom. **23**Ɛsɔ yabɩ-mɩ kɩyabʊ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ɩtaapɩsɩ ɛyaa yomaa. **24**Mɛ-ɛgbaɣdɩnaa, paa weyi ɛwɛɛ Ɛsɔ ɛsɩndaa wɛtʊ ndʊ tɩ-taa ɛkɛwɛ alɩwaatʊ ndʊ Ɛsɔ ya-ɩ yɔ.

7.6 2Kɔr 8.8; 11.17
7.7 Mat. 19.12 1Kɔr 9.5
7.8 1Kɔr 7.1,26
7.9 1Tim 5.14
7.10 Mal 2.14,16 Mat. 5.32; 19.6,9 Mrk 10.11,12 Luk 16.18
7.12 1Kɔr 7.6
7.14 Mal 2.15
7.15 Room 14.19 1Kɔr 14.33
7.16 1Pɩ 3.1
7.17 2Kɔr 11.28
7.18 Tʊma 15.1-19 Gal 5.2
7.19 Gal 5.6; 6.15 Yoh 15.14 1Yoh 2.3; 3.24
7.22 Gal 5.13 Efɛ 6.6 1Pɩ 2.16
7.23 1Kɔr 6.20
7.24 1Kɔr 7.20

25Aɖamɛɛ tɔm lɛ, Kɪbaɣlʊ taɖʊ-m se meheyi-mɪ natʊyʊ. Ɛlɛ weyi ma ɛna man-pʊtɔdɪyɛ nɛ mamʊna se pata-m liu yɔ, mɔyɔɔdʊʊ ndʊ mamaɣzʊʊ yɔ. **26**Mamaɣzʊʊ se alɪwaatʊ kaɖɛ ɲʊndʊ ndʊ ɖɪwɛ tɪ-taa yɔ, tɪ-yɔɔ lɛ, pʊwɛ ɖeu se ɛyʊ ɛwɛɛ ɛzɪ ɛwɛʊ yɔ. **27**Ye ɲa nɛ halʊ nɔɔyʊ ɪhɔkɪnɪ ɖama yɔ, taaɲʊnɪ se ŋyɛɖɪ. Ye ɲa nɛ halʊ nɔɔyʊ ɪtɔhɔkɪnɪ ɖama yɔ, taaɲʊnɪ halʊ. **28**Ɛlɛ pɪtɛkɛ se ŋkpaɣ halʊ yɔ, ŋlabɪ kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ. Ye pɛlɛ weyi ɛɛsɪŋ abalʊ yɔ, ɛwalaa yɔ, ɛtala kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ. Ɛlɛ ɛyaa mba, pɛwɛɣnɪ cɛyɪtʊ kɪyakɪŋ tɪŋa pe-wezuu taa. Cɛyɪtʊ ndʊ maaɲʊnɪɣ se ɪwɛɛna.

29Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ, ndʊ yɔ se : Alɪwaatʊ wɛ tobi. Pɪkpaɣnaʊ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, mba pakpaɣ halaa yɔ, pɛwɛɛ ɛzɪ pɛfɛyɪnɪ halaa yɔ. **30**Mba pewiliɣ yɔ, pɛwɛɛ ɛzɪ paawiliɣ yɔ. Mba pa-taa hʊlʊmaa yɔ, pɛwɛɛ ɛzɪ pa-taa tahʊlʊmɪ yɔ. Mba payakɪ yɔ, pɛwɛɛ ɛzɪ pɛfɛyɪnɪ pʊyʊ yɔ. **31**Mba palakɪnɪ kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ ɲɪm nɛ tʊmɪyɛ yɔ, pɛwɛɛ ɛzɪ paalakɪnɪ-pʊ nɛ tʊmɪyɛ siŋŋ yɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kedeŋa ŋga ɖɪnaɣ ɛzʊnɔ yɔ, kedɪɣni ɖeʊ.

32Ŋgʊ maɲɪnaɣ se lɪmaɣza ɪtaakʊ-mɪ. Weyi ɛtakpaɣ halʊ yɔ, Kɪbaɣlʊ lɪmaɣza kʊʊnɪ-ɪ. Ɛɲʊnɪɣ ɛzɪma mbʊ ɛɛla nɛ Kɪbaɣlʊ taa la leleŋ yɔ. **33**Ɛlɛ weyi ɛlɛ ɲakpaɣ halʊ yɔ, kedeŋa nɛ mbʊ ɛɛla nɛ ɛ-halʊ taa la leleŋ yɔ, pɪ-lɪmaɣ za kʊʊnɪ-ɪ. **34**Mbʊ ɖɔɖɔ pɛlɛ weyi ɛwalaa yɔ nɛ weyi ɛɛsɪŋ abalʊ yɔ, pɛfɛyɪ kɪmaŋ. Weyi ɛtawalɪ yɔ, Kɪbaɣlʊ lɪmaɣza kʊʊnɪ-ɪ se pɪsa nɛ ɛsɪ e-tomnaɣ nɛ ɛ-kalɪzaɣ nɛ hɔɔlʊʊ. Ŋgʊ weyi ɛlɛ ɲawalaa yɔ, kedeŋa nɛ mbʊ ɛɛla nɛ ɛ-walʊ taa la leleŋ yɔ, pɪ-lɪmaɣza kʊʊnɪ-ɪ. **35**Ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ, mɔyɔɔdʊʊ-tʊ se pɪsɛɛ-mɪ. Pɪtɛkɛ kpaca nakʊyʊ mañɪkɪ-mɪ. Maɲʊnɪɣ se ɪcaɣ wezuu ɛzɪ pʊmʊnaʊ yɔ se pɪsa nɛ ɪhɔkɪnɪ mɪ-tɪ nɛ Kɪbaɣlʊ nɛ mɪ-laŋɪyɛ pilim.

36Ye nɔɔyʊ ɛmaɣzʊʊ se ɛɖʊʊ ɛ-pɛlɛ weyi ɛɛsɪŋ abalʊ yɔ fɛyɛ alɪwaatʊ ndʊ eyeki-i nɛ ɛɖɛɛ walʊʊ yɔɔ yɔ, nɛ ye pʊwɛɛ se ɛwalɪ yɔ, ɛla mbʊ e-liu wɛɛ yɔ. Ɛtala kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ, eyele nɛ ɛwalɪ. **37**Ɛlɛ weyi ɛmakɪ ɛ-laŋɪyɛ taa se ɛlakɪ pʊyʊ, nɛ nabʊyʊ taɖaŋ-ɪ nɛ ɛ-maɣmaɣ e-liu wɛna mbʊ nɛ ɛlɪzɪ se ɛsɪɣ ɛ-pɛlɛ weyi ɛɛsɪŋ abalʊ yɔ yɔ, ɛlabɪ ɖeu. **38**Mbʊ labɪna nɛ weyi eyeki nɛ ɛ-pɛlɛ weyi ɛɛsɪŋ abalʊ yɔ ɛwalɪ yɔ, ɛlabɪ ɖeu. Ɛlɛ weyi ɛlɛ ñaahaɣ-ɪ abalʊ yɔ, ɛlabɪ ɖeu nɛ pɪkɪlɪ.

39Paɣtʊ yɔɔ lɛ, halʊ hɔkɪnɪ ɛ-walʊ ɛ nɛ ɛ-sɪm. Ɛlɛ ye ɛ-walʊ ɛsɪba yɔ, ɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ se ɛwalɪ ye e-liu ɛwɛ mbʊ yɔ. Ɛlɛ mbʊ pʊpɔzʊʊ-ɪ yɔ lɛ se ɛwalɪ Kɪbaɣlʊ taa. **40**Paa mbʊ ma-naʊ taa lɛ, ɛnɪɣ leleŋ nɛ pɪkɪlɪ ye ɛtatasɪ walʊʊ yɔ. Manawa se Ɛsɔ Kalɪzaɣ heyini-m ndʊ mɔyɔɔdɪ mbʊ yɔ.

7.25 2Kɔr 4.2; 8.8 1Tim 1.16
7.26 1Kɔr 7.1,8
7.29 Room 13.11 1Pɪ 4.7 2Pɪ 3.8,9
7.31 Keɣ 39.6 Yak 4.14 1Yoh 2.17
7.32 1Tim 5.5
7.34 Luk 10.40
7.38 Ebr 13.4
7.39 Room 7.2 2Kɔr 6.14
7.40 1Kɔr 7.25 1Tes 4.8

Tɔɔnısı nzı ɛyaa kpakıɣ nɛ palaɣ sınaa yɔ, sı-tɔm

8 Mamaɣ-mı tɔm pılını mbʊ palaɣ sınaa yɔ, pʊ-yɔɔ. Ðınawa se ɖa-tıŋa ɖıwɛnı tılıtʊ. Tılıtʊ yeki nɛ ɛyʊ kʊndʊʊ ɛlɛ, sɔɔlım kpazıɣ ɛyʊ ɖoŋ. 2Ye nɔɔyʊ ɛmaɣzʊʊ se ɛsım pʊyʊ yɔ, ɛtıtılıda ɛzʊma mbʊ pʊmʊnaa se patılı yɔ. 3Ɛlɛ ye nɔɔyʊ ɛsɔɔlı Ɛsɔ yɔ, Ɛsɔ sʊm-ı.

4Mamaɣ-mı tʊnɛ pılını mbʊ palaɣ sınaa yɔ, pʊ-tɔɔʊ yɔɔ. Ðısım se sıʊ tɛkɛ pʊyʊ kedeŋa taa. Ðısım ɖɔɖɔ se Ɛsɔ kʊɖʊm ɖeke wɛna nɛ nɔɔyʊ fɛyı nɛ pıtasını-ı. 5Ye pʊyʊ ewɛ ɛsɔdaa yaa tataa nɛ payaɣ-pʊ se ɛsɔnaa, ɛzı toovenim taa ɛsɔnaa sakıyɛ nɛ kıbaɣlaa sakıyɛ pɛwɛʊ yɔ, 6ɖɔ-cɔlɔ lɛ, Ɛsɔ kʊɖʊm ɖeke wɛna, ɛnʊ lɛ Caa. Mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛɛ yɔ, pılını ɛ-cɔlɔ nɛ ɖıkɛ ɛ- ñıma. Kıbaɣlʊ kʊɖʊm wɛna, ɛnʊ lɛ Yesu Krıstʊ. Mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛɛ yɔ, ɛ-yɔɔ pıtıŋınaa nɛ pʊwɛɛ. Ða ɖɔɖɔ lɛ, ɛ-yɔɔ ɖıtıŋınaa nɛ ɖıwɛɛ wezuu.

7Ɛlɛ, ɛyaa tıŋa fɛyını tılıtʊ ndʊ. Nabɛyɛ tası lımaɣza kʊɖʊmɛɛ ana wɛnaʊ sınaa yɔɔ alıwaatʊ ndʊ pɔtɔkı mbʊ pala sınaa yɔ. Peeye lɛ, ɛjandʊ wɛ pa-taa nɛ pa-taa tatası wɛʊ keleŋgele. 8Pıtɛkɛ tɔɔnaɣ yekina nɛ ɖıñɔtını Ɛsɔ. Pısɔzʊʊ-ɖʊ nabʊyʊ alıwaatʊ ndʊ ɖıtɔkı yɔ. Ðiilesiɣ nabʊyʊ alıwaatʊ ndʊ ɖıtɔkı yɔ.

9Paa mbʊ, ıkpa mı-tı se mı-tı yɔɔ wɛʊ mbʊ pitaatuuli ajama nɛ pɔtɔlı kıwɛɛkım taa. 10Ña ñɛwɛnı tılıtʊ, pʊyɔɔ ŋtɔkı agɔlıma naŋ taa. Ɛlɛ pʊtɔma yɔ, lɛlʊ weyi ɛwɛ ɛjandʊ e-lidaʊ taa yɔ, ɛnaɣ-ŋ ŋtɔkı mbʊ peeye lɛ pılabı-ı hʊnʊm se ɛtɔɔ nandʊ ndʊ pala sına yɔ, ŋgʊ eɖiɣni maɣzʊʊ se pıfɛyı ɖeu se ɛla mbʊ. 11Ðınɛ lɛ, ña-tılıtʊ yeki nɛ ɛgbaɣdʊ weyi ewɛ ɛjandʊ taa yɔ, ɛsı, ŋgʊ ɛkɛ ɛgbaɣdʊ weyi ɛ-yɔɔ Krıstʊ sıba yɔ. 12Alıwaatʊ ndʊ ıyʊsʊnı mı-ɛgbaɣdınaa yɔ nɛ ɛɖʊ kıcıkpıŋ pa-laŋa wena awɛ ɛjandʊ taa yɔ, ıyʊsını Krıstʊ. 13Pʊ-yɔɔ lɛ, ye mbʊ mɔtɔkı yɔ, mbʊ ɛɛlabına nɛ mɛ-ɛgbaɣdʊ tɔlı kıwɛɛkım taa yɔ, maatasıɣ nandʊ tɔɔʊ wiɖiyi kaʊ. Maatasıɣ-tʊ tɔɔʊ wiɖiyi kaʊ se pitaayele nɛ mɛ-ɛgbaɣdʊ tɔlı kıwɛɛkım taa.

Yesu Tiyiyu waɖɛ

9 Mɛntɛkɛ Yesu tiyiyu yaa we? Mɛnfɛyı man-tı yɔɔ? Mantına ɖa-Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ yaa we? Pıtɛkɛ mı lɛ man-tʊmıyɛ Kıbaɣ lʊ taa? 2Ye nabɛyɛ cɔlɔ mɛntɛkɛ Yesu tiyiyu yɔ, mı-cɔlɔ lɛ, mɛnkɛnı-ı pıtʊʊ fɛyı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mı lɛ mba pawılıɣ se Kıbaɣ lʊ ya-m se mɛnkɛ e-tiyiyu yɔ.

3Tʊnɛ moncosuu ɛyaa mba pakʊyʊʊ mɔ-yɔɔ yɔ : 4Ðıfɛyını waɖɛ se ɖımʊ mbʊ ɖıtɔɔ nɛ ɖıñɔɔ yɔ, yaa we? 5Pıtamʊnı se makpaɣ ɛgbaɣdʊ halʊñınʊ nɛ mɛnkpɛndını-ı ma-nʊmɔʊ wobu taa ɛzı Yesu tiyiyaa lɛlaa nɛ Kıbaɣlʊ neyaa nɛ Sefaası

8.1 Tʊma 15.20 Room 14.19
8.3 Gal 4.9 2Tim 2.19
8.4 Exo 33.12 Way 6.4 1Kɔr 10.19 Efɛ 4.6 1Tim 2.5
8.5 Yoh 10.34
8.6 Yoh 1.3 Tʊma 17.28 Efɛ 4.5 Kol 1.16
8.7 1Kɔr 10.28 Room 14.14
8.8 Room 14.17
8.9 Gal 5.13 Room 14.13,20
8.10 1Kɔr 10.28
8.11 Room 14.15,20
8.12 Mat. 25.40,45
8.13 Room 14.21 2Kɔr 11.29
9.1 Tʊma 9.3; 18.9 2Tim 1.11 1Kɔr 15.8
9.2 2Kɔr 3.2
9.5 Mrk 6.3 Luk 6.15 Mat. 8.14

palakʊʊ yɔ yaa we? 6Ɛzɪ ma nɛ Barɪnaabaasɪ ɖe-ɖeke pʊwɛɛ se ɖɪla tʊmɪyɛ nɛ ɖɪcɔnɪ ɖa-tɪ yɔɔ na?

7Akɛ sɔɔja nɛ ɛhɛyɪɣ ɛ-tɪ? Adʊu tʊ nɛ ɛɛtɔkɪ ki-pee? Adɪyiɣ wondu nɛ ɛɛn̄ɔʊ tɪ-naalɪm ? 8Maayɔɔdʊʊ tɔm tʊnɛ ɛzɪ ɛyʊ yɔ ɖeke, Ɛsɔ paɣtʊ ɛɛyɔɔdʊʊ mbʊ ɖɔɖɔ yaa we? 9Mooyiizi ma paɣtʊ takayaɣ taa se :

Alɪwaatʊ ndʊ nɔ mɪtɪɣ tɔɔnaɣ pee lɔyɪŋ yɔ,

paahɔkɪɣ ɛ-nɔɔ.

Naŋ yɔɔ Ɛsɔ nɪɣzʊʊ yaa we? 10Yaa ɖe-ɖeke ɖɔ-yɔɔ yɔɔ ɛyɔɔdɪ mbʊ? Mooyiizi ma-tʊ ɖɔ-yɔɔ na. Weyi ɛhayɪɣ yɔ nɛ weyi ɛmɪtɪɣ mɪla yɔ, pataɣ liu se pɔkɔŋ hiɣu pe-ɖeɖe. 11Ðiɖu mɪ-hɛkʊ taa Kalɪzaɣ taa n̄um. Pɪkɛ pita pʊyʊ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪkʊŋ mɪ-n̄um mbʊ ɪwɛnɪ kedeŋa yɔɔ yɔ yaa we? 12Ye lɛlaa ɛwɛnɪ waɖɛ se pamʊ mɪ-n̄um lɛ, ɖɪfɛyɪnɪ waɖɛ ndɪ nɛ pɪkpaɖɪ-wɛ yaa we?

Paa nɛ mbʊ, ɖɪtɔpɔzɪ-mɪ se ɪsɪnɪ-ɖʊ. Ðitisuu pɪtɪŋa se nabʊyʊ ɛtaaɖɪɣ nʊmɔʊ Krɪstʊ tɔm kɪbandʊ. 13Ŋgʊ ɪsɪm mbʊ se mba palakɪ tʊmɪyɛ Ɛsɔ ɖɪya taa yɔ, pa-tʊmɪyɛ yɔɔ pɔtɔkɪ. Mba palakɪ tʊmɪyɛ Ɛsɔ kumoɖe yɔɔ yɔ, pɔtɔkɪ mbʊ pala kumoɖe ndɪ ɖɪ-yɔɔ yɔ. 14Mbʊ ɖɔɖɔ Kɪbaɣlʊ ɖʊwa se mba posuzuu Tɔm Kɪbandʊ yɔ, Tɔm Kɪbandʊ ndʊ tɪcalɪ-wɛ.

15Paa mbʊ yɔ, mɔntɔpɔzɪ nɔɔyʊ pʊyʊ. Ndʊ mamawa yɔ, mantama se ɪha-m pʊyʊ. Mansɪba yɔ, pɪsɛɣ-m nɛ pɪkɪlɪ se nɔɔyʊ kaalɛɣ ma-kʊndʊʊ mbʊ. 16Ŋgʊ Tɔm Kɪbandʊ suzuu tɛkɛnɪ-m mbʊ mankʊndʊʊna yɔ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ Ɛsɔ ɖʊnɪ-m nɛ pɪkɛnɪ-m kɪcɛyʊʊ se monsuzi-tʊ. Ye montosuzi Tɔm Kɪbandʊ yɔ, pʊtɔɔ-m. 17Ye monsuzi-tʊ nɛ laŋɪyɛ kɪbanɖɛ yɔ, mamʊʊ ma-kɪhɛyʊʊ. Paa montosuzi-tʊ nɛ laŋɪyɛ kɪbanɖɛ yɔ, pɪkɛnɪ-m tʊmɪyɛ ndɪ Ɛsɔ ɖʊ-m yɔ. 18Le man-kɪhɛyʊʊ wɛɛ yɔ? Ŋgʊ lɛ se monsuzi Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ ndʊ falaa. Ðɪnɛ lɛ, maapɔzʊʊ waɖɛ ndɪ Tɔm Kɪbandʊ ha-m yɔ.

19Mɛwɛ man-tɪ yɔɔ pɪtɪŋa pɪ-taa ɛlɛ, manpɪsɪ man-tɪ ɛyaa tɪŋa yom se manpɪzɪ mehiɣ ɛyaa sakɪyɛ. 20Manpɪsɪ man-tɪ ɛzɪ Yuda-tʊ yɔ Yuda n̄uma cɔlɔ se mehiɣ Yuda n̄uma. Manpɪsɪ man-tɪ ɛzɪ paɣtʊ tɛɛ tʊ yɔ paɣtʊ tɛɛ n̄uma cɔlɔ se mehiɣ mba pɛwɛ paɣtʊ tɛɛ yɔ. 21Manpɪsɪ man-tɪ ɛzɪ weyi ɛfɛyɪnɪ paɣtʊ yɔ mba pɛfɛyɪnɪ paɣtʊ yɔ pɔ-cɔlɔ se mehiɣ mba pɛfɛyɪnɪ paɣtʊ yɔ. Pɪtɛkɛ se maaluzuu man-tɪ Ɛsɔ paɣtʊ tɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, moluzi man-tɪ Krɪstʊ paɣtʊ tɛɛ. 22Manpɪsɪ ɛjam ajama cɔlɔ se mehiɣ ajama. Manpɪsɪ man-tɪ pɪtɪŋa ɛyaa tɪŋa yɔɔ se paa pɪula ɛzɪma yɔ, maya nabɛyɛ n̄ʊʊ. 23Malakɪ pɪtɪŋa Tɔm kɪbandʊ yɔɔ se pɪsa nɛ mɛwɛnɪ tɪ-n̄ɪm.

24Ɩtatɪlɪ se mba powoki seu yɔ, peseu patɪŋa payɪ ɛlɛ weyi ɛwakɪ yɔ, e-ɖeke koŋ palakɪ kujɔʊ

9.6 2Tes 3.8
9.7 Way 20.6 Adu 27.18 2Tim 4.7 1Pɪ 5.2
9.9 Way 25.4 1Tim 5.18
9.10 2Tim 2.6
9.12 1Kɔr 9.15 2Kɔr 11.7 1Tes 2.6
9.13 Lev 6.16 Kɪk 5.9,10 Way 18.1
9.14 Mat. 10.10 Luk 10.7 1Tim 5.17
9.15 Tʊma 18.3 2Kɔr 11.10
9.16 Room 1.14
9.17 1Kɔr 3.8 Gal 2.7 Fil 1.17 Kol 1.25
9.19 Gal 5.13 1Pɪ 3.1
9.20 Tʊma 16.3; 21.23
9.21 Room 2.12,14 Gal 2.3
9.22 Room 15.1 1Kɔr 10.33 2Kɔr 11.29
9.24 Ebr 12.1

yaa we? Ise ɛzɪ pʊmʊnaʊ yɔ nɛ pɪsa nɛ palabɪ-mɪ kʊjɔʊ. 25Mba palʊkɪ yɔ, pɔsɔŋ mbʊ pɪtʊŋa payɪ pʊwɛɛ se pɔsɔ yɔ. Palakɪ mbʊ se pɪsa nɛ pamʊ wabʊ hʊlaɣ ŋga kɛwɛɛkɪɣ yɔ. Ɛlɛ ɖa ɖalakɪ se pɪsa nɛ ɖɪmʊ wabʊ hulaɣ ŋga kaawɛɛkɪɣ kaʊ yɔ. 26Pʊ-yɔɔ yɔɔ ma yɔ, menseɣ ɛlɛ, maaseɣ yem. Mɔlɔʊ ŋgulumee ɛlɛ pɪtɛkɛ heɣlim mamakɪ. 27Ɛlɛ manazɪɣ mon-tomnaɣ nɛ manpɪsɪɣ-kɛ yom se mɛntɛŋ ɛyaa lɛlaa tɔm suzuu lɛ, Ɛsɔ ɛtaakpaɣ-m ɛzɪ weyi ɛtɪmʊna yɔ.

Mbʊ pɪtalɪ Ɩzrɛɛlɪ ñɪma yɔ, pɪsɪɣsɪɣ-ɖʊ lɔŋ

10 Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, mañɪnɪɣ se ɪtɪlɪ se ɖɔ-cɔzɔnaa tɪŋa kɛwɛ ɛsɔmɪnʊʊ tɛɛ, se patɪŋa patɪŋɪnɪ teŋgu taa nɛ palɪʊ. 2Mañɪnɪɣ se ɪtɪlɪ se pamɪʊsɪ patɪŋa payɪ ɛsɔmɪnʊʊ nɛ teŋgu kɪsɛɛmʊʊ pa-taa nɛ pɛkpɛndɪ pa nɛ Moyiizi. 3Patɪŋa pɔtɔɔ kalɪzaɣ taa tɔɔnaɣ kʊɖʊmaɣ. 4Patɪŋa pɔñɔ kalɪzaɣ taa lɪm kʊɖʊmʊm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔñɔɣaɣ mbʊ pɪlɪɣaɣnɪ ɛwaɣ ŋga katɪŋaɣ-wɛ yɔ, kɔ-yɔɔ yɔ. Ɛwaɣ ŋga lɛ Krɪstʊ. 5Ɛlɛ pa-taa ɛyaa sakɪyɛ tɛkɛdɪnɪ Ɛsɔ pʊ-yɔɔ eyeba nɛ pasɪ pɛɛpɛɛ lakʊ taa.

6Ɛlɛ mbʊ pɪlaba yɔ, pɪtalaa se pikuli ɖɛ-ɛza nɛ ɖɪtaasɔɔlɪ kɪdɛkɛdɪm labʊ ɛzɪ mba yɔ. 7Ɩtaakɛ sɪnaa layaa ɛzɪ pa-taa nabɛyɛ yɔ. Pamawa se :

Samaɣ caɣaa se kɔtɔɔ nɛ kɔñɔɔ.
Pʊwayɪ kakʊyɪ se keleɣyi.

9.25 1Tim 6.12 2Tim 2.5 1Pɪ 5.4 Wil 2.10; 3.11
9.26 2Tim 2.5
9.27 2Kɔr 13.5
10.1 Exo 13.21; 14.22
10.3 Exo 16.15,35 Neh 9.15,20
10.4 Exo 17.6 Key 78.15 Way 9.21
10.5 Kɪk 14.29; 26.65
10.8 Kɪk 25.1,9
10.9 Exo 17.2,7
10.10 1Kro 21.15
10.11 Room 4.24
10.12 Room 11.20
10.14 1Yoh 5.21
10.15 1Kɔr 8.1
10.16 Mat. 26.26-28 Tʊma 2.42 1Kɔr 11.23
10.17 Room 12.5 1Kɔr 12.27
10.18 Lev 7.15 Way 12.17

8Ɩtaala acɛyɛ ɛzɪ pa-taa nabɛyɛ labʊ nɛ ɛyaa kʊdokɪŋ nɪʊlɛ nɛ naadozo tɔlɪ kɪyakʊ kʊɖʊmʊʊ yɔ. 9Ðɪtaatakɪ Krɪstʊ ɛzɪ pa-taa nabɛyɛ labʊ nɛ ɖʊmaa kpasɪ-wɛ nɛ pasɪ yɔ. 10Itaamindi mi-liŋ tɛɛ ɛzɪ pa-taa nabɛyɛ labʊ nɛ sɪm tiyiyu kʊ-wɛ yɔ.

11Pʊnɛ pɪtʊŋa pɪtalɪ-wɛ se pikuli ɖɛ-ɛza. Pama-tʊ se ɖa mba ɖɪtalɪ alɪwaatʊ ndʊ tɪwɪzɪ tɛm yɔ, tɪ-taa yɔ, ɖɪna nɛ ɖɪkpa ɖa-tɪ. 12Pʊ-yɔɔ pʊwɛɛ se weyi ɛmaɣzʊʊ se ɛsɪŋaa yɔ, ɛkpa ɛ-tɪ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛtɔlʊʊ. 13Takʊʊ nabʊyʊ ɛɛtalɪɣ-mɪ nɛ pɪtɛkɛ mbʊ pɪtalɪɣ ɛyaa yɔ. Ɛsɔ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu yɔ, eeyeki nɛ pɪtakɪ-mɪ nɛ pɪɖɛlesɪ mi-ɖoŋ. Ɛlɛ alɪwaatʊ ndʊ pɪtakɪɣ-mɪ yɔ, ɛñɔɔzʊʊ-mɪ nʊmɔʊ ŋgʊ ɪtɪŋ nɛ ɪlɪʊ yɔ se pɪsa nɛ ɪɖɔkɪ mɪ-tɪ pɪ-taa.

Kɪbaɣlʊ taabɪlɪ nɛ sɪʊ kpelesi kazandʊ

14Pʊ-yɔɔ lɛ, mɛ-ɛgbaɣ dɪnaa kʊsɔɔlaa, ise sʊnaa laʊ. 15Mɔyɔɔdʊʊna ɛyaa mba pasʊm lɔŋ yɔ. Mɪ-maɣmaɣ ʊmaɣzɪ ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ, tɪ-yɔɔ nɛ ʊna. 16Wazʊʊ kɔpʊ ŋgʊ ɖɪwazʊʊ kʊ-yɔɔ yɔ, kɪtɛkɛnɪ ɛgbaɣdɪyɛ ɖʊʊ nɛ Krɪstʊ calʊm yaa we? Kpɔnɔ ŋgʊ ɖɪcɪyɪɣ-kʊ yɔ, kɪtɛkɛnɪ ɛgbaɣdɪyɛ ɖʊʊ nɛ Krɪstʊ tomnaɣ yaa we? 17Ɛzʊma mbʊ kpɔnɔ kʊɖʊmʊʊ wɛna yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ ɖa mba ɖɪɖɔwa yɔ, ɖɪkɛ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ. Pʊwɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪkaɣ kpɔnɔ kʊɖʊmʊʊ ŋgʊ na.

18Ɩcɔnɪ Ɩzrɛɛlɪ ñʊma nɛ ɪna. Mba pɔtɔkɪ kɪlaʊ nandʊ yɔ, pa

nɛ kɪlaʊ ndene patɪdʊ ɛgbaɣ dɪyɛ yaa we? 19Suwe mancaɣ yɔɔdʊʊ? Mancaɣ se mɔyɔɔdɪ se sɪʊ kpelaɣ kɛ pʊyʊ yaa nandʊ ndʊ palaɣ sɪʊ kpelaɣ yɔɔ yɔ, tɪkɛ pʊyʊ yaa we? Aayɪ. 20Mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, mbʊ pɪtɪŋa payɪ palaɣ yɔ, palaɣ-pʊ aleewaa na. Pɪtɛkɛ Ɛsɔ palaɣ. Ŋgʊ maañʊnɪɣ se mɪ nɛ aleewaa ɪkpɛndɪ pʊyʊ. 21Ɩɪpɪzɪɣ nɛ ɪñɔɔ Kɪbaɣlʊ kɔpʊ nɛ ɪtɛ nɛ ɪñɔɔ aleewaa ñɪŋgʊ ɖɔɖɔ. Ɩɪpɪzɪɣ nɛ ɪtɔɔ tɔɔnaɣ Kɪbaɣlʊ taabɪlɪ yɔɔ nɛ ɪtɛ nɛ ɪtɔɔ aleewaa ñɪŋgʊ yɔɔ ɖɔɖɔ. 22Ðɪñʊnɪɣ se ɖikulizi Kɪbaɣlʊ sʊsɪ yaa we? Ðɪkɪlɪ-ɪ ɖoŋ na?

Weyi etisaa yɔ, ɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ

23Paha-m nʊmɔʊ pɪtɪŋa payɪ pʊ-yɔɔ ɛlɛ, pɪtɛkɛ pɪtɪŋa pʊwɛnɪ-m wazaɣ. Paha-m nʊmɔʊ pɪtɪŋa payɪ pʊ-yɔɔ ɛlɛ, pɪtɛkɛ pɪtɪŋa pɪkpazɪɣ nɪ ɖoŋ. 24Nɔɔyʊ ɛtaañʊnɪ mbʊ pɪsɛɣ ɛ-maɣmaɣ yɔ. Ɛlɛ paa weyi ɛñʊnɪ mbʊ pɪsɛɣ lɛlaa yɔ.

25Ɩtɔɔ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɛpɛdɪɣ kɪyakʊ taa yɔ nɛ ɪtaapɔzɪ natʊyʊ se ɪna se pɪkɛ mbʊ ɪmaɣzʊʊ se pɪfɛyɪ ɖeu se ɪtɔɔ yɔ. 26Ɩtɔɔ pɪtɪŋa payɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Kɪbaɣlʊ tɪnɪ tɛtʊ nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ tɪ-yɔɔ yɔ.

27Ðɪkpaɣ se weyi ɛfɛyɪnɪ lidaʊ Krɪstʊ yɔɔ yɔ, ɛya-mɪ se iwolo ɛ-tɛ nɛ ɪtɔɔ tɔɔnaɣ nɛ itisi nɛ iwolo. Ɩtɔɔ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pasɪɣ mɪ-ɛsɪndaa yɔ, ɪtaapɔzɪ natʊyʊ se ɪna se pɪkɛ mbʊ ɪmaɣzʊʊ se pɪfɛyɪ ɖeu se ɪtɔɔ yɔ. 28Ɛlɛ ye nɔɔyʊ eheyi-mi se : Pala pʊnɛ kɪlaʊ yɔ, ɪtaatɔɔ-pʊ. Ɩtaatɔɔ-pʊ ɛyʊ weyi eheyi-mi yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ ye ɪtɔɔ-pʊ yɔ pamazɪɣ se pɪfɛyɪ ɖeu. 29Maayɔɔdʊʊ cɪnɛ se mɪmaɣzʊʊna se pɪfɛyɪ ɖeu ɛlɛ lɛlʊ maɣzʊʊnɪ mbʊ. Ŋpɪzɪɣ nɛ ŋpɔzɪ se pɪlabɪ ɛzɪma nɛ mbʊ lɛlʊ maɣzʊʊ se pʊwɛ ɖeu yaa pɪfɛyɪ ɖeu yɔ, pʊhʊʊnɪ man-tɪ yɔɔ wɛʊ tɔm? 30Ye mɔntɔkɪ nɛ ɛsɪmɪyɛ lɛ, ɛbɛ yɔɔ pɔyɔɔdʊʊ mɔn-tɔm mbʊ mɔntɔkɪnɪ ɛsɪmɪyɛ yɔ, pʊ-yɔɔ? 31Ye ɪtɔkɪ yaa ɪñɔʊ yaa ɪlakɪ nabʊyʊ yɔ, ɪla pɪtɪŋa nɛ pɪsa Ɛsɔ. 32Mi-wezuu caɣʊ taa lɛ, itaayele nɛ putuuli Yuda ñʊma yaa Grɛɛkɪ ñʊma yaa Ɛsɔ ɛgbɛyɛ taa nɔɔyʊ nɛ ɛtɔlɪ kɪwɛɛkɪm taa. 33Ɩla ɖɔɖɔ ɛzɪ ma yɔ : Mañakɪ pana se mɔn-tɔm ɛkɛdɪnɪ ɛyaa tɪŋa pɪtɪŋa pɪ-taa. Maañʊnɪɣ mɛn-kɛzɛɣa. Ɛlɛ, mañʊnɪɣ mbʊ pɪsɛɣ ɛyaa sakɪyɛ yɔ se pɪsa nɛ pehiɣ ñʊʊyabʊ.

11 Ɩnɪɣzɪnɪ-m ɛzɪ ma-maɣmaɣ manɪɣzɪnaʊ Krɪstʊ yɔ.

Ɛzɪma pʊwɛɛ se poluŋ Ɛsɔ tɛɛ

2ɛgbaɣdɪnaa, mayɪɣkɪɣ-mɪ ɛzɪma mbʊ ɪtɔzʊʊ mɔ-yɔɔ pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa yɔ, nɛ ɛzɪma mbʊ ɪdɔkɪɣ wɪlɪtʊ ɛzɪ mawɪlʊʊ mɪ yɔ. 3Ɛlɛ mañʊnɪɣ se ɪtɪlɪ se : Krɪstʊ lɛ paa abalʊ weyi ɛ-ñʊʊ tʊ. Abalʊ kɛ halʊ ñʊʊ-tʊ nɛ Ɛsɔ ñɛkɛ Krɪstʊ ñʊʊ-tʊ. 4Abalʊ weyi ɛsɛɣ Ɛsɔ yaa ɛdɛzɪɣ ɛsɔtɔm nɛ ehuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ yɔ, ɛdʊʊ fɛyɛ ɛ-ñʊʊ tʊ. 5Halʊ weyi ɛlɛ

10.20 Way 32.17 Keɣ 106.37
10.21 2Kɔr 6.15,16 Way 32.38
10.22 Eze 22.14
10.23 1Kɔr 6.12
10.24 Room 5.1,2 Fil 2.4,21
10.25 1Tim 4.4
10.26 Keɣ 24.1
10.27 Luk 10.7
10.28 1Kɔr 8.7
10.29 Room 14.16
10.30 1Tim 4.3,4
10.31 Kol 3.17 1Pɪ 4.11
10.32 Tʊma 20.28 1Kɔr 8.13
10.33 Room 15.2 1Kɔr 9.22
11.1 1Kɔr 4.16 Fil 3.17
11.3 Kidd 3.16 1Kɔr 3.23 Efɛ 5.23 Fil 2.7
11.4 1Kɔr 12.10; 14.1
11.5 Tʊma 21.9 Way 21.12

ñɛsɛɣ Ɛsɔ yaa ɛɖɛzɩɣ ɛsɔtɔm nɛ etohuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ yɔ, ɛ-ñʊʊ tʊ ɛɖʊʊ fɛyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛ ɛzɩ ɛhʊm kolonggolo yɔ. 6Ye halʊ etohuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ yɔ, ɖɩnɛ lɛ ɛkɔ ɛ-ñɔsɩ. Ɛlɛ ye pʊwɛ halʊ fɛyɛ se ɛkɔ ɛ-ñɔsɩ yaa ɛhʊ ɛ-ñʊʊ kolonggkolo yɔ, ehuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ. 7Ðendɛ Abalʊ kɛ Ɛsɔ lɛzʊʊ nɛ e-koboyaɣ yɔ, pɩtamʊna se ehuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ. Ɛlɛ halʊ ñɛkɛ abalʊ koboyaɣ. 8Ɛsɔ tatɩŋɩnɩ halʊ yɔɔ nɛ ɛla abalʊ. Ɛlɛ, abalʊ yɔɔ ɛtɩŋɩnaa nɛ ɛla halʊ. 9Ɛsɔ tala abalʊ halʊ yɔɔ ɛlɛ, abalʊ yɔɔ ɛlabɩ halʊ. 10Pʊ-yɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se halʊ ɛwɛnɩ ɛ-ñʊʊ yɔɔ mayaɣ ŋga kawɩlɩɣ se ɛwɛ nɔɔyʊ tɛɛ yɔ. Ɛla mbʊ Ɛsɔ tiyiyaa yɔɔ.

11Paa nɛ mbʊ Kɩbaɣlʊ taa lɛ, halʊ ɛɛwɛɣ nɛ abalʊ fɛyɩ nɛ abalʊ ñawɛɣ ɖɔɖɔ nɛ halʊ ñɛfɛyɩ. 12Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛzɩ Ɛsɔ tɩŋɩnaʊ abalʊ yɔɔ nɛ ɛla halʊ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ halʊ lʊlʊʊnɩ abalʊ. Pɩtɩŋa payɩ, Ɛsɔ cɔlɔ pɩlɩnaa. 13Mɩ-maɣmaɣ ɩmaɣzɩ nɛ ɩna se pʊmʊnaa se halʊ ɛsɛɛ Ɛsɔ nɛ etohuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ yaa we? 14Mbʊ mɩ-maɣmaɣ ɩnaɣ kedeŋa yɔɔ cɩnɛ yɔ, pɩɩwɩlɩɣ-mɩ se pʊwɛ fɛyɛ abalʊ se ɛwɛnɩ ñɔsɩ kɩɖaɣlɩsɩ yaa we? 15Halʊ yɔ, pɩkɛnɩ-ɩ koboyaɣ pʊyʊ se ɛwɛnɩ ñɔsɩ kɩɖaɣlɩsɩ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɩha-ɩ ñɔsɩ kɩɖaɣlɩsɩ se sihuuzi ɛ-ñʊʊ yɔɔ. 16Ye nɔɔyʊ liu ɛwɛɛ se ɛkpɛɣnɩ tɔm ndʊ yɔ, ɖɩlakɩ mbʊ. Paalakɩ mbʊ ɖɔɖɔ Ɛsɔ agbaa taa.

11.6 Kɩk 5.18 Way 22.5 **11.7** Kiɖ 1.26 **11.8** Kiɖ 2.21 **11.9** Kiɖ 2.18 **11.10** Kiɖ 24.65 Wɩlhr 5.6 **11.11** Gal 3.28 **11.12** Room 11.36 **11.16** 1Tim 6.4 **11.18** 1Kɔr 1.10 **11.19** 1Tim 4.1 2Pɩ 2.1 1Yoh 2.19 **11.21** 2Pɩ 2.13 Yud 1.12 **11.22** 1Kɔr 10.32 Yak 2.6 **11.23** Mat. 26.26 Mrk 14.22 Luk 22.19 1Kɔr 15.3 Gal 1.12 **11.26** Tʊma 1.11 Wɩl 1.7

Kɩbaɣlʊ tɔɔnaɣ

17Paɣtʊ ndʊ mancaɣ-mɩ ɖʊʊ yɔ, maasaŋ-mɩ kɩsam. Ikpeɣluu yɔ, iikpeɣluu se ɩpɩsɩ ɛyaa kɩbama ɛlɛ se ɩtɛzɩ kɔzʊʊ kɩwɛɛkɩm taa na. 18Kɔɔnɔɔ lɛ, manɩɣ se alɩwaatʊ ndʊ ikpeɣluu Krɩstʊ ɛgbɛyɛ taa yɔ, tayʊʊ wɛ mɩ-hɛkʊ taa. Ŋgʊ mentisi-tʊ hɔɔlʊʊ. 19Pʊwɛɛ se tayʊʊ ɛwɛɛ mɩ-hɛkʊ taa mbʊ nɛ pɩsa nɛ pikuli ɛyaa mba pamʊnaa yɔ, pɔ-yɔɔ nɛ pana-wɛ. 20Alɩwaatʊ ndʊ ikpeɣ luu yɔ, iikpeɣluu se ɩtɔɔ Kɩbaɣlʊ tɔɔnaɣ. 21Paa weyi ekpedesuu se ɛkpaɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɔɔnaɣ nɛ ɛlɛyɩ lɛlaa tɔɔʊ. Ɲɔɔsɩ wɩɣ nɔɔyʊ nɛ haɣnaɣ ñakʊʊ lɛlʊ. 22Ifɛyɩnɩ ɖɩsɩ se ɩtɔɔ nɛ ɩñɔɔ yaa we? Pɩlabɩ ɛzʊma nɛ ɩtakpaɣ Ɛsɔ ɛgbɛyɛ nɛ ɩyaa se pʊyʊ nɛ ɩɖʊʊ ɛyaa mba pɛfɛyɩnɩ pʊyʊ yɔ fɛyɛ? Suwe mankaɣ-mɩ heyuu yɔ? Mansaŋ-mɩ pʊ-yɔɔ yaa we? Aayɩ, maasaŋ-mɩ pʊ-yɔɔ.

23Ndʊ mamʊ Kɩbaɣlʊ cɔlɔ yɔ, ndʊ mawɩlɩ-mɩ. Ðoo wena Yudaasɩ kpaɣ Kɩbaɣlʊ Yesu nɛ ɛɖʊzɩ-ɩ koyindinaa nesi tɛɛ yɔ, Kɩbaɣlʊ Yesu kpaɣ kpɔnɔ. 24Ɛtɛm Ɛsɔ sɛʊ kʊ-yɔɔ lɛ, ɛcɩyɩ-kʊ nɛ ɛtɔ se : Ɩmʊ nɛ ɩtɔɔ. Pʊnɛ lɛ mon-tomnaɣ ŋga pacɩyɩ-kɛ mɩ-yɔɔ yɔ. Ɩla mbʊ nɛ ɩtɔzɩnɩ mɔ-yɔɔ. 25Pɛtɛm tɔɔʊ lɛ, ɛkpaɣ kɔpʊ nɛ ɛtɔ se : Kɔpʊ kʊnɛ lɛ tamaɣ kɩfalaɣ man-calɩm yɔɔ. Ɩla nɛ ɩtɔzɩnɩ mɔ-yɔɔ alɩwaatʊ ndʊ tɩtɩŋa payɩ ɩñɔʊ-kʊ yɔ. 26Alɩwaatʊ ndʊ tɩtɩŋa payɩ ɩtɔkɩ kpɔnɔ kʊnɛ nɛ ɩñɔʊ kɔpʊ kʊnɛ

yɔ, isuzuu Kıbaɣlu sım pukɔɔ nɛ pıtalı alıwaatu ndu ɛpısıɣ nɛ ɛkɔɔ yɔ.

27Pu-yɔɔ lɛ, weyi ɛtɔkı kpɔnɔ kunɛ nɛ ɛñɔu Kıbaɣlu kɔpu kunɛ nɛ pıtamuna yɔ, ɛyuzuunı Kıbaɣ lu tomnaɣ nɛ ɛ-calım. 28Pu-yɔɔ lɛ, paa weyi ewili ɛ-tı ɖeu puɔɔ nɛ ɛtɔɔ kpɔnɔ nɛ ɛñɔɔ kɔpu ŋgu kı-taa. 29Weyi ɛtɔkı nɛ ɛñɔu nɛ pıtumuna yɔ, ɛtɔkı nɛ ɛñɔu tɔm huu ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ mbu puyɔɔ yɔ, ɛtamaɣzı camıyɛ se ɛna mbu Kıbaɣlu tomnaɣ kɛwa yɔ. 30Pu-yɔɔ kudɔndınaa nɛ ajama sakıyɛ pɛwɛ mı-hɛku taa nɛ ɛyaa sakıyɛ ñasi. 31Ðuıhuɣaɣ nı ɖa-tı tɔm yɔ, Ɛsɔ taatasi-ɖu tɔm hunau. 32Alıwaatu ndu Kıbaɣlu huunı-ɖu tɔm yɔ, ɛhɔŋ ɖa-nuŋgbaaŋ se pısa nɛ ɛtaakpɛndı ɖa nɛ kedeŋa yɔɔ ñuma nɛ ɛku ɖɔ-tɔm.

33Ye mbu mɛ-ɛgbaɣdınaa, alıwaatu ndu ikpeɣluu se ıtɔɔ tɔɔnaɣ yɔ, ıɖaŋ ɖama. 34Ɛlɛ ye ñɔɔsi ɛwıɣ nɔɔyu yɔ, ɛtɔɔ ɛ-tɛ. Pubu lɛ, alıwaatu ndu ikpeɣluu yɔ, Ɛsɔ ɛɛhuunı-mı tɔm.

Ndu ıtasi-m pɔzuu yɔ, moncosuu-tu alıwaatu ndu mɔnkɔŋ mı-cɔlɔ yɔ.

Kalızaɣ taa haɖɛ

12 Pılunı kalızaɣ taa haɖɛ yɔɔ lɛ, mɛ-ɛgbaɣdınaa maañunıɣ se ıwɛɛ kaatılıtu taa. 2Ɩsum se alıwaatu ndu uke sunaa layaa yɔ, puhɔŋaɣ-mu nɛ puwokini su kpelesi nzu suyɔɔduu yɔ, sı-tɛɛ. 3Pu-yɔɔ mɔntɔŋ se nɔɔyu ɛɛpızıɣ nɛ ɛtuŋunı Ɛsɔ Kalızaɣ yɔɔ nɛ ɛtɔ se : Kpaluu wıluu wɛ Yesu yɔɔ. Nɔɔyu ɛɛpızıɣ ɖɔɖɔ nɛ ɛyɔɔdı se Yesu kɛ Kıbaɣlu nɛ pıtaluınu Cıɖıcıɖı Kalızaɣ cɔlɔ.

4Paa Kalızaɣ taa kujɔŋ ɛwɛ ndı ndı yɔ, Kalızaɣ kuɖumaɣ koŋ wɛna. 5Paa tuma wena ɖılakı yɔ, awɛ ndı ndı yɔ, Kıbaɣlu kuɖum ɖeke ɖılakı-yɛ. 6Paa ɖa-tuma labu ɛwɛ ndı ndı yɔ, Ɛsɔ kuɖum ɖeke yekina nɛ ɖılakı-yɛ. Ɛnu lakına pıtuŋa ɛyaa tuŋa taa.

7Ɛlɛ Ɛsɔ haɣ paa weyi haɖɛ ndı ɖılızıɣ Kalızaɣ nɛ ɖıwılıɣ yɔ, se puwazı ɛyaa tuŋa. 8Ɛsɔ tuŋunı Kalızaɣ yɔɔ nɛ ɛha lɛlu lɔŋsunɖɛ tɔm. Ɛtuŋıɣnı Kalızaɣ kuɖumaɣ ŋga kɔ-yɔɔ nɛ ɛha lɛlu sumtu tɔm. 9Ɛtuŋıɣnı Kalızaɣ yɔɔ nɛ ɛha lɛlu lidau nɛ Kalızaɣ kuɖumaɣ ŋga kɔ-yɔɔ ɖɔɖɔ nɛ ɛha lɛlu kudɔndınaa kusuu haɖɛ. 10Ɛhaɣ nɔɔyu haɖɛ se ɛla hama lakası nɛ lɛlu tɔm ɖɛzuu haɖɛ. Ɛhaɣ nɔɔyu kalızası tılu nɛ lɛlu kunumuŋ lɛɛŋ yɔɔduu. Ɛhaɣ nɔɔyu kunumuŋ lɛɛŋ tɔbuu lızuu. 11Kalızaɣ kuɖumaɣ ŋga kalakına pıtuŋa. Katayıɣ haɖɛ ndı paa weyi ɛzı kɔsɔɔluu yɔ.

Tomnaɣ kuɖumaɣ ɛlɛ pilinzi sakıyɛ

12Toovenim lɛ, ɛzı tomnaɣ kɛu kuɖumaɣ nɛ kɛwɛnı pilinzi sakıyɛ yɔ, nɛ ɛzı pilinzi nzı paa sıɖɔwa yɔ, sıkpɛndaa nɛ sıla tomnaɣ kuɖumaɣ yɔ, mbu ɖɔɖɔ Krıstu wɛɛ. 13Pıtuŋunı Kalızaɣ

11.27 Ebr 6.6
11.28 2Kɔr 13.5 Gal 6.4
11.31 Keɣ 32.5 1Yoh 1.9
11.32 Keɣ 94.12,13 Ebr 12.5-11
11.34 1Kɔr 4.19 Tit 1.5
12.1 1Kɔr 14.1
12.2 Efɛ 2.11
12.3 Room 10.9 1Yoh 4.2
12.4 Efɛ 4.4
12.5 Efɛ 4.11
12.6 Efɛ 1.23
12.7 Efɛ 4.7
12.8 1Kɔr 2.6 2Kɔr 8.7
12.9 Mat. 17.19-20 1Kɔr 13.2
12.10 Tuma 2.4 1Yoh 4.1
12.11 Room 12.6 Efɛ 4.7
12.12 Room 12.4-5 1Kɔr 12.27
12.13 Room 6.5 Gal 3.28 Efɛ 2.13-14,16 Kol 3.11 Yoh 6.63; 7.37-39

kʋɖʋmaɣ yɔɔ nɛ pala ɖa-tɪŋa mɪsʋʋ sɔnzɪ se ɖɪpɪsɪ tomnaɣ kʋɖʋmaɣ, paa ɖɪɪkɛ Yuda ɲʋma yaa mba pɛtɛkɛ Yuda ɲʋma yɔ, yomaa yaa ɛyaa mba pɛwɛ pa-tɪ yɔɔ yɔ. Pɔñɔzɪ-ɖʋ Kalɪzaɣ kʋɖʋmaɣ.

14Mbʋ pʋwɛɛ ɖɔɖɔ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, pɪtɛkɛ tomnaɣ piliŋa kʋɖʋmaɣ lakɪna tomnaɣ ɛlɛ, pilinzi sakɪyɛ. **15**Ðɪkpaɣ se nɪŋgbaŋaɣ kʋyaa nɛ kɔtɔŋ se : Mɛntɛkɛ nesi yɔɔ lɛ, mɛnfɛyɪ tomnaɣ yɔɔ. Pʋ-yɔɔ lɛ nɪŋgbaŋaɣ ŋga keyeki wɛʋ tomnaɣ yɔɔ yaa we? **16**Ðɪkpaɣ se nɪŋgbaaŋ tɔŋ se : Mɛntɛkɛ ɛzɪyɛ yɔɔ lɛ, mɛnfɛyɪ tomnaɣ yɔɔ. Pʋ-yɔɔ lɛ nɪŋgbaaŋ ngʋ kiyeki tomnaɣ yɔɔ wɛʋ yaa we? **17**Ye tomnaɣ tɪŋa ɛɛkɛ ɛzɪyɛ lɛ, ɛzɪma ɛyʋ lakaɣ nɛ ɛnɪɣ yɔ? Ye tomnaɣ tɪŋa ɛɛkɛ nɪŋgbaaŋ lɛ, ɛzɪma ɛyʋ lakaɣ nɛ ɛnɪɣ sɔŋ yaa sɔzɪŋ yɔ? **18**Ɛlɛ Ɛsɔ ɖʋ paa piliŋa ŋga tomnaɣ yɔɔ ɛzɪ e-liu wɛʋ yɔ. **19**Ye sɪtɪŋa sɪɪkɛ piliŋa kʋɖʋmaɣ lɛ, le tomnaɣ kɛwɛɛ yɔ? **20**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ pilinzi ɖɔwa ɛlɛ tomnaɣ kʋɖʋmaɣ ɖeke.

21Ɛzɪyɛ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɖiheyi nesi se : Ŋfɛyɪ-m wazaɣ. Ðɔɖɔ lɛ, ɲʋʋ ɛɛpɪzɪɣ nɛ kiheyi naataŋ se : ɩfɛyɪ-m wazaɣ. **22**Ɛlɛ tomnaɣ yɔɔ pilinzi nzɪ ɖɪcɔŋna se sɪkɛ ajama yɔ, sɪwɛ wazaɣ siŋŋ. **23**Tomnaɣ yɔɔ pilinzi nzɪ sɪkɛ-ɖʋ fɛyɛ pʋyʋ yɔ, sɪ-yɔɔ ɖɪkɪlɪɣ huuzuu. Halɪ nzɪ sɪfɛyɪ cɔnaʋ kpem yɔ, sɪ-yɔɔ ɖɪkɪlɪɣ cɔnaʋ kpem. **24**Ɛlɛ pɪtɛkɛnɪ-ɖʋ kɪcɛyʋʋ se ɖɪcɔnɪ nzɪ sɪwɛ cɔnaʋ yɔ, sɪ-yɔɔ mbʋ kpem. Ɛsɔ ɖʋ paa piliŋa ŋga tomnaɣ taa ɖʋʋ nabʋyʋ se pilinzi nzɪ paayaɣ-sɪ pʋyʋ yɔ, paɖʋ-sɪ hɪɖɛ nɛ pɪkɪlɪ. **25**Ɛlabɪ mbʋ se tayʋʋ ɛtaawɛɛ tomnaɣ yɔɔ. Pilinzi cɔŋnɪ ɖama yɔɔ. **26**Nɛ ye piliŋa nakɛyɛ ɛnɪɣ siziŋ yɔ, pilinzi lɛɛsɪ tɪŋa sɪŋnɪ-kɛ siziŋ nɪʋ. Nɛ ye paɖʋ hɪɖɛ nakɛyɛ yɔ, lɛɛsɪ tɪŋa sɪŋnɪ-kɛ mɛyʋʋ.

27Ŋgʋ ɪkɛ Krɪstʋ tomnaɣ. Mɪ-taa paa weyi ɛkɛ tomnaɣ ŋga kɔ-yɔɔ piliŋa. **28**Ɛyaa mba Ɛsɔ ɖʋ Krɪstʋ ɛgbɛyɛ taa yɔ, mba yɔ : Yesu tiyiyaa kɔɔnɔɔ ɖeɖe nɛ nabʋlɛ ɖeɖe lɛ, ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa nɛ nabudozo ɖeɖe wɪlɪyaa. Pʋwayɪ lɛ, ɛla lɛlaa kʋjɔŋ ndɪ ndɪ, ɛnʋ yɔ : hama lakasɪ haɖɛ nɛ kʋdɔndɪnaa kʋsʋʋ haɖɛ nɛ sɪnaʋ haɖɛ nɛ yɔɔ cɔnaʋ haɖɛ nɛ kʋnʋmɪŋ lɛɛŋ yɔɔdʋʋ haɖɛ. **29**Pa-tɪŋa pɛkɛ Yesu tiyiyaa yaa we? Pa-tɪŋa pɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa yaa we? Patɪŋa pɛkɛ tɔm wɪlɪyaa yaa we? Patɪŋa palakɪ hama lakasɪ yaa we? **30**Pa-tɪŋa pɛwɛnɪ kʋdɔndɪnaa kʋsʋʋ haɖɛ yaa we? Pa-tɪŋa pɔyɔɔdʋʋ kʋnʋmɪŋ lɛɛŋ yaa we? Pa-tɪŋa palɪzɪɣ kʋnʋmɪŋ lɛɛŋ tɔbʋʋ yaa we? **31**ɩñɪnɪ Kalɪzaɣ taa haɖɛ ndɪ ɖɪkpaɖaa yɔ. Ðɔɖɔ lɛ mawɪlɪɣ -mɪ nʋmɔʋ ŋgʋ kɪkpaɖɪ ɖeu yɔ.

12.18 1Kɔr 12.11, 28; 3.5; Room 12.3

12.27 Room 12.5 Efɛ 1.23; 4.12; 5.23,30 Kol 1.24

12.28 Efɛ 4.11; 2.20; 3.5 Tʋma 13.1 Room 12.6,8 1Kɔr 12.9-10 Kɪk 11.17 1Tim 5.17 Ebr 13.17

12.31 1Kɔr 14.1-39

Sɔɔlɪm

13 Ðɪkpaɣ se mɔyɔɔdʋʋ ɛyaa kʋnʋmɪŋ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa ñɪŋ.

Ye mɛnfɛyınɪ sɔɔlım yɔ, mɛwɛ ɛzɪ ñıɣyʊʊ ŋgʊ kiwiɣ yem yɔ yaa ŋgbanɛ ndɩ pamakɪ-dɩ yem yɔ. 2Ðɪkpaɣ se mɛwɛɛnɪ ɛsɔtɔm dɛzʊʊ hadɛ nɛ manɪɣ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm tɔbʊʊ nɛ mɛwɛɛnɪ sumtʊ tuŋa. Ðɪkpaɣ se mɛwɛnɪ lidaʊ se mɛnkɛzɪ pʊŋ. Ye mɛnfɛyınɪ sɔɔlum yɔ, mɛntɛkɛ pʊyʊ. 3Ðɪkpaɣ se mankpaɣ ma-ñım tuŋa nɛ mantayɪ kuñɔndınaa, se mɛncɛlɪ mon-tomnaɣ se pañaɣzɪ-kɛ miŋ. Ye mɛnfɛyınɪ sɔɔlum yɔ, pɪwazɪɣ-m pʊyʊ.

4Sɔɔlum dɔkʊʊ hɔyɛ nɛ sɔɔlum sɪŋnɪ ɛyaa. Pɪlakɪ ɛzɪsɛmɪyɛ. Sɔɔlım ɛɛlakɪ ñɪzʊm. Pɪkpazɪɣ pɪ-tɪ. 5Sɔɔlum ɛɛlakɪ mbʊ pɪtamʊna yɔ. Pɪuñɪnɪɣ pɪ-kɛzɛɣa. Pɪumʊʊ pana yem yem. Pɪucakɪnɪ lɛlaa. 6Sɔɔlum taa ɛɛhʊlʊmʊʊ nɛ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ, ɛlɛ pɪ-taa hʊlʊmʊʊ nɛ toovenim. 7Sɔɔlum tisuu pɪtuŋa payɪ, pɪwɛnɪ lidaʊ pɪtuŋa pɪ-taa, pitaɣ liu pɪtuŋa payɪ nɛ pɪdɔkɪɣ pɪ-tɪ pɪtuŋa payɪ pɪ-taa.

8Sɔɔlum ɛɛdɛʊ kaʊ. Ɛsɔtɔm dɛzʊʊ kaɣ wɛnaʊ kamaɣ. Kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ yɔɔdʊʊ kaɣ sɪʊ tɪnaɣ. Sumtʊkaɣwɛnaʊtɪ-kamaɣ. 9Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ dɪsuma yɔ, pɪtatalɪ, nɛ tɔm ndʊ dɪdɛzʊʊ yɔ, tɪtatalɪ dɔdɔ. 10Ɛlɛ, mbʊ pɪtalaa yɔ pʊkɔŋ lɛ, mbʊ pɪtatalɪ yɔ, pɪsɪʊ tɪnaɣ. 11Ðooo maakɛ pɪɣa lɛ, mɔyɔɔdaɣ ɛzɪ pɪɣa yɔ, mamaɣzaɣ ɛzɪ pɪɣa yɔ, mahʊwaɣ man-taa ɛzɪ pɪɣa yɔ. Ɛlɛ malabɪ ɛsʊtʊyʊ lɛ, meyele pɪcatʊ lakasɪ. 12Sɔnɔ dɪnaɣ ɛzɪ ñɪnʊʊ taa yɔ, ŋgʊ pʊwɛ friii. Ɛlɛ dɪkɔŋ naʊ pɪtuŋa nɛ ɛza pee keɣ lee. Sɔnɔ mansum hɔɔlʊʊ, ɛlɛ mɔnkɔŋ sum ɛzɪ Ɛsɔ sum-m yɔ.

13Lɛɛlɛɛyɔ pʊnɛ pɪ-naadozo pʊwɛɛ : Tisuu nɛ liu taʊ nɛ sɔɔlum. Ɛlɛ pɪ-taa mbʊ pɪkpadɑa yɔ lɛ sɔɔlum.

Ɛsɔtɔm dɛzʊʊ hadɛ nɛ kʊnʊmɪŋ hadɛ

14 lñɪnɪ sɔɔlum. lsɔɔlɪ kalɪzaɣ taa hadɛ ɛlɛ, pɪkɔzɪna ɛsɔtɔm dɛzʊʊ ñɪndɛ. 2Ðɪsɪm se ɛyʊ weyi ɛyɔɔdʊʊ kʊnʊŋ lɛɛkʊ yɔ, ɛɛyɔɔdʊʊna ɛyaa ɛlɛ, Ɛsɔ ɛyɔɔdʊʊna mbʊ pʊyɔɔ yɔ, nɔɔyʊ ɛɛnɪɣ ndʊ ɛyɔɔdʊʊ yɔ. Kalɪzaɣ yɔɔ ɛtɪŋɪɣ na nɛ ɛyɔɔdʊʊ ndʊ tɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. 3Ɛlɛ weyi ɛlɛ ñɛdɛzʊʊ ɛsɔtɔm yɔ, ɛyɔɔdʊʊni ɛyaa se ɛkpazɪ-wɛ dɔŋ, ɛsɪɣzɪ-wɛ lɔŋ nɛ ɛhɛzɪ pa-laŋa. 4Weyi ɛyɔɔdʊʊ kʊnʊŋ lɛɛkʊ yɔ, ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ dɔŋ. Weyi ɛdɛzʊʊ ɛsɔtɔm yɔ, ɛkpazɪɣ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ dɔŋ. 5Mañɪnaɣ se mɪ-tɪŋa ɪyɔɔdɪ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ. Ɛlɛ mañɪnaɣ dɔdɔ nɛ pɪkɪlɪ se mɪ-tɪŋa payɪ ɪdɛzɪ tɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛdɛzɪɣ tɔm yɔ, ɛkpadɩ weyi ɛyɔɔdʊʊ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ yɔ ye paalɪzɪɣ ɛ-kʊnʊmɪŋ tɔbʊʊ se pɪkpazɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ dɔŋ yɔ.

6Nɛ lɛɛlɛɛyɔ Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɛbɛ pɪwazɪɣ-mɪ ye mɔnkɔm mɪ-cɔlɔ nɛ mɔyɔɔdʊʊ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ? Pɪtɛkɛ alɪwaatʊ ndʊ mɔnkɔŋnɪ-mɪ tɔm ndʊ Ɛsɔ lɪzaa nɛ ɛwɪlɪ-m yɔ nɛ sɪmtʊ nɛ tɔm

13.2 Mat. 17.20 Luk 17.6
13.3 Mat. 6.1-2
13.4 Adu 10.12 1Pɪ 4.8
13.5 1Kɔr 10.24 Fil 2.4
13.6 Keɣ 10.3 Room 1.32 2Yoh 1.4
13.7 Gal 6.2
13.9 1Kɔr 8.2
13.12 2Kɔr 3.18; 5.7 1Yoh 3.2
14.1 1Kɔr 12.31 Kɪk 11.25
14.2 Tʊma 2.4; 10.46; 22.9
14.6 1Kɔr 14.26

ɖɛzʊʊ nɛ wɪlɪtʊ yɔ, mawazɪɣ-mɪ yaa we? 7Wondu ndʊ tɪfɛyɪnɪ wezuu yɔ, ɛzɪ hɪlaɣ nɛ cɪmʊʊ yɔ, tiwiɣ. Ɛlɛ ye tiiwiɣ camɪyɛ kpayɪ kpayɪ yɔ, paapɪzɪɣ nɛ patɪlɪ mbʊ paya hɪlaɣ taa yɔ yaa mbʊ cɪmʊʊ maɖʊ maba yɔ. 8Ye ndʊ paya nɔndɔʊ taa yɔ, pɪɪlɪɣ camɪyɛ yɔ, akpakɪɣ tɔŋ se ɛɖɛɛ you ? 9Mbʊ ɖɔɖɔ ye ɪyɔɔdʊʊ kʊnʊŋ nakʊyʊ nɛ paanɪɣ yɔ, apɪzɪɣ nɛ ɛtɪlɪ ndʊ ɪyɔɔdʊʊ yɔ? Ðɪnɛ lɛ, ɪyɔɔdʊʊ ɛsɔdaa yem. 10Kʊnʊmɪŋ ndɪ ndɪ wɛnɪ kedeŋa taa ɛlɛ, paa ŋgʊ nɛ kʊ-tɔbʊʊ. 11Ye nɔɔyʊ ɛyɔɔdʊʊnɪ-m nɛ maanɪɣ ndʊ ɛyɔɔdʊʊ yɔ yɔ, mɛwɛ ɛzɪ ɛgɔm yɔ ɛ-ɛsɪndaa. Ɛnʊ ɖɔɖɔ ɛwɛ ɛzɪ ɛgɔm yɔ, mɛ-ɛsɪndaa. 12Mbʊ ɖɔɖɔ, ɛzɪ ɪn̄ɪnʊʊ Kalɪzaɣ taa haɖɛ yɔ, ɪn̄ɪnɪ se ɪwɛnɪ sakɪyɛ wena akpazɪɣ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa n̄ʊma ɖoŋ yɔ.

13Pʊ-yɔɔ weyi ɛyɔɔdʊʊ kʊnʊŋ lɛɛkʊ yɔ, pʊwɛɛ se ɛsɛɛ Ɛsɔ se ɛlɛ n̄aha-ɪ haɖɛ nɛ ɛpɪzɪ nɛ ɛlɪzɪ pʊ-tɔbʊʊ. 14Alɪwaatʊ ndʊ mɛnsɛɣ Ɛsɔ kʊnʊŋ lɛɛkʊ taa yɔ, man-kalɪzaɣ sɛɣ Ɛsɔ ɛlɛ mɔ-lɔŋ ɛɛlʊlʊʊ pee. 15Ɛbɛ malakɪ yɔ? Mɛnsɛɣ Ɛsɔ nɛ kalɪzaɣ ɛlɛ, mɛnsɛɣ Ɛsɔ ɖɔɖɔ nɛ lɔŋ. Mentɛɣ samtʊ hondu nɛ kalɪzaɣ ɛlɛ, mentɛɣ samtʊ hondu ɖɔɖɔ nɛ lɔŋ. 16Toovenim lɛ, ye ŋsaŋ Ɛsɔ nɛ n̄a-kalɪzaɣ ɖeke lɛ, ɛzɪma weyi ɛɛnɪɣ kʊnʊŋ ŋgʊ yɔ, ɛpɪzɪɣ nɛ etisi se : Pɪla mbʊ! n̄ɛ-Ɛsɔ sam mbʊ pʊ-yɔɔ? Ɛɛpɪzɪɣ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛnɪɣ ndʊ ŋyɔɔdʊʊ yɔ. 17Ña n̄ɛwɛɛ nɛ ŋsɛɣ camɪyɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ, pɪkɛ toovenim, ɛlɛ pɪtɔsɔzɪ lɛlʊ ɖoŋ.

18Mɛnsɛɣ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔyɔɔdʊʊ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ nɛ pɪkɪlɪ mɪ-tɪŋa. 19Ɛlɛ pʊwɛ-m ɖeu nɛ pɪkɪlɪ se Krɪstʊ Ɛgbɛyɛ taa lɛ mɔyɔɔdɪ tɔm pee kagbanzɪ nɛ mɔ-lɔŋ nɛ mawɪlɪ lɛlaa tɔm se maayɔɔdɪ tɔm pee akpaba kudokiŋ hiu kʊnʊŋ lɛɛkʊ taa.

20Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɪtaakɛ piya mɪ-maɣzʊm taa. Ɛlɛ, ɪkɛ piya kɪdɛkɛdɪm ɖeɖe nɛ ɛsʊtɪyaa mɪ-maɣzʊm taa 21Pama Mooyiizi paɣtʊ takayaɣ taa se Kɪbaɣlʊ tɔm se :

Mankpakɪɣ ɛyaa mba
pɔyɔɔdʊʊ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ yɔ
nɛ agbaa taa n̄ʊma ndomee nɛ
mɔyɔɔdɪnɪ samaɣ kanɛ.

Ɛlɛ paa nɛ mbʊ yɔ, paakaɣ-m welesinaʊ.

22Pʊ-yɔɔ lɛ, kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ kɛnɪ mayaɣ nakɛyɛ. Ɛlɛ, ɪtɛkɛnɪ mayaɣ mba petisi Krɪstʊ yɔɔ yɔ, ɛlɛ mba petetisi yɔ. Ɛsɔtɔm ɖɛzʊʊ n̄ɛtɛkɛnɪ mayaɣ mba petetisi Krɪstʊ yɔɔ yɔ, ɛlɛ mba petisaa yɔ. 23Ðɪkpaɣ se Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa n̄ʊma tɪŋa kpeɣlaa nɛ patɪŋa pɔyɔɔdʊʊ kʊnʊmɪŋ. Ye nabɛyɛ yem yaa mba petetisi Krɪstʊ yɔɔ yɔ, pasʊ mɪ-cɔlɔ yɔ, paatɔŋ se ɪkɛ kpaŋzɪyaa yaa we? 24Ɛlɛ ɖɪkpaɣ se patɪŋa pɛwɛɛ nɛ pɛɖɛzɪɣ ɛsɔtɔm. Ye mba petetisi Krɪstʊ yɔɔ yɔ yaa nɔɔyʊ yem ɛsʊwa yɔ, patɪŋa payɪ peyeki nɛ ɛtɪlɪ se ɛkɛ kɪwɛɛkɪm laɖʊ nɛ ɛcɔnɪ e-wezuu taa nɛ ɛna.

14.15 Efɛ 5.19 Kol 3.16 Keɣ 47.7
14.16 1Kɔr 11.24
14.20 Mat. 11.25 Room 16.19 Efɛ 4.14 Ebr 5.12
14.21 Yoh 10.34 Eza 28.11
14.23 Tʊma 2.13

25Ðɪnɛ pukuluu mbʊ ɛmɛsɪ ɛ-taa yɔ, pʊ-yɔɔ nɛ pile nɛ ɛpa ɛ-ɛza nɛ tɛtʊ nɛ ɛsa Ɛsɔ. Peeye ɛtɔŋ se toovenim, Ɛsɔ wɛ mɪ-hɛkʊ taa.

Iluŋ Ɛsɔ tɛɛ camɪyɛ

26ɛgbaɣdɪnaa, ɛbɛ pʊwɛɛ se ɪla yɔ? Alɪwaatʊ ndʊ ikpeɣluu yɔ, nɔɔyʊ ɛwɛnɪ keɣa nakɛyɛ se ɛmakɪ yɔ, yaa natʊyʊ se ɛwɪlɪ yɔ, yaa kʊnʊŋ leɛkʊ se ɛyɔɔdɪ yɔ, yaa tɔm natʊyʊ Ɛsɔ lɪzaa nɛ ɛwɪlɪ-ɪ se ɛyɔɔdɪ yɔ, yaa kʊnʊŋ nakʊyʊ se ɛlɪzɪ kɪ-tɔbʊʊ yɔ, ɛla. Ɛlɛ, ɪla pɪtɪŋa se pɪkpazɪ lɛlaa ɖoŋ. 27Nabɛyɛ ɛyɔɔdʊʊ kʊnʊmɪŋ lɛɛŋ yɔ, ɛyaa naalɛ yaa pɪkɪlaa yɔ, naadozo ɛyɔɔdɪna. Pɔyɔɔdɪ nɛ pakazɪɣ ɖama nɛ nɔɔyʊ lɪzɪ pɪ-tɔbʊʊ. 28Ye nɔɔyʊ ɛfeyɪ se ɛpɪzɪɣ nɛ ɛlɪzɪ pɪ-tɔbʊʊ yɔ, posu tamɪyɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa. Pɔyɔɔdɪnɪ pa-tɪ nɛ pɔyɔɔdɪnɪ Ɛsɔ.

29Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa ɖɔɖɔ lɛ, naalɛ yaa naadozo ɛɖɛzɪnɪ tɔm nɛ lɛlaa ɲɔcɔnɪ pɔ-tɔm taa nɛ pana. 30Ye Ɛsɔ ɛlɪzɪ natʊyʊ nɛ ɛwɪlɪ lɛlʊ weyi ɛcaɣ ɛ-cɔlɔ yɔ, kɔɔnɔɔ-tʊ esu. 31Ɩpɪzɪɣ mɪ-tɪŋa ɪɖɛzɪ tɔm nɛ ɪkazɪɣ ɖama se pɪsa nɛ ɛyaa tɪŋa kpɛlɪkɪ tɔm nɛ pɪha-wɛ pana ɲaɣʊ. 32Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa kalɪzasɪ luzi sɪ-tɪ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa tɛɛ. 33Ɛsɔ tɛkɛnɪ weyi esidiɣ pɪtɪŋa yem yem yɔ, ɛlɛ ɛkɛ laŋhɛzɪyɛ Ɛsɔ.

Ɛzɪ ɖɪnaɣʊ cɪɖɪcɪɖɪ ɲɪma Krɪstʊ agbaa tɪŋa taa yɔ, 34pʊwɛɛ se halaa esu tamɪyɛ Krɪstʊ agbaa taa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pataha-wɛ nʊmɔʊ se pɔyɔɔdɪ. Ɛlɛ poluzi pa-tɪ ɛzɪ Mooyiizi paɣtʊ yɔɔdʊʊ yɔ. 35Ye paɲɪnɪɣ se panɪ natʊyʊ taa yɔ, pɔpɔzɪ pa-walaa ɖɪsɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛ fɛyɛ se halʊ ɛyɔɔdɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa.

36Mɪ-tɛ ɛsɔtɔm lɪnaa yaa we? Mi-ɖeke mɪ-cɔlɔ tɪtalaa? 37Ye nɔɔyʊ ɛmaɣzʊʊ se ɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ yɔ yaa ɛkɛ kalɪzaɣ taa tʊ yɔ, ɛtɪlɪ se ndʊ mamawa yɔ, tɪkɛ Kɪbaɣlʊ paɣtʊ. 38Ye nɔɔyʊ ɛsɔ-tʊ yɔ, ɛsɔɔ-tʊ.

39Pʊ-yɔɔ lɛ, mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɯ̄ɪnɪ siŋŋ ɛsɔtɔm ɖɛzʊʊ. Ɩtaaɖaŋ lɛlaa se pɔyɔɔdɪ kʊnʊmɪŋ. 40Ɛlɛ pɪtɪŋa pʊɖɔ ɛzɪ pʊmʊnaʊ yɔ nɛ pʊtʊʊzɪ cɔlɪɪ.

Krɪstʊ fem tɔm

15 Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, maɲɪnɪɣ se mɔntɔzɪ-mɪ Tɔm Kɪbandʊ ndʊ meheyi-mɪ nɛ ɪmʊ-tʊ nɛ ɪwɛɛ tɪ-taa mbʊ kpem 2nɛ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ tɪ-yɔɔ nɛ ɛya mɪ-ɲʊʊ, ye ɪɖɔkɪ-tʊ nesi naalɛ kpam ɛzɪ maaheyuu-mɪ yɔ yɔ. Ɛlɛ ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, itisi yem falaa.

3Ŋgʊ, mancalɪ-mɪ heyuu ndʊ mamʊwa yɔ se : Krɪstʊ sɪbɪ ɖa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ ɛzɪ pamaʊ yɔ. 4Pepim-i nɛ efemni sɪɖaa taa kɪyakɪŋ naadozo wiye ɛzɪ pamaʊ yɔ. 5Ɛwɪlɪ ɛ-tɪ Sefaasɪ nɛ ɛlɛ wayɪ e-tiyiyaa hiu nɛ naalɛ. 6Paba wayɪ lɛ, ɛwɪlɪ ɛ-tɪ ɛyaa pɛcɛzɪ taŋa ɖoli kʊɖʊmɖɪyɛ. Pa-taa ɛyaa sakɪyɛ kpɛndɪ pɛwɛnɪ pɛ-ɛza nɛ nabɛyɛ ɲasɪ. 7Pʊwayɪ ɛwɪlɪ ɛ-tɪ Yakubu nɛ

14.25 Eza 45.14 Zak 8.23
14.26 1Kɔr 12.7-10; 14.6 Efɛ 4.12
14.29 1Kɔr 12.10
14.30 1Tes 5.19-20
14.32 1Yoh 4.1
14.33 1Kɔr 11.16
14.34 1Kɔr 11.3 1Tim 2.11 Tit 2.5 1Pɪ 3.1
14.37 2Kɔr 10.7 1Yoh 4.6
14.39 1Kɔr 12.31 1Tes 5.20
15.1 Gal 1.11 Room 5.2
15.2 Room 1.16 1Kɔr 1.21 Gal 3.4
15.3 Eza 53.5 Luk 24.26,46 1Kɔr 11.2,23 1Pɪ 2.24
15.4 Luk 24.26,46
15.5 Mrk 16.14 Luk 24.34,36 Yoh 20.19
15.7 Luk 24.50 Tɪma 1.3-4

e-tiyiyaa tŋa. 8Patiŋa pa-wayı, ɛwılı-m ɛ-tı, ma weyi mɛwɛ ɛzı pıɣa ŋga palulı-kɛ kıtapıpıu yɔ.

9Manawa se ma pʊtɔyını Yesu tiyiyaa tŋa taa. Mantatumʊna se paya-m se Yesu tiyiyu, toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mandʊ Ɛsɔ ɛgbɛyɛ wayı kaŋ kaŋ. 10Ɛlɛ Ɛsɔ lootiye yɔɔ mɛnkɛ mbʊ mɛnkɛwa yɔ. E-lootiye ndı ɛlabı-m yɔ, dıwɛnı kazʊwa. Malabı tʊmıyɛ nɛ pıcɛzı pa-tŋa payı. Ŋgʊ pıtɛkɛ malakını-dı ɛlɛ, Ɛsɔ lootiye ndı dıwɛ mɔn-cɔlɔ yɔ, ndı lakını-dı. 11Pʊ-yɔɔ lɛ, paa pıkɛ ma yaa mba yɔ, tɔm ndʊ disuzi-mı, nɛ ndʊ dɔdɔ itisaa.

Sıdaa fem tɔm

12Ðıwɛɛ nɛ disuzuu se Krıstʊ femni sıdaa taa. Ɛlɛ mı-taa nabɛyɛ wɛɛ nɛ pɔtɔŋ se sıdaa eefeŋ. Ɛzıma papızıɣ nɛ pɔyɔɔdı mbʊ? 13Ye sıdaa eefeŋ yɔ, pʊbʊ Krıstʊ tefemni sıdaa taa dɔdɔ. 14Ye Krıstʊ etefemni sıdaa taa yɔ, disuzuu tɔm falaa nɛ mi-tisuu kɛ falaa dɔdɔ. 15Ðınɛ lɛ, pʊtʊ kpayı se dıkɛ pɔbɔtınaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, dılızı aseɣdɛ Ɛsɔ yɔɔ se efezi Krıstʊ nɛ sıdaa taa. Ye sıdaa eefeŋ yɔ, dınɛ lɛ, Ɛsɔ tefezi Krıstʊ dɔdɔ. 16Toovenim taa ye sıdaa eefeŋ yɔ, Krıstʊ tefemni sıdaa taa dɔdɔ. 17Nɛ ye Krıstʊ etefemni sıdaa taa yɔ, mi-tisuu wɛ falaa. Ukpɛndı ıwɛ mı-kıwɛɛkum taa. 18Ðɔdɔ lɛ, mba petisi Krıstʊ yɔɔ pʊcɔ nɛ pası yɔ, peleba. 19Ye ɛjadɛ yɔɔ cınɛ wezuu kʊnɛ kı-taa dɛke dıtaɣ Krıstʊ liu yɔ, dıwɛ pʊtɔdıyɛ nɛ pıkılı ɛyaa tŋa.

20Ɛlɛ toovenim taa, Ɛsɔ fezi Krıstʊ nɛ sıdaa taa. Ɛnʊ lɛ sıdaa taa kajalaɣ tʊ weyi efezaa yɔ. 21Ɛzıma mbʊ sım tŋını ɛyʊ kʊdʊm yɔɔ nɛ pʊkɔɔ yɔ, mbʊ dɔdɔ sıdaa taa fem tŋını ɛyʊ kʊdʊm yɔɔ nɛ pʊkɔɔ dɔdɔ. 22Nɛ ɛzıma mbʊ pıtŋını Adamı yɔɔ nɛ ɛyaa tŋa sıkı yɔ, mbʊ dɔdɔ pıtŋıɣnı Krıstʊ yɔɔ nɛ ɛyaa tŋa tası wezuu wɛʊ. 23Ɛlɛ Ɛsɔ kɔŋ fezuu paa mba nɛ pa-alıwaatʊ : Krıstʊ ɛcalını fezuu. Ɛ-wayı lɛ, mba pɛkɛ Krıstʊ ɛnʊ ɛ-ūuma yɔ, efeziɣ-wɛ alıwaatʊ ndʊ Krıstʊ pısıɣ ɛkɔɔ yɔ. 24Pʊbʊ wayı pıtŋa pıtɛŋ. Ðınɛ ɛkpakıɣ kewiyaɣ nɛ ɛdʊzı weyi ɛkɛ Ɛsɔ nɛ Caa yɔ, e-nesi tɛɛ. Ɛdızıɣ kewiitu tŋa nɛ ūʊndʊnaa tŋa nɛ dɔŋ tŋa. 25Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se Krıstʊ ɛtɔɔ kewiyaɣ nɛ pʊkɔɔ pıtalı alıwaatʊ ndʊ ɛkpaɣ e-koyindinaa tŋa nɛ ɛsıı ɛ-nŋgbanzı tɛɛ yɔ. 26Kɛtɛzaɣ koyindu weyi padızıɣ yɔ, ɛnʊ lɛ sım. 27Toovenim taa lɛ,

Ɛsɔ kpaɣ pıtŋa nɛ ɛsıı ɛ-nŋgbanzı tɛɛ. *(Esayii 22:13)*

Ɛlɛ alıwaatʊ ndʊ keɣa tɔŋ se Ɛsɔ luzi pıtŋa ɛ-tɛɛ yɔ, pʊwɛ kpayı kpayı se Ɛsɔ weyi ɛkpaɣ pıtŋa nɛ eluzi Krıstʊ tɛɛ yɔ, ɛfeyı pı-taa. 28Ɛsɔ tɛŋ pıtŋa luzuu ɛ-tɛɛ lɛ, Pıyalʊ maɣmaɣ luzi ɛ-tı weyi eluzi pıtŋa ɛ-tɛɛ yɔ, ɛlɛ tɛɛ. Ðınɛ Ɛsɔ keɣ pıtŋa pıtŋa pı-taa.

15.8 Tʊma 9.4 1Kɔr 9.1
15.9 Tʊma 8.3 Efɛ 3.8
15.10 2Kɔr 11.23 Fil 2.13
15.13 1Tes 4.14
15.15 Tʊma 2.24
15.17 Room 4.25
15.19 2Tim 3.12
15.20 Kol 1.18 Wʊl 1.5
15.21 Room 5.12
15.23 1Tes 4.15-17
15.24 Dan. 7.14,27
15.25 Keɣ 110.1 Ebr 1.13
15.26 2Tim 1.10 Wʊl 20.14
15.27 Keɣ 8.6 Ebr 2.8 1Pı 3.22
15.28 Fil 3.21 1Kɔr 3.23; 11.3

29Ye pɪtɛkɛ mbʊ lɛ, mba peyeki nɛ palakɪ-wɛ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ sɪd̩aa yɔɔ yɔ, ɛbɛ pakaɣ labʊ yɔ? Ye sɪd̩aa eefeŋ kaʊ lɛ, ɛbɛ yɔɔ peyeki nɛ palakɪ-wɛ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ sɪd̩aa yɔɔ yɔ? **30**Nɛ d̩a yɔ, ɛbɛ yɔɔ paa ɛzɪmtaa d̩ileŋ d̩a-tɪ sɪm nɔɔ taa yɔ? **31**Mond̩uuni koboyaɣ ŋga ɪkɛnɪ-m d̩a-Kɪbaɣ lʊ Krɪstʊ Yesu taa yɔ se, mand̩aŋ sɪm paa kɪyakʊ ŋgʊ. **32**Ye ɛyaa lɪmaɣza tɪtɪŋa maawɛna nɛ malʊbɪnɪ tɛtɛkpɪna Efɛɛzɪ tɛtʊ taa yɔ, pɪɪwazɪ-m we? Ye sɪd̩aa eefeŋ yɔ,

d̩ɪtɔɔ nɛ d̩ɪñɔɔ,

mbʊ pʊyɔɔ yɔ, cee d̩ɪsɪkɪ.

33Ɩtaacɛtɪ mɪ-tɪ, ɛgbaɣdɪyɛ kɪdɛkɛdɪyɛ wɛɛkɪɣ wɛtʊ kɪbandʊ. **34**Ɩpɪsɪnɪ mɪ-tɪ ɛzɪ pʊmʊnaʊ yɔ nɛ ɪtaala kɪwɛɛkɪm. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɪ-taa nabɛyɛ ɛɛsɪŋ Ɛsɔ. Mɔyɔɔdʊʊ mbʊ se fɛyɛ ɛkpa-mɪ.

Tomnaɣ ŋga kefeŋni sɪd̩aa taa yɔ

35Ɛlɛ nɔɔyʊ kaɣ pɔzʊʊ se : Ɛzɪma sɪd̩aa feŋ ? Tomnaɣ ŋga palɪɣna? **36**Kɪmɛlɛŋ ña, mbʊ ŋd̩ʊʊ yɔ, ye pɪtɪsɪ yɔ, pɪɪñɔʊ. **37**Alɪwaatʊ ndʊ ŋd̩ʊʊ yɔ, pɪtɛkɛ tomnaɣ ŋga kakaɣ ñɔʊ yɔ, ŋga ŋd̩ʊʊ. Ðomaɣ piye nad̩ɪyɛ yem ŋd̩ʊʊ. **38**Piyele nɛ Ɛsɔ ha paa-piye ndɪ tomnaɣ ɛzɪ ɛsɔɔlʊʊ yɔ. Ɛhaɣ pa d̩omaɣ ŋga lɛ, ka-maɣmaɣ ko-tomnaɣ. **39**Tomnasɪ tɪŋɛ tɛkɛnɪ tomnasɪ kʊd̩ʊmsɪ. Ɛyaa wɛnɪ po-tomnaɣ nɛ kpɪna ñɛwɛɛnɪ a-ñɪŋga. Kpakpasɪ wɛnɪ si-tomnaɣ nɛ sumasɪ ñɛwɛnɪ sɪ-ñɪŋga. **40**Tataa tomnasɪ wɛɛ nɛ ɛsɔdaa ñɪnzɪ ñɛwɛɛ. Ɛsɔdaa tomnasɪ ñɪlɪnzʊʊ wɛ ndɪ nɛ tataa ñɪnzɪ ñɪlɪnzʊʊ. **41**Wɪsɪ ñɪlɪnzʊʊ ɛzɪma mbʊ yɔ, pʊwɛ ndɪ nɛ ɛzɪma mbʊ fenaɣ ñɪlɪnzʊʊ yɔ, pʊwɛ ndɪ d̩ɔd̩ɔ nɛ tɪɪnzɪ ñɪlɪnzʊʊ. Tɪyɪŋa nakɛyɛ ñɪlɪnzʊʊ ɛzɪma mbʊ yɔ, pʊwɛ ndɪ nɛ lɛɛka ñɪlɪnzʊʊ.

42Sɪd̩aa fem wɛ mbʊ d̩ɔd̩ɔ na. Pod̩ɪʊ tomnaɣ ŋga kad̩azɪɣ yɔ nɛ Ɛsɔ fezi-kɛ lɛ, kaad̩azɪɣ kaʊ. **43**Pod̩ɪʊ tomnaɣ ŋga kɛfɛyɪnɪ koboyaɣ yɔ nɛ Ɛsɔ fezi-kɛ nɛ koboyaɣ. Pod̩ɪʊ tomnaɣ ŋga kɛwɛ ɛjandʊ taa yɔ nɛ Ɛsɔ fezi-kɛ d̩oŋ taa. **44**Pod̩ɪʊ tataa tomnaɣ nɛ Ɛsɔ fezi-kɛ kalɪzaɣ tomnaɣ.

Tataa tomnaɣ wɛɛ nɛ kalɪzaɣ tomnaɣ ñɛwɛɛ. **45**Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ yɔ se :

Ɛyʊ kɔɔnɔɔ-tʊ Ad̩am pɪsɪ ɛza-tʊ.

Kɛtɛzaɣ Ad̩am ñapɪsɪ kalɪzaɣ ŋga kahaɣ wezuu yɔ. **46**Ɛyʊ kɔɔnɔɔ-tʊ tɛkɛ kalɪzaɣ taa tʊ. Ɛɛkɛ tataa-tʊ. Pʊwayɪ kalɪzaɣ taa tʊ kɔma. **47**Kɔɔnɔɔ-tʊ lɪnɪ tataa. Mʊzʊʊ Ɛsɔ kpaɣaa nɛ ɛlabɪnɪ-ɪ. Naalɛ-tʊ lɛ Kɪbaɣlʊ weyi ɛlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ ɛkɔɔ yɔ. **48**Ɛzɪma mbʊ weyi palabɪnɪ-ɪ mʊzʊʊ yɔ, ɛwɛɛ yɔ, mbʊ d̩ɔd̩ɔ mba palabɪ-wɛ nɛ mʊzʊʊ yɔ, pɛwɛɛ. Ɛzɪma mbʊ ɛsɔdaa-tʊ wɛɛ yɔ, mbʊ d̩ɔd̩ɔ ɛsɔdaa ñɪma wɛɛ. **49**Ɛzɪ d̩ɪkpaɣʊ weyi palabɪnɪ-ɪ mʊzʊʊ yɔ, ɛ-lɛzʊʊ yɔ, mbʊ d̩ɔd̩ɔ d̩ɪkaɣ kpaɣʊ ɛsɔdaa-tʊ lɛzʊʊ.

15.30 2Kɔr 11.26 Gal 5.11
15.31 1Tes 2.19 Room 8.36 1Kɔr 4.9 2Kɔr 4.10-11; 11.23
15.32 2Kɔr 1.8 Eza 22.13 Luk 12.19
15.33 1Kɔr 5.6
15.34 Efɛ 5.14 1Kɔr 6.5
15.35 Eze 37.3
15.36 Yoh 12.24
15.42 Dan. 12.3 Mat. 13.43
15.43 Fil 3.21
15.45 Kid̩ 2.7 Room 5.14 Yoh 5.21 Fil 3.21 Kol 3.4
15.47 Yoh 3.13,31 Kid̩ 2.7; 3.19
15.48 Fil 3.20-21
15.49 Kid̩ 5.3 Room 8.29 Fil 3.21 1Yoh 3.2

50Mɛ-ɛgbaɣdɩnaa, ndʊ mɔyɔɔdʊʊ yɔ, ndʊ yɔ se : Ðo-tomnasɩ nzɩ sɩwɛ ɛzʊnɔ yɔ, sɩɩkaɣ tɩɣyʊʊ. Ɛsɔ kewiyaɣ. Mbʊ pɩɖazaa yɔ, pɩɩkaɣ mbʊ pɩɩɖazʊʊ yɔ tɩɣyʊʊ. **51**Ɩcɔna nɛ ɩna, meheyiɣ-mɩ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm : Ða-tɩŋa ɖɩɩsɩkɩ, ɛlɛ ɖa-tɩŋa pɔkɔŋ-ɖʊ lɛɣzʊʊ. **52**Pɔkɔŋ-ɖʊ lɛɣ zʊʊ kɛlɛʊ yem, ɛzɩ ɛzɩyɛ pɩɖʊʊ yɔ alɩwaatʊ ndʊ payaɣ kɛtɛzaɣ nɔndɔʊ yɔ. Payaɣ ɛgandɩyɛ lɛ, Ɛsɔ fezi sɩɖaa nɛ tomnɔsɩ nzɩ sɩɩɖazʊʊ kaʊ yɔ. Ɛsɔ kɔŋ-ɖʊ lɛɣzʊʊ. **53**Pʊwɛɛ se tomnaɣ ŋga kapɩzɩɣ nɛ kaɖazɩ yɔ, kapɩsɩ ŋga kaapɩzɩɣ nɛ kaɖazɩ yɔ. Pʊwɛɛ se tomnaɣ ŋga kapɩzɩɣ nɛ kasɩ yɔ, kapɩsɩ ŋga kaapɩzɩɣ nɛ kasɩ yɔ. **54**Alɩwaatʊ ndʊ tomnaɣ ŋga kapɩzɩɣ kaɖazɩ nɛ kasɩ yɔ, kapɩsɩɣ ŋga kaapɩzɩɣ nɛ kaɖazɩ nɛ kasɩ yɔ lɛ, tɔm ndʊ pamawa yɔ, tɩlakɩ. Ndʊ lɛ se :

Pawabɩ sʊm nɛ pamʊʊzɩ-pʊ.

55O Sɩm, ño-ɖoŋ weyi ŋnazɩɣ na yɔ, ɩwɛ le?

O sɩɖaa lone, le ña-wabʊ wɛɛ?

56Ŋgʊ sɩm ɖoŋ weyi ɩnazɩɣna yɔ lɛ kɩwɛɛkʊm nɛ kɩwɛɛkʊm ɖoŋ lɛ Mooyiizi paɣtʊ. **57**Ɛlɛ ɖɩsɛɣ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ. Ɛnʊ hanɩ-ɖʊ wabʊ ɖa-Kɩbaɣlʊ Yesu Krɩstʊ yɔɔ.

58Pʊ-yɔɔ lɛ, mɛ-ɛgbaɣdɩnaa kʊsɔɔlaa, ɩɖɔkɩ mɩ-tɩ kpam, itaaciɣdi. lwɛɛnɩ kpekpeka paa ɖooye mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɩnawa se ɩlakɩ falaa tʊmɩyɛ Kɩbaɣlʊ taa.

15.50 Mat. 16.17 Yoh 3.3,5
15.51 1Tes 4.15-17 Fil 3.21
15.52 Mat. 24.31
15.53 2Kɔr 5.4
15.55 Ose 13.14
15.56 Room 4.15; 5.13
15.57 Room 7.25 1Yoh 5.4-5

16.1 2Kɔr 8.4; 9.1,12 Gal 2.10
16.2 Tʊma 20.7 Wɩl 1.10
16.3 2Kɔr 8.4,6,19
16.4 2Kɔr 8.4,19
16.5 Tʊma 19.21 2Kɔr 1.16
16.6 Tʊma 15.3; 17.15
16.7 Tʊma 18.21
16.9 Tʊma 14.27; 19.9 2Kɔr 2.12
16.10 Tʊma 19.22 Room 16.21

Mbʊ pɔcɔʊ se pɩsɩnɩ cɩɖɩcɩɖɩ ñɩma yɔ, pʊ-tɔm

16 Mamaɣ-mɩ tɔm mbʊ pɔcɔʊ se pasɩnɩ cɩɖɩcɩɖɩ ñɩma yɔ, pʊ-yɔɔ. Mɩ ɖɔɖɔ ɩɖɔ paɣtʊ ndʊ mandʊ Krɩstʊ agbaa wena awɛ Galaatɩ egeetiye taa yɔ, tɩ-yɔɔ. **2**Paa kpɩtaʊ ŋgʊ kɩ-kɔɔnɔɔ kɩyakʊ wiye, pʊwɛɛ se mɩ-taa paa weyi ɛsɩɩnɩ hɔɔlʊʊ ɛ-tɛ mbʊ ɛpɩzɩɣ se ɛcɔɔ yɔ, pɩlɩnɩ mbʊ ɛwɛna yɔ, pʊ-yɔɔ. Ðɩnɛ lɛ, pɩɩtasɩɣ pɔzʊʊ se ɩcɔɔ alɩwaatʊ ndʊ mɔnkɔŋ yɔ. **3**Mɔnkɔŋ lɛ, mentiyi mba ɩlɩzɩ-wɛ se powoni mɩ-haɖɛ Yeruusalem tɛtʊ taa yɔ, nɛ takayɩsɩ. **4**Ɛlɛ ye pʊpɔzʊʊ se ma-maɣmaɣ mowolo yɔ, ɖɩnɛ lɛ, ma nɛ wɛ ɖiiwolo.

Mbʊ Pɔɔlɩ ɖʊwa se ɛlakɩ yɔ

5Mantʊŋɩɣnɩ Masedonii egeetiye taa lɛ, mɔnkɔɔ mɩ-tɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊwɛɛ se mantʊŋɩna Masedonii. **6**Pɩlaba yɔ, mancakɩ mɩ-tɛ pazɩ yaa mɛwɛɣ peeye niŋkaɣ alɩwaatʊ taa se pɩsa nɛ ɩsɩnɩ-m nɛ mowolo ɖendɛ mɔnkɔŋ wobu yɔ. **7**Mɔntɔsɔɔlɩ se lɛɛlɛɛyɔ mana-mɩ ɖɛʊ yɔɔ yem. Ɛlɛ mañɩnɩɣ se ye Kɩbaɣlʊ etisaa yɔ, mancaɣ mɩ-cɔlɔ alɩwaatʊ natʊyʊ. **8**Ɛlɛ, mɛwɛɣ Efɛɛzɩ tɛtʊ taa nɛ pɩtalɩnɩ Pantekooti kazandʊ. **9**Mancakɩ peeye mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tʊlɩ nɔnɔɔ sʊsɔɔ nakɛyɛ peeye se manpɩzɩ nɛ mala tʊmɩyɛ ndɩ ɖɩwɛ wazaɣ yɔ. Koyindinaa ñɔɖɔ peeye ɖɔɖɔ.

10Ye Timootee ɛtalaa lɛ, ɩla nɛ sɔɔndʊ ɛtaakpa-ɩ mɩ-tɛ. Pʊwɛ

mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛlakɪ Kɪbaɣ lʊ tʊmɪyɛ ɛzɪ ma yɔ. **11**Nɔɔyʊ ɛtaaniɣzi-i. ɭsɪnɪ-ɪ nɛ laŋhɛzɪyɛ nɛ ɛkɔɔ mɔn-cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ma nɛ ɛgbaɣdɪnaa ɖɪɖaŋ-ɪ.

12Pɪlɪʊnɪ ɖɛ-ɛgbaɣdʊ Apoloosi yɔɔ lɛ, mansazɪ-ɪ siŋŋ se ɛ nɛ ɛgbaɣdɪnaa powolo mɪ-tɛ. Ŋgʊ ɛtaaɰ̃ɪnɪɣ se ewolo lɛɛlɛɛyɔ. Ɛlɛ pɪhaɣ-ɪ nʊmɔʊ lɛ ɛkɔɔ.

13ɭcaɣnɪ mɪ-ɛza, ɪɖɔkɪ mɪ-tɪ kpam mi-tisuu taa. ɭwɛɛnɪ abalɪtʊ. ɭkpa ɖoŋ. **14**Mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɪlakɪ yɔ, ɪla-pʊ nɛ sɔɔlʊm!

15Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɪtɛm nau se Stefanuusi ɖɪɣa taa ɰ̃ʊma kɛnɪ kɔɔnɔɔ ɰ̃ʊma mba petisi Krɪstʊ yɔɔ Akayɪ eegetiye taa nɛ pɛcɛlɪ pa-tɪ se pala cɪɖɪcɪɖɪ ɰ̃ʊma tʊmɪyɛ yɔ. **16**Mansazɪɣ -mɪ se iluzi mɪ-tɪ ɛyaa mba nɛ mba patɪŋa payɪ palakɪ tʊmɪyɛ kʊɖʊmɖɪyɛ ɛzɪ ɖa yɔ, pɛ-tɛɛ. **17**Ŋgʊ man-taa hʊlʊmɪnɪ Stefanuusi nɛ Fortunatuusi nɛ Akayikuusɪ pɔ-kɔm. Monposini-mɪ nɛ mbʊ pɪtɛɖɪɣ -m yɔ, pɛcɛlɪ-m pʊ. **18**Pɛhɛzɪ ma nɛ mɪ ɖa-kalɪzasɪ. ɭtɪlɪ pɪtɛ ɛyaa mba pa-wazaɣ.

16.11 1Tim 4.12
16.12 1Kɔr 1.12; 3.5
16.13 Mat. 24.42 Fil 1.27; 4.1 1Tes 3.8 2Tes 2.15
16.16 Ebr 13.17
16.17 2Kɔr 11.9 Fil 2.30
16.19 Room 16.5 File 1.2
16.20 Room 16.16
16.21 Kol 4.18 2Tes 3.17
16.22 Efɛ 6.24 Gal 1.8-9
16.23 Room 16.20

Kɛtɛzaɣ sɛtʊ

19Krɪstʊ agbaa wena awɛ Aasi egeetiye taa yɔ, asɛɣ-mɪ. Akilaasɪ nɛ Prisiili nɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪ-wɛ pa-ɖɪɣa taa yɔ, pɛsɛɣ-mɪ ɖeu Kɪbaɣlʊ taa. **20**ɛgbaɣdɪnaa tɪŋa sɛɣ-mɪ. ɭsɛɣ ɖama nɛ cɪɖɪcɪɖɪ sɛtʊ.

21Ma Pɔɔlɪ, ma-maɣmaɣ mamana sɛtʊ tʊnɛ nɛ me-nesi nɛ mɛnsɛɣ-mɪ.

22Ye nɔɔyʊ ɛtɔsɔɔlɪ Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ yɔ, pɔlɔ ɛ-yɔɔ nɔɔ kɪdɛkɛdaɣ. Maranatha! Kɪbaɣlʊ kɔɔ!

23Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ lootiye ɛwɛɛ mɪ-cɔlɔ!

24Mɔnsɔɔlɪ mɪ-tɪŋa Krɪstʊ Yesu taa. Pɪla mbʊ!

Takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Pɔɔlı ma Kɔrɛntı ñıma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɔɔlı
Takayaɣ Muyu : Krıstu ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Kɔrɛntı yɔ
Pınaɣ: 56 Yesu lulu wayı

Pɔɔlı kalakaɣ Efɛɛzı tumıyɛ ndı ɖihukaɣ yɔ alıwaatu ndu ɛma Kɔrɛntı ñıma takayaɣ kajalaɣ ñuŋga yɔ. Pubu ɛkɛwɛɛ ɛɖɔŋ ɛ-numɔu naadozo ñuŋgu se esuzi Tɔm Kıbandu. E-liu kɛwɛɛ se ewolo Kɔrɛntı nabulɛ ɖeɖe elɛ, leelɛeyɔ ɛzıma mbu Tɔm Kıbandu tumıyɛ hukaɣ Efɛɛzı tetu taa yɔ, ɛtezı lızuu se ɛcakı peeye (1 Kɔr. 5:9). Ɛlɛ mbu pılakaɣ Kɔrɛntı yɔ, pıtezaɣ kɔzuu kukɔzu. Ɛnıwa se ɛyaa kuyuunı ɛ-tumıyɛ siŋŋ lɛ, ɛkuyı kpɛdɛɛ se ewolo Kɔrɛntı peeye (2 Kɔr. 2:1-2). E-wobu mbu pıtɛleɣzı mbu ɛñunaɣ se pılɛɣzı yɔ. Paa nɛ mbu, Pɔɔlı lızaa se ɛɛpısıɣ Kɔrɛntı (2 Kɔr. 1:23). Eyeba nɛ ɛma takayaɣ kumau nɛ etiyini-wɛ (2 Kɔr. 2:4, 9).

Pɔɔlı kɛwɛɛ nɛ ɛnıɣzıɣ ɛzıma mbu Kɔrɛntı ñıma kaɣ muu ɛ-takayaɣ yɔ, pu-yɔɔ. Ɛtaɣaɣ liu se ɛnaɣ Tiiti Trowaasi lɛ elɛ heyi-i mbu pılaba yɔ (2:12; Tum. 20:1-2). Nabuyu laba nɛ Tiiti tapızı nɛ ɛtalı Trowaasi nɛ pu-yɔɔ Pɔɔlı ñowobi ɛ-numɔu yɔɔ nɛ ɛtalı Masedonii (2:13; 7:5). Ɛtalı peeye lɛ, ɛna Tiiti nɛ elɛ ñeheyi-i se Kɔrɛntı ñıma pısını pa-tı nɛ pe-liu wɛɛ se paña (7:6-16).

Cɛyıtu kɛkpɛndı nɛ tıwɛɛ Krıstu ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Kɔrɛntı yɔ, ɖı-taa. Ɛyaa mba pɛcɛtaa se pɛkɛ Yesu tiyiyaa yɔ, pa-taa sakıyɛ kuyunı Pɔɔlı tumıyɛ siŋŋ (11:13-15). Kɔrɛntı ñıma yekaɣ nɛ patuŋıɣ pa-wılıtu (11:19-20; 12:11, 20-21). Pɔɔlı ma ɛ-takayaɣ naalɛ ñuŋga Kɔrɛntı ñıma Yesu lulu wayı pınaɣ 56 ñuŋga taa. Ɛma-kɛ se elu ɛ-tı yɔɔ nɛ eɖezi tumıyɛ ndı ɛlakı yɔ, nɛ ɛñɔɔzı cɛyıtu ndu tıwɛ Kɔrɛntı ɛgbɛyɛ taa yɔ nɛ elızı mbu puwɛɛ se ɖıcɔnı tumıyɛ taa yɔ nɛ ewılı.

Ðıpızıɣ ɖıtayı Kɔrɛntı ñıma takayaɣ naalɛ ñuŋga kanɛ hɔɔluŋ naadozo taa. Kpaɣ ñuu 1 nɛ ŋwolo ñuŋ 7 taa Pɔɔlı wɛɛ nɛ eɖeziɣ ɛ-tumıyɛ nɛ ɛlızıɣ Ɛsɔ tumlaɖu toovenim tu tumıyɛ tɔbuu. Ñuŋ 8 nɛ 9 taa Pɔɔlı yɔɔduu haɖɛ ndı mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pa-agbaa hawa se pısını Krıstu ñıma kuñɔndınaa Yeruusalɛm yɔ. Kpaɣnı ñuu 10 ñuŋgu nɛ ŋwolo ñuu 13 ñuŋgu taa, Pɔɔlı cosuu e-koyindinaa mba pakuyuunı-ı yɔ. Ɛwılıɣ ɛ-tı ɛzı Yesu tiyiyu yɔ, nɛ eyɔɔduu kuñɔmuŋ weyi ɛtɔɔ-ı Krıstu yɔɔ yɔ. Ɛtɔŋ se pakılıɣ Ɛsɔ ɖoŋ nau Ɛsɔ tumlaɖu wezuu taa alıwaatu ndu tumlaɖu ɛnu ɛwɛ ɛjandu taa yɔ. Pɔɔlı tɛzı ɛ-takayaɣ nɛ ɛpaɣu Kɔrɛntı ñıma se paña ɛ-tɔm. Ye pekizi tı ñam yɔ, Pɔɔlı ɖu-wɛ tamaɣ se ewoki nɛ ɛna-wɛ nɛ ɛcɔnı tɔm ndu tı-cɔlɔ.

Ɛsɔ lootiye naɣ toovenim taa, nɛ e-ɖoŋ lakı tumıyɛ ɖɛ-ɛjandu taa (12:9). “Alıwaatu ndu mɛwɛɣ ɛjandu taa yɔ, ɖınɛ mɛwɛɣ ɖoŋ” (12:10).

Ðıpazıyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlı, weyi Ɛsɔ liu wɛɛ se mɛnkɛ Yesu Krıstu tiyiyu | **1.1** 1Kɔr 1.1 Efɛ 1.1 | yɔ, nɛ ɛgbaɣdu Timootee ɖıseɣ-mı. Mamaɣ takayaɣ kanɛ Ɛsɔ ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Kɔrɛntı tetu taa

yɔ nɛ cɪdɪcɪdɪ ñɪma mba patɪŋa pɛwɛ Akayɪ egeetiye taa yɔ.

2Đa-Caa Ɛsɔ nɛ Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ palabɪ-mɪ lootiye nɛ pɛhɛzɪ mɪ-laŋa.

Ɛsɔ weyi ɛhɛzɪɣ ɛyaa laŋa paa ɛbɛ taa yɔ.

3Pasa Ɛsɔ, ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ Caa. Ɛnʊ lɛ Caa weyi ɛyaa tɔm lakɪ-ɪ pʊtɔdɪyɛ yɔ nɛ Ɛsɔ weyi ɛhɛzɪɣ ɛyaa laŋa pɪtɪŋa pɪ-taa yɔ. **4**Ehɛzɪɣ ɖa-laŋa ɖe-sizɪŋ nɪʊ tɪŋa taa se pɪsa nɛ ɖa ɖɔdɔ ɖɪpɪzɪ nɛ ɖɪhɛzɪ mba panɪɣ sizɪŋ ndɪ ndɪ yɔ, pa-laŋa. Đɪnɛ lɛ, ɖɪpɪzɪɣ nɛ ɖɪhɛzɪ pa-laŋa ɛzɪ Ɛsɔ kɛhɛzʊʊ ɖa-laŋa yɔ. **5**Pʊwɛ mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛzɪma mbʊ ɖɪnɪɣ sizɪŋ sɪŋŋ ɛzɪ Krɪstʊ yɔ, mbʊ ɖɔdɔ Ɛsɔ tɪŋɪɣ nɪ Krɪstʊ ɛnʊ ɛ-yɔɔ nɛ ɛhɛzɪɣ ɖa-laŋa sɪŋŋ. **6**Ye ɖɪnɪɣ sizɪŋ yɔ, ɖɪnɪɣ-ɪ se pɪpɪzɪ nɛ pɪhɛzɪ mɪ-laŋa nɛ pɪya mɪ-ñʊʊ. Pʊnɛ pɪsɪŋŋɪ-mɪ nɛ ɪdɔkɪ mɪ-hɔyɛ nɛ ɪtɔɔ kʊñɔmɪŋ weyi ɖɪtɔkɪ yɔ. Ye Ɛsɔ ɛhɛzɪɣ ɖa-laŋa yɔ, ɛlakɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɛhɛzɪ mɪ-laŋa nɛ ɛya mɪ-ñʊʊ. **7**Đɪta liu sɪŋŋ mɪ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪnawa se, ye ɖa nɛ mɪ ɖɪka kʊñɔŋ yɔ, ɖɪkaɣ ɖɔdɔ mbʊ pɪhɛzʊʊ ɖa-laŋa yɔ.

8Ɛgbaɣdɪnaa ɖɪñɪnɪɣ se ɪtɪlɪ kʊñɔmɪŋ weyi ɛtalɪ-ɖʊ Aasi egeetiye taa yɔ. Kʊñɔmɪŋ ɛnʊ ɛsʊ-ɖʊ pɪŋŋ nɛ pɪdɛɛ ɖo-ɖoŋ yɔɔ nɛ ɖɪtataa liu se ɖɪwɛɣ. **9**Nɛ ɖɪna ɖa-taa se paa pɪla ɛzɪma yɔ, ɖɔ-tɔm tɛma. Pʊ-yɔɔ ɖɪtatasɪ ɖa-tɪ taʊ liu ɛlɛ, Ɛsɔ weyi efezuu sɪdaa yɔ, ɛnʊ ɖɪta liu.

10Ɛlɪzɪ-ɖʊ sɪm mbʊ pɪ-taa nɛ edɪɣni-ɖʊ lɪzʊʊ. Đɪtaɣ-ɪ liu se ɛkaɣ-ɖʊ lɪzʊʊ ɖɔdɔ. **11**Mɪ-ɖɔdɔ ɪsɪnɪ-ɖʊ alɪwaatʊ ndʊ ɪtɪmnɪ Ɛsɔ ɖɔ-yɔɔ yɔ. Đɪnɛ Ɛsɔ cosi ɛyaa sakɪyɛ adɪma nɛ ɛlabɪ-ɖʊ lootiye. Pʊ-yɔɔ ɛyaa sakɪyɛ pɪzɪɣ nɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ mbʊ ɛlabɪ-ɖʊ yɔ, pʊ-yɔɔ.

Pɔɔlɪ lɛɣzʊʊ mbʊ ɛɛɖʊwa se ɛlakɪ yɔ

12Mbʊ ɖʊkʊndʊʊna yɔ lɛ se : Đɪnaɣ ɖa-taa se ɖe-wezuu caɣʊ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ, kɔzɪ kɔzɪ mɪ-ɛsɪndaa lɛ, ɖɪdɔm nɛ laŋɪyɛ kʊɖʊmdɪyɛ nɛ ɖɪwɛɛ yayɪ. Ɛsɔ cɔlɔ pʊnɛ pɪtɪŋa pɪlɪnaa. Đɪtɔdɔ ɛyaa lɔŋsɪndɛ yɔɔ ɛlɛ, Ɛsɔ lootiye yɔɔ. **13**Đɪumaɣ-mɪ natʊyʊ nɛ pɪtasɪnɪ ndʊ ɪkalɪɣ nɛ ndʊ ɪsɪma yɔ. Mantaɣ liu se ɪkaɣ-tʊ sɪm nɛ pɪtalɪ ɖɪtɛndɛ. **14**Halɪ ɪpazɪ sɪm mbʊ se ɖa ɪkʊndʊʊna ɛzɪ mɪ-ɖɔdɔ ɪkɛʊ mba ɖɪkɔŋ kʊndʊnaʊ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu kɪyakʊ wiye yɔ.

15Maatɛm naʊ siŋŋ se ɪnɪɣ nɪ-m yɔɔ maaɖʊwa se mɛlɛyɪ mɪ-tɛ kɔm nɛ pɪwazɪ-mɪ tɔm naalɛ. **16**Maaɖʊwa se mantɪŋɪnɪ mɪ-tɛ nɛ mowolo Masedonii egeetiye taa nɛ malɪnɪ peeye nɛ manpɪsɪ mɪ-tɛ nɛ ɪsɪnɪ-m nɛ mowolo Yudee egeetiye taa. **17**Mbʊ maaɖʊwa yɔ, pʊ-yɔɔ yem malaba yaa we? Yaa ma-lɪmaɣ za ana, ɛyaa lumaɣza akɛnaa se maapɪzɪ nɛ mɔyɔɔdɪ nɔsɪ naalɛ tɔm kʊɖʊmtʊ yɔɔ?

1.2 Room 1.7 File 1.3
1.3 Efɛ 1.3 1Pɪ 1.3
1.5 Tʊma 9.4 2Kɔr 4.10 Kol 1.24
1.6 2Kɔr 4.15
1.7 Room 8.17 2Tim 2.12
1.8 Tʊma 19.23 1Kɔr 15.32
1.9 Yer 17.5,7
1.10 2Pɪ 2.9
1.11 Room 15.30 2Kɔr 4.15 Fil 1.19 File 22
1.12 1Kɔr 2.4 2Kɔr 2.17; 4.2
1.14 2Kɔr 5.12 Fil 4.1 1Tes 2.19
1.15 1Kɔr 4.19 Room 1.11
1.16 1Kɔr 16.5
1.17 2Kɔr 10.2

18Ɛzɩma mbʊ pɩkɛ toovenim se Ɛsɔ ɛɛlɛɣzɩɣ ɛ-tɔm kaʊ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ maayɔɔdʊʊnɩ-mɩ nɛ nɔsɩ naalɛ. **19**Ma nɛ Silivɛn nɛ Timootee ɖisuzi Ɛsɔ Pɩyalʊ Yesu Krɩstʊ tɔm mɩ-hɛkʊ taa. Ɛtɔyɔɔdɩ nɔsɩ naalɛ tɔm kʊɖʊmtʊ yɔɔ, ɛlɛ mbʊ pɩkɛ toovenim yɔ, ɛɛɛ ɖeke ɛtɔŋ. **20**Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tamasɩ nzɩ sɩtɩŋa payɩ Ɛsɔ kaɖʊwa yɔ, ɛtɩŋɩɣnɩ ɛ-yɔɔ nɛ ɛlabɩ-sɩ. Ɛ-yɔɔ ɖɔɖɔ ɖɩtɩŋɩɣ na nɛ ɖiheyi Ɛsɔ se pɩla mbʊ ɛ-hɩɖɛ sam yɔɔ. **21**Ɛsɔ lɛ weyi ɛkpazɩɣ ɖa nɛ mɩ ɖoŋ Krɩstʊ taa yɔ. Ɛnʊ lɩzɩnɩ-ɖʊ nɛ ɛsɩɩ hɔɔlʊʊ. **22**Ɛyʊsɩ-ɖʊ ɖɔɖɔ nɛ ɛ-mayaɣ nɛ ɛɖʊ ɖa-laŋa taa ɛ-Kalɩzaɣ. Mbʊ wɩlɩɣna se ɛkɔŋ-ɖʊ haʊ ɲʊm lɛɛbʊ mbʊ eheyi-ɖʊ se ɛhaɣ-ɖʊ yɔ.

23Ŋgʊ monɖuuni men-ciyam nɛ mankpakɩɣ Ɛsɔ ma-aseɣɖe tʊ se : Mañɩnaɣ se malɩzɩ-mɩ pɩ-taa yɔɔ yɔɔ, mantasɩ kɔm Kɔrɛntɩ tɛtʊ taa. **24**Ðɩɩñɩnɩɣ se ɖɩtɔɔ kewiyaɣ mi-lidaʊ yɔɔ. Ɛlɛ, ɖɩñɩnɩɣ se ɖa nɛ mɩ ɖila tʊmɩyɛ nɛ mɩ-taa tɛzɩ hʊlʊmʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɩɖɔkɩ kpam lidaʊ taa.

2 Pʊ-yɔɔ mamaɣzɩ man-taa se pɩfɛyɩ ɖeu se manpɩsɩ mɩ-tɛ nɛ laŋpɩsɩyɛ. **2**Ye manpɩsɩɣ mɩ-laŋa lɛ, alakɩ nɛ man-taa hʊlʊmɩ yɔ? Pɩtɛkɛ weyi manpɩsɩɣ ɛ-laŋɩyɛ yɔ yaa we? **3**Mama-mɩ ɛzɩ mamaʊ-mɩ yɔ se pɩsa nɛ mɔnkɔm mɩ-cɔlɔ lɛ, mɔ-hɔyɛ ɛtaapɩsɩnɩ mba pɩwɛɛ se pala nɛ man-taa hʊlʊmɩ yɔ. Mantaɣ mɩ-tɩŋa liu se : ma-laŋhʊlʊmɩyɛ kɛ mɩ-tɩŋa payɩ mɩ-ñɩnɖɛ ɖɔɖɔ. **4**Mama-mɩ tɔm tʊnɛ nɛ siziŋ nɛ laŋpɩsɩyɛ nɛ ɛzɩtɛɣlʊm siŋŋ. Mantama-mɩ tʊ se manpɩsɩ mɩ-laŋa. Ɛlɛ mama-mɩ tʊ se ɩpɩzɩ nɛ ɩna ɛzɩma mbʊ mɔnsɔɔlɩ-mɩ siŋŋ yɔ.

Kɩwɛɛkɩm kpeɣu kɩwɛɛkɩm laɖʊ

5Ye nɔɔyʊ ɛpɩsɩ ɛyaa laŋa yɔ, pɩtɛkɛ ma-laŋɩyɛ ɛpɩsaa ɛlɛ, mɩ-tɩŋa mɩ-laŋa ɛpɩsaa, yaa ye ɖɩtaaɖɛlɛsɩ niye yɔ, mɩ-taa nabɛyɛ. **6**Mɩ-taa ɛyaa sakɩyɛ hɔm ɛ-nɩŋgbaaŋ hɔm mbʊ yɔ, pɩmaɣaa. **7**Ðɩnɛ pʊwɛɛ se ikpeɣ -i nɛ ɩhɛzɩ ɛ-laŋɩyɛ. Ye pɩtɛkɛ mbʊ yɔ, ɛ-laŋɩyɛ kɩlɩɣ pɩsʊʊ nɛ ɛlɔ liu. **8**Pʊyɔɔ lɛ, mansazɩɣ-mɩ se ɩwɩlɩ se ɩsɔɔlɩ-ɩ. **9**Ɩɩnaɣ mbʊ pʊyɔɔ mama-mɩ tʊ yɔ : Mañɩnɩɣ se mamaɣzɩ-mɩ nɛ mana se ɩñaŋ pɩ-tɩŋa payɩ pɩ-taa yaa we. **10**Ye nɔɔyʊ ɛlabɩ nabʊyʊ nɛ ikpeɣ-i yɔ, ma-ɖɔɖɔ menkpeɣ-i. Ye menkpeɣ nɔɔyʊ nabʊyʊ yɔ, menkpeɣ-i pʊ mɩ-yɔɔ Krɩstʊ ɛsɩndaa. **11**Menkpeɣu se pɩtaayele nɛ Satanɩ tɔɔ ɖɔ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɩsɩm mbʊ ɛɖʊ ɛ-taa yɔ.

Tamaɣ kɩfalaɣ tʊmlaɖaa

12Mantalɩ Trowaasɩ tɛtʊ taa se monsuzi Krɩstʊ Tɔm Kɩbandʊ lɛ, Kɩbaɣlʊ ha-m nʊmɔʊ. **13**Ɛlɛ, mantana mɛ-ɛgbaɣdʊ Tiiti lɛ, ma-kalɩzaɣ taacaɣ ɖiɣɖiɣ. Ðɩnɛ mɛnsɛ-wɛ nɛ mankʊyɩ peeye nɛ mowolo Masedonii egeetiye taa.

1.19 Luk 1.35 Tʊma 9.20
1.20 Room 15.8-9
1.21 1Yoh 2.20,27
1.22 2Kɔr 5.5 Efɛ 1.13-14 2Tim 2.19 Wɩl 2.17
1.23 1Kɔr 4.21 Fil 1.8
1.24 Room 11.20 1Kɔr 15.1 1Pɩ 5.3
2.1 2Kɔr 1.23
2.3 2Kɔr 8.22; 12.21 Gal 5.10
2.4 2Kɔr 7.8 -9,12
2.5 1Kɔr 5.1 Gal 4.12
2.6 1Kɔr 5.4-5 1Tim 5.20
2.7 Gal 6.1
2.9 2Kɔr 7.15; 10.6
2.12 Tʊma 14.27 1Kɔr 16.9
2.13 2Kɔr 7.5-6

14Ɛlɛ ɖɪsa Ɛsɔ weyi eyeba nɛ ɖɪwakɪ alɪwaatʊ tɪŋa Krɪstʊ taa yɔ. Ɛnʊ tɪŋɪɣnɪnɪ ɖɔ-yɔɔ nɛ ɛlakɪ nɛ ɛyaa nɪɣ paa le ɛ-tɪlʊʊ sɔzɪŋ. 15Ŋgʊ ɖɪkɛ Ɛsɔ Krɪstʊ tɪlaaɖɪ ɛyaa mba payakɪ pa-ñʊʊ nɛ mba peleki yɔ, pɛ-hɛkʊ taa. 16Ðɪkɛ Nabɛyɛ, sɪm sɔŋ mbʊ piwokini sɪm taa yɔ. Lɛlaa lɛ, ɖɪkɛ wezuu sɔzɪŋ mbʊ piwokini wezuu taa yɔ. Nɛ anɪ pʊdʊ pɪzɪɣ tʊmɪyɛ ndɪ? 17Ðɪfɛyɪ ɛzɪ ɛyaa sakɪyɛ mba palakɪ tadɪyɛ nɛ Ɛsɔtɔm yɔ. Ɛlɛ ndʊ ɖɪyɔɔdʊʊ yɔ, tɪlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ ɖɪyɔɔdʊʊ-tʊ yayɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa ɖa nɛ Krɪstʊ ɖɛ-kpɛndʊʊ taa.

3 Ðɪɖaɣnʊʊ pazʊʊ ɖa-tɪ wɪlʊʊ yaa we? Yaa pʊpɔzʊʊ-ɖʊ ɛzɪ lɛlaa yɔ se ɖɪkɔnɪ takayaɣ ŋga kalɪzɪɣ-ɖʊ nɛ kawɪlɪɣ-mɪ se ɖɪkɛ toovenim ɛyaa yɔ yaa we? Yaa pʊpɔzʊʊ-ɖʊ se ɪma-ɖʊ takayasɪ nzɪ sɪlɪzɪɣ-ɖʊ nɛ sɪwɪlɪɣ mbʊ yɔ? 2Mɪ lɛ ɖa-takayaɣ. Pama-mɪ ɖa-laŋa taa. Ɛyaa tɪŋa payɪ sɪm takayaɣ ŋga nɛ pakalɪɣ -kɛ. 3Pʊtʊ kpayɪ kpayɪ se ɪkɛ takayaɣ ŋga Krɪstʊ tɪŋɪnɪ tʊmɪyɛ ndɪ ɖɪlaba yɔ, ɖɪ-yɔɔ nɛ ɛma-kɛ yɔ. Pɪtɛkɛ tɔlɪm ɛmanɪ-kɛ ɛlɛ, Ɛsɔ wezuu tʊ Kalɪzaɣ ɛmanɪ-kɛ. Pɪtɛkɛ pɪtaahɛlɛnzɪ yɔɔ ɛma-kɛ ɛlɛ, ɛyaa laŋa taa ɛma-kɛ.

4Krɪstʊ yɔɔ pɪtɪŋɪnaa nɛ ɖɪtaa Ɛsɔ liu. 5Toovenim taa lɛ, ɖɪnawa se ɖɪpɪzɪɣ nɛ ɖɪla tʊmɪyɛ ndɪ nɛ ɖa-maɣmaɣ ɖo-ɖoŋ. Ɛlɛ, Ɛsɔ yebina nɛ ɖɪpɪzɪ nɛ ɖɪlabɪ-ɖɪ. 6Ɛnʊ haɣnɪ-ɖʊ ɖoŋ se ɖɪpɪzɪ nɛ ɖɪkɛ tamaɣ kɪfalaɣ tʊmlaɖaa. Pɪtɛkɛ mbʊ pɪlɪnɪ paɣtʊ takayaɣ cɔlɔ yɔ ɛlɛ, Kalɪzaɣ cɔlɔ pɪlɪnaa. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paɣtʊ takayaɣ kʊʊ kʊkʊʊ ɛlɛ, Kalɪzaɣ ñahaɣ wezuu.

2.14 So 1.3
2.15 1Kɔr 1.18 2Kɔr 4.3
2.16 Luk 2.34 Jo 9.39 2Kɔr 3.5
2.17 2Kɔr 4.2 2Pɪ 2.3
3.1 2Kɔr 5.12 Tʊma 18.27
3.2 1Kɔr 9.2
3.3 Exo 24.12 Yer 31.33 Eze 36.26
3.5 1Kɔr 15.10 Fil 2.13
3.6 Yer 31.31 Yoh 6.63 Room 8.2
3.7 Exo 34.1,28 Way 10.1 Room 7.10
3.8 Gal 3.5
3.9 Room 1.17; 3.21
3.12 2Kɔr 7.4 Efɛ 6.19
3.13 Exo 34.33,35 Room 10.4 Gal 3.23
3.14 Eza 6.10 Yoh 12.40 2Kɔr 4.4

Tamaɣ kɪfalaɣ ŋga ko-koboyaɣ

7Ðooo lɔŋ Ɛsɔ kama paɣtʊ piye piye pɪtaahɛlɛnzɪ yɔɔ nɛ e-koboyaɣ ñɪlɪzɪ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, eeyeba nɛ Mooyiizi ɛsɪndaa ñɪlɪzɪ siŋŋ nɛ Izrɛɛlɪ ñʊma taapɪzɪɣ se pɔcɔnɪ-ɪ. Ŋgʊ koboyaɣ ŋga kɛtɛwɛɣ tam. Ye paɣtʊ ndʊ tiyeki nɛ ɛyaa sɪkɪ yɔ, tɪwɪlɪ-wɛ ɛzʊma mbʊ Ɛsɔ kobayaɣ paɣlaa yɔ lɛ, 8ɛzʊma Kalɪzaɣ tʊmɪyɛ ñaawɪlɪɣ koboyaɣ ŋga ka-paɣlɪka kpem nɛ pɪkɪlɪ mbʊ yɔ? 9Ye tʊmɪyɛ ndɪ ɖɪkʊʊ ɛyaa tɔm yɔ ɖɪɪwɛnɪ koboyaɣ yɔ, ndɪ ɖɪɖɪ ñeyeki nɛ Ɛsɔ yaa ɛyaa se kʊtʊʊzaa yɔ, ɖɪɪwɛɣnɪ koboyaɣ siŋŋ nɛ pɪkɪlɪ. 10Ye ɖɪñɪnɪɣ se ɖɪkɛdɪ mbʊ pɪɪwɛnɪ koboyaɣ yɔ nɛ koboyaɣ ŋga kaka ñakɪlaa yɔ, ɖɪnaɣ se kɔɔnɔɔ koboyaɣ taakɛ pʊyʊ. 11Ye mbʊ pɪɖɛɣaɣ yɔ pɪwɛnɪ koboyaɣ yɔ, mbʊ pɪɖɛɣ yɔ, pɪwɛɣnɪ koboyaɣ siŋŋ nɛ pɪkɪlɪ.

12Ðɪwɛnɪ lidaʊ ŋgʊ, pʊ-yɔɔ ɖɪɖɔŋ kaalɛyɪtʊ. 13Ðɪʊlakɪ ɛzɪ Mooyiizi yɔ. Ehuuzi pɪsaʊ ɛ-ɛsɪndaa se Izrɛɛlɪ ñʊma ɛtaana mbʊ pɪdɪɣni ɖɛʊ yɔ, pɪ-ɖɪtɛndɛ. 14Ɛlɛ pa-lɪmaɣza taa labɪ cɪkpɛndʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, halɪ nɛ sɔnɔ pɪsaʊ kʊɖʊmʊʊ ŋgʊ kɪkpɛndɪ kɪwɛ alɪwaatʊ

ndʊ pakalıɣ Nɔɔ Hau Kıbım Takayaɣ taa tɔm yɔ. Paapızıɣ se palızı-kʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Krıstʊ taa ɖeke kʊmʊkı. **15**Paa mbʊ halı nɛ sɔnɔ alıwaatʊ ndʊ pakalıɣ Moyiizi takayaɣ yɔ, pısau huuzi pa-laŋa yɔɔ. **16**Ɛlɛ, alıwaatʊ ndʊ ɛyʊ pısıɣnı Kıbaɣlʊ yɔɔ yɔ, pokuluu pısau ŋgʊ. **17**Ŋgʊ Kıbaɣlʊ lɛ Kalızaɣ. Ðendɛ Kıbaɣlʊ Kalızaɣ wɛɛ yɔ, peeye tı-yɔɔ wɛʊ wɛɛ. **18**Ɛlɛ ɖa mba ɖa-tıŋa pokuli ɖɛ-ɛza yɔɔ yɔ, ɖınaɣ ɛzı nınʊʊ taa yɔ Kıbaɣ lʊ koboyaɣ nɛ ɖıtɛzıɣ wɛʊ ɛzı ɛnʊ yɔ. Mbʊ yebina nɛ pıtuŋıɣ nı ɛ-Kalızaɣ yɔɔ nɛ e-koboyaɣ tɛzıɣ ɖɔʊ ɖɔ-cɔlɔ.

Ɛsɔ ɖʊ nım cʊʊ nanzı taa

4 Mbʊ yebina nɛ ɛzıma mbʊ Ɛsɔ na ɖa-pʊtɔdıyɛ nɛ ɛdʊ-ɖʊ tʊmıyɛ ndı yɔ, piitisiɣ ɖo-toma taa. **2**Ðikizi fɛyɛ lakası nzı ɛyaa lakı kʊlɔmuŋ taa yɔ. Ðiipeɣzuu ɛyaa. Ðʊlɛɣzʊʊ Ɛsɔtɔm. Ɛlɛ, alıwaatʊ ndʊ ɖlızıɣ toovenim nɛ ɖıwılıɣ kpayı yɔ, ɛyaa tıŋa naɣ pa-taa se ɖımʊnaa se pataa-ɖʊ liu Ɛsɔ ɛsındaa. **3**Ye Tɔm Kıbandʊ ndʊ ɖisuzuu yɔ tı-taa ɛwɛ cıkpɛndʊʊ ɖɔɖɔ yɔ, mba peleki yɔ tıwɛ cıkpɛndʊʊ. **4**Alıwaatʊ tʊnɛ tı-taa ɛsɔ huuzi mba petetisi yɔ, pa-lımaɣza yɔɔ se pataapızı nɛ pɔcɔnı Krıstʊ weyi ɛkɛ Ɛsɔ lɛzʊʊ yɔ, ɛ-Tɔm Kıbandʊ koboyaɣ ñalımıyɛ. **5**Pıtɛkɛ ɖa-maɣmaɣ ɖɔ-tɔm ɖisuzuu. Ɛlɛ Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ tɔm ɖisuzuu. Ðıyɔɔdʊʊ ɖa-maɣmaɣ ɖɔ-yɔɔ se : Ðıkɛ mı-tʊmlaɖaa Yesu yɔɔ. **6**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ weyi ɛtɔm se : ñalımıyɛ ñandıɣ cıkpɛndʊʊ taa yɔ, ɛnʊ ñandını ɖa-laŋa taa se pısa nɛ Ɛsɔ koboyaɣ tılʊʊ ñalımıyɛ ñandı Yesu ɛsındaa.

7Ŋgʊ ɖıwɛnı ñım mbʊ cʊʊ ñanzı taa se pısa nɛ ɖoŋ sɔsɔŋ ɛnı ɛtaakɛnı ɖa-ñuŋ ɛlɛ, ɛkɛ Ɛsɔ ñuŋ. **8**Pañıkıɣ-ɖʊ ceminje ɛlɛ, pɔtɔtɔyıtı-ɖʊ. Ðʊsuŋ mbʊ ɖıla yɔ ɛlɛ, ɖıtɔlɔ liu. **9**Paɖʊʊ ɖa-wayı kaŋ kaŋ ɛlɛ, Ɛsɔ tɔlɔ-ɖʊ. Pını-ɖʊ ɛlɛ, ɖıtısı. **10**Paa alıwaatʊ ndʊ ɖıɖɔkı ɖo-tomnaɣ taa Kıbaɣlʊ Yesu sım se pısa nɛ Yesu wezuu lızı kı-tı nɛ kıwılı ɖo-tomnaɣ taa. **11**Mba ɖa ɖıwɛnı ɖɛ-ɛza yɔ, paɖʊʊ-ɖʊ sum nesi tɛɛ paa alıwaatʊ ndʊ. Yesu yɔɔ palakı mbʊ se pısa nɛ e-wezuu lızı kı-tı nɛ kıwılı ɖo-tomnası nzı sısıkı yɔ, sı-taa. **12**Mbʊ sım lakı tʊmıyɛ ɖa-taa nɛ wezuu ñalakı tʊmıyɛ mı-taa.

13Pama Ɛsɔtɔm takayaɣ taa se :

Mentisaa yɔɔ mɔyɔɔdaa!
(Keɣa 116:10)

Nɛ ɛzıma mbʊ ɖıwɛnı lidaʊ kalızaɣ kʊɖʊmaɣ ŋga yɔ, ɖa ɖɔɖɔ ɖitisaa yɔɔ ɖıyɔɔdʊʊ. **14**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖınawa se weyi efezi Kıbaɣlʊ Yesu nɛ sıɖaa taa yɔ, ɛtuŋıɣnı Yesu ɛnʊ ɛ-yɔɔ nɛ efezi-ɖʊ ɖɔɖɔ nɛ ɛlızı ɖa nɛ mı nɛ ɛwılı. **15**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pıtuŋa payı pıtalıɣ mı-yɔɔ se pısa nɛ lootiye huu nɛ pıtalı ɛyaa sakıyɛ. Ðınɛ pakaɣ

3.16 Room 11.23,26 Eza 25.7
3.17 1Kɔr 15.45 2Kɔr 3.6
4.1 1Kɔr 7.25 1Tim 1.13
4.2 2Kɔr 2.17 1Tes 2.3,5
4.3 1Kɔr 1.18 2Kɔr 2.16 2Tes 2.10
4.4 Yoh 1.18; 12.31 Efɛ 6.12 Kol 1.15 Ebr 1.3
4.5 1Kɔr 9.19
4.6 Kiɖ 1.3 2Kɔr 4.4 1Pı 2.9
4.7 1Kɔr 2.5 2Kɔr 6.7
4.8 2Kɔr 7.5
4.9 Keɣ 37.24
4.10 1Kɔr 15.31 Gal 6.17 Fil 3.10 2Tim 2.11
4.11 Keɣ 44.22 Room 8.36
4.12 2Kɔr 13.9
4.13 Keɣ 116.10
4.14 Room 8.11 1Kɔr 6.14
4.15 2Kɔr 1.11; 9.11 Kol 1.24

Ɛsɔ sɛu se ɛlaba lɛ siŋŋ nɛ pɪsa ɛ-hɪdɛ.

16Puyɔɔ lɛ, piitisiɣ dɔ-toma taa. Paa dɔ-tomnaɣ ɛpukɪ yɔ, da-kalɪzaɣ ñɛtɛzɪɣ dɔŋ kpau paa kɪyaku ŋgu. 17Ða-kuñɔmɪŋ cikpeŋ weyi dɪtɔkɪ-ɪ alɪwaatu pasɪ yɔ, ɪkɔŋnɪ-du tam tam koboyaɣ sɔsɔɔ ŋga ka-wayɪ fɛyɪ yɔ. 18Ðɪupaŋ dɛ-ɛza nɛ mbu panaɣ yɔ ɛlɛ, mbu paanaɣ yɔ. Mbu panaɣ yɔ, pɪdɛu ɛlɛ, mbu paanaɣ yɔ, pɪwɛ tam tam.

Ða-dɪcaɣyɛ ɛsɔdaa

5 Toovenim lɛ, dɪnawa se ye dɔ-tomnaɣ ŋga dɪwɛnɪ tataa cɪnɛ nɛ kɛwɛɛ ɛzɪ kɪdandʊu nɛ dɪwɛ kɪ-tɛɛ yɔ, kɔyɔlaa yɔ, dɪwɛnɪ tomnaɣ lɛɛka ɛsɔdaa, kɛwɛ ɛzɪ dɪɣa yɔ. Pɪtɛkɛ ɛyaa nesi manɪ-kɛ ɛlɛ Ɛsɔ maɣmaɣ manɪ-kɛ nɛ kɛwɛɛ tam. 2Mbu dɪmɔlʊu kɪdandʊu kʊnɛ kɪ-tɛɛ nɛ dɪñʊnɪɣ kpem se posuu-du da-dɪɣa ŋga kɛwɛ ɛsɔdaa yɔ. 3Mbu puyɔɔ yɔ, ye posu-du kɛ yɔ, dɪɪtasɪɣ wɛu ŋtaakpedɛ. 4Ða mba dɪwɛ kɪdandʊu kʊnɛ kɪ-tɛɛ yɔ, pɪnɪ-du nɛ dɪmɔlʊu. Pɪtɛkɛ se dɪsɔɔlaa se dɪhɔzɪ-kʊ ɛlɛ, dɪñʊnɪɣ se posuu-du pɪsa nɛ wezuu huuzi mbu pɪsɪkɪ yɔ, pu-yɔɔ nɛ pumʊʊzɪ-pu. 5Ɛsɔ labɪ-du pu-yɔɔ na. Ɛnu hanɪ-du Kalɪzaɣ. Mbu wɪlɪɣnɪ-du se ɛkɔŋ-du hau ɛ-ñɪum dɔdɔ.

6Pu-yɔɔ paa ɛsumtaa dɪtaɣ liu siŋŋ. Ðɪnawa se alɪwaatu ndu tɪ-tuŋa tɪ-yɔɔ dɪwɛ tomnaɣ kanɛ ka-taa yɔ, djposini Kɪbaɣ lu. 7Ŋgu dɪɪdɔŋ mbu dɪnaɣ yɔ, pu-yɔɔ ɛlɛ, lidau yɔɔ dɪdɔŋ. 8Ðɪtaɣ liu siŋŋ. Ðɪñɪnɪɣ se djyele tomnaɣ kanɛ nɛ djwolo nɛ dɪwɛɛ Kɪbaɣlu cɔlɔ. Mbu kɪlɪnɪ-du deu. 9Pu-yɔɔ dɪñakɪ pana se dɪla mbu pɪkɛdɪnɪ-ɪ yɔ, paa dɪwɛ tomnaɣ kanɛ ka-taa yaa djyebi-kɛ yɔ. 10Puwɛɛ se dɪtalɪ da-tuŋa nɛ dɪsuŋ Krɪstu tɔm dɪhuyɛ nɛ paa weyi ɛmu mbu ɛlabɪ alɪwaatu ndu ɛkɛwɛ tomnaɣ taa yɔ, pɪ-kɪhɛyuu, paa pɪukɛ kɪbandu yaa kɪdɛkɛdɪtu yɔ.

Ceɣu tumɪyɛ

11Ðɪsɪm Kɪbaɣlu caɣ sɔɔndu caɣu mbu yɔ yɔɔ, dɪñʊnɪɣ se dɪla nɛ ɛyaa tisi. Ɛsɔ sɪm mbu dɪkɛnaa yɔ. Mandaŋaa se mɪ-dɔdɔ ɪsɪm-du mɪ-taa. 12Ðɪutasɪɣ-mɪ da-tɪ wɪluu se dɪkɛ puyu, ɛlɛ dɪhaɣ-mɪ wadɛ se ɪpɪzɪ nɛ ɪkundɪ dɔ-yɔɔ. Ðɪnɛ lɛ, ɪnaɣ ndu iicosi ɛyaa mba pakʊnduu ɛza yɔɔ yem nɛ pɪtɛkɛ mbu puwɛ pa-laŋa taa yɔ, pu-yɔɔ yɔ. 13Ye dɪsu kpaaŋ yɔ, Ɛsɔ yɔɔ dɪsu-ku. Ye dɪwɛ djeyi djeyi yɔ, mɪ-yɔɔ dɪwɛ mbu. 14Ðɪlakɪ mbu, mbu puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ sɔɔlum seɣtuu-du. Ðitisuu se ye ɛyu kudum ɛsɪbɪ ɛyaa tuŋa yɔɔ yɔ, dɪnɛ lɛ, ɛyaa tuŋa sɪba. 15Nɛ ɛsɪba pa-tuŋa pɔ-yɔɔ se pɪsa nɛ ɛza tɪnaa ɛtaatasɪ wɛu pa-maɣmaɣ pɔ-yɔɔ. Puwɛɛ se pɛwɛɛ wezuu ɛyu weyi ɛsɪbɪ pɔ-yɔɔ nɛ efemni sɪdaa taa yɔ, ɛ-yɔɔ.

16Mbu yebina nɛ pɪkpaɣu nɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, dɪɪtasɪɣ nɔɔyu

4.16 Room 7.22 Kol 3.10
4.17 Room 8.18 1Pɪ 1.6
4.18 Room 8.24 2Kɔr 5.7
5.1 2Kɔr 4.7 2Pɪ 1.13
5.2 Room 8.23
5.3 Wil 3.18; 16.15
5.4 1Kɔr 15.53-54
5.5 Room 8.23 2Kɔr 1.22 Efɛ 1.14
5.7 1Kɔr 13.12 Ebr 11.1
5.8 Fil 1.23
5.10 Mat. 25.31-32 Efɛ 6.8 Wɪl 22.12
5.11 Yɔb 31.23 Ebr 10.31 Yud 23 2Kɔr 4.2
5.12 2Kɔr 1.14; 3.1
5.14 Room 5.15
5.15 Room 14.7-8 1Pɪ 4.2
5.16 Mat. 12.50

sum ɛza yɔɔ. Paa ɖooo lɛ ɖɩusum Krɩstu ɛza yɔɔ yɔ, leɛleɛyɔ ɖɩtatasɩ-ɩ sum mbu. **17**Ye nɔɔyu ɛwɛ Krɩstu taa yɔ, ɛkɛ ɛyu kɩfalu, mbu pukɛ kɩbɩm yɔ, pɩɖɛwa. Cɔnɩ ŋna, pɩtuŋa payɩ pɩpɩsɩ kɩfam. **18**Ɛsɔ weyi ɛtuŋunɩ Yesu Krɩstu yɔɔ nɛ ɖa nɛ ɩ ɖiceɣ yɔ, ɛ-cɔlɔ pɩtuŋa payɩ pɩlunaa. Ɛnu ɖunɩ-ɖu se ɖiwoni ɛyaa lɛlaa ɛ-cɔlɔ nɛ ɛ nɛ wɛ peceɣ. **19**Toovenim, mbu puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kɛwɛ Krɩstu taa nɛ ɛlakɩ nɛ ɛ nɛ kedeŋa kanɛ kɔ-yɔɔ ɛyaa peceɣu. Pe-ceɣu mbu pɩ-taa lɛ, ɛtaakpaɣ pa-kɩwɛɛkɩm nɛ ɛlabɩnɩ tumɩyɛ. Ɛɖu-ɖu se ɖisuzi ceɣu mbu pu-tɔm. **20**Pu-yɔɔ ɖɩkɛ Krɩstu lone taa caɣyaa. Puwɛ ɛzɩ Ɛsɔ tuŋɩɣnɩ ɖɔ-yɔɔ nɛ ɛsazɩɣ ɛyaa yɔ. Ðitendiɣ-mɩ Krɩstu hɩɖɛ taa se mɩ nɛ Ɛsɔ iceɣ. **21**Krɩstu weyi ɛtala kɩwɛɛkɩm kau yɔ, Ɛsɔ suu-ɩ ɖa-kɩwɛɛkɩm se pɩsa nɛ ɖa nɛ ɩ ɖɛ-kpɛnduu taa lɛ, ɖɩpɩsɩ ɛyaa kutuuzaa Ɛsɔ ɛnu ɛ-ɛsɩndaa.

6 Ða nɛ Ɛsɔ ɖɩkpɛndaa nɛ ɖɩlakɩ tumɩyɛ nɛ ɖɩsazɩɣ-mɩ se ɩtaamu Ɛsɔ lootiye yem falaa. **2**Ɛtɔm se :

Moncosi-ŋ alɩwaatu
kɩbandu yɔɔ.
Mansɩnɩ-ŋ nuu yabu wiye.

lɔɔnɩ ɩna, alɩwaatu kɩbandu yɔ, ɩcɔnɩ ɩna nuu yabu wiye yɔ.

Pɔɔlɩ kunɔmɩŋ

3Ðɩunɩnɩɣ se ɖɩla puyu nɛ nɔɔyu lɔ liu. Pu-yɔɔ ɖɩlakɩ ɖa-tumɩyɛ se nɔɔyu ɛtaapɩzɩ nɛ ɛyɔɔdɩ tɔm ɛzaɣtu natuyu ɖɩ-yɔɔ. **4**Ɛlɛ ɖɩwɩlɩɣ ɖa-tɩ pɩtuŋa pɩ-taa ɛzɩ Ɛsɔ tumlaɖaa yɔ. Ðɩwɩlɩɣ ɖa-tɩ alɩwaatu ndu ɖɩɖɔkɩɣ ɖa-tɩ siŋŋ kunɔmuŋ taa nɛ kaɖɛ taa nɛ siziŋ nuu taa yɔ. **5**Ðɩwɩlɩɣ ɖa-tɩ mabɩtu taa nɛ salakanaa taa nɛ yoŋ taa nɛ tuma ɖoŋ nuna taa nɛ ɖom sɔm taa nɛ nɔsɩ hɔkuu taa. **6**Ðɩwɩlɩɣ ɖa-tɩ nɛ cɩɖɩcɩɖɩ wezuu nɛ sumtu nɛ hɔyɛ ɖɔkuu nɛ ɖeu wɛu nɛ Cɩɖɩcɩɖɩ Kalɩzaɣ nɛ sɔɔlum mbu cɛtum fɛyɩ pɩ-taa yɔ. **7**Ðɩwɩlɩɣ ɖa-tɩ ɖɔɖɔ nɛ toovenim tɔm nɛ Ɛsɔ ɖoŋ nɛ tuuzutu you wondu ɖa-numɩyɛ nɛ ɖa-nɩwaŋ pa-taa. **8**Ðɩwɩlɩɣ ɖa-tɩ koboyaɣ nɛ fɛyɛ pa-taa, tɔm kɩbandu yaa kɩdɛkɛdɩtu yɔɔduu ɖɔ-yɔɔ taa. Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ peɣziyaa yɔ, ŋgu ɖa lɛ toovenim numa. **9**Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ ɛyaa mba paasuŋ-wɛ yɔ, ŋgu pasum-ɖu camɩyɛ. Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ sɩɖaa yɔ, ŋgu ɖa nɛ ɖɛ-ɛza. Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ mba pɔhɔm pa-nuŋgbaaŋ yɔ, ɛlɛ ɖɩtɩsɩ. **10**Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ mba pa-laŋa wɛɛkaa yɔ, ɛlɛ ɖumɛyuu kɩyakuŋ tuŋa. Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ kunɔnduna yɔ, ɛlɛ ɖɩlakɩ nɛ sakɩyɛ pɩsɩɣ numtunaa. Pɔcɔŋnɩ-ɖu ɛzɩ mba pɛfɛyunɩ puyu yɔ, ŋgu nabuyu ɛɛtɛɖɩɣ-ɖu.

11Kɔrɛntɩ numa mɩ, ɖikuli ɖɔ-nɔsɩ nɛ ɖiheyi-mi ndu tɩwɛ ɖa-taa yɔ. Ðɩsɔɔlɩ-mɩ nɛ ɖa-laŋa tuŋa. **12**Ðitekizi se ɖɩsɔɔluu-mɩ ɛlɛ, mikizina se ɩsɔɔluu-ɖu. **13**Mɔyɔɔduunɩ-mɩ ɛzɩ men-piya yɔ : lsɔɔlɩ-ɖu ɛzɩ ɖɩsɔɔluu-mɩ yɔ.

5.17 Eza 65.17 Gal 6.15 Efɛ 2.15 Wɩl 21.5
5.18 Room 5.10 Kol 1.20
5.19 Room 3.24-25
5.20 Mal 2.7 2Kɔr 6.1 Efɛ 6.20
5.21 Eza 53.6,9 Gal 3.13 1Pɩ 2.22, 24 1Yoh 3.5 Room 1.17
6.1 1Kɔr 3.9 2Kɔr 5.20
6.2 Eza 49.8
6.3 Room 14.13 1Kɔr 9.12
6.4 1Kɔr 4.1
6.5 2Kɔr 11.23
6.7 1Kɔr 2.4 2Kɔr 4.2
6.9 Keɣ 118.18 2Kɔr 4.10
6.11 2Kɔr 7.3
6.12 2Kɔr 12.15
6.13 1Kɔr 4.14

Mı nɛ mba petetisi yɔ, ıtaahɔkını ɖama

14Mı nɛ mba petetisi yɔ, ıtaahɔkını ɖama. Nɔɔ kʋɖʋmaɣ ŋga wɛ tʋʋzʋtʋ nɛ kaatʋʋzʋtʋ pɛ-hɛkʋ taa? Ɛbɛ ñalʋmıyɛ nɛ cıkpɛndʋʋ pɛkpɛndaa? **15**Nınaʋ mbʋ pʋwɛ Krıstʋ nɛ Beliyaalı* pɛ-hɛkʋ taa? Ɛbɛ weyi etisaa yɔ nɛ weyi etetisi yɔ, pakaɣ? **16**Ɛsɔ ɖıɣa pızıɣ nɛ kala nɔɔ kʋɖʋmaɣ nɛ sıʋ kpelesi yaa we? Ŋgʋ mı lɛ Ɛsɔ weyi ɛwɛnı ɛ-ɛza yɔ, ɛ-ɖıɣa. Pʋwɛ ɛzı Ɛsɔ yɔɔdʋʋ yɔ se :

Mɛwɛɣ pɔ-cɔlɔ nɛ mɔnɖɔ
pɛ-hɛkʋ taa.
Mɛnkɛɣ pɛ-Ɛsɔ nɛ pɛkɛ
man-samaɣ.

17Kıbaɣlʋ tɔŋ se :

Pʋyɔɔ lɛ, ılıı pɛ-hɛkʋ taa
nɛ ısıŋ nɛ kıjaʋ.
Itaatukini mbʋ pʋwɛ azumna
yɔ nɛ mamʋ-mı.

18Kıbaɣlʋ ɖoŋtıŋatʋ tɔŋ se :

Mɛnkɛɣ mı-caa,
nɛ mıkɛ man-pıyalaa
nɛ mɛn-pɛlaa.

7 Ɛgbaɣdınaa kʋsɔɔlaa, taması nzı ɖıwɛna. Pʋ-yɔɔ lɛ, ɖıñalı ɖo-tomnɔsı nɛ ɖa-kalızası azumna tıŋa. Ðıñaɣ pana nɛ ɖıtɛzı wɛʋ cıɖıcıɖı Ɛsɔ seu taa.

Pɔɔlı laŋhʋlʋmıyɛ

2 Lmʋ-ɖʋ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɖıtala nɔɔyʋ mbʋ pıtatʋʋzı yɔ. Ðıtaɖʋzı nɔɔyʋ. Ðitekpizi nɔɔyʋ nee tɛɛ. **3**Maayɔɔdʋʋ-tʋ se manku mı-tɔm. Mɛntɛm-mı heyuu se ıwɛ ɖa-laŋa taa nɛ ɖıñɔɔzı ɖa-tı se ɖa nɛ mı ɖıcaɣ wezuu yaa ɖısı. **4**Mantaɣ-mı liu sıŋŋ. Mankʋnduʋnı-mı. lhɛzı ma-laŋıyɛ pıtıfɛyı. Man-taa hʋlʋmı sıŋŋ ɖa-kʋñɔmıŋ tıŋa taa.

5Kpaɣnı kıyakʋ ŋgʋ ɖıtalı Masedonii egeetiye taa yɔ, ɖo-tomnası tıpızı nɛ sıhɛzı. Kʋñɔmıŋ cɔ-ɖʋ nɛ ıta. Lʋbıyɛ kɛwɛnı awayı nɛ sɔɔndʋ ñɛwɛnı pı-taa. **6**Ɛlɛ Ɛsɔ weyi ɛhɛzıɣ ajama laŋa yɔ, ɛhɛzı ɖa-laŋa nɛ Tiiti kɔm. **7**Pıtɛkɛ ɛ-kɔm ɖeke hɛzını ɖa-laŋa ɛlɛ, ɛzuma mbʋ ıhɛzı ɛ-laŋıyɛ yɔ, pıhɛzı ɖa-ñına ɖɔɖɔ. Ɛkɛdı-ɖʋ se mi-liu kɛwɛɛ kpem se ına-m nɛ iwiɣ nɛ ılʋkı mɔ-yɔɔ. Mbʋ yebina nɛ man-taa tɛzıɣ hʋlʋmʋʋ.

8Ye man-takayaɣ taa tɔm ɛwɛɛkı mı-laŋa yɔ, maakpiɖiɣ. Paa maakpiɖaa mbʋ pʋyɔɔ yɔ manawa se ka-taa tɔm kaawɛɛkı mı-laŋa alıwaatʋ pazı yɔ, **9**mɛmɛyıɣ lɛɛlɛɛyɔ. Pıtɛkɛ se mı-laŋa kɛwɛɛkaa yɔ mɛmɛyıɣ. Mɛmɛyıɣ se mı-laŋwɛɛkıyɛ nɖı ɖiyeba nɛ ıpısını mı-tı. Mı-laŋwɛɛkıyɛ kɛkɛ mbʋ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ, se pıtaalını ɖɔ-cɔlɔ nɛ ilesi pʋyʋ. **10**Laŋwɛɛkıyɛ nɖı ɖılını Ɛsɔ cɔlɔ yɔ, ɖıkɔŋnı tı-pısınaʋ nɛ pʋbʋ ñeyeki nɛ ɛyʋ wɛɛnı ñʋʋyabʋ. Paakpiɖiɣ laŋwɛɛkıyɛ nɖı. Ɛlɛ laŋwɛɛkıyɛ nɖı ɖılını kedeŋa yɔɔ yɔ, ɖıkɔŋnı sum. **11**Laŋwɛɛkıyɛ ɖınɛ ɖıkɔm-mı ɛzı Ɛsɔ sɔɔlʋʋ yɔ. lcɔnı

6.14 Way 7.2-3 Efɛ 5.7,11
6.16 Exo 29.45 Yer 31.33 Eze 36.28 1Kɔr 3.16
6.17 Eza 52.11 2Kɔr 7.1 Wıl 18.4
6.18 Yer 31.1,9 Wıl 21.7
7.1 1Pı 1.22 1Yoh 3.3
7.2 Tʋma 20.33 2Kɔr 12.17
7.3 2Kɔr 6.11
7.4 1Kɔr 1.4 Fil 2.17 Kol 1.24
7.5 2Kɔr 2.13; 4.8 Way 32.25
7.6 2Kɔr 2.13
7.8 2Kɔr 2.4
7.10 2Sam 12.13 Adu 17.22 Mat. 26.75

* **6:15** *Beliyaalı* - Pıkɛ hıɖɛ Ebree ñıma kʋnʋŋ taa. Ðı-tɔbʋʋ lɛ se: ɛewazıɣ pʋyʋ. Aleewaa ñʋʋ tʋ payaɣaɣ mbʋ.

nɛ ɩna mbʊ ɖjyeba nɛ ɩwɛɛna yɔ : Pana ñaɣʊ nɛ ɩsɔɔlaa se ɩɖaŋ mɩ-tɩ yɔɔ nɛ taa wɩʊ nɛ laŋɩyɛ lɩʊ nɛ sɔɔlɩm siŋŋ nɛ kpeetaɣ se ɩla lɛlaa tʊmɩyɛ nɛ ɩñʊnɩɣ siŋŋ se pɔhɔ ɛyaa nʊŋgbaaŋ. lwɩlɩ paa anɩ se ɩwɛ cɩɖɩ cɩɖɩ pɩtʊŋa pɩ-taa. 12Ye mama-mɩ takayaɣ yɔ, pɩtɛkɛ weyi ɛlabɩ mbʊ pɩtatʊʊzɩ yaa weyi palabɩ-ɩ mbʊ pɩtatʊʊzɩ yɔ, ɛ-yɔɔ mama-kɛ. Ɛlɛ mama-mɩ kɛ se kpekpeka ŋga ɩwɛnɩ-kɛ ɖɔ-yɔɔ yɔ, ɩpɩzɩ nɛ ɩna-kɛ mɩ-hɛkʊ taa Ɛsɔ ɛsɩndaa. 13Pʊ-yɔɔ ɖa-laŋa hɛwa.

Pɩtasɩnɩ pi-ɖɛke, ɖɔɖɔ lɛ, ɖɩmɛyɩɣ siŋŋ Tiiti weyi ɩhɛzɩ ɛ-kalɩzaɣ yɔ, ɛ-laŋhʊlʊmɩyɛ yɔɔ. 14Ye maakʊndɩ pazɩ ɛ-ɛsɩndaa mɩ-yɔɔ yɔ, ɩtaɖʊ-m fɛyɛ. Ɛlɛ ɛzɩma mbʊ ɖɩyɔɔdɩnɩ-mɩ nɛ toovenim paa ɖooye yɔ, mbʊ pʊ-yɔɔ ɖɩkʊndɩ Tiiti cɔlɔ yɔ, pɩlabɩ mbʊ ɖeyi ɖeyi. 15Ɛtɔzʊʊ ɛzɩma mbʊ ɩñaŋ mɩ-tʊŋa nɛ ɛzɩma mbʊ ɩmʊ-ɩ nɛ sɔɔndʊ nɛ seluu lɛ, ɛtasɩɣ-mɩ sɔɔlʊʊ nɛ ɛlɛlʊʊ. 16Mɛmɛyɩɣ se manpɩzɩɣ nɛ mantaɣ-mɩ liu paa ɛbɛ taa.

Pɔɔlɩ sazɩɣ Krɩstʊ ñɩma se paha nɛ pa-laŋɩyɛ

8 Ɛgbaɣdɩnaa ɖɩcaɣ se ɩtɩlɩ lootiye ndɩ Ɛsɔ labɩ Krɩstʊ agbaa wena awɛ Masedonii egeetiye taa yɔ. 2Pɩmaɣzɩ-wɛ nɛ kʊñɔmɩŋ siŋŋ, ɛlɛ, pa-laŋa hʊlʊmɩ siŋŋ nɛ pahanɩ pa-laŋa tʊŋa pilim. Ŋgʊ pɛkɛ kʊñɔndɩnaa kpem. 3Meheyiɣ-mɩ toovenim se paha mbʊ papɩzɩɣ yɔ. Halɩ pɩɖɛɛ pʊ-yɔɔ. Pa-maɣmaɣ paasɔɔlɩnɩ mbʊ. 4Pa-maɣmaɣ petendi-ɖʊ nɛ pɛlɛlɩ se ɖɩha-wɛ waɖɛ nɛ mba ɖɔɖɔ paha mbʊ pɩpɩzɩɣ nɛ pɩsɩnɩ cɩɖɩcɩɖɩ ñʊma yɔ. 5Palaba nɛ pɩcɛzɩ mbʊ ɖɩta liu yɔ : Pacalɩ pa-tɩ kpaɣʊ nɛ pɛcɛlɩ Kɩbaɣlʊ. Pʊwayɩ lɛ, peyebini-ɖʊ pa-tɩ ɛzɩ Ɛsɔ liu wɛʊ yɔ. 6Ɖɩnɛ ɖɩsazɩ Tiiti se ɛtɛzɩ sɔɔlɩm tʊmɩyɛ ndɩ labʊ mɩ-tɛ ɛzɩ ɛɛpaɣzʊʊ-ɖɩ yɔ. 7lwɛnɩ pɩtʊŋa nɛ pʊɖɔɔ-mɩ sakɩyɛ : lidaʊ nɛ tɔm nɛ tɩlʊʊ nɛ kpekpeka tʊŋa nɛ sɔɔlɩm mbʊ ɩsɔɔlɩ-ɖʊ yɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ɩla sɔɔlɩm tʊmɩyɛ ndɩ ɖɔɖɔ nɛ mɩ-laŋa tʊŋa pilim.

8Maayɔɔdʊʊ-tʊ se manɖʊ-mɩ paɣtʊ na. Ɛlɛ mɔyɔɔdʊʊ-tʊ se mantʊŋɩnɩ lɛlaa kpekpeka yɔɔ nɛ mamaɣzɩ mɩ-sɔɔlɩm nɛ mana pi-toovenim. 9lsɩm ɖa-Kɩbaɣlʊ Yesu Krɩstʊ lootiye. Ɛkɛ ñʊmtʊ, ɛlɛ, ɛpɩsɩ ɛ-tɩ kʊñɔndʊ mɩ-yɔɔ se ɛ-kʊñɔndɩtʊ ndʊ tɩla-mɩ nɛ ɩpɩsɩ ñʊmtʊnaa.

10Meheyiɣ-mɩ ndʊ mamaɣ zʊʊ se pɩkɩlɩ ɖeu se ɩla yɔ, mɩ mba ɖooo pinde pɩtaasɩnɩ se mɩcalɩnɩ tʊmɩyɛ ndɩ labʊ ɛlɛ, mɩsɔɔlɩnɩ ɖɩlabʊ ɖɔɖɔ yɔ. 11Lɛɛlɛɛyɔ, ɩtɛzɩ-pʊ labʊ nɛ mɩ-laŋɩyɛ tʊŋa ɛzɩ ɩɖʊʊ yɔ. llabɩ-pʊ ɛzʊma mbʊ ɩpɩzɩɣ yɔ. 12Ye ɛyʊ ɛhaɣ nɩ ɛ-laŋɩyɛ tʊŋa pilim yɔ, Ɛsɔ mʊʊ-pʊ nɛ ɛmaɣzɩnɩ mbʊ pʊdʊ wɛna yɔ. Ɛɛmaɣzɩɣnɩ mbʊ pʊdʊ fɛyɩna yɔ.

13Paatɔŋ se ikpizi mi-nesi tɛɛ nɛ ɩla nɛ lɛlaa piyi, ɛlɛ, se

7.12 2Kɔr 2.4
7.13 Room 15.32
7.15 2Kɔr 2.9 Fil 2.12
7.16 2Tes 3.4 File 1.8,21
8.2 Mrk 12.44 2Kɔr 9.11
8.4 Tʊma 24.17 Room 15.25 1Kɔr 16.1,3
8.6 2Kɔr 12.18
8.7 1Kɔr 1.5; 12.13 2Kɔr 9.8
8.8 1Kɔr 7.6
8.9 Mat. 8.20 Luk 9.58 Fil 2.6-7
8.10 Adu 19.17 Mat. 10.42 1Tim 6.18 Ebr 13.16
8.12 Mrk 12.43 Luk 21.3

ɩwɛɛ kɩmaŋ. Mbʊ ɩwɛnɩ lɛɛlɛɛyɔ nɛ pɩwadʊʊ yɔ, pɩsɩŋnɩ-wɛ mbʊ pɩtɛdɩɣ-wɛ yɔ, pɩ-taa. **14**Mbʊ paba dɔdɔ kɔŋ wɛnaʊ nɛ pɩwadʊʊ yɔ, pɩsɩnɩ-mɩ mbʊ ɩkaɣ tɛdʊʊ yɔ, pɩ-taa. Ðɩnɛ lɛ, mɩ-tɩŋa ɩwɛʊ kɩmaŋ. **15**Pʊwɛ ɛzɩ pamaʊ yɔ. Pamawa se :

Weyi eku sakɩyɛ yɔ,
ɛfɛyɩna nɛ pɩkɩlɩ dɔʊ.
Weyi ɛlɛ ñoku pazɩ yɔ,
nabʊyʊ ɛɛtɛdɩɣ-ɩ.

Pɔɔlɩ tiyiɣ Tiiti Kɔrɛntɩ tɛtʊ taa

16Ɩsɛɣ Ɛsɔ weyi ɛdʊ Tiiti laŋɩyɛ taa kpekpeka ŋga mɩ-yɔɔ ɛzɩ da-yɔ, se ɛlaba lɛ. **17**Etisi dɔ-lɔŋ tasʊʊ nɛ ɛkʊyɩ ɛzɩ e-liu wɛʊ yɔ nɛ kpekpeka siŋŋ nɛ ɛkɔɔ mɩ-tɛ. **18**Ðitiyiɣ ɛ nɛ ɛgbaɣ dʊ weyi Krɩstʊ agbaa tɩŋa taa ñɩma saŋ-ɩ ɛ-tʊmɩyɛ yɔɔ Tɔm Kɩbandʊ suzuu taa yɔ. **19**Pɩtɛkɛ pi-dɛke ɛlɛ, Krɩstʊ agbaa lɩzɩ-ɩ dɔdɔ se ɛsɩ-dʊ sɔɔlʊm tʊmɩyɛ ndɩ padʊ-dʊ se dɩcɔnɩ dɔ-yɔɔ yɔ, dɩ-nʊmɔʊ wobu taa. Ðɩlakɩ-dɩ se pɩsa Kɩbaɣlʊ maɣmaɣ nɛ pɩwɩlɩ se dɩdʊ sɔɔlʊm. **20**Ðɩɩñɩnɩɣ se nɔɔyʊ ɛtɔ se dɩtala camɩyɛ kʊjɔʊ sɔsɔʊ ŋgʊ palaba yɔ, kɩ-tayʊʊ taa. **21**Ðɩɩñɩnɩɣ se dɩla mbʊ pidɛ Kɩbaɣlʊ ɛsɩndaa dɛke yɔ, ɛlɛ mbʊ pidɛ ɛyaa ɛsɩndaa dɔdɔ yɔ.

22Ðitiyi pa nɛ ɛgbaɣdʊ lɛlʊ. Ðɩtɛm-ɩ maɣzʊʊ tɔm sakɩyɛ wondu sakɩyɛ taa nɛ dɩna se ɛwɛnɩ kpekpeka. Lɛɛlɛɛyɔ, ɛwɛnɩ kpekpeka nɛ pɩkɩlʊ lidaʊ sɔsɔʊ ŋgʊ ɛwɛnɩ mɩ-yɔɔ yɔ, kʊ-yɔɔ. **23**Tiiti yɔ, ɛnʊ lɛ man-taabalʊ nɛ weyi ɛsɩɣnɩ-m tʊmɩyɛ ndɩ malakɩ mɩ-cɔlɔ yɔ, dɩ-taa yɔ. Piyele dɛ-ɛgbaɣ dɩnaa yɔ, mba lɛ mba Krɩstʊ agbaa tiyaa se pɩsa Krɩstʊ yɔ. **24**Ɩwɩlɩ-wɛ Krɩstʊ agbaa ɛsɩndaa se ɩsɔɔlɩ-wɛ nɛ dɔ-tɔm talaa alɩwaatʊ ndʊ dɩkʊndʊʊ mɩ-yɔɔ yɔ.

8.15 Exo 16.18
8.17 2Kɔr 8.6
8.18 2Kɔr 12.18
8.19 1Kɔr 16.3
8.21 Room 12.17 Fil 4.8 1Pɩ 2.12

9 Pɩtatɩpɔzɩ se mama-mɩ tɔm sɩnaʊ mbʊ pasɩŋna cɩdɩcɩdɩ ñɩma yɔ, pʊ-yɔɔ. **2**Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, manawa se ɩdʊ sɔɔlʊm. Pʊ-yɔɔ mankʊndʊʊ mba pɛwɛ Masedonii egeetiye taa yɔ, pɛ-ɛsɩndaa. Meheyi-wɛ se : Akayɩ egeetiye taa ñɩma tɛm pa-tɩ ñɔɔzʊʊ dɔooo pinde nɛ padaŋ. Mɩ-pana ñaɣʊ mbʊ, pɩlabɩ hʊnʊm pa-taa ɛyaa sakɩyɛ. **3**Mentiyini-mɩ ɛgbaɣ dɩnaa se samtʊ ndʊ dɩsam-mɩ yɔ, tɩtaakɔɔ tɩsayɩ yem. Me-liu wɛɛ se ɩñɔɔzɩ mɩ-tɩ nɛ ɩdaŋ kpam ɛzɩ maaheyuu-wɛ yɔ. **4**Ye Masedonii egeetiye taa ñɩma ɩsɩ-m nɛ pɔkɔɔ mɩ-tɛ yɔ, mañɩnɩɣ se pamaɣnɩ-mɩ ɩtɛm mɩ-tɩ ñɔɔzʊʊ nɛ ɩdaŋ. Ye pɩtɛkɛ mbʊ yɔ, fɛyɛ kpaɣ ma nɛ mɩ, maañɩnɩɣ se mɔntɔ se mi-dɛke. Fɛyɛ kpaɣ-m liu ŋgʊ manta-mɩ nɛ mankʊndʊʊ yɔ, kʊ-yɔɔ. **5**Pʊ-yɔɔ mamaɣzaa se pʊwɛɛ se meheyi ɛgbaɣdɩnaa se pɛdɛ-m nɔɔ nɛ pɔkɔɔ mɩ-tɛ. Ðɩnɛ papɩzɩɣ nɛ pɔcɔnɩ kʊjɔʊ ŋgʊ ɩdʊwa se ɩlakɩ nɛ mɩ-laŋa tɩŋa pilim yɔ, ki-dɛdɛ nɛ pɔñɔɔzɩ-kʊ nɛ pasɩɩ.

8.23 Fil 2.25
8.24 2Kɔr 7.4
9.1 Room 15.26 Gal 2.10
9.2 2Kɔr 8.10, 19,24
9.3 2Kɔr 8.22
9.5 Kiḍ 33.11 2Awy 5.15

Peeye pɩkɛɣ toovenim taa kʊjɔʊ ŋgʊ ɩlabɩnɩ mɩ-laŋa tʊŋa pilim yɔ, pɩɩkɛɣnɩ leɣʊ pʊyʊ.

Ðomaɣ sɔsɔɔ labʊ

6ɩtɔzɩ se weyi eɖuu pazɩ yɔ, ɛkʊŋ pazɩ. Weyi ɛlɛ ñoɖuu sakɩyɛ kʊmm yɔ, ɛkʊŋ sakɩyɛ kʊmm ɖɔɖɔ. 7Mɩ-taa paa weyi ɛha ɛzɩ ɛɖʊʊ ɛ-taa yɔ. Ɛtaahanɩ ɛzɩñɩŋɩyɛ yaa ɛzɩ pakpa-ɩ nɛ ɖoŋ kɩkpaʊ yɔ. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ sɔɔlɩ weyi ɛhaɣnɩ laŋhʊlʊmɩyɛ yɔ. 8Ɛsɔ wɛnɩ ɖoŋ se ɛlabɩ-mɩ e-lootiye tʊŋa nɛ pɩkɩlɩ se pɩsa nɛ ɩwɛnɩ mbʊ pɩtʊŋa payɩ pɩtɛdɩɣ-mɩ yɔ. Ðɩnɛ ɩwɛɣnɩ pɩtʊŋa nɛ pɩsa nɛ ɩla camɩyɛ lakasɩ nzɩ sɩ-tʊŋa payɩ. 9Pʊwɛ ɛzɩ pamaʊ yɔ se :

Ɛmɩzɩ ɛ-kʊjɔŋ, ɛha kʊñɔndɩnaa.
Ɛ-tʊʊzʊtʊ wɛ tam yɔɔ.

10Ɛsɔ haɣ ɖuyu ɖomaɣ nɛ tɔɔnaɣ ŋga ɛɛtɔɔ yɔ. Ɛnʊ kaɣnɩ-mɩ haʊ mbʊ idʊu yɔ nɛ puhuu. Eyeki nɛ mɩ-tʊʊzʊtʊ pee ɖɔɔ. 11Peeye ɩwɛɣnɩ ñʊm pɩtʊŋa payɩ pɩ-taa nɛ ɩpɩzɩ nɛ ɩla sɔɔlʊm kʊjɔŋ tʊŋa. Ðɩnɛ ɛyaa sakɩyɛ sɛɣ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ kʊjɔŋ weyi ɩlakɩ-wɛ nɛ ɖɩcɛlɩɣ-wɛ yɔ, ɩ-yɔɔ.

12Sɩnaʊ tʊmɩyɛ ndɩ, ɖiyeki nɛ cɩdɩcɩdɩ ñɩma wɛɛnɩ mbʊ pɩtɛdɩɣ -wɛ yɔ, nɛ ɖiyele nɛ pɛsɛɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ. 13Panaɣ ɛzʊma mbʊ mɩ-tʊmɩyɛ ndɩ ɖɩsɩnɩ-wɛ yɔ lɛ, pasa Ɛsɔ ɛzʊma mbʊ ɩdɔŋ Krɩstʊ Tɔm Kɩbandʊ ndʊ ɩkadɩ kpayɩ se itisi tɩ-yɔɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. Pasaŋ Ɛsɔ ɖɔɖɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɩlabɩ pa nɛ lɛlaa kʊjɔŋ nɛ mɩ-laŋa tʊŋa pilim. 14Pɛsɛɣ Ɛsɔ mɩ-yɔɔ nɛ pɔsɔɔlɩ-mɩ lootiye sɔsɔdɛ ndɩ Ɛsɔ labɩ-mɩ yɔ, ɖɩ-yɔɔ. 15Ðɩsa Ɛsɔ ɛ-kʊjɔʊ ŋgʊ ɛlaba kpem nɛ ɖɩɩpɩzɩɣ se ɖɩyɔɔdɩ kʊ-tɔm yɔ, kʊ-yɔɔ.

9.6 Adu 11.24; 19.17 Gal 6.7,9
9.7 Exo 35.5 Way 15.7 Room 12.8 2Kɔr 8.12
9.8 Adu 28.27 Fil 4.19
9.9 Keɣ 112.9
9.10 Eza 55.10 Ose 10.12 Mat. 6.1
9.11 2Kɔr 1.11; 4.15
9.12 2Kɔr 8.14
9.13 Mat. 5.16 Ebr 13.16
9.14 2Kɔr 8.1
9.15 Yak 1.17
10.1 Room 12.1
10.2 1Kɔr 4.21
10.4 Yer 1.10 Efɛ 6.13 1Tes 5.8
10.5 1Kɔr 1.19; 3.19
10.6 2Kɔr 2.9; 7.15; 13.2
10.7 Yoh 7.24 1Kɔr 9.1; 14.37 1Yoh 4.6
10.8 2Kɔr 13.10

Pɔɔlɩ lɩzʊʊ ɛ-tʊmɩyɛ tɔbʊʊ

10Ma Pɔɔlɩ, weyi ma mɔn-tɔm ɛyaa yɔɔdʊʊ se mɛwɛɣ mɩ-cɔlɔ lɛ, mañaŋ mɩ-ɛza nɛ mɛnɖɛɛ poliŋ lɛ mañazɩɣ-mɩ yɔ, mantʊŋɩɣnɩ Krɩstʊ leleŋ nɛ ɛ-hɛɛ wɛtʊ pɔ-yɔɔ nɛ mansazɩɣ -mɩ. 2Mentendiɣ-mi se alɩwaatʊ ndʊ mɔnkɔŋ mɩ-tɛ yɔ, itaayele nɛ mañazɩ-mɩ ɛzɩma mbʊ mɔnkɔŋ ñazʊʊ nɛ abalɩtʊ ɛyaa mba pamaɣzʊʊ se ɖɩɖɔŋ ɛzɩ ɛyaa ɖɔŋʊʊ yɔ yɔ. 3Paa ɖɩkɛ ɛyaa yɔ, ɖɩɩlakɩ you ɛzɩ ɛyaa yɔ. 4Toovenim lɛ, pɩtɛkɛ ɛyaa you wondu ɖɩkpakɩɣ nɛ ɖɩlakɩnɩ you ɛlɛ, you wondu ndu tɩlɩnɩ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ tɩwɛ ɖoŋ se tɩpɩzɩ nɛ tɩyɔkɩ tɛtʊ ndʊ pɔcɔzɩ-tʊ nɛ kolonzi sɔsɔsɩ yɔ. 5Tɩpɩzɩɣ nɛ tituzi maɣ zɩm nɛ kʊkʊyʊmɩŋ weyi ɛkadɩɣ nɩ Ɛsɔ tɩlɩtʊ yɔ, nɛ tɩkpa salaka lɩmaɣza tʊŋa nɛ tɩkɔnɩ-yɛ nɛ aña Krɩstʊ. 6Alɩwaatʊ ndʊ ɩwɩlɩɣ se ɩñaŋ paa ɛbɛ taa lɛ, ɖɩñɔɔzɩ ɖa-tɩ nɛ ɖɩɖaŋ kpam se ɖɩhɔ paa kaañamtʊ ndʊ tɩ-nɩŋgbaaŋ.

7Ɛza yɔɔ ɩcɔŋnɩ yaa we? Weyi ɛtaɣ ɛ-maɣmaɣ liu se ɛkɛ Krɩstʊ tʊ yɔ, eheyi ɛ-tɩ se ɛzɩ ɛnʊ ɛkɛʊ Krɩstʊ tʊ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ ɖɩkɛ Krɩstʊ ñɩma ɖɔɖɔ. 8Paa maakɩlɩ kʊndɩnaʊ

ɖoŋ weyi Kɪbaɣlʊ ha-ɖʊ yɔ yɔ, fɛyɛ taakpaɣ-m. Ɛha-m ɖoŋ ɛnɪ se mantasɪ-mɪ ɖoŋ. Pɪtɛkɛ se mandʊzɪ-mɪ kʊɖʊzʊʊ. 9Maañʊnɪɣ se nɔɔyʊ ɛmaɣzɪ se mañʊnaɣ se mañazɪ-mɪ nɛ man-takayɪsɪ. 10Ɛyaa tɔŋ se : Ɛ-takayɪsɪ taa tɔm wɛ yuŋ nɛ ɖoŋ. Ɛlɛ ɛwɛ ɖɔ-cɔlɔ lɛ, ɛpɪsɪ ɛjam nɛ ɛ-tɔm tɛkɛ pʊyʊ. 11Ɛyʊ ɛnʊ pʊwɛɛ se ɛtɪlɪ se : Ndʊ ɖɪmaɣ ɖa-takayɪsɪ taa alɪwaatʊ ndʊ ɖɪfɛyɪ mɪ-cɔlɔ yɔ, ɖɪlakɪ-tʊ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪwɛɣ yɔ.

12Ðɪɪcazɪɣ ɖa-tɪ kpaɣʊ se ɖɪkɛdɪna yaa ɖɪmaɣzɪnɪ mba payaɣ pa-tɪ se pʊyʊ yɔ. Pa-ñʊŋ taa fɛyɪ yɔɔ pɛkɛdɪɣnɪ pa-tɪ yaa pamaɣzɪɣnɪ pa-tɪ nɛ pa-maɣmaɣ. 13Ða lɛ, ɖɪɪñʊnɪɣ se ɖɪkʊndɪ nɛ pɪkɪlɪ ɛzɪma mbʊ pʊmʊnaa yɔ. Ðendɛ Ɛsɔ sɪ-ɖʊ yɔ, peeye ɖɪkʊndʊʊ nɛ pɪmakɪna. Pɪ-taa ɖɪwɛɛ nɛ ɖɪtalɪ mɪ-tɛ. 14Ðɪkɔnaʊ Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ mɪ-tɛ yɔ, ɖɪtamaa ɖa-kamaɣ yɔɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖakpaɣnɪ Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ halɪ nɛ ɖɪtanɪ-tʊ mɪ-tɛ. 15Ðɪɪlakɪ nɛ pɪɖɛɣ ɖendɛ Ɛsɔ sɪ-ɖʊ yɔ, ɖɪɪkʊndʊʊnɪ lɛlaa tʊma. Ɛlɛ, ɖɪtaɣ liu se alɪwaatʊ ndʊ mi-tisuu hukuu yɔ, ɖendɛ pʊwɛɛ se ɖɪla tʊmɪyɛ mɪ-hɛkʊ taa yɔ, pɪwalʊʊ. 16Peeye ɖisuzuu Tɔm Kɪbandʊ ageeta wena awɛnɪ mɪ-tɛ nɛ wayɪ yɔ, a-taa. Ðɪɪkʊndʊʊnɪ tʊma wena lɛlaa tɛm labʊ ɖendɛ Ɛsɔ sɪ-wɛ yɔ.

17“Weyi ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ yɔ, ɛkpazɪ ɛ-tɪ Kɪbaɣlʊ taa.” 18Ŋgʊ Ɛsɔ eetisiɣ weyi ɛyaɣ ɛ-tɪ pʊyʊ yɔ, ɛ-tɔm. Ɛlɛ ɛyʊ weyi Kɪbaɣlʊ ya ɛ-maɣmaɣ yɔ, ɛ-tɔm etisiɣ.

10.10 1Kɔr 1.17 2Kɔr 11.6 Gal 4.13 **10.12** 2Kɔr 3.1; 5.12 **10.13** 2Kɔr 10.15 **10.14** 1Kɔr 9.1 **10.15** Room 15.20 **10.17** Yer 9.24 1Kɔr 1.31 **10.18** Adu 27.2 Room 2.29

Pɔɔlɪ nɛ Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa pɔpɔtɪnaa

11 Hayɪ! ye ɪpɪzaɣ se ɪkatɪ se mansʊ kpaaŋ pazɪ yɔ! Ɛlɛ paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, ɪkatɪɣ-m. 2Sʊsɪ nzɪ malakɪ-sɪ mɪ-yɔɔ yɔ, sɪlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, manca-mɪ nɛ mɛncɛlɪ abalʊ kʊɖʊm na. Mañʊnaɣ se mantanɪ-mɪ Krɪstʊ ɛsɪndaa ɛzɪ pɛlɛ weyi ɛɛsɪŋ abalʊ nɛ ɛwɛɛ cɪɖɪ cɪɖɪ yɔ. 3Ɛlɛ, sɔɔndʊ kpaɣ-m se ɖʊm weyi epeɣzi Ɛva nɛ lɔŋ yɔ, etaapeɣzi mbʊ ɖɔɖɔ mɪ-lɪmaɣza. Sɔɔndʊ kpaɣ-m se eeposi-mɪ nɛ toovenim mbʊ pʊwɛ Krɪstʊ taa yɔ. 4Pɪtɪtɪlɪ yɔ, ɛyʊ nɔɔyʊ kaɣ mɪ-tɛ kɔm nɛ esuzi-mɪ Yesu nɔɔyʊ weyi ɖɪtɔyɔɔdɪ ɛ-tɔm yɔ, ɛ-tɔm. Pɪtɪtɪlɪ yɔ, ɪmʊʊ kalɪzaɣ nakɛyɛ nɛ kɛwɛɛ ndɪ nɛ ŋga ɪmʊwa yɔ. Pɪtɪtɪlɪ yɔ, itisiɣ Tɔm Kɪbandʊ natʊyʊ nɛ tɪwɛɛ ndɪ nɛ ndʊ iitisaa yɔ. Sɔɔndʊ kpaɣ-m se pɪtɪtɪlɪ yɔ, ɪkatɪɣ-pʊ kɛlɛʊ yem. 5Ŋgʊ mantasa se ɛyaa mba ɪkpakɪɣ -wɛ se pɛkɛ Yesu tiyiyaa sɔsaa yɔ, pakɪlɪ-m pʊyʊ. 6Paa mɛnfɛyɪ nɔɔ leleŋ yɔ, mansɪm pʊyʊ. Mbʊ ɖɪwɪlɪ-mɪ kpayɪ alɪwaatʊ kpeekpe pɪtɪŋa pɪ-taa.

7Alɪwaatʊ ndʊ monsuzi-mɪ Ɛsɔ Tɔm Kɪbandʊ falaa yɔ, moluzi man-tɪ se pɪsa nɛ pɪkpazɪ-mɪ. Malabʊ mbʊ yɔ, kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ malaba yaa

11.1 2Kɔr 11.16; 5.13 **11.2** Ose 2.19-20 1Kɔr 4.15 **11.3** Kiḍ 3.4 1Tim 1.3; 4.1 2Pɪ 3.17 Yoh 8.44 **11.4** Gal 1.7-8 **11.5** 2Kɔr 12.11 Gal 2.6 **11.6** Efɛ 3.4 **11.7** Tʊma 18.3 2Kɔr 10.1

we? 8Menkpizi Krıstʊ agbaa
lɛɛna nesi tɛɛ alıwaatʊ ndʊ
pɛhɛyı-m yɔ nɛ malabını-mı
tʊmıyɛ. 9Mantalı mı-tɛ nɛ
mɛwɛɛ kɛtɛḍąɣ taa lɛ, mantaacaɣ
mı-taa nɔɔyʊ yɔɔ. Ɛlɛ, ɛgbaɣ
dınaa mba palını Masedonii
egeetiye taa nɛ patalı yɔ, mba
hanı-m mbʊ pıtɛḍąɣ-m yɔ.
Paa ɛbɛ taa lɛ, mankpa man-tı
se mantaasʊʊ mı-taa nɔɔyʊ
sʊʊtʊ natʊyʊ nɛ maakaɣ mbʊ
labʊ wiḍįyi kaʊ. 10Ɛzıma mbʊ
Krıstʊ toovenim wɛ man-taa yɔ,
mankaḍıɣ-mı kpayı se nɔɔyʊ
ɛɛpızıɣ nɛ ɛmʊ man-samtʊ
ndʊ Akayı egeetiye taa. 11Ɛbɛ
yɔɔ? Malakı mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ
yɔ, mɔntɔsɔɔlı-mı yaa we? Ɛsɔ
nawa se mɔnsɔɔlı-mı! 12Nabɛyɛ
ḍįɣni ñınʊʊ mbʊ paawaana nɛ
pakʊndı nɛ pɛwɛɛ ɛzı ḍa yɔ.
Mbʊ malakı yɔ, malakı-pʊ se
pataahiɣ mbʊ paawaana yɔ.

13Ɛyaa mba, pɛcɛtıɣ
kıcɛtʊʊ se pɛkɛ Krıstʊ tiyiyaa.
Paayɔɔdʊʊ toovenim pa-tʊmıyɛ
labʊ taa. Papısıɣ pa-tı Krıstʊ
tiyiyaa. 14Pıtɛkɛnı pita pʊyʊ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Satanı maɣmaɣ
pısıɣ ɛ-tı mʊntʊsʊʊ tiyiyu.
15Ðınɛ lɛ, pıtɛkɛnı pita pʊyʊ
se ɛ-tʊmlaḍaa ɛpısı pa-tı ḍɔḍɔ
tʊʊzʊtʊ tʊmlaḍaa. Pɛ-tɛm wɛɣ
ɛzı pa-lakası yɔ.

Pɔɔlı kʊndʊʊ ɛ-kʊñɔmıŋ yɔɔ

16Mantasıɣ yɔɔdʊʊ se : Mı-taa
nɔɔyʊ ɛtaakpaɣ-m se mɛnkɛ
kʊmɛlɛŋ. Ɛlɛ ye nɔɔyʊ ɛkpaɣ-m
se mɛnkɛ kʊmɛlɛŋ yɔ, ḍınɛ lɛ,
ɛmʊ-m ɛzı kʊmɛlɛŋ yɔ. Peeye
manpızıɣ nɛ mankʊndı pazı.
17Ndʊ mɔyɔɔdʊʊ lɛɛlɛɛyɔ yɔ,
pıtɛkɛ Kıbaɣlʊ hanı-m nʊmɔʊ
se mɔyɔɔdı-tʊ. Ɛlɛ, mɔyɔɔdʊʊ-tʊ
ɛzı kʊmɛlɛŋ yɔ se maatıŋnı
tʊ-yɔɔ nɛ mankʊndı. 18Ɛzıma
mbʊ ɛyaa sakıyɛ kpazıɣ pa-tı
ɛzı ɛyaa yɔ, ma ḍɔḍɔ manpızıɣ
nɛ mankpazı man-tı mbʊ. 19Mı
mba ıkɛ lɔŋsınḍaa yɔ, ımʊʊ
kʊmɛlɛmıŋ nɛ taa leleŋ. 20Ɩkatıɣ
mba papısıɣ-mı yomaa nɛ
pɔtɔkı-mı nɛ pekpiziɣ mi-nesi
tɛɛ nɛ pakpazıɣ pa-tı nɛ pɛcɛkı
mı-nɔsı kadanzı yɔ. 21Fɛyɛ kpaɣ
-m se mɔntɔ se ḍıwılı ɛjandʊ.

Ŋgʊ mbʊ pıtıŋa payı nɔɔyʊ
katıɣ se ɛkʊndını-pʊ yɔ, ma ḍɔḍɔ
mankatıɣ se mankʊndını-pʊ.
Mɔyɔɔdʊʊ ɛzı kʊmɛlɛŋ yɔ.
22Pɛkɛ Ebree ñıma yaa we?
Ma ḍɔḍɔ mɛnkɛ Ebree tʊ. Pɛkɛ
Izrɛɛlı ñıma yaa we? Ma ḍɔḍɔ
mɛnkɛ Izrɛɛlı tʊ. Pɛkɛ Abraham
cejewiye taa ñıma yaa we? Ma
ḍɔḍɔ mɛnkɛ Abraham cejewiye
taa tʊ. 23Pɛkɛ Krıstʊ tʊmlaḍaa
yaa we? Ma ḍɔḍɔ mɛnkɛ Krıstʊ
tʊmlaḍʊ nɛ pıkılı-wɛ. Mɔyɔɔdʊʊ
ɛzı ɛyʊ weyi ɛ-ñʊʊ taa fɛyı yɔ.
Malabı tʊmıyɛ nɛ pıkılı-wɛ.
Pamabı-m nɛ pıkılı-wɛ. Paḍʊ-m
salaka nɛ pıkılı-wɛ. Moncoḍi
sʊm alıwaatʊ sakıyɛ yɔɔ. 24Tɔm
kagbaanzı, Yuda ñıma mabı-m
ḍaŋ kʊḍʊm fɛyı nʊnaza.
25Polu-m agbazɛɛ tɔm naadozo
taa. Payaɣ-m tɔm kʊḍʊmʊm pɛɛ
se mansı. Ðɛ-mɛlɛ sʊ lʊm tɔm
nabudozo nɛ tɔm kʊḍʊmʊm

11.9 Tʊma 20.33 2Kɔr 12.14
11.10 Room 9.1 1Kɔr 9.15
11.11 2Kɔr 6.11; 7.3; 12.15
11.12 1Kɔr 9.12
11.13 Gal 1.7 Wtl 2.2
11.14 Gal 1.8
11.15 2Kɔr 3.9 Fil 3.19
11.16 2Kɔr 11.1
11.17 1Kɔr 7.6,12 2Kɔr 9.4
11.18 Fil 3.3-4
11.19 1Kɔr 4.10
11.20 Gal 2.4; 4.9
11.21 2Kɔr 10.10 Fil 3.4
11.22 Tʊma 22.3 Room 11.1 Fil 3.5
11.23 1Kɔr 15.10 Tʊma 16.23 2Kɔr 6.4-5
11.24 Way 25.3
11.25 Tʊma 14.19; 27.41

mancaɣ teŋgu taa wɪsɪ nɛ ɖoo pilim. 26Mowobi nʊmɔŋ pɪfeyɪ kalʊʊ. Maawɛ asɛyʊʊ taa pɔsɪ taa. Maawɛ asɛyʊʊ taa mɪlaa sɔsaa yɔɔ. Maawɛ asɛyʊʊ taa ma-ñʊma Yuda ñʊma maɣmaɣ nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pɔ-yɔɔ. Maawɛ asɛyʊʊ taa tɛtʊ taa nɛ tɛyɛ yɔɔ. Maawɛ asɛyʊʊ taa teŋgu yɔɔ nɛ mba pɛcɛtɪɣ se pɛkɛ ɖɛ-ɛgbaɣdɪnaa yɔ, pɔ-yɔɔ. 27Manɪ siziŋ nɛ mala tʊmɪyɛ sakɪyɛ. Mancaɣnɪ mɛ-ɛza ɖoo sakɪyɛ. Ñɔɔsɪ kawɪ-m nɛ lɔkɔtʊ ñɛɖɛ-m. Tɔɔnaɣ kɛtɛɖɪ-m alɪwaatʊ sakɪyɛ. Nɪŋkaɣ sʊ-m nɛ mantaawɛnɪ tokonaa se monsuu. 28Maacasɪɣ yɔɔdʊʊ kʊñɔmɪŋ leeŋ tɔm. Tɛʊ feŋuu yɔ, Krɪstʊ agbaa tɪŋa payɪ lɪmaɣ za kʊʊnɪ-m. 29Ye nɔɔyʊ ɛwɛnɪ ɛjandʊ yɔ, pʊwɛ ɛzɪ mɛwɛnɪnɪ-tʊ yɔ. Ye nɔɔyʊ ɛtɔlɪ kɪweɛkɪm taa yɔ, pɪcɛyɪɣ-m ɖɔɖɔ siŋŋ.

30Ye pɪɪwɛɛ se mankʊndɪ yɔ, mɛ-ɛjandʊ maakʊndɪnaa. 31Ɛsɔ weyi ɛkɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ Caa nɛ pasaŋ-ɪ tam yɔɔ yɔ, ɛnawa se maacɛtɪɣ. 32Maawɛ Damaasɪ tɛtʊ taa lɛ, ɛyʊ weyi ɛcɔŋna wiyaʊ Aretaasɪ komina yɔɔ yɔ, ɛdʊ ɛyaa se paɖaŋ tɛtʊ ndʊ tɪ-nɔnɔsɪ yɔɔ nɛ pakpa-m. 33Ɛlɛ pakpaɣ-m nɛ paɖʊ-m ɖɔkʊ sɔsɔʊ taa nɛ palɪzɪ-m nɛ montoɖe pɔʊ nɛ petisi-m nɛ koloŋa nɛ mantʊlɪ.

Pɔɔlɪ natʊ

12 Pʊwɛɛ se mankʊndɪ. Ŋgu kʊndʊʊ fɛyɪ ɖeu. Paa nɛ mbʊ, mɔyɔɔdʊʊ natʊ ndʊ nɛ wɪlɪtʊ ndʊ tɪlɪnɪ Kɪbaɣlʊ cɔlɔ yɔ, tɪ-tɔm. 2Mansɪm Krɪstʊ tʊ nɔɔyʊ pɪlabɪ ɛzɪ pɪnzɪ hiu nɛ naanza yɔ, Ɛsɔ kpaɣ-ɪ nɛ ɛkpazɪ-ɪ ɛsɔdaa naadozo ñɪŋgʊ taa. Maasɪŋ se ɛɛwɛ e-tomnaɣ taa yaa ɛtaawɛɛ. Ɛsɔ ɖeke sɪmna. 3Mansɪm se abalʊ ɛnʊ, Ɛsɔ kpazɪ-ɪ koboyaɣ taa ɛlɛ, maasɪŋ se ɛɛwɛ e-tomnaɣ taa yaa ɛtaawɛɛ. Ɛsɔ ɖeke sɪmna. 4Ðɪnɛ ɛnɪ tɔm ndʊ ɛyaa ɛɛpɪzɪɣ nɛ pɔyɔɔdɪ-tʊ nɛ pɪtaha nʊmɔʊ nɔɔyʊ se ɛyɔɔdɪ-tʊ yɔ. 5Mɔnkɔŋ kʊndɪnaʊ ɛyʊ ɛnʊ ɛlɛ, maakʊndʊʊna ma-maɣ maɣ. Pʊtɔma yɔ, mɛ-ɛjandʊ maakʊndɪna. 6Ye maañɪnaɣ se mankʊndɪ yɔ, mantaakɛ kɪmɛlɛŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ndʊ maayɔɔdaɣ yɔ, tɪɪkɛ toovenim. Ɛlɛ, maakʊndʊʊ se nɔɔyʊ ɛtaakpaɣ -m nɛ ɛsɪɪ ɖendɛ mantatalɪ yɔ.

7Pɪsa nɛ mantaakpazɪ man-tɪ pita wɪlɪtʊ ndʊ Ɛsɔ wɪlɪ-m yɔ, tɪ-yɔɔ lɛ, ɛdʊ kɪcɪkpʊʊ nakʊyʊ mon-tomnaɣ taa. Kɪɪkɛ Satanɪ tiyiyu se kɪmabɪ-m nɛ kɪɖaŋ-m se mantaakpazɪ man-tɪ. 8Mantʊmɪnɪ Kɪbaɣlʊ tɔm nabudozo se eposini-m kɪcɪkpʊʊ ŋgʊ. 9Ðɪnɛ eheyi-m se : Mo-lootiye maɣnɪ-ŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ñɛ-ɛjandʊ taa mawɪlɪɣ mon-ɖoŋ tɪŋa payɪ. Pʊ-yɔɔ man-taa hʊlʊmaa nɛ pɪkɪlɪ se mankʊndɪnɪ mɛ-ɛjandʊ nɛ pɪsa nɛ Krɪstʊ ɖoŋ wɛɛ mɔ-yɔɔ. 10Mbʊ labɪna nɛ Krɪstʊ yɔɔ lɛ, mantaa hʊlʊmɪnɪ ɛjandʊ nɛ

11.26 Tʊma 9.23; 13.50; 14.5; 17.5; 19.23; 21.31; 23.10
11.27 2Kɔr 6.5 1Kɔr 4.11
11.28 Tʊma 20.18 Room 1.14
11.29 1Kɔr 9.22
11.31 Room 9.5 1Tes 2.5
11.32 Tʊma 9.24-25
12.2 Room 16.7 2Kɔr 5.17 Gal 1.22 Tʊma 22.17
12.4 Luk 23.43
12.5 2Kɔr 11.30
12.6 2Kɔr 10.8; 11.16
12.7 Yɔb 2.7 Luk 13.16 Gal 4.13
12.8 Mat. 26.44
12.9 2Kɔr 11.30 1Pɪ 4.14
12.10 Room 5.3 2Kɔr 7.4; 13.4

tʊtʊ nɛ tɛɖʊʊ nɛ wayɪ ɖʊʊ kaŋ kaŋ nɛ siziŋ nɪʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, alɪwaatʊ ndʊ mɛwɛɣ ɛjandʊ taa yɔ, ɖɪnɛ mɛwɛɣ ɖoŋ.

Pɔɔlɪ lɪmaɣza Kɔrɛntɪ ñɪma yɔɔ

11Alɪwaatʊ ndʊ mankʊndʊʊ yɔ, manpɪsɪkɪmɛlɛŋ. Mɪcɛyɪnɪ-m nɛ mala mbʊ. Toovenim lɛ, mɪ pɪɪwɛɛ se ɪsam-m. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paa mɛntɛkɛ pʊyʊ yɔ, mba ɪkpakɪɣ-wɛ se Yesu tiyiyaa sʊsaa yɔ, pɛtɛɖɛ-m pʊyʊ. **12**Mɔnɖɔkɪ mɔ-hɔyɛ nɛ mala mɪ-hɛkʊ taa mbʊ mbʊ Yesu tiyiyaa lakɪ yɔ. Mawɪlɪ kawɪlasɪ nɛ mala pita lakasɪ nɛ hama lakasɪ. **13**Ɛbɛ malabɪ Krɪstʊ agbaa lɛɛna taa ñɪma nɛ pɪkɪlɪ-mɪ? Yaa mɛntɛkɛnɪ-mɪ sʊʊtʊ yɔɔ? Ye mbʊ yɔ, ikpeɣ-m kaatʊʊzʊtʊ ndʊ.

14Ɩcɔnɪ ɪna, tɔm nabudozo yɔ mɔñɔɔzɪ man-tɪ se mɔnkɔɔ mɪ-tɛ. Maakɛɣnɪ-mɪ sʊʊtʊ natʊyʊ. Pɪtɛkɛ mɪ-ñɪm mañʊnɪɣ ɛlɛ, mɪ-maɣmaɣ na. Pɪtɛkɛ piya pʊpɔzʊʊ se sɪcazɪ nɛ sɪsɪɪ sɪ-caanaa. Ɛlɛ, caanaa pʊpɔzʊʊ se pacazɪ nɛ pasɪɪ pe-piya. **15**Ma lɛ, me-liu wɛ kpem se mankpaɣ mbʊ pɪtɪŋa payɪ mɛwɛna yɔ nɛ ma-maɣmaɣ nɛ mɛncɛlɪ mɪ-yɔɔ. Paa mɛtɛzɪɣ-mɪ sɔɔlʊʊ sakɪyɛ yɔ, ɛzɪma mbʊ ɪsɔɔlɪ-m yɔ, pʊwɛɛ nɛ pɪpasɪɣ. **16**Paa mantasʊzɪ-mɪ kɪmɪyɛ naɖɪyɛ se ɪcɔnɪ mɔ-yɔɔ yɔ, nɔɔyʊ pɪzɪɣ ɛmaɣzɪ se ajitu malaba nɛ mehiɣ -mɪ. **17**Ɛyaa mba mentiyi-wɛ mɪ-tɛ yɔ, mantɪŋɪnɪ pa-taa nɔɔyʊ yɔɔ nɛ mɔntɔɔ mɪ-yɔɔ yaa we? **18**Mantasɪ lɔŋ Tiiti nɛ mandʊ ɛ nɛ ɛgbaɣdʊ lɛlʊ nɛ mentiyi-i mɪ-tɛ. Ɛkɔm yɔ, ɛtɔɔ mɪ-yɔɔ yaa we? Ma nɛ ɪ ɖɪtɔɖɔ kalɪzaɣ kʊɖʊmaɣ nɛ nʊmɔʊ kʊɖʊmʊʊ taa yaa we?

19Ɩtasɪɣ maɣzʊʊ se ɖiɖiɣ ni ɖɔ-tɔm ɖɛzuu mɪ-ɛsɪndaa yaa we? Krɪstʊ taa ɖɪyɔɔdʊʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa. Man-kʊsɔɔlaa, ɖɪyɔɔdʊʊ tɔm ndʊ tɪtɪŋa se pɪkpazɪ-mɪ ɖoŋ. **20**Alɪwaatʊ ndʊ mɔnkɔŋ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣ-m se maamakɪnɪ-mɪ ɛzɪ mɔnsɔɔlʊʊ yɔ. Sɔɔndʊ kpaɣ-m se ɪna-m ɛzɪ ɪtɔsɔɔlɪ yɔ. Sɔɔndʊ kpaɣ-m se mamakɪnɪ mɪ-hɛkʊ taa you nɛ ɛzɪsɛmɪyɛ nɛ pana nɛ tɛ yɔɔ tɛ yɔɔ lakasɪ nɛ kɔlɔmɔtʊ nɛ ɛyaa tɔm yɔɔdʊʊ nɛ tɪkpazʊʊ nɛ yem yem lakasɪ. **21**Alɪwaatʊ ndʊ mantalɪɣ mɪ-tɛ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣ -m se Ɛsɔ kaatasɪ-m fɛyɛ ɖʊʊ. Sɔɔndʊ kpaɣ-m se maawii ɛyaa sakɪyɛ mba paalabɪ kɪwɛɛkɪm nɛ pɪɖɛɛ nɛ patapɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ pa-azumna lakasɪ nɛ pa-acɛyɛ nɛ pɛ-ɛzaɣtʊ yɔ, pɔ-yɔɔ.

Kɛtɛzaɣ paɣtʊ

13 Mɔnkɔŋʊʊ mɪ-tɛ yɔ, mandʊ tozo yɔ.

Pɔñɔɔzʊʊ tɔm tɪŋa aseɣɖe tɪnaa naalɛ yaa naadozo tɔm yɔɔ.

2Alɪwaatʊ ndʊ maawɛ mɪ-tɛ nabʊlɛ ɖeɖe lɛ maatɛm-mɪ yɔɔdɪnaʊ. Nɛ lɛɛlɛɛyɔ mantatasɪ wɛʊ mɪ-cɔlɔ yɔ, meheyuu mba

12.11 2Kɔr 11.5 Gal 2.6
12.12 Room 15.18-19 1Kɔr 9.2
12.13 1Kɔr 1.7; 9.12 2Kɔr 11.7,9
12.14 1Kɔr 4.14-15; 10.33 2Kɔr 13.1
12.15 2Kɔr 1.6; 6.12 1Tes 2.8 Fil 2.17
12.16 2Kɔr 11.9
12.17 2Kɔr 7.2
12.18 2Kɔr 8.6,18
12.19 Room 9.1 1Kɔr 10.33 2Kɔr 5.12
12.20 1Kɔr 4.21
12.21 1Kɔr 5.1 2Kɔr 2.1,4
13.1 Kɪk 35.30 Way 19.15 Mat. 18.16 Ebr 10.28
13.2 2Kɔr 1.23; 12.21

paalabɪ kɪwɛɛkɪm yɔ nɛ lɛlaa ɖɔɖɔ ɛzɪ maatɛm-wɛ heyuu yɔ se : Alɪwaatʊ ndʊ mɔnkɔŋ mɪ-tɛ yɔ, maasɔŋ nɔɔyʊ. 3Iⁿɪnɪɣ se mawɪlɪ-mɪ mbʊ pɪwɪlɪɣ se Krɪstʊ weyi ɛtɛkɛ ɛjam ɛlɛ, ɖoŋ tʊ mɪ-hɛkʊ taa yɔ, ɛtuŋɪɣnɪ mɔ-yɔɔ nɛ ɛyɔɔdʊʊ yɔ yaa we? Mawɪlɪɣ-mɪ ɖɔɖɔ. 4Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paa pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ ɛjandʊ taa yɔ, ɛwɛnɪ ɛ-ɛza Ɛsɔ ɖoŋ yɔɔ. Ða ɖɔɖɔ, ɖa nɛ ɪ ɖɛ-kpɛndʊʊ taa lɛ, ɖɪkɛ ajama ɛlɛ, ɪnaɣ se pɪtuŋɪɣnɪ Ɛsɔ ɖɔŋ yɔɔ nɛ ɖa nɛ-ɪ ɖɪwɛnɪ ɖɛ-ɛza.

5Iwili mɪ-tɪ nɛ ɪna se ɪwɛ lidaʊ taa yaa we. Ɩmaɣzɪ mɪ-tɪ mɪ-maɣmaɣ nɛ ɪna. Ɩtatɪlɪ se Yesu Krɪstʊ wɛ mɪ-taa yaa we? Ye ɪtɔlɪ mɪ-maɣzʊʊ taa yɔ, mbʊ lɛ. 6Ɛlɛ mantaɣ liu se ɪtɪlɪɣ se alɪwaatʊ ndʊ pamaɣzɪ-ɖʊ yɔ, ɖɪtɔtɔlɪ. 7Mantɪmɪɣnɪ Ɛsɔ se mɪ-taa nɔɔyʊ ɛtaala kɪdɛkɛdɪm nabʊyʊ. Maatɪmɪɣnɪ-ɪ mbʊ se lɛlaa ɛna-ɖʊ se ɖɪkɛ mba papɪzaa alɪwaatʊ ndʊ pamaɣ zɪ-wɛ yɔ, ɛlɛ se ɪla mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ paa pʊwɛ ɛzɪ ɖɪkɛ mba pɔtɔlaa alɪwaatʊ ndʊ pamaɣ zɪ-wɛ yɔ. 8Ðɪupɪzɪɣ nɛ ɖɪla pʊyʊ nɛ pʊkʊyɪnɪ toovenim ɛlɛ, toovenim ɖɪlakɪ tʊmɪyɛ. 9Ða-taa hʊlʊmɪ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪkɛ ajama nɛ mɪkɛ ɖoŋtɪnaa yɔ. Ɛlɛ ɖɪtʊmɪɣnɪ Ɛsɔ se ɛla nɛ ɪtɛzɪ kpaʊ ɖoŋ. 10Pʊ-yɔɔ mamaɣ tɔm tʊnɛ alɪwaatʊ ndʊ mɛnfɛyɪ mɪ-cɔlɔ yɔ. Malakɪ mbʊ se pɪsa nɛ mantaakalɪ-mɪ alɪwaatʊ ndʊ mɛwɛɣ mɪ-cɔlɔ yɔ. Kɪbaɣlʊ taha-m ɖoŋ se manɖʊzɪ-mɪ ɛlɛ se mankpazɪ-mɪ ɖoŋ kɪkpazʊʊ.

Kɛtɛzaɣ sɛtʊ

11Kpaagbaa lɛ ɛgbaɣdɪnaa, mɪ-taa ɛhʊlʊmɪ, ɪñaɣ pana nɛ ɪtɛzɪ pɪʊ, ɪhɛzɪ mɪ-laŋa, ɪkpɛndɪ lɪmaɣzɪyɛ, ɪwɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa. Ðɪnɛ sɔɔlɪm nɛ laŋhɛzɪyɛ Ɛsɔ wɛɣ mɪ-cɔlɔ.

12Ɩsɛɛ ɖama nɛ cɪɖɪcɪɖɪ sɛtʊ. Cɪɖɪcɪɖɪ ñʊma tʊŋa sɛɣ-mɪ.

13Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ lootiye nɛ Ɛsɔ sɔɔlɪm nɛ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ ɛgbaɣdɪyɛ ɖʊʊ pɛwɛɛ mɪtʊŋa mɪ-cɔlɔ. Pɪla mbʊ !

13.3 Mat. 10.20 1Kɔr 5.4; 9.2
13.4 Room 6.4 Fil 2.7-8 1Pɪ 3.18
13.5 Room 8.10 1Kɔr 9.27; 11.28 Gal 4.19
13.7 2Kɔr 6.9
13.9 1Kɔr 4.10 1Tes 3.10
13.10 Tit 1.13 1Kɔr 4.21 1Pɪ 3.8
13.12 Room 16.16 1Kɔr 16.20 1Pɪ 5.14
13.13 Room 16.24 Fil 2.1

Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Galaatɪ ñɪma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Krɪstʊ agbaa wena awɛ Galaatɪ nɛ hadɛ kiŋ yɔ
Pɪnaɣ: 49 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Yesu Tiyiyu Pɔɔlɪ ma takayaɣ kanɛ “Krɪstʊ agbaa wena awɛ Galaatɪ egeetiye taa yɔ”1:1-2). Ɛpazɪ ɖʊʊ Krɪstʊ agbaa tɛtʊ ndʊ tɪwɛnɪ egeetiye ndɪ ɖɪ-hadɛ kiŋ yɔ, alɪwaatʊ ndʊ ɛdɔŋaɣ ɛ-kajalaɣ nʊmɔʊ se esuzi Tɔm Kɪbandʊ yɔ (Tʊm. 13:14-14:3). Ɛtasɪ tɪŋʊʊnɪ egeetiye ndɪ ɖɪ-taa alɪwaatʊ ndʊ ɛdɔŋaɣ ɛ-nʊmɔʊ naalɛ ñɪŋgʊ (Tʊm. 16:6) nɛ naadozo ñɪŋgʊ yɔ. Ɛ-nʊmɔʊ ɖɔm mbʊ pɪ-taa paa pɪɪla ɛzɪma, ewobi Galaatɪ egeetiye ndɪ, ɖɪ-hadɛ nɛ ɖɪ-hayɪ kiŋ.

Paa pɪɪla ɛzɪma ɖɔɖɔ yɔ, Pɔɔlɪ ma ɛ-takayaɣ kanɛ pʊcɔ nɛ ewolo ɛ-kɛtɛzaɣ nʊmɔŋ naalɛ ɛnɪ. Ndʊ ɛyɔɔdʊʊ Gal. 1-2 yɔ tɪwɪlɪɣ mbʊ. Paa pɪla ɛzɪma yɔ, Pɔɔlɪ ma-kɛ Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪnaɣ 49 ñɪŋga taa. Pʊnɛ pɪwɪlɪɣ se ɛma-kɛ Krɪstʊ agbaa wena awɛ Galaatɪ egeetiye hadɛ kiŋ yɔ ɛ-kajalaɣ nʊmɔʊ ɖɔm wayɪ (Tʊm. 14:27-28).

Tʊma labʊ takayaɣ ñʊŋ 13 nɛ 14 wɪlɪɣ ɖʊ mbʊ pɪlaba nɛ ɛma takayaɣ kanɛ yɔ. Yuda ñɪma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pɛlɛɣzɪ pɛ-wɛtʊ Pɔɔlɪ Tɔm Kɪbandʊ suzuu yɔɔ. Ɛlɛ Yuda ñɪma lɛlaa ñɛkɛwɛɛ nɛ pakʊyʊnɪ-ɪ. Paa pakʊyaɣnɪ mbʊ yɔ, ɛyaa sakɪyɛ pɪsɪ Krɪstʊ ñɪma. Pɔɔlɪ nɛ mba palakaɣ tʊmɪyɛ yɔ, pasɪ Krɪstʊ agbaa taa kɪbɪma. Pɔɔlɪ kʊyɪ Galaatɪ nɛ ɛɖɛɛ lɛ, Yuda ñɪma pazɪ Krɪstʊ ñɪma kɪfama mba tuyuu nɛ powokini yʊsʊʊ taa. Pʊwɛɛ ɛzɪ pa-tʊmɪyɛ ndɪ ɖiwokaɣnɪ ɛsɪndaa yɔ.

Mbʊ labɪna nɛ Pɔɔlɪ tɪkʊyʊʊ nɛ ɛma takayaɣ se ɛlʊ Tɔm Kɪbandʊ ndʊ esuzi Galaatɪ ñɪma yɔ, tɪ-yɔɔ. Ɛwɪlɪ-wɛ se, pɪtɪŋɪɣnɪ lidaʊ yɔɔ pʊcɔ Ɛsɔ kpaɣ ɛyʊ se kʊtʊʊzʊ nɛ pʊcɔ pʊdʊ ɛnʊ ɛpɪzɪ nɛ ɛwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ. Lidaʊ ŋgʊ, kɪwɛɣ Krɪstʊ yɔɔ, pɪtɛkɛ camɪyɛ lakasɪ yɔɔ ɛyʊ pɪsɪɣ kʊtʊʊzʊ.

Galaatɪ ñɪma takayaɣ kajalaɣ ñʊŋ naalɛ yɔɔdʊʊ pɪlɪɣnɪ aseɣɖe ndɪ Pɔɔlɪ lɪzɪ ɛ-maɣ maɣ ɛ-yɔɔ yɔ, ñʊŋ naalɛ weyi ɛwɛ hɛkʊ taa yɔ, ɛlɛ ñɔyɔɔdʊʊ pɪlɪɪnɪ wɪlɪtʊ ndʊ Krɪstʊ ñɪma wɪlʊʊ yɔ, tɪ-yɔɔ, nɛ kɛtɛzaɣ ñʊŋ naalɛ ñawɪlɪɣ ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se Krɪstʊ tʊ ɛcaɣ wezuu yɔ.

Alɪwaatʊ ndʊ Pɔɔlɪ yɔɔdʊʊ pɪlɪɪnɪ “holuu mbʊ Krɪstʊ holi-ɖʊ nɛ ɖɪwɛɛ ɖa-tɪ yɔɔ yɔ”nɛ alɪwaatʊ ndʊ ɛɖʊ-ɖʊ hʊnʊm se ɖɪwɛɛ ɖe-ɖeɖe mbʊ kpam yɔ, ɛlɪzɪɣ Tɔm Kɪbandʊ toovenim nɛ ɛwɪlɪɣ.

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlɪ mɛnkɛ Yesu tiyiyu. Pɪtalɪʊnɪ ɛyaa nabɛyɛ cɔlɔ yaa pɪtɪtɪŋɪnɪ ɛyʊ nɔɔyʊ yɔɔ pʊcɔ nɛ mɛnkɛ Yesu tiyiyu. Ɛlɛ Yesu Krɪstʊ nɛ Caa Ɛsɔ weyi efezi Krɪstʊ nɛ sɪɖaa taa yɔ, mba lɪzɪnɪ-m. 2Mamaɣ takayaɣ

1.1 Gal 1.11 Tʊma 2.24; 9.15
1.2 Fil 4.21

kanɛ Krɪstʊ agbaa wena awɛ Galaatɪ egeetiye taa yɔ, ma nɛ ɛgbaɣdɪnaa mba patɪŋa pɛwɛ mɔn-cɔlɔ cɪnɛ yɔ.

3Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ palabɪ-mɪ lootiye nɛ pɛhɛzɪ mɪ-laŋa. 4Yesu kpaɣ ɛ-tɪ nɛ ɛcɛlɪ ɖa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ se pɪsa nɛ eholi-ɖʊ lɛɛlɛɛyɔ alɪwaatʊ kɪdɛkɛdɪtʊ tʊnɛ tɪ-taa ɛzɪ ɖa-Caa Ɛsɔ liu wɛʊ yɔ. 5Pasam-ɪ waasɪ nɛ waasɪ. Pɪla mbʊ!

Tɔm Kɪbandʊ natʊyʊ tɪtasɪ wɛʊ

6Pɪɖɪɣzɪ-m se iyebi lɔŋ kɛlɛʊ weyi ɛtɪŋɪnɪ Krɪstʊ lootiye yɔɔ nɛ ɛyaa-mɪ yɔ nɛ ɪnɪɣnɪ Tɔm Kɪbandʊ lɛɛtʊ. 7Tɔm Kɪbandʊ ndʊ, tɪtɛkɛ Tɔm Kɪbandʊ toovenim taa. Ɛlɛ ɛyaa nabɛyɛ wɛɛ nɛ peliɣtiɣ-mɪ nɛ pañʊnɪɣ se pɛwɛɛkɪ Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ. 8Ye ɖa-maɣmaɣ, ɖa-taa nɔɔyʊ yaa Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ ɛlʊnɪ ɛsɔdaa nɛ esuzi-mɪ Tɔm Kɪbandʊ natʊyʊ nɛ tɪwɛ ndɪ nɛ ndʊ ɖiisuzi-mi yɔ yɔ, Ɛsɔ ɛwɪlɪ pʊdʊ ɛnʊ kpalʊʊ. 9Ɛzɪ ɖɪɪtɛm-tʊ yɔɔdʊʊ yɔ, lɛɛlɛɛyɔ mantasɪɣ yɔɔdʊʊ se : Ye nɔɔyʊ esuzɪ-mɪ Tɔm Kɪbandʊ natʊyʊ nɛ tɪwɛ ndɪ nɛ ndʊ ɪʊmʊwa yɔ yɔ, Ɛsɔ ɛwɪlɪ pʊdʊ ɛnʊ kpalʊʊ.

10Nɛ lɛɛlɛɛyɔ, ɛyaa mañʊnɪɣ se pasam-m yaa Ɛsɔ? Mañʊnɪɣ se mɔn-tɔm ɛkɛdɪnɪ ɛyaa yaa we? Ye maañʊnaɣ se mɔn-tɔm ɛkɛdɪnɪ ɛyaa yɔ, mantaakɛ Yesu tʊmlaɖʊ.

1.4 Yoh 5.19; 17.14 Room 4.25 Gal 2.20 Tit 2.14
1.7 Tʊma 15.1 Gal 5.10
1.8 1Kɔr 16.22
1.9 Way 4.2; 12.32 Adu 30.6 Wɪl 22.18
1.10 1Tes 2.4
1.11 1Kɔr 15.1
1.12 1Kɔr 15.1,3 Efɛ 3.3
1.13 Tʊma 8.3; 9.1; 22.4; 26.11 1Tim 1.13
1.14 Tʊma 22.3; 26.9 Mat. 15.2
1.15 Eza 49.1,5 Yer 1.5 Tʊma 9.15
1.16 Room 11.13 Tʊma 9.15 Mat. 16.17
1.18 Tʊma 9.26
1.19 1Kɔr 9.5 Mat. 13.55 Mrk 6.3
1.20 Room 9.1

Ɛsɔ yanɪ Pɔɔlɪ se ɛla ɛ-tʊmɪyɛ

11Ɛlɛ ɛgbaɣdɪnaa meheyiɣ-mɪ se, Tɔm Kɪbandʊ ndʊ monsuzi-mɪ yɔ, tɪtalʊnɪ ɛyʊ nɔɔyʊ cɔlɔ. 12Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mantamʊ-tʊ yaa mɛntɛkpɛlɪkɪ-tʊ ɛyʊ nɔɔyʊ cɔlɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ lɪzɪnɪ Yesu Krɪstʊ nɛ ɛwɪlɪ-m.

13Lnɪ ɛzɪma mbʊ mɔnɖɔm ɖooo lɔŋ alɪwaatʊ ndʊ maañɔnɪ Yuda ñʊma wɪlɪtʊ yɔ. Lnɪwa se maawɛ Ɛsɔ ɛgbɛyɛ wayɪ kaŋ kaŋ nɛ manɖɪzʊʊ-ɖɪ. 14Ɖɔ-ɖɔndɪyɛ taa lɛ, malakaɣ Yuda ñʊma ɖa ɖɔ-sɔnzɪ wɪlɪtʊ yɔɔ nɛ pɪkɪlɪɣ lɛlaa. Maaɖɔkɪ mɔn-cɔzɔnaa sɔnzɪ nesi naalɛ kpam. 15Ɛsɔ kasɪ-m nɛ hɔɔlʊʊ pʊcɔ nɛ mon-ɖoo lʊlʊʊ-m nɛ ɛtɪŋɪnɪ e-lootiye yɔɔ nɛ ɛya-m. 16Pɪkɛdɪnɪ Ɛsɔ se ɛlɪzɪ ɛ-pɪyalʊ nɛ ɛwɪlɪ-m se pɪsa nɛ monsuzi ɛ-pɪyalʊ ɛnʊ, ɛ-tɔm mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ. Ɛtɪlabɪ mbʊ lɛ, montowolo nɛ mana ɛyʊ nɔɔyʊ se ɛtasɪ-m lɔŋ. 17Mantakpa Yeruusalɛm tɛtʊ taa mba paalɛyɪ-m kɛʊ Yesu tiyiyaa yɔ, pɔ-cɔlɔ. Ɛlɛ mowobi Araabii egeetiye taa nɛ pʊwayɪ manpɪsɪ Damaasɪ tɛtʊ taa.

18Ɛlɛ pɪnzɪ naadozo wayɪ, mankpa Yeruusalɛm tɛtʊ taa se mantɪlɪ Pɪyɛ. Mantalaa lɛ, mancaɣ kɪyakɪŋ hiu nɛ kagbaanzɪ ɛ-cɔlɔ. 19Mantatasɪ naʊ Yesu tiyiyu nɔɔyʊ, ye pɪtɛkɛ Kɪbaɣlʊ neu Yakubu yɔ. 20Lcɔnɪ ɪna, mankaɖɪɣ Ɛsɔ ɛsɪndaa kpayɪ se ndʊ mama-mɪ yɔ, maacɛtɪɣ.

21Ɛlɛ mɛnɖɛɛ nɛ mowolo Siirii
nɛ Siliisii pa-ageeta taa. 22Ŋgʊ
Krɪstʊ agbaa wena awɛ Yudee
egeetiye taa nɛ a nɛ Krɪstʊ
pɛkpɛndaa yɔ, a-taa ñʊma tanada
mɛ-ɛsɪndaa. 23Panɪwaɣ kɪnɪʊ
ɛyaa tɔŋ se : Ðooo weyi ɛɛwɛ
ɖa-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ, leeleɛyɔ
esuzuu lidaʊ ŋgʊ ɛñʊnaɣ se
ɛɖɪzɪ-kʊ yɔ, kʊ-tɔm. 24Peeye
pasaŋaɣ Ɛsɔ mɔ-yɔɔ.

Yesu tiyiyaa tisiɣ Pɔɔlɪ tɔm

2 Ɛlɛ, pɪnzɪ hiu nɛ naanza
ɖɛwa lɛ, ma nɛ Barnaabaasɪ
ɖɪpɪsɪ Yeruusalɛm tɛtʊ
taa. Maakpɛndɪnɪ ɖɔɖɔ Tiitɪ.
2Mowobi peeye mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
Ɛsɔ lɪzaa nɛ ɛwɪlɪ-m se pʊwɛɛ
se mala mbʊ. Mantalaa lɛ,
mɛnkɛdɪ-wɛ Tɔm Kɪbandʊ ndʊ
monsuzaɣ mba pɛtɛkɛ Yuda
ñʊma yɔ. Sʊsaa mɛnkɛzɪnɪ hɔɔlʊʊ
nɛ mɛnkɛdɪ-wɛ tʊ. Malabɪ mbʊ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣ
aɣ-m se seya wena mɛntɛm
seu nɛ wena mendɪɣni seu yɔ,
ataakɛ falaa. 3Tiitɪ weyi ɛkɛwɛ
mɔn-cɔlɔ yɔ, ɛɛkɛ Krɛɛkɪ tʊ.
Ɛlɛ, pataatɪɛcɛyɪ-ɪ se ewolo nɛ
pɛpɛlɪ-ɪ. 4Mɔyɔɔdʊʊ tʊnɛ mba
pɛcɛtʊʊ se pɛkɛ ɖɛ-ɛgbaɣdɪnaa
nɛ pɛmɛlɪ nɛ pasʊʊ ɖɛ-hɛkʊ taa
yɔ, pɔ-yɔɔ. Pañʊnaɣ se pɔcɔŋ
tɪ-yɔɔ wɛʊ mbʊ ɖɪwɛnɪ Krɪstʊ
Yesu taa yɔ pʊ-yɔɔ nɛ papɪsɪ-ɖʊ
yomaa. 5Ðɪtatɪɪha-wɛ nʊmɔʊ
paa ñɪɪ. Ðɪɪkaɖɪnɪ-wɛ se pɪsa nɛ
Tɔm Kɪbandʊ ndʊ ti-toovenim
wɛɛ mɪ-taa mbʊ.

1.21 Tʊma 9.30
1.22 1Tes 2.14 Room 16.7
2.1 Tʊma 15.2
2.2 Tʊma 15.12 Fil 2.16 1Tes 3.5
2.4 Tʊma 15.1,24 2Kɔr 11.26 Gal 5.1,13
2.5 Gal 2.14
2.6 Tʊma 10.34 Room 2.11 2Kɔr 12.11
2.7 Tʊma 13.46 1Tes 2.4
2.8 Tʊma 9.15; 13.2; 22.21; 26.17 1Kɔr 15.10
2.9 Wɪl 21.14 Room 1.5
2.10 Tʊma 24.17 Room 15.25
2.11 Tʊma 15.35
2.12 Tʊma 10.28; 11.3

6Ɛyaa sʊsaa mba, pataha-m
pʊyʊ. Mantakpaɣ pa-sʊsɔtʊ ndʊ
paawɛnɪ-tʊ ɖooo lɔŋ yɔ nɛ maya
pʊyʊ. Ɛsɔ ɛɛcɔŋnɪ ɛyaa ɛsɪndaa.
7Ɛlɛ, panawa se Ɛsɔ ɖʊnɪ-m se
monsuzi Tɔm Kɪbandʊ ndʊ mba
pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ ɛzɪ ɛɖʊʊ
Pɪyɛ se ɛlɛ ñosuzi-tʊ Yuda ñʊma
yɔ. 8Weyi ɛlaba nɛ Pɪyɛ pɪsɪ Yesu
tiyiyu nɛ esuzuu Tɔm Kɪbandʊ
Yuda ñʊma yɔ, ɛnʊ labʊna
ɖɔɖɔ nɛ mɛnkɛ Yesu tiyiyu nɛ
monsuzuu Tɔm Kɪbandʊ mba
pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ. 9Yakubu
nɛ Pɪyɛ nɛ Yohanɛɛsɪ mba ɛyaa
cɔŋaɣnɪ-wɛ se pɛkɛ ñʊndɪnaa
yɔ, pedɪɣzini lootiye ndɪ Ɛsɔ
labɪ-m yɔ. Mbʊ labʊna nɛ paha
ma nɛ Barnaabaasɪ ɛgbaɣdɪyɛ
nesi se pɪsa nɛ ɖiwolo mba
pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pɔ-cɔlɔ
nɛ mba ñowolo Yuda ñʊma cɔlɔ.
10Ɛlɛ, mbʊ pɔpɔzɪ-ɖʊ yɔ, mbʊ lɛ
se ɖɪtɔzʊʊ kʊñɔndɪnaa yɔɔ. Mbʊ
ɖɔɖɔ mañakɪ pana nɛ malakɪ.

Pɔɔlɪ kaɖɪɣnɪ Pɪyɛ

11Ɛlɛ, alɪwaatʊ ndʊ Pɪyɛ talɪ
Antɪyɔɔsɪ tɛtʊ taa yɔ, mankaɖɪnɪ-ɪ
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-tɔm kasɪba.
12Pʊcɔ nɛ ɛyaa nabɛyɛ lɪʊnɪ
Yakubu cɔlɔ nɛ patalɪ lɛ, Pɪyɛ
nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ,
paakpɛndaɣ tɔɔnaɣ nɛ pɔtɔkɪ.
Ɛlɛ patalaa lɛ, Pɪyɛ lɪʊ mba
pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pa-taa nɛ
ɛkɛzɪ ɛ-tɪ hɔɔlʊʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
sɔɔndʊ kpaɣaɣ-ɪ nɛ Yuda ñʊma.
13Yuda ñʊma mba pɪkazaa yɔ,
patɪɣzɪnɪ Pɪyɛ nɛ palakɪ ɖɔɖɔ
pɪ-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ lakasɪ nzɪ halɪ

pɪhɔ Barnaabaasɪ maɣmaɣ nɛ ɛlɛ ñɛtɛzɪ pa-wayɪ tɪŋʊʊ.

14Manawa se paaɖɔŋ Tɔm Kɪbandʊ toovenim yɔɔ lɛ, mɔyɔɔdɪnɪ Pɪyɛ ɛyaa tɪŋa ɛsɪndaa. Mɔntɔm se : Weyi ña ŋkɛ Yuda tʊ yɔ, ŋŋcakɪ wezuu ɛzɪ mba pɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, ŋcakɪ-kʊ ɛzɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ. Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ŋkpaɣ nɪ ɖoŋ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ se pacaɣ wezuu ɛzɪ Yuda ñɪma yɔ?

15Ɖa lɛ, Yuda ñɪma lɪɖe taa palʊlɪ-ɖʊ, ɖɪtɛkɛ kɪdɛkɛdɪŋ ɛzɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ. **16**Ɖɪsɪm mbʊ se Ɛsɔ ɛɛyaɣ nɔɔyʊ se kʊtʊʊzʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛɖɔŋ paɣtʊ yɔɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ yaɣ ɛyʊ se kʊtʊʊzʊ lidaʊ ŋgʊ ɛwɛnɪ Yesu Krɪstʊ yɔɔ yɔ, kɪ-yɔɔ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ ɖa ɖɔɖɔ ɖɪtisi Krɪstʊ Yesu. Ɖɪlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ Ɛsɔ yaa-ɖʊ se kʊtʊʊzaa pɪtɪŋɪnɪ ɖɛ-lidaʊ ŋgʊ ɖɪwɛnɪ Krɪstʊ yɔɔ yɔ, kɪ-yɔɔ, ɛlɛ pɪtaatɪŋɪnɪ paɣtʊ yɔɔ ɖɔm yɔɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɛɛkaɣ nɔɔyʊ yaʊ se kʊtʊʊzʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛɖɔm paɣtʊ yɔɔ.

17Ye alɪwaatʊ ndʊ ɖɪñɪnɪɣ se Ɛsɔ ɛyaa-ɖʊ se kʊtʊʊzaa Krɪstʊ taa yɔ, ɖɪpɪsɪ kɪwɛɛkɪm laɖaa ɖɔɖɔ lɛ, Krɪstʊ kɛ kɪwɛɛkɪm tʊmlaɖʊ yaa we? Pɪlɪ! **18**Ye mankʊsʊʊ mbʊ montuzaa nɛ mɛnpɛɖɪ yɔ yɔ, ɖɪnɛ lɛ, mawɪlɪɣ se maamanɪ paɣtʊ yɔɔ. **19**Paɣtʊ yɔɔ mantɪŋɪnaa nɛ mansɪ pɪcɛlɪnɪ paɣtʊ se pɪsa nɛ mancaɣ wezuu Ɛsɔ. **20**Ma nɛ Krɪstʊ pakam kaamaŋkaɣ yɔɔ ɛlɛ, ma nɛ mɛ-ɛza. Pɪtɛkɛ matasɪnɪ wezuu wɛʊ, ɛlɛ, Krɪstʊ wɛnɪnɪ wezuu man-taa. Wezuu ŋgʊ mancakɪ lɛɛlɛɛyɔ tomnaɣ taa yɔ, mantɪŋɪɣ nɪ lidaʊ ŋgʊ mɛwɛnɪ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔɔ yɔ, kʊ-yɔɔ nɛ mancakɪ-kʊ. Ɛnʊ sɔɔlɪnɪ-m nɛ ɛkpaɣ ɛ-tɪ nɛ ɛcɛlɪ mo-lone taa. **21**Maakiziɣ Ɛsɔ lootiye mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ye paɣtʊ yɔɔ ɛyʊ ɛtʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, Krɪstʊ sɪbɪ falaa yem.

2.14 Gal 2.5 1Tim 5.20 Tʊma 11.3
2.15 Tʊma 15.10 Mat. 9.11 Efɛ 2.3
2.16 Tʊma 13.39 Room 1.17; 3.20; 8.3 Ebr 7.18 Keɣ 143.2
2.17 1Yoh 3.8,9
2.19 Room 8.2; 6.14; 7.4; 6.11 Ebr 9.14
2.20 Room 6.6 2Kɔr 5.15
2.21 Ebr 7.11 Room 11.6
3.1 Gal 5.7
3.2 Tʊma 2.38 Gal 3.14 Room 10.17
3.3 Gal 4.9 Ebr 7.16
3.4 Ebr 10.35 2Yoh 1.8
3.5 2Kɔr 3.8
3.6 Kiɖ 15.6 Room 4.3
3.7 Yoh 8.39
3.8 Kiɖ 12.3 Tʊma 3.25

Paɣtʊ yaa lidaʊ

3 Galaatɪ ñɪma kɪmɛlɛmɪŋ mɪ! Ahɔkɪ-mɪ fadɪŋ nɛ ɯñaŋ toovenim tɔm mbʊ? Ŋgʊ pawɪlɪ- mɪ nɛ ɯanɪ mɪ-ɛza kpayɪ kpayɪ Yesu Krɪstʊ weyi pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ yɔ. **2**Tɔm kʊɖʊmtʊ ndʊ mañɪnɪɣ se manɪ mɪ-nɔsɪ taa yɔ, ndʊ lɛ se : Paɣtʊ yɔɔ ɖɔm yɔɔ ɪtɪŋɪnaa nɛ ɪmʊ Kalɪzaɣ yaa lidaʊ ŋgʊ kʊ-tɔm ɪnɪwa yɔ, kʊ-yɔɔ ɪtɪŋɪnaa? **3**Ɩkɛ kɪmɛlɛmɪŋ kpem na? Ɩpazɪnɪ Kalɪzaɣ lɛ, lɛɛlɛɛyɔ ɯñɪnɪɣ se ɪtɛzɪnɪ tomnaɣ na? **4**Ɩtɔɔ kʊñɔmɪŋ ɪnʊ yem falaa na? Ye toovenim taa se pɪkɛ falaa yem yɔ. **5**Ɛsɔ hanɪ-mɪ Kalɪzaɣ nɛ ɛlakɪ pita lakasɪ mɪ-hɛkʊ taa. Ɛlakɪ-sɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪɖɔŋ paɣtʊ yɔɔ yɔɔ yaa ɪwɛnɪ lidaʊ tɔm ndʊ ɪnɪwa yɔ, tɪ-yɔɔ yɔɔ?

6Abraham tisi Ɛsɔ yɔɔ nɛ Ɛsɔ kpaɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ.

7Ɩtɪlɪ mbʊ se mba pɛwɛnɪ lidaʊ yɔ, mba lɛ Abraham piya. **8**Ɛsɔtɔm kaɖʊ ɖooo lɔŋ se Ɛsɔ yaɣ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ,

se kʊtʊʊzaa pe-lidaʊ yɔɔ. Ðooo lɔŋ Ɛsɔ keheyi Tɔm Kɩbandʊ tʊnɛ Abraham se :

Ɛsɔ kaɣ wazʊʊ ajɛɛ kpeekpe yɔɔ ɲɔ-yɔɔ.

9Ye mbʊ, Ɛsɔ kɔŋ wazʊʊ mba pɛwɛnɩ lidaʊ yɔ nɛ Abraham weyi ɛwɛnɩ lidaʊ ɖɔɖɔ yɔ, pɔ-yɔɔ.

10Mba patɩŋa payɩ pataɣ liu paɣtʊ yɔɔ ɖɔm se paahiɣ ɲʊʊ yabʊ yɔ, pawɩlɩ-wɛ kpalʊʊ. Pamawa se :

Weyi ɛɛɖɔŋ alɩwaatʊ tɩŋa yɔɔ ndʊ tɩtɩŋa payɩ pama paɣtʊ takayaɣ taa yɔ, tɩ-yɔɔ yɔ, pawɩlɩ pʊdʊ ɛnʊ kpalʊʊ.

11Pʊwɛ kpayɩ se paayaɣ ɛyʊ nɔɔyʊ se kʊtʊʊzʊ Ɛsɔ ɛsɩndaa se ɛɖɔm paɣtʊ yɔɔ, toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ,

Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ wɛɣ wezɩɩ e-lidaʊ yɔɔ.

12Ŋgʊ paɣtʊ talɩnɩ lidaʊ taa, ɛlɛ, ɛyʊ weyi ɛɖɔŋ mbʊ padʊ paɣtʊ taa yɔ, pʊ-yɔɔ yɔ, ɛtɩŋɩɣnɩ pʊ-yɔɔ nɛ ɛwɛɛ wezuu.

13Krɩstʊ yabɩ-dʊ nɛ ɛlɩzɩ-dʊ kpalʊʊ wɩlʊʊ mbʊ pʊwɛ paɣtʊ taa yɔ, pi-nesi tɛɛ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pawɩlɩ-ɩ kpalʊʊ ɖo-lone taa. Mbʊ pamawa se :

Pawɩlɩ kpalʊʊ weyi popusini-i nɛ tɩʊ yɔ.

14Ɛsɔ labɩ mbʊ se ɛtɩŋɩnɩ Yesu Krɩstʊ yɔɔ nɛ ɛwazɩ mba pɛtɛkɛ Yuda ɲɩma yɔ nɛ wazʊʊ mbʊ ɛɛwazɩ Abraham yɔ. Ɛlabɩ mbʊ ɖɔɖɔ se ɖɩtɩŋɩnɩ lidaʊ yɔɔ nɛ ɖɩmʊ Kalɩzaɣ ŋga ka-tamaɣ ɛɛɖʊwa yɔ.

3.10 Way 27.26 Yer 11.3
3.11 Hab. 2.4 Gal 2.16
3.12 Lev 18.5 Room 10.5
3.13 Way 21.23 Gal 4.5
3.14 Eza 44.3 Tʊma 2.33 Room 4.9,16 Yow 2.28
3.15 Ebr 9.17
3.16 Kiɖ 12.7; 17.7 Gal 3.8 1Kɔr 12.12
3.17 Exo 12.40 Room 4.13, 14 Gal 3.21
3.18 Room 4.14
3.19 Exo 20.19 Way 5.5 Yoh 15.22 Tʊma 7.53 1Tim 1.9 Ebr 2.2
3.20 Room 3.29, 30
3.21 Gal 2.21

Paɣtʊ nɛ mbʊ Ɛsɔ ɖʊwa se ɛhaɣ ɛyaa yɔ

15Ɛgbaɣdɩnaa, mɔyɔɔdʊʊnɩ-mɩ mbʊ pɩlakɩ ɛyaa hɛkʊ taa yɔ. Ye nɔɔyʊ ɛha nɔɔ nabʊyʊ yɔɔ nɛ ɛñɩɣ niye pʊ-yɔɔ yɔ, nɔɔyʊ ɛɛpɩzɩɣ ekizini-i yaa ɛsɔzɩ nabʊyʊ pʊ-yɔɔ. **16**Ŋgʊ Ɛsɔ ñaɖʊ tamasɩ Abraham nɛ ɛ-sayɩ. Ɛtɔtɔ se "ɛ-sayɩnaa" se paatɔ se pɔɖɔwa. Ɛlɛ, ɛtɔm se :ña-sayɩ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyʊ kʊɖʊm tɔm pɔyɔɔdʊʊ, ɛnʊ lɛ Krɩstʊ. **17**Mañɩnɩɣ se mɔyɔɔdɩ se : Ɛsɔ kaha nɔɔ ɖooo lɔŋ se ɛlakɩ pʊyʊ Krɩstʊ taa. Paɣtʊ ndʊ padʊ-tʊ pɩnzɩ **430**wayɩ yɔ, tɩɩpɩzɩɣ nɛ tɩwɛɛkɩ nɔɔ ŋga ɛhawa yɔ nɛ tamaɣ ŋga ɛɖʊwa yɔ, kapɩsɩ falaa pʊyʊ. **18**Ðɩnɛ lɛ, ye Ɛsɔ ɛɛhaɣaɣ ɛyaa ɲɩm, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔɖɔŋ paɣtʊ yɔɔ yɔ, pɩtaatasɩ kɛʊ se tamaɣ ŋga ɛɛɖʊwa yɔ, kɔ-yɔɔ ɛhaɣ-wɛ. Ŋgʊ tamaɣ ŋga Ɛsɔ kaɖʊwa yɔ, kɔ-yɔɔ ɛtɩŋɩnaa nɛ ɛha Abraham mbʊ ɛɛɖʊwa se ɛhaɣ-ɩ yɔ.

19Ye mbʊ, ɛbɛ yɔɔ paɣtʊ wɛɛ yɔ? Ɛsɔ sɔzɩ paɣtʊ tɩ-yɔɔ manaʊ yɔɔ. Paɣtʊ ndʊ, tɩwɛɣ mbʊ nɛ pɩkɔɔ pɩtalɩnɩ alɩwaatʊ ndʊ sayɩ weyi Ɛsɔ kaɖʊ-ɩ tamaɣ yɔ, ɛkɔma yɔ. Ɛsɔ tiyiyaa ɖʊzɩ-tʊ ceyiyu nɔɔyʊ nesi taa nɛ eyele nɛ patɩlɩ-tʊ. **20**Ŋgʊ ceyiyu tɛkɛnɩ ɛyʊ kʊɖʊm ceyiyu. Ɛlɛ, Ɛsɔ kɛ kʊɖʊm.

21Ye mbʊ, paɣtʊ kʊyʊʊnɩ Ɛsɔ tamasɩ yaa we? Pɩlɩ! Ye Ɛsɔ ɛkaɖʊ paɣtʊ ndʊ tɩpɩzaɣ se tɩha ɛyaa wezuu yɔ yɔ, ɖɩnɛ lɛ

toovenim taa ɛyʊ kɔɖɔm paɣtʊ yɔɔ nɛ ɛtʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa. **22**Ɛlɛ Ɛsɔ tɔm yɔɔdʊʊ se paɖʊ pɪtɪŋa payɪ salaka kɪwɛɛkɪm nesi tɛɛ se pɪsa nɛ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ Yesu Krɪstʊ yɔɔ lidaʊ wɛnaʊ yɔɔ nɛ ɛla mba petisaa yɔ mbʊ ɛɛɖʊwa se ɛlakɪ yɔ.

23Pʊcɔ nɛ ɖɪwɛnɪ lidaʊ lɛ, ɖɪwɛ salaka taa nɛ paɣtʊ cɔŋɪnɪ ɖɔ-yɔɔ nɛ ɖɪɖaŋ lidaʊ ŋgʊ Ɛsɔ kaɣ lɪzʊʊ se ɛwɪlɪ yɔ. **24**Ɖɪnɛ lɛ, paɣtʊ kɛkɛnɪ ɖa-nʊmɔwɪlɪyʊ se tiwoni-ɖʊ Krɪstʊ cɔlɔ se pɪsa nɛ Ɛsɔ tɪŋɪnɪ lɪdaʊ yɔɔ nɛ ɛyaa-ɖʊ se kʊtʊʊzaa. **25**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ lidaʊ kɔma nɛ ɖɪtatasɪ wɛʊ nʊmɔwɪlɪyʊ ɛnʊ e-nesi tɛɛ.

Ɛsɔ piya

26Mɪ-tɪŋa payɪ ɪtɪŋɪnɪ lidaʊ ŋgʊ ɪwɛnɪ Yesu Krɪstʊ yɔɔ yɔ kɪ-yɔɔ, nɛ ɪkɛ Ɛsɔ piya. **27**Mɪ mba pamɪɪsɪ Yesu Krɪstʊ taa yɔ, isu Krɪstʊ ɛnʊ. **28**Tayʊʊ tatasɪ wɛʊ Yuda tʊ nɛ weyi ɛtɛkɛ Yuda tʊ yɔ, pɛ-hɛkʊ taa, yom nɛ weyi ɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ yɔ, pɛ-hɛkʊ taa, abalʊ nɛ halʊ pɛ-hɛkʊ taa. Mɪ-tɪŋa payɪ ɪkɛ kʊɖʊm Yesu Krɪstʊ taa. **29**Ye ɪkɛ Krɪstʊ ɳɪma yɔ, ɖɪnɛ ɪkɛ Abraham sayɪnaa. Ɩmʊʊ tamaɣ ŋga Ɛsɔ kaɖʊwa yɔ, ka-ɳɪm.

4 Ŋgʊ mɔtɔŋ se alɪwaatʊ ndʊ tɪtɪŋa payɪ tɪ-yɔɔ weyi ɛmʊʊ ɛ-caa ɳɪm yɔ, ɛwɛ pɪcatʊ taa yɔ, paa ɛɛkɛ ɳɪm tɪŋa tʊ yɔ, ɛwɛ ɛzɪ yom yɔ. **2**Ɛwɛɣ wɪlɪyaa nɛ ɳɪm yɔɔ cɔnɪyaa tɛɛ nɛ pɪtalɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛ-caa ɖʊwa yɔ, tɪ-yɔɔ. **3**Ða ɖɔɖɔ, alɪwaatʊ ndʊ ɖɪwɛ pɪcatʊ taa yɔ, ɖɪkɛ kajalaɣ wondu yomaa. **4**Ɛlɛ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kaɖʊwa yɔ, tɪtalaa lɛ, etiyini ɛ-pɪyalʊ. Halʊ kalʊlɪnɪ-ɪ nɛ paalʊlɪ-ɪ paɣtʊ tɛɛ. **5**Pɪlabɪ mbʊ se ɛpɪzɪ nɛ ɛya ɖa mba ɖɪwɛ paɣtʊ tɛɛ yɔ, ɖa-ɳʊŋ nɛ pɪsa ɖɔɖɔ nɛ Ɛsɔ kpaɣ-ɖʊ ɛzɪ ɛ-pɪyalaa yɔ. **6**Lɛɛlɛɛyɔ ɪkɛ Ɛsɔ pɪyalaa. Mbʊ labɪna nɛ Ɛsɔ tiyini ɛ-pɪyalʊ Kalɪzaɣ mɪ-laŋa taa nɛ kamakɪ kubusi nɛ kɔtɔŋ se : hayɪ Caa Paaba. **7**Pʊ-yɔɔ lɛ, ŋtatasɪ kɛʊ yom, ɛlɛ, pɪyalʊ ŋkɛwa. Ye ŋkɛ pɪyalʊ yɔ, ŋkɛ ɖɔɖɔ weyi ɛtɪŋɪɣɪnɪ Krɪstʊ yɔɔ nɛ ɛmʊʊ Ɛsɔ ɳɪm yɔ.

Pɔɔlɪ nɪɣzʊʊ Galaatɪ ɳɪma yɔɔ

8Ðooo lɛ, ɪtaatɪlɪ Ɛsɔ. Ðɪnɛ lɛ, ɪkɛ agɔlɪma wena atɛkɛ ɛsɔnaa toovenim taa yɔ, a-yomaa. **9**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, ɪsɪm Ɛsɔ yaa ɛlɛ ɳasɪmnɪ-mɪ. Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪtasɪɣ pɪsʊʊ kajalaɣ wondu ndʊ tɪwɛ ɛjandʊ nɛ tɪfɛyɪnɪ wazaɣ nakɛyɛ yɔ, tɪ-yɔɔ yɔ? Pɪlabɪ ɛzɪma nɛ mi-liu wɛɛ se ɪtasɪ kɛʊ ti-yomaa yɔ? **10**Mɪ-ɛzɪyɛ sɛnɪ kɪyakɪŋ nɪɪyɪ nɛ fenasɪ nasɪyɛ nɛ alɪwaatʊ natʊyʊ nɛ pɪnzɪ nasɪyɪ. **11**Sɔɔndʊ kpaɣ-m se mehiliti mɪ-yɔɔ yem falaa.

12Ɛgbaɣdɪnaa mentendiɣ-mɪ se ɪwɛɛ ɛzɪ ma yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ma ɖɔɖɔ mɛwɛ ɛzɪ mɪ-yɔ. Ɩtalabɪ-m kaatʊʊzʊtʊ natʊyʊ. **13**Ɩnawa se mon-tomnaɣ taa ɛjandʊ kahanɪ-m waɖɛ kajalaɣ taa se mansuzi-mɪ

3.22 Room 11.32
3.24 Mat. 5.17 Gal 2.16
3.28 Yoh 10.16; 17.21 1Kɔr 12.13 Kol 3.11
3.29 Kiɖ 21.10 Room 8.17; 9.7 Ebr 11.18
4.3 Kol 2.8 Ebr 9.10
4.4 Kiɖ 3.15 Yoh 1.14 Efɛ 1.10 Ebr 2.14
4.5 Mat. 20.28 Room 20.28
4.6 Room 8.15
4.7 Room 8.16 Gal 3.29
4.8 Room 1.25 1Kɔr 12.2 Efɛ 2.12 1Tes 1.9
4.9 Kol 2.20 1Kɔr 8.3
4.10 Room 14.5 Kol 2.16
4.11 Gal 2.2; 5.2
4.12 2Kɔr 2.5
4.13 1Kɔr 2.3 Gal 1.6

Tɔm Kɪbandʊ. **14**Iteniɣzi-m yaa ɪtɔlɔ-m alɪwaatʊ ndʊ pumaɣ zɪ-m mon-tomnaɣ taa mbʊ yɔ. Ɛlɛ, ɪmʊ-m ɛzɪ Ɛsɔ tiyiyu yɔ yaa ɛzɪ Krɪstʊ Yesu maɣmaɣ yɔ. **15**Mɪ-laŋhʊlʊmɪyɛ nɖɪ ɪɪwɛna yɔ, ɖɪwɛ le? Malɪzɪɣ mɪ-yɔɔ aseɣɖe se ye paahɔɔzaɣ ɛza yɔ, ɪkɔhɔɔzɪ mɪ-ɛza nɛ ɪcɛlɪ-m. **16**Manpɪsɪ lɛɛlɛɛyɔ mi-koyindu mbʊ pʊyɔɔ yɔ, meheyiɣ-mɪ toovenim yaa we?

17Ɛyaa mba, kpekpeka ŋga pɛwɛnɪ-kɛ mɪ-yɔɔ yɔ, kɛfɛyɪ ɖeu. Pe-liu wɛɛ se pala nɛ ɪha-ɖʊ nɛ siɣye nɛ ɪwɛɛ kpekpeka nɛ pɪcɛlɪnɪ-wɛ. **18**Pʊwɛ ɖeu se ɪwɛnɪ kpekpeka mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ, pʊ-yɔɔ paa alɪwaatʊ ndʊ. Pɪtaasɪnɪ alɪwatʊ ndʊ mɛwɛ mɪ-cɔlɔ yɔ, tɪ-yɔɔ ɖeke. **19**Men-piya cikpesi, manɖaɣnɪɣ nɪʊ lʊlʊʊ wɪzasɪ mɪ-yɔɔ pɪkɔɔ nɛ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ Krɪstʊ paɣlɪ mɪ-taa yɔ. **20**Me-liu kɛwɛɛ se mɛwɛɛ mɪ-hɛkʊ taa alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa nɛ mɛlɛɣzɪ ɛzɪma mbʊ mɔyɔɔdʊʊnɪ-mɪ yɔ. Mɪ-tɔm siduu ma-ñʊʊ taa.

Hagar nɛ Saara

21Mɪ mba mi-liu wɛɛ se ɪwɛɛ paɣtʊ tɛɛ yɔ, iheyi-m nɛ manɪu se ɪnɪɣ paɣtʊ ndʊ tɪ-tɔbʊʊ yaa we? **22**Pamawa se Abraham kɛwɛnɪ pɪyalaa naalɛ : Halʊ weyi ɛkɛ yom yɔ, ɛlʊlɪnɪ lɛlʊ nɛ weyi ɛlɛ ñɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ yɔ, ɛlɛ ñalʊlɪ lɛlʊ. **23**Pɪɣa ŋga yom lʊlaa yɔ, ɛlʊlɪ-kɛ pɪlɪnɪ tomnaɣ yɔɔ. Pɪɣa ŋga halʊ weyi ɛlɛ ñɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ yɔ, ɛlɛ ñalʊlaa yɔ, ɛlʊlɪ-kɛ pɪlɪna tamaɣ yɔɔ.

24Pʊnɛ pɪkɛ kɪlɛmʊʊ ŋgʊ kɪwɪlɪɣ-ɖʊ nabʊyʊ yɔ. Mbʊ yɔ : Halaa mba pa-naalɛ pɛwɛ ɛzɪ nɔsɪ naalɛ hau yɔ. Sɪ-taa lɛɛka nɪɣzɪnɪ Sinayii pʊʊ. Ŋga lɛ Hagaarɪ nɛ kalʊlʊʊ yomaa. **25**Hagaarɪ lɛ Sinayii pʊʊ ŋgʊ kɪwɛ Araabii egeetiye taa yɔ. Pʊʊ ŋgʊ, kɪwɛ ɛzɪ lɛɛlɛɛyɔ Yeruusalɛm tɛtʊ ndʊ tɪ nɛ ti-piya pɛwɛ yomiye taa yɔ. **26**Ɛlɛ, Yeruusalɛm tɛtʊ ndʊ tɪlɪɣnɪ ɛsɔdaa yɔ, tɪwɛ tɪ-tɪ yɔɔ nɛ ndʊ lɛ ɖa-tɪŋa payɪ ɖo-ɖoo. **27**Pamawa se :

Halʊ ña weyi ŋkɛ kaalʊlaɣ nɛ ŋtalʊlɪ yɔ, ña-taa ɛhʊlʊmɪ!

Ña weyi ŋŋsɪŋ lʊlʊʊ wɪzasɪ yɔ, koo nɛ ŋhuluti kohulutasi!

Mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
halʊ weyi pekizi-i yɔ,
e-piya kaɣ ɖɔʊ
nɛ pɪkɪlɪ weyi ɛlɛ
ñɛwɛ ɛ-walʊ cɔlɔ yɔ.

28Ɛgbaɣdɪnaa, ɖɪkɛ tamaɣ piya ɛzɪ Izaakɪ yɔ. **29**Ɛlɛ ɖooo lɛ, weyi paalʊlɪ-ɪ tomnaɣ yɔɔ yɔ, ɛɖʊɣaɣ weyi palʊlɪ ɛlɛ Kalɪzaɣ yɔɔ yɔ, ɛ-wayɪ kaŋ kaŋ. Mbʊ ɖɔɖɔ pʊwɛ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa. **30**Ɛlɛ suwe pama Ɛsɔtɔm takayaɣ taa?

Ðɔɔnɪ halʊ weyi ɛkɛ
yom yɔ, nɛ ɛ-pɪɣa,
Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, yom nɛ
halʊ weyi ɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ yɔ,

4.14 Mat. 10.40 1Tes 2.13
4.16 Gal 2.5,14
4.17 Room 10.2 2Kɔr 11.2
4.19 1Kɔr 4.15 File 1.10 Yak 1.18
4.22 Kiɖ 16.15; 21.2
4.23 Kiɖ 18.10 Room 9.7,8 Ebr 11.11
4.24 Way 33.2
4.26 Ebr 12.22 Wɪl 3.12; 21.2
4.27 Eza 54.1
4.28 Room 9.8 Gal 3.29
4.29 Kiɖ 21.9
4.30 Kiɖ 21.10 Yoh 8.35 Gal 3.8

pe-piya ɛɛkpɛndıɣ
nɛ patıɣyı pa-caa n̄ım.
31Ye mbʊ ɛgbaɣdınaa, ɖıtɛkɛ halʊ weyi ɛkɛ yom yɔ, e-piya. Ɛlɛ, ɖıkɛ halʊ weyi ɛwɛ ɛ-tı yɔɔ yɔ, e-piya.

Tı-yɔɔ wɛʊ Krıstʊ taa

5 Krıstʊ holi-ɖʊ se ɖıwɛɛ ɖa-tı yɔɔ kpem. Pʊ-yɔɔ lɛ, ıɖɔkı mı-tı kpam mı-tı yɔɔ wɛʊ mbʊ pı-taa nɛ ıtaayele nɛ patası-mı pısʊʊ yomaa.
2Iwelesi nɛ ınıı, ma Pɔɔlı meheyiɣ-mı se, ye iyeba nɛ pɛpɛlı-mı yɔ, Krıstʊ tatası-mı wɛʊ wazaɣ nakɛyɛ. 3Mantasıɣ -mı heyuu se abalʊ weyi eyeki se pɛpɛlı-ı yɔ, pʊwɛɛ se ɛɖɔ paɣtʊ tıŋa yɔɔ. 4Mı mba ın̄ınıɣ se ıɖɔ paɣtʊ yɔɔ nɛ payaa-mı se kʊtʊʊzaa Ɛsɔ ɛsındaa yɔ, mı nɛ Krıstʊ mı-hɛkʊ taa yasaa. Ilesi Ɛsɔ lootiye. 5Ða yɔ, Kalızaɣ yɔɔ ɖıɖaŋaa nɛ ɖitaɣ liu pıtıŋını lidaʊ yɔɔ se paayaa-ɖʊ se kʊtʊʊzaa Ɛsɔ ɛsındaa. 6Krıstʊ Yesu taa lɛ, pɛpɛlı-ɖʊ yaa pɛtɛpɛlı-ɖʊ yɔ, pıfɛyını wazaɣ nakɛyɛ. Ɛlɛ lidaʊ ŋgʊ kiyeki nɛ ɖıwɛɛnı sɔɔlʊm yɔ, ŋgʊ wɛnı wazaɣ.
7Isewaɣ camıyɛ. Aɖaŋı-mı se ıtaaña toovenim yɔ? 8Weyi ɛya-mı yɔ, pıtɛkɛ ɛnʊ heyini-mı se ıla mbʊ. 9Kpɔnɔ kɔyɛ n̄ıʊ yem yekina nɛ mʊtʊ tıŋa kpaɣ. 10Mantaɣ-mı liu Kıbaɣlʊ taa se ıkaɣ maɣzʊʊ ɛzı mamaɣzʊʊ yɔ. Ɛlɛ, weyi eliɣtiɣ-mı yɔ, ɛtıkɛ anı yɔ, pakaɣ ɛ-nıŋgbaaŋ hɔm pʊ-yɔɔ. 11Piyele ma yɔ, ɛgbaɣ dınaa, ye maatasaɣ suzuu pelʊʊ tɔm lɛ, pılakaɣ ɛzıma nɛ patasıɣ ma-wayı ɖʊʊ kaŋ kaŋ yɔ? Pʊbʊ nabʊyʊ taaɖaŋ kaamaŋkaɣ tɔm ndʊ monsuzuu yɔ. 12Me-liu wɛɛ se Ɛsɔ ɛsetı mba peliɣtiɣ-mı yɔ.
13Ɛgbaɣdınaa, Ɛsɔ ya-mı se ıwɛɛ mı-tı yɔɔ. Ɛlɛ, ıtaakpaɣ mı-tı yɔɔ wɛʊ mbʊ ɛzı mbʊ pıhaɣ nʊmɔʊ mı-kıwɛɛkʊm wɛtʊ yɔ. Ɛlɛ sɔɔlʊm yɔɔ lɛ, ıla ɖama tʊmıyɛ. 14Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paɣtʊ tıŋa kɔ tı-n̄ʊʊ tɔm kʊɖʊmtʊ taa, ndʊ lɛ se :

Sɔɔlı ɛyʊ lɛlʊ ɛzı ña-maɣmaɣ yɔ.

15Ɛlɛ ye ıwɛɛ nɛ ıpaŋ ɖama kela nɛ ıñasıɣ ɖama yɔ, ıkpa mı-tı. Ye pıtɛkɛ mbʊ yɔ, ıkɔŋ ıtɛ mı-tıŋa.

Kalızaɣ yɔɔ ɖɔm

16Pʊ-yɔɔ lɛ, meheyiɣ-mı se : ıɖɔ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ taa. Ðınɛ lɛ, ıtasıɣ labʊ ɛzı kıwɛɛkʊm wɛtʊ liu wɛʊ yɔ. 17Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ pılakı kıwɛɛkʊm wɛtʊ liu yɔ, pʊkʊyını mbʊ pʊbʊ ñalakı Kalızaɣ liu yɔ. Nɛ mbʊ pʊbʊ ñalıkı Kalızaɣ liu yɔ, pʊbʊ kʊyını ɖɔɖɔ mbʊ pılakı kıwɛɛkʊm wɛtʊ liu yɔ. Pı-naalɛ pıkɛ koyindinaa se pısa nɛ ıtaala mbʊ mi-liu wɛɛ yɔ. 18Ye Kalızaɣ edıyiɣni-mi yɔ, ıwɛɣ paɣtʊ tɛɛ.
19Ŋgʊ, mbʊ kıwɛɛkʊm wɛtʊ sɔɔlı labʊ yɔ, pınaɣnı ɛza keɣ lee. Mbʊ yɔ : Hayitu nɛ acɛyɛ nɛ lımaɣza kıdɛkɛdɛɛ nɛ yem yem lakası nɛ 20agɔlıma tɛɛ lunʊʊ nɛ

5.1 Yoh 8.32 Tʊma 15.10
5.2 Tʊma 15.1
5.3 Gal 3.10
5.4 Ebr 12.15
5.5 Room 8.24 2Tim 4.8
5.6 Kol 3.11 1Tes 1.3
5.7 1Kɔr 9.24 Gal 3.1
5.8 Gal 1.6
5.9 1Kɔr 5.6
5.10 2Kɔr 2.3 Gal 1.7
5.11 1Kɔr 1.23; 15.30 Gal 4.29
5.12 Tʊma 15.1 Yos 7.25 1Kɔr 5.13
5.13 1Pı 2.16
5.14 Lev 19.18 Room 13.8,9
5.16 Room 6.12; 8.4
5.17 Room 7.15,23
5.18 Room 8.2; 6.14
5.19 1Kɔr 6.9 Room 13.12,13

fadıŋ labʊ nɛ koyindiye kpaʊ nɛ you nɛ ɛzısemıyɛ nɛ pana kpaʊ nɛ ɖama yɔɔ kʊyʊʊ nɛ ɖama tɔm kizuu nɛ ɖama tayʊʊ **21**nɛ ɛzıyɛ ɖʊʊ nɛ ɛyaa kʊʊ nɛ sʊlʊm kpaŋʊʊ nɛ kujoŋjoŋ lakası nɛ mbʊ pınıɣzını lakası nzı yɔ. Maatem-mı heyuu nɛ leeleeyɔ mantasıɣ-mı heyuu se mba patıŋa payı palakı lakası nzı yɔ, paakaɣ tıɣyʊʊ Ɛsɔ kewiyaɣ.

22Ɛlɛ, mbʊ Kalızaɣ lʊlʊʊ yɔ, mbʊ yɔ : Sɔɔlım nɛ laŋhʊlʊmıyɛ nɛ laŋhɛzıyɛ nɛ hɔyɛ ɖɔkʊʊ nɛ ɖeu labʊ nɛ camıyɛ lakası nɛ lidaʊ **23**nɛ hɛɛ wɛtʊ nɛ tı-ɖɔkʊʊ. Paɣtʊ takʊyını wɛtʊ ndʊ. **24**Mba pɛkɛ Krıstʊ numa yɔ, pakam kaamaŋkaɣ yɔɔ kıwɛɛkım wɛtʊ nɛ mbʊ tısɔɔlaa nɛ pılakı-tʊ liu kpem yɔ. **25**Ye ɖıtıŋını Kalızaɣ yɔɔ nɛ ɖıwɛɛ wezuu yɔ, pʊwɛɛ se ɖıtıŋını Kalızaɣ yɔɔ ɖɔɖɔ nɛ ɖıɖɔ. **26**Ðıtaakpazı ɖa-tı mbʊ pıwazıɣ pʊyʊ yɔ, pı-taa. Ðıtaacaa ɖama tɔm. Ðıtaaɖʊ ɛzıyɛ ɖama yɔɔ.

Ðıla ɖama camıyɛ lakası

6 Ɛgbaɣdınaa, ye ıkpa nɔɔyʊ nɛ eɖiɣni kıwɛɛkım nabʊyʊ labʊ yɔ, mı mba ıkɛ Kalızaɣ taa numa yɔ, ılabı-ı hɛɛɛ nɛ ısını-ı nɛ ɛpısı nʊmɔʊ kıbaŋʊ taa. Mı-taa paa weyi ɛcɔnı ɛ-tı yɔɔ camıyɛ se pıtakɔɔ nɛ pıtakı-ı ɖɔɖɔ. **2**lsıɣlı ɖama sʊʊtʊ. Ðınɛ lɛ, ıɖɔŋ Krıstʊ paɣtʊ yɔɔ. **3**Ye nɔɔyʊ ɛmaɣzʊʊ se ɛ-wayı nɔɔyʊ fɛyı ŋgʊ ɛtɛkɛ pʊyʊ yɔ, ɛcɛtıɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tı. **4**Pʊwɛɛ se paa weyi ɛcɔnı ɛ-maɣmaɣ ɛ-lakası nɛ ɛna. Ye ɛnawa se sıwɛ ɖeu yɔ, ɛkʊndını ɛ-maɣ maɣ ɛ-tı. Pıfɛyı se ɛkɛdı ɛ-tı nɛ lɛlaa. **5**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paa weyi ɛkaɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-sʊʊtʊ sıɣlʊʊ.

6Weyi pawılıɣ-ı Ɛsɔtɔm yɔ, pʊwɛɛ se ɛkpaɣ ɛ-ūım mbʊ ɛwɛna yɔ nɛ ɛsını weyi ɛwılıɣ-ı tʊ yɔ.

7ltaacɛtı mı-tı yem, paawoŋuu Ɛsɔ. Mbʊ ɛyʊ ɖuu yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ ɛkʊŋ. **8**Weyi eɖuu mbʊ pıkɛdını ɛ-kıwɛɛkım wɛtʊ yɔ, ɛkaɣ kʊm pılunı ɛ-kıwɛɛkım wɛtʊ yɔɔ mbʊ pıɖazıɣ yɔ. Ɛlɛ, weyi ɛlɛ ñoɖuu mbʊ pıkɛdını Kalızaɣ yɔ, ɛlɛ ñakaɣ kʊm tam tam wezuu pılunı Kalızaɣ yɔɔ. **9**Pıtaanıı-ɖʊ nɛ camıyɛ lakası labʊ. Ye ɖıwɛ sı-labʊ yɔɔ mbʊ yɔ, ɖıkʊŋ alıwaatʊ ndʊ tʊmʊnaa yɔ, tı-yɔɔ. **10**Pʊ-yɔɔ lɛ, ye pıha-ɖʊ waɖɛ yɔ, ɖısını ɛyaa tuŋa, kɔzıkɔzı mba pɛkɛ ɖɛ-ɛgbaɣdınaa lidaʊ yɔɔ yɔ.

11lcɔnı ına ɛzıma mbʊ ma-maɣmaɣ mamanı me-nesi nɛ pıpaɣlı camıyɛ kpoluu kpoluu yɔ.

12Mba patıŋa payı pe-liu wɛɛ se pɛwɛɛ ɖeu ɛyaa ɛsındaa yɔ, mba cɛyıɣnı-mı se pʊwɛɛ se pɛpɛlı-mı. Palakı mbʊ kpem se ɛyaa ɛtaawɛɛ pa-wayı kaŋ kaŋ Krıstʊ kaamaŋkaɣ yɔɔ. **13**Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyaa mba, pɛpɛlı-wɛ yɔ, pa-maɣmaɣ paaɖɔŋ paɣtʊ yɔɔ. Ɛlɛ pañınıɣ se pɛpɛlı-mı nɛ

5.21 1Kɔr 6.9 Efɛ 5.5 Wıl 22.15
5.22 Yak 3.17
5.23 1Tim 1.9
5.24 Gal 2.20
5.25 Gal 5.16
5.26 Fil 2.3
6.1 Ebr 12.13 Yak 5.19
6.2 Room 15.1 Yak 2.8
6.3 Room 12.3 1Kɔr 8.2
6.4 2Kɔr 13.5
6.5 Room 2.6 1Kɔr 3.8
6.6 Room 15.27 1Kɔr 9.11,14
6.7 Yɔb 13.9 1Kɔr 6.9 2Kɔr 9.6
6.8 Yɔb 4.8 Room 8.13 Yak 3.18
6.9 1Kɔr 15.58 2Tes 3.13
6.10 Yoh 9.4 Efɛ 2.19 1Tim 6.18 Ebr 3.6
6.12 Gal 5.11 Fil 3.18

pakʊndɪ se itisi-pʊ mi-tomnaɣ taa. **14**Ma yɔ, maakʊndʊʊnɪ nabʊyʊ nɛ pɪtasɪnɪ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ kaamaŋkaɣ ɖeke. Ɛsɔ tʊŋɪnɪ Krɪstʊ kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛka kedeŋa kaamaŋkaɣ yɔɔ pɪcɛlɪnɪ-m. Ɛkam ma ɖɔɖɔ kaamaŋkaɣ yɔɔ pɪcɛlɪnɪ kedeŋa. **15**Krɪstʊ Yesu taa lɛ, paa pɛpɛlɪ-ŋ yaa pɛtɛpɛlɪ-ŋ yɔ, pɪfɛyɪnɪ wazaɣ nakɛyɛ. Mbʊ pʊwɛ wazaɣ yɔ, mbʊ lɛ mbʊ palabɪ kɪfam yɔ. **16**Mba patɪŋa payɪ pɔɖɔŋ tɔm tʊnɛ tɪ-yɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɛhɛzɪ pa-laŋa nɛ ɛna pa-pʊtɔdɪyɛ nɛ pɪkpɛndɪnɪ ɛ-ñʊma, mba lɛ Izrɛɛlɪ ñʊma!

17Pɪkpaɣʊ nɛ sɔnɔ yɔ, nɔɔyʊ ɛtaatasɪ-m cɛyʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Kɪbaɣlʊ Yesu tɔndɔlɪŋ wɛ mon-tomnaɣ yɔɔ.

18Ɛgbaɣdɪnaa, ɖa-Kɪbaɣ lʊ Yesu Krɪstʊ ɛla lootiye mɪ-kalɪzaɣ. Pɪla mbʊ!

6.14 Room 6.6 Gal 2.20
6.15 1Kɔr 7.19 2Kɔr 5.17
6.16 Key 125.5 Fil 3.3
6.17 2Kɔr 1.5; 4.10 Kol 1.24
6.18 2Tim 4.22 File 1.25

Takayaɣ ŋga Pɔɔlı ma Efɛɛzı ñıma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɔɔlı
Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛ Efɛɛzı yɔ
Pınaɣ: 60 Yesu lʊlʊʊ wayı

Paacalı salaka ɖʊʊ Pɔɔlı Room tɛtʊ taa lɛ, eesuzi Tɔm Kıbandʊ mba patıŋa payı powokaɣ ɛ-cɔlɔ yɔ (Tʊm. 28:23, 30). Ɛma ɖɔɖɔ takayası Krıstʊ agbaa wena ɛlaba nɛ añɔ yɔ. Ɛɛma sı-taa lɛɛkaa Krıstʊ ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Efɛɛzı tɛtʊ taa yɔ. Eewobi Efɛɛzı tɛtʊ taa alıwaatʊ ndʊ ɛpısaɣ Antıyɔɔsı yɔ (Tʊm. 18:19-20). Ɛpısı peeye nɛ ɛla tʊmıyɛ pınzı naadozo pilim nɛ tʊmıyɛ ndı ɖihuu (Tʊm. 19). Pʊwayı ɛkatı Krıstʊ ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛɛ Efɛɛzı yɔ, ɖı-taa kıbıma alıwaatʊ ndʊ ewokaɣ Yeruusalɛm yɔ (Tʊm. 20:17-38).

Efɛɛzı tɛtʊ lɛ tɛtʊ sɔsɔtʊ Aazii egeetiye taa nɛ tadıyɛ ɖıladɛ sɔsɔdɛ Aazii Minɔɔrı tıŋa taa. Aleɣya nɛ agɔlıma kpɛyʊʊ pɛkɛwɛ peeye siŋŋ. Mba petetisi Krıstʊ yɔɔ yɔ, pɛgbɛyaɣ agɔlıma sakıyɛ ɛlɛ, ɛgɔlımıyɛ halıñındɛ Dianaa pakılaɣ kpɛyʊʊ. Alıwaatʊ ndʊ Pɔɔlı suzi Krıstʊ tɔm yɔ, pʊkʊyını ɛgɔlımıyɛ Diana kpɛyʊʊ mbʊ yebina nɛ ñaɖʊʊ lıı nɛ pakʊyı Tɔm Kıbandʊ yɔɔ (Tʊm. 19:23-41).

Pɔɔlı ma takayaɣ Krıstʊ ñıma mba pɛwɛ Efɛɛzı yɔ Yesu lʊlʊʊ wayı pınaɣ 60 ñıŋga taa se ɛɖʊ-wɛ hʊnʊm alıwaatʊ ndʊ pacakı Krıstʊ wezuu agɔlıma kpɛyıyaa hɛkʊ taa yɔ. Takayaɣ kanɛ, katayı hɔɔlıŋ sɔsɔŋ naadozo. Kajalaɣ hɔɔlʊʊ pazını ñʊʊ 1 nɛ ŋwolo ñʊŋ naadozo. Peeye kɛnı wılıtʊ hɔɔlʊʊ. Pɔɔlı wɛɛ nɛ ɛlızʊʊ Krıstʊ taa wɛʊ tɔbʊʊ. Hɔɔlıŋ naalɛ weyi ɛkazaa yɔ, ɛpazını ñʊŋ 4 nɛ hɔɔlaɣ kʊɖʊmaɣ. Kpaɣnı ñʊŋ 4 nɛ ŋwolo 6 lɛ, Pɔɔlı ma ɛzuma mbʊ Krıstʊ tʊ pızıɣ nɛ ɛɖɔ nɛ ɛmʊnı Krıstʊ yɔ. Kɛtɛzaɣ hɔɔlʊʊ (6:10-18) yɔɔdʊʊ pılını Kalızaɣ taa you ŋgʊ kı-taa Krıstʊ tʊ wɛɛ yɔ.

Alıwaatʊ ndʊ ɖa Krıstʊ ñıma ɖıcakı wezuu pıcɛlını Krıstʊ yɔ, Ɛsɔ tıŋʊʊnı Krıstʊ Yesu yɔɔ nɛ ɛmʊ samtʊ waası nɛ waası (3:20).

Đıpazıyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlı weyi pıkɛdını Ɛsɔ nɛ eyele nɛ mɛnkɛ Yesu tiyiyu yɔ, mamaɣnı takayaɣ kanɛ mı cıɖıcıɖı ñıma mba ıwɛ Efɛɛzı tɛtʊ taa nɛ ımʊna se pataa-mı liu Krıstʊ Yesu taa yɔ.

2Đa-Caa Ɛsɔ nɛ Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ palabı-mı lootiye nɛ pɛhɛzı mı-laŋa.

1.1
2Kɔr 1.1
Kol 1.2
1.2
Gal 1.3
Tit 1.4

1.3
Efɛ 6.12
1.4
2Tes 2.13
1Pt 1.2,20
Efɛ 5.27
Kol 1.22

Kalızaɣ taa wazʊʊ Krıstʊ taa

3Pasa Ɛsɔ weyi ɛkɛ ɖa-Kıbaɣ lʊ Yesu Krıstʊ Caa yɔ. Ɛkpaɣ Kalızaɣ taa wazʊʊ tıŋa payı nɛ ɛwazı-ɖʊ ɛsɔdaa ɖa nɛ Krıstʊ ɖɛ-kpɛndʊʊ taa. **4**Đɛ-kpɛndʊʊ mbʊ pı-taa ɖɔɖɔ Ɛsɔ lızı-ɖʊ pʊcɔ nɛ ɛlakı kedeŋa se ɖıwɛɛ cıɖıcıɖı nɛ ɖısıŋ ɛ-ɛsındaa nɛ pataana kıwɛɛkım nabʊyʊ ɖɔ-yɔɔ.

5Ɛsɔɔlı-ɖʊ yɔɔ ɛɛɖʊ ɖooo lɔŋ se ɛtıŋıɣnı Yesu Krıstʊ yɔɔ nɛ ɛkpaɣ-ɖʊ ɛzı ɛ-pıyalaa yɔ. Ɛlabı ɛzı e-liu wɛʊ nɛ pıkɛdını-ı yɔ. 6Ɛlabı mbʊ se pasa e-lootiye koboyaɣ, lootiye ndı ɛtıŋını ɛ-pıyalʊ kʊsɔɔlʊ yɔɔ nɛ ɛlabı-ɖʊ kpem yɔ. 7Ða nɛ ı ɖɛ-kpɛndʊʊ taa Ɛsɔ tıŋını ɛ-calım yɔɔ nɛ ɛyabı-ɖʊ nɛ eholi-ɖʊ kıdɛkɛdım nesi tɛɛ, pʊ-tɔbʊʊ se ekpeɣ-ɖʊ ɖa-kıwɛɛkım e-lootiye ñım yɔɔ. 8Ɛsɔ tıŋını ɛ-lɔŋsınɖɛ tıŋa nɛ ɛ-lɛɣtʊ tıŋa pɔ-yɔɔ nɛ ɛlabı-ɖʊ lootiye ndı pıtıfɛyı. 9Pıkɛdını-ı nɛ eyele nɛ ɖıtılı mbʊ ɛɛɖʊ ɖooo lɔŋ se ɛtıŋıɣnı Yesu Krıstʊ yɔɔ nɛ ɛla nɛ pıwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. 10Ɛlabı mbʊ se alıwaatʊ talıɣ lɛ ekpeɣli mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛ ɛsɔdaa nɛ tataa yɔ wiyaʊ kʊɖʊm tɛɛ. Ɛnʊ lɛ Krıstʊ.

11Pıtıŋını ɛ-yɔɔ nɛ ɖımʊ ɖa-caa ñım mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛlızı-ɖʊ ɖooo lɔŋ ɛzı ɛɛɖʊʊ yɔ. Ɛlɛ ñalakı pıtıŋa payı ɛzı pıkɛdınaʊ ɛ-maɣmaɣ nɛ ɛɖʊ yɔ. 12Ɛlabı mbʊ se pısa nɛ ɖa mba ɖıulɛyı-ı liu taʊ yɔ, ɖɔ-yɔɔ lɛ, pasa e-koboyaɣ. 13Mı ɖɔɖɔ, alıwaatʊ ndʊ ını toovenim tɔm yɔ, Tɔm Kıbandʊ ndʊ tıyakı mı-ñʊʊ yɔ lɛ, itisi ɛ-yɔɔ. Nɛ alıwaatʊ ndʊ itisaa yɔ, Ɛsɔ kpaɣ Cıdıcıdı Kalızaɣ ŋga ɛɛɖʊ ka-tamaɣ yɔ nɛ ɛñıɣ mı-yɔɔ ɛzı ɛ-mayaɣ yɔ. 14Cıdıcıdı Kalızaɣ ŋga lɛ kajalaɣ hadɛ ndı ɖıwılıɣ se ɖıkaɣ tıɣyʊʊ ñım mbʊ ɛñɔɔzaa se ɛcɛlı-ɖʊ alıwaatʊ ndʊ eholuu

1.5 Luk 12.32 Room 8.29 1Kɔr 1.21
1.6 Mat. 3.17
1.7 Ebr 9.12 Wıl 5.9
1.9 Efɛ 3.9 Kol 1.26
1.10 Gal 4.4
1.11 Room 8.17 Kol 1.12
1.12 Yak 1.18
1.13 2Kɔr 1.22 Efɛ 4.30
1.14 Room 8.23 2Kɔr 1.22; 5.5
1.16 Room 1.9 Kol 1.3
1.17 Kol 1.9
1.18 Tʊma 26.18
1.19 Efɛ 3.7 Kol 1.29
1.20 Key 110.1 Tʊma 2.24
1.21 Fil 2.9-0 Kol 1.16
1.22 Mat. 28.18 1Kɔr 15.27 Efɛ 4.15 Kol 1.18
1.23 Room 12.5 1Kɔr 12.27 Efɛ 4.10 Kol 3.11

mba patıŋa payı pɛkɛ ɛ-ñʊma yɔ. Ɛlakı mbʊ se pısa e-koboyaɣ.

Pɔɔlı tʊmʊʊnı Ɛsɔ nɛ ɛsɛɛ-ı

15Manı lidaʊ ŋgʊ ıwɛnı Kıbaɣlʊ Yesu yɔɔ yɔ nɛ sɔɔlʊm mbʊ ısɔɔlı cıdıcıdı ñʊma tıŋa yɔ, pɔ-tɔm. 16Pʊyɔɔ mansaŋ Ɛsɔ mı-yɔɔ paa ɛzʊmtaa nɛ mentendiɣ-i mı-yɔɔ ma-atʊma taa. 17Mentendiɣ-i se ɖa-Kıbaɣ lʊ Yesu Krıstʊ Ɛsɔ weyi ɛkɛ Caa koboyaɣ tʊ yɔ, ɛha-mı lɔŋsınɖɛ nɛ lızʊʊ nɛ wılʊʊ pa-kalızaɣ nɛ ıpızı nɛ ıtılı-ı camıyɛ. 18Mentendiɣ-i se ekuli mı-laŋa ɛza nɛ ıtılı mbʊ ɛya-mı se ıɖaŋ yɔ. Ðınɛ lɛ, ıpızıɣ nɛ ıtılı ɖɔɖɔ e-koboyaɣ ñım mbʊ ɛsıwa nɛ ɛɖaŋnı cıdıcıdı ñıma yɔ. 19Mentendiɣ-i ɖɔɖɔ se eyele nɛ ıtılı ɖɔɖɔ ɛzʊma mbʊ e-ɖoŋ sɔsɔŋ weyi ɛfɛyı tınaɣ yɔ, ɛlakı tʊmıyɛ ɖa mba ɖitisaa yɔ. E-ɖoŋ ɛnʊ ɛlakı tʊmıyɛ e-hoɖɛ ndı ɖıbaɣlaa yɔ, ɖı-yɔɔ. 20E-ɖoŋ ɛnʊ ɛlabını tʊmıyɛ Krıstʊ taa alıwaatʊ ndʊ efezi-i nɛ sıɖaa taa nɛ ɛcaɣzı-ı ɛ-nıwaŋ yɔɔ ɛsɔdaa yɔ. 21Ɛcaɣzı-ı awiya tıŋa nɛ ñʊndınaa tıŋa nɛ ɖoŋ tıŋa nɛ kewiisi tıŋa pa-ñʊʊ yɔɔ. Ecaɣzı-ı ɖɔɖɔ mbʊ pıtıŋa payı pı-hıɖɛ sɛ alıwaatʊ tʊnɛ nɛ ndʊ tıkɔŋ yɔ, tı-taa yɔ, pʊ-ñʊʊ yɔɔ. 22Ɛsɔ luzi pıtıŋa payı ɛ-nıŋgbanzı tɛɛ nɛ ɛsı-ı se ɛkɛ ɛ-ɛgbɛyɛ ñʊʊ pıtıŋa payı pı-taa. 23Nɖı lɛ e-tomnaɣ, ɖenɖe Krıstʊ wɛ pilim yɔ.

Ɛnʊ lakını pıtıŋa payı patıŋa pa-taa.

Wezuu wɛʊ Krıstʊ taa

2 Mı lɛ, ʊsıbı mı-kıdɛkɛdʊm nɛ mı-kıwɛɛkʊm pɔ-yɔɔ. **2** Đooo lɛ, ıɖɔŋaɣ pı-taa ɛzı pɔɖɔŋʊʊ kedeŋa yɔɔ cınɛ yɔ. lñaŋaɣ ɛsɔdaa nɛ tɛtʊ pɛ-hɛkʊ taa kalızası kıdɛkɛdısı wiyaʊ. Wiyaʊ ɛnʊ lɛ kalızaɣ ŋga kalakı tʊmıyɛ lɛɛlɛɛyɔ mba paañaŋ Ɛsɔ yɔ, pe-wezuu caɣʊ taa yɔ. **3** Đa ɖɔɖɔ, ɖa-tıŋa payı ɖıwɛ pa-taa nɛ ɖıɖɔŋ ɖooo lɔŋ ɛzı pıkɛdınaʊ ɖa-kıwɛɛkʊm wɛtʊ yɔ. Đılakaɣ mbʊ pılakaɣ liu ɖa-kıwɛɛkʊm wɛtʊ ndʊ nɛ ɖa-lımaɣza yɔ. Kpaɣnı alıwaatʊ ndʊ palʊlı-ɖʊ yɔ, ɖıwɛ ɛzı ɛyaa lɛlaa mba Ɛsɔ pana kakpanı-wɛ yɔ. **4** Ɛlɛ, Ɛsɔ weyi ɛnaɣ ɛyaa pʊtɔdıyɛ yɔ, ɛna ɖa-pʊtɔdıyɛ pıŋŋ nɛ ɛsɔɔlı-ɖʊ kamaɣ fɛyı. **5** Mbʊ labına nɛ paa ɖıʊsıbı ɖa-kıwɛɛkʊm yɔɔ yɔ, efezi ɖa nɛ Krıstʊ. Lootiye yɔɔ Ɛsɔ yabı mı-ñʊʊ. **6** Efezi ɖa nɛ Krıstʊ nɛ ɛcaɣzı ɖa nɛ-ı ɛsɔdaa ɖa nɛ Krıstʊ Yesu ɛnʊ ɖɛ-kpɛndʊʊ taa. **7** Ɛlabı mbʊ se ɛtıŋını ɛ-camıyɛ lakası nzı ɛlakı-ɖʊ ɖa nɛ Krıstʊ Yesu ɖɛ-kpɛndʊʊ yɔɔ yɔ, sı-yɔɔ nɛ ɛlızı e-lootiye ndı ɖıkılı pıtıŋa payı yɔ, nɛ ɛwılı waasʊ nzı sıkɔŋ yɔ, sı-taa. **8** Lootiye yɔɔ Ɛsɔ yabı mı-ñʊʊ pıtıŋını lidaʊ yɔɔ. Pıtalıını mı-maɣ maɣ mı-cɔlɔ, ɛlɛ, Ɛsɔ kʊjɔʊ pıkɛnaa. **9** Pıtɛkɛ mı-tʊma yɔɔ ɛyabı mı-ñʊʊ. Pılabı mbʊ se nɔɔyʊ ɛtaakʊndı. **10** Đıkɛ mbʊ Ɛsɔ tıŋını Krıstʊ Yesu yɔɔ nɛ ɛla yɔ. Ɛsɔ labı-ɖʊ se ɖıpızı nɛ ɖıla tʊma kıbana wena ɛɛñɔɔzı-yɛ ɖooo lɔŋ nɛ ɛsıı yɔ.

Yuda ñıma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pɛkɛ kʊɖʊm Krıstʊ taa

11 Đooo lɛ, ıtaakɛ Yuda ñıma nɛ mba ɛyaa pɛlı-wɛ yɔ, payaɣ aɣ-mı se kıtɛpɛlıŋ. **12** Ɩtɔzı se alıwaatʊ ndʊ tı-taa lɛ, ıtaawɛnı Krıstʊ. Pıtaaha-mı waɖɛ se ıkɛ Izrɛɛlı ñıma. Ɩkɛ agɔma tamaɣ ŋga kɛwɛ nɔɔ haʊ taa yɔ. lıwɛ kedeŋa yɔɔ yem, ıtaaɖaŋ pʊyʊ nɛ Ɛsɔ fɛyı mı-cɔlɔ. **13** Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, mı nɛ Krıstʊ Yesu mı-kpɛndʊʊ taa lɛ, mba mı iiposini Ɛsɔ yɔ, ɛtıŋını Krıstʊ calım yɔɔ nɛ uñɔtını-mı nɛ ɛ-tı.

14 Krıstʊ ɛnʊ lɛ ɖa-laŋhɛzıyɛ. Ɛnʊ yɔkını koloŋa ŋga kaawɛ Yuda ñıma nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɛpısı ɛyaa tindima ana a-naalɛ kʊɖʊm. Koloŋa ŋga lɛ koyindiye ndı ɖıyasaɣ-ɖʊ yɔ. **15** Koyindiye ndı lɛ paɣtʊ nɛ mbʊ pama tı-taa se pɔɖɔ pı-yɔɔ yɔ. Ɛtıŋını ɛ-sʊm yɔɔ nɛ ɛlızı koyindiye ndı ɖi-ɖoŋ. Ɛlabı mbʊ se ɛkpɛndı ɛyaa tindima ana a-naalɛ nɛ apısı ɛ-maɣmaɣ ɛ-taa ɛyʊ kʊɖʊm, pʊ-tɔbʊʊ se ɛyʊ kıfalʊ, nɛ ɛkɔnı laŋhɛzıyɛ a-hɛkʊ taa. **16** Ɛtıŋını ɛ-kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ eceɣ tindima ana a-naalɛ nɛ Ɛsɔ

2.1 Kol 2.13 Efɛ 2.5
2.2 Efɛ 6.12 Kol 1.13
2.3 Gal 5.16 Tit 3.3
2.4 Efɛ 1.7; 2.7
2.5 Room 5.6; 6.4
2.6 Efɛ 1.20
2.7 Tit 3.4
2.8 Room 4.16 Fil 1.29
2.9 Room 3.20 Tit 3.5
2.10 Eza 29.23 Efɛ 4.24 Tit 2.14
2.11 Room 2.28 Kol 2.11
2.12 Room 9.4,8 Gal 4.8 1Tes 4.13
2.13 Tʊma 2.39
2.14 Eza 9.6 Gal 3.28 Kol 1.20
2.15 2Kɔr 5.17 Gal 3.28 Kol 1.22
2.16 Kol 1.20 Room 6.6

nɛ papısı tomnaɣ kʋdʋmaɣ. Ɛtıŋını kɔ-yɔɔ dɔdɔ nɛ ɛla nɛ koyindiye tıtası wɛʋ. 17Ɛkɔma nɛ esuzi laŋhɛzıyɛ Tɔm Kıbandʋ mba mı iiposini Ɛsɔ yɔ nɛ mba paba ñaañɔtını-ı yɔ. 18Mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɛ-yɔɔ pıtıŋınaa nɛ dạ-naalɛ dıwɛɛnı wadɛ se dıñɔtını Caa pıtıŋını Kalızaɣ kʋdʋmaɣ yɔɔ.

19Pʋ-yɔɔ lɛ, ıtatası kɛʋ agɔma yaa nʋmɔdɔnaa, ɛlɛ mı nɛ cıdıcıdı ñıma ıkɛ ɛjadɛ kʋdʋmdıyɛ ɛyaa nɛ ıkɛ Ɛsɔ hɔʋ taa ñıma. 20Mı lɛ kuduyuu ŋgʋ Yesu tiyiyaa nɛ ɛsɔtɔm dɛzıyaa pɛkɛ ki-kidɛ yɔ, ku-kolonzi. Yesu maɣmaɣ lɛ pıyɛ ndı dıkılı wɛnaʋ wazaɣ yɔ. 21Ɛsɔ tıŋını Krıstʋ yɔɔ nɛ ɛma kuduyuu ŋgʋ camıyɛ nɛ kʋkʋyı nɛ kıpısı Ɛsɔ dıɣa cıdıcıdı ñıŋga dạ nɛ Kıbaɣ lʋ dɛ-kpɛndʋʋ taa. 22Ɛ-yɔɔ dɔdɔ Ɛsɔ tıŋınaa nɛ ɛkpɛndı-mı nɛ ɛma-mı se pısa nɛ ıkɛ Ɛsɔ dıcaɣ yɛ Kalızaɣ taa.

Pɔɔlı lɛ tɔm susuyu mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ

3 Mbʋ labına nɛ ma Pɔɔlı weyi ma mɛnkɛ Krıstʋ Yesu salaka tʋ mba mı ıtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, mı-yɔɔ yɔ, mantʋmʋʋnı Ɛsɔ mı-yɔɔ.

2Paa pıla ɛzıma yɔ, ını tʋmıyɛ ndı Ɛsɔ labı-m lootiye nɛ ɛdʋ-m se malabı-dı mı-hɛkʋ taa yɔ, dı-tɔm. 3Ɛsɔ lızı tɔm ndʋ tıwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ nɛ ɛwılı-m nɛ eyele nɛ mantılı-tʋ. Ndʋ mɛntɛm maʋ tɔm pee pazı. 4Ikalıɣ-yɛ lɛ, ına ɛzıma mbʋ mɛwɛnı lɔŋsınd ɛ Krıstʋ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm yɔɔ yɔ. 5Ɛsɔ teyele nɛ ɛyaa mba paawɛ alıwaatʋ ndʋ tıdɛwa yɔ, tı-taa yɔ se patılı mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʋ ɛzı ɛtıŋıɣını lɛɛlɛɛyɔ ɛ-Kalızaɣ yɔɔ nɛ ɛlızı-tʋ nɛ ɛwılı ɛ-tɔm dɛzıyaa nɛ Yesu tiyiyaa mba ɛsı-wɛ nɛ hɔɔlʋʋ se palabı-ı tʋmıɛ yɔ. 6Mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʋ Ɛsɔ lızaa nɛ ɛwılı yɔ, ndʋ yɔ se mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, pa nɛ Yuda ñıma pɛkpɛndʋʋ nɛ patıɣ pa-Caa ñım. Pɛkɛ tomnaɣ kʋdʋmaɣ yɔɔ pilinzi. Patıŋını Tɔm Kıbandʋ yɔɔ nɛ pɛwɛnı tamaɣ kʋdʋmaɣ Yesu Krıstʋ yɔɔ.

7Ɛsɔ labı-m lootiye ndı yɔ, dı-yɔɔ lɛ, manpısı Tɔm Kıbandʋ ndʋ, tı-tʋmladʋ. Ɛcelı-m dı pıtıŋını e-dɔŋ tʋmıyɛ labʋ yɔɔ. 8Mɛnkɛ cıdıcıdı ñıma tıŋa taa tɔyaɣ. Ɛlɛ Ɛsɔ labı-m lootiye se monsuzi mba pɛtɛkɛ Yuda ñıma yɔ, Krıstʋ ñım mbʋ pıfɛyı dạyʋ nɛ nɔɔyʋ ɛɛpızıɣ nɛ ɛnıı pʋ-tɔbʋʋ yɔ, pʋ-tɔm. 9Ɛsɔ dʋ-m dɔdɔ se meyele nɛ ɛyaa tıŋa na ɛzıma mbʋ pʋwɛɛ se mbʋ ɛɛdʋwa nɛ pʋwɛɛ mɛɛsaɣ tɛɛ dooo lɔŋ yɔ, pıla yɔ. Ɛnʋ tıŋını Yesu Krıstʋ yɔɔ nɛ ɛlızı pıtıŋa payı. 10Mbʋ labına nɛ pıkpaɣʋnı lɛɛlɛɛyɔ yɔ, pıtıŋıɣını Krıstʋ ɛgbɛyɛ yɔɔ nɛ ñʋndınaa nɛ ɛsɔdaa dɔŋ tıŋa patılı ɛzıma mbʋ Ɛsɔ lɔŋsınd ɛ paɣlaa pıtıfɛyı yɔ. 11Pʋwɛ ɛzı ɛɛdʋʋ dooo lɔŋ se ɛlakı nɛ ɛtıŋını dạ-Kıbaɣlʋ Yesu Krıstʋ

2.17
2.18 Efɛ 3.12 1Kɔr 12.13
2.19 Gal 6.10
2.20 Mat. 16.18; 21.42 1Kɔr 3.11 Wil 21.14
2.22 1Pı 2.5
3.2 Room 16.25 Kol 1.25
3.3 Room 16.25 Kol 1.26-27
3.4 1Kɔr 4.1 Efɛ 6.19
3.5 Room 16.25 Efɛ 1.17
3.6 Efɛ 2.14-16 Room 15.16
3.7 Room 15.18 Efɛ 1.19
3.8 1Kɔr 15.9 Efɛ 1.7 Gal 1.16 Kol 1.27
3.9 Room 16.25 1Kɔr 2.7 Kol 1.16
3.10 1Pı 1.12 Room 11.33 1Kɔr 2.7 Efɛ 1.21 Kol 1.26
3.11 Efɛ 1.9

yɔɔ nɛ ɛla-pʊ yɔ. 12Ɛ-yɔɔ pɪtɪŋɪɣnɪ lidaʊ ŋgʊ ɖɪwɛnɪ ɛ-yɔɔ yɔ, kʊ-yɔɔ nɛ pɪha-ɖʊ waɖɛ se ɖiwolo Ɛsɔ cɔlɔ kaalɛyɪtʊ. 13Pʊ-yɔɔ yɔɔ mɔnpɔzʊʊ-mɪ se itaayele nɛ pitisi mi-toma taa kʊn̄ɔmɪŋ weyi mɔntɔkɪ mɪ-yɔɔ yɔ, ɛ-yɔɔ. lkɛnɪ mi-koboyaɣ na.

Pɔɔlɪ tɪmʊʊnɪ Ɛsɔ Efɛɛzɪ n̄ɪma yɔɔ

14Pʊyɔɔ yɔɔ moluŋuu mannɪŋbɔla yɔɔ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ Caa tɛɛ. 15Ɛ-cɔlɔ paa hɔʊ ŋgʊ kɪwɛ ɛsɔdaa yaa tataa yɔ, kɪmʊʊ kɪ-hɪɖɛ. 16Mentendiɣ Ɛsɔ se eyele nɛ pɪtɪŋɪnɪ ɛ-Kalɪzaɣ yɔɔ nɛ mbʊ ɪkɛnɪ pɪ-taa pɪ-taa yɔ, pɪkpa ɖoŋ siŋŋ ɛzɪ e-koboyaɣ wɛʊ n̄ɪm pɪtɪfɛyɪ yɔ. 17Mbʊ yekina nɛ pɪtɪŋɪnɪ lidaʊ ŋgʊ ɪwɛna yɔ kʊ-yɔɔ nɛ Krɪstʊ wɛɛ mɪ-taa pɪsa nɛ ɪka lila sɔɔlʊm taa nɛ pɪkɛnɪ-mɪ tigiɖe. 18Peeye mɪ nɛ cɪɖɪcɪɖɪ n̄ɪma tɪŋa payɪ ɪpɪzɪɣ nɛ ɪna ɛzɪma mbʊ Krɪstʊ sɔɔlʊm walaa nɛ pɪɖaɣlɪ nɛ pilimi nɛ pɪkʊyɪ yɔ. 19Mentendiɣ-i ɖɔɖɔ se ɪtɪlɪ Krɪstʊ sɔɔlʊm mbʊ pɪkpaɖʊ tɪlɪtʊ tɪŋa yɔ. Mbʊ yekina nɛ Ɛsɔ su mɪ-taa pilim.

20Pasa ɛnʊ weyi ɛtɪŋɪɣnɪ e-ɖoŋ weyi ɛlakɪ tʊmɪyɛ ɖa-taa yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ ɛlabɪ-ɖʊ nɛ pɪkɪlɪ mbʊ ɖɪpɔzʊʊ-ɪ yaa mbʊ ɖɪmaɣ zʊʊ kpem yɔ. 21Ɛ-hɪɖɛ ɛsɛɛ Krɪstʊ Yesu ɛgbɛyɛ taa pɪtɪŋɪnɪ Krɪstʊ Yesu ɛnʊ ɛ-yɔɔ kpaɖɪŋ tɪŋa taa waasɪ nɛ waasɪ. Pɪla mbʊ.

3.12 Efɛ 2.18 Ebr 4.16
3.13 Kol 1.24
3.16 Fil 4.13,19 Kol 1.11
3.17 Yoh 14.23 Kol 1.23; 2.7
3.18 Efɛ 1.18
3.19 Kol 2.10
3.20 Kol 1.29
3.21 Ebr 13.21

Krɪstʊ tomnaɣ taa nɔɔ kʊɖʊmaɣ tɔm

4 Pʊyɔɔ lɛ, ma weyi mɛnkɛ salaka tʊ Kɪbaɣlʊ yɔɔ yɔ, mansazɪɣ-mɪ se ɪɖɔ nɛ pʊmʊnɪ yaʊ mbʊ Ɛsɔ ya-mɪ yɔ. 2Iluzi mɪ-tɪ kpem nɛ ɪwɛɛ leleŋ nɛ ɪɖɔkɪ mɪ-hɔ. lɖɔkɪ ɖama camɪyɛ sɔɔlʊm taa. 3lñaɣ pana nɛ ɪtɪŋɪnɪ laŋhɛzɪyɛ ndɪ ɖɪhɔkɪ-mɪ nɛ ɖama yɔ ɖɪ-yɔɔ nɛ ɪɖɔkɪ nɔɔ kʊɖʊmaɣ ŋga Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yeba nɛ ɪla yɔ mbʊ. 4Tomnaɣ kʊɖʊmaɣ koŋ nɛ Kalɪzaɣ kʊɖʊmaɣ koŋ pɛwɛna ɛzɪ Ɛsɔ yaʊ mɪ se ɪwɛnɪ ɖaŋʊʊ kʊɖʊmʊʊ mɪ-yaʊ mbʊ pʊ-yɔɔ yɔ. 5Kɪbaɣlʊ kʊɖʊm koŋ nɛ lidaʊ kʊɖʊmʊʊ koŋ nɛ mɪɪzʊʊ sɔnzɪ kʊɖʊmsɪ koŋ pɛwɛna. 6Ɛsɔ kʊɖʊm koŋ wɛna. Ɛnʊ lɛ patɪŋa payɪ pa-Caa nɛ ɛwɛɛ patɪŋa payɪ pa-n̄ʊʊ yɔɔ nɛ pɛ-hɛkʊ taa nɛ ɖa-tɪŋa ɖa-taa.

7Ɛlɛ, Ɛsɔ lakɪ ɖa-taa paa weyi lootiye kʊjɔʊ. Krɪstʊ lɪzʊʊnɪ ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se ɛlabɪ-kʊ paa weyi yɔ. 8Pʊ-yɔɔ yɔɔ pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa se :

Ɛkpa ɖooo ɛsɔdaa lɛ,
ɛkpɛndɪnɪ yomaa sakɪyɛ
nɛ ɛla ɛyaa kʊjɔŋ.

9Pɔtɔm se ɛkpawa yɔ, pʊ-tɔbʊʊ lɛ se we? Pɪtɛkɛ pʊ-tɔbʊʊ lɛ se etibi ɖooo tetɛɛ nɛ pʊcɔ yaa we? 10Weyi etiba yɔ, kʊɖʊm ɛnʊ ɛkpanɪ ɖooo ɛsɔdaa pɪtɪŋa payɪ pɪ-n̄ʊʊ yɔɔ se esu pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa. 11Ɛnʊ hanɪ nabɛyɛ se pɛkɛ e-tiyiyaa nɛ lɛlaa ɛ-tɔm ɖɛzɪyaa nɛ lɛlaa Tɔm Kɪbandʊ suziyaa nɛ lɛlaa ɖiyiyaa nɛ

4.1 Kol 1.10 1Tes 2.12
4.2 Kol 3.12-13
4.4 Room 12.5 1Kɔr 12.12
4.5 1Kɔr 1.13; 8.6; 12.5 2Kɔr 11.4 Efɛ 4.13 Yud 1.3 Ebr 6.6
4.6 1Kɔr 8.6
4.7 Room 12.3
4.8 Keɣ 68.18
4.9 Yoh 3.13
4.10 Tʊma 1.9,11; 2.33 1Tim 3.16
4.11 1Kɔr 12.28

wılıyaa. 12Ɛlabı mbʊ se pɔñɔɔzı ɛ-ñıma nɛ pala ɛ-tʊmıyɛ nɛ pısa nɛ Krıstʊ tomnaɣ kpa ɖoŋ. 13Pılakı mbʊ nɛ pʊkɔɔ nɛ pısını alıwaatʊ ndʊ ɖatıŋa payı ɖılabı nɔɔ kʊɖʊmaɣ ɖe-lidaʊ wɛnaʊ taa nɛ ɖıtılı Ɛsɔ Pıyalʊ camıyɛ nɛ ɖıpısı ɛyaa ɛsʊtıyaa nɛ ɖıkʊyı nɛ ɖıtalı Krıstʊ kʊkʊyıŋ pilim yɔ.

14Mbʊ yekina nɛ ɖıtasıɣ kɛʊ piya nzı wılıtʊ kɛzʊʊnı hɔɔlıŋ ɛzı lım hola yɔ nɛ tıcɔzʊʊ-sı yem yem ɛzı heɣlim yɔ. Wılıtʊ ndʊ ɛyaa luba nɛ pɛcɛtıɣnı ɛyaa nɛ pepeɣzıɣ-wɛ nɛ pomuluu-wɛ yɔ. 15Ɛlɛ ɖıyɔɔdʊʊ toovenim nɛ sɔɔlım se pısa nɛ ɖıpaɣlı pı-tıŋa payı pı-taa, ɛnʊ Krıstʊ weyi ɛkɛ ñʊʊ yɔ, ɛ-taa. 16Ɛ-cɔlɔ pılıɣna nɛ hola kpɛndʊʊ e-tomnaɣ hɔɔlıŋ tıŋa camıyɛ. Ðınɛ paa hɔɔlʊʊ ŋgʊ kılakı kʊ-tʊmıyɛ camıyɛ nɛ tomnaɣ ŋga kapaɣlıɣ nɛ kɛtɛzıɣ ɖoŋ kpaʊ sɔɔlım taa.

Ɩɖɔ sɔɔlım taa

17Iwelesi tɔm ndʊ meheyiɣ -mı nɛ mankaɖıɣ-mı kpayı nɛ Kıbaɣlʊ nɔɔ yɔ. Ndʊ lɛ se : Pıtɔpɔzı se ıtası wezuu caɣʊ ɛzı mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pacakʊʊ wezuu pa-lumaɣza falaa ñına yɔɔ yɔ. 18Pɛwɛ cıkpɛndʊʊ tɛɛ. Pa-kaatılıtʊ nɛ pa-laŋkpızıyɛ yɔɔ lɛ, poposini Ɛsɔ wezuu. 19Fɛyɛ ɛɛtasıɣ-wɛ kpaʊ nɛ pʊyʊ nɛ palakı yem yem nɛ azuluma lakası tıŋa payı nɛ lɛɣʊ.

20Piyele mı lɛ, pıtɛkɛ mbʊ ıkpɛlıkı Krıstʊ. 21Paa pıla ɛzıma, pɔyɔɔdı ɛ-tɔm nɛ ınıı nɛ pawılı-mı tɔm ɛ-taa pılını toovenim mbʊ pʊwɛ Yesu cɔlɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. 22Pawılı-mı se ıhɔzı ɛzı toko yɔ, mı-ɖɔnɛ kıbınɖɛ pʊ-tɔbʊʊ se wɛtʊ kıbınʊ ndʊ tısɔɔlı mbʊ pıfɛyı ɖeu yɔ. Mbʊ pıfɛyı ɖeu yɔ, pıtıŋaɣnı cɛtım yɔɔ nɛ pʊɖʊzʊʊ wɛtʊ kıbınʊ ndʊ. 23Pawılı-mı ɖɔɖɔ se pʊwɛɛ se iyele nɛ Ɛsɔ ha-mı lımaɣza kıfana mı-kalızaɣ taa 24nɛ ıkpaɣ wɛtʊ kıfatʊ ndʊ Ɛsɔ laba nɛ ɛnıɣzını ɛ-maɣmaɣ yɔ nɛ isuu ɛzı toko yɔ, tʊʊzʊʊ nɛ toovenim nɛ cıɖıcıɖı wɛtʊ pa-taa.

25Pʊyɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se iyele cɛtʊʊ. Mı-taa paa weyi eheyi lɛlʊ toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖıkɛ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ yɔɔ pilinzi.

26Ye ımʊ pana lɛ,
Ɩtaala kıwɛɛkım.
Wısı ɛtaakpem yɛ. 27Ɩtaaha Kañadʊ Satanı waɖɛ. 28Weyi ɛmılaɣ yɔ, ɛtaatası mılʊʊ. Ɛlɛ pʊwɛɛ se ɛñaɣ pana nɛ ɛla tʊmıyɛ toovenim taa nɛ ɛ-maɣ maɣ e-nesi se pısa nɛ ehiɣ nɛ ɛha weyi ɛwɛ tanım taa yɔ.

29Ɛzaɣtʊ tɔm natʊyʊ ɛtaalını mı-nɔɔ taa. Ɛlɛ pʊwɛɛ se natʊyʊ ɛlıı yɔ, tıkɛnı kıbandʊ ndʊ tiyeki se mba panıɣ-tʊ yɔ pakpa ɖoŋ nɛ tısını-wɛ pɛ-cɛyıtʊ taa. 30Ɩtaapısı Ɛsɔ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ hɔyɛ. Ŋga kɛnına mı-yɔɔ Ɛsɔ mayaɣ ŋga kawılıɣ se ɛkaɣ-mı holuu kıyakʊ ŋgʊ ɛɖʊwa yɔ, ki-wiye yɔ. 31Ɩlızı mı-hɛkʊ taa ɖıwızıyɛ nɛ tɔm ñasʊʊ nɛ pana

4.12 Efɛ 1.23 Kol 1.24
4.13 Kol 1.28 1Kɔr 14.20
4.14 Eza 28.9 Mat. 11.7 1Kɔr 14.20
4.16 Kol 2.19
4.17 Room 1.21 Efɛ 2.2 Kol 3.7
4.19 1Tim 4.2 Room 1.24 1Pı 4.3
4.22 Room 6.6 Ebr 12.1 1Pı 2.1
4.23 Room 12.2 Kol 3.10
4.24 2Kɔr 5.17 Efɛ 2.10
4.25 Zak 8.16
4.26 Keɣ 4.4
4.27 Yak 4.7 1Pı 5.9
4.28 1Tes 4.11
4.29 Mat. 12.36 Efɛ 5.4 Kol 4.6
4.30 Eza 63.10 1Tes 5.19 Efɛ 1.13
4.31 Kol 3.8 1Pı 2.1

nɛ holuu nɛ ɛyaa hıla wɛɛkuu pıkpɛndını kañatu tıŋa payı. **32**lla ɖama kıbandu nɛ ına ɖama putɔdıyɛ. Ikpeɣ ɖama ɛzı Ɛsɔ tıŋınau Krıstu yɔɔ nɛ ekpeɣ-mı yɔ.

5 Puyɔɔ lɛ, ıtıɣzını Ɛsɔ ɛzı piya kusɔɔlısı yɔ. **2**lsɔɔlı ɖama mı-laɣsı taa ɛzı Krıstu sɔɔluu-ɖu yɔ. Ɛkpaɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tı nɛ ɛcɛlı Ɛsɔ ɖɔ-yɔɔ ɛzı haɖɛ nɛ kılau ŋgu kılıɣ sɔzuŋ camıyɛ yɔ.

3Pataatınıu acɛyɛ yaa azuluma lakası tıŋa yaa lɛɣu pa-taŋ mı-hɛku taa ɛzı pumunau cıɖıcıɖı ñuma yɔ. **4**Tɔm ɛzaɣtu nɛ tutu nɛ kuzɔɔtu tɔm pataatıulu ɖɔɖɔ mı-nɔsı taa, mbu puyɔɔ yɔ, pıtamunı mbu. Ɛlɛ, Ɛsɔ samtu tɔm ɖeke elıına. **5**ltılı camıyɛ se paatayıɣnı hayitu laɖu nɛ azuluma tu nɛ kujoŋjoŋ tu, ñum mbu puwɛ Krıstu nɛ Ɛsɔ pe-kewiyaɣ taa yɔ. Kujoŋjoŋ tu ñɛwɛ ɛzı agɔlıma kpɛyıyu yɔ. **6**Itaayele nɛ nɔɔyu peɣzi-mı nɛ tɔm ndu tıfɛyı wazaɣ nakeyɛ yɔ, pu-yɔɔ Ɛsɔ pana kpaɣnı ɛyaa mba paañaŋ-ı yɔ. **7**Ye mbu, mı nɛ wɛ ıtaakaa puyu.

8Ðooo lɛ, ıkɛ cıkpenduu nɛ leɛlɛeyɔ ıkɛ ñalımıyɛ Kıbaɣlu taa. lɖɔ ɛzı ñalımıyɛ taa ñuma yɔ. **9**Mbu pılıɣnı Kalızaɣ taa yɔ lɛ camıyɛ lakası tıŋa nɛ tuuzuu tıŋa nɛ toovenim tıŋa. **10**lñaɣ pana nɛ ıtılı mbu pıkɛdını Kıbaɣlu yɔ. **11**ltaaɖu mi-nesi cıkpenduu tɛɛ tuma wena aawazıɣ puyu yɔ, a-taa. Ɛlɛ, ikizini mba palakı-yɛ yɔ. **12**Toovenim lɛ, mbu pıtɛ ɛyaa lakı mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, halı puwɛ fɛyɛ se pɔyɔɔdı pu-tɔm. **13**Ɛlɛ, mbu pıtıŋa payı peyeba nɛ ñalumıyɛ ñalı pu-yɔɔ yɔ, panaɣ-pu keɣlee mbu puyɔɔ yɔ, ñalımıyɛ yekina nɛ panaɣ pıtıŋa payı. **14**Pu-yɔɔ pɔtɔm se :

Weyi ña ŋɖou yɔ, fe.
Kuyı nɛ sıɖaa taa,
nɛ Krıstu ñalumıyɛ ñalı
ñɔ-yɔɔ.

15Ye mbu, ıɖɔkı mı-tı camıyɛ mı-ɖɔnɛtaa. ltaaɖɔ ɛzı kumɛlɛmuŋ yɔ, ɛlɛ, ıɖɔ ɛzı lɔŋsınɖaa yɔ. **16**Itaayele alıwaatu nɛ tıɖɛɛ yem, mbu puyɔɔ yɔ, kıyakuŋ weyi ɖıwɛ ı-taa yɔ, ıfɛyı ɖeu. **17**Pu-yɔɔ lɛ, ıtaakɛ kumɛlɛmuŋ ɛlɛ, ıtılı mbu Kıbaɣlu liu wɛɛ yɔ. **18**ltaañɔɔ sulum nɛ puku-mı, pıkɛ yem yem lakası. Ɛlɛ, iyele nɛ Kalızaɣ suni-mı. **19**lkpaɣ keɣsi nɛ wondu teu nɛ kalızaɣ taa wondu nɛ ıyɔɔdunı ɖama. Iteɣ wondu nɛ ısa Kıbaɣlu nɛ mı-laŋa pilim. **20**lsɛɛ alıwaatu kpeekpe Caa Ɛsɔ se ɛlaba lɛ pıtıŋa payı pı-taa ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu hıɖɛ taa.

21Iluzi mı-tı ɖama tɛɛ mbu puyɔɔ yɔ, ıñaŋ Ɛsɔ.

Halaa nɛ pa-walaa pɔ-tɔm

22Mı halaa lɛ, paa weyi eluzi ɛ-tı ɛ-walu tɛɛ ɛzı eluzuu ɛ-tı Kıbaɣlu tɛɛ yɔ. **23**Iluzi mı-tı, mbu puyɔɔ yɔ, halu ñuu tu lɛ ɛ-walu ɛzı Krıstu kɛu ɛ-ɛgbɛyɛ ñuu tu

4.32 Kol 3.12-13
5.1 Mat. 5.45 Luk 6.36
5.2 2Kɔr 2.15 Gal 1.4; 2.20 Ebr 7.27
5.4 Room 1.28
5.5 1Kɔr 6.9 Gal 5.21
5.8 Eza 9.2 Luk 16.8 Yoh 8.12
5.10 1Tim 2.3 Room 12.2
5.11 2Kɔr 6.14
5.13 Yoh 3.20 Ebr 4.13
5.14 Room 6.4-5; 13.11
5.17 1Tes 4.3
5.18 23.30 Eza 5.11 Luk 21.34
5.19 1Kɔr 14.26 Kol 3.16 Yak 5.13
5.20 Kol 3.17 Ebr 13.15
5.21 Fil 2.3 1Pı 5.5
5.22 Kiɖ 3.16 Kol 3.19 Tit 2.5 1Pı 3.1 Efɛ 6.5
5.23 1Kɔr 11.3 Efɛ 1.22

yɔ. Ɛ-ɛgbɛyɛ ndɩ lɛ e-tomnaɣ nɛ ɛkɛ dɩ-ñuuyadu. 24Ɛzɩ Krɩstu ɛgbɛyɛ luzuu dɩ-tɩ ɛ-tɛɛ yɔ, mbu ɖɔɖɔ puwɛɛ se paa halu weyi lɛ, eluzi ɛ-tɩ ɛ-walu tɛɛ pɩtɩŋa payɩ pɩ-taa.

25Mɩ walaa lɛ, paa weyi ɛsɔɔlɩ ɛ-halu ɛzɩ Krɩstu sɔɔlɩu ɛ-ɛgbɛyɛ nɛ ɛkpaɣ ɛ-tɩ nɛ ɛha dɩ-yɔɔ yɔ. 26Ɛha ɛ-tɩ ɛ-ɛgbɛyɛ yɔɔ se pɩsa nɛ ɛsɩɩ-dɩ nɛ hɔɔlɩu. Ɛzɩ pɔsɔɔu lum yɔ, ɛtɩŋɩnɩ tɔm yɔɔ nɛ ɛla nɛ ɛ-ɛgbɛyɛ wɛɛ cɩdɩ cɩdɩ. 27Ɛlabɩ mbu se dɩwɛɛ kɔcɔka nɛ ewoni-dɩ ɛ-ɛsɩndaa, azuluma yaa mɩndu yaa mbu pɩnɩɣzɩnɩ mbu yɔ, pɩtaawɛɛ dɩ-yɔɔ, ɛlɛ dɩwɛɛ cɩdɩcɩdɩ nɛ ɛzaɣtu natɩyu ɛtaawɛɛ dɩ-yɔɔ. 28Mbu ɖɔɖɔ puwɛɛ se walaa ɛsɔɔlɩ pa-halaa ɛzɩ pɔsɔɔlɩu pa-maɣmaɣ po-tomnasɩ yɔ. Weyi ɛsɔɔlɩ ɛ-halu yɔ, ɛsɔɔlɩ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɩ. 29Nɔɔyu tapadɩda ɛ-maɣmaɣ e-tomnaɣ widɩyi kau. Ɛlɛ, ɛcalɩɣ -kɛ nɛ ɛcɔŋɩnɩ kɔ-yɔɔ camɩyɛ ɛzɩ Kɩbaɣlu cɔŋuunɩ ɛ-ɛgbɛyɛ yɔɔ yɔ. 30Kɩbaɣlu lakɩ mbu, mbu puyɔɔ yɔ, dɩkɛ e-tomnaɣ pilinzi nɛ ɛ-mɔɔ.

31Mbu labɩna nɛ abalu yeki
ɛ-caa nɛ e-ɖoo,
nɛ ɛñɔɔnɩ ɛ-halu
nɛ pa-naalɛ papɩsɩ
tomnaɣ kudumaɣ.

32Mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndu, tɩpaɣlaa. Mɔyɔɔduu Krɩstu nɛ ɛ-Ɛgbɛyɛ pɔ-tɔm na. 33Ɛlɛ tɔm tobi lɛ se mɩ-taa paa weyi ɛsɔɔlɩ ɛ-halu ɛzɩ ɛsɔɔlɩu ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɩ yɔ nɛ halu ñaña ɛ-walu.

5.24 Kol 3.22
5.25 Kol 3.19
5.26 Yoh 15.3; 17.17 Tit 3.5 Ebr 10.22
5.27 Kol 1.22 So 4.7
5.30 Kid 2.23 Room 12.5 1Kɔr 6.15
5.31 Kid 2.24 Mat. 19.5 1Kɔr 6.16
5.33 1Pɩ 3.6

6.1 Adu 23.22 Kol 3.20
6.2 Exo 20.12 Eze 22.7 Mat. 15.4
6.4 Kid 18.19 Way 6.7 Adu 22.6 Kol 3.21
6.5 1Tim 6.1 Tit 2.9 1Pɩ 2.18
6.6 Kol 3.22
6.8 Room 2.6 2Kɔr 5.10 Kol 3.24
6.9 Yɔb 31.13 Kol 4.1

Piya nɛ sɩ-ñɩuma pɔ-tɔm

6 Mɩ piya lɛ, ɩña mɩ-ñɩuma ɛzɩ Kɩbaɣlu liu wɛu yɔ. Mbu puyɔɔ yɔ, pumunɩ mbu. 2Ðu ña-caa nɛ ñɔ-ɖoo hɩdɛ. Ndu lɛ kajalaɣ paɣtu ndu Ɛsɔ tɔm se ye ŋdɔŋ tɩ-yɔɔ ɛlakɩ-ŋ puyu yɔ. 3Tamaɣ ŋga yɔ se :

Ðu ña-caa nɛ ñɔ-ɖoo hɩdɛ
nɛ ŋhiɣ ña-tɩ
nɛ ŋcaɣ wezuu kedeŋa
yɔɔ nɛ piledi.

4Piyele mɩ caanaa lɛ, ɩtaala nɛ pɩwɩzɩ mi-piya. Ɛlɛ, ɩdɔkɩ-sɩ nɛ ɩka sɩ-ñuŋ taa nɛ ɩsɩɣzɩ-sɩ lɔŋ ɛzɩ Kɩbaɣlu liu wɛu yɔ.

Yomaa nɛ pa-caanaa pɔ-tɔm

5Mɩ yomaa lɛ, ɩña kedeŋa yɔɔ cɩnɛ mɩ-caanaa nɛ ɩsɔɔndɩ-wɛ nɛ iseli. Ɩñam-wɛ nɛ hɔyɛ kɩbandɛ ɛzɩ ɩñaŋuu Krɩstu yɔ. 6Ɩtaañam-wɛ alɩwaatu ndu pɛwɛ mɩ-cɔlɔ nɛ panaɣ-mɩ yɔ, ti-ɖeke. Mba palakɩ mbu yɔ, pañɩnɩɣ se pɛkɛdɩnɩ ɛyaa na. Ɩña ɛzɩ Krɩstu yomaa mba palakɩ mbu Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ nɛ pa-laŋa tɩŋa pilim yɔ. 7Ɩlabɩ-wɛ tumɩyɛ nɛ laŋhulumɩyɛ ɛzɩ Kɩbaɣlu maɣmaɣ ɩlakɩ-dɩ yɔ. Pɩtaakɛ se ɛyaa ɩlakɩ-dɩ. 8Ɩtɛm nau se paa puɩkɛ yom yaa weyi ɛwɛ ɛ-tɩ yɔɔ yɔ, ɖeu mbu ɛlaba yɔ, pu-yɔɔ yɔɔ Kɩbaɣlu hɛyɩɣ -ɩ.

9Piyele mɩ caanaa lɛ, ɩla mi-yomaa ɖɔɖɔ mbu. Iyele-wɛ ñazuu ɛlɛ, ɩtɩlɩ se mɩ-ɖɔɖɔ ɩwɛnɩ caa nɔɔyu ɛsɔdaa. Ɛɛcɔŋɩnɩ nɔɔyu ɛsɩndaa puɔ nɛ ɛhuunɩ-ɩ tɔm.

Kalızaɣ taa you

10Ɛgbaɣdınaa, tɔm ndu mɛntɛzıɣna yɔ lɛ se, ıkpa ɖoŋ Kıbaɣlu taa nɛ e-ɖoŋ sɔsɔŋ taa. 11lpaa Ɛsɔ you wondu tıŋa payı nɛ ıpızı nɛ ıkaɖını Satanı alıwaatu ndu epeɣzuu mı-yɔ. 12Pıtekɛ ɖa nɛ ɛyaa ɖılukına. Ɛlɛ ɖılukını ñundınaa nɛ ɖoŋ tınaa nɛ kedeŋa yɔɔ cınɛ cıkpɛnduu tɛɛ awiya nɛ kalızasu kıdɛkɛdısı ɖooo ɛsɔdaa. 13Pu-yɔɔ puwɛɛ se ıkpaɣ Ɛsɔ you wondu tıŋa payı nɛ ıpızı ıkaɖını-wɛ paa kıyaku kıtɛkɛduu ŋgu ki-wiye nɛ ıwɛɛ mi-ɖeɖe ıtɛŋ patıŋa payı lubunau lɛ. 14Pu-yɔɔ lɛ, ıwɛɛ mi-ɖeɖe mbu. lkpaɣ toovenim nɛ ıta mı-tınzı taa ɛzı tambaɖɛ yɔ nɛ tuzutu ɛzı ñıɣyuu ŋgu sɔɔja huuzuu ɛ-laŋıyɛ yɔɔ yɔ nɛ isuu. 15lkpaɣ mi-kpekpeka ŋga ıwɛnı Laŋhɛzıyɛ Tɔm Kıbandu ɖisusiye yɔ nɛ ılɛɛ ɛzı naataŋgbala yɔ mı-naataŋ taa. 16Punɛ pıtıŋa payı pu-wayı lɛ, ıkpaɣ mi-lidau ɛzı kpayuu ŋgu ımuunı ñıma wena kañadu Satanı tɔu nɛ a-nɔsı taa nɛ miŋ yɔ. 17lkpaɣ ɖɔɖɔ ñuuyabu ɛzı you hulaɣ yɔ nɛ ɛsɔtɔm ɛzı abalısıɣa ŋga Cıɖıcıɖı Kalızaɣ cɛlı-mı yɔ. 18ltıŋını Kalızaɣ yɔɔ nɛ ısɛɛ Ɛsɔ nɛ itendi-i pıtıŋa pı-taa alıwaatu tıŋa yɔɔ. Itaaɖoo pu-yɔɔ, ıñaɣ pana nɛ ıwɛɛ adıma yɔɔ nɛ ısɛɛ Ɛsɔ cıɖıcıɖı ñuma tıŋa yɔɔ.

19ltumını Ɛsɔ mɔ-yɔɔ ɖɔɖɔ se alıwaatu ndu monkuluu mɔ-nɔɔ yɔ, ɛha-m ndu mɔyɔɔdı yɔ. Ðınɛ mawılıɣ kaalɛyıtu Tɔm Kıbandu ndu tıwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ. 20Tɔm Kıbandu ndu tı-yɔɔ mɛnkɛ Yesu lone taa caɣyu salaka taa. ltumını-ı nɛ manpızı nɛ monsuzi-tu kaalɛyıtu ɛzı pumunau se mɔyɔɔdı yɔ.

Kɛtɛzaɣ sɛtu

21Ticiiki weyi ɛkɛ ɖɛ-ɛgbaɣ du kusɔɔlu nɛ Kıbaɣlu tumlaɖu weyi ɛmunaa se pataa-ı liu yɔ, ɛkɔŋ-mı kɛduu pıtıŋa payı. Ðınɛ lɛ, ıtılu mbu pı-taa mɛwɛɛ yɔ nɛ mbu malakı yɔ. 22Pı-maɣmaɣ pu-yɔɔ kpem mentiyi-i mı-cɔlɔ se pısa nɛ ıtılı mbu pı-taa ɖıwɛɛ yɔ nɛ ɛhɛzı mı-laŋa.

23Ða-Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu paha ɛgbaɣdınaa laŋhɛzıyɛ nɛ sɔɔlım nɛ lidau. 24Ɛsɔ ɛla lootiye mba patıŋa payı pɔsɔɔlı ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu nɛ tam tam sɔɔlum yɔ. Pıla mbu!

6.11 Room 13.12 1Tes 5.8
6.12 Room 8.38 1Kɔr 15.50 Efɛ 1.21 Kol 1.13
6.13 2Kɔr 10.4 Yak 4.7
6.14 1Tes 5.8
6.15 Eza 52.7 Room 10.15
6.16 1Yoh 5.4
6.17 1Tes 5.8 Ebr 4.12
6.18 Mat. 26.41 Fil 1.4 Kol 4.2
6.19 Tuma 4.29 Kol 4.3
6.20 Tuma 21.33
6.21 Tuma 20.4 2Tim 4.12 Tit 3.12
6.22 Kol 4.8
6.23 1Pı 5.14
6.24 Tit 2.7

Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Filiipu ñɪma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛ Filiipu yɔ
Pɪnaɣ: 61-62 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Ɛsɔ wɪlɪ Pɔɔlɪ nɛ Timootee nɛ ɛyaa lɛlaa natʊ natʊyʊ. Ndʊ pañama nɛ pakʊyɪ nɛ powolo Masedonii egeetiye taa (Tʊm. 16:9-10). Pɔɔlɪ talɪ Filiipu tɛtʊ ndʊ tɪkɛ egeetiye ndɪ ɖɪ-taa tɛtʊ sɔsɔtʊ yɔ, tɪ-taa (Tʊm. 16:12). Filiipu tɛtʊ ndʊ tɪ-taa ñɪma kɛkɛ Room ñɪma kɪbama.

Ɛzɪma mbʊ Yuda ñɪma taaɖɔ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa yɔ, Pɔɔlɪ woba nɛ ɛkpɛndɪ ɛ-tɪ ɛyaa mba pekpeɣlaɣ tɛtʊ koloŋa wayɪ nɛ pɛsɛɣ Ɛsɔ yɔ, pɔ-yɔɔ. Tɔm Kɪbandʊ tɪlabʊ tʊmɪyɛ Liidii nɛ ɛ-hɔʊ taa ñɪma yɔɔ (Tʊm. 16:14-15). Pɔɔlɪ ɖɔɔnɪ eleeu yom nɔɔyʊ taa lɛ, tɛtʊ ñʊndɪnaa kpa Pɔɔlɪ nɛ Sɪlaasɪ nɛ pamabɪ-wɛ nɛ padʊ-wɛ salaka (Tʊm. 16: -26). Ɛlɛ Kɪbaɣlʊ wazɪ alɪwaatʊ ndʊ pɛkɛwɛ salaka taa yɔ, tɪ-yɔɔ. Salaka yɔɔ cɔnɪyʊ nɛ ɛ-hɔʊ taa ñɪma petisi Krɪstʊ yɔɔ (Tʊm. 16:19-40). Tɛʊ fema lɛ, tɛtʊ ñʊndɪnaa lɪzɪ Pɔɔlɪ nɛ Silaasɪ salaka taa. Pakʊyɪ peeye nɛ pɛɖɛɛ Tesalonika tɛtʊ taa (Tʊm. 17:1-9). Ɛlɛ peyebi Lukɪ pa-wayɪ se ɛcɔnɪ Krɪstʊ ñɪma yɔɔ (Tʊm. 16:40).

Pɪlabɪ ɛzɪ pɪnzɪ kagbaanzɪ yɔ, nɛ alɪwaatʊ ndʊ Pɔɔlɪ ɖɔŋaɣ ɛ-nʊmɔʊ tozo ñɪŋgʊ se esuzi Tɔm Kɪbandʊ yɔ, ɛpɪzaa nɛ ewili Krɪstʊ ñɪma mba pɔ-yɔɔ tɔm naalɛ (Tʊm. 20:1, 3). Pɪnzɪ kagbaanzɪ lɛɛsɪ tasɪ ɖɛu lɛ, pakpa Pɔɔlɪ nɛ padʊ salaka Room tɛtʊ taa (1:7, 13, 14, 17; 4:22). Paa se Krɪstʊ ñɪma mba pɛwɛ Filiipu tɛtʊ taa yɔ, paakɛ kʊñɔndɪnaa yɔ, palabɪ Pɔɔlɪ kʊjɔʊ siŋŋ alɪwaatʊ ndʊ ɛkɛwɛ salaka taa yɔ (2 Kɔr. 8:1-5). Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪnaɣ 61 yaa 62 taa Pɔɔlɪ tiyi Epafrooditi weyi ɛkɛ Filiipu Krɪstʊ tʊ yɔ se ewolo nɛ ɛsɛɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Filiipu tɛtʊ taa yɔ, ɖɪ-taa ñɪma se palaba lɛ, kʊjɔʊ ŋgʊ palabɪ-ɪ yɔ, kʊ-yɔɔ (4:10-18). E-liu kɛwɛɛ ɖɔɖɔ se ɛha-wɛ pana ñaɣʊ nɛ ɛwɪlɪ-wɛ tɔm.

Pɔɔlɪ kataɣaɣ liu se pɪhaɣ-ɪ waɖɛ se ɛtasɪ tʊmɪyɛ labʊ Filiipu ñɪma hɛkʊ taa (1:19, 25; 2:24). Pʊcɔ nɛ ɪtalɪ mbʊ lɛ, ɛma-wɛ takayaɣ nɛ etiyini se pɪsɪnɪ-wɛ pɔ-ɖɔnɛ taa Krɪstʊ nʊmɔʊ taa. Pɔɔlɪ ma takayaɣ ŋga yɔ, kɔ-hɔɔlʊʊ tem ñɪkɪɣ niye ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ. Ɛñɪɣ ɖɔɖɔ niye Krɪstʊ nɛ lɪmaɣzɪyɛ nɛ nɔɔ kʊɖʊmaɣ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ pɔ-yɔɔ. Tɔm ndʊ ɛma ñʊʊ naalɛ ñɪŋgʊ taa yɔ, tiɖe kpem. Tɪyɔɔdʊʊ pɪlɪʊnɪ ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ pɪsɪ ɛyʊ yɔ, nɛ ɛzɪma mbʊ pakpazɪ-ɪ yɔ, pʊ-yɔɔ. Pɔɔlɪ lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ewɪlɪɣ ɛzɪ weyi ɛmaɣzʊʊ ɛzɪ Krɪstʊ yɔ, weyi ɛñɪnɪɣ Krɪstʊ kpem yɔ nɛ weyi e-ɖoŋ lɪɣnɪ Krɪstʊ ɛnʊ ɛ-cɔlɔ yɔ. Mbʊ labɪna nɛ ɛ-taa kɛwɛ leleŋ paa ɛbɛ taa ɛkɛwɛɛ yɔ, halɪ pɪkpɛndɪnɪ salaka taa. Ɛsazɪ mba pakalɪɣ tɔm tʊnɛ yɔ se panɪɣzɪnɪ-ɪ nɛ panɪɣzɪnɪ ɖɔɖɔ mba pɛwɛ ɛzɪ ɛnʊ yɔ (Timootee nɛ Epafroodiiti).

Pɪɪwɛɛ se mbʊ ɖe-liu wɛɛ yɔ, pʊwɛɛ ɖɔɖɔ ɛzɪ mbʊ Pɔɔlɪ liu wɛɛ yɔ. “Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Krɪstʊ lɛ me-wezuu nɛ sɪm ñɛkɛnɪ-m kɛzɛɣa” (1:21).

Đıpazıyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlı, ma nɛ Timootee, ɖa mba ɖıkɛ Yesu Krıstʊ tʊmlaɖaa yɔ, ɖısɛ-mı. Mama takayaɣ kanɛ mba patıŋa payı pɛwɛ cıɖıcıɖı pa nɛ Krıstʊ Yesu pɛ-kpɛndʊʊ taa nɛ pɛwɛɛ Filiipu tɛtʊ taa yɔ, nɛ pɔ-yɔɔ cɔnıyaa nɛ pa-tʊmlaɖaa.

2 Đa-Caa Ɛsɔ nɛ Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ, palabı-mı lootiye nɛ pɛhɛzı mı-laŋa.

Pɔɔlı tımʊʊnı Ɛsɔ nɛ ɛsɛɣ-ı se ɛlaba lɛ

3 Alıwaatʊ ndʊ tı-tıŋa payı tı-yɔɔ mɔntɔzʊʊ mı-yɔɔ yɔ, mansaŋ mɛ-Ɛsɔ. 4 Alıwaatʊ ndʊ tı-tıŋa payı mɛnsɛɣ Ɛsɔ mı-yɔɔ yɔ, mɛnsɛɣ-ı tam tıŋa nɛ laŋhʊlʊmıyɛ. 5 Mansaŋ Ɛsɔ sınaʊ mbʊ ısını-m Tɔm Kıbandʊ suzuu taa kpaɣnı kɔɔnɔɔ kıyakʊ wiye nɛ pıtalını sɔnɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. 6 Manawa se paa pıula ɛzıma yɔ, weyi ɛpazı tʊmıyɛ kıbanɖɛ nɖı labʊ mı-taa yɔ, ɛtɛzıɣ-ɖı labʊ nɛ pıtalı Krıstʊ Yesu kıyakʊ wiye.

7 Pʊmʊnaa se mamaɣzı mı-tıŋa mı-yɔɔ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɔnsɔɔlı-mı. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paa mɛwɛʊ kpası taa yaa menɖiɣni Tɔm Kıbandʊ yɔɔ lʊbʊ nɛ mawılıɣ ɛyaa se tıkɛ toovenim yɔ, mıtıŋa payı ıɖʊ-m nesi lootiye tʊmıyɛ nɖı ɖı-taa. 8 Ɛɛɛ, Ɛsɔ lɛ ma-aseɣɖe tʊ se mɔnsɔɔlı mıtıŋa siŋŋ nɛ Yesu Krıstʊ sɔɔlʊm.

9 Mbʊ mɔnpɔzʊʊ ma-aɖʊma taa yɔ, mbʊ lɛ se mı-sɔɔlʊm ɛtɛzı 10 pʊyʊʊ sʊmtʊ taa nɛ tılıtʊ tıŋa taa 10 pısa nɛ ıpızı ıtılı mbʊ pıkılı ɖɛu yɔ. Đʊnɛ ıwɛɣ cıɖıcıɖı nɛ paanaɣ kawanaɣ nakɛyɛ mı-yɔɔ Krıstʊ kıyakʊ wiye 11 nɛ tʊʊzʊtʊ pee wena alıɣnı Yesu Krıstʊ cɔlɔ yɔ, asu mı-taa. Pʊnɛ pıtıŋa payı piyeki nɛ pasa Ɛsɔ nɛ paɖʊ-ı hıɖɛ.

Pɔɔlı kpası yeki nɛ Tɔm Kıbandʊ wokini ɛsındaa

12 Mɛ-ɛgbaɣdınaa, mancaɣ se ıtılı se mbʊ pıtalı-m yɔ, halı piyeba nɛ Tɔm Kıbandʊ wobini ɛsındaa. 13 Toovenim lɛ, sɔɔjanaa mba pɔcɔŋna wiyaʊ sɔsɔ Seesaarı ɖıɣa yɔɔ yɔ, pa-tıŋa nɛ ɛyaa tıŋa payı nawa se malakı Krıstʊ tʊmıyɛ yɔɔ mɛwɛ kpası taa. 14 Đɔɖɔ lɛ, ɛgbaɣdınaa taa sakıyɛ na man-kpası lɛ, pɛtɛzı pa-tı ɖɔkʊʊ Kıbaɣlʊ taa. Peeye pɛtɛzı abalıtʊ wɛnaʊ nɛ posuzuu tɔm kaalɛyıtʊ.

15 Pıkɛ toovenim se pa-taa nabɛyɛ taa wɛnı-m nɛ posuzuu Krıstʊ tɔm nɛ ɛzısɛmıyɛ. Ɛlɛ, nabɛyɛ ñosuzuu-tʊ nɛ laŋıyɛ kıbanɖɛ. 16 Paba lakı mbʊ nɛ sɔɔlʊm. Panawa se Ɛsɔ ɖʊ-m se malʊ Tɔm Kıbandʊ yɔɔ. 17 Piyele lɛlaa yɔ, nɔɔhɔnɖɛ palakı alıwaatʊ ndʊ posuzuu Krıstʊ tɔm yɔ, paasuzuu-tʊ nɛ laŋıyɛ kıbanɖɛ. Pe-liu wɛɛ se pakʊyını-m nɛ pɛtɛzı-m kʊñɔŋ ɖʊʊ alıwaatʊ ndʊ mɛwɛ kpası taa yɔ. 18 Pına-m nɛ we? Paa pıkɛ toovenim taa yaa pıtɛkɛnı

1.1 1Kɔr 1.2
1.2 Room 1.7 2Kɔr 1.2
1.3 Room 1.8 Kol 1.3
1.5 2Kɔr 8.1 Fil 4.15
1.6 1Kɔr 1.8
1.7 2Kɔr 7.3 Efɛ 3.1; 6.20 2Tim 1.8
1.8 Room 1.9 1Tes 2.5
1.9 1Tes 3.12 File 1.6
1.10 Room 12.2 1Kɔr 1.8 1Tes 5.23
1.11 Yoh 15.4 Kol 1.6
1.13 Fil 4.22
1.15 Fil 2.3
1.17 Fil 1.7

laŋıyɛ kıbandɛ posuzuuna yɔ, Krıstu tɔm posuzuu.

Pu-yɔɔ lɛ, man-taa hulumaa. Halı puhulumuu mbu tam yɔɔ. **19**Toovenim, mbu puyɔɔ yɔ, manawa se mı-Ɛsɔ sɛu nɛ Yesu Krıstu Kalızaɣ sınau pɔ-yɔɔ lɛ, pıtuŋa payı piyeki nɛ mɛwɛnı ñuu yabu. **20**Mbu maɖaŋ nesi naalɛ kpam nɛ mbu mantaɣ liu yɔ, mbu lɛ se fɛyɛ ɛɛkaɣ-m kpau nɛ puyu. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ paa mansıba yaa mɛwɛ wezuu yɔ, pıtuŋıɣnı mon-tomnaɣ yɔɔ ɛzı pıtulakuu yɔ nɛ Krıstu hıɖɛ sɛɛ nɛ paa weyi ɛna kaŋŋ. **21**Ma yɔ, Krıstu lɛ me-wezuu nɛ sum ñɛkɛnı-m kɛzɛɣa. **22**Ɛlɛ ye mɛnkpɛndı mɛwɛ tomnaɣ kanɛ ka-taa yɔ, ɖınɛ lɛ manpızıɣ nɛ mɔnɖɔkı pee man-tumıyɛ labu taa. Maasuŋ mbu malızı yɔ. **23**Pıhɔŋ-m ceminje. Me-liu wɛɛ se mowolo nɛ ma nɛ Krıstu ɖıwɛɛ. Mbu kılını-m ɖeu kpem. **24**Ɛlɛ pıkılı-mı wɛu wazaɣ se mɛwɛɛ tomnaɣ kanɛ ka-taa. **25**Mbu manawa kpem. Manawa se mantasıɣ caɣu wezuu nɛ mɛwɛɛ mı-tuŋa payı mı-cɔlɔ nɛ mansunı-mı nɛ mi-lidau ɖɛɛnı ɛsundaa nɛ mı-laŋa hulumı. **26**Ðunɛ lɛ, mɔn-kɔm mı-cɔlɔ yeki nɛ mɔ-yɔɔ lɛ, ıtɛzı kunduu mı nɛ Krıstu Yesu mı-kpenduu taa.

27Mbu puwɛɛ yɔ lɛ se ıɖɔ camıyɛ ɛzı Krıstu Tɔm Kıbandu pɔzuu yɔ. Ðunɛ lɛ, paa mɔnkɔm se mana-mı yaa mɔntɔkɔɔ yɔ, manıɣ se ıɖɔkı mı-tı kpam kalızaɣ kuɖumaɣ taa nɛ ılukı mı-tuŋa ɛzı ɛyu kuɖum yɔ lidau ŋgu Tɔm Kıbandu kɔŋna yɔ, ku-yɔɔ. **28**Itaayele nɛ mi-koyindinaa ɖu-mı sɔɔndu nabuyu taa. Mbu wılıɣnı-wɛ se pɛwɛ numɔu kilebuu taa nɛ pıwılı-mı se mıwɛ ñuu yabu numɔu taa. Pıtuŋa payı, Ɛsɔ cɔlɔ pılunaa. **29**Ɛsɔ talabı-mı lootiye Krıstu yɔɔ se itisi Krıstu ɛnu ɛ-yɔɔ ɖeke, ɛlɛ se ıtɔɔ kuñɔŋ ɖɔɖɔ ɛ-yɔɔ. **30**Lubıyɛ nɖı una-m malukaɣ yɔ, nɖı ɖɔɖɔ ılukı. Nɖı ɖɔɖɔ unı lɛɛlɛɛyɔ se mendɨyni lubu.

1.19 2Kɔr 1.11 Room 8.9
1.20 Room 5.5; 8.19 Efɛ 6.19
1.23 2Kɔr 5.8 2Tim 4.6
1.25 Fil 2.24
1.26 2Kɔr 5.12
1.27 Fil 4.1 1Tes 2.12 Yud 1.3
1.28 Room 8.17 2Tes 1.5 2Tim 2.11
1.29 Tuma 5.41
1.30 Tuma 16.19 Kol 2.1 1Tes 2.2

Krıstu nıɣzınau ti-luzuu taa

2 Krıstu yeki nɛ ıtɛzıɣ ɖoŋ kpau. Ɛ-sɔɔlum ñeyeki nɛ pılakı-mı hunum nɛ ɛ-Kalızaɣ ñɛkpenduu-mı. Lsuŋnı ɖama siŋŋ nɛ unaɣ ɖama putɔdıyɛ. Pıtɛkɛ mbu yaa we? **2**Ye mbu yɔ, ula nɛ man-taa tɛzı hulumuu. Lwɛɛnı ɖɔɖɔ hɔyɛ kuɖumdıyɛ nɛ sɔɔlum kuɖumum nɛ ula nɔɔkuɖumaɣ nɛ ıwɛɛnı lumaɣza kuɖuma. **3**Itaala puyu se ıkuyını lɛlaa yɔɔ yaa ıkundını-pu yem falaa. Ɛlɛ, tı-luzuu eyele nɛ ıcɔnı lɛlaa ɛzı pakılı-mı yɔ. **4**Paa weyi lɛ, ɛtaañunı ɛ-maɣmaɣ ɛ-kɛzɛɣa ɖeke, ɛlɛ, ɛñunı lɛlaa ñuŋga ɖɔɖɔ.

5Lwɛɛnı lumaɣza wena Krıstu Yesu kɛwɛna yɔ. **6**Ɛɛwɛnı Ɛsɔ wɛtu ɛlɛ, ɛtaacɔnı ɛ nɛ Ɛsɔ pa-kumaŋ wɛtu ndu ɛzı mbu puwɛɛ se ɛñɔɔna yɔ. **7**Eyebi ɛ-maɣmaɣ mbu pıtuŋa payı ɛɛkenaa yɔ, pu-tɔm nɛ ɛkpaɣ tumladu wɛtu alıwaatu ndu ɛpısı ɛzı ɛyaa yɔ. Nɛ ɛpısı ɛyu lɛ, **8**eluzi ɛ-tı nɛ ɛña Ɛsɔ nɛ ɛkɔɔ nɛ

ɛsɪ. Halɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ ɛsɪba. **9**Pʊ-yɔɔ yɔɔ Ɛsɔ kpazɪ-ɪ nɛ ɛsɪ-ɪ lone ndɩ dɩkɪlɪ kʊyʊʊ yɔ, dɩ-taa nɛ ɛyaa-ɪ hɪdɛ ndɩ dɩkɪlɪ lɛɛna yɔ. **10**Ɛlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ ɛsɔdaa nɛ tataa nɛ tɛtɛɛ yɔ, puluŋ pɪ-nɪŋbɔla yɔɔ nɛ pʊdʊ Yesu hɪdɛ, **11**pɪkadɩ kpayɪ se Yesu Krɪstʊ lɛ Kɪbaɣlʊ se Caa Ɛsɔ hɪdɛ ɛsɛɛ.

Idɛ ɛzɪ miŋ kolonzi yɔ

12Pʊyɔɔ yɔɔ mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa, ɪña Ɛsɔ ɛzɪ ɪtɪlakʊʊ yɔ. ltaañaŋ-ɪ alɪwaatʊ ndʊ mɛwɛ mɪ-cɔlɔ yɔ, tɪ-yɔɔ dɛke. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, dɛndɛ mɛnfɛyɪ mɪ-cɔlɔ yɔ, ɪla mbʊ nɛ pɪkɪlɪ. lla mɪ-ñʊʊyabʊ tʊmɪyɛ nɛ sɔɔndʊ nɛ seluu. **13**Toovenim lɛ, Ɛsɔ lakɪna tʊmɪyɛ mɪ-taa nɛ ɪpɪzɪɣ nɛ ɪsɔlʊʊ nɛ ɪlakɪ mbʊ pɪkɛdɪnɪ-ɪ yɔ.

14Mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɪlakɪ yɔ, ɪlakɪ-pʊ lɛ, ɪtaamidi mi-liŋ tɛɛ nɛ ɪhɔŋnɪ dama tɔm. **15**llabɪ mbʊ yɔ, paanaɣ kawanaɣ nakɛyɛ mɪ-yɔɔ nɛ ɪwɛɣ cɪdɩ cɪdɩ. lkɛɣnɪ Ɛsɔ piya nzɪ paanaɣ sɪ-yɔɔ yʊsʊʊ nabʊyʊ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ ɛyaa azaɣa nɛ kɪtatʊʊzɪŋ pɛ-hɛkʊ taa yɔ. Idɛɣ pɛ-hɛkʊ taa ɛzɪ miŋ kolonzɪ yɔ kedeŋa taa **16**nɛ ɪwɪlɪ-wɛ wezuu tɔm. Đɪnɛ lɛ, manpɪzɪɣ nɛ mankʊndʊ puwiye ndɩ Krɪstʊ lɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ yɔ se mentese falaa nɛ mantala tʊmɪyɛ dɔdɔ falaa. **17**Ɛlɛ paa mankpaɣ man-tɪ nɛ malaa ɛzɪ peliziɣ sʊlʊm tataa yɔ yɔ, mi-lidaʊ kɪlaʊ nɛ kʊ-tʊmɪyɛ labʊ yɔɔ yɔɔ, man-taa hʊlʊmʊʊ. Đɔdɔ lɛ, ma nɛ mɪ-tɪŋa da-taa hʊlʊmʊʊ. **18**Mɪ dɔdɔ lɛ, mɪ-taa ɛhʊlʊmɪ dɔdɔ mbʊ nɛ ma nɛ mɪ dɩkpɛndɪ nɛ da-taa hʊlʊmɪ.

Timootee nɛ Epafɪrotitɪ

19Mantaɣ liu se Kɪbaɣlʊ Yesu etisaa yɔ, mentiyiɣni-mɪ Timootee kɪyakuŋ ɪnɛ ɪ-taa. Đɪnɛ lɛ, manpɪzɪɣ nɛ manɪ mbʊ pɪlakɪ mɪ-tɛ yɔ nɛ pɪlabɪ-m leleŋ. **20**Ɛyaa tɪŋa taa, e-dɛke lɛ weyi ma nɛ-ɪ dɩwɛnɪ lɪmaɣza kʊdʊma nɛ dɪnɪɣzɪɣ mɪ-yɔɔ siŋŋ yɔ. **21**Toovenim lɛ, lɛlaa ñɪnɪɣ pa-maɣmaɣ pɛ-kɛzɛɣ a, paañɪnɪɣ Krɪstʊ Yesu ñɪŋga. **22**Ɛlɛ ɪsɪma se Timootee mʊnaa se pataa-ɪ liu. Ɛsɪnɪ-m nɛ ma nɛ ɪ dɩla tʊmɪyɛ ɛzɪ pɪɣa nɛ ka-caa yɔ Tɔm Kɪbandʊ suzuu taa. **23**Mantaɣ liu se manaɣ mbʊ pɪtɛŋnɪ-m yɔ lɛ, mentiyini-i mɪ. **24**Kɪbaɣlʊ laba nɛ mentisi se ma dɔdɔ lɛ, piiledʊu mɔnkɔŋ mɪ-tɛ.

25Mamaɣzaa se pʊpɔzʊʊ se mentiyini-mɪ mɛ-ɛgbaɣdʊ Epafɪrotitɪ weyi ma nɛ-ɪ dɩlakɪ tʊmɪyɛ nɛ dɩkpɛndʊʊ nɛ dɩlʊkɪ yɔ. Ɛnʊ lɛ mɪ-tɔm dɛzɪyʊ nɛ tʊmladʊ weyi iitiyini-i mɔn-cɔlɔ se ɛkɔɔ nɛ ɛsɪnɪ-m mɛn-cɛyɪtʊ taa yɔ. **26**E-liu kaawɛ siŋŋ se ɛna mɪtɪŋa payɪ. Ɛɛwɛɛ nɛ ɛnɪɣzɪɣ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪnɪwa se pʊwɪɣ-ɪ. **27**Toovenim lɛ, pɪwɪ-ɪ sɪm yɔɔ sɪm yɔɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ na ɛ-pʊtɔdɪyɛ nɛ ɛna man-pʊtɔdɪyɛ dɔdɔ se mɛ-ɛza ɛtaapaŋ ñɪŋʊʊ. **28**Pʊ-yɔɔ menkpedesuu se mentiyini-i nɛ mɪ-taa hʊlʊmɪ

2.9 Yoh 17.1,2,5 Efɛ 1.20,21
2.10 Eza 45.23 Mat. 28.18 Room 14.11
2.11 Yoh 13.13
2.12 Fil 1.5 Efɛ 6.5
2.13 2Kɔr 3.5 Ebr 13.21
2.14 Room 14.1
2.15 Mat. 5.45 Efɛ 5.1
2.16 1Tes 2.19
2.17 Room 15.16 Kol 1.24
2.19 Room 16.21 1Tes 3.2
2.20 Keɣ 55.13
2.21 1Kɔr 10.24 2Tim 4.10
2.22 1Kɔr 4.17 1Tim 1.2
2.24 Fil 1.25 File 1.22
2.25 Fil 4.18 File 1.2 2Kɔr 8.23
2.26 Fil 1.8

alıwaatʊ ndʊ ınaɣ-ı yɔ. Ðınɛ lɛ, mɛ-ɛza ɛɛkılıɣ ñıŋgʊʊ. 29Pʊ-yɔɔ lɛ, ımʊ-ı nɛ laŋhʊlʊmıyɛ sıŋŋ Kıbaɣlʊ taa. Ɛyaa mba pɛwɛ ɛzı ɛnʊ yɔ, ıdʊ-wɛ hıdɛ. 30Krıstʊ tʊmıyɛ yɔɔ ecodi sım. Ɛkaɣaɣ lesuu e-wezuu se ɛsını-m sınau mbʊ ıtaapızı se ısını-m yɔ.

Ðıtaataa tomnaɣ liu

3 Mɛ-ɛgbaɣdınaa, ndʊ mɛntɛzıɣ na yɔ lɛ se, mı-taa ɛhʊlʊmı Kıbaɣlʊ taa. Pıınıɣ-m se mama-mı tɔm kʊdʊmtʊ ndʊ nɛ pʊnɛ pısıɣnını-mı.

2Ikpa mı-tı nɛ hasi, pı-tɔbʊʊ lɛ se, ıkpa mı-tı nɛ tʊmladaa azaɣa nɛ ɛyaa mba pɛpɛlı-wɛ falaa yem yɔ. 3Ða lɛ mba pɛpɛlı-wɛ siŋŋ yɔ. Ɛsɔ Kalızaɣ yekina nɛ dilʊŋʊʊ Ɛsɔ tɛɛ nɛ dıkʊndʊʊ Krıstʊ Yesu taa. Ðıtaɣ da-tı liu. 4Ŋgʊ, maapızaa se mantaa man-tı liu.

Ye nɔɔyʊ ɛmaɣzʊʊ se ɛpızıɣ nɛ ɛtaa ɛ-tı liu yɔ, mɛwɛnı wadɛ se mala mbʊ nɛ pıkılı-ı. 5Palʊlı-m nɛ kıyakʊ sıŋ lɛ, pɛpɛlı-m. Mɛnkɛ Izrɛɛlı tʊ, palʊlı-m Bɛnjamɛɛ cejewiye taa. Ebre tʊ mɛnkɛwa nɛ Ebre ñʊma lʊlını-m. Paɣtʊ hɔɔlʊʊ taa lɛ, mɛnkɛ Farısı ɛgbɛyɛ taa tʊ. 6Kpekpeka hɔɔlʊʊ taa lɛ, maawɛ Krıstʊ ɛgbɛyɛ taa ñʊma wayı kaŋ kaŋ. Mantaayʊsını mbʊ paɣtʊ pɔzʊʊ yɔ, pı-taa nabʊyʊ.

7Ɛlɛ, mbʊ pukɛnı-m kɛzɛɣa pʊyʊ yɔ, Krıstʊ yɔɔ lɛ, mɔncɔŋnı-pʊ ɛzı mbʊ pʊdʊzʊʊ-m yɔ. 8Halı mɔncɔŋnı pıtıŋa payı ɛzı mbʊ pʊdʊzʊʊ-m yɔ, mbʊ pʊwɛ dɛu nɛ pıkılı yɔ, pʊ-yɔɔ. Mbʊ lɛ se, mantılı man-Kıbaɣlʊ Krıstʊ Yesu. Ɛ-yɔɔ yɔɔ, mentisaa se melesi pıtıŋa. Mɔncɔŋnı pıtıŋa payı ɛzı kʊzɔɔtʊ yɔ se manpızı nɛ mehiɣ Krıstʊ. 9Me-liu wɛɛ se mɛwɛɛ ɛ-taa. Maañınıɣ se paya-m se kʊtʊʊzʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mañaŋ paɣtʊ. Mañınıɣ se paya-m kʊtʊʊzʊ pıtıŋını lidaʊ ŋgʊ mɛwɛnı Krıstʊ yɔɔ yɔ, kʊ-yɔɔ. Tʊʊzʊtʊ ndʊ, tılını Ɛsɔ cɔlɔ nɛ pıtıŋını lidaʊ yɔɔ. 10Mbʊ mañınıɣ yɔ lɛ se mantılı Krıstʊ nɛ dɔŋ weyi efemni sıdaa taa yɔ nɛ ma nɛ ı dıkpɛndı nɛ dıtɔɔ ɛ-kʊñɔŋ nɛ manıɣzını-ı ɛ-sum taa 11nɛ ye pısaŋ yɔ, menfemni sıdaa taa.

Ɛyʊ lʊkʊʊ se ɛtalı tınaɣ yɔɔ yɔ

12Pıtɛkɛ se mɛntɛm hiɣu pıtıŋa payı yaa se mantalı dɛndɛ pʊmʊnaa se mantalı yɔ. Ɛlɛ mɔndɔŋ seu se mañaɣ pana nɛ menkpi mbʊ pʊyɔɔ Krıstʊ tem-m kpibu yɔ. 13Ɛgbaɣdınaa, ma-maɣmaɣ maamaɣzıɣ se mɛntɛm-pʊ kpibu. Ɛlɛ, pʊyʊ kʊyʊm koŋ malakı. Mɔnsɔʊ mbʊ pıtɛm dɛu yɔ, pʊ-yɔɔ nɛ mɔndɔɔnʊʊ mbʊ pʊwɛnı ɛsındaa yɔ. 14Mendiɣni seu se mantalı tınaɣ nɛ mamʊ Ɛsɔ yaʊ nɛ ɛsɔdaa kıhɛyʊʊ da nɛ Krıstʊ Yesu dɛ-kpɛntaa.

15Mba da dıkɛ ɛsʊtʊyaa yɔ, dımaɣzı mbʊ. Ɛlɛ, ye nabʊyʊ taa mı-lımaɣza ɛwɛ ndı yɔ, Ɛsɔ

2.29 1Kɔr 16.18 1Tes 5.12 1Tim 5.17
2.30 Fil 4.10
3.1 1Tes 5.16
3.2 Gal 5.2 Wil 22.15
3.3 Way 30.6 Yoh 4.23,24 Yer 4.4 Room 2.29; 7.6 Kol 2.11
3.5 Tʊma 23.6 Room 11.1 2Kɔr 11.22
3.6 Tʊma 8.3; 9.1
3.7 Mat. 13.44
3.8 Yer 9.23,24 Yoh 17.3
3.9 Room 1.17; 9.30; 10.3
3.10 Room 8.17 1Pı 4.13
3.11 Tʊma 26.7
3.12 1Tim 6.12 Ebr 12.23
3.13 Luk 9.62 Ebr 6.1
3.14 2Tim 4.7,8 Ebr 12.1
3.15 1Kɔr 2.6; 14.20 Gal 5.10

wılıɣ-mı mbʊ pıkɛ toovenim yɔ. **16**Mbʊ pʊwɛɛ yɔ lɛ se, ɖendɛ ɖıtalaa yɔ, ɖıɖɔ ɖɔnɛ kʊɖʊmɖıyɛ ndı nɛ ɖıwɛnı hɔyɛ kʊɖʊmɖıyɛ.

17Ɛgbaɣdınaa, ıla ɛzı malakʊʊ yɔ, nɛ ıcɔnı camıyɛ mba pɔɖɔŋ ɛzı ɖıɖɔŋʊʊ yɔ. **18**Ɛyaa sakıyɛ wɛɛ nɛ pɔɖɔŋ ɛzı Krıstʊ kaamaŋkaɣ koyindinaa yɔ. Maapamnı-mı pɔ-tɔm heyuu. Lɛɛlɛɛyɔ, mɔyɔɔdʊʊ pɔ-tɔm nɛ ɛzıtɛylım. **19**Pɛtɛŋnı lebu. Po-lotu lɛ pɛ-ɛsɔ. Pakʊnd ʊʊnı mbʊ pıkɛ pɛ-fɛyɛ yɔ. Mbʊ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ cınɛ yɔ, pʊ-yɔɔ ɖeke pamaɣzʊʊ. **20**Ɛlɛ ɖa yɔ, ɛsɔdaa nʊma ɖıkɛwa. Peeye ɖıɖaŋnı Ñʊʊyaɖʊ, Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ. **21**Ɛkɔŋ nɛ ɛlɛɣzı ɖo-tomnaɣ pʊtɔdıyɛ nʊŋga nɛ kɛwɛɛ ɛzı e-koboyaɣ tomnaɣ yɔ. E-ɖoŋ weyi ɛwakını pıtʊŋa payı yɔ, ɛnʊ ɛlakına mbʊ.

4 Pʊ-yɔɔ lɛ, mɛ-ɛgbaɣdınaa kʊsɔɔlaa mba mı mañınıɣ se mana yɔ, mı lɛ ma-laŋhʊlʊmıyɛ nɛ mba mankʊndʊʊna yɔ. Ɩɖɔkı mı-tı mbʊ kpam Kıbaɣlʊ taa, man-kʊsɔɔlaa mı.

Lɔŋ tasʊʊ

2 Metendiɣ Evodii nɛ mentendiɣ Sintici se pɛwɛɛnı hɔyɛ kʊɖʊmɖıyɛ Kıbaɣlʊ taa. **3**Piyele weyi ña ŋkɛ man-taabalʊ siŋŋ tʊmıyɛ taa yɔ, mentendiɣ-ŋ se ŋsını-wɛ. Halaa mba pasınını-m nɛ ɖılʊ Tɔm Kıbandʊ tʊmıyɛ taa. Klemaŋ nɛ ɛgbaɣdınaa lɛlaa tʊmıyɛ taa pasını-m ɖɔɖɔ. Pa-hıla wɛ wezuu takayaɣ taa.

4Mı-taa ɛhʊlʊmı tam tıŋa Kıbaɣlʊ taa. Mantasıɣ-mı heyuu se : Mı-taa ɛhʊlʊmı. **5**Iyele nɛ ɛyaa tıŋa payı nıı mi-leleŋ. Kıbaɣlʊ wızı kɔm. **6**Ɩtaanıɣzı kaʊ nabʊyʊ yɔɔ. Ɛlɛ, paa mbʊ pı-taa lɛ, ıtʊŋını Ɛsɔ sɛʊ nɛ e-tenduu pɔ-yɔɔ nɛ ıpɔzı-ı nɛ ɛsʊmıyɛ mbʊ pıtɛɖıɣ-mı yɔ. **7**Pʊbʊ, Ɛsɔ laŋhɛzıyɛ ndı ɖıkılı lɔŋsınɖɛ tıŋa yɔ, ɖısıɣ mı-laŋa nɛ mı-lumaɣza Krıstʊ Yesu taa.

8Ɛgbaɣdınaa, ndʊ mɛntɛzıɣ nı-mı yɔ lɛ se : Ɩmaɣzı mbʊ pıkɛ toovenim yɔ, mbʊ pʊmʊnaa se paɖʊ-pʊ hıɖɛ yɔ, mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, mbʊ pʊwɛ cıdı cıdı yɔ, mbʊ pʊmʊnaa se pɔsɔɔlı-pʊ yɔ, mbʊ pʊmʊnaa se payıɣyı-pʊ yɔ, mbʊ pıkılı ɖeu nɛ pʊmʊnaa se pasam-pʊ yɔ, pi-ɖeke pʊ-yɔɔ na. **9**Mbʊ mɛnkpɛlıkı-mı nɛ ndʊ ımʊ-tʊ mɔn-cɔlɔ nɛ ndʊ mɔyɔɔdaa nɛ ınıı yɔ, nɛ mbʊ malaba nɛ ına yɔ, ıɖɔ pıtʊŋa payı pʊ-yɔɔ. Peeye Ɛsɔ laŋhɛzıyɛ tʊ wɛɣ mı-cɔlɔ.

Pɔɔlı sɛʊ Filipı ñʊma pa-haɖɛ yɔɔ

10Man-taa hʊlʊmı Kıbaɣlʊ taa siŋŋ se pıha-mı waɖɛ lɛɛlɛɛyɔ se ıɖaɣnı mɔ-yɔɔ tɔzʊʊ. Maatɔŋ se iiyebi mɔ-yɔɔ maɣzʊʊ, ɛlɛ, pıtaaha-mı waɖɛ se ısını-m. **11**Pıtɛkɛ se nabʊyʊ tɛɖıɣ-m yɔɔ mɔyɔɔdʊʊ mbʊ. Mamalısı man-tı se man-taa ɛhʊlʊmını mbʊ mɛwɛna yɔ. **12**Mansım ɛzʊma mbʊ mancakı wezuu tanım taa yɔ nɛ mansı wezuu

3.16 Gal 6.16 Fil 2.2
3.17 1Kɔr 4.16 1Pı 5.3
3.18 Gal 6.12 Fil 1.15
3.20 Efɛ 2.6,19 Kol 3.1,3
3.21 1Kɔr 15. 43-53 1Yoh 3.2
4.1 Fil 1.8 2Kɔr 1.14 1Tes 2.19,20
4.2 Fil 2.2; 3.16
4.3 Luk 10.20 Wıl 20.12
4.4 Room 12.12 Fil 3.1
4.5 Ebr 10.25 1Pı 4.7
4.6 Mat. 6.25 1Pı 5.7
4.7 Yoh 14.27 Kol 3.15
4.8 1Tes 5.22
4.9 Room 15.33 1Kɔr 14.33 1Tes 5.22
4.10 2Kɔr 11.9
4.11 1Tim 6.6,8
4.12 1Kɔr 4.11 2Kɔr 11.27

caɣu ñum taa. Mamalısı man-tu
pıtuŋa pı-taa nɛ paa le se mahaɣ
yaa ñɔɔsı ɛwı-m, mɛwɛnı sakıyɛ
yaa mɛwɛnı pazı. **13**Manpızıɣ
nɛ malakı pıtuŋa Krıstu weyi
ɛkpazıɣ-m ɖoŋ yɔ, ɛ-yɔɔ.

14Paa mbu yɔ, ılabı ɖeu
se ısını-m man-kuñɔŋ taa.
15Alıwaatu ndu mankuyı
Masedonii egeetiye taa yɔ,
alıwaatu ndu ıpazı muu Tɔm
Kıbandu. Mı Filiipu ñuma,
ıtɛm nau se alıwaatu ndu tı-taa
lɛ, mi-ɖeke koŋ ıkɛnını Krıstu
ɛgbɛyɛ ndı ɖısını-m yɔ. **16**Halı
maawɛ Tesalonika tɛtu taa lɛ,
itiyini-m tɔm naalɛ mbu pıtɛɖaɣ
-m yɔ. **17**Pıtɛkɛ haɖɛ mañunıɣ
yɔɔ mɔyɔɔduu mbu. Ɛlɛ, mañunıɣ
se pısɛɛ-mı nɛ mi-pee huu.
18Mamu pıtuŋa nɛ puhuuni-m
sakıyɛ. Mbu ıcelı Epafroditi se
ɛkɔnı-m yɔ, mamu-pu. Ulaba
nɛ mɛwɛnı ñum nɛ puɖɔɔ. Pıkɛ
tilaaɖi ŋgu kılıɣ sɔzuŋ puŋŋ
yɔ, nɛ kılau ŋgu Ɛsɔ muu nɛ
kıwɛɛ-ı ɖeu yɔ. **19**Ɛzıma mbu
mɛ-Ɛsɔ koboyaɣ ñum ɖɔ siŋŋ
yɔ, mbu ɖɔɖɔ ɛhaɣ-mı mbu
pıtɛɖıɣ-mı yɔ pıtuŋını Krıstu
Yesu yɔɔ.

20Pasa ɖɛ-Ɛsɔ nɛ ɖa-Caa tam
yɔɔ! Pıla mbu!

Kɛtɛzaɣ sɛtu

21Ulsɛɛ cıɖıcıɖı ñuma tuŋa
Krıstu Yesu taa. Ɛgbaɣdınaa
mba pɛwɛ mɔn-cɔlɔ yɔ, pa-tuŋa
pɛsɛɣ-mı. **22**Cıɖıcıɖı ñuma tuŋa
mba pɛwɛ cınɛ yɔ, pɛsɛɣ-mı,
kɔzıkɔzı mba palakı tumıyɛ
wiyau sɔsɔ Sesaarı ɖıya taa yɔ.

23Kıbaɣlu Yesu Krıstu ɛla
mı-tuŋa lootiye. Pıla mbu.

4.13 Yoh 15.5 2Kɔr 12.9
4.14 Fil 1.7
4.15 2Kɔr 11.8,9
4.17 Room 15.28 Tit 3.14
4.18 2Kɔr 9.12 Ebr 13.16
4.19 Keɣ 23.1 2Kɔr 9.8
4.20 Room 16.27 Gal 1.5
4.21 Gal 1.2
4.22 Fil 1.13
4.23 Room 16.24

Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Koloosi ñɪma yɔ

Nɔɔ ɖɛv tɔm

Takaya Mayʊ : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛ Koloosi yɔ
Pɪnaɣ: 60 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Koloosi tɛtʊ kɛwɛ Aazɪ Minɔɔrɪ. Tɪ nɛ Efɛɛzɪ puposi ɛzɪ kɪlometaana 126 nɛ tɪñɔtɪnɪ Iyerapolisɪ nɛ Laodisee tɛtʊ (2:1; 4:16). Ɛzɪma mbʊ Koloosi tɛtʊ kɛwɛ tadɪyɛ habɪyɛ yɔɔ yɔ, ɛyaa lɪɣaɣnɪ paa le kedeŋa kpeekpe yɔɔ nɛ pɔkɔŋ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa.

Paa se Pɔɔlɪ etowolo Koloosi tɛtʊ taa yaa Laodisee ñɪndʊ taa yɔ, Kɪbaɣlʊ yeba nɛ Krɪstʊ agbaa ñɔ tɛtʊ ndʊ, tɪ-naalɛ tɪ-taa (2:1). Pɪtɪtlɪ yɔ, Koloosi ñɪma nabɛyɛ wobi Efɛɛzɪ tadɪyɛ labʊ nɛ pewelesini Pɔɔlɪ alɪwaatʊ ndʊ esuzaɣ Tɔm Kɪbandʊ yɔ (Tʊm. 19:10) nɛ papɪsɪ pekpe pɛ-tɛ nɛ papazɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ naɖɪyɛ peeye. Epafraasɪ (1:7-8; 4:12-13) nɛ Timootee (1:1) nɛ Arciipɪ (4:17) palabɪ tʊmɪyɛ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪ-taa alɪwaatʊ ndɪ ndɪ yɔɔ. Pɪnaɣ kaŋŋ se Arciipɪ lɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖjkpeɣlaɣ Fileemɔɔ ɖɪɣa taa Koloosɪ tɛtʊ taa yɔ, ɖj-ɖjyiyu.

Pɔɔlɪ kɛwɛ salaka taa lɛ (4:3, 10, 18), Epafraasɪ kɔɔ nɛ ɛkɛdɪ-ɪ mbʊ pɪlakaɣ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Koloosi yɔ, ɖɪ-taa (1:8). Krɪstʊ ñɪma kɛtɛzaɣ pɪʊ pe-lidaʊ wɛnaʊ taa. Ɛlɛ cɛtɪm wɪlɪtʊ kɔŋaɣnɪ cɛyɪtʊ pɛ-hɛkʊ taa. Cɛtɪm wɪlɪtʊ ndʊ, tɪñɪkaɣ niye sɔnzɪ labʊ (2:16), nɛ Ɛsɔ tiyiyaa tɛɛ luŋuu (2:18) nɛ lɔŋsɪnɖɛ ndɪ ɖɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ (2:18-19) nɛ ɛyʊ tomnaɣ nazɪɣ (2:20-2) pɔ-yɔɔ. Pɔɔlɪ ma takayaɣ kanɛ Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪnaɣ 60 ñɪŋga taa se ɛsɪnɪ-wɛ nɛ pana se pʊmʊnaa se Krɪstʊ ɛmʊ kajalaɣ lone pe-wezuu taa. Ɛma-kɛ lɛ, ɛcɛlɪ-kɛ Ticiiki nɛ Onesime se powona (4:7-9).

Wɪlɪtʊ ndʊ Pɔɔlɪ wɪlʊʊ takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, tɪnɪɣzɪnɪ ndʊ ɛwɪlɪɣ Efɛɛzɪ ñɪŋga taa yɔ (kɔzɪkɔzɪ Kol. 3-4). Takayasɪ nzɪ sɪ-naalɛ sɪnɪɣzɪnɪ ɖama ɖɔɖɔ ɛzɪma mbʊ pɔcɔlɪ-sɪ yɔ. Kajalaɣ hɔɔlʊʊ yɔɔdʊʊ pɪlɪnɪ wɪlɪtʊ yɔɔ nɛ naalɛ ñɪŋgʊ ñɔyɔɔdʊʊ pɪlɪnɪ ɛzʊma pʊwɛɛ se ɛyʊ ɛcaɣ wezuu yɔ. Koloosi ñɪma takayaɣ kajalaɣ ñʊŋ naalɛ kpazɪɣ Krɪstʊ mbʊ pʊwɛɛ payɪ yɔ, pɪ-ñʊʊ taa. Nɛ kɛtɛzaɣ ñʊŋ naalɛ ñalɪzɪɣ Krɪstʊ tʊ wezuu paa efemiye ndɪ, tɔbʊʊ. Paa Koloosi ñɪma takayaɣ ɛnɪɣzɪnɪ Efɛɛzɪ ñɪma ñɪŋga hɔɔlʊŋ sakɪyɛ taa yɔ, kɛwɛ ndɪ ɖɔɖɔ nɛ kɛ. Efɛɛzɪ ñɪma takayaɣ ñɪkɪɣ niye Krɪstʊ ɛgbɛyɛ yɔɔ ɛzɪ Krɪstʊ tomnaɣ yɔ nɛ Koloosi ñɪma ñɪŋga ñañɪkɪɣ niye Krɪstʊ yɔɔ ɛzɪ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪ-ñʊʊ yɔ (1:18). Toovenim taa lɛ, alɪwaatʊ ndʊ ɛkɛ Kɪbaɣlʊ weyi efemni sɪɖaa taa yɔ, ɛnʊ lɛ ñʊʊ pɪtɪŋa payɪ pʊ-yɔɔ (1:18).

Piyele ɖa Krɪstʊ ñɪma yɔ, Krɪstʊ lɛ ɖe-wezuu (3; 4). Ðɪmʊʊ-ɪ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪwɛnɪ ñʊʊyabʊ yɔ, nɛ ɖɪɖɔŋ ɛ-taa ɛzɪ Krɪstʊ ñɪma yɔ (2:6). Weyi Krɪstʊ kɛnaa nɛ mbʊ ɛlaba yɔ, pʊ-yɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se ɛmʊ kajalaɣ lone ɖe-wezuu taa.

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlɪ, weyi Ɛsɔ liu wɛɛ nɛ eyele nɛ mɛnkɛ Yesu Krɪstʊ tiyiyu yɔ, nɛ ɛgbaɣdʊ Timootee, ɖɪsɛ-mɪ.

1.1 Efɛ 1.1
1.2 1Kɔr 4.17
Efɛ 6.21

2 Mamaɣ takayaɣ kanɛ ɛgbaɣ dɪnaa cɪɖɪcɪɖɪ ñɪma nɛ mba pamʊnaa se pataa-wɛ liu Krɪstʊ

taa nɛ pɛwɛɛ Koloosi tɛtʊ taa yɔ. Ða-Caa Ɛsɔ nɛ Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ palabı-mı lootiye nɛ pɛhɛzı mı-laŋa.

Pɔɔlı sɛɣ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ nɛ etenduu-i

3Ðısaŋ Ɛsɔ, ɖa-Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ Caa nɛ ɖiiyeki-i tʊmınaʊ mı-yɔɔ 4mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔyɔɔdı ɛzıma mbʊ ıwɛnı lidaʊ Krıstʊ Yesu yɔɔ yɔ nɛ ɛzıma mbʊ ısɔɔlı Krıstʊ ñıma yɔ, pʊ-tɔm nɛ ɖınıı. 5lwɛnı lidaʊ ŋgʊ nɛ sɔɔlım mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ıɖaŋ mbʊ Ɛsɔ ñɔɔzı-mı nɛ ɛsıı ɛsɔdaa yɔ. Ðaŋʊʊ mbʊ pʊ-tɔm paaheyi-mı alıwaatʊ ndʊ posuzi-mı toovenim tɔm yɔ. Ndʊ lɛ Tɔm Kıbandʊ. 6Tɔm Kıbandʊ ndʊ, tıtalı-mı ɛzı tıtalıɣ kedeŋa kpeekpe ɛyaa cɔlɔ yɔ. Halı nɛ sɔnɔ tiɖiɣni ɖɛʊ nɛ ɛsındaa nɛ tılakı tʊmıyɛ peeye ɖɔɖɔ. Mbʊ ɖɔɖɔ pidiɣni labʊ mı-hɛkʊ taa kpaɣnı kıyakʊ ŋgʊ ını Ɛsɔ lootiye tɔm nɛ ıtılı-ɖʊ toovenim taa yɔ. 7Ðɛ-ɛgbaɣdʊ kʊsɔɔlʊʊ Epafraası weyi ɖa nɛ-ı ɖılakı tʊmıyɛ yɔ, ɛnʊ wılını-mı tʊ. Ɛkɛ Krıstʊ tʊmladʊ mı-cɔlɔ, ɛmʊnaa se pataa-ı liu. 8Ɛnʊ heyini-ɖʊ sɔɔlım mbʊ Kalızaɣ yeba nɛ pʊwɛɛ hɛkʊ taa yɔ, pʊ-tɔm.

9Pʊyɔɔ yɔ, kpaɣnı kıyakʊ ŋgʊ ɖını mı-tɔm yɔ, ɖıtʊmʊʊnı Ɛsɔ paa ɛzʊmtaa mı-yɔɔ. Ðitendiɣ-i se, ɛha-mı lɔnsıŋdɛ nɛ lɛɣtʊ ndʊ tılını ɛ-Kalızaɣ cɔlɔ yɔ. Ðınɛ lɛ, ıpızıɣ nɛ ıtılı mbʊ e-liu wɛɛ yɔ camıyɛ. 10Pʊbʊ, ıɖɔŋ Kıbaɣlʊ

1.3 Efɛ 1.16 Fil 1.3
1.4 Efɛ 1.15
1.5 2Tim 4.8 1Pı 1.4
1.6 Kol 1.23
1.7 1Tim 4.6
1.9 Room 12.2 Efe 1.15-17
1.10 Yoh 15.16 1Tes 2.12
1.11 Tʊma 5.41
1.12 Tʊma 26.18 Efɛ 1.11; 5.20
1.13 Tʊma 26.18 Ebr 2.14 2Pı 1.11
1.14 Efɛ 1.7
1.15 2Kɔr 4.4 Ebr 1.3 Wıl 3.14
1.16 Yoh 1.3 1Kɔr 8.6 Efɛ 1.21
1.17 Yoh 1.1, 3; 17.5 1Kɔr 8.6
1.18 Efɛ 1.22 Tʊma 26.23 Wıl 1.5
1.19 Yoh 1.16; 3.34 Kol 2.9; 3.11
1.20 Efɛ 1.15

ɛsındaa ɛzı pʊmʊnaʊ yɔ nɛ pıkɛdını-ı pıtıŋa pı-taa. Ulʊlʊʊ camıyɛ lakası pee nɛ ıɖɛɣnı ɛsındaa Ɛsɔ tılıtʊ taa. 11Ɛsɔ tıŋıɣ nı e-koboyaɣ ɖoŋ yɔɔ nɛ ɛla nɛ ıkpa ɖoŋ pıtıŋa payı pı-taa se ıpızı nɛ ıñaɣ pana nɛ iwobini ɛsındaa nɛ ıɖɔkı mı-hɔ pıtıŋa payı pı-taa nɛ laŋhʊlʊmıyɛ. 12lsa Caa weyi eyeba se ɖa nɛ cıɖıcıɖı ñıma ɖıtayı ɛ-ñım ñalʊmıyɛ taa yɔ. 13Eholi-ɖʊ cıkpɛndʊʊ ɖoŋ taa nɛ ewoni-ɖʊ ɛ-Pıyalʊ kʊsɔɔlʊʊ kewiyaɣ taa. 14Ða nɛ ı ɖɛ-kpɛndʊʊ taa Ɛsɔ yabı-ɖʊ nɛ eholi-ɖʊ pʊ-tɔbʊʊ se ekpeɣ-ɖʊ ɖa-kıwɛɛkım.

Krıstʊ lɛ kɔɔnɔɔ tʊ

15Ɛ-Pıyalʊ ɛnʊ lɛ Ɛsɔ weyi paanaɣ-ı yɔ, ɛ-lɛzʊʊ nɛ kɔɔnɔɔ tʊ mbʊ pıtıŋa payı Ɛsɔ laba yɔ, pı-taa. 16Ɛ-yɔɔ Ɛsɔ tıŋınaa nɛ ɛla mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛ ɛsɔdaa nɛ tataa yɔ. Ɛlabı mbʊ panaɣ nɛ mbʊ paanaɣ yɔ : kewiyisi nɛ ñʊndınaa nɛ awiya nɛ ɖoŋtınaa. Ɛ-yɔɔ Ɛsɔ tıŋınaa nɛ ɛlabı-ı pıtıŋa. 17Ɛwɛɛ pʊcɔ nɛ pıtıŋa payı pʊwɛɛ nɛ pıtıŋa payı pʊwɛɛ pu-lona taa ɛ-yɔɔ. 18Ɛnʊ lɛ tomnaɣ ŋga kɛkɛ Krıstʊ ɛgbɛyɛ yɔ, ka-ñʊʊ. Ɛnʊ lɛ kiɖe nɛ ɛnʊ calını fem nɛ sıɖaa taa se ɛkɛ kajalaɣ tʊ pıtıŋa payı pı-taa. 19Mbʊ pıkɛdını Ɛsɔ se ɛwɛɛ ɛ-taa pilim. 20Pıkɛdını Ɛsɔ ɖɔɖɔ se ɛtıŋını ɛ-yɔɔ nɛ eyele nɛ ɛ nɛ mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛ tataa nɛ ɛsɔdaa yɔ, pecɛɣ. Calım mbʊ ɛ-Pıyalʊ ɛnʊ ɛkpɛdı kaamaŋkaɣ

yɔɔ yɔ, pʋ-yɔɔ ɛtɪŋɪnaa nɛ ɛla mbʋ nɛ ɛkɔnɪ laŋhɛzɪyɛ.

21Ðooo lɛ, iposini Ɛsɔ nɛ ɪkɛ e-koyindinaa mɪ-lʊmaɣza nɛ mɪ-lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ pɔ-yɔɔ. 22Lɛɛlɛɛyɔ, ɛtɪŋɪnɪ ɛ-Pɪyalʋ weyi ɛha e-tomnaɣ yɔ, ɛ-sʊm yɔɔ nɛ ɛla nɛ mɪ nɛ-ɪ iceɣ. Ɛlabɪ mbʋ se pɪsa nɛ iwoni-mɪ ɛ-ɛsɪndaa cɪdɪ cɪdɪ nɛ ɪtaawɛnɪ kɪwɛɛkʊm nabʋyʋ nɛ pataana kawanaɣ nakɛyɛ mɪ-yɔɔ. 23Ŋgʋ, pʋwɛɛ se ɪwɛɛ lidaʋ taa tikidɛ dɔŋ ñɪndɛ ndɪ dɪ-yɔɔ. Pʋwɛɛ se itaaposini liu taʋ mbʋ pʋ-tɔm ɪnɪ Tɔm Kɪbandʋ taa yɔ. Tɔm kɪbandʋ ndʋ posuzi mbʋ pɪtɪŋa payɪ Ɛsɔ laba nɛ pʋwɛɛ tataa yɔ. Ma Pɔɔlɪ manpɪsɪ tɔm ndʋ, tɪ-tʊmladʋ.

Tʊmɪyɛ ndɪ Pɔɔlɪ lakɪ Krɪstʋ ɛgbɛyɛ yɔ

24Lɛɛlɛɛyɔ, man-taa hʊlʊmʊnɪ kʊñɔŋ ŋgʋ mɔntɔkɪ mɪ-yɔɔ yɔ. Mendɪɣni tɛzʊʋ tɔɔʋ mon-tomnaɣ taa kʊñɔŋ ŋgʋ pɪkazaa se Krɪstʋ ɛtɔɔ e-tomnaɣ ŋga kɛkɛ ɛ-ɛgbɛyɛ yɔ, kɔ-yɔɔ yɔ. 25Krɪstʋ ɛgbɛyɛ ndɪ, dɪ-yɔɔ manpɪsɪ tʊmladʋ tʊmɪyɛ ndɪ Ɛsɔ dʋ-m dɪ mɪ-yɔɔ yɔ, dɪ-yɔɔ. Ɛsɔ dʋ-m se mɛntɛzɪ ɛ-tɔm susuu. 26Pɪɪkɛ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʋ pɛmɛsɪ kpadaŋ tɪŋa taa ɛyaa dɔooo lɔŋ yɔ. Ɛlɛ, lɛɛlɛɛyɔ, pokuli tɪ-yɔɔ nɛ pawɪlɪ cɪdɪcɪdɪ ñʊma 27mba Ɛsɔ liu kɛwɛɛ se eyele nɛ patɪlɪ mbʋ pɪkɛ ɛ-mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʋ tɪ-ñʊm sɔsɔm mba pɛtɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pɛ-hɛkʋ taa yɔ. Mbʋ lɛ se : Krɪstʋ weyi ɛwɛ mɪ-hɛkʋ taa yɔ lɛ koboyaɣ liu taʋ.

28Ɛ-tɔm dɪsuzuu. Ðɪkaŋ paa weyi ɛ-ñʊʋ taa nɛ dɪwɪlɪɣ paa weyi nɛ lɔŋsɪndɛ tɪŋa se pɪsa nɛ dɪla nɛ paa weyi ɛpɪɪ Krɪstʋ Yesu taa. 29Pʋ-yɔɔ malakɪ tʊmɪyɛ nɛ malʊkɪnɪ e-dɔŋ weyi ɛlakɪ tʊmɪyɛ nɛ dɔŋ man-taa yɔ.

2 Mancaɣ kpem se ɪna lʊbɪyɛ sɔsɔdɛ ndɪ malʊkɪ mɪ nɛ Laodisee ñɪma mɪ-yɔɔ yɔ. Malʊkɪ dɔdɔ mba patɪŋa payɪ patana widɪyi mɛ-ɛsɪndaa kaʋ yɔ, pɔ-yɔɔ. 2Malʊkɪ mbʋ se Ɛsɔ ɛdʋ pa-laŋa taa hʊnʊm nɛ ɛkpɛndɪ-wɛ sɔɔlʊm taa nɛ pɛtɛzɪ wɛnaʋ ñʊm mbʋ pɪtɪŋa payɪ pɪlɪɣnɪ tisuu siŋŋ mbʋ pʋwɛ tɪlɪtʊ taa yɔ. Pʋbʋ, patɪlɪɣ mbʋ Ɛsɔ kɛmɛɛsaa yɔ, pʋ-tɔbʋʋ lɛ se Krɪstʋ. 3Ɛ-taa Ɛsɔ mɛsɪ lɔŋsɪndɛ nɛ tɪlɪtʊ pa-ñʊm tɪŋa payɪ. 4Mɔyɔɔdʋʋ mbʋ se nɔɔyʋ ɛtaakɔɔ nɛ ɛcɛtɪ-mɪ nɛ ɛ-nɔɔ leleŋ. 5Paa ye monposini-mɪ nɛ tomnaɣ yɔ, mɛwɛ mɪ-cɔlɔ kalɪzaɣ taa. Man-taa wɛ leleŋ se mana se pɪtɪŋa payɪ pʋdɔŋ camɪyɛ mɪ-tɛ nɛ mi-lidaʋ ŋgʋ ɪwɛnɪ Krɪstʋ yɔɔ yɔ, kɪwɛ dɔŋ.

Wezuu Krɪstʋ taa

6Ɛzɪ ʊmʊʋ Kɪbaɣlʋ Krɪstʋ Yesu yɔ, ɪdɔ mbʋ dɔdɔ ɛ-taa. 7Ika mi-lila ɛ-taa nɛ ɪkɛnɪ-mɪ tigidɛ nɛ ɪtɛzɪ pɪʋ lidaʋ taa ɛzɪ pawɪlɪɣ-mɪ yɔ nɛ ɪsɛɛ-ɪ se ɛlaba lɛ siŋŋ.

8Ikpa mɪ-tɪ dɛu nɛ nɔɔyʋ ɛtaakpaɣ ɛyaa lɔŋsɪndɛ nɛ

1.21 Efɛ 2.1-3,12 Tit 1.15
1.22 Efɛ 1.4; 5.27 Yud 1.24
1.23 Efɛ 3.17 Kol 1.6
1.24 Fil 3.10 2Tim 1.8
1.25 Efɛ 3.2
1.26 Room 16.25 Efɛ 3.9
1.27 Room 9.23 Efɛ 3.8
1.28 Efɛ 5.27 Kol 1.22
1.29 Kol 2.1 Efɛ 1.19
2.1 Kol 1.29 1Tes 2.2
2.2 2Kɔr 1.6 Kol 3.14; Fil 3.8
2.3 1Kɔr 1.24; 2.6-7 Efɛ 1.8 Kol 1.9
2.4 Efɛ 4.14
2.5 1Kɔr 14.40 1Pɪ 5.9
2.6 1Tes 4.1 Yud 1.3
2.7 Efɛ 2.21; 3.17 Kol 1.23
2.8 Kol 2.18,22 Gal 1.14 Efɛ 5.6

cɛtɪm tɔm ndʊ tɪwazɪɣ pʊyʊ yɔ, ɛkpanɪ-mɪ ɛ-kpaca taa. Ɛyaa sɔnzɪ nɛ kedeŋa yɔɔ kajalaɣ wɪlɪtʊ pɔ-cɔlɔ tɪlɪnaa. Tɪtalɪnɪ Krɪstʊ cɔlɔ. **9**Toovenim lɛ, Krɪstʊ taa, pʊ-tɔbʊʊ se ɛ-tomnaɣ taa mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ Ɛsɔ taa yɔ, pʊwɛ pilim. **10**Ɛ-taa Ɛsɔ laba nɛ ihiɣ pɪtɪŋa payɪ, ɛnʊ weyi ɛkɛ awiya tɪŋa nɛ ɖoŋtɪnaa tɪŋa tʊ yɔ. **11**Ɛ-taa pɛpɛlɪ-mɪ pɛlʊʊ mbʊ ɛyʊ nesi talabɪna yɔ. Alɪwaatʊ ndʊ ɛhɔzɪ mɪ-yɔɔ kɪwɛɛkʊm tomnaɣ ɖoŋ yɔ, ɛpɛlɪ-mɪ nɛ Krɪstʊ pɛlʊʊ. **12**Pɛkpɛndɪ mɪ nɛ Krɪstʊ nɛ pepi alɪwaatʊ ndʊ palabɪ-mɪ mɪɪsʊʊ sɔnzɪ yɔ. Mɪ nɛ-ɪ ɖɔɖɔ pefezini sɪɖaa taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪwɛnɪ lidaʊ Ɛsɔ ɖoŋ weyi efezini Krɪstʊ nɛ sɪɖaa taa yɔ, ɛ-yɔɔ.

13Ðooo lɛ, mɪ mba ɪɪsɪbɪ mɪ-kɪwɛɛkʊm nɛ mi-tomnaɣ ŋga pɛtɛpɛlɪ-kɛ yɔ, pɔ-yɔɔ yɔ, Ɛsɔ fezi mɪ nɛ-ɪ alɪwaatʊ ndʊ ekpeɣ-ɖʊ ɖa-kɪwɛɛkʊm tɪŋa yɔ. **14**Ɛhɛzɪ takayaɣ ŋga pama ka-taa paɣtʊ nɛ tɪkʊyʊʊnɪ-ɖʊ yɔ. Ɛkam-kɛ kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛɖɪzɪ-kɛ. **15**Peeye ɛhɔzɪ awiya nɛ ɖoŋtɪnaa yɔɔ you wondu. Ɛɖʊ-wɛ fɛyɛ ɛyaa tɪŋa ɛsɪndaa keɣlee nɛ ɛtɪŋɪnɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛwabɪ-wɛ.

16Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪtaayele nɔɔyʊ nɛ ɛɛhʊʊnɪ-mɪ tɔm mbʊ pɔtɔkɪ yɔ yaa mbʊ pɔñɔʊ yɔ, pʊ-yɔɔ, yaa kazandʊ natʊyʊ wiye yaa fenaɣ kɪfalaɣ nakɛyɛ yaa kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ nakʊyʊ, yɔɔ. **17**Pɪtɪŋa payɪ pɪkɛ mbʊ pɪkaɣ kɔm yɔ, pɪ-kɪlɛmʊʊ, ɛlɛ, mbʊ pɪkɛ toovenim yɔ lɛ, Krɪstʊ. **18**Itaayele nɛ weyi ɛnɪɣ leleŋ se eluzuu ɛ-tɪ yaa eluŋuu Ɛsɔ tiyiyaa tɛɛ yɔ, ɛlɛɣ mi-nesi tɛɛ mi-wabɪtʊ. Pʊtʊ ɛnʊ, ɛpaŋ ɛ-ɛza nɛ ɛ-natʊ, ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ yem falaa nɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-lɪmaɣza, ŋgʊ akɛ ɛyaa lɪmaɣza yem. **19**Ekiziɣ se ɛɛñɔʊnɪ ɛ-ñʊʊdʊ. Ŋgʊ ɛlɛ taa Ɛsɔ yeki nɛ tomnaɣ paɣlʊʊ. Tomnaɣ kaka ñɛwɛnɪ ɖɪtandɛ nɛ hola mbʊ pɪɖɔkɪɣ-kɛ nɛ piyeki nɛ kɛkɛɣ kʊɖʊmaɣ yɔ.

20Alɪwaatʊ ndʊ mɪ nɛ Krɪstʊ ɪsɪbɪna nɛ ɪlɪ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ kajalaɣ wɪlɪtʊ nesi tɛɛ lɛ, pɪlabɪ ɛzɪma nɛ ɪɖaɣnʊʊ mɪ-tɪ luzuu mbʊ paɖʊwa yɔ, pɪ-tɛɛ ɛzɪ ɪkpɛndɪ ɪwɛ wezuu kedeŋa yɔɔ cɪnɛ yɔ? **21**Paɖʊwa se : Taakpaɣ! Taaɖɪŋ! Taatukina. **22**Pʊnɛ pɪtɪŋa payɪ palakɪ-pʊ nɛ tʊmɪyɛ lɛ pɪtɛmnɪ mʊʊ, nɛ ɛyaa yem ɖʊnɪ-pʊ nɛ pawɪlɪɣ. **23**Ðʊtʊ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ, tɪwɛ ɛza yɔɔ ɛzɪ tɪwɛnɪ lɔŋsɪnɖɛ siŋŋ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tiheyiɣ ɛyaa ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se poluŋuu Ɛsɔ tɛɛ nɛ paɖʊʊ pa-tɪ kʊñɔŋ nɛ panazɪ po-tomnasɪ yɔ. Ɛlɛ tɪfɛyɪnɪ wazaɣ nakɛyɛ se tɪla nɛ kɪwɛɛkʊm tomnaɣ yele labʊ mbʊ piselesiɣ-kɛ yɔ.

2.9 Yoh 1.14 Kol 1.19
2.10 Efɛ 1.20 1Pɪ 3.22
2.11 Yer 4.4 Fil 3.3
2.12 Room 6.4 Tʊma 2.24
2.13 Efɛ 2.1, 5,6,11
2.14 Efɛ 2.15-16
2.15 Kiɖ 3.15 Yoh 12.31
2.16 Room 14.17 1Kɔr 8.8 Gal 5.10
2.17 Ebr 8.5; 10.1
2.18 Kol 2.4 Eze 13.3 1Tim 1.7
2.19 Efɛ 4.15-16
2.20 Room 6.3 Gal 2.19; 4.9
2.21 1Tim 4.3
2.22 Eza 29.13 Mat. 15.9 Tit 1.4
2.23 1Tim 4.8 Kol 2.18
3.1 Room 6.5 Efɛ 1.20; 2.6 Kol 2.12

Mbʊ pʊwɛɛ se ɖɪla nɛ ɖɪcaɣ cɪɖɪ cɪɖɪ wezuu yɔ

3 Pʊ-yɔɔ lɛ, ye mɪ nɛ Krɪstʊ ifemni sɪɖaa taa yɔ, ɪñɪnɪ mbʊ pʊwɛ ɛsɔdaa ɖendɛ Krɪstʊ caɣ Ɛsɔ nɪwaŋ yɔɔ yɔ. **2**Mɪ-ɛzɪyɛ

ɛsɛnɪ mbʊ pʊwɛ ɛsɔdaa yɔ nɛ eyele mbʊ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ yɔ. 3Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪba nɛ pakpaɣ mi-wezuu nɛ Krɪstʊ nɛ pɛmɛsɪ Ɛsɔ maɣmaɣ taa. 4Alɪwaatʊ ndʊ Krɪstʊ weyi ɛkɛ mi-wezuu yɔ, ɛlɪʊ yɔ, ɖɪnɛ lɛ, ɪlɪɣ ɖɔɖɔ e-koboyaɣ taa.

5Ye mbʊ yɔ, ɪkʊ kedeŋa lakasɪ nzɪ ɪlakɪ yɔ : Acɛyɛ nɛ azuluma lakasɪ nɛ sɔɔlɪm kɪdɛkɛdʊm nɛ lɪmaɣza kɪdɛkɛdɛɛ nɛ liidiye laɣ zaɣ ŋga kɛkɛ agɔlɪma kpɛyʊʊ yɔ. 6Lakasɪ nzɪ sɪ-yɔɔ Ɛsɔ pana kpaɣnɪ ɛyaa mba paañaŋ-ɪ yɔ. 7Ɖooo lɛ, mbʊ ɖɔɖɔ ɪlakaɣ alɪwaatʊ ndʊ ɪwɛ kɪwɛɛkʊm mbʊ pɪ-taa yɔ. 8Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ lɛ, mɪ ɖɔɖɔ ɪhɔzɪ pʊnɛ pɪtɪŋa payɪ : Pana nɛ agoza pana nɛ kañatʊ nɛ lalaa tɔm yɔɔdʊʊ nɛ ɛzaɣtʊ tɔm natʊyʊ ɛtaalɪnɪ mɪ-nɔsɪ taa. 9ɭtaaceɪ ɖama mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪhɔzɪ wɛtʊ kɪbɪndʊ nɛ tɪ-lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nɛ ɪlɔ 10nɛ isuu wɛtʊ kɪfatʊ ndʊ tɪwɛ lɛɣzʊʊ yɔɔ tɪlɪtʊ taa nɛ tɪnɪɣzʊʊnɪ weyi ɛlabɪ-tʊ yɔ. 11Cɪnɛ, Yuda tʊ yaa weyi ɛtɛkɛ Yuda tʊ yɔ, weyi pɛpɛlɪ-ɪ yɔ yaa kɪtɛpɛlʊʊ, ɛgɔm yaa weyi ɛ-ɛza tokuli yɔ, yom yaa weyi ɛwɛ ɛ-tɪ yɔɔ yɔ, tɪtasɪ wɛʊ. Ɛlɛ, Krɪstʊ kɛŋnɪ pɪtɪŋa patɪŋa pa-taa.

12Mɪ lɛ mba Ɛsɔ lɪzaa yɔ nɛ ɪkɛ cɪɖɪcɪɖɪ ñɪuma nɛ ɛ-kʊsɔɔlaa. pʊ-yɔɔ lɛ, ɖama pʊtɔdɪyɛ nau nɛ camɪyɛ lakasɪ nɛ tɪ-luzuu nɛ leleŋ wɛʊ nɛ hɔyɛ ɖɔkʊʊ ɪkɛnɪ-mɪ wondu ndʊ isuu yɔ. 13ɭɖɔkɪ ɖama camɪyɛ. Ye mɪ-taa nɔɔyʊ ɛwɛnɪ natʊyʊ nɛ lɛlʊ yɔ, ikpeɣ ɖama. Ɛzɪ Krɪstʊ kpeɣ ʊ-mɪ yɔ, mɪ-ɖɔɖɔ ikpeɣ ɖama mbʊ. 14Ɛlɛ, mbʊ pʊwɛɛ kpem yɔ lɛ se, ɪkpaɣ sɔɔlɪm nɛ isuu ɛzɪ toko yɔ. Mbʊ hɔkʊʊnɪ pɪtɪŋa payɪ nɛ pʊwɛɛ ɛzɪ pʊmʊnaʊ yɔ.

15Iyele nɛ Ɛsɔ laŋhɛzɪyɛ tɔɔ kewiyaɣ mɪ-laŋa taa. Laŋhɛzɪyɛ ndɪ ɖɪ-tɔm taa Ɛsɔ ya-mɪ se ɪpɪsɪ tomnaɣ kʊɖʊmaɣ. ɭwɛnɪ ɛsʊmɪyɛ. 16Iyele ɖɔɖɔ nɛ Krɪstʊ tɔm wɛɛ mɪ-taa siŋŋ. ɭkpaɣ keɣsi nɛ wondu teu nɛ kalɪzaɣ taa wondu ɪwɪlɪnɪ ɖama tɔm nɛ ɪka ɖama ñʊŋ taa leɣtʊ tɪŋa taa. Itee Kɪbaɣlʊ wondu mɪ-laŋa taa e-lootiye yɔɔ. 17Paa ndʊ ɪyɔɔdʊʊ yaa paa ɛbɛ ɪlakɪ yɔ, ɪla pɪtɪŋa Kɪbaɣlʊ Yesu hɪɖɛ taa. ɭtɪŋɪnɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɪsa Caa Ɛsɔ.

Mbʊ pʊwɛɛ se Krɪstʊ ñɪuma hɔŋ ɛla yɔ

18Mɪ halaa lɛ, paa weyi eluzi ɛ-tɪ ɛ-walʊ tɛɛ ɛzɪ pʊmʊnaʊ Kɪbaɣlʊ taa yɔ.

19Piyele mɪ walaa yɔ, paa weyi ɛsɔɔlɪ ɛ-halʊ nɛ ɪtaañʊŋnɪ-ɪ.

20Mɪ piya lɛ, ɪña mɪ-caanaa pɪtɪŋa pɪ-taa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ kɛdʊnɪnɪ Kɪbaɣlʊ.

21Piyele mɪ piya caanaa lɛ, ɪtaakpazɪ sɪ-pana, pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, pitiki si-toma taa.

22Mɪ yomaa lɛ, ɪña kedeŋa yɔɔ cɪnɛ mɪ-caanaa pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa. ɭtaañam-wɛ alɪwaatʊ ndʊ pɛwɛ mɪ-cɔlɔ nɛ pɔcɔŋnɪ-mɪ yɔ, tɪ-taa ɖeke se pasam-mɪ. Ɛlɛ, ɪñam-wɛ nɛ laŋɪyɛ kɪbanɖɛ

3.4 1Kɔr 15.43 1Yoh 3.2
3.5 Gal 5.24 Efɛ 5.3,5
3.6 Efɛ 5.6 Wil 22.15
3.7 Efɛ 2.2
3.8 Efɛ 4.22,29 Yak 1.21
3.9 Efɛ 4.25
3.10 Room 12.2 Efɛ 2.10
3.11 Room 10.12 1Kɔr 12.13 Gal 3.28; 5.6
3.12 Efɛ 4.2 1Pɪ 1.2
3.13 Efɛ 4.2,32
3.14 Room 13.8 Efɛ 4.3
3.16 1Kɔr 14.26 Efɛ 5.19 Kol 4.6
3.17 1Kɔr 10.31 Efɛ 5.20
3.18 Efɛ 5.22
3.19 Efɛ 5.25 1Pɪ 3.7
3.20 Efɛ 6.1 Tit 2.9
3.21 Efɛ 6.4
3.22 Efɛ 6.5 Tit 2.9

mbʊ pʊyɔɔ yɔ, iseɣ Ɛsɔ. **23**Mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɩlakɪ yɔ, ɩlabɪ-pʊ nɛ mɪ-laŋɪyɛ tɪŋa pilim. Ɩtaalabɪ-pʊ ɛzɪ ɛyaa ɩlakɪ-pʊ yɔ, ɛlɛ, ɩlabɪ-pʊ ɛzɪ Kɪbaɣlʊ ɩlakɪ-pʊ yɔ. **24**Ɩtɛm naʊ se ɪmʊʊ mbʊ pɪ-tamaɣ Kɪbaɣ lʊ ɖʊwa se ɛcɛlɪ-mɪ ɛzɪ kɪhɛyʊʊ yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Kɪbaɣlʊ Krɪstʊ ɩlakɪ tʊmɪyɛ. **25**Ɛlɛ, weyi ɛlakɪ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ, pɪ-kɪhɛyʊʊ ɛkɔŋ mʊʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɛɛcɔŋnɪ ɛyaa ɛsɪndaa alɪwaatʊ ndʊ ɛhʊʊ tɔm yɔ.

4 Mɪ caanaa lɛ, ɪtɔzɪ se mɪ-ɖɔɖɔ ɪwɛnɪ Caa nɔɔyʊ ɛsɔdaa. Pʊ-yɔɔ lɛ, ɩla mi-yomaa mbʊ pʊtʊʊzaa nɛ pɪtɛ pʊmʊna yɔ.

Wɩlɪtʊ lɛɛtʊ

2Mɪ-ɛzɪyɛ ɛsɛɛnɪ Ɛsɔ sɛʊ, ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza nɛ ɪwɛɛ pʊyɔɔ nɛ ɛsɪmɪyɛ. **3**Itendi-i ɖɔɖɔ ɖɔ-yɔɔ se ɛtʊlɪ-ɖʊ nɔnɔɔ nɛ ɖɪpɪzɪ ɖisuzi Krɪstʊ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndʊ tɪ-yɔɔ mɛwɛ kpasɪ taa yɔ. **4**Ɩtɪmnɪ Ɛsɔ nɛ manpɪzɪ mala nɛ patɪlɪ tɔm ndʊ ɛzɪ pʊmʊnaʊ se mɔyɔɔdɪ yɔ. **5**lɖɔmnɪ lɔŋsɪnɖɛ mba pɛtɛkɛ Krɪstʊ ñʊma yɔ, pɔ-cɔlɔ. Itaayele alɪwaatʊ nɛ tɪɖɛɛ yem. **6**Iyele nɛ lootiye tɔm lɪɣnɪ mɪ-nɔsɪ taa paa alɪwaatʊ ndʊ. Ðɔm ɛwɛɛ mɪ-tɔm taa nɛ pɪsa nɛ ɛtɪlɪ ndʊ iicosi paa weyi yɔ.

Kɛtɛzaɣ sɛtʊ

7Piyele mɔn-tɔm lɛ, Ticiiki kaɣnɪ-mɪ tʊ heyuu. Ɛnʊ lɛ ɛgbaɣdʊ kʊsɔɔlʊʊ, Ɛsɔ tʊmlaɖʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu yɔ, nɛ weyi ma nɛ ɪ ɖɪlakɪ Kɪbaɣlʊ tʊmɪyɛ yɔ. **8**Mentiyiɣnɪ-mɪ-ɪ faŋŋ se ɛtɪlɪ mbʊ pɪ-taa ɪwɛɛ yɔ nɛ ɛhɛzɪ mɪ-laŋa. **9**Ɛ nɛ mɪ-tɛ tʊ Onezimɪ mentiyiɣ. Ɛkɛ ɖɛ-ɛgbaɣdʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu yɔ nɛ kʊsɔɔlʊ. Mba kɔŋnɪ-mɪ kɛdʊʊ mbʊ pɪlakɪ cɪnɛ yɔ.

10Aristaarkɪ weyi ma nɛ ɪ ɖɪwɛ salaka taa yɔ, ɛsɛ-mɪ. Barnaabaasɪ ɖɛtʊ Maarkɪ sɛ-mɪ ɖɔɖɔ. Maarkɪ ɛnʊ, ɛ-tɔm paapaɣ-mɪ se : Ye ɛtalɪ mɪ-tɛ lɛ, ɪmʊʊ-ɪ camɪyɛ. **11**Yesu weyi payaɣ-ɪ ɖɔɖɔ se Yustuusi yɔ, ɛsɛ-mɪ ɖɔɖɔ. Mba pɛkɛ Yuda ñʊma yɔ, pa-taa lɛ, pa-naadozo pe-ɖeke pasʊŋnʊnɪ-m Ɛsɔ kewiyaɣ tʊmɪyɛ labʊ. Pɛhɛzɪ ma-laŋɪyɛ. **12**Epafraasɪ weyi ɛ-tɛ mɪ-tɛ ɖɔɖɔ yɔ, ɛsɛ-mɪ ɖɔɖɔ. Ɛkɛ Krɪstʊ tʊmlaɖʊ weyi ɛlʊkɪ mɪ-yɔɔ ɛ-Ɛsɔ sɛtʊ taa kɪyakɪŋ tɪŋa yɔ. Ɛsɛɣ Ɛsɔ se ɪpɪzɪ nɛ ɪsɪŋ mi-ɖeɖe ɛzɪ ɛyaa mba papɪwa yɔ nɛ ɪɖaŋ kpam se ɩla mbʊ pɪtɪŋa payɪ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ. **13**Malɪzɪɣ ɛ-yɔɔ aseɣɖe se ɛñakɪ pana siŋŋ mɪ nɛ Laodisee nɛ Iyerapoolisi ñʊma yɔɔ. **14**Ɛgbaɣdʊ kʊsɔɔlʊ Lukɪ weyi ɛkɛ fɛɖʊ yɔ nɛ Demaasɪ pɛsɛɣ-mɪ ɖɔɖɔ. **15**lsɛɛ ɛgbaɣ dɪnaa mba pɛwɛ Laodisee yɔ. lsɛɛ ɖɔɖɔ Nimfaasɪ nɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ ɛ-ɖɪɣa taa yɔ.

16Ɩtɛm takayaɣ kanɛ kalʊʊ mɪ-tɛ lɛ, iyele nɛ Laodisee ɛgbɛyɛ taa ñʊma kalɪ-kɛ ɖɔɖɔ. Mɪ mɪkalɪ ɖɔɖɔ ŋga paba tiyiɣni-mɪ yɔ.

17Iheyi Arciipu se ɛcɔnɪ tʊmɪyɛ ndɪ ɛmʊ Kɪbaɣlʊ nesi tɛɛ yɔ,

3.23 Efɛ 6.6
3.24 Efɛ 6.8 1Kɔr 7.22
3.25 Room 2.11
4.1 Efɛ 6.9
4.2 Luk 18.1 Efɛ 6.18 1Tes 5.17
4.3 Efɛ 6.19 2Tes 3.1
4.5 Efɛ 5.15-16 1Tes 4.12
4.6 Wɩl 10.12 Kol 3.16 Mrk 9.50 1Pɪ 3.15
4.7 Efɛ 6.21
4.8 Efɛ 6.22
4.9 File 1.10
4.10 Tʊma 19.29; 27.2 File 1.24
4.12 Kol 1.7 File 23 Room 15.30
4.14 2Tim 4.10 -11 File 1.24
4.15 Room 16.5 1Kɔr 16.19
4.16 1Tes 5.27
4.17 File 1.2 1Tim 4.6

ɖɪ-yɔɔ camɪyɛ nɛ ɛtɛzɪ-ɖɪ ɖeu.
18Ma Pɔɔlɪ ma-maɣmaɣ mamaɣnɪ tɔm pee ana yɔ nɛ me-nesi. Ana lɛ se : Mɛnsɛ-mɪ. ltɔzɪ man-kpasɪ yɔɔ. Ɛsɔ ɛlabɪ-mɪ lootiye. Pɪla mbʊ.

4.18
2Tes 3.17
Ebr 13.3

Takayaɣ kajalaɣ ñuŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Tesalonika ñɪma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Muyu : Krɪstu ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Tesalonika yɔ
Pɪnaɣ: 51 Yesu lulʊu wayɪ

Ɛsɔ wɪlɪ Pɔɔlɪ wɪlɪtu natʊyu Masedonii tu nɔɔyu yɔɔ alɪwaatu ndu ɛɖɔŋaɣ ɛ-nʊmɔu naalɛ ñuŋgu se esuzi Tɔm Kɪbandu yɔ. Pɔɔlɪ nɛ Timootee nɛ Silivɛn pɛkɛwɛ Trowaasɪ tetu taa alɪwaatu ndu pɪlakaɣ mbu yɔ (Tʊm. 16:6-11). Patɪna mbu lɛ, pɛtɛzɪ Eecee teŋgu se posuzi Masedonii ñuma Tɔm Kɪbandu. Paa paakʊyɪ pɔ-yɔɔ Filiipu tetu taa yɔ, palaba nɛ Krɪstu ɛgbɛyɛ naɖɪyɛ ñɔ peeye (2:2; Tʊm. 16:12-40). Pʊwayɪ pakʊyaa nɛ powobini hadɛ kiŋ nɛ paha ɛza nɛ wɪsɪ ɖɪlɪyɛ nɛ patalɪ Tesalonika tetu taa. Tetu ndu lɛ Masedonii egeetiye taa tetu sɔsɔtu. Tuwɛ teŋgu nɔɔ nɛ habɪyɛ sɔsɔɖɛ ndɪ ɖɪluɪnɪ Room tetu taa nɛ ɖiwokini wɪsɪ ɖɪlɪyɛ kiŋ yɔ, ɖɪ-yɔɔ. Mbu labɪna nɛ tadɪyɛ laɖaa mba palɪɣaɣnɪ kedeŋa kpeekpe yɔ, patɪŋaɣnɪ peeye. Ɛsɔ yabɪ Tesalonika ñuma nabɛyɛ ñʊu. Tɔm Kɪbandu labɪ pe-wezuu taa tʊmɪyɛ siŋŋ nɛ kɪtɪleɣzʊu kpaagbaa kpem. Mbu labɪna nɛ mba pɛwɛ Masedonii egeetiye taa nɛ hɔɔlɪŋ tuŋa taa yɔ, panɪ pe-lidau ŋgu pɛwɛna yɔ, kɪ-taŋ (1:8; 4:10).

Ŋgu, Tesalonika ñɪma mba pɛ-wɛtu leɣzʊu taakɛ mbu pɪuwɛ kɛlɛu yɔ (Tʊm. 17:1-10). Ɛsɔtɔm suziyaa pazɪ pa-tʊmɪyɛ Yuda ñɪma Ɛsɔ ɖɪsɛyɛ kpaaŋ taa. Pa nɛ Yuda ñuma mba pɔhɔm tɔm kɪyakuŋ kɪhɛzɪŋ naadozo pilim. Pawɪlɪ-wɛ ɛzɪma mbu Nɔɔ Hau Kɪbɪm takayaɣ ɖɛzɪ tɔm pɪluɪnɪ Meesiya kaamaŋkaɣ yɔɔ kam nɛ ɛ-sɪɖaa taa lɪu pɔ-yɔɔ yɔ. Pawɪlɪ-wɛ kpayɪ kpayɪ se Yesu Nazareetɪ tu kɛnɪnɪ weyi ɛkɔ tɔm ndu tɪ-ñʊu yɔ. Yuda ñɪma nabɛyɛ pɪsɪnɪ pa-tɪ nɛ petisi tɔm ndu. Ɛlɛ, Tɔm Kɪbandu ndu, tɪlabɪ tʊmɪyɛ nɛ pɪkɪlɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pɔ-yɔɔ (2:14). Yuda ñuma mba pekisi tisuu yɔ, palɪzɪ ñaɖʊu Krɪstu ñɪma yɔɔ. Piyeba nɛ Tɔm Kɪbandu suziyaa kʊyɪ kpɛdɛɛ Masedonii egeetiye taa peeye, pataatasɪ caɣu ɛzɪ paaɖʊu se pacakɪ yɔ (2:15-16).

Ɛzɪma mbu Pɔɔlɪ kʊyɪ Tesalonika nɛ ɛɖɛɛ nɛ eyele Krɪstu ñɪma ñaɖʊu taa mbu yɔ, ɛɛwɛɛ nɛ ɛnɪɣzɪɣ pɔ-yɔɔ. Mbu labɪna nɛ alɪwaatu ndu ɛkɛwɛ Atɛɛnɪ yɔ, etiyi Timootee pɔ-cɔlɔ se ewolo nɛ ɛkpazɪ-wɛ ɖoŋ pe-lidau taa (3:1-2). Timootee kʊyaa nɛ ɛpɪsɪ Pɔɔlɪ cɔlɔ lɛ, ɛmaɣna se ɛlɛ ñakʊyaa nɛ etibini hadɛ kiŋ Kɔrɛntɪ tetu taa. Peeye ewoba nɛ ɛmaɣnɪ-ɪ (Tʊm. 18; 5). Timootee kɛdɪ Pɔɔlɪ se Krɪstu ñɪma mba paawɛ Tesalonika yɔ, pɛɖɛɣaɣ nɛ ɛsɪndaa pe-lidau wɛnaʊ taa (3:6).

Pɔɔlɪ ma ɛ-kajalaɣ takayaɣ Tesalonika ñɪma Yesu lulʊu wayɪ pɪnaɣ 51 ñuŋga taa. Takayaɣ kanɛ, kɛwɛnɪ hɔɔlɪŋ sɔsɔŋ naalɛ. Kajalaɣ ñʊŋ naadozo ñɪkɪɣ niye tʊmɪyɛ ndɪ Pɔɔlɪ labɪ Tesalonika ñɪma nɛ mbu ɖɪpɪzɪɣ ɖɪkpɛlɪkɪ pɪ-taa yɔ, pʊ-yɔɔ. Ñʊŋ naalɛ weyi ɛlɛ saɣaa yɔ, ɛwɪlɪɣ tisiyaa tɔm ndɪ ndɪ kɔzɪkɔzɪ Meesiya pɪsʊu tɔm nɛ mbu pɪkaɣ labu kɛtɛzaɣ alɪwaatu taa yɔ.

Ɛsɔ ɖu Pɔɔlɪ laŋɪyɛ taa se ɛma takayaɣ kanɛ Krɪstu ñɪma mba panazɪɣ-wɛ yɔ. Takayaɣ kanɛ kaha-ɖu pana ñaɣu se ɖiwolo pʊ-yɔɔ nɛ “ɖɪɖɔ ɛzɪ pʊmʊnaʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ. Ɛnu yaɣnɪ-ɖu se ɖɪkɛ e-kewiyaɣ nɛ e-koboyaɣ pa-taa ñɪma” (2:12).

Sɛtu

1.1
2Tes 1.1
1Pɪ 5.12

1 Ma Pɔɔlɪ, ma nɛ Silivɛn nɛ Timootee, ɖɪsɛɣ-mɪ. Mamaɣ takayaɣ kanɛ mba mɪ ɪkɛ Krɪstu ɛgbɛyɛ taa ñɪma nɛ ɪwɛɛ Tesalonika tetu taa yɔ. ɭkɛ Caa

Ɛsɔ nɛ Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ pa-ñʊma.

Ða-Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ palabı-mı lootiye nɛ pɛhɛzı mı-laŋa.

Pɔɔlı saŋ Ɛsɔ Tesalonika ñʊma lidaʊ yɔɔ

2Alıwaatʊ ndʊ tıtıŋa ɖıtɔzʊʊ mı-yɔɔ ɖɛ-Ɛsɔ sɛtʊ taa yɔ, ɖısaŋ-ı mı-tıŋa payı mı-yɔɔ tam tıŋa. **3**Ðıtɔzʊʊ tam yɔɔ ɖa-Caa Ɛsɔ ɛsındaa se mi-lidaʊ lakı tʊmıyɛ nɛ mı-sɔɔlım ñakı pana nɛ ıɖaŋ kpam ɖa-Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ.

4Ɛgbaɣdınaa, ɖısım se Ɛsɔ sɔɔlı-mı siŋŋ nɛ ɛlızı-mı se ıkɛ ɛ-ñʊma. **5**Tɔm Kıbandʊ ndʊ ɖisuzi-mı yɔ, pıtɛkɛ nɔɔ taa yem ɖılaba. Ɛlɛ, ɖisuzi-tʊ nɛ ɖoŋ nɛ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ nɛ liu taʊ siŋŋ. Mı-maɣmaɣ ına ɛzʊma mbʊ ɖıcaɣ wezuu mı-hɛkʊ taa se pısını-mı yɔ. **6**Mbʊ yebina nɛ ıtıŋ ɖa nɛ Kıbaɣlʊ ɖa-nʊmɔʊ. Itisi tɔm nɛ laŋhʊlʊmıyɛ ndı Cıɖıcıɖı Kalızaɣ kɔŋnı sizin nʊʊ siŋŋ taa yɔ. **7**Pʊ-yɔɔ ıpısı mba pawılıɣ nʊmɔʊ mba patıŋa payı petisi Krıstʊ yɔɔ Masedonii nɛ Akayı pa-ageeta taa yɔ. **8**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, iyeba nɛ Kıbaɣlʊ tɔm lʊnı mı-tɛ nɛ tıcɔɔ Masedonii nɛ Akayı pa-ageeta taa. Pıtasʊnı pi-ɖeke, ɛlɛ iyeba nɛ patılı paa le se ıwɛnı lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ nɛ pıtatası pɔzʊʊ se ɖıyɔɔdı natʊyʊ ɖɔɖɔ. **9**Pa-maɣmaɣ pɛkɛdıɣ ɛzʊma mbʊ ımʊ-ɖʊ alıwaatʊ ndʊ ɖiwobi mı-tɛ yɔ. Pɛkɛdıɣ ɖɔɖɔ ɛzʊma mbʊ ıha agɔlıma siɣye nɛ ıpısını mı-tı nɛ Ɛsɔ yɔɔ nɛ ınıɣ nı Ɛsɔ wezuu tʊ nɛ toovenim tʊ tʊmıyɛ yɔ. **10**Iɖaŋ ɛ-pıyalʊ weyi ɛlıɣnı ɛsɔdaa se ɛkɔɔ yɔ, weyi Ɛsɔ fezi-i nɛ sıɖaa taa yɔ. Yesu ɛnʊ lɛ weyi eholuu-ɖʊ Ɛsɔ pana wena akɔŋ ɛyaa kpanaʊ yɔ, a-taa yɔ.

1.2 Room 1.8 Efɛ 1.16
1.3 Ebr 6.10 Yak 2.17
1.4 Kol 3.12 2Tes 2.13
1.5 1Kɔr 2.4 2Kɔr 6.6 2Tes 3.7
1.6 Tʊma 17.1-6 1Kɔr 4.16
1.8 Room 1.8; 10.18 2Tes 1.4
1.9 1Tes 2.1 1Kɔr 12.2 Gal 4.8
1.10 1Tes 5.9 Tit 2.13
2.2 Tʊma 16.22; 17.2 Fil 1.30
2.3 2Kɔr 7.2 2Pı 1.16
2.4 Adı 17.3 1Kɔr 7.25 Gal 1.10 1Tim 1.11
2.5 Room 1.9
2.6 Yoh 5.41,44 1Tim 5.17 1Kɔr 9.1 2Kɔr 11.9
2.7 2Kɔr 13.4 2Tim 2.24
2.8 Room 1.11; 15.29 2Kɔr 12.15

Pɔɔlı tʊmıyɛ labʊ Tesalonika tɛtʊ taa

2 Ɛgbaɣdınaa, mı-maɣmaɣ ıtem naʊ se pıtɛkɛ falaa ɖiwobi mı-tɛ. **2**Item naʊ ɖɔɖɔ se pʊcɔ nɛ ɖıtalı mı-tɛ lɛ, paɖʊ-ɖʊ kʊñɔŋ nɛ patʊʊ-ɖʊ Filipu tɛtʊ taa. Ɛyaa lʊkaɣnı-ɖʊ ɛlɛ Ɛsɔ yeba nɛ ɖisuzi-mi Tɔm Kıbandʊ kaalɛyıtʊ. **3**Pıtɛkɛ pɔpɔtʊ tɔm yaa lımaɣza kıdɛkɛdɛɛ yaa ajitu tɔm ɖıpakını-mı. **4**Ɛlɛ, ɛzʊma mbʊ Ɛsɔ maɣzı-ɖʊ pʊcɔ nɛ ɛɖʊzı ɖɛ-nesi taa ɛ-Tɔm Kıbandʊ yɔ, ɖisuzuu-tʊ. Ðʊyɔɔdʊʊ se ɖɔ-tɔm ɛkɛdʊnı ɛyaa ɛlɛ, se tıkɛdʊnı Ɛsɔ weyi ɛnaɣ ɖa-laŋa taa yɔ. **5**Isım mbʊ camıyɛ se ɖıtaalabı-mı nɔɔ leleŋ kaʊ yaa ɖıtɛpɛlı pɔpɔtʊ se ɖııpızı nɛ ɖihiɣ nabʊyʊ. Ɛsɔ lɛ ɖa-aseɣɖɛ tʊ. **6**Ðıtıñʊnı se mı yaa nabɛyɛ ɛsam-ɖʊ.

Ŋgʊ ɖıpızaɣ se ɖinuuti -mı se ɖıkɛ Krıstʊ tiyiyaa. **7**Ɛlɛ, ɖıʊwɛ yɔɔyɔɔ mı hɛkʊ taa ɛzı asɔnʊʊ cɔŋʊʊnʊʊ kʊ-pıya yɔɔ yɔ. **8**Ðıısɔɔlı-mı kpem nɛ ɖɛ-liu wɛɛ se pıtaasʊnı se ɖisuzi-mı Ɛsɔ Tɔm Kıbandʊ ɖeke ɛlɛ se ɖıha pıkpɛndʊnı ɖɛ-wezuu maɣmaɣ mı-yɔɔ. Toovenim

mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪɪsɔɔlɪ-mɪ sɪŋŋ. **9**Ɛgbaɣdɪnaa, paa pɪla ɛzɪma, ɪtɔzʊʊ ɖa-tʊmɪyɛ nɛ ɖa-kʊñɔŋ pɔ-yɔɔ : Ðɪɪlabɪ tʊmɪyɛ wɪsɪ nɛ ɖoo se ɖɪtaakɛnɪ mɪ-taa nɔɔyʊ sʊʊtʊ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪsuzi-mɪ Ɛsɔ Tɔm Kɪbandʊ yɔ.

10Mba mɪ itisi Kɪbaɣlʊ yɔɔ yɔ, mɪ-ɛsɪndaa lɛ, ɖe-wezuu caɣ ʊ kɛwɛ cɪɖɪcɪɖɪ nɛ kʊtʊʊzɪ nɛ paanaɣ kawanaɣ nakɛyɛ kɪ-taa. Mɪ nɛ Ɛsɔ lɛ ɖa-aseɣɖe tɪnaa. **11**lsɪm camɪyɛ se ɖɪcɔnɪ mɪ-taa paa weyi ɛ-yɔɔ ɛzɪ caja cɔŋʊʊnʊʊ e-piya yɔɔ yɔ. **12**Ðiyeba nɛ pɪlabɪ-mɪ hʊnʊm nɛ ɖɪhɛzɪ mɪ-laŋa nɛ ɖɪka mɪ-ñʊŋ taa se ɪɖɔ ɛzɪ pʊmʊnaʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ. Ɛnʊ yaɣnɪ-mɪ se ɪkɛ e-kewiyaɣ nɛ e-koboyaɣ pa-taa ñɪma.

13Alɪwaatʊ ndʊ ɖɪsuzi-mi Ɛsɔ tɔm nɛ ɪnɪɪ-tʊ yɔ, itetisi-tʊ ɛzɪ ɛyaa tɔm yem yɔ. Ɛlɛ, itisi-tʊ ɛzɪ mbʊ tɪkɛ toovenim taa yɔ, ɛzɪ Ɛsɔ tɔm yɔ. Ndʊ lakɪnɪ tʊmɪyɛ mba mɪ itisaa yɔ, mɪ-taa. Pʊyɔɔ yɔɔ ɖɪsaŋ Ɛsɔ kaahɛzaɣ. **14**Ɛgbaɣdɪnaa, ɪtɪŋ Yudee egeetiye taa Ɛsɔ agbaa wena awɛ Krɪstʊ taa yɔ, a-nʊmɔʊ. Mɪ-tɛ ñɪma ɖʊ-mɪ kʊñɔŋ ŋgʊ Yuda ñɪma kaɖʊ Yudee egeetiye taa agbaa ana yɔ. **15**Yuda ñɪma mba pakʊnɪ Kɪbaɣlʊ Yesu nɛ pɛ-Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa nɛ paɖʊ-ɖʊ kʊñɔŋ ɖɔɖɔ. Pɔ-tɔm tɛkɛdɪnɪ Ɛsɔ. Mbʊ pɛkɛ ɛyaa tɪŋa koyindinaa. **16**Paɖɪkɪ-ɖʊ nʊmɔʊ se ɖɪtaasuzi tɔm mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ se paawɛnɪ ñʊʊ yabʊ. Mbʊ pɛwɛɛ nɛ pɛtɛzɪɣ kɪwɛɛkɪm labʊ. Ɛlɛ, Ɛsɔ pana tɛmnɪ-wɛ kpanaʊ.

2.9 Tʊma 18.3 2Kɔr 11.9 2Tes 3.8
2.10 1Tes 1.5
2.12 Efɛ 4.1 Fil 1.27 2Tes 2.14
2.13 1Tes 1.3 Ebr 4.2
2.14 Tʊma 17.5 Gal 1.22
2.15 Mat. 5.12 Luk 24.20 Tʊma 2.23
2.16 Tʊma 9.23; 13.50; 14.19; 17.5
2.17 1Tes 3.10
2.18 Room 1.13; 15.22
2.19 Fil 4.1 1Tes 3.13 Wɪl 1.7; 22.12
3.1 Tʊma 17.15
3.2 Room 16.21
3.3 Tʊma 9.16; 14.22 2Tim 3.12
3.4 Tʊma 20.24
3.5 1Kɔr 7.5 2Kɔr 11.3 Gal 2.2 Fil 2.16

Pɔɔlɪ liu wɛɛ se ɛna Tesalonika ñɪma

17Ða yɔ ɛgbaɣdɪnaa, ɖɪposinaʊ-mɪ ɖo-tomnaɣ taa alɪwaatʊ pazɪ yɔ, ɪɪwɛ ɖa-laŋa taa. Ðe-liu wɛ kpem nɛ ɖɪcɛyɪɣ ɖa-tɪ se ɖɪtasɪ mɪ-ɛsɪndaa naʊ. **18**Pʊyɔɔ yɔɔ ɖɪñɪnaa se ɖɪpɪsɪ mɪ-tɛ. Ma Pɔɔlɪ mandʊwa halɪ mɛlɛlɪ se mɔnkɔɔ mɪ-tɛ, ɛlɛ Satanɪ ɖɪɣ-ɖʊ nʊmɔʊ. **19**Ŋgʊ, ɛbɛ ɖɪtaɣnɪ liu nɛ ɖa-taa hʊlʊmʊʊna nɛ pɪkɛ ɖo-koboyaɣ hulaɣ ? Pɪtɛkɛ mɪ mba ɖɪkʊndʊʊna Kɪbaɣlʊ Yesu ɛsɪndaa alɪwaadʊ ndʊ ɛkɔŋ yɔ, yaa we? **20**Ɛɛɛ, mɪ lɛ ɖo-koboyaɣ nɛ ɖa-laŋhʊlʊmɪyɛ.

3 Mbʊ labɪna nɛ pɪɪsɔsʊʊ lɛ, ɖɪɖʊ se ɖɪcakɪ ɖe-ɖeke Atɛɛnɪ tɛtʊ taa. **2**Piyele ɖɪtiyi ɖɛ-ɛgbaɣdʊ nɛ Ɛsɔ tʊmlaɖʊ Timootee. Ða nɛ-ɪ ɖɪlakɪnɪ tʊmɪyɛ Krɪstʊ Tɔm Kɪbandʊ suzuu taa. Ðitiyi-i mɪ-cɔlɔ se eyele nɛ ɪtɛzɪ pɪʊ nɛ pɪlabɪ-mɪ hʊnʊm mi-lidaʊ wɛnaʊ taa. **3**Ðɪɪñɪnɪɣ se kʊñɔmɪŋ weyi ɖɪwɛ ɪ-taa lɛɛlɛɛyɔ yɔ, ɪñamsɪ mɪ-taa nɔɔyʊ. Mɪ-maɣmaɣ ɪtɛm naʊ se ɪnʊ Ɛsɔ ɖʊwa se pɪtɛmnɪ-ɖʊ. **4**Alɪwaatʊ ndʊ ɖɪɪwɛ mɪ-cɔlɔ yɔ, ɖɪɪtɛm-mɪ heyuu se ɖɪkaɣ kʊñɔmɪŋ tɔɔʊ. Mbʊ talɪna nɛ ɪnaɣ yɔ. **5**Mbʊ labɪna nɛ pɪɪsɔsʊʊ lɛ, mentiyi nɔɔyʊ se ewolo nɛ ɛna se ɪwɛ lidaʊ taa mbʊ. Sɔɔndʊ kpaɣaɣ-m se takɪyʊ ɛtaakɔɔ nɛ

ɛtakɪ-mɪ nɛ tʊmɪyɛ ndɪ dɪlaba yɔ, dɪpɪsɪ falaa ɲɪndɛ.

Timootee kɛdʊʊ tɔm nɛ pɪlakɪ Pɔɔlɪ hʊnʊm

6Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, Timootee lʊnɪ mɪ-tɛ nɛ ɛtalʊ. Ɛkɔnɪ-dʊ tɔm kɪbandʊ mi-lidaʊ nɛ mɪ-sɔɔlɪm pɔ-yɔɔ. Eheyi-dʊ se ɪwɛɛ nɛ ɪtɔzʊʊ dɔ-yɔɔ camɪyɛ nɛ mi-liu wɛɛ kpem dɔdɔ ɛzɪ da yɔ se ɪtasɪ-dʊ naʊ. **7**Pʊ-yɔɔ lɛ, ɛgbaɣdɪnaa, mi-lidaʊ hɛzɪ da-laŋa de-siziŋ nɪʊ nɛ da-kʊɲɔmɪŋ tɔɔʊ pɛ-hɛkʊ taa. **8**Lɛɛlɛɛyɔ dɪwɛnɪ dɛ-ɛza mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪwɛ mi-dede kpam Kɪbaɣlʊ taa. **9**Ɛzɪma dɪpɪzɪ nɛ dɪsa Ɛsɔ mɪ-yɔɔ laŋhʊlʊmɪyɛ ndɪ dɪ-tɪŋa iyeba nɛ dɪwɛɛnɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, dɪ-yɔɔ! **10**Ðɪwɛɛ dɪtendiɣ-i wɪsɪ nɛ doo siŋŋ se ɛha-dʊ nʊmɔʊ nɛ dɪtasɪ-mɪ naʊ nɛ dɪtɛzɪ-mɪ wɪlʊʊ mbʊ pɪkazɪ mi-lidaʊ wɛnaʊ taa yɔ.

11Ða-Caa Ɛsɔ maɣmaɣ nɛ da-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ pɔɲɔɔzɪ da-nʊmɔʊ nɛ dɪpɪzɪ nɛ dɪtalɪ-mɪ. **12**Kɪbaɣlʊ eyele nɛ sɔɔlɪm mbʊ ɪsɔɔlɪ dama nɛ ɛyaa tɪŋa yɔ, pɪpaɣlɪ nɛ puhuu ɛzɪ dɪsɔɔlʊʊ-mɪ yɔ. **13**Ða-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ nɛ ɛ-cɪdɪcɪdɪ ɲɪma tɪŋa pakaɣ kɔm. Ðɪnɛ lɛ, eyeki nɛ ɪkpa doŋ nɛ pɪsa nɛ ɪwɛɛ cɪdɪcɪdɪ nɛ paanaɣ kawanaɣ nakɛyɛ mɪ-yɔɔ da-Caa Ɛsɔ ɛsɪndaa.

Wezuu ŋgʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ

4 Ɛgbaɣdɪnaa, dɪɪkpɛlɪkɪ-mɪ ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se ɪdɔ nɛ pɪkɛdɪnɪ Ɛsɔ yɔ. Mbʊ dɔdɔ idɪɣni labʊ. Ɛlɛ dɪtendiɣ-mɪ nɛ dɪsazɪɣ-mɪ Kɪbaɣlʊ Yesu hɪdɛ taa se ɪtasɪ labʊ nɛ pɪkɪlɪ mbʊ. **2**Ɪsɪm tɔm ndʊ dɪheyi-mɪ nɛ Kɪbaɣlʊ Yesu nɔɔ se ɪdɔ tɪ-yɔɔ yɔ.

3Mbʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ lɛ se, ɪwɛɛ cɪdɪcɪdɪ. Ɛɲɪnɪɣ se ɪkpa mɪ-tɪ nɛ acɛyɛ. **4**Mɪ-taa paa weyi ɛtɪlɪ ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se ɛdɔkɪ e-tomnaɣ cɪdɪcɪdɪ wɛtʊ nɛ hɪdɛ dʊʊ pa-taa yɔ. **5**Itaayele mɪ-tɪ nɛ piselesi-mɪ nɛ pɪdɛnɪ-mɪ lɪmaɣza kɪdɛkɛdɛɛ taa ɛzɪ mba pɛtɛkɛ Yuda ɲɪma nɛ paasɪŋ Ɛsɔ yɔ, palakʊʊ yɔ. **6**Nɔɔyʊ etaamuli ɛ-ɛgbaɣdʊ nɛ ɛtaacɛtɪ-ɪ pʊnɛ pɪ-taa. Ðɪɪtɛm-mɪ heyuu nɛ dɪka mɪ-ɲʊŋ taa siŋŋ se Kɪbaɣlʊ kɔŋ hɔm mba palakɪ mbʊ yɔ, pa-nɪŋgbaaŋ. **7**Ɛsɔ tayaa-dʊ se dɪwɛɛ azuluma taa ɛlɛ, ɛya-dʊ se dɪwɛɛ cɪdɪcɪdɪ. **8**Weyi ekiziɣ wɪlɪtʊ tʊnɛ yɔ, pɪtɛkɛ ɛyʊ ekizaa, ɛlɛ, Ɛsɔ weyi ɛha-dʊ ɛ-Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ yɔ, ɛnʊ ekizaa.

9Pɪtacazɪ pɔzʊʊ se dɪma-mɪ tɔm nɛ dɪheyi-mɪ ɛzɪma pʊwɛɛ se ɛgbaɣdɪnaa ɛsɔɔlɪ dama yɔ. Ɛsɔ tɛm-mɪ wɪlʊʊ se ɪsɔɔlɪ dama. **10**Mbʊ dɔdɔ ɪsɔɔlɪ ɛgbaɣ dɪnaa mba pɛwɛ Masedonii egeetiye kpeekpe taa yɔ patɪŋa payɪ. Ɛlɛ ɛgbaɣdɪnaa, dɪsazɪɣ -mɪ se ɪla nɛ pɪkɪlɪ mbʊ.

11Ɛzɪ dɪɪtɛm-mɪ heyuu yɔ, ɪñaɣ pana nɛ ɪcaɣ wezuu laŋhɛzɪyɛ taa nɛ ɪnɪnɪ mɪ-maɣ maɣ mɪ-tɔm nɛ ɪla tʊma nɛ mi-nesi. **12**Ðɪnɛ lɛ, ɪdɔŋ dɔnɛ

3.6 Fil 1.8
3.8 Fil 4.1
3.9 1Tes 1.2
3.10 2Kɔr 13.9; 1Tes 2.17; 2Tim 1.3
3.11 Mrk 1.3
3.12 Fil 1.9; 2Pɪ 1.7
3.13 Zak 14.5; 1Kɔr 1.8; 1Tes 5.23; Yud 1.14
4.1 Efɛ 4.1
4.3 Efɛ 5.17; 1Kɔr 6.18
4.4 1Kɔr 6.15,18
4.5 Room 1.26; Efɛ 4.17; Gal 4.8
4.6 Lev 19.11; 1Kɔr 6.8
4.7 Lev 11.44; 1Pɪ 1.15
4.8 Room 5.5; 1Yoh 3.24
4.9 Yer 31.34; Yoh 6.45; 13.34; 1Yoh 2.20,27
4.10 1Tes 3.12
4.11 Efɛ 4.28; 2Tes 3.11,12
4.12 Kol 4.5

ndɩ dɩmʊnaa yɔ, ɛyaa mba pɛwɛnɩ awayɩ yɔ, pɛ-ɛsɩndaa. Ðɔdɔ lɛ, ɩkɛŋɩ nɔɔyʊ sʊʊtʊ.

Kɩbaŋlʊ kɔm tɔm

13 Ɛgbaŋdɩnaa, sɩdaa tɔm taa lɛ, dɩɩñɩnɩŋ se ɩwɛɛ kaatɩlɩtʊ taa nɛ piyele mɩ-ɛza ñɩŋ ɛzɩ lɛlaa mba paataŋ pʊyʊ liu yɔ. 14 Ye dɩtisaa se Yesu sɩba nɛ efemni sɩdaa taa yɔ, dɩtisi dɔdɔ se Ɛsɔ kpɛndʊʊ Yesu ɛnʊ nɛ mba petisi ɛ-yɔɔ pʊcɔ nɛ pasɩ yɔ, nɛ ɛkɔna. 15 lɩnaŋ tɔm ndʊ Kɩbaŋlʊ yɔɔdaa nɛ dɩheyiŋ-mɩ yɔ : Mba da dɩwɛŋɩ dɛ-ɛza puwiye ndɩ Kɩbaŋlʊ kɔŋ yɔ, dɩɩkaŋ dɛʊ mba pasɩba yɔ, nɔɔ kaʊ. 16 Panɩŋ nɔɔ haʊ kubuka nɛ Ɛsɔ tiyiyu sɔsɔ nɔɔyʊ nɔɔ nɛ Ɛsɔ ɛgandɩyɛ lɛ, Kɩbaŋlʊ maŋmaŋ lɩŋɩ ɛsɔdaa nɛ etiki. Peeye lɛ, mba petisi Krɩstʊ yɔɔ pʊcɔ nɛ pasɩ yɔ, pɛlɛyɩ fem. 17 Pʊwayɩ lɛ, mba da dɩwɛŋɩ dɛ-ɛza alɩwaatʊ ndʊ yɔ, Ɛsɔ kpazɩ da nɛ wɛ ɛsɔmɩndʊ taa. Ðɩnɛ dɩkatɩŋ Kɩbaŋlʊ ɛsɔtɔnʊʊ taa nɛ da nɛ ɩ dɩwɛɛ tam yɔɔ. 18 Pʊ-yɔɔ lɛ, ɩhɛzɩ dama laŋa nɛ tɔm tʊnɛ.

5 Ɛgbaŋdɩnaa, pɩtacazɩ pɔzʊʊ se pama-mɩ tɔm kɩyakʊ ŋgʊ yaa alɩwaatʊ ndʊ tɩ-taa pʊkɔŋ labʊ mbʊ yɔ, pʊ-yɔɔ. 2 Mɩ-maŋ maŋ ɩtem naʊ se Kɩbaŋlʊ kɩyakʊ kaŋ wɛʊ ɛzɩ mɩlʊ kɔŋʊʊ dɔo taa yɔ. 3 Alɩwaatʊ ndʊ ɛyaa kaŋ yɔɔdʊʊ se : Laŋhɛzɩyɛ nɛ pɛeyɛ ndɩ lɛ mbʊ yɔ lɛ, asɛyʊʊ nakʊyʊ tuduu-wɛ. Pɩkɔŋ talʊʊ ɛzɩ lʊlʊʊ wɩzasɩ tuduu halʊ hoŋa tʊ yɔ, nɛ paakaŋ pɩ-taa lɩʊ.

4 Ɛlɛ mɩ yɔ ɛgbaŋdɩnaa, ɩfɛyɩ cɩkpɛndʊʊ taa se kɩyakʊ ŋgʊ kitudi-mɩ ɛzɩ mɩlʊ yɔ. 5 Mɩ-tɩŋa payɩ ɩkɛ ñalɩmɩyɛ nɛ evemiye pa-taa ñʊma. Ðɩtɛkɛ dɔo taa yaa cɩkpɛndʊʊ tɛɛ ñʊma. 6 Pʊ-yɔɔ lɛ, dɩtaadɔu ɛzɩ lɛlaa lakʊʊ yɔ, ɛlɛ dɩcaŋɩ dɛ-ɛza nɛ dɩdɔkɩ da-tɩ camɩyɛ. 7 Mba podɔu yɔ, dɔo taa podɔu, nɛ mba paba ñɔñɔʊ sʊlʊm nɛ pʊkʊʊ-wɛ yɔ, dɔo taa pɔñɔʊ sʊlʊm nɛ pʊkʊʊ-wɛ. 8 Ða yɔ, evemiye taa ñʊma dɩkɛwa nɛ pʊwɛɛ se dɩdɔkɩ da-tɩ camɩyɛ. Ðɩkpaŋ sɔɔlɩm nɛ tisuu ɛzɩ ñɩŋ yʊʊ ŋgʊ sɔɔja huuzuu ɛ-laŋɩyɛ yɔɔ yɔ nɛ dɩsuu nɛ dɩkpaŋ lidaʊ ŋgʊ ñʊʊ yabʊ haŋ yɔ nɛ dɩpa da-ñʊŋ taa ɛzɩ you hulaŋ yɔ. 9 Ɛsɔ talɩzɩ-dʊ nɛ ɛdʊ se ɛkɔ-dʊ nɛ pana ɛlɛ se ɛtɩŋɩnɩ da-Kɩbaŋlʊ Yesu Krɩstʊ yɔɔ nɛ ɛya da-ñʊʊ. 10 Ɛsɩbɩ dɔ-yɔɔ se ye paa dɩwɛnɩ dɛ-ɛza yaa dɩsɩba yɔ, da nɛ ɩ dɩwɛɛ wezuu. 11 Pʊyɔɔ lɛ, ɩsazɩ dama nɛ ɩsɔzɩ dama dɔŋ ɛzɩ ɩtʊlakʊʊ yɔ.

Wɩlɩtʊ kɩtɛzɩtʊ

12 Ɛgbaŋdɩnaa, dɩpɔzɩŋ-mɩ se uña mba palakɩ tʊmɩyɛ mɩ-hɛkʊ taa nɛ pedɩyiŋ-mɩ Kɩbaŋlʊ nʊmɔʊ taa nɛ pawɩlɩŋ-mɩ tɔm yɔ. 13 ldʊ-wɛ hɩdɛ nɛ ɩsɔɔlɩ-wɛ pa-tʊmɩyɛ yɔɔ. Laŋhɛzɩyɛ ɛwɛɛ mɩ-hɛkʊ taa. 14 Ɛgbaŋdɩnaa, dɩtasɩŋ-mɩ lɔŋ se ɩkalɩ fendinaa, ɩhɛzɩ nɩŋzɩyaa laŋa, ɩsɩnɩ ajama nɛ ɩdɔkɩ mɩ-laŋa nɛ ɛyaa tɩŋa.

4.13 Lev 19.28 Way 14.1,2 Efɛ 2.12
4.14 1Kɔr 15.18
4.15 1Kɔr 15.52
4.16 Mat. 24.30 Tʊma 1.11 1Kɔr 15.52 2Tes 1.7
4.17 Tʊma 1.9 Wɩl 11.12
5.2 2Pɩ 3.10
5.3 Eza 26.17 Yer 6.14
5.4 1Yoh 2.8
5.5 Efɛ 5.8
5.6 Mat. 25.3 1Pɩ 5.8
5.8 Eza 59.17 Efɛ 6.14
5.9 1Tes 1.10 2Tes 2.13,14
5.10 Room 14.9 2Kɔr 5.15
5.11 1Tes 4.18
5.12 1Kɔr 16.18 1Tim 5.17 Fil 2.29 Ebr 13.17
5.13 Mrk 9.50
5.14 2Tes 3.6 Room 14.1

15Ɩkpa mɪ-tɪ se nɔɔyʊ ɛtaakpa lɛlʊ kɪwɛɛkɪm kɪmɪyɛ nɛ kɪwɛɛkɪm labʊ. Ɛlɛ, ɪla ɖama kɪbandʊ nɛ ɪla mbʊ ɛyaa tɪŋa ɖɔɖɔ.

16Mɪ-taa ɛhʊlʊmɪ paa alɪwaatʊ ndʊ. **17**Ɩtɪmɪnɪ Ɛsɔ kaahɛzaɣ. **18**Ɩsɛɛ Ɛsɔ se ɛlaba lɛ paa ɛbɛ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ e-liu wɛɛ se mɪ mba ɪkɛ Krɪstʊ Yesu ñuma yɔ, ɪla.

19Itaaɖezi Kalɪzaɣ. **20**Itaaniɣ zi ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa yɔɔdʊʊ ndʊ yɔ. **21**Ɛlɛ, iwili camɪyɛ pɪtɪŋa payɪ nɛ ɪɖɔkɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ. **22**Iposi mɪ-tɪ nɛ paa kɪtɛkɛdɪm mbʊ.

5.15 Room 12.17 Gal 6.10
5.17 Efɛ 6.18
5.21 1Yoh 4.1
5.23 1Tes 3.13
5.24 1Kɔr 1.9 2Tes 3.3
5.25 Kol 4.3 2Tes 3.11
5.27 Kol 4.16 2Tes 3.14
5.28 Room 16.20 2Tes 3.18

23Ɛsɔ laŋhɛzɪyɛ tʊ ɛlabɪ-mɪ nɛ ɪwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ pilim. Ɛɖɔkɪ mɪ-kalɪzaɣ nɛ mi-ciyam nɛ mi-tomnaɣ nɛ pɪsa nɛ pataana kawanaɣ nakɛyɛ mɪ-yɔɔ kɪyakʊ ŋgʊ Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ kɔŋ yɔ. **24**Weyi ɛya-mɪ yɔ, ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu nɛ ɛnʊ kaɣnɪ-pʊ labʊ.

25Ɛgbaɣdɪnaa, ɪtɪmɪnɪ Ɛsɔ ɖɔ-yɔɔ. **26**Ɩsɛɛ ɛgbaɣdɪnaa tɪŋa nɛ cɪɖɪcɪɖɪ sɛtʊ. **27**Mentendiɣ -mɪ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ taa se ɪkalɪ takayaɣ kanɛ nɛ ɛgbaɣdɪnaa tɪŋa nɪɪ.

28Ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ ɛlabɪ-mɪ lootiye. Pɪla mbʊ.

Takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Tesalonika ñuma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɔɔlɪ

Takayaɣ Muyu : Krɪstu ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Tesalonika yɔ

Pɪnaɣ: 51 Yesu lulʊu wayɪ

Krɪstu ñuma mba pɛkɛwɛɛ Tesalonika tɛtu taa yɔ, pɛkɛwɛɛ nɛ papaɣlɪɣ pe-lidau nɛ pɔ-sɔɔlɪm pa-taa alɪwaatu ndu panazaɣ-wɛ nɛ paɖʊu pa-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ (1:4 ɖɪkpaɣ nɛ ɖɪnɪɣzɪnɪ 1 Tes. 1:6; 2:14; 3:3-4, 7).Tɔm Kɪbandu kɛwɛnɪ ɖoŋ pe-wezuu yɔɔ yɔɔ pɪlakaɣ mbu (1:3; ɖɪkpaɣ ɖɪnɪɣzɪnɪ 1 Tes. 1:3, 8; 3:6-7; 4:9-10). Ɛlɛ, cɛyɪtu kɪfatu lɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ taa ñuma hɛku taa nɛ puwoni Yesu tiyiyu Pɔɔlɪ se ɛma-wɛ takayaɣ leɛka. Ɛma ɛ-kajalaɣ takayaɣ nɛ pila fenasɪ nasɪyɪ yem lɛ, ɛma naalɛ ñuŋga kanɛ Yesu lulʊu wayɪ pɪnaɣ 51 ñuŋga taa. Alɪwaatu ndu, ɛɖɔŋaɣ ɛ-nʊmɔu naalɛ ñuŋgu se esuzi Kɪbaɣlu tɔm nɛ ɛtalɪ Kɔrɛntɪ tɛtu taa.

Takayaɣ kanɛ ka-taa, Pɔɔlɪ wɛɛ nɛ ewokini ɛsɪndaa wɪlɪtu ndu ɛkawɪlɪ-wɛ alɪwaatu ndu ɛkɛwɛ pɔ-cɔlɔ, tɪ-yɔɔ (2:15; 3:6) nɛ ndu ɛkama-wɛ ɛ-takayaɣ kajalaɣ ñuŋga taa yɔ. Ɛlɛ pɪupɔzɪ Krɪstu ñuma mba se paɖu-wɛ hʊnʊm nɛ pɪkɪlɪ mbu nɛ pawɪlɪ-wɛ tɔm se pacaɣ pe-ɖeɖe kpam pɪtalɪnɪ kɪyaku ŋgu Kɪbaɣlu kɔŋ yɔ. Pɔɔlɪ sazɪɣ-wɛ kajalaɣ ñʊu taa se powobini ɛsɪndaa paa panazɪɣ-wɛ yaa pɛwɛɣ pa-wayɪ kaŋ kaŋ yɔ. Kɪbaɣlu kaɣ kɔm nɛ ɛlɪzɪ-wɛ po-koyindinaa nesi tɛɛ.

Ñʊu naalɛ ñuŋgu taa lɛ, eheyiɣ-wɛ se pakpa pa-tɪ nɛ wɪlɪtu kɪtɛkɛdɪtu ndu ɛyaa wɪlʊu pɪlɪnɪ Kɪbaɣlu kɔm yɔɔ yɔ. Ɛkaɖɪɣ-wɛ kpayɪ se alɪwaatu ndu wɛtu natʊyu talabɪda nɛ pɪɖɛɛ yɔ, Kɪbaɣlu tatɪɪpɪsɪda nɛ ɛkɔɔ. Wɛtu ndu pɪuwɛɛ se tɪla yɔ, ndu yɔ : cɛtɪm wɪlɪtu toovenim yɔɔ, weyi ɛkʊyʊʊnɪ Krɪstu yɔ, ɛ-tɪ lɪzʊu nɛ ɛwɪlɪ nɛ mbu pɪɖaŋɪɣ kɪwɛɛkɪm yɔ, pɪ-lɪzʊu.

Pɔɔlɪ yɔɔdʊu ñʊŋ naadozo taa pɪlɪnɪ Krɪstu ñuma mba paañaŋ yɔ, pɔ-yɔɔ. Ɛɛtɛm tɔm ndu tɪ-yɔɔ yɔɔdu pazɪ ɛ-kajalaɣ takayaɣ taa (4:11-12) ɛlɛ, pa-taa nabɛyɛ sɔ ndu eeheyi-wɛ yɔ. Ɛsɔtɔm takayaɣ wɪlɪyaa sakɪyɛ maɣzɪɣ se Krɪstu ñuma mba, peyebi tʊmɪyɛ labu alɪwaatu ndu pamaɣzaɣ se piileɖu Krɪstu pɪsɪɣ nɛ ɛkɔɔ yɔ.

Takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Tesalonika ñuma yɔ, kaɖʊu hʊnʊm Krɪstu ñuma mba panazɪɣ paa alɪwaatu ndu se patɪlɪ se Kɪbaɣlu liu wɛɛ se “eɖjɣ ɖa-lɪmaɣza nɛ ɖɪsɔɔlɪ Ɛsɔ nɛ ɖɪwɛnɪ Krɪstu hɔyɛ ɖɔkʊu” (3:5).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlɪ, ma nɛ Silivɛn nɛ Timootee, ɖɪsɛɣ-mɪ. Mamaɣ takayaɣ kanɛ Krɪstu ɛgbɛyɛ taa ñuma mba mɪ ɪwɛ Tesalonika tɛtu taa nɛ ɪkɛ ɖa-Caa Ɛsɔ nɛ Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu pa-ñuma yɔ.

1.1 1Tes 1.1
1.2 1Kɔr 1.3
1.3 1Tes 3.12, 2Tes 2.13

2Ða-Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu palabɪ-mɪ lootiye nɛ pɛhɛzɪ mɪ-laŋa.

Pɔɔlɪ tɪmʊʊnɪ Ɛsɔ nɛ ɛsɛɣ-ɪ

3Ɛgbaɣdɪnaa, pʊwɛɛ se ɖɪsɛɛ Ɛsɔ tam se ɛlaba lɛ mɪ-yɔɔ. Pʊmʊnɪ mbu, mbu pʊyɔɔ yɔ,

ɪwɛɛ ɪtɛzɪɣ lidaʋ wɛnaʋ nɛ mɪ-tɪŋa payɪ ɪtɛzɪɣ ɖama sɔɔlʋʋ. **4**Ðɔɖɔ lɛ, ɖɪkʋndʋʋnɪ-mɪ Ɛsɔ agbaa taa mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɪɖɔkɪ mɪ-hɔ nɛ ɪwɛɛnɪ lidaʋ alɪwaatʋ ndʋ pɛwɛ mɪ-wayɪ kaŋ kaŋ nɛ panazɪɣ mɪ-yɔ.

5Mbʋ wɪlɪɣna se Ɛsɔ tɔm hʋʋ tʋʋzaa. Mbʋ ɪmʋnaa se ɪsʋʋ Ɛsɔ kewiyaɣ ŋga kɔ-yɔɔ ɪtɔkɪ kʋn̄ɔŋ yɔ, ka-taa. **6**Pʋtʋʋzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa se ɛɖʋ kʋn̄ɔŋ mba paɖʋ-mɪ kʋn̄ɔŋ yɔ. **7**Kɪbaɣlʋ Yesu nɛ e-tiyiyaa ɖoŋ n̄ɪma palɪzɪɣ pa-tɪ ɛsɔdaa nɛ pana-wɛ lɛ, ɛha ɖa nɛ mɪ mba ɪtɔkɪ kʋn̄ɔŋ yɔ, hɛzɪyɛ. **8**Ɛkaɣ ɛ-tɪ lɪzʋʋ nɛ pana-ɪ mindɛɖɛŋ taa nɛ ɛhɔ mba paasɪŋ Ɛsɔ yɔ, pa-nɪŋgbaaŋ. Ɛkaɣ hɔm ɖɔɖɔ mba paan̄aŋ ɖa-Kɪbaɣlʋ Yesu Krɪstʋ Tɔm Kɪbandʋ yɔ, pa-nɪŋgbaaŋ. **9**Pa-nɪŋgbaaŋ hɔm kɛɣnɪ tam tam asɛyʋʋ. Pakaɣ-wɛ posinaʋ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʋ ɛsɪndaa nɛ e-ɖoŋ koboyaɣ. **10**Ɛkɔŋ pʋwiye ndɪ se ɛ- cɪdɪcɪdɪ n̄ʋma tɪŋa ɛkpazɪ ɛ-hɪdɛ ɛsɔdaa nɛ mba patɪŋa payɪ petisi ɛ-yɔɔ yɔ, payɪɣyɪ-ɪ. Mɪ ɖɔɖɔ ɪwɛ pa-taa mbʋ pʋyɔɔ yɔ, itisi aseɣɖe ndɪ ɖɪlɪzɪ-mɪ yɔ.

11Mbʋ labɪna nɛ ɖɪtɪmʋʋnɪ Ɛsɔ tam tɪŋa mɪ-yɔɔ se ɛcɔnɪ-mɪ se ɪmʋnɪ mbʋ pʋ-yɔɔ ɛya-mɪ yɔ nɛ ɛtɪŋɪnɪ e-ɖoŋ yɔɔ nɛ ɛla mbʋ e-ɖeʋ wɛtʋ liʋ wɛɛ yɔ nɛ mi-lidaʋ tʋmɪyɛ. **12**Ðɪnɛ lɛ, Ɛsɔ tɪŋɪɣnɪ mɪ-yɔɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʋ Yesu hɪdɛ sɛɛ nɛ ɛtɪŋɪnɪ ɛlɛ yɔɔ nɛ mɪ-n̄ɪndɛ sɛɛ. Pɪtɪŋa payɪ pʋkɔŋ labʋ mbʋ ɛzɪ ɖɛ-Ɛsɔ nɛ Kɪbaɣlʋ Yesu Krɪstʋ po-lootiye wɛʋ yɔ.

1.4 2Kɔr 7.14; 1Tes 1.3; 2.14
1.5 Fil 1.28; 1Tes 2.14
1.6 Wɪl 6.10
1.7 Yʋd 14; Wɪl 14.13
1.8 Keɣ 79.6; Room 2.8; Ebr 10.27
1.9 Eza 2.19; Fil 3.19; 2Pɪ 3.7
1.10 Keɣ 68.35; 89.7
1.11 2Tes 1.5; 1Tes 1.3
1.12 1Pɪ 1.7; 4.14

Ɛyʋ weyi ekiziɣ paɣtʋ yɔ, ɛ-tɔm

2 Ɛgbaɣdɪnaa, ɖiheyiɣ-mɪ se ɪmaɣzɪ alɪwaatʋ ndʋ tɪ-yɔɔ Kɪbaɣlʋ Yesu Krɪstʋ kɔŋ nɛ ɖikpeɣli ɛ-cɔlɔ yɔ, tɪ-yɔɔ. **2** Itaayele mɪ-tɪ nɛ piliɣti mɪ-lɪmaɣza kɪbana kɛlɛʋ yaa sɔɔndʋ kpa-mɪ se Kɪbaɣlʋ kɪyakʋ tɛm talʋʋ. Pɪpɪzɪɣ nɛ pɪla se kalɪzaɣ nakɛyɛ yaa tɔm natʋyʋ yaa takayaɣ nakɛyɛ ŋga ɪmaɣzɪɣ se ɖamana yɔ, kɔyɔɔdʋʋnɪ mbʋ. **3**Itaayele mɪ-tɪ nɛ nɔɔyʋ peɣzi-mi natʋyʋ taa kaʋ. Pʋwɛɛ se ɛyaa ɛha Ɛsɔ siɣye, nɛ kɪwɛɛkɪm ɛyʋ weyi pʋmʋnaa se ele yɔ, ɛlɪʋ nɛ pana-ɪ pʋcɔ nɛ kɪyakʋ ŋgʋ kɪtalɪ. **4**Ɛkɛ Ɛsɔ koyindu nɛ ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ se ɛkɪlɪ mbʋ pɪtɪŋa payɪ ɛyaa yaɣ se Ɛsɔ yɔ nɛ mbʋ pɪtɪŋa payɪ ɛyaa lʋŋʋʋ pɪ-tɛɛ yɔ. Halɪ ewoki nɛ ɛcaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa nɛ ɛyaa ɛ-tɪ se Ɛsɔ.

5Lɪtɔzʋʋ se maawɛ mɪ-cɔlɔ lɛ, tɔm ndʋ meheyaɣ-mɪ yaa we? **6**Ɩsɪm mbʋ pɪɖɪkɪ-ɪ nʋmɔʋ lɛɛlɛɛyɔ se ɛɛlɪzɪ ɛ-tɪ nɛ pana-ɪ ɛ-alɪwaatʋ taa yɔ. **7**Ɛ-lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nzɪ sɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, sɪtɛm pazʋʋ. Ɛlɛ pʋwɛɛ se weyi ɛɖɔkɪ-ɪ yɔ, ɛdɛɛ nɛ pʋcɔ. **8**Ðɪnɛ lɛ, ɛyʋ weyi ɛkʋyʋʋnɪ paɣtʋ yɔ, ɛlɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ pana-ɪ nɛ Kɪbaɣlʋ kʋ-ɪ nɛ ɛ-nɔɔ taa heɣlim mbʋ ehosuu ɛ-yɔɔ yɔ. Kɪbaɣlʋ kɔŋ-ɪ naŋʋʋ nɛ koboyaɣ n̄alɪmɪyɛ ndɪ ɛkɔŋna yɔ. **9**Ɛyʋ ɛnʋ, ɛkaɣ

2.1 Mat. 24.31; 1Tes 4.16,17
2.2 Mat. 24.4; 1Yoh 4.1
2.3 Dan. 7.25; Mat. 24.4; Wɪl 13.11; 1Tim 4.1
2.4 Eza 14.13; 1Kɔr 8.5; Eze 28.2, 6,9
2.7 1Yoh 2.18; 4.3
2.8 Yɔb 4.9; Eza 11.4; Wɪl 19.15
2.9 Mat. 24.24; Efɛ 2.2; Wɪl 13.13

kɔm nɛ Satanı ɖoŋ nɛ ɛla hama lakası tuŋa nɛ ɛwılı kawılasu pıkpɛndını cɛtım pita lakası. 10Ɛkaɣ labu mbu pıdɛkɛdı yɔ ndı ndı se ɛcɛtını ɛyaa mba peleki yɔ. Pakaɣ lebu mbu puyɔɔ yɔ, petetisi nɛ patısɔɔlı toovenim mbu pıyakaɣ pa-nūuu yɔ. 11Pu-yɔɔ Ɛsɔ tiyiɣni-wɛ ɖoŋ weyi eyeki nɛ pele yɔ se petisi cɛtım tɔm yɔ. 12Pılakı mbu se Ɛsɔ ehuuni tɔm mba petetisi toovenim nɛ panıɣnı mbu pıtatuuzı yɔ.

Ldɔkı mı-tı kpam

13Ɛgbaɣdınaa, puwɛɛ se ɖısa Ɛsɔ tam yɔɔ mı-yɔɔ. Kıbaɣlu sɔɔlı-mı, mbu puyɔɔ yɔ, ɛlızı-mı ɖooo kiɖe tɛɛ se ɛya mı-nūuu. Ɛtuŋını Kalızaɣ ŋga kalabı-mı nɛ ıwɛɛ cıɖıcıɖı yɔ, kɔ-yɔɔ nɛ mi-lidau toovenim yɔɔ nɛ ɛya mı-nūuu. 14Pu-yɔɔ ɛtuŋını ɖɔ-Tɔm Kıbandu yɔɔ nɛ ɛyaa-mı se ihiɣ ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu koboyaɣ. 15Ye mbu ɛgbaɣdınaa, ıdɔkı mı-tı kpam nɛ ıdɔkı ɖɔdɔ tɔm ndu ɖıwılı-mı nɛ nɔɔ yɔ, yaa ndu ɖıma-mı ɖa-takayaɣ taa yɔ nɛ ɖıwılı-mı yɔ, nesi naalɛ kpam.

16Ða-Kıbaɣlu Yesu Krıstu maɣmaɣ nɛ ɖa-Caa Ɛsɔ pɔsɔɔlı-ɖu. Ɛtuŋını e-lootiye yɔɔ nɛ ehɛzı ɖa-laŋa tam yɔɔ nɛ ɛha-ɖu ɖaŋuu kıbam. 17Pɛhɛzı mı-laŋa nɛ peyele ıtɛzı kpau ɖoŋ nɛ ıla mbu pıtıŋa payı puwɛ ɖeu yɔ mı-lakası nɛ mı-yɔɔdaɣ pa-taa.

2.10 2Kɔr 2.15; 4.3
2.11 Mat. 24.5 Room 1.24
2.12 Room 1.32
2.13 Efɛ 1.4 1Pı 1.2
2.14 Yoh 17.22 1Tes 2.12 1Pı 5.10
2.15 1Kɔr 11.2; 16.13
2.16 Yoh 3.16
2.17 1Tes 3.13

Pɔɔlı pɔzuu se pɛsɛɛ Ɛsɔ ɛ-yɔɔ

3 Ɛgbaɣdınaa, ndu ɖıtɛzıɣna yɔ lɛ se : ltımını Ɛsɔ ɖɔ-yɔɔ. ltımını-ı nɛ Kıbaɣlu tɔm wɛɛ cɔu yɔɔ lɛɛlɛɛ nɛ ɛyaa ɖu-tu hıɖɛ ɛzı paɖuu-tu hıɖɛ mı-tɛ yɔ. 2ltımını-ı nɛ ɛlızı-ɖu ɛyaa kıdɛkɛdaa nɛ kañadınaa nesi tɛɛ mbu puyɔɔ yɔ, pıtɛkɛ ɛyaa tuŋa wɛnını lidau. 3Ɛlɛ, Kıbaɣlu munaa se pataa-ı liu. Eyeki nɛ ıkpa ɖoŋ nɛ ehuuzi mı-yɔɔ se kañadu ɛtaapızı ɛlabı-mı puyu. 4Ðıtaɣ-mı liu Kıbaɣlu taa mbu puyɔɔ yɔ, ılakı ɛzı ɖıkam mı-nūuu taa yɔ, halı ıwɛɣ pı-labu yɔɔ mbu. 5Kıbaɣlu eɖiyi mı-lumaɣ za nɛ ısɔɔlı Ɛsɔ nɛ ıwɛnı Krıstu hɔyɛ ɖɔkuu.

3.1 Kol 4.3 1Tes 5.25
3.2 Room 15.31
3.3 Yoh 17.15 1Kɔr 1.9 2Pı 2.9
3.4 2Kɔr 7.16 Gal 5.10
3.5 1Kro 29.18 1Tes 1.3
3.6 Room 16.17 1Kɔr 5.11 1Tes 5.14
3.7 1Kɔr 4.16
3.8 Tuma 18.3 1Tes 2.9
3.9 1Kɔr 9.4 1Tes 2.6

lkpa mı-tı nɛ fendu

6Ɛgbaɣdınaa, ɖıkaŋ mı-nūŋ taa ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu hıɖɛ taa se : ltaañɔtını ɛgbaɣdu weyi ɛlakı feendu nɛ ɛɛɖɔŋ tɔm ndu ɖıwılı-mı yɔ, tı-yɔɔ yɔ. 7Mı-maɣmaɣ ıtɛm sım ɛzuma mbu puwɛɛ se ıtıɣzını-ɖu yɔ, mbu puyɔɔ yɔ, ɖıuwɛ mı-tɛ lɛ, ɖıtaala feendu. 8Ðıtɔtɔɔ nɔɔyu tɔɔnaɣ yem falaa. Ɛlɛ, ɖılabı tumıyɛ siŋŋ wısı nɛ ɖoo pınu-ɖu se ɖıtaakɛnı nɔɔyu suutu. 9Ðuwɛnı waɖɛ se ɖıpɔzı-mı se ısını-ɖu. Ɛlɛ ɖıūnaɣ se ɖıla ɖa-maɣmaɣ nɛ una ɛzuma mbu

pʊwɛɛ se ɪtɪɣzɪnɪ-ɖʊ yɔ. **10**Ðɪɪwɛ mɪ-tɛ lɛ, ɖɪɪkam mɪ-ñʊŋ taa se : Ye nɔɔyʊ ɛɛñɪnɪɣ se ɛla tʊmɪyɛ yɔ, ɛtaatɔɔ ɖɔɖɔ!

11Ŋgʊ ɖɪnɪɣ naɣ yɔ se mɪ-taa nabɛyɛ lakɪ feendu. Ɛzɪ paala tʊmɪyɛ lɛ, peyele nɛ panɪɣnɪ lalaa tɔm. **12**Ðɪkaŋ pɪ-tɛ ɛyaa mba pa-ñʊŋ taa nɛ ɖɪsazɪɣ-wɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ hɪɖɛ taa se : ɭla tʊmɪyɛ pɛɛyɛɛ taa nɛ ihiɣ mɪ-maɣmaɣ mɪ-tɔɔnaɣ nɛ ɪtɔɔ. **13**Piyele mɪ-yɔ, ɛgbaɣdɪnaa, pɪtaanɪ-mɪ nɛ kɪbandʊ labʊ.

14Ye nɔɔyʊ ɛɛɖɔŋ tɔm ndʊ ɖɪma takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ tɪ-yɔɔ lɛ, ɪtɪlɪ pʊdʊ camɪyɛ. ɭtaañɔtɪnɪ-ɪ nɛ piyele fɛyɛ kpa-ɪ. **15**ɭtaakpaɣ-ɪ ɛzɪ mi-koyindu yɔ, ɛlɛ ɪkalɪ-ɪ ɛzɪ mɪ-ɛgbaɣdʊ yɔ.

3.10 1Tes 4.11
3.11 1Tim 5.13
3.12 1Tes 4.11 Efɛ 4.28
3.13 Gal 6.9
3.15 Lev 19.17 1Tes 5.14
3.16 Room 15.33
3.17 1Kɔr 16.21 Kol 4.8
3.18 Room 16.24

Kɛtɛzaɣ sɛtʊ

16Kɪbaɣlʊ laŋhɛzɪyɛ tʊ maɣ maɣ ɛhɛzɪ mɪ-laŋa alɪwaatʊ kpeekpe pɪtɪŋa pɪ-taa. Kɪbaɣlʊ ɛwɛɛ mɪ-tɪŋa payɪ mɪ-cɔlɔ.

17Ma Pɔɔlɪ, mamaɣnɪ tɔm pee anɛ yɔ nɛ me-nesi nɛ mɛnsɛɣ-mɪ. Mbʊ mañɪkɪɣ nesi man-takayasɪ tɪŋa taa nɛ mbʊ mamaɣ.

18Ða-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ ɛla mɪ-tɪŋa payɪ lootiye. Pɪla mbʊ.

Takayaɣ kajalaɣ ñuŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Timootee yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Muyu : Timootee
Puŋaɣ: 64-65 Yesu lulʊu wayɪ

Pɔɔlɪ katɪ Tumootee Listrɪ tetu taa alɪwaatu ndu ɛɖɔŋaɣ ɛ-numɔu naalɛ ñuŋgu se esuzi Kɪbaɣlu tɔm yɔ. Timootee ɖoo kɛ Yuda tu nɛ ɛ-caa ñɛkɛ Greɛkɪ tu. E-ɖoo nɛ e-neze paakɛ tisiyaa nɛ pawɪlɪ-ɪ ɖooo ɛ-pujatu Nɔɔ Hau Kɪbum takayaɣ tɔm (1:5; 3:15). Timootee tisi Krɪstu yɔɔ pɪtɪtɪlɪ pɪtuŋunɪ ndu e-ɖoo nɛ e-neze pawɪlɪɣ yɔ yaa pɪtɪtɪlɪ yɔ, alɪwaatu ndu ewelesi Pɔɔlɪ wɪlɪtu alɪwaatu ndu ɛlɛ ñɔɖɔm ɛ-kajalaɣ numɔu se esuzi Kɪbaɣlu tɔm yɔ (Tum. 14:6, 21). Pɔɔlɪ ɖɔŋaɣ ɛ-numɔu naalɛ ñuŋgu se esuzi Kɪbaɣlu tɔm nɛ ɛtuŋunɪ Lɪstrɪ lɛ, Timootee kɛtem ɛ-tɪ wɪluu Kɪbaɣlu tumɪyɛ taa se ɛkɛ Krɪstu tɔmkpɛlɪkɪyu weyi ɛmunaa se pataa-ɪ liu yɔ (Tum 16:1-2). Timootee si Pɔɔlɪ nɛ ɛsunɪ-ɪ ɛ-tumɪyɛ taa Filiipu nɛ Beeree nɛ Tesalonika nɛ Kɔrɛntɪ pa-agbaa taa (Tum. 16; 1-17:16; 18; 5).

Pɔɔlɪ ɖɔm ɛ-numɔŋ ɛnɪ nɛ puwayɪ punzɪ sakɪyɛ wayɪ ɛma ɛ-kajalaɣ takayaɣ kanɛ Timootee. Ɛma-kɛ alɪwaatu ndu mbu pu-tɔm Tuma labu takayaɣ yɔɔduu yɔ, pɪlaba nɛ pɪɖɛɛ yɔ, pɪ-wayɪ. Tuma labu takayaɣ tɛzɪɣnɪ salaka ŋgu paɖu Pɔɔlɪ Room tetu taa kpaɣ nɪ Yesu lulʊu wayɪ punaɣ 60 ñuŋga nɛ ŋwolo 62 ñuŋga taa yɔ. Ɛlɛ puwayɪ Room ñuma yebi-i nɛ ɛlɪunɪ salaka taa (Filiipu 1:23-27; 2:24, Fileemɔɔ 22). Puwayɪ ɛ nɛ Timootee pakuyɪ nɛ papɪsɪ Efɛɛzɪ nɛ eyebi-i peeye nɛ ɛɖɛɛ Masedonii (1 Tim. 1:3).

Pɔɔlɪ ma ɛ-kajalaɣ takayaɣ kanɛ Timootee Yesu lulʊu wayɪ punaɣ 64 ñuŋga nɛ 65 ñuŋga pɛ-hɛku taa alɪwaatu ndu ɛnawa se ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛpɪsɪ lɔŋ yɔ (3:14-15; 4:13). Takayaɣ kanɛ ka-taa Pɔɔlɪ sɪɣsɪɣ lɔŋ evebu weyi ɛ nɛ ɪ palakɪ tumɪyɛ kuɖumɖɪyɛ nɛ ɛcɔŋnɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Efɛɛzɪ tetu taa yɔ, ɖɪ-yɔɔ yɔ (cɔnɪ takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Efɛɛzɪ ñuma yɔ, kɔ-nɔɔ ɖɛu tɔm).

Tɔm ndu takayaɣ kanɛ kawɪlɪɣ yɔ, tɪwɛ tintima naalɛ. Kajalaɣ lɛ, Pɔɔlɪ heyiɣ Timootee se puwɛɛ se e-wezuu caɣu ɛwɪlɪ numɔu Krɪstu ñuma lɛlaa (4:12). Nabulɛ lɛ, Pɔɔlɪ suŋnɪ Timootee se ɛpɪzɪ nɛ ɛcɔnɪ cɛyɪtu ndu Krɪstu ɛgbɛyɛ wɛna yɔ, tɪ-yɔɔ camɪyɛ. Cɛyɪtu ndu yɔ : Wɪlɪyaa pɔpɔtɪnaa nɛ pa-wɪlɪtu (1 et 4), ɛzuma mbu puwɛɛ se poluŋ Ɛsɔ tɛɛ yɔ (2), wɛtu ndu puwɛɛ se Krɪstu ɛgbɛyɛ yɔɔ cɔnɪyu nɛ ɖɪ-taa tumlaɖaa ɛwɛna yɔ (3), nɛ mbu puwɛɛ se Timootee ɛla pɪcɛlɪnɪ ɛyaa tindima ndɪ ndɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ taa yɔ nɛ mbu puwɛɛ se paba ɛla pɪcɛlɪnɪ Ɛsɔ yɔ (5-6).

Ðɪnaɣ kajalaɣ takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Timootee yɔ, ka-taa lɔŋ sɪɣzuu siŋŋ pɪcɛlɪnɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ lone naɖɪyɛ taa wezuu caɣu. Alɪwaatu ndu Krɪstu ɛgbɛyɛ lɛ “toovenim tɔm tilimiye nɛ ti-sizika” yɔ, puwɛ wazaɣ siŋŋ Krɪstu ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛɛ lone naɖɪyɛ taa yɔ, se ɖɪtuŋ Ɛsɔtɔm mbu pɪtuŋa payɪ ɖɪlakɪ yɔ, pɪ-taa (3:15).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlɪ, weyi ma mɛnkɛ Yesu Krɪstu tiyiyu ɛzɪ ɖa-ñuuyaɖu Ɛsɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlu **1.1** Tit 1.3 Kol 1.27 **1.2** Tuma 16.1 2Tim 1.2 Yesu Krɪstu weyi ɖɪtaɣ-ɪ liu yɔ, paɖuu-m yɔ, mamaɣnɪ takayaɣ kanɛ.

2Mamaɣ-kɛ ña Timootee,

weyi ña ŋkɛ man-pıɣa sıŋŋ lidau taa yɔ.

Ða-Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu palabı-ŋ lootiye nɛ pana ña-putɔdıyɛ nɛ pɛhɛzu ña-laŋıyɛ.

3Mɛnɖewaɣ Masedonii egeetiye taa lɛ, meheyi-ŋ se : Caɣ Efɛezu tɛtu taa nɛ ŋpaɣ ɛyaa nabɛyɛ se pataawılı tɔm ndu tıwɛ ndu nɛ ɖa-ñundu yɔ. **4**Paɣ-wɛ se pataanunu muya nɛ pɔ-cɔzɔnaa hıla kaatɛŋa pɔ-tɔm. Mbu kɔŋnunu nɔɔhɔnɖɛ. Piiwokini Ɛsɔ tumıyɛ lidau taa nɛ ɛsundaa. **5**Ŋpakı-wɛ mbu se pɛweɛnu sɔɔlum mbu pılunı hɔyɛ kıbanɖɛ nɛ lumaɣza kıbana nɛ lidau sıŋŋ pa-taa yɔ. **6**Nabɛyɛ ha siɣye nɛ tɔm ndu nɛ pɛ-ɛza sɛnu tɔm ndu tuwazuɣ-wɛ puyu yɔ, tı-yɔɔduu. **7**Pe-liu wɛɛ se pɛkɛ paɣtu tɔm wılıyaa, ɛlɛ, paanuɣ tɔm ndu pɔyɔɔduu yɔ nɛ ndu tı-yɔɔ pɛwɛ ɖoŋ yɔ, tı-tɔbuu.

8Ye nɔɔyu ɛlakunu paɣtu tumıyɛ ɛzu pupɔzuu yɔ yɔ, ɖınawa se tıwɛ ɖeu. **9**Ðınawa se pıtɛkɛ ɛyaa kutuuzaa paɖu paɣ tu. Ɛlɛ, paɖu-tu mba paaɖɔkıɣ paɣtu yɔ nɛ kaañamtu tınaa nɛ mba pa-paa fɛyunu Ɛsɔ yɔ nɛ kıweɛkum laɖaa nɛ kıdɛkɛdaa nɛ mba pɛpɛŋıɣ Ɛsɔ tɛtɛ yɔ nɛ mba pakuu pa-caanaa yɔ nɛ Ɛyaa kuyaa. **10**Paɖu-tu ɖɔɖɔ aceyɛ laɖaa nɛ abalaa yaa halaa mba pasuunu ɖama yɔ nɛ ɛyaa pɛduyaa nɛ cɛtıyaa nɛ mba poɖuki nɛ paalakı pu-yɔɔ yɔ nɛ mba patuŋa payı palakı mbu pukuyunu wılıtu ndu tıwɛ cıɖıcıɖı yɔ. **11**Wılıtu ndu, tıwɛ Ɛsɔ weyi ehiɣ ɛ-tı yɔ, e-koboyaɣ Tɔm Kıbandu ndu ɛɖuzı me nesi tɛɛ yɔ, tı-taa.

1.3 Tuma 20.1 Gal 1.6,7 1Tim 6.3,10
1.4 1Tim 4.7 Tit 3.9
1.6 1Tim 6.4,20
1.7 1Tim 6.4
1.8 Room 7.12
1.9 Gal 3.19
1.10 1Tim 6.3 2Tim 4.3
1.11 1Tes 2.4 Tit 1.3 1Tim 6.15
1.12 1Kɔr 7.25 Kol 1.25
1.13 Tuma 8.3; 9.1; 26.9 1Kɔr 15.9
1.14 2Tim 1.13 1Kɔr 15.10
1.15 Luk 19.10 Room 5.8 1Tim 3.1; 4.9
1.16 2Kɔr 4.1 Tuma 13.39
1.17 1Tim 6.15,16 Yud 25 Room 16.27
1.18 1Tim 4. 14 2Tim 2.3; 4.7

Ɛsɔ labı Pɔɔlı lootiye

12Mansaŋ weyi ɛha-m ɖoŋ yɔ, ɛnu lɛ ɖa-Kıbaɣlu Yesu Krıstu. Ɛcɔnı-m se mamunaa se pata-m liu nɛ ɛlızı-m se mala ɛ-tumıyɛ. **13**Ŋgu ɖooo lɛ maawɛkaɣ ɛ-hıɖɛ nɛ mɛwɛɛ ɛ-wayı kaŋ kaŋ nɛ mantuu-ı ɖɔɖɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ na man-putɔdıyɛ mbu puyɔɔ yɔ, mantaatılı mbu malakaɣ yɔ. Mantaawɛɛnu ɛ-yɔɔ lidau. **14**Ða-Kıbaɣlu labı-m lootiye siŋŋ, ɖı nɛ lidau nɛ sɔɔlum mbu puwɛ Krıstu Yesu taa yɔ.

15Lınaɣ tɔm ndu tıkɛ toovenim nɛ tımuna se ɛyaa tıŋa etisi-tu nɛ pa-laŋa tıŋa yɔ : Krıstu Yesu kɔm kedeŋa yɔɔ se ɛya kıwɛɛkım laɖaa ñuu nɛ pa-taa lɛ, ma pıkılınaa. **16**Ɛlɛ, pı-maɣmaɣ pu-yɔɔ yɔɔ Ɛsɔ na man-putɔdıyɛ. Ɛlabı mbu se Krıstu ɛtıŋınu ma kɔɔnɔɔ tu ma mɔ-yɔɔ nɛ ɛwılı ɛ-hɔyɛ ɖɔkıɣ kpem. Ðınɛ lɛ, mankaɣnı numɔu wıluu mba pakaɣ tisuu ɛ-yɔɔ se pɛweɛnu tam tam wezuu yɔ. **17**Ɛsɔ lɛ Wiyau sɔsɔ tam yɔɔ. Ɛesıkı kau nɛ paanaɣ-ı nɛ e-ɖeke koŋ lɛ Ɛsɔ lɔŋsuŋɖɛ tu. Ɛnu tına koboyaɣ nɛ hıɖɛ ɖuu waasu nɛ waasu. Pıla mbu!

18Man-pıɣa Timootee, manɖuzuu tumıyɛ ɖınɛ ñe-nesi tɛɛ ɛzu paaɖɛzıɣ tɔm ñɔ-yɔɔ yɔ. Me-liu wɛɛ se ŋɖɔ tɔm ndu tı-yɔɔ nɛ

ŋlu lubıyɛ kıbandɛ. 19Mañunıɣ se ŋdɔkı lidau ŋgu ŋwɛnı-ku Ɛsɔ yɔɔ yɔ nɛ ña-taa wɛɛ keleŋkele. Punɛ lɛlaa ñelesaa yɔ nɛ pe-lidau labı asayuu. 20Pa-taa lɛ Imenee nɛ Aleksandurı mba mankpaɣaa nɛ mandɔzı Satanı nesi tɛɛ yɔ. Ðunɛ pɛkpɛlıkıɣ se pıtamuna se pɛwɛɛkı Ɛsɔ hıdɛ.

Pɔɔlu wulıɣ ɛzuma puwɛɛ se poluŋ Ɛsɔ tɛɛ yɔ

2 Lɛɛlɛɛyɔ, mansazıɣ ɛyaa se kacalaɣ lɛ, pɛsɛɛ Ɛsɔ nɛ petendi-i nɛ patumunı-ı nɛ pasam-ı ɛyaa tuŋa yɔɔ. 2Patumunı Ɛsɔ awiya nɛ ñundunaa tuŋa yɔɔ. Ðunɛ lɛ, dıpızıɣ nɛ dıcaɣ wezuu pɛɛyɛɛ nɛ laŋhɛzıyɛ pa-taa nɛ da-paa wɛɛnı Ɛsɔ nɛ dıla mbu punɔnaa yɔ. 3Mbu wɛnı dɛu nɛ pıkɛdını da-ñuu yadu Ɛsɔ, 4weyi e-liu wɛɛ se ɛyaa tuŋa payı ɛwɛnı ñuu yabu nɛ pɔkɔɔ nɛ patılı toovenim yɔ. 5Toovenim lɛ, Ɛsɔ kudum koŋ wɛna nɛ ceyiyu kudum koŋ ñɛwɛɛ Ɛsɔ nɛ ɛyaa pɛ-hɛku taa nɛ patuŋıɣnı ɛ-yɔɔ. Ɛnu lɛ ɛyu Yesu Krıstu. 6Ɛkpaɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tı nɛ ɛcɛlı se pıkɛ kıhɛyuu ŋgu kiholuu ɛyaa tuŋa yɔ. Aseɣde ndı ɛlızı ɛ-maɣmaɣ ɛ-alıwaatu taa. 7Puyɔɔ yɔɔ Ɛsɔ lızı-m nɛ ɛsıı se mɛnkɛ ɛ-tɔm suzuyu nɛ Krıstu tiyiyu. Toovenim mɔyɔɔduu Krıstu taa, maacetıɣ. Ɛsɔ dʋ-m se mawılı mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ toovenim nɛ lidau pɔ-tɔm.

8Me-liu wɛɛ se abalaa ɛkpazıɣ pe-nesi nzı sıwɛ cıdıcıdı yɔ ɛsɔdaa nɛ pɛsɛɣ Ɛsɔ paa lɛ. Nɔɔyu pana ɛtaakpanı lɛlu, you ɛtaawɛɛ dɔdɔ.

9Me-liu wɛɛ dɔdɔ se halaa esuu wondu camıyɛ ɛzı punɔnau yɔ nɛ pataadɛlısı niye. Pataakılı pa-tı canuu nɛ ñɔsı luu nɛ sika nuŋgbacaɣlınaa yaa lıtu nɛ wondu ndu tıkılı liidiye yɔ. 10Ɛlɛ, pacanı pa-tı nɛ tuma kıbana labu ɛzı punɔnau halaa mba pɔtɔŋ pa-tı se peseu Ɛsɔ yɔ.

11Puwɛɛ se halaa esu nɛ polusi pa-tı kpem alıwaatu ndu pawılıɣ -wɛ Ɛsɔ tɔm yɔ. 12Maahaɣ halu numəu se ɛwılı tɔm yaa edıɣ abalaa. Puwɛɛ se esu. 13Puwɛ mbu, mbu puyɔɔ yɔ, Adam Ɛsɔ calını labu kedeŋa yɔɔ. Puwayı ɛlabı Ɛɛvı. 14Pıtɛkɛ Adam pepeɣzaa. Ɛlɛ, halu pepeɣzaa nɛ ɛtɔlı kaañamtu taa. 15Ɛlɛ, ye halu ɛcaɣ wezuu camıyɛ lidau nɛ sɔɔlım nɛ cıdıcıdı wɛtu pa-taa yɔ, pıtuŋıɣnı lulʋu yɔɔ nɛ ɛwɛɛnı ñuu yabu.

Yesu ɛgbɛyɛ taa ñuma yɔɔ cɔnıyaa nɛ pa-tumladaa pɔ-tɔm

3 Tɔm tunɛ, tıkɛ toovenim : Ye nɔɔyu ɛcaɣ se ɛkɛ Krıstu ɛgbɛyɛ yɔɔ cɔnıyu yɔ, tumıyɛ kıbandɛ pudu liu wɛɛ. 2Puwɛɛ se kawanaɣ nakeyɛ ɛtaawɛɛ Krıstu ɛgbɛyɛ yɔɔ cɔnıyu yɔɔ. Ɛkɛ halu kudum walu, ɛtılı ɛ-tı kpau nɛ ɛdɔkıɣ ɛ-tı nɛ ɛdɔŋ ɛzuma mbu punɔnaa yɔ. Ɛmu agɔma camıyɛ nɛ ɛtılı tɔm wılʋu camıyɛ. 3Pıtamuna se ɛkɛ sulum ñɔyu, ɛtaawɛɛ dɔdɔ helu helu nɛ

1.19 1Tim 6.9
1.20 1Kɔr 5.5 2Tim 4.14;2.2 Ɛzd 6.10
2.3 1Tim 1.1; 5.4
2.4 2Tim 2.25 Tit 2.11 Yoh 3.17
2.5 Room 3.29 Ebr 8.6
2.6 1Kɔr 1.6 Gal 4.4
2.7 Room 9.1 2Tim 1.11 Gal 1.16
2.8 Key 134.2
2.9 1Pı 3.3
2.10 1Pı 3.4
2.12 1Kɔr 14.34 Efɛ 5.24
2.13 Kid 2.7,22 1Kɔr 11.8
2.14 Kid 3.6 2Kɔr 11.3
3.1 Tuma 20.28 Fil 1.1 1Tim 1.15
3.2 Tit 1.6 2Tim 2.24
3.3 2Tim 2.24 Tit 1.7

etaamuli lɛlaa se ehiɣ kɛzaɣ. Ɛlɛ, pʊwɛɛ se ɛkɛ ɛyʊ kɪbanʊ, ɛtaakɛ tɔm cayʊ, ɛtaawɛnɪ liidiye laɣzaɣ katatayaɣ. 4Pʊwɛɛ se ɛ-maɣmaɣ ɛpɪzɪ nɛ ɛcɔnɪ ɛ-hɔʊ taa ñʊma yɔɔ camɪyɛ nɛ ɛkpɛlɪkɪ e-piya nɛ siluzuu sɪ-tɪ ɛ-tɛɛ nɛ sɪñaŋ-ɪ ɖeu siŋŋ. 5Ye ɛyʊ ɛɛpɪzɪɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-hɔʊ taa ñʊma yɔɔ cɔnaʊ lɛ, ɛzʊma ɛɛpɪzɪ nɛ ɛcɔnɪ Ɛsɔ ɛgbɛyɛ taa ñʊma yɔɔ yɔ? 6Pɪfɛyɪ se ɛkɛ ɛyʊ weyi ɛpɪsɪ krɪstʊ tʊ nɛ piteleɖida yɔ. Ðɪtɔsɔɔlɪ se ɛkpazɪ ɛ-tɪ nɛ Ɛsɔ hʊʊnɪ-ɪ nɛ ɛkʊ ɛ-tɔm ɛzɪ ɛkʊʊ Satanɪ ñʊndʊ yɔ. 7Pʊwɛɛ ɖɔɖɔ se mba pɛtɛkɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa ñʊma yɔ, palɪzɪ ɛ-yɔɔ aseɣɖɛ kɪbanɖɛ. Ðɪʊñʊnɪɣ se pɛpɛŋ-ɪ tɛtɛ nɛ ɛtɔlɪ eleeu kpacanaa taa.

8Pʊwɛɛ ɖɔɖɔ se mba pɛkɛɣ tʊmlaɖaa Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa yɔ, pɛkɛ ɛyaa mba pamʊnaa se pañam-wɛ yɔ. Pataawɛnɪ nɔsɪ naalɛ. Pɪfɛyɪ se pɔñɔɔ sʊlʊm nɛ pɪkʊlɪ-wɛ yaa pomuli lɛlaa se pehiɣ kɛzaɣ. 9Pʊwɛɛ se pɔɖɔkɪ lidaʊ tɔm ndʊ tɪɪwɛɛ mɛɛsaɣ tɛɛ nɛ Ɛsɔ lɪzɪ-tʊ nɛ ɛwɪlɪ ɛ-ñʊma yɔ kpam nɛ pa-taa wɛɛ keleŋgele. 10Pʊwɛɛ se pacalɪ-wɛ maɣzʊʊ nɛ ye patana kawanaɣ nakɛyɛ pɔ-yɔɔ lɛ, peyebi-wɛ nɛ pɛkɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa tʊmlaɖaa.

11Mbʊ pʊwɛɛ ɖɔɖɔ se halaa ɛkɛ mba pamʊnaa se pañam-wɛ yɔ. Pataayɔɔdʊʊ ɛyaa tɔm ɛlɛ, patɪlɪ pa-tɪ kpaʊ nɛ pamʊnɪ se pataa-wɛ liu pɪtuŋa pɪ-taa.

12Pʊwɛɛ se Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa tʊmlaɖʊ ɛkɛnɪ halʊ kʊɖʊm walʊ nɛ ɛcɔnɪ e-piya nɛ ɛ-hɔʊ taa ñʊma yɔɔ camɪyɛ. 13Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa tʊmlaɖaa mba palakɪ pa-tʊmɪyɛ camɪyɛ yɔ, paɖʊʊ-wɛ hɪɖɛ nɛ pa-laŋa ɛɛmaɣnɪ pʊyʊ pe-lidaʊ ŋgʊ pɛwɛnɪ Krɪstʊ taa yɔ, kʊ-yɔɔ.

14Mamaɣ-ŋ takayaɣ kanɛ nɛ lidaʊ se piileɖuu lɛ, mɔnkɔŋ nɛ mana-ŋ. 15Ɛlɛ ye mɔntɔkɔɔ lɔŋ lɛ, ŋŋtɪlɪ ɛzʊma mbʊ pʊwɛɛ se ŋɖɔ Ɛsɔ hɔʊ taa yɔ. Ŋgʊ lɛ Ɛsɔ weyi ɛwɛ wezuu yɔ, ɛ-ɛgbɛyɛ. Ŋgʊ ɖɔɖɔ lɛ toovenim tɔm tilimiye nɛ ti-sizika. 16Toovenim lɛ, lidaʊ tɔm ndʊ tɪɪwɛ mɛɛsaɣ tɛɛ nɛ Ɛsɔ wɪlɪ-ɖʊ tʊ yɔ, tɪpaɣlaa kamaɣ fɛyɪ. Ndʊ lɛ se :

Ɛsɔ lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ tomnaɣ taa.
Kalɪzaɣ kaɖɪ kpayɪ
se ɛtʊʊzaa.
Ɛsɔ tiyiyaa na-ɪ.
Posuzi ɛ-tɔm paa le.
Petisi ɛ-yɔɔ kedeŋa
kpeekpe yɔɔ.
Ɛsɔ kpazɪ-ɪ koboyaɣ taa.

Ndʊ Pɔɔlɪ heyiɣ Timootee se ɛla yɔ

4 Kalɪzaɣ yɔɔdɪ kpayɪ se kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ taa lɛ, ɛyaa nabɛyɛ kɔŋ yebu lidaʊ nɛ panʊnɪ kalɪzasɪ nzɪ sɪcɛtɪɣ yɔ nɛ aleewaa pa-wɪlɪtʊ. 2Ɛyaa cɛtɪyaa kaɣ labʊ pɪ-tɛɛ nɛ pɪ-yɔɔ lakasɪ nɛ pepeɣzini-wɛ. Ɛyaa mba, pa-taa kpɪndaa nɛ paapɪzɪɣ se patɪlɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu nɛ mbʊ pɪfɛyɪ ɖeu yɔ. 3Pɪ-tɛ ɛyaa mba, pakaɣ ɖaŋʊʊ se pataakpaɣ halaa nɛ pataatɔɔ tɔɔnɪsɪ nasɪyɪ.

3.4 Tit 1.6
3.6 Eza 14.12
3.7 2Tim 2.26 1Kɔr 5.12
3.8 Fil 1.1
3.9 1Tim 1.19
3.11 Tit 2.3
3.13 Mat. 25.21
3.15 Efɛ 2.21 2Tim 2.20
3.16 Yoh 1.14 Tʊma 1.9 Room 1.4 1Yoh 5.6
4.1 Yoh 16.13 2Tes 2.3 2Pɪ 2.1 1Yoh 4.6 Yud 1.18
4.2 Efɛ 4.19 2Pɪ 2.3
4.3 Kiɖ 9.3 1Kɔr 10.30 Kol 2.16 Ebr 13.4

Ŋgʊ Ɛsɔ ñalɪzɪ tɔɔnɪsɪ nzɪ sɪ-tɪŋa se mba petisi Krɪstʊ yɔɔ nɛ patɪlɪ toovenim yɔ, pɔtɔɔ-sɪ nɛ ɛsɪmɪyɛ. 4Mbʊ pɪtɪŋa payɪ Ɛsɔ laba yɔ, pʊwɛ ɖeu. Pɪfɛyɪ se pekizi pɪ-taa nabʊyʊ ye ɖɪmʊ mbʊ ɛhaɣ-ɖʊ yɔ nɛ ɛsɪmɪyɛ yɔ. 5Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tɔm nɛ Ɛsɔ sɛʊ peyeki nɛ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ.

6Ye ŋwɪlɪɣ tɔm tʊnɛ ɛgbaɣ dɪnaa yɔ, ɖɪnɛ lɛ, ŋkɛɣnɪ Yesu Krɪstʊ tʊmlaɖʊ kɪbanʊ. Ðɪnɛ lɛ, ŋcalɪɣ ña-tɪ nɛ lidaʊ tɔm nɛ wɪlɪtʊ kɪbandʊ ndʊ ŋɖɔm tɪ-yɔɔ camɪyɛ yɔ. 7Kizi mʊya wena aawazɪɣ pʊyʊ nɛ aniɣziɣ mbʊ pɪtɪŋa pʊwɛ cɪɖɪcɪɖɪ nɛ halaa akpadɪyaa mʊyʊʊ yɔ. Malɪsɪ ña-tɪ nɛ Ɛsɔ paawɛnaʊ. 8Tomnaɣ malɪsɪɣ nɛ nabʊyʊ wɛ wazaɣ pazɪ yem. Ɛlɛ Ɛsɔ paa wɛnaʊ wɛ wazaɣ pɪtɪŋa pɪ-taa. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɪhaɣ lɛɛlɛɛyɔ wezuu nɛ cee wayɪ ñɪŋgʊ.

9Tɔm ndʊ tɪkɛ toovenim nɛ tʊmʊna se paa weyi etisi-tʊ nɛ ɛ-laŋɪyɛ pilim. 10Lɪnaɣ pʊ-yɔɔ ɖɪkaŋ ñʊʊ nɛ ɖɪlakɪ tʊmɪyɛ nɛ ɖitisiɣ se pakalɪ-ɖʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪtaɣ Ɛsɔ weyi ɛwɛ wezuu yɔ liu. Ɛkɛ ɛyaa tɪŋa payɪ ñʊʊyaɖʊ, kɔzɪkɔzɪ mba petisaa yɔ.

11Heyi tɔm ndʊ nɛ ŋwɪlɪ-tʊ. 12Taayele se nɔɔyʊ ɛpɛɛŋ-ŋ tɛtɛ se ŋkɛ evebu. Ɛlɛ pʊwɛɛ se ŋwɪlɪ mba petisi Krɪstʊ yɔɔ yɔ nʊmɔʊ nɛ ñɔ-yɔɔdaɣ nɛ ñɔ-ɖɔnɛ nɛ ñɔ-sɔɔlɪm nɛ ña-kalɪzaɣ nɛ ñe-lidaʊ nɛ ña-cɪɖɪcɪɖɪ wɛtʊ. 13Alɪwaatʊ ndʊ ŋɖaŋ mɔn-kɔm yɔ, wɛɛ Ɛsɔ tɔm kalʊʊ yɔɔ ɛyaa samaɣ taa nɛ ŋyele nɛ pɪlabɪ-wɛ hʊnʊm nɛ ŋwɪlɪ-wɛ tɔm. 14Taayele haɖɛ ndɪ Ɛsɔ ha-ŋ yɔ. Ɛsɔ ha-ŋ haɖɛ ndɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛ-tɔm ɖɛzɪyaa kɔyɔɔdaa nɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa sɔsaa tɪnɪ ñɔ-yɔɔ nesi yɔ.

15Nɪna tʊmɪyɛ ndɪ. Kpaɣ ña-tɪ pilim nɛ ŋɖʊ ɖɪ-taa nɛ paa weyi ɛna ɛzʊma mbʊ ŋwokini ɛsɪndaa yɔ. 16Kpa ña-tɪ nɛ ndʊ ŋwɪlʊʊ yɔ. Sɛzɪ ɛsɪyɛ nɛ ŋwolo pʊyɔɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ye ŋlakɪ mbʊ yɔ, ŋyakɪ ña nɛ mba pewelesiɣni-ŋ yɔ, mɪ-ñʊʊ.

Lɔŋ tasʊʊ agbadɪyaa nɛ lelaa nɛ yomaa kɪbɪma pɔ-yɔɔ

5 Taaholi akpadɪyʊ yɔɔ ɛlɛ, sɪɣzɪ-ɪ lɔŋ ɛzɪ ña-caa yɔ. Sɪɣzɪ evebiya lɔŋ ɛzɪ ña-ñɪma yɔ. 2Yɔɔdɪnɪ halaa akpadɪyaa ɛzɪ ño-ɖoonaa yɔ nɛ asɛyaa nɛ pɛlaa ɛzɪ ña-ñɪma yɔ cɪɖɪ cɪɖɪ wɛtʊ tɪŋa taa.

3Ðʊ lelaa mba pɛfɛyɪnɪ nɔɔyʊ kpem yɔ, hɪɖɛ. 4Ye lelu nɔɔyʊ ɛwɛnɪ piya yaa sayɪnaa yɔ, pʊwɛɛ se mba ɛcalɪnɪ kpɛlɪkʊʊ ɛzʊma mbʊ pʊmʊnaa se pala pɔ-hɔʊ taa ñʊma yɔ. Mba pɪtalɪnaa se pɔcɔnɪ pa-ñɪma yɔɔ ɛzɪ paba kɔcɔnʊʊ pɔ-yɔɔ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mbʊ kɛdɪnɪnɪ Ɛsɔ. 5Lelu weyi ɛwɛ e-ɖeke nɛ ɛfɛyɪnɪ nɔɔyʊ se ɛcɔnɪ ɛ-yɔɔ yɔ, ɛtaɣ Ɛsɔ liu. Ɛwɛɣ Ɛsɔ sɛʊ yɔɔ nɛ etendiɣ-i wɪsɪ nɛ ɖoo. 6Lelu weyi ɛlɛ ñɛwɛɛ nɛ ɛlakɪ yem yem yɔ, paa ɛwɛ wezuu yɔ, ɛtem sɪbʊ. 7Heyi tɔm tʊnɛ lelaa nɛ pataana kawanaɣ nakɛyɛ

4.4 1Kɔr 10.25 Tit 1.15
4.6 2Tim 3.14,15
4.7 1Tim 1.4 2Tim 2.16
4.8 Keɣ 37.4 Mat. 6.33 Mrk 10.30 1Tim 6.6
4.9 1Tim 1.15
4.10 1Tim 2.4
4.11 1Tim 6.2
4.12 1Kɔr 16.11 Tit 2.7,
4.14 Tʊma 6.6 1Tim 1.8 2Tim 1.6
4.16 Room 11.14
5.1 Lev 19.32
5.3 1Tim 5.5,16
5.4 Mat. 15.4 Efɛ 6.2 1Tim 2.3
5.5 1Kɔr 7.32 Luk 2.37 1Pɪ 3.5
5.6 Yak 5.5
5.7 1Tim 4.11

pɔ-yɔɔ. **8**Ye nɔɔyu ɛɛcɔŋnɪ ɛ-ɲ̄ɪma yɔɔ, kɔzɪkɔzɪ ɛ-maɣmaɣ ɛ-hɔu taa ɲ̄ɪma yɔɔ yɔ, ɛlɔ lidau. Weyi ɛfɛyɪnɪ lidau Krɪstu yɔɔ yɔ, ɛlɛ ɲ̄akɪlɪ-ɪ wee wee.

9Ye lelu nɔɔyu ɛfɛyɪnɪ pɪnzɪ **60**yɔ, taama ɛ-hɪdɛ lelitu takayaɣ taa. Puwɛɛ se ɛkɛnɪ abalu kudum halu. **10**puwɛɛ se patɪlɪ-ɪ nɛ ɛ-camɪyɛ lakasɪ. Ɛcɔnɪ e-piya yɔɔ dɛu, ɛmu mba powokaɣ ɛ-tɛ yɔ camɪyɛ, ɛkɔ cɪdɪcɪdɪ ɲ̄ɪma nɪŋgbanzɪ lɪm, ɛsɪnɪ tanɪmtɪnaa nɛ ɛ-ɛzɪyɛ sɛnɪ mbu mbu puwɛ dɛu yɔ, pɪtuŋa payɪ pɪ-labu.

11Ɛlɛ, taama lelaa mba patakpadɪyɪ yɔ, pa-hɪla. Alɪwaatu ndu, mbu pe-liu wɛɛ yɔ, puposuu-wɛ nɛ Krɪstu lɛ, pañunɪɣ se padaɣnɪ waluu. **12**Ðɪnɛ lɛ, pasuu tɔm mbu puyɔɔ yɔ, peyebi mbu paacalu dɪuu se palakɪ yɔ. **13**Paanaɣ se pala we lɛ, papɪsɪɣ feendinaa nɛ panɪɣnɪ dɪsɪ taa cɔu. Puslɪɣnɪ se paalakɪ puyu, ɛlɛ papɪsɪɣ dɔdɔ kɔkɔdɛ yadaa nɛ padɪuu pɔ-nɔsɪ lɛlaa tɔm taa nɛ pɔyɔɔduu ndu tɪtana-wɛ yɔ. **14**Pu-yɔɔ me-liu wɛɛ se lelaa mba patakpadɪyɪ yɔ, pawalɪ nɛ palulɪ piya. Me-liu wɛɛ se pɔcɔnɪ pa-dɪsɪ yɔɔ nɛ pataaha dɔ-koyindu wadɛ se ɛyɔɔdɪ dɔ-tɔm natuyu. **15**Lelaa nabɛyɛ ɲ̄ɛtɛm hau siɣye nɛ patuŋɪɣ Satanɪ wayɪ.

16Ye Krɪstu tu halu nɔɔyu yaa abalu nɔɔyu ɛwɛnɪ lelaa yɔ, ɛsɪnɪ-wɛ. Etaayebini-wɛ nɛ Krɪstu ɛgbɛyɛ. Peeye dɪdɪ pɪzɪɣ nɛ dɪsɪnɪ lelaa mba pɛfɛyɪnɪ nɔɔyu yɔ.

5.8 Eza 58.7 Gal 6.10
5.9 Luk 2.36 1Tim 3.2
5.10 Kid 18.4 Tuma 9.36 Luk 7.44
5.13 2Tes 3.11
5.14 1Kɔr 7.9 1Tim 1.6 Tit 2.8
5.16 1Tim 5.3,5
5.17 Room 12.8 Gal 6.6 1Tes 5.12
5.18 Way 25.4 Luk 10.7 1Kɔr 9.9
5.19 Way 19.15
5.20 Way 13.11 Gal 2.14
5.21 1Tim 6.13 2Tim 4.1
5.22 1Tim 4.14 2Yoh 1.11
5.23 Keɣ 104.15
5.24 Gal 5.19
6.1 Tit 2.9 Efɛ 6.5

17Krɪstu ɛgbɛyɛ taa sɔsaa mba pedɪyiɣ-dɪ camɪyɛ yɔ, puwɛɛ se padu-wɛ hɪdɛ tɔm nabulɛ. Kɔzɪkɔzɪ mba pakaŋ ɲ̄uu Ɛsɔ tɔm suzuu nɛ tɪwɪlɪɣ pa-taa yɔ. **18**Mbu pama Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa se :

Nɔ weyi ɛmɪtɪɣ mɪla yɔ,
paahɔkuu ɛ-nɔɔ se ɛtaatɔɔ.

Pamawa dɔdɔ se :

Tumladu munɪ ɛ-kɪhɛyuu.

19Ye pɔkɔnɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ taa sɔsɔ nɔɔyu tɔm ɲ̄ɔ-cɔlɔ se ɛlabɪ puyu yɔ, taamu-tu yem ye aseɣde tɪnaa ɛtatalɪ naalɛ yaa naadozo yɔ. **20**Mba paba ñalakɪ kɪwɛɛkum yɔ, kalɪ-wɛ patuŋa payɪ pɛ-ɛsɪndaa nɛ sɔɔndu kpa lɛlaa.

21Manpakɪ-ŋ Ɛsɔ nɛ Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu nɛ Ɛsɔ tiyiyaa mba ɛlɪzaa yɔ, pɛ-ɛsɪndaa se ŋdɔ paɣ tu tunɛ tɪ-yɔɔ. Taacɔnɪ nɔɔyu ɛsɪndaa nɛ taala nabuyu ɛsɪmɪyɛ yɔɔ.

22Taakpedesi nɛ ŋtunɪ nɔɔyu yɔɔ nesi. Taasɪnɪ nɔɔyu ɛ-kɪwɛɛkum taa. Ðɔkɪ ɲ̄a-tɪ nɛ ŋwɛɛ cɪdɪcɪdɪ.

23Yele lɪkpadaɣ dɛke ɲ̄ɔu. Ɛlɛ, ɲ̄ɔɔ sulum pazɪ ño-lotu kudɔŋ nɛ ɛzuma mbu pulaazɪɣ-ŋ wɪu yɔ, pu-yɔɔ.

24Nabɛyɛ kɪwɛɛkum naɣ nɛ ɛza yem keɣlee puco nɛ pahuunɪ-wɛ tɔm. Piyele lɛlaa yɔ, paba kɪwɛɛkum wɛɣnɪ wayɪ. **25**Mbu dɔdɔ camɪyɛ lakasɪ naɣnɪ ɛza keɣlee. Halɪ nzɪ paanaɣ sɪsɪ yɔ sɪɪwɛɣ mɛɛsaɣ tɛɛ tam yɔɔ.

6 Puwɛɛ se yomaa tuŋa ɛkpaɣ pa-caanaa se pamunaa se

padʋ-wɛ hıdɛ sinŋ. Ðınɛ lɛ, nɔɔyʋ ɛɛtʋʋ Ɛsɔ nɛ dɔ-tɔm ndʋ dıwılıɣ yɔ. 2Yomaa mba pa-caanaa kɛ Krıstʋ ñʋma yɔ, pataaniɣzi-wɛ mbʋ pʋyɔɔ yɔ pɛkɛ ɛgbaɣdınaa. Ɛlɛ pʋwɛɛ se palabı-wɛ tʋmıyɛ camıyɛ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, mba palakı tʋmıyɛ ndı yɔ, pɛkɛ Krıstʋ ñʋma nɛ ɛgbaɣdınaa kʋsɔɔlaa. Wılı tɔm tʋnɛ ɛyaa nɛ ŋsazı-wɛ.

Liidiye laɣzaɣ

3Ðıkpaɣ se nɔɔyʋ wılıɣ tɔm ndʋ tıwɛnı ndı yɔ nɛ ɛɛdɔŋ da-Kıbaɣlʋ Yesu Krıstʋ toovenim tɔm yɔɔ. Ðıkpaɣ dɔdɔ se pʋdʋ ɛnʋ, ɛɛdɔŋ wılıtʋ ndʋ tiyeki nɛ ɛyʋ paa wɛɛnı Ɛsɔ yɔ. 4Ðınɛ lɛ, pʋdʋ ɛnʋ ɛwɛnı cajayɛ. Ɛɛsıŋ pʋyʋ, ɛlɛ tɔm hɔm kʋdɔŋ kpa-ı nɛ ɛ nɛ lɛlaa poyou tɔm pee yɔɔ. Mbʋ kɔŋnʋnı ɛzısɛmıyɛ, yoŋ, ɛyaa tɔm yɔɔdʋʋ nɛ dama yɔɔ lımaɣ za kıdɛkɛdɛɛ dʋʋ. 5Pʋkɔŋnı dɔdɔ tɔm hɔm kaatɛŋa ɛyaa mba pɛfɛyını lımaɣza kıbana yɔ, pa-taa. Patatası toovenim tılʋʋ. Pamaɣzʋʋ se ɛyʋ ɛñıtaa nɛ ɛ-paa wɛnı Ɛsɔ yɔ, pıkɛɣnı wadɛ se ehiɣ ñım. Posini ña-tı nɛ pı-tɛ ɛyaa mba.

6Toovenim lɛ, mba pa-paa wɛnı Ɛsɔ nɛ pa-taa hʋlʋmını mbʋ pɛwɛna yɔ, pɛwɛnı kɛzaɣ. 7Ðınawa se dıtɛkpɛndını nabʋyʋ nɛ dıkɔɔ kedeŋa yɔɔ cınɛ. Mbʋ dɔdɔ alıwaatʋ ndʋ dıkʋyʋʋ kɔ-yɔɔ yɔ, dıkpɛndʋʋnı ka-pʋyʋ. 8Ye dıwɛnı tɔɔnaɣ nɛ wondu kususutu yɔ, pʋwɛɛ se pımaɣ-dʋ. 9Ɛlɛ ɛyaa mba pacaɣ se pɛkɛ ñʋmtınaa yɔ, pasʋʋ takım taa nɛ kpaca kpa-wɛ nɛ pe-liu wɛɣ siŋŋ mbʋ pıkɛɣ kımɛlɛndʋ pʋyʋ nɛ pıwɛɛkıɣ yɔ. Pʋnɛ pʋdʋzʋʋ ɛyaa kʋdʋzʋʋ nɛ pʋsʋzʋʋ-wɛ asɛyʋʋ taa. 10Mbʋ liidiye laɣzaɣ kɛnı kʋñɔmıŋ tıŋa lidɛ. Liidiye laɣzaɣ kakpa nabɛyɛ nɛ pele lidaʋ nʋmɔʋ nɛ pa-maɣmaɣ pasʋzı pa-tı wızası ndı ndı taa.

Mbʋ Pɔɔlı heyiɣ Timootee se ɛla yɔ

11Ɛlɛ ña weyi ŋkɛ Ɛsɔ ɛyʋ yɔ, se pı-tɛ lakası nzı. Ñını mbʋ pʋtʋʋzaa yɔ, nɛ Ɛsɔ paa wɛnaʋ nɛ lidaʋ nɛ sɔɔlʋm nɛ tı-dɔkʋʋ nɛ leleŋ wɛʋ. 12Lʋ lidaʋ taa lʋbıyɛ kıbandɛ. Ðɔkı tam tam wezuu ŋgʋ kʋ-yɔɔ Ɛsɔ ya-ŋ yɔ nɛ ŋgʋ kʋ-yɔɔ ŋkadı camıyɛ kpayı aseɣdɛtınaa sakıyɛ ɛsındaa se ŋwɛnı lidaʋ yɔ. 13Ɛsɔ weyi ɛhaɣ pıtıŋa payı wezuu yɔ nɛ Krıstʋ Yesu weyi ɛkadı toovenim kpayı Pɔnsı Pılaatı ɛsındaa yɔ, pɛ-ɛsındaa lɛ, maŋkaŋ ña-ñʋʋ taa se : 14Ðɔkı paɣtʋ ndʋ kpam nɛ ŋwɛɛ cıdıcıdı. Pataana kawanaɣ nakɛyɛ ñɔ-yɔɔ nɛ pʋkɔɔ pısını kıyakʋ ŋgʋ Kıbaɣ lʋ Yesu Krıstʋ lıɣ nɛ pana-ı yɔ. 15Ɛsɔ lɛ weyi ɛkaɣ lızʋʋ Krıstʋ nɛ ɛwılı alıwaatʋ ndʋ ɛdʋwa yɔ, tı-taa yɔ. Ɛnʋ lɛ weyi ehiɣ ɛ-tı yɔ, e-dɛke koŋ lɛ weyi ɛcɔŋnı pıtıŋa payı pʋ-yɔɔ yɔ. Awiya taa Wiyaʋ nɛ kıbaɣlaa taa Kıbaɣlʋ. 16E-dɛke koŋ ɛɛsıkına nɛ ɛwɛɛ

6.2 Kol 4.1 1Tim 4.11
6.3 1Tim 1.3
6.4 1Tim 1.4,7 2Tim 2.23
6.5 Room 16.17 2Tim 3.8
6.6 1Tim 4.8 Ebr 13.5
6.7 Yɔb 1.21 Wıl 5.15
6.8 Ebr 13.5
6.9 Mat. 13.22 1Tim 3.7
6.10 Exo 23.8 Way 16.19
6.11 2Tim 2.22 Way 33.1
6.12 1Kɔr 9.25 1Tim 1.18 2Tim 4.7
6.13 Yoh 18.37 1Tim 5.21
6.14 Fil 1.6,10 1Tes 3.13
6.15 1Tim 1.17 Wıl 17.14; 19.16
6.16 Exo 33.20 Yoh 6.46 1Tim 1.17

ñalımıyɛ nɖı nɔɔyu ɛɛpızıɣ nɛ ɛñɔtını-ɖı yɔ, ɖı-taa. Nɔɔyu tana-ı nɛ nɔɔyu ɛɛpızıɣ nɛ ɛna-ı ɖɔɖɔ. Paɖu-ı hıɖɛ nɛ e-ɖoŋ wɛɛ tam yɔɔ! Pıla mbu.

17Paɣ alıwaatu tunɛ tı-ñum tınaa se pataakpazı pa-tı, pataataa pa-ñum mbu pıwɛɣ tam yɔ, liu. Ɛlɛ pataa liu Ɛsɔ weyi ɛwɛnı ɛ-ɛza nɛ ɛhaɣ-ɖu pıtıŋa payı siŋŋ se ɖa-laŋa ɛhulumını-pu yɔ. **18**Paɣ-wɛ ɖɔɖɔ se pala mbu puwɛ ɖeu yɔ nɛ pɛkɛ ñum tınaa camıyɛ lakası taa. Paha nɛ hɔ kıbana nɛ pasını lɛlaa. **19**Ye palakı mbu yɔ, pacazıɣ pa-tı cee wayı ñum nɛ pakpazı huuye tigiɖɛ kıbanɖɛ yɔɔ, mbu papızıɣ nɛ pehiɣ tam tam wezuu.

20Timootee, ɖɔkı mbu paɖuzı ñe-nesi tɛɛ yɔ. Koli tɔm ndu tıwazıɣ puyu nɛ tiniɣziɣ mbu puwɛ cıɖıcıɖı yɔ. Koli ɖɔɖɔ nɔɔhɔnɖɛ ndı ɛyaa kpakıɣ se pıkɛ lɔŋsınɖɛ yɔ. **21**Nabɛyɛ tɔma se pɛwɛnı lɔŋsınɖɛ ndı nɛ pele lidau numɔu taa.

Ɛsɔ ɛlabı-ŋ lootiye.

6.17 Luk 12.21 1Tim 4.10 Tɔma 14.17
6.18 1Tim 5.10 Ebr 13.16
6.19 Mat. 6.20 1Tim 6.12
6.20 1Tim 4.7 2Tim 2.16
6.21 1Tim 1.19 2Tim 2.18

Takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Timootee yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Timootee
Pɪnaɣ: 67 - 68 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Pɔɔlɪ ma ɛ-kajalaɣ takayaɣ Timootee lɛ, pɪnzɪ naadozo yaa naanza ɖɛɛ. Pɪnzɪ nzɪ sɪ-taa Pɔɔlɪ labɪ wondu sakɪyɛ. Eyebi Timootee Efɛɛzɪ se ɛcɔnɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ peeye yɔ, ɖɪ-yɔɔ lɛ, ɛkʊyɪ nɛ ewolo Masedonii (1 Tim. 1:3) nɛ Kɔrɛntɪ (2 Tim. 4:20) nɛ Krɛɛtɪ (Tiiti 1:5) nɛ Miilɛɛ (2 Tim. 4:20). Ɛpɪsaa nɛ ɛkɔɔ Efɛɛzɪ (2 Tim. 1:18) nɛ pʊwayɪ ewolo Trowaasɪ nɛ hayɪ kiŋ (2 Tim. 4:13). Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa paɖʊ Pɔɔlɪ salaka kpaagbaa ɖʊʊ. Alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa ɖɔɖɔ wiyaʊ Neerɔ cɛtɪnɪ Krɪstʊ ñɪuma taa se mba sɔbɪnɪ Room tɛtʊ miŋ. Pʊnɛ piyeba nɛ papazɪ Krɪstʊ ñuma wayɪ ɖʊʊ kaŋ kaŋ Room kewiyaɣ tɪŋa taa payɪ.

Salaka ŋga paɖʊ Pɔɔlɪ yɔ, kɛkɛ ɛ-salaka naalɛ ñɪuŋga Room tɛtʊ taa. Ɛlɛ kanɛ kaakɪlɪ ɖoŋ ŋga paacalɪ-ɪ ɖʊʊ yɔ. Nabʊlɛ ɖeɖe paɖʊ-ɪ salaka mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Room ñɪuma kakʊyɪ ɛ-yɔɔ se ɛkɛ ɛyaa kʊyʊ (1:8; 2:9). Paɖɪɣ-ɪ kuduyuu ŋgʊ kɪ-tɛɛ niŋkaɣ nɛ kʊsɔɔtʊ nɛ cɪkpɛndʊʊ pɛkɛwɛɛ yɔ. Ɛ-taabalaa taa sakɪyɛ tatasɪ ɛ-cɔlɔ wɛʊ (4:10-12) ɛlɛ, pa-taa nabɛyɛ pɪzaa nɛ powolo nɛ pana-ɪ (1:16). Kɪbaɣlʊ kɛwɛ Pɔɔlɪ cɔlɔ ɛ-kʊñɔmuŋ ɛnɪ ɛ-tuŋa ɛ-taa payɪ nɛ pɪhaɣ-ɪ pana ñaɣʊ (1:12; 4:17-18). Ɛsɔtɔm yekaɣ ɖɔɖɔ nɛ e-toma taa taatiki (2:9-10). Ɛtɛzɪ ɛ-tʊmɪyɛ camɪyɛ nɛ ɛñɔɔzɪ ɛ-tɪ se ewolo nɛ ɛwɛɛ Kɪbaɣlʊ cɔlɔ (4:6-8).

Pʊcɔ nɛ Pɔɔlɪ sɪ lɛ, ɛñɪnaɣ se ɛma kpaagbaa takayaɣ Timootee. Pʊyɔɔ ɛma ɛ-takayaɣ naalɛ ñɪuŋga kanɛ Timootee Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪnaɣ 67 yaa 68 ñɪuŋga taa. Paa pɪula ɛzɪma yɔ, Timootee kɛkpɛndɪ ɛwɛɛ Efɛɛzɪ nɛ ɛcɔŋnɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪkɛwɛ peeye yɔ, ɖɪ-yɔɔ. Timoote kɛwɛnɪ cɛyɪtʊ siŋŋ, pʊyɔɔ pɪɪpɔzɪ Pɔɔlɪ se ɛɖʊ-ɪ hʊnʊm. Takayaɣ kanɛ kawɪlɪɣ lona naadozo wena a-taa cɛyɪtʊ lɪɣna yɔ : fɛyɛ ndɪ ɛyʊ wɛɣna mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paɖʊ ɛ-wayɪ kaŋ kaŋ Tɔm Kɪbandʊ yɔɔ yɔ (1:3-2:13), sɔɔlɪm kɪdɛkɛdɪm mbʊ pʊhɔŋ krɪstʊ ɛgbɛyɛ yɔɔ cɔnɪyʊ nɛ puposuuni-i nɛ ɛ-tʊmɪyɛ yɔ (2:14-26), nɛ ɛzɪma mbʊ pʊpɔzʊʊ Krɪstʊ tʊ se ɛlʊ Tɔm kɪbandʊ yɔɔ yɔ (3:1-4:8).

Ðiyiyaa katɪɣ cɛyɪtʊ nɛ pɪkɪlɪɣ Krɪstʊ ñɪuma lɛlaa. Ɛlɛ pʊwɛnɪ paa krɪstʊ tʊ weyi se ɛkatɪ cɛyɪtʊ. Mbʊ Pɔɔlɪ heyi Timootee se ɛla nɛ ɛlɪɪ pɪ-taa yɔ, mbʊ pʊpɔzʊʊ paa krɪstʊ tʊ weyi : Wɛɛ toovenim yɔɔ mbʊ (3:14).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlɪ, Ɛsɔ liu wɛna nɛ mɛnkɛ Yesu Krɪstʊ tiyiyu se monsuzi wezuu ŋgʊ paɖʊ-ɖʊ kɪ-tamaɣ nɛ kɪwɛɛ Krɪstʊ Yesu taa yɔ, kɪ-tɔm.

1.1 2Kɔr 1.1

2Mamaɣ takayaɣ kanɛ ña man-pɪyalʊ kʊsɔɔlʊ Timootee. Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Krɪstʊ Yesu

1.2 1Tim 1.2

1.3 Tʊma 23.1; 24.14 Room 1.9

1.4 2Tim 4.9,21

palabɪ-ŋ lootiye, pana ña-pʊtɔdɪyɛ nɛ pɛhɛzɪ ña-laŋɪyɛ.

3Mansaŋ Ɛsɔ weyi malakɪ ɛ-tʊmɪyɛ nɛ laŋɪyɛ kɪbandɛ ɛzɪ mɔn-cɔzɔnaa kalabʊ yɔ alɪwaatʊ ndʊ mantʊmʊʊnɪ-ɪ kaahɛsaɣ wɪsɪ nɛ ɖoo nɛ mɔntɔzʊʊ ñɔ-yɔɔ yɔ. **4**Mɔntɔzʊʊ ñɛ-ɛzɪtɛɣlʊm yɔɔ lɛ, pɪlakɪ-m liu kpem se mantasɪ-ŋ

nau nɛ ma-laŋıyɛ hulumı. **5**Mɔntɔzuu ɖɔɖɔ lidau ŋgu ŋwɛnı Ɛsɔ yɔɔ sıŋŋ yɔ, ku-yɔɔ. Ñe-neze Loyiisi nɛ ño-ɖoo Eniisi paawɛnı-ku puco nɛ pıtalını-ŋ. Nɛ manawa se paa pula ɛzuma yɔ, ŋwɛnı-ku ɖɔɖɔ. **6**Mbu labına nɛ mɔntɔzuu-ŋ se ŋfezi hadɛ ndı Ɛsɔ ha-ŋ alıwaatu ndu maatını ñɔ-yɔɔ nesi yɔ. **7**Toovenim mbu puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ taha-ɖu ninika kalızaɣ. Ɛlɛ, ɛha-ɖu ɖoŋ nɛ sɔɔlum nɛ tı-ɖɔkuu pa-kalızaɣ.

8Puyɔɔ lɛ, fɛyɛ ɛtaakpa-ŋ nɛ ɖa-Kıbaɣlu yɔɔ aseɣɖe lızuu yaa ma weyi padu-m salaka ɛ-yɔɔ yɔ. Ɛlɛ, tisi nɛ ma nɛ ŋ ɖıtɔɔ kuñɔŋ Tɔm Kıbandu yɔɔ pıtuŋını ɖoŋ weyi Ɛsɔ haɣ yɔ, ɛ-yɔɔ. **9**Ɛnu yabını ɖa-ñuu nɛ ɛyaa-ɖu se ɖıcaɣ wezuu ŋgu kıwɛ cıɖıcıɖı yɔ. Pıtɛkɛ se ɖılabı tuma kıbana yɔɔ, ɛya-ɖu. Ɛlɛ, ɛyabı ɖa-ñuu ɛzı ɛ-maɣmaɣ ɛɛɖuu yɔ nɛ pıtuŋını lootiye ndı ɛlabı-ɖu ɖa nɛ Krıstu Yesu ɖɛ-kpɛnduu taa puco nɛ alıwaatu pazı yɔ, ɖı-yɔɔ. **10**Ða-Ñuuyaɖu Yesu Krıstu lızı ɛ-tı nɛ pana-ı leɛlɛeyɔ lɛ, ɛlızı lootiye ndı nɛ ɛwılı. Ɛnu wabına sum nɛ pıtıtasu ɖoŋ wɛnau nɛ ɛkɔnı wezuu ŋgu kıwɛɛkuu yɔ ñalumıyɛ taa pıtuŋını Tɔm Kıbandu yɔɔ. **11**Tı-tɔm taa Ɛsɔ ɖu-m se mɛnkɛ ti-susiyu nɛ Yesu tiyiyu nɛ tı-wılıyu mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ. **12**Pu-yɔɔ yɔɔ, mɔntɔkı kuñɔŋ kunɛ ɛzunɔ. Ɛlɛ fɛyɛ ɛɛkpaɣ-m mbu puyɔɔ yɔ, mansum weyi ɛ-yɔɔ mɛwɛnı lidau yɔ. Manawa se paa pıula

1.5 Tuma 16.1
1.6 1Tes 5.19 1Tim 4.14
1.7 Room 8.15
1.8 Efɛ 3.1 2Tim 4.5
1.9 Room 8.28 Efɛ 1.4 Tit 3.5
1.11 1Tim 2.7
1.12 1Tim 6.20 1Pı 4.19
1.13 Room 6.17 1Tim 1.14 2Tim 3.14 Ebr 10.23
1.14 1Tim 6.20 Room 8.11
1.15 2Tim 4.10,16
1.16 Mat. 5.7 File 7
1.18 Ebr 6.10
2.1 Efɛ 6.10 1Tim 1.2
2.2 1Tim 6.12 2Tim 1.13
2.3 1Tim 1.18 2Tim 1.8; 4.5
2.4 1Kɔr 9.25
2.5 1Kɔr 9.25

ɛzuma yɔ, ɛpızıɣ nɛ ɛcɔnı mbu ɛɖuzı me-nesi tɛɛ yɔ, pu-yɔɔ camıyɛ nɛ pukɔɔ pıtalı kıyaku ŋgu ɛpısıɣ nɛ ɛkɔɔ yɔ.

13Toovenim tɔm ndu meheyi-ŋ yɔ, kpaɣ-tu ɛzı ndu tıwılıɣ-ŋ numɔu yɔ. Kpaɣ-tu lidau nɛ sɔɔlum mba ɖıwɛnı Krıstu Yesu taa yɔ, pa-taa. **14**Tuŋını Cıɖıcıɖı Kalızaɣ ŋga kɛwɛ ɖa-taa yɔ, kɔ-yɔɔ nɛ ŋɖɔkı puyu kıbanu weyi Ɛsɔ ɖuzı ñe-nesi taa yɔ, nesi naalɛ kpam.

15Ŋtem nau se mba patıŋa payı pɛwɛ Aasi egeetiye taa yɔ, paha-m siɣye. Pa-taa yɔ : Fijɛɛlı nɛ Ɛrumojɛnı.

16Kıbaɣlu ɛna Onesifɔɔrı hɔu taa ñuma putɔdıyɛ mbu puyɔɔ yɔ, ɛɛpam hɛzuu ma-laŋıyɛ. Fɛyɛ takpa-ı nɛ mo-yoŋkpası. **17**Ɛtalı Room tɛtu taa lɛ, ɛñunı-m nɛ ɛzıyɛ kısɛmıyɛ nɛ ɛna-m. **18**Kıbaɣlu eyele nɛ Ɛsɔ na ɛ-putɔdıyɛ kıyaku ŋgu ki-wiye. Ŋsum ɖɔɖɔ camıyɛ tuma wena ɛɛlabı-m Efɛɛzı tɛtu taa yɔ.

2 Piyele ña yɔ man-pıyalu, tuŋını lootiye ndı ɖıwɛ Krıstu Yesu taa yɔ ɖı-yɔɔ nɛ ŋkpa ɖoŋ. **2**Tɔm ndu ŋnı mawılaɣ aseɣɖe tınaa sakıyɛ ɛsundaa yɔ, ɖuzı-tu mba ŋtaɣ-wɛ liu yɔ, pe-nesi taa, mba papızıɣ nɛ pawılı-tu ɖɔɖɔ lɛlaa yɔ. **3**Piyele ña yɔ, tisi nɛ ŋtɔɔ kuñɔŋ ɛzı Yesu Krıstu sɔɔja kıbanu yɔ. **4**Ye sɔɔja nɔɔyu ɛñunıɣ se ɛ-tɔm ɛkɛdunı weyi ɛmu-ı sɔɔjatu yɔ yɔ, ɛɛnıɣnı kedeŋa yɔɔ ñuma tɔm. **5**Mbu ɖɔɖɔ ye nɔɔyu ewobi seya taa nɛ etese ɛzı paɖuu se pese yɔ

yɔ, ɛɛmʊʊ wabʊ hulaɣ. **6**Ɖɔdɔ lɛ, hadʊ weyi ɛkaŋ ñʊʊ nɛ ɛhayɪ siŋŋ yɔ, ɛnʊ pʊwɛɛ se ɛcalɪ mʊʊ e-dɛdɛ tɔɔnaɣ kʊm taa. **7**Maɣzɪ ndʊ meheyiɣ-ŋ yɔ, tɪ-yɔɔ nɛ Kɪbaɣlʊ sɪnɪ-ŋ nɛ ŋnɪɪ tɪ-tɔbʊʊ.

8Tɔzɪ Daaviidi lidɛ taa tʊ Yesu Krɪstʊ weyi Ɛsɔ fezi-i nɛ sɪdaa ta yɔ, ɛ-yɔɔ. Tɔm Kɪbandʊ ndʊ monsuzuu. **9**Tɔm Kɪbandʊ ndʊ tɪ-yɔɔ dɔdɔ mɔntɔkɪ kʊñɔŋ halɪ nɛ padɪ-m yoŋkpasɪ ɛzɪ kɪdɛkɛdɪm ladʊ sɔsɔ nɔɔyʊ yɔ. Ɛlɛ, paapɪzɪɣ nɛ padɪ Ɛsɔ tɔm yoŋkpasɪ. **10**Pʊyɔɔ yɔɔ mentisaa se manɪɪ wɪzasɪ nzɪ sɪtɪŋa nɛ pɪwazɪ mba Ɛsɔ lɪzaa yɔ. Ɖɪnɛ lɛ, pehikiɣ ñʊʊyabʊ mbʊ pʊwɛ Krɪstʊ Yesu taa yɔ nɛ tam tam koboyaɣ.

11Tɔm tʊnɛ, tɪkɛ toovenim :
Ye dạ nɛ ɪ dɪsɪbɪna yɔ,
dạ nɛ ɪ dɪkɔŋɪ wɛʊ
wezuu dɔdɔ.
12Ye dɪdɔkɪ dạ-tɪ mbʊ
kpam yɔ,
dạ nɛ ɪ dɪkɔŋɪ tɔɔʊ
kewiyaɣ dɔdɔ.
Ye dịkizi-i yɔ,
ɛkɔŋ-dʊ kizuu dɔdɔ.
13Ye dạ dạalakɪ mbʊ
pʊpɔzaa yɔ yɔ,
ɛnʊ ñalakɪ mbʊ pʊpɔzaa yɔ,
mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛpɪzɪɣ
nɛ ekizi ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ.

14Tɔzɪ ɛyaa tɔm ndʊ nɛ ŋpaɣ -wɛ Ɛsɔ ɛsɪndaa se pataayoo tɔm pee yɔɔ. Pʊnɛ pɪwazɪɣ pʊyʊ ɛlɛ, pʊdʊzʊʊ mba pewelesiɣni-wɛ yɔ, kʊdʊzʊʊ. **15**Ñaɣ pana nɛ ŋsɪŋ Ɛsɔ ɛsɪndaa ɛzɪ ɛyʊ weyi ɛwabɪ maɣzɪtʊ tɪŋa taa yɔ. Kɛnɪ tʊmladʊ weyi fɛyɛ ɛɛkpaɣ-ɪ nɛ ɛ-tʊmɪyɛ yɔ. Suzi toovenim tɔm ndʊ siɣsiɣ. **16**Koli tɔm hɔm mbʊ pɪɪwazɪɣ pʊyʊ nɛ piniɣziɣ mbʊ pʊwɛ cɪdɪcɪdɪ yɔ. La mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba panɪɣnɪ tɔm hɔm mbʊ yɔ, pɛtɛzɪɣ pa-tɪ posinaʊ nɛ mbʊ pʊwɛ dɛu Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ. **17**Ɛyaa mba, pɔ-tɔm yɛlʊʊ ɛzɪ kɪcɪkpʊʊ wɛʊ ɛyʊ tomnaɣ yɔɔ nɛ kɪtɛzɪɣ walʊʊ yɔ. Pa-taa yɔ, Imenee nɛ Filɛɛtɪ. **18**Paha toovenim nɛ siɣye mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pɔtɔm se sɪdạa tɛm fem nɛ sɪdạa taa. Pɔyɔɔdɪ mbʊ nɛ pala nɛ nabɛyɛ lesi pe-lidaʊ. **19**Paa mbʊ, tigidɛ dɔŋ ñɪndɛ ndɪ Ɛsɔ siwaa yɔ, dɪwɛ dị-dɛdɛ. Pama dɪ-yɔɔ se :

Kɪbaɣlʊ sɪm mba pɛkɛ ɛ-ñɪma yɔ.

Pamawa dɔdɔ se :

Weyi ɛyaɣ Kɪbaɣlʊ hɪdɛ yɔ, ɛha siɣye nɛ mbʊ pɪtatʊʊzɪ yɔ.

20Pɪtɛkɛ sika ñanzɪ nɛ ñɪɣlʊm ñɪnzɪ pe-dɛke pɛwɛnɪ ñɪmtʊ dɪɣa taa. Ɛlɛ tɪŋ ñanzɪ nɛ cʊʊ ñɪnzɪ pɛwɛɛ dɔdɔ. Kajalaɣ ñanzɪ wazɪɣ kazandʊ kɪyakʊ wiye nɛ lɛɛsɪ ñawazɪ tɛtɛ kɪyakɪŋ wiye. **21**Ye nɔɔyʊ eyebi azuluma lakasɪ nzɪ sɪ-tɔm mɔyɔɔdʊʊ yɔ yɔ, ɛwɛɣ ɛzɪ ñanaɣ ŋga pasɪ-kɛ nɛ padạŋnɪ kasandʊ kɪyakʊ yɔ. Pʊdʊ ɛnʊ ɛdɔkɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɛɛ cɪdɪcɪdɪ nɛ ɛwɛɛ dɔdɔ wazaɣ ɛ-tʊ. Papɪzɪɣ nɛ palabɪnɪ-ɪ paa tʊmɪyɛ kɪbandɛ ndɪ.

22Se ɛzaɣtʊ ndʊ evebiya nɛ pɛlaa pe-liu wɛɛ se pala yɔ. Ña nɛ

2.6 1Kɔr 9.10
2.8 Tʊma 2.24 Room 2.16 1Kɔr 15.4,20
2.9 Fil 1.7 Tʊma 9.16; 28.31
2.10 2Kɔr 1.6 Kol 1.24
2.11 1Tim 1.15 Room 6.5,8
2.12 Room 8.17 1Pɪ 4.13 Mat. 10.33
2.13 Kɪk 23.19 Room 3.3
2.14 1Tim 6.4 Tit 1.14
2.17 1Tim 1.20
2.18 1Tim 6.21 1Kɔr 15.12
2.19 Kɪk 16.5 Nah 1.7 Yoh 10.14
2.20 1Tim 3.15 Room 9.21
2.21 2Tim 3.17
2.22 1Tim 6.11

mba payaɣ Kıbaɣlu se ɛsını-wɛ nɛ laŋıyɛ ndı dıwɛ cıdıcıdı yɔ, ıñını mbu putuuzaa yɔ, nɛ lidau nɛ sɔɔlum nɛ laŋhɛzıyɛ. 23Ɛlɛ, yele kumɛlɛndu tɔm nɛ ndu tuwazıɣ puyu yɔ, pɔ-hɔm mbu puyɔɔ yɔ, ŋna dɛu se tukɔŋnı you. 24Ŋgu pıfɛyı se Kıbaɣlu tumladu nɛ nɔɔyu poyoo. Puwɛɛ se ɛla ɛyaa tuŋa dɛu nɛ ɛpızıɣ ɛwılıɣ tɔm nɛ ɛdɔkıɣ ɛ-hɔyɛ. 25Puwɛɛ se ɛwılı mba paatisiɣ ɛ-tɔm nɛ pɛlɛɣzıɣ pa-ñındu yɔ hɛɛɛ nɛ putɔma yɔ, Ɛsɔ yeki nɛ papısını pa-tı nɛ patılı toovenim. 26Ðınɛ lɛ, patılıɣ lɔŋ nɛ palu eleeu weyi ɛkpa-wɛ se pala mbu e-liu wɛɛ yɔ, ɛ-kpaca taa.

Kɛtɛzaɣ kıyakıŋ wɛɣ kadɛ

3 Nu dɛu se alıwaatu kadɛ ñındu kɔŋ wɛu kɛtɛzaɣ kıyakıŋ taa. 2Puwɛɣ mbu, mbu puyɔɔ ɛyaa kɔŋ pa-tı nınau, pɛwɛɣnı liidiye laɣzaɣ, pakpazıɣ pa-tı, pakundu, patuu Ɛsɔ hıdɛ, paañaŋ pa-ñuma, paawɛɣ ɛsumıyɛ nɛ paañaŋ Ɛsɔ ñum. 3Pa-baa ɛɛwɛɣnı puyu, paasıŋ putɔdıyɛ, pɛwɛɛkıɣ ɛyaa hıla, pɔsɔɔlu you, pɛwɛɣ ñaŋ nɛ pɛkɛ ɛyaa kıbama koyindinaa. 4Palıɣ ɛyaa wayı. Palakı nɛ paamaɣzuu nɛ tıkpazuu su pa-taa dɔ. Pɔsɔɔlu mbu pıkɛdını-wɛ yɔ nɛ pıkılı Ɛsɔ. 5Pɛwɛɣ ɛza yɔɔ ɛzı mba pa-paa wɛnı Ɛsɔ yɔ, ɛlɛ pekiziɣ mbu pıhaɣ dɔŋ yɔ. Se pı-tɛ ɛyaa mba.

6Pa-taa nabɛyɛ suu dısı taa mɛɛsaɣ tɛɛ nɛ ponuutuu halaa mba pɔ-tɔm fɛyı kadɛ nɛ kıwɛɛkım su pa-taa dɔ nɛ pe-liu wɛ paa ɛbɛ labu yɔ. 7Halaa mba, pañınıɣ paa alıwaatu ndu se pɛkpɛlıkı tɔm ɛlɛ, paapızıɣ nɛ patılı toovenim widiyi kau. 8Ɛzıma mbu Yanɛɛsı nɛ Yanbresı paakuyı Moyiizi yɔɔ yɔ, mbu dɔdɔ ɛyaa mba pakuyı mbu puke toovenim yɔ, pu-yɔɔ. Pɛkɛ mba pa-ñuŋ taa wɛɛkaa yɔ nɛ Ɛsɔ maɣzı-wɛ lɛ, ɛna se pe-lidau tɛkɛ puyu. 9Ɛlɛ, paakɔŋ taluu dɔli mbu puyɔɔ ɛyaa tuŋa kaɣ nau kpayı kpayı se pa-ñuŋ taa fɛyı ɛzı paanau se Yanɛɛsı nɛ Yanbresı pa-ñuŋ taa fɛyı dɔdɔ yɔ.

Pɔɔlı wılıɣ Timoote tɔm

10 Piyele ña yɔ, ıtıŋ-m ma-wılıtu nɛ mɔn-dɔnɛ nɛ mbu madɔwa se malakı yɔ nɛ me-lidau nɛ mɔ-hɔyɛ dɔkuu nɛ mɔn-sɔɔlum nɛ man-tı dɔkuu sizin nıu taa 11nɛ ma-wayı wɛu kaŋ kaŋ nɛ man-kuñɔmuŋ pa-taa. Ŋsım kuñɔmuŋ weyi mɔntɔɔ Antıyoocı nɛ Ikoniyɔm nɛ Lıstrı pɛ-tɛtu taa yɔ nɛ ɛzuma mbu paawɛ ma-wayı kaŋ kaŋ yɔ. Ɛlɛ Kıbaɣlu lızı-m puŋa payı pı-taa. 12Ŋgu ɛyaa mba patuŋa payı pe-liu wɛɛ se pacaɣ wezuu ŋgu kı-paa wɛnı Ɛsɔ pa nɛ Krıstu Yesu pɛ-kpɛnduu taa yɔ, pɛwɛɣ pa-wayı kaŋ kaŋ. 13Nɛ kañadınaa nɛ pɔpɔtınaa paba ñakaɣ tɛzıɣ kıdɛkɛdum labu. Palakı nɛ ɛyaa le nɛ paba ñala nɛ pele. 14Piyele ña lɛ, tɔm

2.23 1Tim 6.4 Tit 3.9
2.24 1Tim 3.2,3 Tit 3.2
2.25 1Tim 2.4 Tit 1.1 1Pı 3.15
2.26 1Tim 3.7
3.1 Yud 18 2Tim 4.3 2Pı 3.3
3.2 Room 1.30 2Pı 2.3, 12
3.3 Room 1.31
3.4 2Pı 2.10 Fil 3.19
3.5 1Tim 5.8 Tit 1.16
3.6 Mat. 23.14 Tit 1.11
3.7 1Tim 2.4
3.8 Exo 7.11 1Tim 6.5
3.9 Exo 8.18; 9.11
3.10 Fil 2.22 1Tim 4.6
3.11 Tuma 13.45,50 2Kɔr 11.23
3.12 1Tes 3.3 Tuma 14.22
3.13 1Tim 4.1 2Tim 2.16
3.14 2Tim 2.2

ndʊ ŋkpɛlɛkaa nɛ ŋna se tɪkɛ toovenim yɔ, ɖɔkɪ-tʊ nesi naalɛ kpam. Ŋsɪm weyi ɛkpɛlɪkɪ-ŋ tʊ yɔ. **15**Ðoo ña-pɪjatʊ ŋsɪm Cɪɖɪcɪɖɪ Tɔm ndʊ pama takayaɣ taa yɔ. Ndʊ pɪzɪɣna tɪha-ŋ lɔŋ nɛ ŋpɪzɪ nɛ ŋtʊŋɪnɪ lidaʊ Yesu yɔɔ nɛ ŋwɛnɪ ñʊʊ yabʊ. **16**Ɛsɔ cɔlɔ tɔm ndʊ pama takayaɣ ŋga ka-taa yɔ, tɪlɪnaa. Tɪ-taa paa ndʊ wɛ wazaɣ se tɪwɪlɪ ɛyʊ toovenim nɛ tikizini-i tɔm nɛ tɪñɔɔzɪ-ɪ camɪyɛ nɛ tɪsɪɣzɪ-ɪ lɔŋ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, pɪ-taa. **17**Pɪlakɪ mbʊ se Ɛsɔ ɛyʊ ɛmʊna paa tʊmɪyɛ kɪbandɛ ndɪ nɛ ɛwɛnɪ mbʊ ɛɛlabɪnɪ-ɖɪ yɔ.

4 Krɪstʊ Yesu kɔŋ hʊnaʊ ɛza ñɪuma nɛ sɪɖaa tɔm. Ɛnʊ kaɣnɪ ɛ-tɪ lɪzʊʊ nɛ pana-ɪ e-kewiyaɣ taa. Manpakɪ-ŋ ɛ nɛ Ɛsɔ pɛ-ɛsɪndaa se : **2**Suzi ɛyaa tɔm, ñɔɔzɪ ña-tɪ se ŋwɛɛ pʊ-yɔɔ mbʊ paa nʊmɔʊ ɛwɛɛ yaa kɪfɛyɪ yɔ. Kizini ɛyaa tɔm, kalɪ-wɛ, nɛ ŋɖɔkɪ ñɔ-hɔyɛ tam ña-sazʊʊ taa nɛ ŋwɪlɪ-wɛ tɔm. **3**Alɪwaatʊ natʊyʊ kaɣ kɔm nɛ pɪɖɛɛ ɛyaa nɛ cɪɖɪcɪɖɪ tɔm ndʊ pawɪlɪɣ-wɛ yɔ. Ɛlɛ, ɛzɪma mbʊ pa-nɪŋgbaaŋ taa puu lɛ, pɔkɔŋ ñɪnʊʊ wɪlɪyaa ndɪ ndɪ se paba eheyi-wɛ mbʊ pe-liu wɛɛ se panɪ yɔ nɛ pewelesini-wɛ. **4**Pɔtɔʊ pa-nɪŋgbaaŋ se pataawelesi toovenim nɛ panɪɣnɪ mʊya welesuu. **5**Piyele ña lɛ, feŋ nɛ ŋɖɔkɪ ña-tɪ camɪyɛ pɪtʊŋa payɪ pɪ-taa. Tisi nɛ ŋtɔɔ kʊñɔŋ. La Tɔm Kɪbandʊ suziyu tʊmɪyɛ nɛ ŋla ña-tʊmɪyɛ camɪyɛ.

3.15 Yoh 5.39
3.16 Room 15.4 2Pɪ 1.20
3.17 1Tim 6.11 2Tim 2.21
4.1 Tʊma 10.42
4.2 1Tim 4.13 Tit 1.13
4.3 2Tim 3.1,6 1Tim 1.10
4.4 1Tim 1.4; 4.7 Tit 1.14
4.5 Efɛ 4.11 2Tim 1.8; 2.3
4.6 Fil 1.23; 2.17 2Pɪ 1.14
4.7 1Kɔr 9.24,25 Fil 3.14 1Tim 6.12
4.8 1Kɔr 9.25 2Tim 1.12
4.10 Kol 4.14 File 1.24
4.11 Kol 4.10 Tʊma 15.37
4.12 Tʊma 20.4 Efɛ 6.21
4.14 Tʊma 19.33 1Tim 1.20 Keɣ 28.4

6Ma lɛ, mɛntɛm man-tɪ ñɔɔzʊʊ nɛ mansɪ se mɛncɛlɪ me-wezuu ɛzɪ palakʊʊ kɪlaʊ nɛ peliziɣ lʊm yɔ. Mawɪzɪ ɖɛʊ. **7**Malʊbɪ lʊbɪyɛ kɪbandɛ, mensewa nɛ mantalɪ men-seya tɪnaɣ yɔɔ nɛ mɔnɖɔkɪ lidaʊ. **8**Lɛɛlɛɛyɔ, man-kɪhɛyʊʊ ŋgʊ kɪkɛ tʊʊzʊʊ hʊlaɣ yɔ, kɪɖaŋ-m. Kɪbaɣlʊ weyi ɛkɛ tɔm hʊyʊ kʊtʊʊzʊ yɔ ɛnʊ kaɣnɪ-m kʊ cɛlʊʊ kɪyakʊ ŋgʊ ki-wiye. Ɛkaɣ -kʊ cɛlʊʊ ɖɔɖɔ mba patɪŋa payɪ pɔsɔɔlɪ kɪyakʊ ŋgʊ ɛlɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ pana-ɪ yɔ.

Tɔm ndʊ Pɔɔlɪ tasɪ Timoote yɔ

9Cɛyɪ ña-tɪ nɛ ŋkɔɔ lɛɛlɛɛ nɛ ŋna-m kɪyakɪŋ ɪnɛ ɪ-taa. **10**Demasɪ yebi-m nɛ ɛɖɛɛ Tesalonika tɛtʊ taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛsɔɔlɪ mbʊ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ yɔ. Kreesan ñowobi Galaatɪ egeetiye taa piyele Tiitɪ ñowolo Dalɪmaatɪ ñɪnɖɛ taa. **11**Lukɪ ɖeke wɛnɪ mɔn-cɔlɔ. Kpaɣ Maarkɪ nɛ ña nɛ ɪ ɪkɔɔ mɔn-cɔlɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛwɛ-m wazaɣ siŋŋ ma-tʊmɪyɛ taa. **12**Mentiyi Ticikɪ Efɛɛzɪ tɛtʊ taa. **13**Ŋkɔŋ lɛ, ŋkpɛndɪnɪ-m toko sɔsɔʊ ŋgʊ meyebi Karɪpʊsɪ tɛ Trowaasɪ tɛtʊ taa yɔ nɛ takayasɪ, kɔzɪkɔzɪ nzɪ palabɪnɪ tɔna yɔ.

14Alɛksandrɪ weyi ɛkɛ kolu yɔ, ɛlabɪ-m kɪdɛkɛdɪm kpem. Kɪbaɣlʊ kɔŋ-ɪ hɛyʊʊ mbʊ ɛlaba yɔ, pʊ-yɔɔ. **15**Ña ɖɔɖɔ kpa-ɪ nɛ ña-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkʊyʊʊnɪ tɔm ndʊ ɖɪyɔɔdaa yɔ.

16Nɔɔyʊ taawɛɛ mɔn-cɔlɔ alɪwaatʊ ndʊ mancalɪ hʊʊ mɔn-tɔm yɔ, pese patʊŋa payɪ nɛ peyebi-m. Kɪbaɣlʊ ɛtaakpaɣ -tʊ nɛ ɛlabɪnɪ tʊmɪyɛ. **17**Kɪbaɣlʊ kɛwɛ mɔn-cɔlɔ. Ɛha-m ɖoŋ nɛ manpɪzɪ nɛ monsuzi mba pɛtɛkɛ Yuda nɪma yɔ, Ɛsɔ tɔm tɪŋa payɪ. Ðɔɖɔ lɛ, ɛlɪzɪ-m tɔɔyʊʊ nɔɔ taa. **18**Kɪbaɣlʊ kaɣ-m lɪzʊʊ lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ taa nɛ ɛya ma-ɲʊʊ nɛ mansʊʊ ɛ-ɛsɔdaa kewiyaɣ taa. Ɛtɪnɪ koboyaɣ tam yɔɔ! Pɪla mbʊ.

4.16 Tʊma 7.60 2Tim 1.15
4.17 Keɣ 22.21 Tʊma 9.15 Efɛ 3.8
4.18 Keɣ 121.7 Room 11.36
4.19 Tʊma 18.2 2Tim 1.16
4.20 Tʊma 19.22
4.22 Gal 6.18

Kʼɛtɛzaɣ sɛtʊ

19Sɛɛ Priska nɛ Akilaasɪ nɛ Onesifɔɔrɪ hɔʊ. **20**Erastusi caɣ Kɔrɛntɪ tetʊ taa nɛ meyele Trofimɪ Miilɛ ɲundʊ taa, pʊwɪɣ-ɪ. **21**Cɛyɪ ɲa-tɪ nɛ ŋkɔɔ mɔn-cɔlɔ pʊcɔ nɛ nikaɣ alɪwaatʊ talɪ. Ebuluusi nɛ Pudɛɛnɪ nɛ Linusi nɛ Klodiya nɛ ɛgbaɣdɪnaa tʊŋa pɛsɛɣ-ŋ.

22Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ ɛwɛɛ ɲa-kalɪzaɣ cɔlɔ. Ɛlabɪ-ŋ lootiye! Pɪla mbʊ.

Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Tiiti yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Tiiti
Pɪnaɣ: 65 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Paa pɪla ɛzɪma yɔ, Tiiti weyi ɛtɛkɛ Yuda tʊ yɔ, ɛlɛɣzɪ ɛ-wɛtʊ pɪlɪnɪ tʊmɪyɛ nɖɪ Pɔɔlɪ laba yɔ, ɖɪ-yɔɔ (1:4). Ɛkɛwɛ Pɔɔlɪ cɔlɔ Antɪyɔɔsɪ nɛ Yeruusalɛm (Gal. 2:1-3). Paa pɪla ɛzɪma yɔ ɛkɛwɛ Pɔɔlɪ cɔlɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛlɛ ɲɔɖɔŋaɣ ɛ-nʊmɔʊ kajalaɣ ɲɪŋgʊ se esuzi Kɪbaɣlʊ tɔm nɛ ɛtalɪ Galaatɪ egeetiye taa yɔ. Ɛɛsɪ Pɔɔlɪ ɖɔɖɔ ɛ-nʊmɔʊ tozo ɲɪŋgʊ taa nɛ Pɔɔlɪ lɪzɪ-ɪ se ɛsɪnɪ-ɪ cɛyɪtʊ ndʊ tɪkɛwɛ Kɔrɛntɪ yɔ, tɪ-taa. Ðɪnaɣ pama Tiiti hɪɖɛ tɔm sakɪyɛ takayaɣ naalɛ ɲɪŋga ŋga Pɔɔlɪ ma Kɔrɛntɪ ɲɪma yɔ, ka-taa (2:13; 7:6; 13-15; 8:6, 16, 23; 12:18). Pʊnɛ pɪwɪlɪɣ-ɖʊ se ɛɛkɛ ɛyʊ kɪbanʊ nɛ tʊmladʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ lɪʊ Kɪbaɣlʊ tʊmɪyɛ taa yɔ. Pʊwɛ kɛlɛʊ se ɖɪnɪ mbʊ pʊyɔɔ Pɔɔlɪ sɪ-ɪ Krɛɛtɪ alɪwaatʊ ndʊ cɛyɪtʊ kɛwɛ peeye yɔ, pɪ-tɔbʊʊ (Tii. 1:5).

Room ɲɪma tɔkaɣnɪ kewiyaɣ tetʊ ndʊ Mediteraanee teŋgu kɔcɔ-tʊ kondiko nɛ payaɣ -tʊ se Krɛɛtɪ yɔ, tɪ-yɔɔ. Ɛyaa mba paawɛ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa yɔ, pataacakɪ wezuu kɪbaŋgʊ (1:12) ɛlɛ, Tɔm Kɪbandʊ keyeba nɛ papazɪ leɣzʊʊ. Paa pɪla ɛzɪma yɔ, Tɔm Kɪbandʊ ndʊ tɪpazɪ tɪ-tʊmɪyɛ labʊ alɪwaatʊ ndʊ Krɛɛtɪ ɲɪma nabɛyɛ kewelesi Pɪyɛ tɔm suzuu Pantekooti kɪyakʊ wiye yɔ (Tʊm. 2:11). Pɔɔlɪ tɪŋɪnɪ tɛtʊ ndʊ tɪ-taa nɛ ɛcaɣ alɪwaatʊ pazɪ yem ɛɖɛɣaɣ Room ɛzɪ salaka tʊ yɔ lɛ (Tʊm. 27:7-13). Room ɲɪma lɪzɪ Pɔɔlɪ salaka taa lɛ (na takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Timootee yɔ, kɔ-nɔɔ ɖɛu tɔm), ɛ nɛ Tiiti powolo Krɛɛtɪ peeye nɛ pʊwɛ ɛzɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛcaɣaa nɛ pɪkɪlɪ ɛzɪ ɛ-kacaɣʊ yɔ. Ɛkʊyɪ Krɛɛtɪ peeye nɛ ɛɖɛɣ lɛ, ɛsɪʊ Tiiti se ɛtɛzɪ tʊmɪyɛ nɖɪ ɛkapazaa yɔ (1:5). Pɔɔlɪ tɛm Efɛɛzɪ nɛ Masedonii wobu lɛ, ɛma takayaɣ Tiiti Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪnaɣ 65 ɲɪŋga taa se ɛsɔzɪ lɔŋ.

Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma Tiiti yɔ, kawɪlɪɣ-ɖʊ se Krɪstʊ yabɪ ɖa-ɲʊʊ se ɖɪla tʊma kɪbana nɛ ɖɪcaɣ wezuu ŋgʊ kɪwɛ ɛzɪ Tɔm Kɪbandʊ wɪlʊʊ yɔ. Pɔɔlɪ kʊyʊʊnɪ cɛyɪtʊ naadozo pɪlɪnɪ pʊ-yɔɔ : Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa pɔpɔtɪnaa, ɛzɪma ɛyaa paafɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ, nɛ ɛzɪyɛ ɖʊʊ kedeŋa yɔɔ wondu yɔɔ. Ɛyɔɔdʊʊ kajalaɣ cɛyɪtʊ yɔɔ tɔm kajalaɣ ɲʊʊ taa kɔzɪkɔzɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛsɔzɪ lɔŋ ɛzɪma pewili Krɪstʊ ɲɪma kɪbɪma wezuu nɛ pa-wɪlɪtʊ camɪyɛ pʊcɔ nɛ padʊ-wɛ tʊmɪyɛ se pɛkɛnɪ ɲʊŋ tɪnaa yɔ. Cɛyɪtʊ naalɛ ndʊ tɪkazaa yɔ, ɛyɔɔdʊʊ tʊtʊ tɔm ɲʊŋ naalɛ nɛ naadozo taa alɪwaatʊ ndʊ ɛwɪlaɣ ɛyaa tindima ndɪ ndɪ ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se pacaɣ wezuu yɔ.

Ɛsɔ lootiye kɔŋnɪ-ɖʊ ɲʊʊyabʊ nɛ ɖɪwɪlɪɣ-ɖʊ ɛzɪma mbʊ ɖikizi kɪwɛɛkɪm nɛ ɖɪwɛɛnɪ kpekpeka se ɖɪla tʊma kɪbana yɔ (2:11-14).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Pɔɔlɪ, mɛnkɛ Ɛsɔ tʊmladʊ nɛ Yesu Krɪstʊ tiyiyu se mala nɛ mba Ɛsɔ lɪzaa yɔ, **1.1** 1Tim 2.4 **1.2** 2Tim 1.1 Tit 3.7 pɛwɛnɪ lidaʊ nɛ patɪlɪ toovenim. Toovenim mbʊ pʊmʊnɪnɪ wezuu ŋgʊ kɪkɛdunɪ Ɛsɔ yɔ. **2**Pʊnɛ pʊwɛ liu taʊ mbʊ pʊwɛ tam

tam wezuu yɔɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. Ɛsɔ weyi ɛɛcɛtɪɣ yɔ, ɛdʊ wezuu ŋgʊ kɪ-tamaɣ pʊcɔ nɛ alɪwaatʊ pazɪ. 3Ɛtɪŋɪnɪ tɔm ndʊ ɛɛdʊzɪ me-nesi tɛɛ se monsuzi yɔ, tɪ-yɔɔ nɛ ɛlɪzɪ ɛ-tɔm nɛ ɛwɪlɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛɛdʊwa yɔ, tɪ-yɔɔ. Monsuzi-tʊ ɛzɪ ɖa-ñʊʊyadʊ Ɛsɔ kahaʊ-m nɔɔ yɔ.

4Mamaɣnɪ takayaɣ kanɛ Tiitɪ weyi ña ŋkɛ man-pɪɣa toovenim taa lidaʊ ŋgʊ ɖɪkpɛndaa yɔ, kɪ-taa yɔ.

Caa Ɛsɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ nɛ Ñʊʊyadʊ Yesu Krɪstʊ palabɪ-ŋ lootiye, pana ña-pʊtɔdɪyɛ nɛ pɛhɛzɪ ña-laŋɪyɛ.

Tʊmɪyɛ ndɪ pʊwɛɛ se Tiitɪ ɛla Krɛɛtɪ yɔ

5Meyebi-ŋ Krɛɛtɪ se ŋɲɔɔzɪ mbʊ pɪsɛɣa se pala yɔ. Meyebi-ŋ peeye se paa tɛtʊ ndʊ tɪ-taa lɛ, ŋsɪɪ Yesu ɛgbɛyɛ taa kɪbɪma ɛzɪ maaɖʊʊ-ŋ yɔ. 6Pɪfɛyɪ se pana kawanaɣ nakɛyɛ Yesu ɛgbɛyɛ taa kɪbɪnʊ yɔɔ. Ɛkɛ halʊ kʊɖʊm walʊ. Pʊwɛɛ se e-piya ɛkɛnɪ nzɪ sɪmʊnaa se pataa-sɪ liu yɔ nɛ pataasam-sɪ nɛ yem yem lakasɪ yaa kaañamtʊ. 7Pɪfɛyɪ se pana kawanaɣ nakɛyɛ Yesu ɛgbɛyɛ yɔɔ cɔnɪyʊ yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɖʊnɪ-ɪ se ɛcɔnɪ-ɪ ɛ-ñɪm yɔɔ. Pɪfɛyɪ se ɛkpazɪɣ ɛ-tɪ yaa ɛkɛ pana tʊ yaa sʊlʊm kpaŋɪyʊ yaa weyi ɛwɛ helu helu yɔ, yaa weyi emuluu ɛyaa se ehiɣ kɛzɛɣa yɔ. 8Pʊwɛɛ se ɛmʊ agɔma camɪyɛ nɛ ɛsɔɔlɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ. Ɛkɛ weyi ɛmaɣzʊʊ ɛ-ñʊʊ taa camɪyɛ pʊcɔ nɛ ɛla pʊyʊ yɔ. Ɛkɛ ɖɔɖɔ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ nɛ ɛwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ nɛ ɛdɔkʊʊ ɛ-tɪ. 9Pʊwɛɛ se ɛdɔkɪnɪ tɔm ndʊ tɪmʊnaa se pataa-tʊ liu yɔ kpam ɛzɪ ɖɪwɪlɪɣ-ɪ yɔ. Ðɪnɛ lɛ, ɛpɪzɪɣ nɛ ɛsazɪ lɛlaa wɪlɪtʊ ndʊ tɪwɛ ɖeyi ɖeyi yɔ, tɪ-taa nɛ ɛwɪlɪ mba paatisiɣ ɛ-tɔm yɔ, ɖendɛ pucoɖi-wɛ yɔ.

10Ɛyaa mba paañaŋ yɔ nɛ falaa tɔm yabɪtɪyaa nɛ ɛyaa peɣziyaa pɔɖɔwa, kɔzɪkɔzɪ ɛyaa mba pɛpɛlɪ-wɛ yɔ pɛ-hɛkʊ taa. 11Pʊwɛɛ se ŋsuli ɛyaa mba pɔ-nɔsɪ. Poyozuu hɔŋ taa ɛyaa payɪ nɛ pawɪlɪɣ mbʊ pɪtamʊna yɔ se patɪŋɪnɪ pʊ-yɔɔ nɛ pehiɣ kɛzɛɣa ŋga kɛwɛ fɛyɛ yɔ. 12Krɛɛtɪ ñɪma mba pa-taa lɛlʊ, pa-maɣmaɣ pɔ-tɔm ɖɛzɪyʊ tɔm se : Paa ɖooye Krɛɛtɪ ñɪma cɛtʊʊ. Pɛkɛ tɛtɛkpɪna kañadɪnaa nɛ feendinaa mba pamaɣzɪɣ tɔkɪyɛ ɖeke yɔɔ yɔ. 13Aseɣɖe ndɪ ɛlɪzaa yɔ, ɖɪkɛ toovenim. Pʊ-yɔɔ pʊwɛɛ se ŋkalɪ-wɛ siŋŋ nɛ papɪzɪ nɛ pɛwɛɛnɪ lidaʊ ŋgʊ kɪwɛ ɖeyi ɖeyi yɔ. 14Kalɪ-wɛ nɛ pataanɪna Yuda ñɪma mʊya nɛ paɣtʊ ndʊ ɛyaa mba pahaɣ toovenim siɣye yɔ, padʊwa yɔ. 15Mba pɛwɛ cɪɖɪcɪɖɪ yɔ, pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ-wɛ cɪɖɪcɪɖɪ. Mba paba ñewɛ azuluma nɛ pɛfɛyɪnɪ lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ yɔ, nabʊyʊ fɛyɪ-wɛ cɪɖɪcɪɖɪ. Ɛlɛ, pa-lɪmaɣza piyaa nɛ paatasɪɣ pɪzʊʊ se patʊʊ mbʊ pʊwɛ ɖeu nɛ mbʊ pʊfɛyɪ ɖeu yɔ, pɪ-hɛkʊʊ taa. 16Pɔtɔŋ se pasɪm Ɛsɔ ɛlɛ pa-lakasɪ wɪlɪɣ se

1.3 2Tim 1.10 1Tim 1.1,11
1.4 Room 1.12 2Kɔr 2.13 1Tim 1.2
1.5 Tʊma 14.23
1.6 1Tim 3.2, 4,12
1.7 1Kɔr 4.1,2 1Tim 3.3,8
1.8 1Tim 3.2
1.9 2Tes 2.15 1Tim 1.10 2Tim 1.13
1.10 1Tim 1.6 Room 16.18 Tʊma 15.1
1.11 Mat. 23.14 2Tim 3.6 1Tim 6.5
1.12 Tʊma 17.28
1.13 2Kɔr 13.10 1Tim 4.2 Tit 2.2
1.14 Kol 2.22 2Tim 4.4
1.15 Luk 11.39 Room 14.14
1.16 2Tim 3.8 Room 1.28

pekizi-i. Pɛwɛ kiniŋ kpem, pɛkɛ kaañamtʊ tʊnaa, nɛ patamʊna se pala lakasɪ kɪbanzɪ nasɪyɪ.

Wɪlɪtʊ ɛyaa ndɪ ndɪ

2 Ña lɛ, yɔɔdɪ tɔm nɛ pʊmʊnɪ wɪlɪtʊ ndʊ tɪwɛ ɖeyi ɖeyi yɔ.
2 Heyi abalaa akpadɪyaa se patɪlɪ pa-tɪ kpaʊ sʊlʊm ɖeɖe, pamʊna se pañam-wɛ, pamaɣzʊʊ pa-ñʊŋ taa pʊcɔ nɛ palakɪ pʊyʊ, pɛwɛɛ ɖeyi ɖeyi lidaʊ nɛ sɔɔlʊm nɛ hɔyɛ ɖɔkʊʊ pa-taa.
3 Heyi halaa akpadɪyaa se pʊwɛɛ se paba ɖɔɖɔ ɛcaɣ wezuu ŋgʊ pʊmʊnaa se Ɛsɔ ñɪʊma ɛcaɣ yɔ. Pɪtamʊna se pɛwɛɛkɪ lɛlaa hɪlaa yaa pɛkɛnɪ sʊlʊm yomaa. Ɛlɛ pʊwɛɛ se pawɪlɪ tɔm ndʊ tɪwɛ ɖeu yɔ.
4 Ðɪnɛ lɛ, papɪzɪɣ nɛ pɛkpɛlɪkɪ asɛyaa ɛzɪma mbʊ pʊwɛɛ se pɔsɔɔlɪ pa-walaa nɛ pe-piya yɔ.
5 Pɛkpɛlɪkɪɣ-wɛ ɖɔɖɔ nɛ patɪlɪ pa-tɪ kpaʊ, pɛwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ, pɛkɛ mɪzaɣ nɔɔ tʊmladaa, pɛkɛ ɛyaa kɪbama nɛ poluzi pa-tɪ pa-walaa tɛɛ. Ðɪnɛ lɛ, nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛtʊʊ Ɛsɔtɔm.
6 Piyele evebiya lɛ, sazɪ paba se patɪlɪ pa-tɪ ɖɔkʊʊ.
7 Pʊwɛɛ se ña-maɣmaɣ ŋla tʊma kɪbana ana a-tɪŋa payɪ nɛ ŋwɪlɪnɪ-wɛ. Wɛɛ siɣsiɣ nɛ ŋmʊna se pañam-ŋ nɛ ŋwɛɛ kele kele tɔm ndʊ tɪtɪŋa payɪ ŋwɪlɪɣ yɔ, tɪ-taa.
8 Yɔɔdɪ tɔm ndʊ tɪwɛ ɖeyi ɖeyi yɔ nɛ pataana kawanaɣ nakɛyɛ tɪ-taa. Ðɪnɛ lɛ, fɛyɛ kpa mba pakʊyʊʊ ɖɔ-yɔɔ yɔ nɛ pataana kɪdɛkɛdɪtʊ natʊyʊ se pɔyɔɔdɪ.

2.1 1Tim 6.3 Tit 1.9
2.2 Tit 1.13
2.3 1Pt 3.3,4
2.4 1Tim 5.14
2.5 Efɛ 5.22 Kol 3.18 1Tim 6.1
2.7 1Tim 4.12 1Pt 5.3
2.8 Neh 5.9 1Pt 2.12
2.9 Efɛ 6.5 1Tim 6.1 1Pt 2.18
2.10 Mat. 5.16 Fil 2.15
2.11 Yoh 1.9 1Tim 2.4
2.12 Efɛ 1.4 1Yoh 2.16
2.13 1Kɔr 1.7 2Pt 3.12 1Yoh 3.2
2.14 Way 7.6; 14.2 Efɛ 2.10 1Pt 2.9
2.15 2Tim 4.2 1Tim 4.12
3.1 Room 13.1 1Pt 2.13 2Tim 2.21

9 Sazɪ yomaa se poluzi pa-tɪ pa-tɪnaa tɛɛ nɛ pɔ-tɔm kɛdɪnɪ-wɛ pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa. Pɪfɛyɪ se pɔhɔmnɪ-wɛ tɔm.
10 Pataamɪlɪ-wɛ pʊyʊ ɛlɛ paa alɪwaatʊ ndʊ lɛ, pawɪlɪ pa-tɪ se pɛkɛ ɛyaa kɪbama nɛ pamʊna se pataa-wɛ liu siŋŋ. Ðɪnɛ papɪzʊʊ nɛ pacʊnɪ ɖa-ñʊʊyaɖʊ Ɛsɔ wɪlɪtʊ pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa.
11 Ŋgʊ, Ɛsɔ lɪzɪ e-lootiye ndɪ ɖɪkɔŋnɪ ɛyaa tɪŋa payɪ ñʊʊyabʊ yɔ nɛ ɛwɪlɪ.
12 Lootiye ndɪ, ɖɪwɪlɪɣ-ɖʊ se ɖiyele wezuu ŋgʊ kɪ-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ nɛ ɛza ɖʊʊ mbʊ kedeŋa ɛyaa liu wɛɛ yɔ, pʊ-yɔɔ nɛ ɖɪɖɔkɪ ɖa-tɪ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa nɛ ɖɪcaɣ wezuu ŋgʊ kɪ-paa wɛnɪ Ɛsɔ yɔ.
13 Mbʊ pʊwɛɛ se ɖɪcaɣ wezuu alɪwaatʊ ndʊ ɖɪɖaŋ laŋhʊlʊmɪyɛ kɪyakʊ ŋgʊ ɖiŋtaɣ liu yɔ. Kɪyakʊ ŋgʊ ki-wiye Yesu Krɪstʊ weyi ɛkɛ ɖɛ-Ɛsɔ sɔsɔ nɛ ɖa-Ñʊʊyaɖʊ yɔ, e-koboyaɣ lɪɣ nɛ pana-kɛ.
14 Ɛ-maɣmaɣ ɛha ɛ-tɪ ɖɔ-yɔɔ se ɛlɪzɪ-ɖʊ kaatʊʊzʊtʊ tɪŋa taa nɛ ɛpɪsɪ-ɖʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-samaɣ. Samaɣ ŋga ɛlaba nɛ kɛwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ nɛ pɪlakɪ-kɛ hʊnʊm se kala tʊma kɪbana.
15 Heyi ɛyaa tɔm ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ. Sazɪ-wɛ nɛ ŋkalɪ-wɛ ɖɔɖɔ nɛ abalɪtʊ. Taayele nɛ nɔɔyʊ pɛɛŋ-ŋ tetɛ.

Sazɪɣ se pala mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ

3 Tɔzɪ pa-tɪŋa se pʊwɛɛ se poluzi pa-tɪ ñʊndɪnaa nɛ ɖoŋ tɪnaa pɛ-tɛɛ. Pʊwɛɛ se pañam-wɛ nɛ padaŋ se pala paa

tʊmɪyɛ kɪbandɛ ndɪ. 2Pataawɛɛkʊ nɔɔyʊ hɪdɛ nɛ pataacaa tɔm. Pɔ-tɔm ɛtaawɛɛ kadɛ nɛ pa nɛ ɛyaa tʊŋa pʊwɛɛ lelɛŋ tam.

3Ðooo lɛ, ɖa ɖɔɖɔ ɖɪɪkɛ kɪmɛlɛmɪŋ nɛ kaañamtʊ tɪnaa nɛ mba potolisi-wɛ yɔ. Ðɪɪkɛ mbʊ ɖɪsɔɔlaa nɛ ɖɛ-liu wɛɛ kpem nɛ pɪdɛkɛdɪ yɔ, pu-yomaa. Ðɪcakaɣ wezuu kañatʊ nɛ ɛzɪsɛmɪyɛ pa-taa. Ɛyaa paɖaɣ -ɖʊ nɛ ɖɪpadɪɣ ɖama ɖɔɖɔ. 4Ɛlɛ ɖa-ñʊʊyadʊ Ɛsɔ lɪzɪ ɛ-kɪbandʊ nɛ ɛ-camɪyɛ lakasɪ nɛ ɛwɪlɪ ɛyaa lɛ 5ɛya ɖa-ñʊʊ. Pɪtɛkɛ se ɖɪlabɪ tʊma wena atʊʊzaa yɔ yɔɔ ɛyabɪ ɖa-ñʊʊ, ɛlɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛna ɖa-pʊtɔdɪyɛ. Ɛyabɪ ɖa-ñʊʊ pɪtɪŋɪnɪ lʊlʊʊ kɪfam lɪm sɔʊ nɛ Cɪɖɪcɪdɪ Kalɪzaɣ lɛɣzʊʊ pɔ-yɔɔ. 6Ɛsɔ tɪŋɪnɪ ɖa-Ñʊʊyadʊ Yesu Krɪstʊ yɔɔ nɛ ɛha-ɖʊ Cɪɖɪcɪdɪ Kalɪzaɣ sɪŋŋ. 7Ɛlabɪ mbʊ se alɪwaatʊ ndʊ paya-ɖʊ se ɛyaa kʊtʊʊzaa e-lootiye yɔɔ lɛ, ɖɪtɪɣyɪ tam tam wezuu ŋgʊ ɖɪɖaŋaa yɔ. 8Tɔm tʊnɛ, tɪmʊnaa se pataa-tʊ liu. Mañɪnɪɣ se ŋwɛɛ tɪ-yɔɔ ɖoŋ nɛ mba petisi Ɛsɔ yɔɔ yɔ, paka ñʊʊ nɛ pala tʊma kɪbana. Mbʊ wɛnɪ ɖeu nɛ pʊwɛɛ ɛyaa wazaɣ.

9Ɛlɛ, koli kɪmɛlɛndʊ tɔm hɔm nɛ cɔzɔnaa hɪla wena afɛyɪ kalʊʊ yɔ nɛ yoŋ nɛ ŋtɛnkpɛzasɪ Moyiizi paɣtʊ yɔɔ. Pɪfɛyɪ wazaɣ nɛ kɛzɛɣa nakɛyɛ. 10Paɣ weyi eyozuu ɛyaa yɔ kajalaɣ ɖeɖe nɛ nabʊlɛ ɖeɖe, pʊwayɪ lɛ, posini-i nɛ ña-tɪ. 11Tɪlɪ se pɪtɛ ɛyʊ ɛnʊ, ɛlɪ nʊmɔʊ kɪbaŋgʊ taa, edɪɣni kɪwɛɛkɪm labʊ nɛ ɛkʊʊ ɛ-maɣ maɣ ɛ-tɔm.

3.2 Efɛ 4.31 2Tim 2.25
3.3 1Kɔr 6.11
3.5 Room 3.20 Gal 2.16 Efɛ 2.9
3.6
3.7 Room 3.24; 8.17 Tit 1.2
3.8 1Tim 1.15 Tit 2.14
3.9 1Tim 1.4 2Tim 2.14,23
3.10 Mat. 18.17 Room 16.17 2Yoh 10
3.11 Tʊma 13.46
3.12 Tʊma 20.4 2Tim 4.12
3.13 Tʊma 18.24
3.14 Room 15.28 Fil 1.11 Tit 3.8 2Pɪ 1.8

Kɛtɛzaɣ lɔŋ tasʊʊ

12Alɪwaatʊ ndʊ mentiyiɣ Artenasɪ yaa Ticiiki ñɔ-cɔlɔ lɛ, ñaɣ pana nɛ ŋkɔɔ ŋna-m Nikopolisi tɛtʊ taa. Manɖʊwa se mancakɪ peeye niŋkaɣ alɪwaatʊ taa. 13Ñaɣ pana nɛ ŋsɪnɪ paɣtʊ sɪnɖʊ Zenasɪ nɛ Apolɔɔsɪ pa-nʊmɔʊ ɖɔm taa nɛ nabʊyʊ ɛtaatɛɖɪ-wɛ. 14Pʊwɛɛ se ɖa-ñɪma ɛkpɛlɪkɪ ɖɔɖɔ ɛzɪma mbʊ paka ñʊʊ nɛ pala tʊma kɪbana nɛ papɪzɪ nɛ pala ɛyaa mbʊ pʊpɔzʊʊ-wɛ toovenim taa yɔ. Mbʊ yekina nɛ pɛkɛ mba pɔɖɔkɪɣ pee yɔ.

15Mba patɪŋa payɪ pɛwɛ mɔn-cɔlɔ yɔ, pɛsɛɣ-ŋ. Sɛɛ mba patɪŋa pɔsɔɔlɪ-ɖʊ lidaʊ taa yɔ.

Ɛsɔ ɛla mɪtɪŋa payɪ lootiye. Pɪla mbʊ.

Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ ma-kɛ Fileemɔɔ yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɔɔlɪ
Takayaɣ Muyu : Fileemɔɔ
Punaɣ: 61-62 Yesu lulʊu wayɪ

Takayasɪ nzɪ sɪ-tɪŋa payɪ Yesu tiyiyu Pɔɔlɪ mawa yɔ, ŋga ɛma Fileemɔɔ yɔ, ŋga kɪlunɪ tobiyuu nɛ kɛkɛ ɛgbaɣdɪyɛ takayaɣ nɛ pɪkɪlɪ leesɪ. Ka-taa, ɛɛyɔɔdʊu tɔm pɪlunɪ lidaʊ yɔɔ yaa mbʊ pʊwɛɛ se Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ lone naɖɪyɛ taa yɔ, ɖɪla yɔ, ɛzɪ ɛyɔɔdʊu ɛ-takayasɪ leesɪ taa yɔ. Ɛma takayaɣ kanɛ Fileemɔɔ weyi ɛɛkɔnɪ-ɪ Krɪstʊ taa yɔ. Onesime yɔɔ ɛma-ɪ kɛ alɪwaatʊ ndʊ, ɛɛwɛ salaka taa Room tetʊ taa yɔ. Onesime kɛkɛ Fileemɔɔ yom. Pʊwɛ ɛzɪ ɛmɪlɪ ɛ-caa liidiye yaa ñum nabʊyʊ nɛ ese nɛ ewolo Room tetʊ taa yɔ. Ɛtalɪ peeye lɛ, ɛkatɪ Pɔɔlɪ nɛ ɛlɛ ñawɪlɪ-ɪ Tɔm Kɪbandʊ nɛ ɛpɪsɪ Krɪstʊ tʊ. Peeye ɛlabɪ tʊmɪyɛ nɛ ɛsɪnɪ Pɔɔlɪ mbʊ pɪtɛɖaɣ-ɪ yɔ, pɪ-taa (1:11, 13).

Ŋgʊ Pɔɔlɪ nawa se pʊwɛɛ se yom weyi ese ɛ-caa cɔlɔ nɛ ɛɖɛɛ yɔ, ɛpɪsɪ ɛ-caa ɛnʊ ɛ-cɔlɔ (1:13-14). Alɪwaatʊ ndʊ Ticiiki lɪnɪ Room tɛtʊ taa nɛ ɛpɪsɪɣ Aazi egeetiye taa nɛ takayɪsɪ nzɪ Pɔɔlɪ kama Efɛɛzɪ nɛ Koloosi pa-agbaa yɔ (Efɛ. 6:21-22; Kol. 4:7-8), Pɔɔlɪ lɪzaa se eyeki nɛ Ticiiki kpɛndɪnɪ Onesime nɛ ɛpɪsɪnɪ-ɪ ɛ-caa cɔlɔ. Mbʊ Pɔɔlɪ ñɪnaɣ yɔ, mbʊ lɛ se Onesime nɛ ɛ-caa Fileemɔɔ peceɣ nɛ ɛpɪsɪnɪ-ɪ ɛ-tʊmɪyɛ taa. Takayaɣ ŋga Pɔɔlɪ mawa nɛ ɛcɛlɪ-wɛ se pɛkpɛndɪna yɔ, ɛma-kɛ Yesu lʊlʊu wayɪ pɪnaɣ 61 ñɪŋga yaa 62 ñɪŋga taa alɪwaatʊ ndʊ pakacalɪ-ɪ salaka ɖʊu Room tɛtʊ taa yɔ.

Fileemɔɔ kɛkɛ tisiyu weyi ɛ-paa kɛwɛnɪ Ɛsɔ yɔ, nɛ ɛɛwɛnɪ yomaa (1:1, 5, 7). Pɔɔlɪ taɣaɣ Fileemɔɔ liu se mbʊ ɛpɔzɪɣ-ɪ se ɛla Onesime yɔ, ɛlakɪ-pʊ (1:21). E-liu kɛwɛɛ se Fileemɔɔ ekpeɣ e-yom weyi ɛpɪsɪnɪ ɛ-tɪ fam nɛ fam yɔ, nɛ ɛmʊ-ɪ ɛzɪ ɛgbaɣdʊ yɔ, pɪtaakɛ ɛzɪ yom yɔ (1:15-16). Takayaɣ kanɛ kɔyɔɔdʊu natʊyʊ yomiye yɔɔ Yesu tiyiyaa alɪwaatʊ taa. Kawɪlɪɣ-ɖʊ toovenim siŋŋ pɪlunɪ kpaɣʊ nɛ kpeɣu mbʊ pʊwɛ Krɪstʊ ñʊma mba payʊsɪnɪ ɖama yɔ, pɛ-hɛkʊ taa yɔ.

Takayaɣ kanɛ, kawɪlɪɣ-ɖʊ ɖɔɖɔ ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ kpaɣ ɖa-kɪwɛɛkɪm nɛ ekpeɣ -ɖʊ Krɪstʊ taa yɔ. Pɔɔlɪ kɔsɔɔlaa se ɛkpaɣ ɛ-yɔɔ Onesime sʊʊtʊ nɛ ɛ-kʊmɪyɛ (1:18). Mbʊ ɖɔɖɔ Krɪstʊ kpaɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ nɪŋgbaaŋ hɔm mbʊ pʊmʊnaa se pɔhɔ ɛyaa pa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ yɔ. Ɛsɔ kpakɪɣ kɪwɛɛkɪm laɖʊ kɪwɛɛkɪm nɛ ekpeɣ-i alɪwaatʊ ndʊ ɛhaɣ-pʊ siɣye nɛ ɛwɛnɪ lidaʊ Krɪstʊ yɔɔ ɖeke yɔ.

Đɪpazɪyɛ tɔm

1.1 Efɛ 3.1 Fil 2.25
1.2 Room 16.5 Kol 4.17 Fil 2.25
1.3 Efɛ 1.2

1Ma Pɔɔlɪ, weyi ma mɛnkɛ salaka tʊ Yesu Krɪstʊ yɔɔ yɔ, mamaɣnɪ takayaɣ kanɛ. Ma nɛ ɖɛ-ɛgbaɣdʊ Timootee.

Mamaɣ-kɛ Fileemɔɔ weyi ɖɪsɔɔlɪ-ɪ siŋŋ nɛ ɛkɛ weyi ɖa nɛ-ɪ ɖɪlakɪ Krɪstʊ tʊmɪyɛ yɔ. **2**Mama-kɛ ɖɔɖɔ ɖɛ-ɛgbaɣdʊ kʊsɔɔlʊ Afɪya nɛ Arciipu weyi ɖa nɛ ɛlɛ ɖɪlʊkɪ lʊbɪyɛ kʊɖʊmɖɪyɛ yɔ, nɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ ña-ɖɪɣa taa yɔ.

3Đa-Caa Ɛsɔ nɛ Kɪbaɣlʊ

Yesu Krıstʊ palabı-mı lootiye nɛ pɛhɛzı-mı laŋa.

Pɔɔlı tʊmʊʊmı Ɛsɔ nɛ ɛsɛɣ-ı

4Mɔntɔzʊʊ ɲɔ-yɔɔ ma-aduma
taa lɛ, mɛnsɛɣ mɛ-Ɛsɔ se ɛlaba lɛ
tam. 5Manıɣ pɔyɔɔdʊʊ ɲe-lidaʊ
ɖa-Kıbaɣlʊ Yesu taa nɛ ɛzʊma
mbʊ ŋsɔɔlı cıɖıcıɖı ɲʊma tʊŋa yɔ,
pʊ-tɔm. 6Mansʊlʊmʊʊ Ɛsɔ se lidaʊ
ŋgʊ ɖa nɛ ŋ ɖıwɛna yɔ, kiyele nɛ
ŋkpa ɖoŋ pısa nɛ ŋtʊlı camıyɛ ɲʊm
kıbam mbʊ pıtʊŋa payı pʊwɛ ɖa-taa
ɖa nɛ Krıstʊ Yesu ɖɛ-kpɛndʊʊ taa
yɔ. 7Ŋyeba nɛ ɖa-laŋa hɛɛ nɛ ɖa-taa
la leleŋ pʊŋŋ sɔɔlʊm mbʊ ŋwɛna-pʊ
yɔ, pʊ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛgbaɣdʊ
ŋhɛzı cıɖıcıɖı ɲʊma laŋa.

Pɔɔlı tenduu Onezim yɔɔ

8Mbʊ labʊna nɛ paa mɛwɛnı
waɖɛ ɖa nɛ Krıstʊ ɖɛ-kpɛndʊʊ
taa se mandʊ-ŋ paɣtʊ mbʊ pʊwɛɛ
se ŋla yɔ, pʊ-yɔɔ yɔ, 9sɔɔlʊm yɔɔ
lɛ, mɔnpɔzʊʊ-ŋ pʊnɛ kıpɔzʊ. Ma
Pɔɔlı mankpadıyaa nɛ pıkɔzʊnı
se lɛɛlɛɛyɔ mɛnkɛ salaka tʊ Yesu
Krıstʊ yɔɔ. 10Mɔnpɔzʊʊ-ŋ nabʊyʊ
man-pıɣa Onezim yɔɔ. Manpısı
ɛ-caa kalızaɣ taa tʊ salaka taa
cʊnɛ. 11Ðooo lɛ, Onezim ɛnʊ,
ɛtaawazıɣ-ŋ pʊyʊ ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ ɛwɛ
ma nɛ-ŋ wazaɣ.

12Mentiyiɣni-ŋ ı. Ɛnʊ weyi ɛpısı
ɛzı mɔ-hɔɔlʊʊ nakʊyʊ yɔ, mʊ-ı.
13Maasɔɔlaa se mansı-ı mɔn-cɔlɔ
nɛ ɛlabı-m tʊmıyɛ ɲo-lone taa
alıwaatʊ ndʊ mɛwɛ salaka taa Tɔm
Kıbandʊ yɔɔ yɔ. 14Ɛlɛ, mantaasɔɔlı
se mala nabʊyʊ nɛ ɲa-wayı. Ye
pıtɛkɛ mbʊ yɔ, ɲa-camıyɛ lakasʊ
wɛɣ ɛzı pakpa-ŋ nɛ ɖoŋ kıkpaʊ
yɔ. Ɛlɛ, maɲʊnıɣ se ŋlabı-pʊ nɛ
ɲe-liu sɔɔlʊm. 15Pıtıtılı yɔ, Onezim
koposini-ŋ alıwaatʊ pazı yem se
pısa nɛ ŋhiɣ-i tam yɔɔ. 16Ŋŋhikiɣ-i
ɛzı yom yɔ, ɛlɛ ɛkılı yom wee wee.
Ɛpısı-m ɛgbaɣdʊ kʊsɔɔlʊ kpem.
Paa pıla ɛzʊma yɔ ɛkɛɣnı-ŋ ɛgbaɣ
dʊ kʊsɔɔlʊ nɛ pıkpaɖı-m tomnaɣ
taa nɛ ɖa nɛ Kıbaɣlʊ ɖɛ-kpɛndʊʊ
taa ɖɔɖɔ.

17Pʊ-yɔɔ lɛ, ye ŋkpaɣ-m ɛzı
ɲɛ-ɛgbaɣdʊ yɔ yɔ, mʊ-ı ɛzʊma
mbʊ ŋmʊwaɣ-m yɔ. 18Paa
ɛtʊıyʊsʊnı-ŋ yaa ɛtʊtɔɔ-ŋ kʊmıyɛ
naɖıyɛ yɔ, kpaɣ se mɔntɔɔnı-ŋ ɖı.
19Ma Pɔɔlı, ma-maɣmaɣ mamaɣ
nı tʊnɛ nɛ me-nesi se : Mɔnkɔŋ-ŋ
ɛ-kʊma hɛyʊʊ. Maacazıɣ yɔɔdʊʊ
kʊmıyɛ nɖı ŋtɔɔ-m yɔ, ɖı-tɔm,
nɖı lɛ ɲa-maɣmaɣ ɲe-wezuu.
20Ɛɛɛ ɛgbaɣdʊ, la nɛ mɛwɛɛnı
laŋhʊlʊmıyɛ nɖı ɖa nɛ Kıbaɣlʊ
ɖɛ-kpɛndʊʊ taa, pʊ-tɔbʊʊ lɛ se
ŋhɛzı ma-laŋıyɛ Kıbaɣlʊ taa.
21Mamaʊ-ŋ takayaɣ kanɛ yɔ,
mantaɣ liu se ŋɲaŋ-m. Manawa
se paa pʊla ɛzʊma yɔ, ŋlakı nɛ
pʊkʊlı mbʊ mɔnpɔzı-ŋ yɔ.

22Ɲɔɔzı-m ɖɔɖɔ ɖısʊyɛ
kpaagbaa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mantaɣ
liu se Ɛsɔ nıɣ mı-aduma nɛ mɔnkɔɔ
nɛ mana-mı.

23Epafraası weyi ma nɛ ı
ɖıwɛ salaka taa Krıstʊ Yesu
yɔɔ yɔ, ɛsɛ-ŋ. 24Maarkı nɛ
Aristaarkı nɛ Demaası nɛ Lukı
mba ma nɛ wɛ ɖılakı tʊmıyɛ
kʊdʊmɖıyɛ yɔ, pɛsɛ-ŋ ɖɔɖɔ.

25Kıbaɣlʊ Yesu Krıstʊ ɛlabı
mı-kalızası lootiye. Pıla mbʊ.

1.4 Efɛ 1.16 1Tes 1.2
1.5 Efɛ 1.15 Kol 1.4
1.6 Fil 1.9,11
1.7 2Kɔr 7.13 2Tim 1.16
1.8 1Tes 2.6
1.9 File 1.1
1.10 1Kɔr 4.15 Gal 4.19 Kol 4.9
1.13 1Kɔr 16.17 Fil 2.30
1.14 2Kɔr 9.7
1.15 Kiɖ 45.5,8
1.16 Mat. 23.8 1Tim 6.2 Kol 3.22
1.17 2Kɔr 8.23
1.20 File 1.7
1.21 2Kɔr 7.16
1.22 Fil 1.25 2Kɔr 1.11
1.23 Kol 1.7; 4.12
1.24 Tʊma 12.12; 19.29 Kol 4.14 2Tim 4.11
1.25 2Tim 4.22

Takayaɣ ŋga pama-kɛ
Ebre nɪma yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Paasɪŋ weyi ɛma-kɛ yɔ
Takayaɣ Mʊyʊ : Yuda ɲɪma mba papɪsɪ Krɪstʊ ɲɪma yɔ
Pɪnaɣ: 67 - 69 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Ɛsɔ kaɖʊ Nɔɔ Hau Kɪbɪm taa se polɪŋ ɛ-tɛɛ lɪŋɪɪu nabʊyʊ nɛ ɛpɔzɪ se paa weyi ɛla mbʊ camɪyɛ. Ɛlɛ, pʊnɛ pɪwɪlaɣ Krɪstʊ weyi ɛkaɣ kɔm yɔ. Yesu Krɪstʊ kɔma nɛ ɛtɪŋɪnɪ ɛ-calɪm yɔɔ nɛ ɛha nɔɔ kɪfalaɣ lɛ, ɛkpaɣ Nɔɔ Hau Kɪfam lakasɪ nɛ ɛlɛɣzɪnɪ Nɔɔ Hau Kɪbɪm ɲɪnzɪ. Ɛyaa mba pama-wɛ takayaɣ kanɛ yɔ, panɪ tɔm ndʊ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔtɔm suziyaa keheyi-wɛ Tɔm Kɪbandʊ yɔ ɛlɛ, pʊwɛ ɛzɪ pamaɣzaɣ se papɪsɪ Yuda ɲɪma Ɛsɔ sɛʊ sɔnzɪ yɔɔ yɔ. Paa pɪla ɛzɪma yɔ, kʊɲ̄ɔmɪŋ weyi paɖʊɣaɣ-wɛ yɔ, eeyeba nɛ pɔpɔzɪɣ pa-tɪ se ɛbɛ wazaɣ yɔɔ patɪŋɪɣ Krɪstʊ wayɪ yɔ (10:32-34; 12:4). Pɛwɛɛ nɛ pɔcɔŋɪnɪ nɛ wayɪ kɪŋ koboyaɣ ŋga pɛkɛwɛnɪ-kɛ Nɔɔ Hau Kɪbɪm taa yɔ. Weyi ɛma takayaɣ kanɛ yɔ, ɛma sazʊʊ tɔm tʊnɛ se eheyi-wɛ se paɖʊ pɛ-ɛza Krɪstʊ nɛ koboyaɣ ŋga kɛwɛ Krɪstʊ ɲɪma Ɛsɔ sɛʊ yɔɔ yɔ, pɔ-yɔɔ.

Takayaɣ kanɛ, kaawɪlɪɣ-ɖʊ weyi ɛma-kɛ yɔ, ɛ-hɪɖɛ. Ndʊ ɖɪnaɣ yɔ, ndʊ lɛ se, weyi ɛma-kɛ yɔ, ɛtana Krɪstʊ tʊmɪyɛ nɛ ɛ-ɛza (2:3-4) nɛ ɛtɛkɛ ɖɔɖɔ ɖjyiyu Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa (13:17). Ewobi sukuli camɪyɛ nɛ ɛtʊlɪ Nɔɔ Hau Kɪbɪm takayaɣ nɛ Yuda ɲɪma Ɛsɔ sɛʊ camɪyɛ. Paa pɪla ɛzɪma yɔ, ɛma ɛ-takayaɣ pʊcɔ nɛ pɔyɔkɪ Ɛsɔ ɖɪɣa alɪwaatʊ ndʊ ɛyɔɔdʊʊ latʊ ndʊ palaɣaɣ Ɛsɔ ɖɪɣa taa yɔ ɛzɪ mbʊ pɪkpɛndɪ pʊwɛɛ yɔ (7:8; 9:5-7, 9, 13; 13:10). Paa pɪla ɛzɪma ɖɔɖɔ yɔ, ɛma-kɛ alɪwaatʊ natʊyʊ Yesu lʊlʊʊ wayɪ kpaɣ pɪnaɣ 67 ɲɪŋga taa nɛ ŋwolo 69 ɲɪŋga taa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, nazɪɣ mbʊ panazaɣ Krɪstʊ ɲɪma alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa yɔ, pɪɪwɛ ɖoŋ siŋŋ.

Takayaɣ kanɛ ka-mayʊ lɪzɪ pɪ-taa kpayɪ kpayɪ se Krɪstʊ ɲɪma Ɛsɔ sɛʊ wɛ ɖɛu piŋŋ nɛ pɪkɪlɪ Yuda ɲɪma Ɛsɔ sɛʊ. Ɛpazɪ ɛ-takayaɣ maʊ nɛ ɛyɔɔdʊʊ Krɪstʊ ɲɪma wɪlɪtʊ ndʊ tɪ-kɪlaa yɔ. Krɪstʊ kɪlɪ ɖɛu Nɔɔ Hau Kɪbɪm Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa (1:1-4), Ɛsɔ tiyiyaa (1:5-2:18) nɛ Moyiizi (3:1-6). Ɛkɔŋɪnɪ laŋhɛzɪyɛ ndɻ ɖɪkɪlɪ ɖɛu yɔ (3:7-4:13). Ɛkɛnɪ Ɛsɔ layʊ weyi ɛkɪlɪ ɖɛu yɔ (4:14-7:25) nɛ ɛlakɪ tʊmɪyɛ cɪɖɪcɪɖɻ lone ndɻ ɖɪkɪlɪ ɖɛu yɔ, ɖɻ-taa yɔ (8:1-5). Ɛhaɣ nɔɔ ŋga kakɪlɪ ɖɛu nɛ kɛwɛnɪ tamasɪ nzɪ sɪkɪlɪ ɖɛu yɔ (8:6-13) nɛ tʊmɪyɛ ndɻ ɖɪkɪlɪ ɖɛu yɔ (9:1-28) nɛ kɪlaʊ ŋgʊ kɪkɪlɪ ɖɛu yɔ - ɛ-maɣmaɣ (10:1-18). Takayaɣ kanɛ ka-mayʊ heyi paa le wɪlɪtʊ hɔɔlʊʊ kʊnɛ kɪ-taa se ɖɪkpa ɖa-tɪ nɛ kaañamtʊ nɛ kaatisitu (2:1-4; 3:12; 4:1; 5:11-14; 6:4-6). Takayaɣ kanɛ kɔ-hɔɔlɪŋ weyi ɛzaɣaa yɔ, ɛñɪkɪɣ niye wɛtʊ ndʊ pʊwɛɛ se Krɪstʊ tʊ ɛwɛɛ tɪ-taa yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ Krɪstʊ tʊ Ɛsɔ sɛʊ kɪlɪ ɖɛu (10:19-13:25). Hɔɔlʊʊ kʊnɛ kiheyiɣ-ɖʊ ɖɔɖɔ siŋŋ se ɖɪkpa ɖa-tɪ (1) 26-31; 12:15-17).

Wɪlɪtʊ ndʊ takayaɣ kanɛ kawɪlɪɣ yɔ, tɪtʊ kpayɪ kpayɪ. Pʊwɛɛ se ɖɪcɔnɪ Krɪstʊ nɛ lidaʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkɔnɪ-ɖʊ ɲʊʊyabʊ mbʊ pɪtalaa yɔ (12:2)

Ɛsɔ Pɪyalʊ kpaɖɪ Ɛsɔ tiyiyaa

1 Ɛsɔ katɪŋɪnɪ ɛ-tɔm ɖɛzɪyaa yɔɔ ɖooo lɔŋ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ ɖɔ-cɔzɔnaa tɔm sakɪyɛ nɛ wɛtʊ ndɪ ndɪ taa. **1.1** Kɪk 12.6 **1.2** Keɣ 2.8 Yoh 1.3 **1.3** 2Kɔr 4.4 **2**Ɛlɛ, leɛlɛɛyɔ ɛtɪŋɪnɪ ɛ-Pɪyalʊ yɔɔ nɛ ɛyɔɔdɪnɪ-ɖʊ kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ tʊnɛ tɪ-taa. Ɛ-Pɪyalʊ ɛnʊ ɛlɪzaa se ɛtɪɣ pɪtɪŋa payɪ nɛ ɛ-yɔɔ ɛtɪŋɪnaa nɛ ɛla kedeŋa. **3**Ɛ-Pɪyalʊ ɛnʊ ɛwɪlɪɣnɪ

Ɛsɔ koboyaɣ nɛ ɛnu ɖɔɖɔ lɛ mbu Ɛsɔ kɛnaa kpem yɔ. Ɛɖɔkıɣ pıtuŋa payı nɛ ɛ-tɔm ɖoŋ ñundu. Ɛ-maɣmaɣ ɛtem ɖa-kıweɛkum kpaɣu nɛ ɛñalı-ɖu nɛ ɖıweɛ cıɖı cıɖı lɛ, ɛkpa ɛsɔdaa nɛ ɛcaɣ Ɛsɔ Caabiyuu nıwaŋ yɔɔ. 4Ɛpısaa nɛ ɛkılı Ɛsɔ tiyiyaa ɛzı Ɛsɔ hau-ı hıdɛ ndı ɖıkpadı pa-ñundɛ yɔ.

5Ɛsɔ tatiiheyida e-tiyiyu nɔɔyu se :

Ña lɛ man-Pıyalu.
Pıkpaɣu nɛ sɔnɔ yɔ, ma lɛ
ña-caa.

Eteheyi nɔɔyu ɖɔɖɔ se :

Ma mɛnkɛɣ ɛ-Caa
nɛ ɛnu ñɛkɛ man-Pıyalu.

6Nɛ puwayı Ɛsɔ tiyi ɛ-kajalaɣ pıɣa kedeŋa taa lɛ, ɛtɔm se :

Ɛsɔ tiyiyaa tuŋa payı eluŋ
kɛ-tɛɛ.

7Piyele e-tiyiyaa yɔɔ lɛ, ɛtɔm se :

Ɛlabı e-tiyiyaa nɛ pɛwɛɛ ɛzı
heɣlim yɔ,
nɛ eyele ɛ-tumlaɖaa nɛ
pɛwɛɛ ɛzı miŋ nzulumɛɛ yɔ.

8Ɛlɛ Ɛsɔ yɔɔdı ɛ-Pıyalu tɔm lɛ, ɛtɔm se :

Hayı Ɛsɔ, ñe-kewiyaɣ
kpelaɣ wɛ tam yɔɔ.
Ñe-kewiitu ɖau kɛ ŋgu
kutuuzaa yɔ.

9Ŋsɔɔlı mbu putuuzaa yɔ nɛ
ŋpadı kıdɛkɛdım.
Mbu labına nɛ hayı Ɛsɔ,
ñɛ-Ɛsɔ sı-ŋ ñɛ-ɛgbaɣdınaa
ñuu yɔɔ
nɛ ɛpıyı ña-ñuu taa num,
laŋhulumıyɛ num.

10Ɛtɔm ɖɔɖɔ se :

Ña Kıbaɣlu lɛ, ɖooo kiɖe
tɛɛ ŋlabı tɛtu,
nɛ ñe-nesi labını ɛsɔdaa.

11Punɛ pıtuŋa payı pukɔŋ muu,
ɛlɛ ñɛweɣ tam yɔɔ.
Pıtuŋa payı pukɔŋ caduu
ɛzı toko yɔ.

12Ŋkɔŋ-wɛ kpiyuu ɛzı
pekpiyuu toko yɔ
nɛ ŋlɛɣzı-wɛ.
Ɛlɛ, ña ñɛwɛɣ tam yɔɔ mbu,
nɛ ña-pınzı ɛɛkaɣ tem kau.

13Widıyi Ɛsɔ teheyida e-tiyiyu nɔɔyu se :

Caɣ ma-nıwaŋ yɔɔ
pukɔɔ nɛ pıtalı alıwaatu ndu
moluzi ño-koyindinaa
ña-nuŋgbanzı tɛɛ yɔ.

14Ɛzı patuŋa pɛtɛkɛ kalızasu nzı paɖu-sı tumıyɛ nɛ petiyi-sı se sıla tumıyɛ mba pakaɣ ñuu yabu hiɣu yɔ, yaa we?

Puwɛɛ se ɖılabınu tumıyɛ ndu ɖınıwa yɔ

2 Pu-yɔɔ lɛ, puwɛɛ se ɖɛ-ɛzıyɛ ɛsɛnı tɔm ndu ɖınıwa yɔ nɛ pıkılı ɛzı pıtu yɔ se ɖıtaakɔɔ nɛ ɖjposini-tu. 2 Tɔm ndu Ɛsɔ tiyiyaa susaa yɔ, tuwɛ ti-ɖeɖe. Mba patuŋa payı pɔtɔɖɔ tı-yɔɔ nɛ patuñam-tu yɔ, Ɛsɔ hɔm pa-nuŋgbaaŋ ɛzı pumunau yɔ. 3Ye mbu puwɛɛ lɛ, ɛzuma ɖapızıɣ nɛ ɖılıu pı-taa ye ɖıtakpaɣ ñuuyabu siŋŋ tɔm tunɛ nɛ ɖıyaa puyu ? Kıbaɣlu calınu ñuuyabu tɔm ndu suzuu. Nɛ mba panı-tu yɔ, peheyi-ɖu se tıkɛ toovenim. 4Ɛsɔ ñatuŋınu kawılasu nɛ pita lakasu nɛ hama lakasu ndı ndı pɔ-yɔɔ nɛ ɛwılı se

1.4 Efɛ 1.21 Fil 2.9,10
1.5 Keɣ 2.7 2Sam 7.14 Tuma 13.33 Ebr 5.5
1.6 Way 32.43 Keɣ 97.7 Room 8.29 Kol 1.18
1.7 Keɣ 104.4
1.8 Keɣ 45.6,7
1.9 Eza 61.1
1.10 Keɣ 102.25
1.11 Eza 34.4; 51.6
1.13 Keɣ 110.1 Mat. 22.44
1.14 Keɣ 34.7; 91.11 Room 8.17 Dan. 7.10
2.2 Way 33.2 Tuma 7.53 Gal 3.19
2.3 Ebr 1.2; 10. 29 Luk 1.2
2.4 Mrk 16.20 1Kɔr 12.4,11

ndʊ pɔyɔɔdaa yɔ, tɪkɛ toovenim. Ɛtayɪ ɖɔɖɔ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ haɖɛ ɛzɪ e-liu wɛʊ yɔ.

Ɛsɔ luzi pɪtɪŋa payɪ ɛ-Pɪyalʊ tɛɛ

5Toovenim lɛ, Ɛsɔ taɖʊ e-tiyiyaa se pɔcɔnɪ kedeŋa ŋga kakaɣ kɔm nɛ ɖɪyɔɔdʊʊ kɔ-tɔm yɔ, kɔ-yɔɔ. 6Nɔɔyʊ lɪzɪ aseɣɖɛ ɖɪnɛ ɖoli nɛ ɛtɔŋ se :

Anɪ lɛ ɛyʊ nɛ pʊwɛɛ se ŋtɔzɪ ɛ-yɔɔ?

Anɪ lɛ ɛyʊ pɪyalʊ nɛ pʊwɛɛ
se ŋcɔnɪ ɛ-yɔɔ?
7Ŋyeba nɛ ñe-tiyiyaa kɪlɪ-ɪ
alɪwaatʊ pazɪ yem.
Ŋpam-ɪ koboyaɣ awiihulaɣ
nɛ ŋɖʊ-ɪ hɪɖɛ.
8Ŋkpaɣ pɪtɪŋa payɪ nɛ ŋsɪʊ
ɛ-nɪŋgbanzɪ tɛɛ.

Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kpaɣ pɪtɪŋa payɪ nɛ ɛsɪʊ ɛ-nɪŋgbanzɪ tɛɛ yɔ, nabʊyʊ takazɪ nɛ Ɛsɔ tasɪ-pʊ ɛ-tɛɛ. Ŋgʊ lɛɛlɛɛyɔ, ɖɪtanada se pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ ɛ-tɛɛ. 9Ɛlɛ, ɖɪnaɣ se Ɛsɔ yeba nɛ e-tiyiyaa kɪlɪ Yesu alɪwaatʊ pazɪ. Pʊwayɪ Ɛsɔ pam-ɪ koboyaɣ awiihulaɣ nɛ ɛɖʊ-ɪ hɪɖɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtɔɔ kʊñɔŋ nɛ ɛsɪ. Mbʊ Ɛsɔ lootiye yɔɔ lɛ, Yesu ɖɪkɪ sʊm ɛyaa tɪŋa payɪ yɔɔ. 10Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ weyi ɛlabɪ pɪtɪŋa nɛ ɛɖɔkɪɣ pɪtɪŋa payɪ yɔ, e-liu wɛɛ se ɛsʊnɪ ɛyaa sakɪyɛ koboyaɣ taa. Mbʊ labʊna nɛ pɪɪwɛɛ se eyele nɛ pa-ñʊʊyabʊ wiyaʊ tɔɔ kʊñɔŋ pʊcɔ nɛ ɛmʊna se ɛsʊnɪ-wɛ ka-taa. 11Yesu weyi eyeki nɛ ɛyaa wɛɣ cɪɖɪcɪɖɪ nɛ mba ɛlaba nɛ paba ñɛwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ yɔ, ɛ nɛ wɛ pɛkpɛndɪ Caa. Mbʊ labʊna nɛ fɛyɛ ɛɛkpaɣ-ɪ se ɛyaa-wɛ se ɛ-ñɪʊma. 12Ɛtɔm se :

Mankaɣ ña-hɪɖɛ tɔm
suzuu ma-ñɪʊma nɛ alɪwaatʊ
ndʊ pekpeɣluu yɔ,
menteɣ wondu nɛ mansam-ŋ.

13Ɛtasɪ yɔɔdʊʊ se :

Mɔnkɔŋ-ɪ liu taʊ.

Nɛ ɛtɔ ɖɔɖɔ se :

lna ma nɛ piya nzɪ
Ɛsɔ cɛlɪ-m yɔ.

14Ɛzɪma mbʊ ɛyaa wɛnɪ calɪm nɛ tomnaɣ yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ ɛkpaɣ calɪm nɛ tomnaɣ. Ɛlabɪ mbʊ se ɛtɪŋɪnɪ ɛ-sʊm yɔɔ nɛ ɛpɪsɪ weyi ɛɛwɛnɪ sʊm ɖoŋ yɔ ɛjam. Weyi ɛɛwɛnɪ sʊm ɖoŋ yɔ lɛ Satanɪ. 15Ɛlabɪ mbʊ ɖɔɖɔ se eholi mba peseɣaɣ sʊm alɪwaatʊ kpeekpe pe-wezuu caɣʊ taa nɛ papɪsɪ yomaa yɔ. 16Toovenim lɛ, pɪtɛkɛ Ɛsɔ tiyiyaa ɛsɪnaa ɛlɛ, Abraham liɖe taa ñɪʊma ɛsɪnaa. 17Pʊ-yɔɔ pɪɪkɛnɪ-ɪ kɪcɛyʊʊ se ɛnɪɣzɪnɪ ɛ-ñɪʊma pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa. Pɪɪwɛɛ se ɛla mbʊ nɛ ɛpɪsɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ. Ŋgʊ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ ñanaɣ ɛyaa pʊtɔdɪyɛ nɛ ɛmʊna se pataa-ɪ liu Ɛsɔ tʊmɪyɛ taa se ɛla kʊlaʊ ŋgʊ kiyeki nɛ pekpeɣ samaɣ ka-kɪwɛɛkʊm yɔ. 18Ɛ-maɣmaɣ ɛlabɪ kʊñɔŋ alɪwaatʊ ndʊ pɪtakɪ-ɪ yɔ. Pʊ-yɔɔ ɛpɪzɪɣ nɛ ɛsɪnɪ mba pɪtakɪɣ-wɛ yɔ.

Yesu kɪlɪ Moyiizi

3 Pʊ-yɔɔ lɛ, ɛgbaɣdɪnaa Ɛsɔ ñɪʊma mba mɪ ɛya-mɪ yɔ,

2.5 Ebr 6.5 2Pɪ 3.13
2.6 Yɔb 7.17 Keɣ 8.4
2.8 Mat. 28.18 1Kɔr 15.27
2.9 Tʊma 2.33 Fil 2.7-9 Wɪl 5.9
2.10 Luk 13.32; 24.46 Tʊma 3.15 Room 11.36 Ebr 5.9
2.11 Mat. 28.10 Yoh 20.17 Room 8.29 Ebr 10.10,14
2.12 Keɣ 22.22
2.13 Eza 8.18 Yoh 17.6, 9,11,12
2.14 Yoh 1.14 Room 8.3 Kol 2.15 2Tim 1.10
2.15 2Tim 1.7
2.17 Fil 2.7 Ebr 4.15; 5.1,2
2.18 Ebr 4.15; 5.2
3.1 Yoh 17.3 Ebr 2.11

ɪcɔnɪ Yesu Krɪstʊ. Ɛnʊ lɛ weyi Ɛsɔ tiyaa nɛ ɛkɛ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ nɛ weyi ɛ-tɔm ɖiheyiɣ ɛyaa se ɛnʊ ɖɪtaɣ liu yɔ. **2**Ɛlakaɣ mbʊ pɪtɪŋa payɪ Ɛsɔ weyi ɛlɪzɪ-ɪ yɔ, eheyaɣ-ɪ yɔ ɛzɪ Moyiizi kalabʊ Ɛsɔ tʊmɪyɛ camɪyɛ Ɛsɔ ɖɪɣa tɪŋa taa yɔ. **3**Yesu ɛnʊ pana-ɪ se ɛwɛnɪ koboyaɣ pɪŋŋ nɛ pɪkɪlɪ Moyiizi ñɪŋga. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛma ɖɪɣa yɔ, ɛkpaɖɪ ɖɪɣa ŋga ka-maɣmaɣ. **4**Paa ɖɪɣa ŋga lɛ nɔɔyʊ manɪ-kɛ, ɛlɛ Ɛsɔ lɛ weyi ɛlabɪ pɪtɪŋa payɪ yɔ. **5**Moyiizi kalabɪ tʊmɪyɛ camɪyɛ Ɛsɔ ɖɪɣa tɪŋa taa ɛzɪ tʊmlaɖʊ yɔ nɛ ɛlɪzɪ mbʊ pɔkɔŋ pʊ-tɔm suzuu cee wayɪ yɔ, pi-aseɣɖɛ. **6**Ɛlɛ Krɪstʊ ñɔcɔnɪ Ɛsɔ ɖɪɣa yɔɔ camɪyɛ ɛzɪ Pɪyalʊ yɔ. Ye ɖɪwɛɛ nɛ sɔɔndʊ ɛɛkpaɣ-ɖʊ nɛ ɖɪtaɣ liu mbʊ ɖɪɖaŋaa yɔ nɛ ɖɪkʊndʊʊnɪ-pʊ nɛ pɪtalɪ tɪnaɣ yɔ yɔ, ɖɪkɛ ɛ-ɖɪɣa.

Lɔŋ tasʊʊ kaatisitu yɔɔ

7Mbʊ labɪna nɛ ɛzɪ Cɪɖɪcɪɖɪ
Kalɪzaɣ yɔɔdʊʊ yɔ se :
Sɔnɔ ye ɪnɪ ɛ-nɔɔ yɔ,
8ɪtaakpɪndɪ mɪ-laŋa
ɛzɪ ɛyaa kalabʊ alɪwaatʊ ndʊ
paakʊyɪnɪ Ɛsɔ
nɛ patakɪ-ɪ lakʊ taa yɔ.
9Peeye mɪ-cɔzɔnaa takɪ-m.
Pamaɣzɪ-m se pana,
nɛ pana ma-tʊma pɪnzɪ
nɪɪnaza pilim.
10Ɛyaa mba, pɔ-tɔm
kɛɖɛ-m nɛ mɔntɔ se :
Pa-laŋa yotuu yem
tam tɪŋa.
Paasɪŋ ma-nʊmɔŋ.
11Mbʊ mamʊ pana nɛ
monɖuuna se :
Paasʊʊ mɛ-hɛzɪyɛ taa kaʊ.

12Ɛgbaɣdɪnaa, ɪkpa mɪ-tɪ! Mɪ-taa nɔɔyʊ ɛtaawɛnɪ laŋɪyɛ kɪdɛkɛdɪyɛ nɛ ndɪ ɖɪfɛyɪnɪ lidaʊ yɔ nɛ ɛha Ɛsɔ weyi ɛwɛ wezuu yɔ, siɣye. **13**Ɛlɛ, ɪsazɪ ɖama paa kɪyakʊ ŋgʊ. Ɩlakɪ mbʊ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-tɪŋa payɪ ɪpɪzɪɣ nɛ ɪtɔ se “sɔnɔ” yɔ nɛ kɪwɛɛkɪm etaapeɣzi mɪ-taa nɔɔyʊ nɛ ɛkpɪndɪ ɛ-laŋɪyɛ. **14**Ye ɖɪɖɔkɪnɪ lidaʊ ŋgʊ ɖɪwɛnɪ-kʊ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ nesi naalɛ kpam nɛ pʊkɔɔ nɛ pɪsɪnɪ kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ yɔ, pʊbʊ ɖa nɛ Krɪstʊ ɖɪka mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛwɛna yɔ. **15**Pʊwɛ ɛzɪ pamaʊ yɔ. Pamawa se :

Sɔnɔ ye ɪnɪ ɛ-nɔɔ yɔ,
ɪtaakpɪndɪ mɪ-laŋa
ɛzɪ ɛyaa kalabʊ alɪwaatʊ
ndʊ paakʊyɪnɪ Ɛsɔ yɔ.

16Mba lɛ mba panɪ ɛ-nɔɔ nɛ pakʊyɪnɪ-ɪ yɔ? Pɪtɛkɛ mba pa-tɪŋa Moyiizi ɖiyaa nɛ palɪnɪ Ejiptɪ ɛjaɖɛ taa yɔ yaa we? **17**Mba tɔm kɛɖɛ-ɪ pɪnzɪ nɪɪnaza pilim? Pɪtɛkɛ mba palabɪ kɪwɛɛkɪm nɛ po-tomnasɪ kɪsɪbɪsɪ tɔlɪ lakʊ taa yɔ yaa we? **18**Pɪtɛkɛ mba patañam-ɪ yɔ, mba eɖuunaa nɛ ɛtɔ se paasʊʊ ɛ-hɛzɪyɛ taa yaa we? **19**Nɛ ɖɪnaɣ se patapɪzɪ nɛ pasʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, petetisi.

3.2 Kɪk 12.7
3.3 Zak 6.12 Mat. 16.18
3.4 Efɛ 2.10 Ebr 1.2
3.5 Exo 14.31 Way 18.15, 18,19 Kɪk 12.7
3.6 Efɛ 2.21,22 1Tim 3.15 1Pɩ 2.5 Mat. 10.22 Room 5.2
3.7 2Sam 23.2 Keɣ 95.7 Tʊma 1.16
3.14 Ebr 3.6
3.15 Ebr 3.7
3.16 Way 1.34 Kɪk 14.2
3.17 Kɪk 14.29 1Kɔr 10.5
3.18 Kɪk 14.30 Way 1.34, 35
3.19 Ebr 4.6

Ɛsɔ samaɣ hɛzɪyɛ

4 Ɛsɔ dụ-dụ tamaɣ se dɪsʊʊ ɛ-hɛzɪyɛ taa. Pʊ-yɔɔ lɛ, dɪkpa dạ-tɪ se alɪwaatʊ ndʊ tamaɣ ŋga kɛkpɛndɪ kɛwɛɛ yɔ, pɪtaala se mɪ-taa nɔɔyʊ tehiɣ wadɛ se ɛsʊʊ. 2Posuzi-dụ Tɔm Kɪbandʊ ɛzɪ mba yɔ. Ɛlɛ tɔm ndʊ panɪwa yɔ, tɪtawazɪ-wɛ pʊyʊ. Panɪ-tʊ ɛlɛ, patamʊ-tʊ nɛ lidaʊ. 3Ða mba dɪtisi-tʊ yɔ, dɪsʊʊ hɛzɪyɛ ndɪ Ɛsɔ kɔyɔɔdɪ dɪ-tɔm yɔ, dɪ-taa. Ɛɛtɔm se :

Mamʊ pana nɛ mondʊʊna se :
Paasʊʊ mɛ-hɛzɪyɛ taa kaʊ.

Ŋgʊ Ɛsɔ kɛtɛm ɛ-tʊmɪyɛ alɪwaatʊ ndʊ ɛlabɪ kedeŋa dọoo kiḍɛ tɛɛ yɔ. 4Ɛyɔɔdɪ dọli kɪyakʊ lʊbɛ ñɪŋgʊ yɔɔ se :

Ɛsɔ hɛzɪnɪ ɛ-tʊma kɪyakʊ
lʊbɛ ñɪŋgʊ wiye.

5Nɛ cɪnɛ ɛyɔɔdɪ dọdọ ɛzɪ ɛɛtɛm yɔɔdʊʊ ñʊʊ yɔɔ yɔ se :

Paasʊʊ mɛ-hɛzɪyɛ taa kaʊ.

6Ŋgʊ, pasɪ nabɛyɛ se paba ɛsʊʊ hɛzɪyɛ ndɪ dɪ-taa. Mba paanɪ Tɔm Kɪbandʊ ndʊ yɔ, patɪsʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, patɪñam-tʊ. 7Mbʊ labɪna nɛ Ɛsɔ lɪzɪ kɪyakʊ lɛɛkʊ nɛ ɛyaɣ-kʊ se "sɔnɔ". Ɛɛtɪŋɪnɪ Daaviidi yɔɔ nɛ ɛyɔɔdɪ-tʊ dọoo lɔŋ ɛzɪ paatɛm-dụ heyʊʊ ñʊʊ yɔɔ yɔ se :

Sɔnɔ ye ɪnɪ ɛ-nɔɔ yɔ,
ɪtaakpɪndɪ mɪ-laŋa.

8Ŋgʊ Ye Yozuwee ɛɛha-wɛ hɛzɪyɛ yɔ, pʊwayɪ Ɛsɔ taatasɪ kɪyakʊ lɛɛkʊ tɔm yɔɔdʊʊ. 9Pʊyɔɔ lɛ, pɪsaɣ hɛzɪyɛ alɪwaatʊ natʊyʊ se Ɛsɔ ñɪma kaɣ hɛzʊʊ tɪ-taa. 10Weyi ɛsʊʊ Ɛsɔ hɛzɪyɛ taa yɔ, ɛhɛzʊʊnɪ ɛ-tʊma ɛzɪ Ɛsɔ hɛzɪnʊʊ ɛ-ñɪna yɔ. 11Pʊyɔɔ lɛ, dɪla lɛɛlɛɛ nɛ dɪsʊʊ hɛzɪyɛ ndɪ dɪ-taa nɛ pɪsa nɛ nɔɔyʊ ɛtaatɔlɪ nɛ ɛnɪɣ zɪnɪ mba pataañā yɔ.

12Ŋgʊ Ɛsɔ tɔm wɛ wezuu nɛ tɪwɛɛ dọŋ dɔdɔ. Tɪwɛ lɔŋ nɛ pɪkɪlɪ abalɪsesɪ nzɪ sɪwɛ lɔŋ cenje yɔ. Tɪsʊʊ ɛyʊ nɛ tɪtayɪ ɛ-ciyam nɛ ɛ-kalɪzaɣ. Tɪtayɪɣ dɔdɔ mɔɔ dɪtandɛ nɛ a-taa num. Tɪsɪm mbʊ ɛyʊ maɣzʊʊ nɛ ɛdụ ɛ-taa yɔ. 13Mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ, nabʊyʊ fɛyɪ Ɛsɔ mɛɛsaɣ tɛɛ. Pukuli pɪtɪŋa payɪ pʊ-yɔɔ nɛ pile weyi pʊwɛɛ se dịheyi-i mbʊ dɪlaba yɔ, ɛ-ɛsɪndaa.

Yesu lɛ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ

14Ðɪwɛnɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ sɔsɔ weyi ɛkpa ɛsɔdaa yɔ, ɛnʊ lɛ Yesu Ɛsɔ pɪyalʊ. Pʊ-yɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se dɪdɔkɪ nesi naalɛ kpam ndʊ dịheyi ɛyaa se dịtisi ɛ-yɔɔ yɔ. 15Ðɪwɛnɪ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ weyi ɛpɪzɪɣ se ɛsɪnɪ-dụ sizɪŋ nɪʊ dɛ-ɛjandʊ taa yɔ. Pɪtakɪ-ɪ pɪtɪŋa payɪ pɪ-taa ɛzɪ pɪtakʊʊ-dụ yɔ. Ɛlɛ, ɛtala kɪwɛɛkɪm. 16Pʊ-yɔɔ lɛ, dɪñɔtɪnɪ lootiye kewiyaɣ kpelaɣ kaalɛyɪtʊ nɛ pana dạ-pʊtɔdɪyɛ nɛ palabɪ-dụ lootiye nɛ pasɪnɪ-dụ dɛ-cɛyɪtʊ taa alɪwaatʊ ndʊ pʊmʊnaa yɔ.

5 Paa Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ weyi lɛ, ɛyaa hɛkʊ taa palɪzɪ-ɪ se ewolo Ɛsɔ ɛsɪndaa nɛ ɛla tʊmɪyɛ nɛ pɔ-nɔɔ. Mbʊ ɛcɛlɪɣ Ɛsɔ pa-hadɛ nɛ ɛlaɣ-ɪ kɪlaŋ pa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ. 2Ɛpɪzɪɣ ɛnɪnɪ kɪsɪŋɪyɪŋ nɛ mba pelebi

4.1 Ebr 12.15
4.3 Ebr 3.11 Keɣ 95.11
4.4 Kidạ 2.2 Exo 31.17
4.6 Ebr 3.19
4.7 Keɣ 95.7 Ebr 3.7
4.11 Ebr 3.18
4.12 Eza 49.2 Yer 23.29 1Kɔr 14.24, 25 Efɛ 6.17 1Pɪ 1.23
4.13 Keɣ 33.13 Adu 15.11
4.14 Ebr 3.1
4.15 2Kɔr 5.21 Eza 53.3 Ebr 2.18
4.16 Efɛ 3.12 Ebr 10.19, 22
5.1 Ebr 2.17
5.2 Ebr 2.18; 7.28

nʊmɔʊ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-maɣ maɣ ɛwɛnɪ ɛjandʊ ɖɔɖɔ. 3Mbʊ labɪna nɛ pʊwɛɛ se ɛlaa ɛ-maɣ maɣ ɛ-kɪwɛɛkɪm yɔɔ pʊyʊ ɛzɪ ɛlaɣʊ samaɣ kɪwɛɛkɪm yɔɔ yɔ.

4Nɔɔyʊ ɛɛɖʊʊ ɛ-tɪ hɪɖɛ se ɛkɛ Ɛsɔ layaa nʊʊ tʊ ɛlɛ Ɛsɔ yanɪ-ɪ ɛzɪ ɛɛyaʊ Aarɔnɪ yɔ. 5Mbʊ ɖɔɖɔ Krɪstʊ taɖʊ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ hɪɖɛ se ɛkɛɣ Ɛsɔ layaa nʊʊ tʊ. Ɛlɛ Ɛsɔ ɖʊnɪ-ɪ hɪɖɛ alɪwaatʊ ndʊ eheyi-i se :

Ña lɛ man-Pɪyalʊ.
Pɪkpaɣʊ nɛ sɔnɔ yɔ,
ma lɛ ña-Caa.

6Ɛyɔɔdɪ ɖɔɖɔ ɖoli lɛɛɖɛ se :
Ŋkɛ Ɛsɔ layʊ tam yɔɔ
ɛzɪ Mɛlɪkɪsedɛkɪ yɔ.

7Alɪwaatʊ ndʊ Yesu kɛwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ, ɛtʊmɪnɪ Ɛsɔ weyi ɛpɪzɪɣ nɛ ɛlɪzɪ-ɪ sʊm taa yɔ, nɛ etendiɣ-i nɛ kubusi sɔsɔsɪ nɛ ɛzɪtɛylʊm. Ɛzʊma mbʊ ɛ-paa wɛnɪ Ɛsɔ siŋŋ yɔ, ɛlɛ ñanɪnɪ-ɪ. 8Paa ɛzɪ ɛkɛʊ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔ, ɛtɪŋɪnɪ kʊñɔŋ ŋgʊ ɛtɔwaa yɔ, kʊ-yɔɔ nɛ ɛkpɛlɪkɪ ñamtʊ. 9Ɛsɔ yeba nɛ ɛtalɪ ɖenɖe ɛñɪnaɣnɪ-ɪ yɔ. Peeye ɛpɪsɪ weyi ɛlakɪ nɛ mba patɪŋa payɪ pañaŋ-ɪ yɔ, pehikiɣ tam tam ñʊʊyabʊ yɔ. 10Pʊ-yɔɔ Ɛsɔ ya-ɪ se Ɛsɔ layaa nʊʊ tʊ ɛzɪ Mɛlɪkɪsedɛkɪ yɔ.

Lɔŋ tasʊʊ mba pɛtɛkɛ ɛsʊtɪyaa yɔ

11Ðɪwɛnɪ tɔm sakɪyɛ se ɖɪyɔɔdʊʊ pʊnɛ pʊ-yɔɔ. Tɔm ndʊ, tɪwɛ-ɖʊ kaɖɛ se ɖɪlɪzɪ-mɪ tɪ-tɔbʊʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ ɪpɪsɪ mba paanɪɣ lɔŋ yɔ. 12Ðooo lɔŋ pɪwɛɛ se ɪkɛ wɪlɪyaa. Ɛlɛ pʊpɔzʊʊ se paɖaɣ nɪ-mɪ wɪlʊʊ Ɛsɔ tɔm kajalaɣ ñɪndʊ ndʊ tɪfɛyɪ kaɖɛ yɔ. Mbʊ ɛzɪ ɪtɔɔ tɔɔnaɣ yuŋ ñɪŋga lɛ, pɪɖaɣnʊʊ-mɪ pɔzʊʊ se ɪmʊzɪ hɪlɪm. 13Weyi ɛmʊzɪɣ hɪlɪm yɔ, ɛɛsɪŋ natʊyʊ pɪlɪɪnɪ tʊʊzʊtʊ tɔm yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkpɛndɪ ɛkɛ pɪɣa. 14Ɛsʊtɪyaa lɛ, tɔɔnaɣ yuŋ ñɪŋga paba ñɔtɔkɪ. Pɛkpɛlɪkʊʊ taa lɛ, pɪmalɪnɪ-wɛ se patɪlɪ kɪbandʊ nɛ ɛzaɣtʊ.

6 Pʊ-yɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se ɖiyele nɪnaʊ tɔm kajalaɣ ñɪndʊ ndʊ pawɪlɪ-ɖʊ Krɪstʊ yɔɔ yɔ nɛ ɖɪɖɛnɪ ɛsɪndaa nɛ ɖɪtalɪ ɖenɖe pʊwɛɛ se ɖɪtalɪ yɔ. Ðɪtaatasɪ tikiɖe kɪfaɖɛ ɖʊʊ, pʊ-tɔbʊʊ lɛ se : Tɪ-pɪsɪnaʊ nɛ tʊma wena aawazɪɣ pʊyʊ nɛ 2lidaʊ wɛnaʊ Ɛsɔ yɔɔ nɛ wɪlɪtʊ pɪlɪɪnɪ mɪsʊʊ sɔnzɪ yɔɔ nɛ nesi tɪnʊʊ ɛyaa yɔɔ nɛ sɪɖaa fem tɔm nɛ tam tam tɔm hʊʊ. 3Ye Ɛsɔ etisaa yɔ, mbʊ ɖɪkɔŋ labʊ.

4Ɛyaa nabɛyɛ wɛɛ nɛ Ɛsɔ ñalʊmɪyɛ kɛtem pɔ-yɔɔ ñalʊʊ. Paɖɪŋ ɛsɔdaa kʊjɔʊ nɛ pakaa Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ. 5Paɖɪŋ ɖɔɖɔ Ɛsɔ tɔm kɪbandʊ nɛ kedeŋa ɖoŋ weyi ɛkaɣ kɔm yɔ. 6Ye ɛyaa mba pɔtɔlaa yɔ, paapɪzɪɣ nɛ paɖaɣnɪ-wɛ labʊ nɛ papɪsɪ kɪfama nɛ papɪsɪnɪ pa-tɪ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pa-maɣmaɣ paɖaɣnɪ Ɛsɔ Pɪyalʊ kam kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ paɖʊʊ-ɪ fɛyɛ ɛyaa ɛsɪndaa.

7Ye tɛʊ ɛnɪɣ nɛ lɪm sʊʊ tetʊ ɖoŋ ɖoŋ nɛ tetʊ ndʊ tɪlʊlʊʊ tɪŋ weyi ɪwazɪɣ mba pɔ-yɔɔ pahayɪ-tʊ yɔ yɔ, Ɛsɔ wazɪɣ tetʊ ndʊ. 8Ɛlɛ ye tɪlʊlʊʊ kpaŋsɔɔ nɛ sɔɔ tɪŋ yɔ,

5.3 Ebr 7.27; 9.7
5.4 Exo 28.1 Kɪk 16.40
5.5 Keɣ 2.7 Yoh 8.54 Ebr 1.5
5.6 Keɣ 110.4
5.7 Keɣ 22.1 Mat. 26.39, 53
5.8 Fil 2.8 Ebr 3.6
5.10 Ebr 6.20
5.11 Ebr 6.1
5.12 1Kɔr 3.1-3
5.13 1Kɔr 14.20 Efɛ 4.14
5.14 1Kɔr 2.6
6.1 Ebr 5.12
6.2 Tʊma 8.17
6.3 Tʊma 18.21 1Kɔr 4.19
6.4 Mat. 12.31,32 Yoh 4.10; 6.32 Efɛ 2.8
6.5 Ebr 2.5
6.6 Ebr 10.29
6.7 Keɣ 65.10
6.8 Eza 5.6

tɩɩwazɩɣ pʊyʊ nɛ pawɩzɩ tɩ-yɔɔ nɔɔ kɩtɛkɛdaɣ lɔʊ. Pɛtɛŋnɩ-tʊ miŋ ñaɣzʊʊ.

9Ɛgbaɣdɩnaa kʊsɔɔlaa, paa dɩyɔɔdʊʊ mbʊ yɔ, peyeba nɛ dɩtɩlɩ siŋŋ se ɩwɛ lone kɩbandɛ taa, ɩwɛ ñʊʊyabʊ nʊmɔʊ kɩbaŋʊ taa. **10**Toovenim taa lɛ, Ɛsɔ tɛkɛ weyi ɛtatʊʊzɩ yɔ se ɛɛsɔɔ tʊmɩyɛ ndɩ ɩlaba yɔ, dɩ-yɔɔ. Ɛɛsɔʊ dɔdɔ sɔɔlʊm mbʊ ɩsɔɔlɩ-ɩ nɛ ɩlɩzɩ-pʊ nɛ ɩwɩlɩ ɛ-hɩdɛ yɔɔ yɔ, pʊ-yɔɔ. Sɔɔlʊm mbʊ ɩlɩzaa nɛ ɩwɩlɩ alɩwaatʊ ndʊ ɩsɩnɩ ɛ-ñʊma yɔ. Mbʊ idɩɣni labʊ lɛɛlɛɛyɔ yɔ. **11**Ðe-liu wɛɛ se mɩ-taa paa weyi ɛñaɣ pana mbʊ siŋŋ nɛ pʊkɔɔ pɩsʊnɩ ɛ-kɛtɛzaɣ kɩyakʊ wiye. Ye ɩlabɩ mbʊ yɔ, ɩdɔkɩɣnɩ mi-lidaʊ mbʊ kpem mbʊ ɩdaŋaa yɔ, pʊ-yɔɔ. **12**Pʊbʊ, ɩpɩsɩɣ feendinaa. Ɛlɛ, ɩlakɩ ɛzɩ mba patɩŋɩnɩ pe-lidaʊ nɛ pa-tɩ dɔkʊʊ pɔ-yɔɔ nɛ pehiɣ mbʊ pɩ-tamaɣ paadʊ-wɛ yɔ.

Tamaɣ ŋga Ɛsɔ | dʊwa yɔ, kaalɛɣzɩɣ

13Alɩwaatʊ ndʊ Ɛsɔ kadʊ Abraham tamaɣ se ɛlakɩ-ɩ pʊyʊ yɔ, nɔɔyʊ taakɩlɩ Ɛsɔ ɛnʊ se eedʊʊni-i. Mbʊ labɩna nɛ edʊʊni ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɩ. **14**Ɛtɔm se :

Paa pɩla ɛzɩma yɔ, mawazɩɣ-ŋ nɛ ñe-lidɛ taa ñʊma huu.

15Mbʊ yebina nɛ Abraham dɔkɩ ɛ-tɩ nɛ ɛwɛɛ daŋʊʊ yɔɔ nɛ ɛkɔɔ ɛmʊ mbʊ Ɛsɔ kadʊ-ɩ pɩ-tamaɣ yɔ.

16Ɛyaa dʊkini weyi ɛkɩlɩ-wɛ yɔ. Ðuuu mbʊ pɩwɩlɩɣna se pɔyɔɔdɩ toovenim nɛ pɩsɩsɩɣ ŋtenkpɛzasɩ tʊŋa. **17**Ɛsɔ liu ñaawɛɛ se ɛwɩlɩ kaŋŋ ɛyaa mba ɛdʊ-wɛ tamaɣ yɔ se mbʊ ɛdʊwa se ɛlakɩ yɔ, pɩlɛɣzɩɣ kaʊ. Pʊ-yɔɔ edʊwaa nɛ pɩtasɩnɩ tamaɣ ŋga ɛdʊwa yɔ. **18**Lakasɩ nzɩ sɩ-naalɛ, sɩlɛɣzʊʊ kaʊ. Ɛsɔ ɛɛpɩzɩɣ ɛcɛtɩnɩ sɩ-taa. Pʊ-yɔɔ lɛ, mba dạ dɩhiɣ dɩcɔzɩyɛ Ɛsɔ cɔlɔ yɔ, pɩlakɩ-dʊ hʊnʊm siŋŋ se dɩtaɣ liu mbʊ pɩ-tamaɣ ɛdʊ-dʊ yɔ. **19**Liu taʊ mbʊ pʊdɔkɩnɩ dɛ-ciyamnaa kpam. Mbʊ sʊʊnɩ pɩsaʊ sɔsɔʊ ŋgʊ pakaɣ Ɛsɔ dɩɣa taa yɔ, kɩ-wayɩ. **20**Ðɔ-yɔɔ Yesu dɛ nɔɔ nɛ ɛsʊʊ kɩ-wayɩ nɛ ɛpɩsɩ Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ ɛzɩ Melɩkisedɛɛkɩ yɔ tam yɔɔ.

Ɛsɔ layʊ Melɩkisedɛɛkɩ

7 Ŋgʊ Melɩkisedɛɛkɩ ɛnʊ, ɛɛkɛ Saalɛmɩ wiyaʊ nɛ Ɛsɔ Caabiyuu layʊ. Abraham lʊnɩ awiya naayɛ dɩwadɛ lɛ, Melɩkisedɛɛkɩ ɛnʊ ɛkatɩ-ɩ nɛ ɛwazɩ-ɩ. **2**Peeye Abraham tayɩ ɛ-ñʊm tʊŋa tɔm hiu nɛ ɛcɛlɩ-ɩ pʊ-hɔɔlʊʊ kʊdʊmʊʊ. Payaɣʊ-ɩ kajalaɣ se Melɩkisedɛɛkɩ yɔ, pʊ-tɔbʊʊ lɛ se : Tʊʊsʊtʊ wiyaʊ. Pʊwayɩ payaɣ-ɩ dɔdɔ se Salɛmɩ wiyaʊ yɔ, pʊ-tɔbʊʊ lɛ se laŋhɛzɩyɛ wiyaʊ. **3**Pɔtɔyɔɔdɩ ɛ-caa yaa e-dɔo yaa ɛ-cɔzɔnaa tɔm dɔli. Pɔtɔyɔɔdɩ dɔdɔ ɛ-lʊlʊʊ yaa ɛ-sʊm tɔm dɔli. Ɛlɛ, Ɛsɔ yeba nɛ ɛnɩɣzɩnɩ ɛ-Pɩyalʊ nɛ ɛkɛ Ɛsɔ layʊ tam yɔɔ.

4Ɩcɔnɩ ɩna ɛzɩma mbʊ weyi dɔ-cɔzɔ sɔsɔ Abraham tayɩ ñʊm mbʊ ehiɣ you taa yɔ tɔm hiu nɛ ɛcɛlɩ-ɩ pʊ-hɔɔlʊʊ kʊdʊmʊʊ

6.10 Mat. 10.42; 25.40 Yoh 13.20 1Tes 1.3
6.11 Ebr 3.6,14 Kol 2.2
6.12 Ebr 10.36
6.13 Kid 22.16 Luk 1.73
6.16 Exo 22.11
6.17 Ebr 11.9 Room 11.29
6.18 Ebr 12.1
6.19 Lev 16.15 Ebr 9.7
6.20 Ebr 5.6
7.1 Kid 14.18
7.4 Kid 14.20

yɔ, ɛpaɣlı kpem yɔ. **5**Ɛsɔ ɖʊnı Leevi liɖe taa ñuma se pɛkɛnı ɛ-layaa. Paɣtʊ haɣ-wɛ nɔɔ se pɔpɔzı samaɣ, pʊ-tɔbʊʊ se po-koobiya, se patayı pa-ñum tɔm hiu nɛ pakpaɣ pʊ-hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ nɛ pɛcɛlı-wɛ ŋgʊ paba ɖɔɖɔ kɛkɛ Abraham liɖe taa ñuma. **6**Mɛlıkisedɛɛkı weyi ɛlɛ tɛkɛ Leevi liɖe taa tʊ yɔ, Abraham tayı ɛ-ñum tɔm hiu nɛ ɛkpaɣ pʊ-hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ nɛ ɛcɛlı-ı nɛ ɛlɛ wazı ɛ-yɔɔ. Ŋgʊ Abraham ɛnʊ Ɛsɔ kaɖʊ tamaɣ se ɛlakı pʊyʊ. **7**Ŋgʊ paa weyi ɛsım mbʊ se sɔsɔ wazıɣnı pıɣa yɔɔ. **8**Ðɔɖɔ lɛ, mba pamʊʊ hiu haɖɛ yɔ, pasıkı ɛzı ɛyaa lɛlaa yɔ. Piyele ɛnʊ yɔ, palızı ɛ-yɔɔ aseɣɖe se ɛwɛ wezuu. **9**Ðıpızıɣ nɛ ɖıtɔ ɖɔɖɔ se alıwaatʊ ndʊ Abraham tayı ɛ-ñum tɔm hiu nɛ ɛcɛlı-ı pʊ-hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ yɔ, Leevi weyi ɛlɛ mʊʊ hiu haɖɛ yɔ, ɛtʊŋını Abraham yɔɔ nɛ ɛcɛlı-ɖı. **10**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛkpɛndı ɛwɛ Abraham calım taa alıwaatʊ ndʊ Mɛlıkisedɛɛkı katı-ı yɔ.

Yesu nıɣzını Mɛlıkisedɛɛkı

11Ɛsɔ ɖʊ ɛ-samaɣ paɣtʊ ndʊ tıtıŋa payı yɔ, tıcaɣ Leevi liɖe taa Ɛsɔ layaa yɔɔ na. Ye liɖe ndı ɖı-taa ñuma ɛkalabı pa-tʊmıyɛ camıyɛ ɛzı pʊmʊnaʊ yɔ lɛ, pılabı ɛzıma nɛ pʊpɔzʊʊ se Ɛsɔ layʊ nɔɔyʊ ɛtası lʊ ɛzı Mɛlıkisedɛɛkı yɔ nɛ ɛtaalıı ɛzı Aarɔɔnı yɔ? **12**Ðendɛ layaa liɖe lɛɣzʊʊ yɔ, paɣtʊ lɛɣzʊʊ ɖɔɖɔ. **13**Weyi ɛ-tɔm pɔyɔɔdʊʊ cınɛ yɔ, e-cejewiye wɛnı ndı. Ðı-taa tʊ nɔɔyʊ talabıda tʊmıyɛ widi̱yi kaʊ Ɛsɔ kılaʊ ndene yɔɔ. **14**Ðısım ɖeu se ɖa-Kıbaɣlʊ lını Yuda cejewiye taa. Ŋgʊ alıwaatʊ ndʊ Moyiizi yɔɔdı Ɛsɔ layaa yɔɔ tɔm yɔ, ɛtɔyɔɔdı natʊyʊ cejewiye ndı ɖı-yɔɔ. **15**Tɔm ndʊ tıtɛzıɣ naʊ keɣlee alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ layʊ lɛlʊ lʊ ɛzı Mɛlıkisedɛɛkı yɔ. **16**Pıtɛkɛ paɣtʊ ndʊ paɖʊwa pılını e-cejewiye taa ñuma yɔɔ yɔ tıhanı waɖɛ se ɛkɛ Ɛsɔ layʊ. Ɛlɛ wezuu ŋgʊ kıfɛyı tınaɣ yɔ, ki-ɖoŋ taa ɛpısı mbʊ. **17**Ɛsɔ lızı ɛ-yɔɔ aseɣɖe nɛ ɛtɔ se :

Ŋkɛ Ɛsɔ layʊ tam yɔɔ
ɛzı Mɛlıkisedɛɛkı yɔ.

18Ɛsɔ yebi paɣtʊ kıbındʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tıfɛyı ɖoŋ nɛ tıwazıɣ pʊyʊ. **19**Paɣtʊ tala nɛ nabʊyʊ ɖe Ɛsɔ ɛsındaa ɛzı pʊmʊnaʊ yɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ lɛɣzı ti-lone taa liu taʊ mbʊ pıkılı-tʊ ɖeu siŋŋ yɔ. Mbʊ haɣnı-ɖʊ waɖɛ se ɖı̱ɔ̃tʊnı-ı.

20Ɛsɔ ɖʊʊnaa pʊcɔ nɛ Yesu pısʊʊ ɛ-layʊ. **21**Ɛsɔ toɖʊʊna pʊcɔ nɛ Leevi pıyalaa pısı ɛ-layaa. Ɛlɛ Yesu ñapısı Ɛsɔ layʊ alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ ɖʊʊnaa nɛ ɛtɔ se :

Kıbaɣlʊ ɖʊʊnaa
nɛ ɛɛlɛɣzıɣ ndʊ ɛyɔɔdaa yɔ :
Ŋkɛ Ɛsɔ layʊ tam yɔɔ
ɛzı Mɛlıkisedɛɛkı yɔ.

22Mbʊ labına nɛ Yesu yɔɔ lɛ, ɖına siŋŋ se ɖıwɛnı nɔɔ haʊ mbʊ pıkılı ɖeu yɔ.

23Ðɔɖɔ lɛ, Ɛsɔ layaa kɔɖɔ sakıyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sım tahaɣ -wɛ waɖɛ se pala pa-tʊmıyɛ tam

7.5 Kık 18.21, 26
7.6 Kid 14.19 Room 4.13 Gal 3.16
7.8 Ebr 5.6
7.11 Gal 2.21 Ebr 7.18
7.14 Eza 11.1 Mat. 1.3 Luk 3.33 Room 1.3 Wtl 5.5
7.17 Keɣ 110.4
7.18 Room 8.3 Gal 4.9
7.19 Tʊma 13.39 Room 3.20; 5.2 Gal 2.16 Ebr 6.18; 9.9
7.21 Keɣ 110.4
7.22 Ebr 8.6; 12.24

yɔɔ. 24Ɛlɛ ɛnʊ yɔ, ɛwɛ wezuu tam yɔɔ. Pʊ-yɔɔ ɛlakɪ ɛ-tʊmɪyɛ nɛ pɪtɔpɔzɪ se nɔɔyʊ ɛlɛɣzɪ e-lone taa ɛzɪ layʊ yɔ. 25Pʊ-yɔɔ ɛpɪzɪɣ nɛ ɛya mba patɪŋɪɣnɪ ɛ-yɔɔ se pɔn̄ɔtɪnɪ Ɛsɔ yɔ, pa-n̄ʊʊ pilim. Ɛpɪzɪɣ nɛ ɛla mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛwɛ wezuu tam yɔɔ se etendi Ɛsɔ pɔ-yɔɔ.

26Toovenim lɛ, Ɛsɔ layaa n̄ʊʊ tʊ ɛnʊ pʊmʊnaa se ɖɪwɛɛna. Ɛwɛ cɪɖɪcɪɖɪ, ɛtayʊsɪnɪ nabʊyʊ, ɛfɛyɪnɪ azuluma naayɛ, ɛ nɛ kɪwɛɛkɪm laɖaa pɛfɛyɪ ɖoli kʊɖʊm, pakpazɪ-ɪ nɛ ɛwɛɛ ɖooo ɛsɔdaa n̄ʊʊ yɔɔ. 27Ɛsɔ layaa n̄ʊndɪnaa laɣaɣ kpɪna kɪyakɪŋ tɪŋa. kajalaɣ lɛ, palaɣaɣ pa-maɣmaɣ pa-kɪwɛɛkɪm yɔɔ pʊcɔ nɛ palaɣ samaɣ kɪwɛɛkɪm yɔɔ. Pɪtaapɔzɪ Yesu ɛlɛ se ɛla mbʊ. Tɔm kʊɖʊm koŋ ɛla alɪwaatʊ ndʊ ɛkpaɣ ɛ-maɣmaɣ ɛ-tɪ nɛ ɛha ɛyaa kɪwɛɛkɪm yɔɔ yɔ. 28Paɣtʊ kaha ɛyaa mba waɖɛ se pɛkɛ Ɛsɔ layaa n̄ʊndɪnaa yɔ, paawɛnɪ pɛ-ɛjandʊ. Ɛlɛ ɖuuu mbʊ Ɛsɔ n̄aaɖuu paɣtʊ wayɪ yɔ, pɪpɪsɪ ɛ-Pɪyalʊ weyi ɛmʊnaa yɔ, Ɛsɔ layaa n̄ʊʊ tʊ tam yɔɔ.

7.25 Room 8.34 1Tim 2.5 1Yoh 2.1
7.26 Ebr 4.15
7.27 Lev 9.7 Room 6.10 Ebr 5.2; 9.7
7.28 Ebr 2.10; 5.1,2
8.1 Kol 3.1
8.2 Ebr 9.11,24

Nɔɔ hau kɪfam Ɛsɔ layʊ

8Tɔm ndʊ ɖiheyi-mɪ yɔ, tɪ-wazaɣ lɛ se : Ɛsɔ layaa n̄ʊʊtʊ ɛnʊ ɖɪwɛna. Ɛcaɣ Ɛsɔ Caabiyuu nɪwaŋ yɔɔ ɖooo ɛsɔdaa. 2Ɛnʊ lakɪnɪ tʊmɪyɛ cɪɖɪcɪɖɪ lone taa nɛ toovenim kɪɖaŋɖʊʊ tɛɛ. Pɪtɛkɛ ɛyaa siɣni kɪɖanɖʊʊ ŋgʊ ɛlɛ, Kɪbaɣlʊ maɣ maɣ siɣni-kʊ.

3Paa Ɛsɔ layaa n̄ʊʊ tʊ weyi lɛ, pasɪ-ɪ se ewoni Ɛsɔ haɖɛ nɛ kpɪna wena palaɣ Ɛsɔ ɛnʊ yɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, pʊpɔzʊʊ-ɪ se ɛwɛnɪ pʊyʊ nɛ ɛha ɖɔɖɔ. 4Ŋgʊ ye Yesu ɛɛwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ, ɛtaakɛ Ɛsɔ layʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ layaa lɛlaa wɛɛ nɛ powokini Ɛsɔ haɖɛ ɛzɪ paɖʊʊ paɣtʊ taa yɔ. 5Tʊmɪyɛ ndɪ layaa mba palakɪ yɔ, ɖɪwɛ ɛzɪ mbʊ pʊwɛ ɛsɔdaa yɔ, pɪ-lɛzʊʊ nɛ pɪ-kɪlɛmʊʊ yɔ. Moyiizi sikaɣ kɪɖanɖʊʊ lɛ, Ɛsɔ heyi-i se :

Cɔna nɛ ŋla pɪ-tɪŋa payɪ ɛzɪ lɛzʊʊ ŋgʊ mawɪlɪ-ŋ pʊʊ yɔɔ yɔ.

6Lɛɛlɛɛyɔ, paɖʊ Krɪstʊ tʊmɪyɛ ndɪ ɖɪkɪlɪ pa-n̄ʊna ɖeu yɔ ɛzɪ ɛkɛʊ nɔɔ hau mbʊ pɪkɪlɪ ɖeu nɛ pʊwɛɛ Ɛsɔ nɛ ɛyaa pɛ-hɛkʊ taa yɔ, pi-ceyiyu yɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tamasɪ nzɪ Ɛsɔ ɖʊ nɔɔ hau mbʊ pɪ-taa yɔ, sɪkɪlɪ ɖeu ɖɔɖɔ.

7Ŋgʊ ye kajalaɣ nɔɔ hau ɛɛpɪzaa se pɪla pɪtɪŋa yɔ, pataan̄ɪnɪ se pɛlɛɣzɪ-pʊ nɛ nɔɔ hau naalɛ n̄ʊmbʊ. 8Ɛsɔ nawa se ɛ-samaɣ wɛɛkaa lɛ ɛtɔ se :

lɪnaɣ, ma Kɪbaɣlʊ mɔntɔŋ
se kɪyakɪŋ nɪɪyɪ kaɣ kɔm
l-taa lɛ, mahaɣ nɔɔ kɪfalaɣ
Izrɛɛlɪ samaɣ nɛ Yuda
samaɣ.
9Kaawɛɣ ɛzɪ ŋga maaha
pɔ-cɔzɔnaa
Kɪyakʊ ŋgʊ mɔnɖɔkɪ pe-nesi
nɛ malɪzɪ-wɛ Ejiptɪ ɛjaɖɛ
taa yɔ.
Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
pɔtɔɖɔ mɔ-nɔɔ hau mbʊ
pʊ-yɔɔ.

8.3 Ebr 5.1; 9.14 Efɛ 5.2
8.5 Exo 25.40 Kol 2.17 Ebr 9.23
8.6 2Kɔr 3.6 Ebr 7.22
8.7 Ebr 7.11
8.8 Yer 31.31-34

Kıbaɣlu yɔɔdʊu se :
Ma lɛ, mantamaɣzı pɔ-yɔɔ.
10Ŋgu Kıbaɣlu tɔŋ se :
lınaɣ nɔɔ hau mbu mɔnkɔŋ
dʊu ma nɛ Izrɛɛlı samaɣ
dɛ-hɛku taa kıyakuŋ ɛnı
ɛ-wayı yɔ :
Mandʊu man-paɣtu
pa-lımaɣza taa
nɛ mama-tu pa-laŋa taa.
Mɛnkɛɣ pɛ-Ɛsɔ
nɛ pɛkɛ man-samaɣ.
11Nɔɔyu ɛɛtasıɣ wılʊu lɛlu
yaa ɛ-taabalu se :
Tılı Kıbaɣlu.
Mbu puyɔɔ yɔ, pa-tıŋa
pakaɣ-m tılʊu
kpaɣnı ajama nɛ puwolo
pısunı dǫŋ tınaa.
12Mɔnkɔŋ-wɛ kpeɣu
pa- kaatʊvzʊtu
nɛ maatasıɣ tɔzʊu pa-kıwɛɛkum
nɛ pa-kaañamtu pɔ-yɔɔ kau.
13Ɛyau nɔɔ hau mbu se kıfam yɔ, pıwılıɣ se kajalaɣ
ñumbu punaa. Mbu pıpınaa yɔ, pıkpadıyaa nɛ pıwızı muu.

Ɛsɔ tɛɛ luŋʊu tataa kıdandʊu tɛɛ

9 Kajalaɣ nɔɔ hau kɛwɛnı paɣtu ndı ndı ɛzıma mbu poluŋuu Ɛsɔ tɛɛ yɔ, nɛ tataa cınɛ lone kıbandɛ, pɔ-yɔɔ. **2**Paasiɣ kıdandʊu nakuyu nɛ patayı kı-taa hɔɔluŋ naalɛ. Paya kajalaɣ ñuŋgu se cıdıcıdı lone. Paası peeye mbu pu-yɔɔ pasıɣ kandʊnaa yɔ nɛ taabılı nɛ kpɔnɔnaa mba pahaɣaɣ Ɛsɔ yɔ. **3**Pısau sɔsɔu naalɛ ñuŋgu wayı lɛ, lone ndı payaɣ-dı se lone ndı dıwɛ cıdıcıdı nɛ pıkılı yɔ, dıwɛɛ. **4**Ðı-taa peeye tilaadinaa dıhɔdɛ ndı palabunı sika yɔ, dıuwɛɛ. Nɔɔ hau adakaɣ ŋga pohuuzi ka-tuŋa payı sika yɔ kɛwɛ peeye dɔdɔ. Ka-taa wɛ sika pɛu ŋgu padu kı-taa maanı nɛ Aarɔɔnı dau ŋgu kulızı hɛtu yɔ. Pıtaahɛlɛnzı nzı paama sı-yɔɔ Ɛsɔ paɣtu yɔ, sıuwɛ ka-taa dɔdɔ. **5**Paası adakaɣ ŋga kɔ-yɔɔ Koboyaɣ Ɛsɔ tiyiyaa mba payaɣ-wɛ se Kerubim yɔ, pɛ-lɛzıŋ sıu kpelesi naalɛ. Si-keŋ kohuuzi lone ndı dı-taa pamızıɣ calım Ɛsɔ ɛsındaa se ekpeɣ ɛyaa pa-kıwɛɛkım yɔ, dı-yɔɔ. Tɔm sakıyɛ wɛɛ se mɔyɔɔdı pu-yɔɔ ɛlɛ, pıtɛkɛ lɛɛlɛɛyɔ puwɛɛ se mantazı tı-tuŋa payı tı-taa.

6Paañɔɔzı pıtuŋa mbu nɛ pasıı nɛ piyele Ɛsɔ layaa ñasuu kıdandʊu hɔɔluu kajalaɣ ñuŋgu taa paa kıyaku ŋgu nɛ palakı pa-tumıyɛ. **7**Ɛlɛ, Ɛsɔ layaa ñuu tu dɛke pızıɣna nɛ ɛsuu hɔɔluu naalɛ ñungu taa tɔm kudʊm punaɣ taa. Ɛɛpızaɣ se ɛsuu alıwaatu ndu ewokaɣnı calım ɛ-maɣmaɣ ɛ-kıwɛɛkım yɔɔ nɛ kıwɛɛkum mbu lɛlaa laba nɛ patatılı yɔ, pu-yɔɔ yɔ. **8**Cıdıcıdı Kalızaɣ tuŋıɣnı pu-yɔɔ nɛ kawılıɣ se alıwaatu ndu kajalaɣ kıdandʊu kpɛndı kıwɛɛ yɔ, patatulı numɔu ŋgu kiwoki lone ndı dıwɛ cıdıcıdı nɛ pıkılı yɔ, dı-taa. **9**Kıdandʊu ŋgu lɛ alıwaatu ndu dıwɛ tı-taa lɛɛlɛɛyɔ yɔ, tı-lɛzuu. Ɛyu haɣ hadɛ nɛ ɛlaɣ kpına Ɛsɔ ɛlɛ, hadɛ nɛ kpına wena palaɣ-ı

8.10 Ebr 10.16 Zak 8.8
8.11 Yoh 6.45 1Yoh 2.27
8.12 Room 11.27 Ebr 10.17
8.13 2Kɔr 5.17
9.1 Exo 25.8
9.2 Exo 25.23,31 Lev 24.5,6
9.3 Exo 26.31,33
9.4 Exo 25.10-21; 16.33 Kık 17.10
9.5 Lev 16.2 1Awy 8.6,7
9.6 Kık 28.3 Dan. 8.11
9.7 Exo 30.10 Lev 16.11
9.8 Yoh 14.6
9.9 Gal 3.21

yɔ, piiyeki nɛ weyi ɛlakɪ mbʊ yɔ, ɛ-taa wɛɛ keleŋkele Ɛsɔ ɛsɪndaa. 10Pɪtɪŋa payɪ pɪkɛnɪ paɣtʊ yem. Tomnaɣ paɖʊ-tʊ mbʊ pɔtɔkɪ yɔ nɛ mbʊ pɔñɔʊ yɔ nɛ lʊm kɔʊ pɔ-yɔɔ. Tɪwɛɣnɪ ɖoŋ nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ leɣzɪ pɪ-tɪŋa payɪ yɔ.

Krɪstʊ calʊm

11Krɪstʊ ñɔkɔma se ɛkɛ ñʊm mbʊ pʊkɔŋ yɔ, pɪ-Ɛsɔ layaa ñʊʊ tʊ. Ɛsʊ kɪɖandʊʊ ŋgʊ kɪkɪlɪ wazaɣ nɛ kɪkpaɖɪ ɖeu yɔ, kɪ-tɛɛ. Kɪɖandʊʊ ŋgʊ, pɪtɛkɛ ɛyʊ nesi siɣni-kʊ nɛ kɪtɛkɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ pʊyʊ. 12Pɪtɛkɛ tulɪŋ nɛ neɣna pa-calʊm ɛsʊnaa. Ɛsʊ kpaagbaa sʊʊ lone ndɪ ɖɪwɛ cɪdɪcɪdɪ nɛ pɪkɪlɪ yɔ, ɖɪ-taa nɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-calʊm. Mbʊ ɛlaba nɛ ɖihiɣ tam tam ñʊʊyabʊ. 13Sɔnzɪ taa lɛ, ɛyaa mba pepisi pa-tɪ yɔ, pamɪzaɣ pɔ-yɔɔ naŋ nɛ tulɪŋ pa-calʊm nɛ pataɣ-wɛ nɔ halɪñɪnʊ weyi pañaɣzɪ-ɪ miŋ yɔ, ɛ-tɔlɪma. Pʊnɛ piyeki nɛ pasɪɪ ɛyaa mba nɛ hɔɔlʊʊ nɛ pɛwɛɛ cɪdɪ cɪdɪ. 14Krɪstʊ weyi ɛfɛyɪnɪ azuluma naayɛ yɔ, ɛtɪŋɪnɪ tam tam Kalɪzaɣ yɔɔ nɛ ɛha ɛ-tɪ Ɛsɔ. Ye mbʊ pʊwɛɛ lɛ, ɛzɪma Krɪstʊ calʊm mbʊ pɪkɪlɪ ɖoŋ yɔ, pɪɪpɪzɪɣ nɛ piñalɪ mɪ-taa tʊma kɪsɪba azuluma se ɪpɪzɪ nɛ ɪla tʊmɪyɛ Ɛsɔ weyi ɛ nɛ ɛ-ɛza yɔ?

15Mbʊ labɪna nɛ Krɪstʊ kɛ nɔɔ hau kɪfam ceyiyu. Pʊ-yɔɔ lɛ, mba Ɛsɔ ya-wɛ yɔ, pamʊʊ tam tam ñʊm mbʊ pɪ-tamaɣ ɛɛɖʊ-wɛ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, krɪstʊ sɪba se

9.10 Lev 11.2 Kol 2.16 Kɪk 19.7 Efɛ 2.15
9.11 Ebr 3.1; 8.2; 10.1
9.12 Ebr 10.4 Zak 3. Dan. 9.24
9.13 Kɪk 19.2,17
9.14 Ebr 1.3; 6.1 1Pɪ 3.18 1Yoh 1.7
9.15 Room 3.25 1Tim 2.5 Ebr 3.1 1Pɪ 3.18
9.17 Gal 3.15
9.18 Exo 24.6
9.19 Exo 24.5, 6,8 Lev 14.4
9.20 Exo 24.8 Mat. 26.28
9.21 Exo 29.12 Lev 8.15
9.22 Lev 17.11
9.23 Ebr 8.5
9.24 Room 8.34 Ebr 6.20; 7.25 1Yoh 2.1

ɛlɪzɪ ɛyaa sakɪyɛ pa-kɪwɛɛkɪm mbʊ paalabɪ alɪwaatʊ ndʊ paawɛ nɔɔ hau kɪbɪm tɛɛ yɔ, pi-nesi tɛɛ.

16Ŋgʊ ye nɔɔyʊ ɛɖʊwa se lɛlʊ kaɣnɪ ɛ-ñʊm kpaɣʊ ɛ-sɪm wayɪ yɔ, pʊmʊnaa se pʊdʊ ɛnʊ ɛna siŋŋ se ɛsɪba nɛ pʊcɔ. 17Toovenim lɛ, mbʊ ɛɖʊwa yɔ, pɪfɛyɪnɪ wazaɣ alɪwaatʊ ndʊ ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ. Ɛ-sɪm wayɪ pʊwɛ wazaɣ. 18Mbʊ labɪna nɛ pɪɪwɛɛ ɖɔɖɔ se patʊlɪ kajalaɣ nɔɔ hau nɔɔ nɛ calʊm. 19Kajalaɣ lɛ Moyiizi kalɪ paɣtʊ tɪŋa payɪ ɛyaa tɪŋa ɛsɪndaa ɛzɪ paɖʊʊ tɪ-taa yɔ. Pʊwayɪ ɛkpaɣ neɣna nɛ tulɪŋ pa-calʊm nɛ esidini lʊm. Ɛlɛ ɛkpaɣ kpɛm kɪsɛɛmɪm nɛ ñɪyʊʊ ŋgʊ payaɣ se isopi yɔ, eli nɛ ɛmɪzɪ paɣtʊ takayaɣ yɔɔ nɛ ɛyaa yɔɔ. 20Ɛtɔm se :

Pʊnɛ lɛ nɔɔ hau calʊm mbʊ pɪ-paɣtʊ Ɛsɔ ɖʊ-mɪ yɔ.

21Mbʊ ɖɔɖɔ ɛmɪzɪ Ɛsɔ kɪɖandʊʊ nɛ wondu ndʊ tɪtɪŋa payɪ palakɪnɪ kɪ-tɛɛ tʊmɪyɛ yɔ, pɔ-yɔɔ calʊm. 22Paɖʊ paɣtʊ taa se mbʊ pɪkazaa nɛ calʊm ɛɛñalɪɣ-pʊ nɛ pʊwɛɛ cɪdɪ cɪdɪ yɔ, pʊtɔɖɔɔ. Ye calʊm ɛtɛkpɛdɪ yɔ, kɪwɛɛkɪm kpeɣu ɛɛwɛɣ ɖɔɖɔ.

23Mbʊ pʊwɛɛ se pañalɪ ɛsɔdaa wondu lɛzɪŋ nɛ pʊwɛɛ cɪdɪ cɪdɪ. Ɛlɛ, pʊmʊnaa se ɛsɔdaa wondu maɣmaɣ lɛ, pʊpɔzɪ-tʊ kɪlaŋ weyi ɛkɪlɪ mbʊ yɔ. 24Ɩcɔnɪ ɪna, Krɪstʊ tasʊʊ kɪɖandʊʊ ŋgʊ ɛyaa siɣaa yɔ, kɪ-tɛɛ. Ŋgʊ lɛ toovenim ñɪŋgʊ lɛzʊʊ. Ɛlɛ, ɛkpa ɛsɔdaa

maɣmaɣ se ewolo lɛɛlɛɛyɔ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ ɖɔ-nɔɔ. 25Ɛtasuu kɪ-tɛɛ se ɛlaa ɛ-tɪ tɔm sakɪyɛ ɛzɪ Ɛsɔ layaa ñuu tu kpɛnduunɪ calum mbu pɪtɛkɛ ɛ-ñum yɔ nɛ ɛsuu paa pɪnaɣ ŋga lone ndɪ ɖɪwɛ cɪdɪ cɪdɪ nɛ pɪkɪlɪ yɔ, ɖɪ-taa yɔ. 26Ye pɪɪwɛ mbu yɔ, ɖooo ɛzɪ palabu kedeŋa yɔ, Krɪstu kaalabɪ kuñɔŋ tɔm sakɪyɛ. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ Krɪstu lɪ kpaagbaa lɪu kɛtɛzaɣ alɪwaatu tunɛ tɪ-taa se ɛlaa ɛ-tɪ nɛ ɛhɛzɪ ɛyaa kɪwɛɛkum. 27Paɖu paa ɛyu weyi se ɛsɪ tɔm kuɖum nɛ puwayɪ pahunɪ-ɪ tɔm. 28Mbu ɖɔɖɔ Krɪstu kpaɣ ɛ-tɪ nɛ ɛcɛlɪ tɔm kuɖumam se ɛkpaɣ ɛyaa sakɪyɛ kɪwɛɛkum nɛ ɛɖɛna. Ɛkɔŋ lɪu nabulɛ ɖeɖe nɛ kɪwɛɛkum tɔm ɛɛtasɪɣ wɛu. Alɪwaatu ndu tɪ-taa lɛ, mba patɪŋa payɪ paɖaŋ-ɪ se ɛya pa-ñuŋ yɔ, pɔkɔŋ-ɪ nau.

Krɪstu la ɛ-tɪ kpaagbaa lau

10 Paɣtu wɛna ñum mbu pɪkaɣ kɔm yɔ, pɪ-kɪlɛmuu yem. Tɪ-maɣmaɣ tɪtɛkɛ ñum mbu pɪ-maɣmaɣ. Pu-yɔɔ lɛ, tɪɪpɪzɪɣ nɛ tɪtɪŋɪnɪ kɪlaŋ weyi ɛyaa laɣ-ɪ pɪnzɪ tɪŋa nɛ pɪfɛyɪ tɪnaɣ yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ tɪla nɛ ɛyaa mba patuuzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa. 2Ye kɪlaŋ ɛnɪ ekeyeba nɛ ɛyaa mba poluŋaɣ Ɛsɔ tɛɛ yɔ, pɛ-wɛɛ cɪdɪ cɪdɪ yɔ, pataatasɪɣ pa-kɪwɛɛkum yɔɔ tɔzuu. Ðɪnɛ lɛ, pataayele lau yaa we? 3Ɛlɛ kɪlaŋ ɪnu ɪtɔzuunɪ ɛyaa pa-kɪwɛɛkum yɔɔ paa pɪnaɣ ŋga. 4Naŋ abalaa nɛ tuliŋ pa-calum ɛɛpɪzɪɣ nɛ pɪñalɪ ɛyaa kɪwɛɛkum kau.

5Mbu labɪna nɛ alɪwaatu ndu Krɪstu kɔm kedeŋa yɔɔ yɔ, ɛtɔm se :

Ŋtɔsɔɔlɪ kɪlaŋ yaa haɖɛ
ɛlɛ ŋyeba nɛ mɛwɛnɪ
tomnaɣ.
6Kɪlaŋ weyi pɔhɔbɪ-ɪ miŋ
taa nɛ ɪñaɣ yɔ
nɛ kɪlaŋ weyi ɛyaa labɪ
pa-kɪwɛɛkum yɔɔ yɔ
ɛtɛkɛdɪnɪ-ŋ.
7Peeye mɔntɔm se : Ma yɔ,
mɔnkɔŋ.
Paɣtu takayaɣ taa pama
mɔ-yɔɔ se :
Hayɪ Ɛsɔ, mɔnkɔŋ se mala
mbu ñe-liu wɛɛ yɔ.
8Pɔyɔɔdɪ ñuu yɔɔ se :
Ŋtɔsɔɔlɪ kɪlaŋ yaa haɖɛ
yaa kɪlaŋ weyi pɔhɔbɪ-ɪ
miŋ taa nɛ ɪñaɣ yɔ,
yaa kɪlaŋ weyi pala-ɪ
kɪwɛɛkum yɔɔ yɔ.
Ɛtɛtɪkɛdɪnɪ-ŋ.

Ŋgu kɪlaŋ ɛnɪ palaɣ-ɪ ɛzɪ paɖuu paɣtu taa yɔ. 9Ɛtɛm yɔɔduu mbu lɛ, ɛtasɪ se :

Hayɪ Ɛsɔ, ma yɔ, mɔnkɔma se mala mbu ñe-liu wɛɛ yɔ.

Mbu ɛɖɪzɪ kajalaɣ nɔɔ hau nɛ ɛɖu kɪfalaɣ. 10Mbu Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ, pɪ-maɣmaɣ pu-yɔɔ Krɪstu la e-tomnaɣ kpaagbaa lau se pɪsa nɛ ɛtuŋɪnɪ pu-yɔɔ nɛ ɛlabɪ-ɖu nɛ ɖɪwɛɛ cɪdɪcɪdɪ.

11Paa Ɛsɔ layu weyi lɛ, ɛwɛ ɛ-tumɪyɛ ɖɪladɛ paa kɪyaku ŋgu se ɛlabɪ-ɖɪ. Ɛpaŋ lau kɪlaŋ kuɖumuŋ ɪnu ŋgu kɪlaŋ ɪnu, ɪpɪzɪɣ nɛ ɪñalɪ ɛyaa kɪwɛɛkum kau. 12Piyele Krɪstu yɔ, ɛlabɪ

9.25 Ebr 9.7
9.26 1Kɔr 10.11 Ebr 7.27; 10.10 1Pɪ 3.18
9.27 Kiɖ 3.19 2Kɔr 5.10
9.28 Tit 2.13 1Pɪ 2.24 Mat. 26.28
10.1 Kol 2.17 Ebr 8.5; 9.11
10.3 Lev 16.21 Ebr 9.7
10.4 Mik 6.6, 7 Ebr 9.13
10.5 Key 40.6 Amɔ 5.21
10.10 Yoh 17.19 Ebr 9.12
10.11 Kɪk 28.3 Ebr 5.1
10.12 Kol 3.1 Ebr 1.3

kılau kʋɖʋmʋʋ kıwɛɛkım yɔɔ nɛ pʋwayı ɛcaɣ Ɛsɔ nıwaŋ yɔɔ tam yɔɔ. **13**Ɛɖaŋ lɛɛlɛɛyɔ se e-koyindinaa ɛpısı mbʋ pʋyɔɔ ɛtınʋʋ ɛ-nıŋgbanzı yɔ. **14**Ɛtıŋını kılau kʋɖʋmʋʋ koŋ yɔɔ nɛ ɛtɛzı labʋ nɛ mba ɛɛlabı-wɛ nɛ pɛwɛɛ cıɖıcıɖı yɔ, patalı ɖendɛ ɛñınaɣ nı-wɛ yɔ tam yɔɔ.

15Cıɖıcıɖı Kalızaɣ lızıɣ-ɖʋ aseɣɖe ɖɔɖɔ. **16**Kaatɔm se :

lınaɣ nɔɔ hau mbʋ mɔnkɔŋ
ɖʋʋ ma nɛ wɛ ɖɛ-hɛkʋ taa yɔ.
Kıbaɣlʋ tɔm se kıyakıŋ ınʋ
ɛ-wayı,
mandʋʋ man-paɣtʋ
pa-laŋa taa
nɛ mama-tʋ pa-lımaɣza taa.

17Ɛtası yɔɔdʋʋ se :

Maatasıɣ tɔzʋʋ
pa-kıwɛɛkım yaa
pɛ-ɛzaɣtʋ lakası yɔɔ kaʋ.

18Ŋgʋ, ye Ɛsɔ ekpeɣ kıwɛɛkım yɔ, pıtatası pɔzʋʋ se pala kılau nakʋyʋ pʋ-yɔɔ.

19Ɛgbaɣdınaa, pʋ-yɔɔ lɛ, ɖına sıŋŋ se Yesu calım haɣ-ɖʋ waɖɛ se ɖısʋʋ lone ndı ɖıwɛ cıɖıcıɖı nɛ pıkılı yɔ, ɖı-taa kaalɛyıtʋ. **20**Ɛtıŋını pısaʋ sɔsɔʋ yɔɔ nɛ ɛtʋlı-ɖʋ nʋmɔʋ kıfalʋʋ ŋgʋ kıhaɣ wezuu yɔ. Pısaʋ ŋgʋ lɛ e-tomnaɣ. **21**Ðıwɛnı ɖɔɖɔ Ɛsɔ layʋ sɔsɔ weyi ɛcɔŋnı ɛ-ɖıɣa yɔɔ yɔ. **22**Pañalı ɖa-laŋa nɛ mbʋ pıtıŋa payı pipisiɣ-yɛ yɔ nɛ pɔsɔ ɖo-tomnaɣ lım mbʋ pikelitaa yɔ. Pʋ-yɔɔ lɛ, ɖıñɔtını Ɛsɔ nɛ laŋıyɛ ndı ɖıwɛ keleŋgele yɔ nɛ lidaʋ ŋgʋ kıtalaa nɛ kıwɛɛ pilim yɔ. **23**Ðıɖɔkı ɖaŋʋʋ tɔm ndʋ ɖıtɔŋ se ɖitaɣ liu yɔ nesi naalɛ kpam mbʋ pʋyɔɔ yɔ, weyi ɛɖʋ-ɖʋ tamaɣ yɔ, ɛmʋnaa se ɖıtaa-ı liu. **24**Ðifeŋ ɖama yɔɔ nɛ pılabı-ɖʋ hʋnʋm nɛ ɖıtɛzı ɖama sɔɔlʋʋ nɛ ɖıla tʋma kıbana. **25**Nabɛyɛ wɛ ɖa-taa, pıpısı-wɛ sɔnzı se pataakpeɣli. Ðıtaala mbʋ. Ɛlɛ ɖısazı ɖama nɛ ɖıwɛɛ pʋ-yɔɔ mbʋ alıwaatʋ ndʋ ɖınaɣ se kıyakʋ ŋgʋ kıwızı talʋʋ yɔ.

26Ðısım toovenim tɔm nɛ ɖımʋ-tʋ. Ye pʋwayı ɖıwɛɛ nɛ ɖılakı kıwɛɛkım ɛzı pımaɣʋ-ɖʋ yɔ, kılaŋ nıyı tıtası kazʋʋ se palaɣ kıwɛɛkım yɔɔ. **27**Ɛlɛ, pıkazaa se sɔɔndʋ ɛkpa-ɖʋ nɛ ɖıɖaŋ tɔm hʋʋ sıŋŋ nɛ mıŋɖeɖeŋ weyi ɛñakı mba paañaŋ Ɛsɔ yɔ. **28**Ye nɔɔyʋ ɛtɔɖɔ Moyiizi paɣtʋ yɔɔ nɛ ɛyaa naalɛ yaa naadozo lızı pi-aseɣɖe yɔ, pakʋʋ-ı pʋtɔdıyɛ ɛɛweɣ. **29**Se we ımaɣzʋʋ weyi ɛyakı Ɛsɔ pıyalʋ naŋgbaŋaɣ yɔ, ɛ-yɔɔ? Se we ımaɣzʋʋ weyi ɛtʋʋ nɔɔ hau calım mbʋ pısı-ı nɛ hɔɔlʋʋ yɔ, ɛ-yɔɔ? Se we ımaɣzʋʋ weyi ɛtʋʋ lootiye Kalızaɣ yɔ, ɛ-yɔɔ? Ɛtımʋna se pɔhɔ ɛ-nıŋgbaaŋ nɛ pıkılı yaa we? **30**Ðısım weyi ɛtɔm se :

Ma pʋwɛɛ se mankpa ɛyaa pa-kıma
ma pʋwɛɛ se mɛhɛyı paa-weyi
mbʋ ɛlaba yɔ, Kıbaɣlʋ tɔŋna.

Ɛtɔm ɖɔɖɔ se :

Kıbaɣlʋ kɔŋ hʋnaʋ ɛ-ñʋma tɔm

31Pʋtɔɔ weyi ɛtɔlʋʋ Ɛsɔ wezuu tʋ nesi taa yɔ.

32Ltɔzı kajalaɣ kıyakıŋ weyi ı-taa Ɛsɔ ñalımıyɛ ñalı mı-yɔɔ

10.13 Keɣ 110.1
10.14 Ebr 10.1
10.16 Yer 31.33,34
10.19 Efɛ 3.12 Ebr 9.8,12
10.20 Yoh 10.9; 14.6
10.21 1Tim 3.15
10.22 Eze 36.25 2Kɔr 7.1 Efɛ 3.12 1Yoh 3.21
10.23 1Kɔr 1.9; 10.13
10.25 Tʋma 2.42 Yud 19 2Pı 3.9
10.26 Kık 15.30 Ebr 6.4 2Pı 2.20,21
10.27 Eze 36.5 2Tes 1.8 Ebr 12.29
10.28 Mat. 18.6 Way 17.6
10.29 Mat. 12.31 Ebr 2.3
10.30 Way 32.35,36 Keɣ 50.4; 135.14
10.31 Luk 12.5
10.32 Gal 3.4 Ebr 6.4 Fil 1.29, 30

yɔ, ɛ-yɔɔ. Alıwaatʊ ndʊ ıtɔɔ kʊn̄ɔŋ sıŋŋ ɛlɛ ıdɔkı mı-tı kpam mı-lʊdɛ taa. 33Nabʊyʊ taa, patʊ-mı nɛ padʊ-mı kʊn̄ɔŋ sıŋŋ ɛyaa samaɣ taa. Nabʊyʊ taa ɖɔɖɔ, ıkpɛndı mı-tı mba palakaɣ -wɛ mbʊ ɖɔɖɔ yɔ, pɔ-yɔɔ. 34Ina man-pʊtɔdıyɛ alıwaatʊ ndʊ maawɛ kpası taa yɔ. Itisini laŋhʊlʊmıyɛ se pamʊ mı-n̄ʊm. Ltɛm naʊ se ıwɛnı n̄ʊm mbʊ pıkılı mbʊ nɛ pʊwɛɛ ɛsɔdaa tam yɔɔ yɔ.

35Itaalesi mi-lidaʊ ŋgʊ kıwɛnı kıhɛyʊʊ sɔsɔʊ yɔ. 36Pʊwɛɛ se ıdɔkı mı-tı kpam nɛ ın̄aɣ pana se ıtɛŋ labʊ mbʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ lɛ, ımʊ mbʊ pı-tamaɣ ɛɛdʊ-mı yɔ. 37Pıkazı alıwaatʊ pazı yem, kpaagbaa n̄ıı yem.

Weyi pʊwɛɛ se ɛkɔɔ yɔ, ɛkɔŋ,
ɛɛcakı wayı.
38Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ wɛɣ wezuu
e-lidaʊ yɔɔ.
Ɛlɛ ye ɛpısını ɛ-tı
nɛ wayı yɔ,
ɛ-tɔm ɛɛkɛdıɣnı-m.

39Ða lɛ, ɖıfɛyı mba papısıɣnı pa-tı wayı se pele yɔ, pa-taa. Ɛlɛ, ɖıkɛ mba pɛwɛnı lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ se pe-ciyamnaa ehiɣ n̄ʊʊ yabʊ yɔ.

Lidaʊ tɔm

11 Ŋgʊ lidaʊ wɛnaʊ tɔbʊʊ lɛ se : ɖıdaŋ kpam se mbʊ ɖıtaɣ liu yɔ, pılakı nɛ ɖjtisi se mbʊ ɖıunaɣnı ɖɛ-ɛza yɔ, pʊwɛɛ. 2Lidaʊ ŋgʊ ɖooo lɔŋ taa n̄ʊma kɛwɛna nɛ palızı pɔ-yɔɔ aseɣɖɛ kıbandɛ.

10.33 Fil 1.7 1Tes 2.14
10.34 Mat. 5.12 Fil 1.7 2Tim 1.16 Yak 1.2
10.35 Mat. 5.12; 10.32
10.36 Kol 3.24 Ebr 9.15
10.37 Hab. 2.3,4 Luk 18.8
10.38 Room 1.17 Gal 3.11
10.39 2Pt 2.20,21 Tʊma 16.30, 31 1Tes 5.9 2Tes 2.14
11.1 Room 8.24,25 2Kɔr 5.7
11.2 Ebr 11.39
11.3 Kiɖ 1.1 Yoh 1.3 Ebr 1.2
11.4 Kiɖ 4.4,10 Mat. 23.35
11.5 Kiɖ 5.22,24
11.7 Kiɖ 6.13-22 Room 3.22 Fil 3.9
11.8 Kiɖ 12.1,4 Tʊma 7.2-4
11.9 Kiɖ 12.8; 18.1,9

3Lidaʊ ŋgʊ kiyebina nɛ ɖıtılı se Ɛsɔ tıŋını ɛ-tɔm yɔɔ nɛ ɛla kedeŋa. Peeye ɖıtılaa se pıtɛkɛ mbʊ panaɣ yɔ ɛkpaɣ nɛ ɛlabını mbʊ pʊwɛɛ yɔ.

4Lidaʊ Abɛɛlı kɛwɛnı Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛlaa-ı kılaʊ ŋgʊ kıkılı Kayını n̄ıŋgʊ ɖɛu yɔ. E-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ Ɛsɔ na ɛ-haɖɛ lɛ, ɛkadı kpayı se ɛtʊʊzaa. E-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ ɖɔɖɔ edjɣni yɔɔdʊʊ paa ɛsıba yɔ.

5Lidaʊ Enɔɔkı kɛwɛna nɛ Ɛsɔ kpaɣ-ı nɛ ɛ-ɛza nɛ ɛkpazı-ı ɛsɔdaa se sım ɛtaana ɛ-yɔɔ. Patatası-ı naʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kpaɣ-ı. Pʊcɔ nɛ ɛɖɛɛ lɛ, Ɛsɔ kalızı ɛ-yɔɔ aseɣɖɛ se ɛ-tɔm kɛdını-ı. 6Ŋgʊ ye nɔɔyʊ ɛfɛyını lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ yɔ, ɛ-tɔm ɛɛpızıɣ nɛ pıkɛdını-ı kaʊ. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛn̄ɔtʊʊnı Ɛsɔ yɔ, pʊwɛɛ se etisi se ɛwɛɛ nɛ ɛnʊ hɛyıɣnı weyi ɛn̄ınıɣ-ı yɔ.

7Lidaʊ Nowee kɛwɛna nɛ alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ heyaɣ-ı tɔm pılını mbʊ pıtalabıda nɛ ɛna yɔ lɛ, sɔɔndʊ kpa-ı nɛ etisi-tʊ. E-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ ɛsaɣ mɛlɛ se ɛ-hɔʊ taa n̄ʊma ehiɣ n̄ʊʊ yabʊ. E-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ ɖɔɖɔ ɛkʊ kedeŋa yɔɔ n̄ʊma tɔm nɛ ɛpısı tʊʊzʊʊ mbʊ pılıɣnı lidaʊ yɔɔ yɔ, pʊ-tʊ.

8Lidaʊ Abraham kɛwɛna nɛ alıwaatʊ ndʊ Ɛsɔ ya-ı yɔ, ɛn̄am-ı nɛ ɛkʊyı nɛ ɛɖɛɣ lone ndı ɛkaɣ -dı tıɣyʊʊ yɔ, dı-taa. Ɛlɛ, ɛtaatılı ɖendɛ ewokaɣ yɔ. 9E-lidaʊ ŋgʊ kʊ-yɔɔ ɛkʊyaa nɛ ewolo ɛjadɛ ndı Ɛsɔ kadʊ-ı tamaɣ se ɛhaɣ-ı

yɔ, ɖɩ-taa nɛ ɛwɛɛ ɛzɩ ɛgɔm yɔ. Ɛtalaa lɛ, ɛsʊʊ kɩɖandɖɩŋ tɛɛ. Izaakɩ nɛ Yakubu pasʊ kɩɖandɖɩŋ tɛɛ ɖɔɖɔ. Tamaɣ kʊɖʊmaɣ ŋga Ɛsɔ kaɖʊ paba ɖɔɖɔ se ɛlakɩ-wɛ. **10**Abraham labɩ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛɖaŋaa se ɛsʊʊ tɛtʊ ndʊ ti-kuduyiŋ tigila wɛ ɖoŋ yɔ tɩ-taa. Ɛsɔ maɣzɩna nɛ ɛma kuduyiŋ ɩnɩ.

11Sara kakpadayɩ kuŋgu ɛlɛ e-lidaʊ yɔɔ lɛ, Ɛsɔ ha-ɩ ɖoŋ se ɛpɩzɩ nɛ ɛlʊlɩ pɩɣa. Etisaa se weyi ɛdʊ tamaɣ yɔ, ɛmʊnaa se pataa-ɩ liu. **12**Pʊ-yɔɔ pɩtɩŋɩnɩ ɛyʊ kʊɖʊm weyi ɛñɔtɩnɩ pɩlaʊ nɔɔ kpam yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ palʊlɩ ɛ-sayɩnaa sakɩyɛ. Pɔɖɔ pɩŋŋ ɛzɩ ɛsɔdaa tɩʊnzɩ nɛ teŋgu nɔɔ kañɩŋa yɔ nɛ paapɩzɩɣ se pakalɩ-wɛ nɛ pana pa-ñʊʊ.

13Ɛyaa panɛ patɩŋa payɩ paawɛnɩ lidaʊ Ɛsɔ yɔɔ nɛ pɔɖɔkɩ-kʊ mbʊ nɛ pɔkɔɔ pasɩ. Patamʊ mbʊ pɩ-tamaɣ paaɖʊ-wɛ yɔ ɛlɛ, polosi-pʊ kilosu poliŋ taa nɛ pɛsɛɛ-pʊ se pɩtalɩ ɖeu. Pɔtɔm se pɛkɛ agɔma nɛ caɣyaa yem tɛtʊ yɔɔ cɩnɛ. **14**Mba pɔyɔɔdʊʊ mbʊ yɔ, pawɩlɩɣ kaɣlaa se pañʊnɩɣ tɛtʊ natʊyʊ se tɩkɛnɩ pa-ñɩndʊ nɛ pɛwɛɛ tɩ-taa. **15**Nɛ ye paatɔzɩ ndʊ palɩ tɩ-taa yɔ, tɩ-yɔɔ yɔ, pɩɩha-wɛ wadɛ se papɩsɩ tɩ-taa. **16**Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ pe-liu wɛ tɛtʊ ndʊ tɩkɩlɩ ɖeu yɔ, pʊ-tɔbʊʊ se ndʊ tɩwɛ ɛsɔdaa yɔ. Mbʊ labɩna nɛ fɛyɛ ɛɛkpaɣ Ɛsɔ se payaa-ɩ se pɛ-Ɛsɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛñɔɔzɩ-wɛ tɛtʊ sɔsɔtʊ natʊyʊ nɛ ɛsɩɩ.

17Lidaʊ Abraham kɛwɛna nɛ ɛkpaɣ ɛ-pɩɣa ɛgbamɩyɛ Izaakɩ se ɛlaɣ alɩwaatʊ ndʊ Ɛsɔ maɣ zɩ-ɩ se ɛna ɛ-wayɩ yɔ. Etisaa se ɛlaɣ-kɛ ɛnʊ weyi pɩɩmʊnaa se ɛmʊ tamasɩ nzɩ Ɛsɔ kaɖʊ-ɩ yɔ. **18**Ɛsɔ keheyi Abraham se :

Izaakɩ liɖe taa ñɩɩma ɖeke pakaɣ yaʊ se ñe-cejewiye.

19Abraham maɣzaɣ se Ɛsɔ wɛnɩ ɖoŋ se efezi sɩɖaa. Mbʊ ɖɔɖɔ ɛɖaɣnɩ ɛ-pɩyalʊ naʊ nɛ pʊwɛɛ ɛzɩ ɛlɛ fezi-i nɛ sɩɖaa taa yɔ.

20Lidaʊ Izaakɩ kɛwɛnɩ Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛwazɩ Yakubu nɛ Esayʊʊ pɔ-yɔɔ alɩwaatʊ ndʊ ɛyɔɔdɩ mbʊ pʊkɔŋ labʊ yɔ, pʊ-yɔɔ yɔ.

21Lidaʊ Yakubu kɛwɛnɩ Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛwazɩ paa Yosɛɛfʊ pɩyalʊ weyi ɛ-yɔɔ alɩwaatʊ ndʊ ɛcaɣaɣ sɩbʊ yɔ. Yakubu kañɩɣ ɛ-ɖaʊ nɔɔ yɔɔ lɛ, elɩŋ Ɛsɔ tɛɛ.

22Lidaʊ Yosɛɛfʊ kɛwɛnɩ Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛwɩzɩ sɩbʊ lɛ, ɛyɔɔdɩ kɩyakʊ ŋgʊ Izrɛɛlɩ piya kɔŋ lɩʊ Ejiptɩ ɛjadɛ taa yɔ, kʊ-tɔm. Ɛyɔɔdɩ ɖɔɖɔ ɛzɩma mbʊ pʊwɛɛ se pala ɛ-mɔɔ yɔ, pʊ-tɔm.

23Lidaʊ Moyiizi caanaa kɛwɛnɩ Ɛsɔ yɔɔ nɛ alɩwaatʊ ndʊ palʊlɩ-ɩ yɔ, pɛmɛsɩ-ɩ fenasɩ naadozo pilim. Pɛmɛsɩ-ɩ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, panawa se pɩɣa ŋga kedɛwa nɛ pataase paɣtʊ ndʊ wiyaʊ kaɖʊwa yɔ.

24Lidaʊ Moyiizi kɛwɛnɩ Ɛsɔ yɔɔ nɛ alɩwaatʊ ndʊ ɛpaɣlaa yɔ, ekizi se pataayaa-ɩ se Faraɔɔ pɛlɛ pɩyalʊ. **25**Ɛlɩzaa se panazɩ ɛ nɛ Ɛsɔ ɛyaa nɛ pɩkɩlɩ ɛzɩ ɛ-laŋɩyɛ kahʊlʊmɩnɩ kɩwɛɛkʊm alɩwaatʊ pazɩ yɔɔ. **26**Ɛmaɣzaɣ se fɛyɛ ndɩ paɖʊ Krɩstʊ yɔ, ɖɩwɛ

11.10 Ebr 12.22 Wil 21.2
11.11 Kiɖ 17.19; 21.2
11.12 Kiɖ 22.17 Room 4.19
11.13 Kiɖ 23.4 Yoh 8.56 Ebr 11.39
11.14 Ebr 13.14
11.16 Exo 3.6,15 Fil 3.20
11.17 Kiɖ 22.1,9 Yak 2.21
11.18 Kiɖ 21.12 Room 9.7
11.19 Room 4.21
11.20 Kiɖ 27.27, 39
11.21 Kiɖ 47.31; 48.5
11.22 Kiɖ 50.24,25 Exo 13.19
11.23 Exo 1.16,22 Tʊma 7.20
11.24 Exo 2.10,11
11.26 Ebr 10.35; 13.13

wazaɣ nɛ pɪkɪlɪ Ejiptɪ ɛjadɛ taa
ñum tuŋa payɪ. Ɛcɔŋaɣnɪ kɪhɛyuu
dɛdɛ. 27Lidau Mooyiizi kɛwɛnɪ
Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛlɪ Ejiptɪ ɛjadɛ taa
nɛ sɔɔndu takpa-ɪ nɛ wiyau
pana. Mbu puyɔɔ yɔ, ɛdɔkɪ ɛ-tɪ
kpam nɛ puwɛɛ ɛzɪ ɛnaɣ weyi
paanaɣ-ɪ yɔ. 28Lidau ɛɛwɛnɪ
Ɛsɔ yɔɔ dɔdɔ nɛ ɛla Ɛsɔ tiyiyu
dɛu kazandu kɪlau nɛ ɛtaa
calɪm nɔnɔsɪ yɔɔ. Ɛlabɪ mbu se
tiyiyu weyi ɛkuu kajalaɣ piya
yɔ, ɛkɔma lɛ, etaatukini Izrɛɛlɪ
ñunzɪ yɔɔ.

29Lidau Izrɛɛlɪ piya kɛwɛnɪ Ɛsɔ
yɔɔ nɛ pɛtɛzɪ teŋgu Kɪsɛɛmuu ɛzɪ
ɛyaa dɔŋuu dɛndɛ pɪwɪlɪ waɣ
waɣ yɔ. Ɛlɛ Ejiptɪ ñuma mba
paba ñatɪɣzaɣnɪ-wɛ yɔ, teŋgu
libi-wɛ.

30Lidau Izrɛɛlɪ piya kɛwɛnɪ
Ɛsɔ yɔɔ nɛ pɔcɔɔ Yeriikoo tɛtu
kɪyakɪŋ lubɛ nɛ ti-kolonzɪ tɔlɪ.

31Lidau Rahaabɪ weyi ɛkɛ
halu weyi ɛpɛdaɣ ɛ-tɪ yɔ,
ɛkɛwɛnɪ Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɛ nɛ mba
paañaŋ Ɛsɔ yɔ, pɛtɛkpɛndɪ
nɛ pasɪ mbu pu-yɔɔ yɔ, ɛɛmu
feŋiyaa ɛ-tɛ camɪyɛ.

32Ndu mantasɪɣ yɔɔduu
dɔdɔ yɔ? Alɪwaatu ɛɛtalɪɣ-m se
mɛnkɛdɪ-mɪ Jedeyɔɔ nɛ Baraakɪ
nɛ Samsɔn nɛ Jefite nɛ Daviidi
nɛ Samɪyɛɛlɪ nɛ ɛsɔtɔm dɛzɪyaa
pɔ-tɔm. 33Lidau paawɛnɪ Ɛsɔ
yɔɔ nɛ papɪzɪ nɛ poyooni ajɛyɛ
lɛɛna taa ñuma nɛ pawabɪ-wɛ
nɛ pamu pɛ-tɛtu. Pe-lidau
ŋgu ku-yɔɔ dɔdɔ pahu tɔm
siɣsiɣ nɛ pamu tamasɪ nzɪ Ɛsɔ
kadu-wɛ yɔ nɛ posuli tɔɔyuŋ

11.27 Exo 10.28,29; 12.37 Ebr 11.13
11.28 Exo 12.21
11.29 Exo 14.22,29
11.30 Yos 6.20
11.31 Yos 2.1; 6.23 Yak 2.25
11.32 Tɔm 4.6; 6.11; 11.1; 13.24 1Sam 1.20; 16.1
11.33 Dan. 6.22 1Sam 17.34,35
11.34 1Sam 14.13 1Awy 19.3 2Awy 20.7
11.35 Tuma 22.25
11.36 Kid 39.20 Yer 20.2; 37.15
11.37 2Kro 24.21
11.39 Ebr 11.2,13
11.40 Ebr 2.10 Wul 6.11
12.1 Kol 3.8 1Pɪ 2.1 1Kɔr 9.24 Fil 3.13, 14 Room 12.12 Ebr 10.36

nɔsɪ. 34Pe-lidau ŋgu ku-yɔɔ
dɔdɔ pedɛzi miŋ sɔsɔŋ nɛ pese
nɛ patulɪ nɛ patakɔ-wɛ nɛ
abalɪsesɪ. Ku-yɔɔ dɔdɔ pakpa
dɔŋ alɪwaatu ndu paakɛ ajama
yɔ nɛ pɛwɛɛ abalɪtu you taa
nɛ pɔdɔɔnɪ you ladaa agɔma.
35Lidau halaa nabɛyɛ kɛwɛnɪ
Ɛsɔ yɔɔ nɛ efezi pa-sɪdaa nɛ
ɛcɛlɪ-wɛ nɛ pɛ-ɛza. Ɛyaa lɛlaa
ñaatisaa nɛ padu-wɛ kuñɔŋ siŋŋ.
Paakizaa se pataayebi-wɛ mbu
puyɔɔ yɔ paata liu se pefeŋni
sɪdaa taa nɛ pacaɣ wezuu ŋgu
kɪkɪlɪ dɛu yɔ. 36Powoŋi lɛlaa nɛ
polu-wɛ agbazɛɛ nɛ pɔhɔkɪ-wɛ
yoŋgbasɪ nɛ padu-wɛ salaka.
37Payaɣ-wɛ pɛɛ nɛ pasɪ nɛ
patayɪ-wɛ titilee naalɛ naalɛ nɛ
pamaɣzɪ-wɛ se pana pa-wayɪ.
Paku-wɛ nɛ abalɪsesɪ. Lɛlaa
kɛkɛ kuñɔndɪnaa nɛ posuu
heŋ nɛ puŋ pɔ-tɔna wondu nɛ
pɛwɛɛ pɔcɔu paa le. Ɛyaa kɛwɛ
pa-wayɪ kaŋ kaŋ nɛ panazɪɣ
-wɛ. 38Pɪ-tɛ ɛyaa mba, kedeŋa
taamunɪ-wɛ. Pɔcɔwaɣ lakuŋ nɛ
puŋ pa-taa nɛ pasuu ɛwasɪ pɔŋ
nɛ tetu ñuŋ pa-taa.

39Ɛsɔ lɪzɪ ɛyaa panɛ patuŋa
payɪ pɔ-yɔɔ aseɣdɛ kɪbandɛ
pe-lidau yɔɔ. Ŋgu patamu mbu
pɪ-tamaɣ ɛɛdu-wɛ yɔ. 40Mbu
puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kɔñɔɔzɪ-du mbu
pɪkɪlɪ dɛu yɔ nɛ ɛsɪu se pataakɛ
mba pamunaa yɔ nɛ piyebi-du.

12 Pu-yɔɔ lɛ, ɛzuma mbu
aseɣdɛ tunaa samaɣ cɔ-du
kondiko ɛzɪ ɛsɔmundu yɔ lɛ, dɪlɔ
suutu tuŋa nɛ kɪwɛɛkum mbu
puɪlaadɪɣ-du kpau pɪ-kpaca taa

yɔ. Ðɪñaɣ pana nɛ ɖise seya wena paɖʊ-ɖʊ yɔ siŋŋ. 2Ðɪpa ɖɛ-ɛza nɛ Yesu. Ɛnʊ lɛ weyi ɛsɪ ɖe-lidaʊ kiɖe yɔ nɛ ɛnʊ kɔŋnɪ-kʊ tɛzʊʊ ɖɔɖɔ. Etisaa nɛ pakam-ɪ kaamaŋkaɣ yɔɔ nɛ ɛsɪ. Ɛlɛ fɛyɛ takpa-ɪ nɛ kaamaŋkaɣ yɔɔ sʊm mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnawa se ɛkɔŋ wɛʊ laŋhʊlʊmɪyɛ taa. Ɛcaɣ Ɛsɔ kewiyaɣ kpelaɣ nɪwaŋ yɔɔ. 3lmaɣzɪ weyi etisaa nɛ ɛnɪʊ siziŋ pɪtɪfɛyɪ kɪwɛɛkʊm laɖaa nesi taa yɔ, ɛ-yɔɔ. Pʊbʊ piitiki mi-tomnasi taa nɛ ɪlɔ liu.

Ɛsɔ hɔŋ e-piya nɪŋgbaaŋ

4llʊkʊʊnʊʊ kɪwɛɛkʊm yɔ, mɪ-taa nɔɔyʊ takaɖɪda nɛ pʊ halɪ nɛ pakʊ-ɪ. 5lsɔ tɔm ndʊ Ɛsɔ heyi-mɪ ɛzɪ e-piya yɔ se pɪlabɪ-mɪ hʊnʊm yɔ, tɪ-yɔɔ. Ndʊ lɛ se :

Man-pɪɣa, taaniɣzi Kɪbaɣlʊ
nɪŋgbaaŋ hɔm.
Pitaatii ño-tomnaɣ taa alɪwaadʊ
ndʊ ɛkalɪɣ-ŋ yɔ.
6Weyi Kɪbaɣlʊ sɔɔlɪ-ɪ yɔ,
ɛ-nɪŋgbaaŋ ɛhɔŋ,
nɛ weyi ɛsɪm-ɪ se ɛkɛ
ɛ-pɪɣa yɔ, ɛnʊ ɛmakɪ.

7Itisi nɛ Ɛsɔ hɔ mɪ-nɪŋgbaaŋ. Ɛlakɪ-mɪ ɛzɪ e-piya yɔ. Pɪɣa nakɛyɛ wɛɛ nɛ ka-caa ɛɛhɔŋ ka-nɪŋgbaŋ yaa we? 8Ye ɛɛhɔŋ mɪ-nɪŋgbaaŋ ɛzɪ piya leesɪ yɔ yɔ, pʊbʊ, ɪtɛkɛ ɛ-maɣmaɣ e-piya. Ɛlɛ, habɪŋ taa piya ɪkɛnaa. 9Ðɪɪwɛnɪ tomnaɣ taa caanaa nɛ pɔhɔ ɖa-nɪŋgbaaŋ nɛ ɖɪñam-wɛ. Pɪfɛyɪ se ɖiluzi ɖa-tɪ nɛ pɪkɪlɪ ɖa-kalɪzasɪ Caa tɛɛ nɛ ɖɪwɛnɪ wezuu yaa we?

12.2 Luk 24.26 Fil 2.8 Ebr 2.10
12.3 Yoh 15.20
12.4 Ebr 10.32
12.5 Yɔb 5.17 Adu 3.11
12.6 Keɣ 94.12 Adu 3.12 Yak 1.12 Wɪl 3.19
12.7 Way 8.5
12.8 1Pɪ 5.9
12.9 Kɪk 16.22 Eza 38.16
12.10 1Pɪ 1.15
12.11 Yak 3.18
12.12 Yɔb 4.3 Eza 35.3
12.13 Adu 4.26 Gal 6.1
12.14 Keɣ 34.14 Mat. 5.8 Room 14.19
12.15 Way 29.18 Gal 5.4 Ebr 3.12
12.16 Kiɖ 25.33
12.17 Kiɖ 27.34 Ebr 6.6
12.18 Exo 19.12 Way 4.11

10Ða-caanaa hɔŋaɣ ɖa-nɪŋgbaaŋ kɪyakɪŋ pazɪ yem ɛzɪ pamaɣzʊʊ se pʊmʊnaa yɔ. Ɛlɛ, Ɛsɔ ñɔhɔŋ-ɪ ɖɛ-kɛzɛɣ maɣmaɣ yɔɔ se ɖɪwɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ ɛzɪ ɛnʊ yɔ. 11Kajalaɣ taa nɪŋgbaaŋ hɔm wɛ ɛzɪ ɛzɪñɪŋɪyɛ pʊyʊ yɔ, pɪfɛyɪ ɛzɪ laŋhʊlʊmɪyɛ pʊyʊ yɔ. Ɛlɛ mba pɪsɪɣzɪ-wɛ lɔŋ yɔ, pacakɪ wezuu ŋgʊ kʊtʊʊzaa yɔ laŋhɛzɪyɛ taa.

12lsɪzɪ mi-nesi nzɪ pɪnɪ-sɪ yɔ nɛ mɪ-nʊŋbɔla wena ayɔba yɔ.

13lla nɛ nʊmɔŋ weyi ɪɖɔŋ ɪ-taa yɔ, ɪtʊʊzɪ

nɛ pɪsa nɛ taɖɪyɛ tʊ etaale ɛlɛ, ɛ-yɔɔ cɛ kɪcɛbʊ.

Pasɪɣzɪɣ lɔŋ mba pekizuu Ɛsɔtɔm yɔ

14lñaɣ pana nɛ mɪ nɛ ɛyaa tɪŋa payɪ ɪwɛɛ laŋhɛzɪyɛ taa. lñaɣ pana ɖɔɖɔ nɛ ɪcaɣ wezuu ŋgʊ kɪwɛ cɪɖɪcɪɖɪ yɔ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, nɔɔyʊ ɛɛkaɣ Kɪbaɣlʊ naʊ. 15Ifeŋ nɛ pataakɔɔ nɛ pɛpɛ mɪ-taa nɔɔyʊ lootiye nɖɪ Ɛsɔ labɪ-ɖʊ yɔ. Ifeŋ ɖɔɖɔ nɛ wɪzasɪ liɖe naɖɪyɛ ɛtaañɔ mɪ-hɛkʊ taa nɛ ɖɪyɛzɪ pilinzi nɛ pɪwɛɛkɪ ɛyaa sakɪyɛ. 16Mɪ-taa nɔɔyʊ ɛtaala hayitu yaa etaaniɣzi mbʊ pʊwɛ cɪɖɪcɪɖɪ yɔ ɛzɪ Ezayuu kalabʊ yɔ. Ɛɛkpaɣ ɛ-sʊsɔtʊ nɛ ɛlɛɣzɪnɪ tɔm kʊɖʊm tɔɔnaɣ. 17ltɛm naʊ se pʊwayɪ lɛ, ɛɛñɪnaa ɖɔɖɔ se ɛ-caa Izaakɪ ɛwazɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɛlɛ kizi. Paa ɛɛñɪnɪ wazʊʊ mbʊ nɛ ɛzɪtɛɣ lʊm yɔ, pɪtaaha Izaakɪ waɖɛ se ɛpɪsɪnɪ ɛ-tɪ nɛ mbʊ ɛɛlaba yɔ.

18ŋgʊ ɪtɔñɔtɪnɪ pʊʊ nakʊyʊ, ŋgʊ kʊ-yɔɔ mʊʊ miŋ sɔsɔŋ se

ɪpɪzɪ nɛ itukini-kʊ yɔ. ɩtɔñɔtɪnɪ ɖɔɖɔ lone nɖɪ ɖɪ-taa cɪkpɛnduʊ yu kpemm nɛ heɣlim sɔsɔm nabʊyʊ makɪ yɔ. **19**ɩtɔñɔtɪnɪ ɖɔɖɔ egandɪyɛ naɖɪyɛ wiluu nɛ nɔɔ nakɛyɛ taŋ. Izrɛɛlɪ piya nɪ nɔɔ ŋga lɛ pɔtɔ se Ɛsɔ ɛtaatasɪ-wɛ yɔɔdɪnaʊ. **20**Paɣtʊ ndʊ paaɖʊ-wɛ yɔ, pataapɪzɪɣ tʊ. Ndʊ lɛ se :

Paa kpɪnɛ maɣmaɣ etukini pʊʊ ŋgʊ yɔ, payaɣ-ɖɪ pɛɛ nɛ ɖɪsɪ.

21Mbʊ pɪlabɪ peeye yɔ, pʊwɛ sɔɔndʊ siŋŋ. Pʊ-yɔɔ Moyiizi tɔm se :

Sɔɔndʊ kɪlɪ-m kpem nɛ menseliɣ.

22Ɛlɛ mɪ yɔ, uñɔtɪnɪ Siiyɔɔ pʊʊ nɛ Ɛsɔ wezuu tʊ tɛtʊ, ndʊ lɛ ɛsɔdaa Yeruusalem nɛ Ɛsɔ tiyiyaa ɛgbaŋ ɛgbaŋ. **23**Ɛɛɛ, uñɔtɪnɪ Ɛsɔ kajalaɣ piya nzɪ ɛma sɪ-hɪla ɛsɔdaa nɛ sikpeɣli ɖama nɛ sɪtɔkɪ kazandʊ yɔ, sɪ-ɛgbɛyɛ. ɩñɔtɪnɪ ɖɔɖɔ Ɛsɔ weyi ɛhʊʊnɪ ɛyaa tɪŋa payɪ tɔm yɔ. ɩñɔtɪnɪ ɖɔɖɔ ɛyaa kʊtʊʊzaa mba papɪsɪ mba pamʊnaa yɔ, pa-kalɪzasɪ. **24**ɩñɔtɪnɪ Yesu weyi ɛkɛ nɔɔ hau kɪfam ceyiyu yɔ, nɛ ɛ-calɪm mbʊ ɛkpɛdaa yɔ. Calɪm mbʊ, pʊbʊ yɔɔdʊʊ nɛ pɪkɪlɪ Abɛɛlɪ ñɪm.

25ɩkpa mɪ-tɪ nɛ itaakizi se iwelesini weyi ɛyɔɔdʊʊ yɔ. Mba pekizi welesinaʊ weyi ɛpakaɣ-wɛ tɛtʊ yɔɔ cɪnɛ yɔ, patatʊlɪ nɪŋgbaaŋ hɔm taa. ɩmaɣ zʊʊ se ye ɖa ɖaha siɣye weyi ɛyɔɔdʊʊnɪ-ɖʊ ɛsɔdaa yɔ, ɖɪtʊlʊʊ yaa we? **26**Ɖooo lɛ, ɛyɔɔdɪnɪ-wɛ nɛ tɛtʊ ñamsɪ, ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ ɛdʊ-ɖʊ tamaɣ nɛ ɛtɔ se :

12.19 Exo 20.19
12.20 Exo 19.13
12.21 Exo 19.16
12.22 Gal 4.26 Wɪl 21.2
12.23 Keɣ 94.2 Wɪl 20.12 Ebr 11.40
12.24 Kɪd 4.10 Exo 24.8
12.25 Ebr 2.2, 28,29
12.26 Exo 19.18 Hag 2.6
12.27 Mat. 24.35 2Pɪ 3.10
12.29 Way 4.24; 9.3 Ebr 10.27
13.1 2Pɪ 1.7
13.2 Kɪd 18.3 Mat. 25.35 Room 12.13
13.3 Mat. 25.36 Kol 4.18
13.4 1Kɔr 6.9 Gal 5.19,21 Efɛ 5.5
13.5 Kɪd 28.15 Keɣ 37.25
13.6 Keɣ 118.6

Mɔnkɔŋ tasʊʊ tɛtʊ ñamsʊʊ,
ɛlɛ pɪsɪɣnɪ ti-ɖeke,
mañamsʊʊ ɖɔɖɔ ɛsɔdaa.

27Ɛtɔm se ''ɛtasɪɣ'' yɔ, pɪwɪlɪɣ se Ɛsɔ kɔŋ ñamsʊʊ mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛlaba yɔ nɛ eyele nɛ pʊmʊʊ. Peeye lɛ, mbʊ pɪtɪŋa payɪ paapɪzɪɣ nɛ pañamsɪ yɔ, mbʊ wɛɣna.

28Ɖɪmʊʊ kewiyaɣ ŋga kɛfɛyɪ ñamsʊʊ yɔ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ɖɪwɛnɪ Ɛsɔ yɔɔ ɛsɪmɪyɛ nɛ ɖiluŋ ɛ-tɛɛ ɛzɪ pɪkɛdɪnaʊ-ɪ yɔ nɛ ñamtʊ nɛ sɔɔndʊ. **29**Pɔtɔm ɖɔɖɔ se :

Ðɛ-Ɛsɔ kɛ miŋ weyi ɛñakɪ pɪtɪŋa payɪ yɔ.

Kɛtɛzaɣ lɔŋ tasʊʊ

13 ɩwɛɛ ɖama sɔɔlʊʊ yɔɔ ɛzɪ pʊmʊnaʊ se ɛgbaɣdɪnaa ɛsɔɔlɪ ɖama yɔ. **2**ɩtaasɔɔ agɔma mʊʊ yɔɔ. Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, nabɛyɛ labɪ mbʊ nɛ pɔkɔɔ pamʊ Ɛsɔ tiyiyaa nabɛyɛ pɛ-tɛ nɛ pataatɪlɪ. **3**ɩtɔzɪ salaka tɪnaa yɔɔ ɛzɪ mɪ-nɛ wɛ ɪwɛnɪ ka-taa yɔ. ɩtɔzɪ mba panazɪɣ-wɛ yɔ, pɔ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mɪ-ɖɔɖɔ ɪwɛ tomnaɣ taa.

4Ɛyaa tɪŋa payɪ ɛdʊ halɪkpaɣyɛ hɪdɛ nɛ azuluma naayɛ ɛtaawɛɛ abalʊ nɛ ɛ-halʊ pa-ɖɪhɛnɪyɛ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kɔŋ tɔm hʊnaʊ acɛyɛ nɛ hayitu pa-ladaa. **5**ɩtaawɛnɪ liidiye laɣzaɣ mi-wezuu caɣʊ taa. Mɪ-laŋa ɛhʊlʊmʊnɪ mbʊ ɪwɛna yɔ. Ɛsɔ maɣmaɣ tɔm se :

Maakaɣ-ŋ lɔʊ
nɛ maakaɣ-ŋ siɣye haʊ kaʊ.

6Pʊ-yɔɔ ɖɪpɪzɪɣ ɖɪyɔɔdɪnɪ lidaʊ se :

Kɪbaɣlʊ lɛ man-sɪnɪyʊ.

Sɔɔndʊ eɛkpaɣ-m nɛ pʊyʊ.
Ɛbɛ eyʊ pɪzɪɣ nɛ elabɪ-m?
7Ltɔzɪ mɪ-ɲɪʊndʊnaa mba peheyi-mɪ Ɛsɔ tɔm yɔ, pɔ-yɔɔ. Lcɔnɪ mbʊ pɪtɛmnɪ-wɛ pe-wezuu caɣʊ taa yɔ nɛ ʊtɪɣzɪnɪ pe-lidaʊ. **8**Ɛzʊma mbʊ Yesu Krɪstʊ kɛwɛ ɖeɖe yɔ, mbʊ ewɛ sɔnɔ nɛ mbʊ ɖɔdɔ ewɛɣ tam yɔɔ.
9Itaayele mɪ-tɪ nɛ wʊlɪtʊ kɪfatʊ ndʊ tɪwɛ ndɪ yɔ, tipeɣzi-mɪ nɛ tɪɖɛnɪ-mɪ. Pʊwɛ ɖeu se iyele nɛ Ɛsɔ lootiye kpazɪ mɪ-laŋa ɖoŋ, pɪtaakɛnɪ tɔɔnɪsɪ paɣtʊ. Tɔɔnɪsɪ paɣtʊ ndʊ, tɪwazɪɣ pʊyʊ mba pañaŋ-tʊ yɔ. **10**Ðɪwenɪ Ɛsɔ kʊlaʊ ndene naɖɪyɛ nɛ mba palakɪ tʊmɪyɛ kʊɖandʊʊ tɛɛ yɔ, pataha-wɛ nʊmɔʊ se pɔtɔɔ tɔɔnɪsɪ nzɪ paha ɖɪ-yɔɔ yɔ.
11Kpʊna wena a-calʊm Ɛsɔ layaa ɲʊʊ tʊ wokaɣnɪ lone ndɪ ɖɪkʊlɪ wɛʊ cɪɖɪ cɪɖɪ yɔ, ɖɪ-taa kɪwɛɛkʊm yɔɔ yɔ, pɔsɔkaɣ-yɛ miŋ maalika wayɪ. **12**Mbʊ labʊna nɛ Yesu weyi ɛɲʊnaɣ se ɛtʊŋʊnɪ ɛ-calʊm yɔɔ nɛ ɛla nɛ ɛ-samaɣ wɛɛ cɪɖɪcɪɖɪ yɔ, ɛnɪ siziŋ tetʊ koloŋa nɛ wayɪ. **13**Pʊ-yɔɔ lɛ, ɖɪlʊ ɛ-cɔlɔ maalika wayɪ nɛ ɖa nɛ-ɪ ɖɪkpendɪ nɛ ɖɪtɔɔ ɛ-fɛyɛ. **14**Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪfɛyʊna tataa cʊnɛ tetʊ ndʊ tɪweɣ tam yɔ. Ɛlɛ, ɖɪɲʊnɪɣ ndʊ tɪkaɣ kɔm yɔ.
15Pʊ-yɔɔ lɛ, ɖɪtʊŋʊnɪ ɛ-yɔɔ nɛ ɖɪlaa Ɛsɔ samtʊ kʊlaʊ tam yɔɔ. Kʊlaʊ ŋgʊ lɛ ndʊ tʊlɪɣnɪ ɖɔ-nɔɔ taa alɪwaatʊ ndʊ ɖɪyɔɔdʊʊ se ɛnʊ lɛ Kɪbaɣlʊ yɔ. **16**Ltaasɔɔ camɪyɛ lakasɪ nɛ ɖama sʊnaʊ pɔ-yɔɔ. Lakasɪ nzɪ sɪwɛ ɛzɪ kʊlaŋ weyi ɛkɛdʊnɪ Ɛsɔ siŋŋ yɔ.
17Lña mɪ-ɲʊŋ tʊnaa nɛ iluzi mɪ-tɪ pɛ-tɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pefeŋʊʊ mi-ciyamnaa yɔɔ. Mba kɔŋnɪ Ɛsɔ heyuu ɛzʊma mbʊ pɔcɔnɪ mɪ-yɔɔ yɔ. Ʊla mbʊ nɛ pɪsa nɛ pala pa-tʊmɪyɛ nɛ laŋhʊlʊmɪyɛ nɛ pataala-ɖɪ nɛ laŋŋpɪsɪyɛ. Ye palabɪ-ɖɪ nɛ laŋŋpɪsɪyɛ yɔ, pɪʊwazɪɣ-mɪ pʊyʊ.
18Ltʊmɪnɪ Ɛsɔ ɖɔ-yɔɔ. Ðʊna siŋŋ se ɖa-taa wɛ keleŋkele nɛ ɖɪɲʊnɪɣ se ɖɪɖɔ ɖɔnɛ kɪbanɖɛ pɪ-tʊŋa pɪ-taa. **19**Kɔzɪkɔzɪ mentendiɣ-mɪ se ʊtʊmɪnɪ-ɪ nɛ manpɪzɪ nɛ manpɪsɪ mɪ-tɛ lɔŋ.
20Ɛsɔ laŋhɛzɪyɛ tʊ tʊŋɪnɪ nɔɔ hau mbʊ pʊwɛ tam yɔ, pɪ-calʊm yɔɔ nɛ efezi ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu nɛ sɪɖaa taa. Yesu ɛnʊ lɛ heŋ ɖiyiyu sɔsɔ. **21**Ɛsɔ ɛnʊ, ɛɲɔɔzɪ-mɪ nɛ ɪpɪzɪ nɛ ʊla tʊma kɪbana se pɪsa nɛ ʊla mbʊ e-liu wɛɛ yɔ. Ɛtʊŋɪnɪ Yesu Krɪstʊ weyi pʊwɛɛ se pasam-ɪ waasɪ nɛ waasɪ yɔ, ɛ-yɔɔ nɛ ɛla mɪ-taa mbʊ pʊwɛ-ɪ ɖeu yɔ. Pɪla mbʊ!
22Mɛ-ɛgbaɣdʊnaa, meheyiɣ-mɪ se ɪɖɔkɪ mɪ-hɔ nɛ itisi sazʊʊ tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, tɔm tobi yem mama-mɪ.
23ltʊlɪ se palɪzɪ ɖɛ-ɛgbaɣdʊ Timootee nɛ salaka taa. Ye ɛtalɪ lɔŋ yɔ, ma nɛ ɪ ɖɪkɔŋ nɛ ɖɪna-mɪ.
24lsɛɛ mɪ-ɲʊndʊnaa nɛ cɪɖɪcɪɖɪ ɲʊma tʊŋa. Itaalii ejaɖɛ taa ɛgbaɣ dʊnaa sɛ-mɪ.
25Ɛsɔ ɛla mɪ-tʊŋa payɪ lootiye. Pɪla mbʊ!

13.7 Ebr 6.12
13.8 Yoh 8.58
13.9 Efɛ 4.14; Kol 2.16
13.10 1Kɔr 10.18
13.11 Lev 16.15
13.12 Tʊma 7.58
13.13 1Pɪ 4.14
13.14 Ebr 11.10
13.15 Lev 7.12; Keɣ 50.14; 1Pɪ 2.5
13.17 Eze 3.17; 33.2,7; Tʊma 20.28
13.18 Tʊma 24.16
13.19 File 1.22
13.20 Eza 40.11; Eze 34.23; Zak 9.11; Yoh 10.11
13.21 Fil 2.13; 1Pɪ 5.10; Wɪl 1.6
13.22 1Pɪ 5.12
13.23 1Tes 3.2; 1Tim 6.12
13.25 Tit 3.15

Takayaɣ ŋga Yakubu mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Yakubu

Takayaɣ Muyu : Tisiyaa mba pɛkɛ Yuda ñuma yɔ

Puaɣ: 45-48 Yesu lulu wayı

Krıstu kpa ɛsɔdaa nɛ pıla kıyakuŋ 40 lɛ, ɛpazı ɛ-ɛgbɛyɛ mau Yeruusalɛm tetu taa Pantekooti kıyaku wiye (Tum. 2). Tɔm Kıbandu kalabı tumıyɛ siŋŋ Yuda ñuma hɛku taa Yeruusalɛm tetu taa. Paa Yuda ñuma ñundınaa mba petetisi Krıstu yɔɔ yɔ, panazı Yesu tiyiyaa yɔ, Krıstu ɛgbɛyɛ kɛwɛɛ nɛ ɖıtɛzıɣ paɣluu Yeruusalɛm tetu ndu tı-taa. Etiyɛɛnı sım wayı, Krıstu ñuma mba paawɛ Krıstu ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Yeruusalɛm yɔ, ɖı-taa yɔ, papazı kuñɔŋ tɔɔu pe-lidau yɔɔ. Kuñɔŋ ŋgu kuɖɔɔnı-wɛ nɛ kuwoni-wɛ lona lɛɛnaa taa Yudee nɛ Samarii pa-ageeta taa (Tum. 8:1). Wɛtu tunɛ tı-taa Yakubu ma ɛ-takayaɣ kanɛ nɛ Yeruusalɛm tetu taa se ɛha pana ñaɣu Krıstu ñuma mba pɛkɛ Yuda ñuma nɛ pese nɛ pɛɖɛɛ yɔ. Paa pıla ɛzuma yɔ, ɛma-kɛ Yesu lulu wayı kpaɣnı pınaɣ 45 ñuŋga taa nɛ ŋwobini 48 ñuŋga taa.

Yakubu kɛ Yesu Krıstu neu, pɛkpɛndı ɖoo ɛlɛ pɛtɛkpɛndı caa. Yakubu nɛ Yuudi po-ɖoo kuɖum nɛ pa-caa kuɖum. Yakubu nɛ e-neyaa pataatisi Yesu yɔɔ alıwaatu ndu ɛkɛwɛ kedeŋa taa nɛ ɛlakı ɛ-tumıyɛ yɔ (Yoh. 7:5).Ɛlɛ Yesu fem nɛ sıɖaa taa lɛ, Yakubu tisi ɛ-yɔɔ mbu puyɔɔ yɔ, Kıbaɣlu lızı ɛ-tı nɛ ɛwılı-ı (1 Kɔr. 15:7). Yesu kpau ɛsɔdaa wayı yɔ, Yakubu nɛ Krıstu ñuma lɛlaa pakacaɣaa nɛ paɖaŋ Cıɖıcıɖı Kalızaɣ kɔm (Tum. 1:14). Ɛpısı Krıstu ɛgbɛyɛ ndı ɖıwɛ Yeruusalɛm yɔ, ɖı-taa ɖiyiyaa taa lɛlu (Tum. 12:17; 15; Gal. 1:19; 2:9).

Ɛzı Krıstu tu weyi ɛkɛ Yuda tu nɛ ɛma ɛ-takayaɣ Krıstu ñuma mba pɛkɛ Yuda ñuma yɔ, ɛma-kɛ nɛ Yuda ñuma lumaɣza. Ɛwılıɣ se ndu ɛmawa yɔ, tılını Nɔɔ Hau Kıbum takayaɣ taa nɛ tɔm ndu Yesu suzi puu taa yɔ, tı-taa sakıyɛ (Mat. 5-7). Alıwaatu ndu ɛkpakıɣ mbu ɖınaɣ kedeŋa yɔɔ yɔ nɛ ɛwılıɣnı tɔm yɔ, ɛzuma mbu ɛwılıɣ tɔm yɔ, pınıɣzını ɛzuma mbu Yesu wılaa yɔ. Ɛkpaɣ mbu ɖınaɣ yɔ ɛzı : Heɣlim mbu putuzuu mɛlɛ yɔ, ñıtu ndu tıwılaa yɔ, hɛtu ndu tı-kɔcɔka muwaa yɔ, miŋ weyi paapızıɣ eɖeziɣ yɔ, nɛ lɛɛtu. Alıwaatu ndu ɛwılıɣ lɔŋsınɖɛ ndı puwɛɛ se ɛyu ɛcaɣnı wezuu yɔ, ɛ-takayaɣ wɛ ɖɔɖɔ ɛzı aduwa takayaɣ yɔ. Puwɛɛ se Krıstu tu ɛlızı e-lidau nɛ ɛwılı alıwaatu ndu ɛcakı wezuu paa efemiye ndı yɔ. Yakubu wılıɣ tɔm maɣzuu nɛ takım pɔ-yɔɔ (1), sɔɔlum mbu puwɛ ɛgbaɣdınaa hɛku taa yɔ (2), toovenim tuma kıbana (2), ŋzulumıyɛ kpau (3), kedeŋa yɔɔ wondu (4), ñum (5), nɛ wezuu ŋgu pacakı Krıstu ɛgbɛyɛ taa yɔ, kı-wɛtu natuyu (5).

Ɛzı Yakubu yɔɔduu yɔ"lidau ŋgu kulakı tumıyɛ yɔ, kıfɛyını wazaɣ nakɛyɛ“ (2:20). Weyi ɛwɛnı lidau yɔ, ɛlakı tuma kıbana nɛ ɛlızı e-lidau ŋgu nɛ ɛwılı.

Đıpazıyɛ tɔm

1 Ma Yakubu, Ɛsɔ nɛ Kıbaɣlu Yesu Krıstu pa-tumlaɖu, mamaɣnı takayaɣ kanɛ mba mu ıkɛ cejewe hiu nɛ naalɛ wena amızınu kedeŋa kpeekpe yɔ. lsɛɛ ɖeu!

1.1 Tuma 15.13
1.2 Mat. 5.12 1Pı 1.6
1.3 Room 5.3

Maɣzıtu nɛ takım

2 Mɛ-ɛgbaɣdınaa, alıwaatu ndu maɣzıtu ndı ndı talıɣ-mı yɔ, ıcɔnı-tu ɛzı taa leleŋ sɔsɔŋ puyu yɔ. 3 ltılı se mi-lidau maɣzuu mbu, piyeki nɛ ıɖɛnı

ɛsɪndaa. 4Ɛlɛ mɪ-ɛsɪndaa ɖɛʊ ɛla pʊ-tʊmɪyɛ camɪyɛ nɛ pɪsa nɛ ɪpɪɪ nɛ ɪwɛnɪ pɪ-tɪŋa payɪ nɛ nabʊyʊ ɛtaatɛɖɪ-mɪ. 5Ye mɪ-taa nɔɔyʊ ɛfɛyɪnɪ lɔŋsɪnɖɛ yɔ, ɛsʊlʊmɪ-ɖɪ Ɛsɔ. Ɛkaɣ-ɪ ɖɪ hau, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛlɛ ɲahaɣ paa weyi nɛ hɔyɛ kɪbanɖɛ, ɛɛkalɪɣ. 6Ɛlɛ ɛsʊlʊmɪ-ɖɪ nɛ lidaʊ, ɛtaapʊtɪ. Weyi ɛpʊtɪɣ yɔ, ɛnɪɣzɪnɪ teŋgu lʊm mbʊ heɣ lim ciɣdiɣ nɛ pʊkʊsʊʊ yɔ. 7Ɛyʊ ɛnʊ, ɛtaamaɣzɪ se ɛmʊʊ nabʊyʊ Kɪbaɣlʊ cɔlɔ. 8Ɛkɛ ɛyʊ weyi ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛlɪzɪ lʊmaɣzɛɛ naayɛ yɔ nɛ ɛɛkaŋ ɲʊʊ nɛ ɛla nabʊyʊ.

9Ɛgbaɣdʊ weyi ɛkɛ kʊɲɔndʊ yɔ, ɛkʊndɪ pakpazɪ-ɪ kpazʊʊ mbʊ yɔ, pʊ-yɔɔ. 10Ɛlɛ ɲʊm tʊ ɲakʊndɪ poluzi-i luzuu mbʊ yɔ, pʊ-yɔɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛkaɣ ɖɛʊ yem ɛzɪ hɛtʊ yɔ. 11Wɪsɪ lɪwa nɛ sɪñaɣ ɖoŋ. Ñɪyʊʊ wɪlɪ nɛ kɪ-hɛtʊ tɔlɪ nɛ tɪ-kɔjɔka mʊʊ. Mbʊ ɖɔɖɔ ɲʊm-tʊ tiluu yɔɔ ɛ-tʊmɪyɛ taa. 12Weyi ɛɖɔkʊʊ ɛ-tɪ maɣzɪtʊ alɪwaatʊ taa yɔ, ehiɣ ɛ-tɪ. Ɛɖɔkɪɣ ɛ-tɪ kpam maɣzɪtʊ taa lɛ, ɛmʊ wezuu hulaɣ ŋga Kɪbaɣlʊ ɖʊ ka-tamaɣ mba pɔsɔɔlɪ-ɪ yɔ.

13Alɪwaatʊ ndʊ takʊm talɪɣ yɔ, nɔɔyʊ ɛtaatɔ se : Ɛsɔ takɪɣ nɪ-m. Kɪdɛkɛdʊm ɛɛpɪzɪɣ nɛ pɪtakɪ Ɛsɔ, nɛ ɛnʊ ɖɔɖɔ lɛ, ɛɛtakɪɣ nɔɔyʊ. 14Ɛlɛ, paa ɛyʊ weyi ɛ-ɛza naɣ naɣ takɪɣnɪ-ɪ nɛ pɪhɔŋ-ɪ nɛ pipeɣziɣ-i. 15Ɛza naɣ naɣ ɖɔŋnɪ pɪ-tɪ wayɪ lɛ, pɪlʊlɪ kɪwɛɛkʊm. Nɛ kɪwɛɛkʊm ñapɪɣ lɛ, pʊlʊlɪ sɪm.

16Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa, eyele mɪ-tɪ cɛtʊʊ. 17Haɖɛ kɪbanɖɛ nɛ kʊjɔʊ ŋgʊ kɪtalaa yɔ, palɪɣnɪ ɛsɔdaa. Pɪtɪŋa pɪlɪɣnɪ ñalʊmɪyɛ Caa weyi ɛɛlɛɣzɪɣ ɛzɪ kɪlɛmʊʊ yɔ, ɛ-cɔlɔ nɛ pitiki. 18Ɛ-maɣmaɣ e-liu wɛna nɛ ɛtɪŋnɪ toovenim tɔm yɔɔ nɛ ɛlʊlɪ-ɖʊ. Ɛlabɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɖɪwɛɛ ɛzɪ mbʊ ɛlabɪ payɪ yɔ, pɪ-kajalaɣ kʊmtʊ ndʊ pahaɣ Ɛsɔ yɔ.

Iwelesi ɛsɔtɔm nɛ ɪɖɔ tɪ-yɔɔ

19Pʊ-yɔɔ lɛ, mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa, pʊwɛɛ se paa weyi ekpetesi tɔm welesuu taa, ɛlɛ ɛtaakpetesi ɖɪyɔɔdɪyɛ yaa pana mʊʊ taa. 20Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛyʊ pana ɛɛlakɪ mbʊ pʊtʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ. 21Pʊ-yɔɔ lɛ, ɪlɔ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pipisiɣ ɛyʊ nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pɪkɛ kañatʊ yɔ. Tɔm ndʊ Ɛsɔ ɖʊ mɪ-taa nɛ tɪpɪzɪɣ se tɪya mɪ-ɲʊʊ yɔ, ɪmʊ-tʊ nɛ mɪ-hɛɛ wɛtʊ.

22Tɔm ndʊ ɪnɪɣ yɔ, pɪtaasɪɪnɪ-mɪ se iwelesiɣ-tʊ kiwelesu yem, ɛlɛ ɪɖɔ tɪ-yɔɔ. Ye pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, ɪpɪzɪɣ nɛ ɪcɛtɪ mɪ-tɪ. 23Weyi ewelesiɣ ɛsɔtɔm nɛ ɛɛɖɔŋ tɪ-yɔɔ yɔ, ɛnɪɣzɪnɪ ɛyʊ weyi ɛcɔnɪ ɛ-tɪ ɲɪnʊʊ taa yɔ. 24Ɛtɛm ɛ-tɪ cɔnaʊ nɛ ɛɖɛɛ lɛ, ɛcaŋ nɛ ɛsɔɔ ɛzɪma mbʊ ɛwɛɛ yɔ. 25Ɛlɛ, weyi ɛkaŋ ɛ-ɛza cuɖuɖu Ɛsɔ paɣtʊ ndʊ tɪtalaa nɛ tɪkɛ tɪ-yɔɔ wɛʊ paɣtʊ yɔ, tɪ-taa yɔ, nɛ ɛlakɪ mbʊ yɔ, ehikiɣ ɛ-tɪ mbʊ ɛlakɪ payɪ yɔ, pɪ-taa. Ehikiɣ ɛ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, eewelesiɣ tɔm se ɛsɔɔ tɪ-yɔɔ ɛlɛ ewelesiɣ-tʊ se ɛɖɔ tɪ-yɔɔ.

26Ye mɪ-taa nɔɔyʊ ɛmaɣ zɪɣ se ɛɖɔŋ Ɛsɔ nʊmɔʊ taa nɛ

1.5 Adu 2.3 Mat. 7.7 Yer 29.12 1Yoh 5.14
1.6 Mrk 11.24 1Tim 2.8
1.8 Yak 4.8
1.10 Eza 40.6 1Pɪ 1.24
1.12 Yɔb 5.17 Adu 3.11,12 2Tim 4.8 Ebr 12.5 Yak 2.5 Wɪl 2.10
1.15 Yɔb 15.35 Keɣ 7.14 Room 6.23
1.17 Yoh 3.27 Mal 3.6
1.18 Yoh 1.13 1Pɪ 1.23
1.19 Wɪl 7.9 Adu 10.19; 17.27
1.21 Kol 3.8 1Pɪ 2.1 Efɛ 1.13
1.22 Mat. 7.21 Luk 6.46 1Yoh 3.7
1.25 Yak 2.12 Yoh 13.17
1.26 Keɣ 34.13 1Pɪ 3.10

ɛɛkpaɣ ɛ-ŋsʊlʊmɪyɛ yɔ, ɛcɛzɪɣ ɛ-laŋɪyɛ. Ɛyʊ ɛnʊ, ɛ-ɖɔnɛ Ɛsɔ nʊmɔʊ taa kɛ falaa pʊyʊ. 27Ɛsɔ nʊmɔʊ kɪbaŋgʊ nɛ toovenim ñɪŋgʊ ŋgʊ kɪ-taa pʊwɛɛ se pɔɖɔ Caa Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, ŋgʊ yɔ se : Solosi nɛ lelaa pɔ-yɔɔ kilimuu pa-kʊñɔmɪŋ taa nɛ tɪ-kpaʊ nɛ mbʊ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ nɛ pipisiɣ ɛyaa yɔ, pɪ-taa.

lweɛnɪ lumaɣza kʊɖʊma ɛyaa tʊŋa yɔɔ

2 Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, alɪwaatʊ ndʊ ɪwɛnɪ lidaʊ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ weyi ɛkɛ koboyaɣ-tʊ yɔ, ɛ-yɔɔ yɔ, ɪtaakpaɣ ɛyaa pɛ-wɛtʊ yɔɔ. 2lmaɣzɪ se ikpeɣlaa lɛ, ɛyaa nabɛyɛ naalɛ kɔɔ mɪ-hɛkʊ taa : Lɛlʊ lɛ sika kokooye e-niye yɔɔ nɛ esuu wondu ndʊ tɪñɪlɪzɪɣ yɔ, nɛ lɛlʊ ñɛkɛ kʊñɔndʊ nɛ esuu wondu ndʊ tipiyaa yɔ. 3Ye ɪkʊsɪ mɪ-ɛza nɛ ɪcɔnɪ weyi esu wondu ndʊ tɪñɪlɪzɪɣ yɔ nɛ iheyi-i se : Ña, caɣ lone kɪbandɛ ɖɪnɛ ɖɪ-taa. Piyele nɛ iheyi kʊñɔndʊ se : Ña yɔ, sɪŋ mbʊ yɔ! Yaa : Caɣ ma-nɪŋgbanzɪ tɛɛ cɪnɛ tɛtaa! 4Ye mbʊ ɪlakɪ lɛ, tɛyɪtʊ lɪmaɣza fɛyɪ mɪ-taa yaa we? ltapɪsɪ tɔm hʊyaa mba pa-lɪmaɣza tatʊʊzɪ yɔ na?

5Iwelesi, mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa : Pɪtɛkɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ kʊñɔndɪnaa Ɛsɔ lɪzaa yaa we? Ɛtalɪzɪ-wɛ se pɛkɛnɪ ñɪm tɪnaa lidaʊ taa nɛ patɪɣ e-kewiyaɣ ŋga ɛɖʊ ka-tamaɣ ɛyaa mba pɔsɔɔlɪ-ɪ yɔ na? 6Ɛlɛ mɪ yɔ, miniŋ kʊñɔndɪnaa nɔsɪ! Ŋgʊ ñɪm tɪnaa mba panazɪɣnɪ-mɪ nɛ pɔhɔŋ-mɪ nɛ powokini tɔm hʊyaa kʊjɔmɪŋ tɛɛ. 7Ñɪm tɪnaa mba ɖɔɖɔ tʊʊnɪ hɪɖɛ kɪbandɛ ndɪ paya-mɪ yɔ.

8Toovenim lɛ, ye ɪɖɔŋ wiyaʊ paɣtʊ yɔɔ ɛzɪ pamaʊ ɛsɔtɔm takayaɣ taa yɔ, ɪlakɪ camɪyɛ. Paɣtʊ ndʊ tɪtɔŋ se :

Sɔɔlɪ ɛyʊ lɛlʊ ɛzɪ ña-maɣmaɣ yɔ.

9Ɛlɛ ye ɪkpakɪɣ ɛyaa pɛ-wɛtʊ yɔɔ yɔ, ɪlakɪ kɪwɛɛkɪm. Paɣtʊ wɪlɪɣ se ɪkɛnɪ paɣtʊ yɔɔ manɪyaa. 10Weyi ɛɖɔkɪɣ paɣtʊ tɪŋa ɛlɛ ɛmaɣnɪ tɪ-taa kʊɖʊmtʊ yɔɔ yɔ, ɛyʊsɪnɪ paɣtʊ tɪŋa. 11Weyi ɛtɔm se :

Taala hayitu yɔ,
ɛtɔm ɖɔɖɔ se :

Taakʊ ɛyʊ.

Ye ŋtala acɛyɛ ɛlɛ ŋkʊ ɛyʊ yɔ, ŋkɛ ɛyʊ weyi ɛmanɪ paɣtʊ yɔɔ yɔ. 12Pʊyɔɔ lɛ, pʊwɛɛ se ɪyɔɔdʊʊ nɛ ɪlakɪ ɛzɪ ɛyaa mba tɪ-yɔɔ wɛʊ paɣtʊ kɔŋ-wɛ tɔm hʊnaʊ yɔ. 13Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛɛnaɣ lɛlaa pʊtɔdɪyɛ yɔ, Ɛsɔ ɛɛkaɣ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-pʊtɔdɪyɛ naʊ alɪwaatʊ ndʊ ɛkaɣ-ɪ tɔm hʊnaʊ yɔ. Pʊtɔdɪyɛ naʊ wakɪ tɔm hʊʊ.

Lidaʊ nɛ tʊmɪyɛ labʊ

14Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ye nɔɔyʊ ɛyɔɔdʊʊ yem se ɛwɛnɪ lidaʊ ɛlɛ paanaɣ lakasɪ lɛ, pɪwazɪɣ-ɪ we? Lidaʊ ŋgʊ kɪpɪzɪɣ nɛ kɪya ɛ-ñʊʊ yaa we? 15lmaɣzɪ se ɛgbaɣdʊ halɪñɪnʊ yaa abalɪñɪnʊ nɔɔyʊ wɛ ŋtaakpeɖɛ nɛ tɔɔnaɣ teɖɪɣ-ɪ kɪyakɪŋ tɪŋa. 16lmaɣzɪ

1.27 Mat. 25.36 Eza 1.16 Room 12.2
2.1 1Kɔr 2.8 Lev 19.15 Way 16.19 Adu 24.23
2.5 Adu 8.17 Luk 12.21 1Kɔr 1.26
2.6 1Kɔr 11.22 Tʊma 8.3
2.8 Lev 19.18 Mat. 5.43
2.9 Yak 2.1
2.10 Way 27.26 Mat. 5.19 Gal 3.10
2.11 Exo 20.13, 14
2.12 Yak 1.25
2.13 Mat. 18.35
2.14 Mat. 7.26 Yak 1.23
2.15 Luk 3.11
2.16 1Yoh 3.18

se mɪ-taa nɔɔyʊ heyi-i se : “Wolo laŋhɛzɪyɛ taa, hoyi miŋ nɛ ŋhaɣ”. Ye ɪtaha-ɪ mbʊ e-tomnaɣ pɔzʊʊ-ɪ yɔ lɛ, pɪwazɪɣ we? **17**Mbʊ ɖɔɖɔ ye lidaʊ ɛɛlakɪ tʊmɪyɛ yɔ, kɪsɪba.

18Nɔɔyʊ kaɣ tɔm se : Ña yɔ, ŋwɛnɪ lidaʊ, ma yɔ, mɛwɛnɪ lakasɪ.

Ɛlɛ ma yɔ meheyi-ŋ se : Wɪlɪ-m ñe-lidaʊ ŋgʊ kɪʊlakɪ pʊyʊ yɔ nɛ ma mawɪlɪ-ŋ me-lidaʊ pɪtɪŋɪnɪ ma-lakasɪ yɔɔ. **19**Ŋtisaa se Ɛsɔ kɛ kʊɖʊm, ŋlakɪ camɪyɛ. Aleewaa ɖɔɖɔ tisaa se Ɛsɔ kɛ kʊɖʊm nɛ peselɪɣ!

20Ɛyʊ kpɛɖɛ tʊ ña, ŋñɪnɪɣ se ŋtɪlɪ, se lidaʊ ŋgʊ kɪʊlakɪ tʊmɪyɛ yɔ, kɪsɪba yaa we? **21**Pɪtɛkɛ lakasɪ yɔɔ Ɛsɔ ya ɖɔ-cɔzɔ Abraham se kʊtʊʊzʊ alɪwaatʊ ndʊ ɛkpaɣ ɛ-pɪyalʊ Izaakɪ nɛ ɛsɪʊ kɪlaʊ ndene yɔɔ se ɛlaa-ɪ yɔ yaa we? **22**Ña-maɣmaɣ ŋnaɣ se e-lidaʊ nɛ ɛ-lakasɪ paakpɛndaa nɛ palakɪ tʊmɪyɛ, nɛ ɛ-lakasɪ yeba nɛ e-lidaʊ talɪ ɖeyi ɖeyi. **23**Mbʊ ndʊ ɛsɔtɔm yɔɔdaa yɔ, tɪlaba :

Abraham tisi Ɛsɔ yɔɔ nɛ Ɛsɔ
kpaɣ-ɪ se kʊtʊʊzʊ,

nɛ payaɣ-ɪ ɖɔɖɔ se Ɛsɔ taabalʊ. **24**Ɖɪnɛ lɛ, ɪnaɣ se pɪtɛkɛ lidaʊ yɔɔ ɖeke Ɛsɔ yaɣ ɛyʊ se kʊtʊʊzʊ, ɛlɛ pɪlɪɣnɪ ɛ-lakasɪ yɔɔ ɖɔɖɔ.

25Pɪtɛkɛ mbʊ ɖɔɖɔ Ɛsɔ ya halʊ acɛyɛ laɖʊ Rahabɪ se kʊtʊʊzʊ pɪlɪnɪ ɛ-lakasɪ yɔɔ yaa we? Ɛɛmʊ tiyiyaa ɛ-tɛ nɛ pʊwayɪ lɛ ɛwɪlɪ-wɛ nʊmɔʊ lɛɛkʊ nɛ pekpe. **26**Ɛzɪma mbʊ tomnaɣ ŋga kaafezuu yɔ, kasɪba yɔ, mbʊ ɖɔɖɔ lidaʊ ŋgʊ kɪʊlakɪ pʊyʊ yɔ, kɪsɪba.

2.18 Yak 3.13
2.19 Mat. 8.29 Mrk 5.7
2.21 Kiḍ 22.9, 12
2.22 Ebr 11.17
2.23 Kiḍ 15.6 Eza 41.8 Room 4.3
2.25 Yos 2.1 Ebr 11.31

3.1 Mat. 23.8, 14 Room 2.20,21
3.2 1Awy 8.46 Keɣ 34.13 Adu 20.9 Mat. 12.37 Yak 1.26 1Yoh 1.8
3.3 Keɣ 32.9
3.5 Adu 12.18; 15.2 Keɣ 12.3; 73.8-9
3.6 Adu 16.27 Mat. 15.11 Mrk 7.15
3.8 Keɣ 140.3
3.9 Kiḍ 1.26; 5.1; 9.6

Ɩkpa mɪ-nzʊlʊmɪyɛ

3 Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, mɪ-taa sakɪyɛ ɛtaawɛnɪ lɪmaɣza se pɛkɛɣ nɪ Ɛsɔ tɔm wɪlɪyaa. Ɩsɪma se pahʊʊnɪ-ɖʊ tɔm nɛ pɪkɪlɪ lɛlaa. **2**Ða-tɪŋa picoɖɪu-ɖʊ wɛtʊ ndɪ ndɪ taa. Weyi piicoɖɪu-i tɔm ɖɪyɔɔdɪyɛ yɔ, ɛkɛ ɛyʊ weyi ɛtalaa yɔ, ɛpɪzɪɣ nɛ ɛɖɔkɪ e-tomnaɣ tɪŋa.

3Ðɪkaɖɪɣ ñɪma kpaŋnaŋ nɔsɪ taa se ɪñam-ɖʊ. Ðɪlakɪ mbʊ se pɪsa nɛ ɖiɖiyi ɖɔɖɔ e-tomnaɣ tɪŋa. **4**Ɩcɔna ɖɔɖɔ mɛlɛnaa sɔsaa. Heɣlim sɔsɔm tuyuunɪ-wɛ ɛlɛ, ɖaʊ nakʊyʊ ñɪʊ yem peɖiyiɣnɪ-wɛ nɛ powoki ɖendɛ weyi ɛsaɣ-wɛ yɔ, ɛsɔɔlaa se powolo yɔ. **5**Mbʊ ɖɔɖɔ nzʊlʊmɪyɛ kɛnɪ tomnaɣ taa piliŋa cikpelaɣ, ɛlɛ ɖɪwɪlɪɣ ɖɪ-tɪ nɛ mbʊ yɔ, pɪpaɣlɪ siŋŋ. Ɩcɔna ɛzɪma mbʊ miŋ cikpeŋ ñakɪ lakʊ sɔsɔʊ yɔ! **6**Nzʊlʊmɪyɛ kɛnɪ miŋ. Ndɪ lɛ kaatʊʊzʊtʊ kedeŋa. Ðɪkɛ ɖo-tomnaɣ pilinzi taa piliŋa. Ðipisiɣ tomnaɣ tɪŋa nɛ ɖɪñɔtɪɣ miŋ ɖe-wezuu tɪŋa. Ðɪ-maɣmaɣ lɛ, tam tam miŋ ñakɪnɪ-ɖɪ.

7Ɛyaa pɪzaa nɛ peɖiɣni pɪzʊʊ tɛtɛkpɪna ndɪ ndɪ nɛ sumasɪ nɛ tɛtɛ ñɪtʊ nɛ lɪm tɛɛ kpɪna tɔm. **8**Ɛlɛ ŋsʊlʊmɪyɛ lɛ, ɛyʊ nɔɔyʊ ɛɛpɪzɪɣ ɖɪ-tɔm. Ðɪkɛnɪ kɪdɛkɛdɪm mbʊ pɪɪcakɪ ɖiɣ ɖiɣ yɔ. Sɔtʊ ndʊ tɪkʊʊ yɔ, ndʊ suni ɖɪ-taa. **9**Ndɪ ɖɪsaŋnɪ Kɪbaɣlʊ nɛ Caa nɛ ndɪ ɖɔɖɔ ɖɪlɔʊnɪ nɔɔ kɪdɛkɛdaɣ ɛyaa

mba Ɛsɔ ma-wɛ nɛ ɛnıɣzını ɛ-tı yɔ, pɔ-yɔɔ. **10**Nɔɔ kʋɖʋmaɣ ŋga ka-taa samtʋ nɛ nɔɔ kıdɛkɛdaɣ lɔʋ palıɣna. Mɛ-ɛgbaɣdınaa, pıtamʋna se pʋwɛɛ mbʋ. **11**Lʋm kıbam nɛ ɖɔm lʋm papızıɣ nɛ palıı hiɖe kʋɖʋmdıyɛ taa yaa we? **12**Mɛ-ɛgbaɣdınaa, hiyuu pızıɣ nɛ kılılı sınkpatʋ yaa we, yaa viñı tʋ pızıɣ nɛ kılılı hiiwa na? Mbʋ ɖɔdɔ lʋm mbʋ pʋwɛ leleŋ yɔ, pıupızıɣ pılını hiɖe ndı ɖı-lʋm wɛ salaʋ yɔ ɖı-taa.

Lɔŋsınɖɛ wɛ nabʋlɛ taa

13Mı-taa anı sʋm lɔŋ nɛ ɛwɛɛ lɛɣtʋ? Pʋdʋ eyele nɛ pasım-ı nɛ ɛ-wɛtʋ kıbandʋ nɛ ɛ-lakası kıbanzı nzı ɛlaka-sı ɛ-hɛɛ wɛtʋ ndʋ lɔŋsınɖɛ kɔŋna yɔ, tı-taa yɔ. **14**Ɛlɛ ye ılakı ɛzısɛmıyɛ kadadayaɣ nɛ ıkʋyʋʋnı ɖama mı-laŋa taa yɔ, ıtaakʋndı nɛ ıtaacɛtını toovenim taa. **15**Lɔŋsınɖɛ ndı, ɖıtalıını ɛsɔdaa, ɖılını kedeŋa yɔɔ cınɛ na, ɖılını ɖɔdɔ ɛyʋ nɛ aleewaa pɔ-cɔlɔ. **16**Ðendɛ ɛzısɛmıyɛ nɛ ɖama kʋyınaʋ pɛwɛɛ yɔ, yem yem lakası nɛ lakası kıdɛkɛdısı ndı ndı pɛwɛɣna peeye.

17Ɛlɛ lɔŋsınɖɛ ndı ɖılını ɛsɔdaa yɔ, ɖıwɛ cıɖı cıɖı pʋ-wayı ɖısɔɔlı laŋhɛzıyɛ, ɖı-tɔm fɛyı kaɖɛ, ɖınıɣnı ɛyaa, ɖıwɛnı pʋtɔdıyɛ naʋ nɛ lakası kıbanzı sakıyɛ. Ðılakı tɛ-yɔɔ tɛ-yɔɔ lakası. Ðılakı pıtɛɛ nɛ pʋyɔɔ lakası. **18**Laŋhɛzıyɛ tʋmlaɖaa ɖʋʋ tʋʋzʋtʋ pee laŋhɛzıyɛ taa.

3.14 Room 13.13
3.15 Yak 1.17
3.16 1Kɔr 3.3 Gal 5.20
3.17 Room 12.9 1Yoh 3.18

Iluzi mı-tı Ɛsɔ tɛɛ

4 Yoŋ nɛ lʋbıyɛ palıɣnı le mı-hɛkʋ-taa? Paalıɣnı tomnaɣ yɔɔ sɔɔlım kıdɛkɛdım mbʋ pʋlʋkı mı-taa yɔ, yaa we? **2**Ildʋʋ ɛzıyɛ ɛlɛ ıfɛyına. Ikɛ ɛyaa kʋyaa nɛ ɛzısɛmıyɛ tınaa ɛlɛ ıpızıɣ nɛ ımʋ nabʋyʋ. Ilʋkı nɛ ılakı you. Iıwɛɣnı nabʋyʋ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ısʋlʋmʋʋ. **3**Isʋlʋmʋʋ ɛlɛ paahaɣ -mı mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ısʋlʋmʋʋ camıyɛ. Isʋlʋmʋʋ mbʋ ıcaɣ se ıkpaɣ nɛ ılabını mbʋ mi-tomnaɣ sɔɔlaa kpem yɔ.

4Hayitu laɖaa mı! Itana se weyi ɛsɔɔlı kedeŋa yɔ ɛkɛ Ɛsɔ koyindu yaa we? Pʋ-yɔɔ lɛ, weyi ɛsɔɔlaa se ɛdʋ kedeŋa ɛgbaɣdıyɛ yɔ, ɛpısıɣ Ɛsɔ koyindu. **5**Imaɣzıɣ se falaa yem ɛsɔtɔm yɔɔdʋʋ yaa we? Kalızaɣ ŋga kɔkɔma nɛ kɛwɛɛ ɖa-taa yɔ, kañınıɣ-ɖʋ nɛ sʋsı. **6**Ðɔdɔ lɛ, Ɛsɔ lakı lootiye sɔsɔdɛ ɛzı ɛsɔtɔm yɔɔdʋʋ yɔ se :

Ɛsɔ kaɖıɣnı tı-kpazıyaa,
Ɛlɛ ɛlakı lootiye mba
poluzuu pa-tı yɔ.

7Pʋyɔɔ lɛ, iluzi mı-tı Ɛsɔ tɛɛ. Ikaɖını eleeu nɛ eposi ɛ-tı nɛ mı. **8**Iñɔtını mı-tı nɛ Ɛsɔ, nɛ Ɛsɔ ñɔtını ɛ-tı nɛ mı. Kıwɛɛkım laɖaa mı, ısaŋ mi-nesi. Mba mı ıpızıɣ se ılızı lımaɣza naayɛ yɔ, iñɔɔzı mı-laŋa. **9**Itılı mı-tanım nɛ ıcaɣ kʋñɔŋ nɛ iwii. Mi-hoŋa ɛpısı kʋñɔwiye nɛ mı-laŋhʋlʋmıyɛ ñapısı laŋpısıyɛ. **10**Iluzi mı-tı Kıbaɣlʋ ɛsındaa nɛ ɛkpazı-mı.

4.1 Room 7.23 1Pı 2.11
4.3 Keɣ 18.41 1Yoh 3.22; 5.14
4.4 Yoh 15.19 1Yoh 2.15
4.5 Exo 20.3 1Kɔr 6.19
4.6 Keɣ 138.6 Adı 3.34; 29.23 Mat. 23.12 1Pı 5.5
4.7 Efɛ 4.27; 6.11 1Pı 5.9
4.8 Eza 1.16 2Kro 15.2 Yak 1.8
4.9 Mat. 5.4
4.10 Yɔb 22.29 1Pı 5.6

11Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɪtaayɔɔdʊʊ ɖama yɔɔ tɔm kɪdɛkɛdɪtʊ. Weyi ɛyɔɔdʊʊ ɛgbaɣdʊ nɔɔyʊ yɔɔ tɔm kɪdɛkɛdɪtʊ yɔ, nɛ weyi ɛhʊʊnɪ ɛgbaɣdʊ nɔɔyʊ tɔm yɔ, ɛyɔɔdʊʊ tɔm kɪdɛkɛdɪtʊ Ɛsɔ paɣtʊ yɔɔ nɛ ɛhʊʊnɪ-tʊ tɔm. Ye ŋhʊʊnɪ Ɛsɔ paɣtʊ tɔm yɔ, ŋŋɖɔŋ tʊ-yɔɔ, ɛlɛ ŋhʊʊnɪ-tʊ tɔm kʊhʊnaʊ! **12**Ŋgʊ, Ɛsɔ ɖeke koŋ lɛ paɣtʊ lɪzɪyʊ nɛ tɔm hʊyʊ. Ɛnʊ wɛnɪnɪ ɖoŋ se ɛya ɛyʊ ñʊʊ yaa ɛkʊ-ɪ. Ɛlɛ ña yɔ, ña lɛ anɪ nɛ ŋhʊʊnɪ ɛyʊ lɛlʊ tɔm?

Ɩtaataa cee liu

13Lɛɛlɛɛyɔ iwelesini-m, mba mɪ ɪtɔŋ se : Sɔnɔ yaa cee ɖɪkaɣ tɛtʊ tʊnɛ tɪ-taa wobu. Ðɪcakɪ peeye pɪnaɣ nɛ ɖɪla tadɪyɛ nɛ ɖɪwɛnɪ kɛsɛɣa. **14**Ɩɪtɪusɪŋ mbʊ pɪtalɪɣ cee yɔ! Mi-wezuu lɛ we? Ŋgʊ lɛ feveku ŋgʊ kɪlɪɣ alɪwaatʊ pazɪ yɔɔ yem nɛ pʊwayɪ kʊmʊʊ yɔ. **15**Pɪɪwɛɛ se ɪtɔ se : Ye Kɪbaɣ lʊ etisaa yɔ, ɖɪkaɣ wɛʊ nɛ ɖɛ-ɛza nɛ ɖɪla pʊnɛ yaa pʊnɛ. **16**Ŋgʊ mɪ yɔ, lɛɛlɛɛyɔ ɪkʊnd ʊʊ nɛ ɪkpazɪɣ mɪ-tɪ. Tɪ-kpazʊʊ mbʊ, pɪfɛyɪ ɖɛu. **17**Weyi ɛsɪm labʊ mbʊ pʊwɛ ɖɛu yɔ, nɛ ɛɛlakɪ-pʊ yɔ, ɛlabɪ kɪwɛɛkɪm.

Ñɪm tɪnaa ɛkpa pa-tɪ

5 Mba mɪ ɪkɛ ñɪm tɪnaa yɔ, iwelesini-m lɛɛlɛɛyɔ! Iwii nɛ ipeendi kʊñɔmɪŋ weyi ɪkaɣ-mɪ talʊʊ yɔ, ɛ-yɔɔ. **2**Mɪ-ñɪm ɖazaa nɛ sonzoowa tɔɔ mi-wondu. **3**Mi-sika nɛ mi-liidiye pamʊ kalɪkɔdaɣ. Kalɪkɔdaɣ ŋga kakaɣnɪ mɪ-wayɪ tʊlʊʊ nɛ kɔtɔɔ mi-tomnaɣ ɛzɪ miŋ ñakʊʊ yɔ. Ika mɪ-tɪ ñɪm sakɪyɛ kɛtɛzaɣ kɪyakɪŋ taa! **4**Tʊmlaɖaa kʊm mɪ-hayʊm taa tɔɔnasɪ nɛ ikizi-wɛ hɛyʊʊ pe-liidiye. Ɩcɔnɪ ɪna, pe-liidiye ɖiɣni kubusi mabu! Tʊmlaɖaa kʊñɔwiye talɪ you laɖaa Kɪbaɣ lʊ nɪŋgbaaŋ taa. **5**Ɩkɛwɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ haɣnaɣ taa nɛ ɪlakɪ mbʊ mi-liu wɛɛ yɔ. Ɩhaazɪ mɪ-laŋa ɛzɪ kɪyakʊ ŋgʊ pakʊʊ kpɪna yɔ. **6**Ɩkʊ weyi ɛtʊʊzaa yɔ ɛ-tɔm ɪtɛ lɛ, ɪkʊ-ɪ. Ɛtakaɖɪnɪ-mɪ.

Tɪ-ɖɔkʊʊ kʊñɔŋ alɪwaatʊ taa

7Ɛgbaɣdɪnaa, pʊ-yɔɔ lɛ ɪɖɔkɪ mɪ-hɔ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ Kɪbaɣlʊ kɔŋ yɔ. Ɩcɔnɪ ɪna, haɖʊ ɖɔkɪɣ ɛ-hɔyɛ nɛ ɛɖaŋ mbʊ pʊwɛ-ɪ wazaɣ siŋŋ nɛ ɛkɔŋ-pʊ kʊm hayʊm taa yɔ. Ɛɖɔkɪɣ ɛ-hɔyɛ mbʊ nɛ ɛɖaŋ-pʊ pʊkɔɔ nɛ pɪtalɪ alɪwaatʊ ndʊ ɖomaɣ kajalaɣ tɛʊ nɛ kɛtɛzaɣ tɛʊ panɪwa yɔ. **8**Mɪ ɖɔɖɔ ɪɖɔkɪ mɪ-hɔ kpam mbʊ. Ikpazɪ mɪ-laŋa ɖoŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ kɪyakʊ ŋgʊ Kɪbaɣlʊ kɔŋ yɔ, kʊñɔtaa. **9**Ɛgbaɣdɪnaa, ɪtaawiini ɖama pɪsa nɛ pataahʊʊnɪ-mɪ tɔm. Ɩcɔnɪ ɪna, Tɔmhʊyʊ wɛ nɔnɔɔ tɛɛ.

10Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa mba pɔyɔɔdɪ Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ taa yɔ, pɔɖɔkɪ pa-tɪ kpam pa-kʊñɔmɪŋ taa. Ɩnɪɣzɪnɪ-wɛ. **11**Ɩcɔnɪ ɪna, ɖɪtɔŋ se mba pɔɖɔkɪɣ pa-tɪ kpam yɔ, pehiɣ pa-tɪ. Ɩnɪ ɛzɪma mbʊ Yɔɔbɪ ɖɔkɪ ɛ-tɪ kpam yɔ, pʊ-tɔm nɛ ɪna mbʊ Kɪbaɣlʊ ha-ɪ kɛtɛzaɣ taa yɔ. Kɪbaɣlʊ labɪ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnaɣ

4.11 Mat. 7.1 1Pɪ 2.1
4.12 Mat. 10.28 Room 14.4,13
4.16 1Kɔr 5.6
4.17 Luk 12.47 Room 2.17-23
5.1 Adu 11.28 Luk 6.24 1Tim 6.9
5.3 Room 2.5
5.4 Lev 19.13 Way 24.15 Yer 22.13
5.5 Amɔ 6.1 Luk 16.19
5.6 Yak 2.6
5.7 Way 11.14 Yer 5.24 Yow 2.23
5.8 Fil 4.5 Ebr 10.25,37
5.9 Mat. 24.33 1Kɔr 4.5 Yak 4.11
5.10 Mat. 5.12 Ebr 11.35
5.11 Kɪk 14.18 Yɔb 1.21-22 Keɣ 103.8

ɛyaa pʊtɔdɪyɛ siŋŋ nɛ ɛlakɪ-wɛ camɪyɛ.

12Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, mbʊ pʊwɛ kpem se ɪla yɔ lɛ se, itaaɖuuni ɛsɔdaa yaa tataa yaa nabʊyʊ. Ye ɪtɔm se ɛɛɛ yɔ, pɪkɛ ɛɛɛ, ye ɪtɔm se aayɪ yɔ, pɪkɛ aayɪ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, Ɛsɔ hʊʊnɪ-mɪ nɛ ɛkʊ mɪ-tɔm.

Lidaʊ adɪma

13Mɪ-taa nɔɔyʊ wɛ kʊn̄ɔŋ taa yaa we? Ɛtʊmɪnɪ Ɛsɔ. Nɔɔyʊ wɛ laŋhʊlʊmɪyɛ taa yaa we? Etee wondu nɛ ɛsa Ɛsɔ. **14**Pɪwɪɣ mɪ-taa nɔɔyʊ yaa we? Ɛyaa ɛgbɛyɛ taa kɪbɪma nɛ patʊmɪnɪ Ɛsɔ ɛ-yɔɔ nɛ pataɣ-ɪ num Kɪbaɣlʊ hɪɖɛ taa. **15**Lidaʊ adɪma kaɣ yebu nɛ kʊdɔndʊ yɔɔ cɛ nɛ Kɪbaɣlʊ kʊsɪ-ɪ. Ye ɛlabɪ kɪwɛɛkɪm yɔ, Ɛsɔ kaɣ-ɪ pʊ kpeɣu. **16**Ikaɖɪ ɖama kpayɪ mɪ-kɪwɛɛkɪm nɛ ɪtʊmɪnɪ Ɛsɔ ɖama yɔɔ nɛ mɪ-yɔɔ cɛ. Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ ɛtʊmɪnɪ Ɛsɔ ɖoŋ yɔ, ɛ-adɪma wɛɣnɪ ɖoŋ siŋŋ.

17Elii ɛɛkɛ ɛyʊ ɛzɪ ɖa yɔ. Ɛsɛ Ɛsɔ nɛ ɛka n̄ʊʊ se tɛʊ ɛtaanɪɪ. Tɛʊ yele nɪʊ ɖɔɖɔ pɪnzɪ naadozo nɛ fenasɪ loɖo. **18**Pʊwayɪ ɛɖaɣnɪ Ɛsɔ sɛʊ se tɛʊ ɛnɪɪ nɛ kɪnɪɪ ɖɔɖɔ nɛ tɔɔnɪsɪ la hayɪm taa.

19Ɛgbaɣdɪnaa, ye mɪ-ta nɔɔyʊ elebi toovenim nʊmɔʊ nɛ lɛlʊ hɔm-ɪ nɛ ɛpɪsɪnɪ kɪ-taa yɔ, **20**ɪtɔzɪ se weyi ɛhɔm kɪwɛɛkɪm laɖʊ ɛ-nʊmɔʊ kilebuu taa yɔ, ɛlɪzɪ kɪwɛɛkɪm laɖʊ ɛnʊ sɪm taa nɛ ehuuzi kɪwɛɛkm sakɪyɛ yɔɔ.

5.12 Mat. 5.34
5.13 Efɛ 5.19 Kol 3.16
5.14 Mrk 6.13
5.15 Eza 33.24 Mat. 9.2
5.16 Mat. 18.15 Yoh 9.31
5.17 1Awy 17.1 Tʊma 14.15 Luk 4.25
5.18 1Awy 18.42,45
5.19 Mat. 18.15
5.20 Room 11.14 1Pɪ 4.8

Takayaɣ kajalaɣ ñuŋga ŋga Pɪyɛ mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Pɪyɛ

Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛnɪ Aazii Mɪnɔɔrɪ nɛ hayɪ yɔ

Pɪnaɣ: 62 - 65 Yesu lʊlʊu wayɪ

Alɪwaatu ndu Krɪstu ɛgbɛyɛ kɛwɛɛ nɛ ɖihukuu yɔ, paɖu Krɪstu ñuma wayɪ kaŋ kaŋ. Mba pɛtɛkɛ Krɪstu ñuma nɛ pɛwɛɛ Room kewiyaɣ taa yɔ, papaɖɪ Krɪstu ñuma mbu pʊyɔɔ yɔ, pekizaa se paalakɪ pɔ-sɔnzɪ (4:3-4). Kuñɔŋ ŋgu kʊ-yɔɔ lɛ, Krɪstu ñuma sewa nɛ powolo ageeta wena awɛ Aazii Mɪnɔɔrɪ nɛ hayɪ kiŋ yɔ, a-taa. Ana yɔ : Pɔntɪ nɛ Galaatɪ nɛ Kapadoosɪ nɛ Aazii nɛ Bitiinii (1:1). Krɪstu ñuma tɔɔ kʊñɔŋ pɪkpɛndɪnɪ ageeta ana a-taa ɖɔɖɔ, nɪnaʊ mbu pʊwɛ pa nɛ Krɪstu pɛ-hɛkʊ taa yɔ (4:14-19) nɛ ɛzɪma mbu pe-liu kɛwɛɛ se pala mbu pʊtʊʊzaa yɔ (3:14) pʊ-yɔɔ. Ɛyaa mba paama-wɛ takayaɣ kanɛ yɔ, paa seYuda ñuma ɛkɛwɛ pa-taa yɔ, pa-taa sakɪyɛ taakɛ Yuda ñuma. Pɪɪpɔzɪ Krɪstu ñuma panɛ se paha-wɛ pana ñaɣu.

Ɛsɔ lɪzɪ Yesu tiyiyu Pɪyɛ se ɛma pana ñaɣu hau takayaɣ kanɛ ɛyaa mba Ɛsɔ lɪzaa yɔ. Pɪyɛ kɔtɔɔ kʊñɔŋ siŋŋ ɛ-tʊmɪyɛ labu taa (Tʊm. 4:3; 5:17-42; 8:1; 12:1-19), pʊ-yɔɔ lɛ, ɛpɪzɪɣ ɛtasɪ lɔŋ kɪbaŋ pɪlɪunɪ ndu Kɪbaɣlu wɪlɪ-ɪ yɔ, tɪ-yɔɔ. Yesu tiyiyu ɛnɛ, ɛna nɛ ɛ-ɛza ɛ-Kɪbaɣlu kʊñɔŋ nɛ ɛkpaɣ ɛzɪma mbu Yesu tɔɔ kʊñɔŋ tʊʊzʊtʊ yɔɔ yɔ se ɛhanɪ pana ñaɣu Krɪstu ñuma (2:21-25; 3:18-22).

Pɪyɛ ma takayaɣ kanɛ ɛ-kɛtɛzaɣ pɪnzɪ 10 taa. Paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, ɛma-kɛ Yesu lʊlʊu wayɪ alɪwaatu natʊyu kpaɣ pɪnaɣ 62 ñuŋga taa nɛ ŋwolo 65 ñuŋga taa. Alɪwaatu ndu Krɪstu ñuma wayɪ ɖʊu kɛtɛzaɣ miŋ sau yɔ, tɪ-taa ɛɛma-kɛ.

Yesu tiyiyu pam yɔɔdʊu kʊñɔŋ tɔm ɛ-takayaɣ taa (tɔm 16). Ɛlɛ ɛlɪzɪ ɖɔɖɔ Ɛsɔ lootiye nɛ ɛwɪlɪ. Ɛñɪɣ niye Ɛsɔ lootiye yɔɔ ñʊʊyabu taa (1:1-2:10), nɛ kʊñɔŋ yɔɔ (2:11-4:19) nɛ tʊmɪyɛ labu yɔɔ (5:1-14). Ɛpazɪ ɛ-takayaɣ kanɛ nɛ ɛma tɔm pɪlɪunɪ Ɛsɔ ñʊʊyabu kɪbam yɔɔ (1:1-12) nɛ pʊwayɪ ɛsazɪ-wɛ se pabaa ɛwɛɛnɪ Ɛsɔ, ñʊʊyabu mbu pʊ-yɔɔ. Ɛɖʊ-wɛ paɣtu 34 nɛ ɛsazɪnɪ-wɛ.

Takayaɣ kanɛ, kɛkɛnɪ aseɣɖɛ ndɪ palɪzɪ “Ɛsɔ toovenim lootiye”yɔɔ yɔ. Lootiye ndɪ ɖɪ-taa Krɪstu ñuma sɪŋaa nɛ pʊwɛɛ se powolo pʊ-yɔɔ nɛ pasɪŋ ɖɪ-taa (5:12). Lootiye kʊɖʊmɖɪyɛ ndɪ ɖɪhaɣnɪ Krɪstu tʊ wabu kʊñɔŋ taa.

1 Ma Pɪyɛ weyi ma mɛnkɛ Yesu Krɪstu tiyiyu yɔ, mamaɣnɪ takayaɣ kanɛ mba mɪ Ɛsɔ lɪzɪ-mɪ nɛ ɪkɛ agɔma ageeta ndɪ ndɪ taa yɔ. Ɩmɪzɪ ɖama Pɔntɪ nɛ Galaatɪ nɛ Kapadoosi nɛ Aazii nɛ Bitiinii pa-ageeta taa. **2**Caa Ɛsɔ kasɪm-mɪ ɖooo lɔŋ nɛ ɛ-Kalɪzaɣ sɪɪ-mɪ nɛ hɔɔlʊu se ɪña Yesu Krɪstu nɛ pɔyɔɔyɪ mɪ-yɔɔ ɛ-calɪm.

1.1 Tʊma 2.9 Yak 1.1
1.2 Room 8.29 Ebr 12.24
1.3 1 Yoh 3.3
1.4 Kol 1.5 2Tim 4.8

Ɛsɔ ɛlabɪ-mɪ lootiye siŋŋ
nɛ ɛhɛzɪ mɪ-laŋa camɪyɛ.

3Ðɪsa Ɛsɔ, ɛnu lɛ ɖa-Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu Caa. Ɛna ɖa-pʊtɔdɪyɛ siŋŋ nɛ ɛtuŋɪnɪ Yesu fem nɛ sɪɖaa taa yɔɔ nɛ eyele nɛ patasɪ-ɖu lʊlʊu kɪfam se pɪsa ɖɪwɛnɪ liu tau mbu pɪ nɛ pɪ-ɛza yɔ. **4**Ðɪnɛ ɖɪmʊu ñum mbu pɪɪɖazɪɣ yaa piipiyuu yaa pɪɪcadʊu kau yɔ. Ɛsɔ sɪ ñum mbu ɛsɔdaa nɛ

ɛdaŋnɪ-dụ. 5Ɛsɔ tɪŋɪnɪ mi-lidau yɔɔ nɛ ehuuzi mɪ-yɔɔ nɛ e-dọŋ se pɪsa nɛ ɪwɛɛnɪ ñuuyabu. Ɛtɛm daŋuu kpam se ɛlɪzɪ ñuuyabu mbu nɛ ɛwɪlɪ kɛtɛzaɣ alɪwaatu taa. 6Mbu yekina nɛ mɪ-taa hulumuu paa puwɛ lɛɛlɛɛyɔ se pɪtɪŋɪɣnɪ maɣzɪtu ndɪ ndɪ yɔ nɛ mɪ-laŋa pɪsɪ alɪwaatu pazɪ yɔ. 7Pɪlakɪ mbu se pana ɛzuma mbu ɪwɛnɪ lidau Ɛsɔ yɔɔ siŋŋ yɔ. Sika wɛu yɔ, kɔkɔŋ muu. Paa mbu yɔ, pamaɣzɪɣ-kɛ miŋ taa se pana. Mbu dɔdɔ Ɛsɔ maɣzɪɣ mi-lidau ŋgu kɪkɪlɪ sika wazaɣ yɔ. Mbu yekina nɛ ɛsam-mɪ nɛ ɛdụ-mɪ hɪdɛ nɛ ɛyɪɣyɪ-mɪ kɪyaku ŋgu Yesu Krɪstu lɪzuu ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ yɔ. 8Ɩtana-ɪ nɛ mɪ-ɛzɪyɛ ɛlɛ, ɪsɔɔlɪ-ɪ. Ɩɪnaɣ-ɪ lɛɛlɛɛyɔ ɛlɛ, itisiɣ ɛ-yɔɔ nɛ ɪwɛɛnɪ koboyaɣ laŋhulumɪyɛ ndɪ dɪfɛyɪ yɔɔduu yɔ. 9Mɪ-taa hulumaa mbu puyɔɔ yɔ, umuu mbu pu-yɔɔ ɪwɛnɪ lidau Krɪstu yɔɔ yɔ, mbu lɛ mɪ-kalɪzasɪ ñuŋ yabu.

10Ɛsɔ tɔm dɛzɪyaa kedɛzɪ tɔm pɪlɪnɪ lootiye ndɪ Ɛsɔ kadụwa se ɛlakɪ-mɪ yɔ, dɪ-yɔɔ. Pañɪnaa nɛ patazɪ ñuuyabu mbu pu-tɔm taa se pana. 11Krɪstu Kalɪzaɣ ŋga kaawɛ pa-taa yɔ, kaaheyi-wɛ kuñɔmuŋ weyi Krɪstu kɔŋaɣ tɔɔu nɛ koboyaɣ ŋga ɛkɔŋaɣ muu pu-wayɪ yɔ, pɔ-tɔm. Pu-yɔɔ pɛcɛyaɣ pa-tɪ se patɪlɪ alɪwaatu ndu pukɔŋ labu nɛ ɛzuma mbu pɪlakɪ yɔ. 12Ɛsɔ kalɪzaa nɛ ɛwɪlɪ-wɛ kpayɪ se tɔm ndu posuzaɣ yɔ, pɪtɛkɛ pa-tɪ posuzaɣ -tu, ɛlɛ dạ posuzaɣ-tu. Tɔm Kɪbandu suziyaa heyi-mɪ tɔm ndu. Cɪdɪcɪdɪ Kalɪzaɣ ŋga Ɛsɔ tiyini-kɛ nɛ ɛsɔdaa yɔ, ko-dọŋ taa paba heyi-mi tu. Halɪ Ɛsɔ tiyiyaa maɣmaɣ ñunaɣ se patɪlɪ-tu.

1.5 Yoh 10.28 Yud 1.1
1.6 2Kɔr 4.17 Yak 1.2
1.7 Eza 48.10 Yak 1.3
1.8 Yoh 20.29 2Kɔr 5.7
1.9 Room 6.22
1.10 Kidị 49.10 Mat. 13.17
1.11 Keɣ 22.6 2Pɪ 1.21
1.12 Tuma 2.4 Efɛ 3.10
1.13 Luk 12.35 1Tes 5.6 Efɛ 6.14
1.14 Room 12.2 Efɛ 2.3
1.15 2Kɔr 7.1 1Tes 4.7 1 Yoh 3.3
1.16 Lev 11.44
1.17 Way 10.17 Room 2.11
1.18 1Kɔr 6.20 Eze 20.18
1.19 Exo 12.5 Yoh 1.29 Ebr 9.14
1.20 Gal 4.4 2Tim 1.9-10

Ɩwɛɛ cɪdɪcɪdɪ

13Pu-yɔɔ lɛ ɪñɔɔzɪ mɪ-lɪmaɣ za nɛ ɪdạŋ kpam. Ɩtɪlɪ mɪ-tɪ kpau nɛ ɪtaa liu siŋŋ lootiye ndɪ pɔkɔŋ-mɪ labu alɪwaatu ndu Yesu Krɪstu lɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ yɔ. 14Ɛzɪ piya nzɪ sɪñaŋ sɪ-ñuma yɔ, ɪtaatasɪ yebu nɛ mbu mi-liu kɛwɛ alɪwaatu ndu ɪtaasɪmdɪ Krɪstu yɔ, pidɪɣ-mi mi-wezuu caɣu taa. 15Ɛlɛ ɪwɛɛ cɪdɪcɪdɪ mbu pɪtɪŋa payɪ ɪlakɪ yɔ, pɪ-taa. Ɩwɛɛ cɪdɪcɪdɪ ɛzɪ weyi ɛya-mɪ yɔ, ɛwɛu cɪdɪcɪdɪ yɔ. 16Puwɛ ɛzɪ pamau yɔ. Pamawa se :

Ɩwɛɛ cɪdɪcɪdɪ mbu puyɔɔ yɔ, mɛwɛ cɪdɪcɪdɪ.

17Caa huunɪ ɛyaa tɪŋa payɪ mbu palaba yɔ, pu-yɔɔ. Ɛɛcɔŋnɪ nɔɔyu ɛsɪndaa pucɔ nɛ ehuunɪ-ɪ tɔm. Ye ɪyaɣ-ɪ se ɛsɪnɪ-mɪ yɔ, ɪdɔmnɪ sɔɔndu alɪwaatu ndu tɪ-tɪŋa payɪ ɪkɛ caɣyaa kedeŋa yɔɔ cunɛ yɔ. 18Ɛsɔ yabɪ-mɪ nɛ ɛlɪzɪ-mɪ mɪ-cɔzɔnaa lakasɪ nzɪ pedɛzɪ-mɪ nɛ sɪɪwazɪɣ puyu yɔ, sɪ-taa. Ɩtɛm nau se pɪtɛkɛ mbu puwɛɛkɪɣ ɛzɪ liidiye yaa sika yɔ ɛkpaɣaa nɛ ɛyabɪnɪ-mɪ. 19Ɛlɛ, Ɛsɔ kpaɣ Yesu calɪm mbu puwɛ wazaɣ siŋŋ yɔ nɛ ɛyabɪnɪ-mɪ. Ɛ-calɪm wɛ ɛzɪ heɣa ŋga pɪtacam ko-dọli nɛ kɔ-yɔɔ fɛyɪ azuluma yɔ, ka-calɪm. 20Ɛsɔ kalɪzɪ Yesu dọoo lɔŋ pucɔ nɛ

ɛlakı kedeŋa. Ɛlızı-ı nɛ ɛwılı kɛtɛzaɣ alıwaatʊ tʊnɛ tı-taa mı-yɔɔ. 21Ɛ-yɔɔ ıtıŋınaa nɛ itisi Ɛsɔ yɔɔ. Ɛsɔ fezi-i nɛ sıɖaa taa nɛ ɛha-ı koboyaɣ. Mbʊ yekina nɛ itisi Ɛsɔ yɔɔ nɛ ıtaa-ı liu.

22Ɩtıŋını Kalızaɣ yɔɔ nɛ ıla nɛ mı-kalızası wɛɛ cıɖıcıɖı mbʊ pʊyɔɔ yɔ, uñam toovenim tɔm. Pıtıŋını pʊ-yɔɔ nɛ ısɔɔlı mı-ɛgbaɣdınaa toovenim taa. Pʊ-yɔɔ lɛ, ıtɛzı ɖama sɔɔlʊʊ nɛ mı-laŋa tıŋa pilim. 23Ɛsɔ tatıŋını ɖomaɣ ŋga kaɖazʊʊ yɔ, kɔ-yɔɔ nɛ ɛla nɛ patası-mı lʊlʊʊ kıfam. Ɛtıŋını ɖomaɣ ŋga kaaɖazʊʊ yɔ, kɔ-yɔɔ. Ɛtıŋını ɛ-tɔm ndʊ tıwɛ wezuu nɛ tıwɛɛ tam yɔ, tı-yɔɔ nɛ ɛlʊlı-mı. 24Pʊ-yɔɔ, pamawa se :

Ɛyaa tıŋa wɛ ɛzı ñıtʊ yɔ,
nɛ po-koboyaɣ tıŋa ɛzı ñıtʊ
hɛtʊ yɔ.
Ñıtʊ wılıɣ nɛ tı-hɛtʊ ñɔtɔlı.

25Ɛlɛ, Kıbaɣlʊ tɔm ñɛwɛɣ tamtam.

Tɔm ndʊ posuzi-mi.

2 Pʊ-yɔɔ lɛ, iyele kañatʊ tıŋa nɛ mulum tıŋa nɛ pı-tɛɛ nɛ pʊ-yɔɔ lakası nɛ ɛzısemıyɛ nɛ lɛlaa tɔm ɛzaɣtʊ tıŋa yɔɔdʊʊ. 2Ɛzı hılum lakʊʊ liu nʊkɔyʊʊ taa piya yɔ, pʊwɛɛ se Kalızaɣ taa naalım mbʊ pʊwɛ kele kele yɔ, pılabı-mı liu nɛ pıtıŋını pʊ-yɔɔ nɛ ıtɛzı pıʊ. 3Pılabı-mı liu mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ ıtılaa se Kıbaɣlʊ kɛ kıbanʊ.

Pıyɛ ndı ɖı nɛ ɖı-ɛza nɛ samaɣ ŋga Ɛsɔ lızaa yɔ, pɔ-tɔm

4Ɩñɔtını ɛnʊ weyi ɛkɛ pıyɛ ndı ɖıwɛnı ɖı-ɛza yɔ. Ɛyaa kɔlɔ-ɖı ɛlɛ Ɛsɔ ñalızı-ɖı nɛ ɖıwɛɛ-ı wazaɣ sıŋŋ. 5Mı-maɣmaɣ ıwɛ ɛzı pɛɛ wena a nɛ a-ɛza yɔ. Ɛsɔ kpakıɣ-mı nɛ ɛmaɣnı kalızaɣ taa kuduyuu nɛ eyeki nɛ ıkɛɣ Ɛsɔ layaa tikaɣ ŋga kɛwɛ cıɖı cıɖı yɔ. Ɛlakı mbʊ se pısa nɛ ıtıŋını Yesu Krıstʊ yɔɔ nɛ ıla kalızaɣ kılaŋ weyi ɛkɛdını Ɛsɔ yɔ. 6Pʊ-yɔɔ yɔɔ pama ɛsɔtɔm takayaɣ taa se :

Ɩınaɣ, mansı Siyɔn tɛtʊ taa pıyɛ ndı ɖıkılı wazaɣ yɔ.
Malızı-ɖı nɛ ɖıwɛ wazaɣ.
Weyi ɛwɛɣnı lidaʊ ɖı-yɔɔ yɔ,
ɛɛkaɣ fɛyɛ tɔɔʊ.

7Pʊ-yɔɔ lɛ, mba mı ıwɛnı lidaʊ Kıbaɣlʊ yɔɔ yɔ, pıyɛ ndı ɖıwɛ-mı wazaɣ sıŋŋ. Piyele mba pɛfɛyını lidaʊ ɛ-yɔɔ yɔ, pʊwɛ ɛzı pamaʊ Ɛsɔ tɔm takayaɣ taa yɔ se :

Pıyɛ ndı kuduyiŋ mayaa
kpaɣaa nɛ pɔlɔ yɔ,
ndı pısını ɖıkılı wazaɣ
a-tıŋa payı.
Pıyɛ ndı ɖjtuuluuni ɛyaa,
nɛ ndı lɛ ɛwaɣ ŋga
kɛpɛɖıɣ-wɛ yɔ.

8Ðituuluu-wɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, paañaŋ Ɛsɔ tɔm. Ɛsɔ kaɖʊ ɖooo lɔŋ se pılabı-wɛ mbʊ na.

9Piyele mı yɔ, mı lɛ hɔʊ ŋgʊ Ɛsɔ lızaa yɔ, kı-taa ñıma. Ɩkɛ wiyaʊ layaa nɛ ɛjaɖɛ ndı ɖıwɛ cıɖıcıɖı yɔ, ɖı-taa ñıma nɛ samaɣ ŋga payabı-kɛ yɔ. Ɛsɔ lızı-mı se isuzi ɛ-tʊma sɔsɔna tɔm. Ɛnʊ yanı-mı nɛ cıkpɛndʊʊ taa nɛ ewoni-mi ñalımıyɛ ndı ɖıwɛ camıyɛ pıtıfeyı yɔ, ɖı-taa.

1.21 Tʊma 2.24 Room 4.24 Fil 2.9
1.22 Tʊma 15.9 Room 12.10 1Yoh 5.1
1.23 Yoh 1.13; 3.5 Yak 1.18
1.24 Eza 40.6 Yak 1.10
1.25 Eza 40.8 1Yoh 1.1
2.1 Efɛ 4.22 Yak 1.21
2.2 Mat. 18.3 1Kɔr 3.2 Ebr 6.5
2.3 Keɣ 34.8 Ebr 6.5
2.4 Keɣ 118.22 Mat. 21.42 Tʊma 4.11
2.5 Eza 61.6; 66.21 Efɛ 2.21 Room 12.1
2.6 Eza 28.16 Room 9.33
2.7 Keɣ 118.22 Mat. 21.42
2.8 Eza 8.14 Luk 2.34
2.9 Exo 19.6 Way 10.15 Tʊma 26.18

10Ðooo mba mı ıtaakɛ samaɣ nakɛyɛ yɔ, lɛɛlɛɛyɔ, ıpısı Ɛsɔ samaɣ. Ðooo mba mı Ɛsɔ taanaɣ mı-pʊtɔdıyɛ yɔ, lɛɛlɛɛyɔ, ɛna mı-pʊtɔdıyɛ.

11Mɛ-ɛgbaɣdınaa kʊsɔɔlaa, ıkɛ agɔma nɛ nʊmɔdɔnaa kedeŋa yɔɔ cınɛ. Mansazıɣ-mı se ıkpa mı-tı nɛ mbʊ pılakı mı-kıwɛɛkʊm wɛtʊ liu yɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pılakı you nɛ mı-kalızasi. 12lwɛɛnı wɛtʊ kıbandʊ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ, pɛ-hɛkʊ taa. Mbʊ yekina nɛ panaɣ mı-camıyɛ lakasi lɛ, pasa Ɛsɔ kıyakʊ ŋgʊ ɛkaɣ pɔ-yɔɔ wiluu yɔ, paa pakʊyʊʊnı-mı se ıılakı camıyɛ yɔ.

Ñʊndınaa tɛɛ luzuu tɔm

13Kıbaɣlʊ yɔɔ lɛ, iluzi mı-tı mba patıŋa payı pɔcɔŋnı mı-yɔɔ yɔ, pɛ-tɛɛ. Iluzi mı-tı ɛjadɛ ñʊʊ tʊ tɛɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ cɔŋnı pıtıŋa payı pʊ-yɔɔ. 14Iluzi mı-tı ɖɔɖɔ ageeta ñʊndınaa tɛɛ. Ɛsɔ tiyi-wɛ se pɔhɔ mba palakı kıdɛkɛdım yɔ, pa-nıŋgbaaŋ nɛ payıɣyı mba palakı camıyɛ yɔ. 15lla mbʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ liu wɛɛ se ıla kıbandʊ nɛ pısa nɛ ɛyaa mba pɛkɛ kımɛlɛmıŋ nɛ pa-ñʊŋ taa fɛyı yɔ pana nɛ posu pe-ɖeɖe ɖiɣ ɖiɣ. 16lwɛɛ ɛzı ɛyaa mba pɛwɛ pa-tı yɔɔ yɔ. Ɩtaawaanı mı-tı yɔɔ wɛʊ mbʊ nɛ ıla kıdɛkɛdım. Ɛlɛ, ıwɛɛ ɛzı Ɛsɔ tʊmlaɖaa yɔ. 17lɖʊ ɛyaa tıŋa payı hıdɛ. lsɔɔlı mı-ɛgbaɣdınaa. Ise Ɛsɔ. lɖʊ ɛjadɛ ñʊʊ tʊ hıdɛ.

18Mı tʊmlaɖaa lɛ, iluzi mı-tı mı-caanaa tɛɛ nɛ ise-wɛ pıtıŋa payı pı-taa. Ɩtaala mbʊ mba pɛwɛ ɖeu nɛ pɔ-tɔm fɛyı kaɖɛ yɔ, pe-ɖeke. Ɛlɛ iluzi mı-tı ɖɔɖɔ mba pɔ-tɔm wɛ kaɖɛ yɔ, pɛ-tɛɛ. 19Nɔɔyʊ pızıɣ nɛ ɛtɔɔ kʊñɔŋ ɖulum mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛmaɣzʊʊ Ɛsɔ yɔɔ. Ye itisaa nɛ ıtɔɔ kʊñɔŋ ŋgʊ mbʊ yɔ, pıkɛdını Ɛsɔ. 20Toovenim taa lɛ, ɛbɛ pısɛɣ -mı ye ılabı kıdɛkɛdım nɛ itisi nɛ pamabı-mı yɔ? Ɛlɛ ye ılabı mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ, nɛ itisi nɛ ıtɔkı kʊñɔŋ pʊ-yɔɔ yɔ, pıkɛdını Ɛsɔ. 21Pı-maɣmaɣ pʊ-yɔɔ yɔɔ Ɛsɔ ya-mı, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Krıstʊ maɣmaɣ ñalabı kʊñɔŋ ɖɔɖɔ mi-lone taa. Ɛlabı mbʊ nɛ ɛwılı-mı se ıla ɛzı ɛnʊ yɔ nɛ ıtıŋ ɛ-nʊmɔʊ taa.

22Ɛtala kıwɛɛkʊm nabʊyʊ.
Patanıı cɛtım tɔm natʊyʊ
ɛ-nɔɔ taa.

23Patʊ-ı ɛlɛ ɛtatʊʊ nɔɔyʊ. Panazı-ı ɛlɛ ɛtañazı nɔɔyʊ. Ɛlɛ, ɛkpaɣ ɛ-tı nɛ ɛɖʊzı weyi ɛhʊʊ tɔm siɣ siɣ yɔ, e-nesi taa. 24Ɛ-maɣmaɣ ɛkpaɣ ɖa-kıwɛɛkʊm e-tomnaɣ yɔɔ kaamaŋkaɣ yɔɔ. Ɛlabı mbʊ se ɖısı pıcɛlını ɖa-kıwɛɛkʊm nɛ ɖıwɛɛ wezuu pıcɛlını mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ. Ɛ-kıcıkpıŋ yɔɔ pıtıŋınaa nɛ mı-yɔɔ cɛ. 25Pʊwɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖooo lɛ, ıuwɛ ɛzı heŋ weyi ileba yɔ. Ɛlɛ lɛɛlɛɛyɔ, ıpısaa ıkɔɔ weyi eɖiyiɣ mı-kalızasi nɛ ɛcɔŋnı sı-yɔɔ yɔ, ɛ-cɔlɔ.

Halaa nɛ pa-walaa pɔ-tɔm

3 Mı halaa lɛ, mbʊ pʊwɛɛ ɖɔɖɔ se mı-taa paa weyi eluzi ɛ-tı

2.10 Ose 1.9-10; 2.23 Room 9.25
2.11 Room 13.14 Gal 5.16 Yak 4.1
2.12 Fil 2.15 Tit 2.8
2.13 Room 13.1
2.14 Room 13.3,4
2.15 1Pı 2.12
2.16 Gal 5.1 1Kɔr 7.22
2.17 Room 12.10
2.18 Efɛ 6.5 Tit 2.9
2.21 Mat. 16.24 Tʊma 14.22 Yoh 13.15
2.22 Yoh 8.46 2Kɔr 5.21 Eza 53.9
2.23 Luk 23.46 Ebr 12.3 Eza 53.7
2.24 Eza 53.4, 5,11 Room 6.11 Ebr 9.28
2.25 Ebr 13.20 1Pı 5.4
3.1 1Kɔr 9.19 Efɛ 5.2 Tit 2.5

ɛ-walʊ tɛɛ. Ye ƖlakƖ mbʊ yɔ, mƖ-taa mba pa-walaa ɛɛn̄aŋ ɛsɔtɔm yɔ, pa-halaa ɖɔnɛ yeki nɛ petisi-tʊ paa peteheyi-wɛ natʊyʊ yɔ. 2Panaɣ se mƖ-ɖɔnɛ wɛ cƖɖƖ cƖɖƖ nɛ iseɣ-wɛ lɛ, petisi ɛsɔtɔm. 3MƖ-kɔcɔka ɛtaakɛ tomnaɣ yɔɔ pʊyʊ. MƖ-kɔcɔka ɛtaakɛnƖ n̄ɔsƖ hɔkʊʊ nɛ sika wondu lɛʊ nɛ wondu kƖbandʊ suu. 4Ɛlɛ mƖ-kɔcɔka ɛkɛnƖ ŋga kɛmɛlƖ laŋƖyɛ taa yɔ. Kɔcɔka ŋga lɛ mi-leleŋ nɛ mƖ-hɛɛ pɛ-wɛtʊ. KaacadƖɣ kaʊ nɛ kɛwɛ wazaɣ siŋŋ Ɛsɔ ɛsƖndaa. 5Mbʊ ɖooo lɔŋ taa halaa mba paawɛ cƖɖƖcƖɖƖ nɛ pataɣ Ɛsɔ liu yɔ, pajanaɣ pa-tƖ. Poluzuu pa-tƖ pa-walaa tɛɛ 6ɛzƖ Saara kalakʊʊ yɔ. Ɛn̄aŋaɣ ɛ-walʊ Abraham nɛ ɛyaɣ-Ɩ se ɛ-caa. Ye ƖlakƖ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ nɛ sɔɔndʊ natʊyʊ eeyeki se iseli yɔ, ƖpƖsƖ ɛ-pɛlaa.

7Mbʊ ɖɔɖɔ mƖ walaa lɛ, pʊwɛɛ se mƖ nɛ mƖ-halaa Ɩwɛɛ nɛ ƖtƖlƖ se pɛkɛ mba pɛwɛnƖ ɛjandʊ yɔ. Ɩɖʊ-wɛ hƖɖɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, wezuu ŋgʊ Ɛsɔ ha-mƖ falaa yɔ, mƖ nɛ wɛ ɛha-kʊ. Ʊla mbʊ nɛ nabʊyʊ ɛtaaɖƖɣ mƖ-Ɛsɔ sɛʊ.

ÐƖtɔkƖ kʊn̄ɔŋ paa ɖƖlakƖ camƖyɛ yɔ

8Ndʊ mɛntɛzƖyna yɔ, ndʊ lɛ se : MƖ-tƖŋa payƖ ƖwɛɛnƖ lƖmaɣza kʊɖʊma nɛ Ɩna ɖama pʊtɔɔdƖyɛ. ƖsɔɔlƖ ɖama siŋŋ ɛzƖ ɛgbaɣdƖnaa sɔɔlʊʊ ɖama yɔ nɛ ƖmaɣzƖ ɖama yɔɔ. ƖwɛɛnƖ wɛtʊ kƖbandʊ ɖama yɔɔ. 9ƖtaahɛyƖ nɔɔyʊ kƖdɛkɛdƖm ɛ-kƖdɛkɛdƖm yɔɔ yaa tʊtʊ ɛ-tʊtʊ yɔɔ. Ɛlɛ ƖwazƖ-Ɩ kƖwazʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ya-mƖ pʊ-yɔɔ na se pƖsa nɛ ɛwazƖ-mƖ. 10Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pamawa se :

Ye nɔɔyʊ liu ɛwɛ wezuu
nɛ ɛn̄ƖnƖɣ se ɛcaɣ-kʊ
pɛɛyɛ taa yɔ,
pʊwɛɛ se ɛkpa ɛ-nzʊlʊmƖyɛ
nɛ ɛzaɣtʊ tɔm
nɛ ɛɖɔkƖ e-ndomee se
ataayɔɔdƖ cɛtum tɔm.
11Pʊdʊ ɛnʊ, ɛha siɣye
kƖdɛkɛdƖm nɛ ɛla kƖbandʊ.
Ɛn̄ƖnƖ laŋhɛzƖyɛ nɛ ɛɖʊ
ɖƖ-wayƖ.
12KƖbaɣlʊ ɛza wɛ siɣ siɣ
n̄Ƙma yɔɔ nɛ
Ɛɖʊʊ nƖŋgbaaŋ pa-adƙma.

Ɛlɛ KƖbaɣlʊ ɛɛnaɣ kƖdɛkɛdƙm laɖaa nɛ ɛzƖyɛ.

13Ye mƖ-ɛzƖyɛ ɛsɛnƖ kƖbandʊ labʊ lɛ, anazƖɣ-mƖ yɔ? 14Ɛlɛ paa ƘtɔkƖ kʊn̄ɔŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ƙlabƙ mbʊ pƙtʊʊzaa yɔɔ yɔ, ihiɣ mƙ-tƙ.

Itaase-wɛ sɔɔndʊ.

Pitaaliɣti-mƙ ɖɔɖɔ.

15Ɛlɛ, ƙdʊ mƙ-taa se Kƙbaɣlʊ Ɛsɔ wɛ cƙɖƙcƙɖƙ. ƙɖaŋ kpam nɛ ye nɔɔyʊ ɛpɔzƙ-mƙ se pƙlabƙ ɛzƙma nɛ ƙtaɣ liu lɛ, icosi-i nɛ nɔɔ kƙbaŋa nɛ ñamtʊ. 16Pɔyɔɔdʊʊ mƙ-tɔm nɛ pɔtɔŋ se ƙkɛ kƙdɛkɛdƙŋ. Mƙ-taa ɛwɛɛ keleŋkele nɛ fɛyɛ kpa mba pɔyɔɔdʊʊ mƙ-ɖɔnɛ kƙbanɖɛ Krƙstʊ taa yɔ, ɖƙ-yɔɔ ɛzaɣtʊ tɔm yɔ. 17Pƙkƙlƙ ɖeu se ŋla kƙbandʊ nɛ ŋtɔɔ kʊn̄ɔŋ ye pƙkɛ mbʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ, se ŋŋla ɛzaɣtʊ nɛ ŋtɔɔ kʊn̄ɔŋ. 18Krƙstʊ ɖɔɖɔ tɔɔ kʊn̄ɔŋ kpaagbaa tɔɔʊ kƙwɛɛkƙm yɔɔ. Ɛnʊ weyi ɛtʊʊzaa yɔ, ɛtɔɔ

3.2 1Pƙ 2.12
3.3 1Tim 2.9; Tit 2.3
3.4 Keɣ 45.13; Room 2.29; 7.22
3.6 Kiɖ 18.12
3.7 Mat. 5.23,24; Efɛ 5.25; Kol 3.19
3.8 Room 12.16; Efɛ 4.32
3.9 Mat. 5.44; 1Tes 5.15
3.10 Keɣ 34.12; Yak 1.26
3.11 Keɣ 37.27; 3Yoh 11
3.12 Yoh 9.31; Yak 5.16
3.13 Adu 16.7; Room 8.28
3.14 Eza 8.12,13; Mat. 5.10; 1Pƙ 2.19
3.15 Kol 4.6; 2Tim 2.25
3.16 1Pƙ 2.12
3.18 Ebr 9.28; 1Pƙ 2.21; 4.1

kʋñɔŋ kɪtatʋʋzɪŋ ɖa ɖo-lone taa se ewoni-ɖʋ Ɛsɔ cɔlɔ. Pakʋ-ɪ tomnaɣ yɔɔ nɛ Kalɪzaɣ ñefezi-i. **19**Kalɪzaɣ ŋga ka-taa ɖɔɖɔ ewoba nɛ esuzi tɔm kalɪzasɪ nzɪ sɪwɛ salaka taa yɔ. **20**Nzɪ lɛ mba pataaña Ɛsɔ Nowe alɪwaatʋ taa yɔ. Ɛsɔ kɔɖɔkɪ ɛ-hɔyɛ alɪwaatʋ ndʋ Nowe sakaɣ ɛ-mɛlɛ yɔ. Mɛlɛ ŋgʋ kɪ-taa ɛyaa pazɪ yem kasʋwa nɛ Ɛsɔ ya pa-ñʋʋ nɛ lʋm takpaɣ-wɛ. Ɛyaa mba paakpɛndɪ lutozo. **21**Pʋnɛ pʋwɛ ɛzɪ lʋm mɪsʋʋ sɔnzɪ nzɪ sɪtɪŋɪɣnɪ Yesu Krɪstʋ fem nɛ sɪɖaa taa yɔ, pʋ-yɔɔ nɛ sɪyakɪ ɖa-ñʋʋ lɛɛlɛɛyɔ yɔ. Lʋm mɪsʋʋ sɔnzɪ nzɪ, suñalɪɣ tomnaɣ azuluma. Ɛlɛ, sɪwɪlɪɣ se ɛyʋ lɪzaa se ɛ-taa ewɛɛ keleŋkele Ɛsɔ ɛsɪndaa. **22**Krɪstʋ kpa ɛsɔdaa nɛ ɛcaɣ Ɛsɔ nɪwaŋ yɔɔ. Ɛsɔ kpaɣ e-tiyiyaa nɛ ñʋndɪnaa nɛ ɖoŋ tɪnaa nɛ ɛɖʋzɪ e-nesi tɛɛ.

Wezuu caɣʋ se pɪkɛdɪnɪ Ɛsɔ

4 Krɪstʋ tɔɔ kʋñɔŋ e-tomnaɣ taa ɖo-lone taa. Pʋyɔɔ lɛ, ɪwɛɛnɪ lɪmaɣza kʋɖʋma ana. Toovenim mbʋ pʋyɔɔ yɔ, weyi ɛtɔɔ kʋñɔŋ e-tomnaɣ taa yɔ, ɛha kɪwɛɛkʋm siɣye. **2**Alɪwaatʋ ndʋ tɪkazɪ-ɪ se ɛwɛɛ tomnaɣ taa yɔ, ɛɛtasɪɣ e-wezuu caɣʋ ɛzɪ ɛyaa liu wɛʋ yɔ ɛlɛ, ɛcakɪ-kʋ ɛzɪ pɪkɛdɪnaʋ Ɛsɔ yɔ. **3**Ðooo lɔŋ ɪkpaɣ alɪwaatʋ nɛ ɪla mbʋ mba pɛtɛkɛ Yuda ñɪma yɔ, pe-liu wɛɛ se pala yɔ. Pɪmaɣ mbʋ. lɪwɛnɪ lɪmaɣza kɪtɛkɛda nɛ ɪɖɔŋ ɛzaɣtʋ nʋmɔʋ taa nɛ ɪɖʋʋ ɛza lɛlaa ñɪm yɔɔ nɛ ɪkpaŋɪɣ sʋlʋm nɛ ɪɖɛlɛsɪɣ niye tɔkɪyɛ nɛ ñɔtʋ pa-taa nɛ iluŋuu agɔlɪma wena awɛ kiniŋ yɔ, a-tɛɛ. **4**Pɪɖɪɣzɪ ɛyaa se mɪ nɛ wɛ ɪɪtasɪɣ seu nɛ ɪɖɛlɪsɪɣ niye ɛzaɣtʋ labʋ ɖeɖe. Pʋ-yɔɔ patʋʋ-mɪ. **5**Pa-taa paa weyi ɛkɔŋ heyuu weyi ɛɖaŋ kpam se ɛhʋʋnɪ ɛza tɪnaa nɛ sɪɖaa tɔm yɔ, mbʋ ɛlaba yɔ. **6**Mbʋ labɪna nɛ posuzi Tɔm Kɪbandʋ mba pasɪba yɔ se pɪsa nɛ paa Ɛsɔ ɛhʋnɪ-wɛ tɔm ɛzɪ ɛyaa yɔ tomnaɣ taa yɔ, pɛwɛɛ wezuu ɛzɪ Ɛsɔ yɔ kalɪzaɣ taa.

7Pɪtɪŋa payɪ pɪwɪzɪ tɛm. Pʋ-yɔɔ lɛ, ɪwɛɛ lɔŋ nɛ ɪɖɔkɪ mɪ-tɪ adɪma taa. **8**Mbʋ pʋwɛɛ kpem se ɪla yɔ lɛ se, ɪsɔɔlɪ ɖama siŋŋ. Mbʋ pʋyɔɔ yɔ, sɔɔlɪm huuzuu kɪwɛɛkɪm sakɪyɛ yɔɔ. **9**Ɪmʋ agɔma camɪyɛ. Ɪtaamʋ-wɛ nɛ miduu. **10**Mɪ-taa paa weyi ɛkpaɣ lootiye haɖɛ ndɪ Ɛsɔ ha-ɪ yɔ nɛ ɛlabɪnɪ lɛlaa tʋmɪyɛ ɛzɪ Ɛsɔ lootiye kʋjɔŋ ndɪ ndɪ tʋmlaɖʋ kɪbanʋ yɔ. **11**Ye Ɛsɔ ɛha nɔɔyʋ se esuzi Tɔm Kɪbandʋ yɔ, pʋwɛɛ se esuzi-tʋ ɛzɪ Ɛsɔ tɔm yɔɔdʋʋ yɔ. Ye nɔɔyʋ ɛsɪŋnɪ lɛlaa yɔ, ɛsɪnɪ-wɛ nɛ ɖoŋ weyi Ɛsɔ ha-ɪ yɔ. Mbʋ pɪtɪŋa payɪ ɛyʋ lakɪ yɔ, ɛla se pɪsa nɛ ɛyaa tɪŋɪnɪ Krɪstʋ yɔɔ nɛ pasa Ɛsɔ. Ɛnʋ tɪnɪ koboyaɣ nɛ ɖoŋ waasɪ nɛ waasɪ. Pɪla mbʋ!

Ɪtɔkɪ kʋñɔŋ mbʋ pʋyɔɔ yɔ, ɪkɛ krɪstʋ ñɪma

12Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʋsɔɔlaa, pɪtaaɖɪɣzɪ-mɪ se ɪwɛ miŋ sɔsɔŋ

3.19 1Pɪ 4.6
3.20 Kiɖ 6.3; 7.7 Ebr 11.7 2Pɪ 2.5
3.21 Efɛ 5.26 1Pɪ 1.3
3.22 Room 8.34 Efɛ 1.20
4.1 1Pɪ 3.18 Room 6.2,7 Gal 5.24 Kol 3.3,5
4.2 Room 6.7
4.3 Efɛ 2.2; 4.17 Tit 3.3
4.4 1Pɪ 3.16
4.5 Tʋma 10.42 Room 14.10
4.7 Room 13.12 1Yoh 2.18
4.8 Adu 10.12 1Kɔr 13.7 Yak 5.20
4.9 Ebr 13.2 Room 12.13 Fil 2.14
4.10 Room 12.6 Luk 12.42
4.11 Room 12.7 1Kɔr 3.10 Wɪl 1.6
4.12 1Kɔr 3.13 1Pɪ 1.7

taa se pamaɣzɪ-mɪ. Ɩtaamaɣzɪ se mbʊ pɪtalɪɣ-mɪ yɔ, pɪkɛ ɛgɔndʊ pʊyʊ. 13Ɛlɛ, mɪ-laŋa ɛhʊlʊmɪ se mɪ nɛ Krɪstʊ ɛtɔkɪnɪ kʊn̄ɔŋ se pɪsa nɛ mɪ-laŋa tɛzɪ hʊlʊmʊʊ alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ lɪzɪɣ Krɪstʊ ɛnʊ e-koboyaɣ nɛ ɛwɪlɪ yɔ. 14Ye patʊʊ-mɪ Krɪstʊ hɪdɛ yɔɔ yɔ, ihiɣ mɪ-tɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Kalɪzaɣ koboyaɣ n̄ɪŋga ŋga kɛkɛ Ɛsɔ Kalɪzaɣ yɔ, kɛwɛ mɪ-yɔɔ. Patʊʊ Ɛsɔ ɛlɛ mɪ mɪsaŋ-ɪ. 15Mɪ-taa nɔɔyʊ ɛtaatɔɔ kʊn̄ɔŋ se ɛkɛ ɛyaa kʊyʊ yaa mɪlʊ yaa kɪdɛkɛdɪm ladʊ yaa weyi ɛdʊʊ ɛ-nɔɔ lelaa tɔm taa yɔ. 16Ye nɔɔyʊ ɛtɔkɪ kʊn̄ɔŋ se ɛkɛ Krɪstʊ tʊ yɔ, fɛyɛ ɛtaakpa-ɪ. Ɛlɛ, ɛsa Ɛsɔ se payaɣ-ɪ se Krɪstʊ tʊ. 17Alɪwaatʊ talaa se Ɛsɔ ɛpazɪnɪ ɛ-dɪɣa taa n̄ɪma tɔm hʊnaʊ. Ŋgʊ ye da ɛpazɪɣna lɛ, ɛzɪma pɪtɛmna mba paañaŋ Ɛsɔ Tɔm Kɪbandʊ yɔ?

18Ye ɛyʊ kʊtʊʊzʊ ɛwɪɣnɪ n̄ʊʊ yabʊ hiɣu lɛ,

ɛbɛ pʊkɔŋ tɛmnaʊ weyi ɛ-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ nɛ kɪwɛɛkɪm ladʊ yɔ?

19Pʊ-yɔɔ lɛ, mba pɔtɔkɪ kʊn̄ɔŋ ɛzɪ Ɛsɔ liu wɛʊ yɔ, pakpaɣ pa-kalɪzasɪ nɛ padʊzɪ pa-ladʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu yɔ, e-nesi tɛɛ, nɛ pala camɪyɛ.

Lɔŋ tasʊʊ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa kɪbɪma nɛ evebiya

5 Lɛɛlɛɛyɔ mɔyɔɔdʊʊnɪ kɪbɪma mba pɛwɛ mɪ-hɛkʊ taa yɔ. Ma dɔdɔ mɛŋkɛ kɪbɪnʊ ɛzɪ mba yɔ. Mananɪ mɛ-ɛza kʊn̄ɔmɪŋ weyi Krɪstʊ tɔwaa yɔ nɛ mɛwɛɛnɪ men-dɛdɛ Koboyaɣ ŋga piiledʊu Ɛsɔ kɔŋ-kɛ lɪzʊʊ nɛ ɛwɪlɪ yɔ, ka-taa. Mbʊ labɪna nɛ mandʊʊ kɪbɪma mɪ hʊnʊm se : 2lɔɔnɪ Ɛsɔ n̄ɪma mba pɛwɛ mɪ-ɔɔlɔ yɔ, pɔ-yɔɔ ɛzɪ nindɪiyu ɔɔŋʊʊnɪ e-heŋ yɔɔ yɔ. Pɪtaakɛnɪ-mɪ kɪcɛyʊʊ ɛlɛ ɪɔɔnɪ pɔ-yɔɔ nɛ laŋɪyɛ kɪbandɛ. Ɩtaala mbʊ kɪhɛyʊʊ ŋgʊ kɪtamʊna yɔ, kɪ-yɔɔ ɛlɛ, ɩla mbʊ nɛ mɪ-laŋa tɪŋa pilim. 3Itaanuuti mba Ɛsɔ dʊzɪ mi-nesi taa yɔ. Ɛlɛ ɪwɪlɪ heyisi nʊmɔʊ nɛ mɪ-lakasɪ kɪbanzɪ. 4Ye ɩlabɪ mbʊ yɔ, Ðiyiyaa n̄ʊʊ tʊ lɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ lɛ, ɪmʊʊ koboyaɣ hulaɣ ŋga kaawɛkɪɣ kaʊ yɔ.

5Mbʊ dɔdɔ mba mɪ ɪkɛ evebiya yɔ, pʊwɛɛ se iluzi mɪ-tɪ kɪbɪma tɛɛ. Mɪ-tɪŋa iluzi-mɪ-tɪ dama tɛɛ nɛ ɪkpaɣ ti-lizuu nɛ isuu ɛzɪ toko yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ :

Ɛsɔ kadʊʊna mba pakpazɪɣ
pa-tɪ yɔ,
nɛ ɛlakɪ lootiye mba poluzuu
pa-tɪ yɔ.

6Ðɪnɛ itisi mɪ-tɪ Ɛsɔ dɔŋ nesi tɛɛ pɪsa nɛ ɛkpazɪ-mɪ alɪwaatʊ kɪbandʊ yɔɔ. 7Ikpaɣ lɪmaɣza wena akʊʊ-mɪ yɔ a-tɪŋa payɪ nɛ ɪdʊzɪ e-nesi taa, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ cɔŋnɪnɪ mɪ-yɔɔ.

8Ɩdɔkɪ mɪ-tɪ nɛ ɪcaɣnɪ mɪ-ɛza. Mi-koyindu aleewaa n̄ʊʊtʊ wɛɛ ɛcɔʊ ɛzɪ tɔɔyʊʊ ŋgʊ kɪmakɪ kubusi yɔ. Ɛn̄ɪnɪɣ weyi ɛɛcɪyɪ nɛ ɛtɔɔ yɔ. 9Iwɛɛnɪ lidaʊ siŋŋ Ɛsɔ yɔɔ nɛ ɪkadɪnɪ Satanɪ. Ɩnawa se mɪ-ɛgbaɣdɪnaa mba pɛwɛ kedeŋa yɔɔ paa le yɔ, pɔtɔkɪ kʊn̄ɔmɪŋ kʊdʊmɪŋ ɛnɪ.

4.13 Yak 1.2 Room 8.17 2Tim 2.12
4.14 Mat. 5.11 2Kɔr 4.10 1Pɪ 2.20
4.15 1Tes 4.11 1Tim 5.13
4.16 Tʊma 5.41
4.17 Yer 25.29 Eze 9.6
4.18 Adu 11.31 Luk 23.31
4.19 Keɣ 31.5
5.1 Luk 24.48 Wɪl 1.9
5.2 Tʊma 20.28 Tit 1.7
5.3 Eze 34.4 Mat. 20.25 1Tim 4.12 2Kɔr 1.24 Tit 2.7
5.4 1Kɔr 9.25 Ebr 13.20
5.5 Efɛ 5.21 Yak 4.6
5.6 Yak 4.10
5.7 Mat. 6.25 Ebr 13.5
5.8 Yɔb 1.7 Luk 22.31 1Tes 5.6 1Pɪ 4.7
5.9 Tʊma 14.22 Efɛ 6.11,13

10Ɛsɔ weyi ɛlakɪ lootiye pɪtɪŋa pɪ-taa yɔ, ɛnʊ yanɪ-ɖʊ Krɪstʊ Yesu yɔɔ se ɖɪsʊʊ ɛ-tam tam koboyaɣ taa. Ɛnʊ lakɪna se ɪtɔkɪ kʊñɔŋ alɪwaatʊ pazɪ lɛ, ɛtɛzɪ-mɪ ñɔɔzʊʊ nɛ ɪwɛɛ mi-ɖeɖe nɛ ɪkpa ɖoŋ nɛ nabʊyʊ eeciɣdiɣ -mɪ kaʊ. **11**Ɛnʊ tɪna koboyaɣ nɛ ɖoŋ waasɪ nɛ waasɪ. Pɪla mbʊ!

5.10
2Kɔr 4.17
2Tes 2.17
1Pɪ 1.6
5.11
1Pɪ 4.11
Wɪl 1.6
5.12
Tʊma 20.24
2Kɔr 1.19
Ebr 13.22
5.13
Tʊma 12.12,25
5.14
Room 16.16
Efɛ 6.23

Kɛtɛzaɣ sɛtʊ

12Silivɛn weyi mentisaa se ɛkɛ ɛgbaɣdʊ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ liu yɔ, ɛnʊ sɪnɪm-m nɛ mama-mɪ takayaɣ cikpelaɣ kanɛ. Mama-mɪ kɛ se pɪlabɪ-mɪ hʊnʊm nɛ malɪzɪ-mɪ aseɣɖe se Ɛsɔ lootiye ndɪ ɪɖɔkɪ nesi naalɛ kpam yɔ, ɖɪkɛ toovenim.

13Weyi Ɛsɔ lɪzɪ Babilɔnɪ tɛtʊ taa ɛzɪ ɛlɪzɪɣ-mɪ yɔ, ɛsɛ-mɪ. Man-pɪyalʊ Maarkɪ sɛ-mɪ ɖɔɖɔ. **14**Ɩsɛɛ ɖama nɛ ɪmʊzɪ ɖama lɪkpaɣzasɪ nɛ pɪwɪlɪ se ɪsɔɔlɪ ɖama.

Ɛsɔ ɛha mba mɪ mɪtɪŋa payɪ ɪwɛ Yesu Krɪstʊ taa yɔ, laŋhɛzɪyɛ! Pɪla mbʊ!

Takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Pɪyɛ mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Pɪyɛ

Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛ Aazii Minɔɔrɪ nɛ hayɪ yɔ

Pɪnaɣ: 66-67 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ñɔ Pantekooti kiyakʊ wiye (pɪnaɣ 30) nɛ pideleɖida lɛ, cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa lɪɪ nɛ pañɪnɪɣ se pɛwɛɛkɪ Krɪstʊ tʊmɪyɛ. Yesu kɔyɔɔdaa nɛ ɛsɪɪ se pɪtɛ ɛyaa mba pakaɣ lɪʊ (Mat. 7:15; 24:4-5, 11, 24-26; Mar. 13:22-23). Pɔɔlɪ kɔyɔɔdɪnɪ ɖɔɖɔ Krɪstʊ ñuma pɔ-kɔm yɔɔ (Tʊm. 20:29-30). Yesu tiyiyu Pɪyɛ ma ɛ-takayaɣ naalɛ ñuŋga se ɛñɔɔzɪnɪ Krɪstʊ ñuma nɛ paɖaŋ cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa mba piileɖuu palɪɣ yɔ (2:1). Yuudi takayaɣ nɪɣzɪnɪ Pɪyɛ takayaɣ naalɛ ñuŋga kanɛ wɛtʊ sakɪyɛ taa, ɛlɛ Yuudi yɔɔdɪ cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa mba pɔ-yɔɔ ɛzɪ pɛtɛm kɔm nɛ pɛwɛɛ Krɪstʊ ñuma hɛkʊ taa yɔ. Ye mbʊ, paa pɪɪla ɛzɪma yɔ, Pɪyɛ ma ɛ-takayaɣ pʊcɔ nɛ Yuudi ñama ɛ-ñuŋga.

Pɪyɛ tɔŋ se kanɛ lɛ takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga ɛma Krɪstʊ ñuma yɔ (3:1). Kajalaɣ ñuŋga ŋga ɛɛmawa yɔ, ɛma-kɛ Krɪstʊ ñuma mba pɛwɛ Aazii Minɔɔrɪ nɛ hayɪ kiŋ nɛ panazɪɣ-wɛ yɔ. Ye mbʊ ɛyaa mba ɛɛma kajalaɣ ñuŋga yɔ, mba ɖɔɖɔ ɛma naalɛ ñuŋga kanɛ. Ɛzɪma mbʊ Pɪyɛ ma ɛ-takayaɣ kanɛ kajalaɣ ñuŋga wayɪ yɔ, ɛmaɣ-kɛ alɪwaatʊ natʊyʊ kpaɣnɪ pɪnaɣ 66 nɛ ŋtalɪ 67 ñuŋga taa Yesu lʊlʊʊ wayɪ. Ɛtɪlaa se ɛwɪzɪ sɪbʊ (1; 13-14) mbʊ labɪna nɛ e-liu wɛɛ se ɛtasɪ maʊ takayaɣ kʊɖʊmaɣ nɛ ɛñɔɔzɪ-wɛ nɛ paɖaŋ asayʊʊ ŋgʊ kɪwɛnɪ ɛsɪndaa yɔ (1:15).

Ɛlɛ Pɪyɛ pazɪ ɛ-takayaɣ lɛ, ɛtaañɪɣ niye cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa yɔɔ. Ɛyɔɔdɪ kʊyɔɔdʊʊ pɪlɪnɪ kalɪzaɣ taa paɣlɪka yɔɔ (1:1-11). Ɛpaɣ-wɛ se papalɪɣ kalɪzaɣ taa nɛ ɛɖʊ-wɛ hʊnʊm se pañɪnɪ-pʊ. Takayaɣ kanɛ, ka-taa tɔm sakɪyɛ ñɪkɪɣ niye mbʊ piyeki nɛ ɛyʊ paɣlʊʊ kalɪzaɣ taa yɔ, mbʊ lɛ Ɛsɔ tɔm tɪlʊʊ. Pɪyɛ sazɪ-wɛ se pakpa pa-tɪ nɛ Ɛsɔtɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ti-ɖeke koŋ tɪwɛnɪ ɖoŋ nɛ tɪkɛnɪ toovenim (1:12-21). Ñʊʊ naalɛ ñuŋgʊ taa, ɛkpaɣ Ɛsɔtɔm nɛ mbʊ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ nɛ ɖɪnaɣ yɔ, nɛ ɛkpazɪ miŋ cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa nɛ ɛyaa woŋiyaa mba pɛkɛ wɛɛkɪyaa siŋŋ yɔ, pɔ-yɔɔ (1:12-3:4). Ɛtɛzɪ ɛ-takayaɣ nɛ tɔm sazʊʊ mbʊ pɪlɪnɪ Ɛsɔtɔm hʊʊ mbʊ pʊkɔŋ ɛyaa yɔɔ yɔ, nɛ Krɪstʊ kɔm (3:14-18).

Tɔm ndʊ Pɪyɛ mawa yɔ, tɪwɛ wazaɣ siŋŋ Krɪstʊ ñuma tuŋa paa alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa. Ðɪpɪzɪɣ ɖɪkʊyɪ nɛ ɖɪsɪŋ kañatʊ cɛtɪm wɪlɪtʊ yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪpaɣlɪɣ lootiye taa nɛ ɖɪtɛzɪ tɪlʊʊ ɖa-Kɪbaɣlʊ nɛ ɖa-ñʊʊyaɖʊ Yesu Krɪstʊ yɔ. (3:18).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 Ma Simɔɔ Pɪyɛ weyi ɛkɛ Yesu Krɪstʊ tʊmlaɖʊ nɛ e-tiyiyu yɔ, mamaɣnɪ takayaɣ kanɛ. Mamaɣ -kɛ mba mɪ Ɛsɔ laba nɛ ɪwɛɛnɪ lidaʊ yɔ. Lidaʊ ŋgʊ ɛlaba nɛ ɪwɛɛnɪ kʊ yɔ, ŋgʊ ɖɔɖɔ ɖɪwɛna. Kɪlɪnɪ ɖa-ñʊʊyaɖʊ nɛ ɖɛ-Ɛsɔ Yesu Krɪstʊ tʊʊzʊtʊ cɔlɔ. **2**Ɛsɔ ɛtuŋɪnɪ ɛzɪma mbʊ ɪsɪm camɪyɛ ɛ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ yɔ nɛ ɛlabɪ-mɪ lootiye kpem nɛ ɛhɛzɪ mɪ-laŋa siŋŋ.

1.1 2Kɔr 4.13 Efɛ 4.5 Tit 2.13
1.2 Yud 2
1.3 2Tes 2.14 1Pɪ 2.9

Ɩla nɛ mɪ-yaʊ nɛ mi-lidaʊ pakpa ɖoŋ

3Ɛsɔ ɖoŋ ha-ɖʊ mbʊ pɪtɪŋa payɪ pʊpɔzʊʊ-ɖʊ se ɖɪwɛɛ wezuu nɛ ɖa-paa wɛɛnɪ Ɛsɔ yɔ. Ɛha-ɖʊ pʊ alɪwaatʊ ndʊ eyeba nɛ ɖɪtɪlɪ

weyi ɛtuŋunɪ ɛ-maɣmaɣ e-koboyaɣ nɛ ɛ-wɛtu kɪbandu pɔ-yɔɔ nɛ ɛyaa-ɖu yɔ. 4Pɔ-yɔɔ ɛtuŋunaa nɛ ɛɖu-ɖu tamasɪ nzɪ sɪwɛ ūum nɛ sɪbaɣlɪ yɔ kpem. Ɛlabɪ-ɖu mbu se pɪsa nɛ ɪpɪzɪ nɛ ulu mbu kedeŋa ɛyaa liu wɛ kpem nɛ pɪwɛɛkɪɣ kedeŋa yɔ, pi-nesi tɛɛ nɛ ɪwɛnɪ wɛtu ndu Ɛsɔ wɛna yɔ.

5Pɪ-maɣmaɣ pu-yɔɔ lɛ, uñaɣ pana puŋŋ nɛ ɪsɔzɪ mi-lidau wɛnau yɔɔ wɛtu kɪbandu nɛ wɛtu kɪbandu yɔɔ tɪlɪtu. 6lsɔzɪ tɪlɪtu yɔɔ tɪ ɖɔkuu nɛ tɪ ɖɔkuu yɔɔ ɛzɪyɛ sɛu nɛ ɛzɪyɛ sɛu yɔɔ wezuu ŋgu kɪ-paa wɛnɪ Ɛsɔ yɔ. 7lsɔzɪ wezuu ŋgu kɪ-paa wɛnɪ Ɛsɔ yɔ, kɪ-yɔɔ ɛgbaɣdɪnaa sɔɔluu nɛ ɛgbaɣdɪnaa sɔɔluu yɔɔ sɔɔlum. 8Ŋgu, ye ɪwɛnɪ wɛtu ndu nɛ tɪtɛzuu ɖɔu yɔ, tiiyeki nɛ ɪkɛ feendinaa nɛ tiiyeki-mɪ kpɛɖɛ nɛ ɪfɛyɪnɪ pee mi-wezuu caɣu taa ɛlɛ, ɪtɛzɪɣ tɪluu ɖa-Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu camɪyɛ. 9Ɛlɛ weyi ɛfɛyɪnɪ wɛtu ndu yɔ, ɛkɛ yulum nɛ ɛɛnaɣ poliŋ. Ɛsɔwa se Ɛsɔ ñalɪ ɛ-kɪwɛɛkum mbu ɛɛlaba yɔ.

10Pu-yɔɔ lɛ ɛgbaɣdɪnaa, uñaɣ pana nɛ ɪla nɛ mɪ-yau nɛ mɪ-lɪzuu pakpa ɖoŋ. Ye ɪlakɪ mbu yɔ, piituuluu-mɪ kau. 11Mbu Ɛsɔ kɔŋ-mɪ hau wadɛ se pɛhɛndɪnɪ-mɪ kɪyaku ŋgu ɪsuu ɖa-Kɪbaɣlu nɛ ɖa ūuuyaɖu Yesu Krɪstu kewiyaɣ ŋga kɛwɛ tam yɔ, ka-taa yɔ.

12Pu-yɔɔ lɛ, paa ɪtɛm sum tɔm tunɛ nɛ Ɛsɔ yele nɛ ɪkpa ɖoŋ toovenim mbu ɪwɛnɪ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, pɪ-taa yɔ, mɛwɛɣ mɔntɔzuu-mɪ tu mbu. 13Mamaɣzuu se pumunaa se alɪwaatu ndu tɪ-tɪŋa payɪ mɛwɛ kɪɖandɥu kunɛ kɪ-tɛɛ yɔ, mɔntɔzuu-mɪ tu mbu se itaaɖoo tɪ-yɔɔ. 14Mbu puyɔɔ yɔ, manawa se pɪkazɪ pasɪ yem maatasɪɣ wɛu kɪɖandɥu kunɛ kɪ-tɛɛ ɛzɪ ɖa-Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu keheyuu-m yɔ. 15Ɛlɛ mañakɪ pana nɛ meheyiɣ-mɪ tɔm ndu se mɛnɖɛu wayɪ lɛ, ɪɪtɔzuu tɪ-yɔɔ tam.

16Ðiyeba nɛ ɪtɪlɪ ɖa-Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu ɖoŋ nɛ ɛ-kɔm. Pɪtɛkɛ muyaa wena ɛyaa luki camɪyɛ yɔ, a-yɔɔ ɖɪtuŋunaa nɛ ɖɪkɛdɪ-mɪ tu. Ɛlɛ, ɖɪkɛ mba pana ɛ-paɣlɪka nɛ pɛ-ɛza yɔ. 17Caa Ɛsɔ ɖu-ɪ hɪɖɛ nɛ ɛsam-ɪ alɪwaatu ndu ɛyɔɔdɪnɪ-ɪ yɔ. Ɛsɔ weyi e-koboyaɣ kɪlɪ pɪtuŋa payɪ yɔ, ɛtɔm se :

Ɛnɛ lɛ man-Pɪyalu kusɔɔlu,
weyi ɛkɛdɪnɪ-m yɔ.

18Ða-maɣmaɣ ɖɪnɪ nɔɔ ŋga kalɪnɪ ɛsɔdaa alɪwaatu ndu ɖa nɛ ɪ ɖɪuwɛ cɪɖɪ cɪɖɪ puu yɔɔ yɔ.

19Ðɔɖɔ lɛ, ɖɪwɛnɪ tɔm ndu ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa yɔɔdaa nɛ tɪkpaɖɪ ɖoŋ kpau yɔ. Puwɛ ɖeu se ɪcɔŋnɪ-tu ɛzɪ ɪcɔŋuunau kaŋɖu ŋgu kɪnaɣ cɪkpɛnduu taa yɔ. lcɔŋnɪ-tu pɪkɔɔ nɛ pɪtalɪ alɪwaatu ndu puñandaa nɛ tumbaluu kɔɔ mɪ-laŋa taa yɔ. 20Puwɛɛ se ɪtɪlɪ camɪyɛ se : Nɔɔyu tɛɖɛzɪ tɔm ndu tɪlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ pama-tu Ɛsɔtɔm taa yɔ nɛ ɛ-maɣmaɣ ɛ-lumaɣza. 21Pɪtɛkɛ ndu ɛyu liu wɛɛ yɔ, ndu ɛɖɛzaa. Ɛlɛ, Cɪɖɪcɪɖɪ

1.4 2Kɔr 7.1 Efɛ 4.24 Ebr 12.10 1Yoh 3.2
1.5 2Pɪ 3.18 1Pɪ 3.7
1.7 Gal 6.10 1Yoh 4.21
1.8 Yoh 15.2 Tit 3.14
1.9 1Yoh 2.11 Efɛ 5.26
1.10 1Yoh 3.19 2Pɪ 3.17
1.12 Fil 3.1 1Yoh 2.21 Yud 5
1.13 2Kɔr 5.1,4 2Pɪ 3.1
1.14 2Tim 4.6 Yoh 21.18
1.16 Mat. 17.1,2 Mrk 9.2
1.17 Mat. 17.5
1.18 Mat. 17.6
1.19 Key 119.105 2Kɔr 46 Wɪl 22.16
1.20 Room 12.6
1.21 2Sam 23.2 Tuma 1.16 2Tim 3.16 1Pɪ 1.11

Kalɪzaɣ ɖjyini Ɛsɔ ɛyaa cɪɖɪcɪɖɪ ñuma nɛ pɔyɔɔdɪnɪ Ɛsɔ nɔɔ.

Mba pawɪlɪɣ ɛyaa cɛtɪm tɔm yɔ

2 Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyaa cɛtɪyaa kasʊ samaɣ hɛkʊ taa. Mbʊ ɖɔɖɔ cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa kɔŋ mɪ-hɛkʊ taa sʊʊ mɛɛsaɣ tɛɛ. Pɔkɔŋ pawɪlɪ-mɪ cɛtɪm tɔm ndʊ tilesiɣ -mɪ yɔ. Pekiziɣ Kɪbaɣlʊ weyi ɛyabɪ-wɛ yɔ. Mbʊ palakɪ nɛ asayʊʊ nakʊyʊ tudi-wɛ. **2**Ɛyaa sakɪyɛ kaɣ-wɛ tɪɣzɪnʊʊ pɛ-ɛzaɣ tʊ nʊmɔʊ taa. Pa-lakasɪ yɔɔ lɛ, ɛyaa yɔɔdʊʊ toovenim nʊmɔʊ yɔɔ ɛzaɣtʊ tɔm. **3**Liidiye laɣzaɣ yɔɔ lɛ, palakɪ-mɪ nɔɔ leleŋ nɛ pɔhɔɔzɪ mi-nesi taa. Ɛyaa mba, pɛtɛm pɔ-tɔm kʊʊ ɖooo lɔŋ. Pa-asayʊʊ eeɖou kaʊ.

4Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ tɛfɛɛ e-tiyiyaa mba palabɪ kɪwɛɛkʊm yɔ. Ɛlɛ, ɛhɔkɪ-wɛ nɛ cɪkpɛndʊʊ kpasɪ nɛ ɛdɪɣ-wɛ cɪkpɛndʊʊ cʊkaŋ pɔʊ taa. Pɛwɛɣ peeye pʊkɔɔ nɛ pɪtalɪ tɔm hʊʊ kɪyakʊ wiye. **5**Ɛsɔ tɛfɛɛ caanaʊ taa ñuma ɖɔɖɔ. Alɪwaatʊ ndʊ eyeba nɛ tɛʊ sɔsɔʊ nɪɪ nɛ pʊkʊʊ ɛyaa mba pa-paa fɛyɪnɪ-ɪ yɔ, ɛyaa lutozo ɖeke yɔɔ ehuuzaa. Pa-taa lɛlʊ lɛ Nowe weyi esuzaɣ ɛyaa tʊʊzʊʊtʊ tɔm yɔ. **6**Ðɔɖɔ lɛ, ɛkʊ Sodomi nɛ Gomɔɔrɪ ñuma tɔm nɛ ɛñaɣzɪ pa nɛ pɛ-tɛtʊ nɛ papɪsɪ tɔlɪma. Mbʊ ɛwɪlɪnɪ pa-wayɪ ñuma mba pa-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ se mbʊ pʊkɔŋ-wɛ tɛmnaʊ. **7**Ɛlɛ, ɛyabɪ Lɔɔtɪ weyi ɛkɛ ɛyʊ kʊtʊʊzʊ yɔ, ɛ-ñʊʊ. Ɛyaa azaɣa yem yem lakasɪ cɛyaɣ-ɪ siŋŋ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, pataañaŋ paɣtʊ natʊyʊ. **8**Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ ɛnʊ, ɛkɛwɛ pɛ-hɛkʊ taa. Kɪyakɪŋ tɪŋa, ɛnaɣaɣ nɛ ɛnɪɣ pa-lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ. Ɛyʊ kʊtʊʊzʊ ɛnʊ, e-ciyam nɪwaɣ siziŋ sɪ-yɔɔ. **9**Ye Ɛsɔ ɛlabɪ pʊnɛ pɪtɪŋa payɪ mbʊ yɔ, ɖɪnaɣ se Kɪbaɣlʊ sʊm nʊmɔʊ ŋgʊ ɛtɪŋɪɣna nɛ ɛlɪzɪ mba pa-paa wɛnɪ Ɛsɔ yɔ, takʊʊ taa. Ðɪnaɣ ɖɔɖɔ se ɛsʊm ɛzɪma mbʊ ɛsɪɣ ɛyaa kɪtatʊʊzɪŋ nɛ ɛdʊ-wɛ kʊñɔŋ tɔm hʊʊ wiye yɔ. **10**Kɔzɪkɔzɪ mba panɪɣnɪ mbʊ pɪlakɪ liu pa-kɪwɛɛkʊm wɛtʊ nɛ pepisuu pa-tɪ nɛ patakpaɣ ñʊndɪnaa nɛ payaa pʊySʊ yɔ.

Paataɣ nɔɔyʊ nɛ pɛkɛ agaɣya tɪnaa. Halɪ sɔɔndʊ ɛetɪkpaɣ-wɛ se patʊʊ koboyaɣ tɪnaa. **11**Halɪ Ɛsɔ tiyiyaa maɣmaɣ mba pɛwɛnɪ ɖoŋ siŋŋ nɛ pɪkɪlɪ-wɛ yɔ, paba ɛɛhʊʊnɪ-wɛ tɔm nɛ tʊtʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa. **12**Ɛlɛ, cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa mba, pɛwɛ ɛzɪ tɛtɛ kpɪna wena a-ñʊŋ taa fɛyɪ nɛ awɛɛ se pɔkɔŋ-yɛ kpaʊ nɛ pakʊ yɔ. Patʊʊ mbʊ paasɪŋ yɔ. Pɛ-wɛɛkʊʊ mbʊ pʊɖʊzʊʊ-wɛ.

13Pɔkɔŋ mʊʊ mbʊ palaba nɛ pɪtatʊʊzɪ yɔ, pɪ-kɪhɛyʊʊ. Pɔsɔɔlɪ kpem se pɔtɔɔ kazandʊ nɛ pɪdɛlɪsɪ niye pɪkpɛndɪnɪ wɪsɪ taa. Pɛkɛ azuluma tɪnaa nɛ mba pɔcɔyɪ mɪndʊ yɔ. Pa-taa wɛ leleŋ nɛ pɛ-cɛtɪm alɪwaatʊ ndʊ pɔkɔŋ mɪ-kazandʊ ɖeɖe yɔ. **14**Pɛ-ɛza yɔɔ nɛ acɛyɛ labʊ ɖeke. Paañɪɣzɪɣ kɪwɛɛkʊm labʊ kpem. Pepeɣziɣ ɛyaa mba pɛfɛyɪ ɖoŋ yɔ nɛ pasʊzʊʊ-wɛ kɪwɛɛkʊm taa.

2.1 Way 13.1 Mat. 24.11 Tʊma 20.30 1Tim 4.1 Yud 4
2.3 1Tim 6.5 Yud 15 Room 16.18
2.4 Yud 6 Wɪl 20.2,3
2.5 Kiɖ 7.1, 7,23 1Pɪ 3.20
2.6 Kiɖ 19.24 Yud 7
2.7 Kiɖ 19.16
2.8 Eze 9.4
2.9 1Kɔr 10.13
2.10 Yud 7, 8,16
2.11 Yud 9
2.12 Yer 12.3 Yud 1.10
2.13 Room 13.13 Fil 3.19
2.14 Yud 11

Pasım lɛɣu labu kpɛm. Pɛkɛ mba pawılı-wɛ kpaluu yɔ. 15Peyebi numɔu kıbaŋgu tuŋuu nɛ pele. Patuŋ Behɔɔrı pıyalu Baalam weyi ɛsɔɔlı mbu pıtatuuzı yɔ labu se ehiɣ liidiye yɔ, ɛ-numɔu. 16Ɛlɛ pakalı-ı mbu ɛlaba nɛ pıtatuuzı yɔ, pu-yɔɔ. Kpaŋasu ɛɛyɔɔduu ɛlɛ halıñuŋga yɔɔdını-ı nɛ ɛyu nɔɔ nɛ kasızı ɛsɔtɔm ɖɛziyu ɛnu ɛ-kumɛlɛndu numɔu taa.

17Cɛtum tɔm wılıyaa mba, pɛkɛ hila wena a-taa lum fɛyı yɔ. Pɛkɛ ɖɔɖɔ ɛsɔmındu ndu heɣlim sɔsɔm kpakıɣ nɛ pıɖɛɣ na yɔ. Pası cıkpɛnduu sɔsɔu nɛ paɖaŋnı-wɛ tam yɔɔ. 18Pɔyɔɔduu agaɣya tɔm ndu tı-taa fɛyı puyu yɔ. Ðınɛ patuŋıɣnı kıweekum wɛtu sɔɔlum nɛ ɛzaɣtu pɔ-yɔɔ nɛ peyiliɣni ɛyaa. Peyiliɣni ɛyaa mba piteleɖida palı mba pelebi numɔu yɔ, pa-taa yɔ. 19Paɖu-wɛ tamaɣ se pɔkɔŋ pa-tı yɔɔ wɛu. Ŋgu pa-maɣmaɣ pɛkɛ kıweekum yomaa. Ɛyu kɛ mbu puwɛnı ɖoŋ ɛ-yɔɔ yɔ, pu-yom. 20Palı kedeŋa yɔɔ azuluma nesi tɛɛ alıwaatu ndu pasım Kıbaɣlu nɛ ñuuyaɖu Yesu Krıstu yɔ. Ye paɖaɣnı pısuu azuluma ana a-taa nɛ awabı-wɛ yɔ, pɛwɛɣ putɔdıyɛ kpem nɛ pıkılı paawɛu kajalaɣ taa yɔ. 21Toovenim mbu puyɔɔ yɔ, pıukılı-wɛ wee wee se pataatılı tuuzutu numɔu ɛzı paatılı-ku nɛ puwayı peyele paɣtu tɔm ndu pɛkɛdı-wɛ nɛ tıwɛ cıɖıcıɖı yɔ. 22Pıtalı-wɛ toovenim taa ɛzı potuu eduuye yɔ se :

2.15 Kık 22.5-7 Yud 11
2.17 Yud 12,13
2.18 2Pt 1.4; 2.20 Yud 16
2.19 Yoh 8.34 Room 6.16 Gal 5.13
2.20 Mat. 12.45 Luk 11.26 2Pt 1.2; 2.18
2.21 Luk 12.47 Yoh 9.41
2.22 Adu 26.11

Haɣ pısaa nɛ kɔtɔɔ kɔ-tɔtu
Patıtem afa lum sɔu lɛ,
ɛpısı ɛsuzı ɛ-tı ahɔya taa.

Kıbaɣlu kıyaku wiye

3 Mɛ-ɛgbaɣdınaa kusɔɔlaa, ıunaɣ takayaɣ naalɛ ñıŋga ŋga mama-mı yɔ. Ka nɛ kajalaɣ ñıŋga sı-naalɛ sı-taa lɛ, mañunıɣ se mɔntɔzı-mı mbu ıtem sum nɛ menfezi mı-lumaɣza wena awɛ ɖeyi ɖeyi yɔ. 2Me-liu wɛɛ se ıtɔzı tɔm ndu ɛsɔtɔm ɖɛzıyaa cıɖıcıɖı ñuma kɔyɔɔdı ɖooo lɔŋ yɔ tı-yɔɔ. Me liu wɛɛ ɖɔɖɔ se ıtɔzı Kıbaɣlu nɛ ñuuyaɖu paɣtu ndu e-tiyiyaa wılı-mı yɔ, tı-yɔɔ.

3Kɔɔnɔɔ lɛ, ıtılı se ɛyaa woŋiyaa kaɣ luu kɛtɛzaɣ alıwaatu taa. Pɔkɔŋ ɛzaɣtu labu ɛzı pa-maɣ maɣ pe-liu wɛu yɔ. 4Pakaɣ tɔm se : Kıbaɣlu ɖu tamaɣ se ɛkɔŋ lɛ, le ɛwɛɛ yɔ? Ðooo ɖa-caanaa sıbu nɛ halı nɛ sɔnɔ yɔ, pı-tuŋa payı puwɛ pi-ɖeɖe ɛzı ɖooo puıwɛu alıwaatu ndu Ɛsɔ labı kedeŋa yɔ. 5Pe-liu wɛɛ se pɔsɔɔ se ɖooo lɔŋ Ɛsɔ kɔyɔɔdı kuyɔɔdu nɛ ɛsɔtɔnuu lıı. Pɔsɔu ɖɔɖɔ se Ɛsɔ yɔɔdı kuyɔɔdu nɛ tɛtu lını lum taa nɛ lum ɖɔkını-tu. 6Lum mbu piisuni ɖɔɖɔ kedeŋa ŋga kaawɛ alıwaatu ndu tı-taa yɔ ke-kpeekpe kɔ-yɔɔ nɛ puku mbu pıtuŋa payı puıwɛ kɔ-yɔɔ yɔ. 7Ɛlɛ leeleeyɔ, Ɛsɔ yɔɔdı kuyɔɔdu ɖɔɖɔ nɛ ɛsuı ɛsɔtɔnuu nɛ tɛtu mba ɖınaɣ ɛzunɔ yɔ, nɛ ɛɖaŋnı miŋ. Pɛwɛɣ mbu pıkɔɔ nɛ pısını kıyaku ŋgu ɛhuunı tɔm

3.1 2Pt 1.13
3.2 Yud 17
3.3 1Tim 4.1 Yud 18
3.4 Eza 5.19 Eze 12.22 Yer 17.15 Mat. 24.48 Luk 12.45
3.5 Kiḏ 1.6,9 Ebr 11.3 Key 24.2; 136.6
3.6 2Pt 2.5
3.7 Mat. 10.5 2Tes 1.8

mba pa-paa fɛyını Ɛsɔ yɔ, nɛ ɛdɻzı-wɛ yɔ.

8Ɛlɛ ɛgbaɣdınaa kʊsɔɔlaa, tɔm natʊyʊ wɛɛ pıfɛyı se ısɔɔ-tʊ. Ndʊ lɛ se : Kıbaɣlʊ ɛsındaa lɛ, kıyakʊ kʊdʊmʊʊ wɛ ɛzı pınzı kutoku yɔ nɛ pınzı kutoku ɲɛwɛɛ ɛzı kıyakʊ kʊdʊmʊʊ yɔ. **9**Nabɛyɛ maɣzıɣ se Kıbaɣlʊ tala lɔŋ mbʊ pı-tamaɣ ɛdʊwa se ɛlakı yɔ. Ɛlɛ pıtɛkɛ mbʊ. Ɛlɛ, ɖɔ-yɔɔ ɛdɔkı ɛ-hɔyɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛɛɲınıɣ se nɔɔyʊ ele. Ɛlɛ, e-liʊ wɛɛ se ɛyaa tıŋa payı ɛpısını pa-tı.

10Kıbaɣlʊ kıyakʊ kaɣ talʊʊ ɛzı mılʊ kɔŋʊʊ ɖooo taa yɔ. Puwiye ndɻ, pıyakı kɔkɔdɛ sɔsɔdɛ nadɻyɛ nɛ ɛsɔtɔnʊʊ mʊʊ. Mbʊ pʊwɛ ɛsɔtɔnʊʊ taa yɔ, pʊmʊʊ miŋ nɛ piyoli. Miŋ ɲanaɣ tɛtʊ nɛ mbʊ pı-tıŋa payı palabı tı-yɔɔ yɔ.

11Ðınɛ lɛ, pıtıŋa payı pʊkɔŋ yoluu. Ye mbʊ, pʊwɛɛ se ıwɛɛ cıdɻcıdɻ mi-wezuu caɣʊ taa nɛ mı-paa wɛɛnı Ɛsɔ. **12**Ɩdaŋ nɛ ıyaa Ɛsɔ kıyakʊ se kʊkɔɔ lɔŋ. Puwiye ndɻ ɛsɔtɔnʊʊ mʊʊ miŋ nɛ kınaɣ, mbʊ pıtıŋa payı pʊwɛ kı-taa yɔ, pısaɣ miŋ nɛ puyoli. **13**Ɛlɛ ɛdʊ-ɖʊ tamaɣ se ɛkaɣ labʊ ɛsɔtɔnʊʊ kıfalʊʊ nɛ tɛtʊ kıfatʊ. Peeye mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, pʊkɔŋ wɛʊ. Mbʊ ɖıdaŋaa yɔ.

14Ɛgbaɣdınaa kʊsɔɔlaa alıwaatʊ ndʊ ıdaŋ pʊnɛ kpam yɔ, ınaɣ pana nɛ ıwɛɛ cıdɻ cıdɻ nɛ pataana kawanaɣ nakɛyɛ mı-yɔɔ. Ðınɛ ɛmakını-mı laŋhɛzıyɛ taa. **15**Ɩtılı se ɖa-Kıbaɣlʊ hɔyɛ ɖɔkʊʊ haɣnı wadɛ se ɛyaa ɛwɛnı ɲʊʊyabʊ ɛzı Ɛsɔ hau ɖɛ-ɛgbaɣdʊ kʊsɔɔlʊ Pɔɔlı lɔŋsındɛ nɛ ɛma nɛ eheyi-mı yɔ. **16**Ɛma ɛ-takayısı tıŋa taa pʊ-tɔm. Tı-taa natʊyʊ wɛ kadɛ ɛyaa se panıı tı-tɔbʊʊ. Ɛyaa mba patawılı-wɛ tʊ nɛ pɛfɛyı ɖoŋ tı-taa yɔ, pɛlɛɣzıɣ-tʊ kiŋgila. Palakı ɛsɔtɔm takayaɣ taa tɔm lɛɛtʊ ɖɔdɔ mbʊ. Pʊ-yɔɔ yɔɔ, Ɛsɔ kaɣ-wɛ ɖızʊʊ.

17Ɛgbaɣdınaa kʊsɔɔlaa, pɛtɛm-mı pʊnɛ pıtıŋa pʊ-tɔm kɛdʊʊ. Pʊ-yɔɔ lɛ, ıkpa mı-tı. Pıtɛkɛ mbʊ yɔ, mba pa-paa fɛyını Ɛsɔ nɛ pakʊyʊʊnı paɣtʊ yɔ, pɔkɔŋ nɛ pepeɣzi-mi nɛ ıtıŋ pa-wayı. Peeye ıtasıɣ wɛʊ mi-ɖeɖe. **18**Ɛlɛ, ıpaɣlı lootiye taa nɛ ıtɛzı tılʊʊ ɖa-Kıbaɣlʊ nɛ ɲʊʊyaɖʊ Yesu Krıstʊ. Pasam-ı kpaɣnı lɛɛlɛɛyɔ nɛ puwolo tam yɔɔ! Pıla mbʊ.

3.8 Keɣ 90.4
3.9 Eza 30.18 Room 2.4 1Tim 2.4
3.10 Mat. 24.43 1Tes 5.2 Wıl 3.3
3.11 1Pt 1.15
3.12 Keɣ 50.3 Eza 34.4 1Kɔr 1.7
3.13 Eza 65.17 Wıl 21.1,27
3.14 1Kɔr 1.8 1Tes 3.13
3.15 Room 2.4 1Pt 3.20
3.16 Room 8.19 1Kɔr 15.24 1Tes 4.15
3.17 Mrk 13.23 Efɛ 4.14 2Pt 2.18
3.18 1Pt 2.2 Wıl 1.6

Takayaɣ kajalaɣ ñuŋga ŋga Yohanɛɛsɪ mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Yohanɛɛsɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Tisiyaa mba pɛwɛ Aazii Minɔɔrɪ yɔ
Pɪnaɣ: 80-95 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Yesu tiyiyu Yohanɛɛsɪ kɛkɛ Yesu tɔmkpɛlɪkɪyaa hiu nɛ naalɛ taa lɛlʊ. Paa pɪla ɛzɪma yɔ, ɛ-tɔmkpɛlɪkɪyaa mba, pa-tɪŋa payɪ pa-taa lɛ Yohanɛɛsɪ lɛ pɪɣa nɛ Krɪstʊ sɔɔlɪ-ɪ siŋŋ. Yohanɛɛsɪ nɛ Yakubu nɛ Pɪyɛ pe-ɖeke koŋ paawɛnɪ Yesu cɔlɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛkɛlɛɣzɪ ɛ-wɛtʊ pʊʊ yɔɔ yɔ, nɛ Getsemane kaɖaɣ taa. Ɛlɛ Yohanɛɛsɪ ɖeke kɛwɛnɪ Yesu cɔlɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛsɪkaɣ yɔ. Yesu kpaɣ e-ɖoo nɛ ɛcɛlɪ Yohanɛɛsɪ se ɛcɔnɪ ɛ-yɔɔ. Kajalaɣ hɔɔlasɪ naanza nzɪ ɖɪnaɣ ɛ-kajalaɣ takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, sɪlɪɣzɪɣ aseɣɖe se ɛgbaɣdɪyɛ sɔsɔɖɛ naɖɪyɛ kɛwɛ Yohanɛɛsɪ nɛ Yesu Krɪstʊ pe-hɛkʊ taa. Yohanɛɛsɪ ma ɛ-takayaɣ kanɛ alɪwaatʊ natʊyʊ kpaɣ pɪnaɣ 80 ñuŋga taa nɛ ŋwolo 95 ñuŋga Krɪstʊ agbaa wena awɛ Aazii Mɪnɔɔrɪ egeetiye taa yɔ. E-liu kɛwɛɛ se Krɪstʊ ñuma ɛwɛnɪ laŋhʊlʊmɪyɛ ndɪ ɛwɛna alɪwaatʊ ndʊ ɛ nɛ Krɪstʊ paɖʊ ɛgbaɣdɪyɛ yɔ.

Pɪlabɪ ɛzɪ pɪnzɪ mɪnʊʊ Yesu lʊlʊʊ wayɪ lɛ, Krɪstʊ ɛgbɛyɛ kohuwaa nɛ ɖɪpɪɪ wɛtʊ sakɪyɛ taa. Krɪstʊ agbaa sakɪyɛ ñɔwa nɛ Krɪstʊ ñuma wɛɛ nɛ papɪɣ pe-lidaʊ wenaʊ taa. Ɛlɛ, cɛyɪtʊ kɛwɛɛ ɖɔɖɔ. Ɛyaa mba paama-wɛ takayaɣ kanɛ yɔ, paawɛ cɛyɪtʊ sɔsɔtʊ natʊyʊ naalɛ ɛsɪndaa : wɪlɪyaa pɔpɔtɪnaa tɔm nɛ ɛzɪma mbʊ pa-maɣmaɣ patatɪlɪ sakɪyɛ pɪlɪʊnɪ Krɪstʊ ñuma Ɛsɔ sɛʊ yɔɔ yɔ. Yohanɛɛsɪ kʊyʊnɪ cɛyɪtʊ tʊnɛ nɛ ɛwɪlɪɣ Krɪstʊ ñuma toovenim tɪlɪtʊ ndʊ pɛtem wenaʊ yaa pɪɪwɛɛ se pɛwɛna yɔ. Yohanɛɛsɪ tama ɛ-takayaɣ kanɛ se ɛla nɛ weyi etetisi yɔ nɛ etisi. Ɛlɛ ɛma-kɛ weyi ɛtem tisuu yɔ, se ɛtɪlɪ mbʊ etisaa yɔ.

Pʊcɔ nɛ Yohanɛɛsɪ la nɛ tisiyʊ na se ɛwɛnɪ tam tam ñʊʊ yabʊ lɛ, ɛcɔlɪ ɛ-tɔm tindima naanza taa. Ɛpazɪnɪ paa tindimiye ndɪ tɔm tʊnɛ : “Mamaɣ-mɪ tɔm tʊnɛ”. Tindima ana a-ñʊŋ yɔ : Ɛgbaɣdɪyɛ ɖʊʊ (1:3-4), Tʊʊzʊtʊ (2:1), cɛtɪm wɪlɪtʊ (2:26) nɛ tisuu (5:13). Ɛma ɖɔɖɔ takayaɣ taa tɔm sakɪyɛ pɪlɪʊnɪ sɔɔlɪm yɔɔ.

Yohanɛɛsɪ liu kɛwɛɛ se mba pakalɪɣ ɛ-takayaɣ yɔ, patɪlɪ siŋŋ se pɛwɛnɪ tam tam wezuu (5:13). Pʊnɛ pʊkɔŋ alɪwaatʊ ndʊ ɖɪtisi toovenim nɛ ɖɪɖɔŋ ñalɪmɪyɛ taa nɛ ɖɪsɔɔlɪ ɖama yɔ. Lidaʊ kɪbaŋgʊ yeki nɛ ɛyʊ la lakasɪ kɪbansɪ.

Wezuu tɔm

1 Tɔm ndʊ tɪhaɣ wezuu yɔ,
ndʊ ɖɪsuzuu-mɪ. Tɪɪwɛ ɖooo
kɪɖe tɛɛ. Ðɪnɪ-tʊ nɛ ɖɪna-tʊ nɛ
ɖɛ-ɛza. Ðɪcɔnɪ-tʊ pɪŋŋ nɛ ɖe-nesi
tukini-tʊ. 2Pɪlɪzɪ wezuu ŋgʊ nɛ
pɪwɪlɪ. Ðɪna-kʊ nɛ ɖɪlɪzɪɣ aseɣ
ɖe. Ðisuzuu-mɪ tam tam wezuu
ŋgʊ kɪɪwɛ Caa cɔlɔ nɛ pɪlɪzɪ-kʊ
nɛ pɪwɪlɪ yɔ, kɪ-tɔm. 3Ndʊ
ɖɪnawa nɛ ɖɪnɪ yɔ, ndʊ ɖɔɖɔ
ɖisuzuu-mɪ. Ðɪlakɪ mbʊ se ɖa
nɛ mɪ ɖɪɖʊ ɛgbaɣdɪyɛ. Ŋgʊ ɖa
nɛ Caa nɛ ɛ-Pɪyalʊ Yesu Krɪstʊ
ɖɪɖʊ ɛgbaɣdɪyɛ. 4Ðumaɣ-mɪ tɔm
tʊnɛ se ɖa-laŋa ɛtezɪ hʊlʊmʊʊ.

1.1 Yoh 1.1,14 1Yoh 4.14
1.2 Yoh 1.4 1Yoh 5.20
1.4 Yoh 15.11
1.5 Yoh 1.9; 8.12

Ɩɖɔ ñalɪmɪyɛ taa

5Tɔm ndʊ ɖɪnɪ ɛ-Pɪyalʊ cɔlɔ
nɛ ɖisuzuu-mɪ yɔ, ndʊ lɛ se :

Ɛsɔ kɛ ñalımıyɛ nɛ cıkpɛndʊʊ nakʊyʊ fɛyı ɛ-taa. 6Ye ɖıtɔŋ se ɖa nɛ-ı ɖıɖʊ ɛgbaɣdıyɛ nɛ ɖiɖiɣ ni cıkpɛndʊʊ taa ɖɔm yɔ, ɖıcɛtıɣ. Ðıılakı mbʊ pıkɛ toovenim yɔ. 7Ɛlɛ, ye ɖıɖɔŋ ñalımıyɛ taa ɛzı ɛ-maɣmaɣ ɛwɛʊ ɖı-taa ɖɔdɔ yɔ yɔ, ɖa-tıŋa ɖıɖʊ ɛgbaɣdıyɛ nɛ ɛ-Pıyalʊ Yesu calım ñalıɣ ɖa-kıwɛɛkım tıŋa payı.

8Ye ɖıtɔŋ se ɖıtɛkɛ kıwɛɛkım laɖaa yɔ, ɖipeɣziɣ ɖa-tı kipeɣ zuu. Pʊbʊ toovenim fɛyı ɖa-taa. 9Ɛlɛ ye ɖıkaɖı ɖa-kıwɛɛkım Ɛsɔ ɛsındaa kpayı yɔ, ekpeɣu-ɖʊ pʊ nɛ eñalı ɖa-kıdɛkɛdım tıŋa payı. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtʊʊzaa nɛ ɛmʊna se pataa-ı liu. 10Ye ɖıtɔŋ se ɖıtala kıwɛɛkım yɔ, ɖıyaɣ Ɛsɔ se cɛtıyʊ nɛ ɛ-tɔm fɛyı ɖa-taa.

2 Men-piya cikpesi, mamaɣ-mı tɔm tʊnɛ se ıtaala kıwɛɛkım. Ɛlɛ ye nɔɔyʊ ɛlabı kıwɛɛkım nabʊyʊ yɔ, ɖıwɛna yɔɔ kandıyʊ nɔɔyʊ Caa Ɛsɔ cɔlɔ, ɛnʊ lɛ Yesu Krıstʊ kʊtʊʊzʊ. 2Ɛ-maɣmaɣ ɛkɛnı kılaʊ ŋgʊ kiyeki nɛ Ɛsɔ kpeɣ-ɖʊ ɖa-kıwɛɛkım yɔ. Kılaʊ ŋgʊ kısıɣnı ɖa-kıwɛɛkım ɖeke, ɛlɛ kıwazıɣ ɖɔdɔ kedeŋa yɔɔ ñuma kpeekpe kıwɛɛkım.

3Ye ɖıɖɔkʊʊ ɛ-paɣtʊ yɔ, ɖınaɣ se ɖısım-ı. 4Nɔɔyʊ tɔŋ se : "Mansım Ɛsɔ'' ɛlɛ, ɛɛɖɔkʊʊ ɛ-paɣtʊ. Pʊdʊ ɛnʊ ɛkɛnı cɛtıyʊ nɛ toovenim fɛyı ɛ-taa. 5Ɛlɛ weyi ɛɖɔkʊʊ Ɛsɔ tɔm yɔ, ɛ-sɔɔlım pı toovenim pʊdʊ ɛnʊ ɛ-taa nɛ pıtɛ. Peeye ɖınaɣna se ɖıwɛ ɛ-taa.

6Weyi ɛtɔŋ se ɛwɛ ɛ-taa yɔ, pʊwɛɛ se pʊdʊ ɛnʊ ɛɖɔ ɛzı ɛ-maɣmaɣ ɛɖɔm yɔ.

7Mɛ-ɛgbaɣdınaa, pıtɛkɛ paɣtʊ kıfatʊ natʊyʊ tɔm mamaɣ-mı. Ɛlɛ kıbındʊ ndʊ ıwɛnı ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ, tı-tɔm mamaɣ-mı. Paɣtʊ kıbındʊ ndʊ lɛ tɔm ndʊ ını ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ. 8Paa mbʊ, tıkɛ paɣtʊ kıfatʊ. Ndʊ lɛ toovenim tɔm mı nɛ-ı mı-taa. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, cıkpɛndʊʊ ɖiɣni ɖɛʊ nɛ ñalımıyɛ kıbandɛ ñapazı ñalʊʊ.

9Weyi ɛtɔŋ se ɛwɛ ñalımıyɛ taa nɛ ɛpaɖıɣ ɛ-ɛgbaɣdʊ yɔ, ɛkpɛndı ɛwɛ cıkpɛndʊʊ taa. 10Weyi ɛsɔɔlı ɛ-ɛgbaɣdʊ yɔ, ɛwɛ ñalımıyɛ taa. Nabʊyʊ fɛyı ɛ-taa se piicoɖi-i nɛ ɛtɔlı. 11Ɛlɛ, weyi ɛpaɖıɣ ɛ-ɛgbaɣdʊ yɔ, ɛwɛ cıkpɛndʊʊ taa, ɛɖɔŋ ɖɔdɔ cıkpɛndʊʊ taa. Ɛesıŋ ɖendɛ ewoki yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ cıkpɛndʊʊ yʊlınzı ɛ- ɛza.

12Men-piya cikpesi, mamaɣ -mı tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kpeɣ-mı mı-kıwɛɛkım ɛ-hıɖɛ yɔɔ.

13Caanaa, mamaɣ-mı tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ısım weyi ɛwɛ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ.

Evebiya, mamaɣ-mı tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ıwabı Satanı.

Piya cikpesi mamaɣ-mı tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ısım Caa.

14Caanaa, mama-mı tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ısım weyi ɛwɛ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ.

Evebiya, mama-mı tɔm tʊnɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ıwɛ ɖoŋ. Ɛsɔ tɔm wɛ mı-taa nɛ ıwabı Satanı.

1.6 2Kɔr 6.14 1Yoh 2.4
1.7 Ebr 9.14 Wıl 1.5 1Yoh 2.2
1.8 Adu 20.9 Yak 3.2 1Yoh 2.4
1.9 Adu 28.13 1Yoh 1.7
2.1 Room 8.34 1Tim 2.5 Ebr 7.25
2.2 Yoh 1.29; 4.42 Room 3.25 2Kɔr 5.18 1Yoh 4.10
2.4 1Yoh 1.8
2.5 Yoh 14.21 1Yoh 4.12
2.6 Yoh 13.15 Mat 11.29
2.7 1Yoh 3.11 2Yoh 1.5
2.8 Yoh 1.9; 13.34 Efɛ 5.8 1Tes 5.5
2.9 1Yoh 4.20
2.10 1Yoh 3.14 2Pı 1.10
2.11 Yoh 12.35
2.12 Luk 24.47 Tʊma 4.12 1Yoh 1.7
2.13 1Yoh 1.1
2.14 Efɛ 6.10

Ɩtaasɔɔlɩ kedeŋa

15Ɩtaasɔɔlɩ kedeŋa, yaa mbʊ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ. Weyi ɛsɔɔlɩ kedeŋa yɔ, Caa sɔɔlʊm fɛyɩ ɛ-taa. 16Mbʊ pɪtɪŋa payɩ pʊwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ, mbʊ yɔ : mbʊ pɪlakɩ tomnaɣ kɔdɛyɩ yɔ nɛ ɛza naɣnaɣ nɛ wezuu taa tɪ-kpazʊʊ. Pɪ-taa nabʊyʊ talɪnɪ Caa cɔlɔ, kedeŋa yɔɔ pɪlʊnaa. 17Ðɔdɔ lɛ, kedeŋa dɨɣni dɛʊ. Mbʊ pɪtɪŋa payɩ ɛyaa dʊʊ pʊ-yɔɔ ɛza yɔ pɪdɛɣ dɔdɔ. Ɛlɛ, weyi ɛlakɩ mbʊ Ɛsɔ liu wɛɛ yɔ, ɛcakɩ wezuu tam.

Krɪstʊ koyindinaa kɔm tɔm

18Men-piya cikpesi, kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ yɔ. Ɩnɪwa se Krɪstʊ Koyindu nɔɔyʊ kɔŋ. Lɛɛlɛɛyɔ, e-Koyindɪnaa sakɪyɛ tɛm wɛʊ. Mbʊ wɪlɪɣnɪ-dʊ se dɪwɛ kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ taa. 19Ɛyaa mba, dɛ-hɛkʊ taa palɪnaa, ɛlɛ pataakɛ da-ñʊma. Ye paakɛ da-ñʊma yɔ paacaɣ dɛ- hɛkʊ taa. Pa-lɪʊ wɪlɪɣ -dʊ se patɪŋa pɛtɛkɛ da-ñʊma.

20Mɪ lɛ, Cɪdɨcɪdɨ tʊ ha-mɪ Cɪdɨcɪdɨ Kalɪzaɣ ɛzɪ papɪyɪɣ ñʊʊ taa num yɔ nɛ ɪsʊm pɪtɪŋa payɩ. 21Pɪtɛkɛ se ɪsɪŋ toovenim yɔɔ mama-mɪ tɔm tʊnɛ. Ɛlɛ, mama-mɪ tʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɪsɪm-pʊ nɛ ɪna dɔdɔ se cɛtʊm nabʊyʊ ɛɛlɪɣnɪ toovenim taa. 22Anɪ lɛ cɛtɪyʊ? Ɛnʊ lɛ weyi ɛkpɛzɪɣ se Yesu tɛkɛ Krɪstʊ yɔ. Pʊdʊ ɛnʊ ɛkɛ Krɪstʊ koyindu. Ekisiɣ Caa nɛ ɛ-Pɪyalʊ. 23Weyi ekisiɣ Pɪyalʊ yɔ, ɛfɛyɪnɪ dɔdɔ Caa.

2.15 Mat. 6.24 Room 12.2 Yak 4.4
2.16 Wɪl 5.11
2.19 Mat. 24.24 2Tim 2.19
2.20 Yoh 14.26 1Yoh 2.27
2.22 1Yoh 4.3 2Yoh 1.7
2.23 Yoh 15.23 1Yoh 4.15
2.24 2Yoh 1.6 1Yoh 1.5
2.25 Yoh 17.3
2.27 Yer 31.33 Yoh 14.26 Ebr 8.10
2.28 1Yoh 3.2; 4.17
2.29 Tʊma 22.14 1Yoh 3.7,10
3.1 Yoh 1.12; 17.25
3.2 Room 8.18,29 1Kɔr 15.49 Kol 3.4
3.3 1Yoh 4.17
3.4 Room 4.15 1Yoh 5.17
3.5 2Kɔr 5.21 1Pɪ 2.24

24Tɔm ndʊ ɪnɪ dɔoo kidɛ tɛɛ yɔ, pʊwɛɛ se tɪcaɣ mɪ-taa. Ye tɪcaɣ mɪ-taa yɔ, pʊbʊ mɪ dɔdɔ ɪcakɩ Pɪyalʊ nɛ Caa pa-taa. 25Mbʊ Ɛsɔ dʊwa se ɛhaɣ-dʊ yɔ, mbʊ lɛ tam tam wezuu. 26Mama-mɪ tɔm tʊnɛ ɛyaa mba pepeɣziɣ-mɪ yɔ, pɔ-yɔɔ. 27Cɪdɨcɪdɨ Kalɪzaɣ ŋga ɛha-mɪ ɛzɪ papɪyʊʊ ñʊʊ taa nʊm yɔ, kɛwɛ mɪ-taa nɛ pɪtatasɪ pɔzʊʊ se nɔɔyʊ ɛkpɛlɪkɪ-mɪ. Kalɪzaɣ ŋga, kawɪlɪɣ-mɪ pɪtɪŋa payɩ. Mbʊ kawɪlɪɣ-mɪ yɔ, pɪkɛ toovenim nɛ cɛtʊm fɛyɩ pɪ-taa. Ɩwɛɛ ɛ-taa ɛzɪ kawɪlʊʊ-mɪ yɔ.

Ɛsɔ piya

28Lɛɛlɛɛyɔ piya cikpesi-mɪ, ɪwɛɛ ɛ-taa mbʊ se alɪwaatʊ ndʊ ɛlɪzɪɣ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ yɔ, dɪwɛɛ kaalɛyɪtʊ nɛ kɪyakʊ ŋgʊ ɛkɔŋ yɔ, fɛyɛ ɛtaakpa-dʊ ɛ-ɛsɪndaa. 29Ɛzɪ ɪsʊm se ɛtʊʊzaa yɔ, ɪtɪlɪ dɔdɔ se weyi ɛlakɩ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, ɛnʊ lʊlɪnɪ-ɪ.

3 Ɩna ɛzʊma mbʊ Caa Ɛsɔ sɔɔlɪ-dʊ kpem yɔ! Ɛyaɣ-dʊ se e-piya. Ɛlɛ kedeŋa ñʊma ɛɛsɪŋ-dʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, patasʊm-ɪ. 2Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa, lɛɛlɛɛyɔ dɪkɛ Ɛsɔ piya. Mbʊ dɪkɔŋ kɛʊ yɔ, Ɛsɔ talɪzɪdɪ-pʊ nɛ ɛwɪlɪ. Ɛlɛ dɪsʊm se, alɪwaatʊ ndʊ ɛlɪɣ nɛ pana-ɪ yɔ, dɪwɛɣ ɛzɪ ɛwɛʊ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, dɪnaɣ-ɪ ɛzɪ ɛwɛʊ yɔ. 3Weyi ɛtaɣ-ɪ liu ŋgʊ yɔ, ɛlakɩ nɛ ɛwɛɛ cɪdɨ cɪdɨ ɛzɪ ɛnʊ maɣmaɣ ɛwɛʊ yɔ.

4Weyi ɛlakɩ kɪwɛɛkʊm yɔ, ɛmanɪ Ɛsɔ paɣtʊ yɔɔ. Ɛsɔ paɣtʊ yɔɔ manaʊ kɛnɪ kɪwɛɛkʊm. 5Ŋgʊ

ɯawa se Yesu lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ kedeŋa yɔɔ se ɛlɪzɪ ɖa-kɪwɛɛkɯm. Ɛnʊ yɔ, ɛfɛyɪnɪ kɪwɛɛkɯm nabʊyʊ. 6Weyi ɛwɛ Krɪstʊ taa yɔ, ɛɛlakɪ kɪwɛɛkɯm. Weyi ɛlɛ ñalakɪ kɪwɛɛkɯm yɔ, ɛtana-ɪ nɛ ɛtasɯm-ɪ ɖɔɖɔ.

7Piya cikpesi, nɔɔyʊ etaapeɣ zi-mɪ. Weyi ɛlakɪ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ, ɛtʊʊzaa ɛzɪ Yesu Krɪstʊ yɔ. 8Weyi ɛlɛ ñalakɪ kɪwɛɛkɯm yɔ, ɛkɛ Satanɪ ñɯnʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ wɛna nɛ ɛlakɪ kɪwɛɛkɯm ɖooo kiɖe tɛɛ. Mbʊ labɯna nɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ se ɛwɛɛkɪ Satanɪ ɛnʊ ɛ-lakasɪ. 9Weyi ɛkɛ Ɛsɔ pɪŋa yɔ, ɛɛlakɪ kɪwɛɛkɯm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ɖʊ e-ɖomaɣ ɛ-taa. Ɛsɔ lʊlɪnɪ-ɪ pʊ-yɔɔ ɛɛpɪzɪɣ se ɛla kɪwɛɛkɯm. 10Mbʊ ɖiɖɨɣziɣni Ɛsɔ piya nɛ Satanɪ ñɯnzɪ yɔ, mbʊ yɔ : Weyi ɛtɔsɔɔlɪ ɛ-ɛgbaɣdʊ nɛ ɛɛlakɪ mbʊ pʊtʊʊzaa yɔ yɔ, ɛtɛkɛ Ɛsɔ ñɯnʊ.

Ɩsɔɔlɪ ɖama

11Tɔm ndʊ ɯɪ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ, ndʊ yɔ : ɖɪsɔɔlɪ ɖama. 12Pɪtamʊna se ɖɪwɛɛ ɛzɪ Kayɯnɪ yɔ. Ɛɛkɛnɪ kañadʊ Satanɪ ñɯnʊ nɛ ɛkʊ e-neu. Ɛbɛ yɔɔ ɛkʊ-ɪ ? Ɛkʊ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, e-neu lakasɪ tʊʊzaa nɛ ɛnʊ ñɯnzɪ ñɛfɛyɪ ɖeu. 13Mɛ-ɛgbaɣdɯnaa, ye kedeŋa yɔɔ ɛyaa ɛpaɖɪɣ-mɪ yɔ, pɪtaaɖɪɣzɪ-mɪ. 14Ðɯnawa se ɖɪlɯnɪ sɯm taa nɛ ɖɪsʊʊ wezuu taa mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪsɔɔlɪ ɖɛ-ɛgbaɣ dɯnaa. Weyi ɛtɔsɔɔlɪ ɛ-gbaɣdʊ yɔ, ɛkpɛndɪ ɛwɛ sɯm taa. 15Weyi ɛpaɖɪɣ ɛ-ɛgbaɣdʊ yɔ ɛkɛ ɛyaa kʊyʊ. Ɩtɛm nau se ɛyaa kʊyʊ fɛyɯnɪ tam tam wezuu ɛ-taa. 16Pʊnɛ ɖɪsɯmnɪ sɔɔlɯm : Ɛnʊ ɛha e-wezuu ɖɔ-yɔɔ. Pʊwɛɛ se ɖa ɖɔɖɔ, ɖɪha ɖe-wezuu ɖɛ-ɛgbaɣ dɯnaa yɔɔ. 17Ye nɔɔyʊ ɛwɛnɪ kedeŋa yɔɔ ñɯm nɛ ɛna ɛ-ɛgbaɣ dʊ kʊñɔŋ taa nɛ piteheyi-i natʊyʊ lɛ, ɛzɪma Ɛsɔ sɔɔlɯm pɪzɪɣ nɛ pʊwɛɛ pʊdʊ ɛnʊ ɛ-laŋɪyɛ taa yɔ? 18Men-piya cikpesi, ɖɪtaakpaɣ tɔm pee nɛ ŋzʊlʊmɪyɛ pe-ɖeke nɛ ɖɪsɔɔlɪnɪ ɛyaa. Ɛlɛ ɖɪsɔɔlɪ-wɛ nɛ ɖa-lakasɪ nɛ toovenim. 19Ye ɖɪlakɪ mbʊ yɔ, ɖɪnaɣ se ɖɪkɛ toovenim ñɯma. Alɪwaatʊ ndʊ, ɖɪhɛzɪɣ ɖa-laŋa ɛ-ɛsɯndaa. 20Ye ɖa-laŋa ɛkʊʊ ɖɔ-tɔm yɔ, ɖɪtɪlɪ ɖeu se Ɛsɔ ñakpadɪ-yɛ nɛ ɛsɯm pɪtɪŋa payɪ. 21Mɛ-ɛgbaɣdɯnaa, ye ɖa-laŋa ɛɛkʊʊ ɖɔ-tɔm yɔ, ɖɪwɛɣ kaalɛyɪtʊ Ɛsɔ ɛsɯndaa 22nɛ mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɖɪpɔzʊʊ-ɪ yɔ, ɖɪmʊʊ-pʊ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɪɖɔkʊʊ ɛ-paɣtʊ nɛ ɖɪlakɪ mbʊ pɪkɛdɯnɪ-ɪ yɔ.

23Ɛ-paɣtʊ ndʊ ɛɖʊ-ɖʊ yɔ, ndʊ yɔ : Ðitisi ɛ-Pɪyalʊ Yesu Krɪstʊ hɪɖɛ yɔɔ nɛ ɖɪsɔɔlɪ ɖama. 24Weyi ɛɖɔkʊʊ Ɛsɔ paɣtʊ yɔ, ɛ nɛ-ɪ pɛwɛ ɖama taa. Pʊnɛ ɖɪnaɣ na se ɛwɛ ɖa-taa : Ɛ-Kalɪzaɣ ŋga ɛha-ɖʊ yɔ, kɔ-yɔɔ.

3.8 Mat. 13.38 Yoh 8.44; 16.11
3.9 1Pɪ 1.23
3.10 1Yoh 2.29; 4.8
3.11 Yoh 13.34; 15.12 2Yoh 1.5
3.12 Kiɖ 4.8
3.13 Yoh 15.18
3.14 1Yoh 2.9-11
3.15 Mat. 5.21-22 Gal 5.21
3.16 Yoh 3.16; 15.3 Room 5.8 Efɛ 5.2,25
3.17 Luk 3.11 1Yoh 4.20
3.18 Room 12.9 Yak 2.15
3.19 Yoh 18.37
3.22 Mat. 21.22 Yoh 8.29; 9.31 Yak 5.16
3.24 1Yoh 4.13 Room 8.9
4.1 Mat. 24.4 1Tes 5.21
4.2 1Kɔr 12.3 1Yoh 5.1

Ɩmaɣzɪ kalɪzasɪ

4Mɛ-ɛgbaɣdɯnaa kʊsɔɔlaa, ɪtaataa liu kalɪzasɪ tɪŋa. Ɛlɛ, ɯmaɣzɪ kalɪzasɪ nɛ ɯna se sɪlɯnɪ Ɛsɔ cɔlɔ yaa we. Ɩla mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, cɛtɯm tɔm ɖɛzɪyaa sakɪyɛ lɪ kedeŋa yɔɔ. 2Pʊnɛ

ɪpɪzɪɣ iɖiɣzina Ɛsɔ-Kalɪzaɣ: Kalɪzaɣ ŋga kakaɖɪɣ kpayɪ se Yesu Krɪstʊ kɔm tomnaɣ taa yɔ, kɛkɛ Ɛsɔ ñʊŋa. 3Kalɪzaɣ ŋga kaakaɖɪɣ kpayɪ se Yesu Krɪstʊ kɔm tomnaɣ taa yɔ, kɛtɛkɛ Ɛsɔ ñʊŋga. Krɪstʊ koyindu ñʊŋga kɛkɛwa. Ɩnɪwa se kɔkɔŋ, lɛɛlɛɛyɔ kɛtɛm wɛʊ kedeŋa yɔɔ.

4Men-piya cikpesi, Ɛsɔ ñʊma ɪkɛwa. Ɩwabɪ-wɛ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, weyi ɛwɛ mɪ-taa yɔ, ɛkɪlɪ ɖoŋ weyi ɛwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ. 5Cɛtɪm tɔm ɖɛzɪyaa mba, pɛkɛ kedeŋa ñʊma. Pɔyɔɔdʊʊ kedeŋa yɔɔ tɔm nɛ kedeŋa ɛyaa welesiɣ ni-wɛ. 6Ɖa lɛ, ɖɪkɛ Ɛsɔ ñɪma. Weyi ɛsɪm Ɛsɔ yɔ ewelesiɣ ni-ɖʊ. Weyi ɛtɛkɛ Ɛsɔ ñʊnʊ yɔ, eewelesiɣni-ɖʊ. Mbʊ ɖɪsʊŋnɪ toovenim Kalɪzaɣ nɛ kalɪzaɣ kitolisaɣ.

Ɛsɔ sɔɔlɪm nɛ ɖɔ-sɔɔlɪm

7Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa kʊsɔɔlaa, ɖɪsɔɔlɪ ɖama. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ cɔlɔ sɔɔlɪm lɪnaa. Weyi ɛsɔɔlɪ lɛlaa yɔ, Ɛsɔ lʊlɪnɪ-ɪ nɛ ɛsɪm Ɛsɔ. 8Weyi ɛlɛ tɔsɔɔlɪ lɛlaa yɔ, ɛtɪsɪ Ɛsɔ. Toovenim mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kɛ sɔɔlɪm. 9Pʊnɛ Ɛsɔ wɪlɪnɪ-ɖʊ se ɛsɔɔlɪ-ɖʊ : etiyi ɛ-Pɪyalʊ ɛgbamɪyɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ se ɛ-yɔɔ lɛ, ɖɪpɪzɪ ɖɪwɛnɪ wezuu. 10Ɛsɔ sɔɔlɪm mbʊ yɔ : Pɪtɛkɛ se ɖɔsɔɔlɪnɪ Ɛsɔ. Ɛlɛ, ɛnʊ sɔɔlɪnɪ-ɖʊ nɛ etiyini ɛ-Pɪyalʊ se ɛkɛ kɪlaʊ ŋgʊ kiyeki nɛ Ɛsɔ kpeɣ-ɖʊ ɖa-kɪwɛɛkɪm yɔ. 11Man-taabalaa kɪbama, ye Ɛsɔ ɛsɔɔlɪ-ɖʊ mbʊ kpem yɔ, pʊwɛɛ se ɖa ɖɔɖɔ ɖɪsɔɔlɪ ɖama. 12Nɔɔyʊ tana Ɛsɔ wiɖiyi kaʊ. Ye ɖa, ɖɪsɔɔlɪ ɖama yɔ, pɪwɪlɪɣ se Ɛsɔ wɛ ɖa-taa nɛ ɛ-sɔɔlʊm tʊmɪyɛ lakasɪ pɪ ɖa-taa nɛ pɪtɛ.

13Pʊnɛ ɖɪnaɣna se ɖɪwɛ ɛ-taa nɛ ɛnʊ wɛɛ ɖa-taa : Ɛha-ɖʊ ɛ-Kalɪzaɣ. 14Ɖa lɛ, ɖɪnawa nɛ ɖɪlɪzɪɣ aseɣɖe se, Caa Ɛsɔ tiyi ɛ-Pɪyalʊ se ɛkɛ kedeŋa yɔɔ ñʊma ñʊʊyaɖʊ. 15Weyi ɛkaɖɪɣ kpayɪ se Yesu kɛ Ɛsɔ pɪyalʊ yɔ, pʊdʊ ɛnʊ ɛwɛ Ɛsɔ taa nɛ Ɛsɔ ñɛwɛɛ ɛ-taa. 16Ɖa lɛ, ɖɪna ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ sɔɔlɪ-ɖʊ yɔ nɛ ɖitisi pʊ-yɔɔ.

Ɛsɔ kɛ sɔɔlʊm. Weyi ɛwɛɛ ɛsɔɔlʊʊ Ɛsɔ nɛ lɛlaa yɔ, ɛwɛ Ɛsɔ taa nɛ Ɛsɔ ñɛwɛɛ ɛ-taa. 17Ye sɔɔlʊm ɛpɪ ɖa-taa nɛ pɪtɛ yɔ, ɖɪwɛɣ kaalɛyɪtʊ kɪyakʊ ŋgʊ Ɛsɔ hʊʊnɪ ɛyaa tɔm yɔ. Ɛbɛ yɔɔ? Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɖɛ-wezuu kedeŋa yɔɔ cɪnɛ nɪɣzɪnɪ Yesu Krɪstʊ ñʊŋgʊ. 18Sɔɔndʊ natʊyʊ fɛyɪ sɔɔlʊm taa. Sɔɔlʊm mbʊ pɪpɪwa nɛ pɪtɛ yɔ, pɪɖɔnʊʊ sɔɔndʊ. Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, sɔɔndʊ kpaɣ ɛyʊ alɪwaatʊ ndʊ ɛɖaŋ nɪŋgbaŋʊʊ hɔm. Nɛ weyi sɔɔndʊ kpaɣ-ɪ yɔ, ɛtɪpɪɪ sɔɔlʊm taa nɛ ɛtɛ.

19Ɖa lɛ, ɖɪsɔɔlɪ-ɪ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛnʊ calɪnɪ-ɖʊ sɔɔlʊʊ. 20Ye nɔɔyʊ ɛtɔŋ se ɛsɔɔlɪ Ɛsɔ ɛlɛ pʊdʊ ɛnʊ ɛpaɖɪɣ ɛ-ɛgbaɣ dʊ yɔ, ɛkɛnɪ cɛtɪyʊ. Weyi ɛtɔsɔɔlɪ ɛ-ɛgbaɣdʊ weyi ɛnaɣ yɔ, ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛsɔɔlɪ Ɛsɔ weyi ɛɛnaɣ yɔ. 21Pʊyɔɔ ɛɖʊ-ɖʊ paɣtʊ tʊnɛ : weyi ɛsɔɔlɪ Ɛsɔ yɔ, pʊwɛɛ se ɛsɔɔlɪ ɖɔɖɔ ɛ-ɛgbaɣdʊ.

4.4 Jo 12.31; 14.30 1Yoh 5.4
4.5 Yoh 15.19; 17.14
4.6 Yoh 8.47; 10.27 1Kɔr 14.37
4.8 1Yoh 2.4; 4.16
4.9 Yoh 3.16 1Yoh 5.11
4.10 Yoh 15.16 Room 5.8,10 Tit 3.4
4.11 Mat. 18.33
4.12 Yoh 1.18 1Tim 6.16
4.13 Yoh 14.20 1Yoh 3.24
4.14 Yoh 1.14; 3.17 1Yoh 1.1,2
4.15 Room 10.9 1Yoh 5.1,5
4.16 1Yoh 3.12,24
4.17 1Yoh 2.28 Yak 2.13
4.18 1Yoh 4.12
4.20 1Yoh 4.12
4.21 Mat. 5.43 1Yoh 2.7

Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔɔ tisuu

5 Ɛyʊ weyi etisiɣ se Yesu kɛ krɪstʊ yɔ, ɛkɛ Ɛsɔ pɪɣa. Ɛyʊ weyi ɛsɔɔlɪ Ɛsɔ weyi ɛlʊlɪ-ɪ yɔ, ɛsɔɔlʊʊ ɖɔɖɔ lɛlʊ weyi Ɛsɔ lʊlaa yɔ. **2**Ye ɖɪsɔɔlɪ Ɛsɔ nɛ ɖɪɖɔŋ ɛ-paɣtʊ yɔɔ yɔ, ɖɪnaɣ se dɪsɔɔlɪ e-piya. **3**Ye ɖɪɖɔŋ Ɛsɔ paɣtʊ yɔɔ yɔ, pɪwɪlɪɣ se ɖɪsɔɔlɪ-ɪ. Ɛ-paɣtʊ tʊtʊ ñatakɪlɪ-ɖʊ kaɖɛ. **4**Toovenim, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mba patɪŋa payɪ Ɛsɔ lʊlaa yɔ, pawakɪ kedeŋa. Ðe-lidaʊ ɖɪwakɪnɪ kedeŋa. **5**Anɪ lɛ weyi ɛwakɪ kedeŋa yɔ ? Ɛnʊ lɛ weyi etisiɣ se Yesu kɛ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔ.

6Yesu Krɪstʊ kɔmna nɛ lʊm nɛ calʊm. Ɛtɔkɔmnɪ lʊm ɖeke, Ɛlɛ pɪ nɛ calʊm ɛkɔmnaa. Kalɪzaɣ lɪzɪɣnɪ aseɣɖe mbʊ pʊyɔɔ yɔ, kɛkɛ toovenim. **7**Mba palɪzɪɣ aseɣɖe yɔ, pɛkpɛndɪ naadozo. Mba yɔ : **8**Ɛsɔ Kalɪzaɣ, lʊm nɛ calʊm nɛ pa naadozo panɪnɪ ɖama. **9**Ye ɖitisiɣ aseɣɖe nɖɪ ɛyaa lɪzʊʊ yɔ lɛ, pɪlabɪ ɛzʊma nɛ ɖiitisiɣ aseɣɖe nɖɪ Ɛsɔ ñalɪzaa? Ŋgʊ, ɖɪɖɪ kɪlʊna kpem mbʊ pʊyɔɔ yɔ, Ɛsɔ maɣmaɣ lɪzɪnɪ-ɖɪ ɛ-Pɪyalʊ yɔɔ. **10**Weyi etisiɣ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔɔ yɔ, ɛwɛnɪ aseɣɖe nɖɪ ɛ-taa maɣmaɣ. Weyi eetisiɣ Ɛsɔ yɔɔ yɔ, ɛyaɣ-ɪ se cɛtɪyʊ. Pɪkɛ mbʊ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, etetisi aseɣɖe nɖɪ Ɛsɔ lɪzɪ ɛ-Pɪyalʊ yɔɔ yɔ, ɖɪ-yɔɔ. **11**Aseɣɖe nɖɪ yɔ : Ɛsɔ ha-ɖʊ tam tam wezuu nɛ wezuu ŋgʊ kɪwɛɛ ɛ-Pɪyalʊ taa. **12**Weyi ɛwɛnɪ Pɪyalʊ yɔ, ɛwɛnɪ wezuu. Weyi ɛfɛyɪnɪ Ɛsɔ Pɪyalʊ yɔ, ɛfɛyɪnɪ wezuu.

5.1 Yoh 1.12
5.2 Mik 6.8 1Yoh 3.14
5.3 1Kɔr 15.57 1Yoh 4.15
5.5 Yoh 1.1; 10.30 Wil 19.13
5.9 Yoh 8.18 Mat. 3.16
5.10 Yoh 3.33 Room 8.16 Gal 4.6
5.11 Yoh 1.4
5.12 Yoh 3.36; 5.24
5.13 Yoh 20.31 1Yoh 1.1,2
5.14 1Yoh 3.22
5.16 Yer 7.16; 14.11 Ebr 6.4,6; 10.26 Yak 5.15
5.17 1Yoh 3.4
5.18 1Pɪ 1.23 Yak 1.27
5.19 Gal 1.4
5.20 Luk 24.45 Yoh 17.3 Room 9.5 1Yoh 5.11
5.21 1Kɔr 10.14

Kɛtɛzaɣ lɔŋ tasʊʊ

13Mba -mɪ itisiɣ Ɛsɔ Pɪyalʊ hɪɖɛ yɔɔ yɔ, mɪ mama tɔm tʊnɛ. Mama-mɪ tʊ se ɪtlɪ se ɪwɛnɪ tam tam wezuu nɛ itisi Ɛsɔ Pɪyalʊ hɪɖɛ yɔɔ. **14**Ye ɖɪpɔzʊʊ Ɛsɔ nabʊyʊ nɛ pɪkɛnɪ mbʊ e-liu wɛɛ yɔ yɔ, ɛnɪɣnɪ-ɖʊ. Pʊ-yɔɔ ɖɪwɛ kaalɛyɪtʊ ɛ-ɛsɪndaa. **15**Ye ɖɪnawa se ɛnɪɣ ɖɔ-pɔzɪtʊ yɔ, ɖɪnaɣ ɖɔɖɔ se paa ɛbɛ ɖɪpɔzɪ-ɪ yɔ, ɖɪwɛnɪ-pʊ.

16Ye nɔɔyʊ ɛna ɛ-ɛgbaɣdʊ lakɪ kɪwɛɛkɪm mbʊ pɪkɔŋnɪ sɪm yɔ yɔ, ɛsɛɛ Ɛsɔ ɛ-yɔɔ nɛ ɛlɛ ñaha-ɪ wezuu. Ɛhaɣ wezuu mba palakɪ kɪwɛɛkɪm mbʊ pɪkɔŋnɪ sɪm yɔ. Kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ kɔŋnɪ sɪm, maatɔŋ se ɪsɛɛ Ɛsɔ ɛyʊ weyi ɛlakɪ-pʊ yɔ, ɛ-yɔɔ. **17**Kaatʊvzʊtʊ tɪŋa kɛnɪ kɪwɛɛkɪm. Paa mbʊ kɪwɛɛkɪm nabʊyʊ wɛɛ nɛ pɪkɔŋnɪ sɪm.

18Ðɪsɪma se weyi Ɛsɔ lʊlɪ-ɪ yɔ, ɛɛwɛɣ kɪwɛɛkɪm labʊ yɔɔ. Ɛlɛ, weyi Ɛsɔ lʊlaa yɔ, ɛkpaɣ ɛ-tɪ nɛ Satanɪ eetukuuni-i. **19**Ðɪsɪma se Ɛsɔ ñɪma ɖɪkɛwa nɛ kedeŋa kpeekpe ñɛwɛɛ Satanɪ ɖoŋ tɛɛ. **20**Ðɪsɪm ɖɔɖɔ se Ɛsɔ Pɪyalʊ kɔma nɛ ɛha-ɖʊ lɔŋ se ɖɪtlɪ weyi ɛkɛ Toovenim yɔ. Ðɪwɛ weyi ɛkɛ Toovenim yɔ, ɛ-taa, mbʊ pʊyɔɔ ɖɪwɛ ɛ-Pɪyalʊ Yesu Krɪstʊ taa. Ɛnʊ lɛ Ɛsɔ maɣmaɣ nɛ tam tam wezuu.

21Piya cikpesi, ɪkpa mɪ-tɪ nɛ kumola. *Pɪla mbʊ.

Takayaɣ naalɛ ñuŋga ŋga Yohanɛɛsɪ mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Yohanɛɛsɪ

Takayaɣ Mʊyʊ : Halʊ weyi Ɛsɔ lɪzaa yɔ nɛ e-piya

Pɪnaɣ: 80 - 95 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Room ñuma kewiitu yeba nɛ laŋhɛzɪyɛ wɛɛ ajɛyɛ wena amalɪnɪ Mediteraanee teŋgu kpɛɛɛ yɔ. Mbʊ labɪna nɛ pʊwɛɛ ɛyaa kɛlɛʊ se pɔɖɔŋ nʊmɔŋ. Ðooo lɔŋ taa, palakaɣ kañatʊ siŋŋ nɛ azumna agɔma ɖɪsɪ taa. Mbʊ labɪna nɛ sɪtaakɛ lona wena amʊnaa se mba pɛyɛlʊʊ nɛ posuzuu Kɪbaɣlʊ tɔm yɔ, pacaɣ a-taa yɔ. Pʊ-yɔɔ powokaɣ Krɪstʊ ñuma lɛlaa tɛ nɛ pasʊʊ. Cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa tɪŋɪnɪ waɖɛ ɖɪnɛ ɖɪ-yɔɔ nɛ powoki nɛ pasʊʊ Krɪstʊ ñuma tɛ nɛ pawɪlɪɣ-wɛ cɛtɪm tɔm nɛ pɪkɔŋŋɪ cɛyɪtʊ sakɪyɛ. Yohanɛɛsɪ ma ɛ-takayaɣ naalɛ ñuŋga nɛ naadozo ñuŋga se ɛñɔɔzɪ tɔm ndʊ na.

Takayasɪ nzɪ sɪ-naalɛ sɪnɪɣsɪnɪ ɖama siŋŋ. Sɪyɔɔdʊʊ pɪlɪnɪ agɔma mʊʊ yɔɔ. Ɛlɛ pɪsɪɣnɪ pi-ɖeke, paa ŋga kɔyɔɔdʊʊ ɖɔɖɔ toovenim nɛ sɔɔlʊm pɔ-tɔm. Ɛyʊ kʊɖʊm manɪ ɖɔɖɔ sɪ-naalɛ. Pʊdʊ ɛnʊ lɛ “Kɪbɪnʊ”. Paa se ɖɪnaɣ weyi ɛma-sɪ yɔ, ɛ-hɪɖɛ sɪ-taa yɔ, Krɪstʊ agbaa paa alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa ɖɔkɪnaa se Yohanɛɛsɪ lɛ Kɪbɪnʊ ɛnʊ. Paa pɪla ɛzɪma yɔ, Yohanɛɛsɪ ma ɛ-takayasɪ nzɪ alɪwaatʊ ndʊ tɪ-taa ɛma Tɔm Kɪbandʊ takayaɣ yɔ. Ɛma-sɪ alɪwaatʊ natʊyʊ Yesu lʊlʊʊ wayɪ kpaɣ pɪnaɣ 80 ñuŋga nɛ ŋwolo 95 ñuŋga taa. Alɪwaatʊ ndʊ, eɖɟyaɣ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Efɛɛzɪ tetʊ taa yɔ.

Yohanɛɛsɪ ma ɛ-takayaɣ naalɛ ñuŋga kanɛ “halʊ weyi Ɛsɔ lɪzaa yɔ nɛ e-piya” (1). Tɔmpiye ndɪ pɔtɔŋ se “halʊ”yɔ, pɪpɪzɪɣ pɪla se halʊ nɔɔyʊ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa tɔm ɛyɔɔdʊʊ yaa pɪpɪzɪɣ pɪla se Krɪstʊ ɛgbɛyɛ tuŋa tɔm ɛyɔɔdʊʊ. Paa ɖɪkpaɣaa se we yɔ, mbʊ pʊyɔɔ ɛma takayaɣ kanɛ yɔ, pɪkɛ kʊɖʊm. Yohanɛɛsɪ ma takayaɣ kanɛ Krɪstʊ ñuma nabɛyɛ se ɛɖʊ-wɛ hʊnʊm sɔɔlʊm nɛ toovenim nɛ cɪdɪcɪdɪ wɛtʊ pɔ-hɔɔlʊʊ taa.

Yohanɛɛsɪ saŋ Krɪstʊ ñuma wɛtʊ ndʊ pɛwɛnɪ toovenim yɔɔ yɔ, tɪ-yɔɔ (1-4). Ɛsazɪ-wɛ ɖɔɖɔ se pa-ñamtʊ eyele nɛ pala tʊma sɔɔlʊm taa (5-6). Lɛlʊ sɔɔlʊʊ mbʊ pɪñɔ toovenim taa yɔ, piyeki nɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ wɛɛ cɪdɪ cɪdɪ. Ɛha-wɛ pana ñaɣʊ se peke cɪdɪ cɪdɪ wɛtʊ yɔɔ : tɪlɪ cɛtɪm tɔm wɪlɪyaa nɛ ŋkaɖɪnɪ-wɛ (7-11). Taalabɪ-wɛ talɪ ɖeu. Ɛtɛzɪ ɛ-takayaɣ nɛ ɛzɪma mbʊ ɛsɔɔlɪ-wɛ kpem nɛ e-liu wɛɛ se ewolo nɛ ɛna-wɛ yɔ (12-13).

Ɛsɔ ya Krɪstʊ ñuma se pɔsɔɔlɪ ɖama, ɛlɛ ɛpaɣ-ɖʊ ɖɔɖɔ se ɖɪɖɔkɪ toovenim nɛ ɖɪkaɖɪnɪ cɛtɪm wɪlɪtʊ. Paytʊ tʊnɛ, tɪ-ñam ɛɛkʊyʊʊ ɖama yɔɔ. Takayaɣ kanɛ kasɪŋnɪ Krɪstʊ tʊ se ɛtɪlɪ ɛzɪma mbʊ ɛlakɪ pʊnɛ camɪyɛ yɔ.

1.1 Yoh 8.32 1Tim 2.4 3Yoh 1

1.3 1Tim 1.2 2Yoh 1.1

1.4 3Yoh 1.3

1Ma Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa kɪbɪnʊ, mamaɣ takayaɣ kanɛ ɖo-ɖoo weyi Ɛsɔ lɪzaa yɔ nɛ e-piya. Mɔnsɔɔlɪ-mɪ toovenim taa. Pɪtɛkɛ men-ɖeke mɔnsɔɔlɪnɪ-mɪ. Mba patɪŋa payɪ pasɪm toovenim yɔ, pɔsɔɔlɪ-mɪ ɖɔɖɔ. **2**Toovenim mbʊ pʊwɛ ɖa nɛ mɪ ɖa-taa nɛ pɪkaɣ wɛʊ mbʊ tam yɔɔ yɔ, pʊyɔɔ mɔnsɔɔlɪ-mɪ.

3Caa Ɛsɔ nɛ ɛ-Pɪyalʊ, Kɪpaɣ lʊ Yesu Krɪstʊ palakɪ-ɖʊ lootiye, pewii ɖa kʊñɔŋ nɛ pɛhɛzɪ ɖa-laŋa toovenim nɛ sɔɔlɪm pa-taa.

4Man-taa hʊlʊmaa pɪtɪfɛyɪ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ, mana ñe-piya

taa nasɪyɪ sɪɖɔŋ toovenim tɔm yɔɔ ɛzɪ Caa Ɛsɔ ɖʊʊ-ɖʊ se ɖɪla yɔ. **5**Ðo-ɖoo, lɛɛlɛɛyɔ lɛ, mentendiɣ-ŋ se ɖa-tɪŋa ɖɪsɔɔlɪ ɖama. Tɔm tʊnɛ, tɪtɛkɛ paɣtʊ kɪfatʊ natʊyʊ, ɛlɛ ndʊ ɖɪmʊ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ. **6**Sɔɔlɪm lɛ se ɖɪɖɔ ɛ-paɣtʊ yɔɔ. Paɣtʊ ndʊ tɪ-yɔɔ pʊwɛɛ se ɪɖɔ ɛzɪ ɪnɪʊ ɖooo kiɖe tɛɛ yɔ.

7Peɣziyaa sakɪyɛ lɪ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ. Paakaɖɪɣ kpayɪ se Yesu Krɪstʊ kɔm tomnaɣ taa. Weyi ɛlakɪ mbʊ yɔ, ɛkɛ peɣziyu nɛ Krɪstʊ koyindu. **8**Ɩkpa mɪ-tɪ camɪyɛ nɛ ɖitaalesi tʊmɪyɛ ndɪ ɖɪlaba yɔ, ɖɪ-kazʊwa, ɛlɛ ɖɪmʊ kɪhɛyʊʊ ŋgʊ kɪ-tɪŋa payɪ. **9**Weyi ɛmaɣnɪ paɣtʊ ndʊ tɪ-yɔɔ nɛ ɛɛwɛɣ wɪlɪtʊ ndʊ tɪlɪnɪ Yesu Krɪstʊ yɔɔ yɔ tɪ-taa yɔ, ɛfɛyɪnɪ Ɛsɔ. Weyi ɛlɛ ñɛwɛ Krɪstʊ wɪlɪtʊ ndʊ tɪ-taa yɔ, ɛwɛnɪ Caa nɛ ɛ-Pɪyalʊ ɖɔɖɔ. **10**Ye nɔɔyʊ ɛkɔm mɪ-cɔlɔ nɛ ɛtɔɖɔkɪ wɪlɪtʊ ndʊ yɔ, ɪtaamʊ-ɪ mɪ-ɖɪɣa taa. Ɩtaacasɪ-ɪ sɛʊ se : Ɛsɔ ɛwazɪ-ŋ. **11**Ɛyʊ weyi ɛsɛɣ-ɪ mbʊ yɔ, ɛ nɛ-ɪ pakaɣ ɛ-lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ.

12Mɛwɛnɪ tɔm pee sakɪyɛ se meheyiɣ-mɪ, ɛlɛ maañɪnɪɣ se mama-yɛ takayaɣ taa. Mantaɣ liu se mɔnkɔŋ mɪ-cɔlɔ nɛ ma nɛ mɪ ɖɪyɔɔdɪ nɛ ɖa laŋa tɛzɪ hʊlʊmʊʊ ɖeu.

13Ñɔ-kɔɔ weyi ɛsɔ lɪzaa yɔ, ɛ-piya sɛɣ-ŋ. *Pɪla mbʊ.

1.5 Yoh 13.34; 15.12 Efɛ 5.2 1Yoh 2.7 1Pɪ 4.8
1.6 Yoh 14.15 1Yoh 2.5 1.7 1Yoh 2.22; 4.1-3
1.8 Mrk 13.9 Ebr 10.35
1.9 1Yoh 2.23
1.10 Room 16.17 1Kɔr 5.11 Tit 3.10
1.12 Yoh 17.13
1.13 1Pɪ 5.13

Takayaɣ naadozo ñuŋga ŋga Yohanɛɛsɪ mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Yohanɛɛsɪ
Takayaɣ Mʊyʊ : Gayuuzi
Pɪnaɣ: 80 - 95 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Tɔm ndʊ Yohanɛɛsɪ takayaɣ naalɛ ñuŋga yɔɔdʊʊ yɔ, ndʊ ɖɔɖɔ ɖɪnaɣ naadozo ñuŋga taa : Ɛzɪma mbʊ pamʊʊ ɖɪsɪ taa mba pɔcɔʊ nɛ posuzuu Kɪbaɣlʊ tɔm yɔ. Paa pɪʊla ɛzɪma yɔ, Yesu tiyiyu Yohanɛɛsɪ ma ɛ-takayaɣ kanɛ alɪwaatʊ natʊyʊ Yesu lʊlʊʊ wayɪ kpaɣnɪ pɪnaɣ 80 ñuŋga nɛ ŋwolo 95 ñuŋga taa alɪwaatʊ ndʊ ɛɛkɛ ɖjiyiyu Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ Efɛɛzɪ yɔ, ɖɪ-taa yɔ. Mbʊ pʊɖɔŋaɣ kedeŋa yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ Yohanɛɛsɪ ma ɛ-takayasɪ sɪnɛ yɔ, pɪkɛ kʊɖʊm, nɛ ɛma ɛ-takayasɪ nzɪ sɪ-naalɛ sɪ-taa tɔm pɪlɪnɪ toovenim nɛ sɔɔlʊm pɔ-yɔɔ. Ɛlɛ, Yohanɛɛsɪ takayaɣ naalɛ ñuŋga yɔɔdʊʊ pɪlɪɣnɪ tɔm suziyaa mba pɛkɛ cɛtɪyaa yɔ, pɔ-yɔɔ nɛ takayaɣ naadozo ñuŋga ɲɔyɔɔdʊ tɔm suziyaa toovenim ñʊma yɔɔ. Yesu tiyiyu paɣ Krɪstʊ ñʊma ɛ-takayaɣ naalɛ ñuŋga taa se patamʊʊ cɛtʊm tɔm wɪlɪyaa pa-ɖɪsɪ taa. Ŋgʊ ɛ-takayaɣ naadozo ñuŋga taa, ɛsazɪɣ Krɪstʊ ñʊma se pamʊ pa-ɖɪsɪ taa mba palakɪ toovenim tʊmɪyɛ yɔ.

Yohanɛɛssɪ ma ɛ-takayaɣ naadozo ñuŋga kanɛ Gayuuzi. Paa pɪʊla ɛzɪma yɔ, Gayuuzi ɛnʊ ɛkɛɣnɪ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ ɖɪwɛ hɔɔlʊʊ ŋgʊ kɪ-taa yɔ, ɖjɪ-ɖjiyiyu. Wɛtʊ naalɛ Yohanɛɛsɪ wɪlɪɣna se Gayuuzi kɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ɖjiyiyu. Kajalaɣ lɛ, ɛnʊ ɛma takayaɣ. Ɛma Gayuuzi takayaɣ ŋga nɛ eheyiɣ-i se ɛkʊ Diyootrɛfɪ tɔm nɛ ɛmʊ Demetriyuuzi camɪyɛ. Pʊwɛ ɛzɪ Gayuuzi kɛwɛnɪ ɖoŋ se edjɣ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ndɪ pɪlɪnɪ nʊmɔʊ ŋgʊ Yohanɛɛsɪ wɪlʊʊ yɔ. Nabʊlɛ ɖeɖe lɛ, ɛdʊ ɛ-takayaɣ taa se Gayuuzi mʊ Ɛsɔtɔm suziya mba pɛkɛ agɔma peeye yɔ, ɛ-tɛ. Ŋgʊ Krɪstʊ agbaa taa ɖjiyiyaa tʊmɪyɛ pɪɪkɛnaa.

Yohanɛɛsɪ pazɪ ɛ-takayaɣ kitobiyaɣ kanɛ nɛ ndʊ ɛpaɣ Gayuuzi yɔ nɛ adɪma wena ɛlakɪ-yɛ ɛ-yɔɔ yɔ (1-8). Gayuuzi mʊʊ ɛ-tɛ ɛyaa mba pɔcɔʊ nɛ posuzuu Kɪbaɣlʊ tɔm yɔ, ɛlabɪ toovenim tʊmɪyɛ (3-4). Pɪkɛnɪ ɖɔɖɔ lidaʊ (5) nɛ sɔɔlʊm nɛ camɪyɛ lakasɪ (6) nɛ mbʊ pʊpɔzʊʊ yɔ (7) nɛ ɛgbaɣdɪyɛ ɖʊʊ toovenim taa (8), pa-tʊmɪyɛ. Ɛlɛ Yohanɛɛsɪ kʊ Diyootrɛfɪ tɔm mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛtamʊ Kɪbaɣlʊ tɔm suziyaa mba (9-11). Yohanɛɛsɪ lɪzɪ Diyootrɛfɪ lɪmaɣza wena akɛ tɛ yɔɔ tɛ yɔɔ nɛ kañadʊ lɪmaɣza yɔ nɛ ɛwɪlɪ. Yohanɛɛsɪ tɛzɪ ɛ-takayaɣ nɛ ɛpaɣ-ɪ Demetriyuuzi yɔɔ (12) nɛ ɛkɔ ñʊʊ nɛ tɔm ndʊ tɪwɛ leleŋ yɔ (13-14).

Ɛzɪ Krɪstʊ tʊ yɔ, pʊpɔzɪɣ-ɖʊ se ɖɪtaamʊʊ cɛtʊm tɔm wɪlɪyaa. Ɛlɛ ye tʊmlaɖaa mba pɔkɔŋ ɖɛ-tɛ yɔ, pɛkɛ toovenim tʊmlaɖaa yɔ, pʊwɛɛ se ɖɪwɪlɪ-wɛ sɔɔlʊm. Ða-agɔma mʊʊ kɛnɪ tʊmɪyɛ kɪbanɖɛ ndɪ Kɪbaɣlʊ kaɣ-ɖʊ hɛyʊʊ ɖɪ-yɔɔ yɔ (5).

1Ma Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa kɪbɪnʊ, mamaɣ takayaɣ kanɛ man-taabalʊ kɪbanʊ Gayuusi. Mɔnsɔɔlɪ-ŋ toovenim taa.
1.1 2Yoh 1.1

2Man-taabalʊ kɪbanʊ, me-liu wɛɛ se ŋhiɣ ña-tɪ pɪtʊŋa pɪ-taa nɛ ŋwɛɛ alaafɪya ɛzɪ ñe-ciyam hiɣu kɪ-tɪ yɔ. **3**Tɔm ndʊ ɛgbaɣ dɪnaa kɔma nɛ pɔyɔɔdɪ ñɔ-yɔɔ yɔ, tɪha-m laŋhʊlʊmɪyɛ siŋŋ. Palɪzɪ aseɣɖe ɛzɪma mbʊ ŋwenɪ toovenim tɔm nɛ ŋɖɔŋ tɪ-yɔɔ
1.3 2Yoh 1.4

yɔ. 4Alɪwaatʊ ndʊ manɪɣ se men-piya ɖɔŋ toovenim tɔm yɔɔ yɔ, man-taa hʊlʊmʊʊ sakɪyɛ. Nabʊyʊ ɛɛlakɪ man-taa leleŋ nɛ pɪkɪlɪ-pʊ.

5Man-taabalʊ kɪbanʊ, mbʊ ŋlakɪ ɛgbaɣdɪnaa halɪ pɪkpɛndɪnɪ agɔma yɔ, ŋlakɪ ɛzɪ pʊpɔzʊʊ yɔ. 6Ɛgbaɣdɪnaa mba, pɔkɔm Krɪstʊ ɛgbɛyɛ ɛsɪndaa nɛ palɪzɪ aseɣɖe ɛzɪma mbʊ ŋsɔɔlɪ-wɛ yɔ. Ye ŋsɪnɪ-wɛ ɛzɪ pʊmʊnaʊ Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ nɛ papɪzɪ pɔɖɔ pa-nʊmɔʊ yɔ, ŋlabɪ ɖeu. 7Yesu Krɪstʊ hɪɖɛ yɔɔ pɛɖɛwa nɛ patɪmʊ pʊyʊ sɪnaa layaa cɔlɔ. 8Pɪ-tɛ ɛyaa mba, pʊwɛɛ se ɖɪmʊ-wɛ nɛ ɖa nɛ wɛ ɖɪkpɛndɪ ɖɪkɛ toovenim tɔm tʊmlaɖaa.

9Mama tɔm pee naayɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa ñɪma. Ɛlɛ Diyootrɛɛfʊ weyi ɛñɪnɪɣ se ɛkɛ pa-ñʊʊdʊ yɔ, ɛtɪkpaɣ-ɖʊ nɛ ɛyaa se pʊyʊ. 10Mbʊ yebina nɛ alɪwaatʊ ndʊ mɔnkɔŋ yɔ, mɔyɔɔdʊʊ lakasɪ nzɪ ɛlakɪ yɔ. Ɛyɔɔdʊʊ tɔm kɪdɛkɛdɪtʊ ɖɔ-yɔɔ. Ɛlɛ ɛɛsɪɣnɪ pi-ɖeke. Ɛɛmʊʊ ɖɔɖɔ ɛgbaɣdɪnaa. Mba paba ñañɪnɪɣ se pamʊ-wɛ yɔ, ɛɖaŋɪɣ-wɛ nɛ ɛɖɔɔnʊʊ-wɛ Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa.

11Man-taabalʊ kɪbanʊ, taatɪɣzɪnɪ mbʊ pɪfɛyɪ ɖeu yɔ. Ɛlɛ tɪɣzɪnɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ. Weyi ɛlakɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ, ɛkɛ Ɛsɔ ñɪnʊ. Weyi ɛɛlakɪ mbʊ pʊwɛ ɖeu yɔ, ɛtɪna Ɛsɔ. 12Ɛyaa tɪŋa nɛ toovenim maɣ maɣ palɪzɪɣ aseɣɖe kɪbanɖɛ Demetriyuusi yɔɔ. Ða ɖɔɖɔ, ɖɪlɪzɪɣ-ɖɪ ɛ-yɔɔ nɛ ŋnawa se aseɣɖe ndɪ ɖɪlɪzɪɣ yɔ, ɖɪkɛ toovenim.

13Mɛwɛnɪ tɔm pee sakɪyɛ se meheyiɣ-ŋ, ɛlɛ maañɪnɪɣ se mama-yɛ takayaɣ taa.

14Mantaɣ liu se maana-ŋ nɛ ma nɛ-ŋ ɖɪyɔɔdɪ.

15Ɛsɔ ɛha-ŋ laŋhɛzɪyɛ. Ða-taabalaa sɛɣ-ŋ. Sɛɛ taabalaa mba pɛwɛ ñɔ-cɔlɔ yɔ, kʊɖʊm kʊɖʊm.

1.4 1Kɔr 4.15 File 10
1.7 1Kɔr 9.12, 15
1.11 Keɣ 37.27 1Yoh 3.6, 9
1.12 1Tim 3.7 Yoh 21.24
1.13 2Yoh 1.12

Takayaɣ ŋga Yuudi mawa yɔ

Nɔɔ ɖɛu tɔm

Takayaɣ Mayu : Yuudi
Takayaɣ Muyu : Krıstu ñıma
Pınaɣ: 67- 80 Yesu lulu wayı

Mbu puɖɔŋaɣ kedeŋa yɔɔ alıwaatu ndu Yuudi ma ɛ-takayaɣ yɔ, puwɛ ɛzı mbu pılakaɣ alıwaatu ndu Pıyɛ ma ɛ-takayaɣ naalɛ ñıŋga yɔ. Ɛlɛ cınɛ lɛ, ɛyaa mba pabaa fɛyını Ɛsɔ yɔ, pɛtɛm suu Krıstu agbaa taa (4). Paawɛ Krıstu ñıma hɛku taa ɛlɛ, Krıstu ñıma taatılı asayuu sɔsɔu ŋgu pɛ-hɛku taa. Yuudi nawa se pupɔzuu-ı se ɛma takayaɣ Krıstu ñıma mba. E-liu kɛwɛɛ se ɛma takayaɣ pılunı ñuuyabu mbu ɖa-tıŋa payı ɖıwɛna yɔ, pu-yɔɔ. Ɛlɛ, puwɛɛ se ɛsıu tutu nɛ hɔɔlu nɛ ɛma tɔm pılunı mbu pidi̱ɣni labu kpɛdɛɛ yɔ, pu-yɔɔ (3). Ɛzıma mbu ɛkpaɣ tɔm natuyu ndu tıwɛ Pıyɛ takayaɣ naalɛ ñıŋga taa nɛ ɛlabını tumıyɛ yɔ, ɛma ɛ-ñıŋga kaka wayı. Paa pıla ɛzıma yɔ ɛma-kɛ alıwaatu natuyu Yesu lulu wayı kpaɣnı pınaɣ 67 ñıŋga taa nɛ ŋwolo 80 ñıŋga taa. Ɛtɔyɔɔdı ɖendɛ mba ɛma-kɛ yɔ, pɛwɛɛ yɔ nɛ pıtasını se pɛkɛ Krıstu ñıma yɔ, pi-ɖeke (1).

Paa Yuudi ɛɛkɛ Yesu neu yɔ (pɛkpɛndı ɖoo, pɛtɛkpɛndı caa), ɛyɔɔdı ɛ-maɣmaɣ ɛ-yɔɔ se ɛkɛ Yesu krıstu tumlaɖu yem. Ɛ-ɖalu Yakubu nɛ Yesu pɛkpɛndı ɖoo nɛ pɛtɛkpɛndı caa ɖɔɖɔ. Maarı lulu Yesu wayı yɔ, ɛlulı piya sakıyɛ, nɛ Yosɛɛfu lɛ piya nzı sı-caa (Mar. 6:3). Puwɛ ɛzı Yesu neyaa kizi ɛ-yɔɔ tisuu nɛ pukɔɔ nɛ pıtalı alıwaatu ndu ɛ-tumıyɛ hɔɔlu kajalaɣ ñıŋgu tɛma yɔ (Yoh. 7:3-8). Ɛlɛ puwayı pɔkɔma nɛ petisi mbu puyɔɔ yɔ, pa nɛ tisiyaa lɛlaa paawɛ Pantekooti kiyaku wiye (Tum. 1:14). Peeye Yuudi pısı weyi ɛcɔu nɛ esuzuu Kıbaɣlu tɔm yɔ (1 Kɔr. 9:5).

Yuudi sazuu takayaɣ kanɛ ka-taa tisiyaa siŋŋ se palu toovenim tɔm ndu Yesu ɖuzı ɛ-ɛgbɛyɛ nesi tɛɛ yɔ, tı-yɔɔ. Ɛtıtem-wɛ sɛu lɛ, ɛpaɣ-wɛ se pakuyı kpɛdɛɛ nɛ palu lidau yɔɔ nɛ eheyi-wɛ se cetım tɔm wılıyaa mba pabaa fɛyını Ɛsɔ yɔ, pɛwɛ pɛ-hɛku taa (3-4). Ɛha-wɛ mbu puwɛ Nɔɔ Hau Kıbım takayaɣ taa yɔ naadozo se ɛwılını-wɛ se paa pıla ɛzıma yɔ, Ɛsɔ kaɣ ɛyaa tɔm hunau (5-7). Ɛtɔzı-wɛ mbu puyɔɔ puwɛɛ se palu lidau yɔɔ yɔ. Ɛlızı ɛyaa mba pabaa fɛyını Ɛsɔ yɔ, pa-kañatu nɛ tɔm ndu Ɛsɔ kɔŋ-wɛ hunau paa pıla ɛzıma yɔ nɛ ɛwılı (8-16). Ɛñıɣ niye tumıyɛ nɖı pupɔzuu tisiyu se ɛla you ŋgu kı-taa yɔ, ɖı-yɔɔ (17-23). Puwɛɛ se Krıstu ñıma ɛtɔzuu Yesu tiyiyaa tɔm yɔɔ nɛ pɔsɔɔlı Ɛsɔ nɛ poholi mba pɛwɛ mba pabaa fɛyını Ɛsɔ yɔ, pe-nesi tɛɛ yɔ. Yuudi tɛzı ɛ-takayaɣ nɛ Ɛsɔ kpazıɣ nɛ ɛsɔdaa, ɛnu weyi ɛɖɔkıɣ Krıstu ñıma nɛ mba pabaa fɛyını Ɛsɔ yɔ, paapızıɣ nɛ potukuuni-wɛ yɔ (24-25).

Toovenim taa lɛ, Ɛsɔ ɖeke pızıɣna nɛ ɛɖɔkı-ɖu nɛ ɖıtɔlıɣ mba pabaa fɛyını-ı yɔ, pe-nesi tɛɛ. Ɛnu ɖeke pızıɣna nɛ ewoni-ɖu e-koboyaɣ taa nɛ laŋhulumıyɛ sɔsɔɖɛ nɛ paanaɣ yusuu nabuyu ɖɔ-yɔɔ (24).

1Ma Yuudi weyi ɛkɛ Yesu Krıstu tumlaɖu nɛ Yakubu neu yɔ. Mamaɣnı takayaɣ kanɛ mba mı Caa Ɛsɔ sını hɔɔlu yɔ, mba mı Ɛsɔ yawa nɛ ɛɖɔkı Yesu Krıstu taa yɔ.

1.1 Mat 13.55, Room 1.7
1.2 2Pı 1.2
1.3 1Tim 1.18, Tit 1.4

2Ɛsɔ ɛna mı-putɔdıyɛ siŋŋ nɛ ɛhɛzı mı-laŋa nıɣnıɣ nɛ ɛsɔɔlı-mı siŋŋ.

Pakuu kıwɛɛkım laɖaa tɔm

3Mɛ-ɛgbaɣdınaa kusɔɔlaa,

me-liu kɛwɛɛ kpem se mama-mɪ takayaɣ ɛzɪma mbʊ Ɛsɔ yabɪ ɖatɪŋa payɪ ɖa-ɲʊʊ yɔ pʊ-tɔm taa. Ɛlɛ manawa se pɪkɛnɪ kɪcɛyʊʊ se mentiyini-mɪ takayaɣ kanɛ nɛ pɪlabɪ-mɪ hʊnʊm nɛ ɪlʊ lidaʊ ŋgʊ Ɛsɔ cɛlɪ ɛ-ɲʊma kpaagbaa cɛlʊʊ yɔ, kʊ-yɔɔ. **4**Ŋgʊ ɛyaa nabɛyɛ sʊ mɪ-hɛkʊ taa mɛɛsaɣ tɛɛ. Ɛyaa mba, pa-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ nɛ pakpaɣ ɖɛ-Ɛsɔ lootiye nɛ papɪsɪ ɛzaɣtʊ pʊyʊ. Pɔlɔʊ Ɛsɔ weyi e-ɖeke koŋ ɛkɛ ɲʊʊtʊ yɔ nɛ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ. Ðooo lɔŋ Ɛsɔ kamawa se ɛkɔŋ pɔ-tɔm kʊʊ.

5Ɩtɛm tɔm tʊnɛ sʊm camɪyɛ, ɛlɛ me-liu wɛɛ se mɔntɔzɪ-mɪ tʊ. Kɪbaɣlʊ yabɪ ɛ-ɲʊma ɲʊʊ alɪwaatʊ ndʊ ɛlɪzɪ-wɛ Ejipti ɛjaɖɛ taa yɔ. Ɛlɛ pʊwayɪ ɛkʊ mba pɛfɛyɪnɪ lidaʊ ɛ-yɔɔ yɔ. **6**Ɛsɔ tiyiyaa nabɛyɛ kɛwɛɛ nɛ pɔtɔɖɔkɪ pɔ-sɔsɔtʊ ɛlɛ peyele pa-ɖɪcaɣyɛ. Kɪbaɣlʊ sɪ-wɛ nɛ ɛɖaŋnɪ tɔm hʊʊ kɪyakʊ sɔsɔʊ wiye. Ɛhɔkɪ-wɛ yoŋgbasɪ nɛ ɛɖʊ-wɛ cɪkpɛndʊʊ taa tam yɔɔ. **7**Sodomi tɛtʊ nɛ Gomɔɔrɪ ɲɪndʊ nɛ ndʊ ndʊ tɪɲɔtɪnɪ-tʊ yɔ, tɪ-taa ɲʊma kalabɪ ɖɔɖɔ ɛzɪ Ɛsɔ tiyiyaa mba yɔ. Pakpaɣ pa-tɪ nɛ pɛcɛlɪ acɛyɛ nɛ palakɪ ɖɔɖɔ mbʊ pɪfɛyɪ ɛyaa ɲɪndʊ taa kpem yɔ. Pɔhɔm pa-nɪŋgbaaŋ nɛ pɔtɔkɪ kʊɲɔŋ tam tam miŋ taa. Ɛsɔ labɪ-wɛ mbʊ se ɛyaa tɪŋa ɛna nɛ pakpa pa-tɪ.

8Mbʊ ɖɔɖɔ ɛyaa mba pasʊ mɪ-hɛkʊ taa yɔ, podozuu ɖoze nɛ pepisiɣ po-tomnasɪ. Patakpaɣ ɲʊndɪnaa nɛ payaa se pʊyʊ nɛ patʊʊ koboyaɣ tɪnaa. **9**Ŋgʊ, Ɛsɔ tiyiyu sɔsɔ Miiseɛlɪ tatʊʊ Satanɪ alɪwaatʊ ndʊ Moyiizi sɪba nɛ ɛ nɛ-ɪ poyou yɔ. Pɔhɔŋaɣnɪ ɖama tɔm e-tomnaɣ yɔɔ. Pɪtatɪlabɪ-ɪ se ɛhʊʊnɪ-ɪ tɔm nɛ tʊtʊ. Ɛlɛ, eheyi-i yem se : Kɪbaɣlʊ ɛkalɪ-ŋ ! **10**Ɛlɛ ɛyaa mba, mbʊ paasɪŋ yɔ, mbʊ patʊʊ. Ŋgʊ pɛwɛkɪɣ pa-tɪ mbʊ pasɪma ɛzɪ tetɛkpɪna sɪŋʊʊ yɔ, pɪ-taa.

11Pʊtɔɔ-wɛ! Mbʊ pʊyɔɔ yɔ, patɪŋ nʊmɔʊ ŋgʊ Kayɪnɪ tɪŋaa yɔ. Liidiye yɔɔ lɛ, pɛpɛɖɪ pa-tɪ nʊmɔʊ kilebuu taa ɛzɪ Baalam yɔ. Pasɪba alɪwaatʊ ndʊ pakʊyɪ Ɛsɔ yɔɔ ɛzɪ Koore kalabʊ yɔ.

12Ɛyaa mba, pɛkɛ mbʊ pipisiɣ mi-agbeɣla alɪwaatʊ ndʊ ikpeɣluu ɖama nɛ ɪtɔkɪ tɔɔnaɣ se pɪwɪlɪ se ɪsɔɔlɪ ɖama yɔ. Palakɪ kujoŋjoŋ lakasɪ nɛ sɔɔndʊ ɛɛkpa-wɛ. Pɛwɛ ɛzɪ nindɪyaa mba pe-liu wɛɛ se pe-ɖeke po-lotu taa esuna yɔ. Pɛwɛ ɛzɪ ɛsɔmɪndʊ ndʊ heɣlɪm kpakɪɣ nɛ tiiyeki se tɛʊ ɛnɪɪ yɔ. Pɛkɛ tɪŋ weyi ɛɛlʊlʊʊ pee ɪ-lʊlʊʊ alɪwaatʊ taa yɔ. Pɛwɛ ɖɔɖɔ ɛzɪ tɪŋ weyi ɛsɪbɪ tɔm naalɛ nɛ pɛkpɛzɪ-ɪ yɔ. **13**Panɪɣzɪnɪ teŋgu lɪm hola wena awɛ ɖoŋ nɛ alɪzɪɣnɪ awayɪ pa-lakasɪ nzɪ sɪkpaɣ ɛyaa fɛyɛ yɔ, sɪ-kʊzɔɔtʊ yɔ. Pɛkɛ tɪyɪnzɪ nzɪ sɪcɔʊ yem yɔ. Ɛsɔ ɲɔɔzɪ-wɛ ɖɪcaɣyɛ cɪkpɛndʊʊ sɔsɔʊ taa se pacaɣ peeye tam.

14Pɔ-tɔm ɖɔɖɔ Enɔɔkɪ weyi ɛkɛ lʊbɛ ɲɪnʊ Aɖam liɖɛ taa yɔ, ɛkɛɖɛzɪ nɛ Ɛsɔ nɔɔ. Ɛtɔm se :

1.4 Gal 2.4 Tit 1.16 2Pt 2.1 1Yoh 2.22
1.5 Kɪk 14.35 1Kɔr 10.9
1.6 Yoh 8.44 2Pt 2.4 Wɪl 20.10
1.7 Kiɖ 19.24 Way 29.23 2Pt 2.6
1.8 2Pt 2.10 Exo 22.28
1.9 Dan. 10.13; 12.1 Zak 3.2 Wɪl 12.7
1.10 2Pt 2.12
1.11 Kiɖ 4.5 Kɪk 16.22 2Pt 2.15
1.12 Mat. 15.13 1Kɔr 11.21 2Pt 2.13
1.13 Eza 57.20 Fil 3.19 2Pt 2.17
1.14 Kiɖ 5.18 Way 33.2 Dan. 7.10 Zak 14.5

Cɔnɪ ŋna, Kɪbaɣlʊ nɛ ɛ-ɲɪma kutokiŋ ɛgbaŋ ɛgbaŋ pɔkɔŋ. **15**Kɪbaɣlʊ kɔŋ se ɛhʊʊnɪ ɛyaa tɪŋa payɪ tɔm nɛ ɛlɪzɪ mba pa-paa fɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ, pa-tɪŋa pa-lakasɪ kɪdɛkɛdɪsɪ nzɪ palabɪ-sɪ alɪwaatʊ ndʊ pa-paa taawɛnɪ Ɛsɔ yɔ nɛ ɛwɪlɪ. Ɛlɪzɪɣ ɖɔɖɔ tʊtʊ ndʊ kɪwɛɛkɪm laɖaa mba pabaa fɛyɪnɪ Ɛsɔ yɔ, patʊ-ɪ yɔ, nɛ ɛwɪlɪ. **16**Pɛkɛ ɛyaa mba pemindiɣ yɔ. Pa-taa fɛyɪ ɖɔɖɔ leleŋ nɛ mbʊ pɪ-taa pɛwɛɛ yɔ. Palakɪ ɛzaɣtʊ ndʊ pa-maɣmaɣ pe-liu wɛɛ yɔ. Pɔ-nɔsɪ taa nɛ agaɣya tɔm ɖeke nɛ pasaŋ ɛyaa se pehiɣ kɛzɛɣ.

Ɛsɪndaa ɖɛʊ pana ñaɣʊ taa

17Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, mɪ lɛ, ɪtɔzɪ tɔm ndʊ ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ tiyiyaa keheyi-mɪ ɖooo lɔŋ yɔ. **18**Paaheyi-mɪ se kɛtɛzaɣ alɪwaatʊ taa ɛyaa woŋiyaa kaɣ lɪʊ. Palakɪ ɛzaɣtʊ ndʊ pa-maɣ maɣ pe-liu wɛɛ yɔ nɛ pa-paa ɛɛwɛɣnɪ Ɛsɔ. **19**Mba ɖɔɖɔ yekina nɛ ɛyaa tayɪɣ ɖama. Mbʊ pʊwɛ pa-taa yɔ, pi-ɖeke palakɪ. Pɛfɛyɪnɪ Ɛsɔ Kalɪzaɣ.

20Mɛ-ɛgbaɣdɪnaa, mɪ lɛ, ɪkpazɪ mɪ-tɪ ɖoŋ mi-lidaʊ ŋgʊ kɪwɛ cɪɖɪcɪɖɪ pɪtɪɪfɛyɪ yɔ, kɪ-taa. Ltɪŋɪnɪ Cɪɖɪcɪɖɪ Kalɪzaɣ yɔɔ nɛ ɪtɪmnɪ Ɛsɔ. **21**lwɛɛ Ɛsɔ sɔɔlɪm taa mbʊ nɛ ɪɖaŋ se ɖa-Kɪbaɣlʊ Yesu Krɪstʊ ɛna mɪ-pʊtɔdɪyɛ nɛ ɪwɛnɪ tam tam wezuu.

22lna mba papʊtʊʊ pa-taa yɔ, pa-pʊtɔdɪyɛ. **23**lya lalaa ñʊʊ nɛ ɪlɪzɪ-wɛ miŋ taa nɛ sɔɔndʊ. lpaɖɪ pɪkpɛndɪnɪ pɔ-yɔɔ wondu ndʊ kɪwɛɛkɪm wɛtʊ pisaa yɔ.

Samtʊ

24Ɛsɔ pɪzɪɣ nɛ ehuuzi mɪ-yɔɔ nɛ ɪtaatɔlɪ. Ɛpɪzɪɣ nɛ ewoni-mɪ e-koboyaɣ taa nɛ paanaɣ kawanaɣ nakɛyɛ mɪ-yɔɔ nɛ mɪ-laŋa hʊlʊmɪ poyi poyi. **25**Ða-ñʊʊyaɖʊ Ɛsɔ ɖeke koŋ lɛ lɔŋsɪndʊ. Ɛnʊ tɪna koboyaɣ nɛ paɣlɪka nɛ ɖoŋ nɛ abalɪtʊ, lɛɛlɛɛyɔ nɛ tam yɔɔ. Pɪla mbʊ.

1.15 1Sam 2.3 Mal 3.13
1.16 2Pɪ 2.18
1.17 2Pɪ 3.2
1.18 1Tim 4.1 2Pɪ 3.3
1.19 1Kɔr 2.14
1.20 Room 8.26 Kol 2.7
1.21 Tit 2.13 2Pɪ 3.12
1.23 Amɔ 4.11 Zak 3.2 Wɪl 3.4
1.24 Room 16.25 Efɛ 3.20
1.25 Room 16.27 1Tim 1.17

Lɪzʊʊ nɛ wɪlʊʊ takayaɣ

Nɔɔ ɖɛʊ tɔm

Takayaɣ Mayʊ : Yohanɛɛsɪ

Takayaɣ Mʊyʊ : Krɪstʊ agbaa lʊbɛ wena awɛ Aazii Minɔɔrɪ yɔ

Pɪnaɣ: 95 Yesu lʊlʊʊ wayɪ

Yesu tiyiyu Yohanɛɛsɪ wɛnɪ waɖɛ se ɛma takayasɪ 5 Nɔɔ Hau Kɪfam takayasɪ taa : Yohanɛɛsɪ Tɔm Kɪbandʊ, Yohanɛɛsɪ takayasɪ naadɔzo nzɪ ɛmawa yɔ nɛ Lɪzʊʊ nɛ wɪlʊʊ takayaɣ. Ɛzɪ Yesu tiyiyu yɔ, ɛ nɛ Krɪstʊ paaɖɔma alɪwaatʊ ndʊ ɛlɛ kɛwɛ kedeŋa yɔɔ cɪnɛ nɛ ɛlakɪ ɛ-tʊmɪyɛ yɔ. Ɛma takayasɪ ɛzɪ weyi ɛnanɪ ɛ-ɛza Yesu ɖoŋ tʊma nɛ ɛnɪʊnɪ ɛ-nɪŋgbaaŋ Yesʊ tɔm ndʊ tɪwɛ ɖoŋ yɔ. Ɛlɛ Yesu kɔm Yohanɛɛsɪ cɔlɔ ɛkpaʊ ɛsɔdaa wayɪ yɔ. Yesu lʊlʊʊ wayɪ pɪlabɪ ɛzɪ pɪnzɪ 95 lɛ, paɖʊ Yohanɛɛsɪ salaka ɛjaɖɛ ndɪ lɪm cɔ-dɪ kondiko nɛ payaɣ-dɪ se Patɪmɔɔsɪ yɔ, dɪ-taa. Alɪwaatʊ ndʊ pɪɪwɛ-ɪ kaɖɛ e-wezuu taa yɔ, Yesu Krɪstʊ lɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ-ɪ e-koboyaɣ taa. Lɪzʊʊ nɛ wɪlʊʊ takayaɣ yɔɔdʊʊ ndʊ Krɪstʊ heyi Yohanɛɛsɪ alɪwaatʊ ndʊ ɛlɪzɪ ɛ-tɪ nɛ ɛwɪlɪ-ɪ yɔ.

Lɪzʊʊ nɛ wɪlʊʊ pʊnɛ, pɪɪha Yohanɛɛsɪ nɛ Krɪstʊ ñʊma mba paawɛ kajalaɣ pɪnzɪ mɪnʊʊ taa yɔ, pana ñaɣʊ siŋŋ. Paawɛ wezuu alɪwaatʊ ndʊ Domitiyɛn tɔkaɣ kewɪyaɣ yɔ. Paa se Room wiyau ɛnɛ, ɛtɪkʊyɪ Krɪstʊ ñɪma yɔɔ paa le e-kewiyaɣ taa yɔ, ɛɛsazɪ ɛyaa se papadɪ-wɛ. Takayasɪ nzɪ pama Krɪstʊ agbaa wena awɛ ñʊŋ 2 nɛ naadozo taa yɔ, sɪwɪlɪɣ padɪyɛ ndɪ. Takayasɪ nzɪ sɪwɪlɪɣ ɖɔɖɔ se ye pʊwɛɛ se Krɪstʊ tʊ ɛpɪsɪ weyi ɛmʊnaa se pataa-ɪ lɪu yɔ yɔ, pʊpɔzʊʊ-ɪ se pɔhɔ ɛ-nɪŋgbaaŋ nɛ pawɪlɪ-ɪ tɔm nɛ ɛtɪlɪ natʊyʊ ɛ-taa. Pʊ-yɔɔ Yesu paɣ Yohanɛɛsɪ se ɛma tɔm kɪɖɛzɪtʊ tʊnɛ Krɪstʊ agbaa taa ñɪma nɛ papɪzɪ nɛ pakalɪ nɛ pewelisi nɛ pɔɖɔkɪ (1:3).

Yohanɛɛsɪ ma ɛzɪma mbʊ ɛcɔlɪ takayaɣ kanɛ yɔ 1:19 taa. N̄ʊʊ kʊdʊmʊʊ yɔɔdʊʊ pɪlɪʊnɪ mbʊ pɪɖɛwa yɔ : Natʊ ndʊ Yohanɛɛsɪ na Krɪstʊ weyi ɛkpa ɛsɔdaa yɔ, ɛ-yɔɔ yɔ. N̄ʊŋ 2 nɛ 3 yɔɔdʊʊ pɪlɪʊnɪ mbʊ pʊwɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ : Takayasɪ nzɪ pama Krɪstʊ agbaa lʊbɛ wena awɛ Aazɪ Minɔɔrɪ yɔ. Kpaɣ ñʊʊ 4 nɛ ŋwolo 22 taa ɖɪnaɣ mbʊ pɪkaɣ labʊ cee yɔ : Kʊñɔŋ sɔsɔʊ (4-19) nɛ pɪnzɪ kudoku kewiyaɣ (20) nɛ tam tam wɛtʊ (21-22).

Yohanɛɛsɪ ma takayaɣ kanɛ ɛzɪ Ɛsɔtɔm ɖɛzɪyʊ weyi ɛna natʊ yɔ. Pʊyɔɔ ɛya-kɛ se Ɛsɔtɔm ɖɛzʊʊ (1:3; 22:7, 10, 18, 19). Takayaɣ kanɛ, kɔ-hɔɔlʊʊ sʊsɔʊ ɖɛzʊʊ tɔm pɪlɪʊnɪ tɔm hʊʊ mbʊ pɪkaɣ kɔm kedeŋa yɔɔ nɛ Ɛsɔ koyindinaa yɔɔ yɔ. Krɪstʊ kaɣ wɛnaʊ wabɪtʊ e-koyindinaa yɔɔ. Mbʊ Lɪzʊʊ nɛ wɪlʊʊ takayaɣ ɖɛzʊʊ ɖɔɖɔ tɔm pɪlɪʊnɪ holuu tʊmɪyɛ ndɪ Krɪstʊ laba yɔ, ɖɪkɔŋ tɛm nɛ koboyaɣ ɛzɪma mbʊ yɔ. Ɛlɛ paa takayaɣ kanɛ kɛkɛ Ɛsɔtɔm ɖɛzʊʊ yɔ, Yohanɛɛsɪ ma-kɛ ɛzɪ takayaɣ yɔ Krɪstʊ agbaa. Ɛma-kɛ se ɛɖʊ-wɛ hʊnʊm se paña nɛ pamʊnɪ se pataa-wɛ liu nɛ pʊkɔɔ nɛ pɪtalɪ tɪnaɣ.

Lɪzʊʊ nɛ wɪlʊʊ takayaɣ kuluu Krɪstʊ nɛ Ɛsɔ kewiyaɣ pa-wabʊ yɔɔ. “Heɣa ŋga pala-kɛ yɔ, kamʊnaa” (5:12).

Ðɪpazɪyɛ tɔm

1 lɪnaɣ mbʊ mbʊ Ɛsɔ cɛlɪ Yesu Krɪstʊ nɛ ɛlɛ ñalɪzɪ nɛ ɛwɪlɪ ɛ-tʊmlaɖaa yɔ. Yesu tiyini Ɛsɔ tiyiyu ɛ-tʊmlaɖʊ Yohanɛɛsɪ lɛ, eyele nɛ ɛtɪlɪ mbʊ pʊwɛɛ se pɪlakɪ alɪwaatʊ pazɪ taa yɔ. 2Yohanɛɛsɪ lɪzɪ mbʊ pɪtɪŋa payɪ ɛnawa yɔ, pi-aseɣɖɛ. Ɛlɪzɪ-ɖɪ Ɛsɔtɔm nɛ ndɪ Yesu Krɪstʊ lɪzaa yɔ, pɔ-yɔɔ. 3Weyi ɛkalɪɣ nɛ mba pewelesiɣ tɔm ndʊ pɛɖɛzɪ-tʊ

1.1 Yoh 12.49, Wɪl 22.16
1.2 Wɪl 6.9
1.3 Luk 11.28, Wɪl 22.7

takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, pehiɣ pa-tı. Mba pɔɖɔkuu ndu tıtuŋa payı pama takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, pehiɣ pa-tı mbu puyɔɔ yɔ, alıwaatu wızı taluu. ı

Sɛtu nɛ samtu

4Ma Yohanɛɛsı, mamaɣnı takayaɣ kanɛ Krıstu agbaa lubɛ wena awɛ Aazii egeetiye taa yɔ.

Weyi ɛwɛɛ nɛ ɛɛwɛɛ nɛ ɛkaɣ kɔm yɔ, nɛ kalızasu lubɛ nzu sıwɛ e-kewiyaɣ kpelaɣ ɛsındaa yɔ, palabı-mı lootiye nɛ pɛhɛzu mı-laŋa. 5Yesu Krıstu ɛlabı-mı mbu ɖɔɖɔ. Ɛnu lɛ aseɣɖɛ tu weyi ɛlakı mbu ɛɖuwa se ɛlakı yɔ, nɛ ɛnu calını fem nɛ sıɖaa taa nɛ ɛkɛ kedeŋa yɔɔ awiya taa wiyau.

Pasa ɛnu weyi ɛsɔɔlı-ɖu nɛ ɛtuŋını ɛ-calım yɔɔ nɛ eholi-ɖu ɖa-kıwɛɛkım taa yɔ. 6Eyeba nɛ ɖıkɛ awiya nɛ layaa ɛ-Caa Ɛsɔ. Ɛnu tına koboyaɣ nɛ ɖoŋ waasu nɛ waasu. Pıla mbu!

7Cɔnı ŋna, ɛkɔŋ naɣ yɔ
ɛsɔmındu yɔɔ.
Ɛyaa tuŋa kɔŋ-ı nau,
halı pıkpɛndını mba paasɔbı
ɛ-huyuu tɛɛ kıgbɛzɛŋ yɔ.
Ajɛɛ kpeekpe taa ɛyaa kɔŋ
peenduu ɛ-yɔɔ.
Ɛɛɛ, pıla mbu!

8Kıbaɣlu Ɛsɔ kaɖıɣ kpayu se : Ma lɛ Alıfaa nɛ Omega. Ma lɛ weyi ɛwɛɛ nɛ ɛɛwɛɛ nɛ ɛkaɣ kɔm yɔ, Ðoŋ Tuŋa tu.

Weyi ɛnıɣzını Ɛyu Pıyalu yɔ, ɛ-tɔm

9Ma Yohanɛɛsı, mɛnkɛ mı-ɛgbaɣdu nɛ ma nɛ mı ɖıtɔkını kuñɔŋ nɛ kewiyaɣ nɛ ɖıñakı pana ɖa nɛ Yesu Krıstu ɖɛ-kpɛnduu taa. Monsuzi Ɛsɔ tɔm nɛ malızı Yesu aseɣɖɛ yɔɔ yɔɔ mɛwɛ ɛjaɖɛ ndı lım cɔ-ɖı kondiko nɛ payaɣ-ɖı se Patmoosı yɔ, ɖı-taa. 10Kalızaɣ tibi mɔ-yɔɔ Kıbaɣlu kıyaku wiye. Peeye manı puholuu nɛ ma-wayı ɖoŋ ɛzı pahulu ɛgandıyɛ yɔ. 11Putɔŋaɣ se : Ma mbu ŋnaɣ yɔ, pu-tɔm takayaɣ nakɛyɛ taa nɛ ŋtiyini Krıstu agbaa lubɛ wena awɛ Aazı tetu lubɛ tunɛ tı-taa yɔ. Ana yɔ : Efɛɛzı ñundɛ nɛ Smiirnı ñundɛ nɛ Pɛɛrgam ñundɛ nɛ Tiyaatiiri ñundɛ nɛ Saardı ñundɛ nɛ Filaadɛlfii ñundɛ nɛ Laodisee ñundɛ.

12Menkisaa se mana weyi ɛyɔɔduunı-m yɔ lɛ, manaɣ mbu pu-yɔɔ pasıɣ kandunaa yɔ, lubɛ, palabı-pu nɛ sika. 13Peeye mana nɔɔyu sıŋ pı-hɛku taa, ɛnıɣzını ɛyu pıyalu nɔɔyu. Esu toko nɛ kitii ɛ-naŋgbanzı tɛɛ waaa nɛ ɛta ɛ-laŋıyɛ taa sika tambaɖɛ. 14Ɛ-ñuu taa ñɔsı hulumı poyi poyi ɛzı kpɛm kuhulumum yɔ, nɛ ɛzı mbu payaɣ se nɛɛji yɔ, nɛ ɛ-ɛza ɖeɣ miŋ pelu pelu ɛzı miŋ nzulumıyɛ yɔ. 15Ɛ-naŋgbanzı wɛ ɛzı ñıɣyuu kazınzuŋa ñuŋgu ŋgu paɖu miŋ taa nɛ kısɛɛ yɔ. Ɛ-nɔɔ tilaɣ ɛzı lım sɔsɔm falu yɔ. 16Ɛɖɔkı tınzı lubɛ e-nesi kıbanzı taa nɛ ɛ-nɔɔ taa lıɣ abalısıya ŋga kɔ-nɔɔ taa culutaa nɛ kapıɣ cenje yɔ. Ɛ-ɛsındaa ñılızaɣ ɛzı wısı ñakuu ɖoŋ alıwaatu ndu sisiɣaa yɔ.

1.4 Exo 3.14 Zak 3.9; 4.10 Wul 3.1.
1.5 Yoh 8.14 Kol 1.18 Wul 17.14
1.6 1Pt 2.5,9 Wul 5.10
1.7 Dan. 7.13 Zak 12.10 Yoh 19.37
1.8 Eza 41.4; 48.12 Wul 4.8
1.9 Room 8.17 Wul 1.2; 6.9
1.10 Tuma 20.7 Wul 4.2 17.3; 21.10
1.11 Wul 1.8,17
1.12 Exo 25.37 Zak 4.2 Wul 1.20
1.13 Eze 1.26 Dan. 10.5,16 Wul 2.1
1.14 Dan. 7.9 Wul 2.18; 19.12
1.15 Eze 43.2 Dan. 10.6 Wul 2.18

17Mana-ɪ lɛ, mɔntɔlɪ ɛ-tɛɛ ɛzɪ mansɪba yɔ. Peeye ɛtɪnɪ e-nesi kɪbanzɪ mɔ-yɔɔ nɛ ɛtɔ se : Sɔɔndu ɛtaakpa-ŋ! Ma lɛ Numəɖɛyu nɛ ɛɖɪɣyɛ.

18Ma nɛ mɛ-ɛza. Maasɪba, ɛlɛ, ma yɔ, ma nɛ mɛ-ɛza waasɪ nɛ waasɪ. Pɪla mbu! Mɔnɖɔkɪ Sɪm nɛ Sɪɖaa Lone pɔ-nɔnɔsɪ ñuma.

19Ye mbu, ma mbu ŋnawa yɔ, mbu puwɛ lɛɛlɛɛyɔ yɔ nɛ mbu pukɔŋ labu pu-wayɪ yɔ, pu-tɔm. 20Ŋŋnaɣ tunzɪ lubɛ nzɪ ŋna me-nesi kɪbanzɪ taa yɔ nɛ mbu pu-yɔɔ pasɪɣ kanɖunaa yɔ, pu-lubɛ mbu palabɪnɪ sika yɔ, pɔ-tɔm ndu tɪwɛ mɛsaɣ tɛɛ yɔ, tɪ-tɔbuu : Tunzɪ lubɛ nzɪ lɛ Krɪstu agbaa lubɛ ana a-Ɛsɔ tiyiyaa nɛ mbu pu-yɔɔ pasɪɣ kanɖunaa yɔ, pɪ-lubɛ mbu lɛ Krɪstu agbaa lubɛ ana.

Takayaɣ ŋga pama Efɛɛzɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ yɔ

2 Ma Efɛɛzɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tiyiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Weyi ɛɖɔkɪ tunzɪ nzɪ sɪ-lubɛ e-nesi kɪbanzɪ taa yɔ nɛ ɛɖɔŋ mbu pu-yɔɔ pasɪɣ kanɖunaa nɛ palabɪ-pu nɛ sika yɔ, pu-lubɛ pɪ-hɛku taa yɔ, ɛtɔŋ se : 2Mansɪm ña-tuma nɛ ña-lakasɪ nɛ ña-pana ñaɣu. Manawa se ŋŋcaɣ se ña nɛ kañadɪnaa ɪkpɛndɪ. Ŋmaɣzɪ mba pɔtɔŋ se pɛkɛ Yesu Tiyiyaa nɛ pɛtɛkɛ mbu yɔ nɛ ŋna se pɛkɛ cɛtɪyaa. 3Manawa se ŋɖɔkɪ ña-tɪ nɛ ŋla kuñɔŋ ma-hɪɖɛ yɔɔ nɛ pɪtɛɖɛ-ŋ.

1.17 Eza 41.4 Eze 1.28 Dan. 8.18; 10.10
1.18 Room 6.9 Wɪl 4.9
1.19 Dan. 2.29
1.20 Zak 4.2 Mal 2.7
2.1 Wɪl 1.11-16
2.2 1Yoh 4.1 2Kɔr 11.13
2.3 Gal 6.9 Ebr 12.3,5
2.5 Mat. 21.41,43
2.6 Wɪl 2.15
2.7 Kiɖ 2.9 Mat. 11.15 Wɪl 3.6, 13,22
2.8 Wɪl 1.8, 17,18
2.9 Yak 2.5 Wɪl 3.9
2.10 Mat. 10.28 Wɪl 3.11

4Ɛlɛ ndu man-taa wɛnɪ-ŋ yɔ, ndu lɛ se : Ŋyebi sɔɔlum mbu ŋŋwɛnɪ-pu ɖooo lɔŋ yɔ. 5Ye mbu, tɔzɪ ɖendɛ pucoɖɪ-ŋ nɛ ŋtɔlɪ yɔ nɛ ŋpɪsɪnɪ ña-tɪ nɛ ŋla mbu ŋlakaɣ kajalaɣ taa yɔ. Pɪtɛkɛ mbu yɔ, piileɖuu mɔnkɔŋ ñɔ-cɔlɔ nɛ mɛlɛɣ mbu pu-yɔɔ pasɪɣ ña-kandu yɔ. 6Piyele mbu ŋlakɪ nɛ puwɛ ɖeu yɔ lɛ se : Ŋpaɖɪɣ mbu Nikolaa ñuma lakɪ yɔ kpem ɛzɪ ma ɖɔɖɔ yɔ.

7Weyi ɛwɛnɪ nuŋgbaaŋ yɔ, ɛnɪu ndu Kalɪzaɣ heyiɣ Krɪstu agbaa yɔ : Weyi ɛwakɪ yɔ, mahaɣ-ɪ waɖɛ se ɛtɔɔ wezuu tɪu ŋgu kɪwɛ Ɛsɔ paɖaɖɪso* taa yɔ, ki-pee.

Takayaɣ ŋga pama Smiirnɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ yɔ

8Ma Smiirnɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tiyiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Weyi ɛkɛ numəɖɛyu nɛ ɛɖɪɣ yɛ nɛ ɛɛsɪba nɛ efe yɔ, ɛtɔŋ se : 9Mansɪm ña-tuma nɛ ñe-sizɪŋ nɪu nɛ ña-kuñɔndutu. Ɛlɛ ŋkɛ ñɪm tu. Mansɪm ɛyaa mba pɔyɔɔduu-ŋ ɛzaɣtu tɔm yɔ. Pɔtɔŋ se pɛkɛ Yuda ñɪuma ɛlɛ, pɛcɛtɪɣ kɪcɛtu. Kañadu Satanɪ kpaaŋ taa ñɪuma pɛkɛwa. 10Sɔɔndu ɛtaakpa-ŋ nɛ kuñɔŋ ŋgu ŋkaɣ tɔɔu yɔ. Cɔnɪ ŋna, Satanɪ kɔŋ mɪ-taa nabɛyɛ ɖuu salaka se ɛtakɪ-mɪ nɛ ɛna. Ikɔŋ nɪu siziŋ kɪyakɪŋ hiu. La mbu pupɔzuu yɔ nɛ pɪsɪnɪ ña-sɪm wiye nɛ maha-ŋ wezuu hulaɣ.

* **2:7** *Paɖaɖiso* - Pɪkɛ hɪɖɛ ndɪ ɖɪlɪnɪ Pɛrsɪ ñuma ɛjaɖɛ taa yɔ nɛ ɖɪ-tɔbuu lɛ se: Koboyaɣ lone.

11Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ yɔ, ɛnɪ ndʊ Kalɪzaɣ heyiɣ Krɪstʊ agbaa yɔ : Weyi ɛwakɪ yɔ, sɪm naalɛ ñʊmbʊ ɛɛnaɣ ɛ-yɔɔ kaʊ.

Takayaɣ ŋga pama Pɛɛrgam Krɪstʊ ɛgbɛyɛ yɔ

12Ma Pɛɛrgam Krɪstʊ ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tiyiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Weyi ɛwɛnɪ abalɪsɪɣa ŋga kɔ-nɔɔ cʊlʊtaa nɛ kapɪɣ cenje yɔ, ɛtɔŋ se : **13**Mansɪm ña-tʊma. Mansɪm ɖendɛ ŋwɛɛ yɔ. Manawa se peeye Satanɪ kewiyaɣ kpelaɣ wɛɛ. Ŋɖɔkɪ ma-hɪɖɛ kpam nɛ ŋtɔlɔ lidaʊ ŋgʊ ŋwɛnɪ mɔ-yɔɔ yɔ halɪ pɪkpɛndʊnɪ kɪyakɪŋ weyi ɪ-taa pakʊ ma-aseɣɖe tʊ Antipaasɪ weyi ɛlakaɣ mbʊ pʊpɔzaɣ yɔ. Mɪ-tɛ peeye ɖendɛ Satanɪ wɛɛ yɔ, pɪlabɪ mbʊ.

14Ɛlɛ, man-taa wɛnɪ-ŋ nɛ natʊyʊ. Ndʊ lɛ se ŋwɛnɪ nabɛyɛ peeye nɛ pɔɖɔkɪnɪ Balaam wɪlɪtʊ. Ɛɛwɪlɪ Baalakɪ ɛzʊma mbʊ ɛɛla nɛ epeɣzi Izrɛɛlɪ ñʊma nɛ pɔtɔɔ nandʊ ndʊ pala sɪʊnaa yɔ, nɛ pala hayitu pɪsa nɛ pɔtɔlɪ kɪwɛɛkʊm taa yɔ. **15**Mbʊ ɖɔɖɔ nabɛyɛ wɛ ñɛ-tɛ nɛ pɔɖɔkɪnɪ tɔm ndʊ Niikolaa ñʊma wɪlɪɣ yɔ. **16**Ye mbʊ, pɪsɪnɪ ña-tɪ. Pɪtɛkɛ mbʊ yɔ, mɔkɔŋ ñɔ-cɔlɔ kɪyakɪŋ ɪnɛ ɪ-taa nɛ malabɪnɪ-wɛ you nɛ abalɪsɪɣa ŋga kalɪɣnɪ mɔ-nɔɔ taa yɔ.

17Weyi ɛwɛnɪ nɪŋgbaaŋ yɔ, ɛnɪ ndʊ Kalɪzaɣ heyiɣ Krɪstʊ agbaa yɔ! Weyi ɛwakɪ yɔ, mahaɣ-ɪ tɔɔnaɣ ŋga pɛmesɪ-kɛ nɛ payaɣ-kɛ se Maanɪ yɔ se ɛtɔɔ nɛ pɪyɛ kʊhʊlʊmɪyɛ ndɪ pama ɖɪ-yɔɔ hɪɖɛ kɪfaɖɛ naɖɪyɛ yɔ. Nɔɔyʊ tasɪm-ɖɪ nɛ pɪtasɪnɪ weyi ɛmʊʊ-ɖɪ yɔ.

Takayaɣ ŋga pama Tiyaatiiri Krɪstʊ ɛgbɛyɛ yɔ

18Ma Tiyaatiiri Krɪstʊ ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tiyiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Ɛsɔ Pɪyalʊ, weyi ɛ-ɛza ɖeɣ miŋ pelu pelu ɛzɪ miŋ nzʊlʊmɪyɛ yɔ nɛ ɛ-naŋgbanzɪ wɛɛ ɛzɪ ñɪɣ yʊʊ kasɪnzɪŋa ñʊŋgʊ yɔ, ɛtɔŋ se : **19**Mansɪm ña-tʊma nɛ ñɔ-sɔɔlʊm nɛ mbʊ ŋlakɪ yɔ nɛ ñe-lidaʊ nɛ ña-pana ñaɣʊ. Mansɪm ɖɔɖɔ se mbʊ ŋlakɪ lɛɛlɛɛyɔ yɔ, pɪkɪlɪ mbʊ ŋlakaɣ ɖooo yɔ ɖɔʊ.

20Ɛlɛ ndʊ man-taa wɛnɪ-ŋ yɔ, ndʊ lɛ se : Ŋyeki halʊ weyi payaɣ -ɪ se Jesabɛɛlɪ nɛ ɛtɔŋ se ɛkɛ Ɛsɔ tɔm ɖɛsɪyʊ yɔ nɛ ɛwɪlɪɣ tɔm nɛ epeɣzuu man-tʊmlaɖaa se pala hayitu nɛ pɔtɔɔ nandʊ ndʊ pala sɪʊnaa yɔ. **21**Maha-ɪ alɪwaatʊ se ɛpɪsɪnɪ ɛ-tɪ ɛlɛ, ɛtɔsɔɔlɪ se eyele ɛ-hayitu lakasɪ. **22**Cɔnɪ ŋna, mandʊʊ-ɪ kʊdɔŋ nɛ ɛhɛnɪ kaɖʊ yɔɔ. Mba pa nɛ-ɪ palakɪ acɛyɛ yɔ, ye peteyele pa-lakasɪ nzɪ yɔ, meyeki nɛ panɪ sizɪŋ siŋŋ. **23**Mɔnkɔŋ kʊʊ halʊ ɛnʊ e-piya. Krɪstʊ agbaa tɪŋa kaɣ tɪlʊʊ se ma lɛ weyi ɛtazɪɣ ɛyaa lʊmaɣza nɛ mbʊ pʊwɛ pa-taa yɔ, pa-taa. Mɔnkɔŋ hɛyʊʊ paa mɪ-taa weyi mbʊ ɛlaba yɔ, pʊ-yɔɔ. **24**Piyele mɪ mba ɪwɛ Tiyaatiiri Krɪstʊ ɛgbɛyɛ taa nɛ ɪtamʊ tɔm ndʊ

2.11 Wʊl 20.14
2.12 Wʊl 1.16
2.13 Wʊl 2.2,9
2.14 Kɪk 25.1; 31.16 Yud 11
2.15 Wʊl 2.6
2.16 Eza 11.4 2Tes 2.8 Wʊl 1.16
2.17 Wʊl 2.7; 19.12
2.18 Wʊl 1.14 -15
2.19 Wʊl 2.2
2.20 1Awy 16.31 2Awy 9.7 Tʊma 15.20
2.21 Room 2.4 Wʊl 9.20
2.23 Keɣ 7.9; 62.12 Yer 11.20; 17.10 Mat. 16.27 Room 8.27
2.24 Tʊma 15.28

ɛzɪ lɛlaa yɔ nɛ uɪsɪŋ mbu lɛlaa yaɣ se Satanɪ mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm ndu tɪwɛ cukaŋ yɔ, meheyiɣ-mɪ se : Maatasɪɣ-mɪ sɔzuu suutu natuyu. **25**Ɛlɛ, ɪdɔkɪ mbu ɪwɛna yɔ kpam nɛ pukɔɔ pɪsɪnɪ kɪyaku ŋgu mɔnkɔŋ yɔ.

26-27 Weyi ɛwakɪ yɔ, weyi ɛlakɪ mbu me-liu wɛɛ nɛ pɪtalɪ tɪnaɣ yɔɔ yɔ, mahaɣ-ɪ dɔŋ ɛzɪ man-Caa haɣu-m dɔŋ yɔ. Mahaɣ-ɪ dɔŋ ajɛɛ yɔɔ se edɩɣ-yɛ nɛ ñɪɣyuu dau nɛ ɛyɔkɪ-yɛ ɛzɪ pɔyɔkuu cuu ñanzɪ yɔ. **28**Mahaɣ -ɪ dɔdɔ tumbaluu. **29**Weyi ɛwɛnɪ ŋuŋgbaaŋ yɔ, ɛnɪ ndu Kalɪzaɣ heyiɣ Krɪstu agbaa yɔ.

Takayaɣ ŋga pama Saardɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ yɔ

3 Ma Saardɪ Krɪstu ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tiyiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Weyi ɛdɔkɪ Ɛsɔ kalɪzasɪ lubɛ nɛ tɪnzɪ lubɛ yɔ, ɛtɔŋ se : Mansɪm ña-tuma nɛ ña-hɪdɛ sɛwa se ŋwɛ wezuu ɛlɛ, ŋsɪba. **2**Fe nɛ ŋla nɛ mba pakazaa nɛ pawɪzɪ sɪbu yɔ, pakpa dɔŋ mbu puyɔɔ yɔ, manawa se mbu ŋlakɪ mɛ-Ɛsɔ ɛsɪndaa yɔ, pɪtatalɪ. **3**Pu-yɔɔ lɛ, tɔzɪ tɔm ndu ŋtisaa nɛ ŋnɪu yɔ, tɪ-yɔɔ. Ðɔkɪ-tu nɛ ŋpɪsɪnɪ ña-tɪ. Ye ŋtacaɣnɪ ñɛ-ɛza yɔ, mɔnkɔŋ ɛzɪ mɪlu yɔ nɛ montudi-ŋ, ŋŋsɪŋ alɪwaatu ndu tɪ-yɔɔ mɔnkɔŋ yɔ.

4Pɪtɛ lɛ, ŋwɛnɪ nabɛyɛ Saardɪ peeye nɛ petepisi po-wondu. Pɔkɔŋ suu wondu kuhulumtu nɛ ma nɛ wɛ dɩdɔ mbu puyɔɔ yɔ, pamunaa. **5**Weyi ɛwakɪ yɔ, mɔnkɔŋ-ɪ suu wondu kuhulumtu. Maakaɣ ɛ-hɪdɛ hɪzuu wezuu takayaɣ taa. Mɔnkɔŋ kadɔu man-Caa nɛ e-tiyiyaa pɛ-ɛsɪndaa kpayɪ se pudu ɛnu, ɛkɛ ma-ñɪnu. **6**Weyi ɛwɛnɪ nuŋgbaaŋ yɔ, ɛnɪ ndu Kalɪzaɣ heyiɣ Krɪstu agbaa yɔ.

Takayaɣ ŋga pama Filaadɛlfii Krɪstu ɛgbɛyɛ yɔ

7Ma Filaadɛlfii Krɪstu ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tityiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Weyi ɛkɛ cɪdɩcɪdɩ tu nɛ toovenim tu yɔ, weyi ɛdɔkɪ Daaviidi nɔnɔɔ ñumɪyɛ nɛ ye ɛtulaa nɔɔyu ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛdɩɣ nɛ ye ɛdɩɣaa nɔɔyu ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛtulɪ yɔ, ɛtɔŋ se : **8**Mansɪm ña-tuma. Na, mantulɪ nɔnɔɔ ŋga nɔɔyu ɛɛpɪzɪɣ nɛ ɛdɩɣ yɔ ñɛ-ɛsɪndaa. Ŋwɛnɪ dɔŋ pazɪ ɛlɛ ŋdɔkɪ mɔn-tɔm nɛ ŋtɛkpɛzɪ se ŋtasɪm-m. **9**Na mbu mɔnkɔŋ labu Satanɪ kpaaŋ taa ñuma yɔ. Pɔtɔŋ se pɛkɛ Yuda ñuma ɛlɛ pɛtɛkɛ-mbu, pɛkɛ cɛtɪyaa. Na, meyeki nɛ pɔkɔɔ nɛ poluŋ ñɛ-tɛɛ nɛ patɪlɪ se mɔnsɔɔlɪ-ŋ. **10**Ɛzɪma mbu meheyi-ŋ se ŋdɔkɪ ña-tɪ nɛ ŋtisi nɛ ŋdɔkɪ tɔm ndu yɔ, ma dɔdɔ mɔndɔkuu-ŋ alɪwaatu ndu pukɔŋ takuu kedeŋa kpeekpe yɔɔ ɛyaa se pɪna pa-wayɪ yɔ.

11Pɪkazɪ pazɪ, mɔnkɔŋ. Ðɔkɪ mbu ŋwɛna yɔ kpam nɛ nɔɔyu ɛtaakɔɔ nɛ ɛlɛɣ ña-wabu hulaɣ. **12**Weyi ɛwakɪ yɔ, meyeki nɛ ɛkɛ mɛ-Ɛsɔ dɩɣa taa sisika. Ɛɛtasɪɣ

2.25 Wul 3.11
2.26 Yoh 16.33 1Yoh 3.23 Mat. 10.22
2.27 Keɣ 2.9 Wul 12.5
2.28 Wul 22.16
2.29 Wul 2.7
3.1 Wul 1.4,16
3.3 Mat. 24.42,43 1Tes 5.2 1Pɪ 3.10
3.4 Wul 4.4; 6.11
3.5 Exo 32.32 Keɣ 69.28 Mat. 10.32 Fil 4.3 Wul 13.8; 17.8; 20.12
3.6 Wul 2.7
3.7 Yɔb 12.14 Eza 22.22 Mat. 16.19
3.8 1Kɔr 16.9 Wul 3.1
3.9 Wul 2.9
3.10 Luk 21.19 2Pɪ 2.9
3.11 Wul 1.3; 2.10
3.12 1Awy 7.21 Gal 4.26 Ebr 12.22 Wul 14.1; 22.4

lıu kau. Mamaɣ ɛ-yɔɔ mɛ-Ɛsɔ ɛnu ɛ-hıɖɛ nɛ ɛ-tetu ñunɖɛ. Ɛ-tetu ndu lɛ Yeruusalem kıfaluu ŋgu kılıɣnı ɛsɔdaa mɛ-Ɛsɔ cɔlɔ nɛ kitiki yɔ. Mamaɣ ɛ-yɔɔ ɖɔɖɔ ma-hıɖɛ kıfaɖɛ. **13**Weyi ɛwɛnı nıŋgbaaŋ yɔ, ɛnıı ndu Kalızaɣ heyiɣ Krıstu agbaa yɔ.

Takayaɣ ŋga pama Laodisee Krıstu ɛgbɛyɛ yɔ

14Ma Laodisee Krıstu ɛgbɛyɛ Ɛsɔ tiyiyu takayaɣ nɛ ŋheyi-i se :

Weyi payaɣ se Pıla Mbu nɛ ɛkɛ aseɣɖe tu weyi ɛmunaa se pataa-ı liu yɔ nɛ toovenim tu yɔ, weyi ɛkɛ mbu pıtuŋa payı Ɛsɔ laba yɔ, pi-kiɖe yɔ, ɛtɔŋ se : **15**Mansum ña-tuma. Ŋfɛyı niŋkaɣ, ŋfɛyı ɖɔɖɔ miŋ. Me-liu kɛwɛɛ se ŋwɛɛ niŋkaɣ yaa miŋ. **16**Ye mbu, ɛzı ŋweu tɛntɛmɛɛ nɛ ŋfɛyı niŋkaɣ yaa miŋ yɔ, mɔntɔu-ŋ nɛ mɔ-nɔɔ. **17**Ŋtɔŋ se : Mɛnkɛ ñum tu, mɛwɛnı ñum nɛ nabuyu ɛɛtɛɖıɣ-m. Ɛlɛ ŋtatılı se ŋkɛ tanım tu nɛ ŋwɛɛ putɔdıyɛ nɛ ŋkɛ kuñɔndu nɛ yulum nɛ ŋwɛɛ tombolo. **18**Puyɔɔ lɛ, mantasıɣ-ŋ lɔŋ se ŋkɔɔ mɔn-cɔlɔ nɛ ŋya sika ŋga pɔhɔbı-kɛ miŋ taa nɛ kañılızıɣ camıyɛ yɔ nɛ ŋpısı ñum tu. Mantasıɣ-ŋ lɔŋ ɖɔɖɔ se ŋkɔɔ mɔn-cɔlɔ nɛ ŋya wondu kuhulumtu nɛ ŋsuu nɛ ŋtaawɛɛ tombolo nɛ pana ñɛ-fɛyɛ. Kɔɔ ŋya ɖɔɖɔ kɔyɛ nɛ ŋlizi ñɛ-ɛza taa nɛ ŋpızı nɛ ŋna.

19Ma lɛ, mɔhɔŋ mba patuŋa payı mɔnsɔɔlı-wɛ yɔ, pa-nuŋgbaaŋ nɛ mansıɣzıɣ-wɛ lɔŋ. Pu-yɔɔ lɛ, wɛɛ kpekpeka nɛ ŋpısını ña-tı. **20**Cɔnı ŋna, mansuŋ nɔnɔɔ taa nɛ mamakı pɔɔyuu. Ye nɔɔyu ɛnı man-taŋ nɛ ɛtulı-m yɔ, mansuu ɛ-tɛ nɛ ma nɛ ı ɖıkpɛndı nɛ ɖıtɔɔ.

21Weyi ɛwakı yɔ, meyeki nɛ ma nɛ ı ɖıcaɣ men-kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ ɛzı mawabu nɛ ma nɛ man-Caa ɖıcaɣ ɛ-ñuŋga yɔɔ yɔ. **22**Weyi ɛwɛnı nıŋgbaaŋ yɔ, ɛnıı ndu Kalızaɣ heyiɣ Krıstu agbaa yɔ.

Kewiyaɣ kpelaɣ ŋga kɛwɛ ɛsɔdaa yɔ

4 Puwayı lɛ, mɔncɔnaa nɛ manaɣ nɔnɔɔ nakɛyɛ ɛsɔdaa, katulaa. Peeye manı puyɔɔduunı-m ɛzı pıcaluu-m yɔɔdınau ɛzı pahulυu ɛgandıyɛ yɔ se : Kpa cınɛ nɛ mawılı-ŋ mbu puwɛɛ se pılakı punɛ pu-wayı yɔ. **2**Kpaagbaa mbu lɛ, Kalızaɣ tii mɔ-yɔɔ. Peeye mana kewiyaɣ kpelaɣ nakɛyɛ ɛsɔdaa. Nɔɔyu caɣ kpelaɣ ŋga kɔ-yɔɔ. **3**Pudu ñılızaɣ ɛzı ñıɣlum pıyɛ ndı payaɣ-dı se Yasıpı nɛ Sarıduanı yɔ. Tuŋgaɣ yuu nakuyu kɔcɔ kewiyaɣ kpelaɣ ŋga kondiko nɛ kıñılızıɣ ɛzı ñıɣlum pıyɛ ndı payaɣ-dı se Emeroodi yɔ. **4**Kewiyaɣ kpelisi nılɛ nɛ naanza kɔcɔ kewiyaɣ kpelaɣ ŋga kondiko nɛ kıbuma nılɛ nɛ naanza nabɛyɛ caɣ sı-yɔɔ. Posu wondu kuhulumtu nɛ papa sika awiihulasi. **5**Tɛu ñılızuu nɛ tɛu nazuu nɛ kɔkɔɖɛ palıɣayını kewiyaɣ kpelaɣ ŋga

3.13 Wıl 2.7
3.14 Kol 1.15
3.15 Wıl 3.1
3.17 Ose 12.8 1Kɔr 4.8
3.18 2Kɔr 5.3 Wıl 16.15
3.19 Yɔb 5.17 Adu 3.12 Ebr 12.6
3.20 Yoh 14.23 Luk 12.37
3.21 Mat. 19.28 Luk 22.30
3.22 Wıl 2.7
4.1 Wıl 1.10,19
4.2 Eza 6.1 Eze 1.26 Dan. 7.9 Wıl 4.9
4.3 Eze 1.28
4.4 Wıl 3.4; 5.10
4.5 Exo 37.23 Eze 1.13 Zak 4.2 Wıl 1.4; 5.6

kɔ-yɔɔ. Mɪntʊsʊŋ lʊbɛ weyi ɪnaɣ camɪyɛ yɔ, ɪmʊwaɣ kpelaɣ ŋga kɛ-ɛsɪndaa. Ɩnʊ lɛ Ɛsɔ kalɪzasɪ lʊbɛ. 6Nabʊyʊ kɛwɛ kewiyaɣ kpelaɣ ŋga kɛ-ɛsɪndaa ɖɔɖɔ. Pʊwɛ ɛzɪ lɪŋgamʊʊ yɔ nɛ pɪn̄ɪlɪzʊʊ ɛzɪ n̄ɪnʊʊ yɔ. Pɪnɪɣzɪnɪ pɪyɛ kʊhʊlʊmɪyɛ ndɪ payaɣ-ɖɪ se krɪstalɪ yɔ.

Kewiyaɣ kpelaɣ ŋga kɛ-hɛkʊ taa nɛ kɔ-cɔlɔ kpɛɛ lɛ, ɛza tɪnaa nabɛyɛ naanza kɛwɛɛ, pɛwɛnɪ ɛza tɔtɔ taa nɛ wayɪ. 7Kɔɔnɔɔ n̄ɪnʊʊ wɛ ɛzɪ tɔɔyʊʊ yɔ, naalɛ n̄ɪnʊ n̄ɛwɛɛ ɛzɪ neɣye yɔ, tozo n̄ɪnʊ ɛsɪndaa wɛ ɛzɪ ɛyʊ yɔ nɛ naza n̄ɪnʊ n̄ɛwɛɛ ɛzɪ keziye ndɪ ɖɪɖɔŋ kʊyʊʊ yɔ. 8Pa-naanza pɛwɛnɪ keŋ loɖo loɖo nɛ pɛwɛɛnɪ ɛza yʊʊ pɔ-yɔɔ nɛ pe-keŋ yɔɔ nɛ ɛ-tɛɛ. Pɔyɔɔdaɣ kaahɛzaɣ wɪsɪ nɛ ɖoo se :

Kɪbaɣlʊ Ɛsɔ Đoŋtɪŋa tʊ wɛ
Cɪɖɪcɪɖɪ, Cɪɖɪcɪɖɪ, Cɪɖɪcɪɖɪ.
Ɛɛwɛɛ, ɛwɛɛ nɛ ɛkɔŋ.

9Ɛza tɪnaa naanza mba pasaŋ nɛ padʊʊ hɪɖɛ nɛ pesɛɣ weyi ɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ nɛ ɛwɛɛ wezuu waasɪ nɛ waasɪ yɔ. 10Alɪwaatʊ ndʊ palakɪ mbʊ yɔ, kɪbʊma mba pa-nʊlɛ nɛ naanza polʊŋaɣ weyi ɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ yɔ, ɛ-tɛɛ. Pasaŋ weyi ɛwɛ wezuu waasɪ nɛ waasɪ yɔ, nɛ pɛpeɖɪɣ pa-awiihulasɪ ɛ-tɛɛ. 11Pɔtɔŋ se :

Hayɪ Kɪbaɣlʊ ɖɛ-Ɛsɔ, ŋmʊnaa se
ŋmʊ samtʊ nɛ hɪɖɛ ɖʊʊ nɛ ɖoŋ.
Ŋmʊnaa mbʊ pʊyɔɔ yɔ,
ñalabɪnɪ pɪtɪŋa payɪ.
Ñe-liu wɛna nɛ ŋla pɪtɪŋa
payɪ nɛ pʊwɛɛ.

4.6 Eze 1.5 Exo 38.8 Wɪl 15.2
4.7 Kɪk 2.2 Eze 1.10; 10.14
4.8 Eza 6.2,3 Wɪl 1.4,8; 4.6
4.9 Wɪl 1.18
4.10 Wɪl 5.8,14
4.11 Wɪl 10.6

5.1 Eza 29.11 Eze 2.9-10 Dan. 12.4
5.3 Wɪl 5.13
5.5 Kiɖ 49.9 Eza 11.1, 10 Ebr 7.14 Wɪl 22.16
5.6 Eza 53.7 Zak 3.9; 4.10 1Pɪ 1.19 Wɪl 4.5
5.7 Wɪl 4.2
5.8 Keɣ 141.2 Wɪl 14.2; 15.2
5.9 Keɣ 40.3 1Kɔr 6.20 Ebr 9.12 Wɪl 4.11; 7.9; 14.3

Heɣa nɛ takayaɣ

5 Mana ɖɔɖɔ weyi ɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ yɔ, e-nesi kɪbanzɪ taa takayaɣ nakɛyɛ. Pama ka-taa nɛ ka-wayɪ nɛ pataaɖɪ-kɛ nɛ nesi n̄ɪɣʊ lʊbɛ. 2Mana ɖɔɖɔ Ɛsɔ tiyiyu ɖoŋ tʊ nɔɔyʊ eholaɣ nɛ ɛpɔzʊʊ se : “Amʊnaa se ɛkpɛzɪ ɖendɛ ɖendɛ pañɪɣ nesi yɔ nɛ ekuli takayaɣ ŋga ?” 3Nɔɔyʊ fɛyɪ ɛsɔdaa yaa tataa yaa tɛtɛɛ se ɛpɪzaɣ se ekuli takayaɣ ŋga yaa ɛcɔnɪ ka-taa. 4Peeye mewilaɣ siŋŋ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, patana nɔɔyʊ se ɛmʊnaa se ekuli takayaɣ ŋga yaa ɛcɔnɪ ka-taa maɣmaɣ. 5Kɪbʊma taa lɛlʊ heyi-m se : Taawii. Na Yuda cejewiye taa Tɔɔyʊʊ, Daaviidi liɖɛ taa tʊ waba se ɛpɪzɪ nɛ ekuli takayaɣ ŋga nɛ ɛkpɛzɪ nesi n̄ɪɣʊ lʊbɛ mbʊ.

6Peeye mana Heɣa nakɛyɛ kasʊŋa. Kɛwɛ kewiyaɣ kpelaɣ cɔlɔ ɛza tɪnaa mba pa-naanza nɛ kɪbʊma pɛ-hɛkʊ taa. Kɛwɛ ɛzɪ pala-kɛ yɔ. Kɔn̄ɔ hʊŋ lʊbɛ nɛ kɛwɛnɪ ɛza lʊbɛ. Ana lɛ Ɛsɔ kalɪzasɪ lʊbɛ nzɪ etiyi kedeŋa kpeekpe yɔɔ yɔ. 7Heɣa ŋga kowolo nɛ kamʊ takayaɣ weyi ɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ yɔ, e-nesi kɪbanzɪ taa. 8Kamʊ-kɛ lɛ, ɛza tɪnaa mba pa-naanza nɛ kɪbʊma mba pa-nʊlɛ nɛ naanza polʊŋ kɛ-ɛsɪndaa. Paa weyi ɛɖɔkɪ cɪmʊʊ nɛ kɔpʊnaa pa-taa su tɪlaaɖɪnaa mba pɛkɛ cɪɖɪcɪɖɪ n̄ʊma adʊma yɔ, ɖo. 9Peteɣaɣ hendu kɪfatʊ natʊyʊ. Ndʊ lɛ se :

Ŋmʊnaa se ŋmʊ takayaɣ
nɛ ŋkpɛzɪ nesi n̄ɪɣʊ.

Toovenim mbu puyɔɔ yɔ,
pala-ŋ
nɛ ŋkpaɣ ña-calum nɛ ŋyabını
ɛyaa nɛ papısı Ɛsɔ ñuma.
Ŋyabı-wɛ cejewee tuŋa taa,
kunumuŋ tuŋa taa
samaɣ tuŋa taa nɛ ajɛɛ
tuŋa taa.
10Ŋyeba nɛ papısı awiya
nɛ ɖɛ-Ɛsɔ layaa nɛ
pɔkɔŋ kewiyaɣ tɔɔu tataa.
11Mɔncɔnaa lɛ, manıɣ Ɛsɔ tiyiyaa sakıyɛ nɔɔ. Pɔcɔ kewiyaɣ kpelaɣ nɛ ɛza tınaa nɛ kıbuma kondiko. Pɔɖɔwa pıfɛyı kaluu, pɛwɛ kudokiŋ ɛgbaŋ ɛgbaŋ. **12**Pɔyɔɔdaɣ ɖoŋ se :
Heɣa ŋga pala-kɛ yɔ,
kamunaa
se kamu ɖoŋ nɛ ñum nɛ
lɔŋsınɖɛ
nɛ abalıtu nɛ hıɖɛ ɖuu nɛ
koboyaɣ nɛ samtu.
13Manı mbu pıtuŋa payı puwɛ ɛsɔdaa nɛ tataa nɛ tetɛɛ nɛ teŋgu taa nɛ mbu pıtuŋa payı puwɛ kedeŋa yɔɔ yɔ, putɔŋ se :
Weyi ɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ
yɔɔ yɔ nɛ heɣa mba tına
samtu nɛ hıɖɛ ɖuu nɛ
koboyaɣ
nɛ ɖoŋ waası nɛ waası.
14Peeye ɛza tınaa mba pa-naanza pɔ-tɔm se : Pıla mbu. Kıbuma ñoluŋ Ɛsɔ nɛ Heɣa pɛ-tɛɛ nɛ pasam-wɛ.

Nesi ñıɣu

6 Mantası cɔnau lɛ, mana Heɣa kpɛzı nesi ñıɣu mbu pu-lubɛ taa kajalaɣ ñumbu. Peeye manu **5.10** Exo 19.6 1Pı 2.5,9 Wul 1.6; 20.6 **5.11** Keɣ 68.17 Ebr 12.22 Wul 4.4,6 **5.12** Wul 4.11 **5.13** 1Kro 29.11 Fil 2.10 Wul 6.16; 7.10 **5.14** Wul 4.9 **6.1** Wul 5.5 **6.2** Keɣ 45.4-5 Zak 6.3 Wul 19.11 **6.3** Wul 4.7 **6.4** Zak 6.2 **6.5** Wul 4.7 Zak 6.2 **6.6** Wul 9.4 **6.7** Wul 4.7 **6.8** Zak 6.3 Eze 14.21 **6.9** 2Tim 1.8 Wul 8.3; 14.18 ɛza tınaa mba pa-naanza pa-taa lɛlu yɔɔduu ɛzı tɛu nazuu ɖoŋ yɔ se : Kɔɔ nɛ ŋna. **2**Peeye mana kpaŋnɔ kuhulum nɔɔyu. Weyi ɛcaɣ -ı yɔ, ɛɖɔkı tɔu. Pɛcelı-ı awiihulaɣ nɛ ɛɖɛɛ ɛzı waɖu yɔ se ɛwa.

3Heɣa kpɛzı nesi ñıɣu naalɛ ñumbu lɛ, manu ɛza tu naalɛ ñunu tɔŋ se : Kɔɔ. **4**Peeye kpaŋnɔ lɛlu lıwa, ɛsɛ ɛzı miŋ yɔ. Weyi ɛcaɣ-ı yɔ, paha-ı ɖoŋ se ɛla nɛ laŋhɛzıyɛ ɛtaatasu wɛu kedeŋa yɔɔ nɛ pısa nɛ ɛyaa ku ɖama. Pɛcelı-ı abalısıɣa sɔsɔɔ nakɛyɛ.

5Heɣa kpɛzı nesi ñıɣu tozo ñumbu lɛ, manu ɛza tu tozo ñunu tɔŋ se : Kɔɔ nɛ ŋna. mɔncɔnaa lɛ, mana kpaŋnɔ kukpɛdu nɔɔyu. Weyi ɛcaɣ-ı yɔ, ɛɖɔkı ñıɣyuu kumaɣzuu nakuyu e-nesi taa. **6**Ɛlɛ manıɣ puyɔɔduunı ɛza tınaa naanza mba pɛ-hɛku taa se : Payakı bilee pee kiiloo kıyaku kuɖumuu tumıyɛ liidiye nɛ ɔrjı pee kiiloonaa naadozo kıyaku kuɖumuu tumıyɛ liidiye. Ɛlɛ taaweekı num nɛ vɛeŋ.

7Heɣa kpɛzı nesi ñıɣu naanza ñumbu lɛ, manu ɛza tu naanza ñunu tɔŋ se : Kɔɔ nɛ ŋna. **8**Mɔncɔnaa lɛ, manaɣ kpaŋnɔ nɔɔyu ɛ-yɔɔ wɛ ɛzı tɔluma yɔ. Weyi ɛcaɣ-ı yɔ, payaɣ-ı se Sum nɛ Sıɖaa Lone tuŋaɣ ɛ-wayı. Patayı kedeŋa ɛyaa tɔm naanza yɔ, paha-ı ɖoŋ hɔɔluu kuɖumuu yɔɔ se ɛku-ku. Ɛkuu ɛyaa mba nɛ abalısıɣa nɛ ñɔɔsı nɛ kısıku nɛ tetɛkpına wena awɛ kedeŋa yɔɔ yɔ.

9Heɣa kpɛzı nesi ñıɣu kagbaanzı ñumbu lɛ, manaɣ kılau

ndene tɛɛ ɛyaa mba paakʊ-wɛ yɔ, pa-kalɪzasɪ. Paakʊ-wɛ Ɛsɔtɔm nɛ aseɣḍɛ nḍɪ paalɪzaa yɔ, pɔ-yɔɔ. **10**Sɪmakaɣ kʊbusi ḍoŋ nɛ sɪtɔŋ se : Kɪbaɣlʊ Ɛsɔ, ŋwɛ cɪḍɪcɪḍɪ nɛ ŋkɛ toovenim tʊ. Ðooye ŋcaɣ se ŋkʊyɪ kedeŋa yɔɔ nʊma mba pakʊ-ḍʊ yɔ, pɔ-yɔɔ nɛ ŋhʊnɪ-wɛ nɛ ŋhɔ pa-nɪŋgbaaŋ? **11**Pɛcɛlɪ pa-taa paa weyi toko kʊhʊlʊmʊʊ kitibuu waaa. Ɛlɛ eheyi-wɛ se pɛwɛɛ pe-ḍeḍe nɛ pʊkɔɔ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ pakʊ pɛ-ɛgbaɣdʊnaa mba pa nɛ wɛ palakɪ Krɪstʊ tʊmɪyɛ yɔ. Pɪwɛɛ se paba ɛsɪ ḍɔḍɔ ɛzɪ mba sɪbʊ yɔ.

12Mantasɪ cɔnaʊ lɛ, mana se Heɣa kpɛzɪ nesi nɪɣʊ loḍo nʊmbʊ. Peeye tɛtʊ nʊamsɪ siŋŋ nɛ wɪsɪ piyi ɛzɪ kʊnɔŋ wondu yɔ nɛ fenaɣ nɛsɛɛ katɪŋa payɪ ɛzɪ calɪm yɔ. **13**Ɛsɔdaa tɪnzɪ kpɛzʊʊ nɛ sɪtɔlʊʊ tataa ɛzɪ heɣlim sɔsɔm nʊamsʊʊ hiɣu ḍoŋ nɛ ki-hiwee calɪsɪ tɔʊ yɔ. **14**Ɛsɔtɔnʊʊ pazɪ mʊʊ ɛzɪ pekpiyuu nʊalʊʊ yɔ nɛ pʊŋ tɪŋa nɛ ajɛɛ wena a-tɪŋa lɪm cɔ-yɛ kondiko yɔ, pɛkpɛzʊʊ po-lona taa.

15Peeye kedeŋa yɔɔ awiya nɛ sɔsaa nɛ sɔɔjanaa nʊndɪnaa nɛ nɪm tɪnaa nɛ ḍoŋ tɪnaa nɛ yomaa nɛ mba pɛwɛ pa-tɪ yɔɔ yɔ, pa-tɪŋa pɛmɛlɪɣ pɔŋ nɛ pʊŋ ɛwasɪ pa-taa. **16**Peheyaɣ pʊŋ nɛ ɛwasɪ se :

lkpɛzɪ nɛ ɪḍa ḍɔ-yɔɔ.
Ihuuzi ḍɔ-yɔɔ nɛ weyi ɛcaɣ
kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ yɔ,
ɛtaana-ḍʊ nɛ Heɣa pana
ɛtaakpanɪ-ḍʊ.

17Ihuuzi ḍɔ-yɔɔ mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛ-pana kɪyakʊ sɔsɔʊ talaa nɛ apɪzɪɣ nɛ ɛlɪʊ pɪ-taa?

Ɛsɔ tiyiyu nɪkʊʊ nesi ɛyaa 144000 yɔɔ

7 Pʊwayɪ mana Ɛsɔ tiyiyaa naanza, pasɪŋ kedeŋa hɔɔlɪŋ naanza kʊlɔmɪŋ taa. Paakpa kedeŋa yɔɔ heɣlim naanza mbʊ pʊwɛɛ yɔ se pɪtaama tataa yaa teŋgu yɔɔ yaa tɪʊ nakʊyʊ yɔɔ. **2**Mana ḍɔḍɔ Ɛsɔ tiyiyu lɛlʊ, ɛlɪnɪ wɪsɪ ḍɪlɪyɛ nɛ ɛkpaɣ. Ɛḍɔkɪ Ɛsɔ weyi ɛwɛnɪ ɛ-ɛza yɔ, e-nesi nɪɣʊ. Eholini Ɛsɔ tiyiyaa naanza mba paha-wɛ ḍoŋ se pala kɪdɛkɛdʊm tɛtʊ nɛ teŋgu yɔ. **3**Eheyi-wɛ se : ltaala kɪdɛkɛdʊm tɛtʊ yaa teŋgu yaa tʊŋ pʊkɔɔ nɛ pɪsɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ ḍɪnɪɣ nesi ḍɛ-Ɛsɔ tʊmlaḍaa kila taa yɔ. **4**Manɪ mba paɲɪɣ pe-kila taa nesi yɔ, pa-nʊʊ. Pɛkpɛndɪ ɛyaa kudokiŋ mʊnʊʊ nɛ nɪʊnaza nɛ naanza. Pɛwɛ Izrɛɛlɪ cejewe tɪŋa taa.

5Yuda liḍe taa lɛ, paɲɪɣ nesi
ɛyaa kudokiŋ hiu nɛ naalɛ \
kila taa.
Rʊbɛɛnɪ nʊndɛ taa, paɲɪɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
Gaadɪ nʊndɛ taa, paɲɪɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
6Asɛɛrɪ nʊndɛ taa, paɲɪɣ \
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu nɛ
naalɛ kila taa.
Nɛftalii nʊndɛ taa, paɲɪɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu nɛ
naalɛ kila taa.

6.10 Zak 1.12 Wɪl 3.7
6.11 Wɪl 3.4 Ebr 11.40
6.12 Mat. 24.29 Wɪl 16.18 Yow 2.30
6.13 Wɪl 8.10; 9.1
6.14 Keɣ 102.26 Ebr 1.12-13 Wɪl 16.20
6.15 Eza 2.19
6.16 Ose 10.8 Luk 23.30
6.17 Keɣ 76.7 Sof 1.14 Wɪl 16.14
7.1 Dan. 7.2 Wɪl 9.4
7.3 Eze 9.4 Wɪl 14.1; 22.4
7.4 Wɪl 9.16; 14.1

Manaasee ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
7Simeyɔɔ ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
Leevi ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
Isakaarı ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
8Zabulɔɔ ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
Yozɛɛfu ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.
Bɛnjamɛɛ ñundɛ taa, pañiɣ
nesi ɛyaa kudokiŋ hiu
nɛ naalɛ kila taa.

Samaɣ sɔsɔɔ tɔm

9Puwayı mantası cɔnau nɛ manaɣ samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ, kɔɖɔwa kɛfɛyı kalʊu. Kalını ajɛɛ kpeekpe nɛ cejewe kpeekpe nɛ samaɣ kpeekpe nɛ kʊnʊmıŋ kpeekpe pa-taa. Paasıŋ kewiyaɣ kpelaɣ nɛ Heɣa pɛ-ɛsındaa. Posu tokonaa kʊhʊlʊmaa kitibaa nɛ pɔɖɔkı paatu pe-nesi taa.
10Pɔyɔɔdaɣ ɖoŋ se :

Ðɛ Ɛsɔ weyi ɛcaɣ kewiyaɣ
kpelaɣ yɔɔ yɔ nɛ Heɣa
patını ñʊu yabʊ.

11Ɛsɔ tiyiyaa tıŋa kɔcɔ kewiyaɣ kpelaɣ nɛ kıbuma nɛ ɛza tınaa mba pa-naanza nɛ pata. Peeye polʊŋ kewiyaɣ kpelaɣ tɛɛ nɛ papa pɛ-ɛza nɛ tɛtʊ nɛ paɖʊ Ɛsɔ hıɖɛ.
12Pɔtɔm se :

Pıla mbʊ!
Ðɛ-Ɛsɔ tını samtʊ nɛ koboyaɣ
nɛ lɔŋsındɛ nɛ ɛsımıyɛ
nɛ hıɖɛ ɖʊʊ
nɛ ɖoŋ nɛ abalıtʊ waası
nɛ waası.
Pıla mbʊ!

13Peeye kıbuma taa lɛlʊ pɔzı-m se : Mba lɛ mba posu tokonaa kʊhʊlʊmaa waa waa yɔ? Palını le?

14Moncosi-i se : Ðajaa, ñasumna.

Peeye eheyi-m se : Mba lɛ mba palını kʊñɔŋ sɔsɔʊ kıyakıŋ taa yɔ. Pɔcɔtı po-tokonaa nɛ pahʊlısı-wɛ Heɣa calım taa.
15Mbʊ labına

nɛ pasıŋ Ɛsɔ kewiyaɣ kpelaɣ
ɛsındaa
nɛ palakı-ı tʊmıyɛ wısı
nɛ ɖoo ɛ-ɖıɣa taa.
Weyi ɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ
yɔɔ yɔ, ekenduu pɔ-yɔɔ.
16Ñɔɔsı ɛɛtasıɣ-wɛ wıʊ.
Lɔkɔtʊ ɛɛtasıɣ-wɛ ɖɛʊ.
Wısı ɛɛtasıɣ-wɛ ñaɣʊ nɛ
soŋaɣ ɛɛtasıɣ-wɛ kpaʊ.
17Heɣa ŋga kɛwɛ kewiyaɣ
kpelaɣ hɛkʊ taa yɔ,
ŋga kɔŋnı-wɛ ɖiyuu
nɛ kowoni-wɛ
wezuu lum hila nɔɔ.
Ɛsɔ kɔŋ pɛ-ɛzıtɛɣlum tıŋa
hɛzʊʊ pɛ-ɛsındaa.

Nesi ñıɣʊ lʊbɛ ñumbʊ tɔm

8Heɣa kpɛzı nesi ñıɣʊ lʊbɛ ñumbʊ lɛ, pusu ɛsɔdaa ɖiɣɖiɣ nɛ pıtalı ɛzı cacası niidozo yɔ.

7.9 Room 11.25 Wıl 3.5; 6.11
7.10 Keɣ 3.8 Wıl 12.10
7.11 Wıl 4.6
7.12 Wıl 5.13
7.13 Wıl 7.9
7.14 Ebr 9.14 1Yoh 1.7 Wıl 6.9; 17.6
7.15 Eza 4.5-6 Wıl 21.3
7.16 Eza 49.10 Wıl 21.4
7.17 Eza 25.8 Keɣ 23.1 Yoh 4.10 Wıl 21.4
8.1 Wıl 6.1

2Peeye mana Ɛsɔ tiyiyaa lubɛ, pasuŋ Ɛsɔ ɛsundaa. Pɛcɛlu-wɛ agandɛɛ lubɛ.

3Ɛlɛ Ɛsɔ tiyiyu lɛlu kɔɔ nɛ ɛsuŋ kulau ndene cɔlɔ. Ɛdɔkı sika ñanaɣ ŋga pɔhɔkı ka-taa tılaadı yɔ. Pɛcɛlı-ı tılaadınaa mba pɔhɔkı yɔ sakıyɛ. Peeye ɛkpaɣ tılaadınaa mba nɛ ɛha-wɛ Ɛsɔ pa nɛ cıdıcıdı ñuma tuŋa aduma sika kulau ndene ndı dıwɛ kewiyaɣ kpelaɣ ɛsundaa yɔ, dı-yɔɔ. 4Peeye tılaadınaa ñɔsu ñɛyı e-nesi taa nɛ pukpɛnduni cıdıcıdı ñuma aduma nɛ pukpa Ɛsɔ ɛsundaa. 5Ɛlɛ, tiyiyu ɛnu ɛkpaɣ tılaadı ñanaɣ ŋga nɛ ekuu ka-taa kulau ndene miŋ dɔ nɛ ɛlɔ kedeŋa yɔɔ. Peeye tɛu nazaa nɛ kitili nɛ kuñulızı nɛ tetu ñamsı.

Agandɛɛ tɔm

6Peeye Ɛsɔ tiyiyaa lubɛ mba pɔdɔkı agandɛɛ lubɛ yɔ, pɔñɔɔzı pa-tı se pahulı-yɛ.

7Kajalaɣ ñunu hulı ɛgandıyɛ lɛ, pɔlɔ tɛtu yɔɔ dɔmbɛɛ nɛ miŋ pisidini calum. Putɔluu yɔ, ye pıtayı tɛtu hɔɔluŋ naadozo yɔ, hɔɔluu kudumuu ñaɣaa. Ye pıtayı dɔdɔ tuŋ mbu yɔ, puñaɣ hɔɔluu kudumuu nɛ puñaɣ dɔdɔ ñıtu lɛŋ ñundu ndu tuwɛ hɔɔlu ŋgu kı-taa yɔ, tı-tuŋa. 8Naalɛ ñunu ñahulı ɛ-ñundɛ lɛ, pusɛlu nabuyu puwɛ ɛzı puu susɔu nakuyu yɔ nɛ pulɔ teŋgu taa, pıdaɣnı muu miŋ. Ye pıtayı teŋgu hɔɔluŋ naadozo yɔ, hɔɔluu kudumuu taa lum pısı calum. 9Ye pıtayı mbu pıtuŋa payı Ɛsɔ laba nɛ puwɛɛ wezuu teŋgu taa tɔm naadozo yɔ, hɔɔluu kudumuu sıba. Ye pikpeɣli mɛlɛnaa tuŋa nɛ patayı-wɛ tɔm naadozo yɔ, puwɛɛkı hɔɔluu kudumuu.

10Ɛsɔ tiyiyu tozo ñunu hulı ɛ-ñundɛ lɛ, tuŋa sɔsɔɔ nakɛyɛ kpɛzunı ɛsɔdaa nɛ miŋ ɛzı kooloŋa yɔ nɛ kɔtɔlı. Ye pıtayı pɔsı nɛ hila tɔm naadozo yɔ, kɔtɔlı hɔɔluu kudumuu yɔɔ. 11Payaɣ tuŋa ŋga se : Ñaŋ. Ye pıtayı pɔsı nɛ hila tɔm nabudozo yɔ, hɔɔluu kudumuu taa lum wɛ ñaŋ nɛ ɛyaa sakıyɛ sı lum ñaŋ ñumbu mbu pu-yɔɔ.

12Ɛsɔ tiyiyu naza ñunu hulı ɛ-ɛgandıyɛ lɛ, ye pıtayı wısı nɛ fenaɣ nɛ tunzı tɔm naadozo yɔ, putuu hɔɔluu kudumuu se pısa nɛ hɔɔlu kudumuu yu. Pılabı mbu se ñalumıyɛ ndı dıwɛ evemiye taa yɔ, ye pıtayı-dı tɔm naadozo yɔ, hɔɔluu kudumuu pısı cıkpɛnduu nɛ doo taa ñundɛ dɔdɔ mbu.

13Mɔncɔnaa nɛ manıɣ keziye nadıyɛ taŋ dıkuyaɣ dooo ɛsɔdaa nɛdiholuuse : Putɔɔ-wɛ! Putɔɔ-wɛ! Putɔɔ tataa ñuma, agandɛɛ wena Ɛsɔ tiyiyaa naadozo mba pıkazaa yɔ, pɔkɔŋ huluu yɔ, a-yɔɔ!

9 Kagbaanzı ñunu hulı ɛ-ɛgandıyɛ lɛ, mana tuŋa kpɛzunı ɛsɔdaa nɛ kɔtɔlı tataa. Pɛcɛlı-kɛ cukaŋ pɔu lɔkɔ nɔnɔɔ ñumıyɛ. 2Peeye katulı lɔkɔ ŋgu ku-nɔnɔɔ nɛ ñɔsı nasıyɛ lıɣnı kı-taa. Sıwɛ ɛzı momodɛ sɔsɔdɛ nadıyɛ taa ñɔsı yɔ. Sıñɛyaa nɛ sihuuzi wısı yɔɔ

8.2 Mat. 18.10 2Kro 29.25-28
8.3 Exo 30.1 Wul 5.8
8.4 Key 141.2
8.5 Lev 16.12 1Awy 19.11 Wul 16.18
8.7 Eze 38.22 Wul 9.4 Eza 2.13
8.8 Yer 51.52 Eze 14.19 Amɔ 7.4 Wul 16.3
8.9 Wul 16.3
8.10 Eza 14.12 Wul 9.1; 16.4
8.11 Exo 15.23 Rut 1.20 Yer 9.15; 23.15
8.12 Eza 13.10 Amɔ 8.9
8.13 Wul 14.6; 19.17
9.1 Luk 8.31 Wul 8.10; 17.8; 20.1
9.2 Yow 2.2,10

nɛ ɛsɔdaa yu kpemm. 3Peeye kudoloŋ nakʊyʊ lını sı-taa nɛ kusu kedeŋa yɔɔ. Paha-kʊ ɖoŋ ɛzı pıcası yɔ. 4Peheyi-kʊ se kıtaatukini kedeŋa yɔɔ ñıyʊʊ nakʊyʊ yaa mbʊ pʊñɔwa yɔ yaa tıʊ nakʊyʊ. Ɛlɛ paha-kʊ waɖɛ se kı-ɛzıyɛ ɛsɛnı mba pe-kila taa fɛyı Ɛsɔ nesi ñıɣʊ yɔ. 5Peheyi-kʊ se kıtaakʊ-wɛ, ɛlɛ, kınazı-wɛ fenası kagbaanzı. Nazʊʊ mbʊ kınazıɣ-wɛ yɔ, pʊwɛ ɛzı pıcaka ñasʊʊ ɛyʊ nɛ ɛnıɣ sizin weyi yɔ. 6Kıyakıŋ ınʊ ı-taa, ɛyaa kɔŋ ñınʊʊ sım ɛlɛ, paanaɣ-pʊ kpem. Pe-liu wɛɣ se pası, ɛlɛ, sım seɣ-wɛ nɛ puwolo poliŋ.

7Kudoloŋ ŋgʊ, kınıɣzını kpaŋnaŋ weyi pɔñɔɔzı-ı se ɛɖɛɛ you yɔ. Nabʊyʊ kɛwɛ kʊ-ñʊŋ taa ɛzı sika awiihulası yɔ. Kı-ɛsındaa wɛ ɛzı ɛyaa ɛsındaa yɔ. 8Kı-ñɔsı wɛ ɛzı halaa ñɔsı yɔ nɛ ki-kela ñɛwɛɛ ɛzı tɔɔyʊʊ ñına yɔ. 9Nabʊyʊ kɛwɛ kı-laŋa taa pʊwɛ ɛzı ñıɣyʊʊ ŋgʊ sɔɔjanaa huuzuu pa-laŋa yɔɔ you taa yɔ. Kʊkʊyaɣ nɛ ki-keŋ taa wiɣ ɛzı you lɔɔɖa wena kpaŋnaŋ sakıyɛ hɔŋ alıwaatʊ ndʊ iseɣ you taa yɔ. 10Kʊñɔ suŋ ɛzı pıcası yɔ nɛ ı-nɔsı wɛɛ ɖɔɖɔ mbʊ. l-nɔsı taa peeye ku-ɖoŋ weyi kınazıɣnı ɛyaa fenası kagbaanzı yɔ, ıwɛɛ. 11Kıwɛnı wiyaʊ nɔɔyʊ, ɛnʊ lɛ cʊkaŋ pɔʊ tiyiyu. Payaɣnı-ı nɛ Ebree taa se : Abaadɔɔ* nɛ Greɛkı taa se : Apoliyɔɔ.

12Kajalaɣ kʊñɔŋ ɖɛwa. Kʊ-wayı lɛ, kʊñɔmıŋ naalɛ tasıɣ kɔm.

13Ɛsɔ tiyiyu loɖo ñınʊ hʊlı ɛgandıyɛ lɛ, manıı pʊyɔɔdʊʊnı kılaʊ ndene ndı palabı-ɖı nɛ sika nɛ ɖıwɛɛ Ɛsɔ ɛsındaa yɔ, ɖı-hıŋ naanza taa. 14Pʊyɔɔdaɣnı tiyiyu loɖo ñınʊ weyi ɛɖɔkı ɛgandıyɛ yɔ se : Yɛɖı Ɛsɔ tiyiyaa naanza mba paɖı-wɛ yoŋgbası pɔɔ sɔsɔɔ ŋga payaɣ se Efraatı yɔ, kɔ-cɔlɔ yɔ. 15Peeɖe pɛhɛɖı Ɛsɔ tiyiyaa mba, pa-naanza. Pɔkɔñɔɔzı-wɛ nɛ paɖaŋnı ñıɣyʊʊ ŋgʊ nɛ kıyakʊ ŋgʊ nɛ fenaɣ ŋga nɛ pınaɣ ŋga se ye patayı ɛyaa tɔm naadozo yɔ, pakʊ hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ. 16You laɖaa mba pacakı kpaŋnaŋ yɔ, manıwa se pɛkpɛndı kudokiŋ ɛgbaŋ nasılɛ.

17Mana natʊ natʊyʊ taa kpaŋnaŋ nɛ ı-yɔɔ caɣyaa. Posu ñıɣtʊ wondu ndʊ sɔɔjanaa huuzuu pa-laŋa yɔɔ you taa yɔ. Wondu ndʊ tısɛ ɛzı miŋ yɔ, tipiyi ɛzı tɛʊ piyuu yɔ nɛ tıwɛɛ ɖɔɖɔ ɛzı kazınzıŋa yɔ. Kpaŋnaŋ ınʊ ı-ñʊŋ kɛwɛ ɛzı tɔɔyıŋ ñʊŋ yɔ. Miŋ nɛ ñɔsı nɛ tım palıɣaɣnı ı-nɔsı taa. 18Ye patayı ɛyaa tɔm naadozo yɔ, miŋ nɛ ñɔsı nɛ tım mbʊ pılıɣaɣnı kpaŋnaŋ ınʊ, ı-nɔsı taa yɔ, pʊkʊ hɔɔlʊʊ kʊɖʊmʊʊ. 19Kpaŋnaŋ ınʊ, i-ɖoŋ kɛwɛ ı-nɔsı nɛ i-suŋ pa-taa. I-suŋ wɛ ɛzı ɖʊmaa yɔ. lwɛnı ñʊŋ nɛ ınʊ ınazıɣnı ɛyaa.

20Piyele ɛyaa mba pıkazı kedeŋa yɔɔ se kʊñɔmıŋ ınʊ ıtakʊ-wɛ yɔ, peteyele mbʊ palakaɣ yɔ. Peteyele aleewaa nɛ sıʊ kpelesi

9.3 Exo 10.4 Wɩl 9.10
9.4 Exo 12.23 Eze 9.4 Wɩl 6.6; 7.3
9.5 Wɩl 9.10; 11.7
9.6 Yɔb 3.21 Yer 8.3 Wɩl 6.16
9.7 Yow 2.4
9.8 Yow 1.6
9.9 Yow 2.5-7
9.10 Wɩl 9.5
9.11 Efɛ 2.2 Wɩl 9.1
9.12 Wɩl 8.13
9.14 Wɩl 16.12
9.16 Dan. 7.10 Wɩl 7.4
9.17 1Kro 12.8 Eza 5.28 -29
9.19 Eza 9.15
9.20 Way 4.28 Keɣ 115.4 Dan. 5.23 1Kɔr 10.20

* **9:11** *Abaadɔɔ / Apoliyɔɔ* - Hʊla ana a-tɔbʊʊ lɛ se: Yɔkıyʊ. Aleewaa ñʊʊ tʊ paya hʊla ana a-naalɛ.

nzɪ palabɪ-sɪ nɛ sika nɛ nzɪ palabɪnɪ liidiye nɛ nzɪ palabɪnɪ ñɪɣyuu kazɪnzɪŋa ñɪŋgu yɔ nɛ nzɪ pasaɣnɪ pɛɛ nɛ ɖasɪ yɔ, pɛ-tɛɛ luŋuu. Ŋgu sɪpɪzɪɣ sɪna yaa sɪnɪ yaa sɪɖɔ. 21Ɛyaa mba, peteyele ɖɔɖɔ lɛlaa kuu nɛ pa-fadɪŋ labu nɛ pa-hayitu nɛ pa-mɪlɪm.

Ɛsɔ tiyiyu nɛ takayaɣ cikpelaɣ pɔ-tɔm

10 Mantasɪ nau Ɛsɔ tiyiyu ɖoŋ tu nɔɔyu, ɛlɪnɪ ɛsɔdaa nɛ etiki. Ehu ɛsɔmɪnuu. Ɛ-ñuu taa wɛɛ tɪŋgaɣyuu. Ɛ-ɛsɪndaa wɛ ɛzɪ wɪsɪ yɔ nɛ ɛ-naŋgbanzɪ ñɛwɛɛ ɛzɪ miŋ tilima yɔ. 2Ɛɖɔkɪ e-nesi taa takayaɣ cikpelaɣ nakɛyɛ, kokulaa. Ɛsɪ ɛ-nɪwaŋ nɪŋgbaŋaɣ teŋgu yɔɔ nɛ ɛ-nɪmɪyɛ ñɪŋga tɛtu yɔɔ. 3Eholi ɖoŋ ɛzɪ tɔɔyuu wiluu yɔ. Eholi mbu lɛ, tɛu nazuu lubɛ nazɪ nɛ panɪ pɪ-taŋ. 4Pɪnazɪ mbu lɛ, manɪ pɪ-taa nɛ mañɪnɪ se mama. Ɛlɛ, manɪ puyɔɔduunɪ-m ɛsɔdaa se : Mɛsɪ tɛu nazuu lubɛ mbu pu-tɔm ndu, taama-tu.

5Ɛsɔ tiyiyu weyi maana-ɪ ɛsɪŋ teŋgu nɛ tɛtu pɔ-yɔɔ yɔ, ɛkpazɪ e-nesi kɪbanzɪ nɛ ɛsɔdaa. 6Ɛlɛ eɖuuni weyi ɛwɛ wezuu waasɪ nɛ waasɪ yɔ. Ɛnu labɪna ɛsɔtɔnuu nɛ mbu pɪtɪŋa puwɛ kɪ-taa yɔ nɛ tɛtu nɛ mbu pɪtɪŋa puwɛ tɪ-yɔɔ yɔ nɛ teŋgu nɛ mbu pɪtɪŋa puwɛ kɪ-taa yɔ. Eɖuwaa nɛ ɛtɔ se : Paatasɪɣ puyu ɖaŋuu ɖɔɖɔ. 7Ɛlɛ alɪwaatu ndu Ɛsɔ tiyiyu lubɛ ñɪnu hulуu ɛgandɪyɛ yɔ, mbu Ɛsɔ ɖuwa nɛ puwɛɛ mɛɛsaɣ tɛɛ yɔ, pɪtɛzɪɣ labu ɛzɪ eeheyuu ɛ-tumlaɖaa mba pɛkɛ ɛ-tɔm ɖɛzɪyaa yɔ.

8Nɔɔ ŋga kaayɔɔdɪnɪ-m nɛ ɛsɔdaa yɔ, katasɪ-m yɔɔdɪnau se : Wolo nɛ ŋmu takayaɣ cikpelaɣ ŋga kokulaa yɔ Ɛsɔ tiyiyu weyi ɛsɪŋ teŋgu nɛ tɛtu pɔ-yɔɔ yɔ, e-nesi taa.

9Peeye mowobi ɛ-cɔlɔ nɛ meheyi-i se ɛcɛlɪ-m takayaɣ cikpelaɣ ŋga. Ɛlɛ eheyi-m se : Mu-kɛ nɛ ŋtɔɔ. Kɛwɛɣ ñaŋ ño-lotu taa, ɛlɛ, kɛwɛɣ leleŋ ɛzɪ tuŋ num yɔ ñɔ-nɔɔ taa. 10Peeye mamu-kɛ e-nesi taa nɛ mɔntɔɔ. Kɛwɛ leleŋ mɔ-nɔɔ taa ɛzɪ tuŋ num yɔ. Ɛlɛ melibi-kɛ lɛ, mo-lotu taa kpa ñaŋ. 11Puwayɪ peheyi-m se : Puwɛɛ se ŋtasɪ suzuu samaɣ ndɪ ndɪ nɛ ajɛɛ sakɪyɛ nɛ kunumɪŋ sakɪyɛ nɛ awiya sakɪyɛ pɔ-tɔm ndu Ɛsɔ kɔŋ-ŋ heyuu yɔ.

Aseɣɖe tɪnaa naalɛ tɔm

11 Puwayɪ pɛcɛlɪ-m loku nakuyu kɪnɪɣzɪnɪ ɖau kɪmaɣzuu nɛ peheyi-m se : Kuyɪ ŋmaɣzɪ Ɛsɔ ɖɪɣa nɛ kɪlau ndene nɛ ŋkalɪ mba poluŋuu Ɛsɔ tɛɛ ka-taa yɔ. 2Ɛlɛ, taamaɣzɪ taɣ, yebi-kɛ nɛ hɔɔluu mbu puyɔɔ yɔ, peyebi-kɛ nɛ mba pɛtɛkɛ Yuda ñuma yɔ. Pɔkɔŋ cɪɖɪcɪɖɪ tɛtu Yerusaalem naŋgbanzɪ yaɣu fenasɪ nɪnaza nɛ naalɛ. 3Mɔkɔŋ hau ma-aseɣɖe tɪnaa naalɛ ɖoŋ se pɛɖɛzɪ mɔn-tɔm kɪyakɪŋ kutoku nɛ nasɪlɛ nɛ nɪnuwa nɛ

9.21 Wɪl 22.15
10.1 Mat. 17.2 Wɪl 1.15,16
10.2 Mat. 28.18
10.3 Wɪl 8.5
10.4 Dan. 8.26; 12.4,9
10.5 Exo 6.8 Dan. 12.7
10.6 Neh 9.6 Dan. 12.7 Wɪl 6.10
10.7 Wɪl 11.15
10.8 Wɪl 10.4
10.9 Yer 15.16 Eze 2.8; 3.1-3
10.10 Eze 2.10; 3.3
11.1 Eze 40.3 Zak 2.1 Wɪl 21.15
11.2 Eze 40.17, 20 Keɣ 79.1 Dan. 8.10 Luk 21.24 Wɪl 13.5
11.3 Wɪl 12.6

hiu. Pɛwɛɣ kuñɔŋ wondu taa
alɪwaatu ndu tɪ-taa. 4Mba lɛ
Oliiviye tuŋ naalɛ nɛ mbu pasɪɣ
kandɻunaa pu-yɔɔ yɔ, pa-naalɛ
mba pasuŋɪɣ kedeŋa Kɪbaɣlu
ɛsɪndaa yɔ. 5Ye po-koyindinaa
ɛcaɣ se palabɪ-wɛ kɪdɛkɛdum
nabuyu yɔ, miŋ nuɪyɪ lɪɣnɪ pɔ-nɔsɪ
taa nɛ ɛñaɣ-wɛ. Mbu puwɛɛ se
paku weyi ɛñunɪɣ se ɛlabɪ-wɛ
kɪdɛkɛdum nabuyu yɔ. 6Aseɣɖe
tɪnaa naalɛ mba, pɛwɛnɪ ɖoŋ se
padɻɪɣ ɛsɔtɔnuu nɛ tɛu ɛtaanu
kɪyakuŋ weyi ɪ-taa pɛɖɛzɪɣ tɔm
yɔ. Pɛwɛnɪ ɖoŋ ɖɔɖɔ se papɪsɪ
lum calum nɛ peyele kuñɔmuŋ
ndɪ ndɪ suu kedeŋa yɔɔ alɪwaatu
ndu pumaɣ-wɛ yɔ.

7Pɛtɛŋ pa-aseɣɖe lɪzuu lɛ,
tɛtɛkpunɛ ndɻɪ ɖɻilɪɣnɪ cukaŋ
pɔu lɔkɔ taa yɔ, ɖ̻iyouni-wɛ
nɛ ɖɻku-wɛ. 8Po-tomnasɪ wɛɣ
tɛtu sɔsɔtu ndu pamaɣzɪnɪ-tu
Sodom nɛ Ejiptɪ kalɪzaɣ taa nɛ
payaɣ-tu mbu yɔ, tɪ-habɛɛ yɔɔ.
Tɪ-taa peeye pakam pa-Kɪbaɣ
lu kaamaŋkaɣ yɔɔ. 9Samaɣ
nɛ cejewe nɛ kunumuŋ nɛ ajɛɛ
pa-taa ɛyaa nabɛyɛ kaɣ nau
po-tomnasɪ kɪyakuŋ naadozo nɛ
hɔɔluu. Paakaɣ numɔu hau se
pepim-wɛ. 10Kedeŋa yɔɔ ɛyaa
taa hulumuunɪ Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa
naalɛ mba pa-sum nɛ pɛwɛɛ
amaya yɔɔ. Pɔkɔŋ ɖama tiyinau
kujɔŋ mbu puyɔɔ yɔ, pa-naalɛ
panazaɣnɪ-wɛ.

11Ɛlɛ kɪyakuŋ naadozo nɛ
hɔɔluu unu ɪ-wayɪ lɛ, wezuu
kalɪzaɣ nakɛyɛ lunɪ Ɛsɔ cɔlɔ
nɛ kasuu pa-taa nɛ pakuyɪ nɛ
pasuŋ pa-naŋgbanzɪ yɔɔ. Peeye
sɔɔndu kpa mba pɔcɔŋaɣnɪ-wɛ
yɔ siŋŋ. 12Ɛsɔ tɔm ɖɛzɪyaa mba
panɪ puholuuni ɛsɔdaa ɖoŋ se :
Ikpa cɪnɛ! Nɛ pakpa ɛsɔdaa nɛ
pasuu mɪndu tɛɛ, po-koyindinaa
cɔŋaɣnɪ-wɛ.

13Alɪwaatu ndu tɪ-yɔɔ tɛtu
ñamsɪ siŋŋ nɛ ye patayɪ tɛtu
ndu tɪ-taa paawɛɛ yɔ tɔm hiu
yɔ, hɔɔluu kuɖumuu tɔlaa. Ɛyaa
kutokiŋ lubɛ sɪbɪnɪ tɛtu ñamsuu
mbu pɪ-yɔɔ. Piyele sɔɔndu kpa
mba pɪzaɣaa yɔ nɛ pasa ɛsɔdaa
Ɛsɔ.

14Kuñɔŋ naalɛ ñuŋgu ɖ̻ewa.
Na, pɪkazɪ pazɪ tozo ñuŋgu kɔŋ.

Ɛgandɪyɛ lubɛ ñɪnɖ̻ɛ

15Ɛsɔ tiyiyu lubɛ ñɪnu hulɪ
ɛgandɪyɛ lɛ, puholuu nɛ ɛsɔdaa
kpaŋŋ kpaŋŋ se :

Kedeŋa kewiyaɣ pɪsɪ
Ða-Kɪbaɣlu nɛ Ɛ-Krɪstu
kewiyaɣ.
Ɛtɔkɪ-kɛ waasɪ nɛ waasɪ.

16Peeye kɪbɪma nɪlɛ nɛ
naanza mba paacaɣ Ɛsɔ ɛsɪndaa
yɔ, poluŋ ɛ-tɛɛ nɛ paka pɛ-ɛza
nɛ tɛtu nɛ pasaŋ-ɪ 17nɛ pɔtɔŋ
se :

Kɪbaɣlu Ɛsɔ Ðoŋ Tuŋa tu,
ña weyi ŋwɛɛ nɛ ŋŋwɛɛ
nɛ ŋkɔŋ yɔ,
ɖ̻ɪsaŋ-ŋ mbu puyɔɔ yɔ,
ŋtuŋɪnɪ ño-ɖoŋ sɔsɔŋ yɔɔ
nɛ ŋpazɪ ñe-kewiyaɣ tɔɔu.
18Ajɛɛ pana kakpawa.
Ɛlɛ ña-pana kpawa nɛ
alɪwaatu talɪ se ŋhuunɪ
sɪɖ̻aa tɔm,

11.4 Zak 4.3, 11,14
11.5 2Awy 1.10 Yer 5.14
11.6 Exo 7.19 1Awy 17.1
11.7 Dan. 7.21 Wul 13.1
11.8 Wul 16.9 Ebr 13.12
11.9 Wul 17.15 Keɣ 79.2-3
11.10 Ɛst 9.19,22 Wul 3.10
11.11 Eze 37.5 Wul 11.9
11.12 2Awy 2.11 Tuma 1.9 Wul 12.5
11.13 Yos 7.19 Wul 14.7; 16.19
11.14 Wul 8.13; 9.12
11.15 Dan. 2.44; 7.14, 27
11.16 Wul 4.4
11.17 Wul 1.8; 19.6
11.18 Dan. 7.10 Wul 11.2,9; 6.10; 13.10; 18.6; 19.5

nɛ ŋhɛyɪ ña-tumladaa
mba pɛdɛzɪ ñɔ-tɔm yɔ,
nɛ cɪdɪcɪdɪ ñuma
nɛ mba peseɣ-ŋ yɔ,
paa paakɛ ajama
yaa dɔŋ tɪnaa yɔ.
Ðɪnɛ ŋkuu mba pɛweɛkɪɣ
kedeŋa yɔ.

19Ɛsɔ dɪɣa ŋga kɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, kɔ-nɔnɔɔ tulaa nɛ panaɣ nɔɔ hau adakaɣ ka-taa. Tɛu ñulɪzaa nɛ kɔkɔdɛ ya nɛ tɛu nazɪ nɛ tɛtu ñamsɪ nɛ dɔmbɛɛ tɔlɪ siŋŋ.

Halu nɛ coojo pɔ-tɔm

12 Kawɪlasɪ sɔsɔsɪ nasɪyɪ wɪlɪ ɛsɔdaa. Pukɛ halu nɔɔyu, esu wɪsɪ nɛ fenaɣ ñɛwɛɛ ɛ-nuŋgbanzɪ tɛɛ nɛ ɛpa awiihulaɣ nakɛyɛ kɔ-yɔɔ nɛ tɪnzɪ hiu nɛ naalɛ. **2**Ɛhaɣ hoɣa nɛ ɛcaɣ lulɔu nɛ ɛnɪɣ siziŋ nɛ ɛmakɪ kubusi. **3**Pɪwɪlɪ dɔdɔ kawɪlaɣ leɛka ɛsɔdaa. Na, coojo* sɔsɔ nɔɔyu ɛsɛ cɪu ɛzɪ miŋ yɔ. Ɛwɛnɪ ñuŋ lubɛ nɛ huŋ hiu nɛ awiihulaɣ wɛɛ paa ɛ-ñuu ŋgu ku-yɔɔ. **4**E-suu kahazaɣ tɪnzɪ nasɪyɪ ɛsɔdaa nɛ kulɔu tataa. Ye patayɪ tɪnzɪ tuŋa tɔm naadozo yɔ, pɪmakunɪ hɔɔluu kudumuu. Coojo ɛnu, ɛsuŋ halu weyi ɛcaɣ lulɔu yɔ ɛ-ɛsɪndaa se ɛlɛ ɛlulɪ ɛ-pɪɣa lɛ, ɛcaŋ nɛ ɛtɔɔ-kɛ. **5**Halu ɛnu ɛlulɪ abalɪpɪɣa ŋga kɔkɔŋ dɪyuu ajɛɛ kpeekpe nɛ awiidau ñuɣyuu ñuŋgu yɔ. Peeye Ɛsɔ cobi-kɛ nɛ ɛkpazɪ ɛ nɛ e-kewiyaɣ kpelaɣ pɔ-cɔlɔ. **6**Piyele halu ñese nɛ ewolo laku taa dendɛ Ɛsɔ kɔñɔɔzɪ lone se ɛcɔnɪ ɛ-yɔɔ kɪyakuŋ kutoku nɛ nasɪlɛ nɛ nunuwa nɛ hiu yɔ.

7You nakuyu kalɪ ɛsɔdaa. Mɪcɛɛlɪ nɛ e-tiyiyaa poyouni coojo nɛ coojo nɛ ɛlɛ ñuma paba ñoyouni-wɛ. **8**Ɛlɛ pawa coojo nɛ e-tiyiyaa nɛ patatasɪ wɛnau lone ɛsɔdaa. **9**Peeye potuzi coojo sɔsɔ weyi ɛkɛnɪ dum kɪbɪnu yɔ nɛ payaɣ-ɪ dɔdɔ se aleewaa ñuu tu nɛ Satanɪ yɔ, nɛ pɛpɛdɪ ɛ nɛ e-tiyiyaa tataa. Ɛnu lɛ weyi ɛcɛzaɣ kedeŋa kpeekpe yɔɔ ɛyaa yɔ.

10Peeye manɪ puholuuni ɛsɔdaa dɔŋ se :
Lɛɛlɛɛyɔ, dɛ-Ɛsɔ ñuu yabu
nɛ e-dɔŋ nɛ e-kewiitu
nɛ ɛ-Krɪstu abalɪtu,
pa-alɪwaatu talaa.
Mbu puyɔɔ yɔ, potuzi weyi
ɛkuyaɣ dɛ-ɛgbaɣdɪnaa
yɔɔ yɔ,
nɛ pɛpɛdɪ-ɪ tataa,
ɛkuyaɣ pɔ-yɔɔ wɪsɪ nɛ
dɔo dɛ-Ɛsɔ ɛsɪndaa.
11Heɣa calum nɛ pa-aseɣdɛ
tɔm pawabɪnɪ-ɪ.
Ðɔdɔ lɛ, pɔtɔsɔɔlɪ pe-wezuu,
pɪkpɛndɪnɪ alɪwaatu ndu
panaɣzaɣ-wɛ se
pakuu-wɛ yɔ.
12Pu-yɔɔ lɛ, ɛsɔdaa nɛ mba
mɪ ɪwɛ ɛsɔdaa yɔ,
umɛyɪ amaya.
Mba mɪ ɪwɛ tɛtu yɔɔ nɛ
teŋgu taa yɔ, putɔɔ-mɪ!
Toovenim mbu puyɔɔ yɔ,
aleewaa ñuu tu tibi mɪ-cɔlɔ.
Ɛ-pana kpawa pɪtuɛyɪ

11.19 Wul 4.5; 15.5
12.2 Eza 66.7 Gal 4.19
12.3 Wul 17.3; 13.1
12.4 Dan. 8.10
12.5 Key 2.9 Wul 2.27; 19.15
12.6 Wul 11.3,4
12.7 Dan. 10.13; 12.1 Wul 12.4
12.9 Kid 3.1 Luk 10.18 Yoh 12.31 Wul 20.2
12.10 Yɔb 1.11 Zak 3.1 Wul 11.15
12.11 Room 8.37 Luk 14.26
12.12 Key 96.11 Eza 49.13 Wul 18.20

* **12:3** *Coojo* - Pu-tɔbuu lɛ se dum nɛ Satanɪ payaɣ mbu.

mbu puyɔɔ yɔ, ɛnawa se
alɩwaatu pazɩ yem pɩkazɩ-ɩ.
13Coojo* ɛnu, ɛnawa se
potuzi-i nɛ pɛpɛdɩ tataa lɛ, ɛdu
halu weyi ɛlulɩ abalɩpɩya yɔ,
ɛ-wayɩ. 14Peeye pɛcɛlɩ halu ɛnu
keziye sɔsɔdɛ nadɩyɛ keŋ naalɛ
se ɛkuyɩ nɛ ewolo laku taa e-lone
taa. Pɔcɔŋnɩ ɛ-yɔɔ peeye pɩnaɣ
nɛ pɩnzɩ naalɛ nɛ pɩnaɣ hɔɔluu
nɛ dum ɛnu ɛtaana-ɩ. 15Ðum
ɛnu, ɛlɩzaɣ lum nɛ ɛ-nɔɔ taa ɛzɩ
pɔɔ sɔsɔɔ yɔ halu ɛnu ɛ-wayɩ
se pɩkpaɣ-ɩ. 16Ɛlɛ, tɛtu ñasɩnɩ
halu ɛnu. Tɩha tɩ-nɔɔ nɛ tili lum
mbu coojo lɩzaɣnɩ ɛ-nɔɔ taa
yɔ, pɩtuŋa. 17Peeye coojo ɛnu,
ɛ-pana kpanɩ halu ɛnu siŋŋ nɛ
ewolo nɛ eyouni halu ɛnu e-lidɛ
taa ñuma mba pakazaa yɔ. Mba
lɛ mba pɔdɔm Ɛsɔ paɣtu yɔɔ nɛ
pɔdɔkɩ Yesu aseɣdɛ tɔm yɔ.

Kpɩnɛ ndɩ dɩlɩnɩ teŋgu taa yɔ, dɩ-tɔm

13 Peeye masuŋ teŋgu nɔɔ
kañuŋa yɔɔ. Ɛlɛ mana
kpɩnɛ nadɩyɛ dɩlɩyaɣnɩ teŋgu
taa. Ðuñɔ huŋ hiu nɛ dɩwɛnɩ ñuŋ
lubɛ. Paa huluu ŋgu kɩ-nɔɔ taa nɛ
awiihulaɣ nɛ pama paa ñuu ŋgu
ku-yɔɔ hɩla wena atuu Ɛsɔ yɔ.
2 Kpɩnɛ ndɩ manawa yɔ, dɩwɛ ɛzɩ
kpou yɔ. Ðɩ-naŋgbanzɩ wɛɛ ɛzɩ
tɛtɛkpɩnɛ ndɩ payaɣ-dɩ se urɩsɩ
yɔ, dɩ-ñunzɩ nɛ dɩ-nɔɔ ñɛwɛɛ ɛzɩ
tɔɔyuu ñuŋga yɔ. Coojo ha-dɩ
e-doŋ nɛ e-kewiyaɣ kpelaɣ nɛ
abalɩtu sɔsɔtu. 3Mana dɩ-ñuu
lɛɛku, puku-ku sum yɔɔ sum yɔɔ nɛ
puwaa. Pɩdɩɣzɩ ɛyaa tuŋa kedeŋa
yɔɔ nɛ patuŋɩɣ dɩ-wayɩ. 4 Poluŋ
coojo tɛɛ mbu puyɔɔ yɔ, ɛnu
hanɩ kpɩnɛ ndɩ doŋ. Poluŋ kpɩnɛ
ndɩ dɩ-tɛɛ nɛ pɔtɔŋ se : Anɩɣzɩnɩ
kpɩnɛ dɩnɛ? Apɩzɩɣ eyooni-dɩ?
5Paha-dɩ nɔɔ nɛ dɩyɔɔduu
akaɣya tɔm nɛ dɩtuu Ɛsɔ. Paha-dɩ
dɔdɔ doŋ se dɩtɔɔnɩ kewiyaɣ
fenasɩ nunaza nɛ naalɛ. 6Kpɩnɛ
ndɩ, dɩikuli dɩ-nɔɔ nɛ dɩtuu Ɛsɔ.
Ðɩtu ɛ-hɩdɛ nɛ ɛ-dɩɣa dɩkpɛndɩnɩ
mba pɛwɛ ɛsɔdaa yɔ. 7Paha-dɩ
doŋ se dɩla you nɛ cɩdɩcɩdɩ ñuma
nɛ dɩwabɩ-wɛ. Paha-dɩ dɔdɔ doŋ
cejewe tuŋa nɛ samaɣ tuŋa nɛ
kunumuŋ tuŋa nɛ ajɛɛ tuŋa pɔ-yɔɔ.
8Kedeŋa yɔɔ ɛyaa kpeekpe kɔŋ
luŋuu ɛ-tɛɛ. Mba lɛ mba pa-hɩla
fɛyɩ wezuu takayaɣ taa doooo ɛzɩ
palabu kedeŋa yɔ. Takayaɣ ŋga lɛ
Heɣa ŋga palawa yɔ, ka-ñuŋga.
9Weyi ɛwɛnɩ nuŋgbaaŋ lɛ, ɛnu :
10Ye pudɩwa se nɔɔyu ɛsuu
salaka yɔ,
ɛsuu ka-taa dɔdɔ.
Ye pudɩwa se paku nɔɔyu
nɛ abalɩsɩɣa yɔ,
pakuu-ɩ nɛ abalɩsɩɣa dɔdɔ.
Punɛ pɩ-taa panaɣ cɩdɩcɩdɩ ñuma
tɩ-dɔkuu nɛ pe-lidau wenau.

Kpɩnɛ ndɩ dɩlɩnɩ tɛtɛɛ yɔ, dɩ-tɔm

11Puwayɩ lɛ, mana tɛtɛkpɩnɛ
lɛɛdɛ, dɩlɩyaɣnɩ tɛtɛɛ. Ðɩñɔ
huŋ naalɛ ɛzɩ heɣa yɔ nɛ
dɩyɔɔduu ɛzɩ coojo† nɔɔyu

12.13 Wɩl 12.5
12.14 Exo 19.4 Dan. 7.25; 12.7 Wɩl 17.3
12.15 Eza 59.19
12.17 Kiḍ 3.15 Wɩl 13.7; 14.12 1Yoh 5.10
13.1 Dan. 7.2,7 Wɩl 17.12
13.2 Dan. 7.4-6 Wɩl 12.4
13.3 Wɩl 17.8
13.4 Wɩl 18.18
13.5 Dan. 7.8, 11,25 Wɩl 11.2; 12.6
13.6 Yoh 1.14 Kol 2.9
13.7 Dan. 7.21 Wɩl 11.7
13.8 Dan. 12.1 1 Pet 1.19
13.9 Wɩl 2.7
13.10 Mat. 26.52 Wɩl 14.12
13.11 Wɩl 11.7

* **12:13** *Coojo* - Pu-tɔbuu lɛ se dum nɛ Satanɩ payaɣ mbu

† **13:11** *Coojo* - Pu-tɔbuu lɛ se dum nɛ Satanɩ payaɣ mbu

yɔ. 12Ðiiwɛni kajalaɣ ñinqɛ qoŋ tiŋa nɛ qilaki tumiyɛ nɛ qi-nɔɔ qi-ɛsindaa. Ðikpaɣaɣ tɛtu nɛ ti-yɔɔ ñima nɛ qoŋ nɛ poluŋuu kajalaɣ kpinɛ nqi piiku-qi sim yɔɔ sim yɔɔ nɛ qi-kicikpuu waa yɔ, qi-tɛɛ. 13Ðiwilaɣ kawilasi sɔsɔsi. Ðilaba nɛ miŋ niiyi liini ɛsɔdaa nɛ etii tataa nɛ ɛyaa na. 14Ðicɛzaɣ kedeŋa yɔɔ ɛyaa nɛ kawilisi nzi paha-qi wadɛ se qiwili kajalaɣ kpinɛ ɛsindaa yɔ. Ðiheyi-wɛ se pama siu kpelaɣ nɛ kaniɣzini kpinɛ nqi polom-qi abalisiɣa nɛ qiqaɣni wɛu wezuu yɔ. 15Paha-qi qoŋ se qila nɛ siu kpelaɣ ŋga kɛwɛɛ wezuu. Peeye siu kpelaɣ ŋga kapazi yɔɔduu nɛ kala nɛ mba patiŋa payi paaluŋuu kɛ-tɛɛ yɔ, pasi. 16Ðiyeba nɛ payusi ɛyaa cikpema nɛ sɔsaa, ñim tinaa nɛ kuñɔndinaa, mba pɛwɛ pa-ti yɔɔ yɔ nɛ yomaa, patiŋa payi pe-nesi kibanzi yɔɔ yaa pe-kila taa. 17Ye yusaɣ ŋga yaa kpinɛ nqi qi-hiqɛ yaa qi-hiqɛ ñuu ɛfɛyi nɔɔyu yɔɔ yɔ, pudu ɛnu ɛɛpizi ɛya puyu yaa ɛpɛdi.

18Pupɔzuu cinɛ lɔŋsinqɛ. Weyi ɛwɛni lɛɣtu yɔ, ɛla kpinɛ nqi qi-hiqɛ ñuu akɔnta. Toovenim mbu puyɔɔ yɔ, pikɛ ɛyu mayaɣ, ŋga lɛ 666.

Heɣa nɛ ɛyaa 144000

14 Puwayi lɛ, mantasi cɔnau nɛ manaɣ Heɣa siŋ Siiyɔɔ puu yɔɔ ka nɛ ɛyaa 144000. Pama ka-hiqɛ nɛ ka-Caa ñinqɛ pe-kila taa. 2Maniɣ puyɔɔduuni ɛsɔdaa ɛzi lim sɔsɔm faluu yɔ nɛ ɛzi tɛu nazuu qoŋ yɔ. Kɔkɔqɛ nqi maniwa yɔ, qiwɛ ɛzi cimiŋ maqaa makuu cimiŋ yɔ. 3Peteɣ aɣ hendu kifatu kewiyaɣ kpelaɣ nɛ ɛza tinaa mba pa-naanza nɛ kibima pɛ-ɛsindaa. Nɔɔyu tapizi se ɛkpɛliki hendu ndu nɛ pitasini ɛyaa 144000mba. Mba Heɣa yabi tataa. 4Mba lɛ mba petepisi pa-ti nɛ halaa yɔ, pototukini-wɛ kau. Patiŋaɣ Heɣa wayi paa le kowokaɣ yɔ. Payabi-wɛ nɛ ɛyaa hɛku taa se pɛkɛni kajalaɣ kumtu ndu pahaɣ Ɛsɔ nɛ Heɣa yɔ. 5Cɛtim tɔm talii pɔ-nɔsi taa kau, toovenim mbu puyɔɔ yɔ, natuyu fɛyi se paawaani-wɛ.

Ɛsɔ tiyiyaa naadozo tɔm

6Mana Ɛsɔ tiyiyu lɛlu, ɛkuyaɣ qooo ɛsɔdaa. Ɛɛwɛni Tɔm Kibandu ndu tiwɛ tam yɔ se esuzi kedeŋa yɔɔ ɛyaa. Esuzuu-tu ajɛɛ tiŋa nɛ cejewe tiŋa nɛ kunumiŋ tiŋa nɛ samaɣ tiŋa. 7Eholaɣ qoŋ se : lsɔɔndi Ɛsɔ nɛ iha-i samtu mbu puyɔɔ yɔ, ɛ-tɔm huu aliwaatu talaa. Iluŋ weyi ɛlabi ɛsɔtɔnuu nɛ tɛtu nɛ teŋgu nɛ hila yɔ, ɛ-tɛɛ.

8Ɛsɔ tiyiyu lɛlu tiŋ ɛ-wayi nɛ ɛlɛ ñɔtɔŋ se :

Titɔlaa! Babilooni tɛtu sɔsɔtu ndu titɔlaa!
Ndu ñɔzini ajɛɛ kpeekpe ti-hayitu pana sulum.

9Ɛsɔ tiyiyu tozo ñinu tiŋaɣ

13.12 Wil 13.3
13.13 Way 13.1-3 1Awy 18.38 2Awy 1.10 Mat. 24.24 Wil 16.14
13.14 2Tes 2.9 Wil 12.9
13.15 Dan. 3.5,6
13.16 Wil 14.9
13.17 Wil 14.11
13.18 Wil 15.2; 17.9
14.1 Wil 3.12; 7.4
14.2 Wil 1.15
14.3 Wil 5.9
14.4 2Kɔr 11.2 Yak 1.18 Wil 5.9; 7.15
14.5 Keɣ 32.2 Sof 3.13 Efɛ 5.27
14.6 Efɛ 3.9-11 Tit 1.2 Wil 5.9
14.7 Keɣ 124.8 Tuma 14.15 Wil 4.11
14.8 Eza 21.9 Yer 51.7,8 Wil 18.2
14.9 Wil 13.14-16

kajalaɣ ñuma mba pa-wayı nɛ eholuu se : Na mbu pukɔŋ taluu weyi eluŋuu kpınɛ ndı nɛ dı-sıu kpelaɣ pɛ-tɛɛ nɛ pala e-nesi yɔɔ yaa e-kidɛ taa yusaɣ yɔ : **10**Pudu kɔŋ ñɔu Ɛsɔ pana sulum. Pɔkɔŋ sulum mbu pıyuu ɛ-pana kɔpu taa nɛ paacaɣ pı-taa puyu se pi-dɔŋ epası. Miŋ nɛ tum pɔkɔŋ-ı nazuu Ɛsɔ tiyiyaa cıdıcıdı ñuma nɛ Heɣa pɛ-ɛsındaa. **11**Miŋ sɔsɔŋ weyi ɛnazıɣ-wɛ yɔ, ɛ-ñɔsı ñɛyıɣ waası nɛ waası. Mba poluŋuu kpınɛ ndı nɛ dı-sıu kpelaɣ pɛ-tɛɛ yɔ nɛ pamu dı-hıdɛ yusaɣ yɔ, paakaɣ hɛzuu wısı nɛ doo. **12**Pupɔzuu cınɛ se cıdıcıdı ñuma mba pɔdɔkıɣ Ɛsɔ paytu nɛ pɛwɛnı lidau Yesu yɔɔ yɔ, pɔdɔkı pa-tı.

13Peeye manıɣ puyɔɔduunı-m nɛ ɛsɔdaa se : Ma se pıkpaɣunı leɛlɛeyɔ yɔ, mba pasıkı pa nɛ Kıbaɣlu pɛkpɛnduu taa yɔ, pehiɣ pa-tı!

Kalızaɣ tɔŋ se : Toovenim. Papızıɣ nɛ pɛhɛzını pa-tuma mbu puyɔɔ yɔ, atıŋıɣ pa-wayı.

Kedeŋa yɔɔ kumtu tɔm

14Mantası cɔnau lɛ, manaɣ ɛsɔtɔnuu kuhulumuu nakuyu. Nɔɔyu caɣ ku-yɔɔ ɛnıɣzını ɛyu pıyalu nɔɔyu. Ɛpam sika awiihulaɣ nɛ ɛdɔkı loozo ŋgu kıpıɣ yɔ e-nesi taa. **15**Ɛsɔ tiyiyu lɛlu ñalını Ɛsɔ dıɣa taa nɛ ɛmakı kubusi dɔŋ nɛ ɛyɔɔduunı weyi ɛcaɣ ɛsɔmınuu yɔɔ yɔ se : Tisi ño-loozo nɛ ŋku. Kumtu alıwaatu talaa mbu puyɔɔ yɔ, tɔɔnaɣ pı kedeŋa yɔɔ. **16**Peeye weyi ɛcaɣ munuu yɔɔ yɔ, etisi e-loozo kedeŋa yɔɔ nɛ ɛku kedeŋa yɔɔ tɔɔnaɣ.

17Ɛsɔ tiyiyu lɛlu ñalını Ɛsɔ dıɣa ŋga kɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, ka-taa. Ɛdɔkı dɔdɔ loozo ŋgu kıpıɣ camıyɛ yɔ e-nesi taa. **18**Ɛsɔ tiyiyu lɛlu weyi ɛwɛnı dɔŋ miŋ yɔɔ yɔ, ɛlɛ ñalını kılau ndene cɔlɔ nɛ eholuuni weyi ɛdɔkı loozo ŋgu kıpıɣ yɔ se : Tisi ño-loozo nɛ ŋkoyi viiñu tıu pee kedeŋa yɔɔ mbu puyɔɔ yɔ, apıwa. **19**Peeye tiyiyu ɛnu etisi e-loozo kedeŋa yɔɔ nɛ ekoyi pee ana nɛ ɛpɛdı-yɛ Ɛsɔ pana pulone sɔsɔdɛ taa dendɛ pamıtıɣ-yɛ yɔ. **20**Palızı pulone ndı nɛ tetu wayı nɛ pamıtı pee ana nɛ calum luunı dı-taa nɛ pikpe nɛ pıtalı ɛzı kilometanaa nasidozo yɔ nɛ pıkpa nɛ pıtalı kpaŋnaŋ taması tɛɛ.

Ɛsɔ tiyiyaa lubɛ mba pɔdɔkı kuñɔmuŋ lubɛ yɔ, pɔ-tɔm

15 Puwayı mana kawılaɣ sɔsɔɔ leɛka nakɛyɛ ɛsɔdaa, kɛfɛyı yɔɔduu. Ɛsɔ tiyiyaa nabɛyɛ lubɛ pɔdɔkı kuñɔmuŋ lubɛ. Ɛnı lɛ kɛtɛzaɣ kuñɔmuŋ mbu puyɔɔ yɔ, ɛnı teŋna nɛ Ɛsɔ pana hɛɛ. **2**Ɖɔdɔ lɛ, mana nabuyu, puwɛ ɛzı luŋgamuu yɔ nɛ puñılızıɣ ɛzı ñunuu yɔ, pisidini miŋ. Mana dɔdɔ mba pawabı kpınɛ ndı nɛ dı-sıu kpelaɣ nɛ dı-hıdɛ ñuu yɔ, pasuŋ teŋgu ŋgu ku-yɔɔ nɛ pɔdɔkı Ɛsɔ cumuŋ. **3**Peteɣaɣ Ɛsɔ tumladu Moyiizi nɛ Heɣa pe-hendu nɛ pɔtɔŋ se :

14.10 Keɣ 75.8 Eza 51.17 Yer 25.15 Wul 16.19
14.11 Eza 34.10 Wul 19.3
14.12 Wul 13.10; 12.17
14.13 Ebr 4.10 1Kɔr 15.18 Wul 6.11
14.14 Eze 1.26 Dan. 7.13
14.15 Yow 3.13 Mat. 13.39
14.18 Wul 16.8 Yow 3.13
14.19 Wul 19.15
14.20 Eza 63.3 TH 1.15 Ebr 13.12 Wul 19.14
15.1 Wul 14.10; 15.6
15.2 Wul 4.6; 5.8 Mat. 3.11
15.3 Wul 8.8 Exo 7.17,20

Kıbaɣlu Ɛsɔ Ðoŋ Tuŋa tu,
ña-tuma paɣlı kpem pıfɛyı
yɔɔduu!
Ajɛɛ wiyau,
ña-numɔŋ tuzaa nɛ ıkɛ
numɔŋ siŋŋ!
4Kıbaɣlu, aasɔɔnduu-ŋ?
Aakpazıɣ ña-hıdᵋ ɛsɔdaa?
Ñe-ɖeke koŋ lɛ cıdıcıdı tu!
Ajɛɛ kpeekpe ñuma kaɣ kɔm
nɛ poluŋ ñɛ-tɛɛ,
mbu puyɔɔ yɔ, ŋyeba nɛ pana
ña-tuma wena atuuzaa yɔ.
5Puwayı lɛ, manaɣ Ɛsɔ
dıɣa ŋga kɛwɛ ɛsɔdaa nɛ
ka-taa nɛ aseɣɖe kıdandu yɔ,
kɔ-nɔnɔɔ tulaa. 6Ɛsɔ tiyiyaa
lubɛ mba paadɔkı kuñɔmıŋ
lubɛ yɔ, palını Ɛsɔ dıɣa ŋga
ka-taa. Posu wondu kıbandu
ndu tıwɛ cıdı cıdı nɛ tıñılızıɣ
siŋŋ yɔ nɛ pata sika tambala
pa-laŋa taa. 7Peeye ɛza tınaa
naanza mba, pa-taa lɛlu cɛlı
Ɛsɔ tiyiyaa mba pa-lubɛ sika
kɔpunaa lubɛ. Kɔpunaa mba,
pa-taa su Ɛsɔ weyi ɛwɛ wezuu
waası nɛ waası yɔ, ɛ-pana ɖo.
8Ñɔsı nasıyı ñɛyı Ɛsɔ dıɣa taa
Ɛsɔ koboyaɣ nɛ e-ɖoŋ pɔ-yɔɔ.
Nɔɔyu taapızıɣ se ɛsuu ka-taa
nɛ pukɔɔ pısını alıwaatu ndu
kuñɔmıŋ lubɛ weyi Ɛsɔ tiyiyaa
lubɛ kɔnaa yɔ, ıtɛma yɔ.

Ɛsɔ pana kɔpunaa lubɛ tɔm

16 Puwayı lɛ, manı
puyɔɔduunı tiyiyaa mba
pa-lubɛ nɛ Ɛsɔ dıɣa taa ɖoŋ se :
Iwolo nɛ ihuti kedeŋa yɔɔ Ɛsɔ
pana ana a-kɔpunaa lubɛ.

15.4 Wıl 8.10 Exo 7.20
15.5 Wıl 11.19
15.6 Exo 28.6 Eze 44.17 Wıl 14.15
15.7 Wıl 4.6 1Tes 1.9
15.8 Exo 40.34 1Awy 8.10 Eza 6.4
16.1 Wıl 15.1
16.2 Exo 9.9-11
16.3 Exo 7.17,20 Wıl 8.8,9
16.4 Wıl 8.10 Exo 7.20
16.5 Wıl 1.4,8; 4.8; 11.17
16.6 Eza 49.26 Mat. 23.34,35 Wıl 17.6; 18.20
16.7 Wıl 9.13; 19.2
16.8 Wıl 6.12
16.9 Dan. 5.22 Wıl 11.13
16.10 Wıl 9.2; 13.2
16.11 Wıl 2.21

2Kajalaɣ tu woba nɛ ehuti
ɛ-kɔpu kedeŋa yɔɔ. Peeye kıcıkpuŋ
kıdɛkɛduŋ weyi unazıɣ ɛyaa yɔ, ıkpa
mba palabı pɔ-yɔɔ kpunɛ yusaɣ nɛ
poluŋuu ɖı-su kpelaɣ tɛɛ yɔ.
3Naalɛ tu ñohuti ɛ-kɔpu teŋgu
taa nɛ teŋgu lum pısı ɛzı sıdu
calım yɔ nɛ mbu pıtuŋa payı
puwɛ wezuu pı-taa yɔ, pısı.
4Tozo tu ñohuti ɛ-kɔpu pɔsı
nɛ hila pa-taa nɛ lum pısı calım.
5Peeye manı tiyiyu weyi ɛcɔŋaɣ
nı lum yɔɔ yɔ, ɛyɔɔdaɣ se :
Ña Kıbaɣlu, weyi ña ŋwɛɛ
nɛ ŋŋwɛɛ yɔ,
ŋtuuzaa, ŋwɛ cıdıcıdı,
mbu puyɔɔ yɔ, ŋhunı
tɔm ɛyaa ɛzunɔ.
6Toovenim mbu puyɔɔ yɔ,
pɛkpɛdı cıdıcıdı ñuma
nɛ Ɛsɔ tɔm dᵋzıyaa calım nɛ
ŋcɛlı-wɛ calım se pɔñɔɔ,
pamunı mbu.
7Manı Ɛsɔ tiyiyu lɛlu
yɔɔduunı tılaadı dıhɔdᵋ se :
Ɛɛɛ, Kıbaɣlu Ɛsɔ Ðoŋ
Tuŋa tu,
ŋhuu tɔm nɛ toovenim,
ñɔ-tɔm huu tuuzaa.
8Ɛsɔ tiyiyu naza tu huti
ɛ-kɔpu wısı yɔɔ nɛ paha-sı ɖoŋ
se sıñaɣ ɛyaa nɛ miŋ. 9Peeye
wısı ñaɣ ɛyaa siŋŋ nɛ patuu Ɛsɔ
weyi ɛwɛnı ɖoŋ kuñɔmuŋ unu
ɛ-yɔɔ yɔ, ɛ-hıdᵋ. Patapısunı pa-tı
se peyele nɛ ɛ-hıdᵋ sɛɛ.
10Kagbaanzı tu ñohuti ɛ-kɔpu
kpunɛ ndı ɖi-kewiyaɣ kpelaɣ
yɔɔ nɛ cıkpenduu yu ɖi-kewiyaɣ
yɔɔ. Ɛyaa nıɣaɣ sizin nɛ pɔtɔkı
pa-nzuluma. 11Patu Ɛsɔ weyi

ɛwɛ ɛsɔdaa yɔ pe-siziŋ nuu nɛ pa-kıcıkpuŋ pɔ-yɔɔ nɛ patapısınu pa-tı pa-lakası taa.

12Loḍo tu ñohuti ɛ-ñuŋgu pɔɔ sɔsɔɔ ŋga payaɣ se Efraatu yɔ, ka-taa nɛ lum sɔɔ se pıha numɔu awiya wena alıɣnı wısu ḍılıyɛ yɔ nɛ apızı akɔɔ. **13**Peeye mana kalızası kıdɛkɛdısı nasıyu naadozo, sıwɛ ɛzı sayɛɛ yɔ. Sılınu coojo* nɛ kpınɛ nɛ weyi ɛcɛtıɣ se ɛkɛ ɛsɔtɔm ḍɛzıyu yɔ pɔ-nɔsı taa. **14**Sıkɛ aleewaa mba pawılıɣ kawılısı yɔ. Siwoki kedeŋa kpeekpe yɔɔ awiya cɔlɔ se sikpeɣli-wɛ nɛ pala you Ɛsɔ Ðoŋ Tuŋa tu kıyaku sɔsɔu wiye.

15Kıbaɣlu tɔŋ se : lna, mɔnkɔŋ ɛzı mılu yɔ. Weyi ɛcakunı ɛ-ɛza nɛ ɛḍaŋ e-wondu se ɛtaaḍɔ ŋtaakpeḍe nɛ pana ɛ-fɛyɛ yɔ, ehiɣ ɛ-tı.

16Kalızası nzı, sikpeɣli awiya ana lone ndı payaɣnı Ebre taa se Armaagedɔnı yɔ, ḍı-taa.

17Ɛsɔ tiyiyu lubɛ ñınu huti ɛ-kɔpu ɛsɔdaa nɛ puholuuni ɛsɔdaa Ɛsɔ ḍıɣa taa kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ ḍoŋ se : Pılabı mbu. **18**Tɛu ñılızaa nɛ kunazı nɛ kɔkɔḍɛ ya nɛ tɛtu ñamsı ñamsuu nabuyu kpem. Ðooo ɛzı ɛyaa wɛu kedeŋa yɔɔ yɔ, widḭyi tıtañamsı mbu. **19**Tɛtu ñamsuu mbu piyeba nɛ tɛtu sɔsɔtu tayı tɔm nabudozo taa nɛ ajɛɛ taa ñundu ñɛkpɛzıɣ nɛ tıḍaku. Ɛsɔ tɔzı Babilooni tɛtu sɔsɔtu yɔɔ se ɛñɔzı-tu ɛ-pana sɔsɔna sulum kɔpu. **20**Ajɛɛ wena lum cɔ-yɛ kondiko yɔ a-tuŋa asewa nɛ patatası puŋ nau. **21**Ðɔmbɛɛ sɔsɔna naayɛ lıɣaɣnı ɛsɔdaa nɛ atɔlu ɛyaa yɔɔ. Kudumḍıyɛ yuŋ wɛɣ ɛzı kilowaa nunaza yɔ. Ɛyaa tuwaɣ Ɛsɔ kuñɔŋ ŋgu ḍɔmbɛɛ kɔŋaɣnı-wɛ yɔ, kı-yɔɔ. Kuñɔŋ ŋgu kuḍɛlısı niye.

16.12 Eza 41.2 Yer 50.38 Wıl 9.14
16.13 1Yoh 4.1-3 Wıl 12.9
16.14 1Tim 4.1 Wıl 17.14; 20.8
16.15 1Tes 5.2 Wıl 3.3,18
16.16 Wıl 19.19
16.17 Wıl 21.6
16.18 Dan. 12.1 Wıl 4.5; 8.5
16.19 Yer 25.15 Wıl 14.10
16.20 Wıl 6.14
16.21 Exo 9.18-25 Wıl 11.19; 16.9
17.1 Yer 51.13 Wıl 15.1
17.2 Yer 51.7 Wıl 14.8; 18.3
17.3 Wıl 13.1
17.4 Yer 51.7 Wıl 14.8
17.5 2Tes 2.7 Wıl 16.19
17.6 Wıl 18.24

* **16:13** *Coojo* - Pu-tɔbuu lɛ se ḍum nɛ Satanı payaɣ mbu

Halu weyi ɛcaɣ kpınɛ yɔɔ yɔ, ɛ-tɔm

17 Peeye Ɛsɔ tiyiyaa lubɛ mba pɔḍɔkı kɔpunaa lubɛ yɔ, pa-taa lɛlu kɔm mɔn-cɔlɔ nɛ ɛyɔɔdını-m. Ɛtɔm se : Kɔɔ, mawılıɣ-ŋ ɛzuma mbu pahuunı tɔm hayuu sɔsɔu ŋgu kıpɛdıɣ kı-tı yɔ. Ŋgu caɣnı lum sɔsɔm yɔɔ. **2**Kı nɛ kedeŋa yɔɔ awiya palabınu hayitu nɛ kɔ-yɔɔ ñuma ñɔɔ ki-hayitu sulum nɛ puku-wɛ.

3Ɛlɛ Ɛsɔ tiyiyu ɛnu ewoni-m Kalızaɣ taa laku nakuyu taa. Peeye mana halu nɔɔyu ɛcaɣ kpınɛ kısɛmḍıyɛ cuu nadıyɛ yɔɔ. Ðıwɛnı hıla wena atuu Ɛsɔ yɔ ḍı-yɔɔ tɔtɔ nɛ ñuŋlubɛ nɛ huŋ hiu. **4**Halu ɛnu, esu wondu ndu tiwobini semuŋ yɔɔ yɔ nɛ ndu tısɛ cuu yɔ. Ɛcanı ɛ-tı nɛ sika nuŋgbacaɣlunaa nɛ ñıɣlum pɛɛ nɛ lıtu. Ɛḍɔkı e-nesi taa sika kɔpu nakuyu, ɛ-hayitu lakası azuluma nɛ kusɔɔtu posuni kı-taa ḍo. **5**Pama e-kiḍe taa hıḍɛ naḍıyɛ. Pɛmesı ḍı-tɔbuu, ndı lɛ se :

Babilɔɔnı tɛtu sɔsɔtu,
kedeŋa yɔɔ hayitu laḍaa
nɛ kusɔɔtu po-ḍoo.

6Mana halu ɛnu ɛñɔ cıḍıcıḍı

ñuma nɛ Yesu aseɣḍe tınaa calım nɛ pukuu-ı ɛzı sulum yɔ.

Mana-ı lɛ, pıḍıɣzı-m yem ḍıɣ ḍıɣ. 7Peeye Ɛsɔ tiyiyu pɔzı-m se : Pılabı ɛzuma nɛ pıḍıɣzıɣ-ŋ mbu? Malızıɣ-ŋ halu ɛnu nɛ kpınɛ ndı ḍıwɛnı ñuŋ lubɛ nɛ huŋ hiu nɛ ɛcaɣ-ḍı yɔ, pɛ-mɛɛsaɣ tɛɛ tɔm tɔbuu. 8Kpınɛ ndı ŋna mbu yɔ, ḍıwɛɛ ɛlɛ ḍıtatası wɛu. Ðıkɔŋ lınau cukaŋ pɔu taa nɛ ḍısuu asayuu taa. Kedeŋa yɔɔ ñuma mba patama pa-hıla wezuu takayaɣ taa ḍooo ɛzı kedeŋa wɛu yɔ, panaɣ-ḍı lɛ, pıḍıɣzı-wɛ. Mbu puyɔɔ yɔ, ḍıuwɛɛ nɛ ḍıtatası wɛu nɛ ḍıkaɣ luu.

9Pupɔzuu cınɛ lɔŋsınḍɛ nɛ lɛɣtu : Ñuŋ lubɛ unu lɛ puŋ lubɛ weyi ı-yɔɔ halu ɛnu ɛcaɣaa yɔ. 10Ilnu ḍɔḍɔ lɛ, awiya lubɛ. A-taa kagbaanzı tɔm ḍɛwa, kuḍum wɛɛ nɛ lɛlu ñɔtɔkɔmda. Ɛkɔŋ lɛ, puwɛɛ se ɛcaɣ alıwaatu pazı yem. 11Kpınɛ ndı ḍıuwɛɛ nɛ ḍıtatası wɛu yɔ, ḍı-maɣmaɣ ḍıkɛ wiyau lutozo ñunu. Ðıkɛ ḍɔḍɔ awiya lubɛ ana a-taa lɛlu nɛ ḍiwoki asayuu taa.

12Huŋ hiu weyi ŋnawa yɔ, ıkɛ awiya hiu. Pɛtɛcɛlıdı-yɛ kewiisi ɛlɛ paha-yɛ waḍɛ se a nɛ kpınɛ pɔtɔɔ kewiyaɣ ñıɣyuu kuḍumuu. 13Pɛwɛnı lımaɣzıyɛ kuḍumḍıyɛ. Ndı lɛ se paha kpınɛ po-ḍoŋ nɛ pa-abalıtu. 14Pɔkɔŋ labu you nɛ Heɣa ɛlɛ, kawakı-wɛ. Kawakı mbu puyɔɔ yɔ, kɛkɛ kıbaɣlaa taa Kıbaɣlu nɛ awiya taa Wiyau. Mba Ɛsɔ ya-wɛ nɛ ɛlızı-wɛ nɛ pamunа se pataa-wɛ liu yɔ, pa nɛ Heɣa paawɛna.

15Ɛsɔ tiyiyu heyi-m se : Ŋna lım mbu puyɔɔ hayuu sɔsɔu ŋgu kıpɛdıɣ kı-tı yɔ, kıcaɣaa yɔ, mbu lɛ samaɣ nɛ ɛyaa sakıyɛ nɛ ajɛɛ nɛ kunumuŋ ndı ndı pa-taa ñuma. 16Huŋ hiu weyi ŋnawa yɔ nɛ kpınɛ pɔkɔŋ halu ɛnu paḍuu. Pɔkɔŋ muu mbu pıtuŋa ɛwɛna yɔ nɛ pɔhɔzı ɛ-yɔɔ wondu nɛ peyebi-i ŋtaakpeḍe. Pɔkɔŋ tɔɔu ɛ-nandu nɛ pɔsɔbı-ı miŋ. 17Pɔkɔŋ labu mbu, mbu puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ ḍunı pa-laŋa taa sɔɔlum se pala mbu ɛḍuwa yɔ. Pɔkɔŋ ḍama nınau nɛ pakpaɣ pe-kewiisi nɛ pɛcɛlı tɛtɛkpınɛ nɛ pukɔɔ pısını alıwaatu ndu Ɛsɔ tɔm na tı-ñuu yɔ. 18Halu weyi ŋnawa yɔ, ɛlɛ lɛ tetu sɔsɔtu ndu tıtɔkı kewiitu kedeŋa yɔɔ awiya yɔɔ yɔ.

Babilooni tɔluu

18 Puwayı lɛ, mana Ɛsɔ tiyiyu lɛlu, ɛlınu ɛsɔdaa nɛ etiki. Ɛwɛnı ḍoŋ siŋŋ nɛ e-koboyaɣ ñalımıyɛ ñalı kedeŋa yɔɔ.

2Eholi ḍoŋ se :
Tıtɔlaa, Babilooni tɛtu sɔsɔtu
tɔlaa!
Tıpısı aleewaa ḍjaɣyɛ,
nɛ kalızası kıdɛkɛdısı tuŋa
ḍımɛlıyɛ.
Tıpısı ḍɔḍɔ suması
kıdɛkɛdısı tuŋa
nɛ nzı ɛyaa ɛɛcaɣ kpem yɔ,
pa-ḍımɛlıyɛ.
3Toovenim mbu puyɔɔ yɔ,
ajɛɛ tuŋa taa ɛyaa

17.8 Wul 11.7; 13.1-8
17.9 Wul 13.1,18
17.11 Wul 17.8
17.12 Dan. 7.20 Wul 13.1
17.14 Way 10.17 1Tim 6.15 Wul 19.16 Yer 50.40, 45
17.15 Eza 8.7 Wul 13.7; 17.1
17.16 Yer 50.41,42 Eze 16.37 Wul 18.8
17.17 2Tes 2.11 Wul 10.7
17.18 Wul 12.4; 16.19
18.1 Eze 43.2 Wul 17.1
18.2 Eza 13.19 Yer 50.39; 51.8,37 Wul 14.8
18.3 Eza 47.15 Wul 17.2

ñɔ ti-hayitu pana sulum.
Tı nɛ kedeŋa yɔɔ awiya
palabı hayitu,
nɛ kɔ-yɔɔ tadıyɛ laḍaa hiɣ
ñum tı-ajana kadadayaɣ yɔɔ.
4Manı ḍɔḍɔ nɔɔ lɛɛka nɛ
ɛsɔdaa nɛ kɔtɔŋ se :
Ma-ñıma, ılu tı-taa
nɛ ıtakɔɔ ıḍu mi-nesi
tı-kıwɛɛkum taa
nɛ kuñɔmuŋ weyi ıkɔŋ-tu
talun yɔ,
ı-taa nakuyu ıtaatalı-mı.
5Toovenim, mbu puyɔɔ yɔ,
tı-kıwɛɛkum ka huuye
nɛ pıkpa ɛsɔdaa nɛ Ɛsɔ
tɔzı tı-kaatuuzutu yɔɔ.
6Ilabı-tu ɛzı tılabu lɛlaa yɔ.
Mbu tılaba yɔ, ıkpa-tu
pı-kumıyɛ tɔm nabulɛ.
Kɔpu ŋgu kı-taa tıpıyı
lɛlaa sulum yɔ,
ıpıyı-tu kı-taa tɔm nabulɛ.
7Ɛzıma mbu tıkundaa
nɛ tıjanı tı-tı yɔ,
ıcɔzı-tu nɛ iyele nɛ tı-ɛza
ñuŋ mbu ḍɔḍɔ.
Mbu puyɔɔ yɔ, tımaɣzı
tı-taa se :
Mancaɣ cınɛ ɛzı abiḍe yɔ.
Mɛntɛkɛ lelu, maakaɣ caɣu
lewa nakɛyɛ kau!
8Pu-yɔɔ lɛ, tı-kuñɔmuŋ kaɣ
kɔm kıyaku kuḍumuu.
Kuñɔmuŋ unu lɛ :
Sım nɛ leɣa caɣu nɛ ñɔɔsı.
Nɛ miŋ kɔŋ-tu ñaɣu.
Punɛ pıkɔŋ labu kıyaku
kuḍumuu mbu puyɔɔ yɔ,
Kıbaɣlu Ɛsɔ weyi ɛku
tı-tɔm yɔ, ɛwɛ ḍoŋ.

18.4 Eza 52.11 Yer 51.6, 45 2Kɔr 6.17
18.5 Kiḍ 18.20 Yer 51.9 Yna 1.2 Wul 16.19
18.6 Keɣ 137.8 Yer 51.24 2Tim 4.14 Wul 17.4
18.7 Eza 47.7,8
18.8 Eza 47.9 Yer 50.34 Wul 17.16
18.9 Yer 50.46 Eze 26.16 Wul 17.2
18.10 Eza 21.9 Wul 14.8
18.11 Eze 27.27 Wul 18.3
18.12 Wul 17.4
18.13 Eze 27.13

9Kedeŋa yɔɔ awiya wena
a nɛ tu palabı hayitu nɛ ajana
yɔ, akɔŋ wiluu a-tuŋa payı nɛ
amakı a-laŋa taa tı-yɔɔ alıwaatu
ndu anaɣ miŋ weyi ɛñakı-tu yɔ,
ɛ-ñɔsı yɔ. 10Kuñɔŋ ŋgu kıtalıɣ
-tu yɔ, kı-sɔɔndu yɔɔ lɛ pakaɣ
suŋuu poliŋ nɛ pɔtɔŋ se :

Putɔɔ-ŋ ! putɔɔ-ŋ! Tɛtu sɔsɔtu,
Babilooni tetu ndu tıwɛ
ḍoŋ yɔ!
Paku ñɔ-tɔm yem alıwaatu
kuḍumtu taa.

11Kedeŋa yɔɔ tadıyɛ laḍaa
wiluu nɛ pepeenduu mbu puyɔɔ
yɔ, nɔɔyu ɛɛtasıɣ po-wondu
yabu. 12Mbu paawɛnı po-wondu
taa yɔ, mbu yɔ : Sika wondu
nɛ ndu palabını liidiye yɔ nɛ
ñıɣlum pɛɛ nɛ lıtu nɛ pısaŋ fɛlɛ
fɛlɛ ñuŋ nɛ weyi iwobini sɛmuŋ
yɔɔ yɔ nɛ sotu ñuŋ nɛ weyi ısɛ
cuı yɔ. Paawɛnı ḍɔḍɔ sɔsuŋ ḍası
tuŋa nɛ wondu ndu palabını
tuu keḍe yɔ nɛ mbu palabını
tuŋ weyi ıwɛ liidiye yɔ nɛ mbu
palabını ñıɣyuu kazuŋzuŋa ñuŋgu
yɔ nɛ mbu palabını ñıɣtu yɔ nɛ
pɛɛ wena payaɣ se marıbıḍı yɔ.
13Pɛpɛdaɣ ḍɔḍɔ mbu pacanıɣnı
ḍozi yɔ nɛ tılaaḍınaa ndı ndı
nɛ num kıtatam mbu payaɣ se
miiri yɔ nɛ tılaaḍı ŋgu pɔhɔkı yɔ
nɛ sulum nɛ num nɛ mulum nɛ
mıla nɛ naŋ nɛ heŋ nɛ kpaŋnaŋ
nɛ lɔɔḍa wena kpaŋnaŋ hɔŋ yɔ
nɛ ɛyaa tomnası nɛ pa-kalızası.

14Tadıyɛ laḍaa mba, paba
heyiɣ tetu ndu se : Mbu pıtuŋa
payı ñe-liu kɛwɛɛ kpem yɔ,
pumuu ñɛ-tɛ. Ña-ñum tuŋa payı

nɛ ña-ajana peleba. Ŋŋtasıɣ-wɛ nau kau. **15**Tadıyɛ laɖaa mba patuŋını tı-yɔɔ nɛ pehiɣ ñum yɔ, tı-kuñɔŋ sɔɔndu kɔŋ-wɛ kpau nɛ pasuŋ poliŋ nɛ pewiliɣ nɛ pepeenduu. **16**Pakaɣ tɔm se :

Putɔɔ-tu! Putɔɔ-tu!
Cɔnı ŋna, tɛtu sɔsɔtu ndu,
tiisu wondu fɛlɛ fɛlɛ ñundu
ndu tıwɛ liidiye
nɛ ndu tiwobini sɛmuŋ yɔɔ
nɛ ndu tısɛ cuı yɔ.
Tucanı tı-tı nɛ sika nɛ
ñuɣlum pɛɛ nɛ lıtu.

17Tı-ñum mbu puıtuŋa pumuu yem alıwaatu kuɖumtu taa.

Mɛlɛnaa sayaa tuŋa payı nɛ pa-suyaa nɛ mba palakı tumıyɛ pa-taa yɔ nɛ mba patuŋa payı paba ñalakı tumıyɛ teŋgu yɔɔ yɔ, pasuŋ poliŋ. **18**Panaɣaɣ miŋ weyi ɛñakı-tu yɔ, ɛ-ñɔsı lɛ, pamakı kubusi nɛ pɔtɔŋ se : Tɛtu ndu tuwɛɛ nɛ tıtalı tɛtu sɔsɔtu tunɛ? **19**Paɖuɣaɣ muzuu pa-ñuŋ taa nɛ pewiluu nɛ pepeenduu nɛ pamakı kubusi nɛ pɔtɔŋ se :

Putɔɔ-tu! Putɔɔ tɛtu
sɔsɔtu tunɛ!
Tı-ñum yɔɔ puıtuŋaɣnaɣ
nɛ mba patuŋa payı
pɛwɛnı mɛlɛnaa teŋgu
yɔɔ yɔ, pehikiɣ ñum.
Tıpısı ŋcɛyɛ alıwaatu
kuɖumtu taa.
20Tı-yɔɔ lɛ, mba mı ıwɛ
ɛsɔdaa yɔ, umɛyı amaya.
Nɛ mı cıɖıcıɖı ñuma nɛ
Yesu tiyiyaa nɛ ɛsɔtɔm
ɖɛzıyaa, umɛyı ɖɔɖɔ amɛya.
Mbu puyɔɔ yɔ, Ɛsɔ kpa-tu
mı-kumıyɛ nɛ ɛku tı-tɔm

21Peeye Ɛsɔ tiyiyu ɖoŋ tu nɔɔyu kpaɣ puyɛ nɖı ɖıwɛ ɛzı namıyɛ sɔsɔɖɛ yɔ nɛ ɛlɔ teŋgu taa nɛ ɛtɔ se :

Mbu pɔkɔŋ lɔu ɖoŋ
Babilooni tɛtu sɔsɔtu.
Paatasıɣ-tu nau kau.
22Nɔɔyu ɛɛtasıɣ nuu ñɛ-tɛ
cumuŋ maɖaa nɛ hondu
teyaa nɛ hısı hulıyaa
nɛ agandɛɛ hulıyaa pa-taŋ.
Paatasıɣ ñɛ-tɛ nau mba
palakı nesi tɛɛ tuma yɔ,
pa-taa nɔɔyu kau.
Paatasıɣ nuu ɖɔɖɔ se
nɔɔyu naŋıɣ.
23Kanɖu ñalumıyɛ ɛɛtasıɣ
nau kau.
Paatasıɣ nuu ɖɔɖɔ abalu
nɛ ɛ-halumvalu pa-taŋ.
Toovenim mbu puyɔɔ yɔ,
ña-tadıyɛ laɖaa kɛkɛ
sɔsaa kedeŋa yɔɔ.
Ðɔɖɔ lɛ, ŋpeɣzi ajɛɛ tuŋa
nɛ ña-fadıŋ labu.
24Nɛ pana tı-taa ɛsɔtɔm
ɖɛzıyaa nɛ cıɖıcıɖı ñuma
nɛ mba patuŋa payı paku
kedeŋa yɔɔ cunɛ yɔ,
pa-calum.

18.15 Wul 18.3, 11
18.16 Wul 17.4
18.17 Eza 23.14 Eze 27.29 Wul 18.10
18.18 Eze 27.30, 31 Wul 13.4
18.19 Eze 27.30 Wul 18.8
18.20 Yer 51.48 Luk 11.49, 50 Wul 19.2
18.21 Yer 51.64 Dan. 4.30
18.22 Eza 24.8 Eze 26.13
18.23 Yer 7.34; 16.9 Nah 3.4
18.24 Yer 51.49 Wul 17.6
19.1 Wul 4.11; 7.10; 12.10
19.2 Way 32.43 Wul 6.10; 16.7

Samtu

19 Puwayı lɛ, manı puholuuni ɛsɔdaa ɛzı samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ nɔɔ yɔ se :

Aleluuya!
Kıbaɣlu ɖɛ-Ɛsɔ tunı ñuu yabu
nɛ koboyaɣ nɛ ɖoŋ.
2Ɛhuu tɔm nɛ toovenim,
ɛ-tɔm huu tuuzaa.

Ɛhunɪ hayuu sɔsɔu ŋgu
kɪwɛɛkaɣ kedeŋa nɛ
ki-hayitu yɔ.
Ɛkpa-ku ɛ-tumladaa mba
kukuwa yɔ, pa-calum kumɪyɛ.
3Matasɪ nɪu puyɔɔduu se :
Aleluuya!
Ti-miŋ ñɔsɪ kpaɣ waasɪ
nɛ waasɪ.
4Peeye kɪbuma mba pa-nulɛ
nɛ naanza nɛ ɛza tɪnaa naanza
mba poluŋ Ɛsɔ weyi ɛcaɣ
kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ yɔ, ɛ-tɛɛ nɛ
pasaŋ-ɪ se :
Pɪla mbu! Aleluuya!
5Puyɔɔdɪnɪ kewiyaɣ kpelaɣ
yɔɔ se :
Mba mɪ ɪkɛ dɛ-Ɛsɔ
tumladaa yɔ,
mba mɪ iseɣ-i yɔ, cikpema
nɛ sɔsaa, ɪsam-ɪ.
6Puwayɪ lɛ, manɪ puyɔɔduu
ɛzɪ samaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ nɔɔ yɔ
yaa lum sɔsɔm falu yɔ yaa tɛu
nazuu dɔŋ yɔ se :
Aleluuya!
Kɪbaɣlu dɛ-Ɛsɔ Ðoŋ Tɪŋa
tu sɪ e-kewiyaɣ.
7Ða-laŋa ɛhulumɪ,
Ðumɛyɪ amaya nɛ dɪsam-ɪ.
Toovenim mbu puyɔɔ yɔ,
Heɣa halɪkpaɣyɛ kazandu
talaa.
Ka-halu ñɔɔzɪ ɛ-tɪ.
8Paha-ɪ wadɛ se esuu wondu
ndu ndu tɪwɛ liidiye nɛ
tɪñɪlɪzɪɣ nɛ tɪwɛɛ cɪdɪ
cɪdɪ yɔ.
Wondu ndu tɪwɛ liidiye yɔ lɛ
tuma kutuuza wena cɪdɪcɪdɪ
ñuma laba yɔ.

19.3 Eza 34.10 Wul 14.11
19.4 1Kro 16.36 Neh 5.13 Wul 4.10; 5.14
19.5 Keɣ 134.1; 135.1 Wul 11.18
19.6 Eze 1.24; 43.2 Wul 11.15
19.7 Mat 25.10 Efɛ 5.32 Wul 21.2
19.8 Keɣ 45.13; 132.9 Eze 16.10 Wul 3.18
19.9 Luk 14.15,16 Wul 21.5; 22.6
19.10 Tuma 10.26 1Yoh 5.10 Wul 22.8,9
19.11 Eza 11.4 Wul 3.14
19.12 Wul 2.17
19.13 Eza 63.2,3 Yoh 1.1 1Yoh 5.7
19.14 Mat 28.3 Wul 4.4
19.15 Eza 11.4; 63.3 2Tes 2.8
19.16 Wul 17.14

9Ɛsɔ tiyiyu heyi-m se : Ma
se : Mba Ɛsɔ ya-wɛ Heɣa
halɪkpaɣyɛ kazandu tɔɔnaɣ dɛdɛ
yɔ, pehiɣ pa-tɪ! Ɛlɛ eheyi-m se :
Tɔm ndu, tɪkɛ Ɛsɔ maɣmaɣ tɔm
siŋŋ.
10Peeye mɔntɔlɪ ɛ-naŋgbanzɪ
tɛɛ se moluŋ ɛ-tɛɛ ɛlɛ eheyi-m
se : Taala mbu. Mɛnkɛ Ɛsɔ
tumladu ɛzɪ ña nɛ ñɛ-ɛgbaɣdɪnaa
mba pɔdɔkɪ aseɣdɛ ndɪ Yesu
lɪzaa yɔ. Ɛsɔ tɛɛ puwɛɛ se ŋluŋ.
Aseɣdɛ ndɪ Yesu lɪzuu yɔ, ndɪ
seɣtini ɛsɔtɔm dɛzɪyaa.

Kpaŋnɔ kuhulum caɣyu tɔm

11Puwayɪ lɛ mana ɛsɔdaa
tulaa nɛ kpaŋnɔ kuhulum nɔɔyu
lɪu. Weyi ɛcaɣ-ɪ yɔ, payaɣ-ɪ se
Weyi ɛmunaa se pataa-ɪ liu yɔ nɛ
Toovenim tu. Ɛhuu tɔm nɛ ɛlakɪ
you nɛ tuuzutu. 12Ɛ-ɛza dɛwaɣ
miŋ pelu pelu ɛzɪ miŋ nzulumɪyɛ
yɔ. Papam-ɪ awiihulasi sakɪyɛ.
Pama ɛ-yɔɔ hɪdɛ nadɪyɛ, nɔɔyu
tasɪm-dɪ nɛ pɪtasɪnɪ-ɪ. 13Esu toko
nakuyu, peli-ku calum. Payaɣ-ɪ
se : "Ɛsɔtɔm". 14Sɔɔjanaa mba
pɛwɛ ɛsɔdaa yɔ, pacaɣ kpaŋnaŋ
kuhulumɪŋ nɛ patɪŋɪɣ ɛ-wayɪ.
Posu wondu kuhulumtu ndu
tɪwɛ fɛlɛ fɛlɛ nɛ tɪwɛɛ cɪdɪ cɪdɪ
yɔ. 15Abalɪsɪɣa ŋga kɛwɛ lɔŋ yɔ,
kalɪnɪ ɛ-nɔɔ taa se elomni ajɛɛ.
Ɛkɔŋ-yɛ dɪyuu nɛ awiidau
ñɪɣyuu ñɪŋgu.
Ɛmɪtɪ-wɛ Ɛsɔ Ðoŋ Tɪŋa tu
pana sɔsɔna pulone taa ɛzɪ
pamɪtuu viiñɪ tɪu pee yɔ. 16Pama
e-toko nɛ e-yuye pɔ-yɔɔ hɪdɛ
nadɪyɛ. Ndɪ lɛ se :

Awiya taa Wiyau nɛ kıbaɣlaa taa Kıbaɣlu.

17Mana ɖɔɖɔ Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyu
ɛsıŋ wısı taa. Eholini sumasi nzı
sıtıŋa payı sıkuyaɣ ɖooo ɛsɔdaa
yɔ se : lkɔɔ, ikpeɣli Ɛsɔ sɔsɔ
kazandu tɔɔnaɣ ɖeɖe. 18lkɔɔ
ıtɔɔ awiya nɛ sɔɔjanaa sɔsaa nɛ
ɖoŋ tınaa nɛ kpaŋnaŋ nɛ ı-yɔɔ
caɣyaa nɛ mba pɛwɛ pa-tı yɔɔ
yɔ nɛ yomaa nɛ ajama nɛ ɖoŋ
tınaa patuŋa payı pa-nandu.

19Mana tɛtɛkpınɛ nɛ kedeŋa
yɔɔ awiya nɛ pɔ-sɔɔjanaa pekpeɣ
laa se poyouni weyi ɛcaɣ kpaŋnɔ
yɔ nɛ ɛ-sɔɔjanaa. 20Paba kpa
kpınɛ nɛ weyi ɛcɛtıɣ se ɛkɛ
ɛsɔtɔm ɖɛzıyu nɛ ɛɛwılı kawılası
ɖı-ɛsındaa yɔ. Sı-yɔɔ ɛtıŋınaa
nɛ epeɣzuu mba paalabı pɔ-yɔɔ
kpınɛ yusaɣ nɛ poluŋ ɖı-sıu
kpelaɣ tɛɛ yɔ. Pakpa-wɛ nɛ pɔlɔ
pa-naalɛ nɛ pɛ-ɛza mıŋ sɔsɔŋ
weyi ı-taa wɛ tım nɛ ɛmuu
sıŋŋ yɔ, i-lone taa. 21Weyi
ɛcaɣ kpaŋnɔ yɔ, ɛku lɛlaa mba
pıkazaa yɔ nɛ abalısıɣa ŋga
kalıɣaɣnı ɛ-nɔɔ taa yɔ nɛ sumasi
tıŋa tɔɔ pa-nandu nɛ sıhaɣ.

Pınzı kutoku tɔm

20Puwayı mana Ɛsɔ tiyiyu
nɔɔyu lını ɛsɔdaa nɛ etiki.
Ɛɖɔkı cukaŋ pɔu nɔɔ ñımıyɛ nɛ
yoŋgbasi sɔsɔsi nasıyı e-nesi
taa. 2Etiba lɛ, ɛkpa coojo*, ɖum
kıbınu weyi payaɣ-ı se aleewaa
ñuu tu nɛ Satanı yɔ. Ɛkpa-ı
lɛ, ɛhɔkı-ı yoŋgbasi se ɛwɛɛ
mbu pınzı kutoku. 3Ɛhɔkı-ı lɛ,
ɛpɛɖı-ı cukaŋ pɔu taa nɛ ɛɖıɣ
nɛ ɛtaaɖı ɛ-yɔɔ nɛ ɛñıɣ nesi se
ɛtaapızı nɛ epeɣzi ajɛɛ taa ñıma.
Ɛwɛɣ peeye nɛ pukɔɔ pısuını
alıwaatu ndu pınzı kutoku ɖɛwa
yɔ. Puwayı lɛ, puwɛɛ se patulı-ı
nɛ pɛyɛɖı-ı alıwaatu pazı.

4Mana ɖɔɖɔ kewiisi kpelisi
nasıyı. Paha mba pacaɣ sı-yɔɔ
yɔ ɖoŋ se pahuunı ɛyaa tɔm.
Peeye mana mba pɛsɛtı pa-ñuŋ
Yesu aseɣɖe lızuu nɛ ɛsɔtɔm
pɔ-yɔɔ yɔ, nɛ mba potoluŋ
kpınɛ nɛ ɖı-sıu kpelaɣ pɛ-tɛɛ nɛ
patala pe-kila taa yaa pe-nesi
yɔɔ, ɖı-yusaɣ yɔ, pa-kalızasi.
Pefema nɛ pa nɛ Krıstu pɔtɔɔ
kewiyaɣ pınzı kutoku. 5Mbu
lɛ kajalaɣ fem. Piyele sıɖaa
lɛlaa yɔ, paafeŋ nɛ pukɔɔ pısını
alıwaatu ndu pınzı kutoku ŋgu
kıtɛma yɔ. 6Mba pefem kajalaɣ
fem mbu pı-taa yɔ, pɛwɛ cıɖıcıɖı
nɛ pehiɣ pa-tı! Sum naalɛ ñumbu
fɛyını ɖoŋ pɔ-yɔɔ. Ɛlɛ, pɛkɛɣ
Ɛsɔ nɛ Krıstu pa-layaa nɛ pa nɛ
Krıstu ɛnu pɔtɔɔ kewiyaɣ pınzı
kutoku.

Ɛsɔ ku Satanı tɔm

7Pınzı kutoku ŋgu kıkɔŋ kıɖɛɛ
lɛ, palızı Satanı nɛ ɛ-salaka taa.
8Peeye ɛlıɣ nɛ eyili Gɔɔgı nɛ
Maagɔɔgı, pu-tɔbuu se kedeŋa
kpeekpe yɔɔ ajɛɛ taa ñıma.
Eyiliɣ-wɛ se ekpeɣli-wɛ nɛ pala
you. Pɔɖɔ ɛzı teŋgu nɔɔ kañıŋa
yɔ. 9Ajɛɛ taa ñıma mba, palı
kedeŋa kpeekpe yɔɔ nɛ pɔcɔɔ
cıɖıcıɖı ñıma pılu nɛ tetu ndu

19.17 Eze 39.17 Wıl 19.21
19.18 Eze 39.18,20
19.19 Wıl 16.16
19.20 Dan. 7.11 Wıl 13.11-15
19.21 Wıl 1.16
20.1 Wıl 1.18; 9.1
20.2 2Pı 2.4 Yud 1.6 Wıl 12.9
20.3 2 Th 2.9
20.4 Dan. 7.9, 22,27 Mat. 19.28 2Tim 2.12 Wıl 6.9
20.6 Eza 61.6 1Pı 2.9 Wıl 1.6; 5.10; 20.4; 21.8
20.7 Wıl 20.2
20.8 Eze 38.2
20.9 Eza 8.8 Eze 38.9,16

* **20:2** *Coojo* - Pu-tɔbuu lɛ se ɖum nɛ Satanı payaɣ mbu

Ɛsɔ sɔɔlaa yɔ, kondiko. Ɛlɛ miŋ nuyu luni ɛsɔdaa nɛ etii nɛ ɛñaɣ-wɛ. 10Pakpaɣ aleewaa ñuu tu weyi eyilaɣ-wɛ yɔ nɛ pɛpɛɖu miŋ sɔsɔŋ weyi u-taa nɛ tum yɔ, i-lone taa. Peeye kpunɛ nɛ weyi ɛcɛtuɣ se ɛkɛ ɛsɔtɔm ɖɛzuyu yɔ, pɛwɛɛ. Mbu panazuɣ-wɛ wusu nɛ ɖoo waasu nɛ waasu.

Ɛsɔ kuu sɪɖaa tɔm

11Puwayu mana kewiyaɣ kpelaɣ sɔsɔɔ kuhulumaɣ nakɛyɛ nɛ weyi ɛcaɣ kɔ-yɔɔ yɔ. Ɛsɔtɔnuu nɛ tɛtu pamuu ɛ-ɛsundaa nɛ patatasu-wɛ nau. 12Mana ɖɔɖɔ sɪɖaa : ɛyaa cikpema nɛ sɔsaa, pasuŋ kewiyaɣ kpelaɣ ɛsundaa. Pokuli takayusu nasuyu. Pokuli ɖɔɖɔ leɛka, kaka lɛ wezuu takayaɣ. Pahunu tɔm sɪɖaa mbu palaba yɔ pu-yɔɔ ɛzu pamau takayusu nzu su-taa yɔ. 13Teŋgu luzu sɪɖaa mba paawɛ ku-taa yɔ. Sum nɛ Sɪɖaa Lone pɛcɛlu sɪɖaa mba paawɛ paba taa ɖɔɖɔ yɔ. Pahunu pa-taa paa weyi mbu ɛlaba yɔ, pu-yɔɔ. 14Pɛpɛɖu Sum nɛ Sɪɖaa Lone miŋ sɔsɔŋ lone taa. Sum naalɛ ñumbu lɛ. 15Weyi patama ɛ-huɖɛ Wezuu Takayaɣ taa yɔ, pɛpɛɖu-u miŋ sɔsɔŋ lone taa.

Yeruusalɛm kufulu tɔm

21 Mana ɛsɔtɔnuu kufulu nakuyu nɛ tɛtu kufatu natuyu. Kajalaɣ ɛsɔtɔnuu nɛ kajalaɣ tɛtu pamuwaa. Teŋgu tutasu wɛu. 2Mana ɖɔɖɔ cɪɖucɪɖu tɛtu, Yeruusalɛm kufulu, kulunu ɛsɔdaa Ɛsɔ cɔlɔ nɛ kitiki. Paañɔɔzu-ku ɛzu pɛlɛ canuu ɛ-tu se ɛkatu ɛ-walu yɔ. 3Manu puholuuni ɛsɔdaa se : lunaɣ Ɛsɔ kuɖanduu wɛ ɛyaa cɔlɔ! Ɛkaɣ pɔ-cɔlɔ caɣu, pɛkɛɣ ɛ-ñuma. Ɛsɔ maɣmaɣ wɛɣ pɔ-cɔlɔ nɛ ɛkɛ pɛ-Ɛsɔ.

4Ɛkaɣ pɛ-ɛzutɛɣlum tuŋa hɛzuu.

Sum ɛɛtasuɣ wɛu. Leɣa caɣu yaa kubusi yaa wuzasu pa-taa nabuyu ɛɛtasuɣ wɛu mbu puyɔɔ yɔ, kajalaɣ wondu muwaa.

5Weyi ɛɛcaɣ kewiyaɣ kpelaɣ yɔɔ yɔ, ɛtɔm se : lna, malaku putuŋa kufam. Peeye eheyi-m se : Ma tɔm ndu, mbu puyɔɔ yɔ, tukɛ toovenim, tumunaa se pataa-tu liu.

6Eheyi-m se : Pulabu mbu. Ma lɛ Alufaa nɛ Omega pu-tɔbuu se ɖipazuyɛ nɛ ɖitɛzuyɛ. Weyi lɔkɔtu ɖɔku-u yɔ, mahaɣ-u hiɖɛ ndɪ ɖihaɣ wezuu yɔ, ɖi-taa lum falaa. 7Weyi ɛwaku yɔ, ɛtuɣ wazutu ndu tutuŋa. Mɛnkɛɣ ɛ-Ɛsɔ nɛ ɛkɛ man-puyalu. 8Ɛlɛ, piyele punduyuu tunaa nɛ mba paalaku mbu pupɔzuu yɔ nɛ kusɔɔtu tunaa nɛ ɛyaa kuyaa nɛ hayitu laɖaa nɛ faduŋ laɖaa nɛ sunaa layaa nɛ cɛtuyaa tuŋa payu yɔ, pe-ɖeɖe lɛ miŋ sɔsɔŋ weyi u-taa nɛ tum nɛ umuu siŋŋ yɔ, u-taa. Sum naalɛ ñumbu lɛ.

9Peeye Ɛsɔ tiyiyaa lubɛ mba paaɖɔku kɛtɛzaɣ kuñɔmuŋ lubɛ kɔpunaa lubɛ taa ɖo yɔ, pa-taa lɛlu kɔma nɛ ɛyɔɔdunu-m se : Kɔɔ nɛ mawulu-ŋ halumvalu, Heɣa halu. 10Ɛsɔ tiyiyu ɛnu

20.10 Wul 14.10; 19.20
20.11 Dan. 2.35 2Pu 3.7 Wul 21.1
20.12 Dan. 7.10 Room 2.6 Fil 4.3 Wul 3.5
20.13 Mat. 16.27
20.14 1Kɔr 15.26,54 Wul 20.6
20.15 Wul 19.20
21.1 Eza 65.17; 66.22 2Pu 3.13
21.2 Gal 4.26 Ebr 11.10 Wul 19.7
21.3 2Kɔr 6.16
21.4 Eza 25.8 Wul 7.17
21.5 Eza 43.19 2Kɔr 5.17 Wul 4.2
21.6 Eza 55.1 Wul 1.8; 22.17
21.7 Zak 8.8 Ebr 8.10
21.8 1Kɔr 6.9,10 Gal 5.19-21 Ebr 12.14
21.9 Wul 21.2
21.10 Eze 40.2

ɛkpaɣ-m Kalɪzaɣ taa nɛ ɛkpazɪ-m puu sɔsɔu kukuyuu nakuyu ñuu taa. Ɛlɛ ɛwɪlɪ-m Yerusaalɛm, cɪdɪcɪdɪ tɛtu ndu tɪlɪnɪ ɛsɔdaa Ɛsɔ cɔlɔ nɛ titiki yɔ. 11Tɪuwɛnɪ Ɛsɔ koboyaɣ. Tɪñɪlɪzaɣ ɛzɪ ñɪɣlɪm pɪyɛ siŋŋ ndɪ payaɣ-dɪ se Yasɪpɪ nɛ dɪñɪlɪzɪɣ ɛzɪ ñɪnuu yɔ. 12Pɔcɔzɪ-tu nɛ koloŋa sɔsɔɔ kukuyaɣ nakɛyɛ. Tɪuwɛnɪ nɔnɔsɪ hiu nɛ naalɛ nɛ Ɛsɔ tiyiyaa hiu nɛ naalɛ wɛɛ nɔnɔsɪ yɔɔ. Pama nɔnɔsɪ nzɪ sɪ-yɔɔ ɖɔdɔ Izrɛɛlɪ ñɪma cejewe hiu nɛ naalɛ hɪla. 13Nɔnɔsɪ naadozo kɛwɛnɪ wɪsɪ dɪlɪyɛ nɛ naadozo ñɛwɛɛnɪ hayo kiŋ nɛ naadozo nɛ hadɛ kiŋ nɛ naadozo nɛ wɪsɪ dɪdɪyɛ. 14Tɛtu ndu, ti-koloŋa kɛwɛnɪ tigila hiu nɛ naalɛ, pama a-yɔɔ Heɣa tiyiyaa hiu nɛ naalɛ hɪla.

15Weyi ɛyɔɔdaɣnɪ-m yɔ, ɛdɔkɪ sika ɖau kɪmaɣzuu se ɛmaɣzɪ tɛtu nɛ tɪ-nɔnɔsɪ nɛ ti-koloŋa. 16Tɛtu ndu, tɪ-ɖaɣ lɪkɪŋ nɛ tɪ-walanzɪ paawɛ kɪmaŋ. Ɛsɔ tiyiyu ɛnu ɛmaɣzɪ tɛtu ndu nɛ ɛna se tɪ-ɖaɣlɪkɪŋ wɛ ɛzɪ kilometanaa kutokiŋ naalɛ nɛ nasɪnaza yɔ. Walanzɪ nɛ kukuyɪŋ paawɛ kɪmaŋ ɖɔdɔ. 17Ɛmaɣzɪ koloŋa lɛ, pɪlɪ metanaa nɪnuwa nɛ hiu nɛ kagbaanzɪ. Mbu ɛyaa maɣzɪɣna yɔ, mbu ɛmaɣzɪnɪ-tu. 18Pama koloŋa ŋga nɛ pɛɛ wena payaɣ-yɛ se Yasɪpɪ yɔ nɛ pama tɛtu ndu nɛ sika siŋŋ nɛ pɪnaɣ nɛ wayɪ ɛzɪ ñɪnuu ŋgu kɪnaɣ kpayɪ kpayɪ yɔ. 19Pacanɪ tɛtu ndu ti-koloŋa tigila nɛ ñɪɣ lɪm pɛɛ ndɪ ndɪ. Pasɪ kajalaɣ Yaspɪ nɛ naalɛ ɖeɖe safiirɪ nɛ tozo ɖeɖe Kalsedɔwanɪ nɛ naza ɖeɖe emeroodɪ. 20Kagbaanzɪ ɖeɖe sardoniksɪ nɛ lodo ɖeɖe sardɔwanɪ. Tigiɖe lubɛ ñɪnɖɛ kɛkɛ Krɪsoliitɪ nɛ lutozo ñɪnɖɛ beerilɪ nɛ naku ñɪnɖɛ topaazɪ nɛ hiu ñɪnɖɛ krisopaazɪ. Patɪnɪ hiu nɛ kudum ɖeɖe iyaasɪntɪ nɛ hiu nɛ naalɛ ɖeɖe ametistɪ. 21Piyele nɔnɔsɪ hiu nɛ naalɛ ñɛkɛ lɪtu hiu nɛ naalɛ. Paa ŋga lɛ, palabɪ-kɛ nɛ lɪyuu kudumuu. Pɔpɔ tɛtu ndu tɪ-taa habɛɛ yɔɔ sika siŋŋ nɛ pɪnaɣ nɛ wayɪ ɛzɪ ñɪnuu yɔ.

22Mantana Ɛsɔ dɪɣa nakɛyɛ tɛtu ndu tɪ-taa mbu puyɔɔ yɔ, Kɪbaɣlu Ɛsɔ Ðoŋ Tɪŋa tu nɛ Heɣa lɛ tɪ-dɪɣa. 23Pɪtɔpɔzɪ se wɪsɪ yaa fenaɣ ɛñaɣ tɛtu ndu tɪ-taa. Ɛsɔ koboyaɣ lɛ tɪ-ñalɪmɪyɛ nɛ Heɣa lɛ tɪ-kandu. 24Ajɛɛ taa ñɪma kɔŋ ɖɔm tɪ-ñalɪmɪyɛ taa nɛ kedeŋa yɔɔ awiya ñɔkɔnɪ pa-ñɪm. 25Paakaɣ tɪ-nɔnɔsɪ dɪɣu evemiye taa mbu puyɔɔ yɔ, ɖoo ɛɛkaɣ yuu tɪ-taa. 26Powokini ajɛɛ ñɪm nɛ mbu pudu-yɛ hɪdɛ yɔ, tɪ-taa. 27Azulɪma puyu nɛ weyi ɛlakɪ kusɔɔtu yaa ɛcɛtɪɣ yɔ, paakaɣ suu tɪ-taa. Ɛlɛ mba pa-hɪla wɛ Wezuu Takayaɣ ŋga kɛkɛ Heɣa ñɪŋga yɔ ka-taa yɔ, pe-ɖeke koŋ pasuuna.

21.11 Eza 60.1
21.12 Eze 48.31 -34
21.14 Mat. 16.18 Gal 2.9 Efɛ 2.20
21.15 Eze 40.3 Zak 2.1
21.19 Eza 54.11
21.21 Wɪl 22.2
21.22 Yoh 4.23
21.23 Eza 60.19, 20 Wɪl 21.25
21.24 Eza 60.3
21.25 Eza 60.11, 20 Wɪl 22.5
21.27 Eza 52.1 Yow 3.17 Fil 4.3 Wɪl 3.5
22.1 Eze 47.1 Zak 14.8
22.2 Kiɖ 2.9 Eze 47.12 Wɪl 2.7

Wezuu lɪm pɔɔ tɔm

22 Ɛsɔ tiyiyu ɛnu, ɛwɪlɪ-m ɖɔdɔ wezuu lɪm pɔɔ. Pɔɔ ŋga ka-lɪm wɛ kele kele ɛzɪ ñɪnuu yɔ. Kalɪɣaɣnɪ Ɛsɔ nɛ Heɣa pe-kewiyaɣ kpelaɣ tɛɛ 2nɛ

kekpeŋ nɛ kɔcɔluu tetu taa habiyɛ sɔsɔdɛ. Wezuu tu kɛwɛ pɔɔ ŋga ke-kidiilimiŋ naalɛ yɔɔ. Tu ŋgu kilulu pee tɔm hiu nɛ naalɛ pinaɣ taa. Kululu tɔm kudum fenaɣ taa. Pakpakiɣ ki-hatu nɛ palaki nɛ ajɛɛ taa ɛyaa yɔɔ cɛki. 3Mbu Ɛsɔ wili-pu kpalu yɔ, puitasiɣ wɛu tetu ndu ti-taa. Ɛsɔ nɛ Heɣa pe-kewiyaɣ kpelaɣ wɛɣ ti-taa. Ɛ-tumladaa kɔŋ-i tumiyɛ labu. 4Pɔkɔŋ ɛ-ɛsindaa nau nɛ ɛ-hidɛ wɛɛ pe-kila taa. 5Ðoo ɛɛtasiɣ yuu. Puitasiɣ-wɛ pɔzuu kandu ñalimiyɛ yaa wisi ñundɛ mbu puyɔɔ yɔ, Kibaɣlu Ɛsɔ ñalimiyɛ kɔŋ pɔ-yɔɔ ñalu. Ðɔdɔ lɛ pɔkɔŋ kewiyaɣ tɔɔu waasi nɛ waasi.

6Eheyi-m se : Tɔm tunɛ tikɛ toovenim, timunaa se pataa-tu liu. Kibaɣlu weyi ɛkɛ ɛsɔtɔm dɛziyaa kalizasi Ɛsɔ yɔ, ɛnu tiyini e-tiyiyu se ɛwili ɛ-tumladaa mbu puwɛɛ se pilaki aliwaatu pazi taa yɔ.

Yesu kɔŋ

7Na pikazi pazi, mɔnkɔŋ! Weyi ɛdɔŋ tɔm ndu tilini Ɛsɔ cɔlɔ nɛ pama-tu takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, ti-yɔɔ yɔ, ehiɣ ɛ-ti.

8Ma Yohanɛɛsi manini wondu ndu ti-tɔm nɛ mana-tu. Mani ti-tɔm nɛ mana-tu lɛ, mɔntɔli Ɛsɔ tiyiyu weyi ɛwilaɣ-m yɔ, ɛ-naŋgbanzi tɛɛ se moluŋ ɛ-tɛɛ. 9Ɛlɛ eheyi-m se : Taala mbu! Mɛnkɛ tumladu ɛzi ña nɛ ñɛ-ɛgbaɣdinaa ɛsɔtɔm dɛziyaa nɛ mba pɔdɔŋ tɔm ndu pama takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, ti-yɔɔ yɔ. Luŋ Ɛsɔ tɛɛ.

10Ɛlɛ ɛtasi-m heyuu se : Taamɛsi tɔm ndu tilini Ɛsɔ cɔlɔ nɛ pama-tu takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ mbu puyɔɔ yɔ, aliwaatu ñɔtaa. 11Weyi ɛtatuuzi yɔ, ɛwɛɛ mbu pitatuuzi yɔ, pi-labu yɔɔ. Weyi ɛwɛ azuluma yɔ, ɛwɛɛ ɛ-azuluma taa mbu. Weyi ɛtuuzaa yɔ, ɛwɛɛ mbu puuzaa yɔ, pi-labu yɔɔ nɛ weyi ɛlɛ ñɛwɛ cidicidi yɔ, ɛwɛɛ pu-yɔɔ mbu.

12Kibaɣlu tɔŋ se : Na, pikazi pazi mɔnkɔŋ! Mɛnkpɛndiɣni kihɛyuu nɛ mɛhɛyi paa weyi mbu ɛlaba yɔ, pu-yɔɔ. 13Ma lɛ Alifaa nɛ Omega, numɔdɛyu nɛ ɛdiɣyɛ, dipaziyɛ nɛ ditɛziyɛ.

14Mba pɔdɔŋ ɛ-paɣtu yɔɔ yɔ, pehiɣ pa-ti. Pahaɣ-wɛ wadɛ se pɔtɔɔ Wezuu tu pee nɛ patiŋini nɔnɔsi nɛ pasuu tetu taa. 15Piyele kusɔɔtu ladaa nɛ fadiŋ ladaa nɛ hayitu ladaa nɛ ɛyaa kuyaa nɛ siinaa layaa nɛ mba patiŋa payi pɔsɔɔli cɛtim nɛ pɛcɛtiɣ ɛyaa yɔ, paba ñɛwɛɣni awayi.

16Ma Yesu lɛ, mentiyi Ɛsɔ tiyiyu se ɛlizi-mi aseɣdɛ tɔm tunɛ ti-yɔɔ ma-agbaa taa. Mɛnkɛ Daaviidi cobiye nɛ e-lidɛ taa tu nɛ timbaluu ŋgu kiñilizi yɔ.

17Kalizaɣ nɛ halumvalu pɔtɔŋ se : Kɔɔ! Weyi ɛniɣ yɔ, ɛtɔ se : Kɔɔ! Weyi ɔkɔtu dɔki-i yɔ, ɛkɔɔ! Weyi e-liu wɛ wezuu lim yɔ, ecosi-pu falaa!

18Pakaŋ paa weyi ɛniɣ tɔm ndu tilini Ɛsɔ cɔlɔ nɛ pama-tu takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, ɛ-ñuu

22.3 Zak 14.11 Eze 48.35
22.4 1Kɔr 13.12 Wil 14.1
22.5 Dan. 7.27 Wil 21.25
22.6 Wil 21.5
22.7 Wil 1.3
22.9 Wil 19.10
22.10 Dan. 8.26; 12.4 Wil 1.3
22.11 Dan. 12.10
22.12 Room 2.6 Wil 22.7
22.13 Wil 1.17
22.14 1Yoh 3.24 Wil 2.7; 21.27
22.15 1Kɔr 6.9,10 Gal 5.19-21 Wil 21.8
22.16 2Pi 1.19 Wil 2.28
22.17 Yoh 7.37 Room 8.23
22.18 Way 4.2; 12.32 Adu 30.6

taa se : Ye nɔɔyu ɛsɔzɪ tɪ-yɔɔ yɔ, Ɛsɔ sɔzuu pudu ɛnu kuñɔmɪŋ weyi pama ɪ-tɔm takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ. **19**Ye nɔɔyu ɛlɪzɪ tɔm ndu tɪlɪnɪ Ɛsɔ cɔlɔ nɛ pama-tu takayaɣ kanɛ ka-taa yɔ, tɪ-yɔɔ yɔ, Ɛsɔ lɪzɪɣ e-ɖeɖe wezuu tuu nɛ cɪɖɪcɪɖɪ tetu ndu, pɔ-yɔɔ. Tuu ŋgu nɛ tetu ndu pɔ-tɔm pama takayaɣ kanɛ ka-taa.

22.19 Keɣ 69.28 Wɪl 3.5
22.20 Yoh 21.25 Wɪl 22.12
22.21 Room 16.20

20Weyi ɛtɔm se tɔm tunɛ tɪkɛ toovenim yɔ, ɛtɔŋ se : Ɛɛɛ pɪkazɪ pazɪ, mɔnkɔŋ! Pɪla mbu! Kɪbaɣlu Yesu Kɔɔ!

21Kɪbaɣlu Yesu Krɪstu ɛla mɪ-tɪŋa payɪ lootiye! Pɪla mbu!

TƆM PEE WENA PATAZƖ A-TAA SE PƖSƖNƖ ƐYAA YƆ

Aleluuya: Ebree ñɯma tɔm. Tɪ-tɔbʊʊ se: ƖsaTamtam tʊ.

Alɪfaa nɛ Omega: Pɪkɛ tɔm pee naalɛ Grɛɛkɪ ñɯma kʊnʊŋ taa. Alɪfaa lɛ kajalaɣ tɔmpiye nɛ Omega lɛ kpaagbaa ñɯndɛ.

Azumna: Tɔm piye dɪnɛ, dɪyɔɔdʊʊ azumna naayɛ tɔm. Alɪwaatʊ ndʊ Ɛsɔ tɛɛ luŋiyu nɔɔyʊ maɣ paɣtʊ yɔɔ pɪlɪɯɪ sɔnzɪ nasɪyɪ yɔɔ yɔ, ɛwɛɣ azumna yaa episiɣ mbʊ Ɛsɔ sɯɪ hɔɔlʊʊ yɔ.

Deeniye: Pɪukɛnɪ liidiye ndɪ pɛhɛyaɣ tʊmladʊ efemiye taa ɛ-tʊmɪyɛ yɔɔ yɔ.

Đaakudɛ: Đaakula ndɪ ndɪ tɔm naanza pɔyɔɔdɪ Nɔɔ Hau Kɪfam takayaɣ taa. Ana yɔ:

1. Đaakudɛ sɔsɔdɛ ndɪ dɪtɔkaɣ mɪsɪ litanaa ɛzɪ 370 yɔ
2. Đɪ-wayɪ ñɯndɛ ñɔtɔkaɣ mɪsɪ litanaa ɛzɪ 12 yɔ.
3. Đaakudɛ cikpedɛ ñɔtakaɣ mɪsɪ litanaa 8 mbʊ yɔ.
4. Đɪdɪ wayɪ ñɯndɛ ɛzɪ mɪsɪ lita kʊdʊmʊʊ mbʊ yɔ.

Eroodi: Paakpɛndɪ ɛyaa naanza, paakɛ awiya alɪwaatʊ ndʊ Room ñɯma cɔŋaɣnɪ Yuda ñɯma yɔɔ yɔ. Mba yɔ:

1. Wiyaʊ sɔsɔ Eroodi: ɛnʊ cɔŋaɣnɪ Yudee egeetiye yɔɔ. (Mat. 2: 1-22)
2. Eroodi Antiipaa: Ɛnʊ kɔcɔnɪɯɪ Galilee egeetiye yɔ. Ɛ-caa lɛ wiyaʊ sɔsɔ Eroodi (Mat.14:1; Mrk. 6:14-27)
3. Eroodi Agriipaa kajalaɣ ñɯnʊ: Ɛnʊ kɔcɔnɪɯɪ Yudee egeetiye yɔɔ. Ɛkɛ wiyaʊ sɔsɔ Eroodi sayɪ (Tʊm.12.1-23).
4. Eroodi Agriipaa naalɛ ñɯnʊ: Ɛ-caa lɛ Eroodi Agriipaa kajalaɣ ñɯnʊ, ɛnʊ kɛlɛɣzɪnɪ e-lone taa (Tʊma 25:13-26:2).

Faraɔɔ: Pɪukɛ hɪdɛ ndɪ payaɣaɣ Ejiptɪ wiyaʊ sɔsɔ se padʊʊ-ɪ hɪdɛ yɔ.

Farɪsɪ ñɯma: Pɪkɛ Yuda ñɯma Ɛsɔ sɛʊ ɛgbɛyɛ nadɪyɛ. Pɔdɔŋaɣ Mooyiizi paɣtʊ yɔɔ nɛ pɔ-cɔzɔnaa sɔnzɪ yɔɔ dɛyi dɛyi. Pamaɣzaɣ se mbʊ yekina nɛ patʊʊzɪ Ɛsɔ ɛsɯndaa. Petisaa se Ɛsɔ tiyiyaa wɛɛ nɛ se sɪdaa feŋ.

Kazandʊ: Izreɛlɪ ɲɪma tɔzaɣ kɪyakɪŋ nɪɪyɪ yɔɔ pɪnaɣ taa nɛ pɔtɔkɪ kazandʊ. Kazandʊ ndʊ tɪ-taa natʊyʊ yɔ:

1. Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ: Pɔtɔkaɣ kazandʊ tʊnɛ se pɔtɔzɪnɪ pa-lɪʊ Ejiptɪ ɛjaɖɛ taa (Mat. 26:5; 1 Kɔr. 5:7)
2. Kpɔnɔnaa mba paaɖʊʊ pa-taa kɔyɛ yɔ, pa-kazandʊ: Pɔtɔkɪ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ nɛ pɪtɛ lɛ, pɔtɔɔ kazandʊ tʊnɛ kpɪtaʊ pilim.
3. Pantekooti kazandʊ: Yuda ɲɪma tɔkɪ Ɛsɔ tiyiyu ɖɛʊ kazandʊ nɛ pɪla ɛzɪ kɪyakɪŋ nɪɪnʊwa lɛ pɔtɔɔ Pantekooti kazandʊ. Pantekooti tɔbʊʊ se "nɪɪnʊwa". Payaɣ kazandʊ ndʊ ɖɔɖɔ se kpɪtaŋ kazandʊ yaa kʊmtʊ kazandʊ (Tʊm. 2: 1). Pantekooti kazandʊ ndʊ tɪ-yɔɔ Ɛsɔ tisi ɛ-Kalɪzaɣ Krɪstʊ ɲɪma yɔɔ.
4. Kɪɖanɖɪŋ kazandʊ: Yuda ɲɪma tɛŋ tɪŋ pee koyuu lɛ, pesiɣ kɪɖaŋɖɪŋ nɛ pɛwɛɛ ɪ-tɛɛ kpɪtaʊ pilim. Palakɪ mbʊ se pɔtɔzɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ pɔ-cɔzɔnaa kɛwɛ lakʊ taa yɔ (Yoh.7: 2).
5. Ɛsɔ ɖɪɣa kazandʊ: (Yoh. 10: 22) Pɔtɔkɪ kazandʊ ndʊ se pɔtɔzɪnɪ alɪwaatʊ ndʊ paalaba nɛ Ɛsɔ ɖɪɣa wɛɛ cɪɖɪ cɪɖɪ yɔ, mbʊ pʊyɔɔ yɔ Antiyookʊsɪ Epifaani kepisi-kɛ. Payaɣ kazandʊ ndʊ lɛɛlɛɛyɔ Yuda ɲɪma cɔlɔ se Hanuka.
6. Nɔɔ hɔkʊʊ kazandʊ kɛ kɪwɛɛkɪm lɪzʊʊ kazandʊ. Pɔtɔkaɣ-tʊ paa pɪnaɣ ŋga salaŋ fenaɣ taa.

Kerubim: Ebree ɲɪma tɔmpiye. Pɪkɛ Ɛsɔ tiyiyu nɔɔyʊ.

Kɪyakʊ kɪhɛzʊʊ: Ŋgʊ lɛ Yuda ɲɪma kpɪtaʊ taa kɪyakʊ lʊbɛ ɲɪŋgʊ, ŋgʊ lɛ pa-kɪyakʊ sɔsɔʊ. Ki-wiye lɛ, pɪtaha nʊmɔʊ se ɛyʊ ɛla pʊyʊ nɛ pɪtasɪnɪ Ɛsɔ sam.

Kɔɔnɔɔ pɪɣa: Pɪwɪlɪɣ tam yɔɔ pɪyalʊ weyi pɛlɛyɪ lʊlʊʊ yɔ. Nɔɔ haʊ kɪbɪm taa lɛ, ɛmʊʊ ɛ-caa ɲɪm tɔm naalɛ ɛ-caa sɪm wayɪ. Alɪwaatʊ ndʊ payaɣ Krɪstʊ mbʊ yɔ, pɪwɪlɪɣ se ɛnʊ lɛ kajalaɣ tʊ cejewiye kɪfaɖɛ ndɪ ɖɪtɪŋɪɣnɪ lidaʊ yɔɔ nɛ ɖɪwɛɛnɪ tam tam wezuu yɔ, ɖɪ-taa. Ye mbʊ pʊyɔɔdʊʊ pɪlɪɪnɪ Krɪstʊ yɔɔ alɪwaatʊ ndʊ ɛpɪsɪ ɛyʊ nɛ payaa-ɪ se Ɛyʊ Pɪyalʊ yɔ. Ɛlɛ ɛzɪ Ɛsɔ pɪyalʊ yɔ, patɪlʊlɪ-ɪ nɛ pana mbʊ pʊyɔɔ yɔ, ɛwɛ tam yɔɔ (Rom. 8: 29; Kol. 1: 15, 18; Ebr. 1: 6).

Krıstʊ Ɛgbɛyɛ: Pıkɛ ɛyaa mba pekpeɣlʊʊ se polʊŋ Ɛsɔ tɛɛ yɔ yaa ɛyaa mba patıŋa payı petisi Krıstʊ yɔɔ kedeŋa kpeekpe yɔɔ yɔ.

Maanı: Pıkɛ tɔɔnaɣ ŋga Ɛsɔ ha Izrɛɛlı ñıma lakʊ taa yɔ.

Meesiya: Ebree tɔm nɛ tı-tɔbʊʊ lɛ se: Weyi papıyı ɛ-ñʊʊ taa num yɔ. Nɔɔ Hau Kıbım takayaɣ taa lɛ, mba papıyaɣ pa-ñʊŋ taa num yɔ, mba yɔ: Wiyau; Ɛsɔ layʊ; Ɛsɔtɔm ɖɛzıyʊ. Nɔɔ Hau Kıfam takayaɣ taa lɛ, Yesu weyi ɛkɛ Ɛsɔ pıyalʊ yɔ, ɛnʊ lɛ Meesiya. Pɔtɔŋ Krɛɛkı ñıma kʊnʊŋ taa se Krıstʊ.

Miinı: Pıkɛ liidiye ndı pɛhɛyaɣ tʊmladʊ kıyakıŋ mınʊʊ tʊmıyɛ labʊ yɔɔ yɔ. Pʊ-tɔbʊʊ se deeniyenaa mınʊʊ.

Ñıɣlım pɛɛ: Ñıɣlım pɛɛ wena a-tɔm pɔyɔɔdı Lızʊʊ nɛ wılʊʊ takayaɣ taa ñʊŋ 21 nɛ hɔɔlası 19-21 yɔ, ana yɔ:

1. Yaspı sɛ cıı
2. Safiirı ñepiyi ɛzı ɛsɔdaa yɔ.
3. Kalsedɔwanı ñahʊlʊmaa ɛzı naalım yɔ.
4. Emeroodı ñepiyi ɛzı tıŋ hatʊ yɔ.
5. Sardonikslı sɛ ɛzı sʊtʊ lım yɔ.
6. Sardʊwanı ñɛsɛ cıı
7. Krisoliitı ñɛsɛ ɖɔɖɔ ɛzı sʊtʊ lım yɔ.
8. Beerilı ñepiyi ɛzı tıŋ hatʊ yɔ.
9. Topaazı ñɛsɛ ɖɔɖɔ ɛzı sʊtʊ lım yɔ.
10. Krisopaazı ñepiyi ɖɔɖɔ ɛzı tıŋ hatʊ yɔ.
11. Iyaasıntı ñepiyi ɛzı ɛsɔdaa yɔ.
12. Ametistı ñepiyi ɛzı ɛsɔdaa yɔ.

Ozaana: Ebree ñıma tɔmpiye. Tı-tɔbʊʊ lɛ se: "Ɛsɔ ɛya ñʊʊ". Ndʊ pasaŋaɣnı ɛyaa nɛ paɖʊʊ-wɛ hıdɛ.

Paɣtʊ mayaa: Pıkɛ Moyiizi paɣtʊ lɔŋsınɖaa. Pa-tʊmıyɛ lɛ se pama paɣtʊ ndʊ nɛ pawılı-tʊ nɛ palızı tı-tɔbʊʊ.

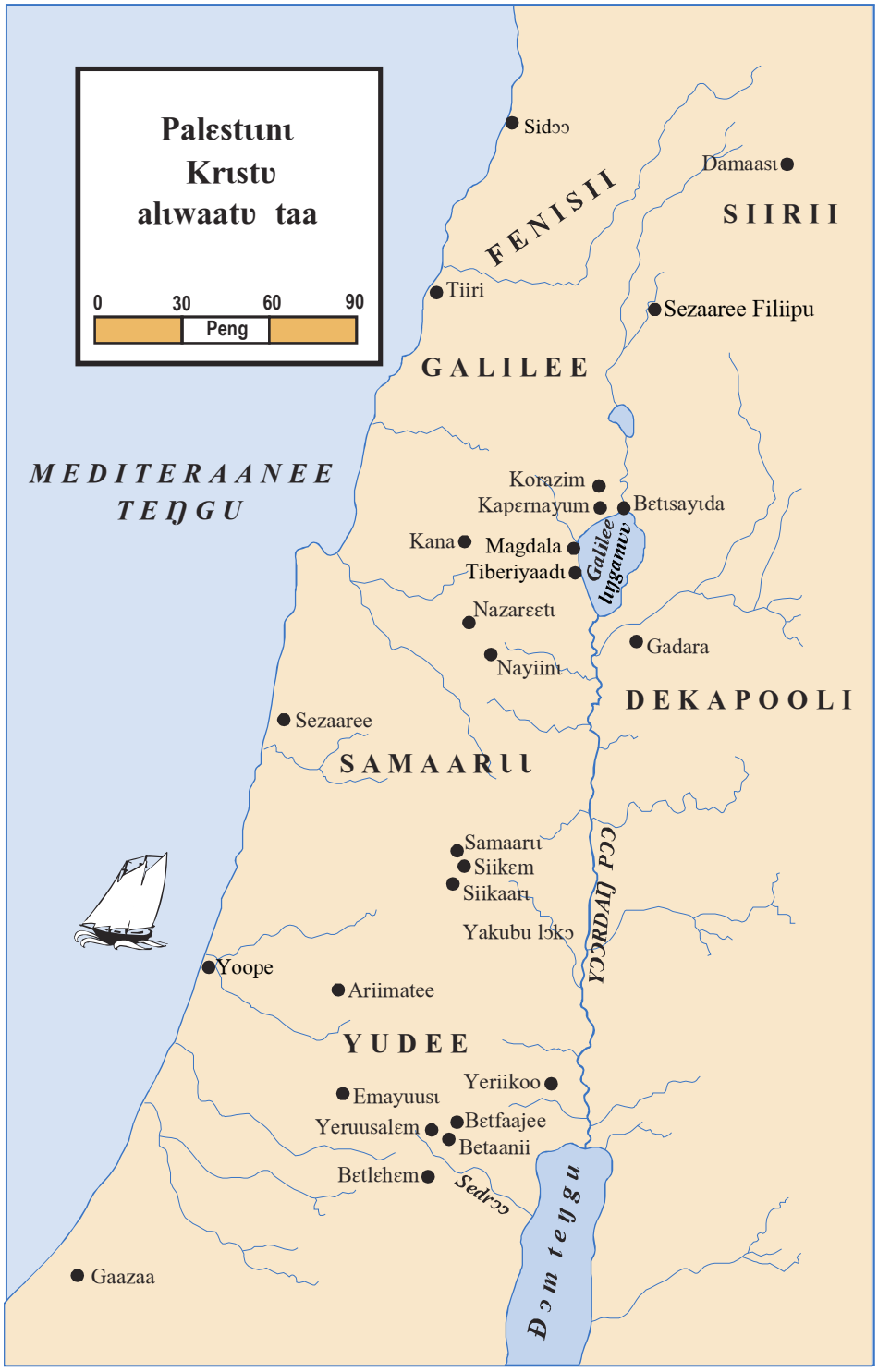
Raabii/ Rabuunii: Mbʊ payaɣaɣ wılıyaa se paɖʊ-wɛ hıdɛ.

Saduki ñıma: Pıkɛ Yuda ñıma Ɛsɔ sɛʊ ɛgbɛyɛ naɖıyɛ.Pɔɖɔkı Moyiizi paɣtʊ camıyɛ. Petetisuu Ɛsɔ tiyiyaa nɛ sıɖaa taa fem pɔ-yɔɔ. Paakɛ Ɛsɔ ɖıɣa yɔɔ cɔnıyaa.

Satanɪ: Ebree ñɪma tɔm. Tɪ-tɔbʊʊ lɛ se koyindu. Pɪɪkɛ weyi ɛkʊyʊʊnɪ Ɛsɔ yɔ, ɛ-hɪɖɛ. Payaɣ-ɪ ɖɔɖɔ se aleewaa ñʊʊ tʊ yaa aleewaa wiyaʊ yaa kedeŋa yɔɔ wiyaʊ yaa kañadʊ.

Talento: Pɪɪkɛ liidiye nɖɪ pɛhɛyaɣ tʊmlaɖʊ tʊmɪyɛ nɖɪ ɛlabɪ kɪyakɪŋ kutokiŋ loɖo yɔɔ yɔ.

Wiyaʊ Sezaarɪ: Payaɣaɣ Yesu alɪwaatʊ taa paa Room wiyaʊ sɔsɔ weyi se Sezaarɪ. Wiyaʊ sɔsɔ ɛnʊ, ɛɛkɛ kewiyaɣ sɔsɔɔ nakɛyɛ ñʊʊ tʊ. Ajɛyɛ sakɪyɛ kɛkpɛndɪ kewiyaɣ ŋga ka-taa.

Palɛstɪnɪ
Krɪstʊ
alɪwaatʊ taa
0
30
60
90
Peng
Sidɔɔ
Damaasɪ
FENISII
SIIRII
Tiiri
Sezaaree Filiipu
GALILEE
MEDITERAANEE
TEJGU
Korazim
Kapernayum
Bɛtsayɪda
Kana
Magdala
Tiberiyaadɪ
Galilee lingamvʊ
Nazareɛtɪ
Gadara
Nayiinɪ
DEKAPOOLI
Sezaaree
SAMAARɪʊ
Samaarɪ
Siikɛm
Siikaarɪ
Yakubu lɔkɔ
YƆƆRDAIJ ƆƆ
Yoope
Ariimatee
YUDEE
Yeriikoo
Emayuusɪ
Yeruusalɛm
Bɛtfaajee
Betaanii
Bɛtlɛhɛm
Sedrɔɔ
Gaazaa
Dɔmteygu

DALUMAATI
ILIIRII
TRAASI
TEŋGU KIKPƐDUU
Room
Agɔma Ɖisi Naadozo
Fɔirɔm Apiyuusi
Puuzɔɔlı
ITAALII
Filiipu
Neyapoliisi
Tesalonika
Beree
Amfipoli
Apoloonii
MASEDONII
BITIINII
PƆNTI
ARMENII
MIISII
GALAATI
Trowaasi
Asoosi
Adraamiiti
AAZII
FRIJII
KAPADOOSI
Niikopoliisi
Mitiilɛɛni
Pɛɛrgam
Tiyaatiiri
Pisidii Antiyɔɔsi
GREƐSI
Saardi
Filaadelfii
Ciyoo
Smiirni
Ikoniyɔm
SISIILI
Reejyoo
Iyerapoolisi
Laodisee
Efɛɛzi
Koloosi
Listri
Deerbi
Trojiliyɔm
Miilɛɛ
Siraakuusi
Koreenti
Sankree
Atɛɛni
AKAYI
Patmoosi
PISIDII
Ataalii
Pɛɛrji
PAMFILII
Taarsi
Koosi
Knidi
SILIISII
Antiyɔɔsi
Selesii
Patara
Miira
Malti
Roodi
SIIRII
Salaamiini
CIIPRI
Fenesii
Salmoone
KREƐTI
Laasee
Klooda
Pafoosi
FENISII
Mɛlɛnaa Ɖisiŋiyɛ Kibandɛ
Sidɔɔ
Damaasi
Tiiri
MEDITERAANEE TEŋGU
Pitolemayisi
Sezaaree
PALƐSTIUNI
Yoope
Yeruusalem
Siireɛni
Gaazaa
LIIBII
Aleksandrii
YUDEE
ARAABII
EJIPTI
NUMƆIŋ WEYI YESU TIYIYU PƆƆLU ƉƆMA YƆ
Kajalaɣ numɔɔ ŋgu Pɔɔlı ɖɔma se esuzi Tɔm Kıbandu yɔ
Numɔɔ naale ɩŋgu ŋgu Pɔɔlı ɖɔma se esuzi Tɔm Kıbandu yɔ
Numɔɔ tozo ɩŋgu ŋgu Pɔɔlı ɖɔma se esuzi Tɔm Kıbandu yɔ
Pɔɔlı wobu Room yɔ
0
100
200
300
400 Km.

Bulgaarii
Teŋgu kıkpɛdvv
Ruusii
Izrɛɛlı ɛjadɛ lɛɛlɛɛyɔ taa
Grɛɛsı
Tuurki
Mediteraanee teŋgu
Ciiprı
Liibaŋ
Siirii
Iraŋ
Izrɛɛlı
Iraakı
Yɔɔrdaŋ
Sinayii
Ejiptı
Araabii Saudiya
Teŋgu kısɛɛmvv
Sudaŋ
Yeemɛnı
Etiyoopii